תלמוד ירושלמי · מפרשים

מתא דירושלים

רבי משה ליב ליטש-רוזנבוים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מתא דירושלים

רבי משה ליב ליטש-רוזנבוים

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מתא-דירושלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
מסכת שבת 18
חדושי ירושלמי פרק א דשבת 18
פרק במה מדליקין 66
פרק כירה 89
פרק ד במה טומנין 108
פרק במה בהמה 112
פרק ה במה אשה 120
פרק כלל גדול 134
פרק המוציא יין 160
פרק רע 167
פרק המצניע 172
פרק הזורק 178
פרק הבונה 180
פרק האורג 183
פרק שמונה שרצים 188
פרק אלו קשרים 192
פרק כל כתבי 196
פרק כל הכלים 200
פרק מפנין 202
פרק רא דמילה 203
פרק תולין 213
מסכת פסחים 215
הלכה ב 220
הלכה ג 220
הלכה ד 220
הלכה ה 223
הלכה ו 223
הלכה ז 224
הלכה ח 224
פרק כל שעה 225
פרק אלו עוברין 255
פרק מקום שנהגו 262
פרק תמיד נשחט 271
פרק אלו דברים 278
פרק כיצד צולין 303
פרק ח האשה 332
פרק מי שהיה טמא 347
פרקי י ערבי פסחים 354
מסכת יומא 364
שבעת ימים פרק א 364
פרק ב בראשונה 379
פרק ג אמר להם הממונה 385
פרק ו שני שעירים 441
פרק ז בא לו 450
פרק ח יום הכפורים 455
מסכת ראש השנה 493
הלכה ב 499
הלכה ג 500
הלכה ד 502
הלכה ו 502
הלכה ז 502
הלכה ח 508
אם אינן מכירין אותו פרק ב 509
פרק ג ראוהו בית דין 517
יום טוב פרק ד 534
מסכת תענית 546
מאימתא פרק ראשון תענית 546
כיצד תענית פרק ב 553
סדר תענית אלו פרק ג דתענית 559
בשלשה פרקים פרק ד 563
מסכת סוכה 583

סוכה פרק ראשון דסוכה 583
הישן תחת המטה פרק שני 592
לולב הגזול פרק ג 598
לולב וערבה פרק ד 626
החליל פרק חמישי 631
מסכת חגיגה 644
הכל חייבין פרק א דחגיגה 644
אין דורשין פרק ב 679
חומר בקודש פרק ג 691
מסכת מגילה 701
מגילה נקראת פרק א דמגילה 701
הקורא למפרע פרק ב 711
בני העיר פרק ג 713
הקורא את המגילה עומד פרק ד 718
מסכת מועד קטן 722
הלכה א 722
הלכה ב 722
הלכה ד 722
הלכה ה 723
הלכה ז 725
מי שהפך פרק ב 729
אלו מגלחין פרק ג 734
מסכת עירובין 753
מבוי פרק א דעירובין 753
עושין פסין פרק ב 759
בכל מערבין פרק ג 766
מי שהוציאו פרק ד 782
כיצד מעברין פרק ה 787
הדר פרק ו 794
חלון פרק ז 802
כיצד משתתפין פרק ח 803
כל גגות פרק ט 804
המוציא תפילין פרק י 805
מסכת ביצה 811
ביצה שנולדה פרק א דביצה 811
יום טוב פרק ב 818
אין צדין פרק ג 822
המביא פרק ד 829
משילין פרק ה 833
מסכת שקלים 842
באחד באדר פרק א דשקלים 842
מצרפין שקלים פרק ב 850
בשלשה פרקים פרק ג 852
התרומה פרק ד 859
אלו הם ממונים פרק ה 863
שלשה עשר שופרות פרק ו 866
מעות שנמצאו פרק ז 872
כל הרוקין פרק ח 873

הקדמה

ויקרא אהיה על מצפה צופה הייתי במים העליונים, מעין היוצא מקודש קדשי' מלפני ולפנים, הוא תלמודא דארעא דישראל, יוצא מתחת הארון כב' צנורי דקים בקרני סילי זכילי, סברות דקות מאוד ועמוקות והולך ומתגבר מעם מעם עד כי גאו המים מי שחו מאי מי שחו, מלשוט ועיין ירושלמי שקלים פ' ששי הלכה ב') כל השה ומדבר בהם בכל כוחו מיגע א"ע עד שתהי ערוכה בכל ושמורה ברמ"ה אברים ושס"ה גידין ושה כהם כאשר יפרש השוחה לשחות, אזי ירד לעומקו ישכיל ויבין סברותיו נופת צופים דעה בינה שכל דבש הבא מצופיא אך קודם כל זה אינו מגיע רק לשער המים ששם המים מפכים כמלא פי סך פרושו כבד עליו, לא ישיג סברתו ולא יבין דרדיפי מימיו, ומשתעי בלישנא דחכמתא לשון קצרה, מלבד זאת, נפרצה, בתלמודא דא פרץ עוזה, ויש בו חלק משברי, לוחות, יען בעו"ה כמו שחרבה עירינו וארון ה' אינינו, נסתר מעינינו, בן מגודל הגלות והשמדות שעברו על עם ה' נאבד מאתנו חלקי תלמודא דקדשים (כי הרמב"ם בהקדמה דפי' המשניות ב' דהי' לו גם ירושלמי על קדשי') ושאר החלקים הנשארים בידינו רבו השבושים והטעותים ע"י המדפיסים הישישים ומקדם ע"י הסופרים העמתיקים גם הגלות והצרות דין הי' גרמא בנזקים, וע"י זה נשארו ראמית וגביש ובדבר אמריה קשי ההבנה ואפלגי בה מלכים מאן מלכי רבנן חד אמר כדין פרושו וחד אמר כדין פרושו והי' עיר שושן ציצון ופרחים אמריה הנעימים, שמה נועם נכובים ופרשו הלומדים ולא עסקו הרבה בהאי תלמודא ולא שמו עדיה עליה, חתום תורה וצור תעודה הי' לבית יהודה, עד אשר זה קרוב לזמנינו למען האיר זה האבן הראשה ברא ה' חדשה, והנה בגפן של זהב דא תלמודא דא"י פרחו שריגים שלשה, שדינים שרי באים גמרא ארץ ישראל מפרשים הנהו גאונים המה הין אמוראי ידעו לשחות שמו במצולות ים תלמודא דא עשו להם חביות של שיטין, חכמו בתורת ירושלמי ופרשו תורתו, הגיעו לעומקו עלו וירדו בו, הלא זאת תורת א"דם, הראשון הי' הגאון מו"ה אליה פולדא פלדות אש תורתו להאיר תבל בחכמתו והנה שלח ה' לנו את אליהו לעשות שלם שלום ירושלמי ביאר כל סדר זרעים, בפרושו הנעים, והשני הי' הנשר הגדול אדיר התורה אור ישראל הגאון מו"ה דוד זלה"ה אב"ד דק"ק דעסוי, ויהו דוד לכל דרכיו משכיל הגדיל תושיה עשה תשועה גדולה בישראל בביאורו דנפלא, עד למעלה, וכל בשליש אביר הארץ גאון הדור פני משה כפני חמה, הנהו שלשה אבני חשן לשם שבו ואחלמה, האירו הירושלמי כחמה על פני האדמה ויצא מהם ברכה על מספר רובע ישראל ד' חלקיו, אמונת עתם חוסן ישועות היתה, והנה הגם כי זה המעין הקודש בהגיע לבית דוד נעשה

לנחל גדול נחלה שפרה עלינו פרושו נאה וכולו מחמדים אמנם המה יחד למען ישר המסילה הוצרכו לפרוץ ולהרוס לבנות ולנטוע הרבו בהגהות מחקו ושינו והוסיפו כפי הנצרך להם לפי הבנתם ואין עמוד ואפי' חצי עמוד שלא הרבה הגאון הנ"ל בעל קרבן עדה בהגהות אך הוא בצדקתו לא נגע בגוף הירושלמי עצמו לשנות בו, רק הגיהו כמו שהי' וכתב רק ההגהות בפירושו, וכן שאר המפרשים הנ"ל כי ידעו כי קצור קצרה ידם בו מגודל עמקו, לכן עשו ההגהות רק בפרושם ולא בו כלל וכלל, ועי' בהקדמת מפר הישר לר"ת שכתב שם הר"ת ז"ל רבינו גרשון מאוד הגולה היה לט למאן דמשבש תלמודא הכי והכי להוי, כי לא נכון לירא שמים לעשות כן וכתב הר"ת שם גם רש"י ז"ל אם הגיה גירסא בפירושו הגיה אבל חלילה בש"ס לא נגע יעיי"ש. ולדעתי זה דומה למה שאמרו ז"ל בירושלמי דמס' ע"ז פ' אין מעמידין הלכה ג' אי קטא קטא שיחור אי אובד אובד מרגלין עכ"ל, פי' אם קטא אם יכרות דבריהם או ישנם קטא שיחור יכרות לו גחלים שישרפוהו כי אסור לשנות דבריהם ויתירא מנחלים לוחשות כי כל דבריהם כגחלי אש ואם אובד היינו אם ישכחם כמו אבידה אובד מרגלין הוא כמאבד מרגליות יקרים, וכן ג"כ אם נגיה בפני לשנות מילין בהם ולהוסיף או לגרוע אולי לא זכינו להבין דבריהם ונקמא שיחור, הלא כל דבריהם סמא דחיי ס"ת מרגליות אינך ע"ז דף ח') וכן על דעתינו דעה קלושה וחלושה ניקום ונסמוך לימחוק ולהגיה חלילה, ונהו' בתלמוד ירושלמי הנקרא נועם חובלים חלילה לפן יפה לט רבינו גרשון מאור הגולה יהי שם ה' מבזרך שבכמה מקומות בספרי זה הראית לדעת כי א"צ להגיה מפה ומפה יהי' עלי לתרופה. להתיר פה כי הגירסא הראשונה נכונה ויפה:

וי"ל דזה הוא פי' הגמרא במס' ב"ב דף ע"ה ע"א על קרא ושמתי כדכד שמשותיך אפלגו בה תרי מלאכי ברקיע חד אמר שהם, וחד אמר ישפה אמר הקב"ה להוי כדין וכדין עכ"ל, והמאמר הזה אומר דרשוני, ונ"ל דכתיב אח"כ בקרא וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך וצ"ע מאי המשך זה לזה מאחר שדבר מענין יופי החלונות והשערים יתחיל לדבר מענין הבנים כי המה הגבורים, יהיו בתורה לשלום ולמרבה המשרה ונ"ל ע"פ אמרם ז"ל בחגיגה דף ט' יאי עניותא לישראל כורדא סומקא לסוסי חיורא ושמעתי לפרש דכמו הברדא סומקא לסוס דעשוי לו לנוי וליופי הוא נאה לו רק בשוק ברחובות עת כי ירכוב אדונו עליו לא בעומד בדיר הסוסים כמו כן יאי עניותא ישראל במקום פרסום ושוק כי למה יתראו בעושר וגדולה נגד האומות שונאינו, ולמה נרבה קנאה עלינו אז יאמרו בגוים ראו את כל העושר הזה הוא ממנו:

אך כל זה כל עוד שאנו בגזלה ועבדים אנחנו אך לעת כי יגאל ה' עמו ונחה דוה ה' על מלך משיחנו ויהי מושל מים עד ים אזי וסרה קנאת עבדים מהאומות עלינו אזי יהי' יאי עשירותא לישראל, לזה בא הבטחון לעתיד ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח, רמז על העושר שיהי' בפרסום כי אפי' החלונות והשערים יהיו, מאבנים טובות וחשובות מאד, תשבר כל כלי גולה, ותראה מנורת זהב כולה, אשר על ראשה גלה. גלוי וידוע לכל כי לך עם ה' הגדולה:

אמנם פן נשים אל לבנו לאמר הן לא נירא בהאמר ארש הזה הלא הכתוב אומר השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וכו' פן תאכל ושבעת וכו' וכסף וזהב ירבה לך ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך וכו' א"כ איפה אחר יעוד כל העושר הזה ושמתי כדכד וכו' מי יודע בבנינו ובנותינו אם לא יהיה העושר מטה לבבם מתורה לזה בא הבטחון וכל בניך למודי ה' שיהיו לומדי תודה ויראת ה' בקדושה וטהרה:

הנה עפ"ז ידבר הנביא יעודו בענין העושר שיהי' לישראל לעתיד עת יבוא משיחנו אמנם יש לומר דכמו דסיפא דקרא וכל בניך למודי ה' הוא יעוד לתורה כך רישא דקרא ושמתי כדבר שמשותיך הוא ג"כ יעוד לתורה והוא ע"פ אמרם סנהדרי' דף ק' דרש ר"י כל המשחיר את עצמו על דברי תורה הקב"ה מבהיק זיו לעוה"ב שנא' מראיהו בלבנון. והנה ידוע כי ב' אבני ההשן הללו שהם וישפה, המה אבנים טובות ויקרים אבל אין מראיתם דומה זה לזה האבן שהם מאיר בתולדתו יוצא מן הים מאיר ומנהיר ולזה נקרא שהם ממלת שמש דמאיר כשמש ולזה הי' אבנו של יוסף בחשן שהם כי יוסף מתחילתו ועד סופו הי' בגדולה מתחילה אביו אהבו מכל אחיו, ופסים הלבישו ואח"כ כשנמכר לעבר נתן לו אדניו כל אשר לו בידו גם בהיותו בבית הסהר נתן ה' חנו בעיני שר בית הסוהר עד שיצא למלוך לא כן בנימין דו' בן אוני ילדתו אמו ומתה והי' אבנו ישפה והוא אבן השחור מתחילתו וע"י לטישה נעשה בהיר ומזהיר ולזה נקרא ישפה מלשון נשף כי הוא שחור כנשף מתחילתו וי"ל דלזה בא היעוד לע"ל על התורה ושמתי בדבד שמשותיך דהיינו החלונות המאירי לעם ה' היינו התלמידי החכמים והמודים יהיו כדכד ויהיו ישפה דיהיו גדול' בתורה מאוד דמתחילה היו משחיר על דברי תורה וע"י לטישותו ויגיעה הגדולה וענוה יתירה שהי' לו יזכה להיות מורה שמש מנהיר לעם ה' וא"כ בזה פליגי ב' מלאכי דרקיע דחד אמר שהם דסל דפרוש הוא דקרא איירי ביעוד העושר והגדולה שהי' ויהי מאיר ומנהיר העושר כשהם, ואידך סבר דקרא הוא יעוד על התורה וחכמיה שיהיו לעתיד ואמר שיחי' ישפה כמ"ש, ואמר הקב"ה להוי כדין

ובדין דתרווייהו יהי' דהעושר והגדולה ושמתי כדכד שמשותיך דחלונות יהי' שהם וגם ושמתי בדבר שמשותיך המודים לעם יהיו ישמה כנ"ל:

והנה הכתוב אומר ושמתי כדבר שמשותיך ואמר מלאך ברקיע דהוא ישמה דהוא ת"ה שהי' משחיר א"ע על התורה ולזה המלך משיחנו שיבוא הוא אבן טוב ישפה עיי' סנהדרין דף צ"ה שהוא יושב בשער רום שרי חד ואסור חד מעונה ביסורים עד יגלה במהרה בימינו:

והנה התור' הקדושה לא יחליף האל ולא ימיר לא ישתנה בה שום אות והגם שיש כמה דברים מכוסים אפ"ה לא ישתנה אמנם שאר הספרים מש"ס בבלי וירושלמי שיש בה חלופי גרסאות והמה עתה אצלינו בחושך ונשף, כשיבוא למלך משיחנו ואליהו הנביא אז יודיע לנו האמת וי"ל דזה הוא דפליגי הנהו מלאכים ברקיע חד אמר שהם דידיו נסתרי התורה גליום כשהם המאיר וחד אמר ישפה דיהי' עוד הדברים המכוסים בתורה כמו שהי' ואמר הקב"ה להוי כדין וכדין דבתורה שבכתב כל סתום ישאר סתום אמנם בש"ס יהי' כשהם דאליהו ומשיח יגלה לנו:

לכן נקוה אל אד' כי הוא ישלה את אליהו הנביא ומלך משיחנו, ואז תושע יהודה, גם התורה והתעודה, מקום אשר לא צעדה צעד יושר בש"ם בבלי וירושלמי מקום רכסים לא יבינם הלב ואינו נכנסים, נפלו שבושים המה יבררו לנו יסירו הטעותים והי' העקוב למישור והרכסים לבקעה ואזי נבין דעת קדושים אבל כל זמן שלא זכינו לביאת אליהו הנביא ומלך משיחנו חלילה לנו להגיה כפי דעתינו ואפי' אדם גאון, בגמטרי' ס' (מסכתו') ששים המה מלכות ר"ת שהם ב'פיו ערוכות יוסיף על מספר גאון אחת לנדעון וי' במספר אין ידע כל שכלו אפס ואין ולא ישבש נוסחות ימתין עד שיבא אליהו יאיר נרינו ועל ידו יודע האמת וכן כל האבעיות בגמרא עולין בתיקו לרמוז כי עדיין המה בתוך תיק ממונות עד יבוא ת'שבי י'תרן קושית ו'איבעיות:

אלא אזכרה מה שנשאלתי פעם אחד מתלמידי וז"ל בא לידי ספר שפתי ישנים חברו בעל שפתי חכמי' והוא רשימה על ספרי עם ה' וראיתי דכ' בהקדמתו כי יש ס"ג מסכתות והסימן לבך יהי' גם בהם ותמי' לי דהוא נגד מדרש חזית שיר השירים זיו סי' ט' ר"י פתר ששים המה מלכות אלו ס' מסכתות של הלכות וכו' הרי המדרש אמר דרק ס' מסכתות הם, וכן מורגל ג"כ בפי העולם דכותבים לת"ח גדול בשם גאון יען דידע ס' מסכתות כי גאון בגמטרי' ס' וכן ראיתי בהקדמה של ההגהות הגאון מו"ה אלי' וילנא על ההלכות קטנות ואיך כ' איהו דיש ס"ג מסכתות:

וזה אשר השבתי לו במה דסיים ידידי נ' אפתח דכ' דראה כן בהקדמה לס' דהגאון ר' אלי' ווילנא ז"ל, ועיינתי שם וראיתי דכ' דהרמב"ם כ' בספר הי"ד בהקדמה דכל החכמים שהיו אחר התלמוד שיצא להם שם בחכמתם נקראו בשם גאון, ואח"כ הביא בשם הגאון ר' אלי' וילנא זצ"ל דמשו"ה נקרא גאון משום שבדורות הראשונים שאחר התלמוד לא סמכו אדם שינהיג את דורו עד שידע ס' מסכתות כמספר גאון עכ"ל וזה תמוי' דרמב"ם בהקדמה לפי המשניות דף צ"ה ע"א ב' וז"ל והיו כל מס' המשנה ס"א מסכתות הרי הרמב"ם שהביא דבריו קודם כ' דיש ס"א מסכתות, ולא ברמז הגאון וגם על הרמב"ם גופא קשי' דהרי במדרש חזית קאמר, דששים המה מלכות רומזים על ס' מסכתות מבואר דרק ס' יש והי' נראה לי, דס"ל לרמב"ם דהמדרש דייק ס' מסכתות של הלכות ולא חשיב מס' אבות דהמה לא הלכות רק מוסרי' ומדון טובות שיתנהג בהם האדם דכמו שהאריך בזה הרמב"ם שם בפי' המשניות, אבל עם המס' אבות המה ס"א ושפיר כ' הרמב"ם ודייק כל מס' המשנה ס"א דייק המשנה דנם אבות הוא במספר דלית בי' גמרא, ויפה סי' העולם ברמז גאון ויתפרש יותר והוא דוודאי אם אין בת"ח מדות טובות הנזכרים במס' אבות אזי הוי כת"ח שאין בו דעה וראשית דבר יראת ה' ואמרו רז"ל במס' שבת דף ל"א אמר ר"ל מאי דכתיב והי' אמונת עתך חוסן ישועת חכמה ודעת יראת ה' היא אוצרו אמונת זה סדר זרעים, עתך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועת זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפ"ה יראת ה' אוצר ואמר שם משל לאדם שאמר לו העלה לי כור חיטין לעלי' הלך והעלה לו א"ל ערבת לי בהן קב חומטין א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העלית יעיי"ש עוד מזה א"כ השבון גאון דלמד ס' מסכתות מתחיל אחר דלמד אבות דהוא יראת שמים ועליהם קאי וה' אמונת עתך דהמה הס' מסכתות וא"כ שפיר המה ס"א מסכתות עם אבות:

שוב בא לידי ספר שו"ת יהודה יעלה וראיתי דכ' ג"כ בענין הזה וכ' דהמדרש הנ"ל לא חש על א' היותר ואין זה נראה אלא הנכון כמ"ש הוא עכ"פ קשה הא דכתב השפתי ישנים הנ"ל דישנו ס"ג מסכתות אבל תמוי' מדברי המדרש הנ"ל וגם מהרמב"ם בפי' אמנם לא השפתי ישינים ב' כן מעצמו אלא דכן ראה בספר סמ"ג א"כ גם על הסמ"ג קשה ממדרש הנ"ל ונ"ל ע"פ מה דאמרו במס' תענית דף כ"ד רבה גזר תענית ולא אתא מיטרא א"ל והא רב יהודה כי גזר תעניתא אתא מיטרא א"ל מאי איעבד אי משום תנויי אנן עדיפנא מנייהו דבשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין הוו ואנן קא מתנינין בשית סדרין וכו' וכי הוי שליף רב יהודה חד מסנא אתא מיטרא ואנן צווחינן כולא יומא ולית דמשגח בן וכו' אלא מה יעשן גדולי הדור שאין דורן דומה יפה יעי"ש היטב ועי' ברכות

דף כ', והשתא לפ"ז י"ל דבזמן דרב יהודה דהו כולי תנויי בנזיקין עשו מריש נזיקין ג' בבות ג' מסכתות אמנם אח"כ בזמן רבה דהי' תלמודייהו בכל שית סידרין לא עשו אותה כ"א מסכת אחת, וא"כ י"ל דרב יצחק במדרש חזית הו בזמן רבה ואז עשו מג' בבות רק אחת שפיר השיב רק ס' מסכתות, משא"כ הסמ"ג נקיט כרב יהודה וחשיב הג' בבות לג' ולכן אמר דהם ס"ג מסכתות וראיתי בספר הנדפס מחדש ספר דקדוקי סופרים שהביא דבש"ס כתב יד דמינכן הגירסא בתענית רבא גזר תעניתא והוכיח שם דהוא גירסא נכונה וכן הוא בר"ש ובע"י וקיימ"ל הלכה כרבא הוי רק ס"א מסכתות עם אבות ועולה מיסוד הנ"ל דכל מס' ששים יסודתן מסכ' אבות והוין הוי"ו סדרים כנגד ששה קני מנורה ונר האמצעי האבות ואליו פונים כל ששה קני מנורה:

והנה רבינו הקדוש התחיל בשס מאימתי קורין את שמע בערבין ועיי' בצל"ח דכ' דהרמב"ם אמר דמשו"ה מתחיל בק"ש משום דתנא רצה להתחיל בדיני ברכות ואין לך ברכה שנוהג תמיד כמו ק"ש שהוא ב' פעמים בכל יום אלא דתמה דהי' לו להתחיל בתפילה שהיא ג' פעמים בכל יום עיי"ש ולפענ"ד לק"מ דרבינו קדוש סדר הוי"ו סדרי' על קרא והי' אמונת עתך וכו' והראשון הוא אמונת וראשון אמונת היא אמונת בהקב"ה להאמין ה' א' והוא ק"ש שבו מיחד לבבו להקב"ה ואליו נמסר בלב ונפש ומאוד ולזה אע"ג דגמרא קאמר תנא אקרא קאי דכתיב בשכבך ובקומך וקרא בלשון יחיד דבר והי' לתנא למתני ג"כ בלשון יחיד מאימתי קורא את שמע אלא דרמו דיהי' קריאת שמע ברבים ליחד שמו ולזה אמר אח"כ משעה שהכהנים נכנסין וכו' להורות שכמו שהכהני' יהיו אסורים לאכל בתרומתן כל היום ולזה תיכף ביציאת הכוכבים נכנסים לאכל, כן ג"כ בק"ש תיכף בצאת הכוכבים קורין ולא יאחרו כי זריזין מקדימים למצוה א"נ י"ל להיפך דבא להודות דכמו דבק"ש ראוי' שתהי' ברבים כך אם יש כהנים רבים שנטמאו יהיו נכנסים ביחד לאכל בתרומתן ולא יהי' כל א' לבדו לאכל דיש לחוש שמא יאכל קודם יציאת כוכבים משא"כ רבים משגיחים טפי ומתורץ עפ"ז קושית תוס' ד"ה והא:

ובסדר הדורות כתב דרבינו קדוש חתם שמו בתחילת המשנה כי מאימתי גמטרי' אני יהודה קדוש אלא דתמה שם איך יחתום א"ע בשם קדוש והי' נ"ל לומר, ע"פ מה דאמרו ז"ל כולהי סתימתאי אליבא דר"ע ורישא דמתני' בהתחלת זמן ק"ש הוא סתימתאי דבזה כ"ע מודה משעה שכהני' נכנסי' ולא פליגי ר"א וחכמים אח"כ אלא אסוף זמנה כדאמר בגמרא ואמרו ז"ל יום שמת ר"ע נולד רבי וכתיב וזרח השמש ובא השמש עד שלא שקעה שמשו של ר"ע זרח שמשו דרבי א"כ קודם שיצא נשמה ר"ע נולד רבי ור"ע יצאה נשמתו בזמן ק"ש דקרא ק"ש ויצאה באחד הרי רבי נולד בק"ש ור"ע מת בק"ש ור"ע הוא הקדוש

שמת בקדושת שמו על יחודו ולזה אמרתי ק'ד'ו'ש עה"ב ג"כ במספר ה'ו'א ר'ב'י ע'ק'יב'ה ולזה רמז רבי בראש מסכת הש"ס בריש דין ק"ש שם ר"ע וגם שמו וזה קדוש דהוא ר"ע ואני יהודה זה יוצא וזה נכנס בק"ש ושפיר בריש מסכתות הש"ס מתחיל בק"ש ונרמז בו קדוש אני יהודה כנ"ל ורוח הקודש הי' בפי רבינו קדוש בלשונו בלשון המשנה בשעה שהכהנים נכנסין לאכל בתרומתן שבשעה זו זמן ק"ש ב' כהני ה' עובדיו נכנסו לאכל בתרומתן ר"ע נכנס לעוה"ב לאכל בתרומתו שמה להנות מזיו השכינה ורבינו קדוש נכנס לעוה"ז לאכל בתרומה לעשות מצות ומ"ט ולתקן העולם בתרומתו ובעבודתו:

אמנם ראיתי בספר דקדוקי סופרים הנ"ל דכ' דבש"ס ישן שבמינכן מס' ברכות הוא אצל מועד וסדר זרעים הוא מתחיל בפאה ולכאורה כן נראה דברכות שייך אצל סדר מועד, דסדרים נסמכו על קרא והי' אמונת עתך והרי ברכות דאירי מדיני ק"ש דהוא בכלל עתך בערב ובוקר וכן תפילה דהוא בשחרית וערבית הוא בכלל עתך ומצאתי און לי ממ"ש רש"י בשבת דף ל"א הנ"ל בד"ה אמונת סדר זרעים שעל אמונת האדם סומכין להפריש מעשרות וכו' ולמה לא פי' ברכות ק"ש היא אמונת עם ה' שמיחד שמו בק"ש ותפילה ש"מ דס"ל לרש"י דשייך לסדר מועד, ואמרתי לפ"ז הוי ראש הסדרי משנה פאה והנה הקב"ה ית"ש אין לו שיעור מלשעריהו ולהגבילהו כי הוא מקומו של עולם ולא העולם מקומו ולזה פאה בגמטרי' אלהים ומתחיל אלו דברים שאין להם שיעור הפאה שמו של אלהים אין לו שיעור וא"כ מתחיל התנא בשמו של הקב"ה וי"ל דמה"ט ג"כ הוא דאנו אומרי' אחר ברכת התורה זה המשנה דהיא ראשונה לש"ס:

אמנם ברמב"ם בפי' המשניות כ' בהדי' דברכות הוא ראש הסדרי' ולא כמו שהוא בש"ס דמינכן הישן נושן:

ואמרתי עוד רמז דברכות המסכת הראשונה בהא דמתחיל מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתן ומקשה הגמרא לתני משעת צאת הכוכבים, ומשני מילתא אגב אורחי קמ"ל כהנים מאימתי קאכלו בתרומה וצ"ע מה טעם מהדר פה לאשמעינן הא מילתא ועיי' בתוס' ד"ה והא קמ"ל דכפרה לא מעכבו דתמו הא תנינא חדא זימנא הערב שמשו אוכל בתרומה. ואמרתי לתרץ דבברכות דף מ"א איתא אמר ר"י כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה שנא' ארץ חטה וכו' ופליגי דר"ח דאמר כל הפסוק לשיעורין נאמרה חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע עד שישהה כדי אכילת פרס פת חטין וכו' שעורה דתנן עצם כשעורה מטמא וכו' גפן וכו' תאנה גרוגרת הוצאת שבת וכו' עיי"ש היטב ויש לעיי' הא גרוגרות להוצאות שבת יותר שכיח וצריכין יותר לידע מדין נכנס לבית המנוגע דלא שכיח א"כ אמאי הקדים הקרא דיני דטומאת וטהרות

מאינך דינים השכיחים יותר וי"ל דהואיל בזמן שהיו ישראל במדבר ונכנסו אח"כ לא"י אדרבה היו טומאות וטהרות שכיחי טפי וכתב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ועיי' רש"י בשורה טובה הי' להם וכן אמרו ז"ל דחמירי להו טהרות כלים ביותר, לכך הקדים שיעורא דטומאת וטהרות ואח"כ שאר השיעורים גרוגרות להוצאת שבת:

אלא דא"כ יש להקשות עכ"פ הואיל והכתוב הקדים דיני טומאת וטהרות הי לו לרבינו קדוש ג"כ להתחיל בדיני טומאת וטהרות ומדוע הפך וסדר סדר טהרות באחרונה אמנם נרא' הואיל ורבינו קדיש סדר המשניו'. לאחר החורבן וכבר בטלן טומאת וטהרות דאין לנו אפר פרה והוי דינים אלו רק הילכתא למשיחא לכך סדרם בסוף משא"כ תורתינו הקדושה אלו לא גרמו חטאינו להחריב מקדשו היו דינן טהרות וטומאות ראשונים וי"ל דעל זה הי' מקונן ירמיהו בנבואתו טמאתה בשוליה דדיני טומאת וטהרות לאחר החורבן יהיו בסוף ואולי רמז בנבואתו דיהי' הסדר הוי"ו בשוליה בשולי הי סוף סדר החי:

והנה עכ"פ לפי סדר תורתינו הי' ראוי' להיות סדר טהרות הסדר הראשון לולי חטאינו שגמרו כנ"ל לזה עכ"פ הזכיר רבינו קדוש קצת מדיני טהרות בתחילתו ומזכיר משעה שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתן אם נטמאו וזה דייק לשון הגמרא מילתא אגב אורחי' קמ"ל כי אורחא הי' להיות בתחילת הסדרים כנ"ל ומתורץ קושיות התוס' הנ"ל:

אלא דיש לעיי' עכ"פ הואיל ודיני טומאות וטהרות הוא דווקא בזמן הבית, ודיני נדה עכ"פ הוא ג"כ בגולה עתה א"כ הי' לו לרבינו קדוש להתחיל סדר טהרות במס' נדה ולא בכלים דאינו נוהג עתה ועוד דהי' מתחיל בסדר הזה בלא טומאה משא"כ כלים מתחיל אבות הטומאה ונ"ל לתרץ דטוב אחרית דבר מראשיתו דמס' נדה מסיימת הרי זה תרבות רעה מסיימת ברע משא"כ מס' כלים מסיימת במלת טהורה לפיכך הקדים רבינו קדוש כלים:

ואמרתי פעם בסיום דמס' כלים דגם בימי ר' יוסי היו מסודר בסדר טהרות המסכתות כמו שסדרם אח"כ רבינו קדוש והיו כלים הראשון שבסדר וזה דאמר ר' יוסי סוף כלים אשרך כלים שנכנסת בטומאה ולפ"ז הי' מקום לאחרך ולא להתחיל בך הסדר אלא במס' נדה אלא שיצאת בטהרה וטוב אחרית דבר מראשיתו ודו"ק, ועכ"פ מהנ"ל נראה דברכות הוא התחלת מס' זרעים ומשו"ה הזכיר בו אגב אורחא כנ"ל:

והנה העליתי דהמסכתות המה ס"א, ור' יצחק דדריש ששים המה מלכות המה ששים מסכתות דייק בדבריו ס' של הלכות דיש בהם דינים מלבד מס' אבות דהוי רק מוסרים ומדות והוא אוצר של יראת שמים דהוא היסוד וי"ל דזה רמז כלים כלי הוא בגמטרי' ששים זמ' רומז על מסכתות או מלכות כדכתיב ששים המה מלכות:

והנה נתתי עין עיונו בשם מסכת דקרא רבינו הקדוש ומה פירש יש לזה השם וראיתי לתוס' י"ט בהקדמה דהוא מלשון מסכה יינה דכן כל מסכת מזונה ומעודבת בדינים שונים עי' בו, ולפענ"ד נראה דהוא מלשון מסך כמו מסך הפרוכת המבדיל בין ההיכל וקודש קדשים והוא כי ששה הסדרים המה חדרים חדרי תורה ובאלו הוי"ו חדרים יש בהם כמה מסכים בכל חדר וחדר מהם כמו בסדר מועד, מס' שבת ב"ע, עירובין ב"ע פסחים וכו' וכאלו בחדר זה כמה מסכים חוצצים ובמסך זה כתוב שבת ובמסך זה כתוב עירובין ובזה פסחים וכן בכל חדר וחדר והשתא לפ"ז אמינא דהנהו ג' בבות באו בשם א' וקרא להם רבי שם א' נזקין כי א' הוא כמו מס' פסחי' ואפ"ה חלקן לג' מסכות הורה במה שהם בשם א' דיש בהם חבור יותר משאר מסכות ויובן בזה גמרא דע"ז ז' ע"א דאמר ר"ה הלכה כר' יהודה אם השבה יתר על הוציאה משום דה"א דבתרי מסכת אין סדר למשנה וקשה אם באמת תרי מסכת נינהו, הא אין סדר למשנה בהם אמנם לפי הנ"ל ניחא הואיל וכלם בשם א' נקראו עדיפי משאר ב' מסכתות ויש סדר ודו"ק, ורב יוסף ס"ל דגם זה פשיטא משום דהוי רק מסכת א' ולפי האיבעית אימא שם גם ר"י ס"ל דהוי ג' מסכתות אלא הואיל ובשם א' נקראים יש בהם סדר, ואפ"ה לא הי' צריך לומר הלכה כר"י משום דתני לה גבי הילכתא פסיקתא, ועכ"פ לתי' א' בע"ז הנ"ל לר"ה הו"ל הג' בבות ג' מסכתות ולאיבעית אימא לכ"ע ג' אלא דעדיפי משאר מסכתות דלא אמרינן בהו אין סדר למשנה הואיל ובשם א' נקראו וא"כ שפיר חשיב להו הסמ"ג לג' מסכתות אבל הרמב"ם דכ' ס"א מסכתות ס"ל הואיל ונחשבים כמסכת א' לענין מחלוקת ואח"כ סתם אין לחשבם כ"א כמסכת אחת כנ"ל:

ואמרתי פעם לישב בזה קושית התוס' ב"מ דף כ"ג ע"ב בהא דאמר דמותר לת"ח לשנות בג' דברים וא' מהם במסכת ותמה התוס' והא אמרינן ושננתם שיהיו דברי תורה שנונים בפיך, ונראה לי דהפי' להפך בהיות דג' בבות המה ג' מסכתות ושם א' לכולן אם ישאלוהו אם הוא בקי במס' נזיקין יכול לומר הן אע"פ שאינו בקי בכל ג' מסכתות מ"מ אם באחת בקי יכול לומר הן כיון דאחת נ"כ נקרא מסכת ודו"ק:

ודרך אגב אכתוב במדרש הנ"ל דדריש ששים המה מלכות ס' מסכתיות, אמר שוב ופלגשם אין מספר אלו שמונים פרשיות שבת"כ וזה תמוי' איך קורא לת"כ פלגשם לפרשיות שבה ונ"ל דידוע דהשם הוי' ית"ש הוא במספרו ק"ס' במנין עץ בסוד מספר הבאה יו"ד פעמים ה' הוא נון וכן ה' פעמים יו"ד הוא ג"כ נון וא"כ השם יה הוא מאה וכן וי"ו פעמים ה' וה' פעמים וי"ו הוא ס' וא"כ עולה מספר ק"ס ועיי' מה שהאריך בזה דודי זקני הגאון המקובל מו"ה נפתלי כ"ץ בספרו סמיכת חכמים בהקדמה דף י"ט ע"א

וא"כ חצי המספר הזה הוא שמונים וזה דמן פלגשם פלג שם כנ"ל אלו שמונים פרשיות שבת"כ דהמה כמספר פלג שם כנ"ל והבן בזה:

אלא דגוף המדרש תמוי' לי דבת"כ יש צ"ב פרשיות וחסי' דודי צ"ח ואיך אמר דהוי רק שמונים וצ"ע:

שוב נתתי עיני במדרש רבה פ' קרח פרשה חי ששים המה מלכות, אלו ס' מסכתות ושמונים פלגשם שמונים בתי מדרשות שהיו בירושלים ועלמות אין מספר משנה החיצונה וצריך ביאור מה זה משנה חיצונה אמנם ע"פ מ"ש מפורש דמס' אבות היא יראת ה' והיא התחלה וראשון לכל הס' מסכתות וזה אמר ועלמות א'י'ן מספר אין במספר ס"א וזה כדאמר במס' שבת משל לגזבר שנמסרו לו מפתחות הפנימיות ולא החצונות בהי עייל, וזה אין דמספרו א'י'ן ומפרש זה משנה החיצונה דהוא אבות וא"כ מזה המדרש גופא ראי' למנין הרמב"ם:

ואמרתי פעם דטעם דעשה רבינו קדוש המסכתות ס' הוא ע"פ מה שאמר אדוני אבי מורי הרב המאוה"ג הצדיק מו"ה יהודא ליטש זצלה"ה לתרץ קושיית התוס' בשבת דף פ"ח בד"ה כפה עליהן הר כגיגית דתמו אמאי הוצרך כפי' והלא כבר הקדימו נעשה לנשמע ותירץ ע"פ מה שדרשו ז"ל על קרא ויוצא משה את העם לקראת אלהים שהוציאם בע"כ והוא דישראל אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע דייק אד' מדת הרחמים בכל ענין אזי נעשה ונשמע אבל מדת הדין עונש לא רצו לקבל עליהם ולזה כתיב ויוצא משה את העם לקראת אלקים דייק מדת הדין לקבל העונש אם יעברו וכפה עליהם הר כגיגית דאם יעברו יענשו כי הוא האדון ואנחנו עבדיו וכשיעברו יקבלו עונש ונכון עכ"ל, ולזה מנין המסכתת ס"א כמנין אדון כי השם ית"ש הוא אדון עלינו ונעשה מצותיו לשמו ונירא מעונש אם נעבור מצותיו גם מיום שחרב בהמק"ד אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ולזה מספר המסכת כמספר אדון כי בתוכם ה' ואמרן חז"ל בסנהדרין דף ק"ה מברכתן של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות ושלא תשרה שכינה בתוכם ואמר מה טובו א'והלך י'עקב מ'שכנותיך י'שראל והוא שהיה בלבן שלא יהיה להם בתי מדרשות ואף כשיהיה להם יהיה הלימוד שלא לשמה בלי יראת שמים ונתן לו הקב"ה כפי' מה טובו אוהלך יעקב משכנותיך ישראל ר"ת גמטרי' ס"א דהמה ששים ואחד מסכת עם אבות דהוא יראת שמים וזרעא דדרתא:

ויש לרמוז ג"כ באמרו אהלך יעקב כי בשפתי ישינים כ' דיש ל"ו מסכתות עם גמרא והסי' הליכו' עולם לו וזה אהלך יעקב כי אהל במספר ל"ו אמנם הרמב"ם כתב דרק ל"ה מסכתות יש עם גמרא וכ' הרמב"ם שם שעל סדר זרעים אין גמרא רק על ברכות, אבל

יכול אדם לפרש הסדר ההוא אחר היגיעה רבה ושיסייעוהו התוספתות וילקט ההלכות הבאות על עניינו בתלמוד וכן ראיתי בקונטרס היחוס שיש בידי מאבי זקני הגאון מהר"ל מפראג זצלה"ה שעשה מסכתות גמרא על כל זרעים מה שלקט כל המובא בש"ס ועשה מעצמו פי' ותוס' מרובה עליהם. וחבל על דאבדין וכ' המעתיק שם דעל ערובין וסוכה עדיין יש ממנו חיבור גדול ולא זכיתי לראותו:

וי"ל דלעתיד נזכה גם לביאור אלו הכ"ד מסכתות שאין עליהם גמרא וזה ושמתי כדכד שמשותיך כי נזכה עוד למס' כ"ד וזה כד כד, ה' ירחם וישלח לנו אליהו הנביא וגואל צדק ב"ב:

ועיי' מ"ש במס' פסחים פ' מקום שנהגו הלכה ט' בשם הגאון מו"ה אליה וילנא זצלה"ה דמה שאנו מתפללין בתפילה דמוסף ביו"ט א"מ גלה כבוד מלכותך עלינו הוא דברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דאנו אומרים בק"ש הוא כנגד שש כנפי החיות ועיי' בחגיגה דף י"ג ע"ב דמקשה כתיב שש כנפים לא' וכתיב וד' כנפים לא' ומתרץ דלאחר החורבן נתמעטו אותן ב' כנפים דאומרים בהם שירה דכתיב ובשתים יעופף ואלו נתמעטו וכנגדן הוא כבוד מלכותו בברוך שם וכו' וזה דאנו מתפללין א"מ גלה כבוד מלכותך עלינו יעיי"ש ודפח"ח:

והנה הששה סדרים שסדר רבינו קדוש המה ג"כ כנגד שש כנפי החיות דכנגדן ברוך שם כבוד וכו' ולזה קרא המסכת דסדר ראשון ברכות דהוא כנגד ברוך וכמו דבחורבן נתמעטו ב' כנפים שאומרת בהם כן בעו"ה ג"כ נאבד ממנו בגולה כל סדר הגמרא דירושלמי על סדר קדשים ועתיד הקב"ה להחזירן לנו כנ"ל:

ובדרושי בארתי מסורה א' ב' פעמים יעופף ועוף יעופף על הארץ ובשתים יעופף, ע"פ אמרם ז"ל בחולין ף ס"ג אר"י רחם זו שרקרק אר"י למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם בא רחמים לעולם, וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיח, עכ"ל, וזה רמזה המסורה ועוף יעופף על הארץ, דכי יתיב על ארעא אני ובשתים יעופף יוחזרו ב' כנפים לחיות הקודש כנ"ל:

והנה בהיות הנהו ששה סדרי משנה המה ג"כ כנגד שש כנפי החיות ההוגה בהם לשמה חביב לפני הקב"ה כשיר כנפי החיות וכמו שדרשן ז"ל על קרא יומם יצוה חסדו ובלילה שירה עמי דכל העוסק בתורה בלילה קושר הקב"ה חוט של חסד עליו ביום ונקרא התורה שלו שירה כשיר של חיות וכמו דבעו"ה בחורבן ראשון נתמעטו ב' כנפי חיות כן בעו"ה כל ענין קדשים וטהרות בחורבן ובגלות אין נוהג עד יבא רחם ירחם הקב"ה וישובו גם סדר קדשים וטהרות לקיימן כפועל:

והנה השבתי הא דאמר הגמרא נתמעטו כנסי החיות אין הכוונה דנתמעטו לגמרי אלא דאין שי-תן ברעש גדול כמו בזמן המקדש והנה כי כן גם כן קדשים וטהרות דעכ"פ הלמוד בהם לא נתבטל וחשוב לפני הקב"ה:

אלא דבחגיגה הנ"ל מבואר דנתמעטו לגמרי מדכתיב רק ד' כנפים לא' ומשני דזה לאחר החורבן דנטלי לגמרי, אמנם עיי' בתוס' שם דתמו מאי פריך דלמא הא דכתיב בישעיה שש כנפים איירי בשרפים, ויחזקאל איידי בחיות ותי' דס"ל לגמרא דכמו דבשרפים שש בוודאי ה"ה בחיות יעי"ש והשתא לפ"ז י"ל אף לפי מה דמשני דנתמעטו הא דנתמעטו בחורבן הוא דווקא בהיות אבל בשרפים אה"נ לא נתמעטו, ויש לפרש עפ"ז הפיוט שאנו אומרים ביוה"כ המתחיל ובכן שרפים עומדים ממעל לו ומסיים בחרון שש כנפים לאחד והרי בחורבן נתמעטו אמנם לפמ"ש י"ל בשרפים לא נתמעטו ולזה י"ל דאנו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו אחר ק"ש דהוא כנגד שש כנסי החיות וקשה הלא נתמעטו אלא דאחר שאנו מוסרים נפשינו בק"ש וכתבו המקובלים דמלת ש'מ'ע אותיות ש'דרך מ'שך ע'בד נגו דאנו מוסרים נפשינו אפי' לשריפה כמוהם, א"כ הרי נחשבים כשרפים ושפיר אנו אומרים אח"כ ברוך שם וכו':

וזה הוא דרבינו קדוש התחיל בשש סדרים שלו בק"ש דשש סדרים המה כנגד שש כנפי החיות ואנחנו כשרפים שמוסרים נפשינו עבורו וכמה צדיקים וחסידים שמסרו נפשם על קדושת שמו בשריפה:

והנה השבתי הא דאמר הלל הזקן במס' ברכות דף ס"ג אם ראית דור שאין התורה חביבה עליהם כנס ע"כ דיהי' סימן לדבר כנפי החיות שאומרי' בהם שירה שנתמעמו לאחר החורבן ושברי לוחות ששברן משה באשר קרב אל המחנה הנה כי כן ג"כ יכנס הת"ח בתורתו אם דורו הוא דור לא טהור ולזה אני כמעט נמוי' רגלי, וכאין שפכו אשורי, מלהדפיס את ספרי זה אשר יגעתי בו מנעורי. אחרי כי בעו"ה העת הזאת היא דור שאין התורה חביבה

שמתי ידי לפי, שלא להטיל דופי, שלא להגיד בפרטות איך דרכי עמי עם ה' נוטות ומה אוסיף מילין לדבר דברים שאין מועילין, ואין מצילין רק דרך כלל אני אומר שבעו"ה אין התורה חביבה וגברה הזיוף והחנופה טובא בערב רב היא באה ובבוקר היא שבה לעקר אפי' פתגם יציבא אשר בתירה כתובה:

אי לזאת חשבתי עת לכנס ולא לפזר אך בעת אשר רעיוני על משכבי סליקו ועל דרגי הייתי שוקל וחוזר אמרתי צדקות פדון תורתי מישראל לא ימנע הלל הזקן לא דבר רק על התורה הנאמרה על פה לפני התלמידים ולזה אמר בזמן שאין התור' חביבה עליהם

ודרשו למה יהי' הרב כשר בשרים על לב רע לא כן בספר הנדפס לדודות עולם נקוה לה' שדור אחד יקום ויחבבו את התורה וזה אמר שלמה ע"ה מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרו חז"ל הא למעלה משמש יש והוא התורה ואף שלפעמים דור לא טהור וא"כ אף בתורה יכנס מ"מ דור הולך ודור בא יבא דור אחר דור ישרים יבורך וכן גם אנכי הלא ספרי ישאר לדודות עולם:

וכאשר התפלל דוד אגורה באהליך עולמים שיאמרו דבר הלכה מפיו בכל עת ובכל זמן וזה דייק עולמים הנה כי כן גם אנכי מתפלל אגורה באהלך עולמים:

והנה אמרתי דדוד לא אמר אגור באהלך עולמים רק אגורה בהו ע"פ מה דאיתא במדרש על קרא אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה אמר משה אסור הי פסיעות ואראה הנה כי כן התפלל ג"כ אגור הי דהיינו בחמשה חומשי תורה עולמים וגם אנכי מתפלל אגורה אגור הי בחמשה חומשי תורה באהלך כי א'ה"ל' במספר ל"ו מסכתות שיש בהם גמרא:

ואמרתי לישב בזה הא דאמרו ז"ל בחגיגה דף ח"י על קרא הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלים משען ומשענה כל משען לחם ומשען מים משען אלו בעלי מקרא ומשענה אלו בעלי משנה כגון ר"י בן תימא וחבריו שהיו להם שש מאות סדרי משנה יעיי"ש היטב ותמה במהרש"א שם מדוע קרא למשנה בלשון נקיבה משענה, ולפי המדרש הנ"ל ניחא דדריש משענה משען הי דהמשנה הוא ביאור לחמשה חומשי תורה (ואמרתי, פעם כל משען להם ר"ת מלך דרז"ל אמרו מאן מלכי רבנן ונ"ל משום דהלוחות מסיימין כך רעיך והתורה מסיימת כל ישראל והששה סדרי משנה בשם שלום והמה אותיות מלך והוא באמת כל העוסק הוא בן חורין ופורקין אותו מעול נ"כ מלכות ואין בו צד עבדות ולזה מנין המסכתות ג"כ ס"א כמנין א'ד'ו'ן' גמטריא ס"א דהוא בן חורין וזה כל משען להם ר"ת מלך וקורא לבעלי אגדה משען מים ותמה במהרש"א מדוע קרא להן כן ולפענ"ד כמ"ש אדמ"ו הגאון בצוואתו דצריך להיות הדרשן המוכיח צדיק מחתולתו, כמו מים שהמה זכים וצלולים לא עכורים ובלולים ומים בגמטריא צ' וע"ז השכינה בינה במסתרים כי באו בנחלת ה' מי מרים:

והנה ראה קראתי בשם זה הספר מתא דירושלים. יען כי שמחת עולם על ראשי, שזכיתי בעזר אלהי קדושי, להוציא לאור חדושי, על הירושלמי דסדר מועד ומועד ושמחת יו"ט הוא לי ותגל באלהי נפשי, ואיך לא אעלה את ירושלים על ראש שמחת לכן שם ירושלים על הספר קראתי גם במתא שמאי יעיי' שבת קמ"ה ע"א אותיות תורת משה ארי' ובמס' שקלים החבור גמרתי, ויהי רצון כאלו בירושלים נכנסתי ומחצית השקל שקלתי, ועתה

אשא אל ה' ידי בתפילה למשה א'ב'י' שבשמים, רחמני נא ותנה לעבדך חיים גולת מים מן העליות לא תסור התורה מפיות מפי דעי וזרע זרעי שמעה ה' רינתי הקשיבה שועי. הרם קרן שה פזורה אליהו יבשר אותם מהרה ראשון לציון הנה הגם חזרה ליושנה העטרה, יגידו בגוים צדקתו לשלום ולמרבה המשרה הנה מלכינו בא מלך משיחנו סוכה הנופלת יקומם מקום מקדשינו בם יקיצו וירננו שובני עפר ובשמחת עולם יבואו לארצנו, להודות ולהלל לשמך הגדול אד' אלהינו, אמן ואמן:

אלה דברי הקטן **משה ליב** בן הרב הגדול הצדיק מו"ה יהודה ליטש ראזענבוים הלוי דיין ומורה פה ק"ק פ"ב יע"א.

זכרה נא אד' לטובה, להיות בגן עדן העליון מושבה, אשת נעורי אשר היתה יקרה וחשובה בחכמה בנתה ביתה ותורת ה' אהבה, הצדקת מרת שדה פירל בת הרבני הקצין מו"ה גרשון ב"ק ז"ל בן הגאון מו"ה שמואל ב"ק זלה"ה אב"ד דק"ק שודאן והגליל, עשתה מסחר וקנין להחזיק אותי ואת בניה המופלגים ומורים בישראל לתורה, ומתה עלי שנת תרל"ג ז"ך כסלו ג' דחנוכה יהי רצון שתשב למעלה עד כסא כבודה ותעמוד בתחית המתים בתוך שאר צדיקי ישראל ויהודה אמן:

ברכות לראש בני וחתני המאורות הגדולים המופלגים בתורה יראים ושלמים ה' יברך אותם הם ונשיהם ובניהם ולא ימיש התורה מפיהם וזרעם וזרע זרעם ע"ע:

ברכות לכבוד אחי הגאון המרומם **הנגיד** מו"ה אברהם ליטש ראזענבוים בעל המחבר **שו"ת בן יהודה** לבנו הנגיד החרוץ המופלג מו"ה עזריאל נ"י ולאשתו ולבניו המופלגי' אכי"ר:

ברכות לנכדי הב"ח החרוץ המופלג יפה פרי תואר קרא ה' שמו מו"ה יהודה גראסמאן נ"י אשר טרח ויגע בספרי הן בלמוד כמה סוגיות בו וסדרו, הן בהגהות, יתן ה' אליו ברכתו וישלם לו משכורתו אמן

ברכות לקהל דפה ולכל בני חברה מחזיקי תורת ה':

מסכת שבת

חדושי ירושלמי פרק א דשבת

מתני' יציאות השבת עיין בברטנורא דקאי אקרא דלא יצא איש ממקומו ולזה נקיט יציאות ולא הוצאות ואפשר לומר לפמ"ש התוס' יו"ט דנקיט יציאות ברישא איידי דבעי למתני לא יצא החייט י"ל דמה"ט נקיט ג"כ הלשון יציאות איידי דנקיט אח"כ לא יצא ואין להקשות דהו"ל למתני היציאות כיון דקאי אקרא כמו דתני האשה נקנית די"ל דכיון

דאין הדבר מפורש בקרא רק מקרא דאל יצא איש ממקומו אל יוציא קרינן וכ"ת הא מפורש ויעבירו קול במחנה הא גם שם צריכין לג"ש העברה העברה כדאמר בר"פ הזורק ואף לשיטת ר"ח דלא גרס לקמן הקושי' ממאי דבחול קאי וכמ"ש התוס' לקמן מ"מ כיון דאין הדבר מפורש בהדיא בקרא לא שייך למתני בה' הידיעה וכן נראה ג"כ מפירוש המשניות לרמב"ם כאן דנראה דגרס ג"כ לקמן כגרסת ר"ח ואפ"ה בזה הלשון דאתי' מדרשא ודו"ק:

באמת בחי' לפ' הזורק אמרתי דקושי' ר"ח לק"מ דהרמב"ן כתב דהפסוק קורא לממון מלאכה וא"כ נפל קושיות הר"ח ושפיר פריך הגמרא אלא דהירושלמי ס"ל דע"כ איירי בשבת דאי בחול אמאי הכריזו שלא יביאו מאי פסידא איכא בהבאה הלא הגזברים א"צ לקבל ואי דלמא יעשו מלאכה הו"ל רק להכריז שלא יעשו מלאכה ומדוע הכריזו על הבאה כנראה מסוף הפסוק מויכלא העם מהביא אע"כ שהי' בשבת:

הנה הר"ם מפרש בקצרה הד' רשיות ר"ה הוא מקום שדרכו בו כל העם ואינו מקורה ורחב י"ו אמה ואינה מוקפת חומה ודלתותיה נעולות וכן עמוד גבוה ט' טפחים בר"ה כשרבים משתמשים בו במשאות והנה כ' מתנאי הראשון שדרכו בו כל העם ולא הזכיר בו ס' ריבוא וגם בחיבור פ' י"ד לא הזכיר ס' ריבוא וכ' הר"ה שם שאין לזה רמז בגמרא וגם הרמב"ן ורשב"א לא הזכירו ובטו"ז סי' שמ"ה כ' וז"ל ותמהני דכאן כ' בשם הרשב"א דא"צ ס' ריבוא ולעיל סי' של"ד כ' הב"י שזו הקושי' הקשה המ"מ בשם הרשב"א ובמח"כ לא ע' כל צרכו שם דהב"י כ' כן אקושי' ראשונה שכ' שם דלא חיישינן שיוציא מביתו שמתירא מפני הלסטים ולא שרינן טלטול מפני טלטול ע"ש וצע"ג על הט"ז אמנם רש"י ז"ל הזכיר התנאי דס' ריבוא בעירובין דף וי"ו ובמשנה דעיר של יחיד ובשבת דף וי"ו לא הזכירו וצ"ע:

ורה"י הוא מקום ד' על ד' גבוה יוד או עמוק יוד או מוקף מחיצות יוד ובניהם ד' על ד' או יותר ובטו"ז הנ"ל ס"ק ב' רצה לדחוק ולומר דכוונת הרמב"ם הוא ג"כ ד' על ד' עם המחיצות וביניהם פירושו עם הכל ונעלם ממנו פי' המשניות לרמב"ם כאן דכתב בהדי' והחלל ביניהם ד' על ד' וע' בגמרא דף ק' ע"א חילקה במחצלת מבואר דצ"ל ד' אמות בלא מחיצות דאל"כ גם עובי המחצלת מצטרף ואמאי חלקה במחצלת פטור:

ומה שהקשה הט"ז שם מגמרא ר"פ הזורק דף צ"ט נראה דגם בזה נעלם ממנו במח"כ דברי הרשב"א שם דכ' דדוקא בכה"ג שהי' מתחלה מקום פטור ועכשיו הוקף לכרמלית הוא דבעי אי אזלינן בתר מעיקרא משא"כ היכא דמתחלה הוקף הוי כחורי רה"י א"כ נפלה קושיתו:

כיצד העני כ' התוי"ט יפתח לפרושי מהיכא דסליק ויש כדומה הרבה במשניות ואולי דדבר ההוה נקיט ברישא דדרך העני לבקש קודם מבה"ב והבה"ב נותן לו וברישא נקיט קודם ב' שהם ד' בפנים דהוצאה דקרא הוא בבעה"ב כדילפינן מויעבירו קול במחנה דהוי הוצאה דבעה"ב:

וכתב הרמב"ם דנקיט בבה"ב ועני לקצר והברטנורא כ' לאשמועינן דמצוה בעבירה חייבים עליה וע' בתוס' י"ט דכ' דלולב נתן לדחות ותמי' הא לולב לא נתן לדחות וע' בסוכה ובתוס' חדשים תי' לאשמועינן דהנחה מועטת חייבים עליו וקשה דזה נלמד מלקמן במתני' נתכוין לזרוק חוץ לד' אמות ונתגלגל תוך ד' אמות חייב יעו"ש. ולפענ"ד אפשר לומר משום דדרך עניים לבוא ב' או ג' ביחד ואיתא לקמן בפ' חביות דעשרה בני אדם מסתפקין באלונטית א' פניהם ידיהם משום דרבים מדכרי אהדדי וא"כ בסיפא דזה עוקר וזה מניח דפטור אבל אסור הוא משום שמא ישכח ה"א דבב' וג' שרי דמדכרי אהדדי קמ"ל א"נ דה"א דכאן דהוצאה ילפינן מויעבירו קול במחנה ה"א דווקא בדבר חשוב הוא דאסור קמ"ל דאפי' במתן מועט שנותנין לעני המחזיר על הפתח נמי חייב:

עיי' ברב דכ' בעשותה העושה את כולה ולא מקצתה ובחידושי אמרתי ליישב קושית התוס' בב"ב דף כ' ד"ה היא אהא דתנן סוף המסכת ופקקו את המאור בטפיח הא לא מבטל לי' ואי דמבטל לי' הא חייב משום בונה ולפענ"ד נראה דדייק שפקקו ב' ביחד וא"כ הו"ל ב' שעשו מלאכה דפטורין כנ"ל:

אלא דזה אינו דהרי תנן שם מדבריהם למדנו שפוקקין ומודד וקושרין בשבת ואי דב' הוי איך למדו ממנו שפוקקין ואי דלמדו היינו ג"כ ע"י ב' דשרי א"כ מאי פריך הגמרא בשבת דף קכ"ו ע"ב מדבריהם למדנו שפוקקין דלמא שם ע"י ב' ובחידושי לסוגי' דשם הארכתי:

עיי' בתוס' יו"ט דכ' דנקיט בעשיר ועני לאשמועינן דאע"ג דהוי טעה בדבר מצוה אפ"ה חייב משום דלא נתנה לדחות אצל צדקה משא"כ לגבי מילה ולולב נתן לדחות וראיתי בהגהות מהר"ר דוד שיף דתמה על מ"ש התוס' בפ' ד' אחין ל"ז ע"א ד"ה טעה דלא בדחי' תליא מילתא אלא משום דטרוד בתינוק א"כ קשה הא בכאן נמי טרוד בטרדא דצדקה ותי' די"ל דלא פטרו ר"י ור"י אלא בזמנו בהול כמסקנת הגמרא דיבמות וצדקה לא זמנו בהול דאין זמן קבוע וצ"ע דעכ"פ לאותו עני זמנו בהול דשוב לא יבוא זה העני ועוד יש לעיי' הא דאיתא במס' שבת דף קל"א ושוין שאם עשה מזוזה לפתחו וציית טליתו דחייב וקשה הא לר"י הנ"ל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה וזמנו בהול לקבוע מזוזה ולציין טליתו והוי טרוד ג"כ מחמת כבוד הבריות וזמנו בהול:

עוד ראיתי בספר הנדפס מחדש בשמו שמן המאור בסי' י"ד בחלק או"ח דכ' לתרץ קושית הרשב"א שהקשה אהא דאמר הגמרא הואיל ובידו להפקירן הו"ל לומר הואיל ובידו שלא להניחן דחובת גברא הוא ותי' דגמרא משני שם אליבא דרב אדא בר אהבה וראב"א איתא בגמרא דמנחות דהי' מברך לעשות ציצית ומסיק שם משום דס"ל דחובת טלית הוא ונגמר המצוה לפיכך תי' הגמרא הואיל ובידו להפקירן ולפענ"ד כיון דכאן המתרץ ר"נ ור"נ פליג שם במנחות אר"א ב"א א"כ מדוע מתרץ ר"ל אליבא דר"א במה שהוא פליג עליו לכן הפשוט הוא כמו שמתרץ הרשב"א שם:

ויש להביא ראי' ממשנה זו דלא כר"ל ס"פ ר"א דמילה בשם העיטור הביאו רמ"א באו"ח סי' רע"ו ס"ג ב' להתיר שבות במקום מצוה דהא תנן הכא פשט בעה"ב את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה שניהם פטורים ופטור אבל אסור וקשה הא הו"ל שבות במקום מצוה והי' להיות מותר אפי' לכתחילה דיש בה צדקה אע"כ דלא כבעל העיטור ועמ"ש המ"א ס"ק ח' ודווקא שהגוף נהנה ממנו אבל לאמר לגוי שיבנה בהכ"נ דשבות רחוקה יעו"ש היטב במחצית השקל ואין זה דומה לדין דפה. ובגליון ש"ע שלי במ"א רע"ו ס"ק ט' כתבתי ע' בנוב"י מה"ק חאו"ח סי' ל"ג בענין הדלקת הנר לנעילה ביהכ"פ דהעלה להחמיר אם כבר התפללו הקהל ואולי יש מקום להתיר ע"י שידליקו ב' גוים נר ביחד דקיימ"ל ב' שעשו מלאכה ביחד פטור בזה יכול וזה יכול והוי רק שבות וא"כ באמירה לגוי לעשות כזה הו"ל שבות דשבות דשרי במקום מצוה ודוקא במלאכה דאורייתא הוא דאסור דהו"ל שיטת העיטור יחידאי כמ"ש הנו"ב משא"כ בכה"ג וע' בסי' ש"ז וסי' תקפ"ו ונשאלתי פעם ע"ד בית הכנסת א' דפה דבימות החורף כאור הוא חושך בה וצריכין הבע"ב להתפלל על פה אי יש היתר להדליק בה מע"ש לאמפף אחת העשוי' ע"ד זה שהפתילה הוא דחוק בה בצבת וכשרוצין שידיר היטב הפתילה אזי פותחין הצבת קצת ויצא הפתילה למעלה אי שרי לומר לגוי בבוקר שיפתח הצבת כדי שיעלה הפתילה למעלה ואמרתי דזה אסור דכשפותח הצבת מבעיר הפתילה למטה ודומה להא דאמר בכריתות דמבעיר התחתונות וא"כ לפ"ז גם בע"ש אסור לומר לעכו"ם שיעשה כן בשבת אבל נ"ל דמותר לומר לעכו"ם המשמש שם בחול מדוע לא פתחת הצבת בשבת דאין זה דומה למה שאסור לומר לו למה לא הדלקת הנר דשאני התם כיון דאפי' אם הגוי עשה מעצמו כן בשביל ישראל נמי הי' אסור לקרות כנגדו משא"כ בכה"ג דהו"ל רק כאלו הדליק עוד נר אחר כשהי' אחת דולקת:

מתני' ה' א' **ירושולמי** הדא אמרה ד' לחיוב וד' לפטור וקשה איך אמרה מתני' שהם ד' מבחוץ והא ע"כ פי' בפנים היינו שחייב להביא קרבן בפניה ובחוץ היינו שאין חייב קרבן עליו משמע דעכ"פ אסור מדאורייי' והא הוי רק מדרבנן וי"ל:

והא תני גבי דלתות ההיכל וע' בש"ק דתמה ולמה לא תני הברי חי' שהיו ב' שהם ד' ולפענ"ד י"ל דתני ושייר ושייר ג"כ הלוחות ב' שהם ד' ב' שלימות וב' שבורות:

וי"ל עוד דתנא נקיט מילתא דאית בי' נפקא מני' לדינא דקיי"ל שלמים ששחטו קודם שנפתחו דלתי ההיכל פסולות דכתיב ושחטו אותו פתח אהל מועד בזמן שהם פתוחות ולזה אמר ב' שהם ד' שגם הדלתות פנימיות צריכין להיות פתוחים וכפי' הב' שפי' בק"ע. משא"כ בבריחי' לית נפקותא לדינא כנ"ל:

אלא דלזה קשה דהו"ל למתני עכ"פ רצועות של מלקות דקיימ"ל במס' מכות דהם ב' שהם ד' כפולות ומזה יש נ"מ לדינא. ולפמ"ש הק"ע י"ל כיון דיש ב' רצועות של חמור:

אמר ר' יוסי עני ועשיר א' הן ע' בק"ע משום דמלאכה גרועה היא כמ"ש תוס' בד"ה פשט וא"כ לפ"ז הי' סברא דהואיל ומלאכה גרועה יש חילוק ומה"ט צריך ג"כ קרא להוצאה דעני אל יצא איש ממקומו ללקוט המן דהוא הוצאה דעני ומה"ט מתחיל התנא בעני דקרא דאל יצא כתיב קודם קרא דויצו משה ויעבירו קול דאתי' להוצאה דעני ודוק וא"כ י"ל דאין ללמוד מזה לחייב בהוציא חצי גרוגרת והכניס חצי גרוגרת אפילו לת"ק דר' יוסי לקמן ע"ב דאפילו בהוציא חצי וחזר והוציא חצי אפי' בב' רשויות חייב מ"מ בהוציא חצי והכניס חצי אינו חייב דהוצאה והכנסה לא יצטרף לזה בא לומר דהואיל ועכ"פ תנא יציאות קרא לי' ש"מ דאחת הם ומצטרפין ודוק:

ע"ב **מה** דאמר ר' יוחנן דלא כר' יוסי עיי' בבלי דף פ' עיין ברמב"ם ה' שבת דפסיק בפ' י"ח ה' כ"ד כר' יוסי דרשות מפסיק פטור וע' בכ"מ דס"ל דמשום דאמוראי פליגי אליבא דר"י יעו"ש אלא דיש לעיי' בירושלמי פה דר"י הוא דלא כר' יוסי והו"ל לפסוק כת"ק די"ל דאמוראי מפרשי דברי ר' יוסי ונ"ל משום דלכאורה קשה הא ר' יוחנן לא הוי אפי' כת"ק דלמא ע"כ לא קאמר ת"ק דחייב אלא בהוצאה והוצאה אבל בהכנסה והוצאה לא וי"ל דאה"נ דירושלמי אלא דלא כר' יוסי אבל אכתי לא מבורר אי הוי כת"ק דא"ל דלת"ק בהוצאה והכנסה פטור ולפ"ז כיון דאין מדברי ר' הכרח עכ"פ שפיר פסיק כר' יוסי כסתמא דבבלי דאמוראי פליגי אליבא כנ"ל:

ואולי י"ל אי אמרינן חצי שיעור אסור מן התורה ע' בבלי דף ע"ד דמבואר דאפי באיסורי דשבת אמרינן חצי שיעור אסור מן התורה וא"ש לפ"ז אסור להוציא חצי שיעור מן התורה

וא"כ י"ל הואיל ובחצי עכ"פ הוי איסור דאורייתא א"כ אפי' ב' רשויות מצטרפין וא"כ ר"י לשיטתו דחצי שיעור אסור מן התורה מנ"ל דאפי' הוצאה והכנסה מצטרפין כנ"ל:

ומה שפסוק הרמב"ם בדוקא שיש חיוב חטאת ביניהם וכרבה בבבלי דף פ' הוא שלא לעשות פלוגתא רחוקה בין ת"ק לר"י דלת"ק בכל ענין בב' רשויות חייב ולר"י בכל ענין פטור לכן פסיק דדוקא ביש חיוב הפסק חטאת ביניהם ודו"ק:

אמר ר' אילא לא סוף דבר שני פתחי' פתוחי' פי' דהוא קושי' אם אפי' בפתוחי' לפלטי' אחת נמי פוטר לזה משני אף ר"י מודה דבפתוחי' לפלטי' אחת מודה ר"י דחייב. שאם הוציא גרוגרות מפתח זה וכגרוגרות מפתח זה בהעלם א' שמא אינו מחייב שתים וקשה לי הא בזה אינו חייב אלא אחת דעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת ע"כ נ"ל להגיה אינו חייב שתים וא"כ ה"ד בזה במוציא חצי גרוגרות וחזר והוציא חייב ודו"ק:

ונראה מזה הירושלמי שהגירסא הוא כמ"ש התוס' בשם ר"ת מרשות א' חייב מב' רשיות פטור.

כמה דר"י עביד מהלך כמניח עמ"ש בחיבורי תפארת ארי' על ה' תפילין פ' א' סי' א' להקשות אהא דפריך הגמרא בסוכה דף מ"ם אהא דאמר ר' יוסי אם הי' שבת והוציאו פטור מפני שעשה ברשות ומקשה מדאגביה יצא והו"ל לתרץ כשהוא מהלך דלא יצא דצריך במצוה לעמוד ולפי דברי ירושלמי פה לק"מ דלר' יוסי מהלך כעומד:

א"ל אינו מן השם שזה חייב משום מהלך ע בש"ק ד"ה א"ל דתמה על רש"י דלא פי' כן וכן בפי' המשניות מפרש ג"כ כרש"י וצ"ע ואולי י"ל דסתם ירושלמי הוא ר' יוחנן דס"ל במס' חולין ק"ג ע"ב הנאת גרונו בעינן וא"כ לא באים בבת אחת ושפיר מפרש הירושלמי דלח מן השם הוא משום שזהו חייב משום מהלך משא"כ לר"ל שם דס"ל הנאת מעיו בעינן וא"כ באים תרוייהו בב"א דאז כשיניח במעיו חייב משום אכילה ומשום הוצאה ע"כ פירש"י דהוצאה אינה אכילה כנ"ל אלא דעכ"פ קשה מדוע שבק ולא פי' הטעם הירושלמי אליבא דר' יוחנן:

שהי' מוטל על האסקופה ופיו לחוץ וכו' וי"ל א"כ הו"ל הכנסה ולא הוצאה ואולי תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לי':

דף ב' **על** דעתי דבן עזאי אין אדם מתחייב בתוך ד' והניח בקושי' אמנם התוס' בשבת דף ה' ע"ב הי' להם הגירסא בירושלמי משכחת לה בקופץ ויש לעיי' לפ"ז קשי' לבן עזאי מדוע אין נוטלין לולב ואין תוקעין וקורין המגילה בשבת הלא עיקר הטעם הוא משום שמא יעבירנו ד' אמות בר"ה והא מהלך כעומד דמי ולא משכחת אלא בקופץ ולא

שייך לגזור שמא יקפוץ ואולי י"ל דקופץ דאמר ירושלמי ל"ד רק ברץ דדוקא מהלך הו"ל כעומד אבל לא רץ וא"כ שפיר יש לחוש מטרדות דמצוה ירוץ ללמוד סדר הנענועים וכן קריאת המגילה ודו"ק:

א"נ י"ל דלבן עזאי אין באמת הטעם שמא יצאו מרשות היחיד לר"ה אלא דגמרא נקיט טעמא דשמא יעבירנו לפי מה דקיימ"ל כחכמים דבן עזאי משא"כ לבן עזאי י"ל הטעם שמא יצאו מרה"י לר"ה וע' בתוס' מגילה דף ד' ע"ב בד"ה ויעבירנה דהקשו באמת מדוע לא אמר הטעם שמא יוציא מרה"י לר"ה ותי' משום דלפעמים פטור בשלא הי' עקירה ראשונה לשם כך לכך נקיט הטעם שמא יעבירנה ד' והרי בתוס' שבת ד"ה בשלמא הנ"ל כתבו לבן עזאי אפי' במפנה חפציו מזויות לזויות ונמלך עליהם להוציאן חייב וא"כ לדידי' הטעם כפשוטו שמא יוציא מרה"י לר"ה וגמרא קאמר הטעם לדידן ופשוט ודו"ק:

רב יהודה בשם רב הכל מודים במוציא שהוא פטור דמהלך כמניח וע"כ צ"ל איך משכחת מעביר ד' אמות וע"כ בקופץ לפי הירושלמי הנ"ל וגירסת התוס' בשבת וקשה לי הא רב יהודא אמר בשבת ר"פ הזורק מקושש מעביר ד' אמות הוי וקשה הא מהלך כעומד דמי לשיטת רב יהודה פה בירושלמי וע"כ צ"ל לפ"ז דמקושש שהי' מעביר ד' אמות הי' קופץ ד' אמות ועוד הרי בזורק נמי פוטר בן עזאי לדידי' אמאי חייב המקושש הלא אפי' בקופץ פטור וצ"ל דשם בשם שמואל אמר וכאן אליבא דרב אמר וס"ל לבן עזאי דמקושש תולש הוי או מעמר ודו"ק:

מתני' מסייעי לרב יהודא המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה וכו' עיין ק"ע דמהפך וגריס מתני' למסייעי לר"ה משום דקשי' לי' אדרבה זה מסייעי לר"ה וע' בש"ק בד"ה ואם הוציא ולפענ"ד דקשה לשנות הגירסות לכן נ"ל דה"פ משום דלכאורה על לשון המשנה דקתני בין שחזר והוציאן בן שהוציאן אחר פטור שלא עשה מלאכתו בבת אחת הא הו"ל זו ואצ"ל זו השתא אם הוא חזר והוציאן פטור מכ"ש אחר שלא הוציא כ"א מכרמלית ועוד הא דאמר מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת הא בהוציאן אחר לא עשה מלאכה כלל. ע"כ נ"ל דהי' הירושלמי מפרש המשנה בין שחזר והוציאן דאחר שנתנם על האסקופה בין שהוציאן אחר היינו דהוציאן תיכף מכרמלית האסקופה לר"ה דלא נתנן כלל על האסקופה אלא מהלך מרה"י לאסקופה וממנה לר"ה ולא הניחן כלל אפ"ה פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת משום דמהלך כעומד דמי הא אם עשה מלאכתו בבת אחת דהיינו בזורק חייב בן עזאי אומר אפי' בעשה מלאכתו בבת אחת כגון בזורק אפ"ה פטור א"כ מבואר כרב יהודא במוציא לכ"ע פטור ובזורק פליגי ודו"ק היטב כן סובר הירושלמי בפשט המתני' ודו"ק:

מנו אמרו לו חכמים שהם כשיטת בן עזאי פי' לר"ה דס"ל דפליגי במוציא י"ל דאמרו היינו כבן עזאי וזה הוא דאמרו לו אינו מן השם שזה חייב משום מהלך אפי' כשהוא מהלך חייב משא"כ במוציא דאינו חייב אלא כשמניח והרי מהלך כעומד דמי וא"כ ליכא הוצאה כלל כ"א מרה"י לכרמלית ומכרמלית לר"ה ופטור ודו"ק:

ולר"י דאמר במוציא לכ"ע פטור י"ל דר"מ ס"ל דחייב דלא אמרינן מהלך כעומד דאיהו פליג אבל חכמי' דלעיל ובן עזאי ס"ל דפטור. כנ"ל בפשט הירושלמי ודו"ק ודלא כפי' הק"ע:

תמן הוא זרק ואחר קבל וכו' יש לומר דס"ל לר' יוחנן דזריקה ילפינן מאורגי יריעות זורקין בוכיאר לשואלהן וא"כ קבל אחר משא"כ הכי הוא זרק והוא קבל וע' בר"פ הזורק בבבלי:

ותהא פשיטא לי' שהוא פטור פי' א"כ יהי' פשיטא שהוא פטור דהרי ליכא אחר שקבל ומשני אילו זרק בימין או הוציא וקבל בשמאל הרי פשיטא שהוא חייב מן הדין פיו דתנן בכריתות אם הי' שבת והוציאו בפיו וע"כ דפיו כאחר דמי וא"כ גם כן כאן שמאל כאחר דמי דמ"ש שמאל מפיו וא"כ שפיר איכא למגעי בקדם הוא וקבל ודו"ק:

פיו כיון שאוכלה בו כאחר הוא דהרי לאו לטלטל ולהוציא בה עשוי' משא"כ הכא ידו כאחר הוא בתמי' דהיד אחת כמו חבירה למלאכה ולהוצאה עשוי' וא"כ י"ל דלאו כאחר דמי:

ע"ב **כמ"ד** אסור להשתמש באויר עשרה דר"ה הוא עד עשר אמות וא"כ בהיתה ידו בתוך עשר אסור להחזירה משום דמכניס מר"ה לרה"י:

מ"ד מותר בשיש שם כלי שהוא גבוה יוד ורחב ד' והו"ל רשות היחיד וא"כ מותר להכניס דמר"י לר"י מכניס. כנ"ל הפי':

מ"ד אסור למטה מיוד פי' דהו"ל רשות הרבים אבל למעלה מיוד הו"ל מקום פטור דאין אויר ר"ה כ"א עד עשר:

קנה נעוץ ע' בש"ק דכ' דצ"ל דלא שמיע להו הך ברייתא דפליגי בי' רבי וחכמים ולפענ"ד נראה הרי במס' שבת דף ק"א קאמר אביי דשאני טרסקל משום דהנך מחיצה שהגדיים בוקעין בה משא"כ בהנהו ביציאתה דמישן ועמוד דלכ"ע חייב וא"כ י"ל דהרי ר' חסדא כאן לא אמר קנה נעוץ ועליו טרסקל אלא סתמא דאיירי בקנה שהיא כעמוד וכגון שהקנה משופע מלמטה וא"א לעבור בה כנ"ל וכן ר' מני איירי ג"כ בטבלה משופע דא"א לעבור תחתיה כנ"ל ודו"ק וע"ש ברש"י ד"ה משום:

אלא בשעה שהי' מרבע להם את הרוחות ע' בש"ק מה שמפרש בירושלמי פ' כיצד מעברין ה' א' דף א' הקימו בני מררי את המשכן עד בואם בני קהת הקימו בני מררי ולא עשו דבר עד בואם בני קהת ולפענ"ד א"צ לדחוק רק הכוונה כפשוטו הקימו בני מררי את המשכן כי היו הקרשים טעונים על העגלות ושוכבים עליו ולזה אמר הקימו בני מררי את המשכן דהיינו שהורידו הקרשים מעגלות והקימו אותן על הארץ והמתינו מלסדרן ולתקען באדנים עד שיבואו בני קהת וידעו ע"י הארון לאיזה רוח יכוונו והאי והקימו היינו שהעמידו הקרשים על הארץ ולא הניחום לשכוב על העגלות כדי למהר אח"כ כשיבוא הארון להעמידן בתוך האדנים:

ועכ"פ תמיהת דברי רש"י בחומש בפ' בהעלתך סי' יו"ד שפי' שבני גרשון ובני מררי מקימין את המשכן טרם שבאו הקהתים עם הארון והיו מכניסין אותו תיכף למשכן והרי מסוגי' פה ומסוגי' דפ' כיצד מעברין מבואר דארון הי' מרבע להם הרוחות והי' נראה לפענ"ד לתרץ שיטת רש"י ע"פ מה דאיתא בירושלמי דסוטה פ' משוח מלחמה ה' א' ר"י בן קיש אומר ב' היו מהלכין עם ישראל במדבר א' שהי' התורה נתונה בו וא' שהי' שברי לוחות וזה הי' לפני מחנה ישראל והשתא לפ"ז דזה הארון הי' מרבע להם הרוחות וא"כ שפיר הקימו בני מררי את המשכן תחלה קודם ביאת הקהתי והרבוע הי' נודע ע"י הארון שעשה משה וגם זה היה גבוה עם הכפורת שלו עשרה ודוק היטב:

וזה הוא פשט בירושלמי פ' כיצד מעברין ובמדבר מי היו יודעין לכוין הרוחות סי' הארון שהי' יוצא לפניהם דהא הארון שעשה הדא דכתיב ונשאו הקהתים נושאי המקדש והקימו בני מררי את המשכן עד בואם בני קהת ואיך היו יכולים להקימו שלא ידעו הרוח אלא ודאי ארון של משה הי' מרבע להם הרוחות ודוק היטב ועמ"ש עוד מזה בפי' על התורה. א"נ הירושלמי מלת את המשכן דאת יתיר ואתי' לרבות ע"י הטפל למשכן דהיינו הארון שעשה משה כנ"ל:

דף ג' **ר"ע** עביד אויר ר"ה כממשה וצ"ע הא רבי לא ס"ל בזה כותי' דהרי תני רבי עד שעה שתנוח:

הא אם עשה מלאכתו בבת אחת פי' שהי' זורק מרה"י לר"ה דרך אויר האסקופה הי' חייב ובן עזאי אומר אפי' אם עשה מלאכתו בבת אחת פטור דאיהו לשיטתו דס"ל אויר כרמלית כממש' לעיל ודו"ק ועכ"פ לכ"ע אסקופה כרמלית ובחנם מחק הק"ע זה כנ"ל ודו"ק:

ומדבר ומבואות המפולשין הנה הירושלמי קאמר סתמא דמדבר חשוב ר"ה ועיין בבלי ד' ו' ע"ב דמקשה ולחשב נמי מדבר ומשני אביי כאן בזמן שהיו ישראל במדבר א"כ

מבורר דבזה"ז לא הוי רק כרמלית ע' ברש"י אמנם הרמב"ם בפ' י"ד מה' שבת כתב סתמא דמדבר הוי ר"ה וצ"ע דהיא נגד הגמרא דידן וע"ש בהר"ה וכ"מ דהביא דהרב ר"א בנו הי' מתרץ דהי' לו שיטה אחרת בסוגיא דבזמן שהי' ישראל במדבר היתה כרמלית יעיי"ש: ולדבריו הא דלא חשיב הברייתא מדבר משום דבזמן שהי' ישראל שם הי' כרמלית ודבריו דחוקים מאוד כיון דברייתא חשיב סרטי' ופלטי' גדולה והיא בזמן הזה הו"ל לחשב ג"כ מדבר בזה"ז עוד קשה הרי בר"פ הזורק קאמר הוצאה גופא מנ"ל ויליף לי' מדכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה ומחנה לוי' ר"ה הוי הרי מבואר דגם היתה ר"ה וכן אמרו שם ג"כ מקושש מעביר ד' אמות בר"ה הוי:

ע"ב נ"ל משום דלכאורה יש להקשות הבלא זה דמקשה הגמרא ולחשוב נמי מדבר ומדוע לא הקשה כן קודם דקאמר זו היא ר"ה אתי' למעוטי אידך דר"י ונ"ל משום די"ל אמאי לא משני דנקיט זו היא בתרא אטו זו היא קמא. כיון דע"כ צריכין לומר דנקיט הלשון גמורה אטו הרישא א"כ דלמא זו היא נקיט ג"כ אטו הרישא וצ"ל דאה"נ שהי' הגמרא יכול לתרץ כן אלא הואיל וגמרא משני כן לעיל ולמעוטי דר"י מתרץ ג"כ כאן כן למעוטי אידך דר"י אבל באמת אינו מוכרח לתרץ כן ודו"ק:

והנה לכאורה קשה עוד מאי פריך הגמרא ולחשוב נמי מדבר לשני תני ושייר. וצ"ל דא"כ תקשה מאי שייר דהאי שייר דכן מקשה הגמרא כמה פעמים והשתא לפ"ז מתורץ ה טב הבלא זה דמתחלה לא הי' יכול להקשות ולחשיב דידע דא"ל תני ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר י"ל דאיכא למימר דשייר ג"כ הך דר"י אם דרך מפסיקתן דאין רבים מבטלין מחיצה והא דנקיט זו היא נקיט איידי דרישא אבל השתא דקאמר זו היא למעוטי אידך דר"י מקשה הגמרא שפיר דלחשוב מדבר ודו"ק. והשתא לפ"ז כיון דהא דאנו צריכין לבוא לתרץ דאביי הוא דוקא אי אמרינן זו היא בתרא אתא למעוטי אידך דר"י והשתא לפ"ז מתורץ היטב הרמב"ם דהי' סובר דהא דדחק אביי עצמו לתרץ כן היא דוקא לפי האקומתא זו היא בתרא אתי' למעוטי אידך דר"י ודו"ק:

הלכה ב

דף ג' ע"ב **מתני'** לא ישב וכו' עיין רש"י להסתפר ונ"ל מה בעי בזה ונראה להורות בא דאפילו סתם תספורת ולא כתי' ראשון בגמרא דהוא תספורת של ב"א **ולא** יכנס צ"ע מדוע לא כללן התנא בחד בבא וק"ל:

ואם התחילו פי' רש"י ורע"ב אחת מכל אלו אבל הרמב"ם כ' ואם התחילו בדין א"מ ונראה דהי' קשה לו דהו"ל לכתוב בלשון יחיד ואם התחיל כמו ברישא לא ישב ע"כ פי' דלא קאי כ"א אדין דשייך שפיר ואם התחילו דהיינו הדיינים ונ"ל דלא מבעי קאמר

הנהו דלעיל דלא הוי טעם רק שמא ישבור הזוג או יתעלף דודאי א"מ אבל בדין דשכיח הרבה שיסתר הדין ה"א דמפסיקין קמ"ל דאפ"ה א"מ:

אלא דיש לעיי' דלמא להיפך שאני דין דהוי רבים ומדכרי אהדדי וי"ל:

עוד כ' הר"מ דהתחלה היא משיחגור חגורו ויתחיל להניע בעורות ותמי' דבגמרא ליתא אלא משיקשור בין כתפו אבל להניע מאן דכר שמיה. וצריך לומר דאו או קאמר או יתחיל להניע אע"פ שלא חגר ומ"מ צ"ע מנ"ל הא:

וכ' עוד דהתחלת דין משיסדרו סדר ישיבתן ותמי' דבגמרא איתא משיעטפו הדיינים משמע דהיינו מלבושיהן וכן פירש"י ואפשר דהיה קשה לר"מ דמאי התחלה היא שיעטפו בלבושיהן הלא לילך לתפלה נמי צריכין עיטוף וע"כ פירש דקאי אכל סדר ישיבתן:

גמרא **אפי'** חשיכה דתנינן בתרה מנחה היא וי"ל לפ"ז הא דאיתא בבבלי פ' במה מדליקין דבתהו דר"י הוי מאחרה ומדלקה תני לה רב יוסף לא ימוש עמוד וכו' י"ל דהיא סברה עם חשיכה היינו סמוך ללילה ותני לה רב יוסף לא ימוש וע"כ סברה דע"כ עם חשיכה היינו זמן מנחה וכר' חיי' שהי' מפרש ג"כ הך מתני' דלא יצא חייט אע"ג דכתיב סמוך לחשיכה הוי הכונה סמוך למנחה לפיכך הקדימה עד דתני לה ר"י ובלבד שלא יקדים:

ויש בזה מקום לישב קושית התוס' ברכות דף כ"ז ע"א בד"ה דרב מצלי של שבת בע"ש ותמה הא אמרינן בפ' ב"מ ובלבד שלא יקדים ולכאור' קושית התוס' תמי' דלמא הא דלא יקדים היינו קודם פלג המנחה וראיתי שהרגיש בזה בפ"י וראיתי שתירץ דע"כ דביתהו דרב יוסף הוי מאחרה מעיקרא וע"כ אח"כ שאמר לה מקרא דלא ימוש בודאי לא הוי מקדמה כ"כ קודם פלג המנחה אלא דהקדימה הרבה אבל עכ"פ לא קודם פלג המנחה ואפ"ה א"ל ובלבד שלא יקדים ושפיר מקשה התוס' עכ"ד אמנם ע"פ מ"ש ניחא דאדרבה היא הקדימה אח"כ הרבה אפילו קודם פלג המנחה כיון דעם חשיכה היינו זמן מנחה ודו"ק:

והתני' ישב לו לגלח עיי' בפ' חמישי לאבל רבתי סי' ח' הי' יושב ומספר ולפי הסוגי' צ"ל ישב לו לספר ע"ש וע' בתשוב' רש"ל דכתב דהך דאונן פטור מן המצות לאו כללא בכל המצות והביא ראי' מהא דתניא ההולך לשחוט את פסחו ושמע שמת לו מת דלא יטמא וקשה הא עכ"פ הו"ל אונן פטור מעשיות פסח וממילת בנו אלא ודאי דלא כללא הוא. ולפענ"ד לפי דברי הירושלמי פה י"ל דכיון שהחזיק בדרך שהלך כבר לשחוט ולמול הו"ל כישב לו לגלח ואולי יש לחלק ודו"ק:

וע' בנו"ב מה"ק סי' כ"ז חלק או"ח וע' בש"י:

ויש לעיי' מאי פריך הירושלמי מישב לו לגלח דלמא שאני התם דהוי משום כבוד הבריות דאם לא יתגלח עתה יהי' אסור לגלח עד שיגערו ומשו"ה משלים משא"כ כאן דליכא משום כבוד הבריות דאם לא יגלח היום יכול לגלח למחר לא הוי התחלה כ"א משיתחיל לגלח וצ"ל דקושיא הוא מדקתני א' המגלח וא' המתגלח וקשה הא אצל המגלח כשאמרו לו מת אביך גבי' ליכא כבוד הבריות ואי משום כבוד המתגלח הא גבי דידי' אפשר ג"כ לגלח למחר או אפי' עתה מספר אחר ואפ"ה אמרינן דאפי' בישב לו לגלח נמי יגמור ודו"ק:

וא"כ לפ"ז מבואר דחשיב התחלה בישב לו לגלח אע"ג דלא התחיל עדיין ומותר לגמור א"כ לפ"ז ה"ה בהולך לשחוט את פסחו נמי חשיב ואינו נפטר מטעם אנינות ולא ק"מ קושית מהרש"ל מהולך לשחוט את פסחו:

גם י"ל ע"פ מה שיש לדקדק בלשון הירושלמי דמשני לא אתיא משיתעטף באלונטית מאי לשון לא אתי' דאמר ונ"ל כיון דבאבל רבתי תני' הי' יושב ומספר ואמרו לו מת אביך משמע דהאי ברייתא דדוקא זה חשיב התחלה בהתחיל לספר וע"כ דב' ברייתות הללו פליגי דברייתא דאבל ס"ל דישב לא הוי התחלה ולזה משני הירושלמי זה שאמרנו משהתחיל לגלח לא אתי' כהאי ברייתא דלהאי ברייתא הוי התחלה משיתעטף באלונטית אבל מה שאמרו משיתחיל לספר היינו כאידך ברייתא דאבל רבתי וא"כ י"ל דברייתא ההולך לשחוט פסחו הוא כהאי ברייתא דישב לו להסתפר ודו"ק ובנו"ב סי' כ"ז הנ"ל מסתפק בנעשה אונן בימי הספירה וכשלא יספור יום יהי' פסידא דלא הדר דלא יוכל לספור בברכה. והי' נ"ל בודאי אם התחיל בתפלה ושמע שמת לו מת כיון דברכות אין מעכבות זו את זו ע' מ"א סי' תקצ"ג ס"ק ב' בודאי יגמור רק ברכה זו ויפסוק אבל בספירה כיון דאם לא יספור הפסיד כל אינך יומין מלברך בודאי י"ל דחשיב ליה כהתחיל דגומר כיון דכל הספיר' מישך שייך להדדי ועכ"פ יספור בלא ברכה וכמ"ש בנו"ב הנ"ל:

וראיתי בחיי אדם בה' אבלות כלל קס"ה סי' כ"ה שכ' ישב לו לגלח ואמרו לו מת אביו הרי זה משלים ראשו א' המגלח וא' המתגלח והיינו דוקא בליכא ספר אחר במתא דמשום כבוד הבריות הוא שלא יהים זה מגולח מקצת עכ"ל משמע הא כל שלא התחיל להתגלח אינו רשאי והלא בש"ע ס"ג ב' ישב לו לגלח אפי' לא התחיל ואפי' למ"ש דב' ברייתות מחולקות הם מ"מ הלא קימ"ל הלכה כדברי המקיל באבל ואפילו בישב ולא התחיל נמי שרי ודו"ק גם לשון הט"ז אינו מדוקדק ודוק היטב:

דף ד' **רב** אדם יקרא איש חסדו זה שאר כל אדם פי' ע"פ הרוב כל אדם יקרא איש שהוא עושה חסד עמו את זה יקרא ויקרבהו אבל איש אמונים שעושה דבר ע"פ האמונה ולא להבל שכר מי ימצא וקאמר דזה הוא ר"ז דאמר וכי אין אנו צריכין לחוש ולחזור על שמועתי' דר"ש דהוא סגי נהור ואינו יכול לציין לו שיש דבר תורה בכתב לפיכך צריכין אנן לחוש לדבריו ולחזור עליהם כדי שלא יאבדו וזה הוא אמונה גדולה ויתר האגדה הלז עמ"ש במס' שקלים:

רב אחי אמר לקדוש ע' בק"ע דהכונה שאסור לקדש אחר שנטל ידיו ויהי' זה כדעת ר"ב אמר רב בע"פ בבלי דף ק"ו ע"ב ופליגי ר"א ור"ב דרב אחי ס"ל כרב ברונא ור"ב ס"ל כרב יצחק בר שמואל ב"מ כמבואר בע"פ בבלי אמנם באמת כד נדייק בלשון דאמר סתם לקדוש ואי הי' הכונה שלא יקדש הו"ל לומר שלא לקדש ומדאמר סתם לקידוש משמע דומי' דר"ב דאמר לברכה דכמו דאמר ר"ב לברכה הכונה שיברך תיכף ה"ה לקידוש משמע ג"כ שיקדש תיכף ויהי' מזה ראי' לשיטת הרא"ש הביאו הטור באו"ח סי' רע"א דס"ל דלעולם יטול ידיו ואח"כ יקדש ותמה הטור עליו דזה נגד המבואר בסוגי' יעו"ש ולפמ"ש י"ל דאיהו הי' מפרש לקדוש כמו שפרשנו דתיכף אחר הנטילה יקדש וס"ל כוותי' ודוק וס"ל לרא"ש דרב אחי ורב בא לא פליגי רק מל ' זר חדא ומר אמר חדא:

גם יש לפרש ע"פ מה שפי' הר"נ דדעת ר"ב הוא משום דכיון דאין נוטלין ידים לפירות גלי אדעתא דריפתא חביבא לי' ובהיות דאיהו סובר דאין מקדשין אריפתא לפיכך אמר דלא יקדש איהו כלל אבל ר"י ב"ש ס"ל דמקדשין אריפתא לפיכך יקדש אריפתא וא"כ לפ"ז י"ל דהיינו הכונה דאמר לקידוש שיקדש אפת אחר שנטל ידיו ודוק:

וראיתי בר"נ שם שרצה לומר דזו היא ג"כ שיטת האלפסי בסוגי' ולפענ"ד דא"כ איך סיים הרי"ף אלמא בחביבותא תלי' מילתא ולא בנטילה אמאי הוצרך להזכיר האי ולא בנטילה ת"מ דהוא מותר דברים כיון דאינו מביא כ"א דיכול לקדש אפת ע"כ הי' נראה בעיני לומר דדעת הרי"ף הי' בסוגי' באופן זה דרב ברונא אמר נטל ידיו לא יקדש וס"ל לר"ב דעיקר קידוש הוא על היין כמו שדרשו זכריהו על היין אלא דבא"א לי' ביין יכול לקדש ג"כ אפת לזה אמר ר"ב היכא דנטל ידיו אזי לא יקדש דהיינו סתם קידוש דהוא על היין אלא יקדש אפת והא דקאמר סתם לא יקדש היינו קידוש הרגיל דהוא על היין דתמיד יין קודם לקדוש לזה אמר דהיכא דנטל ידיו לא יקדש איין אלא אפת כיון דגלי דעתא בפרסום עתה דפת ניחא לי' לזה א"ל ריב"ש ב"מ ופליג עלי' במאי דמשמע מני' דלעולם מקדשין על היין זולת היכא דנטל ידיו והביא ראי' מהא דזמנין סגיאין היו יושבי' קמי' דרב וחביבא לי' ריפתא והי' מקדש אריפתא אפי' היכא דהי' לו יין א"כ מבואר

דאפי' לכתחילה יכול לקדש אפת כשחביבא לי' וזה הוא דסיים הרי"ף אלמא בחביבותא תלי' מילתא ולא בנטילה ת"מ דיכול לקדש אפת אפי' לכתחילה היכא דחביבא לי' אפי' היכא דלא נטל ידיו ודוק:

והשתא לפ"ז בעיקר הדין דנטל ידיו לא פליג ר"ב ור"י ב"ל והשתא לפ"ז יובן הטיב פשט בר"ע שהביא הטור בסי' הנ"ל דכתב **אם** נוטל קודם לא יקדש על היין אלא אפת דאמר ר"ב נטל ידיו לא יקדש ותמה הט"ז ושאר אחרונים אמאי הביא ר"ב הלא לרב ברונא לא יקדש כלל רק הו"ל להביא דברי ריב"ש ב"מ ג"כ אמנם עפמ"ש ניחא דאיהו ס"ל כמ"ש ובהך דינא דנטל ידיו לא פליג ר"ב וריב"ש ודוק:

והשתא לפ"ז מיושב היטב הא דתמה הטור על הרא"ש שהוצרך להוציא דברי ר"ב מפשטי' ותמהו האיך הוציא דברי ר"ב מפשטי' אמנם עפמ"ש ניחא דלפי דעת ר"ע ורי"ף אין אנו מפקיעין מהלכתא דברי ר"ב דאמת גם ר"ב ס"ל דמקדש אפת ולא פליגי כ"א אי מקדשין לכתחלה אפת אבל בענין נטל ידיו לא פליגי אבל הכל מודים דיין מקדשין תחלה ואח"כ נוטלין לידים משא"כ לשיטת הרא"ש ע"כ דס"ל לר"ב בנטל ידיו לא יקדש כלל וכשיטת ר"ת ור"י וכ"ע ס"ל דאין מקדשין אפת ומטעם חשש שמא יצא לחוץ כמ"ש משום דיש קידוש שלא במקום סעודה וכל זה אין בפשטות משמעות שלו:

ועוד דלשיטת ר"ת דהוי טעמא דר"ב דאין מקדש הוא שמא יפליג ויצא לחוץ א"כ לפ"ז הי' מקום לומר היכא דיש עמו בני אדם דשייך בי' לומר רבים מדכרי אהדדי כדאיתא בבלי שבת דף קמ"ד ע"ב יהא מותר לקדש על היין אח"כ דליכא למיחש שמא יפליג וזה אינו במשמעות דבריו דמשמע דבכל ענין קאמר דלא יקדש אפי' היכא דאיכא עוד אחר עמו ועוד דא"כ איך אמר לי' ר"י ב"ש ב"מ זמנין סגיאין הוי קאימנא קמי' דרב זימנא דחביבא לי' ריפתא דלמא שאני התם דהוי אחרים עמו מש"ה הי' מקדש אחר שנטל ידיו ודו"ק ובאמת כ"ז צ"ע לשיטת ר"ת אבל עפמ"ש בשיטת הרי"ף ור"ע ניחא כל זה:

ודע דהב"י הביא שיטת הר"ב הרבינו יונה דס"ל דהלכה כר"ב דנטל ידיו לא יקדש ואם קדש צריך ליטול ידיו שנית והנה דברי רבינו יונה תמוהי' והי' נלפענ"ד לומר דדעת הר"י היתה דהי' מפרש כשיטת התוס' שהקשו בד"ה הנוטל דהלא רב אמר נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום ותרצו דזה דוקא היכא דלא שכיח מיא והביאו ראי' מהא דקאמר הגמרא א"ד אף שלא בשעת הדחק והיינו דרב משמע דהוא דוקא היכא דלא שכיח מיא יעו"ש ולפענ"ד נראה דזה הוא דוקא דיוק לאיכא דאמרי התם דאמרו היינו דרב א"כ מבואר דרב לא אמר כ"א בליכא מיא שכיח משא"כ ללישנא קמא דפליגי אדרב א"כ י"ל דאה"נ לרב ה"ה בשכיחא מיא נמי יכול להתנות ודו"ק:

ועפ"ז י"ל דבהא פליגי ר"ב וריב"ש דר"ב סבר דרב דוקא בלא שכיח מיא קאמר דמהני תנאי אבל לא בשכיח מיא ולפיכך אמר נטל לא יקדש ולא מהני תנאי כיון דשכיח משא"כ ר"י ב"ש ס"ל דרב אפי' בשכיח נמי ס"ל מהני דמהני תנאי והביא ראי' מהא דזמנין חביבא לי' חמרא ונטל ידיו קודם וע"כ משום דס"ל דתנאי מהני אפי' דשכיח מיא ומש"ה נטל ידיו קודם והתנה ודוק:

והשתא לפ"ז מתורץ קושי' התוס' ד"ה זמנין סגיאין דהקשו דהרי קיימ"ל כב"ה דמוזגין הכוס קודם תחלה ולפמ"ש ניחא דכאן איירי בהתנה וס"ל דתנאי מהני אפי' בשכיח:

והשתא לפ"ז לדינא דקיימ"ל כא"ד התם בפ"ה אפי' שלא בשעת הדחק והיינו דרב א"כ דוקא היכא דלא שכיח מיא אבל בשכיח מיא לא מהני תנאי וכרב ברונא וא"כ שפיר פסיק הרבינו יונה כרב ברונא ודוק:

ועיינתי בצל"ח דתמה אהרשב"ם דכ' בד"ה נטל ידיו וכו' והוי כהיסח הדעת ובעי נטילה אחרינא ותמה מנ"ל הא דלמא ר"ב לכתחלה קאמר לא יקדש איהו רק אחר אבל באמת אי קידש לא בעי נטילה אחרת ואני תמה על תמיהתו כיון דע"כ איירי בשכיח מיא כמ"ש התוס' דאל"כ מהני תנאי וכיון דשכיח מדוע לא יבעי נטילה שנית ובודאי ע"כ דעת הרשב"ם הוא בלא ברכה וכן מבואר מלשונו מדכ' ולא אמר מקדש וחוזר ונוטל ידיו משום דלא בעינן נטילת ידים תרי זימנא דחדא מנייהו ברכה לבטלה ומדלא אמר דהראשונה ברכה לבטלה משמע דסבירא ליה דודאי אם יטול ידיו שנית בודאי לא יברך משום דודאי לא הוי ברירא ליה דהוי היסח ממש עד דיברך שנית לזה אמר כיון דע"כ אם יברך יהי' אז ברכה לבטלה וא"כ כיון דע"כ לא יברך וא"כ דלמא הדין דהוי היסח ומש"ה יברך אחר כן נלפענ"ד ולק"מ.

ודע דיש לעיי' עוד אתי' ר"א בתוס' ד"ה הנוטל דטעמא דנוטל לא יקדש הוא משום דמחזי כנוטל ידיו לפירות א"כ לפ"ז בינו לב"ע שפיר יוכל לקדש אח"כ דלא שייך כל מה שאסרו מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור כיון דאסור רק מדרבנן כמ"ש התוס' כתובות דף ס' ד"ה ממעכן וא"כ איך קאמר רב סתמא נטל ידיו לא יקדש וי"ל:

ועוד אמרתי לתרץ דעת ר"ע שהביא הטור דפוסק הנוטל ידיו לאו יקדש כ"א אפת מדאמר ר"ב והוא דהתוס' כתבו דר"א מפרש דטעמא דר"ב דמחזי כנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח ויש לעיי' לפ"ז איך ר"י ב"ש ב"מ ונראה משום דהר"י כתב בפ' אלו דברים דהא דאמר ר"נ דהנוטל ידיו לפירות הרי מגסי הרוח הוא דוקא בסתם ידים אבל כשיודע שאינם נקיות בודאי יש לטול קודם יעו"ש והשתא לפ"ז י"ל דהיינו דהשיב דזמנין סגיאין קאימנא קמי' דרב וזמנין חביבא ליה חמרא ואפ"ה נטל ידיו קודם משום דס"ל דלא

נראה כנוטל ידיו לפירות משום דיאמרו מחמת שאין ידיו נקיות עושה כן והנה לכאורה פשיטא דגמרא דחגיגה דף י"ח ע"ב לא משמע כן מדמתרץ אלא לא קשי' כאן באכילה דנהמא כאן באכילה דפרי ומדוע לא מתרץ דמתני' איירי ביודע בהן שאינם נקיות ומש"ה אפי' לחולין נוטלי' משא"כ הברייתא איירי בסתם ידים אלא ודאי דס"ל לגמרא דאפי' ביודע שאינם נקיות נמי אינו צריך נטילה כל ב' ידים אלא די ביד אחת וכמ"ש התוספות שם בד"ה הנוטל וא"כ מש"ה הוצרך הגמרא לדחוק כאן בנהמא כאן בפרי וא"כ לפ"ז כיון דקיימ"ל כסתמא דגמרא דאפי' ביודע שאינם נקיות נמי אינו נוטל כ"א יד א' ולא ב' ידיו א"כ בנוטל ב' ידיו שפיר מחזי כנוטל לפירות וכרב ברונא ושפיר פסיק ר"ע כרב ברונא והביא רק ר' ברונא:

ובענין שיטת רבינו יונה דהביא הב"י דס"ל דהלכה כר' ברונא דהנוטל ידיו לא יקדש ואם קדש צריך ליטול שנית נראה לומר גם כן דס"ל ג"כ כתירוץ ר"א דטעמא משום דנראה כנוטל ידיו לפירות אלא די"ל בהיות דחייב ג"כ לאכול בשבת ספת א"כ לא נראה כנוטל לפירות די"ל דלמא נטל ג"כ לפת שיצטרך בע"כ לאכול ודוקא היכא דא"צ לאכול פת אזי בנוטל ידיו לפירות שפיר נראה כנוטל לפירות לחוד משא"כ היכא דבע"כ מחויב לאכול פת אלא די"ל דס"ל לרב ברונא אפי' בשבת וי"ט אינו מחויב לאכול מדאורייתא פת ודי בפירות ושפיר אמר דנוטל ידיו לא יקדש ור"י ב"ש זימניך סגיאין הוי קאימנא קמי' דרב וכו' וע"כ דס"ל דצריך פת בשבת וא"כ שפיר יוכל לקדש אח"כ וא"כ לפי"ז י"ל דכל זה בשבת דקימ"ל דחייב לאכול פת משא"כ ביו"ט דאינו מחויב מדאורייתא לאכול פת א"כ שפיר קאי דינא דרב ברונא עכ"פ בלילה י"ט של עצרת ואינך ב' לילות של יו"ט שני וע' תוס' סוכה דף כ"ז ד"ה אי בעי אכיל:

רמז חיי' ברי' למזוג א"ל כבר התחלנו בסעודה ע' בק"ע **בפי'** א"נ דאסור לקדש משום היסח הדעת וצ"ע דבבלי פסחים דף ק"ו ע"ב מבואר דלרב לא הוי היסח הדעת יעו"ש ע"כ נראה עפמ"ש התוספות דאע"ג דקיימ"ל כב"ה מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין שאני מזיגה דהוי בחמין ובעי ישוב הדעת טפי ושפיר הוי היסח הדעת וא"כ שפיר י"ל דר"ח רמז למזוג לזה שפיר השיב כבר התחלנו בסעודה והוי היסח הדעת כנ"ל ודו"ק.

ועיין בש"י דכתב דמזה ראי' לשיטת ר"ע הנ"ל דאי נטל ידיו יקדש על הפת ונכון וע"פ מ"ש לעיל יש ראי' למנהג הרא"ש דהיה נוטל ואח"כ מקדש והוא דלכאורה י"ל ע"פ מ"ש התוס' בשם ר"א דטעמא דלא יקדש דמחזי כנוטל לפירות דהוי גס רוח והתוס' בחגיגה כתבו דביד א' לא שייך זה דהוי משום נקיות והכי דייק לישנא דרב ברונא דנקיט דוקא נטל ידיו משמע ב' ידיו והשתא לפ"ז י"ל דלישנא דירושלמי הוא רב נסב לידוי י"ל רק

יד א' וא"כ מש"ה תיכף רמז חיי' בר"י למזוג לו דחשש דאו יטול יד שני' א"כ שוב אינו מקדש דהוי כנוטל ידיו לפירות או דהוי היסח הדעת דכיון דאחר הנטילה תיכף יברך לזה השיב איהו כבר התחלנו בסעודה דבסעודת שבת אינו כן דדוקא בחול אמרו ב"ה מוזגין ואח"כ נוטלין לידים דהוי היסח הדעת משא"כ בשבת דשלחן ערוך והוי כהתחיל בסעודה א"כ מבואר מזה דאפילו לכתחלה רשאי בשבת ליטול ידיו קודם ודוק היטב.

כל הפטור מן הדבר ועושיהו נקרא הדיוט ע' בש"י דהביא בשם יד מלאכי דאם עושה לשם שמים יש לו שכר וכ' דמסוגיא לא משמע כן והכונה בהא דהשיב לי' יכול אנא לפתור כר"ג דאמר איני שומע לכם לבטל עול מלכות שמים ומדלא השיב לי' איהו כלום משמע דמודה דאפילו בעושה לש"ש כיון דפטור ועושיהו הוי הדיוט ולפענ"ד נראה דהגם דמהירושלמי לא משמע כן מ"מ יש ראיה מגמרא דכתובות דהיכא דעושה לשם שמים שרי מדאיתא בכתובות דף ק"ד גבי רבי דחלץ ומנח תפילין ותמה התוס' הלא חולי מעים פטורים ותרצו דרבי הי' מתנהג בקדושה וידע להזהר וקשה הלא עכ"פ כל הפטור מן הדבר ועושיהו נקרא הדיוט אלא ודאי דס"ל לגמרא דידן דיכול להחמיר לש"ש וקיי"ל דמעשה רב:

ק"**ש** דבר תורה וכו' ועיין בשאגת אריה דתמה לשמואל בברכות דף כ"א ע"א גבי ס' קרא ק"ש דאינו חוזר דק"ש דרבנן א"כ אמאי תני שבת דף ט' ע"ב מפסיקין לק"ש ולא לתפלה דבגמרא מוקי לה בחברי' העוסקים בתורה ומ"ד דק"ש דרבנן מוקי קרא דבשכבך בד"ת כדמתרץ אביי התם וא"כ כיון שעוסקין בתורה אמאי מפסיקין. ובש"י תירץ די"ל הואיל וזמנה קבוע כדאמר ר' בא ותמהני עליו דע"כ רב בא ס"ל דק"ש דאורייתא מדאמר הואיל וזמנה קבוע וע"כ מוקי בשכבך ובקומך בק"ש ולא בד"ת ואי הכונה הואיל ומדרבנן זמנה קבוע קשי' הא תפלה ג"כ מדרבנן זמנה קבוע כמו שהביא הק"ע התוספתא:

אמנם לפענ"ד הי' נראה לומר דלק"מ קושית הש"א דאע"ג דלשמואל גם ק"ש הוא דרבנן וקרא דבשכבך בד"ת כתיב מ"מ הואיל ועכ"פ מדרבנן חייב בק"ש א"כ י"ל גבי חברים העוסקים בתורה מאי נפקא להו אי לומדין האי או קורין האי תורה דגם ק"ש הוא תורה א"כ שפיר ס"ל דמפסיקין לק"ש דגם ק"ש הוא מילי דאורייתא אע"ג דעיקר חיוב קריאתה הוי דרבנן מ"מ מילי דתורה נינהו לפיכך מפסיקין משא"כ תפלה ודוק והשתא לפ"ז י"ל דגם ר' אחי ס"ל ק"ש דרבנן רק ה"ק ק"ש דבר תורה היינו דברי תורה ותפלה אינה דבר תורה כנ"ל אבל ר' בא ס"ל ק"ש דאורייתא לפיכך אמר זה זמנה קבוע ודו"ק:

ועוד נראה לפענ"ד לתרץ קושית הש"א והוא דשמואל לא אמר כ"א ק"ש דרבנן אבל אמת ויציב הואיל ואית בי' יציאת מצרים הוי דאורייתא וא"כ לפ"ז י"ל דהא דקאמר

מפסיקין לק"ש היינו לכל ק"ש היינו עם יציאת מצרים שבו ובאמת א"צ שוב להפסיק לאמת ויציב ומפסיקין טפי לק"ש כמ"ש התוס' בברכות דף כ"א ד"ה ספק דב"ק קורא ק"ש ולא אמת ויציב משום דבק"ש אית בי' תרתי מלכות שמים ויציאת מצרים משא"כ באמת דליכא כ"א יציאת מצרים וא"כ ה"ה חברים העוסקים בתורה כנ"ל:

ודע דהרמב"ם פוסק תפלה דאורייתא דכתיב ולעבדו בכל לבבכם אך מדאורייתא די בתפלה אחת ובכל נוסח והרמב"ן פליג דתפלה דרבנן והביא ראי' מדאמר בהגמרא הנ"ל דף כ"א ר"ש וברכת המזון דאורייתא ותפלה דרבנן. וראיתי בצל"ח דדחה ראי' זו די"ל דהואיל וכל הוכחה בסוגי' שם שאינו מתפלל הוא מדקאמר הי' עומד בתפלה ונזכר שהוא ב"ק טעמא דאתחיל הא לא אתחיל לא והרי כיון שלא נזכר עד שהוא באמצע תפלה הרי כבר קרא ק"ש וברכותי' וא"כ הרי יצא ידי חובת תפלה מן התורה שכמה בקשות אמר בברכת ק"ש. וגם על המזון שמברך אחר האכילה כל ברכת רחם נא מלאה בקשות ותחנונים ויוצא בו ידי חובת תפלה של תורה. עכ"ל ולפענ"ד יש לפקפק דעכ"פ הכי יש לדייק טעמא דהתחיל ונזכר שהוא ב"ק הא ידע מעיקרא שהוא ב"ק בודאי לא יתחיל דהרי אפי' לפני ולאחרי' אמר במשנתינו דאינו מברך ועל זה קשי' אמאי והרי עדיין לא התפלל כלל ומדוע לא יהרהר בדבר שהציבור עוסקין בו וע"כ נ"ל דתפלה דרבנן א"כ מבואר דכל עיקר תפלה הוא דרבנן.

גם מ"ש דאומר הרבה תפלות בברכת המזון ולפענ"ד צ"ע מנ"ל דב"ק קורא אינך ברכות דדווקא ברכה ראשונה הוא דאורייתא ותקנה משה אבל אינך ברכות מנ"ל והי' נלפענ"ד לומר דגם בברכה ראשונה יש תפלה לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון ל"ו.

אמנם לפענ"ד נראה להביא ראיה לשיטת הרמב"ם דתפלה אחת דאורייתא והוא מדפריך הגמרא בשבת הנ"ל דף י"א והא תני לי' רישא אין מפסיקין ומאי פריך דלמא מרישא ה"א דוקא היכא דכבר התפלל תפלה אחת באותו יום מש"ה אין מפסיקין אבל היכא דלא התפלל כלל ה"א דמפסיקין משום דהוי דאורייתא לפיכך קתני בסיפא ואין מפסיקין לתפלה להורות דאפי' היכא דלא התפלל עדיין אפ"ה אין מפסיקין משום דכל ענין תפלה הוא דרבנן אלא ודאי משמע מזה כשיטת הרמב"ם דהיכא דלא התפלל כלל דהוי דאורייתא בוודאי מפסיקין כמו ק"ש כנ"ל.

ג' פסוקים הראשונים צריכין כוונה וקשה דלמא אתי' מתני' כר"מ דס"ל דא"צ כונה כ"א פסוק א' והו"ל להקשות רק דפסוק א' בעי כונה וע' בבלי ר"פ הי' קורא דף י"ג ע"ב וצ"ע:

ועיין תוס' ר"פ הי' קורא ד"ה עד כאן דפרשו רר עד בכל מאדך והוי רק ב' פסוקים וצ"ע דבירושלמי פה מבואר דג' פסוקים בעי כונה וצ"ע דדעת התוס' הוא דירושלמי חשב ג"כ פסוק ברוך שם כבוד דאומרים בחשאי וצ"ע:

מיגו דאינן ציבחר וכו' וקשה לי לפ"ז מאי פריך בבבלי דף ט"ז תנן האומנין קורין בראש הנדבך אלמא לא בעי כונה ורמינהו הקורא א"ש צריך שיכוין וכו' לשני דלמא אתי' כר"מ דאין צריך לכוין כ"א פסוק א' ומינו דהוא צבחר יכול לכוין אפי' בראש הנדבך וי"ל דהכי פריך כיון דיש כאן ב' לגר יעותא א' דעומדים בראש האילן ונדבך וגם עוסקין במלאכה וא"כ בב' טרדות אפי' בפסוק א' נמי אינו יכול לכוין ושפיר פריך ומתרץ דאיירי בבטלין ממלאכה ומש"ה לא הוי כ"א חד ריעותא ומשו"ה יכול לכוין בפסוק א' משום דהוי בחר ודוק ומיושב לפ"ז היטב הא דקשה לכאורה טובא דאי איירי בבטלין ממלאכה א"כ אמאי אבל לא בתפלה וע"כ צריך לומר משום דבעי כונה א"כ אכתי קשה ק"ש נמי אמנם עפמ"ש ניחא ודוק:

אפי' לק"ש אין אנו מפסיקין וקשה לי דהא בשבת דף ל"ג קאמר כי מטו עידן צלוי מכסי ומצלי ותוס' בסוגי' כתבו דמצלי היינו ק"ש וקשה הא רשב"י קאמר דאפי' לק"ש אינו מפסיק וצ"ע גדול. גם קשה לי מאי פריך והתני' כך אין מפסיקין לק"ש לשני האי רשב"י היא וצ"ע:

אמנם מר"י לק"מ דר"י קאמר דלאנשי' אפי' כרשב"י אפ"ה מפסיקין לק"ש ומוקי מתני' לאנשים כרשב"י אע"ג דרשב"י גופא קאמר להיפך ופשוט:

ליתּ עלמא יכול קאי' מן דלטורי' עמ"ש בסוגיא דיומא במשנה נקנר נעשה נסים לדלתותי' ועיין מ"ש בחדושי בקרא והיה פי ראשו בתוכו:

ר"ח ב"ע כשם שמפסיקין לק"ש עיין בש"ק דתמה דסתרי דברי רחב"ע ועיין בב"י סי' ל"ח ומ"א ס"ק ט' שם דמחלק דרחב"ע כאן איירי באפשר לקיים שניהם ויש סמך לחלוק מלשון רחב"ע בסוכה דמסיים לקיים דברי ר"י הגלילי דאמר העוסק במצוה פמ"ה והוא מילין יתירין אלא בשביל דהוא אמר דמפסיקין לק"ש ולתפלה קאמר ג"כ דמשכחת דפטורין וכגון שא"א לקיים שניהם ובזה מקוים ג"כ דברי ר' יוסי הגלילי ודוק אלא דתמהני דא"כ איך קאמר אתי' דר"י כרחב"ע הא בתלמוד תורה א"א לקיים שניהם וראיתי שהרגיש בזה בש"י. ע"כ הי' נראה לדחוק ולומר דודאי רחב"ע ס"ל דפטורין אלא דה"א דהוי הדין כאן כמו בשאר מקומות דכל הפטור מן הדבר ועושיהו נקרא הדיוט לזה אמר הת"ק דאפ"ה מפסיקין לק"ש פי' דאם ירצה מפסיקין ורחב"ע מוסיף דאף לתפלה ולשאר מצות אם ירצו מפסיקין דאינם נקראי' הדיוט אם מפסיקין מכתיבתן ודו"ק:

ויש לישב בזה הא דהשמיט הרמב"ם האי דינא דכותבי תפילין ומזוזות פטורין משום דס"ל דאם ירצו מפסיקין ולא נקראים הדיוטות א"כ כבר קבלו עליהם לחובה והוי כתפלת ערבית וי"ל:

ויש סמך לדברי דאל"כ קשיא ב' סתמא אהדדי דבמתני' דידן קתני מפסיקין לק"ש אע"ג דהוי עוסק במצוה בת"ת ובסוכה תני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה וע"כ מטעם דעוסק במצוה אלא דכפמ"ש י"ל דתנא דקאמר מפסיקין היינו דרשאי להפסיק ולא נקרא הדיוט אם מפסיק לק"ש וא"כ לק"מ קושית הש"ק מהא דאמר ר"י הלכה כסתם משנה:

הלכה ג

מתני' לא יצא שמא ישכח ויצא יש לעיי' מדוע לא עירב התנא תרווייהו אהדדי לא יצא חייט במחטו ולא לבלר בקולמסו שמא ישכח ויצא:

ויש לישב בזה קושית התוס' בסוגי' דף י"ב ד"ה מי אלימא ממתני' דתמה אפושט איך פשט ולפי דקדוק הנ"ל דהכי השיב לו דבעל האיבעי דבעי ליה מכח קושי' הנ"ל מדלא עירב התנא חייט ולבלר אע"כ דאתי' להורות דנימא דלא יפלה את כליו היינו אפי' ביום דומי' דולא לבלר דסמך לי' ברישא. או נימא דוק להיפך דהוי דומי' דלא יקרא לזה פשט ליה מברייתא דקתני רק אין פולין ואין קורין א"כ ודאי אמרינן אין פולין דומי' דאין קורין ומתרץ ליה דאפ"ה לא אלימא ממתני' ודוק היטב:

ולא יקרא לאור הנר אמרינן בשמעתא דאפי' גבוה ב' קומות נמי לא ויש לומר דדייקי כך מדלא כתיב במתני' אצל הנר ונקיט לאור הנר משמע דבכל ענין אסור לאורו אפי' גבוה כמה ויש לישב עפ"ז לשון דר' ישמעאל דקרא והטה ואמר כמה גדולים דברי חז"ל דאמרו ולא יקרא לאור הנר וקשה א"כ מעיקרא דעבר על דבריהם מאי קא סבר אלא די"ל דמתחלה סבר דהואיל וגבוה הרבה ממנו מותר אמנם שוב דייק מלשון מתני' דאפי' בכה"ג אסור כמ"ש וזה אמר כמה גדולים דברי חז"ל דאמרו ולא יקרא לאור הנר ולא אמרו אצל הנר אלא להורות שבכל ענין אסור לאורו וזה נכון.

אמנם בלשון הירושלמי לקמן דנקיט דחז"ל דאמרו שמא ישכח ויטה א"א לפרש כן ודוק:

גמרא תמן דרך הוצאה בנשים עיין בש"ק ועכ"פ קשה לי דהו"ל לאביי בבבלי דף י"א ע"ב להקשות טפי במידי דאורחי' מי שמעת ליה דאל"כ תקשה ר"מ אר"מ דהרי אמר במחט נקובה חייבת חטאת. ואמאי הוצרך לדייק מהדיוט שחקק קב וי"ל:

הדא אמר אומן באומנתו חייב ועיין בש"ק ובאמת תמוי' מאי מקשה הירושלמי ולפענ"ד נראה דודאי גם במחט נקובה אין הוצאה בכל הנשים כן רק באומנות אלא דגבי מחט

אפי' באומנים אין הוצאה רק בטפלים וערש"י בבבלי ד"ה במידי דלאו היינו אורחי' וזה כוונת הירושלמי בטפלים ודוק.

והשתא לפ"ז י"ל דר"מ מחייב שפיר במחט נקובה משום דדרך הנשים דהיינו כל האומנים אבל כאן רק דרך הטפלים כן ולפיכך פוטר לזה מקשה דא"כ לר"י דמחייב כאן רק אומן הרי דס"ל דאפי' דהוי רק דרך יציאת הטפלים אפ"ה מחייב א"כ לפ"ז הו"ל לחייב אפי' שאר כל אדם כמו דמחייב במחט הנקובה כל הנשים ומתרץ דבאמת אינו מחייב רק באשה גודלת דהוי אומנת והשתא לפ"ז א"כ צריכין לר"מ דאינו מחייב רק באשה גודלת דאל"כ דחייב לר"מ בכל הנשים א"כ איך קתני במתני' וחכמים פוטרים בכובלת ובש"פ הו"ל לחשוב דפוטרין בשאר אשה ג"כ אלא ודאי דהכא לר"מ נמי פטורה ודוק:

כל דבר שאין לו גידין ועצמות אינו חי יותר משששה חדשים עיין בבלי חולין דף נ"ט אר"ה כל ברי' שאין לו עצם אינו מתקיים י"ב חודש א"כ קשי' טובא דהרי מירושלמי מבואר דאינו חי יותר מויו חדשים ובספר באר שבע מתרץ דחי אינו אלא ויו חדשים אבל אינו כלה להיות כעפר רק אחר י"ב חודש ומש"ה קיימ"ל דפירות המתולעים במחובר לאחר י"ב חדשים מותרים:

אמנם הגאון מו"ה ישעיה פיק שדי ביה נרגא די"ל דוקא בריה שאין לו גידין וגם עצמות אינו חי רק ויו חדשים אבל ר"ה בחולין דף נ"ט איירי ביש לו גידין רק עצם אין לו י"ל דזה חי עד י"ב חודש ע"כ ויש לישב עפ"ז הא דכ' רש"י במס' חולין עלי' דר"ה ונ"מ לדר"ה ומה בעי רש"י בזה דלמא הא גופא קמ"ל גבורתא דמרי' ומעשיו אמנם לפמ"ש דהי' קשה לרש"י דהו"ל לר"ה ג"כ לומר ואם אין לו גם גידין אינו חי רק ויו לזה תי' דר"ה לא אתא לאשמועינן אלא מה דנ"מ לדינא ומהא דאין לו גידין לא נ"מ לדינא משום דזה א"א לנו להכיר אם אין לו גם גידין ואפי' אחר ויו נמי תלעים דבתוך הפרי אסור דלמא יש לו גידין. ובחי' ליו"ד סי' פ"ד הארכתי הרבה לדינא בענין זה:

מימיתא דרישא מתעבד עקרב פי' בק"ע דהוא כינה דראש אמרתי ע"ד מוסר ע"פ מה דאיתא במס' בב"ב דף ע"ד פ' הספינה דהאי טייעא אמר לרבה בר בר חלה תא ואחוי לך הר סיני חדאי דמהדרי לה עקרבא וקיימא כי חמרא חוירתא שמעתי בת קול דאומרת אוי לי שנשבעתי וכו' יעו"ש ואמרתי לפרש דברי חכמים דהוא ע"ד מה דאיתא במשנה ס"פ בתרא דסוטה בעקבות משיחא חוצפא יסגא נערים ילבינו פני זקנים וזה הוא הענין דהראה לו האי טייעא דעקרבים מהדרה להר סיני דהיינו רשעים בעלי חוצפא ועזות

יסובבו התורה דהיינו הר סיני דיעשו כל מה שלבם חפץ ושמע אז הבת קול אוי לי שנשבעתי על הגלות כי אז הוא זמן הגאולה

ודע כי רשעי הדור ובעלי עזות והמה בעצמותם שפלים ואשר להם חוטר הממשלה נקראים מומיתא דרישא כנים של ראש והמה מתעבדים עקרבים המסבבים ועוטרים הר סיני כנ"ל זה אמרתי ע"ד מוסר. ועמ"ש בהקדמה לחבורי בית אריה על הלכות מזוזה:

לא שנו אלא אחד עיין במ"א סי' רע"ה ס"ק ה' דתמה במהרי"ל דא"כ יהיו ב' רשאין לרכוב דאם יהיה א' רוצה לחתוך זמורה יזכירנו האחר ותירץ דדוקא בקריאה התירו אבל לא במילי דרשות עכ"ל ויש ראי' לפענ"ד מבבלי פסחים דף נ"א ע"א גבי יהודא והלל בני ר"ח שיצאו בקורדקין בבירה ולעגה עליהם כל המדינה וקשה הא בב' שרי כיון דליכא חשש רק דלמא שלפא ובב' ליכא חשש דא' יזכיר את חבירו אלא ודאי דבמילי דרשות לא התירו ודוק.

אלא דקשה לי דא"כ דלדבר רשות ב' לא מאי פריך בירושלמי מתני' פליגי עליה א' הנר שהוא יכול להטותו וכו' לתרץ דמתני' איירי לדבר הרשות גם אבבלי קשי' דמקשה והא תניא לא א' ולא ב' לתרץ דאיירי לדבר הרשות אלא דזה יש לתרץ דהרי קיימ"ל דאסור לקרות בשבת בשטרי הדיוטות וא"כ לדבר הרשות אפילו בכל שבת אסור עיין בבלי שבת דף קמ"ט וע"כ הוי צריך לאוקמי דאיירי בכתב חקוק שוקעת ע"ג כותל ועיין בש"ע סי' ש"ז לפיכך מתרץ הגמרא טפי דאיירי בב' ענינים ודוק:

אבל אקושית הירושלמי פה קשה דהו"ל לאוקמה בדבר הרשות ובחקוק שעל הכותל וצ"ע:

ודע דכיון דמסיק הסוגיא דשבת דף קמ"ט הנ"ל דהא דרבה תניא היא ור"מ דמתיר במראה הקבוע לא ס"ל דרבה א"כ לפ"ז סתמא דמתני' דהוא ר"מ שפיר אמר דב' בני אדם קורין וה"ה דגבוה ב' קומות וג' דשרי ג"כ אבל המתני' אתי' כת"ק דר"מ וכת"ק דרב אחא שם ודוק והשתא לפ"ז ר' ליזר בירושלמי פה ס"ל כת"ק דר"מ ודוק:

ותמוהים דברי הש"ק דתמה ארש"י ז"ל דכתב דב' קומות אסור הוא משוה לא פליג וכתב דא"א לומר דא"כ מ"ט שרי ב' בני אדם ותמה אב"ח וט"ז דחלקו דחלוק הוא פשוט משום דבב' קומות נמי שייך שמא יטה ולפענ"ד נעלם ממנו סוגי' דבבלי הנ"ל דף קמ"ט דהרי קאמר הגמרא שם הך דרבה תנאי היא וכו' והנהו תנאי כהנהו תנאי וקשה איך מדמה הנהו תנאי להנהו דלמא רבנן דרב אחא גבי כתב שעל גבי כותל ס"ל ג"כ כר"מ ודוקא בכתב שעל גבי כותל הוא דפליגי דאסור דס"ל דאע"ג דמדלי אפ"ה חיישינן שמא ימחוק דומי' דגבוה ב' קומות בנר משא"כ במראה של מתכת הקבוע דאין יכול לזוזה ממקום

קביעתה ולזון השער עמה מש"ה מתירין וצ"ע אלא ודאי מבואר מסוגיא הלז דבגבוה ב' קומות לא שייך שמא יעלה ויטה אלא דאסור מטעם דלא פליג וכן בכתב שע"ג כותל ומדלי ושפיר קאמר הגמרא והנהו תנאי כהנהו תנאי ודוק כי קצרתי וא"כ לדינא ע"כ צריכין אנו לומר החלוק של הט"ז והב"ח ודוק:

ודע דגמרא דידן במס' ביצה יהיב טעמא דאין רוכבין על גבי בהמה בי"ט משום שמא יחתוך זמורה ובירושלמי יהיב טעמא משום שביתת בהמתו עיין מ"א סי' ש"ה ס"ק ד' והי' נראה לפענ"ד לומר דירושלמי בא לתרץ דמטעם חשש חתיכת זמורה יהיה קשה קושית מהרי"ל דיהיה ב' רשאין לרכוב לפיכך יהיב איהו טעמא משום שביתת בהמתו. אלא דהמ"א מפקפק שם דליכא שביתת בהמתו בהא משום דחי נושא את עצמו יעו"ש סעיף כ"ב. והיה נראה בעיני לומר דבספר שלום ירושלים פ' משילין מביא דעת יד אהרן דתמה על טעם גמרא דידן משום חתיכת זמורה ותמה הא הו"ל רק מלאכה שאינה צריכה לגופה עיין בש"י שם הטיב ע"כ אני אומר דקושיא חדא בירך חברתה מתורצת דעל טעמא דגמרא דידן יש להקשות דהו"ל מלאכה שאינה צ"ל ועל טעם ירושלמי יש לפקפק דליכא שביתת בהמתו משום דחי נושא א"ע ע"כ אני אומר דתרוייהו טעמין שייכין אהדדי דאסור משום שביתת בהמתו ואי דחי נושא א"ע יש לחוש דיחתוך זמורה ויהיה הזמורה המשא ודוק:

אלא דלפ"ז הדרה הקושי' לדוכתה דיהיו ב' רשאין לרכוב ואי דמש"ה נתן הטעם בירושלמי משום שביתת בהמתו זה אינו דמטעם שביתת בהמתו לא שייך משום דחי נושא א"ע וע"כ מטעם שמא יחתוך זמורה והיא תהיה המשא א"כ לפ"ז בב' רוכבים יהיה מותר דא' יזכיר את חבירו:

ע"כ נראה לתרץ ע"ד פשוט קושית מהרי"ל דיש לחוש שמא תקדם בהמה א' לחבירו ואז יחתוך זמורה ודו"ק:

ובדרושי כתבתי סנסן א' בשבת ר"פ במה בהמה רבה בר רב הונא ולוי אזלי באורחא קדמא חמרא דלוי לרבה בר רב הונא חלשיה דעתיה דרבה בר רב הונא אמר אימא ליה מילתא כי היכא דאתותב דעתיה ופירש"י להודיע שלא נתכוונתי לקדם יעו"ש ותמה התוס' שם בד"ה קדמי' דהרי קיימ"ל דאין מכבדין בדרכי' ואמרתי לתרץ דהנה לפי תירץ מהרי"ל אסורי' ב' לרכוב כא' בשבת דוקא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שרי. אמנם לפי תרוצי הנ"ל אפי' לדבר מצוה נמי אסור שמא יקדים בהמת א' לפני חבירו והשתא לפ"ז י"ל דמעשה דלוי ורבה בר"ה הי' בשבת והלכו לדבר מצוה וס"ל דב' מותרין לרכוב כא' לענין דבר מצוה כמ"ש המ"א אבל כאשר הקדים חמרא דלוי והיה רבה בר רב הונא לבד

חליש דעתיה והיה מצטער דבכה"ג דלוי הקדים יש חשש חתיכת זמורה וסבר דיקדים א"ע בכל הדרך לזה השיב ליה ליתיב דעתיה דהוא חמור שעסקיו רעים ודו"ק ומתורץ קושית התוס' דחלישת דעתו היה רק מאיסור כנ"ל:

דף ה' **מצורע** עם מצורעת אסור עיי' בש"י דתמה הא הוי ק"ו יע"ש ולפענ"ד לק"מ דה"א דדוקא לאיסור כרת חששו ועבדו הרחקה אבל לאיסור עשה לא עשו הרחקה קמ"ל:

אבל תמי' לי אמאי נקיט במתני' זב עם הזבה הו"ל לנקוט רבותא טפי דאפילו מצורע עם מצורעת לא יאכל. ע"כ נראה בעיני לומר דבאמת בבבלי איתא דרשב"א אומר דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא יאכילנו בימי טהרותו דברים טמאי' א"כ גם אזה קשה אמאי נקיט התנא דוקא זב וזבה. ע"כ נראה דבאמת התנא דמתני' ורשב"א פליגי בהא דתנא דמתני' ס"ל דוקא לאיסור כרת חששו ומשו"ה נקיט דוקא זב וזבה אבל לאיסור לאו ועשה לא חששו לעשות תקנה במילתא דלא שכיח ואינו מצוי ומשו"ה נקיט דוקא זב וזבה אע"ג דלא שכיח מ"מ הואיל ואית ביה כרת עבדו תקנה אבל רשב"א ס"ל אפילו בזב עם הארץ עם זב פרוש אע"ג דליכא ביה כרת אפ"ה גזרו ולא יאכלו ביחד. וס"ל לרשב"א כב"ש לקמן ותנא דמתני' אתי כב"ה ודו"ק והשתא לפ"ז כיון דהרמב"ם פ' י"ו מה' ט"א ה' י"א הביא לשון המשנה דוקא זב עם הזבה א"כ שפיר השמיט האי דין דמצורע עם מצורעת אסור דזה הוא דוקא לרשב"א אבל לא לתנא דמתני' ומתורץ קושית הש"ק דמדוע השמיט הרמב"ם ודוק ואין להקשות דהו"ל להביא הדין הראשין דלא יאכל מצורע עם זבה. זה אינו דזה הוא פשיטא וק"ו מדין דמתני' ופשוט:

שהוא מתרגל בימי טומאתו הוא מתרגל עמו בימי טהרתו ולא רצה לומר בפשוט שאוכל עמו עתה משום דבימי זיבה גם צב פרוש כל מגעו טמא וכך הקשה בבבלי אטו זב פרוש לאו דברים טמאים אכיל וערש"י שם בסוגי' דכתב דכל מגעו טמא ושאלתי את פי אדמ"ו הגאון אב"ד דפה פ"ב הכ"מ אמאי כל מגעו טמא הלא יכול לאכל אוכל פחות מכביצה ומאי פריך הש"ס בבבלי והניח בקושי'.

תהא אכיל שבעה יומין מן שתא עי' בק"ע דכתב ועל ר"ה לא הזהיר דחייב אדם לטהר א"ע ברגל וזה פשט האבי"ה הביאו הטור או"ח סי' תר"ב. אמנם בד"מ שם מביא טעם משום דבי"ט בלא"ה הי' לו פת טהור יעו"ש ובאמת לא ס"ל למרדכי טעם האבי"ה משום דלא שייך הך טעם דחייב לטהר א"ע ברגל גבי ר"ה כמו שהאריך בזה בשאגת ארי' סי' ס"ו וס"ז דאפי' בזמן המקדש לא הי' צריך לטהר כ"א בג' רגלים משום קרבן ראי' חגיגה ושמחה וזה לא שייך בר"ה ויהכ"פ ומכ"ש האידנא דאין לנו מקדש ובטלו הקרבנות לא שייך זה הדין כלל דחייב לטהר א"ע ברגל וכן מבואר בהדיא מלשון הרמב"ם ע"ש היטב

בתשובה הנ"ל וא"כ משום ה"ט פי' המרדכי טעם אחר אלא דלפ"ז הי' משמע דאין חייב ללוש פת לשבת דאל"כ לא הי' צריך להזהירו רק אויו ימים וע' במ"א סי' רמ"ב ס"ק ד' וראיתי בכתב יד להגאון מו"ה יונתן ז"ל דכתב דז' הוי עם הלילה שאחר יהכ"פ דצריך ג"כ לאכול חולין בטהרה כדי שלא יהי' נראה כמבעבע במצוה ונכון או אפשר דקאי אערב ר"ה אע"ג דבער"ה מתענין מ"מ בלילה אין מתענין כמבואר בש"ע ודו"ק:

ענוה לידי יראת חטא ע' בק"ע שלא יאמר אני אלך בשוק של זונות ולא אחטא ועפ"ז צ"ל דזה הוא הטעם שלא הלך משה בעצמו לנקום נקמת ה' במעשה דשטים משום שלא רצה לילך כלל אל המקום ההוא מגודל ענותנותו הי' חושש לילך שם עד שקם פנחס:

יראת חטא לידי רוח הקודש ובמס' שקלים הגרסא יראת חטא לידי חסידות ונראה דב' גרסות המה אמתיות דיראת התרוממות מביאה תיכף לרוח הקודש משא"כ יראת העונש דמביאה מתחלה לידי חסידות וגם בחסידות יש חלוק והבן:

דף ה' ע"ב **כל** מה שאתה נותן לתוכה מים וי"ל ולית ליה לר"א אדם בהול על ממונו וי"ל דס"ל כדמתרץ בבבלי פסחים דף י"א ע"ב דדוקא היכא דשביק לה מיית אמרינן אדם בהול ע"מ אבל לא בצערא וה"ה מחמת חשד העכו"ם נמי לא אמרינן אדם בהול על ממונו:

ששה מהן עלו פי' שלא הניחו תלמידי ב"ש לעלות כולן ביחד רק ששה ששה שחששו פן אם יעלו כולם כא' יהיה בלבול גדול בבה"מ ולפיכך לא הניחן לעלות רק ששה ששה וכשיצאו אלו נכנסו אלו ומתורץ קושית הש"ק על הרמב"ם ודו"ק:

האוכל אוכל ראשון עיין תוס' דהקשו אפילו טמוי' נמי מטמא יעו"ש מה שתרצו וברשב"א תירץ דהמשקין שבפיו מאוסין הם ואי שדי לא מטמא אחרים. ותמיה לי אם שותה מן הכוס מא"ל אזי הנשארים אינם נמאסים והכל נטמא וצ"ע.

ועיין בבבלי דמקשה היינו הך ומשני מ"ד הא שכיח יעו"ש ברש"י ולפענ"ד נראה לפרש הכא דאין בית הבליעה מחזיק יותר מכביצה ועיין בבלי כריתות וא"כ אי אוכל שפיר מצינו למימר דישתה ואזי בשתיה מטמא המשקה מחמת הטומאה שבפיו משא"כ בשותה ע"כ א"א לו תו לאכול כביצה דהלא אין בית הבליעה מחזיק רק כזה. וע"כ צריך לאכל פחות ופחות מכביצה אינו מקבל טומאה ובטופס לתוך פיו יותר לא שכיח ודוק:

והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור וכו' ועיין בתוספות דכתבו דבטהור לא גזרו כ"א בנפל ולא בביאה ועיין ברשב"א בשם הרמב"ם כן ונ"ל דט"ס הוא וצריך להיות הרמב"ן דברמב"ם פ' ח' מה' אבות הטומאה כתב בהדי' דבטהור גזרו בין בנפל בין בבא ראשו

ורובו ועיין שם במ"ל ומ"מ לפי דברי הרשב"א יובן הטיב טעם הרמב"ם דס"ל כקושיתי באמת דאי הא לא קיימי הא ועיין היטב ברשב"א:

ולענין אי צריך גם בבא ג' לוגין עיין במ"ל בפ' ט' מה' אבות הטומאה וראיה נכונה שהביא שם מרש"י במס' מכות דף ד' ע"א אלא דיש לפקפק עליו מ"מ איך אמר רב סתם לא עלתה לו טבילה הרי מ"מ לענין הערב שמש עלתה לו טבילה אף לתרומה וכמ"ש הרמב"ם שם וכן פירש"י במס' שבת בהדי':

והספר ועיין במשנה דמס' כלים דספר עזרא אינו פוסל והרמב"ם השמיטו ותמה עליו המ"ל יעו"ש ונראה דהרמב"ם הי' סובר דספר עזרא היינו הספר שמצא חלקיהו גנוז וזאת הספר היה עדיין מצוי בזמן המשנה ומחמת רוב כבודו לא גזרו עליו וא"כ עתה שאין זה הספר בנמצא שפיר לא הביא הרמב"ם דינו כנ"ל:

והידים עיין ברש"י דגזרו מפני שהידים עסקניות הם וי"א שמא נגעו בטומאה ותמה רש"י ז"ל ג' קושיות ויש לישב מחמת שידים עסקניות ויש לחוש שמא נגעו בטומאה לפיכך הצריכו להם נטילה ועי"ז יזכור האדם ויזהרו אם נטמאו:

דף ויו **על** לשונם עיין מ"ש בעזה"י במס' תענית דף ט' ה' ה' בד"ה מתריעין ומ"ש בש"י דקאי על לשון יוני אינו במשמע ועיין מ"ש בחדושי למס' עירוכין בבלי:

ועל עדותן עיין בש"ק מה דתמה ולק"מ דאיירי שמעידין בגירותן מה שראו בגיותן ואפ"ה אסור הואיל ואין עכו"ם מידק דייק ועיין בח"מ סי' ל"ה ס"ג ז' בש"ך שם ועיין בש"י:

ובלבד מן הפלטר ולא עבדין כן פי' ולא מבעלי בתים העושין כעין פלטר דדוקא פלטר צריך להיו' ומיושב בזה מה שתמ' הש"ק הא דלא סיים ברי"ף ורא"ש במס' ע"ז כנ"ל. ומה שהקשה מפ' כל שעה עמ"ש שם:

קליות למה עיין בש"ק ורצה לומר דבבלי וירושלמי פליגי ולפענ"ד לק"מ משום דבבלי דמקשה בדף ל"ז ע"ב מידי אור כתיב ומש"ה מסיק תיכף דקרא אסמכתא בעלמא. תיכף הוי מצי להקשות מידי מברייתן כתיב אלא דבלא"ה מקשה שפיר מחטין ועשאן קמח ודו"ק אבל הירושלמי מקשה תיכף בשלמא כולה ניחא כולהו אבל קליות הרי נשתנה והכונה מידי נשתנה מברייתן כתיב ודוק ולא מתרץ הקושי' הזאת משום דע"כ י"ל דקרא אסמכתא בעלמא וקליות מותרין כמ"ש הרמב"ם משום שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות ולק"מ ודוק:

כל האוכל שהוא נאכל כמות שהוא א"ב משום בשולי עכו"ם אפשר דהוא תירץ אקושי' ראשונה דקליות למה דה"ט שהוא נאכל כמות שהוא חי עיין בבלי פסחים סוף דף יוד ע"ב:

האכלתו שברתו עיין בב"ר פרשה ע"ח סי' ט"ו ועיין בבלי פסחים דף קי"ח ע"ב וי"ל ואכלתם דאמר הפסוק אח"כ הוא משום דכל מה שלקחו עתידין להחזיר כדדריש במדרש שם סי' י"ז דכתיב מלכי איי' וגויים מנחה ישיבו יעו"ש וזה ואכלתם דהיינו מה שנתתם להם סוף שתאכלו אתם ועיין בתנחומא דר"ש ברבי ראה שר א' מאנשי אדום והיה נאה ביותר. ואמר לר"ח בא ואראה לך פטומי' של אדום וכשראהו ר"ח אמר לר"ש ברבי לך עמי והראהו סל של ענבים והזבובים עליו אמר לו אלו הפטומי' של אדום וזבובים שוין הם והמאמר הלז צריך ביאור ולפי הנ"ל יובן דדרך הזבובים למצוץ המתיקות מהפרי כדי לעשות מהם דבש ולבסוף באים הבני אדם וממיתין הזבובים הללו ולוקחין מהם הדבש מכוורת כן הוא ג"כ דמיון פטומי אדום דהמה משוטטים בכל הנאות העולם ומקבצים אותם ולבסוף הכל ישוב לבעליו לישראל כדכתיב וטבח גדול בארץ אדום וישיבו כל הדרונות והמתנות שקבלו ולפיכך אמר הזבובים ופטומים הללו שוים המה ועיין במדרש שלטון א' היה מבזבז חסוריות של אביו נראה לו אליהו הנביא בחלום וא"ל אבותיך מצמצמים ואתה מבזבז לא זז עד שמלאן. נראה דהאי שלטון לא רצה לקבל שוחד מישראל וזה אינו טובה לישראל כמבואר בירושלמי פה ועוד שהוא הדבש המושב לישראל לפיכך נראה לו אליהו הנביא עד שמלאן. ובדרושי הארכתי עוד בענינים:

עומד ישראל בעדר וכו' ויש לעיין אי דעומד בתוך העדר ורואה א"כ מאי אינו חושש דקאמר דמה"ת לחוש ועיין בבבלי דתניא יושב בצד עדר ומוקי לה בגמרא דישוב ואינו רואה ואפ"ה הואיל ויכול לראות מרתת משא"כ לגרסת הירושלמי קשה וצ"ל דאינו חושש היינו כגון שלא ראה בתוך הכלי אפ"ה אינו חושש שמא הביא העכו"ם מבחוץ בתוך כליו או שמא היה צחצוחי חלב טמא בתוך הכלי ודו"ק ועיין ביו"ד סי' קט"ו ברמ"א דעת ר"פ וא"ה ובט"ז שם:

ועפ"ז יש לישב קושית התוס' בבלי דף ל"ט ע"ב ד"ה תנינא דהא במתני' רואהו קתני משמע דצריך לראות תמיד ולפענ"ד הכי דייק מדקתני במתני' וישראל רואהו משמע דוקא הנכרי ראה חולב ובתוך הכלי לא ראה ואפ"ה אינו חושש שמא היה בתוך הכלי חלב טמא וע"כ משום דמרתח א"כ ה"ה ביושב נמי משום דמרתת ודוק:

ע"ב **עד** שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין עמ"ש לקמן בפ' במ"א הלכה ב':

לוס את ביציהן תני ר"י ואת בת היענה וכו' וא"כ ביצה נקרא בת ובכלל גזירות בנותיהן הן ועיין בק"ע דכתב בציהן אסורין דחיישינן שמא עירב בהם דבר טמא ולעיל פי' ביצה צלויה שלהם וצ"ע אי עירב ביצת טמא ביניהן בשעת צלייה אינו אוסר דאמרי אינשא מי'

בעלמא הוא ועיין בבלי חולין דף צ"ד סע"ב ואי בקלופין בלא תערובת אסור משום בשולי עכו"ם ועיין בבלי ע"ז דף ל"ח ע"ב ברש"י ד"ה בר קפרא שרי הואיל ובלוע אוכל וכו' וזה לא שייך בקלופה. וצ"ל הטעם שמא יש בהם ביצה טמא ואין העכו"ם נאמן ועיין בבלי חולין דף ס"ג ע"ב ועמ"ש בחדושי שם. א"נ הכי פרושו לוסר את ביציהן ביצים הנגמרות הנמצאין בתרנגולת שלהם דשחיטתן נבילה והוי ביצת נבילה ופליגי ב"ש וב"ה בעדרות דב"ה אוסר אפי' כמוה נמכרת בשוק וב"ש מתיר וס"ל לירושלמי דבזה נמנו ורבו ב"ש על ב"ה וזה נכון ואמת:

שכבת זרע של עכו"ם טהורה שא"א בלא מי רגלים ותמיה לי טובא הלא אדרבה המי רגלים טמאים דדוקא קריו טהור ולא מי רגלים ועיין בבלי נדה דף ל"ד וע"ב של נכרי טהורה בכ"מ אפילו במעי ישראלית חוץ ממי רגלים שבה וא"כ פשט הק"ע צ"ע גדול. ע"כ נ"ל דה"פ דירושלמי מקשה הרי שכבת זרע של עכו"ם טהורה ומתרץ דגזרו הואיל וא"א בלא מי רגלים ומש"ה מטמא:

ודע כי נשאלתי בנדון אשה אחת שמצאה על עד הבדיקה מראה הנוטה לאדמימות והיתה טענת דמים לה לתלות בבעלה שיוצא ממנו דם דרך פי האמה אמנם רק בשעת השתנה יצא ממנו דם דרך פי האמה אבל לא זולת והטרפתיו מטעם דסמוכות הרשב"א הביאו הב"י בה' נדה ססי' ק"ץ אינו אלא הואיל ורואה ג"כ שלא בשעת השתנה וע"כ צ"ל דס"ל דאם לא ראה רק בשעת השתנה אין לטהר לתלות בו משום דבשעת הבעילה והוצאת הזרע נסתם השביל של מי רגלים ואין לתלות דאז יצא ג"כ דם עם הזרע כנודע ממחקר הרופאים שחקרתי דבשעת הוצאת הזרע נסתם השביל של מי רגלים משא"כ אם רואה ג"כ שלא בשעת השתנה שפיר יש לתלות דבשעת הוצאת הזרע יצא עמו ג"כ דם מהאי מהלך גופא שוב מצאתי בהדי' כן בנו"ב מה"ת סי' פ"ז דדייק ג"כ מרשב"א כמ"ש וע"כ מטעמי:

אמנם תמיה לי דאי האי מחקר הרופאים אמת א"כ איך קאמר הירושלמי פה שא"א בלא מי רגלים אדרבה איפכא מסתברא דבשעת הוצאת הזרע א"א שיהיו מי רגלים וכמ"ש ועיינתי והיה נלפענ"ד לומר דיש מקום לטהר משום דאף אי נימא דאין הדם יכול לבוא משביל מי רגלים בשעת הוצאת הזרע מ"מ הלא כבר עבר מקודם דם דרך פי האמה בשעת השתנה ובודאי נשארו צחצוחי דם בתוך פי האמה ועיין ב"ק דף כ"ה שא"א בלא צחצוחי זיבה ובמקוואות פ' ח' בעל קרי שטבל והטיל מים שטמא מטעם צחצוחי קרי וא"כ גם בנדון דידן י"ל דנשארו צחצוחי דם בפי האמה ובשעת הוצאת הזרע אלו ואלו נתערבו באמה ויצאו ומה"ט לא נראה כ"א הנוטה לאדמימות משא"כ בנדון הרשב"א

מצאו דם הרבה הוא והיא לפיכך הוצרך הרשב"א לתלות הואיל ורואה ג"כ שלא בשעת השתנה ודו"ק היטב.

ועוד הארכתי הרבה בתשובה הלז ואין כאן מקומו וא"כ י"ל דירושלמי דקאמר פה שא"א בלא מי רגלים היינו הנשארו כפי האמה ודו"ק היטב:

שונה הלכות עיין בבלי ברכות דף כ"ב ועיין בש"ע סי' פ"ח ועמ"ש בחדושי לש"ע ועמ"ש בירושלמי יומא ר"פ יהכ'

כי לא דבר ריק הוא עמ"ש בסוכה דף ט' ע"א:

הלכה ה

אמר ר"ח מפני שהן משמיעות את הקול ועיין בבבלי דתמה ר"י ולימא מר משום שביתת כלים ולדעת הירושלמי י"ל דאינו מקשה כן משום דס"ל כקושית התוס' דניחא ליה לאוקמי הברייתא כב"ה יעו"ש ותירץ התוס' הוא דחוק ודו"ק ודע דבחדושי שם אמרתי לתרץ קושית התוס' משום דע"כ אי אמרינן טעמא דהשמעת הקול ג"כ לא הוי הברייתא אליבא דהלכתא ושפיר פריך דלימא משום שביתת כלים משום דהברייתא אמרה אלא כדי שיטחנו מבעוד יום משמע הא כדי שיטחנו בין השמשות אסור וקשה אי אמרינן טעמא דהשמעת קול א"כ לא הו"ל כ"א שבות דרבנן מטעם זילותא דשבת ואנן קיימ"ל כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות עיין בבלי עירובין דף ל"ג ע"ב ושבת דף ח' ועיין ש"ע סי' ש"ז וא"כ ע"כ צ"ל האי ברייתא ס"ל דלא כרבי דגזרו על שבות אפי' בין השמשות וא"כ עכ"פ הו"ל שלא כהלכתא א"כ שפיר פריך דנימא ב"ש היא ומשום שביתת כלים כיון דעכ"פ הו"ל שלא כהלכתא ודוק.

והשתא לפ"ז מיושב היטב ג"כ אידך קושי' של תוס' דתמה אמאי הוצרך הגמרא להביא הברייתא דבוכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות ש"כ הו"ל להקשות ממתני' גופא ולפענ"ד דממתני' לא הוי מצי להקשות דה"א דטעמא דב"ש אע"ג דהוי משום שביתת כלים מ"מ לא הו"ל כ"א מדרבנן וא"כ אי מוקמינן הברייתא כב"ש א"כ אתי' בב' דברים שלא כהלכתא א' כב"ש ועוד דסוברת גוזרין על שבות בין השמשות וא"כ י"ל כקושית התוס' באמת דניחא ליה לאוקמא טפי כב"ה וא"כ עכ"פ לא אתיא הברייתא כב' דברים דלא כהלכתא לפיכך מביא הברייתא דבוכל אשר אמרתי תשמרו וא"כ ע"כ לב"ש שביתת כלים דאורייתא וא"כ עכ"פ בכל ענין דמוקמינן ליה לברייתא לא אתי' כ"א בחד דבר דלא כהלכתא ושפיר פריך הגמרא ודוק:

ודע דקשה לי מה פריך הירושלמי מה מקיים ב"ש ששת ימים וכו' וביום לתרץ דאתי' להורות שטועניין קורת בה"ב ועגולי הגת וי"ל.

יאות רבי סבר כר' יהודא וי"ל בלשון היכא מצינו דרבי סבר כר' יהודא אדרבה הרי כ' דברי חכמים במשנה לקמן סתמא ור"י מתיר בלשון יחיד ויש לדחוק דלר' חגי קרי ליה רבי דאיהו ס"ל כר"י. ועוד קשה לי הרי בחברה היוצר מתחלה תנינא במתני' דלכ"ע מותר א"כ כאן בנתן החטים לרחיים הוי דומי' דחבר היוצר לקמן ואפי' לת"ק מותר ונראה דלקמן בהאי משנה בפ' ב"מ הלכה ד' תמה הש"ק דלפי טעם שלא הותחל בכל טפה וטפה אפי' אם חברה היוצר נמי יהיה אסור לת"ק יעו"ש שהניח בצ"ע. ע"כ נראה בעיני לומר דבאמת לדעת הירושלמי הא דקתני במתני' אבל אם חברה היוצר מתחלה מותר דברי רבי המה דהכריע דודאי לחכמים אפי' בחבור היוצר אסור משום שלא התחיל בכל טפה מבעוד יום. ולר"י אפי' בלא חבור מותר אלא דרבי הכריע דבחבור מותר ודוק וא"כ מתורץ קושית הש"ק:

והשתא לפ"ז שפיר קאמר הירושלמי פה יאות רבי סבר כר"י דעכ"פ בחבור היוצר מותר ולא חייש כשחבר משום שלא הותחל בכל טפה מש"ה אנו צריכין לטעם דהשמעת קול ברם כרבנן דאינהו ס"ל באמת דאפי' בחבור היוצר אסור מטעם שלא הותחל ה"ה כאן ודוק היטב

ועפ"ז יהיה מקום לישב דברי המ"א בסי' רנ"ב ס"ק כ' דדייק מדברי התוס' ד"ה ולימא דס"ל דאפי' אם נותן החטים ברחי' בשבת ליכא חיוב חטאת ממ"ש התוס' דע"כ רבה ס"ל דטעמא דב"ש במתני' הוא דגזרינן דלמא אתא למיעבד בשבת. וא"כ אכתי קשה דהו"ל לר"י להקשות דלימא דטעמא דרחים הוא דגזרינן דלמא אתא למיעבד בשבת אלא ע"כ אפי' נתנו בשבת ליכא חיוב חטאת עכ"ל וזה תמויה בעיני דאיך יכולין לומר דטעמא דברייתא דרחים הוא דלמא אתא למיעבד בשבת א"כ תקשה מוגמר וגפרית מ"ט שרי דבשלמא בהא דמקשה דלימא משום שביתת כלים שפיר פריך דמוגמר וגפרית י"ל דאיירי דמנח אארעא משא"כ אם נימא דטעמא דרחים הוא גזירה שפיר תקשה מוגמר וגפרית נמי לגזור שוב שמעתי שכבר הרגיש בזה בספר פ"י ואינו תחת ידי:

אמנם לפי סגנון י"ל דקושית המ"א יתפרש הכי דהו"ל להקשות דלוקי הברייתא אפי' כב"ה דלא חייש לגזירה דלמא אתא למיעבד בשבת אלא דברחים הואיל ולא התחיל מבעוד יום בכל טפה גזר טפי דאי יתירו לו הא אתא להורות התירא אפי' להתחיל לכתחלה בשבת דיאמר דהרי אפילו בהתחיל מבע"י נמי לא התחיל בכל טפה ודוק היטב:

שהוא שכח ותוקע היסד וי"ל מוגמר וגפרית נמי ניחוש שמא יחתה וי"ל איידי דקשה להו קוטרא לא יחתה כדמתרץ בבבלי דף י"ח ע"ב וצ"ע מדוע לא מתרץ הבבלי זה התירוץ

ונראה לומר ע"פ מה דמקשה מהרי"ל דיהיה ב' מותרין לרכוב בשבת דלא חיישינן בתרווייהו שמא יחתוך זמורה דא' יזכיר חבירו כמו דב' מותרין לקרות לאור הנר והניח בצ"ע ובמ"א סי' רע"ה ס"ק ה' תירץ דחיישינן שמא יחתוך זמורה קודם שישב לרכוב. א"כ לפ"ז בנדון דידן דחששא הוא שמא ישכח ויתקע היסד א"כ תקשה יהיה ב' מותרין ליתן תוך הרחיים וכאן לא שייך תי' המ"א לפיכך לא רצה הבבלי לתרץ זה ודוק:

אמנם הירושלמי י"ל דס"ל כאינך תי' דמ"א שם דבדבר הרשות לא התירו ב' יעו"ש ועמ"ש מזה במס' ביצה פ' ה' הלכה ב' ובש"ע סי' ש"ה מ"א ס"ק ז':

ומדי עייני ראיתי לכבוד אחי הגאון מו"ה אברהם ראזענבוים נ"י האריך בתשובתו ספר בן יהודה שאלה קנ"א בענין הנשאל ממנו שנתחדשו זייגער שקורין אוהרין שכשמעריכין אותן להורות השעות ולקשקש השעות ג"כ מדליקין נר כשרוצין אם יכולין להעריך אותן בע"ש מבעוד יום כדי שידליקו ג"כ נר בלילה של שבת כשצריכין כגון ללמוד וכדומה וע"ש שהאריך והעלה לדינא דעכ"פ לכתחלה אין לעשות כן באלו האורין ואע"ג דרמ"א או"ח סי' קנ"ב ס' סעיף ה' שמותר להעמיד לכתחלה כלי משקולת שקורין זייגער מע"ש אע"פ שתשמיע קול אע"פ שברחיים של מים כ' לחוש לכתחלה משום השמעת קול. וכתב דה"ט משום די"ל דברחיים של מים כשהוא מניד הגלגל מתחלה ואח"כ נותן לתוכו החטין יש לומר דחייב חטאת משום דזה דמי לכותש במכתשת אבל אם היה הרחיים כבר הולך והוא נותן לתוכו החטים זה לא דמי למכתשת המשכן ולזה כ' הרמ"א דברחיים יש לחוש לכתחלה להשמעות קול משים דאם עושה כן בשבת יש חיוב חטאת. משא"כ בזייגער דא"א בשום ענין לבוא לידי איסור דאורייי' כמ"ש בתשו' פ"מ ובתשו' יעב"ץ מש"ה מותר אפי' לכתחלה להעמידה מבעוד יום ואע"פ שמשמעת קול ולזה העלה בהנהו אורין הדולקין הנר שיכול לבוא לידי איסור דאורייתא במעמידה בשבת גם בע"ש אסור לכתחלה. עכ"ל וזה אשר השבתי לו והנה לפי דבריך הגם שמבעוד יום נתן החטים ברחיים כשהייתה מהלכת ואם עושה כן בשבת אינו חייב חטאת מ"מ אסור ליתן מפני שמשמעת קול ואיכא זילותא דשבת הואיל ומשכחת ליה דאם עושה בשבת חיוב חטאת דהרי בכל ענין כ' הרמ"א לאסור ברחיים לכתחלה ואפילו כשנותן לתוכה כשהיא מהלכת וא"כ לפ"ז לדעתך יהיו כל האוהרין עתה אסור להעמידן מע"ש משום השמעות קול כיון דמשכחת איסור דאורייי' בהנהו אוהרין שמדליקין יש איסור לכתחלה משום השמעות קול א"כ שייך בכל האותרין לאסור לכתחלה מבע"י משום זילותא דשבת וכי כל העולם ידעו דהאי אור א"א להדליק:

ועוד הרי הרמ"א כ' דיש אוסרים לכתחלה ברחיים ובכל מקום שיש לחוש להשמעות קול משמע אפילו במקום שא"א לבוא לידי איסור דאורייתא אם עושה בשבת וכ' הרמ"א לנהוג כן לכתחלה משמע אפילו דלא שייך שיבוא בשבת לידי איסור דאורייתא רק בצייגר הואיל והכל יודעים שמעריכין אותם מאתמול. ועוד אני אומר אף באוהר המדליק הנר ומעמידו בשבת ליכא חיוב חטאת בכל דכשאין נר בו הלא א"א להדליק. ואף כשנר בו וא"צ להדלקת הנר הו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה ואע"ג דהוי פסיק רישא מ"מ כשהוא יום הו"ל פסיק רישא דלא ניחא ליה דנשרף ליה הנר בחנם בא"צ. א"כ אינו דומה לרחיים ודוק:

גם עיקר הטעם של המ"א דכ' דברחיים ליכא א"ד למד מהרמב"ם דכ' בפ' ח' דשבת ה' י"ד וז"ל וכל השוחק תבלין וסממנים במכתשת הרי זה טוחן וחייב משמע דוקא במכתשת אבל לא ברחיים וא"כ משמע בכל ענין אפילו אם הוא התחיל לגלגל הרחיים ג"כ ליכא חיוב אלא דלפענ"ד אין זה דיוק דהרי צידה שהיה במקדש היה שצדו חלזון לצבוע תכלת וזה היה רשש ומכמורות אפ"ה קיימ"ל בצבי שנכנס ונעל לפניו חייב אע"פ שלא היה כן וה"ה בטוחן כל דבר שהוא טוחן חייב יהיה הטחינה על כל כלי שיהיה ועוד מי יאמר שלא היה גם רחיים הרי כתיב גבי מן או טחנו ברחיים ואפשר לומר דהיה ג"כ רחיים של מים במדבר דהרי כתיב בפ' כי תשא גבי עגל וישרוף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים וי"ל מדוע כתיב על פני המים בהי הידיעה ונ"ל דבפ' עקב כתיב ואשרוף אותו באש ואכות אותו טחון היטב עד אשר דק ואשליך את עפרו אל הנחל היורד מן ההר וא"כ י"ל דטחינה היתה ע"י רחיים של מים מן הנחל היורד ולזה כתיב ויזר אותם על פני המים היינו המים הידועים שגרמו הטחינה של העגל וא"כ לפ"ז כבר היה במדבר רחיים של מים. והא דנקיט הרמב"ם מכתשת הוא משום דזה הלשון הוא בירושלמי פ' כלל גדול כד שחיק במדוכה חייב משום טוחן דף כ"ח אלא דאח"כ בדף כתב סתם הדין דשחק מלח חסף סתם דודאי חסף לאו במכתשת וכ' סתם דחייב משום טוחן אלא דהמ"א כ' דכן מבואר ג"כ בסמ"ג וסמ"ק ואולי י"ל דס"ל לסמ"ג דלא היה רחיים במקדש דוקא מכתשת דכ' משום שקול יפה לבשמים אלא דעכ"פ יש לומר דלשחיקת סימנים היה ג"כ רחיים:

ועוד נ"ל ע"פ מה שהקשה התוס' מאי פריך הגמרא ולימא משום שביתות כלים הא זה דוקא כב"ש וניחא ליה לאוקמיה כב"ה ונ"ל דהשמעות קול הוא משום זילותא דשבת א"כ זה דוקא כשהרחיים בתוך התחום אבל כשהיא חוץ לתחום ואין בני אדם באים א"כ יהיה מותר דהרי איהו ידע שמע"ש נתן ואחרים לא יבואו שם א"כ יהיה מותר ובריייתא

סתמא קתני בכל ענין אין נותנים לזה מקשה לימא משום שביתת כלים וא"כ לפ"ז בהנהו אוהרין כיון דבביתם ידעו דמע"ש הכינו ואחרים לא ידעו שהיא עשוי' להדליק ולא שייך בזה משום השמעות קול וגם לא אוושא כולי האי כמו רחיים שטוחנת תמיד והקול הולך תמיד וא"כ לפ"ז היה נראה לי לדינא דאפילו בהנהו אוהרין שמדליקין את הנר מותר להעמיד מבעוד יום דהא קיימ"ל כב"ה דמותר להעמיד מצודה בע"ש מבע"י ולא חיישינן כן בשבת אע"ג דזה אסור מדאורייתא ומשום השמעות נמי ליכא באוהרין שהכל יודעים שהעריכו בע"ש:

וכן שמעתי מאדמ"ו הגאון חתם סופר שמופלגי תורה דק"ק פ"פ דמיין **שעמדו** ללמוד תורה בליל שבת ורצו לשתות קאווע חם חדשי להם דבר חכמה והעריכו להם ע"ש עציים דקים זה על זה והעמידו עליהם קדירה של קאווע קר ושמו תחת העציים הדקים האלו לונט ושמוה תחת העציים והדליקו אותו בקצה האחרון שלה והלונט היתה מהבהבת עד ב' שלישי הלילה ואז נגעה אל חוט גפרית ונדלק והודלקה העציים ונתחמם אח"כ הקאווע ואע"ג דאם עושין כן בשבת חייב מ"מ לא חשו משום דקיימ"ל כב"ה אלא שאני הייתי מפקפק על זה דהרי בגמרא פריך מהא דלא תמלא אשה קדירה עסיסות ותורמסין לימא ב"ש היא ומשני א"ת ב"ה משום שמא יחתה א"כ זה אסור מחשש שמא יחתה ודוק:

אבל בנדון דידן דלא שייך שמא יחתה בודאי שרי במעריכה מבע"י:

וראיתי שם בתוס' ד"ה גזירה דתמוה אמאי לא פריך ממתני' דאין צולין בשר בצל וביצה ולפעני"ד לק"מ דהנה המהר"ם לובלין תמה אהא דתניא ואם נתנן למוצאי שבת אסורים בכדי שיעשה הא לא הוי רק מטעם גזירה שמא יחתה והרי לא חתה ואמאי אסורין בכדי שיעשה ותירץ משום דחיישינן שמא באמת חתה יעו"ש והשתא מתורץ קושיות התוס' דמהאי מתני' לא היה יכול להקשות י"ל דידע משום שמא יחתה דהרי שם לא תניא ואם צלה דאסורין למוצאי שבת בכדי שיעשה משא"כ כאן דתניא ואם נתנן למ"ש אסורין בכדי שיעשה שפיר הקשה דאי משום שמא יחתה עכ"פ בדיעבד אין לאסור לזה משני לי' דאפ"ה משום שמא יחתה וכתירץ מהר"ם דחיישינן שמא חתה ודוק:

אלא דעכ"פ לפ"ז יש לעיין כיון דלא הוי כ"א מטעם גזירה שמא חתה עכ"פ אם אומרים ברי לנו שלא היינו מחתים מדוע נאסר כדי שיעשו והברייתא אומרת דבכל ענין אסורים בכדי שיעשה ע"כ נראה לפענ"ד לתרץ קושית התוס' בענין די"ל ע"פ מה שהקשה הרשב"א לפמ"ש התוס' דרבה ס"ל דטעמא דב"ש דחיישינן שמא יעשה כן בשבת א"כ מאי משני הגמרא בגיגית נר שפוד וקדירה דשרי לב"ש משום דאפקורי מפקיר לי' תקשה לרבה עכ"פ לאסור שמא יעשה כן בשבת ותי' דהוי גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה

ולכן לא גזרו ודוחק דניהו דבנר אין יכול לעמוד בה כל עיקר אבל בקדירה הרי יכול לגמור בשולה מבעוד יום ע"כ נ"ל די"ל דבאמת לב"ש גם קדירה אסור אלא א"כ שמבושל כל צרכו מבעוד יום ודוק:

והשתא לפ"ז להיפך דדוקא בדבר שאינו שכיח כ"כ כגון לתת אופן של פשתן לתוך התנור בע"ש או לשרות דיו או לפרוס מצודות בזה שרי ב"ה ולא גזר שמא יעשה כן בשבת אבל לתת קדירה של בשר או לצלות בשר בצל וביצה דהוא תמיד לכל אדם בע"ש גם בזה גזר ב"ה שמא יעשה כן בשבת והשתא לפ"ז מתורץ דלא היה יכול להקשות מבשר בצל וביצה דאין צולין די"ל דאתא אפי' כב"ה ועכ"פ לית קושי' לרבה לפיכך מקשה מלא ימלא נחתום חביות של מים וזה לא שכיח לימא ב"ש היא ואית בי' קושי' בין לרבה בין לר' יוסף ודוק:

והנה התוס' בד"ה דמפקיר ליה אפקורי הא הפקר בעי לפני ג' ולכאורה קשי' דלמא באמת בעי לאפקורי וצ"ל דהקשו דכל זה הו"ל לגמרא לומר ונ"ל דהנה הרשב"א תי' על קושיא הנ"ל דגם לרבה קשה בגיגית נר וקדירה ג"כ לגזור דלמא יעשה כן בשבת ותירץ דגם לרבה יש לתרץ שמפקירין התבשיל עצמו ובדבר המופקר לא גזרו ונ"ל דלפ"ז באמת קושית הגמרא גיגית נר מ"ט שרי ב"ש קאי הקושי' בין ארבה ובין אר' יוסף ומתרץ דאפקורי מפקיר ליה והנה לפ"ז לרבה א"צ ג' בכה"ג אע"ג דהפקר בעי ג' מ"מ כיון דלא אסור כ"א משום גזירה כיון דאית ליה היכרא לא גזרו כמו שמתרץ הגמרא בביצה דף י"ח ע"א מתוך שלא הותרה אלא ע"י דלי' זכור הוא וה"ה כאן מתוך שלא הותר כ"א ע"י הפקר זכור הוא וא"כ שפיר לרבה לא צריך ג' אבל לר' יוסף אה"נ דצריך ג' וא"כ עכ"פ קשה מדוע לא מפרש דמפקיר ליה בפני ג' אלא ש"מ דהלכה כרבה **ודוק**:

אמנם מה ששאלת אדברי תוס' שתרצו דמסתמא מפקיר לה הא לר"י בנדרים מדאורייתא בעי ג' ולפענ"ד לק"מ דמצד הפקר ב"ד נגע שב"ד הפקירו כן כל הכלים האלו שלא יבוא לידי אסור ופשוט:

אבל מה שאתה אהו' אחי רצית דע"כ ר' יוחנן ס"ל כרבה דאל"כ כר' יוסף תקשה גיגית נר וקדירה ואי דאפקורי מפקיר לה הא בעי ג' אע"כ כרבה ולא שייך לגזור כן בנר וקדירה משום דאין רוב הציבור יכולין בה זה אין הכרת די"ל דלמא איהו ס"ל באמת אליבא דב"ש צריך להפקיר בפני ג' ודוק:

והנה בתחלת התשובה כתבת לדייק מדברי רש"י דס"ל דהלכה כרבה מדציין רש"י שיטחנו מבע"י מפני שמשמעת קול ואושא מילתא והקשת מדוע ציין רש"י כן על שיטחנו והיה לו לציין כן על שמשמעת קול וכתבת שגם רש"י אתא לאשמועינן דעיקר

הלכה כרבה כשיטת ר"ח וכבר אמרתי לך דהנקודה ברש"י לפני שיטחנו הוא טעות והאי שיטחנו קאי אדבור הקדום וכ"ש ברחיים של יד ושל חמור דאדם מצווה על שביתת בהמתו מבעוד יום ואח"כ מתחיל הדבור מפני שמשמעת את הקול וזה **פשוט**:

עוד כתבת שם לתרץ קושית התוס' מאי פריך ר"י ולימא משום שביתת כלים דלמא לא רצה לאוקמה כב"ש וכתבת דקושית הגמ' דלימא משום שביתת כלים ואתי' כב"ה משום היכא דקא עביד מעשה ס"ל ג"כ שביתת כלים ולפענ"ד זה אינו דבאמת הא דהכריח לומר מאן תנא שביתת כלים ב"ש היא משום דגם ב"ה אית ליה שביתת כלים היכא דעביד מעשה א"כ תקשה ממצודות מ"ט מתיר ב"ה וע"כ צ"ל דאיירי בלחי וקוקרי וזה דוחק דמתני' סתמא קתני ומשמע דאיירי בכל מצודות לזה דחק דמאן תנא שביתת כלים ב"ש ולב"ה בכל ענין מותר ודוק ולזה שפיר הק' התוס' מאי פריך ולימא משום שביתת כלים דלמא רצה לאוקמי כב"ש דאיהו ס"ל דע"כ ב"ה לית ליה שביתת כלים אפי' היכא דעביד מעשה משא"כ תוס' כ' שפיר בשיטת ר"ח דס"ל דהלכה כב"ה וטעמא דרחיים משום שמשמעת הקול ודוק:

אמנם נראה דאפ"ה מתורץ קושיות התוס' דשפיר פריך דלימא משום שביתת כלים ואי דע"כ שביתת כלים היא ב"ש מדתנן מתני' סתמא במצודות משמע דבכל מצודות ב"ה וא"כ יהיה כב"ש זה אינו דע"כ זה אמרינן דב"ה לית ליה כלל שביתת כלים א"כ האי ברייתא דשביתת כלים כמאן אתי' וע"כ כב"ש והיכא דעביד מעשה וע"כ מתני' דמצודה דשרי ב"ש איירי דוקא בלחי וקוקרי א"כ תקשה דלימא משום שביתת כלים בעושה מעשה ומתני' איירי בלחי וקוקרי ודוק היטב:

אחזור לראשונות דהיה נראה לי לדינא דכמו דהתיר בכל האוהרין המשמיעין קול להעריכן מבעוד יום ה"ה בהנהו אוהרין המדליקין את הנר אמנם בהיות שאתה אחי ה' יאריך ימיך ושנותיך בגודל צדקתך לא רצית להקל לכן גם אנכי חלילה להקל וחפשתי ומצאתי ראיה להחמיר מירושלמי פה הלכה ה' דטעמא דרחיים דאסור אר"י בר בין מפני שהוא שוכח ותוקע את היתד פי' כדי שתהיה מגלגל יותר בטוב וע"כ צ"ל אע"ג דב"ה מתיר במצודות ולא חייש שמא לא תהיה המצודה פתוח בטוב ויתקננה וצ"ל דזה לא שכיח כ"כ משא"כ תקיעות היתד הוא שכיח והוי כמו דגזרינן לב"ה להחם מים לנחתום מבע"י ולאשה לבשל עסיסיות ותורמסין משום שמא יחתה משום רגיל לחתות ואיתא ג"כ בקל הנה כי כן י"ל דהא דהאוהרין מדליקין הנר בכל שעה שנרצה הוא ע"י שמעמידין הצייגר על השעה שנרצה וכמו שעושין בוועק אוהרין ואם הציפער בלאט של הוועק אוהר רפויה אינה עושה הוועקין ה"ה בזה אם הציפער בלאט הוא רפויה אינו מדליק

וא"כ יש לחוש שמא יהיה רפויה ויתקע בשבת כדבר ר"י בר בין בירושלמי הנ"ל לכן מה"ט אני מסכים עמך לדינא לאסור כנ"ל:

ומדי אייריי אציין לפניך מה שכתבתי פעם בענין הזייגר להעמידו בשבת וז"ל ונשאלתי פעם אי יש היתר להמשיך שלשלת של אוהרין של כסף וזהב בשבת ויו"ט שמקשקשים תשובה כבר המנהג בישראל לאסור אסור כמ"ש בהג"ה סי' רנ"ב דוקא מע"ש מותר להעמידן אפילו כשמקשקשים דהכל יודעים שמע"ש העמידום אמנם בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' קכ"א נוטה להתיר דזה דומה לכיס של פרקים בסי' שי"ג ס"ג ויו ובספר חיי אדם ה' שבת כלל מ"ד סי' י"ט כתב וז"ל זוג המקשקש לשעות שקורין זייגר מותר לערכו מע"ש שיקשקש בשבת שהכל יודעים שהעריכו מע"ש ולפי מ"ש רש"י בעירובין דף ק"ג דכשנפסק נימא בכינור ומגלגל היתד שלמעלה למטה עד שמגיע ליתד שלמטה הוי אב מלאכה דמתקן מנא ע"כ לפ"ז אסור להעריך צייגר שזה דומה ממש לזה וא"כ אסור לומר ג"כ לעכו"ם להעריכו אך בשעה שהוא ערוך והולך אפשר דלא שייך זה ויש להתיר ע"י עכו"ם לצורך מצוה ודוקא בשעה שהוא ערוך כנ"ל ועיין במ"א של"ח ס"ק ד' עכ"ל ולפענ"ד אין זה דומה ממש דשם נפסק הנימא לגמרי וכשמעריכה ומגלגלה למטה וכורכה הוא עושה ממש הכלי משא"כ כאן מה שמושך ע"י המפתח שלה השלשלת אינו עושה האוהר והרי האוהר לכך עשויה הגע עצמך הרי מותר למלאות בגלגל מים לא היה שם גינה או חורבה וכן בגלגלים שלנו שמתיר בי"א בס"ג ויו סי' הנ"ל והרי משלשל השלשלת הכרוך על הקורה מלמעלה למטה ומלמטה למעלה וכן תנן במתני' דיומא אף הוא עשה מוכני לכיור והיו הכהנים מעלים המוכני מלמטה למעלה לקדש ידיהם ורגליהם אפילו בשבת ומעולם לא פקפק אדם ע"ד המנעול שחור המפתח מכוסה בכיסוי ברזל וכשרוצים לפתחה בשבת צריכין להעביר הכסוי הזה הלא י"ל דיש בו משום מתקן כלי ע"כ כיון דכך הוא עשיות של הכלי לכסות ולגלות החור שלה ומה בין זה לצייגר הנ"ל ובפ"מ סי' ש"ח באשל אברהם כ' דאפשר דצייגר לא דמי למטה רפוי' שזה אין כלי כלל בלא המשכה והוי מכה בפטיש וזה תמויה הרי בסי' שי"ג מבואר דכוס של פרקים מותר להחזירה אפי' בנתפרקה לגמרי והא כיון שנתפרק הכוס נבטל הכלי לגמרי ואפ"ה שרי וה"ה כאן. וראיתי דמתיר שם ע"י עכו"ם ולחולה אפי' ע"י ישראל אי ליכא עכו"ם משמע אפי' באינו ערוך עדיין יעו"ש אמנם לפענ"ד אי אפשר לעשות ע"י שנים כי היכא דלהוי ב' שעשו מלאכה עדיף **טפי**:

ועיין בסי' ש"ח דהביא הב"י דמהרי"ו היה רוצה לאסור אפילו בערך זוג המקשקש אפילו בע"ש משום דדומה לרחיים אלא דהב"י דחה דבריו משום דהכל ידעו שערכו מע"ש

ונ"ל להביא ראיה מחז"ל דאמרו במס' ברכות דאמר דוד מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה ומפרש שם משום דכינור היה תלוי לו למעלה ממטתו וכשהגיע חצות לילה היה הרוח מנשב בו ומנגן. והנה הלשון מעולם לא עבר עלי חצות לילה משמע אפילו בשבת וקשה איך הי' אפשר זה בשבת ע"י כינור הא איכא משום השמעות קול אלא ודאי משום דהכל ידעו שנערך מע"ש כנ"ל. עד כאן תשובתי להשואל.

נחזור להנ"ל דהרי דעת מהרי"ו היה לאסור אפי' בנערך מע"ש אלא דב"י דוחה דבריו ועכ"פ בצייגר כזה שמדליק את הנר יש לאסור לכתחלה ומטעמים הנ"ל:

דרכן להתהפך פי' דדרך להפך בהן וה"ה התורמסין ועסיות דרך להפך בהן כדי שיתבשלו מהר ובזה נפלו דברי הש"ק ודוק:

הלכה ו

כגון אילין קורייאו עיין בק"ע דהוא שם עיר ועיין בבלי דף מ"ה ע"ב יבא קוריי וערש"י דהוא שם מקום:

הלכה ז

ב"ש אומרים אין פורשין מצודות וכו' עיין מ"ש במס' ביצה פ"ג ה' ב':

ע"ב **דמדמניות** שבכרם עיין בש"ק ועיין ירושלמי פסחים ס"פ מקום שנהגו דבעי אאוכלין מתחת הנשרים במה אנן קיימין אי בנשרו בי"ט ד"ה אסור וכו' אלא כי אנן קיימין בסתם פי' דלא ידעינן אי ביו"ט נשרו או בעיו"ט ובהא פליגי אנשי יריחו ורבנן וכן הוא דעת ריב"ל ג"כ כאן דדמדמניות היינו מלשון הדמין תעבדון בדניאל סי' א' פי' שנתלשו חתיכות מאשכל ענבים ולא ידעינן אי ביו"ט או קודם אסור כרבנן ועיין בתוס' פסחים בבלי דף נ"ו ע"ב ד"ה מחלוקת ויש עוד לפרש דמדמניות מלשון דמיון עפמ"ש הבעל המאור בסוגיא הנ"ל דמחלוקת בשל מכבדות דאמרו עולא היינו שמכבדין תחת התמרים או להטיל שם מסוכי דקלי' כדי שלא יטנפו יעו"ש וזה הוא דאמר דאלו אשכולת שהיו מדמין שיפלו בשבת או ביו"ט ונפלו אפ"ה אסורת כדברי רבנן בסוגיא הנ"ל דבשביל מכבדת לכ"ע אסור שמא יעלה ויתלוש אבל שיצין שבכפי' אבל שיצין היינו תמרים גרועים שמניחין בעלים ליפול בין הכיפים והוא מוכן לעורבים ד"ה מותר כדברי רבנן ותמרים קטנים נקראים שיצי עיין בבלי מ"ק פ' אלו מגלחין גבי טעון דקלי שיצי:

ויש לומר דמזה הטעם השמיט הרי"ף בפ' מקום שנהגו משום דסמך אסתמא דירושלמי כאן כנ"ל:

עיין שם בתוס' הנ"ל שהקשו וז"ל וקצת תימא איך יכירו עניים בין אותן שנשרו מאתמול. וראיתי בצל"ח דמשכחת לה דחזי מאתמול מנין זה על מכבדות ובשבת מצאו על הארץ ובמשכדות ליכא וצ"ע לפענ"ד דעכ"פ וכי בשביל זה היו פורצים פרצות בגנותיהם עבור

מילתא דלא שכיח כלל וזה כונת התוס' ופשוט ואדרבה הרי העניים יכולים לבוא לידי עבירה ע"י זה כמה פעמים:

הלכה ח

אר"י זו דברי ר"י ור' עקיבא בא להכריע פי' בתמיה וכי ר"ע יבוא להכריע נגד ב"ה אלא ע"כ לפרש בא דברי ב"ה וא"כ כיון שב"ה סובר דדי כשיצא מפתח ביתו מבע"י א"כ נוכל לומר דמקום קרוב דקאמר ב"ש היינו כדי שיגיע לעירו אבל אי נאמר דב"ה אינו מתיר כ"א כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה היינו לעירו א"כ ע"כ ב"ש דקאמר למקום קרוב היינו לביתו ממש. וא"כ ה"ק האי אית דאמרי עד שהוא מגיע לעירו ר"ע אומר ר"י תני לה ומש"ה לא הזכיר ג"כ דברי ב"ה דר"ע היינו אליבא דב"ה ודוק:

אין נותנים לעכו"ם ע"מ לצאת עיין בבלי שבת דף ג' תוס' ד"ה בבא דהביאו ראיה ממשמעות דדוקא הנכרי בחצר הא עומד בחוץ לא דאסור ליתן בהדי' ע"מ להוציא עכ"ל והי' להם להביא הירושלמי פה דמופרש בהדיא ודע דהתוס' הנ"ל ס"ל דאפי' היכא דליכא ב' עברי דנהרא אפ"ה איסור דרבנן מיהו איכא וצ"ע דסתרו דברי התוס' בע"ז דף ויו ע"ב ד"ה מניין ועיין בש"ך יו"ד סי' קנ"א ס"ק ויו דדחק לתרץ דשאני ישראל מומר דהוי כעכו"ם וא"צ להפרישו וליכא איסור היכא דיכול ליקח בעצמו ועיין בדגול מרבבה שמה דתמה עליו ומה בכך דהוא מומר עכ"פ ישראל גמור הוא וכן תמה בח"י סי' קפ"ה ומה שתירץ הדג"מ דבמזיד שאני לא ידעתי טעם לחלק דמה בכך שהוא מזיד עכ"פ איהו מצוה להפרישו ומכ"ש שלא ליתן בידו ועוד דאכתי קשה אתוס' אמאי הוצרכו לדחוק דאיירי בנכרי ובחפץ נכרי הו"ל לאוקמי' בעושה במזיד ובישראל:

ולפענ"ד היה נראה לומר דהתוס' לא כתבו כ"א בשבת דהוצאה הוי מלאכה גרוע וכמ"ש התוס' בדף א' וא"כ אע"ג דליכא ב' עברי דנהרא ויכול להוציא בעצמו מ"מ כשישראל מסייעו אע"ג דאין בו ממש מ"מ מקיל בעצמו לומר דאינו איסור מש"ה שפיר כתבו התוס' דהוי עכ"פ איסור דרבנן משא"כ דבר איסור דנודע איסורו ולית לצדד ביה התירא כמו במושיט חזיר וכדומה היכא דיכול ליקח בעצמו ליכא אפי' איסור דרבנן כנ"ל:

ועוד י"ל דדעת התוס' בשבת דאע"ג דיכול להוציא בעצמו וא"כ אפי' כשלא יטול מידו יטול מעצמו מן הקרקע מ"מ קשי' להו דהרי עכ"פ אפשר לישראל שנוטל ממנו ליתן לתוך ידו והוי ב' שעשו מלאכה ומפר י"ל עי"ז ממלאכה דאורייתא ואע"ג דלפ"ז עביד איהו איסור דרבנן י"ל דניחא ליה לאדם דליעבד איהו איסורא זוטא ולא ליעבד חבירו איסור רבא כיון דעדין לא נעשה המעשה כמ"ש התוס' בדף ד' ד"ה וכי אומרים יעו"ש ודוק:

ודע דאמרתי לישב קושי' התוס' במס' ע"ז דף כ"ב ע"א דמקשה א"ה. תיפוק ליה משום לפני עור ותמה התוס' אמאי קאמר א"ה אמילתא דרשב"א גופא הו"ל לפרוך ונראה בעיני משום דלכאורה קשה מפריך דיש לו לשכור ג"כ שדה מנכרי אחר וא"כ לא שייך לפני עור דאם לא ישכור מישראל ישכור מנכרי ולא הוו כב' עברי דנהרא ונראה דאפ"ה פריך הגמרא כיון דאמרת דכותי לא ציית דאמר אנא גמירנא טפי מינך א"כ מה"ט שוכר טפי שדה דישראל כדי להראותו דינו דמותר לעשות מלאכה ושפיר פריך דהו"ל לפני עור דמישראל קונה טפי והשתא מתורץ שפיר דפריך אי הכי דבלא"ה היה יכול לתרץ כקושיתינו:

הלכה כרשב"א עיין תוס' ספ"ק דע"ז ועיין ב"י או"ח סי' רמ"ד ותמה אר"י בחי"ב דס"ל דסתת אבנים בביתו של גוי הוי רק חומרא בעלמא לאסורא מירושלמי פה ולפענ"ד נראה לומר דהא דקאמר בירושלמי דסתת אבנים אסור היינו היכא דישראל נותן האבנים לגוי לסתת אזי כיון דחשיב מחובר אסור אפילו בביתו של גוי אבל היכא דהגוי נותן האבנים ומסתת אותן בביתו ואם לא ישרו לישראל יכול להניח אותן להגוי דמסתת כה"ג ליכא למיסר רק מטעם חומרא בעלמא ובהכי איירי הר"י בחי"ב וכן משמע מלשונו כנ"ל. ויש בזה מקום לישב סתירת הע"ש שהביא המ"א בסי' הנ"ל ס"ק ט'. שוב ראיתי בספר חיי אדם בה' שבת כלל סברא שכתבת בשם דגול מרבבה והנאני:

ודע די"ל מקום לומר דפליג ת"ק ורשב"א בפלוגתא דר' יונתן ור' יאשיה במכילתא פ' בא דהנה דעת הסמ"ג הביאו הב"י בסי' הנ"ל דמלאכה ע"י נכרי לישראל בשבת הוא דאורייתא אמנם זה הוא פלוגתא דתנאי ר"י ור' יאשיה הנ"ל ור' יאשיה דוקא ס"ל הוא דאורייתא וא"כ י"ל דר שב"א דהחמיר משום דס"ל כר' יאשי' דמלאכה ע"י העכו"ם דאורייתא ובהיות דסוגין דתלמודא כר' יונתן א"כ יש מקום להקל כדעת הב"ח הביאו המ"א ס"ק כסתת אבנים.

ועיין במ"א ס"ק ו' דתמה אתשובת ב"י בשם אשכנזי' דכ' דאפי' דר בין הנכרים יש לחוש לעוברי' ושבי' מירושלמי פ' ג' דשביעית הביאו הר"ש דאמר ר' יוסי הדא אמרו לא חיישינן לעוברי' ושבי' ותירץ בשביעית הקילו ועיין בנו"ב מה"ק סי' י"ב דלמד קולא ממנו לענין חה"מ יעו"ש ולפענ"ד יש לתרץ בענין אחר דדוקא בשביעית קאמר ר"י דלא חייש לעוברי' ושבי' משום ד"ל דעוברים ושבי' לשאר יהודים ויאמרו להם דאין לו בית השלחין וא"כ לא יהים חשד ואי לעובר ושב דלא ישאל זה הוי מיעוט ולא חיישינן ליה משא"כ כאן בדר בין הנכרים לבדו ולא יהיה ישראל לשאול להם שפיר חיישינן לעוברי' ושבי' כיון דאינם יכולים לשאול יחשדו

אין משלחין אגרות לא בע"ש ולא בחמישי עיין בבלי דף י"ט דתניא בד' וה' מותר וצ"ע דסתרו לפ"ז בבלי וירושלמי ואפשר לומר דמה"ט לא הביא הרמב"ם בפ' ויו מה' שבת ה' כ' דבלא קבוע בי דואר בעיר דבד' וה' מותר אדרבה פסק להיפך דאסור לשלוח לעולם הוא משום דס"ל כיון דמצינו סתירה בזה בירושלמי ע"כ נקיט לחומרא דלעולם אסור משום דביום ה' הלא לפי הירושלמי לכ"ע אסור וביום ד' נמי עכ"פ לב"ש אסור והואיל והברייתא מביא דאמרו על ר' יוסי הכהן שלא נמצא כתב ידו ביד עכו"ם לעולם ע"כ נקיט לעיקר דבלא קבוע בי דואר אפי' בד' וה' אסור כנ"ל:

והי' אפשר לומר ולתרץ סתירת הבבלי וירושלמי משום דבבלי מתרץ הא דקבוע בי דואר הא דלא קבוע במתא וא"כ יש לומר דג' חלוקי דינים דבקבוע בי דואר במתא כלומר דהוא קבוע תמיד אזי הדין כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה כב"ה ובדלא קבוע תמיד במתא דהיינו דעכ"פ בי דואר יש אלא דלא קבוע תמיד במתא דלפעמים הולך למקום אחר א"כ בכה"ג יש לחוש שמא השליח לא ימצאנו הבי דואר ויצטרך לילך אחריו בשבת מש"ה כל ע"ש אסור אבל בד' וה' מותר דודאי במשך זה הזמן ימצאהו אבל היכא דליכא בי דואר כלל רק העכו"ם גופא יצטרך להוליך האגרת אל מי שנשלח אזי אפי' בה' אסור וכדברי הירושלמי ודוק:

והשתא לפ"ז יש לומר דהרמב"ם דנקיט ואם אין שם אדם קבוע אלא העכו"ם שנותנים לו א"כ שפיר כ' דבכה"ג אפשר דלפי שיטת הש"ס נמי בד' וה' אסור כיון דאין בי דאר כלל וגמרא לא קאמר כ"א דלא קבוע במתא אלא דלפ"ז אכתי יהיה סתירה בין בבלי וירושלמי:

ודע דתמהני על הב"י דלפי דעת הרמב"ם צ"ל דהא דתני אין משלחין אגרת ביד גוי ל"ד דאפי' מיום א' אסור וצ"ע טובא דהרי הרישא דברייתא ע"כ בה' היא דלב"ש אפי' קצץ אסור והרי מבואר בירושלמי כאן דלביה בד' מותר (ולפי מה שהבין הרמב"ן במלחמות נראה שהבין וב"ה מתירין דקאמר היינו ביום ה' ג"כ מדלא הביא סתירה דירושלמי הנ"ל לבבלי יעו"ש):

שוב עיינתי ברא"ש וראיתי דהביא בפלוגתא דספינה דעת רשב"ם דב"ה מתירין בהאי דספינה אפי' מע"ש דאל"כ היינו ת"ק עיין ברא"ש וצ"ע דא"כ גם פלוגתא דשליחות אגרת דקתני גם כן כה"ג ב"ה מחמירין היינו גם כן בודאי בע"ש וזה בודאי ליתא דהרי ע"כ הא דקתני בברייתא אין משלחין אגרת ביד נכרי בע"ש אלא א"כ קצץ אתי' כב"ה דלב"ש אפי' קצץ אסור וכמו שכתב רש"י ואפ"ה קתני אין משלחין אגרת וצ"ע:

אין מפליגין לים הגדול עיי' באשרי בסוגיא דבבלי דהביא דעת יש מי שאומר דטעמא דאין מפליגין משום דגוששת דאין בעומקה יו"ד טפחים וצ"ע דהרי פה בירושלמי הגרסא לים הגדול וצ"ל דלא הי' בגרסתם כן:

אם הי' דבר של סכנה עיי' בש"ק מה דתמה ארשב"ם ולפענ"ד לק"מ די"ל דירושלמי קאמר דבסכנה מותר לכ"ע אפי' לת"ק וב"ש. א"נ י"ל דס"ל דמפני הסכנה שלא יניחוהו לשמור שבת כלל ויש לחוש שיצטרך לבוא לידי מלאכה דאורייתא אפשר דמותר אפילו בשבת וצ"ע:

א"נ י"ל דהמה מפרשי' דה"ק אם הי' דבר של סכנה הוא מותר כמו מצור לצדון והכונה דכמו מצור לצדן קאמר בגמרא דא"צ לפסוק עמו לשבות כך אי משום סכנה צריך לעבור גם כן אין צריך לפסוק ועדיף טפי משום סכנה מלדבר מצוה דבלדבר מצוה פליגי בגמרא משא"כ בעובר משום סכנה ומתורצים בזה כל קושית הש"ק בב' דבורי' ודו"ק

ועוד נראה לי דדבר של סכנה דקאמר הירושלמי היינו סכנת הפסד ממון כגון מצור לצדון דה' שם יום השוק ואם לא ילך שם יהיה לו הפסד לפיכך שרי והיא גם כן כדברי בבלי ועיי' במרדכי פ"ק דכתב בהדיא דלסחורה נחשב כלדבר מצוה ודע דהרמב"ם פוסק בפ' ל' דפוסק עמו לשבות ותמהני הרי קיימ"ל רבי ורשב"ג הלכה כרשב"ג ובאמת מה"ט פסק הטור כרשב"ג ונראה דהרמב"ם לא הי' גורס רשב"ג אומר א"צ רק כמו דאיתא לפנינו בתוספתא רשב"ג אומר מצור לצדון אפילו בע"ש מותר וא"כ לא פליג רשב"ג כלל עלי' דרבי בפסיקה ודוק:

א"נ דבר של סכנה הוא כלומר דהלך הלז הוא רגיל ותדיר מלשון ההסכן הסכנתי המסוכן תרומה כנ"ל כמו מצוה לבדול שרגיל בכל יום לילך ספינה מהכא להתם ומלת דבר הוא מלשון דוברות בים מלכים א' סי' ה' והוא ספינה:

ודע דהי' אפשר עוד לפרש משום דלכאורה אפי' אי נימא דב"ה מתירין היינו ביום ד' כמו שכתב הרא"ש עכ"פ קשה דהרי בבבלי קאמר סתמא דאין מפליגין ג' ימים קודם השבת ועיי' בב"י דתמה. ע"כ נראה דהי' אפשר לפרש דה"ק וב"ה מתירין אם הי' דבר סכנה פי' דאם הי' דבר סכנה מותר ביום ד' אבל זולת זה אף ביום ד' אסור ודוק וכגון מצור לצדון הוא דבור בפני עצמו:

אבל במלחמת חובה אפי' בשבת וכו' עיי' ברמב"ם פ' ב' מה' שבת הלכה כ"ה שכ' ואצ"ל במלחמת מצוה וצ"ע דהו"ל לכתוב במלחמת מצוה מתחילין אפילו בשבת ועוד קשה דכתב ולא כבש יהושיע וכו' הו"ל לכתוב דלא כבש יהושיע דהרי מלחמת מצוה הוא מלחמת יהושיע ועיי' בס"פ קמא דעירובין דף י"ד ברש"י ד"ה מלחמת הרשות. והי' נראה

בעיני לומר ע"פ מה דתמה הכ"מ על הרמב"ם בפ' ה' מה' מלכים ה' א' דכתב איזהו מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים וכו' ואח"כ כתב מלחמת הרשות הוא שנלחם עם שאר עממין להרחיב גבולו והו"ל לכתוב איזהו מלחמת חובה וכונתו דע"כ מדלא חשיב מלחמת רשות הוי למעוטי עכו"ם ע"כ דס"ל דזה הוי מצוה וא"כ הו"ל לקרא את הנהו חובה כר"י במתני' ועיי' בלח"מ דתמה על הכ"מ ודעתו דהרמב"ם ס"ל כרבנן במתני' יעיי"ש ולפענ"ד הוכחה דהרמב"ם ס"ל כר"י והוא דהרי לא כתב כאן בפ' ב' דמלחמת מצוה מתחילין אפי' בשבת אלא ודאי דס"ל דירושלמי פה דוקא מלחמת חובה דהוא מלחמת יהושיע אבל זולת זה אין מתחילין בשבת לפיכך קאמר הרמב"ם פה בה' שבת שפיר דאפי' מלחמת מצוה דהוא למעוטי עממין נמי מקיפין ג' ימים דוקא קודם השבת אבל ודאי לכתחלה בשבת לא. ומשו"ה לא כתב דלא כבש יהושיע משום דמה ראי' מיהושיע דהוי מלחמת חובה למלחמת מצוה והא דלא חשיב דלמלחמת חובה מקיפין אפי' לכתחלה בשבת משום דליכא מלחמת חובה כ"א מלחמת יהושיע דמלחמת מצר הבא כתיב לעיל מינה ומלחמת עמלק א"ל דלא הביא זה הדין משום דמלחמת עמלק לא שכיח ועיי' מ"ש הש"ק בפ' א' מעירובין ה' יו"ד ד"ה למלחמות הרשות:

ויש לתמוה על הש"ק שם שכ' על רש"י דשאני מלחמת עמלק דלא שכיח צ"ע הלא עכ"פ לעזרת ישראל מצר הבא עליהם ודאי שכיח והוי מצוה וצ"ע:

עד רדתה אפי' בשבת עיי' מ"ש במ"ק פ' ב':

הלכה ט

ובכולן ב"ה מתירין עם השמש עיי' בתוס' י"ט שהאריך דנקט כאן עם השמש ובמשנה דאין צולין עם חשיכה דעם השמש היינו בעוד השמש על הארץ קודם השקיעה והלשון עם חשיכה ע"כ היינו קודם חשיכה ויהיה עם חשיכה היפך יע"ש ואח"כ הביא דברי הרמב"ם בפ' ו' מהלכות שבת הלכה י"ט הלשון קודם חשיכה אע"ג דגירסתו הי' במשנה כגרסא דידן עם השמש כמו שכתב בפי' המשנה והביא דברי הרב המגיד ורצה לומר דס"ל לרמב"ם דלא גזרו בזה בה"ש ולפיכך מותר בספק חשיכה ולבסוף חזר בו מחמת לשון המשנה והניח הכל בצ"ע:

ולפענ"ד נראה לתרץ והוא דודאי מתחלת השקיעה עד צאת הכוכבים יש תערובת אור וחושך דהאור מתחיל להחשיך עבור כי נטה לילה ופנה היום אך מתחלת השקיעה מקרי עם חשיכה דהאור מעורב בקצת חשיכה והעיקר הוא האור רק שהוא קצת בחשיכה מעורב. ולבסוף השקיעה ואחרי' עד קרוב לצאת הכוכבים מקרי עם השמש דהחשך מעורב בקצת שמש ודוק בזה.

ועתה לפ"ז היינו דקאמר וב"ה מתירין עם השמש אפי' אם קרוב כ"כ ללילה עד שרק קצת שמש מעורב בו אפ"ה מתיר ב"ה דלא גזרו בכה"ג בבין השמשות ונכון פי' ראשון מה שדחה תוס' יום טוב ברמב"ם מחמת לשון המשנה ולפי דברינו אדרבה מכח לשון המשנה מבוארים כן דברי הרמב"ם ומתורץ קושית התוי"ט:

אבל בסיפא קתני ואין נותנין פת לתוך התנור עם חשיכה פי' אפי' הוא כ"כ יום שרק הוא קצת מעורב עם חשיכה אפי' הכי אין נותנין פת בתנור אלא וכו' ושפיר נקט עם חשיכה דהוי רבותא אף על גב דהוי התחלת השקיעה ומתורץ קושית התו"ט:

ויש להמתיק בזה לשון הרמב"ם בפ' ג' מה' שבת הלכה י"ח וז"ל אין נותנין פת לתוך התנור עם חשיכה וכו' ואם נתן סמוך לחשיכה ונקיט ברישא עם חשיכה ואח"כ סמוך לחשיכה אמנם לפמ"ש ניחא דמתחלה אתי' לאשמעינן אע"ג דהוא רק עם חשיכה אפ"ה אין נותנין ודוק:

אלא די"ל לפ"ז אמאי נקיט בסיפא משלשלין את הפסח עם חשיכה הו"ל למנקט רבותא טפי דאפילו עם השמש דאע"ג דהוא קרוב ללילה ונראה דהואיל וטעמא משום דבני חבורה זריזין הן ועיי' בבלי בעירובין דלא רצה הגמרא לומר דבני חבורין זריזין רק דוקא גבי כהנים משו"ה מתירין להם דווקא עם חשיכה אבל לא עם השמש א"נ א"ל דנקיט כן בסיפא איידי דרישא אין צולין עם חשיכה כנ"ל:

עד איכן וכו' עד כדי הלוך ד' מ ילין וכא עיי' בק"ע דמוחק מלת ונא ולפמ"ש לעיל אין למחוק רק ה"פ דסוף הד' מילין הוא עם השמש קצת אור השמש מעורב ומלת וכא הוא כמו וכאן היינו עד כאן:

ור' יוחנן הוא דאמר עד ד' מילין הוי בין השמשות וראיתי בשלום ירושלים דרצה לפרש עד איכן דמקשה הירושלמי קאי אב"ש אעורות לעבדן ואזה קאמר שיעור ד' מילין כדאיתא בפסחים בבלי דף מ"ו ותמהני שם קאי אהילוך כדי עבודה אבל במתני' עורות לעבדן קתני דהיינו עבוד ממש דלא קתני ב"ש אומרים אין נותנין עור לפני הדורסן ולא כלים לכובס ועוד דכדי הלוך ד' מילין הוי רק מקצת עבודה כמ"ש רש"י בפסחים דף מ"ו וחולין קכ"ג יעיי"ש וב"ש כדי שיעשה כולה מבע"י דומי' לכלים לכובס ועוד מאי מקשה עד איכן והלא ב"ש מפרש כדי שיעשה ומה דחק הירושלמי לומר כן ע"כ פירושו אינו נראה:

דף ח' ע"א **אבל** שכיר עי' בק"ע דכתב וקציץ ועיי' בב"י סי' רנ"ב מה דתמה על הרוקח ועיי' מ"א ס"ק ט' ולפענ"ד מה דאמר הירושלמי אבל בשכיר היינו מה דקצבתו ידוע

כמ"ש המ"א ס"ק ו' דכבוס קצבתו ידוע. א"נ בהתנה אע"פ שלא פי' כמה יתן כמ"ש סי' רמ"ד סעי' ב' ע"ש:

מהו ליגע במושך עיי' בש"ק ודבריו דחוקים דא"כ קשה מדוע בעי דוקא לענין נגיעה ולא לענין אכילה הלא לריב"ח מותר אפילו באכילה לדעת' אמנם הנראה לפענ"ד לתרץ שיטת הרי"ף דהביא הא דריב"ח דאמר ר' ישמעאל היא וגם הא דאמר ר"י במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי דאסור ותמו עליו דע"כ מיפלג פליגי ריב"ח ור"י. ועיי' ברז"ה ורשב"א ור"נ ורא"ש והוא דלכאורה יש לדקדק דבגמרא איתא הלשון במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי. אמנם הרי"ף הוסיף בלשונו עוד מלה א' כ"ע לא פליגי דאסור והוסיף מלת דאסור מה שלא נזכר בגמרא ע"כ נראה לפענ"ד דס"ל לרי"ף דגם לריב"ח גם כן ס"ל כדברי ר"י והוא דס"ל כתירוץ ב' של תוס' ד"ה ר' ישמעאל וריב"ח דייק דמתני' ר"י היא מדאמר יגמור אפילו בידים ולא גזר שאינו מחוסר דיכה אטו מחוסר דיכה אלא ע"כ דאפילו במחוסר דיכה נמי ס"ל דליכ' חטאת דאל"כ הו"ל לגזור אינו מחוסר אטו מחוסר ור"ע ס"ל דבמחוסר דיכה חייב חטאת וגזר שאינו מחוסר אטו מחוסר וגמרא קאמר דר"א לא רצה לומר כריב"ח משום דדייק מדאמר ר"י במחוסר דיכה כ"ע לא פליגי וקשה אי אמרת דלר' ישמעאל במחוסר דיכה אינו חייב חטאת ולר"ע חייב חטאת א"כ הרי פליגי ג"כ במחוסר דלר"י אינו חייב חטאת ולר"ע חייב אע"כ דגם לר' ישמעאל במחוסר דיכה חייב אלא דאפי' הכי ס"ל באינו מחוסר דיכה דיגמור אפי' ביד משום דלא גזר ודוק:

וכל זה הוא דעת ר"א אבל ריב"ח ס"ל דהא דאמר ר"י במחוסר דיכה כ"ע לא פליגי היינו דלא פליגי באסור או מותר רק לכ"ע אסור אע"ג דאכתי יש פלוגתא בנייהו דלר"ע הוי חייב חטאת ולא לר' ישמעאל מ"מ באיסור כ"ע לא פליגי ודו"ק:

והשתא לפ"ז הרי"ף דהביא דברי ריב"ח שפיר פי' דברי ר"י דאמר במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי היינו דאסור כנ"ל דגם לר' ישמעאל הוי עכ"פ אסור ולפיכך הוסיף מלת אסור וא"כ אדרבה הרי נראה מדברי ר"י דהביא דהלכה כריב"ח ודו"ק והשתא לפ"ז מיושבי' היטב דברי הרי"ף מתמיהת הראשונים וגם דברי הרמב"ם מכוונים היטב:

והשתא לפ"ז היינו דבעי הירושלמי מהו ליגע במושך כיון דמתני' הוא במחוסרין דיכה וא"כ באכילה אסור לכ"ע ובעי רק בנגיעה כנ"ל ודוק היטב:

ועי' בש"י דהאריך להביא ראיה דהא דפריך מאי ליגע במושך היינו נגיעה כדי לאכול דלא מצינו גזירת משקין שזבו שגזרו בו טלטול והביא ראיה מתוס' שבת דף מ"ד ע"ב וכבר הלכו בזה התוס' הנמושות עי' בפ"י ריש ביצה. ועי' בצל"ח דף ג' ע"ב דתמה אשיטת התוס' מהא דפריך הגמרא לר"י ור"י מהא דספיקא אסורה והו"ל להקשות מרישא אמאי

אין מטלטלין והעלה דהתוס' לא כתבו כן כ"א לר"ש דלית ליה מוקצה מה שאין כן לר' יהודה דא"ל מוקצה כיון דאסור באכילה אם כן הוי מוקצה והוי אסור ממילא בטלטול יעו"ש היטב והשתא לפ"ז י"ל דר' יוחנן לשיטתו דס"ל כר' יהודא עיי' בשבת הנ"ל דאמר אמרו הלכה כר"ש ולי' לא ס"ל וא"כ שפיר אמר דאסור ליגע במושך. מה שאין כן ריב"ח יכול לסבור כר"ש ודו"ק:

ועיין בפ"י בשבת דף הנ"ל ובאשפזיכנא דראב"א בביצה דף ד'. ומ"ש בש"י דנגיעה מותר היכא דאינו מתנדנד ר"ל ביין כיון שנוגע בו תיכף מתנדנד ולא אפשר נגיעה בלא נדנוד ולפיכך נקיט הירושלמי הלשון במושך דוקא ולא נקיט הלשון מאי ליגע ביין או בשמן כנ"ל:

ועיין במ"א סי' ש"י ס' ג' דהיכא דנגיעה הוי לצורך דבר המוקצה אסור יע"ש וא"כ י"ל דהיינו בהאיבעי דירושלמי פ"ה:

עוד י"ל דבעי מאי ליגע במושך משום דיש לחוש שמא יאכל מני' ועיין במ"א סי' תרי"ב שהאריך בענין ועי' בירושלמי פ' ד' דפסחים ה' ד' דמתרץ שני' היא שהוא דבר קל חיישינן שמא ישכח ויאכל וצ"ע ועי' מ"ש במס' פסחים בענין זה:

ומה שתמה הש"ק אפי' ר"י דפירש שמן של בדדין קאי אמתני' ומטעם נולד אוסר רב א"כ קשה עלי' דשמואל מברייתא דשוין שלא יגע במושך י"ל דהרי פלוגתא דנולד היא פלוגתא דר"י ור"ש עיי' בבלי דף כ"ט גבי מסיקין בכלים ור"ש סובר דנולד מותר ושמואל כר"ש ודוק ועי' מ"ש בחדושי למוקצה:

הלכה יוד

ביצה מצטמק ורע לו עיי' בש"י דתמה דמשמע בבבלי ר"פ כירה דף ל"ח דקאמר מכלל דבצים מצומקות מצטמק ויפה לו ומתרץ אין וכו' א"כ מבואר דביצה מצטמק ויפה לו ואולי י"ל דלשון הגמרא בצים מצומקות מצטמקות ויפה להם ולא קאמר מכלל דבצים מצטמקות ויפה להם משמע לומר דודאי עיקר הצימוק רע להם ויותר טוב אם לא לצמקו אבל כשהתחילו לצמוק אזי צימוק טפי עדיף וזה דייק הלשון בצים מצומקות מצטמקות ויפה להם ומביא ראיה דהביאו לרבי בצים מצומקות כעוזרדין דהוי צימוק טפי ואכל הרבה משא"כ עיקר הצימוק הוא רע ושפיר אמר הירושלמי ומיושב קושית התוס' בד"ה אא"ב ודוק:

פת חמה חמתה בצדה צורעה צונן וכו' עיי' בבלי ע"ז דף כ"ח סע"ב חמה לחמה עי' רש"י שם חמימי לעקרבא ועי' בבלי חגיגה דף ה' צרות רבות ורעות שנעשו צרות זו לזו זיבורא ועקרבא דמעלי להאי קשה להאי ועיי' במרש"א שם דב' צרות הללו באות על חטא ע"ז.

ויש לרמוז לזה רמזו עגלא בצפון דחטא עגל ע"ז הצפונה ע"י זה עקרב בדרום עי' בבלי פ' מי שהי' ועי' בכתנות אור פ' נצבים דהמה ב' קללות שע"י הוריקו פניהם וע"ז רמזו במדרש ואתחנן על פסוק צרות רבות ורעות משל לבן מלך שיצא לתרבות רעה ואמר אוהבו לעשות לו כבלי' של ק' לטרין רמז דע"י הב' קללות הללו נשלמו המאה קללות וזה ק' לטרין כבלים. ולדעתי זה רמזו במדרש פ' נצבים לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר א' עם שתי' והיינו כנ"ל זיבורא ועקרבא דהוא עם א' שתים דלכל א' יש רפואה ולתרווייהו יחד ליכא רפואה וזה הוא הענין דכתיב הרכבת אנוש לראשינו באנו באש ובמים ודרשו רבותינו במסכת מגילה על המן ואש ומים הוא זיבורא ועקרבא והוא בא על חטא ע"ז שהשתחוו לצלם ור"ת ירעות ירבות וצרות הוא צורר:

מודה ר"א בלחם הפנים וכו' ועי' תוס' בבלי דף כ' ד"ה איבעי דתמו מזה אפי' רש"י דפי' דר"א מחמיר דא"כ מאי מודה ר"א דקאמר הירושלמי אמנם דעת הרמב"ם בפ' ג' מהלכות שבת ה' י"ח דכתב כדי שיקרמו פנים המדובקים בתנור או באש ואי ס"ל כדעת רש"י דר"א מחמיר אם כן איך קאמר או באש הא ר"א מחמיר וצריך דוקא פנים המדובקים בתנור וע"כ דס"ל כת"ק דס"ל באיזה פנים די. אמנם עי' בטו"ז סי' רנ"ד דהעלה דדעת הרמב"ם דר"א לקולא כמבואר מירושלמי הנ"ל והא דס"ל להרמב"ם דר"א הוא לקולא הוא מבואר בהדיא בפי' המשניות יעיי"ש אלא דשם העלה דאין הלכה כר"א ואם כן ע"כ צ"ל דבחבורו חזר בו:

ודע דהמגיד משנה דכתב דס"ל לרמב"ם דר"א פרושי קא מפרש דברי ת"ק צ"ע דהרי הירושלמי קאמר ומודה ר"א וקשה אי לא פליג איך שייך הלשון ומודה וצ"ע וכדי שלא יהיה דברי רש"י תמוהים כ"כ נגד הירושלמי היה נראה לפענ"ד משום כשנדייק בלשון רש"י ז"ל בד"ה דגבי תנור וכו' או פנים הפונים למטה לחלל התנור האי מילת למטה הוא נוסיף כאן לכאורה דהיה לו לומר או פנים הפונים לחלל התנור ודוק. אלא נראה מזה דכונתו הוא דהרי הפת הוא נדבק בדופני התנור א"כ אותו צד של פת הפונה למטה לשולי התנור זה מקבל קודם כח האור. וגם שייך לקרא לו פנים התחתון האיך דגבי האור והשתא לפ"ז דגמרא דבעי אי תחתון דקאמר היינו הרואה שולי התנור והוא האיך דגבי האור והוא ממהר לקרום יותר מכל הצדדים או פנים המדובקים בתנור וכשפשט הגמרא דר"א אמר פנים המדובקים ומחמיר ר"ל דעכ"פ עדיין לא נקרם אותו פנים של פת שהוא רואה פתח של תנור דהוא הצד של מעלה של פת שרואה פתחו של תנור כי תנורם הי' פתחיהן למעלה אם כן לזה אפילו לר"א א"צ קרימה לזה קאמר הירושלמי דגבי לחם הפנים מודה דצריך שיהיה קרום כל מה שבתנור ודוק:

אלא דמכל מקום גם אזה יש לפקפק דעכ"פ לא שייך שפיר הלשון ומודה דקאמר ע"כ נראה לומר דודאי התנא קמא דקאמר כדי שיקרמו פני' דייק כל פני' והיינו אפי' אותו צד העליון הרוא' פתח התנור ובעי הגמרא אר"א דקאמר התחתון אי התחתון הרואה שולי התנור והאור או תחתון המדובק ומתרץ דע"כ פנים המדובק בתנור קאמר ועכ"פ מקיל טפי מת"ק דלת"ק צריך גם כן לקרום הרואה הפתח ואם כן שפיר אמר הירושלמי ומודה ר"א ודוק:

והשתא מ"ש רש"י ז"ל על ר"א וחומרה הוא אין הכוונה דמחמיר טפי מת"ק אלא דהוי חומרא מטפי אי הוא פנים של מטה כנגד האור וכמ"ש ודוק:

והשתא לפ"ז מכוונים היטב דברי הרמב"ם שפוסק כר"א ומ"ש או באש היינו כל הפנים שהוא אצל האש ואפילו מה שהוא כנגד הפתח למעלה כנ"ל ועי' בב"י והגהות מהרל"ח והמגיה עליו הכל צ"ע ולפמ"ש רוח לן עלמא בעזה"י:

הלכה יא

דף ח **תמן** תנינא חשיכה יצאו נ"ל מדוע לא מקשה ממתני' דתנן בהדיא בפ' א"ד צליותו אינו דוחה שבת. ואפשר לומר דממתני' היינו יכולים לומר דוקא הצליה גופא דהוי אב מלאכה אבל לשלשלו דליכא כ"א גזירה שמא יחתה לא גזרו לפיכך מקשה דהרי תנינא חשיכה יצאו הא קודם חשיכה אסורים לצאת אף על גב דליכא כ"א שבות דירושלי' כרמלית היא אפ"ה הואיל ואפשר בענין אחר שיצאו בחשיכה גזרו אם כן שפיר הקשה דהו"ל לגזור גם אשלשול. ותירץ ר"י דשאני כאן דבני חבורה זריזין כל ל:

שוב עיינתי במסכת פסחים בפ' א"ד הלכה א' דף כ' ע"ב איתא גם כן האי ענין שם וראיתי בש"י דרצה לפרש שם ע"פ הענין דהתם ומפרש דמקשה מדקתני יצאו וצלו מקשה דבלא"ה י"ל דהי' השלשל במקדש במקום זריזין דלא גזרו בו כדאמר הגמרא בפסחים גבי לתיתה דהוי במקום זריזין אבל השתא דקתני יצאו וצלו אם כן מבואר דהצליה היתה חוץ שפיר מקשה ותירץ ליה דאין שבות במקדש. יע"ש ואם כן לפ"ז הרי מיושב היטב לפ"ז הדקדוק שדקדקנו אבל דבריו צ"ע דאי אין שבות במקדש תקשה אם כן אמאי המתינו דוקא עד שחשיכה וכמ"ש וע"כ היכא דאפשר שאני ועוד איך הי' ס"ד דצלית כל פסחים דישראל היתה בעזרה וזה דבר שא"א דהרי אפילו השחיטה הוצרך להיות בג' כתות וכ"ש דליכא למימר דצלית דכל ישראל היתה בעזרה ועוד אכתי מאי פריך מהא דיצאו וצלי היינו שאר ישראל אבל הכהנים היו צולין את הפסח במקדש ובמקום זריזין ומכ"ש דכהנים גופא הוי זריזין ומשו"ה שפיר קתני משלשלין אלא דזה י"ל דמקשה שפיר דליכא למימר דהאי דמשלשלין איירי בכהנים דזריזין ובמקום זריזין

דאם כן בישראל אסור א"כ הו"ל לפלוגי דומיא דמפליג התנא גבי מדורת בית המוקד ובגבולין עד שיצית ברובו כך הו"ל לאפלוגי גם כן גבי הך דמשלשלין דדוקא בכהנים אבל לא בגבולין בישראל אלא ודאי דהך דמשלשלין הוי דינא בכל ישראל ושפיר פריך: **מחזירו** את שלם ירצה אם הוא שלם עדיין מותר להחזירו כיון דעדיין כל בני חבורה עליו שייך לומר זריזין הם אבל כשחתכו ואכלו ממנו שוב אסור להחזירו כיון דהלכו קצת מבני חבורה יש לחוש שמא יחתה. ורב שמואל בא לתרץ טעם אחר דמשלשלין את הפסח משום פסולו דכיון דלא נצלה כל צרכו אם יניחוהו יפסל ומשו"ה התירו ולא חששו שמא יחתה משום פסול קדשים לזה אמר ר' יוסי ויאות דע"כ יפסל דלאכלו לא יהיה יכול משום נא ולצלו אסור משום שבות אם כן יפסל לפיכך התירו השבות והתירו לשלשלו לזה מקשה דעכ"פ יצא מזה חורבא דכיון דידעו שמותר לשלשלו לא יצלוהו כל צרכו מבעוד יום דידעו שיוכלו להשלים הצלי' משחשכה מה שאין כן אם נימא שאסור זה כוונת פשיטו של הירושלמי ודברי ק"ע אינם מכוונים לי:

ויש עוד פנים אחר בפרושו אמנם הוא בדרך רחוקה. עיי' בבבלי דמתרץ האי מנתח והאי לא מנתח וקשה לי הא ר"ע ס"ל דתולה כרעיו ובני מעיו חוצה לו וכמנתח דמי ואם כן תיפוק ליה דקשיא ליה זיקא וצ"ל דרוצה לאוקמי' המשנה כר"י הגלילי דס"ל נותן כרעיו ובני מעיו לתוכו ויש לעיין לפ"ז להרמב"ם דס"ל כר"ע דתולה כרעיו חוצה לו ואפ"ה מביא תירץ הגמרא דמשלשלין משום דחביבה דזריזין הם וקשה הא לדידיה א"צ וי"ל דאיהו סבר דהכי הוא פשט הירושלמי דמקשה מחזירו את שלם ולא מחותך בתמי' פי' כיון דתולה כרעיו חוצה לו הוי כמחותך א"כ לא צריכת לטעם דזריזין תיפוק ליה דקשיא ליה זיקא ומתרץ דאפ"ה אתא לגלוי אף על גב דקשה זיקא מפני פסולו שיחוש שאם לא יראה תמיד לתוך התנור אולי לא יהיה נצלה ואם כן אף על גב דקשיא ליה זיקא אפ"ה יפתח ויבוא לידי חתוי לפיכך צריכין לומר דחבורה זריזין הם ואם כן לכ"ע צריכין אנו לטעמא דזריזין ושפיר הביא הרמב"ם האי טעמא ודוק:

כיני מתני' אוף בפחמין עיי' בש"ק מ"ש פחמין דנקיט הא ד' נינהו עיי' ברמב"ם פ' ג' מה' שבת דהשמיט דין דפחמי' וכתב הכ"מ דס"ל לרמב"ם דר"י פליג את"ק והשמיט משום דפסק כת"ק. ולפענ"ד נראה להוסיף דהרמב"ם כ' שם בהלכה כ' ומאחיזין את האור בעצים במדורת בהמו"ק והוסיף מלת בעצים. ונראה דהי' מפרש דר"י פליג את"ק דקאמר ומאחיזין את האור במדורת בית המוקד ומדוע נקיט במדורת הו"ל לנקוט סתם מאחיזין את האור בבית המוקד אלא אשמעינן דווקא במדורה סגי בבהמו"ק בכ"ש אבל לא בפחמים לזה בא ר"י ופליג ואמר דסגי בבהמ"ק אפילו בפחמי' בכ"ש והרמב"ם פסק

כת"ק משו"ה נקיט ומאחיזין האור בעצים במדורת בהמ"ק ולא בפחמין והשתא לפ"ז לכ"ע בפחמי' בגבולין בוודאי צריך רוב ומשו"ה מתורץ הא דנקיט ר"י דווקא פחמי' ולא שאר ד' דחשיב ר' יוסף משום דרב יוסף קאי אגבולין אלא דהש"ק מקשה על שיטת הטור דלא ס"ל כן בפשט ר"י ושפיר תמה ודוק:

והש"ג תמה אטור והקשה מדר"י לא חשיב פחמי' ותמה הש"ק הלא לא חשיב גם כן קש וגבבא וע"כ דצ"ל דתני ושייר ואני אומר דיש לומר דהש"ג מקשה הכי דבאמת הירושלמי חשיב עוד גפת וזבל מה דלא חשיב ר' יוסף אלא דזה י"ל דר' יוסף חשיב ד' ושייר ד' גפת וזבל קש וגבבא אבל אי נימא דגם פחמים א"כ הו"ל פרוץ מרובה על העומד ובזה בוודאי לא שייך תני ושייר כנ"ל:

ועיין מ"ש בפסחים דף י"ז בענין תני ושייר ועיי' בקונטרס המיוחד לכלל דתני ושייר.

פרק במה מדליקין

אין מדליקין נקיט התנא לשון מדליקין מבנין הפעיל דיוצא לשלישי משום דבאמת האש גומר הדלקה והוי פועל יוצא לשלישי ונכון. ועיי' בבבלי דבעי אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין מה שיתן לתוכן שמן כ"ש א"ל אין מדליקין מ"ט לפי שאין מדליקין ולשון זה הוא תמו' ולפי הנ"ל י"ל דהשיב ליה מדקתני במתני' אין מדליקין בפועל יוצא לג' להודיע אפילו בנותן לתוכו שמן טוב להמשיך נמי אסור וזה השיב ליה לפי שאין מדליקין דהיינו דנקיט התנא זה הלשון. ועיי' בחדושי לבבלי שכתבתי עוד כמה פנים לתרץ לשון זה. ועי' כעין מ"ש לתרץ דקדוק כעין זה במסכת יומא דף יו"ד:

דדינון עיי' מ"ש במסכת ר"ה פ' ב' ה' ב' ועיי' סוף פ' מי שהוציא כזה הלשון ואם כן הכונה היא הדא היא הדא דבתרווייהו לוגשא ודדינין אין מדליקין אבל לא דאחת המה כמ"ש הק"ע ודוק ועין לקמן פ' ד' סוף הלכה א' ומשמע כק"ע:

כמה דאת אמר והי' החסון וי"ל כאן הוא חוסן ובמקרא כתיב חסון וצ"ל דחסון וחוסן א' הוא ועיי' בחדושי לבבלי דקאמר מכלל דחוסן לאו נעורת הוא ובמהרש"ל מוחק וצ"ע למה מחק ועיי' רש"י ז"ל דכתב גם כן אלמא חסון לאו נעורם הוא וצ"ע מה רצה רש"י בזה ונראה בעיני משום דלכאורה קשה מאי פריך אביי דלמא חסון לחוד וחוסן לחוד ומתני' חוסן קתני וזו היא נעורת וצ"ל דאביי מקשה דאם כן הו"ל להנביא לומר והי' החסון לחוסן והוי אפילו לשון נופל על לשון אלא ודאי דחוסן לאו נעורת היא. אלא דגם זה אינו דלמא חוסן לא הוי לשון מקרא כלל והוי רק לשון תרגום ומשו"ה לא קאמר הקרא והי' החסון לחוסן ותנא נקיט לשון תרגומא לזה מפרש רש"י דהכי פריך דעכ"פ מבואר מקרא דחסון לאו נעורת הוא ואם כן מדוע נקיט לשון תרגומא דבקל איכא למטעי

בין חסון לחוסן הו"ל לנקוט לשון מבואר ולומר נעורת וכדנקיט במשנה דבמה טומנין ובנעורת של פשתן דקה יע"ש אלא ודאי מדנקיט התנא חוסן הוא מידי אחרינא לזה מתרץ דהוי כיתנא דדייק ולא נפיץ ואם כן חסון לחוד דהוי אפי' דלא דייק והכתוב אומר והי' החסון דהיינו הכיתנא דאפי' דלא דייק נמי יהי' קל לנתק כמו נעורת היבש מאוד והוסיף דמתני' היינו דדייק ולא נפיץ וא"כ לא הי' יכול לנקוט נעורת דנעורת הנפוץ אינו אינו אסור ודרך התנא לקצר ואי נקיט נעורת הי' צריך לפרש דהוא לא נפיץ לפיכך סתם חוסן ודוק:

כיתין דמוי וי"ל הלא קתני ברישא ולא בחושן וצ"ל דהוי מיני אחרינא ועיין בבבלי דקאמר אוכמתי דספינא:

הוי לית טעמא דלא שלא הוצת האור ברובו עיין בק"ע והשתא לפ"ז אע"פ שאסור לשמש לאורה ולא חיישינן לשמא יטה אפ"ה אסור וע"כ דגזרת חכמים הוא שצריך להצית האור ברובו וי"ל לפ"ז מ"ש מקירא וששיתא דהואיל והוא ממין ד' דקאמר רב דא"צ רוב וצ"ל דרב פליג וס"ל דטעמא דצריך להדליק ברוב היוצא הוא משום שמא יבוא להטות לכך הנהו ד' דודאי ימשכו אחר הפתילה מותר ודוק ומתורץ היטב לפ"ז הא דאמר רב בבבלי פתילות ושמני' שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין בהם בחנוכה אפי' בשבת משום דאסור לשמש לאורה וקשה הא עכ"פ צריך להדליק רוב היוצא ולפי הנ"ל דרב לשיטתו דס"ל דטעמא דצריך להדליק רוב היוצא הוא משום שמא יטה וכיון דאסור לשמש לאורה לו שייך שמא יטה ודוק:

שוב ראיתי בספר ש"י דכתב ג"כ כמ"ש אמנם לא זכר דהוא רב שיטתו.

ודע דלרב תחליפא דס"ל דגזרת חכמים הוא דצריך להדליק ברוב היוצא ולא משום שמא יטה. א"כ ע"כ צ"ל דלאו דוקא בנר שבת הדין כן אלא ה"ה בכל נר מצוה דכיון דמברך עלה להדליק צריך להדליק היטב ואם כן לפ"ז צ"ע אמאי נקיט רב תחליפא שבת שחלה דוקא ואמאי לא נקט חול דהרי בחול נמי אין מדליקין וע"כ צ"ל משום שלא הוצת ברוב היוצא. וצ"ל דנקיט שבת לרבותא דאע"ג דצריך בע"ש בעוד יום וא"כ ליכא נפקותא אם לא הודלק ברוב היוצא דהוי כשרגא בטיהרא ודוק ועפ"ז נפל מ"ש בש"י שם לתרץ קושית התוס' דהא דלא אמר רב סתם מדליקין ותירץ דה"א דבשבת אסור משום דצריך להדליק רוב היוצא וזה אינו דהרי אמר דמותר להדליק עכ"פ בחול ולא חש לרוב היוצא ודוק:

תני ר"י ואת הקאת זה הקיק ויש לעיין לפ"ז תיפוק ליה דבלא"ה אין מדליקין בו משום דצריך להיות מן המותר בפיך וקאת הוא עוף טמא ואע"ג דהדלקת נר שבת הוא רק דרבנן מ"מ בודאי גם מידי דרבנן צריך להיות מן המותר בפיך והיה נראה לומר דיש מזה

ראי' לשיטת הב"ח הביאו המ"א בסי' רס"ד דס"ל דאע"ג דעומד נר טוב אצל נר שאסרו חכמים נמי אסור לשמש בו דאפ"ה יש לחוש לשמא יטה ואם כן שפיר נקיט התורה שמן קיק אע"ג דבלא"ה פסול משום שאינו ממותר בפיך מכל מקום אם הי' מדליק נר מצוה בשאר שמן וזה גם כן הי' מותר אבל מצד שאינו נמשך אחר הפתילה אסור אפי' בהדליק נר אחר ודוק:

אמנם שוב עיינתי בהאי דין וראיתי בספר נודע ביהודה מה"ת חלק או"ח סי' ג' האריך שם וראיתי דדעתו לומר דהא דאמרינן לא הוכשרה למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה הוא דוקא לענין רצועה של תפילין משום דשייך לתפילין ובתים הוי תורת ה' דאית בי' פרשיות ושין ולא נאמרה למען תהי' תורת ה' בפיך מן המותר בפיך אלא במה דכתיב בי' תורה אבל בשאר מצות ל"צ להיות מן המותר והחזיק שם בדברי הר"נ בר"ה דכתב אע"ג דאמרינן חוץ משל פרה מ"מ אפשר דדוקא בטהורין אבל בטמאין לא דהא אמרינן בפ' במה מדליקין לא הוכשרה למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה לבד ושופר מלאכת שמים הוא דהא אמרינן כיון דלזכרון קאתי כלפנים דמי ומיהו לא ראיה גמורה היא דהא משמע התם דאפילו משכן גופא לא גמרינן מהאי דלא הוכשרה מדבעי עלה מאי הוי עלה דתחש וכדאיתא התם עכ"ל הר"ן והחזיק הבן המחבר התם בזה הדחי' והסביר הענין דמש"ה בעי הגמרא מאי הוי עלה דתחש משום די"ל דוקא לענין תורה גופא דהיינו כמו תפילין דכתיב בה פרשיות וכן הרצועות הואיל ודבוקין בה משו"ה צריך להיות מן המותר בפיך משא"כ משכן לאו תורה היא שפיר בעי והאריך שם להוכיח זה וא"כ לפ"ז נפל בלא"ה קושיתו הנ"ל ודוק ולפענ"ד אלו הי' הר"ן סובר זה לסברא פשוטה היה מפרש והי' מדחה הראי' לגמרי אבל נראה דהי' דעתו די"ל ג"כ פי' אחר א' די"ל דוקא היכא דהמצוה הזאת תהי' תמיד בכל המצות שפיר צריך להיות מן המותר בפיך והא דבעי מאי הוי עלה הוא משום די"ל דהואיל ולא הי' המשכן כ"א לזמן במדבר והיה גלוי לפני הקב"ה דכשיבואו לארץ יבטל המשכן מש"ה אפשר דהי' תחש מן טמא כיון דלא הי' כ"א לשעה משא"כ תפילין ושופר דהוא מצוה דלעולם י"ל דצריך להיות מן המותר בפיך ודוק:

ועוד י"ל דגמרא דמקשה מאי הוי עלה דתחש משום דבחולין דף י"ז ע"א בעי ר"י אברי בשר נחירה שהכניסו עמהם לארץ מאי דאע"ג דנאסר אח"כ נחירה י"ל עכ"פ הנהו הואיל ונשתיירו מקודם שנאסרו י"ל דמותרין יעו"ש היטב והשתא י"ל דהיינו דבעי הגמרא מאי הוי עלה דתחש די"ל דתחש טמא היא ואי דלא הוכשרה י"ל דלמא הנהו עורות היו מתחשים שאכלו קודם שנאסרה ואמרינן הואיל ואשתרי אשתרי ודוק:

וא"כ אין מקושי' זו ראי' להוכיח כן ולומר דלא שייך למען תהי' תורת ה' בפיך כ"א במה דכתיב ביה תורה ועוד הרי הוא עצמו שדא ביה נרגא מתולעת שני שהיה באפוד וחושן אע"ג דהי' בו שמות השבטים וכל אלה שבטי ישורון:

ועוד תמה התם אמ"א דתמה על הע"ש בה' ר"ה סי' תקפ"ו דתמה ארמ"א דכתב דשופר של בהמה טמאה והקשה הע"ש הלא לא קיי"ל כהאי דלא הוכשרה וכתב המ"א דנעלם ממנו גמרא דשבת דף כ"ח והטעם דהוקשה כל התורה לתפילין עכ"ל וע"ז תמה אמ"א וכ' דע"ש כונתו היה דלא קיי"ל כהאי דלא הוכשרה מדברי הגמרא מאי הוי עלה דתחש: ולפענ"ד תמי' לי איך החזיק כ"כ בדחוי זה והר"נ ידע ג"כ זה הדחוי ואפ"ה לא החזיק בו כ"כ וכי יחלוק על הר"ן אלא ודאי משום די"ל כמ"ש ועוד תמה התם א"כ דכל התורה איתקש לתפלין וצריך להיות מן המותר בפיך א"כ פיל מדוע כשר לסוכה דקאמר הגמרא במס' סוכה דף כ"ג בפיל קשור כ"ע לא פליגי דכשר לדופן לסוכה וכן הקשה ממור שהיה בקטורת כ' הרמב"ם שהוא מחיה טמאה ואע"ג דלא הוי ממותר בפיך ולפענ"ד נראה די"ל דדוקא היכא דהכל הוא ממה שאינו מותר בפיך כמו גבי תפלין דאם הרצועה הוא מטמא הרי רוב התפילין הוא מאינו מותר וכן גבי שופר ג"כ דאם הוא מטמא הרי כל המצוה הוא מטמא משא"כ היכא דרוב המצוה הוא ע"י המותר רק דחלק בו הוא מן האיסור י"ל דאינו אוסר ולפיכך שפיר בעי הגמרא מאי הוי עלה דתחש די"ל דהואיל וכל המשכן היה מן המותר רק דהאי כיסוי העליון הוא מטמא י"ל דמותר ודוקא רצועת התפילין דהוא חצי המצוה וא"כ מתורץ ממור בקטורת וכן מתולעת שני דכל הנהו הוי רק קצת שנתערב וכן דופן א' מפיל כיון דכל הדפנות הוי ממין המותר ודוק היטב:

וכתיב והבשר והנותר מבשר זבח השלמים י"ל דהירושלמי רצה לתרץ דלא תקשה דלמא כונת הכתוב עד בוקר שני הוא זמן השריפה ולעולם דמותר לשרוף קדשים בי"ט והכתוב בא רק להודיע עד היכן הוא זמן שריפה לכתחלה ועיין במזרחי ברש"י פ' בא] במ"ש רש"י דל' עד בוקר שני עמוד ותשרפנו] לפיכך מביא מקרא והנותר מבשר וכו' עד יום השלישי ובלילה אסור לשרפו א"כ ה"ה כאן אסור לשרפו בלילה וא"כ ליכא למימר דעד בוקר קאמר הוא זמן שרפת' דהרי בלילה בודאי אסור לשרוף דומי' דשלמים וע"כ הכונה הוא דאז מתחיל זמן שריפה משום דאין שורפין קדשים ביו"ט ודוק:

גם י"ל בהיות דיש להקשות דלמא בוקר שני בא ליתן בוקר לבקרו של בוקר וכמו שהביא רש"י בתורה ג"כ זה הדרש לזה הביא הירושלמי דהרי בשלמים הוי הצווי רק ביום לשרפו וא"צ אפי' בוקר א"כ מדוע נימא דכאן הוי הצווי אפי' מעלות השחר לפיכך יותר טוב שנדרוש לשורפו בחה"מ ודוק:

רב אחי בשם ר"ח זאת אומרת שמותר להציל וכו' פי' דלעולם אימא לך דמשנה סוברת שמותר להציל וכו' וכ"ת א"כ אמאי קתני ולא בשמן שריפה. לזה אמר הרי תנינן אין מדליקין בשמן שריפה בי"ט וא"כ משו"ה קתני במתני' ולא בשמן שריפה מפני י"ט שחל ע"ש דאם נאמר דמותר להדליק בכל ע"ש בשמן שריפה אתא להדליק נמי ביו"ט שחל בע"ש לפיכך גזרו דלעולם אין מדליקין בע"ש בשמן שריפה ודוק ודברי הק"ע אין מכוונים ע"פ לשון הירושלמי ועיין לקמן דף י' מפני י"ט:

ודע דיש לפרש עפ"ז ג"כ שיטת הבבלי דמתרץ ר"ח מסורא מה טעם קאמר מה טעם אין מדליקין בש"ש ביו"ט לפי שאין שורפין וכו' וי"ל הו"ל לומר הלשון מה טעם קתני כיון דקאי אמתני' ודוק ועוד הלשון לכאורה מגומגם הו"ל לומר מה טעם ולא בש"ש לפי שאין מדליקין בש"ש ביו"ט לפי שאין שורפין וכו' ועוד דקשה קושית התוס' איך קאמר הגמרא תני' כוותי' דר"ח דהרי הברייתא דתני' כוותיה משמע דס"ל דאין מדליקין בש"ש אפילו בשבת אמנם לפמ"ש י"ל דר"ח מסורא אמר דרב חסדא קאמר מה טעם תנן במתני' אין מדליקין בש"ש ביו"ט דמשמע אפי' מבע"י דומיא דהדלקת נר בשבת ובזה לא שייך אין שורפין קדשים ביו"ט לזה אמר דאיירי בי"ט שחל בע"ש ומש"ה שפיר אין מדליקין בו מטעם דאין שורפין קדשים בי"ט והשתא לפ"ז מה"ט ג"כ קאמר ברישא במתני' ולא בשמן שריפה אפילו בכל ע"ש גזירה משום י"ט שחל בע"ש ודוק וכדעת הירושלמי פה והשתא לפ"ז מייתי הגמרא שפיר תני' כותי' דר"ח מברייתא כיון דגם לר"ח אין מדליקין בש"ש בכל ע"ש ודוק:

אלא דהמקשן דמקשה והא מדקתני סיפא א"מ וכו' סבר דר"ח רצה לומר דרישא ולא בש"ש איירי בי"ט שחל בע"ש לפיכך מקשה והשיב לו ר"ח מסורא דאסיפא אמרה ר"ח ורישא מטעם משום דגזרינן אטו יו"ט שחל בע"ש ודוק:

ודע דהתוס' תמה ארבה דגזר י"ט אטו שבת הא הו"ל גזירה לגזירה ובריש פ' לא גזר גבי נותן שמן למהותך ועוד דקשיא לרבה מתני' דבהמה שמתה ולפענ"ד נראה גם רבה סבר דאין מדליקין בי"ט ממש בש"ש מטעם שאין שורפין קדשים בי"ט אלא דהי' תמי' דמתני' קתני אין מדליקין בש"ש משמע דומי' דרישא דולא בש"ש דאיירי בשבת וע"כ דמדליק מע"ש ה"ה בי"ט ג"כ אין מדליקין בכה"ג מעי"ט וקשי' דמעי"ט אמאי לא הא לא שייך שמא יטה אלא ע"כ צ"ל דאפילו במצית האור במדורת קדשי' מעי"ט אסור אע"ג דנעשה מאלי' אם כן לפ"ז לא הוי צריך לומר דטעמא דמתניתין שמא יטה תיפוק ליה משום דאסור להצית האור לזה מתרץ לעולם דמותר להצית האור ורישא מטעם שמא יטה וסיפא בי"ט גזירה י"ט אטו שבת וגזרינן בכה"ג משום דהואיל ועכ"פ בי"ט אסור

מטעם איש קדשים אסרינן גם מעי"ט מטעם אטו שבת וא"כ לק"מ מחלה שנטמאת דגם רבה סובר טעם משום דאין שורפין קדשים בי"ט וגם לא קשה למה נגזר גזירה לגזירה י"ל כיון דכאן עכ"פ בי"ט אסור גזרינן אפילו מעיו"ט גם כן ודוק:

שוב מצאתי דבר זה בקרוב בפ"י ויש מקום עוד לומר דר"ח מסורא אמר בענין אחר אמר ר"ח והכי אמר מ"ט אין מדליקין וכו' משום שאין ש"ק בי"ט דאפילו בהצית האור מבעי"ט נמי אסור וכתחית הירושלמי פה דאמר זאת אומרת אסור להצית וכו' והשתא לפ"ז שפיר מביא הגמרא תני' כוותיה דר"ח ומיושב קושית התוס' ד"ה תני':

ודרך אגב ראיתי בש"י פה שהקשה על הצל"ח שכ' דנשים חייבות במ"ע דשרפת נותר הפסח מדכתיב והנותר א"כ סמוך ללא תותירו פריך הגמרא במס' תמורה דאף לר"י והנותר מה עביד ליה ומאי קושי' אצטריך לנשי' ולק"מ הרי הצל"ח גופא כ' שם דזה טעות דודאי נשים הוי במ"ע דשרפת פסח דומי' דעשה צלי אש ואי דהיינו הואיל וכתיב אבל ודאי אי לא הוי כתיב והנותר ה"א דליכא בנשים מ"ע לא היה צריך לכתוב סמוך וכו' דהתוס' כתבו שם דקושית הגמרא הוא למה צריך להיות סמוך אצל לא תותירו ואפילו לא היה סמוך נמי היינו יודעים דנשים הוי במ"ע זו דומי' דצלי אש ומרור ואי דלכך כתב סמוך להורות להיפך דליכא בנשים בל תותירו כיון דלא הוי בנותר באש תשרופו זה אינו מנ"ל הא דלמא בפסח הוי בעשה דבאש תשרופו כמו דהוי בעשה דצלי אש ודוק היטב ועפ"ז יש לישב מה דתמה בקרבן אשם שם אתוס' אמאי הוצרכו לומר דקושית הגמרא הוא מטעם דסמיכי הו"ל להו למימר דקושית הגמ' הוא דהוי בשריפה ילפינן מדכתיב ושרפת את הנותר באש ולפמ"ש ניחא דע"כ הוצרכו לומר דקושית הגמרא אמאי סמיכי דאל"כ אכתי קשה הו"ל לתרץ דאפילו בנשים הוי מ"ע דשריפה אלא ע"כ דקושית הגמרא הוא סמיכה למה לי ודוק:

גם מה שתירץ דקושית הגמרא הוא למ"ד שריפת נותר הוי בין ביום בין בלילה אינו דעכ"פ מנ"ל לגמרא למפרך על ר' יעקב וכי צריך ר' יעקב לסבור כהאי מ"ד ואי היא רוצה לתרץ כן הו"ל לתרץ כפשוטו דגמרא מקשה אליבא דר"ש דס"ל נשים בראשון רשות וליכא בהו כלל מצות פסח אלא דגם זה אינו דמנ"ל לגמרא להקשות אר"י וכי הוא צריך לסבור כן גם מ"ש דלר"ח אתי' והנותר ממנו עד בוקר לארויי היכא דמצית מע"ש לא ידעתי האיך נלמד כן מהאי קרא הלא לא נשמע אלא דאין שורפין בי"ט ומעי"ט מנ"ל גם מ"ש לישב דברי רש"י בביצה ע"פ דעת הירושלמי עכ"פ הגמרא דידן ע"כ דחה זה בסוגי' פה ולא הועיל כלום:

ודע דהי' עוד לומר ולפרש סוגית הבבלי דגם רבה ידע הטעם דהא דאין מדליקין בש"ש בי"ט הוא משום דאין ש"ק בי"ט אלא דהיה סבר הטעם דאין ש"ק ביו"ט משום דהוי י"ט עשה ול"ת והיה קשה ליה לדידיה א"כ אשה אמאי לא תדליק כיון דשאשה ליכא עשה די"ט דה"ל מ"ע שהז"ג וא"כ אמאי לא תדליק היא בש"ש ויבוא עשה ולדחה ל"ת כקושית הר"ר יוסף בתוס' ד"ה מעקה דף ל"ד ע"א ולפיכך הוצרך לתרץ דגזרנין י"ט אטו שבת ודוק והשתא י"ל דבלא"ה היה סבר רבה דשמן שריפה הוי שמן של קודש טמא דאסור בהנאה וקאמר התנא דאין מדליקין בו וכ"ת פשיטא הרי אסור בהנאה י"ל דאתי' לאשמועינן אפילו היכא דאיכא נרות אחרים נמי לא אבל השתא דקאמר שמן תרומה טמאה מקשה וי"ט מ"ט ודוק:

דף ט ע"א מכיון שנטמרה כמי שעבר זמנה ועיין בק"ע דמצות לשרפו מיד ונראה מדעת הירושלמי דס"ל דשרפת תרומה טמאה הוא דאורייתא כמ"ש התוס' בבבלי דף כ"ה ע"א ד"ה כך דהוי דאורייתא מדאקרי קודש ועיין במס' יבמות בבלי דף ע"ב דפליגי ת"ק ורשב"א בקטן שעבר זמנו אי נימול בלילה ופליג הת"ק דאינו נימול כ"א ביום וראב"ש כר' ישמעאל דפה ועיין בפ"י בקדושין דף ל"ד בתוס' ד"ה מעקה דהקשה אמה שהקשה הר"ר יוסף דיהיה שריפת תרומת טמאה מותר בי"ט על ידי אשה דעשה דשרפת תרומה תדחה הל"ת די"ט ולדידה ליכא עשה בי"ט דהוי מ"ע ש"ג והביא קושית העולם הא שריפת קדשים ותרומה טמאה נמי הוי מ"ט ש"ג ולפענ"ד נראה דהתוס' מקשה דהרי קתני בסיפא ר' ישמעאל אומר אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת משמע דברישא מודה דאין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט וקשה לדידיה אמאי אין אשה מדלקת בשבת דיבוא עשה דשרפת תרומה טמאה ולדחי הל"ת די"ט דליכא לתרץ משום דשרפת תרומה גם כן הוי מ"ע ש"ג זה אינו דלר"י הוי זמנה אפילו בלילה כמו קטן שעבר זמנו ודוק וכמו שאמר הירושלמי פה:

ומיושב עפ"ז קושית ידידי הרב המאוה"ג החריף מוה' מיכל קיצע נ"י שתמה בספרו שלמי נדבה אתוס' שכתבו די"ל דשרפת תרומה הוי דאורייתא אם כן אמאי קאמר הגמרא בסוגי' די"ח דבר דגזרו גדולי תרומה תרומה אטו תרומה טמאה ביד כהן דחיישינן שמא ישהו אותה עד זמן זריעה ויבוא לידי תקלה ופירש"י דיבוא לאכלה בתוך משך זמן הזה עיין בדף י"ד ע"ב הו"ל למימר כפשוטו שלא יקיים המ"ע דשריפה וצ"ע לכאורה הגם שיש לדחות ולומד דגמרא קאמר טפי לחשש יותר דיבוא לאכול דבר שהוא במיתה אלא דזה הוא רק דחוי אמנם לפי הנ"ל י"ל דהא דתרומה טמאה בשריפה הוי לת"ק דראב"ש ביבמות הנ"ל רק ביום דומי' דמילה שעבר זמנה דס"ל שאינה כ"א ביום וכיון דהוי מ"ע

שזמ"ג נשים פטורות אם כן נשים אינם מחויבות בשריפת קדשים ותרומה טמאה אם כן לפ"ז תקשה אמאי תרומה טמאה שזרעה אשה אמאי גדולי' תרומה דבדידה ליכא למימר דחיישינן שמא תשהה אותן עד זמן זריעה ותזרעם ולא תקיים העשה דשריפה הא בדידה ליכא עשה וע"כ צריכין לומר משום תקלה ולפיכך קאמר הגמרא הטעם משום תקלה שהוא אליבא דכ"ע אפילו באשה כנ"ל ודוק:

שוב נפלה בדעתי דאפ"ה מתורץ הר"ר יוסף דהרי במס' יבמות דף ע"ב דחה ר"א דברי ר' יוחנן דאמר נותר שלא בזמנה נשרף בין ביום בין בלילה דאפילו מאן דסבירא ליה דמילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה דלא דריש וביום מ"מ ויו ה' דריש יע"ש דר"י הודה לו ואם כן לפ"ז י"ל דאפי' אליבא דר"י דאמר מילה שלא בזמנה בין ביום ובין בלילה מ"מ הנותר דוקא ביום וע"כ צ"ל דר' יוחנן דאמר פה בירושלמי ירד לה בשיטת ר' ישמעאל הוא קודם דהדר ר' יוחנן ואם כן לדינא דקיי' לכ"ע דנותר אפילו שלא בזמנה הוי דוקא ביום אם כן שפיר הו"ל מ"ע שזמן גרמא אפי' לר' ישמעאל א"כ נשים פטורות ומתורץ קו' הר"ר יוסף ודוק:

אמנם נראה לפענ"ד די"ל דירושלמי מתרץ דירד לשיטת ר"י אפילו אחר שחזר ר"י וס"ל דנותר שלא בזמנה אינו נשרף כ"א ביום אף על גב דמילה שלא בזמנה הוי אפילו בלילה אלא דאפ"ה אין ללמוד ממנה שמן שריפה דיהיה זמנה גם כן דוקא ביום והוא דגמרא יליף ליה לנותר מדכתיב והנותר וא"כ י"ל הרי פסח ג"כ כתיב והנותר והוי גם כן יתור ו"ה ואתי ג"כ לרבות דיהיה שלא בזמנה ג"כ ביום וה"ל ב' כתובים הבאים כא' ואין מלמדין ודוק ויש עוד להמתיק בזה טעמא דרבה דס"ל דטעמא דמתני' משום שמא יטה ולא ס"ל כתירץ ר"ח וקצרתי וצ"ע בב"י סי' רס"ב דפסק דמילה שלא בזמנה הוא דוקא ביום משום דראב"ש הוא יחיד וצ"ע דהרי בירושלמי פה מבואר דר' ישמעאל ג"כ סובר כן וצ"ל הטעמים האחרים שכתב:

גדה שעבר זמנה וכו' עיין במס' מגילה דף י"א ע"ב ובש"ק שם:

נאמר מעוברת זמן היתה אע"ג דעכ"פ אסור משום סרך בתה חמותה וכלתה י"ל דאיירי כגון דאיכא חשש גנבי וכדומה דמותר בעבר זמן כדאיתא במס' נדה דף ד' ע"ב אלא דקשה דהו"ל לירושלמי לפרש זאת דאיירי בכה"ג ע"כ נראה לפענ"ד ע"פ מ"ש ר"ת בנדה דף הנ"ל דרשאי לטבול בעוד יום רק שלא תבוא לביתה עד שחשכה ועיין בב"י סי' קצ"ז שהאריך ואם כן י"ל דהאי אשה טבלה מבעוד יום אבל לביתה לא הלכה עד שחשכה ודוק ואם כן יש ראיה לשיטת הטור דס"ל דר"ת לא התיר כ"א ביום ח' אבל לא ביום ז' [אבל מלשון ר"ת משמע לכאורה דאפילו ביום ז' התיר ועיין בתשובת עה"ג וח"ל

ובסדר הטהרות] דאי אמרת דאפילו ביום ז' מותרת לטבול מבע"י רק שלא תבוא לביתה לא היה צריך הירושלמי לאמר דמעוברת זמן היתה אלא ודאי כדעת הטור ודוק היטב:

נדה שנאנסה וכו' ר"א בשם ר"ח טמאה בן לביתה עיין בבבלי חולין דף ל"א פלוגתא דרב ור"י ודעת הרמב"ם כרב דטהורה לבעלה דלחולין לא בעי כוונה עיין ברמב"ם פ"א מה' מקוואות ה"ח ועיין בכ"מ ובב"י יו"ד סוף סי' קצ"ח דהרמב"ם נקיט נפלה לתוך המים וכ"ש ירדה להקר וצ"ע מדוע נקט ירדה להקר כלל הלא הוי ק"ו מנפלה לתוך המי' כמבואר בסוגי' דחולין ונראה לפענ"ד ע"פ מ"ש מהרש"ל ביש"ש חולין סי' י"ג דאף דלא בעינן כונה בשחיטה מ"מ בכיון להיפך דלא יהיה שחיטה רק נחירה אף ששחט כראוי שחיטתו פסולה ותמה שהשמיטו הפוסקים דין זה וא"כ י"ל דמזה הטעם כ' הרמב"ם או ירדה להקר אע"ג דעשאה מעשה הטבילה לשם דבר אחר וזה גרע מנפלה למים דלא היה לה שום כונה בטבילה זו וכעין זה כ' התוס' בחולין דף הנ"ל ד"ה עון א"נ נאנס עדיף מטביל אפ"ה הואיל ועכ"פ לא היה דעתה שלא תעלה לשום טבילה עלתה לה אבל היכא שהיה דעתה שלא תעלה לשום טבילה כלל אינה עולה וכדעת הי"ש ודוק ועיין תוס' ברכות דף י"ב וסוכה דף ל"ט ע"א דאע"ג אי אמרינן מצות אצ"כ אפ"ה אי כיון להיפך לא יצא ודוק היטב:

ודע דיש לעיין דבש"ע יו"ד ססי' קצ"ח סתם המחבר וכ' דנדה שטבלה בלא כונה דטהורה לבעלה כרב דלחולין לא בעי בוכה ועי' באו"ח סי' קנ"ח סעיף ז' דכ' בנט"י דצריך ליטול שנית והשתא בנ"י דרבנן מחמיר בנדה דאורייתא לכ"ש דהיה לו להחמיר ועיין מ"ש באו"ח שם ועיין בלבוש יו"ד ססי' קצ"ח ד"כ דטעמא דיש אוסרין בנאנסה וטבלה הוא מדכתיב ורחץ ותמהני האיך כתיב ורחץ ובגמרא ובירושלמי קאמר כאן דטעמא דר' יוחנן דטמאה אפי' לביתה הוא מכבס שנית אבל ורחץ מאן דכר שמיה וצ"ע:

וכן חמיין רבנן עיין בק"ע דמגיה ולפענ"ד קאי אדלעיל דקאמר מכיון שנטמאה כמי שעבר זמנה משום דמצוה לשרפו מיד לזה מביא דכן חמיין רבנן דמקדמין לעיבורא וכו' ופשוט ועיין מ"ש בפ' א' הלכה ב' בענין דבתהו דר"י דהוי מאחרה יע"ש היטב:

בת ישראל שבאה להדליק מכהנת וכו' עיין בר"ש סוף מס' תרומת משנה ט' דדעת ר"ת דהנאה של כלוי אסור בטבל ובתרומה מדאורייתא ודעת רבינו משה בן אברהם הוא דהוי רק מדרבנן וראיה מירושלמי דכאן והר"ש תמה שם דמשמע בירושלמי פ' ח' דשבועות דתניא אין מדליקין בשמן שריפה בבתי כנסיות ובתי מדרשות כדעת ר"ת וכונתו דבשלמא אי אמרינן דברשות כהן קאי גם אבתי כנסיות וכשיטת ר"ת א"כ איכא למימר דירושלמי דשבועות שלא ברשות כהן ולפיכך אין מדליקין משא"כ לפי דעת ר'

משה ב"א אם כן ברשות כהן קאי רק אחולין אבל בבתי כנסיות דהוי לצורך רבים אפילו שלא ברשות כהן נמי שרי אם כן תקשה סתירת הירושלמי ואפשר לומר משום דבמתני' פליגי אי מדליקין בש"ש בבית המשתה ובבית האבל ור"מ אוסר בזה ובזה ור"ש מתיר בזה ובזה וי"ל דבהא פליגי דר"מ ס"ל דהנאת של כילוי אסור מדאורייתא לפיכך מחמיר בזה ובזה ור"ש ס"ל דהנאת של כילוי הוא רק דרבנן וא"כ לפ"ז ניחא דירושלמי במס' שבועות אזיל אליבא דר"מ ושפיר אוסר להדליק בבתי כנסיות ודוק:

ודע דבמ"ל פ"ב מה' תרומות ה' י"ד האריך ונסתפק לומר דבטבל הנאת כלוי אסור דאורייתא ובתרומה דרבנן ולפענ"ד נראה שמביא ראיה דאין לחלק בין טבל לתרומה דאל"כ הא דקאמר במס' יומא בבלי דף פ"ג ע"א דקאמר דבן תימא ס"ל דטבל חמור משום דתרומה חזי לכהן הו"ל לומר דטבל חמור משום דאסורה בהנאת של כילוי מדאוריי' ודוק:

עוד כ' שם המ"ל להביא ראיה דהנאת של כלוי הוא דרבנן מדמתיר בירושלמי להדליק נר של חנוכה בשמן שריפה באין לו שמן של חולין ואי דהנאת כילוי הוא איסור דאורייתא איך התירו בשביל דרבנן איסור דאורייתא וכ' שם דליכא למימר דטעמא משום דאסור לשמש לאורה ומצוה לאו להנות נתנו וליכא הנאה דאם כן אמאי שרי רק מחמת הדחק וע"ש ולפענ"ד הא לאו דחוי הוא דיש לומר דחיישינן שמא בתר שיעור זמן הדלקה דהיינו אחר שתכלה רגל מן השוק דאז מותר לשמש לאורה אתא להנות ומש"ה רק באין לו שמן הוא דמותר ולא באפשר בשמן אחר ואין לומר דיתן רק שמן כשיעור מצומצם דא"א לצמצם ודוק:

ודע כי בפוסקים האריכו אי חמץ מקרי דבר שיש לו מתירין ועיין באו"ח סי' תמ"ז סעיף ט' וביו"ד ססי' ע"ב ובחדושי אמרתי להביא ראיה מגמרא דפסחים דף ל"ג ע"ב דקאמר כי אתא ר"ה בריה דר"י אמר אמר קרא ראשית ששירי' נכרי' עי"ש ברש"י וקשה הא שירי' נכרי' דמתחילה כשהיה טבל לא היה בטל אפילו באלף משום דהוי דבר שיש לו מתירין משא"כ עתה. אע"כ מבואר דגם חמץ מקרי דבר שיש לו מתירין ושפיר קאמר הגמרא ודוק אמנם שוב נפלה בדעתי דאפ"ה אינו מוכרח משום דדבר שיש לו מתירין הוא רק דרבנן ועיין בתוס' מס' מעילה דף כ"ז ע"ב תוס' ד"ה פרוטה:

ולפ"ז ע"כ צ"ל דהתוס' שהקשו שם דהא שירי' נכרי' דטבל אסור בהנאת של כילוי ס"ל הוא דאורייתא וכמ"ש המ"ל כאן דאל"כ לא הוי מקשים מידי:

ודע דדברי הש"י תמוהי' בעיני מ"ש לדמות זה לקול ומראה וריח שאין בו משום מעילה ואף על גב דהנאת של כילוי מן התורה האי דרבנן ואיני יודע מה שח דהרי הר"ת דס"ל

דהנאת כילוי הוא דאורייתא קאמר כן אמתני' דמדליקין בבתי כנסיות וב"מ ומה"א דהוא דוקא ברשות כהן ואע"ג דהוי רק מראה ואהא דאין מדליקין בו בטבל טמא קאמר דהוא דמכתיב משמרת תרומתי. ושאני קול ומראה ד"מ הבונים שהי' בוני' בהיכל דבהאי מראה אינו עושה מאומה משא"כ כאן הוא גופא מכלה השמן בהדלקתו ונהנה ע"י זה בראיה וזה אסור ופשוט:

ובעיקר קושיתם לשיטה דסוברת הנאה של כילוי הוא דאורייתא מירושלמי פה נראה לפענ"ד כיון דהנאה של כילוי דאסורה בטבל טמא אתי' מהיקש תרומתי אם כן י"ל, דתליא בפלוגתא אי חצי שיעור אסור מן התורה או מותר דאי אמרינן דחצי שיעור מותר מן התורה אם כן כמו דאכילת טבל טהור אינו אסור כ"א שיעור שלם כך הנאה של כילוי אינו אסור כ"א בנהנה ממנה הרבה משא"כ במדליקה רק פתילה מכהנת דליכא הנאה כ"א דבר מועט הו"ל כחצי שיעור דמותר מן התורה רק מדרבנן אסור ומשו"ה אמר כשעברה הסכנה לא עמד ב"ד ובטל כיון דחצי שיעור הוא רק דרבנן ודוק. והשתא לפ"ז אזיל הירושלמי בשיטה דחצי שיעור מותר מן התורה כנ"ל:

לא עמד ב"ד וביטל עיי' בש"ק דתמה על המ"ל אם הי' איסור הנאה של כילוי דאורייתא איך לא חזר לאיסורו ותמה הא שדה שנטייבה בשביעית גם כן דאורייתא ואפ"ה לא חזר לאיסורו ולפענ"ד דשם דווקא בדיעבד שכבר נטייבה אבל לא התירו לטייבה משא"כ כאן שמתירין לכתחלה להדליק הפתילה בש"ש:

ועוד הרי הירושלמי בשביעית פ' ד' קאמר דר' ירמיה דאמר בטייב דשרי יליף מן הא דאשה טובלת פתילה ואם כן לפ"ז הו"ל להתיר אפילו לכתחלה לטייב אלא ודאי דהוי רק מדרבנן וא"כ משו"ה אפי' לכתחלה מותר להדליק משא"כ בשביעית דאסור מדאורייתא דווקא בעבר וטייב שרי ודוק:

טובלת את הפתילה בש"ש אולי י"ל דאיירי דהפתילה כבר הוטבל בשמן חולין אלא שלא בטוב בראש והו"ל זה וזה גורם ומותר א"נ דהפתילה הלא הוא היתר והוי ע"י הפתילה זו"ז גורם:

אע"פ שעמד והלך לו אין מחייבין אותו לכבותו נ"ל דהטעם הואיל ואישתרי אישתרי ועיי' בירושלמי ס"פ קמא דעירובין גבי ד' דברים פטורין במחנה פטורין מדמאי וקאמר שם בירושלמי נכנסו עמהם לעיר נפטרו ואם כן ה"ה כאן הואיל וכבר הודלק בפני כהן נשאר בהיתרו ויש ליישב עפ"ז הא דבעי ר' ירמיה אברי בשר נחירה שהכניסו בהכנסתם לא"י אי שרי ודחק שם דנ"מ באדם שרוצה לאסור א"ע באחד מן המינים לזמן ידוע יע"ש ולפמ"ש י"ל דנ"מ לענין שמן שריפה אי אמרינן בכהן שבא אצל ישראל לעשות חשבון

אי צריך לכבות כשהלך הכהן ודוק [ועיי' בנגעי פ' ח' משנ"ה' ואולי גם זה הדין בעמד הכהן והלך לו דומה לו ודוק]:

ועיין במ"א סי' פ"ח ס"ק ג' דכ' דהיכא דמותרת אשה נדה לכנס לבהכ"נ מותרת גם כן להתפלל וראי' מריש יבמות דאמר הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו לתמי' מה דמיון יש מהתם דשם הותר לצרעתו אלא דשוב נולד בו עוד עיכוב דנעשה ב"ק לזה אמרינן הואיל והותר לצרעתו אין דבר אחר מעכבו אבל לא להתיר יותר:

[ועיין מ"ש בחבורי חמדת ארי' פ' כ"ט סי' ב'] [ועיי' מ"ש התוס' פסחים דף ע"ט ד"ה או:

והיה נראה לי להביא ראיה מעירובין דף מ"א ע"ב דאמרו נהרדעי אי פקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על משום דהואיל וברשות עייל הו"ל כהחזירוהו א"כ היה כאן כיון דברשות עיילה לבהכ"נ מותרת גם כן להתפלל ודוק:

אלא דאולי י"ל דאינו דמי דהתם הו"ל כאלו לא יצא כלל כאלו כמי שיצא שלא לדעת והוחזר שלא לדעת משא"כ כאן דוודאי כשיוצאת אח"כ מבה"כ אינה רשאי עוד לכנוס שנית ולא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי דאכתי טומאתה עליה אם כן י"ל דה"ה דעתה גם כן אינה רשאי רק לכנוס אבל לא להתפלל וצ"ע:

בטל הוא על גב פתילה נ"ל כנ"ל. משום דהו"ל זה וזה גורם:

ישראל וכהן שהיו שותפין בחנות וכו' ולא צרכיו של ישראל עיי' בתוספתא פ' ד' דתרומת דתני' דבשותף מותר וכן פסק הרמב"ם בפ' י"א מה"ת. וצ"ל דכאן איירי במה שאינו מענין השותפת כנ"ל:

מטא ביתא מטפי ליה וכו' מבואר מכאן דשמן שריפה מותר להדליק בלילה ועיי' בנ"ב מה"ת חלק או"ח סי' צ"ז ועיי מ"ש לעיל מזה:

ובלא מן הדין עיין בש"ק מה שתמה על הר"א ולפענ"ד צ"ע מה שכתב דבטל קדושה מני' הרי אפי' תשמישי קדושה קיימ"ל דלגנזין מכ"ש תרומה עצמה דאקרי קודש והא דישראל מותר לשמש בו הי' מחמת הסכנה מתחלה דהי' משלחת זאבי' ושוב לא עמד ב"ד וביטל אבל מנ"ל לעשות אצלו תשמיש בזוי:

ודע כי עמדתי על דברי הטו"ז ביו"ד סי' רע"ד בה' ס"ת ס"ק ד' בזה שהאריך שם לתמוה על תשובת הרא"ש דמתיר לטול דיו מאות הכתובה ותמה הרי יש ביזוי מצוה אם ילך לאבוד מדיו שנתקדשה ולפענ"ד הי' נראה דודאי לית בזה איסור דאורייתא והוי רק איסור דרבנן אם כן י"ל דהואיל ולא הוי כ"א דבר מועט ליכא קפידא כמו שאמר כאן דבת ישראל מדלקת פתילה מכהנת. אע"ג דהוי הנאה של כילוי כתב הק"ע דשרי הואיל ולא הוי כ"א דבר מועט לא גזרו:

אמנם שוב נפלה בדעתי דזה אינו דהרי איתא במתני' דשבת לקמן פ' ר"ע מקק ספרים ומטפחותיהם כ"ש מפני שמצניעין אותו לגמן הרי מבואר דאפילו בכ"ש איכא חיוב לגנוז ולא אמרינן דהוי רק דבר מועט וע"כ צ"ל דשאני כאן דטעמא דמשלחת זאבים הוי ולא עמד ב"ד ובטל. ועוד די"ל דגבי דיו של אות יש סרך דאורייתא מלא תעשון כן לה' אלקיכם וכן בשאר תשמישי קדושה וצ"ע:

ואין לומר דכיון דניטל מן האות בטל קדושתו וראי' מלחות דאמרינן במס' מגילה דף ל"ב ע"א דאין בו משום קדושה ופי' התוספת הגליונות דאין בו משום קדושה אחר שקצצן אף על גב דקודם שקצצן היו קדושים וה"ה כאן זה אינו דשאני התם דהלוחות דהיינו הגליונות אינם מגוף אותיות הספר משא"כ כאן דהדיו הי' על גוף האות ממש שפיר י"ל דנתקדש ואף על גב דניטל קדושה עליו:

והיה נראה בעיני לומר דהדיו הלז יש בו קדושה מטעם צירוף כדאיתא בבבלי פסחים דף י"ט דס"ל לר"ח צירוף דאורייתא ואם כן גם בדיו הלז י"ל דכיון דהיתה על האות קדושה מטעם צירוף. גם הי' נראה לדמות למותר מעות שכינס לחטאת במס' שקלים פ' ב' משנה ג' המכנס מעות לחטאת המותר נדבה דאין לה קצבה לפיכך גם מותר הדיו הלז נתקדשה אבל כד נעיי' שפיר נראה דיש לחלק בענינים דלא שייך צירוף בכה"ג דע"כ לא מצינו אלא לענין טומאה כמו אוכלין שיש בב' קצות הכלי דאי הוי הנהו אוכלין דבוקים וטומאה נגע באי' הי' השני גם כן טמא אם כן שפיר אמרינן הואיל והתורה עשאה לכל מה שבכף אחת א"כ נעשו כאלו דבוקים יחד וזה לא שייך כאן כיון דהמותר הדיו שבאות הלז אינו נצרך לאות א"כ לא שייך גבי' צירוף כיון דלא שייך לו ולא דמי למה שהתורה עשאה לכל מה שבכף אחת שהכלי הוא א' וצריך זה לזה:

ומזה נראה סתירה להרב הגאון מו"ה טיאה ווייל זצ"ל הובא בתשובת נו"ב מה"ק שרצה לומר דמה שנטפל לשם הוא קדוש מטעם צירוף ולפי מ"ש אין דמיון דהרי הוא מצורף באמת אלא דאפ"ה לא שייך לומר דמקודש מטעם זה כיון דלא שייך לומר אלו הוי גוף א' ודוק:

ובלא"ה נעלם מהגאון מו"ה טיאה הנ"ל דברי תוס' חולין דף כ"ד ע"ב ד"ה התורה שהעלה דשאני התם דכתיב כף אחת דוק שם וא"כ נפלו דבריו:

גם מ"ש לדמות למכנס מעות לחטאת. נראה לפענ"ד דהרי צריכין לדון תיכף על הדיו דודאי מותר לסופר להשליך ממנה מה שירצה וע"כ צ"ל דזה הוי כמכניס מעות להביא מהן חטאת דמותר חולין עי"ש במתני' וה"ה כאן דהוי כהתנה לעשות במותר דיו מה שירצה א"כ י"ל דה"ה בדיו שבאות גופא מה שאינה צריך הוי כהתנה ודוק:

ויש עוד לדמות למה דאיתא במסכת פסחים דף צ' ע"א רבי אומר אף מכדי מקח שע"מ כן הקדישו את פסחיהן ה"ה כאן י"ל ע"מ כן הקדיש הדיו באות שאם ירצה לפשליכו ממותר שבו שיהי' רשאי כנ"ל לפלפל ע"ד הטו"ז וצ"ע:

דף ט' ע"ב **ופרשה** ר"ח דכפר תחמין עיי' בש"ק דפרשה דטעמא דאין מדליקין בש"ש שמא יטה ואם כן ע"י תערובת לא גזרו כמו דאמרינן דלא גזרו בנותן שמן כ"ש לתוך חלב מהותך ולפענ"ד אינו דומה דגבי נותן שמן כ"ש לא גזרו דהו"ל גזירה לגזירה מה שאין כן כאן דטעם הוא מתוך שמצוה עליו לבערו גזרינן שמא יטה א"כ מה חלוק יש בין נותן לתוכו שמן כ"ש מ"מ יש לחוש שמא יטה מתוך שמצוה עליו לבערו וצע"ג:

אמנם נראה לפענ"ד דדעתו של ר"ח דכפר תחמין הי' כיון דהטעם הוא דחיישינן מתוך שמצוה עליו לבערו שמא יטה כדי שיתבער מן העולם א"כ בכה"ג שעושה היכר שאינו רוצה לכלותו מהר והא ראיה שהרי נותן לתוכו שמן חולין וע"כ ע"י כן מתקיים יותר הרי יראה דאינו רשאי למהר לכלותו דהרי הוא צריך שיתן לתוכו שמן של חולין א"כ בכה"ג מותר ודוק:

ועוד נראה לפענ"ד כיון דלפי דעת הירושלמי לקמן אמר רב דמותר להדליק בחלב מהותך אפי' לא נתן לתוכו שמן ואם כן ע"כ דלא גזר חלב מהותך אטו שאינו מהותך א"כ מה"ט לא גזר גם כן בניתן שמן כ"ש כנ"ל ודוק:

רב חנניא בשם רב ברונא אמר רב חלב מהותך וקרבי דגי' מדליקין ויש לעיין הרי בבבלי דף כ"ו מבואר דלכל התנאים חלב מהותך לחוד אסור ועיי' בגמרא איכא בנייהו דרב ברונא ולא מסיימי ונראה מזה ראיה לשיטת התוס' שם ד"ה איכא בנייהו דרב ברונא דשמן דגים היינו שמן עינו של דג ולא כפי' רש"י דפי' קרבי דגים שנמוחו ואם כן לפ"ז י"ל דלא בחלב דתנן היינו אינו מהותך אבל מהותך מותר וכ"ת הלא קתני ולא בשמן דגים דהיינו קריבי דגים שנימוחו משמע הא חלב נמוח אסור. זה אינו דשמן דגים היינו שמן עינו של דג ולא איירי מדבר נמוח וי"ל דכן ס"ל ריב"נ בברייתא ודוק:

הלכה ב

שלא תאמר יהיה צריך הרחק ד' אמות עיי' בק"ע ויש מזה ראיה לשיטת הרמב"ם דמפרש כמה ירחיק מהם דתנן בברכות במתני' דף כ"ב ע"ב קאי רק אמי רגלים אבל ממים רעים אע"ג דמסריחין א"צ הרחקה ועיי' בב"י או"ח סי' פ"ו דתמה מרמב"ם שם ולפענ"ד יש לי ראי' ברורה מזה הירושלמי ונכון. עיי' בספר חיי אדם כלל ג' סעיף י"ב ועיי' בבלי חגיגה דף ד' דקאמר דמצרף פטור מן הראי' דכתיב כל זכורך מי שיכול לעלות עם כל זכורך ועיי' רש"י דכ' דמצרף היינו דחופר ומצרפן שם במקום שחופר בקרקע וליכא כ"א

ריח מכח העפר שבקרקע וקשה דהו"ל דמשו"ה פטור מן הראיי' לפי שאינו יכול לכנוס לעזרה מכח סרחון אלא ודאי דהאי סרחון אינו מעכב לענין ברכה:

ועתה בזמנינו נתחדש שמן א' שנקרא פעטראלעום ונשאלתי אם מותר להדליק בה בשבת ואסרתי אותם מב' טעמין א' מפני שיש לה ריח רע והו"ל כעטרן דקימ"ל דאין מדליקין בו ועוד מפני שהוא עף דשמעתי כמה בני אדם היו נזוקין בה. לכן לדעתי ראוי בודאי למנוע להדליק בה:

ואולי יש לפרש הא דאמר הירושלמי שלא תאמר משום דקשיא ליה אמאי אמר ר"י מפני כבוד השבת ולא אמר בפירוש מפני שריחו רע. לזה אמר דאלו אמר מפני שריחו רע ה"א דהטעם הוא שצריך להרחיק ד' אמות מפני הברכה לזה אין מדליקין בו ואף דיכול לברך חוץ לד' אמות מ"מ הלא קיי"ל דכל הבית חשיב כד' אמות. ועוד ה"א דכשמדליק מתחלה נר אחר ויברך עליו אזי יכול להדליק אחר כך נר בעטרן לזה אמר מפני כבוד השבת דבכל ענין אסור וזה פשוט אבל פי' הק"ע דחו"ק:

מפני שהוא שרף עיי' בש"ק ועיי' ברשב"א דכ' כדבריו אלא דקשה לפ"ז קושית התוס' אמאי לא פירשו רבה ואביי כטעמא דידי' ועיי' ברשב"א שדחק א"ע ולפענ"ד נראה ע"פ מה שאמרתי לתרץ קושית התוס' דף כ"ו ד"ה ר"י דתמה כיון דאמר ר"י כל היוצא מן העץ אין מדליקין אמאי הוצרך לומר בעטרן מפני כבוד השבת והי' נראה לפענ"ד ע"פ שהביא הב"י דעת מהר"ם בסי' רס"ד והביאו הרמ"א דס"ל דהיכא דיש נר א' כשר אזי מותר להדליק אצלו נר פסול ועיי' בב"י היטב וא"כ לפ"ז שפיר אמר ר"י מפני כבוד שבת דהיינו אפי' היכא דמדליק עוד נר כשר דלא שייך שמא יטה אפ"ה אסור להדליקו משום כבוד שבת דריחו רע ודוק. והשתא לפ"ז גם אביי ורבה רצו ליתן טעם דאפילו ביש לו נר כשר אפ"ה אין מדליקין בצרי. מטעם שמא יסתפק ועוד שהוא עף כנ"ל ודוק:

ודע די"ל עוד פי' מפני שהוא שרף דקאמר הירושלמי היינו כדאמר הגמרא שהוא עף והיינו שורף ששרף הבית ואפי' בחול אסור:

הלכה ג

דף יו"ד **לית** בר נש אומר אף עיי' מ"ש בחגיגה דף א' ע"ב:

נעשה כמטהר כלי עיי' בש"ק ויש לישב ע"פ דבריו קושית התוס' ביצה דף י"ח ע"ב ד"ה הדר ביה רבא דתמו דלמא הדר מתירן דנראה כמתקן ולפי מ"ש ליכא למימר כן דא"כ צריכין אנו לומר דהדר גם כן מתירץ מה שתירץ בסוגיא כאן מקולי מטלניות שנו כאן וזה לא ניחא לגמרא ודוק:

ותמיה מ"ש רש"י בסוגיא בד"ה של בגד ולענין הדלקה כדאו ימנא לעיל וכו' לפי דברי הירושלמי א"צ לזה רק דאין מדליקין קאי אפתילה טמאה ומשום דנעשה כמטהר כלי בשבת:

אבל תמי' לי טובא על עיקר תירץ הירושלמי דהרי תני מדלין בדלי טמא והוא טהור ופי' רש"י במסכת ביצה דף הנ"ל דלא מחזי כמתקן דאין הכל יודעים שהדלי טמא והרואה אומר לשאוב מים הוא צריך א"כ לפ"ז ה"ה כאן דהרואה אומר להדליק נר הוא צריך וצ"ע טובא. ועיי' בחדושי שם דתרצתי על דברי רש"י הנ"ל דכ' טעמא דמתקן אליבא דרבה ואין כאן מקומו:

עשאה מזור טהורה עיי' בק"ע ועיי' לקמן פ' כלל גדול דף כ"ט ע"ב האי מאן דעביד ממזור חייב משום טווה ועיי' בק"ע דפי' דהיינו אזור ובספר חיי אדם שנדפס מחדש ראיתי דכ' דיש לגרוס משזר ואין הגהתם נראה רק ה"ג האי מאן דעביד מזור וכמו כאן וזה פשוט.

שרייה בשמן ועיי' בש"ק דתמה דהו"ל להקשות ממתני' דכלים ולפענ"ד נראה דאמתני' היינו יכולים לומר דר"ע היא דאמר כאן טהורה וי"ל דאע"ג דאיהו ס"ל מן המוכן טמא מ"מ הואיל ואטבלה בשמן טהורה ומתני' דכלים דהוי סתמתאי הוא ר"ע אבל ר"ש נזירא דאמר אפי' לר"א עשאה מזור טהורה שפיר פריך שריי' בשמן ודוק.

לא סוף דבר טהורה וכו' עיי' בק"ע ופירושו לא נהירא ואינו מובן לי כלל אמנם נראה דעתה מסיק הירושלמי די"ל דלא הדר ר"ע ובגין דרב וכו' והוא כתירץ ראב"א בבבלי דכ"ע ס"ל מסיקין בכלים ולא בשברי כלים ומר סבר קיפל אינו מבטל מתורת כלי ומשו"ה אין מדליקין ודוק:

ומה שכתב בש"י דהרמב"ם פסק כר"ע לא עיי' דהרי הרמב"ם מטמא אפי' תלאו אחורי דלת והוא ממש כר"א ושפיר תמה הכ"מ מדוע פסק נגד ר"י ור"ע ואפשר דס"ל להרמב"ם דע"כ לא הוצרך לדחוקי לר"י ולומר בזרקו לאשפה כ"ע לא פליגי דטהור אלא מכח קושית הירושלמי לית בר נש אומר אף אלא דמודה בקדמייתא אמנם נראה דאין זה הכלל מוכרח וסוגית פליגי בהא ועי' בבלי פסחים דף נ"ו ע"ב קאמר ר"י אף לכרוב וקאמר דאפ"ה פליג את"ק ועיי' בירושלמי ס"פ ר"ע גבי ר"י אומר אף המוציא חגב חי טמא ובש"ק דסותר גבי זה הכלל וע"כ דסוגית פליגי בהא א"כ לפ"ז י"ל דאפי' בזרקו לאשפה נמי מטמא ר"א וא"כ יש לפרש דר"א אמר בין מן המוכן ב"ש מן המוכן היינו בין זרקו לאשפה בין לא זרקו לאשפה הכל טמא אבל ר' מטהר בכה"ג אבל בהניחו אחורי דלת ומכ"ש בתלאו במגוד גם לר"י טמא ושפיר פסק הרמב"ם לחומרא כנ"ל ע"צ הדוחק:

ועיי' מ"ש בזה בפרק קמא דחגיגה
ויתר דברי הש"י מה שכתב הטעם דהרמב"ם בפי' המשניות פי' כראב"א אינו נכון וקצרתי אבל לפמ"ש ניחא דהוא סוף מסקנא דירושלמי וגם בלא"ה הרי קי"ל כרב דאין מסיקין בשברי כלי והתירץ הזה היא אליבא דהלכתא ומכוון יותר:
ועוד י"ל דרבה לשיטתי' לפי גרסת התוס' דלא רצה לאוקמי' מתני' דשמן שריפה לעיל בי"ט שחל להיות בע"ש שפיר לא רצה לתרץ גם כן כתירץ ראב"א דא"כ נצטרך לאוקמי' ביום טוב שחל בע"ש וזה לא ניחא ליה אבל באמת כיון דמסיק הגמרא לעיל בבבלי תני' כוותי דר"ח וא"כ איירי המשנה ביו"ט שחל בע"ש גם משנה זו יש לאוקמי' כן ושפיר הביאו תירץ ראב"א כנ"ל:
ודע שהתוס' תמו על המנהג שנהגו הנשים להבהב הפתילה כיון דלפי תירץ רבה ר"א סובר כן ור"א שמותי הוא אמנם לפי הנ"ל ניחא דהרמב"ם בפי' המשניות כ' דטעמא דעולא דהמדליק צריך שידליק ברוב היוצא מפני שצריך להבהב והנה לפי תי' ראב"א כ"ע ס"ל דצריך להבהב קודם הדלקה משא"כ לתי' דרבה תנאי היא ותירץ דראב"א עיקר ושפיר פסקו דצריך להבהב:

הלכה ד

לא יקוב שפופרת של ביצה עיי' בתוסי"ט שהקשה אהך צריכותא דקאמר בבבלי דאכתי קשה אמאי תני רישא שפו פרת של ביצה ועיי' מה שתירץ ולפענ"ד נראה לומר דאי לא תני רישא ה"א סיפא דלא ימלא אדם קערה איירי נמי בכלי חרס דמאיס וכ"ת הא תו ל"ל איצטרך דה"א דבקערה אף על גב דמאיס הואיל ומופסק מודה לרבנן דגזרינן קמ"ל ואי תני סיפא ה"א התם הוא דאסרו רבנן אף על גב דמאיס הואיל ומפסק אבל בכלי חרס ה"א דמודים לר"י קמ"ל ואי אשמעינן הנהו ה"א התם הוא דמתיר ר"י משום דמאיס אבל רישא דלא מאיס ה"א דמודה לרבנן דאסור אע"ג דלא מיפסקא ולפיכך איצטרך גם כן רישא א"נ א"ל דאי לא תני שפופרת ש"ב ה"א הואיל ואם יסתפק ממנו יש לחוש שישתבר בוודאי לא יסתפק ממנה ומודים רבנן דשרי קמ"ל:
אבל אם חברה היוצר מתחלה וי"ל דהו"ל לכתוב אם חברם כיון דקאי גם אשפופרת ואפשר דקאי רק אכלי חרס הואיל והכל חרס אבל ביצה בנר לא מהני חבור ומיושב עפ"ז גם כן דקדוק תוס' י"ט הנ"ל דאי לא תני שפופרת ש"ב ה"א דה"ה בשפופרת מהני חבור לפיכך תני שפופרת ותני אם חברה להודיע כנ"ל:
אמנם בפוסקים לא משמע כן אלא דאפילו בשפופרת מהני חבור:
שלא הותחל בכל טפה וטפה עיי' בש"ק ועיי' מ"ש לעיל פ"ק ה' ה' לתרץ קושי' הלז:

שני' היא שהכל א' עיי' בק"ע דפי' דתמה פשיטא וצ"ע מאי פשיטא היא זו אדרבה קשה אמאי הרי לא הותחל בכל טפה. ונראה דה"פ וכי שני' עבור שהכל א' דמשמע דדוקא חבור היוצר מהני לזה פריך מאי חלוק יש אי חברה היוצר מתחלה והכל א' או חברה אח"כ ובדבר אחר לפיכך מתרץ דבאמת לאו דוקא וה"ה בסיד וחרסית:

א"נ דרק מפרש מדקתני חברה לשון יחיד משמע דקאי אשל חרס אבל לא אשפופרת הואיל וליכא הכל חרס דומיא דנר אלא דחבור מהני אפילו בסיד וגפסיס אבל השפופרת צריך להיות חרס וכמש"ל:

ודע דיש לעיי' בבבלי דעביד צריכותא אמאי לא קאמר אי תני הנהו ב' שפופרת וחרס ה"א דוקא ביה אסרו רבנן משום שלא הותחל בכל טפה וטפה אבל בקערה ה"א דשרי וי"ל:

ר"י כדעתי' דאמר משקה טופח חבור עיי' גיטין בבלי דף י"ו ר"י אומר אם היו רגליו נוגעת במים חבור:

וי"ל דלפ"ז משמע דוקא היכא דאיכא משקה טופח אבל היכא דליכא משקה טופח כגון דהשפופרת נוטף על הנר בענין דליכא טופח גם ר"י אינו מתיר אם כן איך קאמר הירושלמי לעיל פ' קמא הלכה ה' יאות רבי כרבי יהודא דלמא שאני כאן דהוי משקה טופח וצ"ע:

ודע דיש עוד מקום לתרץ קושית הש"ק דתמה אמאי אם חברה היוצר מותר הרי לא הותחל טפה די"ל דהואיל והוי רק איסור דרבנן לא החמירו בחברה היוצר דהכל כלי א' דומיא למה דאמרינן במס' חגיגה הכלי מצרף מה שבתוכו וחשב לא' וזה הוא דאמר הירושלמי שני' היא שכולה אחד וזה פשוט:

הלכה ה

אם בשביל החולה שישן פטור עיין ברמבם פירש המשניות דכתב בנכרים ולסטים פטור ובשביל שישן החולה מותר וצ"ע דלפי מה דמסיק דאיירי ביש בו סכנה ומותר אפילו לכתחילה ה"ה בלסטים וכן מבואר פה בירושלמי. אמנם הרמב"ם נראה דהי' מפרש דקושית הגמרא רק אחולה שישן אבל בלסטים ונכרים ידע דאיירי דיש בו סכנה ואפ"ה רק פטור משום דלא סכנת מות ממש לפיכך מקשה הגמרא רק אחולה דאי איירי ביש בו סכנה בודאי מותר אפילו לכתחלה ודוק:

אלא דעכ"פ תמוהים דבריו מירושלמי פה:

ומיושב עפ"ז עכ"פ הגרסא דכתיב אם בשביל החולה שישן ולא כתיב מפני החולה כאינך ודוק:

רבנן דקיסרן בשם ריב"ח מותר עיי' בק"ע דהמה שנו באמת במתני' מותר ויש לישב עפ"ז קושית התוס' בבבלי דף ג' ד"ה בר מהנן תלת שהקשו האיכא המכבה את הנר וי"ל דשמואל תני כרבנן דקיסרי מותר במתני' ופשוט:

ע"ב **וקשיא** על בר קפרא הבערה למדה עיין בק"ע עיין תוס' בבלי דף ק"ו ע"א ד"ה מה לי דתמה אר"ש חילוק מלאכות מנ"ל דאצטריך קרא לחייב מקלקל בהבערה עיי"ש ולפ"ז צ"ע דה"ל לירושלמי להקשות טפי כקושית תוספת ואפשר דאמת זה כוונת קושית הירושלמי דאיך למדה הבערה הלא הבערה יצאה לחייב אפילו שלא לצורך לזה מתרץ דס"ל באמת הבערה למדה לעצמה לחייב אפילו מקלקל ודוק:

ודע דלפענ"ד אמרתי לתרץ קושית התוספת הנ"ל דתמו מנ"ל לר"ש חלוק מלאכות די"ל ר"ש לשיטתו דס"ל במסכת סנהדרין דף מ"ה ע"ב נותן על שמאלו ויוצא דלא בעינן קרא כדכתיב וע"כ משום דנפקא לן מרוצח וגואל הדם דלא בעינן קרא כדכתיב וס"ל ב' כתובים הבאים כא' מלמדין ואם כן יש לומר דנפקא ליה חילוק מלאכות מחריש וקציר תשבות עיין בבלי דף ע' ואי משום דה"ל ב' כתובים הבאים כא' כמ"ש רש"י ז"ל שם בד"ה ועל כולן ועיי"ש בתוס' ד"ה אינו דאיהו סביר' לי' מלמדין ודוק. אלא דקשה מאי פריך הירושלמי ולית ליה לר' אלעזר דלמא איהו ס"ל גם כן ב' כתובים מלמדין וי"ל ועיין בחדושי בסוגיא דח"מ:

הדא אמרה נפח בכלים וכו' ויש לתמוי על הרמב"ם דהשמיט כך דינא דנפח בכלים וצ"ע ועיין בש"ק מ"ש דנפוח מועיל בבשולי עכו"ם עיין בב"י יו"ד קי"ג בד"ה ומ"כ דנפוח בפה ובד"מ שם וברמ"א השמיט זה ועיין בט"ז ס"ק ח' ולפענ"ד נראה דהרמ"א השמיטו בכיון דס"ל דהרי הרשב"א והר"ן ור"י וריב"ש כולהו ס"ל דאין שגירת התנור והדלקת אש כ"ש חיתוי מהני לענין בשולי ורק בפת מהני עיין בב"י אלא שאנו סומכים אדברי מהרא"י עיין בד"מ מ"מ אין להוסיף דוקא חיתוי דהוי מעש' יד ממש אבל לא נופח ומשו"ה השמיט הרמ"א זה בהגהות כנ"ל:

וטעם הדבר י"ל דחיתוי א"א בלא הבערה שמבעיר התחתונות משא"כ בנפיחה דנפוח בקל אדרבה מכבה לכן יש להחמיר ולעשות דוקא חיתוי:

החותה בגחלי מתחת לקדירה וכו' עיין בש"ק ד"ה דמר ר"א עיין מה דתמה אגמרא בבלי דף ק"ו ע"א אמאי אמר ר"י פוק תני לברא חובל ומבעיר אינו משנה ואמאי לא מוקי כר"א ב"ל ולפענ"ד י"ל הרי התוספת תמה שם בד"ה חוץ אטו משום דאיהו ס"ל כר"י מאן דתני כר"ש משתקינן ליה ועיין שם דתרצו דפליגי ר"א ור"י אליבא דר"ש דר"א ס"ל דבכל חובל ומבעיר מחייב ר"ש ור"י ס"ל דוקא היכא דאיכא תיקון קצת עיי"ש והשתא לפ"ז

אומר אני לתרץ דקדוק חמור בלשון הירושלמי דנקט החותה בגחלי' מתחת לקדירה וכו' ועיין בבלי כריתות דף כ' ע"א דמייתי האי ברייתא ואיתא שם סתם ת"ר החותה בגחלים בשבת וגם בלא"ה צ"ע דהרי ר"י מוקי לה בנפח ועיי"ש בתוספ' בד"ה כגון דצריך לפחמים לעשות ברזל אם כן שייך מתחת לקדירה ואפשר דבאמת משום ה"ט לא רצו לתרץ אינך אמורא כר"י שם דבנפח שנו דהם גרסו מתחת לקדירה] אמנם נראה משום דר"י לשיטתו דאיהו ס"ל דר"ש דס"ל מקלקל בהבערה חייב הוא דוקא היכא דאיכא תיקון קצת אם כן לפ"ז קשה איך מתרץ כאן דבנפח שנו הרי לגבי הגחלים הלבערות איכא מקלקל ממש דכיון דהוא נפח וא"צ לגחלים לוחשות ודוחק לומר דאליבא דר"א ב"צ ס"ל דאפילו מקלקל ממש וג' מחלוקת בדבר ע"כ נראה דר"י דמוקי לה בנפח מוקי לה ג"כ דאיירי דקדירה עומד אצל הגחלים ואם כן הו"ל תיקון קצת אצל הנבערות גם כן דמועיל לבשול הקדירה והשתא לפ"ז סתם ירושלמי הוא ר"י שפיר נקיט בברייתא החותה בגחלים מתחת לקדירה כיון דאיהו מוקי לה בנפח ודוק היטב:

והשתא לפ"ז מתורץ היטב דשפיר אמר פוק תני לברא דאי משנה ע"כ איירי בצריך לאפרו ולכלכל דס"ל דגם לראב"צ צריך תיקון קצת ודוק.

ומתורץ היטב הא דאמר ר"י גם כן עד כאן לא נתפרשה טעמא דהלכה זו דאף דנוקמי בנפח מ"מ אינו סגי וצריך לאוקמה גם כן דאיירי דקדירה מונח גם כן אצל הגחלים דאל"כ הו"ל מקלקל ממש ודוק. ועיין בדבור שאחר זה תיכף כי שייך לזה:

ר"י אומר לית כאן חייב שתים פי' בחותה בגחלים ומתחמם דדוקא בחותה בגחלים מתחת לקדירה ס"ל לראב"צ דחייב שתים דרוצה שיבערו ורוצה שיכבו כיון דאיירי בנפח וצריך לכביות וגם קדירה עומד אצל אש וצריך לבוערות משא"כ בחותה בגחלים ומתחמם דא"צ לא להבערה ולא לכיבוי וכדברי ר' יודן אחר כך ופי' ק"ע לא מחוור לי דאיך קאמר ר"י ברם כאן רוצה שיבערו הרי מוקי באינו מתכוין ועוד יש בפרושו דקדוקים אמנם לפמ"ש ניחא הכל ודוק:

ובסוגיא דצירוף ביומא הארכתי בעזה"י ואין כאן מקומו:

דף יא ע"א **אלא** משום עכול אברים ופדרים וכו' עיין בבלי יבמות דף ל"ג ע"ב וק"ל מאי פריך שם וכאן דלמא איירי ששימש כגון שתרם את הדשן בשבת ובכה"ג ע"כ מכבה את העליונות שהרי תורם מן המעוכלת בפנימיות כמ"ש הרמב"ם בפ' ב' מה' תמידין ה' י"ב ועיי"ש מה שכתב בכ"מ בשם הר"י בנבנשת וס"ל לר"י כראב"צ וכתירץ ר"א שם בכריתות דף ס"ל החותה בגחלי' חייב שתים יע"ש היטב וכדברי הירושלמי לעיל וצ"ע **ועיין** מ"ש בחידושי לשיטת א"א חע"א ביבמות הנ"ל:

הלכה ו

מאן דאמר ילדות תני בשם ר"י וכו' עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד דמאן דאמר ילדות היינו בבחרותן שלא בזמנן וקשה זולת הלידה הלא מתות בעון נדרים כמו שדרשו בבבלי על קרא אם אין לך לשלם למה יקח משכבך אם כן משמע דאחטא נדרים מתות לזה מביא דתנא דידן ס"ל דבעון נדרים בנים מתים ולא אשתו רק בשביל הג' הנזכרים מתים כנ"ל:

בהשפטו יצא צדיק אין כתיב כאן עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד י"ל ע"ד דאמרה הצרפית לאלי' באת אלי להזכיר את עוני אם כן י"ל אם יצא מן הדין צדיק קודם בא הרשע לפניו לדון זה גריעות' לרשע דעי"ז יהיה עוונותיו נזכרים ונפרטים טפי ואם כן הו"ל לומר בהשפטו יצא צדיק אלא ע"כ דאפ"ה טפי עדיף אם יצא רשע קודם דינו דעי"ז יהיה שעת הסכנה ועידן ריתחא טפי ופשיט:

אפי' רחב כמה אסור להלך עליו עיין בש"ק דתמה כיון דליכא סכנה אמאי אסור ולפענ"ד דחששא הוא שמא יטה לצד דין ויהיה קרוב לפול ואזי השטן יקטרג ופשוט:

עושה מלאך המות דניסטיס שלו ולפענ"ד זה פשט המדרש כי תשא את ראש בני ישראל אמר הקב"ה מלוה יש לי עליכם הדא ד"א כי תשה ברעך ולפי הירושלמי פה יובן דע"י שהישראל באים לידי מנין הוי שעת הסכנה ונעשה מלאך המות דניסטיס לגבות המלוה שיש לו ופשוט:

לפיכך מסרו מצות נדה לאשה עיי' בק"ע וש"ק ולפענ"ד משום דקי"ל שכבת זרע אדומה טהורה עד שתהיה לבנה עיין רמב"ם פ' ה' מה' אבות הטומאה ובאשה הוא להיפך דמראה לבנה טהורה ואדומה טמאה וקאמר לפי שהיא גרמה מיתה למעט דמו של עולם לפיכך דמי' טמאים משא"כ מראה אדמימות שבאיש ומתורץ קושית הש"ק **הלכה ז**

עם חשיכה עי' רש"י שאם יזכור מבעוד יום וי"ל וכי סני זרוז אחר זרוז ואפשר לומר דאה"נ אם רוצה לזרז קודם מותר רק עכ"פ עם חשיכה יזרזם גם כן והוא הצריך א"נ דוקא עם חשיכה דאם יזרזם קודם יש לחוש אולי לא יעשו דיחשבו עדיין יש שעות טובא וירגז עליהם ולא יקבלו עליהם לפיכך אינו רשאי לומר רק עם חשיכה ויאמר בניחותא וי"ל בזה הא דאמר בבבלי אמר ר"א אנא לא שמיע לי הא דרבה בר"ה וקיימתי' מסברה היינו מדיוק המשכה וכמ"ש ודוק:

הדליקו עיין רש"י ויש מזה ראיה לשיטת התוס' בשבת דא"צ להבהב את הפתילה מדא"צ לצות עליה:

ואין מדליקין את הנרות עיין בברטנורה דכ' דרבותי מפרשים דאין אומרים לעכו"ם להדליק וע"כ דס"ל דגזרינן על שבות בין השמשות אפילו במקום מצוה ולפי שיטתם

היה יכולים לפרש ואין מדליקין את הנרות אפילו ב' ביחד דהו"ל ב' שעשו מלאכה בזה יכול דאסור מדרבנן ועיין מ"ש בסוגיא דצירוף ביומא פ' א"ל הממונה:

ולפענ"ד יש עוד לומר דהי' קשה לרבותיו דברישא נקיט לשון הדליקו את הנר וכאן נקיט לשון רבים את הנרות ע"כ פרשו דאיירי ע"י נכרי וס"ל גם כן דשבות במקום מצוה שרי בין השמשות רק המתני' איירי כאן ביתר הנרות ואיירי שכבר הדליק איהו נר א' וא"נ באינך נרות תו הוי שבות שלא במקום מצוה ואסור כנ"ל ודוק והיינו דנקיט את הנרות לשון רבים:

נכנס הורקנס בנו לחלוץ את תפיליו עיין בשער המלך ה' תפילין ה' יוד דתמה אהר"ן דס"ל דהלכה דכל מה שאסרו לצאת בו לר"ה אסור אפילו בחצר חוץ מפאה נכרית וכבול עיין בבלי שבת דף ס"ד ע"ב וכתב דתפילין מותר להניחן בשבת וצ"ע וליכא למימר דעכ"פ בחצר המעורבת מותר כדעת הרמב"ם ורמ"ה דע"כ תקשה איך איתא בסנהדרין דף ס"ח ע"א דהשיב ר"א האיך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות הרי ר"א בבית היה וחול' הי' ולא היה יכול לזוז ממקומו ותירץ דס"ל להר"ל ור"מ ורמ"ה דהורקנס נכנס לחלוץ תפילין של עצמו ולא לחלוץ של אביו והוא היה רוצה לצאת לר"ה או לחצר שאיני מעורבת ומש"ה קרי ליה איסור שבות ולפענ"ד צ"ע דאי לחלוץ תפילין של עצמו אם כן איך נכנס הרי קי"ל דאסור לתלמיד לחלוץ תפילין לפני רבו ועיין בש"ע סי' ל"ח וליכא למימר דאינה מפרשי דר"א כבר חלץ תפיליו ובכה"ג שרי כמ"ש שם בד"מ זה אינו דהרי בירושלמי קאמר פה כשמת נכנס ר"י וחלץ את תפיליו א"כ עכ"פ הי' עדיין בראש ר"א ואם כן קשיא טובא איך נכנס לחלוץ תפלין שלו לפני ר"א דהיה אביו ורבו ועיין בב"י שם שכתב הטעם דהו"ל מורה הלכה בפני רבו ואולי יש לומר דהיה נכנס לחלוץ תפילין של ר"א תחילה משום דהיה אסור לו לחלוץ תפילין קודם ר"א משום דהו"ל מורה הלכה בפני רבו ואיהו היה רוצה לצאת לר"ה לפיכך נכנס תחילה ליטול רשות מאביו לחלון תפילין של אביו כדי שיכול אח"כ לחלוץ תפיליו ודוק:

ועפ"ז יש לישב ב' סוגית בבלי וירושלמי דבאמת נגד תפילין שלו שהוא היה בבית שפיר אמר ובאת לחלוץ תפילין שאינם אלא רשות אבל נגד תפלין של בנו שהוא היה רצונו לצאת לר"ה שפיר אמר ועוסקין באיסור שבות ודוק:

ודע דהמ"א בסי' ל"ח הביא דעת השל"ה דטעמא דאסור לחלוץ תפילין לפני רבו משום דשוב לא יוכל לשמשו משום דיאמרו דהוא עבד אם כן גבי בנו לא שייך זה ובלא"ה לק"מ ודוק:

ועיין מ"ש בתשובה במקום אחר על דברי שער המלך הנ"ל ואין כאן מקומו:

ודע דלשון ירושלמי שהיה גוסס הוא לאו דוקא דאם כן איך נכנס הורקנס בנו לחלוץ תפיליו הרי בגוסס אסור להזיז בו אבר עיין שבת ס"פ שואל וצ"ע דאיהו לא ידע שהוא גוסס אמנם בגמרא דסנהדרין כשחלה ר"א הוא יושב בקינוף שלו משמע דלא היה גוסס: **אין** מטבילין את הכלים עיין בפנ"י דתמה דהו"ל לבבלי להקשות במס שבת מ"ט דאין מטבילין את הכלים ועיין בש"י ובצל"ח ולפענ"ד ע"פ מ"ש לעיל הא דקתני אין מדליקין את הנרות לשון רבים משום דאיירי ע"י נכרי כמ"ש הרע"ב וס"ל דלא גזרו על השבות בין השמשות במקום מצוה אלא דאיירי שכבר הדליק איהו נר א' ואם כן אינך הנרות לא נחשבו למצוה להתיר מה"ט שבות אפילו בין השמשות ואם כן י"ל דאין מטבילין את הכלים איירי גם כן בכה"ג בא"צ את הכלים הללו לשבת דכבר הטביל לו כלים קודם בין השמשות ואם כן לא צריך להו אלא לחול ואסור דאין שבת מכין לחול משום הכי אינו פריך שם מ"ט רק בביצה פי' שפיר ודוק:

מתני בכלים גדולים עיין בש"ק דתמה על הרב המגיד בפ' כ"ג מה' שבת כיון דטעם כלים קטנים הוא משום הערמה אם כן לכולהו שרי דומי' דנדה דטובלת בבגדי' ומדלין בדלי' ולפענ"ד נראה דס"ל להרב המגיד דשאני דלי שעשוי לכך ועיין במרש"א שם בסוגי' דכ' דמהאי דמדלין לא קשיא להו דלפרוך לגזור שמא יעבירנו דשאני דלי דמונח וקשור על הבור וכן מוכח מתירץ הגמרא דמדלא הותר לו כ"א ע"י דליו זכור הוא ולכאורה צ"ע מה תירץ הוא זה אדלא גזור דאתא לאטבולי דהלא הקושיא הוא דאם נתיר לו הא אתא לאטבולי בעיני' ועל זה אנו מקשין. אמנם נראה דהכוונה הוא דלכאורה י"ל מדוע לא קתני מערימין ומדלין בדלי טמא והוא טהור ע"כ נראה לומר דודאי אם אינו צריך לדלות מים רק דדולה כדי לטהר הדלי זה אסור והשתא זה הוא דמתרץ הגמרא מתוך שלא הותרה לו כ"א על ידי דליו דהיינו כשצריך לדלות אזי יוכל לדלות בו ונטהר הדלי ממילא אבל אינו מכוין לדלות בו כדי לטהר הדלי אסור אם כן כיון שלא הותרה לו כ"א בצריך לדלות עי"ז זכור הוא ולא אתא לאטבולי בעיני' ודוק וזה הוא פשט נכון בגמרא: **והשתא** לפי זה מתורץ קושית הש"ק על הרב המגיד וכ"מ דלק"מ ממדלין בדלי ונדה שמערמת וטובלת בבגדי' דהנהו גם כן אסורין כשכונתם רק לטהר הדלי ונדה בגדי' רק הנהו כונתם רק לדלות נטהר ממילא וכן נדה כונתה לטבול ובגדי' נטהרו ממילא משא"כ להערים לטבול כלים קטנים ס"ל לרמב"ם דאסור ושפיר כ' הה"מ דמבואר בסוגיא דביצה דאסור וראיה ממדלין דאם לא כן תקשה מאי מתרץ ליה התרצן מתוך שלא הותרה לו כ"א ע"י דליו.

ועפי"ז יש לומר דמכוונים דברי הב"י שהביא דברי הרב המגיד משום דעכ"פ מבואר מדברי הרשב"א דאם הוא כלי העשוי למלאות בו וגם הוא צריך למלאות בו מים עתה בודאי מותר דהוי ממש דומי' דמדלין בדלי וזה שכ' הרשב"א אם הוא כלי העשוי למלאות בו ממלאין בו והוא טהור כעין שאמרו מדלין בדלי וכו' והכונה כנ"ל דוקא היכא דצריך למיה. הרי דלא הביא רישא דירושלמי דקתני מתני' בכלים גדולים אבל בכלים קטנים רק הביא דברי ר"א דאמר' ממלא אדם וכו' ואיירי בצריך למים ואם כן לפ"ז י"ל דרמ"א איירי גם כן בכה"ג בצריך למים דוקא אזי יכול למלאות אע"ג דהכלי נטהר ממילא וזה נכון לדעתי ודוק:

דף יב **אשה** פקחת עיין בבלי דף צ"ה ע"א עיין בש"ק לעיל בד"ה אבל דהעלה בדעת הרמב"ם דבשבת לא מהני הערמה ואין מדלין בדלי טמא בשבת יע"ש וע"כ דכל הערמה בשבת אסור ועיין בצל"ח ביצה דהעלה גם כן כדבריו וכ' דתליא בפלוגתא דרבי ורבנן יע"ש אם כן מאי פריך שם לא סבר לה מר להא דתניא הרוצה לרבץ את ביתו בשבת מביא עריבה וכו' לשני איהו כרבי ורבנן ס"ל דהערמה אסור בשבת וי"ל דגמרא מקשי דאם כן ע"כ האי ברייתא דהרוצה לרבץ את ביתו הוי דלא כמאן לא כרבי ולא כרבנן אלא ע"כ דאין לדמות דדוקא גבי טבילת כלים ס"ל לדידהו הערמה אסור ולא בריבוץ ושפיר פריך כנ"ל:

אבל ערובי תחומין דבר תורה עיין בבלי בתוס' דהר"ת היה מפרש מתחילה להיפך דמערבין היינו ערובי תחומין דקיל דלא בעי פת ע"ש וצ"ע דמלבד דהוא נגד הירושלמי פה תמי' עוד איך יש פנאי לערב בין השמשות ולילך מביתו לסוף אלפים אמה וצ"ל כגון דכבר הוא שם במקום העירוב בין השמשות א"נ דמניח העירוב אלף אמה מביתו או יותר קרוב כנ"ל ודוק:

סליק פ' במה מדליקין אתחיל

פרק כירה

וה' יזכני להגדיל תורה ולהאדירה דף יב **כירה** עיין ברע"ב מקום שפיתת ב' קדרות והוא בגמרא ועיין בתוס' י"ט דתמה דהו"ל לומר שהוא של חרס נראה לפענ"ד משום דלא נפקא מניה מידי כאן בנדון דידן לא הוצרך לפרש דודאי אפילו אם הוא רק חפירה בארץ נמי הדין כן א"נ משום דהתוס' מקשה דהו"ל לאסור קדירה על כירה משום אוהל אמנם אם נאמר דכירה דהכא הוא רק חפירה לק"מ כיון דליכא דפנות ומש"ה לא פי' דאיירי בעשוי בחרס:

בקש והרמב"ם בפי' כתב דקש היינו תבן ותמיה לי דקש לאו היינו תבן ועיין בתוס' ואפשר דסבירא ליה לרמב"ם מדקאמר הגמרא ב"מ דף ק"ג דא"ל ניחא "לי דתיתבן ארעא ע"כ משום דבלשון חכמים קש ותבן אחת ומכל מקום צריך עיון אי נמי אפשר לומר דקשיא לרמב"ם דיוק דמתניי אהדדי דקתני בקש ובגבבא נותנים עליה תבשיל הא בתבן לא יתן עד שיגרוף והדר קתני בגפת ובעצים עד שיגרוף משמע' הא תבן א"צ ע"כ פי' דקש ותבן א' הוא ומתניתין לא מבעי קאמר לא מבעי תבן דודאי א"צ לגרוף כיון דאינו מלהט גחלים אבל קש שקורין אשטובלי ה"א כיון דהשורש בארץ עב קצת ה"א דצריך לגרוף קמ"ל:

עד מקום שהוא עושה חריץ עיין בש"ק מה דתמה ולפענ"ד אין הפירוש כן רק ה"פ בהיות דכירה הוא מקום שפיתת ב' קדירות ויש הפסק בנתיים אמנם אין ההפסק מגיע עד לשולי הכירה כי שם האש רק ההפסק הוא עד שליש הכירה וזה הוא עד מקום שהוא עושה חריץ כנ"ל ודוק ופי' דק"ע אין נראה:

אלא דגם זה אינו ניחא דלשון חריץ אינו משמע הפסק דבר מה רק גומא ארוכה המפסקת כדאיתא בעירובין חריץ המפסיק בין ב' חצרות יעו"ש ואפשר לומר דקורא חלק הכירה שלמטה מן ההפסק חריץ כיון דתו ליכא הפסק:

י"ט שחל להיות ע"ש מלבה וכו' עיין בק"ע משום אשוה גומות ועיין בבלי ביצה דף כ"ח ע"ב תוס' ד"ה גריפת תנור והתוס' הקשו על הר"י שם דאם כן לא הוי דומי' דאחריני דחשיב שם דהוי טעמא משום תיקון כלי לפיכך מוקי ליה בתנור חדש דאז ליכא משום גומות כיון דהוי חדש רק משום מכה בפטיש איכא כמה שכתבו שם דהוי תיקון כלי יע"ש היטב ותמה אני על הגאון מוה' יונתן זצ"ל דכ' בספרו לה' י"ט דטעמא דלא חילק הרמב"ם בפ"ג מה' יו"ט בין נפל הטיח ביו"ט או בעיו"ט משום דאירי בתנור ישן ובזו ליכא משום מלאכה רק טורח בעלמא וצ"ע הא עכ"פ איכא משום אשוו' גומות וצ"ע:

וכן הוא משמעות הירושלמי פה דר' משיין די"ט שחל להיות ע"ש מלבה עלי' נעורת משמע אפילו בתנור ישן וע"כ משום אשוי גומות ועיין ביצה דף ל"ב ע"ב בסוגי' דאין גורפין תנור וכירים:

ע"ב **במזיד** עיין בש"ק ולפענ"ד לק"מ דע"כ לקודש דאסור בהנאה אקשה רחמנא מדאיצטריך לכם כדאמר בגמרא דכתובות דף ל"ד אי מה קודש אסור בהנאה וכו' ופשוט ועיין בש"י:

בציבורא הוי מורי כר"י הסנדלר יש לעיין דבחולין דף ט"ו קאמר דהוי מורי כר"י ויש לישב ודוק. ועיין באו ח סי' שי"ח והמ"א שם תמה ארמ"א שהביא ביו"ד דעת רבינו

ירוחם דלא מקרי דבר שיש לו מתירין אלא אם כן הותר למי שנאסר וכו' דומיא דתרומה דאמרינן בהערל דף פ"ב הא דר"א בדותא היא עי"ש והרי בפ' ב' דבכורים משנה ב' איתא בהדיא דבכורים אינם בטלים מטעם דשיל"מ עיין שם בפירוש הרמב"ם וראיתי בפרי מגדים שם דתמה דאינו יודע חלוק בין האי דפ' הערל ומ"ש בכורים ולפענ"ד לק"מ דשאני בכורים דהוי שפיר דבר שיש לו מתירין דהרי אפילו לכהן נאסר קודם שהביאו לעזרה והניחו לפני ה' כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' בכורים הלכה ג' דאם אכלן קודם שהניחם בעזרה לוקה יע"ש ואם כן שפיר מדייק המ"א דמבשל בשבת כיון דלאחרים מותר למוצאי שבת אם כן שפיר הוי דבר שיש לו מתירין דומי' דבכורים כנ"ל ודוק דהרי גם בכורים שנתערבו בחולין דגם לכהנים אסורים עד שיביאן עכ"פ לעזרה עם תערובתן ואמרינן במשנה דמקרי דשיל"מ אע"ג דלישראל לעולם אסור מ"מ הואיל ולכהנים יש היתר וה"ה למבשל בשבת ולא דמי להאי דהערל דשם לכהנים לא נאסר לעולם משא"כ בכורים שנתערבו ופשוט ודוק:

ותמהני על הפרי מגדים שרצה לומר דמה דבכורים הוי דבר שיש לו מתירין לכהן שצריך לאכלו בירושלים ובטהרה והרי לזה לא נאסר וצ"ע אבל מ"ש ניחא:

ובנותי בספרים וראיתי חד קדוש מדבר הגאון בהפרו חוות דעת דמתרץ קושית המ"א דעכ"פ מקרי בכורים גם כן דבר שיש לו מתירין אצל ישראל דיש ב' אסורין א' איסור זרות וב' איסור חוץ דחומת ירושלים דמ"ע דוהבאת שמה לא לכהנים בלבד נאמרה ואיסור כולל הוא שכולל אף לכהנים ואף אם לא היה כולל יש ב' איסורים כדמוכח ביבמות דף ל"ג דאמר התם לקברו בין רשעים גמורים ומש"ה לא נתבטל בכורים אף לזרים לענין אכילת חוץ לירושלים דניהו דאיסור זרות נתבטל מחמת שאין לו מתירין איסור חוץ לירושלים לא נתבטל דזה יש לו מתירין דאטו נבלה שיש עליה איסור מוקצה שנתערב יהיה מותר לאכול גם בי"ט ודאי לא כיון דאיסור מוקצה יש לו מתירין לא נתבטל משא"כ כאן כיון דלדידי' אין לו מתירין כלל וכלל עכ"ל והנה לפי דבריו צ"ל דהא דתנן במתניתין שם דבכורים אינם בטלים דוקא קודם שהביאם לעזרה לכהן אבל אם כבר הביאם לכהן ואחר כך נתערבו אזי שפיר בטלים כיון דתו לא הוי דבר שיש לו מתירין וזה לא הוי במשמעות המשנה דבמשנה קתני סתם דבכורים אינם בטלים אמנם שוב עיינתי דגם לפי מה שפרשתי פשט המ"א גם כן צריך לומר דאיירי המשנה דוקא בבכורים קודם שהביאם לכהן לעזרה דפרשתי דטעמא דדבר שיל"מ היא משום דלגם כהן יש לו מתירין דקודם הבאה אסורים אפילו לכהן כנ"ל ודוק:

אלא דאפ"ה אין דברי הגאון הנ"ל נכונים א' דהרי הר"מ בפירוש המשניות לא קאמר כ"א הואיל והכהן יכול לאכלו ע"ש שנית דאם כן תקשה הכל קשה אמאי אוסר בכ"ש כיון דיכול להביא התערובת עכ"פ לכהן לעזרה לקרות ואחר כך מותר אפילו לישראל דהרי איסור בכורים קבול קטן ופשוט:

ודע דצ"ע לכאורה לשיטת רבותיו של רש"י ז"ל משום דלכאורה קשה לפי מה דאמר הגמרא מ"ד אנטיכי אבל בי דודי לא אם כן לפ"ז תקשה אמאי נקיט במתני' מוליאר שותין ממנו הו"ל לנקוט רבותא טפי דאפילו בי דודי שותין ממנו אבל לשיטת רש"י ז"ל לק"מ דתנא דמתני' נקיט מוליאר משום דהוי דומיא דאנטיכי דתרווייהו הוי מחיצה ביניהם בין הגחלים למים משא"כ בי דודי הוי ב' שולי' למטה ואינו דומה לאנטיכי משא"כ לשיטת רבותיו דס"ל דבי דודי היינו דמחיצה ביניהם א"כ תקשה שפיר למ"ד אנטיכי בי כירי אבל בי דודי לא א"כ הו"ל למתני בי דודי שותין ממנו כיון דהוי אפילו דומי' לאנטיכי דבתרווייהו ביניהם מחיצה וצ"ע וע"כ צ"ל דס"ל דמתני' נקיט לרבותא מוליאר דאע"ג דשוליים משמרים החום ונחושתה מחממת' אפ"ה שותין ממנו והוי רבותא טפי וע"כ דמסתבר טפי להתיר בי דודי ממוליאר מש"ה הוצרך התנא לנקוט מוליאר ומ"ד אנטיכי בי דודי ס"ל בי דודי גרע טפי מאנטיכי משום דהוי מחובר בגופו אם כן לפ"ז מהפך להפך אבל לשיטת רש"י אין אנו צריכין לומר דפליגי מהיפך להיפך ודוק:

ויש ליישב קושית רש"י ארבותיו הא דקאמר הגמרא תני מים מבפנים משום דלכאורה יש לדקדק בלשון הגמרא דקאמר ה"ד מוליאר הגרוף הו"ל לומר בקיצר מאי מוליאר לכן נ' דכך מקשה הגמרא דודאי ידע הגמרא ענין המוליאר רק הכי פריך היכי דמי' מוליאר הגרוף דמשמע דבעי דוקא גרוף לזה מקשה אמאי הא לשהות מותר אפילו בקטום לזה מפרש משום דהוי מים וגחלים מבחוץ ונוגעין בו הרי זה כהטמנה ממש וכמ"ש הרשב"א ז"ל:

ועוד יש לומר דהא דתני מים מבפנים היינו משום דס"ל דאנטיכי היינו בי כירי ואם כן א"ל דמוליאר היינו בי דודי אבל למ"ד אנטיכי היינו בי דודי אם כן ע"כ מוליאר היינו ב' שוליים ואם כן רבותיו של רש"י ס"ל לחומרא דאפילו בי דודי נמי אין שותין א"כ שפיר פרשו דמוליאר היינו ב' שולים.

ודע דתמהני על דברי רש"י ז"ל דכ' וז"ל ועוד דנחשתא דקתני באנטיכי לשון שולים הם. והם אומרים לשון נחשת ושאני נחושת מחרס וצ"ע למ"ד בי דודי הלא כ"ש בי כירי וצ"ע כעת ועיי' בב"י או"ח סי' תק"ז גבי אנטיכי מ"ש בשם הכלבו:

ע"ב **הוא** מתירא שמא נתעכל דבוקו והוא מוסיף מים וס"ל דאסור משום מצרף ועיין בסוגיא דמיחם לקמן:
ודע דהתוס' כתבו דמשמע בירושלמי כפרושי' צ"ע האיך:

הלכה ד

לא תני ר' יוחנן על סיפא עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה דהכי מקשה ניהו דר' יוחנן לא תני' במתני' אבל נותן הוא לתוכו רק הי' שונה אבל נותן הוא לתוך הכוס עכ"פ מרישא שמעינן דתוכה להפשיר מותר מדקתני בשביל שיחמו אסור משמע דלהפשיר שרי אפילו תוכו:
ור"ש בן מנסיא מתיר אתי' דרב כר"ש ב"מ עיי' בק"ע וצל"ע טובא דזה היפך סוגיא דבבלי דתניא ור"ש בן מנסיא אוסר והי' נראה לפענ"ד לומר דלירושלמי תרווייהו גרסות שנו משום דהתוס' כתבו דהאי אמבטי איירי בכלי שני ולא הוי כהאי אמבטי דלעיל דקאמר בקשתי להניח פח באמבטי יעיי"ש אבל בדעת הירושלמי נראה דס"ל דב"ה דאמר בד"א בכוס אבל באמבטי איירי בכל אמבטי בין אמבטי דכלי ראשון ובין אמבטי דכלי שני דבכולן ס"ל ב"ה דחמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין ור"ש ב"מ פליג בתרווייהו דבאמבטי דכלי ראשון אוסר אפילו בחמין לתוך צונן ובאמבטי דכלי שני מתיר אפילו בצונן לתוך חמין ואם כן ניחא שפיר. אלא דבסוגיא דבבלי ע"כ א"א לומר כן דא"כ לא הוי פריך ולמאי דס"ד מעיקרא דספל הרי הוא כאמבטי ואמר ר"נ הלכה כר"ש ב"מ אלא רחיצה בשבת ליכא ואי כמ"ש והא משכחת ליה אפי' באמבטי דכלי שני אע"כ דלסוגיא דבבלי ליכא לגרסא דר"ש ב"מ מתיר כלל וא"כ אוסר אפי' באמבטי דס"ש ושפיר פלפול הסוגיא אבל לשיטת הירושלמי י"ל דב' גרסות נכונים דבאמבטי דכ"ר אוסר ר"ש לגמרי ובאמבטי דכ"ש מתיר לגמרי ונפל באמת כל הפלפול דסוגיא דבבלי ודוק:
ודע דתמיה לי לכאורה מאי פריך הגמרא אלא רחיצה בחמין בשבת ליכא דלמא הא דאוסר ר"ש ב"מ אפי' בחמין לתוך צונן איירי בעירוי דלא נפסק הקלוח אבל בנפסק הקלוח מתיר בחמין לתוך צונן ואם כן משכחת רחיצה בחמין בחמין ל"צ ע"י פסיקת הקלוח. וצ"ל דגמרא מקשה מדקתני סתמא ור"ש ב"מ אוסר משמע דאוסר בכל ענין אפי' בנפסק הקלוח ושפיר פריך ועיין בתוס' שם דף מ"ב ע"ב בד"ה אבל והשתא לפ"ז יש ליישב קושית התוס' בד"ה מי סברת דתמו למאי דס"ד דספל הוי כאמבטי ור"ש אריש קאי מאי ארי' ספל אפילו כוס הוי גם כן כאמבטי אבל לפי הנ"ל ניחא די"ל לר"ש אוסר בכוס צונן לתוך חמין אבל בחמין לתוך צונן מתיר לגמרי כב"ה אפילו בלא נפסק הקלוח אלא דכל זה הוא דוקא בכוס אבל באמבטי אינו מתיר כ"א בנפסק הקלוח אבל בלא

נפסק הקלוח אוסר אפילו חמין לתוך צונן משום כן אמר דוקא דספל הוא כאמבטי ואינו מותר בחמין ל"צ אלא בנפסק הקלוח אבל בכוס אפילו בלא נפסק הקלוח מותר בחמין לתוך צונן ודוק הטיב:

אתי' דרב כר"ש בן מנסיא ויש לעיי' לפמ"ש הא ר"ש ב"מ אינו מתיר כ"א בכלי שני ולא בכלי ראשון דאדרבה בכלי ראשון אוסר אפי' חמין לתוך צונן איך רב כר"ש ב"מ ע"כ נראה בעיני לומר דצ"ל דהא דאיתא דר"ש ב"מ אוסר היינו בנותן כדי שיחמו הרבה משא"כ הא דמתיר איירי בנותן רק כדי להפשירן וא"כ שפיר קאמר דאתי' רב כוותי' ודוק:

אמר ר' יונה כאן וכאן אין היד שולטתו עיי' בש"ק ועיי' בספר שו"ת בית יעקב סי' כ' דתמה על הש"ך ביו"ד סי' ק"ה והעלה דדברי הרש"ל עיקר דעשו הרחקה לכלי ראשון אפי' באין היד סולדת בו ופירש כאן וכאן אין היד שולטות היינו אין היד סולדת בו ועשו הרחקה לכלי ראשון וצ"ע אם כן איך קאמר ר"מ אח"כ הדין פינכא דאורזא מסייעא לאבא מאי סייעא הוא ואי דס"ל דבכלי שני ביד סולדת בו אסור א"כ לר' יוסי נמי נוכל לומר כן ודוק:

ההין פינכא דאורזא עיי' בש"ק ועיין בפלתי דתמה גם כן ארש"ל דאם כן איך מייתי התוס' בסוגיא דאילפס וקדירה ראי' דעירוי מבשל מהא דתנן בזבחים דא' שעירה לתוכה רותח טעון מריקה ושטיפה דלמא שאני התם דעירה גם כן דבר גוש משא"כ בעירה דבר צלול דלמא באמת אינו מבשל יעיי"ש. ולפענ"ד לק"מ דאי משום דבר גוש הוא דטעון כנו"ש אם כן אמאי נקיט במתני' עירה הו"ל לנקוט א' שבישל בו וא' שנתן לתוכה חתיכה רותח ואמאי נקיט עירה אלא ודאי דאפילו בצלול לחוד נמי טעון מריקה ושטיפה ודוק. אלא דאי קשיא הא קשיא הא דעירה לתוכה רותח יליף שם בגמרא מדכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ולא כתיב אם בכלי חרס בשלה אלא לאשמעינן דאפי' בו נמי ישבר ואהא שפיר קשה דלמא האי בו אתי' לדבר גוש דהיכא דנתן לתוכה דבר גוש נמי ישבר. ונראה לפענ"ד דהרי ע"כ אשר תבושל היינו אפילו בישל מרק קדשים לחוד נמי ישבר אם כן ע"כ גם בו קאי גם כן אמרק לחודה שעירה ודוק ושפיר דייק:

ועוד תמה שם בפלתי דא"כ מאי מקשה התוס' דף מ"ב ע"ב ד"ה אבל סתירת רישא וסיפא דרישא קתני לא יתן לתוכה תבלין משמע הא עירה שרי ובסיפא קתני אבל נותן לתוך התמחוי משמע הא עירה אסור וקשה דלמא מתני' מילתא דפסיקא נקיט וברישא לא יתן לתוכה הא עירה שרי היכא דליכא בו דבר גוש אבל בסיפא קתני אבל נותן לתוך התמחוי דמשמע הא עירה אסור איירי היכא דאיכא בתוכה דבר גוש. ולפענ"ד צ"ע הא ע"כ הא

דנותן לתוך התמחוי איירי דליכא דבר גוש בתמחוי דא"כ אפילו בכלי שני מבשל דדבר גוש הלא הוי ככלי ראשון וא"כ ע"כ איירי בתמחוי דליכא דבר גוש ואם כן בכה"ג שפיר הו"ל למינקט אפי' מערה על התבשיל ודוק היטב:

אבל באמת הגאון מו"ה אליהו ווילנא בספרו על יו"ד תמה בלא"ה תמיה גדולה אדברי מהרש"ל והש"ך הלז ממשנה ז' פ"ק דמעשרות דתנן ונותן לחמיטה ולתמחוי ופירש הר"ש עוגה דקה בעודה חמה כשיוצאה מן התנור מחליקין פניה בשמן ואינו מבשל הרי מבואר בהדיא דאע"ג דהוי דבר גוש אינו מבשל וע"כ דהואיל וכבר הוא בכלי שני אינו מבשל ולפענ"ד י"ל דשאני חמיטה דאין היד סולדת בו וכשמציאין אותו התנור אין היד סולדת בו שוב עיינתי בספרים וראיתי דכבר עמד על זה הקושיא גם כן הגאון בספר שערי דעה והוכיח דדעת איסור והיתר שהביא הש"ך ס"ל דדבר גוש באמת אינו מבשל רק בולע וא"כ נסתר באמת קושיא הנ"ל מחמיטה דאינו מבשל רט בולע וזה אינו אסור דהוי רק אכילת עראי. ואם כן נפל גם כן קושית הפלתי הנ"ל דאם כן מאי מקשה התוס' מסתירת הדיוקים דאילפס וקדירה ולפי הנ"ל דהרי אפילו בדבר גוש יהיה לפ"ז מותר לערות בשבת על התבשיל כיון דבשבת רק בישול אסור ודוק:

ודע דהתורת אשם רוצה לחלק דאף אי דבר גוש חשוב ככלי ראשון מ"מ היכא דעירה אותו עם רוטב גרע והרוטב מקררו והשתא לפ"ז נפל קושית הפלתי מהאי דעירה לתוכה רותח דהוכיח תוס' שפיר ועירה מבשל וליכא למימר משום דהו"ל גוש זה ליתא כיון דעירה עם רוטב ויש עוד לעיי':

הלכה ה

והתני' אף בכלי נחשת כן עיין בר"נ דכ' דר' יוסי' לא חש להשיב אבל לא הודה לו וצ"ע הלא הקושיא הוי קושי' חזקה באמת לשון הירושלמי משמע כן דלא הודה לו מדאמר אח"כ מחלוקת ר' יונה ור"י וכמ"ש בש"ק אבל עכ"פ צ"ע הלא הקושיא הוי חזקה ונראה לפענ"ד עפמ"ש לעיל ע"ש הפלתי דמקשה דלמא האי דעירה לתוכה רותח איירי בדבר גוש א"כ י"ל דזה גופא הי' קשיא ג"כ לר' יוסי דלמא האי דעירה לתוכה רותח איירי אם דבר גוש אבל בעירה של צלול לחוד לא מבשל וי"ל דזה הוא גופא קושית הירושלמי מהו לערות מן הקלוח והכוונה בעירה דהוי רק קלוח רוטב ולא דבר גוש ומתרץ דזה הוי פלוגתא דר"י ור"י וכנ"ל ודו"ק:

דף טו **וכאן** איזה תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו אבל באין האור מהלך תחתיו דהיינו בכלי ראשון או בעירה י"ל דתליא בפלוגתא דר' יהודא ורבנן בירושלמי דמסכת יומא פ' אמר להם הממונה סוף הלכה ה' דר' יהודה סובר שאין תולדות אש כאש ורבנן

ס"ל דתולדת אש כאש יעיי"ש וא"כ לפ"ז מתורץ קושית הר"נ דדייק מהא דירושלמי דס"ל דאפילו בכלי ראשון אינו חייב ולפמ"ש י"ל דכוונתו דתליא בפלוגתא כנ"ל ואם כן קיי"ל כרבנן דהתם דתולדות האש כאש ודוק ועיין היטב בש"ק:

ומיושב עפ"ז קושית הש"ק מהא דתנן חוץ מקוליס שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ולפמ"ש ניחא דא"ל דאתי' כרבנן דס"ל תולדת אש כאש:

מתני' האילפס והקדרה עיין תוס' ד"ה אבל נותנין ועיין תוס' זבחים דף צ"ה ע"ב בד"ה עירה לתוכה רותח דדייק ר"ש דעירוי ככלי שני והתוס' הקש' דמסיפא מבואר להיפך ואפשר ליישב דבבבלי בעי ר"י ארישא ולקולא או אסיפא ולחומרא ויש לעיין אי אסיפא קאי ר"י ולחומרא הו"ל לר"י לקצר ולומר חוץ מיש בו חומץ וציר אבל הלשון לכל הוא נותן משמע דארישא קאי ולהקל אתא ע"כ נראה לפענ"ד דיש לתרץ הדיוקים דרישא וסיפא דהא דקתני ברישא לא יתן דמשמע הא עירוי שרי איירי באין בקדרה חומץ וציר ובכה"ג אינו מבשל ע"י עירוי עכ"פ והא דקתני בסיפא אבל נותן לתוך הקערה איירי ביש בה חומץ וציר ובכה"ג עירוי אפילו אסור דמבשל ומיושבים הדיוקים ולפי"ז פליג ר"י אתרתי דהא דמשמע ברישא דעירוי שרי לזה אמר לכל הוא נותן דוקא אבל לא עירוי אפילו בלא חומץ וציר חוץ מיש בו חומץ וציר דאז אפי' נתינה לתוכה אסור והשתא לפ"ז מיושבים דברי הרשב"ם דעירוי ככלי שני רק דסיפא דמשמע דעירוי אסור איירי ביש בו חומץ וציר:

גם יש מקום לומר לדעת הרשב"ם ע"פ מ"ש התוס' בזבחים הנ"ל בס"ה וז"ל ולא דמי לתבלין דשרי בפ' כירה ליתן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דעשוין למתק את הקדרה ולא מחזי כמבשל והשתא לפ"ז לא מבעי קאמר מתני' דלא מבעי לערות דודאי שרי כיון דאין מבשל אבל ליתן לתוך הקערה ה"א דמחזי כמבשל קמ"ל דאפ"ה שרי ודוק:

והתוס' שכתבו דר"ת מדייק דעירוי ככלי ראשון מדחשיב כמבושל בעירה לתוכה רותח בקדשים יש לעיין איך דייק דלמא משום בלוע אסרה נראה דדייק מלשון הברייתא בזבחים דקאמר עירה לתוכה רותח מניין ומאי בעי במלת רותח ולא קאמר סתם עירה לתוכה מנין ע"כ נראה כיון דלא יליף רק מיתור דבו אם כן אין לנו לרבות רק הדומה לבישול ממש דמוקמינן קרא לדומה ממש ולפיכך קאמר הברייתא עירה לתוכה רותח דוקא בלא נפסק הקילוח וא"כ ע"כ מבואר דעירוי מבשל דוקא דאי הטעם משום בלוע א"כ מה לי נפסק הקילוח או לא נפסק כיון דעכ"פ בלע אלא ודאי דעירוי בלא נפסק הקלוח מבשל גם כן ומיושב בזה היטב הא דציין התוס' בזבחים כל הברייתא עירה

לתוכת רותח מנין ת"ל אשר תבושל בו ישבר מכאן מדקדק ר"ת דעירוי ככלי ראשון מדקאמר הלשון רותח ודוק:

ודע דלשון רש"י בזבחים צ"ע דכתב מדסמך בו אצל ישבר ואח"כ כתב דהו"ל לכתב אם בכלי חרס בושלה והמה לכאור' ענינים שונים ונראה דהענין יתפרש משום דלכאורה יש להקשות דלמא אתי בו להורות דצריך דוקא בישול ובלוע דאי לא הוי כתיב בו ה"א אבישול לחודא קפיד לפיכך כתיב אשר תבושל דהיינו בישול וגם בו דהיינו בלוע גם כן ולאפוקי צלאו באויר תנור אמנם נראה דאי קפדה התורה דוקא אבישול ובלוע וא"כ בישול בלא בלוע ובלוע בלא בישול לא אסרה אם כן הו"ל לכתוב וכלי חרס אשר בו תבושל דמשמע שהוא מבושל בתוך דופני הקדרה ומדסמך בו אצל ישבר משמע דאתי לאורוי אעירה לתוכה רותח ומתוקנים דברי רש"י:

והשתא לפ"ז יש ליישב הבל"ז בבבלי בזבחים דף צ"ה הנ"ל הא דסידר הגמרא בעי דרב"ח צלאו באויר תנור דוקא אחר דהביא הברייתא עירה לרבות אמנם לפי הנ"ל יומתק דבל"ז לא היה יכול רב"ח למבעי דא"ל דבו אתי' לרבות דצריך להיות דוקא בישול ובלוע אבל השתא דברייתא אמרה דבו ארי' לרבות עירוי שפיר איכא למבעי אי קפדה התורה גם כן אבישול בלא בבוע ודוק:

אמנם כן באמת יש לעורר מה עלתה על דעת רמי בר חמא לומר דהתורה אסרה בישול בלא בלוע גם לעיין יש איך פשיט ליה רבא ממתני' דא' שבישל בו לבישול בלא בלוע וכי לא ידע דאיכא לתרץ בלוע בלא בישול לא קא מיבעי ונראה דהנה ביו"ד סי' צ"ב ס"ג ה' בש"ך ס"ק ח"י הביא הש"ך דעת הסמ"ק דכתב דבגמרא דזבחים פ' דם חטאת מספקא לן אי בישול מפעפע בכל הכלי ובאמת צ"ע הלא איפשטא בעי דרב"ח דבישול במקצת כלי צריך מריקה ושטיפה בכל הכלי בקדשים ובתרומה אינו צריך הגעלה כ"ח מקום בישול בלבד וא"כ הרי איפשט דאינו מפעפע בכל הכלי ע"כ נראה לפענ"ד דהסמ"ק הי' סובר דבעי דרמי בר חמא הי' מדחזינן דהתורה אמרה דאפילו בישל במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי והא מספקא לי' אי טעמא דתורה הוא משום דמפעפע בכל הכלי ואם כן בישול בלא בלוע לא אסרה או אמרינן דאינו מפעפע בכל הכלי רק הא דאסרה תורה אפילו בישול במקצת הכלי דטעון מריקה ושטיפה בכל הכלי הוא משום דבישול בלא בלוע נמי אסרה תורה לזה השיב רבא ממתני' דתניא אפילו עירה לתוכה רותח ואפילו אי נימא דעירוי מבשל גם כן מכל מקום בודאי אינו מפעפע ולבשל אפילו למעלה ואם כן אמאי קתני סתם דטעון מריקה ושטיפה הא אינו דבישול כיון דמפעפע ומבשל אפילו למעלה שפיר בעי מריקה ושטיפה בכל הכלי אבל עירה דאינו מפעפע

ומבשל למעלה אינו צריך מריקה ושטיפה אלא במקום הבישול אלא ודאי דאפילו בישול בלא בלוע אסרה תורה לזה השיב רב"ח ואמר בלוע בלא בישול לא קא מיבעי לי' ואם כן לפי"ז א"ל דטעמא דתורה הוא משום דמפעפע ועירה דאף על גב דאינו מבשל למעלה אבל עכ"פ מפעפע ודו"ק:

והשתא לפי"ז שפיר קאמר הסמ"ק דבפ' דם חטאת מספקא לגמרא אי מפעפע בכל הכלי ולכאורה צ"ע הא לא מספקא ליה אלא בבישל במקצת כלי אבל בערוי ומכ"ש בנטוף רק טיפה על הדופן לא אסתפקא ליה אמנם לפמ"ש דשפיר מסתפק אפילו היכא דעירה אי מפעפע אחר כך אפילו למעלה ואחר שעירה לתוכה הרי הוא גרוע אפילו מנטוף טיפה ודוק:

והשתא לפי"ז יש ליישב גם כן לשיטת ר"ת הא דקרי ליה בלוע בלא בישל כיון דהא דקאמר בלוע בלא בישל לא קאי כ"א אהא דמפעפע למעלה אחר שעירה לתוכה כנ"ל:

שוב עיינתי בפלתי וראיתי שעמד על עיון הנ"ל וראיתי שרצה לתרץ שיטת הרמב"ם דפוסק דהך בעי דבישול בלא בלוע הוא דוקא בכ"ח משום דאל"כ אמאי לא פשיט הגמרא מדאיצטרך קרא לבישל במקצת כלי דטעון מרוש"ט בכל הכלי ולפענ"ד צ"ע דגמרא דיליף מדכתיב ואם בכלי נחשת בשלה אפילו במקצת כלי לא מכח יתור יליף רק דאמרינן כלי נחשת דומיא דכלי חרס דכמו בכלי חרס בבישול במקצת צריך שבירה בכל הכלי ה"ה בכלי נחשת לענין מריקה ושטיפה ועתה לפ"ז יש אדרבה קושי' מזה הגמרא ארמב"ם כיון דחזינן דגמרא יליף דמסברה מקשינן כלי נחושת לכלי חרס אם כן ה"ה דיש לדמותם גם כן לבישול בלא בלוע ודוק:

ודע דבאמת יש לעיין טובא בסוגיא דהתם דמקשה וטעמא מאי ומאי קושי' לשני דטעמא דבישול מפעפע ומשו"ה אמרינן דצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי וכדאמר ליה מתחלה מי דמי דם אינו מפעפע בישול מפעפע וביותר יש להקשות לפי מה דיש גורסין במשנה לקמן מריקה ושטיפה בצונן וזה כרבי ואם כן מאי מקשה ליה מי דמי בישול מפעפע לימא ליה אנא כרבי ס"ל כסתם משנה ואם כן מרירה בצונן והיתה הגעלה מתחלה כדאיתא לקמן בסוגיא דף צ"ז ומש"ה שפיר י"ל כמו דבהזאה דאין טעון כבוס כ"א מקום הדם ה"ה כאן ולא שייך בישול מפעפע כיון שהיתה הגעלה מתחלה. גם מה הקשה עלה מברייתא דקתני חומר במרו"שט וכו' לימא דברייתא אתי' כרבנן דס"ל דמריקה בחמין ומשו"ה ס"ל דטעון מריקה ושטיפה בכל הכלי אבל איהו כרב ס"ל:

ע"כ נראה לפענ"ד משום דלכאו' קשה דלחשוב הברייתי' עוד מה דחומר מריקה ושטיפה מכבוס דמריקה בחמין דוקא וכבוס אפילו בצונן אמנם לתרץ זאת צריך לומר דברייתא

אתי כרבי דס"ל מריקה אפי' בצונן והשתא לפ"ז שפיר מקשה כיון דע"כ הברייתא דס"ל מריקה אפילו בצונן ואפ"ה קתני דבישול במקצת טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי והשתא לפ"ז מיושבים כל הקושית דמתחלה מקשה ליה דם מפעפע אלא כדי שלא יתרץ אנא כרבי ס"ל לזה מייתי ליה מברייתא דע"כ אתי' כרבי ואפ"ה ס"ל דמריקה צריך להיות בכל הכלי אפילו בבישול רק במקצת הכלי והשתא לפי"ז שפיר בעי הגמרא וטעמא מאי דליכא לתרץ משום דמפעפע זה ליתא דאתי' כרבי ודוק:

וראיתי שוב בספר צאן קדשים שהקשה קושיא זו דה"ל לתרץ דטעמא משום דמפעפע ודחק א"ע דעכ"פ אשטיפה דהוא בצונן ותירוצו דחוק מאוד דזה אינו קושיא דשטיפה הוי דומיא דמריקה דכתיבי בהדדי אמנם לפי תירוצי ניחא ומרוח ודוק:

אמנם שוב נפלה בדעתי דיש לתרץ קושיתי הראשונה משום דלכאורה קשה לפי מה דמסיק הגמרא בזבחים ר"פ דם חטאת דאין כבוס בדם עוף א"כ אכתי הו"ל לחשוב ג"כ דחומר במריקה ושטיפה מכבוס דדם עוף אינו טעון כבוס ומריקה ושטיפה הוא גם כן בחטאת העוף ע"כ נראה דקושיא חדא בירך חברתא מתורץ דא"ל דתני ושייר וכ"ת מאי שייר דהא שייר דא"ל דשייר גם כן דמריקה בחמין וכבוס בצונן והשתא לפ"ז א"כ אדרבה ע"כ מבואר דברייתא אתי' כחכמים דאל"כ הו"ל לחשוב החילוק דכבוס אינו בדם בחטאת העוף א"כ הדרה קו' לדוכתא לשני דברייתא אתי' כחכמים אמנם הא תינח אי אמרי' דמריקה ושטיפה יש בעוף אבל אי אמרינן מריקה ושטיפה אינו בחטאת העוף ניחא וא"כ יש מזה ראה לשיטת רש"י בדף צ"ב ע"ב בד"ה יאכלנה דגם מריקה ושטיפה אינה בעוף ודוק:

ודע דיש לי עיון על מה שנוהגין עתה לעשות שטיפה אחר הגעלה ועיין בתוס' זבחים בד"ה לא צריכא שכתב דאין צריך לעשות שטיפה יע"ש אמנם נראה לתרץ והוא דלכאורה יש לדקדק אהא דמקשה הגמרא אלא למ"ד מריקה ושטיפה בצונן מא"ל ומאי קושיא וכי לא ידע לתרץ דאתי לשטיפה ובפרט דיש לדקדק בלשון הגמרא דקאמר שטיפה יתירה ולא קאמר סתם למעט שטיפה אמנם נראה בעיני לומר דודאי לכל הגעלה צריך אח"כ שטיפה מחשש שמא אחר שהוציא הכלי מן המים אז יפלטו הכלים לפיכך צריך תיכף אח"כ שטיפה אלא דלפ"ז א"צ לעשות ג"כ שטיפה מבחוץ כשטיפת הכוס רק די מבפנים כי בודאי מבחוץ לא יפליט אח"כ דכבולעו מבפנים כך יפליט והשתא לפ"ז יובן היטב הגמרא דמקשה אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן מא"ל דכיון דגם לכל הגעלה צריך אח"כ שטיפה כנ"ל לזה מתרץ דאיכא שטיפה יתירתא דהיינו דבקדשים צריך שטיפה גם כן מבחוץ משא"כ בתרומה א"צ שטיפה מבחוץ ודוק:

והשתא לפ"ז מיושב היטב המנהג שנהגו לשטוף מבפנים אחר הגעלה כי כך הוא מדינא ומכ"ש לפי מה שכתב הרמב"ם בסוף ה' תרומות ואם שטף הקדירה במים או ביין מותר לבשל בה לכתחלה. בשל במקצת הכלי א"צ שטיפה בכולו יעוי"ש והראב"ד דהשיג עכ"פ הזכיר ג"כ שטיפה יעיי"ש ובאמת נראה לפע"ד לומר דדעת הרמב"ם היה הא דמתרץ אביי הא בתרומה א"צ אלא מקום בישול לא קאי כ"א אשטיפה אבל בהגעלה כיון דקאמר לעיל בישול מפעפע בודאי צריך הגעלה בכולו אלא ודאי דלא קאי כ"א אשטיפ' וכן הא דמתרץ רבא במים ולא ביין זה לא קאי כ"א אשטיפ' דשטיפ' יכול להיות ביין במזוג אבל לא המריק וא"כ לפ"ז יש לכוון היטב דברי הרמב"ם דקאמר ואם בשל בנותן טעם דתליא אם נותן טעם אזי התבשיל אסור ואם לאו מותר ועל זה קאמר אח"כ ואם שטף הקדירה דהיינו אחר שבשל בה ולא היה בנותן טעם כי הי' ס' נגד הקדרה וא"כ בודאי הוי כהגעלה דהרי כבלעו כך פולטו ואם שטיף אח"כ גם כן אזי מותר לכתחלה לבשל בה כיון דהוי הגעלה ושטיפה ואח"כ כתב דבישל במקצת הכלי א"צ שטיפה כ"א במקצת הכלי אבל הגעלה צריך הכלי ודוק:

והשתא לפי"ז יש ליישב הא דכ' הסמ"ק בפ' דם חטאת מספק' לן היינו דאנן מספקא לן כן בדברי רבא אי ס"ל לרבא דבישל במקצת הכלי א"צ הגעלה לכל הכלי וס"ל דאינו מפעפע או לא קאי כ"א אשטיפ' ודוק:

חילי' דר' יונה מהא א' שבישל בו וא' שעירה וכו' עיין בק"ע דכ' דמתני' היא דכלי חרס שבישל בו טעון שבירה ותמי' לי הא מתניתין דזבחים דף צ"ה ע"ב הוא לענין מריקה ושטיפה ונ"ל דמתני' דא' שבישל בו קאי אמתני' שלפניה דתנן כלי חרס שיצא חוץ נכנס ושוברו במקום קדוש וכו' כלי נחושת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו במקום קדוש ואזה אמר אה"נ א' שבישל בו וא' שעירה לתוכו רותח שוין בזה בשבירה ומריקה ושטיפה ושפיר אמר חיילי דר' יונה מהא א' שבישל בו כיון דקאי אכלי חרס ועל זה השיב ר"י תמן כלי חרס בולע וע"ז השיב ריב"ב והתניא אף בכלי נחושת כן כלומר במתני' הקדום הנ"ל תנא כן גם בכלי נחשת ואזה קאי גם כן א' שעירה לתוכו רותח ודוק:

ועיין בתוס' יו"ט בזבחים משנה הנ"ל ד"ה טעונין מריקה ושטיפה דכ' מדהניח מתני' לשבירה מוכח מזה כדעת הרמב"ם שאין כ"ח טעון שבירה אלא בחטאת בלבד ויש עוד להביא ראיה לשיטת הרמב"ם מלשון הגמרא זבחים דף פ"ב מכדי אתרבי כל הקדשים לענין מריקה ושטיפה ולא אמר גם כן לענין שבירה אלא ודאי דהוא דוקא בחטאת ודוק והקשה בטהרות הקדש שהרי בלאו הכי לא יכול למנקט בכ"ח דאס כן לא פליג ר"ש דאין כ"ח טעון שבירה בק"ק דהרי טעון שבירה מחמת קושית רש"י ז"ל בד"ה ר"ש דהרי

הבלוע נעשה נותר ונסתר תירוץ רש"י ז"ל דהרי בכ"ח לא שייך הגעלה ותי' דאכתי הוי יכול למתני לומר דר"ש פליג וס"ל דלא טעון שבירה בקדשים קלים ומותר להשהותו כיון דלית ביה מצות שבירה ע"ש ולכאורה יש לפקפק דלמא ר"ש סובר גם להשהותו אסור משום דאיכא למיחש לתקלה שיבוא להשתמש בו (ועיין בספר פרי מגדים סי' צ"א דפוסק דבכלי אסור מותר להשהותו ולא חיישינן לתקלה דבדיל מיניה ע"ש] ונראה לפענ"ד לתרץ בענין אחר קושיתו והוא דהנה לכאורה י"ל דודאי קושית רש"י ז"ל לא ק' אהא דאם עירה לתוכה רותח דא"ל כיון דקי"ל דאין עירה מבשל כ"א כדי קליפה ומבואר בי"ד דמה שנתבשל בכלי הוא ס' נגד הקליפה ואם כן שפיר קאמר ר"ש בקדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה דאם עירה לתוכן יכול לבשל בהון בלא הגעלה ובלא מריקה ושטיפה דאין עירה פוסל כ"א כדי קליפה ויש ס' כנגדה אלא דאפ"ה הקשה רש"י שפיר דהרי ר"ש קאי אפי' אבישל בתוכה דצריך ס' נגד כל הכלי ובזה כתבו כל הפוסקים דאין ס' במה שבתוך הכלי נגד כל הכלי ועיין בסי' צ"ג בי"ד בש"ך ואם כן שפיר הקשה רש"י ז"ל באמת אמרתי לפי שיטת הראב"ד ז"ל דאפי' בבישל בתוכה אין משערין נגד כל הכלי רק לפי אומד הדעת מה שיצא מן הכלי הביאו הש"ך בסי' צ"ח סעיף ד' מתורץ קושית רש"י דא"ל דאף בבישל בתוכו נמי יש תקנה לבשל בתוכה בלא הגעלה כיון דאין צריך סמך נגד כל הכלי רק נגד אומד הדעת מה שיצא ממנו ובזה איכא ס' ואין להקשות הא אין מבטלין איסור לכתחילה זה אינו דזה לא הוי רק מדרבנן ועוד כיון דאינו מתכוין לבטל ובאמת הראב"ד לשיטתו ס"ל אין מבטלין איסור לכתחילה הוא דאורייתא והשתא לפי זה מתורץ היטב קושית טהרות הקודש דשפיר הוי מצי למנקט בכ"ח ור"ש היה יכול לפלוג אהא דאם עירה לתוכה דאין צריך שבירה וכ"ת הא אסור משום נותר זה ליתא דאפ"ה יכול לבשל בתוכה כיון דאיכא ס' נגד הקליפה דאין עירוי אוסר כ"א כדי קליפה ודוק אמנם לפענ"ד נראה דבלאו הכי לא קשה מידי קושית התוי"ט דהו"ל למנקט המשנה הדין בכ"ח דאיכא למימר לא מבעי קאמר ל"מ בכ"ח דודאי טעון שבירה אפי' בעירה כיון דכ"ח בולע אבל בכלי נחושת ה"א דבעירוי ל"ב מריקה ושטיפה דה"א דכ"נ לא בלע על ידי עירוי אא"כ האור מהלך תחתיו כשיטת הר"י שהביא הש"ך בסי' ס"ח קמ"ל א"נ דה"א דכיון דהא דילפינן עירה לתוכו רותח הוא דוקא מדכתיב בו כדאיתא בברייתא וא"כ בכ"נ דלא כתיב בו רק כתיב ואם בכלי נחושת בשלה ומורק ושוטף במים ה"א דאם עירה בה לא טעון מריקה ושטיפה קמ"ל ודוק:

ויש לעיין ברש"י ד"ה ר"ש וכו' דמתורת מריקה ושטיפה הוא דממעט וכו' הא אפי' במים אפי' במזוג וי"ל אמאי לא מפרש רש"י גם כן דמריקה צריך להיות בעזרה כדדריש הגמרא לעיל מסמיכות והגעלה לא בעי העזרה וי"ל:

ושם בגמרא ת"ר וכלי אשר תבושל בו ישבר וכו' עירה לתוכו רותח מנין הקשה בספר טהרות הקודש בכלי חרס דמיירי ביה קרא א"צ למוד דבלא"ה מסברא הוי ידעינן מכח קו' רש"י ז"ל במתני' בד"ה ר"ש דהגעלה ל"מ בכ"ח ע"ש ולפמ"ש לעיל א"ל דהכי קאמר עירה לתוכו רותח מניין דה"א כיון דעירה אינו אוסר יותר מכדי קליפה ואם כן מנין דצריך שבירה דהרי יכול לשמש ולבשל בו כיון דיש במה שבתוך הכלי ס' נגד הקליפה ודוק. א"נ א"ל דהרי הא יכולין למלאות הכלי גומרין אלא דגמרא קאמר דחיישינן דלמא חייס עלייהו וא"ל דברייתא היה סבור דזה שייך דוקא היכא דנאסר כל הכלי אבל היכא דלא נאסר הכלי כ"א כדי קליפה ה"ה כיון דאין צריך הגחלים להשהות כ"כ בתוכו ל"ח דלמא חייס אלא דזה ליתא דהתוס' כתבו לקמן דף צ"ו בד"ה אלה דקדרות דגבי דין תורה דהיינו אקרא גופא לא שייך לא גזירה דחייס או טעם שאין עושין כבשונות ע"ש:

אמנם בטהרות הקודש שם גופא רצה ליתן טעם על בעי דרבב"ח דבעי בישל בלא בלוע מאי דמה עלתה על דעתו לומר דהתורה תאמר בישל בלא בלוע ותי' דהבעי דרב"ח היתה אי קרא דישבר דוקא אבל החזרת כבשונות לא מהני וע"כ משום דהתורה אסרה אפי' בישל בלא בלוע או דלמא כתי' התוס' דלא מבעי החזרת כבשונות דמהני בודאי אבל שבירה ה"א דלא תהני דהרי צריך לבער הנותר מן העולם קמ"ל ע"ש.

והשתא לפ"ז י"ל דה"ק הברייתא אין לי אלא שבישל בו דצריך שבירה דאע"ג דאפשר להחזירן לכבשונות מ"מ בישל בלא בלוע נמי אסר עירה לתוכו רותח מנין דלא תהני החזרת כבשונות דהרי כאן ליכא בשול לזה מייתי הגמרא דרשה דאפילו בכה"ג גמי צריך דוקא שבירה ודוק:

והשתא לפי זה י"ל דהיינו בעי דרב"ח בישל בלא בלוע מאי דמדאצטריך בו ש"מ דבישל בלא בלוע אסור ועל זה צריך בו דאפי' בעירה אסור בכה"ג או דלמא דבישל בלא בלוע לא אסור ובו אצטרך כתי' קמא דה"א דגבי עירוי הואיל ואינו מבשל כ"א כדי קליפה מותר לבשל בו אפילו בלא הגעלה דכיון דאיכא במה שבתוך הכלי ס' נגד הקליפה ודוק:

ושם בגמרא בלוע בלא בישל לא קמבעי לי' י"ל איך נעלם זה מרבא דפשט ממתני' דא' שבישל בו דא"ל בלוע בלא בישל לא מבעי ונ"ל לתרץ ומקודם נבא לתרץ שיטת הר"י הביאו הש"ך בי"ד ססי' ס"ח ס"ק ל"ג דפוסק דכ"ל אינו בולע אא"כ האור מהלך תחתיו והש"ך הקשה עליו ממשנתינו ולכאורה היא קושיא עצומה ותמוה איך נעלם

מר"י דנהרין ליה שבילי דתלמודא משנה מפורסמת ע"כ נראה לתרץ דבריו הקדושים והוא דלכאורה יש לרבינו ירוחם ראיה מפורשת מקרא דהרי הא דאם עירה לתוכה דהוי כבישול יליף הברייתא מדכתיב בו ואם כן א"ל דוקא בכ"ח דכתיב בו הוא דאמרינן דאם עירה לתוכו דטעין שבירה משא"כ גבי כ"נ דלא כתיב ביה בו רק כתיב ואם בכלי נחושת בשלה ומרק ושוטף במים א"ל דלא טעון מריקה ושטיפה כיון דאינו בולע וכשיטת הר"י אלא דזה ליתא ע"כ דהרי משנתינו קאמר בהדי' דא' שעירה לתוכו טעון מו"ש מבואר דאפילו בכלי נחושת שעירה הדין כן אמנם באמת יש לדקדק בלשון המשנה דנקיט א' שבישל בו וא' שעירה לתוכו כך הו"ל למנקיט קדירה שבישל בו או שעירה לתוכו רותח א"ו דאי תני הכי היא כיון דקתני קדירה שבישל בה ע"כ אמרי בכלי מתכת וא"כ דומיא קתני או שעירה לתוכו דהיינו ג"כ כ"נ וה"א דאפילו בכ"נ שעירה טעון מריקה ושטיפה ולפיכך נקט הלשון א' שבישל וא' שעירה לתוכו ואיירי שבישל בכ"נ וא' שעירה לתוכו בכלי עץ אבל בכ"נ אה"נ דאינו בולע אא"כ האור מהלך תחתיו ואם כן לא די שאין קו' ממשנה זו על ר"י אלא דאפי' ראיה יש לו ממשנה זו ודוק:

והשתא לפ"ז י"ל דודאי רבא הבין שפיר דבעי דרב ח הי' אבישל בלא בלוע והכא השיב דקתני במתני' שעירה לתוכו רותח וע"כ איירי בכ"נ דומיא דבישל בו וקשה הא כ"נ אינו בולע אא"כ האור מהלך תחתיו אע"כ דאפי' בישל בלא בלוע אסור אמנם רב"ח הבין ממשנתינו כדברינו מדקתני הלשון א' וא' ואם כן ע"כ דאיירי בכלי עץ ושפיר קאמר בלוע בלא בישל לא קא מבעי לי' כנ"ל ודוק:

והשתא לפ"ז מיושב היטב הא דמקשה הירושלמי והתניא אף בכ"נ כן ותמיה מדוע שבק הירושלמי מלהקשות ממתני' ומקשה מברייתא אלא ממתני' לא רצה להקשות דידע דמתני א"ל דאיירי בכלי עץ מדקתני הלשון א' וא' ולפיכך הקשה מברייתא דקתני בהדי' אף בכ"נ כן א"כ ע"כ מוכח דהא דקתני א' וא' הוא לאו דוקא רק איידי דקתני א' קדשי קדשים וא' ק"ק תני רישא נמי הכי ושפיר מקשה ודוק:

אמנם הר"י נראה שהיה סובר מדלא רצו הירושלמי לתרץ קו' ע"כ היה סובר דאין ראיה מזה דא"ל דאיירי שגם הכ"נ היה חם וכדמשנה הגמרא בפרק כיצד צולין דף ע"ו דאיירי בחם רותחת ועיין בר"נ במס' ע"ז כנ"ל לישב שיטת הר' ירוחם ודוק:

בספר טהרות הקודש הקשה דאמאי לא פשט רב"ח בעי שלו ממתני' לקמן דף צ"ד דקתני דאם אין בהם בנותן טעם אינו טעון מריקה" ושטיפה ואמאי להוי כבישל בלא בלוע אלא ודאי דאבישול בלא בלוע לא קפיד ולפענ"ד נראה דלק"מ דהרי צריך ליתן טעם איך עלתה ע"ד רב"ח דהתורה תאסר אפי' בישל בלא בלוע וצריך לומר דמשום דריח הקרבן

היה בתנור ולפיכך בעי אי מרבינן נמי כה"ג מדרש דבו דאפי' ריח שהי' כמו בלוע וק"ל והשתא לפי"ז י"ל דלא מצי לפשוט ממתני' דשם אפי' ריח ליכא דגם ריח נתבטל בחולין שהי' ג"כ שם ודוק:

הנה הרמב"ם פסק דבכ"ח הוי ספק אי טעון שבירה בבישל בלא בלוע והקשה הכ"מ דהו"ל לפסוק לחומרא כדין כל בעי דלא אפשט והלח"מ הק' דהבעי היה גם כן אכ"ל דטעון מריקה ושטיפה ואמאי נקט איהו דוקא כ"מ וא"ל דהרמב"ם היה סובר כיון דהוי בעי דלא אפשט אם כן האיך ניזל לחומרא ולשוברה דלמא בשול בלא בלוע לא אסר ואם כן עבר על בל תשחית אמנם כל זה הוא דוקא בכלי דטעון שבירה אמנם בכלי דצריך מריקה ושטיפה בודאי ס"ל לרמב"ם דאזלינן לחומרא ודוק:

ועיין בתוס' בד"ה עירה וכו' מכאן מדקדק ר"ת דעירה ככלי ראשון ולכאורה צ"ע איך מובן מכאן דלמא טעם התורה משום בלוע וכן פירש רש"י בד"ה ה"ג בסוף למדרש דאם נבלע וכו' ונראה דר"ת לא היה גורס כגירסת רש"י ת"ל בו רק הכי היה מפרש ר"ת מדקאמר הקרא הלשון וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ולא כתיב ואם כלי חרס בשלה ישבר אלא ודאי דגם הקרא הכי פירושו וכלי חרס אשר תבושל בו דהיינו דהכלי גופו נתבשל בו. על ידי עירה דמבשל ישבר אם כן מבואר דעירה מבשל דהרי אפי' בכלי מבשל מכ"ש באוכל ואין להק' איך שייך בישל בכלי גופא זה ליתא דגם בכלי שייך כן דחרס רכיך הוא ועירה מרפה אותו ודוק ועיין בס' טהרות הקודש מה שמדקדק בדבור זה ולפמ"ש ניחא:

בא"ד יהיה מתיר מתוך כך לערות רותחין על התרנגולת כדי למולגה ונראה דמ"מ הי' מצריך להדיחה מדם בעין שעלי' דהיינו מדם בית השחיטה דאל"כ הר ע"כ הרשב"ם מודה דעכ"פ מבליע כמבואר בפ' כ"צ דמשני אימא חם לתוך צונן קולף וא"כ אם לא ידיחה הרי הרותחין מבליעין הדם בעין וק"ל:

בא"ד ור"ת היה אומר דעירה ככלי ראשון דאדרבה דייק מסיפא דקתני אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דמשמע הא לערות אסור וא"ל דהרשב"ם הי' סובר דכמו שכתבו התוס' גופא בס"ה לר"ת וז"ל ולא דמי לתבלין דשרי כפ' כירה ליתן לתוך הקערה או ליתן לתוך התמחוי דעשוין למתק את הקדירה ולא מחזי כמבשל ע"ש והשתא לפ"ז י"ל דס"ל לרשב"ם דלא מבעי קאמר דל"מ לערות דשרי כיון דאינו מבשל אבל נותן לתוך הקערה ה"א דמחזי טפי כמבשל קמ"ל ודוק:

ועוד לדבריו קשה האי משנה למ"ד עילא' גבר וא"ל דס"ל דהא לא קו' היא דהרי גם שם מייתי הגמרא סיעתא למ"ד תתאי גבר ועין מ"ש המגיני שלמה במסכת שבת דף

מ"ב ע"א בתוס' בד"ה נותן שכתבו וז"ל דא"כ יקשה מהכא למ"ד עילאה גבר וכתב ג"כ כמ"ש ע"ש:

שם **בא"ד** וי"ל דמיירי כגון דליכא אלא כדי חיוב חלה מצומצמת או מעט יותר דבתר קליפה לא נשאר כשיעור חלה עכ"ל וקשה לי לפ"ז א"כ הדרא קושית התוס' שם בד"ה ות"ק לדוכתה דהו"ל לגמרא לתרץ דפליגי בפלוגתא דעילאה גבר ואמאי צריך לשנות תברי מי ששנה זו לש"ז וליכא לתרץ כתרוצם שם דגמרא רצה לתרץ דכייל הברייתא לאיירי בכל ענין וקא פסיק ותני בברייתא ואף על גב דליכא כ"א שיעור חלה מצמצמת ז"א דהרי אף לפי מה דמשני נמי ע"כ איירי דליכ' כ"א שיעור חלה מצומצמת וצ"ע. והנה אמרתי דהתוס' מקשים שם קושיתם דוקא לשטתייהו משא"כ לשיטת רש"י לק"מ והוא דבמסכת שבת דף מ"א ע"א מבואר לשיטת רש"י דב"ה ס"ל תתאי גבר מדהותר חמין לתוך צונן ע"ש וא"כ לפ"ז מתורץ קושי' תוס' דליכא למימר דפליגי בעילאי גבר או תתאי דא"כ ע"כ ב"ה עילאי גבר והרי ב"ה מתיר חמין לתוך צונן א"כ ס"ל תתאי גבר אמנם התוס' לשיטתייהו דפליגי התם בד"ה נותן ארש"י וס"ל דטעמא דב"ה הוא משום מים מרובים א"כ שפיר מקשים ודוק:

והשתא לפ"ז אמינא אנא לישב קו' המגיני שלמה באותו דיבור שהקשה אמ"ש תוס' שם דא"כ יקשה מהכא למ"ד עילאי גבר ולמ"ד תתאי גבר נמי מבשל כדי קליפה והקשה המג"ש ב' קושית א' דהלא גם במס' פסחים מייתי הגמרא תניא כוותיה דשמואל ודלא כרב וא"כ אף שם קשה לרב. ב' גם מה שהקשו הא עכ"פ מבשל כדי קליפה א"ל דס"ל לרש"י כרשב"ם דס"ל דאפי' כדי קליפה אינו מבשל עכ"ל [והנה באמת מה שר"ל דס"ל לרש"י כרשב"ם עיין בספר הישר לר"ת ותמצא בהדי' דס"ל לרש"י ז"ל כר"ת] אמנם לפמ"ש ניחא והב' קו' התו' תלי' אחת בחברתה והכי מקשה התוס' דבשלמא בלא"ה ל"ק עלה דרב מהני ברייתות דמייתי הגמרא שם סייעתא לשמואל דהי' רב יכול לתרץ דברייתות דאיזה המעיסה ואיזה החליטה פליגי ב"ש וב"ה בפלוגתא דעילאי גבר וס"ל לב"ה עילאי ואנא דאמרי כוותיה אבל השתא שפירש רש"י ז"ל דב"ה ס"ל תתאי גבר ומש"ה הותר חמין לתוך צונן א"כ שפיר הקשה לרב מברייתא דהכא מב' ברייתות דמייתי הגמרא התם ודוק ומתורץ קו' המג"ש והנה לכאורה צ"ל מה שדחיק רש"י ז"ל שלא רצה לפרש כשיטת התוס' דטעמא דב"ה משום מים מרובים ע"כ נראה דהי' לרש"י לשיטתו דסובר עירה מבשל כדי קליפה קשה קושית התוס' דלשני הגמרא דפליגי בפלוגתא דעילאי גבר וכ"ת כתירוצם א"כ תקשה דאכתי ע"כ צריכין אנו לומר דאיירי הברייתא דליכא כ"א שיעור חלה דאל"כ הא עירה מבשל כדי קליפה ומ"ט דב"ש כקושית התוס'

בסוגיין אלא ע"כ דס"ל לב"ה תתאי גבר וא"כ ליכא לתרץ התם כן א"כ שפיר דייק רש"י כן מ"מ מבואר דרש"י ס"ל דעירה מבשל כדי קליפה א"כ שפיר הקשו במ"נ:

מאי לערות מן הקלוח אר"ח מחלוקת ר"י ור"י עיין בש"ק דמביא מזה ראיה לר"נ דר"י לא הדר ביה ולפענ"ד י"ל דדעת הר"נ די"ל דבעי דירושלמי הי' מאי לערות מן הקלוח היורד מגובה למטה דעכ"פ נתקרר הקלוח קצת די"ל דהא דמבואר דעירוי ככלי ראשון ממתני' דזבחים היינו במערה מקדירה לקדירה ולא מגביה הקדירה אבל במגביה הקדירה למערה ומערה לקדירה י"ל דאינו מבשל ובזה לא הודה ר' יוסי אלא דר' יונה ס"ל דזה גם כן אסור דאסור לערות מלמעלה למטה ודוק:

ומה שתמה בש"ק דמאי ראיה מייתי מהא דאמר איזהו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו די"ל דהיינו לענין חיוב כרת אבל עכ"פ אסור הוא ואין הירושלמי מקיל טפי מגמרא דידן אלא דמביא ראיה מהא דאמר במתני' שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ואמר בגמרא הדיח אר"י חייב חטאת ולפע"ד י"ל דבעי דירושלמי היתה אם עשה כן בשבת אם חייב חטאת בכל ענין משום דעירוי מבשל בכולה או שאינו מבשל אלא כדי קליפה ואם כן צריך לשער אם יש בקליפה כשיעור גרוגרות דאם אין בו כשיעור גרוגרת לא הוי רק כחצי שיעור וליכא חטאת ולזה השיב דאמר ר"ז איזהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו שאז הכל הוא חליט ואינו מחמיץ כלל הא כל שאין האור מהלך תחתיו י"ל דבתוכו מחמיץ ה"ה כן לענין מבשל בשבת הוי תבשיל ברור כלומר שכולו נתבשל הוא דוקא באור מהלך הא כל שאין האור מהלך תחתיו י"ל דאינו מבשל אלא כדי קליפה א"כ צריך לשער אם יש בקליפה כשיעור גרוגרת לחייב חטאת וא"כ הא דאמר ר' יוסף חייב חטאת בהדיח הוא בהי' בו כשיעור בהקליפה דזה מבשל עכ"פ אפילו בעירוי ודוק:

וי"ל הא דבעי ר' יצחק קימי ר' מנא עשה כן בשבת הוא בערוי והשיב ליה כמ"ש ודוק ועכ"פ מבשל כדי קליפה ודוק:

דף טו **וכאן** איזה תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו ועיין בש"ק דתמה דתקשה ליה מתני' דקתני חוץ מקולייס האספנין שהדחתן הוא גמר מלאכתן אע"ג דהוי רק הדחה ולפענ"ד נראה דאפשר דהא דחייב הוא משום מכה בפטיש דהדחה הוי גמר מלאכה שלהם וחייב חטאת אבל לא משום בישול ועיין ירושלמי פ' כלל גדול ה' ב' דף כ"ח ההן דשחק תומא גמר מלאכתו חייב משום מכה בפטיש:

ויש לישב בזה פלפול בבבלי דף ל"ח דפריך גלגול מאי ומתרץ ר' יוסף גלגול חייב חטאת ומביא ראיה מקולייס האספנין ולפי הנ"ל דהא דאמר חייב חטאת בגלגול הוי ג"כ משום

מכה בפטיש ומביא ראיה מה דתנן שהדחתן זו גמר מלאכה ודוק היטב ויש לישב בזה ג"כ הסוגיא בדף קמ"ה ע"ב וקצרתי:

ע"ד דר' יהודא יין כחומץ הקשה אמ"ו הגאון מו"ה משה סופר זצ"ל אמה שהקשה הרא"ש בע"ז דף ס"ח בסוגיא דעכברא ושיכרא והלא האי שיכרא חלא צונן הוי למה נאסרה בנפילת העכבר והלא העיד אותו רשע שכך נהגו ודווקא אם נפל זבוב בכוסו של א' זורקו ושותהו עיי' בבלי מגילה דף י"ג ע"ב ותמה הגאון הנ"ל אמאי לא הביא ראיה מסוף מס' גיטין דקאמר יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזרקו ושותהו וזהו מדת כל אדם יעיי"ש לק"מ דיכול להיות דשם קאמר בכוס של מים וכדומה דליכא קיוהא אבל יין דאיכא קיוהא וחריף וכדאמר הירושלמי פה דיין כחומץ ה"א דאסור אפילו בצונן לפיכך מביא ראיה מדברי הרשע דהעיד כך איין מדקאמר ואלו המלך נוגע חובטו ואינו שותהו כנ"ל:

אלא דאדברי הרא"ש גופא קשיא לי דלמא שאני יין דאע"ג דהוא צונן מ"מ הוי חריף ואסור והא דהעיד אותו רשע איהו העיד אמים או חלב דאם נופל זבוב לתוך כוסו זורקו ושותהו והא דאמר ואלו אדוני מלך נוגע חובטו בקרקע היינו משום דחכמים עשאם כזבים לכל דבריהם. אלא דזה אינו דהרי הך דהוי כזבים לכל דבריהם הוא רק מגזירת שמונה עשר דבר שנגזרה מב"ש וב"ה ועדיין לא היתה אז זה הגזרה ואף על גב דבירושלמי סוף פ' האשה קאמר דטעמא דב"ה דאמר כל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר הוא מדכתיב אתם ושביכם מה אתם צריכים הזאה ג' וז' אף שביכם צריך הזאה ואם כן נכרי מטמא מ"מ הרי הוא גופא מסיק שם דהוי רק אסמכתא וגמרא דידן ודאי לא ס"ל כך ועיין בס"פ האשה בבלי:

ודע דהתוס' בשבת דף כ"א ע"ב בד"ה שהיה מונח בחותמו של כה"ג תמה אי גזרו אז שיהיו כזבים ע"כ הרי נטמא בהיסט ותי' דאיירי שהיה טמון בקרקע ועי' בר"נ דתי' דאפילו לא היה טמון בקרקע מ"מ ע"כ לא ראוהו דאלו ראוהו הי' פותחין אותה וצל"ע דאי לא היה טמון הלא יש לחוש דלמא הסיטו מחמת כח ועיין ברמב"ם פ"ח מה' משכב ומושב היא דבהסט מחמת כחו טמא יעיי"ש היטב וצ"ע:

הלכה ו

הרי מוקצה שיבש וכו' הכי בכלים פי' בתמי' וכי אפשר לתרץ הכי בכלים אהא כנ"ל ודוק וא"צ להגהות הק"ע והירושלמי הניח קושי' זו בצ"ע אמנם באמת הבבלי פליג וס"ל לפשיטות דמוקצה שיבש מותר ועי' מ"ש ריש ביצה בע"ה. וא"כ ס"ל דגם ר"י ס"ל מוקצה שיבש מותר ועיין ב"י או"ח סי' ש"י:

ע"ב **נר** מאוס פמיט אינו מאוס עיי' בש"ק דלא שמיע להך ברייתא דאית ליה לרבי יהודא מוקצה מחמת מיאוס ולא דק אלא דירושלמי מוקי לה בדלא הדליק בה בשבת ואתי כר"י דאית ליה מוקצה מחמת מיאוס ונר מאוס ודוק:

הלכה ח

דף טז **נותנין** כלי תחת הנר ולא יתן לתוכו מים עיין בק"ע ועיין בתוס' ד"ה מפני שמקרב וכתבו ואף על גר דאם יעשה בשבת הוי רק מלאכה שא"צ לגופה אפ"ה ראו רבנן לגזור בכה"ג גזרה לגזרה וזה דוחק ונראה דמזה יש גם כן ראי' להרמב"ם דפסק כר' יהודה דמלאכה שאצ"ל חייב עלי' משום דסתמא דסוגיא דפה אזלא כוותיה דמוקי מתני' אליבא דמתרץ ר"א מפני שמקרב א"כ אף על גב דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה וע"כ דמוקי לה כר"י כנ"ל ודוק:

ר' זעירא דר' יוסי הוא וצ"ע תקשה ר"י אינו אוסר כ"א בשבת אבל בע"ש מי אמר וכדמקשה בבבלי ונראה דס"ל לירושלמי כיון דפליגו אפי' במחיצה של מים א"כ י"ל דבמחיצה של מים אוסר ר' יוסי אפי' בע"ש והא דאינו אוסר רק בשבת הוא במחיצה של כלים ועיין בא"ר וא"ז מה שהקיל לעת הצורך לתת מים לתוך הקנה מע"ש קודם שהדליק את הנר ומה שדחה בש"י דבנר חלב שאני אינו דטעמייהו הוא משום דכיון דעדיין לא הדליק יש לסמוך לעת הצורך על אור זרוע וגם הואיל והוי בתוך הנר גופא הכל יודעים שאסור ליגע ולא שייך שיעשה כך בשבת וכך פסק ג"כ בס' חיי אדם ה' שבת סוף כלל ה':

סליק פרק כירה

פרק ד במה טומנין

במה טומנין וכו' לא בגפת עיין ברטנורא פסולת של זפת ושומשמין וכך כתב הרמב"ם עי' בפ"ד מה' שבת והקשה הכ"מ מנ"ל דפסולת שומשמין אסור הלה הוא בעי דלא איפשיט ואזלי' לקולא וכתב הכ"מ די"ל מדקתני סתם ולא בגפת י"ל דס"ל עוד דאי מתני' איירי דוקא בגפת של זתים א"כ הו"ל למתני' למחשב לקמן בהנהו דטומנין גפת של שומשמין ודוק:

ולא במוכין וי"ל מדוע הפסיק התנא במוכין דאינו גידולי קרקע בין זגים ועשבים דג"ק נינהו הו"ל לחשוב קודם עשבים וצ"ל דהתנא חשיב קודם הנהו דמוסיפין הבל טפי מחברו וקודם קודם חשיב וצ"ע אי תבן מוסיף הבל טפי ממוכין:

ויש בה מקום לישב הרמב"ם דפוסק בפ"ד מה' שבת פ"א וז"ל יש דברים שאם טמן בהם התבשיל הוא מתחמם ומוסיפין בבישולו כעין האש כגון הגפת וזבל ומלח וסיד וחול.

או זגין ומוכין ועשבים בזמן ששלשתן לחין אפי' מחמת עצמן וכו' עכ"ל והקשה הלח"מ ואחר דאיבעי לא איפשט מדוע פסק לחומרא במידי דרבנן והו"ל לפסוק בלחין מחמת עצמן לקולא ותי' דמתני' משמע בכל ענין והקשה תו לדעת רבינו איך רצה הגמ' לפשוט מדקתני במתני' מוכין ולחין מחמת עצמן היכא משכחת לה הא אפשר לאשכוחי בלחין מד"א ותי' דרצה לפשוט מדקתני דומיא דמוכין וכי היכא דמוכין מחמת ד"א וכו' והנה תי' זה דחוק הא מתני' קתני אבל טומנין בהם כשהם יבשים משמע הא כשהם לחים אפי' מחמת עצמן אין טומנין בהם ואיך עלה על דעת המקשן דנימא דומיא דמוכין קתני דלחין מ"ע נמי טומנין בהם, ועוד בלא"ה אין מקום להקשות דנימא מדקתני דומיא דלמא הא כדאיתא והא כדאיתא אמנם לפי הנ"ל ניחא די"ל דהכי פריך מדקתני מוכין באמצע ולא קתני כל גדולי קרקע גבי אהדדי אלא ודאי דלהורות דוקא כמו מוכין מחמת דבר אחר הוא דאין טומנין הא מחמת עצמן טומנין ודוק עוד י"ל דהכי פריך אמאי איצטריך למתני מוכין השתא בהנהו דלחין מחמת עצמן אין טומנין ק"ו בלחין מדבר אחר אלא ודאי להורות דוקא מד"א ושפיר מקשה ודוק אלא דתמיה' מדוע לא הזכיר הרמב"ם תבן וצ"ע:

וכר' אלעזר ב"ע דאמר קופה וכו' פי' דלראב"ע דס"ל דקופה מטה על צדה א"כ שפיר יש לחוש שמא יחזור אח"כ בשבת משא"כ לרבנן כיון דס"ל דאין צריך להטות הקופה על צדה אבל עכ"פ אם רואין שהגיזן נפלו לתוכה אסור כדאמר בבבלי דף נ' ע"ב הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר וא"כ איך שייך לגזור שמא יחזור הא בגפת וחול תיכף נופל לתוכה כשנוטל הקדרה וא"כ שוב אסור להחזיר ומתורץ קושית הש"ק על היש מפרשים ודוק:

וקאמר עוד די"ל דאתי אפינו כרבנן משום דאינון אמרין אם ה תה יורה פי' אם היה סימן שיורה שיחד הגפת הלז והטמנה מותר אפילו לטלטלן תו כנ"ל ופירושו דקרבן עדה הוא דחוק מאוד בעיני וא"א להלמו כלל ועיין בבבלי דף פ"א דאמר רב ששת אם יש עליו עד מותר והוא גם כן כמ"ש עיי"ש היטב:

מפני ביטול בית המ"ד עיין מ"ש בירושלמי ריש ברכות דזה הירושלמי הי' בהעלם מהגאון בעל שערי דעה:

הדא אמרה אפר שננן י"ל איך נשמע זה ואפשר מדנקטה הברייתא אין טומנין ברמץ ולא קתני אין טומנין באפר אלא דאפר היה משמע אפילו צונן לפיכך נקט רמץ דמשמע דווקא חמה כנ"ל:

בשלא רבת רקבובותן עי' בק"ע דסיים ואם דבר שאינו מוסיף הבל הוא שרי וצ"ע הא כ' לעיל דאפי' שו' בשו' שרי:

לא שהסלעי' עיין בש"ק מה דתמה על הרמ"א ולפענ"ד הרמ"א לא ס"ל כגרסת ר"ח שהביא התוס' א' דפשטא דידי' דוחק בלשון הסוגיא דוק שם. ועוד דהרי שם בעי הגמרא לעיל מיניה וסד בסיד תנן או דלמא או סד בסיד תן ורצה הגמרא לפשוט דפשיטא דוסד בסיד תנן דאל"כ לערבהו ולהשוינהו ודחה דלמא משום דלא דמי רישא היזקא דמתונא סיפא היזקא דהבלא והשתא אי ס"ד כפי' ר"ח דטעמא דסלעים דמרחיקין מן הכותל הוא משום דמשתרי א"כ גבי סלעים לפ"ז הו"ל הזיקא דמתונא כמ"ש התוס' שם בד"ה משום וא"כ אכתי קשה לערבינהו ולתנינהו ואי משום דסיפא הוי הזקא דהבלא זה אינו דהרי חשוב ג"כ סלעים דלא הוי היזקא דהבלא וא"כ הו"ל לגמרא לעיל לפשוט דוסד בסיד תנן אלא וודאי דאין הפי' כפי' ר"ח ודוק ושפיר פסק רמ"א ובאמת בבלי מחולק על הירושלמי וקיי"ל כבבלי בכ"מ כנ"ל ודוק:

דף יז **מ"ד** טומנין בשל זהב עיין בש"ק מה דתמה דהוי ליה לאוקמי בסלעים ממש תמהני שנעלם ממנו דבור תוס' במתני' ר"פ לא יחפור דהרגישו בזה ותי' דניחא לי' לאקמי הכל בשל מתכות אלא דנראה מהתוס' שם שהי' להם גרסא אחרת עיי"ש:

לא סוף דבר לחין עיין בש"ק ועיין מ"ש במתני' בשיטת הרמב"ם ומה שתמה אמ"א סי' רנ"ז ס"ק יו"ד דהו"ל להביא גם האי דין דלא יטמין אפילו בדבר המוסיף הבל בקדירה מלאה מים שמא ישפוך נ"ל דס"ל לש"ע דהרי אע"ג דירושלמי פשיטא ליה אפילו בלחין מחמת דבר אחר נמי אין טומנין מ"מ הרי הבבלי מספקא ליה אלא דיש לנקוט פשיטותא דירושלמי מ"מ היכא דאכתי אינם לחין אלא דיש לחוש שמא ישפוך קצת מן המים מ"מ אף אם ישפוך מ"מ שמא לא יתלכלך הרוב וא"כ הו"ל כטומן בדבר המוסיף ובדבר שאינו מוסיף דהעלה הירושלמי לעיל דצריך להיות דוקא הרוב ממוסיף הא שוה בשוה טומנים כדבעי לעיל בללן מהו וע"ש וא"כ לפ"ז איכא ספקא טובא א' שמא לא ישפך כלל ואת"ל שישפך מ"מ שמא לא יתלכלך רוב המוכין ואת"ל דיתלכלך הרוב שמא לחין מחריא אינו אוסר איהו דבטומן בלחין מד"א נקטינן בירושלמי מ"מ היכי דעדיין לא נתלכלכו בודאי אין לחוש שמא יתלכלכו הרוב כיון דאפי בנתלכלך הכל מסופק אפי' הבבלי כנ"ל ודוק:

תמן תנינא וכן בגפת חדשה עיין בש"ק דתמה שהשמיטו הפוסקים ולפענ"ד נראה דקשה להו להפוסקים די"ל דבטהרות איירי בגפת של שמשמין ולפיכך לאחר י"ב חדש נתיבש היטב אבל במתני' איירי בגפת של זתים וא"כ מאי מייתי הירושלמי האי וכן בגפת חדשה

אע"כ דס"ל לירושלמי דולא בגפת דמתני' איירי בכל מיני גפת אפי' בשמשמין ומיושבים עפ"י הרמב"ם והפוסקים דס"ל דאין טומנין בכל גפת משום דע"כ הירושלמי ס"ל דגפת דמתני' איירי בכל מיני גפת דזתים ושומשמין כנ"ל והא דלא הביאו דלאחר י"ב חדש מותר י"ל דס"ל כיון דגמרא דידן לא הביא כך ע"כ ס"ל לבבלי דלא דמי הך דהכי להך דטהרות די"ל דאע"ג דנתיבש לאחר י"ב חדש ואינו מטמא תו התנור מ"מ לענין מוסיף הבל אפילו בנתיבש מוסיף ודוק:

ועוד אמרתי ע"ד חדוד לתרץ הרמב"ם הנ"ל דהביא סתם דאין טומנין בגפת משמע אפילו בשומשמין ובגמרא הנ"ל בעי דלא איפשטא ותמה הלח"מ דהו"ל לפסוק לקולא ונראה לפענ"ד משום דלכאורה י"ל מאי ס"ד דגמ' למימר דבגפת ובשומשמין טומנין אם כן איך כתב התנא סתם גפת הלא אפשר למטעי ולאסור אפי' בגפת דשומשמין וע"כ צ"ל דלא איכפת ליה לתנא אם נטעה כיון דלמא נפקא טעות רק לחומרא ולמיסר גם כן גפת דשמשמין. אלא כיון דמצינו דבטהרות דקתני גם כן גפת סתם דכישנה טהור וקשה הא שם נפקא מיניה קולא דנאמר דאפילו בגפת דבותים נמי בישנים טהור ואם כן אי היה איירי רק בגפת דשמשמין א"כ הו"ל לפרש דלא נטעה אע"כ דבגפת היינו בכל מיני גפת ה"ה כאן וזהו דבא הירושלמי להורות לנו דמתני' זאת בכל מיני גפת ודוק ושפיר פסק הרמב"ם:

ע"ב **אתי** דר' אבא בר חנה כר' חנינא וכו' והיה אומר לנו בחרו לכם חלקי אבנים עי' בק"ע דבמחשבה לחוד לא מהני וצל ע על המגיד משנה פ' כה מה' שבת ה' כ"א דכתב דהרמב"ם ס"ל לחלק בין חריות לאבנים דחריות עומדת לכך ולכך מפני כן מחשבת ישיבה מוציאה מידי מחשבה דלעצים אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי לישיבה לפיכך בעי מעשה ומש"ה שפיר פסק הרמב"ם יעו"ש היטב וצ"ע א"כ איך קאמר הירושלמי אתי' דר' אבא כר' חנינא דלמא ר"ח דוקא באבנים ס"ל דבעי מעשה משום דלא קיימו כלל לישיבה משא כ בחריות וצ"ע לכאור':

באמת עלה ברעיוני לומר רא' לדברי המגיד משנה והוא דלפי המבואר בסוגי' דבבלי דס"ל לרב אסי יושב אע"פ שלא קשר ואע"פ שלא חשב והרי בדף קכ"ה ע"ב איתא רב אסי אמר צאו ושפשפו אמר להם הרי דס"ל בהדי' דבעי מעשה אמנם לפי דברי הרהמ"ג לא קשי' מידי דשם איירי באבנים דעומדים דוקא לבנין לפיכך בעי מעשה משא"כ בחריות שפיר ס"ל לר"א דסגי ביושב אע"פ שלא קשר וחשב. אבל מ"מ מדברי הירושלמי הנ"ל יש לעיי' וכמ"ש ואפשר דס"ל לרמב"ם דדוקא בנדכך של אבנים כדאמר הבבלי זה קאי

דוקא לבנין משא"כ הירושלמי דנקט הלשון חלוקי אבנים והמה קאי ג"כ לתרווייהו כנ"ל ודוחק דבאמת לשון חלקי אבנים אבנים שהוחלקו לבנין:

ערבת הירדן למה הוא טמאה ע' בק"ע דכ' דקושי' הוא הא שאר ספינות טהורות מדכתיב דרך אני' בלב ים ולא דק והרי האי מתני' דפ' ר"ע דיליף דספינה טהורה מדרך אני' בלב ים באמת ס"ל דגם ספינת הירדן טהורה רק לחנני' דס"ל דספינה טהורה משק א"כ ספינת הירדן טמאה והאי משנה דכלים אתי' כחנני' כדאיתא בהדי' בבבלי פ' ר"ע ע"ש היטב. אלא הכי מקשה ערבת הירדן למה היא טמאה דוקא ולא שאר ספינות מדתנן במס' כלים דוקא ספינת הירדן וקשה מה נשתנה משאר ספינות לזה מתרץ מפני שמטלטלת מלא ורקן ואתי' כחנני' כדאיתא בבבלי ופשוט.

הלכה ג

אם נתקלקלה הגומא ע' בש"ק וע' מש"כ לעיל בפ' כירה בד"ה הניחו לארץ בישוב שיטת הפוסקים:

נתגלה מבע"י וקדש עליו היום עיי' בש"ק ד"ה נתגלה תמה דאדרבה מירושלמי מבואר להפך ולפענ"ד נראה דהם פרשו הכי דירושלמי מקשה נתגלה מבע"י פי' דהתחיל לגלות מבע"י ולא הספיק לגלותו עד שקדש עליו היום מאי לזה פשיט הירושלמי מהא דתני אין טומנין אבל מוסיפין וכו' הרי מבואר דאפי' במכסה רק במפה כל שהוא מותר אח"כ לכסות א"כ ה"ה בהתחיל לגלות מבע"י ולא הספיק לגלותו לגמרי דמותר א"כ משמע דוקא בלא הספיק לגמרי לגלותו מבע"י משמע הא כל שגילה לגמרי מבעי דאסור ושפיר פסקו ודוק ויש ראי' מירושלמי דאלו לפי' ק"ע א"כ לא פשיט הירושלמי בעי' שלו ולא משמע כך ודוק:

אלא כרבי עיי' בש"ק מה שתמה ארש"י ז"ל דא"כ מאי פריך הירושלמי ולפענ"ד דזה באמת פשט הירושלמי כאן לשעה דעושה רק לשעה שלא יחם מחום הקיץ ותיכף ישתה אותה רק שלא יחם עליו השמש ומשו"ה מותר כאן לשהות היינו דרוצה להפשיר ורוצה להשהותה וזה אסור כנ"ל ודוק:

סליק פרק במה טומנין

פרק במה בהמה

דף ח"י **מה** אמבטוס חמר סלק ע' בק"ע ולפענ"ד היא חמר דימא עיין בבלי ע"ז דף ל"ט אמר אביי חמרא דימא שרי ודרך להוליך אותן באמבטי של מים להראות לבני אדם:

הלכה כדברי התלמיד וכו' פי' הלכה כתלמיד דהוא רב יהודא אמר שמואל דאמר זו דברי ר' יהודא דאמר אין חוששין לזרע האב אבל חכמים אומרים כל מיני פרדות אחת

הן ומדקרא לחנני' בלשון ש"מ דס"ל דהלכה כוותי' ועיין בבלי חולין ר"פ אותו ואת בנו דף ע"ט והק"ע במח"כ לח ע"ש ודו"ק. ובסוגי' דחוששין לזרע האב הארכתי הרבה ואין כאן מקומו. ועיין בספרי תואר משה פרק מ"ב סי' ב':

ר"ש בשם ר' זעירא כמה דתימר לענין איסור עיין בק"ע ופירושו דחוק ויותר הי' לו לפרש לפי פירושו דהלכה כדברי התלמיד היינו כר' יהודא דאמר אין חוששין לזרע האב א"כ כמה דתימר לענין איסור דנולדים מן החמור עם הנולדים מן הסוס אסורים דאין חוששין לזרע האב כן כל בהמה לענין היתר דהיינו בתייש הבא על הצבי' וילדה בת ובת ילדה בן ושחט הבת ובנה דאין אותו ואת בנה נוהג דאין חוששין לזרע האב ושה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו כדאיתא בבבלי חולין דף ע"ח ע"ב ודוק שם:

ולפמ"ש דס"ל לירושלמי הלכה כחכמים דכל מיני פרידות אחת הן וחוששין לזרע האב וא"כ פרי עם האם אסור היינו כמה דתימר לענין איסור דחוששין לזרע האב ופרי עם האם אסור כך כן בכל בהמה לענין היתר באותו ואת בנו ג"כ דתייש הבא על הצבי' וילדה בת ובת ילדה בן אסור לשחוט הבת ובנה משום דחוששין לזרע האב ודוק

תפתר בעשויין להנותן ע' בק"ע והוא ב' תרוצי דבבלי דר"י נפחא מתרץ בבאין מנוי אדם לנוי בהמה ובאמת צל"ע לפי מה דפסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות כלים דכל הכלים יורדים לטומאה במחשבה ואינם עולים אלא ע"י מעשה א"כ אמאי הוצרך לתרץ בבאין מנוי אדם הו"ל לתרץ כפשוטו שחושב עליו לאדם ותיכף ירדו לטומאה:

אלא כר"ש וצ"ע הרי לקמן בהלכה ג' איתא אסי אמר לכלאים נצרכה וע"כ דס"ל לתנא דבר שאין מתכוין אסור כמ"ש רש"י ז"ל בבבלי שם וראיתי שכבר הקשה כן מבש"י ע"ש ונראה לפענ"ד משום דלכאורה יש לדקדק בסידור הירושלמי דמתחלה מקשה אהא דמזין עליהם הא תכשיטי בהמה טהורין ומתרץ בעשוין להנגותן ופי' בק"ע להנהיג את הבהמה ואח"כ מקשה אריש דמתני' דקתני ונמשכין בשיר ואינו עושה חריץ הו"ל להקשות קו' זו קודם ונראה בעיני דלכאור' בלא"ה הי' אפשר לפרש הא דקתני ונמשכין בשיר היינו שקשורין בבהמה ולא הוא הוי המושך וא"כ לא קשה דעושה חריץ כיון דהוא אינו מושך אבל השתא דמתרץ דהא דקתני ומזין עליהן איירי בעשוי להנהיג כגרסת הק"ע וא"כ ע"כ דאדם הוא המושך א"כ שפיר קשה דעושה חריץ דזה דוחק לתרץ דהא דקתני ונמשכין איירי ע"י בהמה והא דומי' דמזין עליהן קתני דאיירי ע"כ בעשוי למשוך בה האדם עצמו ודוק:

והשתא לפ"ז י"ל דהאי דמשני דאתי' כר"ש ס"ל באמת כתי' ר' בא לקמן דטעמא דלא יפרק הוא מפני החשד ולא תקשה כ"א לרב אסי דמתרץ לקמן משום כלאים א"כ קשה

לדידי' איך קתני ונמשכין הא עביד חריץ לזה י"ל דס"ל כר' יצחק נפחא בסוגי' דבבלי דמתרץ בבא מנוי אדם לנוי בהמה והא דקתני ונמשכין איירי בבהמה המושכת ודו"ק היטב:

ובש"י חולק דשאני גבי כלאים דהוי פסיק רישא ונכון ואין להקשות הא בימות החמה דבלא"ה חום הוי פסיק רישא דלא ניחא לי' י"ל כתי' הרא"ש בשבת ק"י דלשיטת הערוך הוי דוקא כן בשבת דבעינן מלאכת מחשבת משא"כ בשאר אסורין דייק שם ומכאן נמי ראי' ידידי הרב המה"ג מו"ה מיכל קיצע ז"ל הקשה סתירת המשניות בשבת דף פ"א ונעלם ממנו דגבי כלאים הוי פסיק רישא ע"ש:

הלכה ב

שמואל אמר בקשורה לו מע"ש עיין בש"ק מה דתמה על הרא"ש דפי' טעמא דשמואל משום שמשמש בבעלי חיים מ"ש מרדעת מכל אינך שחוזות כבולות לבובין שלפענ"ד לא ק"מ דשמואל דוקא נקט מרדעת דהוי משתמש בבעלי חיים ממש משא"כ שחוזות כבולות הוי רק צדדין ועיין בבלי שבת דף קנ"ד ע"ב גבי אבי' אשכחי' לרבה דהוי משפשף לברי' אגבי' דחמרי' וכו' וא"ל רבה צדדין נינהו דשרי יעו"ש בסוגי' היטב ומש"ה קאמר דדוקא מרדעת צריך להיות קשור מע"ש דהוי משתמש ע"ג בהמה ממש והוי דומי' דאין רוכבין משא"כ בשחוזות כבולות ומתורץ נמי קו' שני' דצדדין אתא לאשמעי' אה"נ דאתא לאשמעינן דצדדין מותרין ובאמת מתני' ר"מ היא דהוא בר פלוגתא דר' יהודא דמתני' וס"ל צדדין מותרין [וע' בבלי רש"י דף נ"ג ד"ה תנאי היא במתני' ר"מ שרי וכו'] דרשב"א דהביא הירושלמי הוא רשב"א דאמר משום ר"מ הבבלי הנ"ל דף קנ"ד ואשמעי' שמואל דצדדין מותרין כרשב"א ודלא כמו שהבין הש"ק דס"ל לשמואל צדדין איסורין דזה אינו דמרדעת שע"ג החמור לא חשיב צדדין והמקשן דהקשה מקושרין חבל אבוס בפרה הא מדמה צדדין לקשירת המרדעת ולזה מתרץ ר' שמי דשאני התם דהוי צדדין ומתו' קו' הג' של ש"ק דה"ל לתרץ שמואל כרבין ולפמ"ש ניחא דאדרבה שמואל כרשב"א ושאני מרדעת דלזה הוי צדדין רק משמש ע"ג בהמה ויש לכוין בזה פשט הירושלמי הכי דשמואל אמר בקשורה לו מע"ש וחנן מגופתא אמר דרב חיי בר אשי לא נהוג כן לזה השיב דדוקא בטרסקל לא נהוג כן דהוי רק צדדין אבל במרדעת דהוי שמוש ע"ג בהמה ממש ס"ל דצריך להיות קשור מע"ש כנ"ל ודו"ק ומיושבים כל הקושיות דש"ק:

ודע דבאמת צל"ע לפי המבואר בבבלי שבת דף קנ"ד הנ"ל דס"ל לרבה צדדין מותרין אמאי תירץ כאן בקשורין שאינם של קיימא הו"ל לתרץ שאני התם דהו"ל צדדין וצ"ע:

ודע דתמי' לי בבבלי דקאמר ר"ל מתני' נמי דיקא דקתני אין החמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה כלל אי באינה קשורה כלל פשיטא דלמא נפל ואתי' לאתוי' לפמ"ש תמה מהרי"ל דב' יהיו מותרין לרכוב כמו שב' קורין לאור הנר ותי' המ"א בסי' רע"ה ס"ק ה' דדוקא לדבר מצוה התירו ב' א"כ מאי פריך פשיטא דלמא נפל ואתי לאתויי דה"א דב' מותרין להלוך להוציאו וליכא למיחש דלמא אתי לאתויי דמדכרי קמ"ל דלא וצ"ע כעת:

ע"ב יאית אמר ריב"ב ומאי טעמין דרבנן פי' ב' רבנן ת"ק דס"ל בין לייבש בין לחלב מותר הא לחלב איכא למיחש דלמא אתי לאתויי וכן ר' יודא דס"ל באמת לחלב אסור עכ"פ הו"ל לאסור גם לייבש משום שאין מכירין ומאן מפיס ושייך שפיר לפ"ז לשון רבנן ותמהני על הרא"ש בשם ר"י דדייק מירושלמי דר"י דמתני' מפרש דברי ת"ק ובאמת ס"ל דוקא ליבש יוצאים העזים חדא דסידור דמשנה אינה מורה כך כמו שהקשה באמת הש"ק ועוד דמנ"ל לעשות בזה פלוגתא בין הירושלמי והבבלי דהרי בבלי דף נ"ג ע"ב מתרץ ר' יוסף תנאי שקלי מעלמא ומוקי להא דתנן העזים יוצאים צרורות כר"מ והא דאין יוצאין כר' יוסי וקשה אי ת"ק דוקא ליבש יוצאין צרורות א"כ ע"כ צ"ל הא דתני העזים יוצאין צרורות היינו לייבש א"כ הו"ל לאוקמי כנ"ל כת"ק דהוא ר"מ והא לייבש והא לחלב ועוד מדוע אמר איבעית אימא הכל כר' יודא הלא הת"ק נמי כר"י ס"ל ע"כ נראה דגמ' דידן לא ס"ל דר"י ות"ק א' נינהו ומש"ה פירש"י ז"ל דר' יוחנן דאמר הלכה כת"ק היינו דשרי תרווייהו ודו"ק באמת בראשונה אמרתי לתרץ קו' תוס' שם ארש"י בד"ה כאן לייבש שהקשו דהא ודאי משני ות"ק נמי מודה ואמרתי דאה"נ דר"י מפרש דברי ת"ק אלא דזה אינו דא"כ לא הו"ל לומר הא והא ר' יהודא דוקא כיון דגם ר"מ ס"ל כך:

רב יוחנן ומטי בה בשם רב הלכה כדברי מי שאמר בין לייבש בין לחלב אסור משום מי מפיס וצ"ע דלכל הגרסות בבלי ס"ל לר' יוחנן דלייבש מותר ולפירש"י אפי' לחלב מותר ואפשר לומר דלגרסת רש"י ז"ל א"כ רב אינו מוזכר שם וא"כ ס"ל לרב כריב"ב ובבבלי הגרסא דשמואל אמר הלכה כריב"ב ותמה תוס' הול"ל הלכה כר' יוסי ולפענ"ד נראה דהרי בבבלי שם דף ס"ד ע"ב מסיק דהא דרב דאמר כל מה שאסרו חכמים מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור תלי' בפלוגתא דתנאי דשוטחין בחמה אבל לא נגד העם ור"א ור"ש אוסרין ע"ש א"כ י"ל דשמואל ס"ל כת"ק דשוטחן בחמה דבחדרי חדרים מותר וא"כ מש"ה אמר הלכה כריב"ב דהוי רק מפני מראית עין שאין מכירין שהוא לייבש וא"כ היכי דליכא רואים שרי משא"כ אלו אמר הלכה כר' יוסי דס"ל מדינא אפי' לייבש אסור וא"כ אפי' בליכא רואים נמי אסור ודוק:

אמנם לירושלמי דגרס רב ורב ס"ל בהדי' דכל שאסרו מפני מ"ע אפי' בח"ח אסור א"כ שפיר קשה הו"ל לומר הלכה כר' יוסי ונראה לפענ"ד דנ"מ ביו"ט דהוצאה ביו"ט לשיטת קצת הפוסקים הוא רק דרבנן ואי לטעם דריב"ב דאמר מי מפיס א"כ ביו"ט הוי שרי לכ"ע ליבש משא"כ לר' יוסי דמדינא אסור ה"ה ביו"ט ודוק:

ובש"י תמה אק"ע דכ' דנקיט הכי לאפוקי מר' יוסי דלמא גם טעמא דר' יוסי הוא משום מי מפיסא וזה אינו דא כ מאי קאמר ריב"ב כך הלכה ארבי יהודא אבל מי מפיס וכי דברי ר' יוסי אתא לאשמעי' והו"ל לפרש דברי ר' יוסי וזה פשוט:

הלכה ג

לא יצא הגמל במטולטלת וקאמר בירושלמי כהדא כיפה עמ"ש הש"ק והברטנורה פי' דהוא חתיכת מטלית וכו' משום דגריס במשנה מטוטלת דהוא מלשון מטלית אמנם רש"י דפי' ב' פירושים דאי פירושי פושלי הוא אי גרסי' מטולטלת משום דמטלטל אנא ואנא תחת זנבו ואותן דפרשו מרדעת גרסו מטוטלת דהוא מרדעת קטן כעין מטלית והירושלמי אפשר דגריס נמי מטוטלת:

אסי אומר לכלאים מלשון אסי אומר משמע דבא לתרץ הא דלא יקשור גמלים ואינו רק בא לתרץ הא דקתני בלבד שלא יכרוך מטעם כלאים ורבי בא בא לתרץ הא דלא יקשור מטעם שלא יאמרו יצא למלאכתו וכדאמר בבבלי דמחזי כמאן דאזיל לחינגא אבל מלשון אסי אומר משמע דתרווייהו ר' בא ואסי תרווייהו באים לתרץ הא דלא יכרוך וכך הבין ג"כ בשלום ירושלים לעיל הלכה א' בד"ה ואינו עושה חריץ ועפ"ז כתבתי ג"כ לעיל בד"ה אלא כר"ש דו"ק שם:

מפני שאפשר פי' שאפשר לעשות בו היכר שהוא מאפסר בהמה ולא משא חבל אחרינא ופי' ק"ע דחוק:

אסי אמר לכלאים נצרכה עי' בטור וב"י סי' ש"ה דכ' ולא יקשור הרבה בהמות יחד ויוציאם וע' ב"י דתמה דהוא נגד משמעות הרמב"ם והר"נ ותי' דדעת הטור דגם בזה אסור דגם בתופס בכמה חבלים נמי מחזי כמאן דאזיל לחינגא ולפ"ז ע"כ הא דקתני אבל מכניס החבלים איירי בחול ולכאורה זה דוחק גדול ומנ"ל לטור לפרש דלא כשיטת הרמב"ם ור"נ ור"י ועוד דקשה טובא דא"כ מדוע קתני לה התנא הכא הא דאבל מכניס דלא איירי בענין שבת רק בחול לענין כלאים ובשלמא אי נימא כפי' הר"נ דהאי אבל מכניס איירי בשבת ולהודיע דלא שייך בזה דמחזי כמאן דאזיל לחינגא א"כ שפיר הוצרך להודיע דעכ"פ אז לא יפרוק משום כלאים משא"כ אי האי דלא יכניס לא איירי לענין שבת כלל קשה טובא מאי שייך כאן ושוב מצאתי שגם בתוס' שבת הרגיש בזה ע"כ

נראה דהי' להטור ראי' מירושלמי דהא דאמר ר' בא מפני החשד שיאמרו שיצא לעשות מלאכה דהיינו שאזיל לחינגא כמה שפי' המפורש שם וא"כ לפ"ז הא דאבל מכניס קאי אשבת דזה מותר דבזה לא שייך דמחזי כמאן דאזיל לחינגא לזה קאמר אסי אמר דע ין כלאים נצרכה דהך אבל מכניס שייך לענין כלאים ולא קאי אריש דאיירי בשבת וס"ל דאפילו במכניס חבלים בשבת אסור דגם בהרבה חבלים שייך שיאמרו למלאכתו הולך וקאי אכלאים וכיון דרב אסי ס"ל הכי פסק הטור כרב אסי כיון דבבלי ליכא חולק עלי' ולחומר' כנ"ל ודוק ויש לדייק כן מלשון הרי"ף וז"ל אבל מכניס חבלים אמר רב אשי עד כאן לא שנו אלא לענין כלאים משמע בהדי' דגם הך אבל מכניס נשנה לענין כלאים ודוק:

טפח מידו לצואר בהמה אסור יש לעיין דזה נגד מה דמביא הברייתא בבבלי ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח דמשמע בגבוה טפח מותר ואפשר לומר דלא פליגי דירושלמי איירי בטפח עוצב דאם טפח עוצב רק ממנו לקרקע ובגמ' קאמר שיגבהנו טפח שוחק וא"כ הכי פירושו טפח מידו לצואר בהמה אם רק טפח גובה במה שבין ידו לצואר בהמה אסור ואיירי בטפח עוצב ודוק:

אר"ז מידו אסור משמע בכל ענין אפי' בפחות מטפח אמנם הפוסקים סמכו אבבלי והתירו פחות מטפח ועכ"פ בודאי אפי' טפח עוצב אסור דהרי הירושלמי לגמרי אוסר ונפשט ספקא דתוס' שבת ע' ב"י סי' ש"ה:

הלכה ד

דף יט אין הזכרים וכו' מפני שהוא עושה חריץ וע"כ דס"ל דש"מ אסור כמ"ש הק"ע וצ"ע דירושלמי אמר לעיל הלכה א' אלא כר"ש וכבר הרגיש בזה בס' שלום ירושלים ובאמת מרש"י במתני' משמע דטעמא הוא דלמא נפל ואתא לאתויי ואפי' בעגלה שייך זה דאולי מהם ועמ"ש לעיל ה' א' וא"כ יש לישב ג"כ סתירת הירושלמי וקצרתי:

אם הי' קרני' קדוחות עיין בק"ע דכ' דבבלי דאמר שמואל הלכה כחנני' אפי' אין קדוחה ולפענ"ד זה אינו דאע"ג דנטירותי' יתירה שרי מ"מ צריך להיות בענין דאינה נשלוף ממנה ורצועה שבין קרני' צ"ל הקרן חקוק דחיישינן דלמא שלפי' לי' ואתי לאתויי אע"ג דקשור בקרנה משא"כ בחקוק דאינה יכולה לשלוף ואפסר הקשור בצואר שאני דאינה יכולה לשלוף וליכא למיחש לאתויי וזה פשוט ועיין רש"י דף נ"ב **ד"ה** יוצאה באפסר:

תמן אמרו שכינתו היתה י"ל לפמ"ש התוס' בקדושין דף ל"ד ד"ה מעקה דבכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות אפי' היכא דאיכא לאו א"כ כאן ברצועה שבין קרני כיון דליכא עכ"פ כ"א איסור עשה דלמען ינוח כמ"ש התוס' בר"פ במה בהמה וא"כ אשה פטורה ומה בכך עד דהי' שלא ברצון חכמים והושחרו שיניו מפני התענית וע"כ יש מזה ראיה

נגד דברי התוס' הנ"ל דהיכא דאיכא לאו או כרת אפי' בהעשה נמי חייבת אלא דצ"ע דעכ"פ כאן במשא דרצועה ליכא כ"א עשה לבד ופטורה אליבא דכ"ע אע"ג דבשאר איסורי דשבת איכא לאו ומיתה ועיין בשער המלך הי' עכו"ם פ' י"ב ה' ג' במה שדחה דברי הרב גופי הלכות. ואמינא אנא לכאורה לומר כמו שדרשו גבי לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו דנשים חייבות במצה ה"ה כאן דרשינן ביום השביעי תשבות וכו' למען ינוח כל שישנו בעשה דביום השביעי תשבות ישנו בלמען ינוח וא"כ לפ"ז גם נשים ישנו בלמען ינוח ודוק ואע"ג דלא כתיב כ"א עשה וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך וכו' מ"מ הרי לשיטת התוס' בקדושין הנ"ל דע"י העשה אלים הלאו:

אמנם ראיתי בשער המלך הנ"ל דתמה ג"כ בזה אמ"ש התוס' קדושין הנ"ל דס"ל דבנשים ליכא עשה די"ט אמאי לא נימא כל שישנו בלא תעשה מלאכה ישנו במקרא קודש ותירץ בשם מהרימ"ט דדוקא גבי מצה וחמץ דתרי מילי נינהו דרשינן מדסמכינהו קרא משא"כ היכא דהוי חד ענייא לא דרשוה מדסמכינן לעבור בלאו ועשה א"כ לפ"ז ה"ה כאן דהוי חד ענינא א"כ נשים פטורות מלמען ינוח א"כ **הדרא** קושיתי לדוכתה.

וראיתי בשער המלך הנ"ל דתמה אדברי התוס' דקדושין הנ"ל דס"ל דאפי' היכא דאיכא לאו אפ"ה נשים פטורות מעשה דז"ג דא"כ בסוכה דף כ"ח ע"ב דמתרץ לא נצרכה אלא לתוס' עינוי הו"ל לתרץ לעינוי גופי' ולחייבה בעשה דה"א דפטורה מעשה כיון דהוי ז"ג אע"ג דהוי מיתה גבה וכ' דע"כ צריכין לדחוק דלאו אקרא גופיה פריך דידע דאיכא לתרץ דצריך לעינוי גופיה אלא דאתנא דברייתא פריך דקאמר האזרחי לרבות הנשים שחייבות בעינוי דמשמע דעיקר קרא איצטריך לחייבן בעינוי וקשה הא בעינוי בלח"ה מחויבות משום עונש ולאו דאית ביה והכי הו"ל לומר לרבות הנשים שהן מוזהרות בעשה לזה מתרץ דאיצטריך לתוס' עינוי דה"א דפטורי לגמרי עכ"ל וצל"ע דעכ"פ קשה איך אפשר לרבויי מניה דמוזהרות בתוס' עינוי דלמא קרא אתא לעינוי גופיה דהוי באזהרת עשה אבל בתוס' עינוי דלמא אה"נ דפטורות:

ע"כ נראה בעיני דהכי פשט הגמרא מדמתרץ רבה לעיל מינה הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי ועיין רש"י שם דתרווייהו הלכתא ופריך הגמרא שם הי קרא והי הלכתא ותו למה לי קרא ל"ל הלכתא פי' דעיקר הלכתא לא צריכי וגם חכמים לא צריכי לסמכינהו אקרא. לזה מתרץ דבאמת קרא אתי' לעינוי גופיה דנשים הוי אפילו בעשה אע"ג דהוי ז"ג והלכתא אתי' לתוס' עינוי אלא דרבנן אסמכינהו ג"כ אהאי קרא אבל באמת עיקר קרא אתי' לעינוי גופיה אלא דהלכתא אתי' לתוס' עינוי ורבנן סמכוהו ג"כ אהאי קרא

ודוק. ועיין היטב בזה כי קצרתי. ומיושבים היטב דברי השער המלך מדאמרה הברייתא לרבות הנשים שחייבות בעינוי וע"כ דקאי אתוס' עינוי וזה באמת רק הלכתא ואסמכוהו ג"כ אקרא הלז:

ודע דהעולם תמו אקושית הר"ר יוסף בתוס' קדושין דף ל"ד ד"ה מעקה הנ"ל במה שהקשה דנשים יהיו מותרות להדליק בשמן שריפה והא עשה דש"ק הוי ג"כ מ"ע שהזז"ג דהוי דוקא ביום ולא בלילה ועיין מ"ש לעיל דף ט' בטוב טעם בישוב קושי' זו. אמנם אחי הרב החריף הגאון מו"ה אברהם דיין בעל תשו' בן יהודא נ"י תמה דאפי' אי נימא דש"ק הוי מ"ע שהזז"ג מ"מ קשה אמאי לא תדליק אשה בשמן שריפה ע"פ מה שהקשה התוספות שבת דף כ"ד ע"ב תוס' ד"ה לפי דהלא תרומה טמאה מותר להנות ותירץ ריב"א דעכ"פ הואיל ואסרה תורה כל הנאות רק הנאות שריפה א"כ הבערה זו אינה רק לשם מצות שריפה יעו"ש וא"כ עכ"פ באשה דליכא גבה מצות ש"ק א"כ הדרא קושית התוספות לדוכתה אמאי לא תדליק כיון שמותר להנות בשעת שריפה. והשבתי לו די"ל דס"ל לריב"א דגזרו אשה אטו איש א"נ ס"ל דאפ"ה גבי אשה נמי הואיל ועכ"פ אסורה בשאר הנאות רק בשעת שריפה א"כ נראית כעושת לשם מצות שריפה וכאינה מצוה ויש לישב לפ"ז מאי דקשה לכאורה מאי קשי' להו מש משמן חולין דלמא שאני שמן חולין דמכוין להדלקה משא"כ במדליק בשמן שריפה כיון דקיימ"ל מצות צ"כ א"כ צריכה לכוין לשם שריפת תרומה טמאה ומש"ה אסור. אמנם לפי הנ"ל י"ל דקושית תוס' היתה באמת כיון דהדלקה הוא ע"י אשה והיא אינה מצווה א"כ אינה צריכה לכוין א"כ קשה מדוע לא תדליק וע"ז תירץ כיון דעכ"פ אסורה בכל הנאות וכנ"ל ודוק:

והנה התוס' שבת הנ"ל ד"ה ולא מילה שלא בזמנה דאתי' בק"ו הקשה ר"י דבפ' קמא דביצה אית ליה לרבא י"ט עשה ול"ת ולפענ"ד ע"פ מאי דקיי"ל ביו"ד סי' רס"ד דמילה באשה כשירה וא"כ ה"א דאשה יכולה למול בשבת מילה שלא בזמנה דאתי' עשה ודחה ל"ת וכ"ת דהוי עשה ול"ת כיון דאשה פטורה בי' דהוי מ"ע שהזז"ג מש"ה איצטריך לבדו ולא ס"ל לרבא סברת הר"ר יוסף דהואיל ואיכא עשה אף דלאו אלי' אבל רב אשי ס"ל סברת הר"ר יוסף דאף הלאו אלי' ולא דחה לה עשה ס"ל ודוק ועכ"פ יש מזה ראיה לשיטת הנהו פוסקי' דס"ל מילה באשה כשירה כר' יוחנן דיליף ליה מהמול ימול ואשה כמאן דמהילא דמי ודוק:

ועיין מ"ש אדמ"ו הגאון ז"ל בספר חתם סופר תשובה רנ"א חלק יו"ד דרב אשי ג"כ ס"ל דרשה דלבדו יעו"ש וא"כ נפל ג"כ קושית הר"ר יוסף הנ"ל ודוק כי קצרתי **כל** שיש בידו למחות ואינו מוחה עיין ברמב"ם פי' המשניות דכ' שהורה כן לשכנתו דמותר וצ"ע

דבגמרא וירושלמי פה אמרו רק שלא מיחה וי"ל מדאיתא במשנה דביצה ג' דברים ראב"ע מתיר וחכמים אוסרים פרתו היתה יצאה משמע דהתיר לה בהדי' א"נ י"ל מ"ש הרמב"ם וז"ל הוא דן בזה הדין לאשה שכנתו לא דהי' דן לה להתיר אלא לפני חכמים הי' דן כן אבל להתיר לה ממש לא הורה רק לא מיחה כנ"ל:

פרק ה במה אשה

הלכה א

ע"י שהיא מחרת את התפור פי' לא מטעם חשש טבילה של מצוה שיתרמי'. לה אלא דחיישינן שמא הרצועות יהיה דחוקים בה יותר ומתרת את התפר ולא קאי שבראשה דקתני במתני' אחוטי צמר ג"כ רק אפי' בחוטין בשאר מקומות כנ"ל לפרש והא דבבית שרי י"ל משום דבבית אינה מהדקן כ"כ משא"כ בהיוצאת חוצה ועיין בש"י דמזה ראי' לשיטת רש"י ז"ל דאפי' בחוטין הקלועין נמי לא תצא משום דחיישינן לאיסור שתעשה דתסתור קליעתה כמו דקאמר דחיישינן שמתרת את התפר ולפענ"ד אינה ראי' די"ל דדוקא בקדמייתא סברו כן אבל לפי האמת אינו כן דלא חיישינן שתעבוד איסור רק שמא יתרמי טבילה ותעבור ד' אמות ודוקא באינם קלועין אבל בקלועין לא תעבוד איסור ועיין בט"ז במה שמפרש בדעת רש"י ז"ל ועיין בתוס' שבת דדחה דברי הט"ז דאע"ג דהוי שבות דשבות במקום מצוה מ"מ אסור כיון דהוי אפשר למיעבד מבעוד יום ואינו נלפענ"ד עפמ"ש המ"א בסי' ש"מ בשכחה ליטול צפרנים שתאמר לנכרי משום דהוי שבות דשבות דשרי במקום מצוה יעו"ש אע"ג דהוי אפשר מבעוד יום דוק שם:

אמנם בלא"ה יש לפקפק על הט"ז כיון דא"א לה להתיר הקליעה כ"א ע"י נכרי זוכרת היא ולא אתי' תו להעביר ד' אמות דומי' למ"ש לי אדמ"ו הגאון בספר חתם סופר חלק יו"ד סי' ס"א ע"ש היטב:

ע"ב **לית** כאן של שער על דעתי' דר"י פי' על דעתיה דרבי יהודא אלא אף רבנן מודים עיין יו"ד סי' קצ"ח ס"ג ד' בהג"ה במוזהבות חוצצין דמקפדת ועיין בסדר הטהרות שם דכ' דזה מוליד מבוכה רבה בדיני חציצה דא"כ אמאי נדה שטבלה מבגדיה מותרת ועיין ביצה דף י"ח דנדה מערמת וגם אמאי קיי"ל דשירי' ונזמים רפוים לא חייצי הא מקפדת עכ"פ להסירם בשעת לישה ע"ש מה שדחק לחלק דצריך להיות מקפדת דוקא בשעת טבילה ונדה מערמת וטובלת בבגדיה היינו בגדי' גרועי' ופחותים. וקשה קצת דהו"ל לירושלמי לומר דפליגי ת"ק ור"י בשער מוזהבים ולר"י אפי' בכה"ג אינו חוצץ ויש ליישב:

היתה נימא אחת וכו' עיין בש"ק דהביא תמיהת הב"י על הרא"ש והרשב"א בתה"א ור"נ דפסקו כרבב"ח דשתי' אינו יודע ותמה מנ"ל להו לפסוק דלא כר' יוחנן ובאמת כן פסק

ג"כ רבינו אליעזר ממיץ בספר יראים בסוף מצוה קצ"ב וכן פסק ג"כ ה"ג ור' ירוחם ונראה משום דהם גרסו רבה בר רב הונא דהוא בתרא טפי מר' יוחנן כנ"ל אמנם נראה בעיני עוד לומר בדעת הר"נ ופוסקים הנ"ל דמפרשי הכי משום דהב"י מסופק באחת אל אחת וכ' דמדברי הרמב"ם נראה דדוקא באחת קשורה בעצמה אבל בקשורה באחרת י"ל דהו"ל כב' וא"כ י"ל דבהא פליגי רבה ור"י דרבה אמר אחת חוצצת משמע בכל ענין אפילו אחת אל אחת וב' אינו יודע היינו ב' אל ב' לזה אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא אחת דוקא בקשורה בעצמה אבל בקשורה באחת הו"ל ס' וזה מפורש ברשב"א דכ' נימא אחת קשורה חוצצת פי' לאו אחת בלבד וכו' אלא הרבה שערות קשורת אחת אל אחת וכו' ר"י אמר אנו אין לנו אלא אחת פי' דוקא אחת קשורה בעצמה אבל אחת אל אחת הוי בכלל שתים אינו יודע וא"כ לפ"ז עכ"פ אפי' לר' יוחנן באחת אל אחת חוצצת עכ"פ מס' דספיקה לחומרא וא"כ שפיר כ' הר"נ דאפילו בקשורה באחת אל אחת דחוצצת והביא שפיר ג"כ הא דרבה כיון דגם ר"י ס"ל דשתים אינו יודע אלא דקא מיפלגי בפי' אחת דחוצצת כנ"ל ושפיר פסקו כל הפוסקים כנ"ל כיון דגם ר"י מודה לו אלא דפליגי באחת אל אחת אי חוצצת בודאי או רק מס':

וא"ש נמי הא דמביא הגמרא דסוכה דף ויו ע"א רק הא דרבה בר רב הונא כיון דגם ר"י מודה ולא פליגי רק בפי' אחת חוצצת אבל הא דב' אינו יודע מודה ג"כ ודוק:

קושרה שערה כזנב הסוס עיין בק"ע עיין בתשובת אדמ"ו חתם סופר יו"ד סי' קצ"ה שפקפק השואל בכלות הטובלת ושערותיהן ארוכות דיחוצו כיון דעומדין לקוץ וכדין צפורין ובשר הפורש ואדמ"ד השיב דאינו חוצץ כיון דמקפידות לבוא לבעליהן רק בשערותיהן הארוכות והוי כמ"ש התוס' בב"ק דף ע"ו ע"ב בד"ה כל העומד דכיון דבין שחיטה לזריקה צריך קבלת הדם הנפש בכלי לא אמרינן כל העומד לזרוק כיון שעדיין לא נתקבל וה"ה כאן יעו"ש היטב ולפענ"ד כתבו רק דר' הושעי' ס"ל אבל הרי סתמא דגמרא שם דקאמר אשתמיטתי' ע"כ לא ס"ל כן דאפילו בכה"ג אמרינן כל העומד לזרוק כזרוק דמי וא"כ אכתי יש לפקפק מטעם חציצה בהנהו שערות ארוכות. ועוד נראה לי דאין כוונת התוס' מטעם דעוד דבר א' מפסיק אלא הטעם דלא שייך לומר דעומד לזרוק עד שנתקבל הדם בכלי וכל שלא נתקבל הדם אינו עומד לזרוק דמצוה להמתין עד שיקבל כל הדם הנפש בכלי כלל משא"כ כאן הרי עכ"פ עומד לקוץ ויש עוד לעיין ואין כאן מקומו ואי"ה במקום אחר אאריך בזה. ועכ"פ יש ראיה מזה הירושלמי שאין קפידא כ"כ לטבול בשערות ארוכות רק צריכה לקשור בענין שלא יצוף למעלה.

חד אמר מוליך ומביא ובלבד שלא ישמיע את הקול וחרינא אמר אם השמיע את הקול אסור פי' דחד אמר שלא ישמיע הקול היינו שלא יכוין להשמיע וא"כ אפילו אם אח"כ ישמיע מותר דס"ל כרבא בסוף מס' עירובין דאמר לא אסרו אלא קול שיר שמכוין משא"כ כשאינו מכוין וכן פסק הרי"ף ועיין בטור או"ח סי' של"ח] וחרינא אמר אם השמיע את הקול מע"ש אסור אע"ג דאינו מכוין ומשום דהוי מיוחד לכך כיון דכבר השמיע פעם אחת האי קלא למינם התינוק מע"ש הו"ל מיוחד לכך ומזה יצא שיטת האגור דהביא ב"י בשם מהר"י מולין בסי' של"ח הנ"ל ותמה הב"י אי ס"ל כרבא אפילו מיוחד לכך נמי מותר כיון דאינו מתכוין לשיר ולפמ"ש ניחא די"ל דהמר"י מולין ס"ל כחרינא דירושלמי פה ודוק. ודברי הק"ע פה אינם מחוורין:

ועוד י"ל בטעמא דאגור משום דלפי הנראה מירושלמי דמשילין ה' ב' משמע דפליגי אמוראי כמו סבא דרשב"י ור' ליל בר אלם ס"ל דמותר לאקושי אתרעא ואינך אמוראי ס"ל דאסור ע"כ הי' מפרש דהנהו דהתירו מיירי באינו מיוחד לכך משא"כ במיוחד לכך אסור מש"ה ר"י דבעי לאקושי אתרעא במיוחד לכך ואסור וא"כ לא פליגי הנהו אמוראי דמר אייריי במיוחד לכך ומר באינו מיוחד וא"כ י"ל דס"ל לאגור להכריע כירושלמי לאסור במיוחד לכך ולהתיר באינו מיוחד אע"ג דלרבא אפילו במיוחד שרי מ"מ הואיל ועולא לגמרי אוסר די להכריע כנ"ל:

והרמ"א בש"ע הכריע כאגור הנ"ל ויש לתמו' על המ"א שם שכ' טעמא להתיר הזוגין ופעמונים משום שאין כוונתם שישמעו בנעימה ונחת וצ"ע דכל זה הוא לדעת המחבר משא"כ לרמ"א שהביא שיטת האגור א"כ אפילו באינו מכוין הואיל ומיוחד לכך אסור וצ"ע. והיה נראה בעיני ע"פ מה דבכ"מ פ' כ"ג מה' שבת ה' ד' תמה ארמב"ם דכ' דאסור לספק כף על כף דהרי היו מכין לפני כה"ג באצבע צרדה ותירץ משום דאין שבות במקדש ולפענ"ד צ"ע דהרי הרמב"ם פ' בסוף ה' בית הבחירה דלילי שבת לא היה בידם אור ותמה בכ"מ שם הלא טלטול נר הוי רק שבות ואין שבות במקדש ותירץ דשאני כאן משום דאפשר בנרות הדלוקין מע"ש יעו"ש א"כ לפ"ז הדרא קושי' לדוכתה אמאי היה מכין באצבע צרדה דהוי עכ"פ שבות הלא הי' אפשר לעוררו בענין אחר ועיין שם במ"ל ע"כ נראה לתרץ בענין אחר קושי' הכ"מ ע"פ מה דאיתא בסוף מס' שבת עשרה בני אדם מסתפקין באלונטית אחת ומביאים בידם וכו', ומפרש בגמרא משום דרבים מדכרי אהדדי משא"כ יחיד והשתא לפ"ז י"ל הואיל ועיקר הגזירה דאין מספקין היא משום שמא יתקן כלי שיר וברבים לא שייך דמדכרי א"כ משו"ה היו מותרין להכות לפני הכה"ג בא"צ דהיו רבים משא"כ הרמב"ם דאין מספקין אייריי ביחיד כנ"ל:

אמנם שוב נפלה בדעתי דזה ליתא וכי אנו מתירין לרבים לנגן בשבת דזה בודאי אסור ואמאי הא לא שייך שמא יתקן כלי שיר דמדכרי וע"כ צ"ל דחיישינן שמא יתקן בביתו מתחלה וה"ה כאן ע"כ נראה כיון דלא שייך רק חשש דיתקן בביתו מתחלה הכלי שיר וא"כ היכא דלא שייך זה מותר א"כ לפ"ז שפיר מותרין פעמוני הפרוכת דלמאי ניחוש כיון דהפרכת הוי קבוע לרבים וברבים לא שייך שמא יתקן כנ"ל. ויש עוד מקום לתרץ קושית הכ"מ הנ"ל דמותר להכות באצבע צרדה לפני כה"ג דהו"ל לצורך מצוה וכמ"ש המ"א דמותר לרקד לכבוד התורה וקצרתי ובמקום אחר בתשובה הארכתי:

מתני' אמרה כן שאסור ללבשן ויש מזה ראיה לשיטת הרשב"א והר"נ ורי"ו דתכשיטין שאמרו חכמים לצאת אפילו בבית אסור ועיין ב"י סי' ש"ג וחצר שאמרו לאו דוקא דאל"כ הרי בבית עכ"פ מותר ללבש ואיך קאמר הירושלמי שאסור ללבשן אלא ודאי כמ"ש ודוק היטב. ועיין ש"ע סי' ש"ג סעיף ח"י:

טליין זקוקין וכו' ויש לעיין מאי ראיה מטליין זקוקין דאפילו קטן אוכל נבילות אב"ד מצווין להפרישו ויש ליישב:

פעמים שהיא רואה לימא אחת ותלשתו עיין בק"ע וש"ק דכ' דלפי דעת הירושלמי חכמים אוסרים בכל מראות אפילו זכוכית ותמה דלפ"ז היה פלוגתא רחוקה בין בבלי לירושלמי וס"ל לירושלמי להרחיק פלוגתייהו דרבי ורבנן כ"כ דרבי אינו אוסר כ"א במראה מתכות שאינה קבוע וחכמים אוסרין אפילו שאר מראות וקבוע יעיין מה שתירץ אמנם לפענ"ד נראה דא"כ לפי מה שהבין בפשט הירושלמי דר"א בר בא דאמר טעמא דרבנן דאסרו הוא משום שרואת נימא ותולשתה ביד א"כ איך קאמר הירושלמי והיא באה לידי חיוב חטאת הא ביד ליכא חיוב חטאת דוקא בכלי חייב חטאת אבל לא ביד ועיין בבלי שבת דף צ"ד ע"ב ודוחק לומר דרבנן דהכא המה ס"ל כר"א דהתם ועוד הרי הרמב"ן והר"נ תמהו אשיטת רז"ה דאי לחכמים בכל המראות אסור הוי ליה לרבי לומר ולפרש דמתיר בכל המראות חוץ ממראה של מתכת שאינה קבוע וקשה הא אינהו הביאו הירושלמי הלז ובירושלמי ע"כ א"א לפרש בענין אחר לטעמא דר"א בר בא כ"א דרבנן אסרו בכל המראות ורבי מתיר בכל המראות רק מראה מתכות שאינה קבוע א"כ הדרא קושי' לדוכתה גם לשיטתייהו דהו"ל לרבי לפרש לשיטת הירושלמי אלא ע"כ דהכי פרושו דירושלמי מפני שהיא רואה נימא לבנה אחת לפעמים והיא תלשתו היינו ע"י המראה אע"ג שקבוע בכותל דנימא אחת יכולה לחתוך וב אפילו כשקבוע בכותל ושפיר קאמר והיא באה לחיוב חטאת כיון דהוי ע"י כלי וא"כ לפ"ז גם לירושלמי אינה אסורה רק במראה של מתכות אבל לא בשאר המראות וכשיטת הרי"ף והרמב"ם ושיטת הרז"ה

דחוק ולפי זה הבבלי ובירושלמי כמעט בחדא מחתא ודוק אלא דיש נפקותא דלירושלמי חכמים אינם אוסרים אלא בקבוע דחריף אבל לבבלי בכל מראה מתכות אוסרים אפילו בקבוע ואינה חריף דלא פלוג וכן כתב אלי' זוטא ססי' ש"ב בשם מלבושי י"ט וכן מבואר לפענ"ד לשון הרי"ף אמנם בלשון הרמב"ם יש לעיין ועיין היטב בר"נ וצ"ע:

דף כ ע"א **שיהיו** מספרין קומי עיין בבלי ב"ק דף פ"ג ע"א ועיין מעילה דף י"ז מעשה דר' ראובן בן אצטרובלי:

ג' באיסטמא אין בה משום כלאים עיין ק"ע כפי' רש"י דאינה טווה וע' תוס' דתמו דלבדין שועין אסורין עכ"פ והעלו דטעמא משום דקשה וא"כ לבדין דבלא"ה דרבנן מותר בקשה לגמרי ומזה יש להתיר בניירות הקשים העבי' שנותנין החייטין בבגדי צמר אע"ג דהניירות הוי לבדי פשתן מ"מ הואיל וקשין ועכ"פ ברכות יש להחמיר וצריך לזהר בזה ושוב ראיתי בספר חיי אדם כתב תשובה בזה ומזהיר ג"כ אזה:

מעשה בר"ע שעשה לאשתו עיר של זהב עיין בבלי דף נ"ט ע"ב כדעבד ר"ע לדביתהו עיין רש"י דמציין גמרא דנדרים דף כ' והתם לא מצינו דעבד רק הבטיחה לעבוד אלא דפה בירושלמי מצינו בהדי' דעביד לה כשנתעשר:

ר' בא בר כהן מתני' אמרה כן ובכבול ופיאה נכרית עיין בק"ע וצ"ע אדרבה משמע להיפך דוקא בכבול ופ"נ אבל אינך דמתני' אסור אפילו בחצר וכן דייק באמת בבבלי דף ס"ד ע"ב ע"כ נראה דגם כאן הפי' כן מתניתא אמרה כן פי' בתמיה דמשמע דוקא כבול ופ"נ ודלא כפי' ק"ע לפיכך מביא הירושלמי תיכף דר' לייא פליג שוב מצאתי כן בש"י עיין שם ופשוט:

ע"ב **לא** עמד ב"ד עיין בש"ק דכ' דמכאן ראי' לרמב"ם ולפענ"ד נראה דאין מכאן ראי' די"ל דהכי פרושו דלא עמד ב"ד וביטל משום שעדיין אנו בגלות ושמא יחזור להיות הגזירה ועיין מ"ש הכ"מ בפ' ב' מה' ממרים אהא דאמר הגמרא במס' ביצה דאף על גב דהשתא בקיאינן בקביעא דירחא אפ"ה עבדינן תרי יומא משום דשלחו מתם וכו' אלא דמהאי דפ' במה מדליקין שהביא הש"ק שפיר יש ראי' ודוק. ומאי דתמה הראב"ד מריב"ז י"ל דס"ל לרמב"ם מדאיתא במס' מעשר שני בפ"ה משנה ב' ר' יוסי אומר משחרב בהמ"ק היה התנאי הזה ועיין בתוס' י"ט שם דתמה דהו"ל לנקוט התקנה הזה ע"כ היה הרמב"ם מפרש דר' יוסי ה"ק דתיכף אז כשהתקינו דיהיה עולה לירושלים מהלך יום הי' תנאי תיכף כשיחרב בהמ"ק שיהיה נפדה כי ידעו אז המתקנים שיחרב כדאיתא גם במס' יומא גבי אנשי בית אבטינס שלא רצו ללמד על מעשה הקטורת ונתנו טעם לדבריהם

שעתיד הבית לחרב וא"כ לפ"ז שפיר היה ריב"ז יכול לבטל כיון דכבר היה תנאי זה בשעת התקנה כנ"ל ועיין מ"ש הלח"מ שם בישוב קושית הראב"ד:

הראשונים היו אומרים מגרדין והשניים וכו' וי"ל לתרץ דראשוני איירי במנעל חדש והשניים בישן וע"כ דס"ל לירושלמי דאפילו בחדש אסור והנה בירושלמי פה מבואר דדוקא גרידה אסור אבל משחין ומשזגין ועיין ברמב"ם פ' כ"ב ה' ח"י דכ' דמקנחין את הישנים ועיין בהרה"מ דתמה ארמב"ם ולפענ"ד דס"ל דוקא גרידה אסור אבל קנוח שרי ועיין בט"ז סי' ש"ב ס"ק ג' וי"ל דלענין קנוח יותר שרי במנעל ישן ועיין ירושלמי פ' כלל גדול גבי השיף עור ע"ג עמודי' דבישן פטור ועיין שם בפי' ב' דק"ע דקאי אעור ודוק כנ"ל ועיין תוס' שבת סי' הנ"ל שוב מצאתי בהלכות גדולות וז"ל מגרדין את המנעל בשבת בגבה של סכין אבל לא בחורפא וה"מ ישן אבל חדש אסור ואם הניחו יום א' ישן הוא עכ"ל הרי דפסיק כר' ינאי בפ' תולין דף קמ"א אלא דגריס היפך מגרסא מגרדין מנעל ישן אבל לא חדש וא"כ שפיר מכוונים דברי הרמב"ם הנ"ל וזה ברור. ומכוונים לפ"ז דברי ר' ינאי ודברי הירושלמי פ' כלל גדול הנ"ל:

לא יסוך אדם את רגלו עיין רמב"ם פ' כ"ג מה' שבת ה' יוד דהוא דוקא במנעלים חדשים ואף על גב דבבבלי לא הוזכר חדשה י"ל דס"ל לרמב"ם מדאיתא פה בירושלמי ומתגלגל ע"ג קטיבלייא חדשה משמע דוקא חדשה הא ישנה א"צ דאפילו לסיכה גופה שרי וצ"ע ועיין ש"ע ססי' שכ"ז ועיין בלבוש מה שפירש בזה ועיין בת"ש ולא הביא דברי הלבוש. והמחבר בש"ע השמיט מילת חדשה וצ"ע:

אא"כ לכשן והלך בהם מבע"י וכו' משמע דס"ל לירושלמי דאפילו במנעל של איש נמי הדין כן דאם לא הלך בהן מבע"י אסור וזה נגד הבבלי דקאמר באיזה מנעל אמרו דוקא בשל אשה ועיין בתוספות שבת סי' ש"ג דתמה על הגמרא שחלקו בזה בין איש לאשה וצ"ל דהירושלמי לא ס"ל לחלק:

ר' אבוהו כרך אגד עיין בבלי דף קי"ב ע"א ר' ירמיה הוה קאזיל בתריה דר' אבהו בכרמלית איפסק סנדלי' ופירש"י סנדלי' דר"י וכן פירש"י בד"ה ומ"ש מדר"י אמנם לפי דברי הירושלמי פה מבואר להיפך דסנדלי' דר"א אפסקי' והוא כרך אגד ופשוט וא"כ ע"כ צ"ל הא דפריך שם ומ"ש מדר"י היינו שהורה לר"א לכרוך גמי:

ר' ירמיה בעי קומי ר"ז מאי להחליף א"ל שרי א"כ לפ"ז נראה דס"ל הלכה כרבנן דר' יהודא דאפילו בנפסקה החיצונה טמא דאפשר להפוך שמאל לימין ור' בא בר ממל הסכי' עמו וכן ר' יוסי אמר מתניתין דייק כוותי' וכן ר"ח בר בא פסק ג"כ כוותי' דרבנן ור' יעקב בר אחא אע"ג דשמע מרב דהלכה כר' יהודא אפ"ה שתק והודה לר"ח בר בא

א"כ ע"כ משום כן שפיר פסק הרמב"ם בפ' ז' מה' כלים ה' י"ב כרבנן ומסולק קושית המשנה למלך שם דתמה מדוע פסיק כרבנן דהא רב פסיק כר' יהודא ונעלם ממנו כל הנהו עובדא דירושלמי פה כנ"ל פשוט ודוק:

דף כ"א ע"א **אמר** רל"א מפני החשד מבואר מזה דאפילו במידי דרבנן חיישינן למראות עין דהרי אפילו נשאו תחת בית שחיו הוי שלא כדרך המוציאין כדתנן לקמן במתניתין כלאחר ידו במרפקו והוי רק דרבנן ועיין ש"ך יו"ד סי' פ"ז דפליג באמת ארמ"א והביא ג"כ ראיות דאפילו במידי דרבנן שייך מראות עיין שם ועמ"ש מזה ריש פסחים ואפשר לומר דכאן לא הוי דרבנן די"ל דבמתניתין דוקא מרפקו קאמר ועיין שם בתוספות דהוא מה שקורין קודו אבל תחת בית השחי אולי הוי כדרך המוציאין דהרבה בני אדם נושאין עתה תחת בית השחי ובגליון יו"ד שלי ציינתי עוד ראיות לדברי הש"ך מגמרא דתענית דף ל"ט ע"ב דאמר ר"ש אפילו לכבס ולהניח אסור ופירש"י משום מראית עין ועיין ירושלמי עירובין דף א' ע"ב וירושלמי מ"ק פ' ה' ע"ב גבי זבול בשביעית דקאמר משום מראית עין אע"ג דזבול הוי רק דרבנן:

הדא אמרת על אותה שיש בה מכה ועיין ק"ע ועיין בבלי דמקשה ודלמא ה"ק עשית של שמאל מכה ולפי לשון הירושלמי נפל זה הקושי' מדאמר ר"י בהדי' שלא יהיה נראית ימין פגומה א"כ ע"כ דבמכה בימין נותן ובבלי דמקשה הוא משום דגמרא סבר דר"י לא אמר כ"א זה הלשון עשיתו מכה וע"ז מקשה אבל לפי לשון הירושלמי נפל זה הקושי' ואם כן בודאי נראין דברי הרז"ה ועיין ש"ק ודוק:

מה בין זה לזה זה דרכו לחלוץ עיין בק"ע דרכו לחלוץ בלילה ויש לעיין דבבלי שבת דף י"ב קאמר תני דבי ר' ישמעאל יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה מ"ט מדרב הונא דאמר חייב אדם למשמש בתפילין כ"ש וק"ו מציץ ומדוע קאמר הירושלמי טעמא אחרינא. ונראה דר' ישמעאל ס"ל לילה זמן תפילין וא"כ א"צ לחלוץ תיכף בלילה ועין בבלי מנחות דף ל"ו כמה תנאי דס"ל לילה זמן תפילין ומש"ה הוצרך לומר הטעם משום דחייב למשמש ומדכר יכיר משא"כ סתם ירושלמי הוא ר' יוחנן דס"ל בהדיא במנחות הנ"ל דמניח בלילה עובר בלאו דמוקי קרא ושמרת את החוקה לתפילין אם כן שפיר קאמר תפילין דרכו לחלוץ וזה פשוט:

לא יתננו לא בשיר וכו' ותמהני על הרמב"ם שהשמיט זה בפ' י"ט מה' שבת:

מכה שנתרפאה נותנין עליה רטיה עיין בבלי קל"ד ע"ב דמקשה קשי' כתיתין אכתיתין הו"ל לשנות הא במכה שנתרפאה הא באינה נתרפאה אלא משום דאי במכה שנתרפאה אפילו רטי' שרי ועוד דמשמע דאיירי הכל בחד מכה ופשוט:

נותנין עלה ע"ג מכה כן גריס הסמ"ג ועיין בבלי ק"ט ע"א דאמר ר"י עלין אין בהם משום רפואה ובתוס' ד"ה עלין דפרשי דאיירי ליתן ע"ג העין ולפי דברי הירושלמי פה איירי ליתן ע"ג מכה.

הדא פיאה עיין בבלי דף ס"ו ע"ב קשורי פואה:

ובלחוד דלא יתן מוי עיין בבלי הנ"ל דלא חזי מיטרא ואולי הוא ענין אחר:

אין קורין פסוק ע"ג מכה בשבת עיין בש"ק מה דתמה ולפענ"ד נרא' בטעמא דרמב"ם בפ' י"א מה' עכו"ם ה' י"א דמי שנשכו נחש ועקרב דמותר ללחוש אפילו בשבת דה"א דכמו דאמרינן במס' שבת בקושי התירו לבקר חולים בשבת ופירש"י משום דמצטער וא"כ ה"א ה"ה דאסור ללחוש על מקום הנשיכה משום דמצטער עי"ז קמ"ל דמשום סכנה שרי ולא צריך למ"ש הכ"מ שם והשתא לפ"ז י"ל לפי מה דתמו התוספות במסכת שבועות דף ט"ו ע"ב בד"ה אסור להתרפאות והא דאמר במס' שבת לאושתא בת יומא לאמר וירא אליו מלאך ה' צ"ל סכנתא שאני א"כ מבואר אע"ג דאסור להתרפאות בד"ת מ"מ בסכנה שרי וי"ל דכל זה הוא דוקא בחול אבל בשבת דיש כאן ב' איסורין א' דמרפא בד"ת ושנית דמצטער ומבטל מעונג שבת א"כ י"ל דאפילו בדאיכא סכנתא אסור והשתא לפי זה שפיר אמר הירושלמי אין קורין פסוק ע"ג מכה בשבת היינו אפילו בדאיכא סכנתא דשרי בחול אפ"ה בשבת אסור וגם הא דאמר לקמן לוחשין לעין בשבת היינו לחישה ראינו מקרא ודוק:

ובחנם תמו על הפוסקים שכתבו סתמא דאסור לקרות פסוקים והיינו משום דריב"ל סתמא אמר אסור להתרפאות בד"ת משמע אפילו בליכא שם:

ודע דתמהני על הכ"מ בה' ע"ז הנ"ל בה' י"ב דתמה על הרמב"ם דהשמיט הא דאמר ר"י ברוקק שנו דהרי ריב"ל ור"י קיימו בחדא שיטה ולפענ"ד לק"מ דע"כ לא אמר ר"י ברוקק אלא לענין דלא יהיה לו חלק לעוה"ב לזה הוצרך דוקא לחישה על החקיקה משום דאין מזכירין שם שמי' על הרקיקה אבל הרמב"ם הרי לא הזכיר מזה דאין לו חלק לעוה"ב אלא דאמר הרי הוא בכלל הכופרין אבל מעוה"ב לא הזכיר ומשום הכי לא הזכיר רקיקה וס"ל דאפילו לא רקיק עכ"פ עשה איסור גדול ופשוט:

הלכה ג

ע"ב **תנו** עיין מ"ש לעיל דף ד' ע"ב:

טבעת של אלמג וחותם של מתכות טהור משום דהו"ל פשוטי כלי עץ וע"כ דס"ל דכלי העשוי למלאות לעולם לא הוי בית קבול וכן כתבו התוספות בהדי' דף נ"ב ע"ב בד"ה היא של אלמג אלא דש"ק כ' דלפ"ז תמוה מסוגי' דסוכה דע"כ מבואר שם דאמר ר"י א"ר סככה

בחיצים נקבות פסולה ומסיק שם משום דב"ק העשוי למלאות הוי בית קבול ולפענ"ד היה נראה לכאורה לחלק דהא דאיפלג רבנן ור"א במס' סנהדרין ס"פ ד' מיתות בכדור ואימום היינו דהכדור והאימום כבר נתמלאו ונתפרו ומלואן הוי מילוי עולם מש"ה ס"ל לרבנן דאינם מקבלין טומאה הא מתחלה קודם שתפרו הכדור והאימום ולא נתנו עדיין בו המילוי אה"נ דמקבל טומאה דאז עומד למלאות והוי רומי' דשק אבל אחר שמלאוהו ותפרו ובטלו המילוי אליו למילוי עולם אזי שפיר תו אינו מקבל טומאה וא"כ לפ"ז א"ש הא דחצים נקבות איירי שעדיין בית יד של חצים הללו רקני' וא"כ כיון שעומדים עתה למלאות מש"ה מקבלין טומאה שפיר ופסולה וא"כ א"ש דהא טבעת אלמוג איירי שכבר נתמלאה מהחותם א"כ שפיר טהורה כיון דהוי מילוי עולם והוי דומי' דכדור ואימום וזה מדויק מלשון הרמב"ם פ' ד' מה' כלים ה' ויו וז"ל טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היתה של אלמוג וחותמה של מתכת אינה מקבלת טומאה עכ"ל וקשה מדוע סיים אינה מקבלת טומאה ולא כתב סתם טמאה כלשון המשנה אלא ודאי בא להורות לנו דוקא עכשיו שכבר בתוכה החותם ונתמלא משום הכי אינה מקבלת הא קודם שנתנו החותם בתוכה כיון דאז הוי לה בית קבול ועומדת למלאות שפיר מקבלת טומאה ומש"ה שפיר פסיק הא דסככה בחצים נקיבות פסולה כנ"ל ומיושב לפ"ז ג"כ קושי' שני' דש"ק דהו"ל לשמואל לחשוב ה' דהלכה כר"א ולפמ"ש ניח בבבלי דבנות יוצאין בחוטין היינו חוטי שער שקולעת בהן ורבי דבאמת גבי כדור ואימום דכבר נתמלאו ס"ל כרבנן דשוב אינה מקבל טומאה אלא דהש"ק הקש' דבריו לשיטת התוספות והתוס' ע"כ לא ס"ל כמ"ש דאל"כ לא היו מקשים מכדור ואימום וראיתי בתשובת הרשב"א סי' קצ"ה דמקשה מהא דמביא הרמב"ם פ' ב' מה' כלים ה' ג' בית קבול העשוי למלאות אינו ב"ק כיצד בקעת של עץ שחוקקי' בו בית קבול ותוקעין בו סדן ברזל אינה מקבלת טומאה שנעשה למלאות וזה סותר למה דפסיק בסכך בחצי' נקבות פסולות ולפמ"ש לעיל ניחא דא"ל דהאי איירי ביש בה הסדן קבוע ונתמלא כבר אבל באמת אה"נ קודם שנתנו הסדן לתוכה מקבל טומאה כנ"ל ועיין מ"ש בש"ג בסוכה הנ"ל הא דאמרינן סככה בחצים זכרים כשירה דוקא שלא נתן בתוך הברזל דאם נתן בהם הברזל הרי זה ככל כלי קיבול יעו"ש ולפמ"ש י"ל דאדרבה דאם נתן בו הברזל נמי בטל הברזל דהוי כמו טבעת של אלמוג וחותם של מתכת דטהור דבטל החותם לגבי הטבעת אע"ג דהחותם עושה עיקר המלאכה ועיין מ"ש הכ"מ ס"פ ד' מה' כלים בשם הר"י קורקס ומ"ש הש"ק לתרץ קושיתו דהו"ל לר"א לומר בנדה הלכה כר"א בחמש משום דכאן אמר בשם רב באמת כן הוא הגרסא לפנינו בגמרא אמנם בספר יראים הגירסא אמר רב יהודא אמר שמואל וברי"ף

הגירסא רק סתם אמר רב יהודא יעו"ש. ועיין בנו"ב מה"ק חלק יו"ד תשובה צ"ו ועיין מ"ש במס' סוכה פ"ק מזה:

בסולם אחר שליביו עיין בש"ק ומה שתירץ דשליביו קבועים ע"ג וצ"ע דאכתי הוי בית קיבול המסמרים של עץ שקבועין בו השליבות ע"כ תחובי' בנקב וצ"ל כמ"ש בנו"ב הנ"ל דאיירי שתקועין המסמרים של עץ קשה בתוך עץ רך שלא נעשה בו בתחילה נקב לקבל וי"ל עוד כגון שהשליבות הולכים מעבר לעבר וכמ"ש המ"א סי' תרכ"ח ס"ק ח' יעו"ש היטב:

הלכה ד

מ"ט דרבנן וכתתו חרבותם וכו' למזמרות למגזיין עיין ק"ע לגזות צמר ועיין בש"ק דדחיק א"ע ולפענ"ד דהת"ק דאמר אינן אלא לגנאי פרשו וחניתותיהן למזמרות מלשון את הזמורה אל אפם יחזקאל ססי' ח' וע"ש ברש"י לשון סרחון לזה אמר הירושלמי דר"א דתכשיטין הן פי' טעמון דרבנן ממה שלמדו דהוי לגנאי בענין אחר ומזמרות הוי למגזיין וא"כ לא הוי גנאי כדפרשו רבנן מלשון זמורה דהוא סרחון וצואה:

ביריות זו אצעדה י"ל מדכתיב אצעדה לשון יחיד ועיין בק"ע מלשון צעד והו"ל לכתוב אצעדות לשון רבים אע"כ דהוא בירית דהיא רק יחידות ואולי י"ל דודאי הצדיקים הללו הולכי מלחמה לא הפשיטו מהנשים אצעדה וצמיד מיד ורגל דזה יהיה גנאי להם אלא דבנות מדיף כאשר ברחו ומלטו את נפשם במלחמה ובהיותן מקושטות דדרך בנות נכרים שמקושטים אזי אבדו בבריחתן אצעדה שלהם וזה איש אשר מצא אצעדה וצמיד דהיינו דרך מציאה וחלילה לא שפשטו אותן ועיין מ"ש בזה בחי' תורה:

דף כ"ב **דבר** שהוא נתון על בית הנפש עיין בק"ע דהוא כנגד הלב ואולי הוא טפוס של דדים שהמה במקום בינה כדאיתא בבלי ברכות דף יו"ד על קרא ואל תשכחי כל גמוליו שעשה לאשה דדים במקום בינה ועל זה אמר דוד שירה ברכי נפשי את אד' דהנפש מהלל ה' עליה שעשה לה דדים במקום בינה שלא ינוק התינוק ממקום הטנופת ועיין שם ברש"י ולזה נקראים השירים על הדדים בית נפש כנ"ל ויש לישב עפ"ז הא דאיתא בבבלי דף ס"ד עגול זה טפוס של דדים וכומז זה טפוס של רחם אר"י אי הכי היינו דמתרגמינן מחוך דבר המביא לידי מחוך וצ"ע מאי חידש ר' יוסף בזה אמנם ע"פ הנ"ל ניחא דהנה התרגום יונתן פי' כומז טפוס של בית חדיי' וא"כ אין לפרש מחוך אדרבה זה בית הנפש שהנפש אמרה עליה שירה שעשה לה דדים במרום בינה כמו שאמר דוד שירה אבל השתא שהוא טפוס של בית הרחם שפיר מביא רק לידי מיחוך כנ"ל:

הלכה ה

והא תנינן הבנות יוצאין בחוטין פי' דס"ל לירושלמי כפי' שני ברש"י בא אמר אפילו כרוך על צווארה א"כ משמע דשל גדולה המה וא"כ ע"כ דקטנה יוצאה בשל גדולה והא תנן ולא ילדה בשל זקנה ותירץ ר"ש דבנות יוצאות אירי בקטנה הרבה שאינה יכולה אפילו להביא שערה לחוטה דכ"כ עדיין שערותיה קטנות ובקטנה כזאת לא שייך דמחכה עלה משא"כ כאן קתני ילדה בשל זקנה וילדה משמע אשה ילדה וזה פשוט. וחוטמה הוא טעות וצ"ל חוטיה כמ"ש בק"ע:

ר' ינאי סבר מימר אדם לא עשו אותו כקרקע וחברייא סברין אדם כקרקע דמי עיין בבלי מגילה דף כ"ג ע"ב תוס' ד"ה שמין אותו כעבד ולפי דברי הירושלמי פה לק"מ קושית תוס' שם דקיימ"ל כחברייא דפה דאדם כקרקע דמי וגמרא דנקיט קרא והתנחלתם אותם הוא רק לדוגמא דמצינו דעבד כנעני הוי כקרקע בהדי' משום כן י"ל דאדם דמי לקרקע ודוק שם ובתוס' קדושין דף ז':

אין שכיח ומהלך בהם ד' אמות עיין בק"ע דגרס ישכח דלא ישכח וילך ד' אמות ודוחק דלא שייך הלשון אין שכיח הוי ליה לומר לא ישכח אמנם לפענ"ד ע"ד הפשוט לפמ"ש רש"י בעירובין דף ק"ב ע"ב דחכמים ס"ל מחזירין דמילתא דלא שכיח היא ולא גזרו ביה רבנן וע"כ הכונה דלא שכיח שיפול הרטיה מעצמו ולפיכך לא גזרו ביה רבנן. והשתא לפי זה יובן הירושלמי היטב דר' ינאי סבר אין שכיח שיפול המוך שבאזנו ומש"ה לא גזרינן שמא יפול ויעבירנו ד' אמות בר"ה אבל חברייא סברו דשכיח שיפול ומשום הכי שפיר אסרו ליה להחזיר שמא יפול ויעבירנו ד' אמות בר"ה וזה פשוט:

ועיין שם בתוס' ד"ה רטי' שהקשו מ"ש מפלפול וגרגיר מלח אמנה לפענ"ד לק"מ וי"ל דדוקא החזרת רטי' הוא דמותר משום דלא שכיח שיפול משא"כ פלפול וגלגל הנתון לתוך הפה דמדברת תמיד א"כ בודאי שכיח שיפול ומשום הכי בודאי לא תחזיר אפילו לרבנן דהתם כנ"ל ודוק:

ועיין בשלום ירושלים דתמה דהו"ל לירושלמי לומר דר' ינאי וחברייא פליגי בפלוגתא דרבנן ור' יהודא בעירובין הנ"ל ותירץ דכאן איירי דנפל עודרי' דאודני' ע"ג קרקע ממש וס"ל כר"ח דשם דדוקא ע"ג כלי פליגי אבל לא ע"ג קרקע אלא דצ"ע דהרי מר בר רב אשי קאמר התם דרב אשא אמר לא ס"ל אלא דבקרקע פליגי יעו"ש ברש"י אמנם לפמ"ש לעיל בפשט הירושלמי אין שכיח באמת זה הוא פשט הירושלמי ודוק:

ועיין בספר תורת חיים בעירובין דף ק"ב ע"ב דתמה אשיטת הרז"ה דכ' די"ל דמתניתין דקתני אבל לא במדינה איירי בפרשה ע"ג קרקע ובריייתא דקתני רטי' שפרשה מחזירין איירי ע"ג כלי והא בגמרא דביצה אמר עולא דג' דברים התירו סופן משום תחילתן וחשב

שם החזרת רטי' במקדש א"כ ע"כ דמתניתין איירי בנטלה מדעת וכשיטת רש"י ז"ל ולפענ"ד נראה דודאי רש"י דפי' דמתניתין איירי בנטלה מדעת הוא משום דלשיטת רש"י הא דקאמר שם לא שמיע לי כלומר לא ס"ל היינו דמוקי פלוגתייהו בפרשה ע"ג קרקע וא"כ רבנן מתירין אפילו בפרשה ע"ג קרקע א"כ לפ"ז ע"כ צריכין לומר דהא דקתני במשנה אבל לא במדינה איירי בנטלה בידים משא"כ לשיטת הרי"ף ותוס' שפרשו לא שמיע לי היינו דהלכה כר' יהודא אלא כרבנן וא"כ לפ"ז לכ"ע פלוגתייהו בפרשה ע"ג כלי א"כ שפיר י"ל דמתני' איירי בפרשה ע"ג קרקע ואם כן לפי זה הרז"ה דקאי אשיטת הרי"ף שפיר כ' ודוק היטב ואם כן י"ל דעולא דקאמר שם דטעמא דמחזירין רטי' היא משום דהתירו סופן משום תחילתן י"ל דאיהו ס"ל דפלוגתייהו הוא בפרשה ע"ג קרקע ואם כן ע"כ מתניתין איירי בנטלה בידים ומחזירין רטי' במקדש הוא סופן משום תחילתן משא"כ אי נימא דפלוגתייהו הוא בפרשה ע"ג כלי י"ל דטעמא דמתני' הוא משום דאין שבות במקדש וכדאמר התם בביצה י"א ע"ב מ"ד משום דאין שבות במקדש ואפילו כהן דלאו בר עבודה ודוק כי קצרתי:

ודע דבגליון ש"ע או"ח סי ש"ג במ"א ס"ק א' דכ' ובאמת לדידהו אשתמיטתיה וכו' ולדידהו אפילו נפל ע"ג כלי אסור כתבתי על הגליון וז"ל ולי נראה דקושיתם הוא ממ"נ אי דעת הש"ע כשיטת הר"ר פורת אם כן הוי ליה להביא דע"ג כלי שרי ואי ס"ל כשיטת התוס' דס"ל דהטעם הוא דמחזי כמכוין להוציא אם כן הוי ליה להביא דה"ה באזנה ובסנדלה אסור ליתן לכתחלה משום דמחזי כמערמת ודוק ודע דהתוספות בשבת דרצו להקשות אהר"ר פורת אמאי אמרינן אם נפל לא תחזור כיון דהוי עלוי לא שייך שחיקת סממנים נראה דהר"ר פורת ס"ל דאפ"ה שייך שחיקת סממנים וראי' מירושלמי פ' במה אשה דקאמר ר' ינאי נפל עודרי' מאודני' בעי מחזרי' בשבתא ומסיק דרבנן דפליגי עלוי וגערו בו הוא משום דס"ל דמוך מרפא וקשה מה בכך כיון דעכ"פ הוי עלוי אם כן לא שייך שחיקת סממנים אלא ודאי דאפילו בכה"ג שייך שחיקת סממנים ודוק. וכן משמעות באמת בתוס' עירובין אליבא דהר"ר פורת ודוק ואפשר דהתוס' ס"ל דעודרי' דר"י נפל מע"ש אלא דזה דוחק ובאמת יש לעיין אמאי לא קאמר הירושלמי דפליגי בפלוגתא דרבנן ור' יהודא בעירובין וראיתי שהרגיש בזה בספר שלום ירושלים ויש לישב עכ"ל בגליון:

עוד הוא עיין בק"ע מ"ש הרצועה בכרך וכו' זה טעות הדפוס ולא שייך כלל כאן:

ע"ב **פתח** לה עיין בש"ק ועיין בש"י ואין דבריו מחוורין. ולפענ"ד דס"ל דהתוס' היו מפרשין דהא דאמר וחברוי פתרין ליה על כולה היינו אהא דקאמר וכל דבר הנתון לתוך פיה אבל לא אירשא אמוך שבאזנה ובסנדלה די"ל דס"ל לחברוי דדוקא בדברים הנתנין

לתוך פיה הוא דאם נפל לא תחזור משום שחיקת סממנים אבל בפלפול וגרגרי מלח מותרת אפילו להחזיר דס"ל דלא שייך ביה שחיקת סמנים כיון דדרך לתנם לפה ולפי זה מיושבים כל הקושית דש"ק ודוק היטב כי קצרתי:

הלכה ו

הבנות יוצאות בחוטין ורש"י במתני' גרס הבנות קטנות וע' רש"י במה שהביא שיטת הסוברים דאיירי בחוטין שקולעות בהן שערה ומשום בקטנות לא שייך טבילה שרי ורש"י תמה עליהן מאפי' דקאמר ועיין בש"ק דמיישב לפי הירושלמי דאבוהו דשמוואל מפקד לשמואל בריה דיתנה אבל לא בקסמין אמנם לפענ"ד בלא"ה צ"ע דא"כ מאי פריך בבבלי מהא דאבוהו דשמואל לא שביק לבנתי' לצאת בחוטין ומאי קושי' דלמא משום דבנתי' גדולות הוי דהא קתני דעביד להו מפצי ומקוועות וע"כ משום דגדולות הוי באמת מה שתמה רש"י מלשון אפילו דקתני עיין בהגהות אשרי דמיישב זה ע"ש גם מה שתמה רש"י דגם בקטנות שייך טבילה י"ל דאף על גב דשייך בהו טבילה מ"מ אין מניחן לטבול אותן בפני עצמן רק אחרות הולכות עמהם וא"כ מדכרי אהדדי ולא אתי לאתויי כדתניא במתניתין עשרה בלי אדם מסתפקין באלונטית אחת וקאמר שם בגמרא משום דמדכרי אהדדי

והא תנינא הבנות יוצאות בחוטין פי' דקתני ואפילו בקסמין שבאזניהן ואי גם ברישא אפילו טס הו"ל למתני ברישא ג"כ אפילו לטס:

כיני מתניתין ערביות יוצאות רעלות פי' לא רעולות דהיינו מעוטפות כפירש"י אלא רעלות בגזין ופעמונין ועיין בפי' המשניות לרמב"ם ודלא כפי' ק"ע:

הלכה ח

מתניתין הקטע יוצא בקב שלו דברי ר' יוסי ור"מ אוסר זה הגרסא הוא כהנך אמוראי דגרסי אין הקטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ור' יוסי מתיר אלא דיש חלופי בלשון ועיין בנו"ב מה"ת סי' קנ"ב דתמה אשואל אשיטת ר"ת יבמות דף ק"ב ע"ב בד"ה ואנעלך תחש מכאן אומר ר"ת דצריך להיות מנעל חליצה מעור בהמה טהורה דא"כ מאי פריך הגמרא שבת דף כ"ח ע"ב אלא הא דתני ר' יוסף לא הוכשרו למאי הלכתא ומקשה התוספות שם דלמא אתא לאשמועינן דתחש טהור ותרצו דמשמע דאתא לאשמועינן איזה הוראה יעו"ש ולפי דברי ר"ת דלמא הא אתי' לאשמועינן דתחש טהור וצריך מנעל לחליצה מטהור דוקא ותירץ הגאון הנ"ל דלפי מה שכ' רש"י ביבמות בד"ה אנפילי' דלר"מ דס"ל דקב הקיטע מנעל הוא אלמא דלא דייק ואנעלך תחש א"כ מוכח דדבר זה ואנעלך תחש דוקא תלי' בפלוגתא דקב הקיטע ואם כן לפי זה לפי מה דמסיק בסוגי' דשמואל הדר וס"ל ג"כ דר' יוסי אוסר ואם כן ע"כ דדרשינן ואנעלך תחש אם כן ה"ה ג"כ דצריך להיות

דוקא המנעל מטהורה ושפיר פסיק ר"ת משא"כ לר' יוסף דלא הדר ביה וס"ל דאין הקיטע תנן ואם כן ר' יוסי מתיר וקיימ"ל כוותיה דר"מ ור' יוסי הלכה כר"י ואם כן לא דרשינן ואנעלך תחש ואם כן בודאי אפילו מבהמה טמאה כשירה ואם כן שפיר לר' יוסף לשיטתו שפיר פריך למאי הלכתא תני איהו הך דלא הוכשרו ע"כ דבריו בקוצר ולפענ"ד אין דבריו נראין דעכ"פ מנ"ל לגמרא להקשות הוי ליה למימר כמו דקאמר דשמואל הדר כך רב יוסף נמי הדר ביה וס"ל דר' יוסי אוסר ואם כן ואנעלך תחש דורא וא"כ שפיר אמר הך דלא הוכשרו דנ"מ לחליצה וצ"ע:

הלכה ט

דף כג **איתּ** תנאי דתני ומחליף ר"ח ר"י כמתני' עיין בק"ע בפי' ב' וי"ל דתלי' בהא דאמר בבבלי דף ס"ו דקאמר שם היכא תנן ואמר שמואל אין הקיטע ור' יוסי מתיר וה"ה בפלוגתא דרא דהוא ג"כ פלוגתא דר"מ ור' יוסי ג"כ ר"י מתיר ומשו"ה אמר שמואל דכל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי אמורי דקיימ"ל ר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי: ר' יהודה אומר משום דגן ע"ז עיין בק"ע משום דכתיב ושם אלקים אחרים לא תזכירו וצ"ע לכאורה הרי קיימ"ל במס' סנהדרין דף ס"ג דע"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה וי"ל דעכ"פ כאן נראה כאלו קורא בשמה לשבח ולתהלה כמו דיני דני דהוי כאלו אמר התחזק ע"ז דשמה דן וכן ג"כ כדגון קררין. ושם לא קאמר רק דמותר להזכיר שמה כמו קלנבו יעו"ש וצל"ע ברש"י בבבלי דפי' גבי דן דאמר ר"י דהוא לשון ע"ז וחייב משום קורא בשם ע"ז ומדוע לא פי' כן מקודם גבי גד דאמר נמי ר"י דהוי שם ע"ז. ודע דהב"י תמה על הטור בסי' קמ"ז וז"ל הטור ואסור אפילו להזכירה בשמה בחנם שלא לצורך ותמה הב"י הרי אפילו לצורך אסור וכדאמר בגמרא הנ"ל ושם אלקים אחרים לא תזכירו שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד ע"ז פלונית. ונראה לפענ"ד משום דהרא"ש מדייק הא דנקיט הגמרא שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי וכו' משמע דוקא בכה"ג לצורך אסור אלא דסיים אח"כ מיהו י"ל דקרא סתמא כתיב ובכל ענין אסור והא דנקיט שמור לי אורח' דמילתא נקיט שאין דרך להזכירה שלא לצורך. אלא דעכ"פ יש לדקדק דהו"ל לברייתא לומר סתמא שלא יזכירנה בין לצורך בין שלא לצורך ומדוע נקיט הברייתא דוקא לשון זה שמור לי וכו' ע"כ נראה עפמ"ש התוספות דחבירו משמע דוקא ישראל עיין שבת דף ק"ג ע"ב תוס' ד"ה אומר אדם יעו"ש היטב. וא"כ עפ"ז יש לישב דקדוק בקרא דמתחיל שם אלקים אחרים לא תזכירו לשון רבים ואח"כ בלשון יחיד לא ישמע על פיך. ע"כ נראה דהא דאסור לומר שמור לי בצד ע"ז אע"ג דהוא לצורך היינו דוקא לחבירו דהוא ישראל אבל לנכרי מותר לומר שמור לי בצד ע"ז פלונית משום הכי כתיב

לא תזכירו לשון רבים דהוא אזהרה לב' ואחר כך כתיב לא ישמע על פיך אלא ודאי ס"ל היכא דהוי לצורך דוקא בב' ישראל אסור אבל שלא לצורך לא ישמע על פיך לחוד וזה הוא דדייק הגמרא שם ושם אלקים אחרים לא תזכירו שלא יאמר אדם לחבירו דייקא דהוא ישראל שמור וכו' והשתא לפי זה מתורץ קושית הרא"ש דוקא נקיט כה"ג שמור לי כנ"ל ודוק:

והשתא לפ"ז יש ב' חלוקי דינים דלצורך אסור דוקא ישראל לחבירו אבל שלא לצורך בחנם אסור להזכיר אפילו לנכרי ואם כן שפיר כ' הטור דאסור להזכיר בשמה בחנם שלא לצורך אבל לצורך יש חלוק דוקא לישראל אסור. והשתא לפי זה מתורץ קושיתם שם שלא ידור דתמה למה לי לא ישמע לנודר ומקיים תיפוק ליה מלא תזכירו ולפי הנ"ל מיושב דלא תזכירו איירי בב' ישראלים זה אל זה ולא ישמע אתי' ישראל לנכרי כנ"ל ודוק.

פעמים ששינוי מקום גורם עיין בבלי ר"ה דף ט"ז ע"ב פלוגתא בהא די"א אף שינוי מקום ואידך ס"ל האי זכותא דא"י ע"ש ועיין בבכור שור מ"ש בזה דהא דס"ל אף שינוי מקום יליף מכפל לישנא לך לך ואיתא במדרש א' מארם נהרים וא' מארם נחור וכשיצא מארם נהרים כבר נגזר לו בנים וע"כ משום שינוי מקום גורם ונכון:

הנהו תרין תלמידי עיין בבלי פ' מי שהחשיך דף קנ"ו גבי שמואל ואבלט ממש מעשה כזה ועיין מה שכתבתי באריכות בזה בפ' כי תבא:

ע"ב **כל** מי שפעל עם אל יש לפרש ע"ד דכתיב בכל דרכיך דעה ואם כן כל פעולה שעושה אדם צריך לראות אם זה הפעולה רצוי' בעיני הקב"ה אזי יעשה ואם לאו אל יעשה וזה הוא שאמר כל מי שפעל עם אל היינו שהיה הקב"ה במחשבתו בכל פעולותיו:

שהיו סריסים ונתרפאו עיין מה שהארכתי בזה בחבורי פ' בראשית ע"ד דרוש ואין כאן מקומו וענין הרפואה הוא ע"ד שאמרו שמש דלעתיד צדיקי' מתרפאין בה ורשעים נדונים בה כך היה הכבשן רפואה לצדיקים הללו שנתרפאו מסירותן ורשעים קטל להון שביבי דנורא:

פרק כלל גדול

תני בר קפרא כלל גדול אמר ר' יוסי שהוא גדול מפיאה עיין בש"ק דכ' דפליגי בר קפרא ואחרים אי מעשרות שאר פירות הוא דאורייתא או לא ואם כן הו"ל לפי זה פלוגתא דתנאי בהאי מילתא ויש לישב לפי זה קושית הצל"ח ר"פ כיצד מברכין דתמה למ"ד נטע רבעי א"כ למה לי קרא ואכלת ושבעת וברכתך ניליף מהלולים דמכאן שצריך ברכה וכ"ת איכא למיפרך מה לנטע רבעי שטעון חלול הרי קמה טעון חלול טפי ד' פעמים

בשמיטה וכ' בשלמא לשיטת הרמב"ם דס"ל מעשרות שאר הפירות נמי דאורייתא א"כ הרי גם שאר פירות טעון חלול ועוד נוסיף בשנה רביעית משא"כ לשיטת הראב"ד דס"ל מעשר שאר פירות דרבנן א"כ קשה יעו"ש. ולפענ"ד הגם דבלא"ה יש לפקפק מכמה אופנים דלק"מ דעכ"פ איכא למיפרך מה לנטע רבעי שטעון חלול כל הפירות משא"כ במעשרות דהוי רק המעשר דטעון חלול אבל לא כל הפירות וזה פשוט אלא דלפי דברי הש"ק פה בלא"ה לק"מ לשיטת הראב"ד כיון דהוי פלוגתא דתנאי בזה א"כ יוכל המ"ד דסובר נטע רבעי כמ"ד מעשר פירות דאורייתא ודוק היטב:

בין ע"ד שמכניסו לקיום עיין בש"ק דתמה למה לא תני נמי לקיטתו כא' ויש לישב עפמ"ש הצל"ח בברכות הנ"ל ר"פ כ"מ תוס' ד"ה דבר בס"ה משום דאיכא למיפרך מה להנך שהם חייבים בפאה ותמה בצל"ח הרי בכלל נטע רבעי הוא ג"כ תאנה דפטור מפאה והעלה דתאנה דוקא פטור אם לא היתה לקיטתו כא' משא"כ אם המתין בעל התאנה ולא לקט תאניו א' א' גם התאנה חייב בפיאה יעו"ש והנה לכאורה לשון הגמרא בשבת פה לא משמע דקאמר ואלו פאה ליתא בתאנה וירק משמע דבכל ענין ליתא בתאנה ולדברי הצל"ח צריכין לדחוק דפיאה ליתא בתאנה אם לא לקטו כא' ובירק ליכא כלל ודוק:

אמנם הירושלמי י"ל דס"ל באמת כן דגם בתאנה יש פיאה היכא דלקטו כא' ומשום הכי לא קאמר דגדול מעשרות דנוהג אפילו בתאנה כיון דס"ל גם פאה נוהג בו ולפיכך לא פריך רק ממכניסו לקיום כנ"ל:

דף כ"ד גדול שנשבה בין העכו"ם רב ושמואל חד אמר מונה ששה ועושה **שבת** עיין בבלי דף ס"ט ע"ב פלוגתא דרב הונא ור"ח בר רב במהלך בדרך או במדבר דאמר ר"ח מונה ששה ומשמר יום אחד ובירושלמי פה נקיט הלשון ועושה שבת. ונראה דבאמת יש לדקדק כיון דמסיק שם בבבלי דבכל יום אינו עושה רק כדי פרנסתו ואפילו ביום ששובת נמי שרי כדי פרנסתו ואם כן לפי זה הרי כל הימים שוין ורק בקידושא ואבדלתא מנכר שבת א"כ איך קאמרה הברייתא ומשמר יום א' לענין מאי משמרו יותר משאר הימים וי"ל דלשיטת התוספות בד"ה עושה בפשט הראשון דבכל יום מותר להלך רק ביום ששובת אם כן שפיר נקיט ומשמר יום א' כיון דהאי יומא אינו מהלך ואם כן הו"ל דבבלי דאיירי במהלך במדבר שפיר נקיט ומשמר יום א' דבהאי יומא אינו מהלך משא"כ הירושלמי דלא אייירי במהלך רק בנשבה לבין עכו"ם קאמר רק ועושה שבת דהיינו בקדושא ואבדלתא. אלא די"ל דהירושלמי קאמר לקמן תמן אמרו חושש לכל הימים

משמע דאיהו לא סבר מתחלה כן א"כ שפיר מונה ששה ועושה שבת דבכל הששה מותר לעשות כל המלאכות ובשביעי עושה שבת גמור ואינו עושה כלל ודוק:

אמנם לפמ"ש התוספות אח"כ די"ל דגם ביום הקידושא מותר להלך א"כ שפיר קשה לענין מאי קאמר בגמרא דמשמר יום א' אמנם נראה עפמ"ש המ"א בס' שד"מ דלפי שיטת התוספות ורא"ש דמשום הכי מותר להלך כדי שיצא מהר מן המדבר אם כן י"ל דשאר דרבנן אסור לעשות ותמה אמאי הרי קיימ"ל ספיקא דרבנן לקולא ותירץ דאפ"ה אסור כמו י"ט שני דהוי ג"כ מספיקא ואפ"ה אסרו בו שבות. ונראה לפענ"ד דכל זה הוא דוקא בהאי יומא דמקדש בקדושא ואבדלתא א"כ האי יומא הוי כמו יו"ט שני משא"כ השאר יומא כיון דלא מקדש להו א"כ אינו דומה לי"ט שני א"כ י"ל דשאר דרבנן מטעם ספיקא דרבנן לקולא ודוק והשתא לפי זה קאמר שפיר ומשמר יום א' דהרי האי יומא אסור ג"כ בשאר אסורי דרבנן כנ"ל ודוק.

ונראה בעיני להכריח דרש"י ס"ל ג"כ דאפילו ביום דעושה שבת מותר להלך מדכ' רש"י למ"ד משמר יום א' ומונה ששה וכל יום ששם על לבו אינו משמר דשמא עשה מלאכה וקשה הו"ל לרש"י לומר כפשוטו דהרי כבר הלך בהאי יומא אם כן הרי לא שמרו אלא ודאי דרש"י ס"ל דאפילו ביום שמשמר מותר להלך אלא די"ל דרש"י רצה לומר דאפילו לא הלך עדיין באותו יום נמי אינו משמרו דשמא עשה מלאכה ואפילו אמר ברי לי שלא עשיתי בו מלאכה מ"מ י"ל דכל מילתא דלא רמי' עליה דאינש לאו אדעתיה ודוק:

וי"ל לשיטת הירושלמי דקאמר אח"כ תמן אמרו חושש לכל הימים ואינו עושה רק כדי קיום נפש הא דלא פריך במאי מנכר האי יומא י"ל דלכאורה קשה על הגמרא לימא דמנכר ליה בהנחת תפילין דשבת אינו זמן תפילין וצ"ל דגמרא מקשה עכ"פ למ"ד שבת זמן תפילין דהוא פלוגתא בעירובין דף צ"ו יעו"ש א"כ במאי מנכר ומתרץ בקדוש משא"כ סתם ירושלמי דהוא ר"י דס"ל במס' מנחות שבת לאו זמן תפילין ואם כן שפיר אינו מקשה במאי מנכר די"ל דמנכר ליה בתפילין ודוק ועיין מ"ש דבר נחמד בהאי עניינא בירושלמי ר"פ דיומא:

ודע דיש לתרץ קושית התוספות בד"ה עושה דמקשה דהוי ליה לתרץ דמנכר במה שאינו מהלך ולפענ"ד דגמרא רצה לומר היכר דשייך ג"כ בנשבה לבין העכו"ם דאיירי הירושלמי דאז לא שייך זה ההיכר כיון דאינו מהלך לפיכך קאמר בקידוש והבדלה ודוק:

ודע דהרמב"ם כ' דבכל יום ויום עושה לו כדי פרנסתו כו' וכ' עליו הראב"ד א"א פי' האי יום א' יתר על שביעיות אותו יום ניתר בכל מלאכה וכתב עליו ה"ה ופשוט הוא שזה כוונת הלשון ולא ניתן לכתוב ונראה לפענ"ד דדבר חדש חידש הראב"ד והוא דלכאורה

צריכין אנו להבין אהא דאמרינן מונה ששה ומשמר יום א' והימים הראשונים יפלו אף על גב דאם כן לפי זה בודאי מחלל שבת א' דהרי הוא מתחיל עתה למנות ששה ימים מחדש אלא דלכאורה זה ליתא דהרי לא הותר לו רק כדי פרנסתו והאי אפילו בשבת שלו הותר אלא דהא קשי' דהרי עכ"פ לשבת א' ליכא היכר כיון דמתחיל עתה למנות מחדש וע"כ צ"ל דשאני הכא כיון דאי אפשר דהא לא ידע כמה ימים הוא מהלך ודוק משא"כ כשידע כמה ימים הרי יכול למנות מיום שיצא וע"כ לפ"ז השמיני הוא אחר שביעיות שלו והיינו דחדש הראב"ד לאפוקי דלא נימא דימנה מיום שנודע לו טעותו ודוק היטב:

ואין לא לתמוי' ויחוש לכל הימים כהדא קדש אשה בעולם עיין בש"ק מה דתמה אתוס' גיטין דף ס"ד ע"א ד"ה אסור בכל הנשים דכתבו דהא דאסור בכל הנשים הוא מטעם קנס ולפענ"ד במח"כ לק"מ דהתוס' קאי אאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ואהא שפיר כתבו דאסור מטעם קנס אבל מדינא אין לאסור כיון דאין זה חזקה אלימתא דעושה שליחותו כיון דאין בידו אולי לא תתרצה משא"כ הירושלמי אמר קדש אשה בעולם משמע דהוא עצמו קדש וא"כ ידע דקדש ואם כן שפיר מדינא אסור בכל הנשים דשמא נושא קרובתה ואם כן שפיר כמו דהתם אסור בכל הנשים כן כאן יש לאסרו בכל הימים ודוק גם התוס' שכתבו דהוא מטעם קנס הוא משום דצוה לשליח ולא חש שמא יבוא תקלה שימות השליח משא"כ בקדש הוא גופא לא שייך קנס כיון דהיא הלכה מאצלו א"כ שוב אינו יכול לישא אשה דשמא קרובתה היא ודוק היטב:

גם מה שמקשה ארמב"ן דמתיר היכא דבאו קרובתיה ואמרו לא קדשין דהוו"ל לתרץ הירושלמי דשאני כאן דאפשר דיבואו הקרובות ג"כ לק"מ דעד כאן לא התיר הרמב"ן אלא היכא דקדש ע"י שליח דלא איתחזק איסורה משא"כ היכא דקדש איהו גופא דאיתחזק איסורה מודה הרמב"ן דאין הנשים נאמנת ודוק היטב. ובחידושי לגיטין הארכתי:

דף כ"ה ע"ב **אבות** מלאכות מ' חסר א' עיין תוס' יו"ט ועיין בש"י ולפענ"ד נראה עוד ע"פ מה דאמרינן בבבלי ע"ד ע"ב הטוה צמר שעל גבי בהמה בשבת דפטור דאין דרך טווי' בכך ומקשה מדר"נ שטוף בעזים וטוו בעזים ומשני חכמה יתירה שאני ואם כן לפי זה עתה לא חשיב טווי' בעזים אב מלאכה אבל לעתיד דכתיב כי תמלא הארץ דעה לא תהיה זאת חכמה יתירה ושפיר תהיה מלאכה ולפיכך שפיר כתיב מ' חסר א' דלעתיד יהיה מ' והוי דומי' דמרקד ובורר וזורה דאף על גב דהכל א' נחשב לג' ה"ה טוי' דיהיה נחשב לב' מלאכות:

המכבה ומבעיר ומוציא מרשות וכו' עיין בתוס' יו"ט דמדקדק מדוע הקדי' מכבה ולפענ"ד עפמ"ש התוספות על התורה בפ' ויקהל טעם דהזהירה תורה על הבערה טפי משום דמלאכה גרוע הוא ואם כן י"ל דמלאכה חשובה הקדימה וסמך נמי מבעיר להוצאה מרשות לרשות דהוצאה נמי מלאכה גרוע הוא כמ"ש התוס' בר"פ:

ויכל ביום השביעי מלאכתו עיין בבלי דף מ"ט ע"ב דמספקא על קרא והמלאכה היתה דים ונראה משום דלעיל בירושלמי דף א' יליף ר' יונתן דהוצאה חשובה מלאכה מדכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה אמנם בבבלי ר"פ הזורק מקשה הגמרא ע"ז ממאי דבשבת קאי דלמא בחול קאי ועיין שם בת ספות דכ' דלא גריס האי ממאי דאפילו אי בחול קאי נמי עכ"פ הרי מצינו דמקרי מלאכה ומשום כן באמת בירושלמי הנ"ל לא מקשה כן ועיין ברשב"א שם דמיישב הגירסא ועיין בהג"ה שם והשתא לפי זה הירושלמי דלעיל דף א' הוא ר' יונתן וגם כאן הוא אזיל אליבא דר' יונתן ואם כן המלאכה היתה דים בודאי מן המנין ולפיכך לא בעי רק על ויכל ביום וכו':

תני רשב"י עיין בש"ק ולפענ"ד דרשב"י פליג וס"ל דלא חשבינן ויבוא יוסף הביתה וכן לא חשבינן ג"כ ג' מלאכתו שבויכולו השמים וכן לא חשיב איהו ג"כ והמלאכה היתה דים ומשום כן אפיק איהו כל הנהו וחשיב הלאוין והאזהרות דכתיב בהו מלאכה ואפשר ודאי חשבון האזהרות תחתיהן יעלו למ' חסר א' כנ"ל. אלא דגמרא דידן פליג ארשב"י ושפיר כ' התוס' יו"ט:

שאם עשאן כלם בהעלם אינו חייב אלא אחת עיין בק"ע וע"כ דמגיה חייב על כל אחת ואחת ועיין בבלי דף ויו ע"ב דתני איסי בן יהודא אבות מלאכות מ' חסר א' ואינו חייב אלא אחת ומפרש בגמרא דעל אחת אינו חייב סקילה יעו"ש ואם כן גם דברי ירושלמי יש לפרש כן ופשוט וי"ל עוד ע"ד חדוד ע"פ מה שיש לדקדק במתני' דקתני הרי אלו אבות מלאכות מ' חסר א' וקשה הא תו למה לי הא כבר תני זה ברישא ונראה ע"פ מה דקאמר הירושלמי לעיל ר' יוחנן ור"ל עבדין בהדא פרקן תלת שנין ופליג ואפקון מ' חסר א' תולדות מכל אב ואב יעו"ש ואם כן לפי זה י"ל דזה רמז המשנה בסוף הרי אלו אבות מלאכות מ' חסר א' פי' דכל אלו הנזכרים הוו אבות למ' חסר א' תולדות ודוק:

והשתא לפי זה י"ל דזה הוא קושית הירושלמי ליידא מילה לאיזה דבר כפל התנא ותני עוד הרי אלו אבות מ' חסר א' לזה מתרץ שאם עשאן כולן בהעלם א' דהיינו שאם עשה כל הל"ט תולדת עם אב שלהם אינו חייב אלא אחת ודוק:

עד לא ותברינה וכו' זה הסוגיא הוא לעיל בר"פ דף כ"ד עיין שם ואולי האי דתנא ר' זכאי היא ברייתא ור' יוחנן א"ל דמשובש תני לה וצ"ל אינו חייב אלא אחת משום דלא אמרינן

השתחויה לחלק יצאה והא דנקטה הברייתא דוקא זובח וקוטר משום דהאי ברייתא ס"ל דמאחת מהנה קאי על ע"ז כדמסיק ר' יוחנן לעיל ודרשינן אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת וקאי הקרא על עבודתה וזה אחת שהיא הנה ועבודת גבוה וזה הנה שהיא אחת ומאחת קאי על מקצת השתחויה כדאמר הכל הירושלמי לעיל בר"פ ומיושב בזה הא דקאמר בבבלי דף ע' ע"ב ושמואל אחת שהיא הנה לא משמע ליה ותמה התוס' שמואל דלא כר"נ ולא כר"י ולפמ"ש י"ל דשמואל ס"ל כברייתא דתני ר' זכאי דמוקי אחת מהנה בע"ז ודוק. אלא דעכ"פ קשה אי נימא דהאי דר"ז הוא ברייתא ולא מעצמו תני לה ר' זכאי איך יתרץ הברייתא הא כתיב אח"כ דמשיח יביא פר ובע"ז המשיח ע"כ מביא שעירה וכדמתרץ באמת רובון בר חי' לעיל עיין שם היטב:

דף כו **ללמד** על עצמו שאינה מעשה עיין בש"ק מה שתמה על רש"י בסנהדרין ורצה לפרש דבאמת הא דקאמר שם מנין לרבות השתחויה הוא הואיל ואין בה מעשה אבל באמת גם השתחוי' נחשב כעבודת פנים אבל באמת דבריו ליתני הו דודאי פשטא דגמרא משמע דהשתחוי' לא הוי כעבודת פנים דקאמר לפי שיצאה זביחה לדון בעבודת פנים מניין לרבות השתחויה משמע הואיל ואינה עבודת פנים ועוד דקאמר אח"כ יכול שאני המגפף והמנשק והמנעיל וקשה איך ס"ד לרבות הנהו הא לא הוי עבודת פנים ואפילו מהשתחוי' מועטי' דהוי עבודת פנים אלא ודאי כוונת הגמרא שם כמ"ש רש"י ז"ל ותמהני על הש"י שדחק א"ע לפרש ולכוין בדברי רש"י כוונת הירושלמי פה:

יצאה זביחה ללמד על הכל עיין בק"ע לחייב על כל אחת ואחת ותמהני אמאי מפרש כן ומדוע לא מפרש כדאמר בבבלי בסנהדרין דף ס' הנ"ל ללמד על הכלל דהיינו לחייב אפילו על קיטר וניסך וזורק דכל שהוא עבודת פנים מחייב אפילו בשלא כדרכה וכמ"ש רש"י שם:

או חלוף וקשה לי דאם כן תקשה ל"ל זובח לאלקים יחרם וכדמשני הגמרא בבבלי הנ"ל דליכא לרבות המגפף דא"כ ל"ל זובח לאלקים יעו"ש ברש"י דכ' דאי השתחויה על הכלל כלו יצא א"כ ל"ל לא תזבח ואפשר באמת זה הוא דמשני הירושלמי דבר שהוא מעשה מלמד וכו' והכונה דבשלמא אי נימא דזובח על הכלל כלו יצא א"כ ל"ק למה לי לא תשתחוה משום דללמד על עצמו יצא ובאמת אינו מלמד משא"כ אי נימא דלא תשתחוה על הכלל כלו יצא א"כ ל"ל זובח ודוק גם י"ל דקושית או חלוף הוא דדלמא השתחויה על הכלל יצא וזובח לאלקים אתי' דמחשבין מעבודה לעבודה וכדאיתא בבבלי שם לזה מתרץ דבר שהוא מעשה מלמד פי' דמוקמינן טפי זובח לאלקים יצא על הכלל ודוקא בדבר שהוא מעשה הוא דמחייב אפילו בשלא כדרכה מדכתיב איכה יעבדו דמשמע

דוקא בכדרכה וא"כ די שנימא דזובח אתי' לשלא כדרכה דוקא בדבר שהוא מעשה מדנימא דהשתחוי' אתי לאפוקי אפילו בדליכא מעשה ודוק ועיין בחידושי הר"נ שם:

דמר ר' ירמיה הבערה לצורך יצאה עיין בתוספות בסוגיא דבבלי דף ע' ד"ה הבערה ללאו יצאה ולא עייני דהיא קושית הירושלמי פה והגאון מו"ה ישעיה פיק זצלה"ה כתב דקושית התוספות היתה ה"ה למ"ד לחלק יצאה ובאמת בירושלמי פה מקשה באמת למ"ד לחלק יצאה ועיין שם בתוספות ד"ה יכול דכ' הר"י דהגירסא הוא כמו במכילתא שומע אני שלא יהיה חייב אלא עד שיעבור כל ל"ט מלאכות ת"ל בחריש ובקציר וצ"ע לפי פרושו א"כ איך קאמר הגמרא ועדיין אני אומר על חרישה וקצירה חייב שתים ועל כולם אינו חייב אלא אחת א"כ תקשה מניינא למה לי כיון דעתה ליכא למימר דאתי' לומר דאינו חייב אלא על כולן וצריכין אנו לומר דכך פירוש הגמרא דאני אומר הא דכתיב בחריש ובקציר היינו לומר דעל חרישה וקצירה חייב ב' וזה דוקא בזמן שעושה כל ל"ט מלאכות ועל כולן אינו חייב אלא א' וא"כ אם עושה כל ל"ט מלאכות אינו חייב ג' לכך כתיב לא תבערו כך הוא הצעת פשט הברייתא לפרושו ומיושב לשון התוספות שכתבו אי לאו לא תבערו ה"א דמנינא אתא לומר דאינו חייב על אחת או שתים עד שיעבור כל ל"ט מלאכות וקשה הא אחרישה וקצירה לחוד מחייב אמנם לפי הנ"ל ניחא ודוק:

והשתא לפי זה מיושב הא דמקשו התוס' תיכף אח"כ בד"ה על חרישה וקצירה מנ"ל דחייב שתים ורציתי לתרץ קושיתם דר"נ סובר דמקושש תולש הוי עיין בבלי דף צ"ו ע"ב ואם כן ליכא למימר דאתרווייהו אינו חייב אלא אחת א"כ המקושש אמאי נסקל אע"כ דאחד חייב דתולש תולדה דקוצר ואפשר לומר דהא דאמר שם במתניתא תני תולש הוי היינו הך דר"נ פה. אמנם לפמ"ש פה ליכא לתרץ כן כיון דע"כ הא דקאמר חייב שתים אין הכוונה בפני עצמם אלא דקא אם עשאן בתוך שאר מלאכות ואם כן ע"כ צ"ל דר"נ סובר דמקושש הוראות שעה היתה ושפיר מקשים ושייך קושית התוספות דוקא לפי' הר"י הנ"ל ודוק:

לכאורה צ"ע הא דקאמר ועדיין אני אומר על חרישה וקצירה חייב ב' הלא קרא דחריש וקציר לא הוי כ"א כשה ואיך קאמר חייב ב' ודלמא אכתי אינו חייב אלא א"כ עשה כל ל"ט ביחד וצ"ל דכך פירושו דאף על גב דכתיב קודם העשה דביום השביעי תשבות כלל בעשה אפ"ה פרט אח"כ בעשה בחריש ובקציר א"כ ע"כ להורות דלא דעל כולן אינו אלא עשה אחת לפיכך פריט בחריש ובקציר א"כ ה"ה לענין הלאוין נמי כן ואם כן שפיר קאמר ועדיין אני אומר על חו"ק חייב ב' דלא נפיק רק להורות על חו"ק לבד חייב ב'. אלא דלפ"ז צ"ע מ"ש דהוי ליה כלל בל"ת ופרט בעשה והי' נראה בעיני כוונת רש"י דהא

מכאן לא שמענו כ"א עשה אלא דאנו אומרים דה"ה לענין הלאו כן מ"מ כל כך אין לנו לומר דה"ה לענין הלאו כן דחייב על כל א' וא' כיון דהוי הכלל בלא תעשה ופרט בעשה ולא הוי רק לאו בו"ק אבל לא בשאר מלאכות ושפיר קאמר ועל כולם אינו חייב אלא אחת ומיושבים קושית התוס' דמקשי' על רש"י:

ויש עוד מקום לישב קושית רש"י ז"ל דכאן אין לדון ביה ולומר דללמד על הכלל כלו יצא משום דאף אם נאמר כן דלמא כוונת הקרא בחריש ובקציר תשבות דוקא תרווייהו יחד כמ"ש התוספות ואם כן ה"ה בכל מלאכות חייב דוקא בב' יחד וע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דא"כ קשי' מקושש א"כ כיון דאין הדבר נלמד מהאי קרא גופא אין לומר תו עליו ללמד על הכלל כלו יצא ודוק:

ועיין בתוס' שם ד"ה ועל כולן שכתבו וכ"ת דאיצטריך קרא דחריש וקציר למה חריש רשות א"כ איך יליף מיניה מעיקרא וצ"ע אף אי קרא אתי' למה חריש רשות מ"מ נשמע דעל א' נמי חייב דאל"כ פשיטא דקציר עומר מותר וי"ל:

ועיין עוד בתוספות ד"ה אם אין ענין למזיד שהקשו דלימא אטו בתרי קטלא קטלינן ולפענ"ד נראה דהנה אדמ"ו הגאון בעל חתם סופר הקשה דמאי קאמר הגמרא אם אינו ענין למזיד דלמא איצטריך קרא דמות יומת דיכולין להמיתו בכל מיתה דאפשר כדאיתא בסנהדרין דף מ"ה ע"ב דרוצח וגואל הדם הוי ב' כתובים וא"מ ואם כן איצטריך קרא גבי שבת וי"ל דה"ק הגמרא הלא כבר נאמר כל העושה בו מלאכה יומת והו"ל לכתוב מות יומת ואמאי איצטריך מחלליה למיכתב אלא ודאי דאתי' לשוגג ומתורץ קושית התוספות לפי זה דגמרא לא היה יכול למידק משום דאטו בתרי קטלא קטלינן דהוי אמינא דאתי' להמיתם בכל מיתה שאתה יכול ודוק. ויש לעיין לפי מה דמסיק בסוגיא דשמואל ס"ל הבערה ללאו יצאה ודרשא דאחת מהנה לא דריש א"כ עדיין חלוק מלאכות מנ"ל דלמא קרא דמחלליה מות יומת קאי אחריש וקציר דיצאו לחייב עליהם ב"ע וצ"ל דשמואל ס"ל דחריש וקציר אתי' למה חריש רשות יצא קציר העומר ויש לעיין עוד **ועיין** במסכת יבמות דף ו' ע"ב דמקשה למה דמשני דתנא דבי ר' ישמעאל ס"ל כר"י הבערה ללאו יצאה הלא ר' ישמעאל קרא והטה וכ' על פנקסו דיביא חטאת שמינה לביהמ"ק ולפענ"ד צ"ע הלא ת"ק דר"נ שם בברייתא אמר רק דבקש להטות ולא הטה א"כ י"ל דשפיר מתרץ הגמרא דס"ל כר' יוסי דללאו יצאה ור' ישמעאל לא הטה ולא כ' רק בקש להטות והאי תלמיד שאמר משום ר"י ס"ל דלא הטה כלל. גם י"ל לפי תירוץ דהטה דקאמר הגמרא היינו דהי' מטה השמן מן הנר לצד אחר דחייב משום מכבה ומשום הכי

כ' על ספרו דיביא חטאת אבל על הבערה לא היה חייב כיון דללאו יצאה וכ"ת אי על הכיבוי א"כ הו"ל מלאכה שא"צ לגופא י"ל דס"ל כר"י וחייב עלי' ודוק:

עיין במסכת מגילה דף ד' ע"ב במתניתין אין בין שבת ליהכ"פ ובגמרא הא לענין תשלומין זה וזה שוין והקשה בטורי אבן דהוי ליה למימר הא לענין חלוק מלאכות זה וזה שוין ומתני' ר"י היא דיליף חלוק מלאכות במס' שבת דף ע' מאחת מהנה דכתיב גבי חטאת של כרת סתם ובין שבת ובין יהכ"פ במשמע דאלו לר"נ דיליף ליה מלא תבערו אש ב"מ ביום השבת א"נ לשמואל דיליף ממחלליה מות יומת גבי שבת דגלי גלי גבי יהכ"פ דלא גלי לא גלי ואין בו ח"מ שהרי בפ"ג דמכות דף כ"ב אמרינן חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות לי"ט ופי' הריב"ן משום דחילוק מלאכות דשבת יליף מהבערה א"נ מאחת מהנה דכתיב גבי חטאת דכרת וי"ט לית ביה כרת וגם לא נאמר בה הבערה לחלק ואם כן ה"ה ליהכ"פ לר"נ ולשמואל דלא גלי אין בו ח"מ מ"מ הו"ל לגמרא לומר דר"י היא ואם כן לענין ח"מ שבת ויהכ"פ שוין עכ"ל ע"ש מה שדחק ונראה לפענ"ד ע"פ מה שראיתי קושי' עוד בשם הגאון הנ"ל בספר חות יאיר חדש אור עולם דף ע"ו ע"ב לר"א דס"ל כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת דמכשירין דוחין שבת א"כ אמאי נהרג המקושש שהיה תולש והא חזי למילה לעשות איזמל והתוס' הקשה בסוגיא דהואיל לרבה דאית ליה הואיל א"כ בטלת כל מלאכות שבת הואיל וראוי' לחולה שיש בו סכנה ותירצו כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל והא במסכת זבחים פ' כל התדיר אמרינן דמילה מיקרי תדיר ואם כן אמאי נהרג המקושש נימא הואיל וראוי לעשות איזמל למילה דהוי תדיר אמנם לפענ"ד לק"מ די"ל דר"א ס"ל דמקושש מעמר הוי כיון דהוי פלוגתא כזה בר"פ הזורק יעו"ש ואם כן לק"מ והנה ראיתי באחרונים דמקשו דאמאי לא יליף הגמרא ח"מ ממקושש דנהרג א"כ ע"כ דעל חד נמי חייב ותירצו כיון דמקושש תולש הוי דהוי תולדה דקוצר א"כ אכתי אני אומר דדוקא על קצירה חייב ב"ע כדאמר הגמרא שם ואכתי אני אומר על חרישה וקצירה חייב שתים דע"כ על חרישה וקצירה חייב בודאי ב"ע מדכתיב בחריש ובקציר תשבות כדאיתא בסוגיא שם אלא דכל זה אי אמרינן דתולש הוי משא"כ אי נימא מעמר הוי א"כ שפיר מבואר חילוק מלאכות ממקושש. והנה התם קתני בסיפא דמתני אח"כ אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלי שאין עושים בהם א"נ ומקשה הגמרא התם דריסת הרגל לא קפדי אינשי ומתרץ רבא הא מני ר"א היא דאמר ויתר אסור במודר הנאה וא"כ כיון דמתני' אתי' כר"א ור"א לשיטתם ע"כ ס"ל דמקושש מעמר הוי ואם כן נשמע חילוק מלאכות ממקושש וא"כ י"ל דוקא בשבת ולא ביהכ"פ א"כ לא רצה הגמרא לומר דרישא

ר' יוסי ולא כר"א כיון דע"כ סיפא ר"א ולדידיה שפיר איכא חילוק לענין ח"מ בין שבת ליהכ"פ ולפיכך קאמר הא לענין תשלומין שוין לכ"ע ודוק כן אמרתי ע"ד חדוד א"נ י"ל דלפי תי' הא' במס' מגילה דף ויו ע"ב דמתניתין דאין בין אדר ראשון לאדר שני אלא קריאת מגילה ומת"ל אתי' כת"ק ולא כרשב"ג בשם ר"י א"כ רישא אתי' דלא כר' יוסי לא רצה לאוקמי הסיפא כר' יוסי כיון דרישא לא כר' יוסי לא רצה דמקשה לר"א אמאי לומר דאין בין השני כוותי' ודוק:

אמנם בענין גוף קושית הש"א הנ"ל לק"מ מה נהרג המקושש נימא הואיל וראוי למילה משום דבמסכת שבת דף קל"ה ע"ב קאמר רשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ומקשה הא לא שהה ספיקא הוי מימהל היכא מהלינן ומתרץ מלין ממ"נ אי חי שפיר מהיל ואי לא מחתך בשר בעלמא הוא ומקשה הא דתנן ס' בן שבעה ס' בן ח' אין מחללין עליו השבת אמאי נימהלי ממ"נ ומתרץ לא נצרכה אלא לר"א הרי דלר"א אין מחללין במכשירין אלא בידעינן בודאי שהוא בן ט' עיין שם ברש"י וא"כ מילה כה"ג שידעינן בודאי שכלו לו חדשיו בודאי לא שכיח ושפיר נהרג המקושש ודוק:

עוד יש לתרץ קושי' הנ"ל די"ל דהמקושש היה תולש סמוך ללילה וא"כ תו ליכא פנאי לעשות פחמים ולעשות כלי ברזל למול ובשבת ושפיר חייב ומיושב לפי זה ג"כ קושית השבות יעקב ח"א סי' י"ד דתמה אמה שהביא הרמ"א בסי' של"ט לפסק הלכה דברי רב שרי' גאון ז"ל דאין מכניסין אדם לבית הסוהר בשבת אע"ג דיש לחוש שיברח ויש לחוש שיעגן אח"כ אשתו אפ"ה אין מכניסין אותם לבית הסוהר בשבת מטעם דאין דנין בשבת והקשה א"כ איך הניחו המקושש בשבת במשמר אמנם לפמ"ש ניחא כיון דהי' תולש סמוך ללילה מעט קודם בין השמשות א"כ י"ל כשהניחוהו במשמר כבר הי' לילה ועבר השבת כנ"ל:

והנה בחות יאיר הנ"ל הביא תירץ של שאגת אריה על קושיא הנ"ל משום דאז היו ישראל במדבר ואמרינן במסכת יבמות דישראל לא מלו במדבר משום דלא נשיב רוח צפונית וא"כ לא שייך דראוי לעשות כלי ברזל כיון דלא מלו אז ומפרש עפ"ז הקרא ויהיו בני ישראל במדבר ולא מלו אז ולפיכך וימצאו איש מקושש ודפח"ח אמנם אפ"ה יש לפקפק דהרי עכ"פ שבט לוי מלו כמו שדרשו כי שמרו אמרתיך ובריתך ינצורו וא"כ הדרה קושי' לדוכתה אמאי נהרג הלא ראוי לעשות כלי ברזל למילת בן לוי. עוד יש לדקדק כיון דאיתא במדרש וימצאו אותם מקושש שהתרו בו וקשה הא הוי התראת ספק דדלמא יאמר למילת בני אני צריך ואנכי אמול אותם כמו שמלו בני לוי. אמנם אי נימא דמקושש זה צלפחד ולא היו לו בנים א"כ לק"מ ודוק ויש לומר דזה הוא שאמרו בנות צלפחד

דחכמניות היו ודרשניות היו כי בחטאו מת שהיה תולש כנ"ל אלא דאלו היה לו בנים לא היה חייב מיתה כנ"ל אך ובנים לא היה לו וא"כ לא הי' ראוי למילה כנ"ל ומש"ה מת ודוק:

ויש לישב עפ"ז הגמרא בפ' הזורק ת"ר מקושש זה צלפחד דברי ר"ע אמר לו ריב"ב עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה מכסהו ואתה מגלה ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק ומדקדקים העולם מדוע אמר עקיבא וקראו בשמו הו"ל לומר בסתמא בין כך אתה עתיד ליתן הדין. ואמרתי דרמז לו עקיבא אתה לשיטתך והוא משום דלכאורה לפי דברינו אין התורה מכסהו והדבר מגולה לעין דהוא צלפחד דאל"כ תקשה אמאי נהרג הא ראוי למילה לעשות פחמין ולעשות כלי ברזל וע"כ דהי' צלפחד דלא היה לו בנים ואם כן מב' ראיות הללו מהכרח הקושי' ומלשון בנותיו דאמרו כי בחטאו מת ובנים לא היו לו ומג"ש במדבר במדבר הוי כמפורש ולא כמכוסה אמנם כל זה הוא דוקא אליבא דר"א בר"פ ר"א דמילה אמנם ר"ע פליג עליה התם ואמר כלל אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לעשותו מע"ש אינו דוחה את השבת ודוקא מילה שא"א לעשותו מע"ש דוחה א"כ לדידיה מכשירי מילה אינו דוחה וא"כ לא קשה כל עיקר הקושיא וליכא הכרח דהוא צלפחד כנ"ל וא"כ שפיר אמר לו עקיבא את לשיטתך דפליגת עליה דר"א בין כך וכך אתה עתיד ליתן את הדין ודוק:

ויש לישב עפ"ז מדרש ילקוט בפ' פנחס ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר וכו' למשפחות מנשה בן יוסף וז"ל שבח לו שבח למשפחתו שבח לבית אבות שיצאו ממנו חכמניות ודרשניות כאלו ומה היה חכמתן שאמרו אם כבן אנו חשובים יתן לנו נחלה ואם לאו תתיבם אמנו עכ"ל וצריך ביאור במה דתלה קושיתו ומה היה חכמתן במה דאמר מתחלה שבח למשפחתו שבח לכל בית אבותיו:

אמנם ע"פ מה ששמעתי מאדמ"ו הגאון בעל חתם סופר שדרש בשם גאון א' הלשון אתה מוציא לעז על אותו צדיק קאי על יוסף הצדיק דסתם צדיק רמז על יוסף הצדיק ונראה לעשות טעם לדברי הגאון הזה והוא דאיתא במדרש יוסף אמר וטבוח טבח והכן ודרשו ז"ל אין והכן אלא על שבת שנאמר והכינו את אשר יביאו אמר הקב"ה אתה שמרת שבת עד שלא נתנה חייך שבן בנך מקריב בשבת שנאמר וביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד וא"כ הרי שבח ליוסף ששמר את השבת ועי"ז זכה לבן בנו שיקריב קרבנו בשבת וא"כ אם אנן יאמרו דצלפחד הי' המקושש וחלל את השבת וא"כ הוי גנאי ליוסף שאיהו היה משמר ונכדו הי' מחלל את השבת ואיך יחסו הכתוב למשפחו' מנשה

בן יוסף דבר דהוי גנאי ומשמע דגם יוסף חלילה לא שמר שבת וזה אמר ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק פי' על יוסף הצדיק כנ"ל:

והשתא לפי זה יובנו דברי המדרש הנ"ל דלכאורה היינו יכולים לומר דחכמתן ודרשתן היה במה דאמרו כי בחטאו מת ובנים לא היה לו הוא כנ"ל דמת בשביל שחלל שבת אלא דאלו היה לו בנים לא נהרג אך ובנים לא היו לו אלא דלפי זה קשה הא דיחסו מתחלה צלפחד בן חפר וכו' בן מנשה בן יוסף הוי קצת לגנאי כי יוסף הצדיק היה משמר שבת ובנו חטא לזה אמר המדרש לא כן הוא אלא שבח לו שבח למשפחתו כי מקושש אין זה צלפחד וחלילה צלפחד לא חלל שבת וא"כ תקשה מה . הי' חכמתן לזה מפרש דחכמתן היו בענין שאמרו שתתיבם אמנו:

ר"א שאל לר' יוחנן יצאו שתי לחם וילמדו על הקדשים עיין בבלי מנחות דף נ"ד ע"ב ונ"ח ויש לעיין מה הוצרך ר' יוחנן להביא כל הברייתא אפילו הסיום יכול לעבודה ושלא לעבודה ת"ל לריח ניחוח הא לא שייך להביא רק דאפילו לכבש אסור ונראה משום דהתוספות שם בבבלי הנ"ל ד"ה ור"י הקשו דהוי ליה לגמרא לומר דאותם אתי' אותם אי אתה מעלה לריח ניחוח אבל אתה מעלה לשם עצים משא"כ כל שממנו אשים דאפילו לשם עצים אסור והניחו בקושיא יעו"ש וא"כ לפ"ז הירושלמי לא מקשה לר"י האי אותם מאי דריש ליה משום דס"ל דר"י באמת דריש אותם כקושית התוספות דכל שממנו לאשים אפילו לשם עצים דהיינו שלא לעבודה נמי לא והשתא לפי זה שפיר הביא ר"י כל הברייתא דסיימה דשלא לעבודה דהיינו לשם עצים מותר להעלותה א"כ איצטריך אותם דכל שממנו לאשים אפילו שלא לעבודה אסור ודוק כנ"ל:

אמנם לשיטת הבבלי אמרתי לתרץ קושית התוס' דגמרא לא רצה לומר דאוקי ליה להאי אותם אריח ניחוח דסוף הקרא ולומר דכל שממנו לאשים אפילו לשם עצים אסור להעלות ולא אירשא דקרא ואל המזבח דמרבינן כבש כמזבח דאו דקאי על כל הקרא אירשא וסיפא כמו דסברו חכמים בזבחים דף ע"ז דאמרו תעובר צורתם ומסיק שם משום דסברו דאותם אתרווייהו קאי או כר"א דס"ל דאותם לא קאי כ"א אירשא ולומר דכל שממנו לאשים אינו עובר במעלה לכבש ולא אסיפא דריח ניחוח וס"ל דמותר להעלות לשם עצים אבל לומר דקאי אותם דוקא אסיפא דקרא לומר דכל שממנו לאשים אפילו לשם עצים אסור אבל לא לרישא לומר דאפילו במעלה לכבש נמי חייב כמו בשאור ודבש זה א"א לומר ואם כן כיון דר' יוחנן אמר דבמעלה מכל הקדשים על הכבש חייב א"כ נצטרך לומר דאותם קאי דוקא אסיפא ולא אירשא זה א"א לומר ומתורץ קושית התוס' ודוק היטב:

והשתא לפ"ז מיושב שיטת הרמב"ם שהביא בש"ק בד"ה ר"י בר בון משום דכיון דר"י אומר חייב במעלה בשאר קדשים ע"ג כבש ע"כ לא ס"ל כרבנן דבמעלה לשם עצים חייב דא"כ ע"כ צ"ל דאותם קאי אריח ניחוח ולא אירישא ואל המזבח דמרבינן כבש כמזבח וע"כ דס"ל כר"א דבמעלה לשם עצים פטור ואותם קאי כדאמר בבבלי הנ"ל מנחות דף ל"ח דאין ציבור מתנדבים נדבה שתי לחם וא"כ לדינא דקיימ"ל כרבנן בזבחים דתעובר צורתן שפיר לא יכול לפסוק כר' יוחנן ודוק היטב

יכול לעבודה ושלא לעבודה וכתב בק"ע וז"ל אפילו המעלה שתי לחם ע"ג כבש שלא לשם עבודה יהיה חייב וי"ל מדוע נקיט על גבי כבש דוקא דהרי במעלה שלא לעבודה אפילו על גבי המזבח פטור כמו שאמרו ז"ל לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים וצ"ע:

דף כ"ז **כמה** יחרוש ויהיה חייב עיין בש"ק דתמה הא במתני' קתני בפ' הבונה החורש כ"ש ולפענ"ד דירושלמי מקשה על העומק כמה יחרוש בעומק הקרקע ומתני' קתני ברוחב הקרקע וירושלמי מקשה כמה יעמוק לזה מתרץ מר כדי ליטע כרישה ומר כדי ליטע זכרותה של חטה ומתורץ בזה הא דאמר כדי ליטע זכרותה של חטה איזה אדם נוטע רק הזכרות מחטה אמנם לפמ"ש קאי על העומק ששיעור העומק הוא כדי לתחוב בה הזכרות של חטה א"ל הכונה ליטע החטה דרך עמידתה לא דרך שכיבתה בקרקע רק דרך נעיצה בעמידה ומה"ט באמת השמיטו הפוסקים שיעור החרישה כיון דבין לרוחב בין לעומק הוי רק שיעור כ"ש ממש כמ"ש:

תמן תנינן זרע קשואין וכו' לכל דבר שהוא להניית קרקע חייב משום חורש עיין בק"ע דכ' הג' כל דבר שהוא והוא לפי פירושו נין בפ"ע ולא קאי אדלעיל ולפענ"ד י"ל דכוונת הירושלמי כמ"ש רש"י בשבת דף ק"ג בד"ה לביזרא דקרא וז"ל ואע"ג ששנינו זרע דילועין שנים וכו' ה"מ לענין הוצאה דכי מפיק ב' מפיק אבל לענין חרישה כל גומא וגומא באפי נפשה עביד לה עכ"ל וא"כ דזה הוא קושית הירושלמי פה תמן תנינן זרע קישואין שנים וא"כ מדוע אמר כדי ליטע כרישה או זכרותה של חטה לזה מתרץ שאני הכא לכל דבר שהוא להניית קרקע חייב משום חורש ושאני מוציא שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה וכמו שמתרץ רב פפא ס"פ המצניע ודוק:

המברה בחרשים עיין במפורש דכ' דחותך אילנות קטנות כדי שיגדלו הגדולים וזה אינו נראה לפענ"ד בכה"ג אינו חייב משום חורש רק משום זורע ועיין ברמב"ם פ' שמיני דמנכש דוקא ליפות את הקרקע חייב משום זורע חורש אבל מנכש כדי שיצמח הוי חייב משום זורע וכמ"ש הכ"מ שם בהלכה ב' ועיין בלח"מ וא"כ ע"כ הכי איירי במברה

בחרשים ועוקר הקטנים ליפות הקרקע ומשום הכי קתני המברה בחרשים דהוא קרקע היער ולא קתני המברה באילנות ודוק:

ומ"ש עוד מברר באילנות איזה ראוי לקצות צ"ע מאי חורש הוא זה כיון דאינו עוקר דבר רק רואה ומעיין בי' וצ"ע:

דף כח ע"א **נטע** וזמר על דעתיה דכהנא חייב שתים עיין בק"ע משום קוצר וע"כ איירי בזומר וצריך לעצים כמבואר בבבלי דף צ' ע"ב דאמר רב כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתים ואם כן שפיר אמר הירושלמי פה אדעתיה דכהנא חייב ב' אלא דקשה לי אמאי אמר הירושלמי נטע וזמר הו"ל לומר זמר בלבד דחייב לרב כהנא ב' משום נוטע ומשום קוצר ואולי י"ל דבאמת זה הוא הפשט בירושלמי פה יען פי' דק"ע דחוק וה"פ אדעתיה דר' זעירא אינו חייב אלא אחת משום נוטע כלום אמר ר' זעירא לא הזומר כנוטע א"כ דוקא משום נוטע חי"ב ומקשה אח"כ ולמה הנוטע וזומר פי' כנ"ל למה הוצרך לומר נטע וזמר הוי ליה לומר רק זומר לחוד לרב כהנא חייב ב' ולר"ז אינו חייב אלא אחת ועוד קשה הכל הי' בכלל זריעה וכו' כנ"ל ודוק. ולא גרסינן הנוטע כזומר אלא ולמה הנוטע וזומר ועיין ברמב"ם פ' ח' ה' ב' דכתב הזומר את האילן כדי שיצמח הרי זה מעין זורע ועיין בלח"מ שם דתמה מגמרא דאמר זומר חייב משום נוטע ומדוע נקיט הרמב"ם מעין זורע ולק"מ דהרי בירושלמי פה אמרו כל שהוא מבחיל את הפירות חייב משום זורע ואפילו בקוצץ קורת שקמה אמר פה דחייב משום זורע ומשום דנוטע וזורע אחד הוא והכל אב מלאכה א' נקיט פעם זורע ופעם נוטע ופשוט. ועיין בתוספות דתמו מהא דאמר בסנהדרין דף כ"ו יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך והא עכ"פ חייב משום נוטע ולפענ"ד י"ל דשם איירי בכרם דחברי' ויכול לומר לא נתכוונתי לנטוע ואי דהו"ל פסיק רישא י"ל כיון דלא ניחא ליה כפי' הערוך ועיין תוס' שבת דף ק"ג ד"ה לא:

ולא פליגין נ"ל דקאי אר' חייא לעיל דאמר לעיל גומי וקרולין חייב רק משום ב' משום קוצר ונוטע ודלא כפי' ק"ע דקאי אב' דברי ר"ל ודוק:

חייב משום קוצר עיין בש"ק עיין ברשב"א שבת ק"ז דכ' בהא דדלדל עובר במעי בהמה ליכא למימר משום עוקר דבר מגדולי כפשוטו דהא בתולש כנף מעוף וגוזז צמר מבהמה לא מחייב בכה"ג וע"כ דלא שייך עוקר דבר מגדולו אלא בגדולי קרקע וע"כ צ"ל דטעמא משום נטילת נשמה וכ' דהירושלמי דכ' הטעם משום קוצר לא אזיל בשיטתא דגמרא ולפענ"ד דירושלמי פה אזיל אליבא דר"י דס"ל בבבלי דף ע"ה בצד חלזון דחייב שתים משום דפציע בכלל דישה וע"כ דס"ל דיש דישה אפילו שלא בגדולי קרקע א"כ ה"ה בקוצר אבל בברייתא דאמרה דתולש כנף מעוף דחייב משום תולש לחוד ולא משום

עוקר דבר מגידולו הוא משום דאתי' כרבנן דפליגי אר"י וס"ל דאין דישה אלא בגדולי קרקע ודוק:

דגים שסחטן וכו' ואם להוציא ציר חייב עיין בבלי דף קמ"ה תוס' ד"ה ור' יוחנן דבדג לצירו נמי מחייב ר"י חטאת מדמדמינן לשלקות עכ"ל והי' לו להתוס' להביא ראיה דפה בירושלמי אמר כן להדי' אלא דיש לעיין דבירושלמי פה אמר ר"י דלגופן פטור משמע אבל אסור ובבבלי אמר מותר ונראה לומר דאה"נ דלר"י לגופן מותר כדאמר בבבלי אלא הואיל ואמר דאם להוציא ציר חייב נקיט ברישא לגופן פטור אבל אה"נ דמותר ולא פליג בלגופן ארב וי"ל דזה הוא דאמר רב חזקי' הא דרב פליגי אר"י פי' דמקשה אם גם בהא פליגי רב ור"י בלגופן דלר"י רק פטור אבל אסור ולרב מותר לגמרי לזה אמר ר"מ למה דבהא לא פליגי אלא דההן אמר אסור לפיכך אמר בלגופן מותר אבל ר"י דאמר חייב בלהוציא ציר לפיכך אמר בלגופן הלשון פטור אבל באמת גם לר"י בלגופן מותר לכתחלה וכדאיתא בבבלי. אלא דעכ"פ יש לעיין דאיכא חילוק בסוגיות דבבלי אמר רב שלקות בין לגופן בין למימיהם מותר ופה איתא דאמר אסור. וכן לשמואל איכא פלוגתא בסוגיות וצ"ע:

כליו מבית האומן לובשן עיין בק"ע בפי' א' וזה ראי' למ"ש הרמ"א בש"ע סי' רנ"ב ס"ג ד' דאם יש לתלות שנגמר בע"ש מותר וע"ש בט"ז ס"ק ד':

ע"ב **נפל** טיט על בגדיו עיין מ"ש בש"ע סי' ש"ב ס"ג ד' דהביא דעת ר"פ דיש חילוק בין לח ליבש וכמ"ש פה הש"ק ויש לעיין א"כ מאי פריך הגמרא בפ' תולין דף קמ"א מהא דתני' ובלבד שלא יכסכס לשני דאיירי ביבש ונ"ל דר"פ ס"ל דביבש אפילו גירוד בציפורן אסור דע"כ מוכח מסוגיא דגירוד בציפורן גרע מכסכוס בפנים דאל"כ אמאי נקטה הברייתא מגרדו בציפורן ולא אמרה מכסכס מבפנים אע"כ דס"ל לסוגיא לפי מה דמתרץ דגירוד' גרע עכ"פ מכסכוס מבפנים ואשמעי' הברייתא דאפילו גירוד שרי וא"כ לפ"ז שפיר פריך דליכא לשנויי דאיירי ביבש א"כ גירוד ג"כ אסור כיון דאפי' כסכוס מבפנים אסור ודוק:

והשתא לפי זה לפי מ"ש הש"ק פה בד"ה נפל דרב הונא איירי ביבש א"כ אפילו גירוד אסור וצריך לומר הא דאמר ממרחו ביד א' לאו היינו גירוד אלא דמשפשף עליו יד א' כנ"ל:

ויש לי לעיין לפמ"ש הטור שם בסי' ש"ב הנ"ל דהוי"ל מלאכה שאינה צ"ל אלא דעכ"פ מדרבנן אסור א"כ ממאי פריך הגמרא מברייתא לר"כ לשני דברייתא אתי' כר"י דס"ל

מלאכה שאינה צ"ל חייב עלי' ולפיכך אוסר כל כסכוס ואיירי ג"כ וביבש אבל ר"כ ס"ל כר"ש דפטור ומשום הכי מבפנים שרי וי"ל:

ההין ננער עיין בק"ע ופרושו דחוק דהו"ל לומר בחד כיון דאגברא קאי ולשון בחדא משמע דלא קאי אגברא ונראה דקאי אמשילין פירות דרך ארובה וקאמר בחדא שרי ירצה חד קופא שרי ושלש קופות אסור וס"ל לירושלמי דדוקא גבי מבפנים שרי ד' או ה' קופות משום איכא ביטול בהמ"ד כדאמר הגמרא ריש משילין משא"כ כאן ואם כן לפי זה איירי הירושלמי דוקא בי"ט כאן א"ל י"ל דאיירי בשבת וס"ל בי"ט כמה קופות שרי ובשבת עכ"פ חדא שרי משום הפסד ממון אבל ב' צריכה כנ"ל:

ההין דסחי רב הונא ור"י וכו' נ"ל לפרש דאיירי דסחי ונפלו מים על בגדיו ואזיל רב הונא לשיטתם דאמר אח"כ מנערה שרי וממחקה אסור וזה הוא דאמר הכין שרי והכין אסור ואידך ס"ל כיון דהוי מזיד דאזיל סחי בכל ענין אסור ולא דמי לנפלו מים על בגדיו דהוי באונס משא"כ באזיל מסחי חשיב כמזיד לענין זה דאסור כנ"ל. וסמך הירושלמי במה דסתם ואמר הכין אסור אמה דמביא פלוגתא אח"כ:

א"נ י"ל דאמר הכין שרי והכין אסור פי' בבגד ישן שרי ובחדש אסור ואידך ס"ל דלא שני בין חדש לישן ולא שביק ר"ז עביד הכין. והכין וא"כ קיימ"ל דאפילו בישן אסור ושפיר פסיק הספר הזכרונות שהביא המ"א בסי' ש"ב ס"ק א':

אבל יש שם מסיפס עיין בש"ק ולפענ"ד י"ל דהרי איתא במשנה ביצה דר"ג אמר מכבדין את המטות ופירש"י הואיל ומקום מועט הוא לא חיישינן לאשויי גומות אלא דחכמים אוסרים אף בזה עיין שם במשנה אבל עכ"פ במרוצף במקום מועט אין לאסור וא"כ כאן ברוקק ושף דהוי במקום מועט אין לאסור במרוצף ואין ראי' כבוד דהוא מקום גדול וגזרינן טפי ודוק. וא"כ אין ראי' מזה הירושלמי:

ולמה לא וכו' עיין בש"ק וצ"ע לל"א א"כ איך אמר ר' מנא ואית דעכ"פ איכא למיבעי גם לב"ה בשינה וביורר אוכל אוכל ע"כ נלפענ"ד דפי' ראשון עיקר:

אוכלין מתוך אוכלין חזקי' אמר חייב פי' דחייב אפי' בורר כל האוכלין מאחרים לאכול מיד ולזה מקשה הירושלמי דמתניתא דלא כחזקי' דהרי תניא בורר אוכל ואוכל וכו' משמע דמותר לברור אפילו הכל לאכול מיד ואפילו להניח אמרה דשרי' לזה משני ר' בון דהא דאמרה הברייתא אוכל ואוכל היינו דנותן לפני אורחין ראשונה ראשונה אבל לא שבורר כל המין כולה ולזה מייתי סיעתא דתניא בלבד שלא יברור כל המין ואם עשה כן חייב חטאת ועתה מפרש הירושלמי אח"כ על דעתיה דחזקי' דס"ל דבבורר כל אוכל מאוכל חייב הוי הברייתא כפשוטו דכן הבורר כדרכו בשבת בכה"ג חייב אבל

לר"י דאמר פטור הכי פירושו שכן הבורר במקום מתוך פסולת ממש חייב א"כ באוכל מתוך אוכל עכ"פ פטור אבל אסור כנ"ל ואם כן לפי זה ס"ל לחזקי' דבבורר אוכל מתוך אוכל הכל אפילו לאכול מיד חייב וצריך דוקא שלא יבור כל המין רק ישייר קצת ולזה מביא הירושלמי אח"כ מה דאמר ר' אימי הבון דעתיכון דאתון מיכול קייסיא בסופה פי' שישארו אוכל בתוך הפסולת בענין שיאכלו אח"כ ג"כ מתוך הקיסי' שיהיה נשאר אוכל בתוכו בענין שלא יבררו כל האוכל ודוק כן נלפענ"ד הפשט בסוגי' ופי' ק"ע הוא דחוק:

וההן דאין מרקדין משיח כולם כצ"ל לפענ"ד פי' דקשי' ליה היינו זורה היינו בורר היינו מרקד ומשני כל מילי דהוי במשכן אע"ג דדמי' להדדי חשיב ליה כדאמר בגמרא דף ע"ג ע"ב וזה הוא דמקשה וההן דאין מרקדין דקתני במתניתין מרקד אע"ג דהיינו בורר ומשני דמשיח כולם כלומר דחושב ומונה כולם ודלא כמו שמגיה בק"ע דאינו נראה:

ואח"כ אמר הירושלמי שרי זפת שרי מורסין כצ"ל דבזפת ומורסין ליכא גיבול ויש מזה ראיה לרמב"ם דס"ל דאין גיבול במורסין עיין בפ' ט' מה' שבת. ויש עוד לפרש וההן דאין גיר קדרין פי' סיד שסדין בה קדרות וכן משיח כלים שמושחין בו כלים ונותנין אותן אח"כ לתנור לייבש חייב משום מבשל שרי זפת שרי מוסדין המקשה כלים המשוחי' בזפת וכן כלים המוסדין בסיד:

והמעושן עיין בש"ק ועיין בפלתי ביו"ד סי' עז שכ' דאף על גב דירושלמי דנדרים מדמה בישול שבת ובב"ח אהדדי מ"מ ליכא למימר הואיל ואיפשט האיבעי דמעושן לענין בישול שבת א"כ ה"ה דמחייב במעושן משום בב"ח די"ל דאפ"ה שאני בב"ח דדוקא דרך בישול אסרה תורה עכ"ל ואולי י"ל דהירושלמי בנדרים בדרך את"ל קמבעי ליה ודוק היטב:

ע"ב **והמירטה** עיין בש"ק דכ' דהכונה דירושלמי והקוטמה היינו הקוטם הצד שבנוצה התחוב בגוף וחייב בו משום מכה בפטיש שעושה קולמוס לכתיבה עכ"ל ולפענ"ד דאין זה גמר מלאכה דבקטימה לחוד לא נגמרה ועדיין אינה ראוי' לכתיבה וצריכה עוד תקונים הרבה כמה חתיכות ופשוט אמנם הכוונה דמכה בפטיש הוא דהשלים הקנה בחליקתה וראויה לתחוב דבר בחוד העליון ולהשתמש בה כשאר קנה. והא דלא אמר בבבלי דף ע"ד משום מכה בפטיש במורטה י"ל דשם איירי במחתך קנה נוצה הרבה לארוג מהם דבר א"כ ליכא בזה גמר מלאכה ודוק:

דתני התולש מן המתה חייב עיין מ"א סי' ש"מ ס"ק ג' דדייק מלשון הרמב"ם דתולש צמר מבהמה פטור ויש לעיין דעכ"פ מבואר פה מירושלמי דבתולש ממתה חייב לכ"ע וצ"ל דרמב"ם נקיט גוזז אטו מן החי דאמר דבזה דוקא גוזז אבל לא תולש ומה שהביא

המ"א מסי' תצ"ח ר"ל דשם בס"ק כ"ג כתב המ"א דהא דבי"ט אסור לתלוש כ"א לפנות הצמר לכאן ולכאן הוא משום עוקר דבר מגידולו אלא דגם הוי רק איסור דרבנן דהוי כלאחר יד דוק שם:

מה צביעה היתה במשכן עיין בש"ק דהקשה הא הוי צביעה בתכלת ותירץ דלא צבעו תכלת אלא שהביאו ממצרים דלא היה להם חלזון ע"ש ותמהני הלא החלזון הוא שפע ים כמו שדרשו ז"ל כי שפע ימים ינקו ושפוני זה חלזון עיין במסכת מגילה פ"ק ואם כן מדוע לא ימצאו במדבר דרך ים סוף ועוד הרי צבעו ארגמן דהוא צבע אדום צבע כרמוזי וצ"ע:

שהיו משרביטין בבהמה בעורות אילם מאדמים עיין בש"ק דתמה מגמרא דס"פ ד' דב"מ דקאמר מאי משרביטין מי' דחיזרא ולפענ"ד נראה כיון דיש בשרבטת הבהמה צער ב"ח ועיין בע"ז דף י"ג דמקשה הגמרא בהמה תעקר והא הוי צב"ח אלא דאפ"ה י"ל דבמשכן הי' שרי כיון דהוי צורך גבוה והרי אפילו עוקרין על המלכים וכתבו התוס' בדף י"א כיון דכבוד המלך הוי כבוד רבים דוחה צער ב"ח אלא דהתם פריך שפיר מאי אין משרביטין דליכא לפרש אין משרביטין כדי שתתאדם שזה פשוטה כיון דהוי צער ב"ח ולפיכך הוצרך לפרש מי' דחיזרא אמנם עיינתי בפסקי תוס' במס' ע"ז דכתבו שם וז"ל צב"ח אינו אסור אלא כשמצערה בלי שום הרווחה משמע הא כל שיש לו בה שום הרווחה שרי ותמיה לי התוספות לא כתבו רק מטעם כבוד המלך שרי אבל משום רווחא לא אמרו ואפשר דהתוס' למדו כן מק"ו ודוק] ואם כן אכתי קשה דהו"ל לשני בב"מ הנ"ל דאין מכין כדי שיתאדם הבשר וכ"ת דזה פשיטא ז"א דה"א דשרי משום הרווחה וצ"ל דגמרא ס"ל באמת דאם ע"י זה נמכרת ביוקר אמאי אסור דצב"ח ליכא כיון דהוי הרווחה:

ודע דבתשו' בית יעקב סי' מ"ב רצה להוכיח דאפילו בבהמת עכו"ם שייך צב"ח ודייק כן מתוס' ע"ז הנ"ל דף י"ג ד"ה אמר אביי שהקשו למ"ד צב"ח דאורייתא ולכאורה נראה דכונתם מדלא הקשו דלמא התם הוי בהמת עכו"ם ולפענ"ד שאני כיון דבא ליד ישראל על ידי כיבוש מלחמה תו לא הוי בהמת עכו"ם וזה פשוט אלא דמצד הסברא נראה דאין חילוק:

וראיתי עוד שם בב"י דרצה לומר דמוכח מדברי התוספות דאפילו היכא דליכא צב"ח אפיה יש בו משום בל תשחית ולכאורה נראה דהבין מדכתבו ואי משום בל תשחית ואע"ג דע"כ מבואר דלא שייך צב"ח כיון דהוי משום כבוד המלך ובמח"כ אם כן הבין לא דק כלל דה"ק התוס' ואי משום בל תשחית ואם כן אע"ג דהוי כבוד המלך אפ"ה אסור וצ"ע לפי זה הרי התוס' בדבור הקדום כתבו דיותר שייך צב ח מאיסור בל תשחית יעו"ש

ואם כן לפי זה אי אסור משום ב"ת ע"כ דאסור ודאי משום צב"ח וא"כ אמאי קתני ושאין בהם טריפה מותר הוי עכ"פ צב"ח וע"כ צ"ל דכוונת התוספות היא דודאי עקירת שעל המלכים דהוא להורות אבל עבורו א"כ די בעקרו במקום שאינו עולה טריפה ומרויח איסור בל תשחית ודוק וזה הוא דקאמרו משום ב"ת דלמה לו להשחית כיון דאפשר בעיקור שאינה עושה טריפה לזה כתבו א"כ גם בהמה טהורה לא יכול לידק מכאן ודוק.
ואם כן לפי זה אין הוכחה מדברי התוספות הלז דהיכא דליכא צב"ח דאפ"ה בל תשחית איכא דשאני הכא דאפשר בעקירה מקום שאינו משחית:

עוד ראיתי בב"י הנ"ל דהוכיח מגמרא דחולין דף ד' ע"ב דאפילו היכא דהוי לצורך אסור ג"כ בל תשחית דהרי הריגת הכודנייתא הוא צורך שלא יזיקו ואפ"ה אסר משום ב"ת ולא הבנתי דהוא מחזיק דהיכא דהוי צב"ח לצורך רפואה שרי א"כ לא הביא משם ראיה כלל דאף על גב דלצורך מותר להשחית מ"מ כאן ל"ל להרוג הכודנייתא כיון דע"כ צריך לבטל הלאו ב"ת יותר טוב לעקרם אלא דהדרה הקושי' לדוכתה דיהיה מותר לעקרם א"א דמה שהוא צורך רפואה א"כ כאן דהוי היזק לאינשי יהיה מותר לעקרו וא"כ אדרבה מזה קושית הפוסקים דהיכא דהוי לצורך מותר צב"ח וצ"ע:

חדא אמרה העושה חבורה עיין בש"ק מה שרצה לישב קושית החכם דהאי דר"א ברייתא היא וכ' אמר ר"י חובל בצריך לכלבו ואם כן ג"כ קשה דהו"ל לברייתא לחלק וזה אינו ראי' לפענ"ד די"ל דכמו שאמר משנה כן אמר ג"כ דברייתא אמרה בהדיא כן חוץ ממבעיר וחובל בצריך דם לכלבו ודוק אמנם לפענ"ד נראה דר' יוסי דאמר הדא אמרה העושה חבורה ונצרר הדם חייב משום צובע פי' איהו ס"ל דבעושה חבורה חייב משום נטילת נשמה ובזה אפילו בנצרר ומתרפאה אח"כ חייב ואיהו איירי בנצרר הדם בעור ומתקיים האודם לעולם בזו חייב ג"כ משום צובעים דומי' דעורות אילם שהיו משרביטין כ"כ עד שנצרר הדם להתקיים לעולם ודוק:

ותמהני ממ"ש הש"ק דמשכחת גבי מילה ג"כ בלא יצא דם ומה זה השגה עכ"פ איצטריך וביום דאפילו בשבת כיון דבסתם מילה יוצא דם ופשוט:

המאדים אודם בשפה י"ל דאיירי דהבגד אדום והשפה לבנה וקאמר דאם האדים אודם חייב ולא אמרינן מקלקל הוא א"נ דאמר דחייב משום מכה בפטיש בהאדימו ג"כ וכמו שאמר הירושלמי אח"כ בצר צורה וא"כ ליתא לדברי הש"ק בד"ה המאדים ודוק:

דעביד ממזור פי' מזרון והוא חבל הקשור בכרעי המטה כמבואר במסכת כלים ועיין בחיי אדם בה' שבת כלל כ"ה דכ' בשם הרוקח בשם הירושלמי השוזר חייב משום טווה וכ' דהוא זה הירושלמי וגריס השוזר חייב משום טווה ולפענ"ד הפי' כמ"ש:

שהיו קושרין את המתרים יש לעיין הלא הקלעים היו תלוים בטבעות ולא היו צריכין מיתרים וצ"ל שהיו עוד מיתרים לקשר אותם בעמודים אבל בבבלי איירי שהיו קושרים ביתידות אוהלים ועיין רש"י שם שכ' שהיו נועצים אותם בארץ ורש"י בתורה כ' דאין מבורר אם היו נעוצים אולי הי' תלוים להכביד הקלעים שלא יגביהם הרוח ולפענ"ד מסוגי' דאל"כ לא היה צריך להתיר והיה יכול להניחן ביריעה תלוי' אלא ע"כ שהיו תוקעין אותם וע"י זה היו צריכין להתיר אותם במסעות וחניות ודוק:

אמר ר' יוסי מכיון שהבטיחן הקב"ה שהוא מכניסן לארץ וכו' ועיין בבבלי דף ע"ד ע"ב דמשני רבא שכן קושרי יתידות וגמרא מקשה ג"כ האי קשר ע"מ להתיר הוא ובאמת כקושי' הירושלמי פה מכיון שהבטיחן הקב"ה ויש לעיין לרבא גופא דאמר במסכת עירובין דף נ"ד ע"ב דגלי מדבר אמרת כיון דכתיב בהו ע"פ ה' יחנו וכו' וא"כ לא ס"ל מכיון שהבטיחן שהוא מכניסן ואם כן מאי מקשה הגמרא עליו קשר ע"מ להתיר הוא ונ"ל דדוקא מחנה ישראל שהמה מתו במדבר ולא באו לארץ ישראל שפיר אמר הגמרא כיון דע"פ ה' יחנו חשיב קבוע דהמה לא נכנסו לארץ משא"כ המשכן שנכנס עמהם לארץ וא"כ קשירה דידיה לא חשיב של קיימא ודוק היטב:

אמר ר"פ מתופרי יריעות פי' מתופר היריעות להדדי שהיו תופרים חמש יריעות להדדי וחמש יריעות להדדי שאם נפסק החוט שתפרן בו הי' קושרו וא"כ נפסק שנית הי' מתיר הקשר הראשון ונטל החוט הנפסק מבנתים ועשה רק קשר א' ודוק וא"כ הו"ל שפיר קושר ומתיר לזה מקשה חזקי' דההין חייטא אם תופר דבר לחבירו אינו עושה בחוט התפירה קשר אלא מבליע ריש החוט בסמוך לו במה שכבר נתפר ותופס עוד הפעם על מקום שנתפר בענין שנאחז החוט היטב וא"כ א"צ קשר כלל בחוט ואמר חזקי' דהיידא אמר דא פי' דר' יוסי בר חנינא אמר דא דילפינן מאורגי יריעות דאמרה תורה אורך היריעה אחת כדי שתהיה כולה אחת פי' נארג מחוט א' ואם היה החוט נפסק היה צריכין לקשרו כדי שיהיה החוט א' ואמר מכיון שהגיע לאריג פי' שנשלם היריעה הוי שרי ליה ומעל ליה דס"ל לירושלמי דדוקא בשעת אריגה צ"ל היריעה אחת ע"י חוט א' אבל לאחר שנשלמה היריעה ונגמרה היריעה תו אין קפידה אם מתיר את הקשר וא"כ לאחר שנגמרה היריעה היה מתיר זה הקשר והכניס הראשון לתוכה ועכ"פ היה קושר ומתיר אלא דקשי' לי דא"כ הדרה קושי' לדוכתא קושר ע"מ להתיר אח"כ ע"כ דהתרצין מתרץ כפשוטו דילפינן מאורגי פרוכת דכתיב אורך יריעה אחת וא"כ בנפסק היה צריך לקשרו וכשנפסק עוד פעם היה מתיר הקשר הראשון וקושר בחוט הראשון ומקשה הירושלמי הא כיון שמגיע לאריג שרי ליה ומעל לי' וא"כ כיון דלאח"כ שרי א"כ

קושר ע"מ להתיר הוא ולא חש הירושלמי לתרץ קושי' זו די"ל דגם אחר שנשלם צריך להיות היריעה מחוט א' וא"כ אסור להתיר הקשר ודוק:
ר"ה אמר אפילו ערב שבה וצ"ל דלדידיה באמת לאחר שנגמרה היריעה היה מתיר הקשר ויליף קושר ומתיר מצדי החלזון כדאיתא בבבלי שם:
דף למד **עיין** בש"ק ד"ה ואין זה התרה ותמה על המ"א בסי' שי"ד ס"ק י"ג דכ' וכן משמע בירושלמי וכ' דליכא משמעות ולפענ"ד מדנקיט חותל של תמרים ופטיילא של תמרים ומדפרט הנהו ב' מיני כלים של תמרים ולא נילוף חדא מחבירו או הוי ליה לנקוט כלים של תמרים ש"מ דמפרט הנהו דוקא משום דלאו כלים גמורים משא"כ כלי גמור כנ"ל:
בקשור מכין עיין מה דתמה על המ"א ור"ל דכוונת הטור היינו בקושר כל צד של חוט וזה דוקא לא הוי חיבור משא"כ בקושר ב' ראשי' יחד עכ"ל ולא עיין ברא"ש בה' כלאים סי' כ"ב דכ' בהדיא בנמצאו ב' ראשיה מצד א' וקשר ב' ראשיה יחד בזה הוי חיבור אבל העביר את המחט פעם אחת אע"פ שקשר ב' ראשיה וכו' משמע דומי' דרישא אפילו ב' ראשים ביחד אפ"ה לא הוי חיבור וגם הלשון שקשר ב' ראשים על שפת הבגד משמע זה עם זה ביחד ודוק:
אמנם במ"א שם ס"ק י"ג כ' דבקושר ב' קשרים הוי חיבור אפילו תוחב המחט פעם אחת ושפיר דייק הגמרא קשר עליון דאורייתא וכעה"ג בש"ע שלי שם בביאור דברי המ"א דמבואר ע"ש כשיטת הטור דאינו עושה כ"א נקב א' מדאמר הגמרא שם הלשון הא קיימ"ל התוכף תכיפה א' אינו חיבור משמע עכ"פ דליכא כ"א תכיפה א' אע"ג דע"כ י"ל דמהא אין הכרח כ"כ דהרי קיימ"ל דאינו חייב משום כלאים אלא א"כ קשרן וכמ"ש הירושלמי פה בקשור מכין וכמ"ש הרא"ש הנ"ל וע"כ צ"ל אע"ג דבמשנה קתני התוכף תכיפה א' אינו חיבור משמע הא ב' תכיפות חיבור אע"ג דלא קשרן וצ"ל דדעתו הוא לדייק לחומרא מסיפא דמתניתין דקתני עשה שני ראשיה לצד א' חיבור ומדלא קתני תכף ב' תכיפות חיבור ש"מ דמתני' איכא לאשמועינן דוקא בעשה עשיה מתקיימת שיהיו ב' ראשיה מתקיימין לצד א' והוא ע"י קשורה אבל בלא קשירה אפילו ב' תכיפות אינו חבור והא דקתני ברישא תכף תכיפה א' אינו חיבור הכוונה לתכיפה בלא קשירה וזה אמרה תכיפה א' ולא קשירה אבל אה"נ ה"ה ב' תכיפות בלא קשירה ודוק ואם כן לפי זה אף אי נימא דבעי ב' נקבים י"ל דשפיר פריך הגמרא הא קיימ"ל התוכף תכיפה א' אינו חבור היינו תכיפה בלא קשירה ודוק היטב
אלא דעכ"פ נראה דאפ"ה המ"א הראה לנו דאפ"ה מקום עיקר הוא בסוגי' הנ"ל דליכא כ"א נקב א' והוא מדמבואר ע"כ דבב' תכיפות סגי בקשר א' ובתכיפה א' בעי ב' קשרים

זה ע"ג זה א"כ מדאמר הגמרא סתמא ש"מ קשר עליון דאורייתא ואס"ד דעושה ב' נקבים א"כ סגי רק בקשר א' ולא זה ע"ג זה איך קאמר סתמא ודוק היטב ודע שיש שם גמגום במ"א וצ"ל והתוי"ט כ' בס"ה אחר מלת רשאי מדכ' המ"א היוצא לנו מזה דלכ"ע וזה אינו לתוס' יו"ט ודוק. ועיין במחה"ש היטב:

אלא די"ל דאף על פי דעת התוס' יו"ט דבעי גם לענין שבת בתופר ב' קשרים מ"מ לא בעינן תרוויהו זה ע"ג ביחד רק סגי בקשר א' זה עם זה וא' אם בקושר בכל צד החוט בענין שלא יצא מן הבגד וא"כ לפי זה י"ל דאפילו בליכא אלא תכיפה א' מ"מ בעושה ב' קשרים זה ע"ג זה הוי חיבור ודוק וא"כ א"צ להגיה בדברי המ"א כי יש לפרש כמ"ש ודוק היטב ועיין בתשובת חתם סופר חלק או"ח סי' א':

קריעה בבגדים וחינוך בעורות כצ"ל וכמ"ש בק"ע וכן מבואר בלשון המשנה דקתני הגוזז את הצמר ואח"כ אמר והטוה והתופר שתי תפירות בבגד הצמר שעשה והקורע וקאי על בגד ואח"כ אמר הצד את הצבי והמפשיטו וכו' והמחתכו א"כ קאי על עור ואם כן קשה לי אמאן דמחליף ואמר חיתוך בבגדים הלא המשנה קאי על עור

מה עיבוד הי' במשכן שהיו משרטטין וכו' וקשה לי וכי השרטוט הוי עיבוד וי"ל משום שהיו משרטטין היו צריכין להקשות העור כדי שתקבל היטב השרטוט:

ולית ליה צידה עיין בש"ק ועיין בבלי דף ע"ה תוס' ד"ה הצד ועיין במר"ם לובלין דכ' דבאמת דברי תימא הוא דבמתני' תני הצד צבי ואפשר לומר משום דלקמן בבבלי שם ע"ב מקשה הגמרא היינו מולח היינו מעבד ומשני ר' יוחנן אפיק חד ומעייל שרטוט וא"כ י"ל דסתם ירושלמי הוא ר' יוחנן ואפיק צידה ומעייל כותש דמקשה הגמרא לעיל מינה דף ע"ד ע"א:

עיין בבבלי הנ"ל דמקשה הגמרא הא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפ"ר וקשה לי לשני דאיירי בנתכוין לפצוע חלזון מת ופצע חלזון חי אחר וכה"ג לא הוי פ"ר כיון דלא נתכוין כלל להאי וכ"ת דזה הוי כמתעסק ומתעסק בחבורה חייב זה ליתא דמתעסק לא הוי אלא היכא דמתעסק לאותו מלאכה כגון לחתוך תלוש וחתך מחובר דמכוין עכ"פ לקצירה משא"כ בנתכוין לפצוע חלזון מת דלא נתכוין כלל לנטילת נשמה וי"ל דגמרא מקשה הכי והא אמרו מודה ר"ש וא"כ אלו פצע חלזון חי בלא מתכוין היה חייב משום פ"ר א"כ ה"ה בנתכוין למת הוי מתעסק דהרי נתכוין לפצוע דבר היתר ופצע דבר איסור דמחייב בפציעה לבד אף בלא מתכוין משום דהוי פ"ר משום נטילת נשמה ויהיה חייב משום מתעסק כיון דמתעסק הוא בחבורה וחייב ודוק:

ועיין בתוספות ד"ה תפר ניחא וכו' ותימא דהא במזרד זרדין בארעא דחברי' פטור ר"ש בפרק הבונה והתם לא איכפת ליה ונ"ל לתרץ דלכאורה דבלא"ה דברי רש"י סותרים זל"ז דלקמן דף ק"ג פרש"י בארעא דחבריה ולא איכפת ליה עכ"ל נלפענ"ד דע"כ לא קאמר רש"י כאן דלר"ש היכא דלא איכפת ליה חיוב אלא גבי חבורה דמקלקל בחבורה חייב וה"ה מתעסק כדמתרץ ר"ל בכריתות הנח לתינוקת הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב א"כ ה"ה לר"ש פ"ר דלא איכפת ליה נמי חייב ולפיכך משני הגמרא דשאני כאן דלא ניחא ליה משא"כ בשאר מלאכת שבת פ"ר דלא איכפת ליה נמי פטור ושפיר משני הגמרא לקמן ודוק היטב:

באופן אחר נראה לפענ"ד משום דהתוס' מקשה לקמן דף פ"א ע"א לרבא דאמר אסור למשמש בצרור כדרך שממשמש בחול משום השרת נימין הא הוי פ"ר דבר שאין מתכוין ורבא ס"ל כר"ש ותירצו דהוי פ"ר וקשה לי לפי שיטת התוספות פה דפסיק רישא דלא איכפת ליה פוטר ר"ש ג"כ א"כ קושיתם לקמן במקומו עומדת הא התם לא איכפת ליה אי משיר שיער ואכתי אמאי אסור אלא דלשיטת התוספות י"ל ודוק אבל רש"י נראה דמכח זה הקושיא הכריח דלרבא פר דלא איכפת ליה נמי חייב וכאן הוא רבא ושפיר מפרש רש"י אבל לקמן במזרד זרדין הוא אביי ושפיר משני הגמרא דעביד בארעא דחבריה דלא איכפת ליה ודוק:

ואתי כהאי דא"ר שמוחל דברי הק"ע דחוקים לפענ"ד דקאי אדלעיל דאמר קרן א' היה לו במצחו משום דטהור היה דאל"ה לא היה כשר למלאכת שמים דצריך להיות מן המותר בפיך משום דאמר ר' שמואל דרק לאוהלים דהדיוט שרי משמע הא לגבוה אסור עור בהמה טמאה א"כ ע"כ תחש טהור הי' ודוק:

ע"ב **ר'** יוסי אומר שניהם חייבים עיין בש"ק מה דתמה על הרמב"ן ולפענ"ד לק"מ דהרמב"ן מפרש בפלוגתא דרבנן ור"י הוא בעילאי וס"ל לת"ק בעילאי דא' נותן את האבן וא' נותן הטיט דהנותן הטיט חייב דהוא גומר הבנין ור' יוסי ס"ל דהואיל וא"צ להטיט שע ג' האבן דבאבן לחוד נמי סגי ומשום הכי הנותן האבן נמי חייב כיון דא"צ להטיט שע"ג ולזה אמר הירושלמי דהכל מודים כלומר דאפילו רבנן בנותן הטיט ואח"כ נותן האבן העילאי דחייב כיון דבנתינת האבן נגמר לחוד ודוק לזה אמר אח"כ דבנאי שנתן את האבן בראש הדימוס למי נצרכה לרבנן דלר' יוסי אפילו בנותן ע"ג חייב ולזה אמר דלרבנן דס"ל דבנותן טיט ע"ג פטור אבל בנותן האבן בראש הדימוס חייב כמו שאמר הכל מודים בנותן את הטיט ואח"כ האבן חייב וזה ברור ולק"מ:

מפני מחלוקת ר"ע ורבנן ויש לעיין לפי מה דאמר בבבלי דף ע' ע"ב דמנינא הוא לאשמועינן שאם עשאן כולם בהעלם א' וא' ולר"ב דאמר עד שישגוג בלאו וכרת ע"כ אתי' כר"ע דס"ל דתחומין דאורייתא א"כ תקשה דהו"ל למנות ג"כ הושטה כיון דע"כ מתניתין כוותיה אתי' וצ"ל לר"ל י"ל דמשום הכי לא חשיב הושטה משום דהוי בתרתי וכריב"ל בשם רבי וי"ל דבהא פליגי ר' סימין ור' חזקיה דר"ס ס"ל כר"י דבעי רק ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו ור' חזקי' ס"ל כר"ל ודוק:

ואולי י"ל דמשום הכי נקיט מ' חסר אחת דכיון דגם תחומין הוא דאורייתא אלא דלית ביה כרת ולזה קראה התנא חסר א' דא' חסירה שאין בה העונש כאחרי' וקאמר הגמרא דידע ליה לשבת בה. וי"ל דמשום הכי קתני והמוציא מרשות לרשות לכלול בה תחומין דהוי הוצאת נפשו ומשום הכי תני לה לבסוף דבזו כלל מ' אלא דחסר בה העונש ודוק:

הלכה ג

ר"ה בשם ר"א לע"ז וכו' עיין בבלי דף ע"ה ע"ב דאמר ר"פ לאפוקי דם נדה ומר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשירה ובקונטרס לסוגי' דזה וזה גורם אמרתי ליישב קושית תוס' שם דהקשה הא דאמר מ"ד דם נדה כ"ש עצי אשירה דלמא ס"ל כר"י לקמן דאמר המוציא משמשי ע"ז כ"ש ומשום דלכאורה לפי מה שהעלתי שם דלר' יהודא דאמר בתמורה אם רצה לשרוף הנקברים רשאי הוא משום דס"ל דגחלים אסורים א"כ מדוע לא אמר לאפוקי כל אסורים בהנאה דהרי בודאי אין מצניעין אותם דאפילו הגחלים אסורים בשלמא אי הגחלים מותרים שפיר י"ל דמצניעין כמוהו עבור הגחלים משא"כ אי גם הגחלים אסורים א"כ קשה וצ"ל דרצה לאוקמי' המשנה ככ"ע ולרבנן הגחלים שרי וא"כ כשר להצניע ומשום הכי אמר לאפוקי דם נדה והשתא לפי זה שפיר אמר הגמרא מ"ד דם נדה כ"ש עצי אשירה דליכא למימר דאתיא כר' יהודא זה אינו דא"כ היה לו לומר לאפוקי כל אסורי הנאה אלא דרצה לאוקמי גם לרבנן דר"י וא"כ שפיר כ"ש עצי אשירה ודוק:

והשתא לפי זה דמ"ד פה לע"ז לא רצה לאוקמי לאסורי הנאה משום דרצה לאוקמי כרבנן דגחלים מותרים באסורי הנאה וכמ"ש ומ"ד לאסורי הנאה מוקמינן כר' יהודא ודוק עוד י"ל דמ"ד דוקא למעוטי ע"ז משום דס"ל דהרי בשאר אסורי הנאה אפרן מותר וא"כ מצניעין כמוהו ואידך ס"ל משום האי לא מצניעין:

ועיין בתוספות יו"ט דכ' הא דאמר ר"י אף המוציא ממשמשי ע"ז כ"ש דטעמא דת"ק דאין כשר להצניע משום דא"צ לאדם בו ויש לעיין לפי מה דאיתא בסוף מסכת ביצה דשלהבת מותר א"כ הרי יש בו צורך לשלהבת. אמנם אי נימא דהתם איירי בעצי אליל י"ל הא גחלת של משמשי' י"ל דאפילו השלהבת אסור והתם איירי בגחלת של עצי

אליל הנשרף ובזה השלהבת מותר משא"כ בשל משמשי דלא מאוס כ"כ א"כ אפילו השלהבת אסור וא"כ התם דקאי אמשמשין שפיר ס"ל כת"ק דאין ראוי לאדם בו וא"כ אין מצניעין ודוק

והנה י"ל ג"כ להיפך דהא דתני' גחלת של ע"ז שלהבת מותרת היינו דוקא גחלת של משמשי ע"ז אבל בשל ע"ז השלהבת נמי אסורה וא"כ י"ל דהא דאמר ר"י אף המוציא משמשי ע"ז דוקא במשמשי ע"ז דיכול להנות בשלהבת משא"כ בע"ז עצמה מודה לת"ק ואם כן לפי זה שפיר אמר הגמרא מ"ד דם נדה כ"ש עצי אשירה דהוי ע"ז ואפי' לר' יהודה פטור ודוק היטב והארכתי עוד שם בכמה ענינים:

הלכה ד

דף לא **המוציא** תבן וכו' עיין בבלי דף ע"ו א"ל ר' יוסף שפיר עביד דהדר דהרי לא חזי לגמל א"ל אביי אדרבה הרי חזי לפרה וי"ל איך שייך פלוגתא כי האי ומדוע לא רצה אביי לסבור כר"י דצריך להיות ראוי לאותו בהמה שהוציאה ונ"ל דאביי דייק כן ממשנה דקתני תבן כמלא פי פרה ואי בהוציאה לגמל פטור איך קאמר במתניתין סתם הוי ליה לומר כמלא פי פרה לפרה אלא ודאי דאפילו אם הוציאו לגמל נמי חייב כיון דראוי לפרה ושפיר מקשה ודוק הרי מבואר מסוגיא זו דלא תליא כלל במחשבתו דאפילו אם דעתו לגמל ולגמל לא הוי שיעור אפ"ה כיון דחזי לפרה חייב ולא מבטל ממחשבתו השיעור ועיין במ"ל בפ' ח"י מה' שבת ונ"ל דמ"מ תולין בדעתו ג"כ משום דלכאורה י"ל אמאי כי אתא רבין אמר דפליגי בהוציא עצה כמלא פי פרה לפרה ומדוע לא אמר דפליגי אפילו בהוציא עצה כמלא פי פרה לגמל ואפ"ה אמר ר"ל דחייב כיון דאכילה ע"י הדחק שמי' אכילה וכ"ת הא לא כיון לפרה הא בהוציא כמלא פי פרה תבן לגמל חייב לכ"ע אף על גב דלא כיון לפרה אלא ודאי אע"ג דאמרינן בהוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דחייב לכ"ע מ"מ היכא דהוציא עצה כמלא פי פרה לגמל אינו חייב לר"ל כיון דלפרה לא חזי אלא ע"י הדחק וגם הוא לא הוציאו לפרה אלא לגמל ועד כאן לא קאמר אלא בהוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דחזי לפרה שלא על ידי הדחק וכן היכא דהוציא עצה כמלא פי פרה לפרה אע"ג דלא חזי' לה אלא על ידי הדחק מ"מ כיון דהוציא לכך חייב לר"ל דמחשבתו מחשיב ליה משא"כ בהוציא עצה כמלא פי פרה לגמל כיון דלא חזיא אלא לפרה על ידי הדחק והוא הוציאו לגמל אפילו לר"ל פטור כיון דלא נחשבה במחשבתו:

למדנו מזה ג' חלוקי דינים דהוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב לכ"ע והיכא דהוציא עצה כמלא פי פרה לפרה מחייב ג"כ לר"ל וקיימ"ל כוותי' והיכא דהוציא עצה כמלא פי פרה לגמל פטור אפילו לר"ל:

ועתה לפ"ז מ"ש התוספות לקמן דף ק"ג בד"ה אם לבהמה וכו' וז"ל פי' שאינם ראוים לאכילה דאי לאו הכי מחייב אשיעור זוטא כדאמרינן לעיל המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב ונראה דקשי' להו אמאי צריך להיות להיסק כביצה קלה דהוא גרוגרת דהוי כמלא פי טלה הא אפילו לא הוי רק כמלא פי גדי והוציאו להיסק נמי חייב כיון דראוי לגדי אע"ג דלא היתה מחשבתו לגדי כדאמרינן לעיל דאם הוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב אע"ג דלא הוציאו לפרה כיון דחזי לפרה לזה כתבו דצ"ל דלא חזי לאכילה וא"כ אינו ראוי לאכילת גדי כן כוונת דבריהם אמנם לפמ"ש י"ל דראוי אפילו לבהמה על ידי הדחק לאכילה ואפ"ה אינו חייב בפחות מכגרוגרת כיון דאינו ראוי כ"א על ידי הדחק וגם לא קצרו לכך כנ"ל:

תני ר' אושעי' המוציא תבן לפרה וכו' מודה ר' הושעי' שאם הוציא תבן לפרה כמלא פי גדי שהוא פטור דלא תסבור וכו' עיין בק"ע ופרושו דחוק אמנם לפמ"ש לעיל יובן דר"ה תני המוציא תבן כמלא פי פרה לפרה וא"כ ה"א הא תבן כמלא פי פרה לגמל פטור לזה אמר הירושלמי דלא בא ר' הושעי' אלא למעוטי תבן כמלא פי גדי לפרה כיון דאינו ראוי לגדי אלא על ידי הדחק משא"כ במוציא תבן כמלא פי פרה לגמל וכמ"ש לעיל ודוק וזה שאמר הירושלמי דלא תסבור כמו שאמר לחומרא כמלא פי פרה לפרה ה"ה לקולא כמלא פי פרה לגמל דפטור קמ"ל ודוק:

וכגרונגרות מבטל כגרוגרת ר"ח בב"א הגע בעצמך שאין בתבשיל כגרוגרות וכגרוגרות מבטל גרוגרות עיין בק"ע ולפענ"ד נראה דהכ"פ דע"כ מבואר דאין בתבשיל כגרוגרות זולת הקליפה רק תמיד מצרפין הקליפה ג"כ דאל"כ כגרוגרות מבטל גרוגרות דהרי שיעור אוכלין הוא כגרוגרות ולפי דבריך אם אדם מוציא גרוגרות גופא בשבת יהי' פטור כיון דהקליפה לא נחשב והוי בציר מכשיעור ואם כן כגרוגרות מבטל גרוגרות עצמו דלא יהיה חייב בהוצאתו ולא משמע כן דהרי נתנו שיעור באוכלין כרוגרות משמע דבגרוגרות גופא בודאי חייב כנ"ל פשט הירושלמי הלז א"נ ה"פ שאין בתבשיל שיעור בלא הקליפה וכגרוגרות הוא עם קליפתן א"כ מבטל וכגרוגרות דהיא עם קליפה ודוק:

ואח"כ אמר הירושלמי זעיר בן חנניא אומר בשם ר"ח הא דתנן במתני' חוץ מקליפי עדשים היינו אדומות אבל בשחורות פורשות הן עיין בק"ע דמפרש אדומות היינו חדשות וכו' ולפענ"ד אינו נראה דא"כ תקשה קו' הגמ' והתני ר"י חוץ מעדשים פולים וליכא לתרץ הא בחדתא הא בעתיקא כיון דגם בעדשים הוי החילוק הזה ואם כן הול"ל חוץ מקליפי פולין ועדשים במשנה אלא ודאי דתנא דתניא במתני' רק עדשים איירי בין בחדתא בין בעתיקי ומשום הכי לא חשיב פולין אלא רק בעדשים אדומות דהמה

מתבשלות הקליפה עמהם בין בחדתא בין בעתיקי ונראה בעיני דהירושלמי הי' מפרש דמתבשלות עמהם דקתני במתניתין היינו האדומות לאפוקי השחורות ותמהני על פירש רש"י דפי' במתניתין דהוא לאפוקי השרביטין והוי ליה לפרש כדברי הירושלמי דהוא לאפוקי השחורות דאינם מתבשלות עמהם כנ"ל ודוק:

פרק המוציא יין

הלכה א

עיין ביאור הלכה זו במס' שקלים

דף ל"ב **דבש** הדא ד"א בהן עתיקי עיין בש"ק דתמה על הרמב"ם שהשמיט חילוק זה ועוד תמוי' דבבבלי אמר דבש אכילתו שכיח ואפ"ה אזלינן בתר רפואתם א"כ אפילו בהן דידן ג"כ שיעורו כדי ליתן ע"פ הכתית והי' נראה לפענ"ד ע"פ מה שתמה בש"ק לעיל בריש ההלכה דאמר דר' יהודא היא והקשה הא ר"י ס"ל במים השיעור כדי מזיגת הכוס ותירץ דס"ל לירושלמי כתירץ דאביי בגלילה שני יעו"ש והשתא לפי זה י"ל הבבלי דאמר דבש רפואתם שכיח ואכילתו שכיח ואזלינן לחומרא הוא קודם שידע דאיירי בגלילה וא"כ אפילו בדבש יפה כההן דידן נמי לוקחין לרפואה ואם כן לפי זה בכל דבש השיעור כדי ליתן ע"פ הכתית ואיירי מתניתין בדבש סתמא אבל לפי מאי דמתרץ אביי בגלילה דמקפידין וא"כ אין נותנין דבש דידן על המכה וא"כ אכילתו שכיח ורפואתם לא שכיח ואם כן בדבש דידן השיעור כדי לבשל ביצה וע"כ איירי מתניתין בהן עתיקא ודוק אמנם לרבא דמתרץ התם דכל שקיינא מסי ומטללא ואם כן לא איירי מתני' בגלילה וא"כ שפיר איירי מתניתין בכל דבש משום דרפואתם שכיח. והשתא לפי זה הירושלמי לשיטתו דע"כ ס"ל כתירץ דאביי בגלילה שני וכמ"ש הש"ק הנ"ל א"כ שפיר אמר דוקא בהן עתיקא אבל לדינא דקיימ"ל כרבא בבבלי ולא מוקמי בגלילה שפיר השמיט הרמב"ם החילוק דירושלמי דבכל דבש שיעורו כדי ע"פ הכתית דרפואתם שכיח ודוק היטב:

ובלבד אבר קטן של קטן בן יומו ע' לשון זה ובלבד גם במס' תענית פ' ח' סוף ה' ויו ובלבד יום שטבלה משמע ג"כ רק יום שטבלה כמו כאן וכמו שפי' המ"א בסי' תקע"ז ס"ק ה' יעו"ש:

הדא דאת אמרת באילן מיא דטלא ואולי יש ליישב לפי זה קושית הש"ק הנ"ל בד"ה דר"י הא ר"י אמר כדי מזיגת הכוס ולפי דברי הירושלמי פה י"ל דמתניתין איירי במיא דטלא וכ"ת הא בשאר מי' הוא כדי להדיח מדוכה י"ל דכדי מזיגת הכוס והדחת מדוכה חד שיעור הוא כנ"ל:

הלכה ב

הוציא שטר חוב וכו' עיין בק"ע ועיין בש"י דמפרש דה"ק עד שלא הראיהו לבע"ח דהיינו שכ' ללוות דקיימ"ל כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו חייב דראוי עדיין ללוות בו משהראיהו לבעל חוב איירי שכבר לוה ופרעו ובהא פליגי ר"י ות"ק אי משהו ליה כדי להראותם לבעל חוב. והנה זה נראה בעיני לדוחק לפרש דרישא עד שלא הראיהו איירי שעדיין לא לוה בו. ומ"ש הראיהו איירי שלוה ופרעו. ע"כ נראה בעיני דהפשט הוא פשוט דה"ק עד שלא הראיהו לבעל חוב כלומר זה השטר שכ' לו הלוה כדי ללות אם עדיין לא הראיהו לב"ח שרוצה ללות ממנו חייב כי עדיין משהי השטר עד שילוה ממנו אבל משהראיהו לב"ח ולא רצה ללות לו א"כ שוב אינו משהו אותם דחש פן יבוא לידי זה ויתבענו ור"י ס"ל דאפ"ה חייב דעכ"פ הוא משהי אותם להתפאר בו נגד אחרים ראו דפלוני לוה ופרעתי לו ודוק א"נ יש לפרש ע"פ מה שהקשה התוס' כי לא פרע אמאי חייב מה תועלת יש בשטר ולפענ"ד לק"מ דתועלת גדול יש בשטר דאם לא יהיה ללוה כ"א כדי חוב זה ויש כאן עוד מלוה ע"פ דאי לא הו"ל שטר א"כ אם מקדים האיך וגובה האינך אינו יכול לו משא"כ עתה איהו קדים ליה דהו"ל מלוה בשטר ואפשר דזה בכלל תי' התוס' דגובה ממשועבדים ודוק והשתא לפי זה י"ל דת"ק דר"י באמת הכא ס"ל כקושית התוספות ומשום הכי שפיר אמר עד שלא הראיהו לב"ח חייב אבל משהראיהו לב"ח והודה שלא פרע פטור כי מה צריך לו כקושי' אבל עד שלא הראיהו לב"ח ע"כ איירי דב"ח שכח וכדומה משום הכי חייב ועל זה בא ר"י ופליג את"ק לשיטתם דאע"ג דס"ל לת"ק מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו צריך לו נגד ב"ח אחר וכמ"ש אבל לר"י לשיטתו דס"ל א"צ לקיימו אפילו טען הלוה שפרעו נמי חייב כשיטת אביי ודוק:

ומ"ש השלום ירושלים דמשו"ה לא רצו אביי ור"י ורבא לתרץ כר"א משום דעד שלא פרעו ע"כ איירי במלוה לפענ"ד אינו מוכרח די"ל דהכל איירי בלוה ועד שלא פרעו איירי דהשטר ביד הלוה אלא דעדיין לא פרעו למלוה לגמרי אלא דהמלוה הימנא ודוק ועיין בתשובה שלי סי' ס"ג הארכתי שם:

הדא דאת אמרית בהדין רכיכא וי"ל דבבבלי קאמר דחריך דאל"כ הוי ליה למימר כדי לעשות תלאי לנפה וע"כ משום דחריך ופי' רש"י דהוי קשה ופוגם הכלי א"כ ע"כ איירי בקשה וי"ל דהירושלמי דקאמר דאיירי ברכיכה היינו דאינו קשה הרבה אבל עכ"פ קשה קצת עד דחריך אלא דיש לעיין דעכ"פ לר"י דאמר כדי ליקח מדת מנעל לקטן גם בחבל יפליג ויתן האי שיעור דהרי קיימ"ל דשיעורי' דרבנן נפיש מר"י וא"כ בודאי שיעורי' דר"י קטן מאוזן לקופה. ואין לומר דאה"נ דר"י גם אריש פליג וס"ל גם בחבל כדי לקח מדת

מנעל דא"כ הוי ליה לומר כדי ליקח מהם מדת מנעל והוי משמע דקאי אתרווייהו אחבל וגמי אבל הלשון דאמר כדי ליקח ממנו משמע דאגמי לחוד קאי וצ"ל דגם למדת מנעל אינו ראוי' ודוחק:

הוציא כלי נצרים חייב וקשה פשיטא דחייב דהרי הוציא כלי ומאי קמ"ל ואולי קאי אדלעיל כדי לעשות צפירה הוציא כלי נצרים פי' צפירה של הוצין לכלי נצרים ואז חייב ודוק:

אחרים אומרים חשבון חמשה פי' אם הוציאן לחשבון למנות בהם צריך להיות חמשה עיין בבלי דף צ' ע"ב דאיתא שם דת"ק אחת וע"ש בתוספות בד"ה שמצניעין אותם לחזיר פי' שראוי ליתן או למכור לנכרי אבל ישראל אסור לגדל חזיר ויש ליישב עפ"ז קושי' התוס' בדף ע"ח ד"ה תחת איספוגין דתמה דהא אם טש כל הפת אסור ולפמ"ש הט"ז כאן לק"מ דראוי ליתן לנכרי או למכור ליתן תחת איספוגין ודוק אמנם רש"י דפי' רבב שמן והתוס' דחו דהרי שמן יש בה שיעור אחר כדי לסוך אבר קטן ולפענ"ד דס"ל לרש"י דומי' דדבש דקתני במתניתין דשיעורו כדי ליתן ע"פ הכתית ובירושלמי אמרו פה בהלכה א' בד"א בהן עתיקי אבל בחדתא כדי לבשל ביצה קלה ה"ה ג"כ י"ל דשמן דמתניתין איירי בעתיקי דאינו ראוי ליתן באיספוגין ולפיכך שיעורו כדי לסוך אבר קטן אבל בחדתא שיעורו כדי ליתן באיספוגין ודוק ולפמ"ש ברי"ף וז"ל פירוש איספוגין רקיק כדכתיב י"ל דכוונתו דאיירי דאחר שנאפה ואז ודאי מותר לתת תחתיה שומן כיון דאוכלה תיכף ובעודו בידו שנותן שומן עלי' אוכלה אין לאסור דדוקא לישה בשומן ולאפותה אסור ודוק:

הלכה ג

מתניתין כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל עיין בתוספות יו"ט דמדקדק דסגי אם כתוב פרשה קטנה שבתפילין וממילא ידעינן שהיא שמע ישראל ועיין בחיבורי אניה דיונה על הלכות ס"ת מה שתרצתי שם.

הדא דאת אמרת בקולף פני העור הארכתי בפרושי בחיבורי הנ"ל:

שתי פרשיות שבמזוזה משמע מזה דמזוזה פסול בשתי חתיכות וכשיטת התוספות במנחות דף ל"ג וכדמשמע בירושלמי דאל"כ לסגי כדי לכתוב עליו פרשה א' דהרי יכול אח"כ לתפרו בחתיכה של פרשה שני' ועיין בחידושי להלכות מזוזה:

ע"ב **תמן** תנינן כמה יהיה במים ויהיה בהם כדי הזיה עיין בפרה פ' י"ב משנה ה' ועיין ברא"ש ורע"ב שם דפי' לת"ק בעי כדי הזיה מלבד מה שבלוע באיזור משא"כ לר"י וקושית הירושלמי הוא מת"ק אמנם בפ' המשניות לרמב"ם משמע להיפך דר"י וס"ל

דצריך להיות השיעור בעין כאלו הוא בקנה של נחושת ואם כן לת"ק משערין ג"כ הבלוע וכן משמע בחיבורו דכ' רק כדי שיטבול הגבעולים ולא כ' ויזה ואם כן צ"ל דקושית הירושלמי פה הוא מר"י ולא משמע כן וצ"ע:

במוניך שנו פי' בנקב גדול וא"כ בציר השיעור ולחומרא ושעור כדי ליתן ע"פ סדק קטן הוא ג"כ בציר שיעור ולחומרא ודלא כפי' ק"ע במ"ש במזניך וי"ל דה"א דמתני' קתני שעוה כדי ליתן על פי נקב וה"א דקאי אנקב הנזכר של זפת וגפרית לזה אמר דתני ר"ח על פי סדק קטן והיינו של יין כדאיתא בבבלי דף פ':

הלכה ד

מאי חרסית חוורא י"ל דבא לתרץ קושית התוספות דף פ' ד"ה חרסית דהקשו דאין אדם טורח לגבל ותירצו דחרסית חשוב טפי וזה הוא דאמר הירושלמי חוורא עפר לבן ומצניעין כמוהו לגבל ודלא כתי' כ' דאיירי במגובל דחוורא משמע עפר יבש:

שמואל אמר עפר כדי לכסות דשאר עפר אינו חשוב כמו חוורא וצריך שיעור אחר כדי לכסות והדר מייתי תני שמואל עפר ואפר דהוא אליבא דב"ה דקיימ"ל כוותי' דמכסין באפר משא"כ לב"ש ועיין חולין דף פ"ח ע"ב:

ויש לעיין למה דקיימ"ל דאין כל הדם צריך כיסוי וסגי אפילו במקצת דם א"כ אמאי צריך כדי לכסות כל דם ציפור וצ"ל דאפ"ה אין מצניעין כמוהו:

הלכה ה

ר"ז בעי ניחא עד הכא וכו' עיין רמב"ם ה' שבת פ' ח"י ה' ד' שכ' קנה כדי לעשות קולמוס המגיע לראשי אצבעותיו דייק כיון דלא איפשט האיבעי בבבלי וירושלמי אי קשרי תחתון או עליון ואזיל לחומרא ולפיכך כתב לראשי אצבעותיו דהיינו קשר תחתון ודוק. אלא דצ"ע בפ' י"א ה' כ' בהלכות כלים כ' סתם כדי שיגיע לקשרי אצבעותיו והלא גם זה פה בירושלמי בעי דלא איפשטי' והו"ל ג"כ שם לכתוב עד ראשי אצבעותיו וצ"ע:

הלכה ו

תמן תנינא ושל זכוכית לצוק בתוכה שמן קשה לי אמאי לא פריך את"ק דאמר לקמן ושל זכוכית לכסות פי הפך וי"ל דאת"ק ל"ק די"ל דאידי ואידי חד שיעור משא"כ אר"י פריך שפיר דמשמע כאן ג"כ מודה ר"י בהאי שיעור מדלא פליג והרי לקמן קאמר לצוק בתוכה שמן וזה ודאי הוי שיעור רבה מיניה לזה מתרץ דלקמן איירי לטלטל ובעי מעין מלאכתן אמנם לקמן בפ' כל הכלים איתא ג"כ האי קושי' ופירש הק"ע דבאמת הקושי' קאי את"ק ולא הרגיש דכאן משמע דמקשה רק אר"י ודוק:

כאן בעבה כאן בחדה ואם כן לפי זה משנתינו איירי בחדה וקשה א"כ כמו דתנן במתניתין דלעיל בקנה כדי לעשות קולמוס ואם היה עבה כדי לבשל ביצה קשה ה"ה

הו"ל למתני גם כאן ואם הי' עבה כדי לצוק בתוכה שמן וצ"ל דס"ל לירושלמי בעבה תלי' בפלוגתא דת"ק ור"י דלת"ק השיעור כדי לכסות פי הפך ולר"י כדי לצוק בתוכה בשמן וא"כ לא רצה למתני כאן פלוגתא וסמך אדלקמן ודוק:

וי"ל דבאמת מה"ט נדו מהאי תירץ האית דבעי מימר מכח קושי' הנ"ל ומיושב בזה הא דהשמיט הרמב"ם האי חילוק בין עבה לחדה משום דאית דאמרי הוא עיקר כמ"ש. ועיין בשלום ירושלים:

דף ל"ג **כמלא** רגל מדוכה קטנה של בושם עיין בבלי דף פ"א תוס' ד"ה ואם לאו וצ"ע דבירושלמי לא אמר כ"א של בושם ולא של בשמים וצ"ל דבבלי לא אמר רק כהכרע ולפיכך אפילו של בשמים אבל הירושלמי דאמר מלא רגל דהוא שיעור יותר מעט מהכרע ודוק ומכ"ש לפי מה שפי' הרי"ף ראש של בוכנא וא"כ הירושלמי דאמר מלא רגל הוא דוקא של בושם אבל בבבלי דאמר כראש בוכנא הוא של כל בשמים ודוק:

נטלו ומקנח בו את רגליו ועיין בק"ע משום דדבר שאינו מתכוין מותר כר"ש וכן פירש"י בסוגי' וקשה לי דמאי פריך הגמרא בבבלי אר"ה דאמר אסור לפנות בשדי ניר בשבת אי משום עשבים הא אמר ר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו ומאי קושי' דלמא ר"ה כר"י ס"ל דבר שאינו מתכוין אסור וי"ל:

ה' דברים נאמרו בקרומית של קנה עיין שבת דף פ"ב תרגמא רפרם בר פפא באוגני כלים והקשה ידידי הרב הגאון מו"ה מיכל קיצע מאי פריך הגמרא במסכת חולין דף יו ע"ב גבי ה' דברים נאמרו בקרומית ותיפוק ליה דאמר מר המקנח בדבר שהאור שולטת שיניו נושרות לפי דעת מ"א בסי' ג' דטעמא דשיניו נושרות הוא מחמת כשפים א"כ דלמא איירי בשבת ואיירי שיש לפניו צרור וקרומית דמטעם שיניו נושרות הי' מקנח בקרומית דומיא דאוגני כלים דאפ"ה מקנח בהם אע"ג דעכ"פ יש בהם משום כשפים אפ"ה לא מתירין איסור טלטול לפיכך אמר מפני שמחתכין ואם כן אפילו בשבת מקנח בצרור דומיא דצרור וחרס דאיירי ר"ה ותירץ דגמרא מקשה ר"ח שם דס"ל פה דאפילו בצרור וחרס מקנח בחרם אע"ג דאית ביה משום כשפים וסכנה אפ"ה לא מתירין איסור טלטול א"כ ליכא לאוקמי בכה"ג דבשבת באמת מקנח לדידי' בחרס ודוק:

אלא דזה דוחק דר"ח שם לא אליבא דנפשיה אמרה רק אליבא דר' יצחק ואמרה לה במתניתא תני וא"כ מנ"ל לגמרא להקשות:

והשבתי דנראה דמעלתו סבר וקושית הגמרא היתה דלמה ליה למימר מפני שמחתכין הוי ליה לומר מפני ששיניו נושרות ותמהני הרי ר"י לא אמר כ"א סתמא אין מקנחין בה וא"כ מאי פריך הגמרא דלמא אה"נ דמה"ט אין מקנחין בה מפני ששיניו נושרות אלא

דקושית הגמרא דלמה נקיט דוקא קרומית דהלא בכל דבר שהאור שולטת אין מקנחין וא"כ לפ"ז נפלה קושית מעלתו דאפילו בשבת נמי הלא כל העשבים מחתכין ס"ל למקשן דמחתכין וא"כ מדוע נקט דוקא קרומית והשתא לפי זה הכי פריך הגמרא מדנקיט דוקא קרומית הלא כל עשבים מחתכין אלא ע"כ דאתי' לאתויי לנו היכא דיש לפניו שאר עשבים וקרומית מקנחין טפי בשאר עשבים ולא בקרומית וע"כ משום דבקרומית יש ג"כ משום כשפים א"כ תקשה הלא כל דבר שהאור שולטת בו אין מקנחין ואכתי אמאי קאמר בקרומית אין מקנחין בו ודוק:

והנה כל זה הוא אי אמרינן דטעמא דשיניו נושרות הוא מטעם כשפים אמנם נלפענ"ד להכריח דטעמא דשיניו נושרות הוא מצד סכנה דטבע דמחתכין שיני הכרכשתא והוא משום דלכאורה תמוה טובא אי פריך הגמ' מיתיבי המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות וא"כ אמאי ס"ל דמקנח בעשבים הלא ס"ל לעיל צרור וחרס מקנח בחרס אע"ג דאית סכנתא דמחתכין הבשר וגם משום כשפים אפ"ה ס"ל דמקנחין בו ולא מתירין איסור טלטול דצרור א"כ ה"ה בצרור ועשבים אע"ג דאית ביה משום סכנתא וכשפים דשיניו נושרות אפ"ה מקנח בו דומיא דחרס דס"ל לר"ח דמקנחין בו ה"נ ס"ל כן בעשבים ע"כ נראה דטעמא דדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות הוא מצד הטבע וא"כ פריך הגמרא הואיל ואיכא ב' סכנות א' דעשבים חותכין הבשר ועוד דשיניו נושרות א"כ אפילו לר"ח לא הי' להתיר לקנח בעשבים וע"כ לא מתיר אלא בצרור וחרס דלית כ"א סכנה וכשפים משא"כ בעשבים דאיכא ב' סכנות דטבע ודוק. וע"ז משני הא בלחין הא ביבשין וא"כ הא דמקנח בעשבים איירי בלחין דלית ביה מטעם דשיניו נושרות ודוק:

ועפ"ז מובן היטב דברי הש"ע בסי' ג' לא יקנח בחרס משום כשפים ולא אמר הטעם משום סכנה דמחתך הבשר דאתי' לומר דאפילו באוגני כלים דאינם מחתכין נמי אין מקנחין משום כשפים ודוק ולא בעשבים יבשים שהמקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות ואף על גב דעשבים לחים נמי קאמר הגמרא דמחתכין אפשר דס"ל לשו"ע דוקא בשבת אסור דיש לחוש דיחתך עצמו ויצטער וימנע מעונג שבת א"נ דאתי לעשות רפואה בשבת אבל בחול שרי הואיל ועכ"פ ליכא סכנה משא"כ בעשבים יבשים דאיכא סכנתא דשיניו נושרות ובסי' שי"ב בסעיף ד' אסור לקנח בחרס משום סכנה שינתק שיני הכרכשתא ולא אמר הטעם משום כשפים משום דבשבת מטעם כשפים היה מותר לקנח בו כדי שלא לטלטל צרור משו"ה אמר דיש עוד טעם שלא ינתק ולפיכך מקנח בצרור ולא בחרס כר"ה בסוגיא ודוק.

ואח"כ אמר בסעיף ה' צרור ועשבים לחים מקנח בעשבים לחים עפמ"ש לעיל משום דבעשבים לחים ליכא משום שיניו נושרות וליכא כ"א שמחתכין ומה"ט אין מתירין טלטול דצרור אבל עשבים יבשים אין מקנחין מפני שהם חדים ומחתכין א"כ יש ב' סכנות א' דשיניו נושרות והוא מצד הטבע וגם סכנה דמחתכין דהוא מצד הטבע משום הכי מקנח רק בצרור ומתירין איסור טלטול ומיושב בזה קושית המ"א דלא קאמר מטעם שיניו נושרות דאה"נ דצריך טעמא דתרווייהו וסמך בטעמא דשיניו נושרות אמ"ש לעיל בסי' ג' אבל מטעם שיניו נושרות לחוד לא הי' מקנחין דהרי דוקא בצרור וחרס מתיר ר"ה לקנח בצרור משום דיש בו סכנה וכשפים משא"כ מטעם סכנה לחוד ודוק אך הואיל ויש בעשבים ב' סכנות אין מקנחין ודוק:

עוד תמה המג"א דבגמ' דחולין דף י"ו ע"ב דמתרץ קנוח פי המכה קאמר משמע דשאר עשבים אין מחתכין ולפמ"ש לעיל לק"מ דאע"ג דשאר עשבים נמי מחתכין מ"מ ליכא סכנה עד דלהוי אסור לקנח בו בחול אלא דבשבת אסור מטעם הנ"ל דיש לחוש דיצטער ע"י זה בשבת ויבטל מעונג וגם דיעשה רפואה אבל בחול עכ"פ ליכא סכנה גם י"ל דגמרא קאמר דקנוח פי המכה דיכול לראות כשמקנח אזי בשאר עשבים יכול לשמור א"ע זולת בקרומית דקסמים נבדלים ממנו משא"כ קנוח אחוריים דאינו יכול לראות גם בשאר עשבים יש לחוש דיחתכו כיון דאינו יכול לראות:

והמ"א הביא שיטת הרב המגיד דכתב דיש גורסי' איפכא והניח בצ"ע כוונתו דא"כ דוקא בלחין שיניו נושרות אבל לא ביבשים א"כ מאי פריך בחולין ותיפוק ליה דהמקנח בדבר שאור שולטת כיון דמסתמא קרומית דשוחטין בו היינו יבש וצ"ע:

שוב עיינתי בירושלמי דמסכת שבת פ' המוציא סוף הלכה ויו וז"ל ר' יצחק ברבי בון ה' דברים נאמרו בקרומית וכו' ואין מקנחין בו משוה דרוח רע שורה עליהם ועיין בק"ע ובש"ק שם דקאי אאין מקנחין בו לחוד משום דרוח רעה שורה עליהם וא"כ בלא"ה נפלה קושית הרב מו"ה מיכל הנ"ל דשפיר מקשה הגמ' ותיפוק ליה דהמקנח בדבר שהאור שולטת בו וא"כ אפילו כל דבר שהאור שולטת בו אין מקנחין וליכא למימר דרצה לומר לענין שבת דיקנח בצרור ולא בקרומית ומטעם סכנה דמחתך זה אינו דהרי אמרת ג"כ טעם רק משום רוח רעה דהיינו כשפים ולא דמחתך ופשוט:

גם י"ל ע"פ דעת הק"ע דמפני שרות רעה שורה עליו קאי אקנוח לחוד א"כ צ"ל דירושלמי קאמר זה הטעם דאי דברי ר' יצחק המה מדוע לא קאמר ג"כ טעמא אאינך ע"כ ר' יצחק לא פירש שום טעם והירושלמי נתן זה הטעם רק אקרומית משום דס"ל דעשבים לחים

דוקא מחתכין אבל יבשים לא וא"כ מ"ט אין מקנחין בו ע"כ אמר הטעם מפני רוח רעה ובאמת ס"ל הטעם משום דשיניו נושרות והיינו ע"י רוח רעה דשורה עליהם ודוק היטב:
עיין בק"ע דהביא דעת בעל העיטור דסבר דטעמא דרוח רעה שורה עליהם קאי אכל ה' דברים נראה דטעמא משום דסבר דר"י קאמר זאת ומדוע קאמר דוקא אאין מקנחין אלא ודאי דאכולהו קאי אמנם לפמ"ש י"ל דירושלמי מפרש הטעם דאין מקנחין והירושלמי לא רצה עתה לומר הטעם דאינך כיון דאינו מדבר עתה אלא מדברים שמקנחין ואין מקנחין ומש"ה מביא גם כן האי דר"י בשביל סוף דבריו דאין מקנחין ומפרש טעמא דידיה וזה פשוט ונכון פשט הק"ע וש"ק ועכ"פ מבואר להדיא בירושלמי לעיל במה דאמר ר' יוסי בר בון לא סוף דבר חרס אלא אפילו אוגני כלי חרס וכל דבר הנכנס לאור ויוצא והיינו דבר שאין אור שולטות בו ומבואר לפ"ז דטעמא משום כשפים כדעת המ"א ותמהני על הלבוש בסי' ג' ועמ"ש דר"ל דהוא מצד הטבע דשיניו נושרות ולא מטעם כשפים דירושלמי פה מבואר דטעמא משום כשפים ודוק:
ומ"ש בק"ע דנקיט ע"ג השלחן משום דהשלחן קשה הוא דוחק וי"ל דדוקא ע"ג השלחן אסור דכשהקסמין נבדל ממנו ונראה בבשר נמאס בעיני אוכלין אבל חוץ לשלחן השמש יכול לחותכו דכשיבדלו הקסמין ירחוץ הבשר וילקטם:

פרק רע

ע"ב **והא** תנינן ג' אשירות הן וכו' עיין בבלי פ' כל הצלמים דף מ"ה ע"ב תוס' ד"ה והכי באילן שנטעו דלשיטת רש"י דוקא בנטעו גרעין אבל באילן שנטעו לכ"ע אסור א"כ תקשה לשני הירושלמי פה דהא דבאילן לא אסרו איירי בנטעו גרעין ואפילו לשיטת התוס' התם דס"ל דבנטעו גרעין לכ"ע שרי ולא פליגי אלא באילן שנטעו ג"כ תקשה מאי פריך מג' אשירות הלא הא איירי באילן שנטעו מתחילה לע"ז ואפשר דזה הוא בכלל תי' הירושלמי שהשתחוה לזמורה וכו' והיינו נטעו מתחילה לכך ודוחק ולוי דמתחלק בין בית למערה נראה דס"ל דוקא במערה לא אסר משא"כ באילן בכל ענין אוסר ואולי ס"ל כריה"ג דס"ל בנטעו ולבסוף עבדו אסור ואפשר דה"ה בנטעו גרעין וכקושית התוספות שם דאיך אמר ר"ע דקרא אתי' לסימנא דלמא קרא אתי' לנטעו גרעין יעו"ש ומה שתמה התוספות שם לוקי קרא באילן שעלה מאליו י"ל דעכ"פ כיון דאנן לא ידעינן דלמא אדם נטעו גרעין דמי יודע א"כ ליכא לאוקמי קרא להכי ודוק:

הלכה ב

משמשת בים ואינה משמשת ביבשה עיין בבלי דף פ"ג ע"ב תוס' ד"ה לאפוקי דתמה הרי מטלטלת בים ולק"מ דעכ"פ אינו מטלטלת ביבשה כדאמר הירושלמי פה ואפשר

דזה כוונת התוס' שס ועכ"פ היה להם להביא דברי הירושלמי פה. ותמהני על הרמב"ם שכ' בפ' י"ח מה' כלים ה' ט' טעם דספינה של חרס טהורה משום שאינה בכלל כלים האמורים בתורה ומדוע לא הביא מטעם דכתיב דרך אניה בלב ים.

בשנים שבין שמים לארץ וכו' י"ל ע"ד מה שאמרו בריש מס' יומא בד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש ומסיק וה"מ הכא דלית ביה עון חילול השם אבל ביש בו עון חילול השם אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביהכ"פ לכפר ולא ביסורים למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת וזה אמר כשנים שבין שמים לארץ דהיינו שהחטאים מגיעים עד השמים אבל יתר מכאן דהיינו שמגיעין למעלה משמים דאית בהו חילול השם שמו הגדול דהיא מעל השמים אזי כצמר יהיו כלומר צריך גזיזה דהיינו מיתה כדאיתא בפסיקתא רבתא בפיסקא דיהודא וישראל רבים דכתיב אל גינת אגוז ירדתי הגינה שאני גוזז אותם דהיינו ללקט הרשעים ממנה וזה כצמר יהי' דאם יש בו עון חילול השם אזי כצמר יהיה צריך גזיזה זו מיתה למרק:

כשני האבות דהיינו שלא קבלו עדיין התורה והיינו ג"כ כגון עמי הארץ ומי שלא הי' לו ללמוד ממנו תורה דהמה כמו בשני האבות שלא נתן התורה אזי כשלג ילבינו:

כשלג ילבינו בראשון נ"ל דבראשון דהיינו שעדיין לא הכשיל אחר ואם יאדימו דהוא מבנין הפעיל שהאדים והכשיל אחר וזה דאמר כצמר יהיו בשני דהיינו דכבר הכשיל בחטאו השני. א"נ בראשון היינו שלא נתגלגל וכצמר יהיו בשני דהיינו שכבר נתגלגל ולא תיקן א"ע אזי כצמר:

כפי שניו נ"ל דהכוונה כפי הזמן שהזמן בוגד ומכשיל כדאיתא בדרז"ל על קרא ודי זהב עושר שהשפעת להם גרם להם לבעוט בהקב"ה וזה אמר כפי שניו דשנות זמנו מפזז ומכרכר לו להתענג א"כ בקל ירשיע או אם הוא באחוזת מרעים:

מתחלה תלו אותה בחלונותיהם לרמוז בזכות הבטחון בה' וחלונותיו פתוחים לשמים ואח"כ תלו אותה בפתחו של היכל שתלבין בזכות התורה והעבודה ואח"כ תלו אותה בסלע בזכות אבות כדכתיב הביטו אל צור חוצבתם ובהיות כי יצחק אמר פלגי עלי ופלגי עלך לפיכך הי' חולק הלשון והי' קושר חציו בסלע וחציו בשעיר ומגלגלו למטה ע"ד תשליך במצולה כל חטאתינו:

הלכה ד

דף לה **איזה** דבר שהוא מותר לחי ואסור למת הוי אומר זו סיכה עיין בק"ע דהוא פי' הרמב"ן על התורה בפ' כי תבא וע"ש דתמה דאי סך ממנו למת א"כ כבר נטמא השמן וא"כ אסור מטעם לא בערתי ממנו בטמא דהרי נטמא השמן במת ולפענ"ד י"ל דהכוונה

שלא מכר המעשר שני ליקח ממנו דבר לסוך למת וא"כ אינו בכלל לא בערתי ממנו בטמא ודוק ועוד י"ל הרי הרמב"ם כ' בפ' ג' מה' מעשר שני הלכה א' דדוקא באכלו בירושלים הוא דלוקה ארבעים אבל בחוץ לירושלים אינו לוקה א"כ י"ל דלא נתתי ממנו למת איירי בסך ממנו למת חוץ לירושלים כנ"ל:

הלכה ה

אוצרות לוח פירש שהם עוצרים וסותמים את הרווח שבחוטין הסדין בעת הכיבוס כי ע"י הכיבוס חוטי הסדין נפרדים ונרווחים ואשלג הזה היא גורם לחברן ולסתום נקבי הרווח ופי' ק"ע לא ו נתחוור:

הלכה ז

ר"י אומר אף המוציא חגב חי טמא וכו'. הקשה כבוד ידידי הרב הגאון החריף מוה' מיכל קיצע אמ"ש התוס' יבמות דף ד' ד"ה דכתיב בס"ה אך קשה למ"ד נשים פטורות מציצית לא לחייבו בכלאים דכל דליתא בגדילים ליתא בלא תלבש וכ"ת ה"נ א"כ קשה מביצה דף ט"ו דפריך כלאים למאי חזי דלמא מתני' כמ"ד נשים פטורות מציצית עכ"ד וקשה לי הא ר' יהודא אמר התם אם לא מנעל לבן ומדקאמר משמע דמודה בקמייתי ור"י ס"ל בעירובין דף צ"ו נשים חייבות בתפילין דהוי מ"ע שלא הז"ג וא"כ בע"כ דחייבות בציצית כמ"ש בתוס' שם דבטל ההיקש דאתקש כל התורה לתפילין לדידי' וא"כ שפיר פריך לר"י כלאים כיון דלדידי' נשים חייבות בציצית וא"כ ישנה בלא תלבש ג"כ וצע"ג: **והשבתי** קושיא דמ"ג מצאתי ראיתי בספר מנחת כהן על מנחות פ' התכלת והובא קושיא זו בספר אוהל דוד כרך קטן הנדפס מחדש יעוי"ש מה שתרצו. אמנם לפענ"ד אין זה כלל מוסכם דמדקאמר אף מכלל דמודה בקדמייתא ויעיין כמ"ג פסחים דף נ"ו ע"ב גבי ר' יוסי אומר אף לקפלוט ומסיק שם דאפ"ה פליג בקדמיתי יעוי"ש היטב אלא דזה היא כלל ירושלמי ליתי בר נש אומר אף אלא דמודה בקדמייתי ויעיין ירושלמי חגיגי דף א' ע"ב וירושלמי שבת דף יו"ד ע"ב ויש לי בכלל זה אריכות דברים בעזה"י ועיין ירושלמי ס"פ ר"ע ר"י אומר אף המוציא חגב ובש"ק שם ויעיין ברכות דף מ"ב:

אמנם ע"ד פלפול יש לישב קושית מעלתו משום דבמס' שבת ס"פ ר"ע איתא ר' יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כ"ש ומסיק דר"י סבר דקטן לא אכל לי' דכי מיית מספד ספיד עלי' ות"ק סבר דאפ"ה חיישינן דלמא אכל לי' וצ"ע במאי פליגי וכי פליגי במציאות דת"ק סבר לא ספיד עלי' ור"י סבר דספד עלי' ונראה דפליגי בהא דת"ק סבר דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו וכיון דחמיר כ"כ דאפילו להפרישו צריכין מכ"ש דלא ליספי ליה בידים דבר דיש חשש דאוכל אע"ג דיש סברה לאמר דמספד ספיד עלי' אבל ר"י סבירא ליה קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ואיסור הוא רק שלא

ליספי' ליה בידים א"כ י"ל בכה"ג דמספד ספיד עליה מותר ליספי' ליה אפילו בידים ודוק והנה הרשב"א ביבמות בסוגיא דקטן אוכל נבילות העלה דאי אמרינן דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו א"כ במידי דרבנן נחתינן דרגא ומותר ליתפי' לי' אפי' בידים ע"ש שהאריך:

והשתא לפ"ז צ"ע מאי פריך הגמרא כלאים למאי חזי לשני דאיירי מתני' בכלאים דרבנן וס"ל קטן או"ל אב"ד מצווין להפרישו וא"כ מידי דרבנן מותר ליספי אפילו בידים וחזי לקטן אלא דזה אינו דשם קאי הקושיא לת"ק דר' יהודה דס"ל קטן או"נ ב"ד מצווין להפרישו וא"כ אפילו בדרבנן אסור למספי' ליה בידים ושפיר פריך הגמרא ודוק:

והשתא לפ"ז כ"ז דוקא אי הקושיא הוא לת"ק אבל אי הקושיא היא לר' יהודה א"כ לא מקשה מידי כיון דר"י ס"ל קטן או"נ אב"ד מ"ל א"כ ע"כ הקושיא הוא רק לת"ק ולא לר' יהודה ושפיר כתבו התוס' כנ"ל ודו"ק:

ע"ב **אבל** בטמא כמלא פי כלב עיין בש"ק דתמה על שהשמיט הרמב"ם האי דינא דטמא כמלא פי כלב ונ"ל ע"פ מ"ש התוס' כבבלי דף צ' ע"ב ד"ה שמצניעין אותם לחזיר פי' שראוי למכור לנכרי. וא"כ לפ"ז נימא גם כן בחגב טמא דשיעור כגרוגרות וזה משום דאינו ראוי לאכילה הלא ראוי למכור לנכרי וצ"ל דמשום דאסור לעשות סחורה בדברים ואסור למכור לנכרי. אלא דזה בפלוגתא דר"י ורבנן במשנה ד' פ' ז' דשביעית דחכמים אסרו אפילו במי שנתמנה לו לפי דרכו ולר' יהודא שרי יעוי"ש וקיימ"ל כחכמים דאוסרים א"כ שפיר אמר הירושלמי דהוי השיעור כמלא פי כלב כיון דאסור למכור לנכרי ובהיות דהרמב"ם פסיק בפי' המשנה שם כר' יהודה יעיי"ש אם כן שפיר השמיט וס"ל דגם בחגב טמא השיעור כגרוגרות דהיא חזי למכור לנכרי ודוק. אלא דיש לעיין דבחיבורו גופא בפ' ח' מה' מ"א פוסק כחכמים דמשנה שם ועיין בתוי"ט שם:

ועוד י"ל דאכילת חגב טמא לא הוי כ"א אכילה ע"י הדחק ותלי' בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל בבבלי דף ע"ו במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה דס"ל לר' יוחנן אכילה ע"י הדחק לא שמי' אכילה ומשו"ה סתם ירושלמי הוא ר' יוחנן שפיר אמר כמלא פי כלב משום דאינו ראוי למכור לנכרי דהוי אכילה ע"י הדחק משא"כ לדידן דקי"ל כר"ל שם דאכילה ע"י הדחק שמי' אכילה אם כן שפיר השמיט הרמב"ם הך דינא דלדידיה גם בחגב טמא השיעור כגרוגרות דראוי למכרה לנכרי:

לא היתר הבא מכלל איסור הוא עיין בק"ע דס"ל לירושלמי דלויתן דג טמא וחולק אגמרא בפ' אלו טריפות דאייתי התם תני ר"י ב"ד אומר לויתן דג טהור שנאמר גאוה אפיקי מגינים תחתיו חדודי חרש אפיקי מגינים אלו קשקשין שבו חדודי חרש אלו סנפירין

שפורח בהם הרי מבואר בהדיא שהוא דג טהור ונ"ל לומר דלא פליג הבבלי וירושלמי והוא ע"פ מה דקי"ל בש"ע יו"ד סי' פ"ג דצריכין להיות הקשקשין נקלפים ביד או בכלי ועיין בנו"ב מה"ת סי' כ"ח חלק יו"ד דקיהה בדברי הרמב"ן מדוע צריכין להיות נקלפים והרי במשנה ס"פ ג' דחולין אמרו קשקשין הקבועים בו יעוי"ש משמע אפילו בקבועים ודבוקין מאד. ואנכי בתשובה שלי השבתי על דבריו דאדרבה ממשנה שם יש להוכיח כרמב"ן דצריכין להיות נקלפים מדאמר ר' יהודה שם במשנה ב' קשקשים משמע דבכל ענין שיש עליו ב' קשקשים הוא טהור ואפי' א' מונח על חבירו כדרך הקשקשים דחצי הא' מונח על חבירו וקשה אי נימא דאין צריכין להיות נקלפים מניין יודעים דב' נינהו דלמא רק קשקשת א' היא ונראה כב' אלא וודאי דצריכין להיות נקלפים ואם כן יש לראות אם ב' המה ודוק:

והנה הגאון נ"ב העלה לדינא דצריכין להיות נקלפים אלא דסגי נקלפים ע"י שריית לויג וכדומה והשתא לפ"ז י"ל דירושלמי ס"ל דצריכין להיות נקלפים בקל וכל דאינם נקלפים בקל אפילו נקלפים ע"י שרי' או פעולה אחרת לא קשקשים נקראו ואם כן כיון דקשקשי הלויתן המה דבוקים מאד אם כן לאו קשקשין מקרו ושפיר אמר לאו היתר הבא מכלל איסור הוא אבל הגמרא דידן ס"ל דאפילו ע"י שרי' ופעולה חזקה אי נקלפים נמי כשירים ושפיר אמר טהור הוא ודוק אלא דלפ"ז אכתי יהי' פלוגתא בנייהו ונ"ל ע"פ מה דאיתא בפ' אלו טריפות דף ס"ב ע"ב דהאי בר אווזא דהוי בי מר שמואל דלא הוי מקליף קורקבני' ואותבי' בשמשא כיון דרפי איקליף יעייי"ש ואם כן י"ל דלעתיד יקדיר הקב"ה החמה. והקשקשין יהי' נקלפים אז בקל ואם כן אף דעתה הוא בכלל טמא דאין קשקשיו נקלפים אמנם בשמש דלעתיד יטהר וזה היתר הבא מכלל איסור דאמר הירושלמי כנ"ל ודוק:

גם י"ל באופן אחר ע"פ מה דאיתא בבבלי בב"ב דף ע"ד רב ספרא מישתעי זימנא חדא הוי אזלינן בספינתא וחזינן להאי כוורא דאפקא לרישא מימא ואית ליה קרנא וחקיק עלייהו אנא ברי' קלה שבים והוינא ש' פרסי ואזלינא לפומי' דלויתן אמר רב אשי האי עיזא דימא הוה דבחשה ואית לה קרני עכ"ל ועיי' ברש"י דכל שיש ביבשה יש במים והנה כל שבישה טהור במים טמא ועיין בע"ז דף ל"ט גבי תורא דימא דקאמר וסימנך טהור טמא ואף על גב דהתוס' כתבו שם בד"ה וסימנך דעיזא דימא טהור יעייש מ"מ נ"ל דהרמב"ם חולק דהרי הרמב"ם דכלאים דהנהגה אסור דווקא טהור וטמא אם כן מאי בעי רחבה במס' ב"ק הנהיג בעיזא ושביטה מאי כיון דתרווייהו טהורין אלא וודאי ב' מיני שבוטה יש שוב מצאתי בשער המלך דהר"י קורקוס ס"ל כן ודוק היטב ואם כן לפ"ז דעיזא טמא הואיל וביבשה הוא טהור כנ"ל וכל יום אזיל לפומיה דלויתן ונתפטם כל

ימיו בדברים אסורים ועיין בש"ע יו"ד סי' ס' דכה"ג אסור באכילה עיי"ש בש"ך שהאריך ואם כן לפ"ז גם הירושלמי ס"ל דאיהו גופא טהור אלא דנתפטם מדבר האסור ויובן היטב הלשון לא היתר הבא מכלל איסור הוא כנ"ל:

גם י"ל באופן אחר ע"פ מ"ש רש"י ז"ל בפ' בראשית על קרא לכם יהיה לאכלה ולכל חיות הארץ השוה להם בהמות וחיות שלא הותר לאדם ראשון להמית ברי' והוא מגמ' דסנהדרין דף נ"ט רק לאחר המבול הותר להם שנאמר כירק עשב נתתי לכם את כל והיה נראה לפענ"ד דאע"ג דהתיר אחר כך לבני נח היינו הנולדים מ אכ ולהבא אבל אותן שהיו נאסרים מלפני המבול לא הותרו רק הנולדים מחדש אבל אותם שנשארו ממבול לא הותר לו להרוג דהרי היו נצרכים לחיות זרע וא"כ לפ"ז הלויתן נשאר באיסורו וזה הוא דאמר הירושלמי לא היתר מכלל איסור דס"ל דהלויתן שהי' נאסר לאדם ראשון לא הותר בימי נח ורק הנולדים אח"כ כנ"ל:

וי"ל דפליגי בבלי וירושלמי בפלוגתת המדרש בשחר טוב תהלים קמ"ו די"א ה' מתיר אסורים כל בהמה שנטמאת ה' מתיר לעתיד לבוא וא"כ י"ל דלויתן טמא הוא והקב"ה מטהר לעתיד לבוא אמנם הבבלי ס"ל כי"א שם שאינם מותרין לעתיד ואם כן ע"כ דלויתן דג טהור הוא ור"י דאמר אף מודה בקדמייתא:

ולאו שחיטה בעי. אין לדייק מזה דס"ל לר"י יש שחיטה לעוף מן התורה ועיין בחולין בבלי דף כ"ח דיש בזה פלוגתא דתנאי משום דאפילו אי אין שחיטה לעוף מן התורה עכ"פ נחירה בעי ולא הריגה יעוי"ש היטב ויש לעיין דעכ"פ לפ"ז גם בחגב חי טהור להוי בכ"ש דאכתי עכ"פ בחי אית ביה משום בל תשקצו כדאיתא בבבלי בסוגיא פה ואם כן הו"ל דומיא דציפור ומותר לשחוק בו וי"ל:

פרק המצניע

הלכה ג

דף ל"ו **שכן** משא בני קהת עיין בתוי"ט דתמה על הרמב"ם בפי' שכ' וקראה הקב"ה עבודה ותמה שלמאי הוצרך לזה שקראן עבודה כיון דמלאכות ממשכן ילפינן יעוי"ש ולפענ"ד י"ל דהואיל וקיימ"ל דארון נשא את נושאיו והמה לא נשאו כלל. וא"כ לא נשאו כלל לזה כתב דעכ"פ מצינו דקרא הקב"ה עבודה כנ"ל:

כתיב ופקדת אליעזר וכו' י"ל דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד והמנורה בדרום והשלחן בצפון ואמרו ז"ל הרוצה שיחכים ידרים ולהעשיר יצפין וסימנך מנורה בדרום וכו' ולזה לקח שמן המאור דהוא למנורה בימין וקטרת שמעשיר בשמאל ומנחת התמיד תלה בזרוע כי מתמיד יוצא הפרנסה ואמרו ז"ל במס' ברכות דצדיקים ניזונים

בזרוע בצדקתם והבן. ושמן המשחה בתוך חיקו כי ראוים למשחה כי שמרו ברית הנתונה בחיק ויש לעיין ברש"י במתניתין שהביא לשון הירושלמי בחילוף דב' שמנים בב' ידיו ודלא כמ"ש בירושלמי כאן:

ולבש הכהן מדו בד והרים את הדשן זה הפסוק איירי בתרומת הדשן דחותה במחתה ונותן בצד המזבח ולזה אינו נכון פי' הק"ע מה שפירש שהיה אפשר בזר ולהוציא את הדשן דא"כ היה לו להביא הפסוק ופשט והוציא דאיירי בהוצאת הדשן לחוץ כי רבתה על התפוח אמנם תרומת הדשן הוא עבודה וצריכה כהן אמנם פי' הי"מ שהביא בש"ק נכון ודוק:

הלכה ה

מתני' המוציא ככר וכו' עיין מ"ש לקמן פ' האורג ה' ויו:

קלי גורדי ראב"ש מחייב עיין בק"ע דהוא דבר קל וב' שעשו מלאכה וחייבין ויש לעיין הא באמת ר"ש פוטר במתני אפילו בזה אינו יכול וזה אינו יכול וכ"ש בזה יכול וזה יכול וא"כ אמר ראב"ש ששימש את יותר ושמע ממנו שחייב ונ"ל הגם שקנה גירדי קל מ"מ הרי כ' התוס' בסוגיא דף צ"ג בד"ה אמר מר דנראה לר"י דאפילו בכח חזק מ"מ אם מוציאו באצבע בדרך שא"א להוציאו נקרא אינו יכול ובכה"ג האינו יכול פטור ויכול חייב ואם כן לפי זה י"ל דבכה"ג איירי האי דקנה גירדי דא' הוציאו באצבע בענין שאינו יכול והו"ל א' יכול וא' אינו יכול דהיכול לבד חייב וזה אמר ראב"ש חייב פי' היכול ורבי סבר דגם בזה פטור לר"ש ודוק:

ועיין מ"ש לקמן בפ' האורג ה' ויו בשם בני הרב המאוה"ג מו"ה גרשון נ"י:

ויש לומר עוד עפמ"ש המהרש"א בד"ה דהא דלא אמר הר"י כן אר"ש דפוטר בזה אינו יכול וזה אינו יכול משום דר"ש לא פטר אלא משום דיליף מקרא וי"ל דאינו פוטר אלא באינם יכולין כל א' וא' כלל יעו"ש ואם כן י"ל האי דקני גירדי בהוציאום באצבע בענין שעכ"פ יכולין בהוציאם בידם ממש ומשום הכי חייבים ודוק וא"כ משו"ה אמר משמי דאביו דחייב ודוק היטב:

אלא דשוב נפלה בדעתי דזה אינו דודאי ליכא למימר לרש"י דחייבים בהיכא דהוציאום באצבעם דהא זה הוי שלא כדרך המוציאים דקיימ"ל דפטור כדתנן במתניתין לאחר ידו ברגלו ובפיו ובמרפקו ומהרש"א לא הקשה אלא דהר"י הו"ל לומר כן אר"ש בשאר מלאכות כמו באין יכול א' לנעול ונעלו שנים דפוטר ר"ש ודוק שוב ראיתי בספר בן אורי הנדפס דתמה כן אמהרש"א ולק"מ ודוק:

ויש לומר עוד בביאור הירושלמי הנ"ל עפמ"ש התוספות בסוגיא דף צ"ב ע"ב הנ"ל בד"ה דלמא דאית ביה כדי לארוג דאשמעינן בקנה דגרדי דאע"ג דאין דרך לארוג ב' מפות בקנה א' אפ"ה חייב ואם כן י"ל דס"ל מה"ט דפטור משום דבעינן שיעור לזה ושיעור לזה ולא חשיב קנה הנ"ל שיעור לזה ושיעור לזה הואיל ואין דרך לארוג ור"ש ס"ל דדי בשיעור א' או דזה חשיב שיעור לכל א' ודוק:

תפתר במת עכו"ם וכו' אעתיק כאן מה שכתבתי לשואל א' בענין אי מת עכו"ם אסור בהנאה עיין ביו"ד סי' ע"ט ש"ך ס"ק ג' וז"ל אבל בשר המת אסור אפילו בהנאה וכדלקמן ר"ס שמ"ט ולקמן ס"ק א' כ' הש"ך משום דילפינן דכתיב ותקבר שם מרים וילפינן ג"ש שם שם מעגלה ערופה מה ע"ע אסור בהנאה אף מת וכל תכריכיו ועיין במ"ל הלכות אבל פ' י"ד ה' כ"א שהאריך בענין המומיא לסחור ולמכור אותן אי אית בהו איסור אפילו מן התורה משום דמת אסור בהנאה או דלמא כיון דרק מג"ש דשם שם ממרים ילפינן אם כן י"ל דוקא מת ישראל דומי' דמרים אבל לא מת עכו"ם והנהו מומין ליכא מישראל חדא דרוב עלמא עכו"ם נינהו ועוד דבמקומות הללו ליכא ישראל:

והנה הרמב"ם בה' כ"א הנ"ל סתם דבריו וכ' סתם המת אסור בהנאה כולו חוץ משערו וכו' מדסתם משמע כל מת אסור בהנאה אלא דאולי י"ל מדכ' הלשון המת בהי ידיעה משמע דקאי אהלכה הקודמת דאיירי בעושה קבר לאביו דהוא מת ישראל אלא דאין זה כדאי להכריע אלא דבש"ע סי' שמ"ט כ' בהדי' דה"ה מת עכו"ם והוא מדברי תשו' הרשב"א סי' שס"ה וכדעת הרמב"ן והריטב"א בפ' אע"פ ע"ש במ"ל אמנם ראיתי ברשב"א פ' אע"פ דף ס' שכ' וז"ל מיהו בגוי איני יודע בו איסור דהא ממרים גמרינן ע"כ משמע מזה דרשב"א גופא מספקא ליה וסיים שם ובמס' שבת יש ראיה להיתר זו ונ"ל דכוונתו הוא אל הירושלמי דפה דאיתא את המת במטה חייב דברי הכל לא כן תני אף ריח רע ואמר ר"א אף ר"ש מודה בה ומודה ר"ש באסורי הנאה אמר ר' יודין תפתר במת עכו"ם עכ"ל פי' דמקשה דמתני' תנן ור"ש פוטר והרי אר"א דר"ש מודה באסורי הנאה דחייב והרי מת אסור בהנאה. ולזה מתרץ ר' יודין דאיירי במת עכו"ם דמותר בהנאה א"כ הרי מבואר בהדי' בירושלמי דמת גוי מותר בהנאה וזה כוונת הרשב"א ובמ"ל שם דכ' דמצא מציאה זו ראי' דמת גוי מותר בהנאה ולפענ"ד זה כוונת הרשב"א כאן אלא דלפענ"ד נראה די"ל דלכאורה מה"ת לנו לחלק בין מת גוי לישראל לומר דמת גוי מותר בהנאה אף דמרים ישראלית הי' מ"מ מנ"ל חילוק אלא די"ל דהרי מצינו חילוק בין גוי לישראל לענין טומאה דרשב"י ס"ל דקברי גוים אינם מטמאים ולדעת הרא"מ אפילו שמגע ובמשא אין גוי מטמא א"כ הרי מצינו חילוק במת גוי לישראל לענין טומאה

א"כ י"ל ה"ה לענין איסור הנאה נמי חילוק משא"כ אליבא דרשב"ג דס"ל סוף אהלות דגם קברי גוים מטמאים באהל י"ל דגם לאיסור הנאה אין חילוק וא"כ הירושלמי דאזיל אליבא דר"ש שפיר משני תפתר במת עכו"ם משא"כ לפי מה שהביא הב"י בסי' שע"ב דנכון ליזהר שלא לילך על קברי עכו"ם משום דחש דהלכה כרשב"ג במשנתינו דקברי גוים מטמאים י"ל ה"ה דמת גוי אסור בהנאה:

והמ"ל הביא ראיה מתוס' עירובין דף ד' ד"ה נפשות דס"ל דגם מת גוי אסור בהנאה מהא דהקשו איצטריך למעט מת מערך תיפוק ליה דמת גוי אסור בהנאה ומאי קושי' דלמא איצטריך למעט מת גוי דמותר בהנאה ולפענ"ד אין זה ראיה מוכרחת די"ל דהתוספות הקשה מדאמר הברייתא סתמא נפשות ולא מת משמע דקאי אפילו אמת ישראל כיון דקרא דבר אל בני ישראל אמר ועוד דהו"ל לברייתא לפרש פרט למת גוי ועוד דהא דס"ל לר"מ גוי נערך יליף ליה מאיש דאי לא הוי כתיב איש ה"א דעכו"ם אינו נערך ואם כן בודאי אין גוי עדיף מישראל דכמו דמת ישראל אינו נערך גם מת גוי דלא רבתה תורה גוי יותר מישראל ועוד תקשה ל"ל איש לרבות גוי תיפוק ליה מדכתיב נפשות ואם כן מבואר ע"כ דגוי לערך ואיש ל"ל ועוד קשה אף במת עכו"ם לא צריך קרא דאיך יכולים להוציא ממנו ממון דלמא לאו עכו"ם הוא ואי דידעינן אמו דלמא גם היא לא הוי גויה ואי דאזלינן בתר רובא הרי קיימ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב ול"ל קרא דמת אינו נערך ודוק:

אמנם אפ"ה נ"ל לתרץ קושית התוספות דאע"ג דמת אסור בהנאה מ"מ הלא משכחת בשנת רעבון דמשום סכנת נפשות מותרין כל דברים האסורים אפילו אסורי' בהנאה וא"כ אית דמים למת וקמ"ל דאפ"ה אז אינו נערך וממעט כל מת.

והנה הי' נראה לפענ"ד להביא ראיה דאפילו מת עכו"ם אסור בהנאה מהא דמשני הגמרא במס' כתובות ע"ט שאני בהמה דאיכא עורה וקשה הא שפחה נמי איכא עורה דשפחת גוי מותר בהנאה אלא ודאי דס"ל לגמרא דגם מת עכו"ם אסור בהנאה [אלא דאולי י"ל אף אי נימא דמותר בהנאה מ"מ מאוס עור אדם ואין עושין ממנה עור לשמש בו] וצ"ע לפ"ז אתוס' בפ' דם חטאת בנדה דף ל"ה בד"ה שמא שכתבו דעור אינו בכלל בשר לאסור בהנאה דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא אלא מדכתיב בה כפרה כקדשים ועור קדשים מותר בהנאה לאחר זריקה יעו"ש וקשה לפ"ז א"כ דעור מותר בהנאה איך משני הגמרא הנ"ל שאני בהמה דאיכא עורה הא גם בשפחה איכא עורה באמת דברי תוס' אלו צריכין לי עיון דא"כ גם עור עגלה מותר בהנאה דהרי ילפינן מקדשים וזה לא מצינו ועוד הרי איכא קדשים שלא היו בהפשטה כמו פר יהכ"פ ופר כהן משיח שהיו חתוכין העור עם

הבשר לחתיכות ואם כן איך נוכל להתיר עור המת די"ל הא דכתיב בה כפרה כקדשים היינו ככל הקדשים אפילו באותן שהעור ג"כ נשרף ועוד הא דתנן בקדושין המקדש בעגלה ערופה אינה מקודשת הא העור מותר אלא ש"מ דהעור ג"כ אסורה. ועוד הרי בכריתות יליף ליה דעגלה ערופה אסור בהנאה מדכתיב וערפו שם שם תהיה קבורתה: **והנה** לולי דמסתפינא הייתי אומר דבר חדש דהא דילפינן דמת אסור בהנאה מג"ש דשם שם הוא דוקא משעת קבורתה דכן כתיב ותמת שם מרים ותקבר שם אבל קודם שמורידין אותו לקבורה לא נאסר ולפ"ז יהיה מתורץ קושית התוס' בנדה הנ"ל מהא דאמר גזירה שמא יעשה עור אביו ואמו שטוחין הא אסור בהנאה כיון דקודם קבורה אינו נאסר בהנאה ומתורץ ג"כ הא דאמר בעירוכין נפשות ולא מת דאינו נערך משום מקודם קבורה לא נאסר בהנאה וכן מיושב דברי הרמב"ם באומר ערך ראשי עלי דנותן דמיו ותמה הראב"ד הא אסור בהנאה ולפמ"ש י"ל דקודם קבורה הא מותר ודוק:

ויהי' מיושב קושית התוס' בע"ז דף כ"ט ע"ב דתמו למה ילפינן מעגלה ערופה ניליף מע"ז גופא דכתיב אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם ולפמ"ש ניחא דאי הוי ילפינן מע"ז ה"א דתיכף נאסר לפיכך ילפינן מעגלה דשם דוקא ירידתה לנחל איתן אוסרתה אף כאן במת דוקא בהורדתה לקבורה:

אמנם בטלו דברי אלו מדברי הירושלמי הזה דמשני ר' יודן תפתר במת עכו"ם ואי דקודם הורדתה לקבורה לא נאסרה בהנאה הו"ל לתרץ בקודם הורדה לקבורה דמותר בהנאה אלא ש"מ דאין חילוק ובכל ענין מת אסור בהנאה. אלא דנ"ל לומר דבמס' סוטה דף כ"ה קאמר רב המנונא מנא אמינא לה דמחיים נאסרה הוא מדתני' השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה ר"ש פוטר וחכמים מחייבין בשלמא לדידי דאמינא מחיים נאסר בהא פליגי ר"ש ורבנן דר"ש ס"ל שחיטה שאינה ראוי' ל"ש שחיטה ורבנן ס"ל שמי' שחיטה ואי אמרת לאחר עריפה נאסר אמאי פטר ר"ש יעו"ש והנה משמעות זה המתני' משמע לכאורה דתיכף נאסר עגלה ערופה אפילו קודם ירידתה לנחל איתן מדתנן סתמא השוחט ע"ע ריש פוטר משמע דבכל ענין פוטר ואי אמרינן דוקא לאחר ירידתה לא הו"ל למתני סתמא ר"ש פוטר כיון דאם שחטה קודם חייב אלא דגמרא שם אליבא דר' ינאי דאמר גבול שמעתי ונסבין חברי' למימר ירידתה לנחל דעכ"פ לא קשי' ממתני' דא"ל דמתני' איירי בשוחט לאחר ירידתה לנחל איתן ובזה פוטר ר"ש ודוק:

אבל הירושלמי י"ל דס"ל מדאמר סתמא ר"ש פוטר מכלל דס"ל לר"ש ע"כ דתיכף נאסר העגלה ערופה וא"כ שם דאזיל הירושלמי אליבא דר"ש דס"ל דמחיים נאסר תיכף שפיר הוצרך לתרץ תפתר במת עכו"ם כיון דלדידיה מת תיכף נאסר משא"כ לפי מאי דקיימ"ל

כשיטת הבבלי דדוקא ירידתה לנחל איתן שפיר י"ל החילוק דקודם הורדת המת לקבורה אינו נאסר בהנאה ודוק:

נחזור לשיטת התוס' הנ"ל דכתבו די"ל דעור המת מותר בהנאה והי' מקום ליישב בדבריהם קושית התוספות בב"ק דף יוד ל"ל שור ולא אדם תיפוק ליה דכתיב והמת יהיה לו והרי מת אסור בהנאה אמנם לפי דבריהם דהרי העור מותר ונפלה ג"כ קושית מנפשות ולא מת בעירוכין הנ"ל דהרי מת אסור בהנאה כיון דעור מותר וכן הרמב"ם בערך ראשי עלי מזה נראה דהתוס' לא ס"ל זה לעיקר מכח קושייתו הנ"ל ועוד הרי בפ' עגלה ערופה יליף הגמרא דערופה מאחוריו כחטאת העוף יעו"ש ואם כן י"ל דכיון דיליף מעוף הרי בעוף הכל נשרף אפילו הכנפים ואם כן גם העור אסור בעגלה כמו בעוף וה"ה במת:

ובחי' לקדושין אמרתי לתרץ קושית התוס' אהא דמשני כפרה כתיב בה כקדשים וקשה בכריתות מוערפו שם משום דאמרינן בגמרא אמרו עליו על הלל הזקן מעולם לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה לעזרה ומקדישה שם א"כ הרי דעיקר המקום הראוי' להקדיש הקרבן הוא בעזרה והנה עור העולה הוא לכהני' והשתא לפי זה איצטריך ב' קראי דאי מכפרה דכתיב בי' כקדשים ה"א דעור מותר בהנאה כמו הקדשים לכך צריך ועוערפו שם ואי מוערפו שם ה"א משעת עריפה נאסרה אבל הירידה לנחל איתן אינה אוסרתה לפיכך איצטריך כפרה כתיב בה כקדשים ומה קדשים מקום הראוי להקדישן הוא העזרה אף ע"ע ירידתה לנחל איתן אסרתה כנ"ל:

ודע דהרמב"ם פסיק בפ' י"ד מה' אבל ה' כ"א דהמת אסור חוץ משערו ולכאורה צ"ע מגמרא דכתובות דף ע"ט דמשני שאני בהמה דאיכא עורה ואי דשער המת מותר קשה שפחה נמי הא איכא שערה ולא כלה קרנא ואפשר לומר דיצא מזה לרמב"ם דינו דפסיק בסוגי' שם כחנני' וקשה הא טעמא דחנני' משום דלא חייש למיתה ואנן קיימ"ל בהרבה מקומות דחיישינן למיתה ע"כ הי' הרמב"ם דאינהו פסקו כחנניא משום דס"ל דלא כלה קרנא משום דבהמה איכא עורה ובשפחה שערה וע"כ דשער מת מותר בהנאה ושפיר פסיק הרמב"ם:

הלכה ו

דף לז **מאוסין** הן דברי חכמים פי' גם ר"א מודה לדברי חכמים.

כאן במרובה כאן במועט וקשה לי דעכ"פ קשיא דר"י אדר"י דהשתא במועט ס"ל דחייב משום אריג מכ"ש במרובה ואמאי אמר רק משום בונה. ונראה דלגרסת הש"ק דלא גריס באדם י"ל דשני לר"י בין אדם לבגדים דס"ל דדוקא בבגדים בקולע ג' נימין חייב משא"כ

באדם לא חייב משום אריג הואיל ועומד לסתירה וכמ"ש התוספות בבבלי ד"ה וכי דרך אריגה אמנם לפי גרסא שלפנינו דגרס הקולע ג' נימין באדם קשיא והיה נראה לי דבאמת כך הי' קושית ר' זעירא לא מסתברת דלא משום אריג דמדוע לא אמר ר"י משום אריג דבשלמא לדידי לק"מ אבל לר"י קשה:

ועוד נ"ל לומר ע"פ מ"ש ד"ה וכי דרך אריגה ועוד דהכא אין סופה להתקיים ואם כן י"ל לפי גרסא דידן קולע שלש נימין באדם י"ל דעכ"פ ג' נימין מתקיים זמן טפי מקולע הרבה שער ביחד מש"ה ס"ל לר"י בג' נימין חייב.

פוקסת חייב משום צביעה עיין בש"ק דתמה דכל המפרשים לא פרשו משום צביעה ונ"ל משום דהגמרא תמה אהא דאמר כוחלת משום כותבות וכי דרך כתביה בכך ומסיק דכוחלת משום צביעה אמנם הירושלמי דכוחלת משום כתיבה וע"כ דלא קשיא ליה וכי דרך כתיבה בכך לזה שפיר יש לפרש פוקסת משום צביעה ע"י בצק אבל גמרא דידן דלית ליה כוחלת משום כתיבה דאין דרך כתיבה בכך ה"ה בפוקסת אין דרך צביעה בכך ודוק:

ויש לישב בזה הא דתניא בברייתא וכן היה רשב"א משום אשה לא תעבור סרק על פניה משום שצובעה ורש"י כ' דמלת וכן אינו מדוקדק ולפענ"ד דמלת וכן קאי אכוחלת דכמו דכוחלת חייב משום צביעה ה"ה במעברת סרק על פניה ואם כן על פני חברתה חייבת ועל פני עצמה פטור אבל אסור לכתחילה:

פרק הזורק

דף לד ע"ב הא למעלה מעשרה אסור פי' רק אסור מדרבנן ולא חייב חטאת וא"צ להגיה.

מילתא דר"א אמר אפילו למעלה מעשרה מתוך דאמר ר"א כצ"ל ומלת מותר צ"ל מתיך:

על דעתיה דר"א עיין תוס' ר"פ:

ר"א שאל זרק מרה"י לר"ה לפ"ק דק"ע דלא גרס שתים קשה לי דלמא הא דתנן לקמן הזורק ונזכר לאחר שיצאה מתחת ידו דפטור היינו בר"ה בד' אמות דהואיל מבאמצע נזכר ולית כאן ד' אמות משא"כ כאן דהוציא מרה"י לר"ה אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ושפיר חייב וגם הפי' השני' ג"כ אינו מובן ודוק היטב ונ"ל דה"פ דס"ל לירושלמי דמחייב ר"ע שנים בזורק מרה"י לרה"י ור"ה באמצע כמו שאמר בבבלי דף צ"ו מחייב היה רבי שתים וכך ס"ל אליבא דכ"ע ולזה הקשה אם כן בזורק מרה"י לר"ה יותר מד' אמות יהיה חייב ב' א' מטעם הוצאה וא' מטעם מעביר ד' אמות כיון דאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי ולזה השיב לא מחייב ר"ע אלא ע"י רשות היחיד שניה וחייב ב' משום

הוצאה ומשום הכנסה משום דקלוטה כמי שהונחה דמי משא"כ במעביר דהוי רק הל"מ כדמסיק בבבלי ריש הזורק בזה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי ודוק:

רואין

שאם תפול וכו' וי"ל מאי שאם תפול הרי באמת נפלה לכן נ"ל דהכוונה שזרק בשוגג ונזכר הואיל שאם בשעה שנזכר היה נחה בתוך ד' פטור ודוק היטב:

הלכה ב

ע"ד דרב למעלה מעשרה מותר משום דאיהו ס"ל למטה מיוד פליגי ובקלוטה ולא קתני כיצד רק מסיפא כולי עלמא דלא ילפינן זורק ממושיט ובמושיט חייב ובזורק פטור לכ"ע א"כ י"ל דמותר לגמרי ולית כאן אפילו איסור בזורק למעלה מיוד אבל לשמואל דס"ל דפליגי למעלה מיוד וגרם כיצד ואם כן סיפא רבנן אבל לר"ע חייב בזורק דיליף זורק ממושיט ואם כן איי לעשות פלוגתא רחוקה דלר"ע יהיה חייב אפילו חטאת אפי' ולרבנן יהיה מותר אפילו אלא ע"כ דהוי רק פטור אבל אסור מדרבנן ודוק:

אפילו מרוח אחת פי' זרק רוח השני שכנגדו הוא ר"ה דומיא דגזיזתא דיוצא מדיוטא דהוי גם כן מצד א' רה"י והוי ראי' מעגלות דמשכן דהרי עגלה עומדת אצל השני והוי גם כן רה"י מצד א' ודוק ודברי הק"ע אינו נכון ואין להאריך:

ובלבד ע"י שנים נ"ל דאיהו ס"ל דלמטה מיוד פליגי ובקלוטה אבל למעלה מיוד דברי הכל הזורק פטור דלא ילפינן זורק ממושיט ואם כן שפיר י"ל דוקא ע"י ב' חייב משא"כ אי נימא דלמעלה מיוד פליגי ולר"ע חייב דיליף זורק ממושיט ואם כן בזריקה דהוי רק ע"י א' אם כן בודאי ה"ה במושיט ע"י א' נמי חייב א"ל דקאי לרבנן דפליגי על ר"ע בזורק ודוק:

שלא לנהוג בקדשים בזיון עין יו"ד סי' רפ"ב ס"ג ה' ועיין מ"ש בספרי אניה דיונה שם ויש לעיין בלשון המשנה דסוכה פ"ד משנה ב' וחזנים זורקין אותן לפעמים ולא הוי ביזוי מצוה וי"ל בין תשמישי מצוה לתשמישי קדושה:

דף לח ע"א **מה** אנן קיימינן עיין בק"ע ואין פירושו מחוור ונ"ל דכך פירושו הא דקתני חולית הבור והסלע אי איירי בחוליתו גבוה עשרה ורחב ד' א"כ רשות ב"ע היא והו"ל כמו סלע דתנן ולמה ליה למתני כלל חולית הו"ל למתני רק הבור והסלע וכדמקשי דבבלי עי"ש ברש"י ואי דמיירי בגבוה יוד ואינו ברוחב ד' ואם כן הדא היא דאמר ר"ח דנעץ קנה בר"ה מותר לכאן ולכאן ואם כן אמאי קתני הימנו חייב הא באינו רחב מותר ליתן וליטל ממנו בר"ה ומשני דאיירי באינו לא גבוה יוד וגם אינו רחב ד' ומקשה דעכ"פ

בכה"ג חשוב כרמלית ואינו חייב והוי רק מדרבנן ולזה מתרץ דכמו דאמר דמן הצד ר"ה מבטלתה ה"ה בכה"ג בסמוכה לבור דהיא רה"י רה"י מבטלתה ובטל לגבה ודוק:

תמן תנינא ועל לפסים ארוניות וכו' עיין בק"ע דמוחק הא ולפענ"ד נראה דהוא קושיא מדקתני סופא שעל לפסים ארונות לשון רבים ולא קתני גם כן כמו ברישא בלשון יחיד ועל לפס ארונים כמו דתני ברישא הצד נחש ולא קתני הצד נחשים אם כמתכוין שלא ישכנו ש"מ דודאי בנחשים הרבה פטור ומותר דא"א להנצל בענין אחר משא"כ בנחש א' דאפשר להנצל בענין אחר י"ל דפטור אבל אסור ואם כן קשיא לר"י דאמר דפטור ומותר ודוק כנ"ל לפרש ועיין בתוס' שבת דף ג' ד"ה בר:

הלכה ג

על דעתן דרבנן אם יש בו ד' על ד' רואין את הכותל כגמום עיין בק"ע דכתב לאו דוקא נקט דהרי איכא ד' על ד' ולפענ"ד דהרי קתני במתני' למטה מיוד כזורק בארץ ואי דאיכא חור ואמרינן חוקקין להשלים ואם כן להוי כחורי רה"ר דאמר אביי בבבלי דף ד' ע"ב חורי ר"ה לאו כר"ה דמו ולזה הוצרך לומר דרואין אותו כגמום לגמרי והוי כרה"י ועי"ש תוס' ד"ה והלכה ודוק:

פרק הבונה

הלכה א

דף לט **מכיון** שהבטיחן הקב"ה להכניסן לארץ כמי שהוא לעולם פי' בתמיה וכי נימא כמי שהוא לעולם ול"צ להגיה כמ"ש הק"ע:

א' מביא את האבן עיין מ"ש לעיל פ' כלל גדול דף ל':

הדין דעביד כיפן כפין פי' הכיפין דעשויה בעגול ונתן אבן בתוך הכיפין והשוה אותו ועשה הכיפין שוה בעגולו רכף. וכן עמודים דחיין מקטע פי' עמודים שנדחו ונתקו וקטע את היוצא עד שהחליק העמוד וכן פספס העשבים שעלו סביבו קטע חייב משום מסתת כנ"ל:

שמע ר' יהודה אמר מאן דהורי לא ילף עיין בש"ק דכתב דר' יהודה ס"ל יש בנין בכלים ואם כן ע"כ צ"ל דרב ושמואל דאמרו המחזיר מטה של טרסיים חייב ס"ל כב"ש בביצה דף כ"ב דיש בנין בכלים ועיין ברשב"א דתמי' דהיו סוברים כב"ש ועיין בבבלי במעייל שופתי בקופיני' דמרא דמחייב רב משום בונה ושמואל משום מכה בפטיש וע"כ דשמואל ס"ל דאין בנין בכלים וזה שדחק רש"י בסוגיא דכירה דהא דאמר רב ושמואל דאמרו תרווייהו במחזיר מטה של תרסיים חייב חטאת ע"כ משום מכה בפטיש לשמואל דהרי איהו ס"ל דאין בנין וסתירה ונפל בזה מ"ש פה בש"ק משום דרב יהודה ס"ל יש בנין

וסתירה בכלים דהרי לשמואל א"א לומר כן ודוק. ותמוה בעיני מ"ש התוס' בביצה הנ"ל בד"ה וב"ה דכאן איירי דאין חסר רק להקימה קצת דאינה בעלת אברים דכולה מחוברת הוא עכ"ל דהרי בירושלמי שם איתא בהדיא הדא דאת אמר במנורה של פרקים יע"ש:

בש"ק תנו תקועים ונ"ל דרש"י ס"ל דגם תקע הוי ביתדות אלא ביתדות של עץ שיכולים לשלוף אבל קבוע היינו במסמרות של ברזל וס"ל לת"ק דבתקע ביתדות הוי גמר מלאכה וחייב חטאת אפי' ולזה החמיר ברפוי דעכ"פ פטור אבל אסור אבל רשב"ג ס"ל דאפילו בתקע בשל עץ ליכא גמר מלאכה רק במסמר של ברזל ואפילו בתקע ליכא חטאת ולזה ברפוי שרי אפילו לכתחילה כיון דליכא מסמר כלל ובריייתא דקתני בתקוע' חיבור רק לטומאה ולא להזי' אתיא כרשב"ג כן י"ל ואם כן מאי פריך בירושלמי דלמא דתוספתא אתיא כרשב"ג דס"ל באמת אינו חייב חטאת וצ"ל דס"ל לירושלמי מדלא פליג רשב"ג ארישא דתקע חייב חטאת משמע דמודה ודוק ועכ"פ לק"מ מה דתמה הש"ק על רש"י דנקיט יתדות.

מפני שהוא ממעלן למטן ולפענ"ד הפי' הוא דכשהוא מגדיל הקנה מוסיף מלמטה ואין זה דרך בנין דבנין דבונה למעלה וזה להיפך מגדילו מלמטה וע"ז פריך מחופר דגם כן מגביה הבור ממטה למעלה ולזה משני דשאני התם דהוי לשהות משא"כ הוא לשעה ויש ליישב לפ"ז קושית התוס' בביצה דף כ"ב הנ"ל דתמה לב"ה דאמר אין בנין בכלים מהא דקתני מנורה דאסור די"ל דלב"ה הואיל וזוקף המנורה בכה"ג דמניח המנורה מלמטה בתוך הנרות שלמעלה בכה"ג אין דרך בנין וס"ל דשרי משא"כ בקנה מנורה דאסור היינו בנותן קנה על המנורה דהוי כבנין ואסור ודוק:

ואולי יש לומר דזה הירושלמי בביצה שם הד"א במנורה של פרקים דכה"ג לב"ה שרי כיון דיכול ליתן עיקר המנורא מלמטן אבל באינה של פרקים רק בחוליות חוליות דא"א ליתן המנורה מלמטן לא בדאו דבזה אפילו לב"ה אסור וע"ז מייתי כהדא תלמדוהי דר' יוסי עי"ש פ' יו"ט ה' ויו:

המלחים את התרצין עיין מ"ש בביצה פ' א' ה' ה':

וקשי' על דרשב"ג נ"ל דהקושי' שייך אדלעיל כיון דרשב"ג אומר אף המכה ולית בר נש אמר אף אלא דמודה בקדמייתא והרי במכה בקורנס ליכא מלאכה וע"כ דאתי' כר' יהודא ומשום דמיישב ידי' א"כ לפ"ז אפילו באינו מעבד כל צרכו או קודח נמי לחייב והרי מתניתין אמר ומלאכתו מתקיימת וע"כ דאתי' כר"ש וקשי' על דרשב"ג ודוק. עיין ירושלמי פ' ב' ה' ג' דף יוד עיין מ"ש בחגיגה דף א' ה' ב' ועיין בש"ק ס"פ ר"ע ד"ה האי:

הלכה ב

חיטין ע"י שהם חביבות וכו' ע' תוס' שבת דף צ' ע"ב ד"ה אם לנטיעה דכתבו דאי במוציא ממש לנטיעה הא אמר בריש המצניע מחייב הי' ר"מ במוציא חיטה א' לזריעה עכ"ל ולפי דברי הירושלמי פה י"ל דשאני חיטה ע"י דחביבות משא"כ גרעינן ודוק:

עשו אותה כשאר זרעוני גינה שאינם נאכלין מזה ראי' לפי' הרמב"ם שאינם נאכלין היינו שאינם ראוי' לאכילה ועיין בתוספות יו"ט פ' ט' משנה ז' ד"ה זרעוני גינה:

הלכה ג

דף מ **מאן** תני סמיינות עיין בש"ק דתמה לפי' רש"י אחת בדיו ואחד בסיקרא הא י"ל בהא כ"ע מודה ונ"ל דלרש"י לאו דוקא אחת בדיו ואחת בסיקרא וה"ה חצי אות בדיו וחצי אות בסיקרא ובכה"ג דאות א' בשני צבעים ס"ל לירושלמי דהוי רק כרושם בעלמא כציור ולזה מוקי כר' יוסי:

אמר להם ר"א והקמות את המשכן כמשפטו עיין בש"ק דתמה הי"מ מה לקרשים שלא נשתנו ולפענ"ד דמי לא דנתיישן קרש א' מבפנים או דנפל בו דרנא ונרקב בפנים ואלו הפכו מצפון לדרום הי' הנרקב מבחוץ ואפ"ה אסור לשנות ודוק:

גם י"ל דאע"ג דנתחתנו מ"מ שמא יתבטל החיתון שימות א' מהם משא"כ בפגני' דזכו לאורייתא התורה לא ימוש כנ"ל וצ"ע אי גם זה הדין שייך בענין ממון אם נימא בב' שוין בזכות רווח קרן קיימת וכבר זכה א' ואח"כ בא שני כמוהו אי נימא דחולקין הואיל ושוין או דלמא דנימא כיון דזכה בה הראשון שוב אין מוציאין מידו וזכה במה שזכה:

הלכה ד

א"ר בא בר ממל בסדרה כצ"ל פי' דאירי שכתב מסדר שיכול לקרב זה אצל זה בלי קציצה וכדמתרץ בבבלי התם מחוסר מעשה כנ"ל אמנם לפמ"ש בש"ק בשם הרשב"א דהי' גרסתם בסיד דק היה נראה לפרש דהאי דאינם נוהגין זה עם זה פטור היינו בסיד דק משא"כ אם כתב באותיות בסיד עבה א"כ יכול ליטול הבית אותיות מחומה ולקרבן אח"כ זה אצל זה וחייב כנ"ל לפרש:

הקורע על העור עיין בק"ע דהי' על העור של אדם ולא משמע כן ברמב"ם פ' י"א ה' י"ו דמתחלה מתחיל הכותב על בשרו דחייב ובמסרט פוטר דהלכה כר"י ואח"כ כתב בקורע בעור דחייב ופטור ברושם כמו בירושלמי דפה וצ"ל דבקורע בעור איירי בעור דעלמא ובזה חייב בקורע ופוטר במסרט וע"כ לפ"ז לומר הא דמביא הירושלמי פה אר"א והלא בן סטדא הביא וכו' לא קאי אקדום אלא אמשנה המסרט על בשרו ודוק:

וכתב לא המטיף נ"ל דמטיף היינו דפוס וזה ראיה ברורה דדפוס לא הוי כתיבה ופסול בס"ת וכ"ש בתפילין ומזוזות ועיין בספרי אניה דיונה שהארכתי בענין הדפוס:

בשלא עירב נקודות והו"ל כאותיות הנפסקות וחד אמר אפי' עירב הנקודות דמ"מ אין זה דרך כתיבה וא"כ כ"ש דפוס. כנ"ל:

הלכה ה

מחלפה שיטתא דר"י וכו' הרב בעל ק"ע משבש כאן הנוסחא ולא צריך לשבושי דירושלמי דכאן תנן במתניתין אליבא דכ' כתב ע"ג כתב פטור ור"י ג"כ והרי תמן אמר כתב דאמר מעביר עליו קולמוס ולזה משני הירושלמי דאמת רבנן השיבוהו בשיטתו דאין השם מן המובחר דהרי אתה מודה כתב ע"ג כתב פטור:

אלא מחלפא שיטתא דר"י הא כתב כתב הוא דאיהו ס"ל דהוי כתב והרי פה פטור ומשני חד לעיל וכו':

חד לעיל מן חד עיין מ"ש בחבורי אניה דיונה פ' ח' דף ל' ע"ב:

פרק האורג

הלכה א

דף מ"א **ר"א** אומר האורג עיין בתוספות יו"ט ובש"ק הא דסמיך האורג לבונה ולפענ"ד דכמו דבכותב במשקין ובמי פירות בכל שאינו מתקיים פטור כך באורג ס"ל לר"א דוקא בשלש מתקיים ולא בב' ולחכמים בג':

מה ר"א כר"י פי' ר"א ס"ל ודאי כר"י ולזה אמר ר"ס דר"י אינו צריך לסבור כר"א אלא דבאורג יכול לסבור כרבנן דסגי בב' חוטין בתחלה משום דכיון דהוי שיעור כמלא רוחב הסיט מתקיים בכה"ג משא"כ בכלאים דהוי רק ב' תחיבות ומכ"ש בשק וקופה בודאי חיבור ומנתק תיכף לכך בעי עד שישלש דאל"כ מסתתר וזה כפי' רא"פ ונכון ולק"מ קושית הש"ק:

האורג שתי חיטין ע"ג הגס אבל ע"ג האימרא. דהוא סוף האימרא אפילו בכ"ש חייב פי' משום מכה בפטיש ולא צריך להגיה כמ"ש הק"ע:

הכל מודים בכותב את השם וכו' וקשה לי הא בכותב חצי שם דהיינו זה מהוי' הרי יה הוא שם במקום אחר ועוד מ"ש משם משמעון ועוד יש לעיין בכותב השם בשבת הרי השם אינו קדוש דהו"ל מה"ב וא"כ הו"ל מקלקל ופטור אלא דלזה י"ל עפמ"ש התוס' בר"פ ג' דסוכה דלא חשיב מה"ב אלא כשמצוה באה מכח העבירה א"כ כאן לא באה המצוה מכח העבירה ועיין בירושלמי לקמן פ' ה' ג' ועיין מ"ש בחבורי אניה דיונה פ' א' באיל המלואים דף ב' ע"ג ובחבורי שערי אמת פי א' ובמה שהארכתי שם הרבה ובאני דיונה פ' ט' בהעתק דף ל"ו ע"ד:

אי משום שאינו ראוי להצטרף מ"ש הק"ע דמחזי כמנומר צ"ע מאי מנומר הוא זה וכי משום שזה נכתב אתמול מחזי כמנומר ועוד הגע עצמך בכותב אות א' קודם הלילה וא' תיכף בליל שבת לא הוי מנומר ונ"ל דהטעם הוא כיון דלא נכתב בחול כ"א אות א' לא חשיב לאצטרופי ליה האות שכ' בשבת ולחיובי כנ"ל ולזה פשיט ליה מא' חוט בשבת דפטור והרי הי' כמה חיטין מע"ש כנ"ל ופשוט.

כתב אות אחת בחול ואות א' בשבת ר"א מחייב נ"ל דה"ה לר"א במלקט עצים חצי שיעור בחול וחצי שיעור בשבת ג"כ חייב חטאת ויש ליישב לפי זה קושית הש"א דמקשה לר"א דס"ל מכשירי מילה דוחין א"כ לפי מה שהקשה התוס' למ"ד הואיל א"כ יתבטלו כל מלאכות דנימא הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה ותרצו דחולה שיש בו לא שכיח והקשה הא מילה שכיח וא"כ אמאי חייב המקושש מיתה שהי' תולש עצים נימא הואיל וראוי למילה לעשות בו איזמל למילה ולפענ"ד נראה לומר לר"א לשיטתו דאיירי שהי' מלקט מע"ש הלילה ולא הי' מלקט בלילה כ"א חצי שיעור והי' סובר דבזה פטור אלא דמשום דמצטרף עם הנלקט קודם וא"כ אפילו בקיסם כל דהו נתחייב ודוק:

הלכה ב

ע"ב **המותח** צדדין וכו' עיין בבלי דף ע"ה המותח חוט של תפירה ע"ש משמע דוקא במותח בחוט וכאן אמר אפי' אם רק מותח צדדי הבגד ואינו מותח בחוט גופא אפ"ה כתופר הוא וחייב ויש לעיין אם גם בקושר הדין שאם נתפרק ונתרחב הקשר של קיימא והוא מחברו ואולי יש לכוין בזה הא דאמר הירושלמי נימי משום תופר ומשום קושר בכה"ג במחבר קשר קיימא ודוק. ועיין מ"ש בחי' בשבת שם בחבור הג' מימרות דרב שם:

הלכה ג

ואמיר אף הכי לא יצא ידי קריעה פי' דהו"ל לתנא למתני במתני' דלא יצא ידי קריעה כיון דאמר פטורין וכפי' הש"ק בד"ה כיפר:

א"ר יוסי ואפי' תמן את גרמית לי' נ"ל לומר דס"ל לר' יוסי כרב ושמואל בפ' כלל גדול דף ס"ח ע"ב דאפילו תינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרי' מביא חטאת וכן פסק הרמב"ם בפ' ד' ה' שגגות ה' ב' וא"כ בכה"ג ג"כ מן השמים גרמו לו ודוק:

לא כן אמר ר' יוחנן משום ר"ש י"ל דמקשה אתרווייהו אהא דאמרה הברייתא בהביא חטאתו בשבת דכיפר וגם אקורע על מתו דיצא ידי קריעה א"נ י"ל דדוקא אמשנה פריך דמוקי לה כר"ש והרי ר"ש לשיטתו אית ליה מצוה הבאה בעבירה כדאמר בבבלי ר"פ לולב הגזול אר"י משום ר"ש ב"י משום דהו"ל מצה"ב משא"כ אברייתא דקתני כיפר י"ל דלמא האי ברייתא לית ליה מה"ב אלא דיש לעיין אמאי מייתי האי דר"ש כן יהוצדק ולא מביא הראי' דר' יוחנן משום רשב"י דלולב הגזול ודוק אלא דקשי' הא לר"ש דהוי

ליה מלאכה שאינה צריכה א"כ ליכא כ"א איסור דרבנן ובדרבנן לית ליה מצה"ב וע"כ צ"ל דמקשה לר"ש לשיטתו דאית ליה ביו"ט שני שהוא מדרבנן לולב הגזול פסול וא"כ הו"ל לירושלמי להביא להאי דר"ש ולא האי דמצה גזולה:

הוציא מצה מרה"י לר"ה אינו יוצא י"ח ואיירי ג"כ בכה"ג שאלו לא הוציאה לא היה יכול לכנוס שם ולאכלה והרי המצוה באה מכח העבירה:

תני מצה גזולה אסור לברך עליה עיין דיוצא בה ס"ל אלא דאינו יכול לברך וקשה לי איך יוצא בה הא הו"ל מה"ב ואפשר דהאי ברייתא איירי ביו"ט שני דהו"ל דרבנן וס"ל בדרבנן לא אמרינן מה"ב אמנם בשאגת אריה האריך דאפילו ביו"ט שני אסור מצה גזולה. א"ל י"ל דר' יונה בא לתרץ קושי' זו דהו"ל מצה"ב לזה מתרץ דהא דאת אמר מצה גזולה אין יוצאין היינו בתחלה אם הגזילה התחיל במצה כגון שגזל המצה אבל בסוף שגזל הקמח ועשה ממנה המצה שהוא הסוף של הגזילה א"כ קנאה בשינוי ורק דמים הוא חייב לו ובכה"ג יוצא בו אלא דאינו מברך ועיין בסי' תרמ"ט בש"ע:

ר' יונה אמר אין עבירה מצוה עיין מ"ש בחבורי שערי אמת ואיל המלואים פ' א' שהארכתי בביאור הירושלמי הזה ופה קצרתי:

הלכה ד

הכא בצובע ולא בעי בגד רק סגי בשיעור חוט כמלא רוחב סיט כפול ופשוט:

הלכה ה

כאן בחצר מקורה עיין בש"ק דתמה עכ"פ קשי' עופות אעופות ע"ש מה שדחק בהג"ה ולפענ"ד דירושלמי דמתני' דאין צדין איירי בעופות גדולות דדומי' דחי' קתני משא"כ כאן איירי דוקא בצפור וא"צ להגיה:

מה נתנו כל המחוסר חייב נ"ל דבעי אי רשב"ג פליג דת"ק ס"ל אבל צדין חיה ועוף אפילו לכתחלה ואיהו ס"ל שאינו מחוסר צידה פטור אבל אסור או דלא פליג וס"ל דמותר לזה התיב ולאו במנפיל לתוכה אנן קיימין דהוא ביבר גדול שצריך להפיל א"ע לתוכו כדי שימטי לידו החי' אלא בביבר קטן דמטילה בחד שחי' ובזה אפילו לכתחלה מותר כנ"ל וא"צ להגיה ודוק:

הלכה ו

צבי שנכנס לבית וכו' עיין בתוספות יו"ט דתמה הא כבר תני לעיל בפ' יוד ונ"ל ע"פ מה דאמר הירושלמי לקמן בהי' א' בריא וא' חולה החולה חייב וכן בצבי רץ כדרכו ונעל לעצמו אע"ג שהתכוין גם לצבי מותר יעו"ש א"כ קמ"ל כאן נעלו ב' חייבים ואע"ג דא' נעל בשבי עצמו וא"כ הוא לבד היה פטור אפ"ה עתה חייב כיון דעכ"פ איהו לא יכול לנעול ב"ע והוי הוא כמו תש דחייב ודוק א"נ י"ל לא יכול א' לנעול אע"ג דעכ"פ א' היה

יכול לנעול לפניו והי' משומר בזה ג"כ מ"מ עכשיו שלא עשו כן רק בנעילה וזה א' לא הי' יכול ושפיר חייבים:

תני' צבי שנכנס לבית עיין בתוס' יו"ט דתמה הלא כבר תני זה הדין בפ' יו"ד המוציא ככר לר"ה חייב הוציאוהו ב' פטור ולפענ"ד דכאן אשמועינן דאע"ג נכנס לבית מעצמו והוא רק נעל לפניו נמי חייב דכל שלא נעל והיה יכול לצאת לא חשיב נצוד. א"נ קמ"ל בלא יכול לנעול ונעלו שנים חייבים ואע"ג דאם לא היה יכול הא' לנעול מ"מ הי' יכול לעמוד לפניו וא"כ ה"א דהשני שסייעו לנעול לא יהיה חייב קמ"ל ודוק. ואי אשמועינן בהא ה"א בהא ר"ש פוטר משא"כ לעיל ודוק היטב:

ועיין בש"י דתי' דקמ"ל בהא דלא בעי שיעור לכל א' וא' וכדמסיק בבבלי ועיין בתוס' שם דף צ"ג ע"ב דכתבו בד"ה אמר דלגירסת ר"ח א"ל דמאן דבעי שיעור לכל א' וא' אמר דגבי צבי שנכנס לאו דוקא א' אלא ב' ולפמ"ש הש"י י"ל דאפ"ה מייתי ראי' דסגי בשיעור א' דאל"כ עכ"פ קשה אמאי צריך למתני כלל האי משנה הלא כבר תני אלא ודאי לאשמועינן דבשיעור א' סגי ודוק:

ר"ח הי' א' בריא וא' תש וכו' עיין בק"ע וכ' לי בני הרב המאוה"ג מו"ה גרשון סג"ל נ"י אב"ד דק"ק טאלליא וז"ל דברי הק"ע תמוהים בתרתי חדא דבירושלמי כתב דנעל החולה כל צרכו ולא נעל הבריא כל צרכו והוא פי' להיפך מזה ועוד שנית אף אי יהיבנא לרב ק"ע להגיה בירושלמי מ"מ הדין אינו כן דאם זה יכול וזה אינו יכול היכול חייב והאינו יכול פטור וכן פסק הרמב"ם בהדיא פ"א מהלכות שבת הט"ז ז והוא גמרא מפורשת בש"ס בבלי דף צ"ג ע"א דאמר רב חסדא כן משום דמסייע אין בו ממש וא"א לחייב זה שאינו יכול ואף מאן דס"ל מסייע יש בו ממש וממילא מחייב גם זה שאינו יכול מ"מ זה שיכול מחויב בודאי אליבא דכ"ע כמש"כ תוס' שם בד"ה הי מנייהו מחויב ע"ש היטב ע"כ פי' הק"ע במ"כ לא נראה בעיני ובדוחק יש ליישב דהק"ע סובר כש"י בעה"מ דחולק אתוס' הנ"ל עיי"ש.

ולפענ"ד כוונת הירושלמי הוא כפשוטה בלי הג"ה כמו שהוא לפנינו ע"פ מה שכתב תוס' שבת דף ג ע"א ד"ה אמר מר נראה לר"י דהאי אינו יכול היינו אפילו בעל כח הרבה אלא שהוא נשא הקורה בענין זה בהאי גוונא שאלמלא אחר לא יכול לנושאה לבדו עיין שם היטב וזאת כוונת הירושלמי היה אחד בריא ואחד תש נעל החולה כל צרכו ולא כעל הבריח אע"ג אחרי שהתש יכול לנעול לבדו מכ"ש שהיה הבריא שכחו רב בודאי היה יכול לנעול מ"מ השתא שלא נעל הבריא היינו שנעל בענין שבכה"ג גם אחר לא היה יכול לנעול שפיר הבריא פטור והחולה חייב דבריא לא הוי כ"א מסייע ודברי ירושלמי

נכונים ואין בזו פלוגתא עם ש"ס דידן והלכתא כנ"ל פשוט ונכון וראיה טובה לדברי ר"י שבתוס' הנ"ל ועיין:

ויש ליישב קצת בזה קושית מהרש"א מדוע לא פי' הר"י כן לעיל גבי זה אינו יכול וזה אינו יכול דפוטר ר"ש ולהנ"ל אולי משום דגבי זה יכול וזה אינו יכול מפורש הדבר בירושלמי כן ופי' הר"י טעם לדבר ועיין ושלום ירושלים כאן הביא קושי' התוספות יו"ט על המתני' נעלו שניהם שניהם פטורים הלא כבר תנא זאת בפ' הוציאוהו שנים פטורים ותי' בש"י דקמ"ל כאן דלא בעי צידה לכל אחד ואחד וכבר הקדימו בזה בתוס' חדשים וע"ש אבל לענ"ד צ"ע על הני גברא רברבא בקושיא זו הלא מהוצאה לא נשמע לצידה דבהוצאה שם זה אינו יכול וזה אינו יכול חייב הא' משום דעכ"פ בחצי העביד הך לא סייעו האודך משא"כ בצידה וצריך לאשמועינן דאף בזה חייבים ועיין רש"י י דף צ"ג ע"א ד"ה וזה מניח מצידה לא מוכח להוצאה:

ויש עוד לומר דמתני' קמ"ל אע"ג דנעלוהו שנים פטורים אפ"ה ישב ראשון על הפתח ומלאהו אע"ג דהוא לא הכניס אפ"ה חייב ולא הוי זאת כשנים שעשאו מלאכה כמש"כ הב"ח בסי' שט"ז ע"ש כנ"ל עכ"ל:

ויש לעיין הא דנקיט המשנה ונעל לפניו נעלו שנים ואח"כ נקט ישב אחד על הפתח והוי ליה למנקט ג"כ ברישא כן צבי שנכנס לבית ועמד לפניו חייב עמדו שנים פטורים לא הספיק א' ועמדו שנים חייבים ונ"ל לומר עפמ"ש התוס' בשם הר"י דא' אינו יכול היינו אפילו בכוחו חזק אלא שעשה בענין שאינו יכול לעשות כולו ג"כ חשיב אינו יכול ואם כן לפי זה בעמדו ב' דהיינו שעמדו ב' בענין שזה יכול וזה יכול וע"כ שא' היה יכול לסתום בגופו כל הפתח אלא שעמד כל א' בחצי גופו על זה קאמר דפטורין וזה אינו דבכה"ג חשיב כזה אינו יכול וזה אינו יכול דחייב כר"י בתוס' ודוק ולזה נקיט ברישא דוקא ונעל בפניו ודוק ויש מזה ראיה לר"י

ויש בה מקום ליישב קושית התוספות יו"ט הא דנקיט שנית צבי שנכנס לבית הלא כבר תני זה הדין לעיל ככר לר"ה ולפמ"ש לאשמועי' דוקא נעל אבל לא עמדו שנים לפניו דזה חשיב כזה אינו יכול ודוק.

גם י"ל ע"פ מ"ש בספר יראים בד"ה הצד צבי גבי ישב אי על הפתח ומלאוהו חייב אע"ג שלא צדו במצודה חייב דדמי לצד והרי דאב מלאכה הוא בצד במצודה דומי' דצד חלזון שצדו במצודה אבל בצד בבית ונעל לא הוי דומי' דמצודה קמ"ל דאפ"ה חייב ובזה אינו יכול וזה אינו יכול ודוק:

פרק שמונה שרצים

הלכה א

ע"ב **זימין** זבובים וזימין יתושים עיין בש"ק מה דתמה על רש"י בשבת דף ק"ו ולפענ"ד יש חילוק בין גיזין ובין גזין דבבכורות מוכח רק דגיזין מין טמא אבל בשבת אמר גזין ויכול להיות דגזין מין טהור ובירושלמי פה אולי הגרסא גיזין גם י"ל מדאמר הגזין בה' ולא אמר גזין ש"מ דאזבובין קאי ופי' זבובים הפורחים כמו דכתיב ויגז שלוים מן הים ותרגם אונקלוס והפריח אבל מה שכתב בספר חפץ ה' הגה"ה בדברי רש"י טמא תחת טהור לא נראה ועיין ביואל א' יתר הגזם הרי דגזם מין ארבה ויוכל להיות דגזם וגזין א' הוא כנ"ל. גם י"ל מדאמר הירושלמי הלשון הגזין בהי נראה דטעות הוא וצ"ל חגבים ויש מזה ראיה למ"ש הש"ק אח"כ בד"ה הצד דלדעת הרמב"ם בכל חגבין פטור דפליג את"ק אפילו בחגבין ודוק:

בשעת הטל פטיר עיין בחיי אדם בה' יו ט כלל פ"ח דלמד מזה דה"ה תרנגולים חשובים נצודים ועומדים ואינו נראה לפענ"ד דהרי קיימ"ל בצבי אפילו סומא אפילו ישן חייב א"כ אולי דומה תרנגולים לצבי סומא וישן:

הרואה נחש וכו' ראוי' הי' שימות בהם אותיות נ'ח"ש "נראה "חייב "שריפה ע"ד אמרם מי שנתחייב שריפה נחש מכישו עיין כתובות פרק אלו נערות:

אמר ר' ינאי מותר להרוג את הצרעה בשבת ותני כן ה' נהרגין בשבת וכו' עיין בכ"מ פ' י"א מה' שבת ה' ד' דהביא דברי הרמ"ך דהשיג על הרמב"ם דמנ"ל דהורג צרעה חייב והשיג על הרמ"ך יעו"ש וכ' בני הרב המאוה"ג מו"ה גרשון סג"ל אב"ד דק"ק טאלליא יע"א דנעלם מהרמ"ך והכ"מ דברי הירושלמי פה דאמר ר' ינאי מותר להרוג את הצרעה בשבת ותני כן וזה אשר השבתי לו הנה אהובי בני דברי הירושלמי פה לכאורה תמוהין איך אמר ותני כן הא לא אמרה הברייתא רק צרעה שבנינוה אבל לא צרעה שבשאר מדינות ואיך אמר איהו סתם מותר להרוג את הצרעה דמשמע כל צרעה והיה נ"ל דזה קושי' דמקשה הירושלמי עליו וכי תני כן והלא רק צרעה שבנינוה תנינא ודוק אלא דא"כ מאי פריך דלמא הא דתנן רק צרעה שבנינוה היינו באין רצין אחריו ואזי רק צרעה שבנינוה אבל ר' ינאי איירי ברצין אחריו ובזה כל צרעה שרי וצ"ל דקושיתו היתה דאי איירי ברצין אחריו אמאי נקיט דוקא צרעה ברצין אחריו כל המזיקין מותר להרג כדאיתא בבבלי דף חכ"א ע"ב דאמר כן ריב"ל אע"כ דאיירי באין רצין אחריו וא"כ שפיר מקשה מהא דתנן רק צרעה שבנינוה ודוק:

אלא דהלשון הירושלמי ותני כן משמע דהוי ראי' ולא קושי' ע"כ דה"פ דאמר ר' ינאי מותר להרוג את הצרעה משמע צרעה הידוע מדלא אמר סתם מותר להרוג צרעה ומדאמר הצרעה בהי הידיעה משמע צרעה הידוע דהורגת לזה אמר ותני כן וצרעה שבנינוה משום דהיא הורגת ולזה נקיט הצרעה ואם כן לפי זה שפיר אמר הרמ"ך דסתם צרעה אסור להרוג ודוק:

ועיין בתוס' שבת דף קכ"א ע"ב בד"ה ברצין דתמו על שיטת רש"י דתקשה לפ"ז ארבא בר ר"ה דאמר ואותן חסידים אין רוח חכמים נוחה מהם אמאי הא ע"כ איירי באין רצין אחריו וע"ש ולפענ"ד נראה ע"פ מה דאמר הגמרא שם אברייתא דמדמנו לו נחשים ועקרבין וכו' לא הרגן וכו' נעשה לו נס ואמר ר' יוחנן בנשופין בו ועיין רש"י דדרך הנחש עושה כעין שריקה כשרואה שונאו וכועס והשתא לפ"ז י"ל דהא דאמר הגמרא דריב"ל דכל המזיקין נהרגין איירי ברצו אחריו ובזה אפילו לר"י נהרגין אבל בלא רצו אחריו אזי לר"י אינם נהרגין כלל אבל עכ"פ לר"ש אע"ג דלא רצו אחריו אלא שנשופין בו ג"כ נהרגין והא דאמר ברצין אחריו משום דרצה לאוקי דבריו אפילו לר"י אבל לר"ש אפילו ברק נשופין בו ג"כ נהרגין ודוק אבל באינם נשופין אפילו לר"ש אינם נהרגין והשתא לפי"ז י"ל דהא דאמר רבא ואותן חסידים אין רוח חכמים נוחה הימנו היינו בנשופין בו וס"ל דהלכה כר"ש וא"כ ג"כ נהרגין ודוק אבל אם לא נשופין גם לרבא אינם נהרגין ודוק ומיושב קושיות התוס' ומיושב ג"כ לפי זה קושי' שניה של תוס' על רש"י מהאי ניותא דהרג נחש דבעי אי שפיר עביד ולפמ"ש י"ל דדילמא היתה נושפת ואם כן שפיר עביד ודוק היטב:

באמת היה נראה לפענ"ד לתרץ קושיא שניה של תוס' מהאי ניותי משום דבירושלמי פה מביא ג"כ האי מעשה דאמר ר"י כיוצא בו והקשה והלא מן הנהרגין בשבת אינון ופי' הק"ע דהיינו מה' דברים הנ"ל וקשה הא שם תני' דוקא נחש שבא"י וצריך לומר דזה המעשה היה ג"כ בא"י וא"כ לפ"ז לק"מ קושית התוס' דשפיר בעי אי הכוונה דשפיר עביד אף על גב דלא רצו אחריו משום בה' דברים אלו אפילו בלא רצו אחריו מותר ודוק:

ויש לעיין בהא דפריך הגמרא דברכות דף ל"ג אר"ש מברייתא דנפל לחפירת נחשים דמעידין עליו שמת לשני דברייתא איירי בנחשים שבא"י דממיחין בודאי ור"ש איירי בשאר נחשים וי"ל דא"כ אמאי אמר אבל עקרב פוסק הוי ליה לחלק בנחש גופא ל"ש אלא נחש שבשאר ארצות אבל שבא"י פוסק אלא ש"מ דס"ל דאפילו שבא"י אינו פוסק ושפיר קשה והשתא יש ליישב קושית הצל"ח דהוי ליה להקשות אמתניתין דתנן אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסוק ולפמ"ש מיושב דאמתני' היה יכול דאיירי בנחש דשאר

ארצות ובברייתא בנחש דא"י ודוק והצל"ח ראיתי שם דכ' סברה די"ל דהיכא דאנו רואים דכרוך על עקבו ואינו מזיקו יש סברה דאינו מפסיק כיון דרואין שזה אינו מזיק:

ויש ליישב זה הירושלמי דהי' פשט לי דהי' פשט בהאי דאמר רבי פגע ביה אדם כיוצא בו דשלא כדין עביד ובגמרא דידן בעי אי הכוונה דכדין עביד ולפי סברת הצל"ח י"ל דמעשה דנפתי הי' בנפל בבהמ"ד ונגע ברגל א' של התלמידים ולא הזיקו ובזה פשיטא דשלא כדין עביד האיך על שהרגו ודוק:

וזה דמתרץ הירושלמי בבאים להזיק ולא משני ברצים אחריו ולפמ"ש הכוונה דשם בהנהו פ' חמשה י"ל דבאים להזיק משא"כ בהאי מעשה הרי אנו רואים דאינו מזיק ודוק:

ויש ליישב בזה קושיות התוס' בד"ה ברצין דתמו על שיטת הר"י מהא דר"ה דאסר ואמר שלמתינהו לכולי משום דאיהו איירי בראה דזיבורא נגע בי' ולא הזיק ובזה אסור ודוק:

הלכה ב

מה בין הילמי פי' לת"ק דר' יוסי מ"ש הילמי ממי מלח לזה משני דזה מעשה אומן ולא עיין במח"כ התוס' יו"ט בירושלמי פה במה דתמה שפיר קאמר ר' יוסי ות"ק דזה קושית הירושלמי פה:

ומשום שחיקה פי' דר' יוסי ס"ל דיינומלין הואיל ואית ביה פלפלין דשייך ביה שחיקה אסור לערב ומקשה הירושלמי על ר' יוסא ממתני' דאסר הילמי וע"כ משום שחיקת מלח לזה מתרץ דמשום גמר מלאכה הוא כנ"ל:

מותר לשבר נ"ל לפרש דקאי על מלח דמותר לשבר חתיכה של מלח הגדול אבל לקבץ המלח ממקום גדולו אסור כמו דאמר בבבלי האי מאן דכנף ממלחתא חייב משום מעמר:

הלכה ג

דף מג **אבוב** רועה כשמוע פי' כך שמו:

מה בניהון מאיסה פי' אם הוא מאוס דמ"ד נותן ביד ובכלי מאוס הוא כיון דלוחש עליו אבל למ"ד דנותן בראשו ולוחש א"כ הנשאר ביד ובכלי אינו מאוס כיון דאינו לוחש עליו רק זה המקצת שנוטל מיד ומכלי ונותן בראשו של זה לוחש אחר שנתן בראשו ואין הנשאר מיאוס ונהנין ממנו וס"ל לברייתא זאת דלוחשין על שמן שביד וא"כ גם מה שביד מאוס אבל במסכת סנהדרין דף ק"א איתא דאין לוחשין על שמן שביד ולפיכך סך משמן שביד דאינו מאוס אבל הברייתא דירושלמי פה ס"ל דגם על שמן שביד לוחשין והוי מאוס ודוק ורש"י פי' שם משום סכנה יעו"ש:

מעשר שני בניהן דמ"ד ביד ובכלי אסור לעשות כן ללחוש על מעשר שני דמפסי' המעשר שני דנמאס ונפסד אבל למ"ד דנותן בראשו וא"כ לא הוי כ"א דבר מועט ובדבר מועט ליכא למיחש כיון דזה נשאר בכלי לא נמאס ורק זה המעט שנותן בראשו נמאס ליכא

קפידא כמבואר לעיל פ' במה מדליקין דף ט' בת ישראל הבאה להדליק מכהנת טובלת את הפתילה בשמן שרפ' ומדלקת ועי"ש בק"ע כיון דהוי רק דבר מועט שרי וה"ה כאן ודוק:

והא קתני מדיחה היא אשה עצמה ובנה ובתרומה אסור ואם כן היא תרומה היא מעשר שני וס"ל דמה שנותן על ראש לא חשיב דבר מועט דהוי כמו הדחת ראש תינוק מזיעה דאסור כנ"ל הפשט בזה הירושלמי ובחנם האריך בק"ע וש"ק.

לוחשין לעין ולמעיין ולנחשים ולעקרבים עיין בש"ק מה דתמה על הכ"מ דרש"י פי' אשמעינן משום צידה ליכא. ולפענ"ד דרש"י דלא קתני בה מעין ועין אבל בירושלמי פה דקתני ברישא לעין ולמעיין ואם כן ע"כ הו"ל לא זו אף זו דלא זו לעין דשרי אלא אף לנחשים ולית ביה משום צידה וקשה הא בב' תיבות לא שייך לא זו אף זו וע"כ צריך לומר דהפי' דאיירי בנשכו לו נחש או עקרב ולזה שפיר פירש דה"א דאסור משום שיחה בטילה ודוק:

ומ"ש דרמב"ם מפרש דרב ורב חנינא פליגי אר"י דאמר וברוקק שנו לא משמע כן לשון הסוגיא. אלא דמלשון רש"י משמע דכתב אפילו פסוק ויקרא אל משה וכו' קסבר הוא להנצל בזכות דברי תורה וכו' וקשה הא רוקק ומראה שלא בזכות דדברי תורה דאם כן רקיקה מאי בעי אלא ש"מ דסבירא לי' אפילו בלא רוקק כנ"ל ודוק ועיין מה שכתב לעיל פ' במה אשה דף כ"א:

רב ע"י דהוי שרי תמן דעינא בישא שכיח עיין ק"ע שחצנים בני בבל ויש לעיין דהרי בקדושין איתא דגסות רוח לא נשאר בבבל רק אשתרובב מבבל לעולם ועי"ש וצ"ל דעכ"פ נשאר שחצנית קצת שם:

כל חולי זה יצר הרע דמתחילתו מתוק עיין ק"ע ויש לישב בזה דברי המדרש והנה טוב מאוד זה יצר הרע משום דמתחילתו מתוק ולכך ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי ופי' רש"י דהוא התורה שנתנה בוי"ו סיון דהוא תבלין ליצר הרע כמו שאמרו ז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תבלין והוא כנ"ל דכתיב השישי:

הלכה ד

דף מג ע"ב **רב** אמר ההן חמרא לבר מן עיינא שרי וכו' אולי דווקא לבר מן העין אכל ע"ג העין ס"ל דאסור דדלמא פתח ועמיץ ועיין בבלי דף ק"ח ע"ב דשמואל ולוי אמרו תרווייהו יין ע"ג מותר וא"כ יהיה בזה פלוגתא בין רב ושמואל ויהיה הלכתא כרב ונראה דלבר מן עיינא היינו ע"ג העין וא"כ לא פליגי. ועיי' בשבלי גבי בר לואי דקאי קמיה דמר עוקבא חזי' דמייץ ופתח א"ל כולי האי ודאי לא שרי מר שמואל ונ"ל שמר עוקבא

סבר מדאמר יין בתוך העין אסור משמע הא ע"ג העין אע"ג דמייץ ופתח שרי ואיהו ס"ל מדאמר רב לבר מן העין שרי משמע הא ע"ג עין אסור דחייש דלמא מייץ ופתח. וא"כ לא נימא פלוגתא רחוקה כ"כ דלרב אפי' ע"ג העין אסור מחשש דעמין ופתח ולשמואל אפי' עמין ופתח שרי' אלא וודאי דרק ע"ג העין שרי ולא עמיץ ופתח כנ"ל:

דף מד **ואת** ש"מ דכל שהוא מן השפה ולפנים וכו' נ"ל דפי' הוא דאפי' כ"ש מן השפה ולפנים של ציפדונה מרפין אותו מדשאל מיצרך אנא כלום למחר א"ל לא ואי צרכית סב גלעינן וכו' והוא משום דנתרפ'. כ"כ עד שלא היה מן השפה ולפנים כלום לזה אמרה ליה דאי צרכית דיעבור כ"ש לפני אזי קח גלעינן א"כ ש"מ אפי' כ"ש מן השפה ומלפנים מרפין ומתורץ קושית הש"ק בד"ה את ש"מ כיון דקאי על צופידנה גופא ודוק:

ואפי' תימר כאן וכאן בפנוי' וקשה לי לשני דאיירי שהיתה בנדתה ולכך החמיר משא"כ במעשה דהתיר שלא היתה בנדותה.

לא סוף דבר דאמר לי' הרוג את פלוני אלא אפילו א"ל חמוס את פלוני עיין בק"ע וצל"ע הא בגמרא דפסחים דף כ"ה לא אמר הגמרא אלא משום מאי חזית דדמי דידך סומק טפי ועיין רש"י דעכ"פ תהרג נפש ואם כן בגזל ליכא בוודאי איבוד נפש דלמא לא יבוא לידי רציחה ואם כן הוי בו ודאי איבוד נפש ובחבירו ספק ואולי הפי' דאמר ליה גזול פלוני ממונו ואם לאו אגזלך כנ"ל. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דיש כאן טעות וצ"ל א"ל אנוס את פלונית פי' שיאנס את פלונית שיבוא על נערה המאורסה יהרג ואל יעבור כנ"ל:

פרק אלו קשרים

הלכה א

ע"ב **אר"פ** מתופרי יריעות וכו' עיין בש"ק דתמ' לילף מקשיר' המיתרי' וכו' ולפענ"ד י"ל דהואיל ואצל דור המדבר שמתו במדבר נחשב לקשר של קיימא אולי הבנים נגררים אחריהם ועיין בבלי דף ע"ח ע"א דמשני אביי בתלמיד שאמר לו רבו דוק שם. ומ"ש הש"ק דקשירה חשוב מלאכה גרועה לא ידעתי מדוע יחשב מלאכה גרועה דדוקא הוצאה חשיב מלאכה גרוע כמ"ש התוס' ר"פ:

אלא חוזר ומתיר את הראשון והשתא לפ"ז בוודאי אינו מחייב במתיר אלא ע"מ לקשור דהא לא היה מתיר אלא ע"מ לקשור עיין מ"ש התו' יו"ט בפ' ז' משנה בד"ה והמתיר. אמנם הרי ר' חזקיה אמר הדין חייטא אומנא מיבלע ב' הראשין פי' ואם כן א"צ לעשות כלל קשר אלא דמבליע כלומר דמתחיל לתפור למעלה ממה שכבר תפר ועי"ז נשאר כל התפירה בחוזק ואם כן לא היה קשירה בתופרי היריעות אלו באלו ואמר והיידא אמר דא פירש דאיהו אמר דמאורגי יריעות נלמד דכתיב אורך היריעה האחת דייק במלת

האחת בה' הידיעה שהיתה צריכה להיות מתחילתה אחת דאפי' החייט הי' צריך להיות א' וע"כ אם נפסק היה צריך לקשרו כדי שיהיה אחת וכשהגיע הקשר אל האריג אזי היה שרי ליה ומעייל לי' כי גם האורגים היה יכולים להבליע כמו התופר ודוק. והשתא לפ"ז אם נימא דמאורגי יריעה נלמד א"כ חייב במתיר אפילו שלא ע"מ לקשור דהרי כיון שהגיע לאריג הי' מתיר ולא קושר ודוק היטב ומבואר בזה דקשירה הוי חבור עד שנקרא אחת ועיין מ"ש בספרי שערי אמת חלק ב' בענין קשירת הרצועות:

אפי' ערב שבת לא הי' בה קשר וכו' צ"ל ערב שבה דהיינו כנ"ל שלא היה קשר אלא מבליע הב' ראשין באריג אלא דתמיה מ"ש ערב משתי:

הלכה ב

חוטמי שנפסק נ"ל דקאי אאזני מנעל וקרא ליה חוטמי דכמו יש בו נקבים כך יש באוזן המנעל נקבים והיה דרכם שהיה באוזן המנעל ב' נקבים זה תחת זה שאם יקרע נקב א' יהיה הנקב השני להכניס בו הרצועה ולא אמר הירושלמי דהוין בעין מימר מ"ד מותר בשיש בו נקב א' דהיינו באותו חתיכה שנשמט מאוזן אין בו כ"א נקב א' וא"כ עדיין בחתיכה המחובר למנעל נשאר נקב א' ויכול להכניס בו הרצועה ויכול בוש וא"כ מותר לטלטלטו ומ"ד אסור איירי בב' נקבים שנשמט' החתיכה עם הב' נקבים וא"כ אינו ראוי' ואסור לטלטלו לזה אמר ר' יוסי בן בון זה בב' נקבים רק הא ברפין שהמנעל הוא רפה ויכול להכניס בו הרגל בקל אפילו באין לו אזנים והא באפוצים שהמנעל הוא דחוק ואפיץ ואם כן אינו יכול ללבשו בלא אזנים כנ"ל פשט בזה הירושלמי ופירוש הק"ע הוא דחוק. א"נ כאן ברפים שמנעל הוא רפה ונופל ואינו ראוי' ללבשו בלא קשירה כאן באפיץ וראוי' ללבשו אפי' בלא קשירה.

הדא אמרה אין חולקין וקשה הא לעיל סוף הלכה א' תני ר' הושי' בחותל ובלבד שלא קשור הרי עכ"פ אסור לקשור וי"ל. אלא דקשה הלא כאן ליכא קשירה בחבל בכלי אלא בבנין הבית בדלת בפני הבהמה וצריך לזה חשיב הואיל והוי לפני הבהמה כחותמת שבכלים:

א"ר בא בחבל שחול עיין בק"ע דמגיה ולפענ"ד י"ל דבא לומר דהא דאמר ראב"י קושרין לפני הבהמה איירי בחבל שחול דזה לא מבטל ליה ובלפני הבהמה לכ"ע שרי:

הלכה ג

דף מה **כתוב** א' הוא עצרת לה' אלהיך וכתוב א' עצרת תהיה לכם כצ"ל:

כן מגיה בק"ע ונ"ל דהירושלמי מקצר וקאי אדלעיל דאמר לא נתנו שבתות ויו"ט אלא לאכילה ושתיה אלא ע"י שהפה מסריח פי' דכל שלחן שאין אומרים עליו דברי תורה נאמר עליו כי כל שלחנם מלא קיא צואה עיין פ' ג' דאבות וזה אמר שהפה מסריח התירו

לעסוק בהם בתורה וזה אמר נאמר בשבת שבת הוא לה' וכן ביו"ט עצרת לה' וכן כתיב נתן לכם את השבת ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם וכן ביו"ט עצרת תהיה לכם לזה דריש תן חלק לתורה וחלק לאכול ולשתות ובחי' לאו"ח סי' רמ"ב כעה"ג במ"א ס"ק א' בשבת אם רוצה לעשות הכל לכם וכו' ואני אומר נשתקע הדבר וכו' וראיתי בכתב יד בשם הגאון מו"ה יונתן בעל כו"פ דכ' דסברה הוי לומר כע"ש וקרא שבת לה' אלהיך ע"כ אתי' לשום דרשה דאי קרא להאי קא אתא דוקא א"כ מנ"ל כלל דבעינן לכם וקרא וקראת לשבת עונג נביאים אמרו וכתיב אלו המצות שאין נביא רשאי לחדש אע"כ דקרא שבת לה' אלהיך אתי' לשום דרשה עכ"ל ולפענ"ד במח"כ אינו נראה דהרי כתיב נתן לכם השבת וכתיב שבת לה' אלהיך א"כ י"ל בזה ג"כ הפלוגתא דר"א ור"י דר"א ס"ל או הא או הא ור"י ס"ל חציו לה' וחציו לכם וע"ז בא רבא לומר דבשבת גם ר"א מודה דחציו לה' וחציו לכם מדאמר הנביא וקראת לשבת עונג וכן מבואר בירושלמי בפ' אלו קשרים והנ"ל בדעת הע"ש דס"ל דקיימ"ל כר"א מדאמר שם ר"א ורבה ור' יוסף הכל מודים בעצרת ושבת ופורים ומאי נפקא להו בזה כיון דקיימ"ל כר' יהושיע וא"כ בכל יו"ט בעינן נמי לכם אע"כ דס"ל כר"א ואם כן בשאר יו"ט לא בעינן לכם ולזה אמרו דעכ"פ בשבת ועצרת ופורים בעינן נמי לכם וכן מדקאמר שם מר בר רב אשי יתיב כולי שתא בתעניתא משמע בכל יו"ט וע"כ דס"ל כר"א וכן כתב בהגהות מיימ' בפ' ששי מה' יו"ט וא"כ כיון דמשמע בסוגי' דפסחים דהלכה כר"א א"כ אי בעי בשבת לעשות הכל לכם עושה כיון דר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם אלא דבשבת מודה דבעינן נמי לכם ועכ"פ אי בעי כולו לכם רשאי כנ"ל. אלא דזה אינו דהרי הע"ש כתב דאע"ג דביו"ט בעינן חצי לה' משמע דס"ל דקיימ"ל כר"י ונראה דס"ל דהא דאמר הגמרא קאי אכ"ע בין אר"א ובין אר"י דקיימ"ל כוותיה ור"י דאמרינן דאמר בעינן חציו לה' וחציו לכם מ"מ בעצרת הואיל והוי יום מתן תורה בעינן יותר מחציו לכם וכן בשבת כיון דהנביא מזהיר וקראת לשבת עונג בעינן לכם טפי ואע"ג דכתיב שבת לה' אלהיך די במה שמתפלל בו וקורא בתורה אבל האידך אי בעי יכול לעשות הכל לכם ואם כן קאי אהכל מודים דקאמר הגמרא אפילו לר"י כנ"ל וע"ש בתוספות שגרסו הכל מודים בעצרת ולא גרסו נמי משמע דלא גרסו בכל הנך אמוראי תיבת נמי עכ"ל על הגליון:

מה הקב"ה שבת ממאמר ועיין בש"ר דביפ"מ תמה א"כ ודבר דבר ל"ל וי"ל דה"א דווקא מאמר שמביא לידי מלאכה כמו שמאמר הקב"ה הביא ל די מלאכה שנברא העולם זה אסור וא"כ אסור דווקא לומר לגוי לעשות מלאכה אבל שאינו מביא לידי מלאכה לא לכך כתיב ודבר דבר כנ"ל ויש לומר דזה הוא ג"כ כוונת הש"ק ויש לעיין הא דאמר מה הקב"ה

שבת ממאמר הלא לא ממאמר שבת דהרי בריאת האדם היה בידים ממש כמ"ש רש"י על קרא ויברא אלקים האדם בצלמו דהכל נברא במאמר ואדם בידים. ונ"ל דעכ"פ הלא אחר בריאת האדם נבראו עשרה דברים בין השמשות כדאיתא במשנה עשרה דברים נבראו בע"ש בהש"מ וזה נברא במאמר וא"כ שפיר אמר מה הקב"ה שבת ממאמר אלא דזה אינו מפורש וא"כ ה"א להפך מה הקב"ה שבת ממעשה כך השביתה צריכה להיות דוקא ממעשה אבל אמירה לא לכך כתיב ודבר דבר לגלות דשבת לה' קאי על אמירה מה הקב"ה בין השמשות ממאמר כנ"ל:

מעשה בחסיד א' וכו' עיין מ"ש בדרושי בזה:

טופס הברכות וכו' עיי"ש בש"ק ומזה הטעם נ"ל למנוע ג"כ היהי רצון שאומרים בשבת שמברכין את החודש וכמ"ש הרמב"ם דאסור לבקש על הפרנסה:

ובכוסות עיין בש"ק ולפענ"ד דנ"מ עכ"פ ביו"ט דג"כ האי דינא וכזה בכוסות מותר משום שאין קבע לשתי' ואולי י"ל דאע"ג דאסור לשתות בין מנחה למעריב משום סכנה מ"מ בשכח ולא עשה סעודה שלישית כ"א סמוך לערב י"ל שומר מצוה לא ידע דבר רע ומותר לעשות שלש סעודות וכן קיימ"ל במצות לענין מים שלנו עיין בסי' תנ"ה:

אר"י כלום הוא מותר וכו' ויש לעיין דעכ"פ קשה דעכ"פ יבדיל להודיע שהוא מותר להציע המטות ביהכ"פ דזה עכ"פ קשה לר"י ועיין בתוס' בסוגיא קי"ד ע"ב ד"ה וליתקע. ובחי' אמרתי לתרץ קושיתם דהו"ל לפרוק אליבא דר"י לתקעו כי היכא דלידעו דמציעין את המטות ונ"ל דודאי המקשן ידע ג"כ תי' דר"י דאין דוחין שבות להתיר אלא דהוא מקשה עליה דיהודה בריה דר"ש ב"פ דאמר דברייתא ר"ע דאי ר"י ליתקע כי היכא דלידעו דחלבי שבת קרבין ביהכ"פ וע"כ דאיהו סובר דדוחין שבות להתיר דאל"כ לא קשה מידי ואם כן אכתי קשה דמ"מ אף דאתי' כר"ע אכתי קשה שיתקעו להודיע דקניבת ירק שרי וא"כ מתורץ קושית התוס' דלא היה יכול להקשות ממתני' דהא ר"י היא ולדידיה ע"כ מתניתין לא אתי' כר"י אלא כר"ע ושפיר מקשה דוקא מקניבת ירק ומשני ליה ר' יוסף אפ"ה אין דוחין שבות להתיר וכ"ת הא ע"כ לית ליה האי סברא דאין דוחין שבות להתיר מדמקשה דליתקעו כי היכא דלידעו דחלבי שבת' קרבין ביהכ"פ זה ליתא דשאני התם דאין שבות במקדש דהאי תקיעה הוא כי היכא דלידעו הכהנים ואין שבות במקדש משא"כ כאן הטעם משום קניבת ירק וזה כי היכא דלידעו ישראל ושייך שפיר לומר אין דוחין שבות להתיר ומתורץ בזה גם קושיא של תוס' ד"ה א"ר יוסף ודוק:

פרק כל כתבי

הלכה א

ע"ב **שתים** שלש טעות וכו' עמ"ש בשלום ירושלים לקמן פ' כל הכלים ה"א אהא דאמר בד' וה' אסור יעו"ש עיין מ"ש בספרי אניה דיונה פ' מ"א ובמאיל המלואים שם. עיין בש"ק דכ' דלא זו אף זו קתני ויש לעיין הא הוי ב' תיבות ובהגהות שלי לפי המשניות למס' נדרים פ"ג משנה נודרין להרגין כתבתי עיין בתוס' ישנים רא"ש ור"ן דכתבו הא דנקט הרגין וחרמין הוא לא זו אף זו ויש לעיין ממ"ש התוס' ריש האיש מקדש דבב' תיבות לא שייך לא זו אף זו ובאמת יש לעיין ממ"ש תוס' בעירוכין דף כ"ט ע"ב ד"ה נרה דהו"ל לא זו אף זו אלא די"ל דשאני התם דקתני או הובירה אבל ממשנה דכאן קשה דלא קתני אפילו או עכ"ל וגם מכאן קשה ובמקום אחר הארכתי:

ד' אין קורין בהם ומשמע דלא מהני תיקון ובעי גניזה וא"כ קשי' איך מצילין אותו מפני הדליקה כיון דבעי גניזה והוי הא תני קושי' לזה מתרץ דהכוונה הוא בין תורה שקורין בהם ובין כתובים שאין קורין בו הכל מצילין כנ"ל.

אלא כהדא דר"נ דתני ר"נ מפני מה אין קורין בכתבי קודש ועיין בק"ע וש"ק דמוחק בדברי ר"נ אלא מן המנחה ולמעלה משום דכיון דהוי הטעם שמא יקרא בשטרי הדיוטות אפי' מן המנחה ולמעלה יהיה אסור ולא משמע כן מלשון הירושלמי דהרי אמר דרבי ס"ל כר"נ והק"ע אמר דפליג על ר"נ ונ"ל משום דהמג"א בסי' רע"ו ס"ק ד' מביא קושי' בשם מהרי"ל דיהיו ב' מותרין לרכוב ע"ג בהמה בשבת דאם יבואו לחתוך זמורה חבירו יזכירו כמו שמותרים ב' לקרות אצל הנר ותי' ב' תירוצים א' דוקא בקריאה דתורה דהוי מצוה התירו ולא בדבר הרשות ועוד תי' דוקא התם דלמא יחתוך זמורה קודם שישב על הסוס ואני כתבתי מאז על הגליון הש"ע שלי דהתי' ראשון הוא עיקר דאל"כ הא אמרי' בפסחים דף נ"א גבי יהודה והלל בני ר"ג שיצאו בקורדקיסין בבירו ולעגה עליהם כל המדינה הלא בשתים שרי כיון דלא הוי רק משום דלמא שלפא ובב' לא שייך דא' יזכיר את חבירו אלא ודאי דתי' ראשון עיקר דדוקא לתורה הותר ולא לדבר הרשות ודוק:

והנה לפ"ז לכאורה צריכין אנו לומר ג"כ דהא דשטרי הדיוטות אסור לקרות הוא שמא ימחוק א"כ בב' ביחד יהיה שרי וצ"ל ג"כ כיון דלא הוי כ"א לדבר הרשות אסור אפילו בב' דאלו היה לדבר מצוה הי' שרי ע"י ב' אלא דלפ"ז עכ"פ קשי' אי הא דאין קורין בכתבי קודש הוא משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות וצ"ל דלא הוי גזירה לגזירה משום דהכל גזירה א' כדאיתא בגמרא ריש ביצה מ"מ קריאה דהוי דבר מצוה עכ"פ יהיה שרי בב' יחד וצ"ל דהוי ג"כ משום ביטול בהמ"ד ואם כן לא הוי קריאה מצוה ונשאר האיסור משום

שטרי הדיוטות ודוק ואע"ג דיש מקום שאין בהמ"ד מ"מ לא פלוג משא"כ מן המנחה דבכ"מ ליכא בהמ"ד שרי ע"י ב' לקרות ביחד ודוק:

אבל משקע בי רבי רוב משניות לעולם הוי רץ אחר התלמוד עיין בק"ע דמגיה הוי רץ אחר המשנה ולא נראה כן ועיין בס"פ ב' דב"מ דאמר בימי רבי נשנית משנה זו דכיון דראה דרצין אחר הגמרא דריש לעולם יהי רץ אחר המשנה ועיין בהקדמת תוס' יו"ט מ"ש מתיקן אבי זקני הגאון מהר"ל מפראג זצ"ל ונראה לי דרבי יוסי ברבי בון בירושלמי פה ס"ל דהא דהוצרך רבי לדרוש דיהיו רצין אחר המשנה הי' קודם שנשקע רוב המשניות לעולם ולא ידעו עדיין ברוב העולם מהמשניות הוצרך להרגיל המשניות משא"כ אחר שנשקע רוב המשניות לעולם אזי יהיה רץ אחר התלמוד ומלת לעולם קאי אקדום ששקע המשניות בעולם והכל ידעום ולמדום כנ"ל:

דף מו **אריב"ל** וכו' החורשה מתחרך עיין בק"ע ולפענ"ד נראה לגרוס ההורשה מי שנותן רשות לכותבה וצל"ע הרי בסוף המשניות איתא אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק שי עולמות והוי מילי דאגדה:

אבוי דהאי גברא כתבה עיין בק"ע ול"נ דהוא מלשון אוי ואבוי ירצה דאמר שהוא כתבה לזה א"ל כן אמרת פי' כך נאמר דכותב אגדה תקטע ידו כנ"ל ופי' הק"ע דחוק ואולי בכתובה בלע"ז הקפידה דוקא:

שאם יבואו לביתי שאני שורפן וכו' עיין מ"ש בספרי אניה דיונה פ' מ"ו ופ' ל"ז.

קמ"ז מזמורים וכו' עיין בק"ע דכ' דסי' ל"ג ול"ד ול"ב א' הוא ותמי' הרי בברכות דף ט' ע"ב אר"ש בן פ"ז ק"ג פרשיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפלתן של רשעים יעו"ש ואי ל"ב ול"ג ול"ד א' הוא ליכא כ"א ק"א יעו"ש היטב וע"כ דאם ב' פרשיות עוד ל"א היינו באותן דלאחר אותן הק"ג ודוק לכן נ"ל דבצאת ישראל ממצרים ולא לנו נחשב לסי' א' וכן אהבתי והללו את ה' כל גוים ודוק:

הלכה ב

בשאינו טפול לי פי' ומביאה מסמוך ואע"ג דיש לחוש אדהכי והכי נפלה דליקה דעכ"פ הוי שיהה כ"ש אפ"ה שרי ולזה אמר הירושלמי בזה ניחא הלשון המשנה מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפי' עם התפי' והו"ל למתני מצילין הספר עם תיקו ותפי' עם תיקו. אלא דקמ"ל דאפילו אינו בתוכו ואינו טפול ודוק. וע"ז אמר ר' חגי דנשמענה לה מן הדא דאע"ג דיש בזה שיהה קצת ויש לחוש לדליקה מ"מ חונה מלאך ה' סביב ליראיו כי ה' יחלוץ ויציל ועיין מ"ש בזה בספרי אניה דיונה דף ק"ג ע"א דוק שם:

וכן הוא אומר עדיין כפיתו בסרבלהון וכתיב בתרי' וריח נור לא עדת בהון וכן בספר תורה ותפי' כנ"ל:

בכל אתר את אומר אין המהלך כמניח וקשי' דלמא מתני' בן עזאי דס"ל מהלך כעומד דמי וי"ל דלא ניחא לאוקמי כבן עזאי. אלא קשי' מאי פריך תמן אתה אומר הזורק פטור דלמא מתניתין ר"ע דס"ל זורק חייב וי"ל מדתני אח"כ בן בתירה אומר אף למפולש ומדוע נקיט רבי בן בתירה והלא גם רבנן מתירין:

הלכה ג

ר' יוסי אומר לעולם מצילין ג' סעודות עיין רש"י הואיל ויומא בר הכי הוא וכו' וי"ל עוד סברא מטעם הואיל ומקלעי ליה אורחים חזו להו אלא דלא משמע כן מירושלמי לקמן דמקשה ביהכ"פ מא"ל על דעתיה דרבנן וכתב הק"ע אבל לר' יוסי אפילו ביהכ"פ שרי ב' סעודות הואיל ויומא בר הכי וקשה הא ביהכ"פ לא שייך הואיל ודוק:

מפני הסכנה עיין בש"ק ולא נהירא לפענ"ד דעכ"פ מנ"ל להרי"ף זה דטעמא דברייתא מיום הכפורים ליום הכפורים שרי הוא משום עגמת נפש על הירושלמי דלמא משום סכנה ומדוע נאמר דפלי אירושלמי ודוק:

ולרעבתן וכו' עיין בש"ק דתמה דאם לא יצילו לרעבתן כ"א כבינוני יסתכן ולק"מ כיון דמצילין לו ג' סעודות שאוכל לא יסתכן ועוד הרי מזונו לשבת יותר עיין בעירובין בפ' ח':

מתניתין דר"ש ועיין בש"ק דתמה מהא דאמר ברישׁ פ' מתניתין דר"ש א"כ יהיה מותר אפילו לכבות ולק"מ דהרי הירושלמי מסיק דאתי' אפילו כרבנן דהתם משום בזיון משא"כ כאן אבל כיבוי דהוי איסור דאורייתא לדידהו אסור ודוק ובאמת הא דאמר הירושלמי לעיל מתני' דר"ש י"ל דהוא קושי' דכיון דאתי' כר"ש א"כ אפי' כיבוי לשתרי ומשני דאתי' כרבנן ודוק:

היא תרומה והיא מעשר שני פי' בתמיה וכי תרומה ומ"ש שוין שאני תרומה דחמורה כנ"ל:

מאי כדין פי' דקאי אדלעיל דאמר דמתני' ר"נ אבל לרבנן מותר להציל יותר לזה אמר כדין האיך הלכה לזה מסיק דשרי רק שישנה כנ"ל בפשט ופי' דק"ע דחוק:

הלכה ד

לכך שנינו נקרא פקח פי' דהבין מה שאמר הצילו לכם דהיינו שלכם יהיה והבינו שהפקיר וביראי שמים עסקינן כדאמר בבבלי וע"ש:

הלכה ה

קורבן של פשתן וחלוק של צמר אע"ג דזה ע"ג זה ש"מ דלית ביה משום ש"פ בא' ע"ג חבירו ועיין ביו"ד בש"ע ויש מזה ראיה:

הלכה ו

דף מ"ז **דר"י** היא עיין מ"ש לעיל ס"פ כירה:

מתניתין נכרי הבא לכבות עיין במרדכי דהביא דעת מהר"ם דיש אומרים דאסור לומר לנכרי הבא לכבות נר או מדורה אל תכבה וכתב דנראה דדייקו כן ממשנת דקתני אין אומרים לו כבה ואל תכבה אבל באמת הפירוש הוא דא"צ לומר לו אל תכבה כדמוכח מסוגיא פה ולא ביאר מאין למד זה מסוגיא ונראה דלמד כן מדאמר בגמרא כששמעו חכמים אמרו לא היה צריך לכך שהרי שנינו אין אומרים לו כשה ואל תכבה ומדוע לא אמרו דאסור לומר לו כן ומכ"ש דלא עביד יוסף בן סימאי הכי אלא ודאי דאין איסור:

ועוד ראי' מדקאמר הגמרא אלא מהא ליכא למשמע מינה ומדוע לא קאמר דמתניתין דקאמר אין אומרין לו כבה ואל תכבה הכוונה דהנהו תרווייהו אסור לומר אבל כל המכבה אינו מפסיד אי בעי יש לו רשות אלא דאין חיוב לומר ואין איסור שלא לומר ומתניתין רק מאיסורא איירי אלא ודאי דגם אל תכבה דאמרה מתני' אינו צריך לומר הכונה ודוק:

ועפ"ז יש ליישב הירושלמי דבעי לומר דהא דהורה ר' אמי לומר כל המכבה אינו מפסיד היינו מפני הסכנה ודחה אח"כ דאי משום סכנה ר"א הוי מכבה בעצמו אלא ע"כ דאפילו בלא סכנה התיר ר"א וצ"ע איך דייק כן דממשנה אין הכרע א"כ יש להורות לחומרא אמנם לפמ"ש ניחא די"ל דרב אמי היה סובר דאל תכבה דאמרה מתניתין הכונה דאסור לומר אל תכבה דומי' דכבה דהכונה אסור לומר כן ואם כן לפ"ז יש לומר הא כל המכבה אינו מפסיד רשאי לומר ושפיר הורה ודוק:

והשתא לפי זה כיון דרב אמי עביד כן עובדא יש לחוש לדבריו וא"כ אסור לומר לנכרי אל תכבה בבא לכבות הנר והטעם דאסור לומר לו משום דיש לחוש לדליקה ויהיה הפסד אח"כ ודוק:

הלכה ז

א"ל בגדיך מזלי פי' וכי בגידה שלך היא מה שאני עושה א"ל אין דגם לי יש עונש אם אניח לך כנ"ל ואולי האי נפתיי' משרתו היה:

הלכה ח

תפתר באילן רכיכה שלא יבוא לידי מרוח ויש לעיין הא אין מרוח באוכל עיין בש"ע סי' שכ"א ס"ג י"א ומ"ש הש"ק דאינו ראי' ברכיך א"כ מה יהנה אח"כ שימרחו וברשב"א גריס באילן רברבי' עיין בו:

גליל גליל שנאת התורה מוסר גדול הא זה לדורינו ר"ל וי"ל דב' קללות הללו עקרבי' הנושכי' והפסד אבדת היין הוא בא ע"י ביטול ושנאת התורה ולזה כאשר רבו אצל ריב"ז השאלות הללו הבין שחטאו בשנאת התורה ולזה אמר סופך שתעשה במסיקין:

הלכה ט

ע"ב **אמרו** לו מה אנו לירד וכו' י"ל דאין זה לשון משנתינו אלא קתני סתם וירדו אחריו ר"ג וזקנים אלא דבמשנה עירובין כן הוא הגירסא פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו מה אנו לירד אבל במשנה פה ליתא כן וצ"ל דהוא לשון ברייתא דתני' שם כן ונ"ל דהוא תי' על קושי' הקדום דמקשה למה הפך שמואל אפוי ועיין בק"ע דמפרש דאכסני' הוי כביתו לזה משני מדתנן בברייתא דא"ל מה אנו לירד והשיב להם כיון דלא עשה בשבילנו מותרין וקשה דהו"ל לומר דאפי' עשה גם בשבילנו מותרין דאכסניא הוי כביתו אלא ש"מ דאכסניא שאני כנ"ל ודוק:

פרק כל הכלים

הלכה א

אף הפוגין עיין בק"ע עיין במשנה א' פ' ה' דמס' ב"ב ואת העוגין היינו הוגין שקורין אנקער:

מה דמר עיין בש"ק מה דתמה על הר"נ דהרי בירושלמי מייתי מעשה רב ולפענ"ד דס"ל לר"נ דלת"ק דאסור בד' וה' ס"ל דליכא סיעתא מהאי מעשה דרק סיוע מסייעי הוי ולא נשאו כנ"ל:

הלכה ג

כיצד היה יודע אם מלוכלך במשקהו וכו' פי' דקאי אהא בין כך ובין כך ניטל בשבת וקשה הא אינו ראוי' לבדוק כיון דאין לו בית קיבול לזה מתרץ דאפ"ה ראויה לבדוק בו דרואה אם מלוכלך דעכ"פ בלכלוך וראה לזה אמר דשמואל אמר להיות שולה ואם כן בלא"ה ניטל דעכ"פ שולה בו ותמיה על הק"ע דלא פי' כן:

קנה שהתקינו להיות פוקק בו וכו' עיין בבלי דף קכ"ו א"ל ר' ירמיה ולימא ותני' איזה נגר הנגרר ותמה העולם הבלא זה דאמאי הביא הגמרא האי והתני' איזה נגר הנגרר ונ"ל משום דודאי אי אמרינן בין קשור ובין שאינו קשור שפיר תני סתם בין כך ובין כך משא"כ אי נימא בין תלוי והוא שקשור לא הו"ל לומר סתם דאיכא למטעי לפיכך הביא הגמרא האי ותניא איזה נגר הנגרר דשפיר יכולני לטעות דער הנגרר של ת"ק היינו דוקא בשני ראשים אבל בראש א' אפילו במדינה שרי ואפ"ה ותני' איזה נגר הנגרר כל שקשור ותלוי דהיינו בראש א' ודוק. עיין בבלי עירובין דף מ"ד הא ר"א הא רבנן וקשה לי הא מסקינן בר"פ תולין היכא דאיכא צורך אוכל נפש אפילו ר"א מתיר וצ"ע:

נעשה כמפתח וקשה עכ"פ לא תי' הקושי' דעכ"פ בעי ר' קשור ונ"ל דקאי אקנה דנעשה כמפתח ודוק ומשום הכי לא בעי רשב"ג אפילו קשור:

הלכה ה

תמן תנינא זכוכית עיין מ"ש לעיל פ' ח' ה' ויו:

כאן בעבה וכו' וי"ל א"כ הו"ל לאפלוגי במתני' זכוכית כדי לגרור ראש הכרכר ואם היה עבה כדי לכסות בה פי הפך כמו דתני גבי קולמוס ואם היתה עבה כדי לבשל בה ביצה קלה וי"ל:

הלכה ו

משנה האבן שבקרויה מדלא נקיט הלשון האבן שבתוך הקרוי' מזה רמז התנא דאיירי באפוצה לה כדאמר בירושלמי שהיא אפוצה לה בחוזק וזה דייק לשון הירושלמי כיון שהיא אפוצה לה ולא אמר מתניתין איירי באפוצה לה אלא ע"כ דלשון המתני' דייק כן וכמ"ש ודוק:

תינוק עשו אותו כאוכלין פי' דהאבן הוא אצל תינוק כאוכלין וכמו שמטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבין כך הוא האבן אצל התינוק כי אם אין לו האבן יבכה ולזה עכ"פ מותר לטלטל התינוק והאבן בידו ואין זה כקושית התוס' כמו שהבין הש"ק:

הלכה ז

איזה נגר הנגרר עיין מ"ש לעיל בהלכה ג':

ויחידאי דתמן כסתמא דהכא וא"כ רבנן דהכא עכ"פ בעי קשור ועיין בתוספות יו"ט בעירובין דתמה דדברי הרב סותרים דכאן פי' בין כך ובין כך אע"פ שאינו קשור ושם פי' והנגרר במדינה הואיל וקשור ולזו תי' דשאני נגר דמחזי טפי כבונה ע"כ ולא משמע כן בירושלמי דאמר דיחידאי דתמן כסתמא דהכא גם מדבעי איך עבדין עובדא ומייתי מנגר דבית רבי דהוי קשור משמע דגם כאן בעי עכ"פ קשור. גם מדמקשה הירושלמי לעיל הלכה ג' אהא דאמר הלכה כרשב"ג מהא דאר"י משכני חלפיי והראני נגר של בית רבי דהוי קשור ומאי קושי' דלמא נגר שאני מפקק אמנם לפמ"ש לעיל נעשה כמפתח דמשני באמת זה התי' כמ"ש התוס' יו"ט ודוק:

נגריי דר"א הוי קשור בגמי אם ר"א הוא ר"א דמתניתין י"ל הואיל ומחמיר דצריך קשור ותלוי לזה סגי בגמי ודוק.

פרק מפנין

הלכה א

דף מט **מפנין** ע' בש"ק מה דתמה בסתירת דברי הר"נ ועמ"ש אדמ"ו בחתם סופר חאו"ח סי' קנ"א לאחי הרב המאוה"ג נ"י שם דכן דרך הר"ן דמביא דברי רש"י אע"ג דלא ס"ל כן עי"ש.

מסתבר לכשאוכלנה עיין בק"ע וקשה איך תנן שם בטבול יום פ"ד משנה ד' נשברה החביות הלגין בטבלה הא אמר דיהיה מעכשיו תרומה כשיאכלנה בשבת ואמאי הוי הלגין טבל וי"ל ודוק:

אר"ז הדא אמרה טבל שיש עליו פי' שהתרומה טמאה מונחת על טבלא והתרומה טמאה מונחת על הטהורה וכדאמר ר"ח בבבלי דף קמ"ב ע"ש ופי' הק"ע לא נראה לפענ"ד.

תני מותר לטלטל הטבל כיצד עושה וכו' וזה כרשב"ד שם דף קמ"ב ע"ב ע"ב **אלא** כאן קיימין ביש לו מאותו המין ואין אותו מין מצוי ויש לעיין ח"כ איך אמר ר"נ יטלטל זמורות מפני שהפילין אוכלין אותו אי אית ליה פילין אמאי כדמקשה בבבלי אלא דבבלי אמר ראוי' אבל הירושלמי דלא ס"ל כן א"כ קשי' וי"ל דס"ל לירושלמי דתרווייהו שכיחי ואית ליה משא"כ בפילין אף דאית לי' מ"מ לא שכיחי ודוק.

ורשב"ג סבר כיון דאית לי' מאותו מין י"ל דדומה להא דאמר בירושלמי פסחים פרק מקום שנהגו ה"ב כלו מטברי' וכו' יעו"ש:

לא אתי' אלא כר"ח פ' הא דהתיר רשב"ג הואיל ויש לו אע"ג שאין אותו מין מצוי אלא הואיל והוא חשב על הלוף הזה להאכילו שרי הוא כמו שאמר רבי בררו לכם חלוקי אבנים דמהני מחשבתו למוקצה כנ"ל ולפי' הק"ע הוא ענין בפ"ע וקאי אקודם ודוחק:

הלכה ב

וקש לאו כמפוזר הוא עיין בש"ק מה דתמה על תירוץ הרשב"א דמשני שאני קש דסתמן להסקה קיימי מהא דב"ב דף י"ט ע"ב קופה מלאה תבן המונחים בחלון דחוצצין ופריך הגמ' תבן חזו לבהמתו מבואר דסתם תבן לבהמה עומד ובמח"כ נעלם ממנו דברי תוס' יו"ט דב"מ ר"פ ט' דכ' דקש הוא הנשאר בארץ ואינו ראויה לבהמה משא"כ יד התבן יעו"ש ואם כן שם בברייתא דתניא קופה מלאה תבן וזה קאי לבהמה ושפיר פריך משא"כ כאן תני קש וזה עומד להסקה ושפיר תי' הרשב"א אלא די"ל דייק בקושייתו מדנקטה המשנה חבילי קש ואי קאי אנשאר בארץ מזה אין יכול לעשות חבילה דהוא קצר וקטן וע"כ דכיון אתבן ולשון חכמים לחוד ולזה מקשה שפיר ודוק:

עלו מאליהן מטלטל כצ"ל ואפילו בעודן עליו ומשני במאוס דהו"ל כגרף של רעי ודוק:

הלכה ג

מתניתין וקורין לה חכמה וכו' עיין בבבלי דמקשה מחללין עליה את השבת לאתויי מאי ובתוספות יו"ט תמה על הפוסקים דפליגי על הרי"ף וס"ל דגם י"ב מיל הוי דרבנן א"כ מאי פריך הגמרא הא בקורין לה חכמה ממקום למקום ליכא כ"א איסור דרבנן וקמ"ל תו דמחללין אפילו באיסור דאורייתא ולפענ"ד דדייק הגמרא מדתני וקורין לה חכמה ולא תני ומביאין לה חכמה ש"מ דקורין לה חכמה ע"י כתב והרי כתב הוי דאורייתא אלא דיש לעיין לפמ"ש הרמ"א בסי' ש"י ס"ג י"א דכתב שלהם הוא דרבנן אכתי קשה מאי פריך דלמא קורין לה היינו בכתב שלהם אמנם עיין במג"א סי' ש"מ ס"ק יו"ד דהעלה להלכה דכתב שלהם הוי דאורייתא וכן כתב בב"ש סי' קכ"ו. גם י"ל דאפילו אי כתב גלחות הוי רק דרבנן מ"מ בכותב הוי עושה כלי ומחייב משום מכה בפטיש וצ"ע:

כיי דתנינן תמן ולא זו בלבד אלא אף חכמה הבאה לילד וצ"ע מאי בעי הירושלמי ונ"ל דקמ"ל דה"א היכא דצריכין לחלל שבת עדיף טפי לקרא לחכמה נכרית דקיי"ל בפ"ב דע"ז משנה א' דעכו"ם מילדת בת ישראל דמדוע תחלל ישראלית כיון דאפשר בעכו"ם לזה אמר כיי דתנינן תמן אף חכמה הבאה לילד יש לה אלפים אמה דאיירי בישראלית ודוק:

כיני מתני וכל צרכי חיה נ"ל משום דבמתניתין תנן וכל צרכי מילה לא תפרש מילה ממש אלא מלה בדגש ומפיק מלה שלה מה שצריכה היולדות וקאי אריישא ומילדין את האשה בשבת וכל צרכי מלה עושין בשבת:

כדי ליתן ערבון לארץ וזה ויום המות מיום הולדו:

זילי חתוך כר' יוסי י"ל דמעיקרא לא רצה לפסוק משום די"ל דר"י ות"ק לא פליגי והא דאמר אף חותכין י"ל דמוסיף וקאמר דפעמים חותכין כגון בב' תינוקת כדאמר בבבלי אבל בתינוק א' אף ר' יוסי ומשום הכי לא רצה לפסוק תיכף ודוק:

פרק רא דמילה

הלכה א

ועוד אמר ר"א כורתין עצים לעשות פחמים עיין בנו"ב מה"ת חאו"ח סי' כ"ב דדייק בהא דקתני כורתין לשון רבים ובריש נקיט לשון יחיד אם לא הביא וי"ל דאשמועינן דאפילו רבים כורתין כדי למהר המצוה ושייך דלעיל דאמר אם לא הביא מע"ש מביאו בשבת ותמה בתוס' יביא הילד אצל הסכין ותרצו דיותר בקל יביא הכלי מהתינוק ולזה שרי כדי למהר המצוה יעו"ש ולזה אמר תיכף ועוד אמר כורתין עצים רבים כדי למהר המצוה:

ועוד י"ל דהואיל ואפשר לעשות מלאכת כריתה ע"י ב' והוא ביותר קל ומהר משא' עושה וקימ"ל ב' שעשו מלאכם פטורין ומש"ה אמר דוקא כורתין עצים ע"י ב' כא' ובזה היה

נ"ל לכאורה להביא ראיה שלא ימולו בשבת ב' א' החיתוך וא' פורע משום דלכאורה קשה מדוע מילה ידחה שבת ימולו ב' ביחד והו"ל ב' שעשו מלאכה וצ"ל משום דפריעה א"א בב' אבל אי יחלוק המצוה וא' ימול וא' יפרע א"כ קשה איך יחתוך זה לבד ויחלל הלא אפשר בהיתר ע"י ב' אלא ודאי דבאמת דבשבת אין לחלק המצוה כנ"ל:

הוינן סברין עיין בש"ק שהעלה דהמקשה בבבלי דפריך מ"ט מזוזה וציצית אינם דוחין משום דס"ל דטעמא דר"א דמכשירין דוחין הוא מדכתיב כי קודש היא לכם ולא לגבוה יעו"ש ותמוה א"כ אמאי היה צריך ר"א הג"ש למכשירי שתי לחם שדוחין שבת הא כתיב לכם ולא לגבוה ומה דתמה על הרשב"א הא לא דרשינן טעמא דקרא י"ל דגמרא ר"א לשיטתו דהי' משחרר עבדו כשלא מצא בבהכ"נ עשרה ומקשה הגמרא והא אר"א המשחרר עבדו עובר בעשה ומשני הגמ' מצוה שאני ופרשו כיון דלא עביד לטובת העבד שרי דאיסור לעולם בהם תעבודו הוא משום לא תחנם ואם כן לפ"ז ע"כ ר"א ס"ל כר"ש דדרשינן טעמא דקרא ושפיר פריך ודוק.

כהדא תנינן אסור לטלטל עיין בק"ע דקושי' הוא וע"ז משני הירושלמי דאיירי בתינוק ואיזמל ששבתו במבוי וכו' ותמיה ברש"י בסוגיא בד"ה ואייתוה מהאי רישא שהי' התינוק בבית שבראש המבוי ואיזמל בבית שבראש המבוי שכנגדו ותמיה דא"כ אף לר"ש אסור להוציא עכ"פ מבית למבוי ועיין במהרש"א שדחק מאוד וגם תמיה שבירושלמי פה מפרש בהדיא מכח קושיא זו שהי' התינוק והאיזמל במבוי גם התוס' שם. בד"ה לכלי שפרשו וכן היה האיזמל ומדוע לא פרשו כן גם לתינוק אלא די"ל דס"ל לתוס' דהתינוק היה רשאים להוציא עכ"פ לחוץ משום דחי נושא א"ע אלא דמשום איזמל הוצרכו לומר דהיה במבוי ועיין מ"ש התוס' בר"פ ד"ה ריא וי"ל דכאן שאינו רחוק כ"א חוץ לחדר שרי להכניסו ודוק. וי"ל דלשיטת רש"י אע"ג דהי' מבית היו רשאים להוציא ע"י מחיצת בני אדם הסמוך לבית דהוי ג"כ כרה"י ואח"כ כשהיה בחוץ ונסתלק' המחיצה שוב היו רשאים להביא מרישא לרישא ועיין מ"ש רש"י בד"ה מותר לטלטל בכולי' או בגדיו שהוציאן מן הבית דרך מלבוש פושטן ומטלטלן בכולה וי"ל דזה הוא דאמר הירושלמי פה סכין של מילה עושה לה חולה ומביאה כלומר דאיהו מתרץ די"ל דהי' האיזמל אפילו בבית רק על ידי מחיצה הוציאוה ודוק:

ע"ב **ר"י** בר"ב בשם רב מתניתין אמרה כן שאסור לעשות חולה לפי' ראשון קשי' עפמ"ש התוספות בד"ה ר"א דאע"ג דיכולין להביא התינוק אצל האיזמל מ"מ כדי למהר המצוה מתירין אפילו איסור דאורייתא א"כ מאי ראיה די"ל דאע"ג דשרי על ידי חולה מ"מ למהר

המצוה התיר ר"א אבל לפי' השני י"ל דאה"נ דזה הוא פשט הירושלמי דאף הוא אינו מוציא בקל ודוק:

הדא ילפה מהדא שכל עבודה שהיא לשם קדשים אינה עבודה עיין פסחים בבלי דף ס"ו ע"ב דמקשה והא עביד עבודה בקדשים ומשני כהלל ועיין שם בתוספות ונ"ל דס"ל לבבלי כיון דהיה אפשר להביא הסכין מאתמול חשיב עבודה ולא דמי לפרה דלא היה אפשר בלא"ה:

ושאלני הרב מוה' יחיאל נ"י מאי פריך בבבלי והא קא עביד עבודה ופירש"י דכתיב לא תעבוד ב"ש דלמא אתיא עשה ודוחה ל"ת וי"ל כיון דהוי אפשר להביא מאתמול בא' על ידי פשיעה ואין עשה דוחה ל"ת הבא על ידי פשיעה:

ועיין בתוס' בבבלי הנ"ל בד"ה מחמר דכתבו דהמ"ל כשהיא מהלך מניחו עליו וכשהוא עומד נוטלה ולפענ"ד ע"פ מה דמתמה התוספות לקמן בד"ה כלאחר והלא משתמש בבעלי חיים ולפענ"ד יש לומר דהיו תוחבים הסכין מע"ש וליכא שימוש בשבת ודוק וא"כ לק"מ דלשני כשהוא מהלך מניחו עליו זה ליתא דא"כ משתמש בבעלי חיים ודוק **גם** י"ל דכשתוחב לו בצמרו הרי גוזז אלא די"ל דתחבו מע"ש וכמ"ש וא"כ ליכא למימר דבכל פעם כשהוא מהלך ונוטלה כשהוא עומד דא"כ יש לחוש לגוזז ודוק:

ויתירו להם ע"י חולה וקשה לי מאי פריך ע"פ מה דתמה התוס' בבבלי הנ"ל בד"ה הנח להם לישראל והא במתני' אמר שבות ותרצו שאני שבות בהמתו דקיל משבות עצמו א"כ מאי פריך ויתירו על ידי חולה הרי שבות עצמו לא התירו וצ"ע.

הסיבין הרי מזבח שנפל בשבת וכו' וק"ל דלמא אה"נ דמותר לבנות מזבח שנפל בשבת ונ"ל ע"פ דאיתא בבבלי במסכת סוכה דף מ"ח ע"ב גבי צדוקי א' שניסך ע"ג רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהם ואותו יום נפגמה קרן המזבח והביאו בול וסתמוהו ומדלא בנאו תיכף ש"מ דמעשה אירע ביו"ט ולזה הקשה דהיה מותר לתקנו וש"מ דאסור כנ"ל:

הא דמבואר בבבלי דמשום חשדא הי' מהני במכסהו ע"פ עדים וקשה מדוע בנר חנוכה בבית שיש לו ב' פתחים צריך להדליק בב' ומדוע לא מהני עדים נ"ל דלק"מ דשאני במכסהו לאיזמל ע"פ עדים דעכ"פ כיון דמכסה סכין קטן כזה לא נראה אפילו שנושא אלא שיש לחוש שא' או ב' ירגישו ולזה סגי בעדים משא"כ בנר חנוכה דנראה לכל העולם שאינו מדליק מאי מהני עדים ולק"מ:

דף נא **חתן** דמים למולות מכאן לב' מילות נ"ל דכתיב ותכרות ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה לי וכתיב אח"כ וירף ממנו אז אמרה חתן דמים אתה לי ונ"ל כי כאשר גמרה החיתוך אז סברה כי תיכף יסתלק המלאך שבלעו כמ"ש רש"י אמנם לא

כן היה כי חזר המלאך אפילו אחר החיתוך מרגלו לראשו מזה הבינה הואיל ועדיין לא נגמרה ומל ולא פרע כאלו לא מל וחזרה תיכף לעשות ג"כ הפריעה ואז אמרה חתן דמים למולות עבור ב' מילות על המילה ועל הפריעה ואולי הלשון ותגע לרגליו שגרמה אח"כ שהמלאך בלעו מרגלו ועד אותו מקום ומזה הבינה שהוא על עסקי הפריעה. ומבואר מזה שכל שלא גמר המצוה לגמרי כתיקונה יש בו חיוב מיתה והארכתי בזה במקום אחר:

הלכה ב

המול ימול אחת למילה ואחת לפריעה נ"ל דממלת המול דרשינן ב' א' למילה ומדכתיב הלשון המול ולא כתיב מול ימול לשון המול מורה על חוזק הפעולה אפילו הציצין יחתוך ומכפל דכתיב עוד פעם ימול אתי' הפריעה והירושלמי נקיט מתחלה ואחת לפריעה דקאי על כפל המלות ואחר כך דריש מלת המול מדלא כתיב מול וקאי על הציצין וי"ל לפ"ז למ"ד לא נתנה לאברהם פריעה איהו ס"ל דהכפל הוא משום דברה תורה כלשון בני אדם ולא דרשינן כ"א מדכתיב המול שלא נמל ולק"מ ממה דאמהבכש"ק על התוספות ביבמות דף ע"א עזב ד"ה סוף מילה ודוק. ומיושב בזה הא דר"י בן פזי יליף מן למולות ותרווייהו א' פריעה וא' מילה וציצין מנין אלא כמ"ש דציצין ילפינן מדכתיב המול ולא כתיב מול.

דף נא ע"ב **רב** אמר המול ימול מכאן לנולד כשהוא מהול שצריך להטיף וכו' יש לעיין דבבבלי מס' שבת דף קל"ה ע"א אמר רב הלכה כת"ק דס"ל דנולד כשהוא מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית דהלכה כב"ה וקשה דפה אמר רב המול ימול מכאן לנולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקשי' דרב אדרב וי"ל משום ביבמות דף ע"א ע"ב אמר רב לא נתנה פריעה לאברהם אבינו יעו"ש והשתא לפי זה אי לא נתנה פריעה לאברהם אבינו א"כ לא רצה הקב"ה רק לדם ברית שהרי עדיין אין העטרה מגולה כלל וא"כ ע"כ על דם ברית הקפיד הקב"ה אצל אברהם א"כ שפיר י"ל דנולד מהול צריך להטיף ממנו ברית אבל לאחר שנתנה תורה וחדשה דגם פריעה צריך וא"כ ע"כ רק לגלויי העטרה בעי וא"כ י"ל דא"כ בנולד מהול דכל העטרה מגולה א"צ להטיף ואם כן י"ל שפיר דהמול ימול אמר הקב"ה לאברהם ואז לרב לשיטתו עדיין לא נתנה הפריעה א"כ שפיר אמר שנולד מהול צריך להטיף דם ברית אז גבי אברהם וביתו אבל לאחר שחדשה התורה הפריעה שפיר אמר דהלכה כב"ה דא"צ להטיף ממנו דם ברית גם י"ל דבירושלמי איתא שם עוד דרש המול ימול דוקא המל ימול ולא עכו"ם וקשה איך אפשר לדרוש מיניה תרווייהו אלא ע"כ צ"ל כיון דרב לשיטתו ס"ל הלכה כת"ק וא"כ ב"ש ס"ל צריך להטיף וב"ה פליג וס"ל דא"צ להטיף ממנו דם ברית וא"כ י"ל דהא דאמר רב המול ימול דנולד

מהול צריך להטיף ממנו דם היינו לב"ש ולב"ה ס"ל א"צ להטיף ממנו דם ברית דרשינן המל ימול דדוקא ישראל מהול ימול ולא גוי כנ"ל ודוק:

וע"ד מה שהקשה הר"ש על הבעל ה"ג דפוסק בקטן שנולד כשהוא מהול א"צ להטיף דם ברית ובגר צריך משום דגר היה ערלה א"כ בנמול תוך ח' ע"כ צריך הטפה ואיך קאמר הגמרא לקמן דף קל"ז דר"מ אומר במל של ע"ש בשבת דחייב ומפרש הגמרא דאיירי במל של בע"ש דלא נתנה שבת לדחות וקשה הא כיון דהי' לו עור א"כ צריך להטיף ממנו דם ברית ולפענ"ד דהרי שם הוא ר"מ דהוא ת"ק דפה דס"ל דפלוגתא דב"ש וב"ה אי צריך להטיף ממנו דם ברית והנה דתרווייהו אזלי בהאי סברה דהרי בעירובין דף ך' בדם מתן א' שנתערב במתן ד' פליגי ר"א ור"י דר"א ס"ל ינתנו במתן ד' ור"י ס"ל דינתנו במתן א' ואמר ר"י לר"א דכשאתה נותן במתן ד' עברת על בל תוסיף ועשית מעשה משא"כ כשיתן במתן א' עברת אל בל תגרע ולא עשית מעשה הנה כי כן בודאי בחובל בחבירו קיימ"ל דעובר על לאו פן יוסיף להכותו א"כ בנדון דידן באם אין לילד זה ערלה והוא מטיף ממנו דם הרי הוא חובל בילד ועובר בלאו פן יוסיף ולזה ב"ש ס"ל צריך להטיף דם ברית דדלמא ערלה כבושה היא וב"ה ס"ל להיפך דכשאתה מטיף ממנו דם עשית מעשה ושמא לית כאן ולפיכך שב ואל תעשה עדיף ולפיכך אמר א"צ להטיף ממנו ואם כן ר"א לשיטתו דהוא תלמיד דב"ש דס"ל כאן דאין חושש אם עושה מעשה ולא ס"ל דשב ואל תעשה עדיף לפיכך אמר גם שם יתן במתן ד' משא"כ ר"י הוא תלמיד דב"ה דס"ל שב ואל תעשה עדיף כאן לפיכך אמר גם שם יתן רק במתן א' ודוק:

והנה יש לעיין להא דקאמר ערלתו ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת שב"ש אומרים וכו' א"כ תינח לב"ש דס"ל דצריך להטיף דם ברית אבל לב"ה דס"ל דא"צ א"כ ערלתו למאי אתא וע"כ צ"ל לדידיה דערלתו אתי לצמול בתוך ח' דאינו דוחה את השבת אבל להטיף ממנו דם ברית צריך וא"כ ע"כ לב"ה תינוק שנמול תוך ח' אין דוחה את השבת וא"כ קאמר הגמרא שם לר"י דהוא תלמיד דב"ה אליבא דר"ש דלא נתנה שבת לדחות ודוק. והנה הרא"ש כ' דטעמא דבה"ג משום דגר היה לו ערלה משא"כ נולד מהול דלא הי' לו ערלה מעולם לכך א"צ להטיף וי"ל ע"פ מה דאיתא במס' סנהדרין דף מ"ה ע"ב דאמר נקטעה יד העדים פטור מ"ט דבעינן יד העדים תהיה בו בראשונה ומסיק שם הגמרא תנאי היא דתנן אין לו בוהן יד וכו' אין לו טהרה עולמית ר"א אומר נותן על מקומו וכו' וכתבו התוספות שם דזה מסוגיות הפוכות דבמס' נזיר איתא אין לו בוהן יד ר"א אומר אין לו טהרה עולמית יעו"ש ולפענ"ד יש ליישב דכאן איירי בהי' לו מתחלה בוהן יד ורגל ונקצץ וכיון שהי' לו מקדם והי' ראוי' ליתן עליהם ולפיכך אמר ר"א נותן

על מקומו וכסברת הרא"ש כאן כיון דהי' לו ערלה גרע ה"ה כאן כיון דהי' לו בוהן מקדם משא"כ התם בנזיר אייריי בלא היה לו מעולם ולפיכך אמר ר"א אין לו טהרה עולמית אלא דכל זה לר"א אבל חכמים דהתם דהוא ר' יהושע בר פלוגתא דר"א להיפך דכיון דהי' לו ועתה אין לו גרע טפי לפיכך אמרו דאין לו טהרה משא"כ בלא הי' מעולם נותן על שמאלו. והשתא לפי זה סברת הרא"ש החילוק בין הי' לו ערלה גרע טפי הוא כר"א משא"כ לר"י וא"כ התם ביבמות קאי הגמרא אליבא דר' יהושיע שפיר קאמר הגמרא דלא נתנה שבת דאליבא דידיה בהי' לו ערלה ונחתך נבטל הדבר זדון ומיושב קושית הרא"ש ודוק:

גם נראה לפענ"ד דהרי בירושלמי מביא ב' דרשות על קרא המול ימול א' דנולד כשהוא מהול ג"כ צריך להטיף ממנו ברית וגם דרש המול ימול דדוקא המל ימול ולא ישראל ערל ולא עכו"ם ערל והנהי לפי זה לת"ק דס"ל דפליגי ב"ש וב"ה בנולד מהול וס"ל לב"ה א"צ להטיף ממנו דם ברית וא"כ ע"כ דרשינן המול ימול ולא ישראל ערל ולא עכו"ם ערל וא"כ לפ"ז ערבי מהול וגבעוני מהול בודאי צריך להטיף דם דהרי מילתן היתה ע"י עכו"ם ערל משא"כ לר"ש ב"א דס"ל דנולד מהול צריך להטיף מהם דם ברית י"ל דאתי' המול ימול לנולד מהול וא"כ ערבי מהול וגבעוני מהול י"ל דא"צ להטיף ממנו דם ברית וא"כ אנן דקיימ"ל כת"ק וא"צ לנולד מהול להטיף ממנו דם ברית וא"כ בערבי מהול י"ל דצריך להטיף דם ברית ושפיר כ' ה"ג ודוק:

ר"י בעי נתערבו מלמטן וכו' פי' דמתניתין אמרה אם לא טרף יין ושמן נותן זה לעצמו וזה לעצמו פי' שנותן על המילה יין ואח"כ שמן ובעי אם לאחר ששתתו תרווייהו למטה תחת המילה אם מותר לקלטן שאז המה מעורבים ולערות שנית על המילה וגרסינן לפ"ז לערות עליה למעלה כנ"ל והירושלמי הניח זה בבעי ועיין במ"א סי' פ"ח ס"ג ג' דכ' דכיון דמותרת לכנס לבהכ"נ מותרת ג"כ להתפלל רמז לדבר מהא דאמרו ביבמות הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו עכ"ל ואין זה רק רמז דעכ"פ אין ללמוד דהותר יותר ותלי' בבעי דירושלמי פה דלומר הואיל והותר ליתן כל א' וא' ב"ע הותר אח"כ לערות אפילו דמעורב וצ"ע עיין ירושלמי סוף עירובין הוציא ממקום שחייבים ונפל וכו' עיין שם.

הלכה ג

מה בין מכתו של קטן למכתו של גדול וקשה לי דלמא בגדול רק מזלפין ביד אבל בקטן מרחיצין את המילה אפילו בכלי וי"ל מדלא תני בהדיא ולא עוד אלא שמזלפין ביד על גבי מכה ש"מ דאפילו בכלי שרי ודוק.

טעמא דראב"ע נ"ל דאיהו בעי להוכיח ג"כ דע"כ ראב"ע הרחצת כל הגוף קאמר דמדי הוא טעמא דכתיב בהיותם כאבים דכל אבריהם כבדים עליהם והוי סכנת כל הגוף וכמ"ש התוס' בד"ה מי גרע מחמין דאי ס"ד דהא דתני שמואל אין מונעין חמין מע"ג מכה הוא אליבא דראב"ע האי ראב"ע משום סכנה התיר ושמואל אפילו בלא סכנה יעו"ש.
תמן תנינא וכו' עיין מ"ש בזה בריש חגיגה.

הלכה ה

מעתה נולד בין השמשות וכו' עיין בש"ק מה דתמה ולפענ"ד נראה דהלשון מעתה משמע דקאי אמה שאמר הירושלמי קודם יש יליד נמול לא' והוא ילדה ואח"כ נתגיירה ובזה המצוה למול ביומו ולא לאחר ליום ב' ולזה מקשה בנולד בין השמשות יהיה נמול תיכף למען יהיה באותו יום ממש משום דאפי' בלא יכולין לכוין כנ"ל ופשוט ועיין בסוגיא בבבלי קל"ה ע"ב.

הלכה ו

דף נב **אבל** ביש בו כדי למרק ממרק ואינו חושש עיין בק"ע וצ"ע זה פשיטא ועיין בשבת דף קל"ג ע"ב דמסיק ר"א לעולם אומן וכגון דאתי' בין השמשות ואמרו ליה לא אספקא משמע דוקא כל דלא אמרו ליה מותר ולא צריך לחוש שמא ימשוך הדבר בפריעה עד שיעבור הזמן כיון דמ"ע הוא וזה הוא דאמר הירושלמי פה דאינו חושש על חשש שמא ימשוך ודוק:
תני כל שעוסק במילה וכו' נשאלתי ע"ד ילד א' שבשרו מדולדל ומכסה על העטרה וחופה אותו וכל הגיד הוא מכוסה ואפילו כשמתקשה לא נראה החוט הסובב כי העור דבוק עליו מה דינו אם צריך לתקנו ולקצוץ העור כי א"א כ"א בקציצה או לא והשבתי.
כאן איתא ר' ירמיה בחופה רוב גופה של עטרה ר"י ב"ח אמר בחופה רוב גובה עטרה עיין בק"ע דמגיה רוב גגה של העטרה וכן הוא הגירסא ביבמות בירושלמי פ' הערל דף כ"ח וע"כ זה הגירסא אמתיות דאל"כ מאי בא ריב"ח להוסיף היינו דברי ר"י ונ"ל דלפי זה הפי' רוב גגה של העטרה הוא שיפוי הבשר שהוא למעלה מעטרה והוא גגה למעלה ואולי אין החוט הסובב נחשב לגג אלא מה שלמעלה מחוט הוא הגג שעל חוט הסובב ואם כן דוקא אם רוב של הגג הזה הוא מכוסה הוא מעכב את המילה ולר' ירמיה אין הכוונה ברוב גובה של גג אלא דוקא רוב כל הגג דאל"כ הוי ליה לומר רוב גובה גגה של עטרה ודוק:
וי"ל דזה הוא מה דאמר הגמרא בבבלי איכא בנייהו נראה ואינו נראה דשמואל דאמר אם כל זמן שמתקשה ונראה כמהול א"צ למול היינו שנראה כולו מהול הא נראה ואינו

נראה שמחצה הגג נראה ומחצה אינו נראה צריך למולו משא"כ לרשב"ג דדוקא בחופה רוב גגה ולא במחצה על מחצה.

והנה בהלכות גדולות פ' דהלכה דרשב"ג ואם כן בנראה ואינו נראה א"צ למולו והוא עפמ"ש דאפילו במחצה על מחצה מכוסה גגה של עטרה נמי א"צ למולו וכן ראיתי ג"כ בפרקי הרא"ש. והנה הכ"מ כ' בה' מילה פ' ג' ה' ה' דבענין נראה ואינו נראה הרי"ף והרא"ש לא הכריעו אי הלכה כשמואל או כרשב"ג אמנם לפמ"ש הרי ה"ג הקדום הכריע כרשב"ג וכן כ' ג"כ בפסקי הרא"ש:

ונ"ל דה"ג פוסק דהלכה כרב בשר החופה רוב גובה של עטרה ובקטן מסורבל בבשר פוסק כרשב"ג בנראה ואינו נראה א"צ למולו משום דס"ל דב' דברים המה דבציצין היינו הילד אינו מסורבל בבשר אלא שנשאר בו ציץ מערלה וכשיניח אותו יתחבר אח"כ על חוט הסובב ויתדבק היטב בחוט הסובב על זה אפילו בחופה רק רוב גובה של עטרה במקום א' חוזר עליו אפילו בשבת אבל קטן המסורבל בבשר הוא ענין אחר שהקטן נמול כהוגן והחוט הסובב מגולה היטב וביד נוכל להגביה הבשר אלא שמרוב בשר שבגיד הוא נופל על העטרה ומכסה אותו ואינו נראה מהול וזה שכתב רש"י לאחר שנמול נראה כמכסהו רק נראה כמכסה ועכ"פ נוכל להגביהו ולזה בנראה ואינו נראה בשעת קישוי א"צ למולו שנית כיון דרק מונח עליו ודוק וי"ל לפ"ז בירושלמי ר' ירמיה וריב"ח לא פליגי דר"י דאמר בשם רב בשר החופה רוב גובה של עטרה היינו בציצין המעכבין את המילה ואם זה הציץ נשאר והרי זה עתיד להתדבק ולהתקשר על החוט הסובב וזה מעכב המילה מדאורייתא ור' יוסי בר חנינא קאי אמה דקתני במתני' ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית עין וזה איירי בתינוק שנימול היטב אלא דרוב בשר שבגיד מלמטה נופל על העטרה ובזה ס"ל דדוקא ברוב גגה של עטרה וס"ל כרשב"ג ולזה הביא הירושלמי שם תיכף אדברי ר' יוסי בר חנינא הא דשמואל דאמר רואין כל זמן שמתקשה משום דהוא פליג ארשב"ג וכמ"ש ודוק ולזה ה"ג פסיק שפיר כרב ברוב גובה של עטרה וזה איירי בציצין אבל במסורבל בבשר דס"ל כרשב"ג ומשום דשם ר' יוסי בר חנינא פסיק כמוהו בירושלמי כנ"ל.

והנה הכ"מ כ' דהרמב"ם פסק כשמואל דבנראה ואינו נראה צריך למולו ולפענ"ד אינו מוכרח דהרי הרמב"ם כתב אח"כ הלשון ואם אינו נראה מהול חוזרין וקוצצין משמע דוקא באינו נראה כלל הא נראה ואינו נראה א"צ למולו ואם כן אין לידוק מלשון הרמב"ם בזה אלא מדכתב אח"כ תיכף דהוי רק מדברי סופרים א"כ י"ל להיפך דיש להקל הואיל והוי רק דרבנן וכרשב"ג ודוק.

והנה מלשון הרמב"ם דכ' בה' ג' אם נשאר מעור הערלה עור החופה רוב גבהה של עטרה הרי זה ערל כמו שהי' והיינו מדאורייתא ממש והיה קשה לי אמאי קתני במתניתין ואינו אוכל בתרומה דזה יליף הגמרא בפ' הערל מג"ש דתושב ושכיר והוי ליה למתני יותר ואינו אוכל בפסח והיה נראה לי דדוקא בכה"ג שחתך הערלה והשאיר ציץ כלומר דזה נשאר דבוק ואותו מקום חוט הסובב לא נתגלה מעולם וזה הוא ממש ערל אבל בנשאר ציץ ואינו יודע אם הסירו מתחלה מחתך ואחר כך ע"י מיעוך חזר או לא גילה כלל זה הוי ספיקא דאורייתא ולשיטת הרמב"ם ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא וא"כ בפסח י"ל דחייב דהוי מ"ע ולזה המתניתין איירי בציץ הנשאר ולא ידע אם גילה בזה רק אינו אוכל בתרומה אבל פסח אוכל מן התורה אבל ביודע בודאי שלא גילה זה הציץ שפיר כתב הרמב"ם דהוי ערל ממש.

והנה בילד שבא לפנינו והי' העור דבוק למעלה מחוט הסובב אלא שעכ"פ רוב גגה למעלה מחוט הסובב לא הי' מכוסה הרי כאן ספק שמא לא גילה כלל החוט הסובב ואף אם גילה מ"מ שמא נשאר כחוט שער א' שלא גילה והרי אפילו בשבת חוזר על ציצין המעכבים המילה ואיך יחזור דלמא גילה בשעת הפריעה הציץ הזה ומשנה כתבה סתם דחוזר אלא ש"מ דבכל זה הוי ערל ועוד דזה הוי דבוק בערלתו דערלה חזרה ונתחברה ונדבקה כמתחלה על חוט ואין זה דומה למסורבל בבשר דכ' רש"י ז"ל ונראה כמכסה ויש יכולת להגביה משא"כ כאן הוא נדבקה עליה כחתך שחוזר ונתרפא שמדובק כמקדם א' אל חבירו ואין זה דומה למעשה דת"ה בסי' רס"ד דהיקל בנראה בשעה שמתקשה שליש עטרה משום דשם היה רק כמו מסורבל בבשר משא"כ דבוק וא"א אפי' ביד להגביה וראיתי בת"ה שם דמיגע א"ע דכ' במתניתין מתקנו מפני מראית עין ומשפעו באיזמל והרי בגמרא אמרו כשמתקשה ונראה מהול א"צ למולו רק לתקן מפני מראית עין לקשור העור למעלה כמ"ש הרמב"ם ומדוע כ' רש"י ומשפעו ולפענ"ד דרש"י כ' הלשון ומשפעו בויו והוא דלשון המשנה הוא סתמא מתקנו מפני מראית העין משמע דבכל ענין צריך תיקן במסורבל ולזה פי' שמואל דאם כמשתקשה נראה מהול א"צ למולו ומדלא אמר סתם א"צ כלום משמע דוקא למולו א"צ אבל לתקנו צריך דהיינו לדחוק העור למעלה ולהגביה אלא דלמול א"צ הא בנראה ואינו נראה צריך אפילו למול דהיינו לקצוץ ולזה פירש"י במתניתין ולתקנו בויו דהיינו בנראה ואינו נראה אבל בנראה מהול א"צ קציצה אלא דחיקה וזה דייק בויו ולשפעו ודוק. והנה אומר אני דלרשב"ג דאמר קטן המסורבל בבשר רואין כל זמן שמתקשה ואינו נראה מהול צריך למולו וא"כ מזה יש לדייק הא בנראה ואינו נראה א"צ למולו אבל לתקוני צריך לדחוק העור למעלה הא כל שנראה

מהול ממש אפילו תיקון לא צריך ואם כן הרמב"ם דפסיק בנראה מהול צריך לתקנו ע"כ ס"ל כשמואל ודוק. וא"כ שפיר כ' הב"י דהרמב"ם פוסק כשמואל ודוק.

נחזור להנ"ל דנ"ל דהיכא דדבוק ומחובר אח"כ למעלה מחוט הסובב הוי אולי אפילו ערל דאורייתא ושאני משוך דעור רק מכסה וכשמסירין ממנו נראה שמהול משא"כ היכא דנדבק לגמרי והרי כתיב בתורה והיה לאות בריתי ביני וביניכם ואם כן הרי בנדבק העור למעלה הרי אין האות נראה ומכ"ש בנדבק לגמרי אפילו על שיפוע שלו גג שלו והא דאמר הגמרא דמשוך הוי רק דרבנן היינו במכסה ועכ"פ אינו נדבק וכמ"ש רש"י שם ביבמות דף ע"ב משוך שמכוסה הגיד משמע מכוסה אבל לא דבוק ואם כן הואיל ונוכל להסיר הכיסוי הזה ואזי יתראה נמול והוי אות ברית משא"כ בנדבק העור דבוק גמור הרי אין כאן האות כלל ומדוע לא נרבה זה מהמול ימול אפילו מאה פעמים בנדבק וגמרא דקאמר שם דאתי' לרבות אפילו ציצין המעכבין המילה היינו אפילו בציצין וכ"ש בנדבק דהרי אין כאן אות כלל ועוד קשה מאי מקשה הגמרא ביבמות הנ"ל עלי' דר"ה דאמר משוך אוכל בתרומה מן התורה מהא דתנן משוך צריך שימול לשני דהאי איירי במשוך הנדבק ובזה שפיר הוי דאורייתא מאת בריתי הפר כדאמרו רבנן בסיפא אלא ודאי דגמרא ס"ל דהיכא דנדבק העור למעלה לא נקרא משוך דמשוך הוי רק היכא דנמשכה ולא נדבקה אבל בנדבקה י"ל דבאמת מדאורייתא צריך למול. ועוד קשה מדפריך הגמרא עליה דר"ה מהא דתניא משוך אוכל בתרומה וסליק ביה תיובתא ומאי קושי' לשני דר"ה איירי במשוך שנדבק אח"כ ובזה אינו אוכל מדרבנן וברייתא איירי ולא דבוק אלא ודאי דדבוק לא מקרי משוך ומדאורייתא אינו אוכל ודוק אמנם בטלה בזה דעתי נגד דעת הב"ח בתשובה ק"כ דגם זה אף דעור דבוק ג"כ מ"מ הואיל ופעם אחת נתגלה הוי מהול מדאורייתא אלא דשם איירי בנמול מתחלה כהוגן ונחתך כל הערלה רק שנחתך ע"י מיעוך ומסורבל בבשר נדבק על החוט בזה אמרינן דכיון דנמול מתחלה כהוגן אזי מדאורייתא מהול הוא אלא דמדרבנן צריך תקון. ובזה יש חלוק דאם נראה כשמתקשה אפילו רק שליש עטרה א"צ לקצוץ ממנו שנית כיון דמדאורייתא א"צ כלום אמנם כשמתחלה לא נחתך כל הערלה החופה העטרה א"כ שפיר חשיב מדאורייתא ערל כמבואר ברמב"ם ובודאי צריך לקצוץ אפילו נראה רק מעט מחופה כגון רוב הקיפה או גבהה ודוק:

אלא דבענין דנשאלתי הי' המוהל למדן מופלא במדינת פולין ועתה בא הילד זה לפנינו והוא מסורבל בבשר עד שבאינו מתקשה אינו נראה הגיד כלל אך כשמקשין נראה כל העטרה דהיינו גובהה רק החוט הסובב וחריץ הוא מכוסה וא"כ יש ס' למוהלים דלא

חתך כל הערלה ואם כן צריך תיקון וקציצה בכל ענין לזה אני אומר הרי אמרו חז"ל במס' עירובין דף ל"ב ע"א ובפסחים דף ט' חזקה לחבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואפילו במגורה של טבל בני יומן דבמיתה אפ"ה מותר לאכל ממנו משום חזקה שאינו מוציא מתחת ידו שאינו מתוקן ואמרינן בעירובין דאפילו תורם שלא מן המוקף שלא יעשה האחר איסור א"כ אמרינן בכאן דודאי החבר עשה הכל כהוגן וחתך כל הערלה ואפילו אם אירע לו שלא חתך כל הערלה חוזר וחותך שנית עד שנחתך כל הערלה ואל יעבור הילד כשיגדול באיסור כרת והאב בעשה וא"כ אני אומר שבודאי מתחלה הי' נמול כהוגן ונחתך כל הערלה רק אח"כ ע"י מיעוך או ע"י שנשמן הילד ונעשה אח"כ עב וא"כ אין לתקנו ע"י קציצה רק לראות להגביה העור ולקשרו למעלה ואם א"א א"צ כלום ועוד י"ל הרי במכה אדם איכא לאו כמ"ש הרמב"ם בפ' ה' מה' חובל ומזיק ה' ב' וא"כ כשכבר הי' נמול כהוגן א"כ א"צ ואם כן כשמקצצו עובר על לא יוסיף ואם כן שב ואל תעשה כיון דבכל צד יש ס' איסור א"כ שב ואל תעשה ועיין ירושלמי סוף עירובין דוק שם:

פרק תולין

הלכה א

אתיא דר"א כר' יהודה וכו' עיין בבלי דר"א עדיפא מר"י ונ"ל דירושלמי ס"ל באמת כקושית התוספות שם ד"ה דרבי דלמא בהא גם ר"י מודה ולכך קאמר רק כר"י:

ובלבד מלמעלן פי' דיהיה רק למעלה ובזה שרי ר"א וזה כמו הדא כמו משמרת דהוא רק מלמעלה על הכלי אבל אם המשמרת הוא סודר ותולה למטה מן הכלי טפח הוי אהל שא"צ ואסור כנ"ל.

בימי ר"י ב"פ וכו' הוא דבור ב"ע הוי ריבעה בי' מדרשא פי' שהי' הבה"מ דחוק עד שהיו רובעים א' על חבירו והוצרכו לפרוס קלעין מחוץ להגדיל הבה"מ:

אר"ז אינו אלא כפורסין ומקפלין בשבת פי' כמו מטה וכסא טרסקל ואס"ל דמותר בשבת כדאמר בבבלי פ' תולין דף קל"ח ה"ה בנוטע אהלים דאינו קבע כ"א לשעה:

כילה דעל ארונה נ"ל דלאו היינו פרוכת כמו שהבין הש"ק אלא דהוא ארונא דעלמא וכילה הוא מכסה אותו לנוי והדור ולזה אמר דכיון דהוא פרוס מאתמול טפח שרי כמו בודי' דבבלי הנ"ל:

קמח למטה ופסולת למעלם כצ"ל:

אין תימר משום מרקד יהיה אסור ואם כן הרי דירושלמי הכריע פה דמשום בורר חייב והוא כרבה בבבלי ר"פ ויש לתמוה על הרמב"ם בפ' ח' הל' י"א דכתב דחייב או משום

בורר או משום מרקד ואמאי לא נקט לעיקר כירושלמי פה דמסיק משום בורר וי"ל דהרמב"ם מפרש הא דאמר ודלא כר"י דלר"י גם הרקדה הותר ואם כן י"ל דשימור חייב משום מרקד ושפיר פירש הרמב"ם דחייב או משום בורר או משום מרקד:

הלכה ב

ע"ב **אמר** ר"י והלא לכלבים ע' בק"ע ע' בבלי דף ק"מ קם ר"י בשיטה דר"א ודוק:

הלכה ג

ולא שפין נימין רש"י משום בורר ותמה בש"ק דפה בירושלמי אמר משום דש ונ"ל ע"פ מה דאמר בבבלי דף ע"ג ע"ב אמר ר"ה האי מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי חייב ב' אחד משום תולש וא' משום מפרק ר"א אמר אין דרך פריקה בכך וע"ש בתוספות ד"ה ואחת דר"ש פי' שיש על התמרים קליפה והוי כמו דש שמפיק הקליפה אלא דר"א ס"ל דאין דרך פריקה וי"ל דה"ה בשפין הכרשנים ביד הוי שלא כדרך הסרת הפסולת אלא דירושלמי ס"ל באתר תמרי חייב משום מפרק ה"ה בשופה הכרשינן ביד חייב אבל לדינא דקיי"ל כר"א באתר תמרי דאין דרך פריקה ה"ה בשפה ביד הכרשינן ולכך פירש"י רק משום בורר.

הלכה ד

מפני שהפטם וכו' ויש לעיין מ"ט כתב רש"י בסוגיא דטעמא דחכמים דגזרו גריפת כלי אטו קרקע ובלא"ה אסור דאין הפטום מואס כמו שכתוב פה בירושלמי:

הלכה ה

אבל אם ישן עליו עיין בש"ק דתמה על הרמ"א בש"ע ומ"ש שאני כר או סדין שיש היכר לפענ"ד דבמשנה תנן ואם היה עליו כר משמע אפילו מע"ש ועתה אינו עליו. אמנם לפענ"ד לק"מ כיון דקיי"ל כרב אסי בחריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהם לישיבה דאמר ישב אע"פ שלא חישב ודייק הר"נ מדבריו דחישב עדיף מישב וא"כ שפיר פסיק הרמ"א ועיין שם היטב בר"ן:

שפוך צנינים קוצים וברקנים פי' יען הוא פורץ גדר שגדרו יעלו בו קוצים יירא כל אדם מקללת הירושלמי דיענש בגופו ובממונו ובבניו:

תני ר"ח הדין דין לעני פי' אפילו לעני דלא יקיל העני לעצמו דאפי' לעני מוטל ופרוסה זה הקללה בעברן על שבות ומ"ש הק"ע לעשיר קונסין אותו בממון נ"ל דהעשיר נענש בב"ד של מטה בקנס וב"ד של מעלה בקללות הנ"ל ועיין בש"י דהאריך בדרוש:

ומ"ש שם בש"י דנעלם מהמהר"ם לובלין דכ' דבשבת ליכא עשה דבור תוס' בשבת דף ס"ט ד"ה דידע לה דכתבו דיש בו עשה ביום השביעי תשבות בודאי זה היה בהעלם אבל מ"ש התוס' עו ד שם דכתיב ושמרתם י"ל דהשמר פן אינו אלא ל"ת אלא דתלי

בפלוגתא דלר"א השמר דעשה עשה ועיין שם וא"כ קושית התוס' שם לימא דר"ל ס"ל כר"א דהשמר דעשה עשה וכאן כתוב וביום השביעי תשבות ואם כן י"ל דהאי ושמרתם את השבת ג"כ נחשב להשמר דעשה אלא דזה דוחק אלא י"ל דהכוונה של תוס' דלמא ר"ל פליג אהא דאמר ר"א בר אילא השמר אינו אלא ל"ת וס"ל אפילו בזה הוי עשה וצ"ע.
סליק מסכת שבת בעזר מקבץ נדחים אכתוב חדושי מסכת פסחים

מסכת פסחים

דף א' **ואם** לומר שמתחיל בי"ד וכו' עיין בש"ק ד"ה ואם שהקשה דלמא עד ולא עד בכלל וכו' ולפענ"ד נעלם ממנו בבלי עירוכין דף י"ח דרבי ס"ל בכל התורה עד ועד בכלל ויליף ליה בהדי' מהאי קרא יעו"ש ואם כן שפיר מתרץ הירושלמי דמתניתין אתיא כרבי אמנם אפ"ה צריכין אנו לדברי הש"ק לחכמים דפליגי עליה דרבי התם יעו"ש ולדידהו קושיתו במקומה עומדת וצריכין אנו לומר כתירוצו ונראה לפענ"ד להבין ע"פ דבריו דבור התוס' במס' עירוכין הנ"ל בד"ה יכול דתירצו דלחיוב כרת קאמר וכו' ומסיימי ובהאי קרא כרת נמי כתיב ביה וע"כ צ"ל דכונתם מדכתיב אח"כ בקרא שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת ונכרתה ודוק. אבל קשה א"כ איך קאמר הברייתא תלמוד לומר עד יום א' ועשרים יום כיון דמהא ליכא דיוק רק מסיפא דקרא בתרא דכתיב שבעת ימים וכו' כי כל אוכל מחמצת אמנם לפי הנ"ל יובן כיון דע"כ לדברי רבנן צריכין לומר הואיל ועד יום א' ועשרים הוא מיותר אתי להורות דעד ועד בכלל כמ"ש הש"ק א"כ גם מיום ראשון עד יום השביעי עד ועד בכלל והבן. ודע דהיה מקום לומר דדברי המכילתא שהביא הש"ק ובריייתא דעירוכין הכל א' וכונה א' להם רק בהיות שאין מכילתא תחת ידי באתי רק לרמוז רמוזי והמעיין יבחר:

ומה שהקשה הש"ק אתוס' ברכות נ"ל לתרץ דהא דקאמר הירושלמי תנוהו ענין לביעור חמץ אין הכוונה דהאי בערב קאי אליל שלפני י"ד אלא אקרא דקודם קאי ושמרתם את היום הזה לדורותיכם בראשון בארבעה עשר יום ואח"כ אתי' העשה בערב תאכלו מצות ודוק ולפי זה מכוונים דברי ר"מ שהביא ירושלמי אח"כ ביותר ודוק:

ע"ב **ר'** יוסי בעי בתי חצירות שבירושלים וכו' עיין בש"ק מה שהאריך ע"ד המרדכי והנה לפי מה שהבין פשט נראה דס"ל דהא דבעי כהנת שומרת יום כנגד יום סריקה וחפיפה הוא משום מראית עין ולפי דבריו תקשה א"כ אפילו לתרומה אמאי אינה צריכה סריקה וחפיפה מדוע אין בזה מראית עין שיאמרו דהיא שומרת יום כנגד יום נדה ועוד בחצרות שאוכלין בהם חלות תודה אם אין בודקין אותן מאי מראית עין איכא דלא שייך מראית

עין במה שאין עושין דכי מי יודע אימתי יבדוק ובודאי הא דקאמר הירושלמי בלא כך הן בדוקות מן הנותר היינו שאין צריכות בדיקה ועוד דנראה לפענ"ד דבדרבנן לא שייך מראית עין כמ"ש הרמ"א ביו"ד סי' פ"ז ס"ג ג' גבי בשר עוף בחלב שקדים ואע"ג דהש"ך חולק שם על הרמ"א והוכיח מגמרא דאפילו בדרבנן נמי שייך מראית עין מהא דתנן ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק נראה לפענ"ד לחלק דשאני התם דהוי מראית עין טובא לעיני כל העולם דהולכת בשוק בפרהסיא לעיני כל ובכה"ג לעיני כל העולם אפילו בדרבנן חוששין משא"כ הרמ"א איירי דרק מבשל בביתו ואינו פרסום טובא כ"כ וכן משמע מגמרא דמועד קטן דף ח' ע"ב דקאמר רשב"ג מביאין עצים ומנסרן בצנעה בתוך ביתו ומדלא קאמר סתם ומנסרן בצנעה משמע דאתא לאשמועינן דא"צ כ"א צנעה ממקום הרבים אבל יכול לעשות בביתו דכיון שאין בו כ"א איסור דרבנן ומצינו חלוק כזה היכא דאושא מילתא טפי גרע בתוס' ביצה דף כ"ד ע"ב ד"ה ולערב יעו"ש. ועיין שם בתוס' ואע"ג דבגמרא דשבת דף ס"ה לא משמע כן עיין במ"א סי' ש"א ס"ק נ"ו דכתב דס"ל לתוס' דסוגיא דשבת אידחי מסוגיא דכתובות צינור שעלו בו קשקשין ובמקום אחר כתבתי תי' נכון על קושית מ"א הלז ואין כאן מקומו ואם כן לפי זה עכ"פ כיון דלא הוי כאן כ"א איסור דרבנן דהוי רח מדרבנן דמדאוריית' דוקא רוב ומקפיד חוצץ וכן בדיקה הוי דרבנן דמדאורייתא בבטול סגי א"כ ליכא למיחש למראית עין אמנם נראה דפשט בירושלמי הוא דחיישינן דאם נקל לה דא"צ חפיפה כשמרת יום כנגד יום אתי' להקל ג"כ באם תטבול לנדתה פעם אחרת והיינו דלא חלקו בין נדה לנדה משא"כ בטובלת לתרומה לא חיישינן דאתי' למסרך כיון דלא טמאה נדה היא משא"כ בשומרת יום כנגד יום דהיא טמאה נדה וכן בחצרות שאוכלין בהם חלות תודה שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה דאם תקיל בחצר זה יש לחוש דאתי' להקל ג"כ בחצר אחר וכן יש לומר ג"כ בבהכ"נ ובה"מ שלא לחלק כנ"ל ודוק ומסולק קושית הש"ק.

ודע דראיתי בפלתי דרצה לישב דברי הרמ"א ביו"ד הנ"ל משום דכיון דלא הוי חלב ממש רק משקה מוהל השקדים לא שייך ביה מראית עין וקשי' לי דא"כ מאי חלוק יש לפ"ז בין בשר עוף או בהמה כיון דלא שייך ביה ענין מראית עין אמנם בפלתי מסיים דדי אם נחמיר בדאורייתא אבל לא בדרבנן:

ועיין בתוס' מס' חולין דף ע"ה ע"ב בד"ה דנפל דובא עלי' אע"ג דסבר כרבנן לא אסרו משום דריסת הזאב דדוקא בשחיטה דמפרסמא אבל טרפות דידה לא מפרסמ' ויש לעיין מדוע שחיטה מפורסם טפי מטרפות דזה דאדרבא לשון גמרא דנפל דובא עלי' וכ"ע ידעו מזה ונראה לומר דאיירי דרק נפל עליה אבל לא ידעינן אי דרס אי לא ואם כן לפי זה לפי

דעת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא רק מדרבנן לחומרא א"כ הוי רק איסור דרבנן ואם כן בדרבנן לא חיישינן למראית עין משא"כ בשחיטה דהוי מראית עין דאורייתא שפיר יש לחוש ודוק ובחדושי לחולין אמרתי לפרש לשיטת רש"י ז"ל דפי' דדובא נפל עליה וטרפה ומדוע לא קאמר רש"י דדרסה וכתבתי דיש מזה משמעות למ"ש הר"י הביאו הש"ך דאין דריסה לדוב כלל אמנם באמת כבר נדחו דברי הר"י הלז: **אמנם** לפי שיטת הפוסקים שהביא הש"ך דאין דריסה לדוב בגסה א"כ י"ל דנפל רק עלי' ודרסה ואין דריסה לדוב בגסה ומשום הכי לא חשש בזה:

ודע הירושלמי דמסיק שלא תחלוק בין ביעור לביעור אם כן לפי זה יש לעיין אי יש לברך על בדיקתן ועיין בר"נ פ' במה מדליקין בחצר שיש לו ב' פתחים דכתב דכיון דאינו רק משום חשדא אין לברך א"כ לפי דעת הש"ק שהבאתי לעיל דהוי רק משום מראית עין א"כ יש לומר דג"כ אין לברך. אמנם באמת הרשב"א בתשובה כתב גבי בן פקועה דצריך שחיטה בהפריס דצריכין לברך כמו על כל מצות דרבנן והפ"י פקפק עליו מהאי דלעיל חצר שיש לו ב' פתחים ולפענ"ד נראה לחלק דשאני חנוכה דעקרה דרבנן א"כ כיון דלא הוי בפתח השני רק משום חשד חשד דרבנן ח"כ יתקנו זה החשד ועכ"פ לא יברך משא"כ כאן דהוי משום מראית עין דפוגע בדאורייתא א"כ יש להחמיר ולברך ג"כ והדבר נכון. וראיתי בפלתי שם דכתב ראי' מגמרא מדמקשה הגמרא שם בהא דאמר ר"א להא דנפל עליו דובא זיל שחטי' ופריך הגמרא הא הלכה כר"ש שזורי ומאי פריך כיון דעכ"פ תמות כמ"ש רש"י שם א"כ מאי יפסיד אם יהרגנה או ישחטנה אלא ודאי דקאמר ליה שישחטנה בברכה ולפיכך מקשה כיון דהלכה כר"ש הוי ברכה לבטלה ולפענ"ד אי משום הא לא ארי' דא"ל דמקשה מדקאמר ליה זיל שחטי' משמע דבעי שחיטה ואי נטרפה בשחיטה ע"י שהי' או דרסה או פגימה אסורה לזה מקשה הא הלכה כר"ש שזורי ודוק:

אמנם לפמ"ש לעיל דעיקר הטעם דצריכין חצרות שאוכלין תודה בדיקה דא"ל דאי תיקל בהא אתי' להקל בחצרות אחרים א"כ בודאי יש לברך ג"כ דאי הא לא קיימי הא ומ"מ היכא דצריך למיבדק בלא"ה בתים אחרים א"כ יכול לבדוק על סמך ברכה ראשונה:

והיציע עיין בש"ק קיהה בדברי רש"י דכתב דגג המגדל משופע והרי בסמוך משמע דשוה דקאמר ובאותו שלא ישתמש בו חמץ וכו' ולפענ"ד לא דייק בלשון הירושלמי דמתחלה אמר הדא דתימא בגבוהין לשון רבים ואח"כ אמר ובאותו לשון יחיד אלא דמתחלה קאי אתרווייהו אגג המגדל ואגג הבד דאם אינם גבוהין ג' אפילו בגג המגדל דמשופע נמי חיישינן שמא דבר לח נתגלגל עליו ע"י דריסת בני אדם ונדבק בו ואח"כ

ובאותו שלא נשתמש בו חמץ קאי רק אגג הבד דהוא שוה ולא אגג המגדל כי הוא אינו ראוי לתשמיש ואם כן אדרבא מבואר כרש"י בגמרא ופשוט:

ודע דהא דמשני הירושלמי לעיל דאיירי בחדות שיש לו ליזבז ע"כ איירי דלזבז גבוה ג' טפחים דאל"כ אכתי א"ל דלמא ע"י דריסת האדם נתגלגל לתוכו ודוק:

ודע דהא משני הירושלמי תפתר שהיו שניהם סמוכים לכותל א' למעלה וא' למטה מעשרה יש לעיין כיון דהוי למטה אמאי אינה צריכה בדיקה בשלמא למעלה לא ניחא תשמישי' הא למטה ניחא ועיין בגמרא דמשני דבאמצעי צריך בדיקה ובהא איירי בחור שבין אדם לחבירו ודוחק לומר דלמטה מעשרה הרבה במקום שלא ניחא תשמישי' אכתי קשה הירושלמי חייש לתינוק וכן לקמן קאמר דבגג ומגדל בגבוהין למטה מג' דחיישינן לדריסת הרגל א"כ בחור למטה מג' נמי יש לחוש וצ"ל דלמעלה היינו למעלה ממש ולמטה מעשרה היינו נמוך ממש ורק גבוה ג' ודוחק ועוד קשה אמאי צריך הירושלמי לתרץ תפתר שהיו שניהם סמוכים לכותל מה לי סמוכים או אינם סמוכים בכותל א' או ב' ע"כ דה"פ דודאי כל חור למטה מעשרה הוי מיצעי וצריך בדיקה כדקאמר בבבלי אמנם כל זה בסתם חור משא"כ אם הוא סמוך לחור שהוא גבוה ובזה החור בודאי אין משתמשין א"כ אמרינן מדהא לאו לתשמיש הא. נמי לא היה לתשמיש ואזלינן בזה להקל כיון דבדיקת חמץ דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ושפיר מתרץ הירושלמי בב' חורין הסמוכין לכותל א' וא"כ לפי זה בחור א' בתוך עשרה גם הירושלמי ס"ל בגמרא דידן דצריך בדיקה כנראה לפענ"ד לפום רהיטא:

דף ב' **יש** חצר שהוא כמבוי עיין בק"ע דמפרש דאיירי לענין בדיקה ובאמת הוא דוחק גדול כיון דבלא"ה אמרינן דחצר אין צריך בדיקה ואם כן איך קאמר ויש מבוי שהוא כחצר וצריך בדיקה אמנם עיין ברמב"ם דכתב דוקא אמצעי של חצר ועיין בלח"מ שם דהקשה שם דא"כ מאי פריך אי נימא חצר הא אמר רבא חצר א"צ לשני דאיירי בצדדין ותי' דס"ל לרמב"ם דהא דקאמר הגמרא אלא לצדדין באמת זה כוונת הגמרא דאיירי בצדדי החצר יעו"ש ובאמת דבריו נראין דלשון אלא לצדדין דמשמע דנפל מתירוץ לארובה שבחדר אמנם לפי דברי הירושלמי פה היה ג"כ ראי' דקאמר יש מבוי שהוא כחצר דצריך בדיקה וע"כ איירי בצדדין אמנם נראה לפענ"ד דיש פשט אחר בירושלמי פה ולא איירי לענין בדיקה כלל אלא דה"ק דיש דחצר שהוא כמבוי לענין דניתר בלחי או קורה אע"ג דאין ארכה יתר על רחבה הואיל ועכ"פ רבים בוקעין בו וכן מבוי שאין רבים בוקעין בו יש לו דין חצר ואינו ניתר אלא בב' לחיים או בפס ד' ומשהו ואיידי

דנקיט מתחלה יש מרתף שהוא כאוצר נקיט ג"כ זה הדין דהוי דומה בענין לשון וזה פשוט ותמי' על המפרש שלא פי' כן:

הכל נאמנים עיין בש"ק מה שכתב דהי' להרא"ש גרסא אחרת ולפענ"ד נראה דהפשט כפשוטו והי' גם להרא"ש גרסא דידן והוא דר"ז אמר לית כאן אפילו נשים משום דנשים אין נאמנות ע"ז מקשה נשים עצמן הן נאמנות וכונתו דהרי איתא לקמן במשנה פ' אלו עוברין ר"ג אומר שלש נשים לשות כאחת וכו' ר"ע לא כל הנשים שוות זה הכלל תפח תלטוש בצונן הרי מבואר עכ"פ דנשים נאמנות על תיקון המצות וחששות מחמוץ ונזהרות ואם כן גם על בדיקת חמץ בודאי נאמנות לזה מתרץ הירושלמי דס"ל לר"ז דלבדיקה אינם נאמנות משום דעצלות הנה ואם כן שפיר הוי גם להרא"ש גרסתם ודוק:

ודע דהר"י מטראני כתב דלבטל החמץ אינו יכול לעשות שליח משום דמילי נינהו ולא מימסרן לשליח ונראה לפענ"ד דעכ"פ אם עושהו שליח לבדיקה לבטל בודאי יכול לעשותו שליח כיון דעשהו שליח לבדוק ג"כ דלא הוי מילי דומי' דעושה שליח לקדש אשה דלא הוי מילי כיון דמוסר לו ג"כ טבעת קדושין וכן בעושה שליח לגרש ודע דנראה בעיני עוד לעיין דאפשר דהשליח יכול לעשות שליח לבדוק ולבטל ואע"ג דהקדוש מראדוש הביאו המרדכי בפ' האיש מקדש כתב דעושה שליח לקדש אינו יכול לעשות שליח מ"מ הרי כתב התם הטעם משום דקדושין אינם בע"כ משא"כ גט א"כ לפי זה כאן דהרי אין מעכב בידו לבדוק ולבטל כן נלפענ"ד לפום רהיטא:

אר"ש הדא דתימר בראשונה שהיו משוקעין בכופרנהים עיין בק"ע דמפרש שהיו יושבים בכפרים ולפענ"ד אין לשון משוקעים מכוון לזה ונראה לפרש דדוקא בראשונה שהיו רק משוקעים בכפירה שלהם דהיינו במה שכופרין א"ל דאבל במה שהחזיקו עכ"פ מדקדקים כיון שעסקו בתורה אבל עתה הם מקולקלין וחשודין לכל דבר:

ר"ה בשם רב אומר קלפו כמין גם עיין בש"ק שהקשה וכי טעמא דביש אתא לאשמועינן אמנם נראה לפענ"ד דהא דאמר בברכות דף י"א דעשה כדברי ב"ש לא עשה ולא כלום ואפילו חייב מיתה הוא משום דכיון דק"ש דאורייתא והוא עומד דוקא בשחרית ומטה א"ע דוקא בערב הוי הענין כמו בל תוסיף וכמו דמוסיף ה' מינים בלולב לא קיים המצוה כן ג"כ הוא באומר שגם העמידה והטי' שייך לקיום המצוה הוספה ולפיכך לא עשה ולא כלום משא"כ במידי דרבנן כגון בדיקת חמץ דהוי דרבנן דמדאורייתא בביטול סגי א"כ אם רוצה להחמיר ע"ע ולעשות כב"ש משובח דאפילו כל עיקר הבדיקה הוי חומרא וב"ה ל"ק רק דאינו צריך ודי בב' שורות העליונות משא"כ אם רוצה להחמיר כב"ש

משובח ודוק א"כ שפיר א"ל דאינהו אתי' לאשמועינן דמי שרוצה להחמיר כב"ש יבדוק כמין גם או ב' גמין:

הלכה ב

ע"ב **בש**"ק ד"ה אם חושש לפענ"ד לא זכיתי להבין דבריו פה דגם לכאורה לרש"י צריך להגי' ואינם כדברי ר' יוסי ודוק ועיין בלח"מ מ"ש ודבריו מכונים גם בלא"ה צ"ע לפענ"ד אירושלמי אמאי קאמר ר' יונה הכין צריכין וכו' הלא יש סברא דיותר חוששין מעיר לעיר ומחצר לחצר מבמקום למקום דכיון דלא זמן רחוק לית לן למימר דתיכף אחר שנבדקה חדר הלז באה תיכף חולדה וגררה מחדר שאינו בדוק:

הלכה ג

מחלפתי' שיטתא דר"י עיין בק"ע דפרושו דחוק ובעל ש"י רצה לפרש בענין אחר דחוק יותר ואפ"ה לא עלתה בידו ולפענ"ד דהכונה פשיטא דהמקשן הבין דר"י לא הצריך אלא אלו ג' בדיקות אבל אם שכח ולא בדק עד שעבר ג' זמנים א"צ לבדוק כלל לזה הקשה מאי סברה היא זו והיא שיטה מחולפת דקודם זמן ביעור החמיר והצריך ג' בדיקות ואי שכח והמתין עד אחר שעה ששית אינו מצריך בדיקה כלל לזה מתרץ לא צריכא דלא וכו' פי' דזה הדין דאם שכח זה לא הוצרך לאשמועינן דזה פשיטא אלא דאיהו בא לאשמועינן דעיקר בדיקה היא תמיד ג' פעמים:

כיצד הוא עושה כופה עליו כלי עיין בש"ע סי' תל"ד ויש לעיין מאי קושי' היא זו דקאמר הירושלמי כיצד הוא עושה וכי ליכא מקום צנעה אחר זולת כפית כלי ונראה דהבין דכל מקום צנעה שרי משמע דמותר להניחו אפילו בתוך כלי ולכסותו ולזה הקשה ליה הלא דרכן של שרצים לגלות כדאיתא בפ' קמא דחולין לזה מפרש דיכפה עליו כלי ובכה"ג אינם יכולין לגלות כמ"ש המ"א בס"ק ד'. עיין במ"א דמתמה מדוע בפסח לא סגי בכפית כלי כמבואר בסי' תמ"ו וכאן די בכפית כלי ולפענ"ד נראה לחלק דבפסח איכא חששא דאורייתא דלמא אתא למיכל מיניה דהוא איסור כרת דאורייתא משא"כ דהוי רק חששא דיטול חולדה ויגררנה ומה בכך הלא יבטל ומדאורייתא בבטול סגי ופשוט. א"נ שאני התם דכיון דיכול לבערנו מיד במציאה מדו שהה משא"כ כאן אכתי לא הגיע זמן בעורו: דף ג' **רצה** היא אחר הבשר וכו' ויש לתמוה לפי זה איך קאמר לעיל נשמעני' מן הדא וי"ל:

הלכה ד

ר"מ אומר חמץ משש ולמעלה מדבריהם עיין בש"ק דעמד מדוע לא קאמר הגמרא כן דגמרא משמע דגם לר"מ משש ולמעלה מדאורייתא ולפענ"ד לק"מ דכיון דר"מ אמר

סתם ושורפין בת"ש ואי הוה רק דרבנן איך הותר לשרוף תרומה ולהפסיד הקדשים כיון דמותר לאכול מדאורייתא אלא ודאי דמשש ולמעלה מדאורייתא אסור:

אמנם יש לעיין לפי דעת ר"מ בשיטת הירושלמי א"כ האי קרא דלא תשחט על חמץ דם זבחי מאי עבד ליה ר"מ יש לומר דס"ל כמ"ש הכ"מ בפ' ב' מה' חמץ ומצה ה' א' דאתא לאזהורי בשאר קרבנות בכל שאור לא תקטירו יעו"ש:

מיעטו מאכילת חמץ ע"ש בש"ק מה שתמה על הרמב"ן בתורה ולפענ"ד דודאי אי יכולין לומר דאך הוא מיעוט ממה שהוא נזכר בגופא דקרא ודאי עדיף מנימא דהמיעוט הוא בענין שהוא רבוי בקרא אלא דכאן א"א לומר בענין אחר כיון דר"מ דיום היינו ע"כ ט"ו דומי' דאינך ראשון דמובאים בבבלי כמו ולקחתם לכם ביום ראשון והיינו ע"כ ראשון ממש א"כ ה"ה כאן א"כ לפי זה א"א לדרוש אך כ"א בענין זה דאתי' למעט גם י"ד שעה א' קודם שקיעה ודוק משא"כ הרמב"ן שפיר כתב דגבי אך את שבתותי תשמורו כיון דאיכא למדרש דאך אתי' למעט ממה שמוזכר בקרא והיינו להתיר בפקוח נפש אין לנו לפרש ולומר דאתי' למלאכת המשכן לענין מיעוט מלאכה ודוק:

ודע דאין להקשות לר"מ דס"ל דרק מדבריהם אסור אחר שש א"כ אמאי אין מביאין תודה בע"פ דא"ל כיון דעכ"פ הוא ממעט באכילת הלילה דשאר תודה מותר לאכול בלילה שאחרי' ופשוט ועיין בצל"ח ביצה דף י"ט דהתעורר דיהיה מותר לאכל לחמי תודה כל יום י"ד דיבא עשה וידחה ל"ת דחמץ אמנם לפענ"ד נראה לומר דיש כאן ב' לא תעשה דלא תשחט על חמץ דם זבחי הוא ג"כ ל"ת וצ"ע ועיין בחדושי למס' חולין בפ' שלוח הקן שם הארכתי בענין דברי הצל"ח הנ"ל:

לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה ראיתי בשלום ירושלים בפ' ת"ל דהביא דעת הרשב"א דהא דאמרינן אין עשה דוחה עשה הוא דוקא עשה השוה אבל אם העשה הוי רק לאו הבא מכלל עשה נדחת מכח העשה ממש עיין במ"ל ר"פ א' מה' נערה ד"ה עוד והנה לכאורה יש להמתיק סברתו והוא כיון דקיימ"ל דעשה דוחה ל"ת א"כ האי עשה שהיא לאו שבא מכח עשה לענין זה נידן כלאו מה דעשה דוחה אותה ודוקא לענין ללקות עלי' הוא דאמרינן דהוי רק עשה דאין לאו מפורש בה אבל מ"מ כח לאו יש ג"כ בה והנה בספר יד דוד הקשה דא"כ מאי פריך בתמיד נשחט דף נ"ט ע"א אלא לר' ישמעאל בשיריב"ב מאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה ומאי קושי' הא עשה דהשלמה הוי רק לאו הבא מכלל עשה ואם כן אתי' עשה דואכלו אשר כפר בהם ודוחה העשה דהשלמה ולכאורה הוי קושי' זו קושיא עצומה אמנם יש לדחות ולומר דגמרא מקשה במ"כ ע"פ מה דהקשו התוספות איך יבוא עשה וידחה לעשה דהשלמה הא לא הוי בעידנה ותירץ

דדוקא בלא תעשה החמור בעינן בעידנה אבל עשה החמור דוחה עשה הקל אע"ג דלא הוי בעידנה והשתא לפי זה יש לומר דהכא פריך מאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה ואי משום דעשה דהשלמה כח לאו כיון דאתי' בתורת לאו א"כ במ"נ כיון דתורת לאו יש בו אינו דוחה כיון דלא הוי בעידנה ודוק:

והנה מסוגין שם מבואר דאכילת קדשים קלים הוי עשה גמורה וזה נעלם מהגאון בעל צל"ח בחדושיו לביצה דף י"ט ע"ש. ודע דלפי דעת הירושלמי פה הוי באכילת חמץ בפסח עשה ג"כ אמנם בגמרא דידן לא משמע כן ועלתה ברעיוני לומר דגמרא דידן ס"ל דהיכא דהלאו הבא מכלל עשה סותר הלאו המפורש אינו נדון אפילו בכלל עשה וכאן דכתיב שבעת ימים תאכל מצות משמע אבל לא חמץ נשמע הא קודם השבעת ימים מותר החמץ ובאמת זה סותר הלאו דלא תאכל עליו חמץ דמשמע לר"י דקאי אפילו אעשיות הפסח ואם כן מחצות ואילך אסור החמץ מדאורייתא ואם כן הרי הלאו הבא מכלל עשה סותר הלאו המפורש ובכה"ג אינו ניתן לדרש ודוק. ובזה מסולק תמיהת המזרחי דהקשה אמאי לא נידוק ג"כ משבעת ימים תאכל מצות ולא חמץ ויהיה עובר בעשה ג"כ האוכל חמץ בפסח ולפי הנ"ל יובן רק הירושלמי אינו סובר חלוק זה והלכה כגמרא דידן:

ע"ב **עיין** בש"ק ד"ה רבי אומר פסולות היו עיין שקיהה על דברי התוספות וכל קושיותיו אינם לפענ"ד דמ"ש דגרסא שלפנינו הוא רבי אומר זה ליתא ובודאי הוא טעות דאיך יביא הירושלמי דברי רבי אחר דברי אמוראי ובודאי גרסת התוספות נכונה טפי דצ"ל ר"ח ומה הקשה דהו"ל לשרוף מיד בבוקר כיון דאין משהין את המצות לא ידעתי איך הבין קושי' זו אר"ח בבבלי דקאמר דנפסלות היו בלינה ואם כן קושיתו עכ"פ במקומה עומדת וע"כ צריכין לומר דאף על גב דאין מחמיצין את המצות מ"מ בע"פ לא חלקו בין שריפה לשריפה ועבדינן הכל שריפת חמץ ושריפת אלו הלחמים הפסולים בפעם א'. ועיין לקמן בירושלמי דף י"ב ר"ש ב"י בעי אם קודש הוא ישרפנו במקומו ועיין בק"ע בפירוש הנ"ל יעו"ש היטב גם בלא"ה איך אפשר לומר דס"ל לירושלמי בי"ד גופא היו מביאין התודה א"כ קשי' הא ברייתא דאין מביאין תודה בפסח פשיטא וע"כ צריכין לתרץ כדמתרץ הגמרא דידן דאין מביאין בע"פ וטעמא מסתבר דאל"כ יביאו קדשים לבית הפסול אלא דעל זה היה מקום לומר דס"ל דמותר לאכל הלחמי תודה כל היום דאתי' עשה דאכילת קדשים ודוחה הל"ת כמו שהקשה הצל"ח בביצה אלא דיש לדקדק עכ"פ איך רשאים להמתין לי"ד הא עכ"פ היכא דאפשר לקיים אין עשה דוחה ל"ת והלא היה אפשר להקריב התודה בי"ג ואיך רשאים להמתין לכתחלה גם בעבר בהמתין לפי"ז

הוי בא ע"י פשיעה ואין עשה דוחה ל"ת היכא דבא ע"י פשיעה עיין תוס' עירובין דף ק' ע"א וכעת קצרתי ועיין לקמן ירושלמי דף ד' מבואר בהדי' דאינו כן ודף ז' ג"כ נימר אם נעשה נותר יעו"ש בק"ע:

הלכה ה

תני ב' פרות חורשות וכו' ויש לעיין מאי הוצרכו לזה הסימן והלא היה סימן בלחמי תודה ואפשר כיון דזה לא הוי סימן רק בנשפך דם של א' משא"כ היכא דלא נשפך לפיכך הוצרכו לזה הסימן ופשוט

נראה כחורשות ויש לדקדק א"כ איך קאמר מ"ד ב' פרות בחול וקשה כיון דרק נראות כחורשות א"כ לא הוי מלאכה וא"כ בשבת

אמאי לא וצ"ל משום מראית עין אלא דבחול דלא הוי מראית עין רק באיסור מנהגי' דעשיות מלאכה לא חששו למראית עין משא"כ בשבת דהוי חשדא דמלאכה דאורייתא אסור:

הלכה ו

דף ד' **שהשלישי** שנגע בראשון נעשה שני עיין במפורש דהוא תירץ כדמתרץ בבבלי בוולד וולד עסקינן והירושלמי לא פריך קושית הבבלי דאין אוכל מטמא אוכל משום דס"ל כאביי או כרב אדא ועיין שם בתוס' לשיטת ר"ת דס"ל למקשן דאין אוכל מטמא אוכל אפילו מדרבנן והקשה מהרש"א א"כ גם לר' אדא קשה אמאי אין שורפין תרומה טהורה ולפענ"ד לרב אדא ל"ק דא"ל דמתניתין דקתני דאין שורפין איירי במשקין תרומה דסתמא קתני תרומה טהורה עם הטמאה משא"כ ברישא דקתני בהדיא בשר שנטמא באב הטומאה הרי איירי בהדיא באוכל ושפיר מקשה ופשוט:

שנטמא בכלי זכוכית עיין בש"ק מה שהקשה על הרמב"ם ולפענ"ד נראה כיון דר"י פליג אבר קפרא ואמר בין זה ובין זה דבר תורה הוא משום דלא רצה לתרץ בר קפרא משום דס"ל כר' ירמיה דכלי זכוכית רק תולין וא"כ שפיר הרמב"ם כר"י דודאי הלכתא כוותי' נגד בר קפרא:

עיין בירושלמי לעיל דף ג' ע"ב הקדישו מוקדש עשאו תרומה אינה תרומה שלא נתנה תרומה אלא לאכילה ראיתי בספר ש"י דרצה לפשוט מזה ספיקא דפ"ח דרצה לומר בטריפה דרבנן חייב במתנות ויש מכאן ראיה דפטור כמו דאמרינן כאן דגזרת חכמים מפקיע מתרומה ולפענ"ד נראה דיש לדקדק בלשון דקאמר עשאו תרומה אינה תרומה ומדוע לא קאמר דאינה חייבת בתרומה אלא ודאי הכונה הוא דאם עשאה על כרי אחר תרומה הוא דאינו תרומה כיון דחכמים גזרו עלי' איסור אכילה כעת אינו יכול לחוב

לכהן ובכה"ג ודאי מהני גזירתם אבל בודאי אכרי גופא שהוא עצמו טבל עכ"פ צריך להפריש כעת דלא הפקיעו רבנן חלק כהן וקצרתי:

הלכה ז

ע"ב **טמא** הוא טמא ואינו נעשה אב הטומאה לטמא עיין בש"ק מ"ש הפשט בשם הרשב"א ומ"ש הש"ק לקיים פשט שלו והוא דדרש באם אינו ענין צ"ע דא"כ לא נעשה אב הטומאה לעולם אפילו בנגע במת גופא דהרי הקרא איירי באהל המת ודוק ועיין ברמב"ם בה' טומאת מת וא"כ איך תני טמא מת ואי דמאן דתני טמא מת לא דריש ליה לענין אם אינו ענין ואוקי הוא למעוטי כלי חרס א"כ תקשה תו אמאי לא תני בטמא מת כיון דמוקמינן הוא למעוטי כלי חרס מאב הטומאה אלא ודאי כפשט דרשב"א ודוק:

הלכה ח

ר' יוסי בשם ר' יוחנן הכל מודים בששה עשר וכו' עיין בש"ק דבא להשוות ב' התלמודים ודוחק כיון דבבלי וירושלמי אמרו בשם ר"י א"כ ממ"נ אי ס"ל לר"י אליבא דר"מ דמשש ולמעלה מדבריהן א"כ מדוע נקיט הבבלי הכל מודים בשבע ודוחק לומר דהתלמידים שם שינו בדברי ר' יוחנן וכתבו דבריו ע"פ מה שהסכימו ודוק אמנם נראה לפענ"ד לומר ע"ד פשוט דר' יוחנן ב' דברים אמר הכל מודים בשבע והכל מודים בי"ד והוא דאי אשמועינן בשבע ה"א דוקא בהא הכל מודים דא"ל משום דכיון דקודם הלילה ליכא כרת וגם לא בדילי מיניה א"כ שיהוי דביעור לא משהינן דגזרינן דילמא אתא למיכל משום הכי שורפין טהורה ג"כ תיכף עם הטמאה שלא לשהות אבל בששה עשר דאיכא כרת וחמור אסורה ה"א דמשום חומרא בדיל קמ"ל דאפ"ה שורפין אהדדי ואי אמר הכל מודים בששה עשר ה"א איפכא הואיל וחמור אסורה וגם הואיל והבערה בחנם אסור בחה"מ קמ"ל דאפילו בי"ד שורפין אותן אהדדי כנ"ל ודוק ומיושב ג"כ בזה מה שיש לדקדק לתי' הש"ק דהו"ל לשנות הכל מודים בשעה אחת קודם הלילה:

דף ה' **וירבו** ר"מ ור"ש על ר' יוסי אע"ג דודאי הלכה כר' יוסי נגד ר"ש וכן נגד ר"מ דאפילו נגד ר' יהודא קיימ"ל כר' יוסי עיין עירובין בבלי דף מ"ו מ"מ עיין ביצה בבלי דף כ"ז דהיכא דשנים המה לנגדו לית הלכה כר' יודא נגד ר"מ ור"ש אלא דיש לעיין דלמא דוקא נגד ר"י דאין הלכה כוותיה נגד ר' יוסי ה"ה נגד ר"מ ור"ש ג"כ אין הלכה כותיה אבל ר"י דאפילו נגד ר' יהודא הלכתא כוותי' היה מקום לומר דאפילו נגד ר"מ ור"ש נמי הלכה כוותיה אמנם מירושלמי פה מבואר בהדיא דנגד תרווייהו אפילו כר' יוסי לית הלכתא ועיין ובתשובת שלי בארתי בענין זה דברי הרמב"ם בשבע בן בכרי וכאן אין מקומו:

תפתר בתלוי' שאין דעתו לשאול עליו עיין בבלי נדרים דף נ"ט דמשני בתרומה ביד כהן דלא מצי מיתשל עליה ועיין בראש שם דמביא ב' שיטות דלשיטת רבינו אליעזר ממיץ אפילו כשהיא ביד כהן נמי מצי הבעלים למיתשל עליה אמנם לפירוש הראשון כיון דאתי' ליד כהן שוב אין הבעלים יכולים ליתשל עליה ויש ראיה לשטת ר"א ממיץ מסוגין דמשני תפתר בתלוי שאין דעתו לשאול ומדוע לא משני דאיירי שהיא ביד כהן שאינו יכול לשאול אלא ודאי משמע דס"ל דאפילו כשהיא ביד כהן נמי יוכל ליתשל עליה ופשוט ובחדושי למס' עירוכין הארכתי:

ע"ב **הגע** עצמך שהיתה נתונה ע"ג גחלים א"ל לכשיתננה עיין בק"ע ויש לעיין לפי זה איך מקשה הירושלמי לעיל הא מפסיד שצריך לשרוף עצים הלא יכול ליתן אצלה התרומה טמאה אחר שמונחת ע"ג גחלים:

דף ו' **על** הארץ תשפכנו כמים לא התרתי לך את דמו אלא בשפיכה עיין בק"ע ועפ"ז נראה לפענ"ד לישב מה דקשה לכאורה בבבלי דף כ"ג ע"ב דפריך ולחזקי' למאי הלכתא איתקש לדם ומשני כדר"י מניין לדם קדשים שאינו מכשיר וכו' וקשה הא תרי על הארץ תשפכנו כמים ובשלמא לר"א אוקי חד לדם קדשים שאינו מכשיר ליקש למים דמותר בהנאה אמנם לחזקי' הוי חד יתירה אמנם לפי דרש הירושלמי ניחא דאוקי להא דלא התרתי לך את דמו אלא בשפיכה ודוק ועיין מ"ש מזה לקמן ר"פ כל שעה:

פרק כל שעה

הלכה א

זאת אומרת שמותר להאכילן לבהמת הפקר עיין בבלי ברש"י דף ה' ע"ב ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה וכתב רש"י דאל"ה יאכילנו לכלבים ויש לעיין מניין ראה רש"י ז"ל דלרבנן דר"י מותר להאכילה לבבהמת הפקר ובירושלמי מבואר דיש עכ"פ פלוגתא בזה ואפשר דרש"י נקיט לכל מ"ד יאכילנו לכלבים למאן דמתיר לבהמת הפקר או יטלנו לים ע"י פרור למאן דאוסר לבהמת הפקר:

ודע דיש לעיין למ"ד דמותר לאכילה לבהמת הפקר א"כ לפי זה יש לחוש להערמה לכאורה שיפקיר בהמתו ויאכילנה חמצו ואח"כ יזכה בה ועיין לקמן בפ' במפקיר חמצו בי"ג יעו"ש ודע דלשון המשנה לכאורה מורה דאסור להאכילה לבהמת אחרים מדקאמר הלשון מאכיל לבהמה לחיה ולעוף ולא קאמר לבהמתו כיון דלבהמת אחרים בכל פעם שרי אלא ודאי דס"ל דאפילו לבהמת אחרים אסור ואם כן לפי זה למאן דדייק דמותר להאכילה לבהמת הפקר מדקתני או מטיל לים קשי' אדדייק מסיפא לידוק מרישא איפכא. אמנם הנראה היא דהנה נראה מלשון הברייתא דיליף מקרא דלא יאכל חמץ

היום ולכאורה אמאי הוצרך הברייתא מלת היום כיון דלא יליף רק מקרא דלא יאכל חמץ דאסור להאכילה לבהמת הפקר אלא ודאי דס"ל לברייתא דדוקא בתוך הפסח דאיכא איסור כרת הוא דהחמירה תורה ואסרה להאכילה לבהמת הפקר ומשום הכי כתיב לא יאכל וסמך ליה היום אתם יוצאין אבל משש שעות ולמעלה מותר עכ"פ להאכילה לבהמת הפקר והשתא לפי זה י"ל ואיידא אמרה דא דקאמר הירושלמי קאי אדלעיל דהיינו הברייתא זאת אמרה להן כן דמשש שעות ולמעלה מותר עכ"פ להאכילה לבהמת הפקר ודוק והוא מדיליף ליה מסמיכות היום אל לא יאכל משמע דקודם מותר להאכילה לבהמת הפקר ודע דקשה לי עכ"פ מזה על הרמב"ם פ' א' מה' חו"מ דכתב דאוכל כ"ש חייב מדכתיב לא יאכל א"כ לפי זה איך למד הירושלמי כאן לאסור להאכיל לבהמת הפקר הרי צריך לאסור אכילת כ"ש וביותר קשה לי לפי מה דאיתא לקמן ע"ב ובירושלמי פ' ג' דערלה לא יאכל חמץ לחייב את המאכיל כאוכל או אינו אלא לאסור בהנאה הרי כבר נאמר לא תאכל ואם כן לפי זה איצטריך לא יאכל לחייב את המאכיל כאוכל ואיך יליף הירושלמי מינה לאסור להאכיל לבהמת הפקר ונראה לפענ"ד לומר דברייתא הלז יליף לה מויו יתירה מדכתיב ולא יאכל חמץ ואתי' הויו יתירה לרבות כלבים של הפקר או לרבות המאכיל כאוכל ומיושב בזה מה שקשה לכאורה דהוי ליה לגמרא לומר בפסחים א"ב בין חזקי' לר"א כלבי' של הפקר ולפמ"ש ניחא אלא דלזה יש לתרץ דברייתא הדא ס"ל כר' יצחק בירושלמי התם דס"ל דלחייב מאכיל כאוכל א"צ דנלמוד מק"ו דשרצים הקל דעשה בו מאכיל כאוכל ולפיכך אוקי לאסור להאכיל לבהמת הפקר ודוק. והנה ולפי זה יש לומר דבהא פליגי הנהו אמוראי בירושלמי פה דמאן דס"ל דמותר להאכילה לבהמת הפקר מוקי קרא דלא יאכל לחייב את המאכיל כאוכל וכ"ת דזה נלמד מק"ו דשרצים א"ל דס"ל אין מזהירין מן הדין וא"כ ליכא פסוק לאסור להאכיל לבהמה של הפקר אמנם האינך ס"ל כרשב"י דס"ל במסכת סנהדרין דף ע"ד ע"א גבי עובד ע"ז ניתן להצילו בנפשו דעונשין מ"ה ואם כן לא צריך קרא לא יאכל לחייב המאכיל כאוכל כיון דנלמוד מק"ו דשרצים הקל וכ"ת אין מזהירין מ"ה כיון דאיהו סובר כרשב"י ודוק. אמנם באמת שוב ראיתי במס' מכות דף י"ד דקאמר בהדי' דאפילו למאן דס"ל עונשין מ"ה אין מזהירין מ"ה אמנם נראה לומר עפמ"ש דהיכא דאיכא עשה מזהירין מ"ה א"כ כאן בזה המאכיל דאיכא עכ"פ עשה דמשעה שהגבי' להאכיל לחבירו קנאה ומחויב בעשה דתשביתו וא"כ תו שפיר מזהירין מ"ה. שוב ראיתי בספר שלום ירושלים דרצה לומר דמאן דס"ל דבא לאסור להאכיל לבהמת הפקר ס"ל כר' אבוה ואיתר ליה לא יאכל לאסור להאכיל לבהמות הפקר ונעלם ממנו דברי הירושלמי לקמן ע"ב דמוקי לעשות

מאכיל כאוכל שוב מצאתי בספר תאמי צביה סי' כ"ח שהביא דברי הש"י הלז בשם תשובת פ"י חלק או"ח סי' י"ב וע"ש מ"ש:

והא כתיב ולחם וקלי וכרמל א"ל שני' היא שקבע הכתוב זמן ולא רצה הירושלמי לתרץ בגמרא דידן מדכתיב קצירכם שלכם יהיה דס"ל כקושית התוס' דהרי איצטריך קצירכם ולא קציר מצוה ופשוט ודע דלפי דברי הירושלמי לא קשה ג"כ מנזיר כיון דגם לנזיר יש רק קביעת זמן ומשום הכי אמרינן דמערבין לנזיר ביין ודוק. ואע"ג דלנזיר עולם ולנזירות שמשון ליכא קביעות זמן י"מ כיון דקרא קאי גם אכל נזירות אפילו אסתם נזירות דהוא ל' יום א"כ ע"כ לא יאכל דקאמר קאי רק אאכילה ודוק:

והא כתיב ולחם וקלי וכו' עיין בק"ע דפי' ותנן קוצר לשחת וכו' והוא כדאיתא בבבלי דף כ"ג ועיין בחתם סופר ח' או"ח סי' קכ"ח דהביא קושיא דהול"ל ממתני' דבסדר מועד דתנן שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ואי דאסור בהנאה איך נטלו שכר הא הוי רוצה בקיומו דומי' דשוכר פועל לעשות עמו ביי"נ וי"ל דבאמת הירושלמי דלא הביא הא דקוצר לשחת משום דסמך באמת על הב' משניות אלו אמנם לפענ"ד בלא"ה לק"מ כמ"ש התוס' שם בד"ה קוצר לשחת דמהא דקוצר לשחת לא פריך דחדש דאסר רחמנא הוא דוקא כשנגמרה התבואה ולא פריך אלא ממאכיל לבהמה וא"כ י"ל דהא דנטלו מתרומת הלשכה היה רק עבור שמירה מבהמה כמ"ש התוספות ביבמות דף קכ"ב ד"ה של עזקה דאל"כ היה מן המשומר ולא היה מן המותר לישראל יעוי"ש וא"כ י"ל דלא נטלו שכרן כ"א עד שלא נגמרה התבואה ומשנגמרה לא היו נוטלין שכר ולא תקשה א"כ קנו אותה בהבטה בהפקר כמ"ש התוס' יו"ט בשקלים דלא קונה הבטה כ"א במעשה כל דהו ואחר שנגמרה נשמרו ממעשה כל דהו דוק שם:

וכבוד אחי הרב הגאון מו"ה אברהם ראזינבוים סג"ל נ"י הקשה אהא דמשני הגמרא קצירכם שלכם יהיה דלמא דוקא משעת קצירה הוא שלכם וא"כ דלמא דוקא משעת קצירה עד עצם היום הזה או עד הביאכם בזמן דאיכא עומר הוא דמותר בהנאה ונ"ל ליישב דזה אין לומר דלא תאכלו עד עצם היום הוא נחלק דעד קצירה הוא אסור בהנאה ומקצירה ואילך מותר בהנאה ורק באכילה אסורה דזה אינו במשמע אלא עד הביאכם הכל בשוה זה יש לומר לשיטת הבבלי אבל בירושלמי באמת מחמת קושיא הנ"ל לא רצה לתרץ כתי' הבבלי ודוק:

העושה אספלנית משור הנסקל ומחמץ שעבר עליו הפסח וכו' עיין בש"ק ויש לתמו' עוד אמאי נקיט דוקא מחמץ שעבר עליו הפסח כיון דס"ל דלא יאכל רק איסור אכילה משמע אמנם מה שהקשה בש"ק נ"ל לתרץ דאף דס"ל להאי לישנא לא יאכל לא משמע רק

איסור אכילה מ"מ אפ"ה אסור שור הנסקל וחמץ בפסח בהנאה כדיליף בבבלי דף כ"ד ע"א מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ואוקמינהו באם אין ענין אוקמינהו לכל איסורין דהיינו חמץ בפסח ושור הנסקל אלא דלפי זה דכיון דהוי רק באם אין ענין אוקמינהו דוקא למה שהוא דרך הנאתו אבל לא לרבות אפילו במה שאינו דרך הנאתו אבל אי הוי ילפינן לה מלא יאכל והוי אמרינן דמשמע א' אסור אכילה וא' איסור הנאה א"כ הוי אסרינן אפי' שלא כדרך הצאתו דכיון דילפינן מלשון לא יאכל משמע שלא תבוא לידי הנאת אכילה כמ"ש רש"י א"כ אם אתה מתיר להניח ע"ג מכות הרי תוכל לבוא לידי הנאת אכילה שלוקח בדמים דבר מאכל ודוק:

שני' היא שקבע הכתוב זמן ויש לעיין לפ"ז לר"ש דס"ל חמץ לאחר זמנו בלא כלום א"כ כיון דמותר לאחר זמנו א"כ יהיה בתוך זמנו מותר בהנאה ויש לחלק דשאני התם דניהו דאם עבר והניחה עד לאחר זמנו מותר מ"מ לא סתירה התורה לכתחלה רק אמרה תשביתו ולא יראה ולא ימצא משא"כ גבי חדש התירה התורה להניחה רק קבעה זמן עד זמן הקרבת העומר ופשוט. שוב ראיתי בספר שלום ירושלים וראיתי דהביא קושי' זו בשם הצל"ח ואין ספר זה בידי וראיתי דרצה לתרץ דשאני כאן כיון דכתיב לא יאכל דמורה שלא יבוא לידי אכילה ומבואר איסור הנאה בהדי' ולפענ"ד דזה דרשה דחזקי' דמחלק בהכא בין לא תאכל ללא יאכל אבל לר"א דס"ל גם לא יאכל ולא תאכלו א' איסור אכילה וא' איסור הנאה במשמע לא דריש כן ואם כן לפי זה שפיר הקשה כמו דמשני הירושלמי על ר"א מלחם קלי וכרמל לא תאכלו דאפ"ה לא משום איסור הנאה מדקבע זמן א"כ בחמץ נמי נימא כן:

אמנם באמת זה ליתא דהרי בירושלמי דרש בהדי' לקמן אליבא דר"א לא יאכל לחייב את המאכיל כאוכל א"כ לפ"ז הרי אנו רואין גם לר"א דרשינן ליה וא"כ שפיר עולה תרוצו הנ"ל דלר"ש אתי' לא יאכל גבי חמץ לאסור בהנאה שלא תאמר הואיל ויש לו היתר אח"כ אלא דלפי זה אין לנו למוד לר"ש לחייב את המאכל כאוכל אמנם באמת כבר בארתי לעיל דר"ש יכול לסבור כר"י דס"ל דילפינן מק"ו דשרצים ואי דאין מזהירין כיון דאיהו ס"ל עונשין מ"ה:

אמנם באמת י"ל דהצל"ח הקשה יפה דהרי חזינן לר"א דס"ל דלא יאכל לא תאכל משמע א' איסור אכילה וא' איסור הנאה ואפ"ה גבי חדש תנן דקוצר לשחת ומאכיל לבהמתו משום דשיערו חכמים דכיון שקבע הכתוב זמן בודאי לא אסרה תורה רק אכילה א"כ לפ"ז לר"ש דס"ל דחמץ מותר לאחר זמנו גם אנחנו לא היה לן לאסור בהנאה תוך זמנו

אף דכתיב לא יאכל מהראוי לומר דאתי' לרבות מאכיל כאוכל או דבר אחר אבל לא לאסור בהנאה כיון דקבע הכתוב זמן. אמנם לפמ"ש לק"מ ודוק:

גם מה שרצה שם לומר דטעם הרמב"ם דנקיט דרשה דלא יאכל הוא מחמת סברה הנ"ל דאע"ג דקיימ"ל כר"א דא' איסור אכילה וא' איסור הנאה מ"מ כאן הי' סברה להתיר בהנאה ג"כ ליתא כיון דגמרא דידן לא סברה זה הסברה מדוע יחוש לירושלמי במקום שגמרא דידן פליג.

אמנם היותר נראה לפענ"ד מיושב דברי הרמב"ם ע"פ מה דכתב המ"ל ריש ה' מעילה דאע"ג דר"א ס"ל א' איסור אכילה וא' איסור הנאה מ"מ עכ"פ אין לוקין על איסור הנאה יעו"ש דהוי כחצי שיעור אלא דאפשר דגבי חמץ לוקין מדאפקינן בלשון לא יאכל ואתי' לר"א לא יאכל לחייב מלקות על הנאה:

ודע דראיתי בספר שלום ירושלים שם דמביא קושי' ספר א' אתוס' ב"ק דף ע"ב דכתבו דתקרובת ע"ז אינו אסור מדאורייתא רק מדרבנן והקשה א"כ איך פריך בבבלי ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז ומאי פריך הלא תקרובת ע"ז אינו אסור בהנאה אמנם נראה בעיני לומר דלכאורה בלא"ה קשה גם מתחלה שם דפריך ואימא כמים הנסכים על גבי המזבח א"כ תקשה אמאי כתבה רחמנא כלל כמים כיון דבלא"ה לא תאכל משמע בין איסור אכילה ובין איסור הנאה אמנם נראה ע"פ מ"ש המ"ל הנ"ל דאף דאיסור הנאה ג"כ במשמע מ"מ אין לוקין עליו דהוי רק כחצי שיעור משא"כ גבי מעילת קדשים דלוקין גם על הנאה יעו"ש במ"ל ואם כן לפ"ז יש לישב דשפיר פריך דלמא כמים היינו כמים הנסכים על המזבח ואתי' כמים להורות דאפילו על הנאת הדם ילקו כמו דלוקין על הנאת מים הנסכים דהוי קודש ודוק:

ודע דהתוס' בקדושין בסוגיא דהמקדש בערלה הקשו דלחשוב ג"כ במקדש בע"ז ותירצו דבע"ז אפילו קידש בדמיהן נמי אינה מקודשת דתופסת הדמים ויש לעיין לשיטת התוס' בב"ק דתקרובת אסור בהנאה רק מדרבנן וא"כ בודאי אינו תופסת דמים א"כ לחשוב במקדש בתקרובת ע"ז וצ"ל דתני ושייר ושייר ג"כ חמץ בפסח ועיין ברשב"א שם ועיין בקונטרס לכללא דתני ושייר:

אמנם מה שהקשה הגמרא אח"כ ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז ע"ז הדרה קושיתי ראשונה דא"כ אמאי כתבה התורה כלל כמים ע"כ נראה דקושית הגמרא נימא דבזה אתי' לגלוי דמים שנשפכין לפני ע"ז אסורין בהנאה ומנ"ל דהתורה אתי' פה להורות היתר הנאה מה שאין במשמעות הלאו דלא תאכל משמע ג"כ איסור הנאה והוי הענין כמו דקאמר הגמרא לקמן בנערה המאורסה הרי זה בא ללמד ונמצא למד וא"כ דלמא

אתי' ללמד דמים הנשפכין לע"ז אסורין בהנאה ודוק ומיושב לפ"ז קושית הספר הנ"ל וגם הדקדוק ולשיטת הרמב"ם דס"ל דתקרובת ע"ז הוי בכ"ש דכתיב לא ידבק שפיר מקשה הגמרא ואימא כמים הנשפכין ואתי' ההיקש להורות דאפילו בכ"ש אסור ודוק

ומ"ש בספר ש"י דמדלא מקשה הירושלמי קושית בבלי ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז הוא משום דס"ל דתקרובת ע"ז אינה אסור בהנאה מדאורייתא זה ליתא דאכתי קשה עכ"פ אמאי לא פריך קושית הגמרא ואימא כמים הנסכין על גבי המזבח אלא ודאי דירושלמי לא חש לקושי' זו מכח קושיתי הנ"ל דא"כ כמים דכתב רחמנא ל"ל כקושיתי הנ"ל ודוק:

דף ז' **ר'** ירמיה בעי פטר חמור שהמית וכו' עיין בסנהדרין דף פ"א ע"א מי שנתחייב ב' מיתות נדון בחמורה ועיין ברמב"ם פ' י"ד מה' סנהדרין ואין זה דומה לכאן דשאני התם דהטעם משום דאטו אתגורי איתגר כדאיתא בסוגין שם משא"כ כאן דא"ל הואיל והמ"ע הוא בעריפ' א"כ אפי' בהרג הנפש נמי צריך לקיומי בי' דוקא המ"ע וערפתו:

ודע דיש לעיין לפי מה דאמר הגמרא שם במי שנתחייב בב' מיתות דנדון בחמורה דאיירי בנגמר דינו לעבירה קלה וה"א גברא קטילא הוא קמ"ל והכל קשה מדוע לא נימא כיון דכבר נגמר דינו א"כ באמת הוי גברא קטילא אמנם הנראה בעיני הוא הואיל וקיימ"ל דאי אמר א' יש ללמד עליו זכות מחזירין אותו א"כ כל זמן שלא עבדו ליה דינא עדיין לאו נגמר דינו הוא ולאו גברא קטילא נקרא דשמא יבוא א' וילמד עליו זכות והשתא לפ"ז מתורץ קושית התוס' שם במאי דהקשו דהו"ל עדות שא"א יכול להזימה ולפי הנ"ל ניחא כיון דאי אתא א' וילמד עליו זכות מחזירין ליה ודו"ק. ואולי יש לכוון זה בכונת הגמרא מ"ד גברא קטילא והוי עדות שא"א יכול להזימה קמ"ל:

והשתא לפ"ז יש לעיין דגבי פטר חמור דהוי מ"ע בעריפה א"כ הוי כחמור קטילא וא"כ ליכא סק לה וליכא למימר דאי בעלים פודים אותו זה ליתא דבעלים ודאי לא יפדוהו כי דהוי חייב סקילה. גם יש לדמות למ"ש התוס' בפסחים דף מ"ו ע"ב דהואיל ואי בעי פריק הואיל ויש איסור ממון לא אמרינן הואיל וה"ה כאן:

ודע דמה מאד תמוהים בענין הנ"ל דברי הכ"מ בפ' יוד מה' נזקי ממון ה' ד' דכתב דבערת הרע מקרבך לא שייך אלא באדם וזה נגד גמרא מפורסמת בחולין פ' שלוח הקן דקאמר בעוף שהרג את הנפש דצריך להביאו לב"ד ולקיומי ביה ובערת הרע מקרבך:

נימר אם נעשה נותר עיין בק"ע ומזה ג"כ ראי' דס"ל לירושלמי דמותר להקריב תודה בע"פ ועיין מ"ש לעיל:

הלכה ב

אבל במקום שנהגו לאכול פת של עכו"ם עיין בש"ק שדחה דברי תוספות יו"ט ואין דבריו נכונים דשפיר קאמר הירושלמי דאי במקום שנהגו הרי מותר באכילה ואיך קתני סתמא מותר בהנאה כיון דבפת של פלטר מותר אפילו באכילה ומדוע ינקוט התנא דוקא הדין בפת של בעל הבית ופשוט:

ועיין בש"ע יו"ד דדעת הכלבו הוא להתיר בפת של בעה"ב במקום שאין פלטר עכו"ם מצוי ע"ש בס"ג ח':

בש"ק ד"ה לא ישכיר מה שהקשה א"כ מאי פריך למ"ד מותר לק"מ כיון דס"ל מותר בהנאה א"כ אפילו יושב ומשמר מותר וק"ל. אמנם באמת החילוק שכתב הש"ק כתב ג"כ בח"י יעו"ש:

על מצות ביעור חמץ בגמרא דידן הגירסא על ביעור חמץ ולא על מצות ואפשר לומר דלפי גרסת הירושלמי דמשרכין על מצות ביעור חמץ א"כ כלול בעל מצות גם הבדיקה והבטול אף דמברכין על מצות בפתח מ"מ מצינו דכתיב מצות ה' ברא וקאי על כל המצות ועיין מ"ש המ"א בה' תפילין סי' כ"ה גם אפשר לומר דס"ל לירושלמי כת"ק דמס' סוכה דמברכין על ב' מצות כא' ודוק:

אם הי' שבת או יו"ט רב אמר כופה עליו כלי ובתוס' בבבלי כתבו דאע"ג דאין כלי ניטל וכו' מ"מ כאן שרי דלמא אתא למיכל מיניה ויש להבין לפ"ז מ"ש דאסרו דחיפת קנה והתירו טלטול כלי לצורך דבר שאינו ניטל ואפשר לחלק אמנם לפי תירץ הראשון של תוס' בלא"ה ניחא:

ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה עיין בשלום ירושלים שרצה לדחות דברי הפ"ח והדיחוי הראשון חוזר ונראה דגם בדבריו הרגיש הפ"ח אלא דחשש דהרי אפילו בנוקשה רצו התוס' לומר דלא פלוג ואסור לשהותו ואף דהטור פליג מ"מ בנדון דידיה דאף דהוי חצי שיעור מ"מ הוי דבר חשיב ואפשר דחייב לבער אפי' מדאורייתא יש לאסור:

עוד ראיתי דעמד שם על דברי התוס' במסכת פסחים דף כ"ז ד"ה מעילה דהניחו בצ"ע ובסוכה דף י"ג ד"ה אשה כתבו דבוררת לאו דוקא וכן הוא באמת משמע הלשון ירושלמי דקאמר רק יכולה לברור וכו' יעו"ש במח"כ לא הרגיש שהי' לפני התוס' הגירסא בירושלמי ג"כ זה הברייתא דמס' סוכה וכך היה כתיב תני אשה היתה בוררת חטין לאור של בית השואבה תני יכולה אשה לבור חטים לאור המערכה וע"ז מקשה ולא היו מועלת ושייך שפיר הלשון לא היו דאי לא הי' כ"א הגרסא כמו שכתוב לפנינו היה יותר מכוון הלשון ולא היתה מועלת אלא ודאי דהקושי' על הב' ברייתות וזה מבואר מלשון התוס' דכך היתה הגרסא לפניהם דהרי כתבו בירושלמי הקשו האיך בוררת הא איכא מעילה

דשמן ופתילה וכו' וקשי' שמן ופתילה מאן דכר שמיה הרי בירושלמי לא הזכיר רק לאור המערכה אלא ודאי כמ"ש והשתא לפ"ז התירץ התוס' הוא דחוק במה דכתבו דבוררת לאו דוקא דאדרבה מבואר דדוקא דהרי בברייתא הראשון נקיט אשה בוררת ובברייתא שני נקיט יכולה לברור ופשוט:

והנה מה שהבין דהא איסורא איכא היינו רק איסורא דרבנן ג"כ ליתא רק בלשון ראשון לא הי' מדייק הא איסורא איכא ומשני דרק מעלה בעלמא וע"ז שפיר כתב רש"י שם יעו"ש אבל באיכא דאמרי היה מדייק דדוקא מעילה הוא דליכא אבל עכ"פ הוי איסור דאורייתא אלא שאינו חייב קרבן מעילה וע"ז שפיר הקשו התוס' דע"כ מבואר דאפי' איסור דאורייתא ליכא מדמתרץ בירושלמי אהא דאשה היתה בוררת דקול ומראה אין בו משום מעילה וקשה הא עכ"פ הוי איסור דאורייתא אלא ודאי דאפילו איסור דאורייתא ליכא וע"ז דחקו התוס' א"ע בסוכה ותירצו דהכונה הוא שהיתה יכולה לבור וא"כ לפי זה כיון דקיימ"ל כלישנא בתרא מבואר דאיכא עכ"פ איסורא דאורייתא במראה ונפלו דברי השלום ירושלים:

ע"ב **אית** תנאי תלא לך אי אתה רואה את לגבוה אית תנאי תני אפי' לגבוה וכו' ויש לעיין לפמ"ש התוס' בסוגיא דהואיל דף מ"ו ע"ב ד"ה הואיל דהא דאמרינן אבל אתה רואה אייריי שבא ליד גזבר דלא שייך הואיל ואי בעי מיתשל עליה יעו"ש ולפ"ז הו"ל לירושלמי לתרץ כפשוטו הא כשבא ליד גזבר והא כשעדיין לא בא ליד גזבר וצ"ע א"נ הכל אייריי בלא בא ליד גזבר רק הא כר"א הא כר"י הא כר' אליעזר דס"ל דאמרינן הואיל משו"ה אסור אפי' לגבוה דאמרינן הואיל ואי בעי מיתשל עליה והא כר"י דלית ליה הואיל וי"ל אבל קושי' ראשונה צ"ע:

תפתר בקדשים שהוא חייב באחריותן כר"ש ויש לעיין אמאי הוצרך לומר כר"ש כיון דיכול לומר דשאני כאן דכתיב לא ימצא כדמשני בבבלי דף ה' ע"ב אמנם נראה ע"פ מה דהביא באשרי שם ב' דעות דיש אומרים דדוקא היכא דחייב בגניבה ואבידה כדאמר כיון דאלו מגנב או מיתבד ובה"ג ס"ל אפי' שומר חנם נמי יעו"ש ונראה לפענ"ד לומר דזה תלי' בפלוגתא דר"ש ורבנן אי אמרינן דבר הגורם לממון כממון דמי או לא דאי אמרינן לאו כממון דמי א"כ חדוש הוא שחדשה תורה א"כ יש לומר דוקא היכא דחייב באחריות גניבה ואבידה הוא דחדשה משא"כ היכא דאינו חייב כ"א בפשיעה לא אבל אי אמרינן כממון דמי א"כ אפי' בלאו לא ימצא נמי מסברה מחייב כיון דגורם הוי כממון ובודאי אפי' היכא דאינו חייב רק בפשיעה נמי חייב כיון דעכ"פ הוי גורם לממון ודוק. ועיין בטו"ז סי' ת"מ ובחדושי הארכתי:

והנה במסכת חולין דף קל"ט ע"א ס"ל לר"ל דבמקדיש לבדק הבית אפי' אמר הרי עלי ונגנב או נאבד אינו חייב באחריות זולת אם נשרף ע"ש בסוגיא וא"כ לפ"ז יש לומר דהירושלמי פה ס"ל כר"ל בחולין דאפי' אמר הרי עלי בקדשי בדק הבית נמי אינו חייב באחריות זולת אם נשרף וא"כ לא הי' יכול לתרץ בקדשים שחייב באחריות ומשום דכתיב לא ימצא זה ליתא דאי אמרינן לאו כממון דמי רק מכח לא ימצא א"כ צריך להיות דוקא בחייב אפי' בגניבה ואבידה משא"כ כאן דהוי כיון דהוי קדשי ב"ה אפי' אמר עלי אינו חייב זולת אם נשרף לפיכך הוצרך לאוקמי' כר"ש דס"ל כממון דמי ודוק.

אינו כן אלא ר"י חשש להערמה וכו' והא דקאמר אינו כן יש לפרש לפי פי' הש"ק משום דנפל בבבלי דף מ"ג ע"ב בנדרים ומסיק רבא דכ"ע ס"ל דהוי הפקר אף שלא בא עדיין ליד זוכה אמנם זה אינו דהרי ר' יוחנן גופא מפרש התם טעמא דר"י כן וא"כ אליבא דר"י ור"ל בודאי ניחא האי פשט אמנם יש לעיין מדוע מוקי הירושלמי ר"י ור"ל לפ"ז בתנאי הו"ל לפרש דפליגי אליבא דר"י גופא ובאפקרי' נגד שלשה ור"ל ס"ל דהיכא דאפקרי' נגד ג' מודה ר"י וכאיבעית אימא בנדרים דף מ"ה ע"א:

מה נפק מן בניהון נפלה עליו מפולת וכו' ויש לעיין מדוע לא קאמר נפקותא בשכיב מרע שהפקיר חמצו דמשום הערמה לא שייך לומר דודאי אין דרכו של שכ"מ להערים ואדם עשוי לתקן דרכיו קודם מותו וא"כ כיון דלא שייך הערמה אבל אי משום זכי' לית כאן זכי' וצ"ע גם בלא"ה יש לומר כגון דבזבז כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום וא"כ בודאי הפקיר דאי לא הפקיר א"כ שייר לעצמו ואינו יכול לחזור גם יש לפשוט מזה מה שרצה לומר בחק יעקב סי' תמ"ז ס"ק כ"א דיש להסתפק כיון דחמץ אחר זמנו אינו אסור אלא משום קנס אי קנסו בנו אחריו אם בטלו דהא קיימ"ל דדוקא בעבר אדאורייתא הוא דקנסו בנו אחריו ולא בעבר אדרבנן וא"כ היכא שבטלו ומת יהיה החמץ עכ"פ מותר לבנו בהנאה דלא קנסו בנו אחריו ולפענ"ד נראה להביא דאפי' בבטלו נמי אסור לבנו אחר הפסח דאל"כ הו"ל לירושלמי לומר נפקא מיניה במת אי אמרינן משום הערמה א"כ מותר לבנו אבל אי אמרינן משום זכי' לית כאן זכי' וא"כ לא הוי הפקר ואסור מדאורייתא וקנסו בנו אחריו אלא ודאי דמשום הערמה אפי' לבנו קנסו ופשוט:

עיין בק"ע ד"ה קל הוא בשחרור דהא מתחייב הוא במצות וצ"ע דאדרבה בבבלי בגיטין קאמר דשורת הדין דאינו חייב במצות כלום ולשונו צ"ע. גם מה שמפרש על חיילי' דר"י מדאמר רשב"ג אינו כותב אלא משחרר צ"ע מדוע אינו מפרש כדקאמר בבבלי בגיטין רבו שני משחרר קרי' ליה יעו"ש דף מ"א ואפשר דרצה לפרש משום דגם אי נימא דקאי ארבו ראשון קשה שני רבו קרית ליה ומשום הכי פי' ענין אחר דאס"ד רבו שני למאי

כותב הרי הוא הפסיד לעצמו אלא דזה הפי' צ"ע דהרי עכ"פ צריך לכתוב על העודף שהפסידו וכן פירש"י שם בסוגי'. ויש לפרש ע"פ מה דמסיק בבבלי דר' יוחנן ס"ל דבר תורה היזק שאינו ניכר לא שמי' הזיק וא"כ לפ"ז ר' יוחנן לשיטתו לא היה יכול לומר דשחררו רבו שני דא"כ ע"כ פליגי בהיזק שאינו ניכר וס"ל לרשב"ג דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק וא"כ דקשה אדר' יוחנן דאיהו ס"ל לא שמי' היזק וקיימ"ל הלכה כרשב"ג במשנתינו וע"ש בגיטין בתוס' ד"ה בהיזק ומשו"ה אמר דשחררו היינו רבו ראשון וא"כ פליגי במזיק שיעבודו של חבירו:

והשתא הק' הירושלמי חיילי' דר"י מן הדא מדאמר רשב"ג אינו כותב אלא משחרר ואי דשחרר היינו רבו שני קשי' כנ"ל ודוק. ומתורץ בזה הא דקאמר חיילי' דר"י וכו' הרי כבר יש לו ראי' לר"י מברייתא ישראל שהלוה לנכרי אמנם לפי הנ"ל יש כונה אחרת בירושלמי ודוק ובסוגי' דהיזק שאינו ניכר הארכתי בענין אחר:

דף ח' **אלו** המשעבד וכו' עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד הכונה כפשוטו דמקשה דלא להוי שחרור כיון דעשאו אפותקי לזה מתרץ דלא מצאנו עבד משחרר וחזר ומשעבד:

כמה דר"מ קונס בדברים לכאורה יש לעיין אי כוונת הירושלמי הוא כדאמר בבבלי דפליגי במזיק שיעבודו של חבירו א"כ אמאי הוצרך להביא ר"מ דריבית ונראה דס"ל לירושלמי דכ"ע ס"ל דמזיק שיעבוד פטור רק עיקר הטעם הוא דמחייב רשב"ג הואיל ועבד איסור דשחרר העבד ועבר על לאו דלעולם בהם תעבודו ושפיר הוי דמיון לשטר שיש בו ריבית דעבד איסורא ומשום כן קנסו ודוק ולפ"ז בשחררו למצוה דרבים כדאמר בברכות אפשר דאף רשב"ג אינו מחייב המשחרר ויש לעיין וקצרתי.

הלכה ג

עשה כ"י והשתחוה לו עיי"ש בש"ק ובאמת תירוצו הראשון מ"ש בעכו"ם איכא חייב מיתה צע"ג טובא היכן אשכחן כן דחיוב מיתה איכא באוכל דבר שעבדה ומשום דיש חיוב מיתה בעובד לא שייך לומר דהוי חמור נגד טבל אמנם שוב עיינתי וראיתי כי דבריו נכונים עפמ"ש הרב בפ' יום הכפורים אהא דאסור להתרפאות בעצי אשירה אע"ג דלא הוי כ"א לאו ושאר דברים אפי' חמורי' ממנו אינם עומדים בפני פקוח נפש רק משום לתא דע"ז אסור להתרפאות אפי' בפקוח נפש ודברי הש"ק נכונים גם מה שתירץ משו"ה הוי חמור הואיל ומטמא אכתי קשה מ"מ מדוע נימא דעבור כן חשיב קל על חמור ניהו דיש קצת חומר באיסור עכו"ם דמטמא כמו כן יש ג"כ צד חמור בטבל דהוי מיתה בידי שמים וא"כ להוי כחמור על חמור וכקל על קל ומאי חומרה דזה יותר מזה ויותר הי' לו לומר דבעכו"ם לוקה בכ"ש והנאה כמ"ש הרמב"ם ויש ב' לא ידבק ולא

תביא משא"כ בטבל דהוי דוקא בכזית ודוק ויש לעיין ברמב"ם דכתב באוכל כל שהוא מתקרובת עכו"ם לוקה ויש לעיין מדוע לא כתב אפי' נהנה וצ"ע:

והאוכל תרומת חמץ בפסח למי הוא משלם וקאמר וכפלוגתא וכו' נראה לפרש דה"ק דכאן אפי' ר"י מודה לר"ל דמשלם לעצמו דעד כאן לא קאמר התם דמשלם לשבט הואיל ועכ"פ גזל דבר מתחלה אע"ג דאח"כ יורשו מ"מ מתחלה גזל משא"כ דמתחלה הי' אסורי הנאה וא"כ אפי' ר"י מודה דמשלם לעצמו ודוק לזה אמר ר"מ מסתברא להיפך יודה רשב"ל לר"י בחמץ [והוא ע"פ גרסת הש"ק] שהיא משלם לשבט דבשלמא התם שפיר אמר רשב"ל דמשלם לעצמו כיון דלבסוף נתברר דלא גזל דהרי יורשו משא"כ כאן עכ"פ גזל ואי דלית ביה שוי' משום דאסור בהנאה זה ליתא דהרי עכ"פ הוי מנשרפין ואפרן מותר כדאיתא בסוף מס' תמורה וא"כ עכ"פ גזל מידי לזה השיב ליה דגם הוא סובר כן ומביא ראי' מתרומה טמאה דג"כ לית ביה רק אפרן כנ"ל ומיושבים בזה איזה קושית וקצרתי:

ע"ב **א"ל** תמן אינו ראוי להשלים ברם הכא ראוי הוא להשלים כלומר דחזי' לאצטרופי ועיין ברמב"ם ה' גזילה פ' א' ועיין בפ' א' מה' גניבה ה' ב' דכתב אסור לגנוב כ"ש דין תורה וכתב ה"ה ודין שוה פחות מפרוטה כדין חצי שיעור באיסורין וטעמא משום דחזי' עכ"פ לאצטרופי (ועיין בה' ריבית להגאון מו"ה יונתן דנתן טעם מזה לשיטת הטור דס"ל דליכא חיסור ריבית בחצי פרוטה משום דכתיב לא תשימון דמשעת שימה הוא דחייב ובשעת שימה ליכא פרוטה שלימה ולא שייך דחזי' לאצטרופי דאין מחשבין משטרא לשטרא) אמנם נראה דה"ה כתב כן מדעתו דטעמא מטעם חצי שיעור ובאמת הוא דברי הירושלמי דפה דכתב הטעם משום דראוי להשלים דהיינו דחזי' לאצטרופי ונעלם ממנו אלא דיש לעיין דלפי מה דמבואר משו"ע בה' גניבה משמע דבפחות משוה פרוטה עכ"פ אינו מחויב להחזיר ואמאי הרי גלתה לנו התורה בהקדש דעכ"פ מחויב להחזיר פחות מפרוטה וצ"ל דשאני הכא בהקדש דרבתה תורה מאת ואתי' לרבות דעכ"פ חייב לשלם משא"כ בגונב או גוזל דפטור מתשלומין בפחות משוה פרוטה אלא דיש לעיין דהרי מוקמינן ליה האי את ואשר לריבוי אחר ריבוי ואתי' למעט ואפשר לומר דפליגי אי דרשינן אתין והיא פלוגתא בנזיר דף ס"ה ומר דריש אתין והוי ריבוי אחר ריבוי ואתי' למעט וא"כ אפי' תשלומין פטור ואינך לח דריש אתין וא"כ ליכא כ"א ריבוי א' דאשר דריש ואתי' לרבות תשלומין ודוק. אלא דאין לשון הירושלמי משמע כן דמשמע דמאן דדריש ליה בריבוי אחר ריבוי אתי' רק למעט מקרבן ועיין בק"ע ואפשר לישב מדקאמר לתשלומין לקרבן משמע דאתרווייהו קאי ועכ"פ נראה לפענ"ד מזה סתירה

לדברי הכריתי הנ"ל דהבין דטעמא דחזי' לאצטרופי הוא משום דיכול לאכל אח"כ עוד חצי שיעור ויהיה שיעור שלם א"כ בריבית לא שייך זה אמנם לפי דברי הירושלמי הנ"ל מבואר דאין הכונה כן דהרי קאמר דרבתה תורה בנהנה בפחות משוה פרוטה מהקדש דחייב לשלם הקרן דהרי חזי' להשלים והכונה הואיל וראוי להשלים לפרוטה נחשב עכ"פ ממון ג"כ עתה א"כ לפ"ז גם בנשך דאע"ג דלא הוי רק כ"א חצי פרוטה מ"מ הרי מתחלה הי' ראוי להשלים לפרוטה ומשום כן חייב ודוק והרי בשבת במוציא חצי גרוגרת ואח"כ שנית חצי גרוגרת נמי אינו חייב ואפ"ה אמרינן בשבת דף ע"ד והרי קיימ"ל דחצי שיעור אסור מן התורה ודע דהמ"ל בה' מעילה ס' פ' ז' ציין עיין בחדושי רשב"א גיטין י"ב ולכאורה רמז במאי דכתב שם דאף על גב דמדבריהם עכ"פ אסור ונראה דס"ל דחצי שיעור אסור מדרבנן וזה אינו דשם קאי הגמרא אליבא דרב וא"כ רב יכול לסבור כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה לזה הוצרך להקשות דעכ"פ מדרבנן אסור ודוק ועיין במ"ל בה' שבת פ' ח' במגיה שם:

ברם הכא וכו' ויש לעיין הרי עכ"פ אפרן מותר א"כ ראוי להשלים ויש לישב:

אין תפתרינה לב' דברים עיין בירושלמי פ' קמא דמגילה במשנה אין בין יהכ"פ לשבת:

הלכה ד

על עיקר בדיקתה הן חולקין ויש לדקדק אכתי קשה דיבדקנה ונראה דהיא מתחמצת כהכסיפו פניו ויש פלוגתא דר"מ ור"י אי הכסיפו פניו הוי חמץ ועיין לקמן והיינו דפליגי דר"י ב"ג ס"ל דהכסיפו פני' הוי חמץ ורבנן סברו דלא הוי חמץ ודוק. גם י"ל ע"פ מה דתמה בצל"ח שם הא דהביא בבבלי ההיקש דלא תאכל עליו חמץ למעט אורז ומדוע לא הביא היקש הקדום בפ' בא כל מחמצת ל"ת בכל משבתיכם תאכלו מצות ותירץ דמכל מחמצת מרבה לקמן נתחמץ ע"י דבר אחר וא"כ י"ל דגם אורז ע"י דבר אחר נתחמץ וא"כ מהאי היקש ה"א דיוצאין בו לפיכך צריך ההיקש לא תאכל עליו חמץ דמשמע דוקא חמץ גמור עיין שם היטב וא"כ י"ל דריב"נ ס"ל לעיקר ההיקש דפ' בא וא"כ לפ"ז ס"ל שפיר דיוצאין באורז כיון דע"י דבר אחר בא לידי חמוץ אמנם רבנן דבהיקש בתרא כתיב חמץ משמע דוקא ביכול להתחמץ מחמת עצמו וא"כ באורז אין יוצאין והשתא תרווייהו ס"ל דבדרו ומצאו שאינו מחמיץ מ"ע רק על ידי דבר אחר:

אמר רבי בון בר כהנא תפתר שקרבה חטאתו בשלה ע' בש"ק מה שהקשה על רש"י דכתב ודלא כר"ש ובמח"כ לא הבנתי קושיתו דע"כ ר"ל דאמר זאת אמרת רקיקי נזיר נאכלין בנוב ובגבעון ע"כ דס"ל דהתנא ס"ל כר' יהודא כמ"ש הירושלמי דאי הכונה כמו דמסיק הירושלמי כר"ש א"כ ע"כ צ"ל דאיירי שקרבה חטאתו בשילה ומשום דנזרק א'

מן הדמים א"כ לא שייך לומר רקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון כיון דבאמת אינם נאכלין רק כאן איירי שהקריב חטאתו בשילה ונזרק א' מן הדמים והירושלמי דמתרץ לא אתיא אלא כר"ש לא קאי אדברי רשב"ל אלא דהוא תירץ בפני עצמו כנ"ל:

דף ט' **למצוה** איתאמרה עיין בש"ק דהביא קושית המ"א דאי אמרינן דוקא בלית בה מים כלל הוי מצה עשירה א"כ תיפוק ליה דמי פירות לבד אין מחמיצין וא"כ בלא"ה אין יוצאין בו ול"ל לחם עני ויש לפקפק ע"ז דעכ"פ בא לידי חמץ אלא דמשקין גורמין ואינו דומה לאורז ודוחן דאינהו גופייהו אינם באין לידי חמוץ. אמנם עיין בירושלמי לקמן דקאמר יכול יוצא ידי חובתו ברבוכה ת"ל ושמרתם את המצות יצאה זו שאינה צריכה שמור א"כ לפ"ז ה"ה בזה ג"כ אי נימא דמצה עשירה הוי בלא מים כלל דוקא א"כ תיפוק ליה דאינה צריכה שימור ודוק שוב ראיתי במלחמות פ' כ"ש שכ' מדברי' אלו יעו"ש ובחדושי לסוגי' הארכתי:

אמנם לכאורה יש ראי' דאפילו אם המין בא לידי חמוץ מ"מ כיון דעתה אינו בא לידי חמוץ שייך ג"כ ההיקש דאין יוצאין בו משום דלכאורה קשה מאי מביא ראי' בבבלי מהא דריב"ל דאמר יומא קמא לא תלושי לי בחלבא דלמא בקמחא דאבשוני היה לשים דאינו בא לידי חמוץ כלל וצ"ל דגמרא ס"ל דא"כ לא הוי צריך לומר יומא קמא לא תלושי בחלבא תיפוק ליה דבלא חלבא נמי אסור כיון דקמחא דאבשוני אינו בא לידי חמוץ אינו יוצא בו וכל זה הוא דוקא אי אמרינן דאפי' אם המין בא לידי חמוץ נמי שייך ההיקש א"כ לפ"ז שפיר מקשה המ"א ודוק:

ריב"ל כזית שאדם יוצא וכו' שלא יהיה בו משקה וכו' בסוגיא זו הארכתי בבבלי דף ל"ה והואיל ויש בו כמה ביאורים בירושלמי העתקתים בסדר הבבלי:

גמרא הנהו אין אורז ודוחן לא י"ל תיכף ה"ל לגמרא להקשות אמתני' הנהו אין אורז ודוחן לא וי"ל דהיינו יכולין לפרש דאורז ודוחן בכלל כוסמין וש"ש אבל השתא דמפיש שבולת גולבי ש"ש ש"ת א"כ אוו"ד לא הוי בכלל שפיר תמה ופשוט שוב עיינתי בצל"ח ומצאתי פירושו באופן אחר יעו"ש:

לא תאכל עליו חמץ וכו' דברים הבאים לידי חמון עיין בצל"ח דתמה מדוע לא הביא הגמרא היקש הקדום בפ' בא כל מחמצת ל"ת בכל מושבותיכם תאכלו מצות ותירץ דאפשר ע"י דבר אחר גם אורז ודוחן בא לידי חמוץ ובהיות דמכל מחמצת מרבינן לקמן נתחמץ ע"י דבר אחר וא"כ מצד האי היקשא ה"א דיוצאין בו ידי מצה כיון שבא לידי חמוץ ע"י דבר אחר לפיכך מביא ההיקש דלא תאכל עליו חמץ דמשמע דבר הבא לידי חמץ מחמת עצמו יוצא בו ידי מצה ע"כ יעו"ש:

ועפ"ז יהיה מקום ליישב קושית מהרש"א דתמה לר"ש דדריש לעיל דף כ"ח מהאי היקשא דחמץ אינו אסור כ"א כל שבעה א"כ מניין לו דאין יוצאין בדבר שאינו בא לידי חמוץ ולפי הנ"ל י"ל דר"ש ס"ל דאורז ודוחן אפילו ע"י דבר אחר נמי אינו בא לידי חמוץ וא"כ יליף ליה מהיקשא דכל מחמצת ודוק:

לפ"ז יש בזה ג' מחלוקת לפי הנ"ל דלר"ש אינו בא לידי **והשתא** חמוץ אפי' ע"י דבר אחר ולתנא דפליג אריב"ל אינו בא לידי חמוץ מ"ע ולריב"ל אפי' חמץ גמור הוי וחייבי' על חמוצו כרת:

והנה משנתינו מוקי לקמן דלא כר"ש מדקתני דיוצאין בחלות התודה אע"ג דאינו נאכל בכל מושבות ומתרץ ר"ל זאת אומרת חלות התודה ורק"נ נאכלין בנוב וגבעון ופירש"י ודלא כר"ש יעו"ש וכיון דאתי' המשנה אליבא דר"ש בן לקיש דלא כר"ש שפיר הוצרך רשב"ל לשיטתו להביא ההיקש דלא תאכל עליו חמץ ודוק:

ועפ"ז יש ליישב שיטת הירושלמי פ' כ"ש ה' ד' רשב"ל בשם ר"י נאמר לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם שנא' בפסח דבר הבא לידי חמץ ומצה אף לחם שנא' בחלה דבר הבא לידי חמץ ומצה בדקו ומצאו שאינו בא לידי חמץ ומצה אלא חמשת המינים בלבד ושאר כל המינים אינם באים לידי חמץ ומצה אלא לידי סרחון ריב"נ אומר קרמית חייבת בחלה שהיה באה לידי חמץ ומצה ורבנן אמרו אינו באה לידי חמץ ומצה ומקשה ויבדקנה ומשנה על עיקר בדיקתה הן חולקין ר' יוחנן אמר בדקו ומצאו שהיא באה חמץ ומצה ורבנן אמרו בדקו ולא מצאו שהיא באה חמץ ומצה ע"ש הירושלמי וקשה לי כיון דבעיקר בדיקתה חלקו א"כ מה בכך ובדקנה עתה ונראה אם באה חמץ ומצה או לא ולפי הנ"ל י"ל דכ"ע מודו שבדקו ומצאו שהיא באה חמץ ע"י דבר אחר וריב"ל ס"ל דבנתחמץ ע"י דבר אחר הוי חמץ גמור כמו בנתחמץ ע"י עצמו וחייבי' עליו כרת משא"כ רבנן דפליגי עליה ס"ל דאמרינן בהיקש דוקא דבר הבא לידי חמוץ מ"ע בזה יוצאין בו משא"כ אורז ודוחן וקרמית דאינו בא לידי חמוץ מ"ע ודוק:

באופן אחר יש ליישב קושי' הנ"ל לר"ש דבר שאינו בא לידי חמוץ מנ"ל דאין יוצאין בו ונראה משום דלכאורה לפי הנראה מלשון הירושלמי הנ"ל דקאמר דצריך להיות דבר הבא לידי חמץ ומצה יצאו אורז ודוחן שאינם באים לידי חמץ ומצה לשון זה מורה דשאר מינים גם לידי מצה אינם באים ודוק והיה נראה דעת הירושלמי דס"ל דשבעת ימים תאכל עליו מצות דכתיב משמע דצריך להיות מצה הראוי' וכדריש לקמן בחלות התודה דאינה ראויה לשבעה וכמו כן י"ל דס"ל ג"כ באורז ודוחן דאינו מצה הראוי לז' דאחר שנאפה ושוהת איזה ימים ג"כ מסרחת ואינו ראוי לשבעה וזה הוא דאמר דאינם באים

לידי חמץ ומצה והשתא לפ"ז גם זולת ההיקש יש למעט דכתיב שבעת ימים תאכל עליו מצות דצריך להיות הראוי' למצה ז' וא"כ ר"ש יליף משמעות דשבעת ימים תאכל עליו מצות ובירושלמי פה הוא אליבא דר"ש ודוק:

ועוד בה שלשיה ושבה והיתה לבאר דל"ק לר"ש משום דר"ג אמר במתני' דפ' ערבי פסחים דמצה שאנו אוכלים הוא לזכר שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שגאלם הקב"ה והשתא לפ"ז י"ל דה"ט דממעטין מלחם עני פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש משום דכיון דאינו בא לידי חמץ א"כ ליכא היכר דצריך להיות מצה הבא לידי חמוץ לרמז כנ"ל דכמו שבצק שלהם הי' ראוי להחמיץ אלא שלא הספיק להחמיץ כך אנו אוכלי' מצה שהיתה ראוי לבא לידי חמוץ לרמז כנ"ל משא"כ בנלוש ביין ושו"ד שאינו בא לידי חמוץ ליכא היכר כנ"ל אלא דכל זה הוא דרשינן טעמא דקרא וא"כ דרשינן טעמא דקרא טעם דמצה וטעם דממעט מצה עשירה אבל אי לא דרשינן טעמא דקרא אינו ממועט אורז ודוחן וא"כ ר"ש לשיטתו דדריש טעמא דקרא לא צריכין להיקש דנשמע מלחם עני משא"כ ר"ל מתרץ אמתני' דאיהו לא תני' לקמן דלא כר"ש הוצרך להביא ההיקש ודוק:

גמרא מתני' דלא כריב"ל דריב"נ אומר אורז מין דגן וכו' דתני' י"ל דברייתא שני' הו"ל לגמרא להביא תיכף דאמר אורז מין דגן וחייבים עליו כרת ויוצא בו בפסח וראיתי שהרגיש בו בצל"ח ובחמת הגמרא התחיל בברייתא זו ונראה דגמרא רצה להביא ראיה דמתני' הוא לאפוקי מריב"ל מתרווייהו בין באורז ובין בדוחן ואי הוי מייתי הגמרא רק ברייתא דקתני ריב"ל אומר אורז מין דגן וחייבים עליו כרת ויוצאין בו בפסח לא הוי מצי לאפוקי רק מאורז לזה מייתי הגמרא דהרי ריב"ל אומר אורז מין דגן וחייבים עליו כרת ובברייתא קתני דריב"נ אוסר באורז ודוחן מפני שקרובי' להחמיץ וע"ז בעי אי קדים ומחמיץ קאמר או רק קרוב להחמיץ ולא חמץ גמור ופשטינא דע"כ קדים ומחמיץ מדאמר באורז דחייבים עליו כרת א"כ נשמע ממילא דע"כ בדוחן נמי קאמר דממהר להחמיץ חמץ גמור וחייב כרת אתרווייהו וא"כ שפיר נשמע מנה דמשנה הוי לאפוקי מריב"נ בתרווייהו הן באורז הן בדוחן וזה פשוט ובצל"ח פי' בכאן בדרך רחוק ומ"ש הוא האמת:

ועוד י"ל דהרי יש לנו כלל דדרך הגמרא לומר תני ושייר ואע"ג דהיכא דתני אלו לא שייך תני ושייר מ"מ עיין בתוס' זבחים דף פ"ז ד"ה הלן דהיכא דהו"ל כ"ש שייך לומר דתני ושייר אע"ג דתני אלו עיי"ש א"כ כאן י"ל לריב"נ דס"ל דממהר להחמיץ הו"ל כ"ש מהני דבא לידי חמוץ טפי והשתא לפ"ז דודאי אי אמרינן לריב"נ דבתרווייהו אוו"ד יוצאין בפסח י"ל דתני ושייר וליכא להקשות מאי שייר דהאי שייר כיון דשייר ג"כ דוחן אבל

אי אמרינן לריב"נ אין יוצאין בדוחן רק באורז א"כ ע"כ מתני' לאפוקי מריב"ל דליכא למימר תני ושייר תקשה מאי שייר דהאי שייר והשתא לפ"ז י"ל דהכי מייתי הגמרא דע"כ לאפוקי מריב"ל והוא מדאמר ריב"נ אורז מין דגן וחייבים על חמוצו כרת ולא הזכיר דוחן ובברייתא תני ריב"נ אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ ומדלא קאמר הלשון שקרובי' להחמיץ כיון דקאי אתרווייהו אאורז ודוחן ע"כ בעי אי קאי רק אדוחן ולומר שקרוב להחמיץ אבל חמץ גמור נא הוי או אתרווייהו קאי והכונה דקדים ומחמיץ ופשטו ליה מדאמר ריב"נ אורז מין דגן ומניח דוחן משמע דס"ל דדוחן אינו נעשה חמץ גמור ואין יוצאין בו וא"כ לפ"ז מוכח דדוחן לריב"נ אין יוצאין בו וא"כ ליכא למימר דתנא דמתני' דס"ל כריב"נ ותני ושייר דא"כ תקשה מאי שייר דהאי שייר וע"כ לאפוקי מריב"ל ודוק היטב בזה:

גמרא ה"ט דר"ל משום דהו"ל מי פירות ומי פירות אין מחמיצין עיין בתוס' שהאריכו ותמו אשיטת רש"י ז"ל דכ' מי פירות לבד הוי נוקשה א"כ תקשה מחצבא דאבשונא דקאמר רבא מי פירות הו"ל ואין מחמיצין משמע דשרי לגמרי ותמו עוד מדפריך הגמרא במנחות אריה"ג מנחת נסכים מי פירות הוי וא"מ מאי פריך הא חמץ נוקשה הוי ועוד הקשו מותיקא יעו"ש היטב ונלפענ"ד משום דהתוס' במנחות דף נ"ד ד"ה תפוח שרסקו הביא דברי הירושלמי דאמר מה פליגין במחמץ במימיו דס"ל לרבנן אסור ור"י מתיר אבל במחמץ בגופו דברי הכל מותר יעו"ש והנה לכאורה יש לעיין לפי דברי הירושלמי א"כ מאי פריך הגמ' שם כמאן אזלא הא דתנן תפוח שרסקו לימא רחב"ג היא לשני דאתי' אפי' כת"ק והתם איירי במחמץ במימיו אבל רבנן איירי במחמץ בגופו של תפוח כדקתני אין מחמיצין בתפוח ם משמע תפוח ממש וצ"ל דס"ל לגמרא דידן דאי איירי במחמץ בתפוח ממש א"כ לא יפלוג רחב"ל ולומר דמחמיצין בו ופשוט ודוק ושוב מצאתי כן בספר שלום ירושלים על הירושלמי שם אלא דלשונו מגומגם:

ודע דלכאורה צ"ע טובא מנ"ל לירושלמי הא לומר דאיירי דוקא במחמץ במימיו ולכאורה תפות שרסקו ונתנו בתוך העיסה משמע התפוח ממש ונראה דלכאורה יש עוד לדקדק בלשון המשנה דהו"ל למתני לשון קצרה המחמץ עיסה בתפוח הרי זה אסורה ומדוע נקיט שרסקו ונתנו לתוך העיסה ונלפענ"ד ע"פ מ"ש הש"ך ביו"ד סי' י"א ס"ק ע"א דרסקו היינו עד שנעשה מים עיין שם גבי מקוה דשלג והשתא לפ"ז י"ל דהיינו דקאמרה המשנה תפוח שרסקו דהיינו שהיה מרסק התפוח כ"כ עד שנעשה מים דכן הוא משמע לשון רסקו ונתנו בתוך העיסה הרי זה אסורה והשתא לפ"ז י"ל דודאי במחמץ בתפוח גופא

שרי וכן המחמץ במי פירות שפלטו מן הפירות ג"כ אין מחמיצין ומותר לגמרי אבל במחמץ בכה"ג שרסק הפרי לגמרי והפכה למים בהא פליגי תנא דמתניתין ור' יוסי ודוק:
והשתא לפי זה יש לכוין דהיינו דנקיט ר"ל עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש והמה משקין דרסק הפרי גופא דמרסקין הענבים והזתים לגמרי וכן דבש ובזה שפיר הוי חמץ נוקשה משא"כ גבי חצבא דאבשונא דהוי רק משקין בעלמא הנוטפים מן הפרי הנהו ודאי אין מחמיצין ודוק וזה ברור והשתא לפ"ז י"ל דהא דמשחא ומילחא איירי רק במשחא הנוטף מן הפרי וזה הוי רק מי פירות לבד כמו מים דשבלי' דלא יצא מכח הריסוק ולפיכך שפיר שרי ודוק:
ולא נשאר לתרץ כ"א הא דמקשה שם במנחות מנחת נסכים מי פירות הוי והרי שם הוי שמן דמנחות דיוצא על ע"י רסוק לזה יש לומר דלכאורה יש לדקדק דקאמר ר"ל שם אומר היה ריה"ג מנחת נסכים מגבלה במים דמשמע ריה"ג לשיטתו ונראה דהתוס' מקשה בסוגי' אריה"ג דדריש לחם עוני מה שנאכל באנינות והרי גבי לולב לכ"ע דרשינן כפת והיה נראה לפענ"ד דריה"ג ס"ל כר' יוסי בירושלמי דמתיר אפילו במחמץ במימיו משום דס"ל דאפי' נוקשה לא וכמ"ש הש"ק שם ודלא כר"ש בתרומות יעו"ש וא"כ לא צריך לחם עני למעט מצה עשירה כיון דלא בא לידי חמוץ כלל ודוק:
והשתא לפ"ז התם דפריך אריה"ג שפיר פריך דהו"ל מי פירות ואין מחמיצין כיון דאיהו לשיטתו ס"ל כר' יוסי בירושלמי לפיכך השיב ר"ל דריה"ג לשיטתו אומר היה דמנחת נסכים מגבלה במים משא"כ ר"ל לשיטתו דס"ל דמי פירות שבאים מרסוק הפרי הוי נוקשה אין צריכין לתירץ זה רק לריה"ג לשיטתו ודוק ומתורצים כל קושית התוס' ודוק:
והשתא לפ"ז י"ל דכל הנהו אמוראי בירושלמי ס"פ כל שעה ס"ל כרבא גבי חצבא דאבשונא דמי פירות אין מחמיצין משום דלא בא ע"י ריסוק דפרי עצמו והוי רק מי' ומוהל בעלמא משא"כ בעובדא דהוי שערי בגו יין ושמן שפיר הוי חמץ כדברי הירושלמי הנ"ל בד"א במחמץ במימיו ודוק:
ודע דנראה לפענ"ד לומר דאפי' לשיטת דס"ל דמי פירות עם מים מחמיצין וזה החימוץ ממהר להחמיץ מ"מ י"ל דזה דוקא היכא דבאים המי פירות והמים סמוכים קרובים בתוך העיסה אבל אם באו המי פירות לבד בתוך הקמח יום או ימים טרם באו המים י"ל דכבר איקלש טעם וחימוץ המי פירות ותו אינו ממהר להחמיץ וראי' לזה מדאמר מר זוטרא לא לימחא אינש קידרא דאבשונא דלמא לא בשיל שפיר משמע הא ללוש עיסה שרי וקשה דלמא יצאו מים בעודן נקלים על האש ובלעו זה מזה אלא דלא נאסרו משום דמי פירות אין מחמיצין אבל שוב עתה שבא עליהם בלישה המים הו"ל מי פירות

ומים דממהר להחמיץ וכמו דיש לחוש בבישול דלמא לא בשיל שפיר כך יש לחוש ג"כ לענין אפי' אלא ע"כ צ"ל כיון דכבר נתייבש א"כ תו אח"כ לא חשיב מי פירות עם מים דמי פירות שבלעו השבלים כבר חלף הלך לו וא"כ לפ"ז י"ל ה"ה בבאו על החטין קצת טפי יין או שמן לחוד כיון דאח"כ נתיבשו שרי לעשות מחטין הללו קמח לשיטת התוס' דס"ל מי פירות לחוד אין מחמיצין ודוק

והשתא לפ"ז נ"ל לפענ"ד לדון קצת קולה באותן קנעבליך הנמצאי' בתוך חיטי' ובטחינת החטין נטחנים עמהם ויש בזה פלפול לאסור המצות מחטין הללו משום דאח"כ כשנותן מים בקמח הו"ל מי פירות עם מים דממהר להחמיץ ולפי הנ"ל י"ל דהרי החטין הללו נטחנים כמה ימים קודם הלישה וא"כ אף אם היו מעט מקנעבליך הללו מ"מ בודאי המה מעט מזער ובטל בתתקס וכ"ש דבטל כח הפרי הלז ונתייבש בקמח קודם בא המים עליהם ועוד יש להוכיח דאפי' לר"ג דאמר ישרף מיד נמי שרי קיטוף משום דהו"ל דבר מועט מי פירות והוא משום דלכאורה לפי הנראה מלשון הרי"ף נראה דהא דקאמר אע"פ שאין לשין מקטפין בו אתאן לת"ק פי' חכמים אליבא דת"ק דאמרו תאפה מיד דכתב ור"ג ורבנן אסרו בין בלישה בין בקיטוף א"כ נראה מבואר דעתו דס"ל דהא דאמר אע"פ שאין לשין מקטפין היינו חכמים אליבא דת"ק ומסתבר כן לכאורה משום דמנ"ל לומר לר"ג דמחמיר ואמר דישרף מיד משום דממהר להחמיץ דמתיר לקטף דלמא דוקא לרבנן דמקילין ואומרים יאפה מיד משום דיכולים לשמרו לדידהו שרי קיטוף אלא דצ"ע לפ"ז צ"ל דרבנן דאמרו את שלשין בו מקטפין בו ואת שאין לשין בו אין מקטפין היינו ר"ג וחכמים הללו המה בעלי פלוגתא דחכמי' הנ"ל ולא משמע כן ע"ד הפשוט ועוד מדוע קאמר הגמ' אתאן לת"ק והו"ל לפרש חכמים אליבא דת"ק ע"כ נראה לומר דהכונה להפך דאתאן לת"ק היינו ר"ג דהוא הת"ק ראשון והוא משום דמהרש"א מקשה לקמן אהא דמתרץ רב שמואל בר יצחק רביעית הוא ומתחלקת לכמה חלות א"כ הו"ל מי פירות עם מים דממהר להחמיץ ותירץ דשאני כיון דלא הוי כ"א מעט מי פירות שרי והנה לכאורה קושית מהרש"א לפי מה שאיהו מקשה אותה לק"מ דאיהו מקשה אותה דאיך יוצא בו ידי חובתו בפסח כיון דממהר להחמיץ וזה לק"מ כיון דברייתא אתי' כר"ע ור"ע אמר לשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש דס"ל דיכול לשמור וכן המשנה יכול לסבור כחכמים דס"ל דיכול לשמור מחמוץ אלא קשי' קושית מהרש"א אר"ג דאמר ישרף מיד משום דא"א לשמור מחמוץ א"כ תקשה חלות התודה דבאות מצות היכי משכחת ליה וזה צ"ע לזה צריכין לתרץ כיון דלא הוי כ"א מעט שמן ולא הוי מי פירות עם מים דממהר להחמיץ דהאי מעט לא חשיב ודוק:

והשתא לפ"ז יובן הברייתא היטב דאמר אין לשין העיסה ביין ושמן ודבש ואם לש ר"ג אמר ישרף מיד וקשה לפי זה חלות התודה האיך משכחת דצריכין להיות מצה והא הוי מי פירות עם מים וצריך לומר דמי פירות הוי רק מעט לזה אמרה הברייתא אע"פ שאין לשין אבל מקטפין משום דקטוף הוי רק דבר מועט וא"כ שפיר קאמר הגמ' אתאן לת"ק אבל לחכמים דאומרים יאפה מיד משום דיכול לשמור מחמוץ ואפ"ה אמרו דאין לשין א"כ לפ"ז י"ל דה"ה דאין מקטפין ודוק:

והשתא לפ"ז מבואר בסוגי' דלר"ג דאמר ישרף מיד משום דאין יכול לשמרה ואפ"ה הואיל וקיטוף הוי דבר מועט מותר ואפשר לומר דאתאן לת"ק קאי אתרווייהו בין אר"ג בין אחכמים ודוק:

והשתא לפ"ז יש ליישב ע"ד דרוש הא דאמר ר"ג במשנה דע"פ, מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק ביקם של אבותינו להחמיץ ולכאורה צ"ע מדוע לא מפרש הטעם להודיע דהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא אמנם לפי הנ"ל ניחא דר"ג לשיטתו דאמר ישרף מיד וא"כ ע"כ שרי לקטף ביין ושמן ודבש וא"כ לפ"ז לא נראה המצה כלחמא עניא דהרי מותר לקטפה בכל מיני מתיקה לפיכך קאמר הטעם על שום שלא הספיק בצקם להחמיץ וגם מצה כזה בא לידה חמוץ ודוק]:

ועפ"ז יש ליישב הא דפריך הכי אהאי ושוין דאין לשין את העיסה בפושרין ולכאורה הו"ל להקשות זה הקושי' במסכת מנחות אמתני' דף נ"ה כל המנחות נלושות בפושרין. אמנם ע"פ הנ"ל ניחא משום דהנה המהרש"א תירץ עוד תירץ דל"ק אחלות התודה דהוי מי פירות עם מים משום דכהני' זריזין הם ויכולים לשמור. והשתא לפ"ז י"ל דאמתני' דמנחות התם לא היה יכול להקשות דידע דאיכא לתרץ שאני כהנים דזריזין הם אבל כאן מקשה שפיר מדאמר אתאן לת"ק משמע אפי' כר"ג וקשה מנ"ל הא דלמא לר"ג דאמר ישרף מיד גם קטוף אסור וצ"ל דאל"כ תקשה האיך משכחת חלות התודה מצות וע"כ משום דשמן מועט הוי וא"כ לפ"ז קטוף שרי דהוי ג"כ מועט וקשה דלמא שאני בחלות התודה דהיה ע"י זריזין וע"כ דלא ס"ל לגמרא זה החילוק א"כ שפיר מקשה אשוין דאין לשין את העיסה מהא דמנחות לזה מתרץ ליה אפ"ה אם אמרו בזריזין וכ"ת א"כ מנ"ל לומר דברייתא דקאמר אע"פ שאין לשון מקטפין אתי' אפי' לר"ג דלמא שאני חלות התודה דהוי בזריזין זה ארנו דחלות התודה לא היה נלושות בפנים וכמו שתמה באמת בספר קרבן נתנאל אתירץ ראשון דמהרש"א ודוק:

היוצא מהנ"ל דס"ל דאע"פ שאין לשין מקטפין אתי' אפי' כר"ג א"כ לפ"ז ע"כ משום דקטוף הוי דבר מועט מכ"ש באלו הקנעבליך דהוי מעט דמעט דשרי לפמ"ש כנ"ל:

ודע דבלא"ה יש מקום לתרץ ולומר דלא קשה לר"ג דאמר ישרף מיד האיך משכחת בחלות התודה מצות די"ל דר"ג סבר דרשה דקרא לא תאפה חמץ אלא שיאור ולשיאור דר"מ וכ"ת שיאור דר"מ הוי חמץ גמור י"ל דהתוס' כתבו במנחות דטעמא משום דיש איזה ריבוי ואולי ר"ג לית ליה האי ריבוי ודוק:

ודע דבספר שער המלך מביא קושי' בשם הגאון מו"ה יונתן זצ"ל דהקשה מאי פריך הגמ' אחלות התודה ורקיקי הנזיר ותיפוק ליה דהו"ל מצה עשירה הא הרמב"ם כ' בפ' י"ג מה' מעשה הקרבנות דמשיחות הרקיקין היה אחר אפיה וא"כ זה לא הוי מצה עשירה עיין שם ותירץ דצריך לומר דקושית הגמ' היתה רק אחלות התודה שהי' בלולה בשמן עכ"ד והנה לכאורה מצאתי לדבריו און מלשון הירושלמי פה דאמר ריב"ל אומר כזית מצה שאדם יוצא בו ידי חובתו צריך שלא יהיה בו משקין ובעי הירושלמי לומר לעכובא ומקשה והא תנינן חלות התודה אית לך לומר חלות התודה דלית בה משקין ע"כ וצ"ע, הניח הירושלמי קושית מרקיקי נזיר ומקשה דוקא מחלות אמנם לפי הנ"ל ניחא דמרקיקין ליכא להקשות כיון דהי' משיחתן אחר אפיתן ודוק:

ועפ"ז יש ליישב קושית הלח"מ דתמה על המזרחי דר"ל דאם בלל הרקיקין ומשח החלות פסולות והקשה דלפ"ז הו"ל לחשוב במתניתין דפ"ק דחולין כשר ברקיקין פסול בחלות ותמה עליו הלח"מ מנ"ל הא דלמא אם משח החלות ג"כ כשירות עיין בפ' י"ג מה' מה"ק ולפי הנ"ל מבואר דאי משח בחלות כשר תקשה מאי פריך הגמ' מחלות ותיפוק ליה דהו"ל מצה עשירה לשני דאיירי במשח החלות וא"כ לא הוי עשירה אלא ודאי דבכה"ג פסולות ודוק:

אמנם לפענ"ד נראה עוד דרך לתרץ קושית הגאון מו"ה יונתן זצ"ל והוא משום דאיתא בספרי הובא בילקוט פ' ראה ר"ש אומר לחם עוני לחם שמזכיר את העינוי עיין שם וקשה לי לפ"ז אמאי הוצרך הגמ' כאן לתרץ דר"ע דריש עוני כדשמואל לחם שעונין עליו דברים הרבה הו"ל לתרץ דאיהו דריש כר"ש תלמידו עוני שמזכיר את העינוי וצ"ל דזה הרי נלמד ממסורה דעני כתיב:

אלא דאי קשי' הא קשי' דלמא אי ממסורה דעני כתיב ה"א דאי אפאה לחם עני די ואע"פ שאחר אפי' משחה ביין ושמן ודבש תו יוצא בו לפיכך כתיב עוני דצריך לחם שמזכיר את העינוי ואפי' אם משחה אחר אפי' נמי אינו יוצא בה דכיון דמשחה בשמן ודבש ומיני מטעמים תו אינה מזכיר את העינוי וצ"ע.

ולתרץ נראה דבלא"ה קשה מנ"ל דשאר ימי פסח מותר מצה עשירה נימא הואיל וכתיב שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני ודרשינן עני א"כ כל שבעת הימים אם רוצה

לאכל מצה צריך להיות דוקא מצה עני אבל לא עשירה ומנ"ל דבשאר ימי פסח זולת כזית דיוצא בה מותר מצה עשירה ונ"ל כיון דדרשינן הקרי דעוני לחם שעונין עליו הגדה וזה הוי דוקא לילה ראשונה כדאיתא בספרי יכול מראש חודש לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך וא"כ מקשינן תו המסורה עני להקרי דעוני מה עוני לא הוי כ"א לילה ראשונה אף לחם עני לא הוי כ"א לילה ראשון ודוק אלא דכל זה הוא דוקא אי דרשינן עוני שעונין עליו דברים הרבה אבל אי דרשינן עוני כר"ש שמזכיר את העינוי שפיר קשה דיהיה מצה עשירה אסור כל ז' והשתא לפ"ז ר"ע לשיטתו דאמר לשתי לפני ר"א ור"י ביין ושו"ד והי' בית שני כדמסיק ע"כ דאיהו ס"ל דמצה עשירה מותר כל ז' לפיכך הוצרך הגמ' לומר דאיהו דריש עוני כדשמואל שעונין עליו דברים הרבה ודוק:

והשתא לפ"ז י"ל דשפיר פריך לקמן ותיפוק ליה דהו"ל מצה עשירה משום דתרצן השיב ליה סבר לה כר"ע דאמר עני כתיב וקשה הא קרינן עוני והי' סובר ע"כ לומר דדריש כר"ש דמזכיר את העינוי וא"כ לפ"ז אפי' אם נתעשרה אחר אפי' נמי אין יוצאין בה וא"כ שפיר פריך ג"כ ארקיקי נזיר דהוי עשירה וכ"ת דנמשחו רק אחר אפי' זה אינו כיון דע"כ צריכין לומר דגם בנתעשרה אחר אפי' הוי ג"כ מצה עשירה ומתורץ קושית הגאון מו"ה יונתן זצ"ל:

והי' יכול התרצן לתרץ ליה דדריש עוני כדשמואל שעונין עליו דברים הרבה וא"כ י"ל דלאחר אפי' בנתעשרה לא חשיב עשירה אלא דהשיב ליה לשיטתו אבל לבסוף דמסיק ר"ל זאת אומרת חלות התודה נאכלות בנוב וגבעון ואתי' בלא"ה דלא כר"ש מתרצין בלא"ה דדריש עוני כדשמואל ודוק:

ודע דראיתי בשער המלך הביא דעת רבינו יונה דס"ל דלרקיקין של תודה היה רביעית ב"ע ולחלות ולרבוכה היה ג"כ רביעית לתרווייהו ומישב עפ"ז הא דקתני דוקא חלות התודה ולא רקיקי תודה משום דלרקיקין היה שמן טפי והוי מצה עשירה יעו"ש והנה השער המלך תמה שם על הר"י ולפענ"ד נראה להביא ראיה לדבריו מירושלמי פה דאיתא התם וז"ל ר' סימן בשם ריב"ל כזית שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח צריך שלא יהיה בו משקין ר' ירמיה אמר למצוה את אמרת רבי אמר למצוה את אמרת ר"י בן פזי אמר לעיכוב את אמרת התיב רבב"ח והא תנינן חלות התודה אית לך מימר חלות התודה שאין בם משקין אמר ר' יוסי תמן רביעית היא ומתחלקת לכמה מינים [צ"ע מאי כמה מינים הלא אינה מתחלק רק לחלות ורקיקין ובגמרא קאמר לכמה חלות] והיידא אמרה דא יכול יוצא אדם ידי חובתו ברביכה ת"ל ושמרתם את המצות יצאה זו שאינה צריכה שמור הא אם צריכה שמור יוצאין בה ופי' בק"ע דס"ל להאי ברייתא דיוצאין

במצה עשירה ולחם עוני דממעט מצה עשירה רק למצוה נאמרה ע"כ ומקשה הירושלמי והא תנינן יוצאין במצה מתובלת סברין מימר מתובלת משקין ופי' בק"ע וקשי' למ"ד לעיכוב נתאמרה ותירץ מאי מתובלת מתובלת באגוזים ושמשמין. והנה לכאורה קשה דעכ"פ מהאי ברייתא דיכול יוצא ברבוכה קשי' למ"ד לעיכוב נתאמרה דהרי אם היה צריכה שימור היה יוצאין בה אע"ג דהוי מצה עשירה. אלא ודאי דאינהו מוקי לה ברביכה דתודה וכשיטת דרביכה דתודה היה רק שמינית שמן בה דחלות ורביכה היה רק מרביעית וא"כ הוי שפיר לחם עוני וזה ראי' ברורה ודוק:

ומה שהקשה השער המלך מפ' שתי מדות מנחות דף פ"ט נלפענ"ד דרב"י היה סובר דהרי ראב"ע קאמר דחצי לוג שמן לתודה הוי הלכה למשה מסיני וא"כ י"ל דשמן קמא דכתיב בחלות איצטריך משום דשאני כאן משאר מנחות דדי בחצי לוג וא"כ הוי שמן בתרא ריבוי ומרבה לרקיקין רביעית הלוג ב"ע משום דה"א לכל הג' מינים די בחצי לוג וא"כ תו בשמן דכתיב ברביכה הוי ריבוי אחר ריבוי ולמעט אתא וא"כ ממעט דלחלות ורביכה די ברביעית הלוג וברקיקין דכתיב הריבוי הראשון הוא לרבוי דיש לו רביעית הלוג ב"ע וא"כ רש"י דפי' כאן אליבא דר"ע דגמרא מוקי לברייתא כר"ע דאמר עני כתיב לזה מפרש דלחלות ורקיקין רביעית דכן ס"ל ליה ר"ע התם אבל הרבינו יונה כתב כן לר' אליעזר בן עזריה התם כנ"ל ודוק:

ודע דלשיטת הרמב"ם קשה ני טובא דס"ל דשאר מי פירות לא הוי מצה עשירה ויוצאין בו א"כ אמאי הוצרך הירושלמי דיוצאין במצה מתובלת היינו באגוזים ושמשמין הו"ל לתרץ אה"נ מתובלת היינו במשקין ורק בשאר מי פירות זולת יין ושו"ד וחלב וצע"ג. ויש ליישב דס"ל דאה"נ זה כוונת הירושלמי נאמר מתובלת שומשמין היינו משקין של שומשמין.

והנה כמו כן קשה ג"כ אראב"ד דמשיג ארמב"ם והבין דדעתו של רמב"ם דכ' דעיסה שלשה במי פירות יוצאין בו משום דאיהו מוקי ברייתא דיוצאין במצה מתובלת היינו שהיא מתובלת במי פירות ור"ע דוקא נקיט פרט לעיסה שנלושה ביין ושו"ד לפיכך השיג עליו וכ' דאיירי שתבלה משנאפת א"כ קשה ג"כ דהו"ל בירושלמי לתרץ דיוצאין במתובלת איירי משנאפת:

אלא דלזה יש לתרץ ע"ד חדוד דהכי מקשה דהרי קשה לרבנן דאמרו לעכוב נתאמרת מברייתא דיכול יוצא אדם ברבוכה דמשמע אם היתה צריכה שמור דהיו יוצאין בה וע"כ צ"ל דהמה מוקי לה ברבוכה דתודה וא"כ לפ"ז ע"כ צריכין לומר דרקיקין הוי שמנה מרובה) א"כ תקשה דהו"ל למתני במתני' רבותא טפי דאפי' ברקיקין יוצאין בעשאן

למכור לשוק משום דלא הוי מצה עשירה אחר שנאפת וע"כ דסוברת דאפי' בנמשחה אחר אפי' בשמן מרובה נמי הוי מצה עשירה א"כ שפיר תקשה מברייתא דתנן יוצאין במצה מתובלת וליכא למימר דאיירי לאחר אפי' זה אינו כיון דע"כ לדידהו מוכח דאפי' במשחה בשמן מרובה לאחר אפי' נמי הוי מצה עשירה ודוק:

אלא דאכתי קשה דהו"ל לתרץ דמצה שתבלה היינו לאחר אפי' דתו לא הוי מצה עשירה וכ"ת דתקשה דהו"ל למתני במתניתין דיוצאין אפי' ברקיקי תודה דלמא שאני רקיקין דמשיחתן היתה קודם אפייתן רק אחר עשייתן ועריכתן משחו אותן אלא מוכח מזה הירושלמי דרקיקי נזיר נמשחו דוקא אחר אפייתן והרמב"ם בפ' י"ג מה' מעשה קרבנות כ' זאת בה' ח' שם בלשון יראה ויש מכאן ראי' לדבריו ודוק:

אבל לשיטת הראב"ד ס"ל דהיה קשה ליה מאי פריך הגמ' ור"ע האי עוני מאי עביד ליה לשני דאיהו דריש עוני כר"ש בספרי דלחם שמזכיר את העינוי וע"כ צ"ל דס"ל לגמרא דזה נלמד מעני דכתיב וקשה דלמא מעני ה"א למעט שלא תהיה נילוש ביין ושמן אבל בנאפה כתקנה ואח"כ למשחה ה"א דשרי לזה בא הקרי עוני דצריך להיות לחם שמזכיר את העינוי וא"כ אפי' באחר אפי' נמי אינו יוצא בו אע"כ דסתמא דגמ' ס"ל בנמשחה ונתעשרה לאחר אפי' לא הוי עושר לפיכך שפיר תמה אהרמב"ם די"ל דמצה מתובלת אייריי לאחר אפי' ודוק:

והנה הכ"מ תמה ארמב"ם דפוסק דיוצא במצה שלשה במי פירות הלא אינו בא לידי חמוץ וממועט מהיקש דלא תאכל עליו חמץ ובלח"מ כ' דיש מתרצין דמלא תאכל עליו לא ממעטין אלא אורז ודוחן דאינו בא לידי חמוץ בשום צד ואופן משא"כ בנילושה במי פירות הרי המין בא לידי חמוץ ובאמת כעין סברה זו כ' המ"א בסי' תנ"ד ס"ק א' ואני כתבתי זה כמה שנים על הגליון דצ"ע דגמרא קאמר דאין יוצאין במצה של תבל משום דאינו בבל תאכל חמץ כר"ש דאין איסור חל ע"א ולא אמרין דמינה הוא בבל תאכל חמץ וצ"ע לכאורה. אמנם באמת סברה זו דאין בא לידי חמוץ הזכיר הרמב"ן במלחמות ודחה אותה דהרי רב פפא דטעמא דר"ל דאין חייבים כרת בעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש הואיל ואינו יוצא בו ידי מצה אע"ג דיוצא במינה וע"כ צ"ל דהיקש מורה דצריך להיות הדבר גופא בא לידי חמץ ומצה יעו"ש ולפענ"ד נראה דדעת בעל המאור היתה דזה הוא גופא דהק' ליה רב הונא בריה דרב יהושיע לר"פ מהמחהו וגמעו דחייבים על חמוצו כרת אע"ג דאין יוצא ידי מצה וע"כ צ"ל ובמינו יוצא והיינו טעמא דרב אידי בר אבון דקרי' לה דרדקי משום דמילתא דפשיטא דדי במין הבא לידי מצה וחמץ כנ"ל ודוק:

והנה היה נראה לומר ע"פ מה שתמה בצל"ח מדוע הביא הגמ' היקש דפ' ראה ולא הביא היקש דפ' בא כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות ולפענ"ד נראה דמצד היקש א' ה"א דדי במין הבא לידי חמוץ אבל כיון דיש עוד היקש מוקמינן ליה לאקשוי דצריך דוקא להיות הדבר גופא בא לידי חמוץ ודוק:

והשתא לפ"ז י"ל לר"ש דדריש היקש דלא תאכל עליו חמץ דחמץ אינו אסור כ"א תוך ז' וא"כ לית כאן כ"א היקש א' א"כ נ"ל דדי אם המין בא לידי חמוץ וא"כ לפ"ז קשה יותר כיון דהאי ברייתא דאין יוצאין במצה של תבל ע"כ אתי' כר"ש כדמוקי לה בגמרא וא"כ ע"כ אם המין בא לידי חמוץ א"כ אמאי אין יוצאין במצה של תבל הרי עכ"פ המין הוי בבל תאכל חמץ. ודע דלכאורה היה מקום ליישב קושית הצל"ח מדוע לא הביא הגמ' היקש הקדום דפ' בא כל מחמצת בכל מושבותיכם משום דבירושלמי מצינו פלוגתא אי מיעוט דלחם עני פרט לעיסה שנילושה ביין ושו"ד הוא רק למצוה או לעיכוב וחד ס"ל דהוי רק למצוה ואם כן לפ"ז י"ל דמחד היקשא ה"א דהא דצריך שתהיה ראוי לבא לידי חמוץ הוא רק למצוה לפיכך הביא ר"ל הך היקשא בתרא דמינה מוכח דאפילו לעיכוב דלמצוה מהיקשא קמא ידעינן ואתא היקשא בתרא דאינו בא לידי חמוץ אפי' בדיעבד אין יוצאין ודוק:

והנה י"ל דרב ספא היה סובר כיון דכבר יש היקש בפ' בא א"כ היקשא בתרא למה ליה לפיכך סבר דע"כ היקשא בתרא הוא לאקולי להורות דדברים שאין יוצא בו משום מצה אין חייבים על חמוצו כרת לפיכך הקשה ר"ה בר דר"י מהמחהו וגמעו דמוכח דאפילו בדבר שאין יוצאין אפ"ה חייבי' עליו כרת לזה השיב רב אידי בר אבין היינו טעמא דר"ל משום מי פירות ולכאורה מלת היינו טעמא דר"ל הוא למותר והו"ל לומר רק בקיצור היינו טעמא משום מי פירות א"מ ומדוע הוצרך להזכיר ר"ל אמנם לפי הנ"ל יובן דהרי ר"ל אמר דאין יוצאין באורז ודוחן וע"כ מוקי ליה היקשא בתרא לעכוב וא"כ לדידיה ע"כ ה"ט משום מי פירות ודוק:

ודע דהרמב"ן תמה על המאור דכ' דריב"ל איירי בלא מים א"כ אמאי הוצרך לומר מכאן ואילך לושי לי בדובשא ולפענ"ד נראה לתרץ ע"ד אפשוט דבאמת יש לתמוה דגם אם נימא דריב"ל מתיר אפילו במי פירות עם מים א"כ אכתי קשה אמאי הוצרך ריב"ל לומר מכאן ואילך לושי לי הלא זה נשמע מדבריו הראשונים יומי קמא לא תלושי בדובשא וממילא ידעו דמכאן ואילך שרי. אמנם נראה דריב"ל היה חושש מחשש חמוץ לפיכך אמר לבניו יומא קמא דא"א במצה עשירה לפיכך לא תלושי לי בדובשא אבל מכאן ואילך דוקא לושי בדובשא דזה אינו מחמיץ כלל וא"כ לפ"ז מתורץ קושית הרמב"ן

דשפיר הוצרך ריב"ל לומר להו מכאן ואילך לושי ודוק ויש ליישב בזה שיטת הרמב"ם דפוסק דבשאר מי פירות לא הוי מצה עשירה זולת יין ושו"ד וחלב ולפענ"ד דהיה מדייק מדקאמר הגמ' אלא יומי קמא לא תלושי לי בדובשא ומדוע לא קאמר הגמ' סתם יומי קמא לא תלושי לי במי פירות מזה דייק הרמב"ם דשאר מי פירות מותרין ויוצאין בהם ויש להמתיק יותר מדלא אמר יומא קמא לושי לי במים מכאן ואילך במי פירות אלא ודאי דה"ק יומי קמא לא תלושי לי בדובשא רק בשאר מי פירות דאין מחמיצין וה"ה דאמר להו גם ביין ושמן וחלב דלא אלא דגמרא נקיט חדא אבל מכאן ואילך לושי לי אפילו בדובשא ודוק. וא"כ מבואר דיומא קמא בשאר מי פירות שרי כדעת הרמב"ם דבהא לא הוי מצה עשירה.

והנה בספר אשל אברהם מביא קושי' בשם ראב"ח על הרא"ש דכ' וז"ל לדבריו של הרב אלפס אפי' מי פירות עם מים אין מחמיצין ותמה דקשי' מותיקא דאסור במים ומילוחא אע"ג דהוי מי פירות עם מים והק' מנ"ל לרא"ש הא דלמא ס"ל לר"א דמי פירות עם מים יכולים לשמור מחמוץ ומשו"ה אמר ריב"ל מכאן ואילך לושי לי ולכאורה היא תמי' גדולה על הרא"ש אמנם היה נלפענ"ד דלכאורה קשה גמרא דפריך ר"ע אדר"ע וכי לא ידע המקשן לתרץ דאיירי ביו"ט שני. ועוד התרצן דמשני לא קשי' כאן ביו"ט ראשון וכאן ביו"ט שני וכדאמר ריב"ל לבניה אמאי הוצרך לראי' מריב"ל הלא התירץ בלא"ה ניחא ונראה דודאי המקשן ידע ג"כ לתרץ דר"ע לש ביו"ט שני אלא דקשה דעכ"פ היה להם לומר לו דלא יפה עשה דיטעו העולם כמו דהותר ביו"ט שני ה"ה בראשון נמי ומדוע לא אמרו לו דבר אלא ודאי דאפי' ביו"ט ראשון נמי שרי לזה מתרץ הגמרא לעולם דאיירי ביו"ט שני וכת אמאי לא אמרו ליה דבר הלא יש חשש דהעולם יטעה ויתיר אפילו ביו"ט ראשון זה אינו כדאמר ריב"ל לבני' יומא קמא לא תלושי לי בדובשא מכאן ואילך לושי בדובשא דוקא אף על גב דיש לחוש דנפקא מיניה חורבא דיתירו ג"כ ביו"ט ראשון אפ"ה הואיל ובזה ינצל מחשש חימוץ דמי פירות אין מחמיצין לא חש לחששא רחוקה דחורבא וא"כ שפיר מיושב הא דלא אמרו ליה ולא מידי דהיה ניחא להו דלש ביין ושמן ודבש כי היכא דלא יהיה חשש חמוץ ודוק:

והשתא לפ"ז כל הנ"ל הוא דוקא אי מי פירות עם מים אין מחמיצין כלל אבל אי אמרינן דמחמיצין אלא דר"ע ס"ל דיכול לשמור מחמוץ א"כ ליתא כל הנ"ל ומיושבים היטב דברי הרא"ש ודוק:

ודע דהרא"ש הביא ראיה דבירושלמי משמע דמי פירות לבד מחמיצין וכן כתבו התו' ג"כ במנחות דף נ"ד להוכיח מירושלמי הנ"ל דס"ל דמי פירות לבד מחמיץ מדאיתא התם

רשב"י היה לו יין קוסס יהיב בגוי' שערי אתא לקמי' דרב מנא א"ל צריך את לבער מזה מוכח דס"ל דמי פירות לבד מחמיצין ולפענ"ד צ"ע דא"כ תקשה דרב מנא אדרב מנא דהרי תיכף אח"כ בר"פ אלו עוברין איתא בירושלמי התם אמר רב מנא וכולן ע"י מוי ופי' בק"ע משום דמי פירות לחוד אין מחמיצין הרי מבואר דרב מנא ס"ל דמי פירות לבד אין מחמיצין וא"כ צ"ל דר"מ דלעיל איירי דשערין היו מלותתין במים והו"ל מי פירות עם מים וצ"ע:

ועיין בירושלמי אלו עוברין סוף הלכה א' וז"ל ריב"ב טמן ליה צרף ופי' בק"ע שהיה טוחן לו א' מצורפי זהב ודוחק ולפענ"ד נראה דהיה טוחן החטים בסוכן ומורסנן יחד דלחם עני כתיב והי' עושה כן כדי שלא תצטרך לשהות הקמח הרבה בבית הטחונים:

עוד איתא שם ר"ח ור' מנא חד אמר בעשבים שרי מטנינא אסור ועיין בק"ע שם דמפרש עשבים לחים וצ"ע לחים אמאי שרי הא יש חשש חמוץ ונראה דאיירי שהם לחים מלחות שבתוכם וס"ל דמי פירות אין מחמיצין וא"כ הלחות שבתוך העשבים אינו מחמיץ לזה קאמר דהא דשרי בלחים היינו אחר י"ב שעות דאל"כ הרי יש ג"כ לחות הטל בהו והו"ל מי פירות עם מים דממהר להחמיץ ועפ"ז מבואר ע"כ דר' מנא ס"ל דמי פירות לבד אין מחמץ דאל"כ הו"ל לירושלמי לומר מסתייע דר"מ אמר בעשבים אסור ודוק:

עיין מ"ש לעיל בישוב דברי הרמב"ם שכ' דמצה עשירה לא מקרי רק בנילושה ביין ושמן ודבש וחלב והכ"מ כתב דס"ל לרמב"ם דירושלמי דנקיט במשקין סתמא היינו ג"כ הנך ג' דדרך לעשות מהן משקה ועיינתי בספר הראב"ן וראיתי דהיה לו גרסא בירושלמי הכי ריב"ל אמר כזית מצה צריך שלא יהיה בו משקה יין ושו"ד וא"כ הרי מבוררין דברי הרמב"ם דגם הוא גורס כן בירושלמי ופשוט

ודע דעיין בירושלמי פ' כ"ש ה' ויו דמתרץ בשיש בהן שמנונית ועיין בק"ע שם דמורסן המה רטובין ואינו מניחו להחמיץ ודוחק ולפענ"ד נראה ע"פ מה שהבין הרא"ש בדעת הרי"ף דס"ל לר"ע דמי פירות אפילו עם מים אין מחמיצין א"כ ה"פ דאית ביה שמנונית והו"ל מי פירות ואפילו עם מים אין מחמיצין ועיין במ"א סי' תס"ב בענין שמנונית:

הב"י בסי' תס"ב הביא דעת הכלבו דס"ל דחלב לא הוי מי פירות ותמה עליו הב"י מסוגיא דמבואר דחשיב מי פירות דאמר ריב"ל מכאן ואילך לושי בחלבא ולפענ"ד נראה דס"ל להכלבו דהרי"ף דמביא ראיה מריב"ל אע"ג דס"ל דריב"ל איירי בלא מים ע"כ היה סובר דחלב לא חשיב מי פירות לחוד רק מי פירות עם מים דעינינו רואות דכשמקפין החלב נתהפך למים והשומן נתחבץ ונשארי' מים נוזלים ע"כ סבר דע"כ חלב חשוב מי פירות

עם מים וא"כ שפיר הביא ראיה מריב"ל מדאמר מכאן ואילך לושי לי בחלבא ע"כ דס"ל דמי פירות עם מים יכולין לשמור או דאינו מחמץ וכדעת הרא"ש ודוק:

מצה מתובלת בשומשמן עיין מ"ש בסוגיא דמצות מבטלת זו"ז בתוס' שם ואין כאן מקומו ועיין בתוס' פ' ע"פ דף קט"ו שכתבו בשם רש"י דאוסר במצה מתובלת משום דמחמעי ותמיה לי דאיך נעלם מרש"י ז"ל גמרא מפורסמת דמנחות כ"ג ע"ב אמנם לפי הסוגיא פה יש לישב דמקשה פה מאי לאו דמתובלת במשקין וקשה מאי עלתה על דעתו לאפוקי הלשון ממשמעו דסתם מתובלת היינו מתובלת בתבלין דהיינו בשמי' פלפלין וכדומ' אלא ע"כ דירושלמי היה סובר דע"כ ליכא למימ' דמתובלת הוי כמשמעו בפלפלין דא"כ אסור משום דמחמעי אלא ודאי דאיירי דתבלה במשקין לזה משני דלא איירי אלא בשומשמין ואגוזים וא"כ כל מיני תבלין דקתני התם היינו כגון שמשמין ואגוזין דלא חריפי אבל פלפלין דחריפי לא ושפיר אוסר רש"י תבלין משום דמחמעי והיינו כגון פלפלין ושאר בשמים:

כדי שתפרוש ולא תעשה גידין גידין ובגמרא דידן הלשון כל שאין חוטין נמשכין המינה והכל א' ועיין בק"ע ואפשר עוד לומר דמלשון דקאמר ולא תעשה גידין גידין נראה לאסור מצה שהוא וואסיר שטריימילג דזה נראית כגידין גידין אלא דלשון ולא תעשה משמע דקאי אחוטין נמשכין דאל"כ הו"ל לומר ולא תראה גידין גידין ועיין בספר הלכה ברורה דמתיר מצה שהוא וואסיר שטריימינג. ועיין במשנה א' פ"ק דמעשרות האפרסקון משיטילו גידין עיין שם ופי' הברטנורה שנראין גידין וא"כ יש לקיים פרושי הנ"ל ולאסור מצה וואסר שטריימינג:

מצה ישנה דבר ברי שלא דקדק בה ואפשר דאפי' אם אמר ברי לי משום דכל מילתא דלא רמי' עליה דאינש לאו אדעתיה ע' בש"ע יו"ד סי' כ"ג ועיין בדברי הר"ם הביאו התוס' יו"ט במס' אהלות פ' ז' משנה ה' דאע"ג דאומרת ברי לי כיון דטרידא לאו אדעתיה ויש לחלק בענינים. ועיין באלי' זוטא סי' תנ"ח דהביא דהב"ח אוסר מצה שאפאה קודם למד יום ולפענ"ד אינו ראי' מירושלמי דפה דהירושלמי איירי בלא עשאה לשם פסח משא"כ היכא דעשאה לשם פסח ועיין מ"ש במס' סוכה:

הלכה ה

ובמרור ירק מר ופניו מכסיפין ויש לו שרף מזה משמע כדברי התשב"ץ הביאו המ"א בסי' תע"ג ס"ק ט"ו וז"ל אם כן ס"ל דמרור דמתני' כולל לכל הירקות המרים וכך כתב רש"י בחומש וכו' ועיין בבלי דף ל"ט ע"א ע"ש מדברי כולן נלמד ירק מר פניו מכסיפין

ויש לו שרף וכתבתי שם נראה דאתא לאשמועינן דעל ב' סימנים אלו יש לסמוך ועיין ר"פ או"ב דפריך ולבדוק בסימנים ע"ש ובחדושי הארכתי:

ודע דעלתה ברעיוני ע"פ מה דנוהגין רוב העולם ליקח הקרעהן למרור אע"פ שהוא האחרון השנוי במשנה ובבבלי אמרינן דמצוה בחזרת דקדים במשנה ובברייתא דבר קפרא קתני חזרן לבסוף ובאמת יש לתמוה על הגמרא דקאמר ה"ק אף עולשי שזה כעולשי גינה וחזרין וקשה הא עולשין תני ב"ק ברישא וחזרין תני לבסוף וצ"ל דה"ק דעולשי שדה יוצאין בה כעולשי גינה רק הוא אחרון כמו חזרין ודוק:

והנה בברייתא דבי מר שמואל תני חזרת מתחלה ור"י קאמר אף חזרת גילין משמע דעכ"פ מודה דחזרת הוא הראשון וקשה הא בברייתא דב"ק משמע דמודה דהוא האחרון ע"כ נראה בעיני לומר דבאמת ה"ק ר"י אף גילין נמי יוצאין בה אלא דהוא האחרון אבל חזרת סתמא הוא הראשון ובברייתא דב"ק מיירי בחזרת גילין. אמנם נראה בעיני לדקדק בלשון דברייתות דלעיל קאמר ובחזרין משמע כל מיני חזרין ובמתני' ובריתא דמר שמואל תני חזרת ע"כ נראה דב"ק באמת ס"ל דכל חזרין המה האחרון למצוה אבל ר"י ס"ל דהוא כעולשין דהוא בתחלה וראשון.

והנה הואיל ובחזרין איכא פלוגתא גם אנן אין בקיאין מאי חזרת ומאי חזרת יולין וגלין לכן נהגו בקרעהן כן נראה בעיני

נשאלתי מתורני חלוש א' שקשה לו מאוד אכילת המרור דהוא הקרען איך יתנהג וזה אשר השבתי לו המרור דאנו לוקחים אותו הוא הקרין והוא תמכא מ"א סי' תע"ג ס"ק י"א והוא השלישי דתנן במתני' ובאמת קיי"ל דמצוה בחזרת דהוא הייפט סאלאט כפי מה שהעיד עליו בתשובת חכם צבי סי' וקיי"ל דמצוה בראשון והוא השנוי במשנה ראשונה ובספר חיי אדם בדיני סדר הביא ששמע כן ג"כ. משלוחי ארץ הקדושה ששם אוכלין הסלאטין למרור אלא דשם העלים גדולים והשורש גדול וכן ג"כ בחק יעקב ואע"ג דאינו מר מ"מ לית לן בה וז"ל א"ח א"צ להדר אמרירתא דהא מצוה בחזרת ומאי חסא דחס רחמנא ובירושלמי מביא טפי דאמר חזרת אינו מר אלא מתוק ר' חייא בר הושעי' כל עצמו אינו תלוי' אלא בחזרת ואמנם בהיות במדינתינו בפסח הוי רק תחלת הצמיחה והעלין דקין מאוד ומלאים תלתים ויבחושים וקשה מאוד לבדקן וגלל כן נהגו העם בקרען ויפה נהגו כי תנא בא"י קאי ששם העלין גדולין ואין הרימה והכנימה בהם משא"כ אנו במקומינו דהעלין והשרשים מלאים תלעים א"כ יכשל בלאו דאורייתא ומרור בזה"ז אינו אלא דרבנן ומשו"ה נהגו בתמכא אע"פ דהוא השלישי השנוי במשנה ואמנם בהיות דהקרעהן הוא מר וחריף מאד וקשה לאכול ממנו כזית שלם כדינו אם לא יסכן האדם

את עצמו בו ולפענ"ד יש עוד לעיין באוכל הקרעהן כשהוא שלם אע"פ שמדחיק א"ע עפמ"ש התוס' בפסחים דף ז' ע"ב ד"ה על הטבילה די"מ דבכל טבילות קאמר דגברי לא חזי דיש לחוש דלמא משום ביעתותא דמי' מימנע ולא טבל ומש"ה אינו יכול לברך קודם הטבילה דדלמא ימנע א"ע מלטבול אח"כ ובירך ברכה לבטלה יעו"ש וא"כ לפ"ז י"ל דה"ה בקריין הנ"ל איך יכול לברך קודם דלמא משום ביעתותא וחריפותו ימנע ולא יאכל כשיעור וא"כ היה ראוי לברך אחר אכילתו וצ"ע ואין להקשות אתוס' הנ"ל דא"כ במל גרים נמי יברך אחר המילה דלמא משום ביעתותא יפרשו ולא ירצה להמול וא"כ בירך המוהל ברכה לבטלה י"ל דשאני גבי גר כיון דאחר מל אותו ולא הוא עצמו א"כ באחר שמל אף אם לא ירצה הגר להמול מ"מ אנוס הוא ומה היה לו לעשות הרי המוהל עומד לעשות מצותו ודומה למי שבירך על דבר ונפל לארץ ונאבד ואנוס הוא משא"כ באדם עצמו שהיה בידו לעשות מעשיהו אלא שחוזר מחמת ביעתותא א"כ בדידיה שמעצמו מחרדת לבו פורש שייך שפיר ברכה לבטלה ודוק. ואולי י"ל באופן אחר דהואיל דלא פלוג רבנן בברכה דהואיל ובמילת ישראל לא שייך ביעתותא ה"ה במילת גר וא"כ י"ל לפ"ז דה"ה בתמכא הנ"ל הואיל ובשאר מינים מברכים קודם ה"ה בתמכא ג"כ ולא פלוג.

אמנם עכ"פ קשה מאוד לקיים בקרעהן המצוה כהוגן ולאכול כזית מחמת חרפו והוא מזיק גדול וכתב בחיי אדם דהוי סכנה ואין בו מצוה וגם א"א לאכול ממנו כזית בבת אחת ולכן המנהג לפררו ברייב אייזען ולהעמידו מגולה באויר בענין דמפיג חריפתו. אמנם שמעתי דגאון א' היה מפקפק על פירור הקרעהן מגמרא דברכות דף ל"ט דאמר בה בשם ר"ה הני גרגלידא דליפתא פרמינהו פרימא רבא מברך בורא פרי האדמה פרימא זוטא שהכל ור"י אומר אפי' פרימא זוטא נמי בורא פרי האדמה דהאי דפרמינהו טפי לאמתוקי טעמא וכ' הרשב"א משמע דאי לאו טעמא כי היכא דנמתיק טפי ה"א דמברכין שהכל משום דס"ד דמפגם פגמינהו יעו"ש וא"כ לענין מרור היכא דפרמינהו מיפגם פגים ואינו יוצא כן שמעתי משם גאון א' ולפענ"ד אין דבריו נראין דאטו היכא דפרמינהו לא הוי מרור לענין דאין לברך עליו על אכילות מרור דגמרא מפלפל דוקא לענין ברכת בפה"א משום די"ל דהיכא דפרמה ירדה מעלה אחת ומברך שהכל אבל עכ"פ מרור הוי ואטו צריך לשאר בו כל המרירות והרי מצוה בחזרת ואמרו בירושלמי דאינו מר כלל ואפ"ה יוצאין בו ועוד הרי במתני' קתני אבל לא כבושין ומדוע לא חשב ג"כ ולא מפוררין אלא ודאי דמפוררים כשרים ויוצאים בהם ואין לדייק מלשון רש"י דכ' ומצטרפין לכזית ואם יש לו חצי זית מזה וחצי זית מזה משמע דוקא חצי זית אבל לא פירורין וזה אינו דרש"י אורחא דמלתא נקט דאין שכיח שיהיה לו רק פרורין מכל חמשה מינים אבל באמת ה"ה

דיש לו פרורין נמי מצטרף וכן דייק לשון המשנה דקתני סתם ומצטרפין לכזית ולשון כמ"ש ופשוט ועיין בירושלמי דאמר שני' דאמרה תורה מרירות:

ועוד הרי בר"נ פי' גרגלידא דליפתא אסרו רק במבושל ולא חי ועיין שם ועיין ב"י או"ח סי' ר"ה מ"ש שיטת רבינו האי ועוד הרי בגמרא אמרו דומיא דמצה יעו"ש בדף ל"ט ומה מצה יוצאין אפי' במפוררת כקמח ה"ה במרור כנ"ל. וי"ל במפורר דינו כמו עלין וכמו בעלין יבש וכמוש פסול ה"ה במפורר דהרי רש"י כ' דקלחין הואיל והוא עב אינו מתייבש שיפסיד טעמו משמע הא במפורר דאינו עב הוי כמו עלין ואולי גרע ממנו וא"כ שפיר החמיר הגאון מו"ה אליה מווילנא שצוה לפררו אחר ביאתו מבה"כ דחש אולי קודם ביאתם לבה"כ אם ישהה כ"כ יפיג טעמו מאיזה פרורין ואח"כ כשיאכל כזית לא יהיה כזית שלם שיהיה בו טעם מרור והיה נותן לבני ביתו שיעור מצומצם כנ"ל ודוק ועיין בש"ע סי' תע"ג במ"א ס"ק י"ג ועיין בש"ק פ' כ"ש ה"ה ד"ה מ"ד כמושין דכ' דט"ס יש במ"א וצ"ל דקאי אעלין ולפענ"ד דקאי ג"כ אקלחין ובפורר דאז הוי דינו כעלין ודוק:

ועיין בגמרא דמגילה על קרא וישניה ואת נערותיה דאמר שמואל שהאכילה קדלי דחזירי ופי' בארוך עורף חזרת שהוא מרור וא"כ שיטת כולם בין לרב בין לשמואל לא היתה אוכלת איסור אלא דרב ס"ל שהאכילה מאכל יהודי ושמואל אמר דאפ"ה לא סמכה בדבר הצריך בדיקה אלא שאכלה קדלי דחזירי העורף ולא העלין מפני בדיקת התולעים ודוק.

וא"כ היוצא מזה לדינא באדם חלוש מאד שקשה עליו אכילת הקרען אפי' ע"י פירור יהדר בכל ענין אחר החזרת דהוא הייפטעל סאלאט ואם יהיה ההייפטל סאלאט גדול יוכל לחתוך התוך של העלין שהוא עב ויצרף לו התוך הזה עד שיהיה כשיעור זית ובזה קל הבדיקה ויוכל אפי' לרחצם היטב ואם לא ימצא גדולים הלא ביגיע כפו יכול לאכל לבדוק היטב הוא או איש אחר ומה ששמעתי שיש מספקין אם הוא החזרת נ"ל דודאי הגאון ח"צ היה מקובל כן מאבותיו הגאונים וכן מבואר ג"כ לפענ"ד מלשון רש"י ברכות דף נ"ו ע"א חסא חזרת עף עיסקך כפול בריוח כחזרת שהיא רחבה וכפול והוא ממש כשלנו וא"כ חזרת בכפולי מורה על שיעבוד מצרים שהיו כפול ומכופל כמו שאמר תכבד העבודה ואולי הא דאמרו תחילתו מתוק וסופו מר הוא כשהוא קטן ולא נגמר אז מר וא"כ אין יוצאין בו כשהוא קטן ואולי זה הוא דחשיב בר הדי' לרבא מר יהיה עסקך פי' מתחלה יהיה מתוק ואח"כ יהיה מר כחזרת:

ע"ב **איזהו** המעיסה וכו' בשיש בהן שמנונית צ"ע פרושו ומה שפי' בק"ע הוא דחוק ואפשר לפרש בדאית ביה שמנונית ושמנונית מעכב החמוץ דמי פירות אין מחמיצין ועיין לקמן בירושלמי דף י"א ע"ב מאן דאמר בחיטין ג' קבין ביש בהם שמנונית א"כ

לא משמע כפרושו ויש לישב שם ג"כ בענין אחר ועיין בש"ע תס"ב מ"א ס"ק ויו אלא דמ"מ צ"ע דמי פירות עם מים עכ"פ ימהר להחמיץ וצ"ע. ובחדושי לסוגיא דעילאי גבר הארכתי בענין המ"א הנ"ל:

הלכה ו

המעיסה חמין לתוך קמח וכו' ויש לעיין דבבבלי דף ל"ז ע"ב איתא להיפך קמח ע"ג מוגלשין וע"ש אמנם עיין שם דמתרץ תברא מי ששנה זו לא שנה זו א"כ יש לפרש דה"ק דדין דמעיסה דב"ה מחייבין הוא ג"כ בהחלטה דהחלטה נמי מחייב ודוק:

ודע דבאמת דברי הירושלמי דמתרץ דאירי בדאית ביה שמנונית נראה לפרש עפמ"ש המ"א בסי' תנ"ד ס"ק דמסתפק אי מורסן מחמיצין ובאמת נעלם לכאורה ממנו המשנה דאין שורין את המורסן ובחדושי לש"ע כתבתי דא"ל היכא דלותתין ע"י הלתיתה נדבק הקמח בהו ושייך ביה חמוץ ובזו איירי המשנה אבל בחיטין דפסח דאין לותתין א"ל דאינו מחמיץ אמנם ע"פ הירושלמי הלז יש לישב בפשוט דה"ק הירושלמי כדאית ביה שמנונית דוקא מחמיץ דהיינו בשנדבק בהו הקמח דהוא השמנונית אבל כאן איירי דלא נדבק בהו ודוק:

הלכה ז

עד כדין כר"ע וכו' עיין בק"ע פרושו ועיין במס' שבת בירושלמי עלי' דמתני' עושין כל צרכי מילה יעו"ש דהדבר מפורש וכאן קיצר הירושלמי כדרכו.

תני ר' ישמעאל ק"ו עיין בתוס' בבבלי שהקשו הא אין מזהירין מ"ה ובמ"ל הביא ראיה מדבור תוס' הזה דלא ס"ל דהיכא דאיכא עשה מזהירין מ"ה כיון דכתבו מקדם דעכ"פ איכא עשה:

דף יוד **דבש** מזויף בסולת שאל לרב מנא וברא"ש פ' כ"ש סי' י"ג גרס שאל לרב אמי וגרסא זו מחוור טפי דע"כ צ"ל דיסבור מי פירות מחמיצין והרי בפ' אלו עוברין ה א' אמר ר' מנא וכולי ע"י מוי ש"מ דס"ל דמי פירות לחוד א"מ ש"מ דרב אמי גרסינן:

הורה ר"א באילן גרבייא וכו' עיין ר"נ פ' כ"ש גבי כל הכלי שנשתמש ביה חמץ ועיין פ"ח יו"ד סי' צ"א:

פרק אלו עוברין

הלכה א

אמר ר"מ וכולהון ע"י מוי י"ל דר"מ בא לתרץ הא דקתני ואלו בויו דקאי אדלעיל דתנן מי תשמישו של נחתום ישפכו משום דנתחמצו ע"י המים כן ג"כ אלו דקתני הוא דוקא באית בהו מיא ודוק:

שוב ראיתי בצל"ח דמחיבור ויו ואלו כשיטת רש"י דצריך להעביר מן העולם ודלא כשיטת ר"ת אלא דתמה על הרא"ש אמאי מי תשמישו של נחתום הא מותר להשהותן ועיין שם ולפענ"ד דהמה מפרשין דישפכו שלא ישתמש בהם לעיסה אחרת אפי' קודם פסח שהם נתחמצו ומחמיצין העיסה וזה דייק הלשון מפני שהם מחמצים אלא דזה אינו דהרי בגמרא מביא על הברייתא שופכין במקום מדרון וכן מייתי הירושלמי לעיל ואולי י"ל הא דאמר דישפכו למקום מדרון הוא באופה הרבה ושופך בכל יום ויש לחוש באשבורן דהעיסה שבהם יתקבץ בשולי הגומא וכשישאבו הגומא ישתייר עיסה ממנה כזית בשולי האשבורן ולכך צריך לשפכן למקום מדרון משא"כ בנחתום שאינו אופה הרבה ודוק:

וקולן וכו' באלכסנדריא עבדין אמבטיות של בצק עיין בק"ע דמגיה ואינו נראה ולפענ"ד דהגירסא דבלא"ה צריכין אנו להבין פי' מילת קולן ונראה היה מפרש מלשון לא מימי הגשמים ולא מימי הקילון דאיתא במשנה דר"פ מ"ק ופי' הר"ם שם דהוא בור עמוק ולזה גם פה בירושלמי הוי הפי' אמבטי של בצק כלי כמו אמבטי קטן עמוק שנעשה על ידי בצק ואח"כ נתייבש ונעשה קשה והסופרים בתוכו נותנין הדיו שלהן וזה האמבטי הוא נוקשה כנ"ל ובבבלי דאמר פרודי דאושפכי נ"ל ע"פ מה שמפרש הרמב"ם דהוא עיסה הוא מלשון קלייס דהוא אספוגין עוגה רכה ומזה האשפכין מדבקים עורותיהם וכן הסופרים הניירות ודוק:

ורב שימן דאמר טיפולין של בנות עשירים היינו ג"כ עיסה רכה שמטפלות על בשרן ועיין ברמב"ם דתכשיטי נשים דאמר ר"א היינו הסולת בלא מים ומתורץ קושית התוס' לפ"ז בד"ה טיפולן יעו"ש:

בסימא דרומי' פי' הבסים של רום כמו שדרשו בגמרא אמלאה החריבה בזמן שמלאה זו חרבה זו וא"כ בראשונה שלא היה שביהודה מחמיץ הוי קורין היין בסים של רום שהוא מתוק ע"י נפילת וירידת רום:

וי"ל הואיל ולא היה מחמיץ על שנותנים לתוכו שעורים דהוא שער ואדום היה איש שער כדכתיב אדמוני כולו כאדרת שער קראו לו חומץ האדומי:

כחלות הריע כעוגות רעים שעושין להם חלות עגולות כך עושין ממנו עוגה עגולה ומניחין על הקדירה והוא עביד כילדין כמו המילדת מוציאה הולד כך העוגה הזה שואף ומוציא הזוהמא של התבשיל וכדאמר בבבלי כנ"ל:

אמר לון שניא הא דכתיב לחם ואלו אינן לחם התיב ר' יוסי והתני' כל עצמו אינו קרוי לחם אלא מצה דכתיב שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני הכא את יליף מצה

מחמץ עיין בק"ע דפרושו דחוק גם בלא"ה צריכין להגיה בירושלמי. אמנם נראה דהכונה פשוטה דהוא השיב סתם הואיל וכתיב גבי חמץ לחם וזה אינו קרוי לחם דהיינו הד' מינין דאין להם תוריתא דנהמא ע"ז השיב דהרי לא כתיב לחם רק גבי מצה דכתיב שבעת ימים וכו' ואי דמקשינן חמץ למצה אין ההיקש אלא דילפינן מצה מחמץ לרבות נשים למצה מטעם כל שישנו אבל לא להיפך ללמוד חמץ ממצה דלא לחייב בד' מינים דמתני' [והי' לו לפרש יותר דא"כ אפי' לאו לא יהיה בו] :

בשם רשב"ל אף ללקות אינו לוקה פי' בתמיה וכי אף ללקות אינו לוקה די שאין בו כרת וא"צ להגיה כמ"ש בק"ע:

רב אמר זה שיעור עיין בק"ע שמגיה ודחק א"ע ולפענ"ד א"צ להגיה והכונה דצריך לאכל שיעור חמץ בכדי אכילת פרס ואמר זה כותח הבבלי א"כ מבואר דעל ערובו סופג מ':

כר"ש דס"ל כל שהוא למלקות וא"כ מבואר דס"ל לר"ש כל שהוא למלקות אפי' ע"י תערובות וצ"ע מזה אשיטת התוס' בע"ז דף ס"ח וכבר הקשו המפרשי' מסוגיא דשבועות ולפענ"ד מכאן נמי קשה:

שבישל בה מודה עיין בק"ע שמגיה חמירא ולפענ"ד יש כאן טעות קטן וצ"ל מודח דהיינו אם אח"כ הדיחו אותה ופשוט. ואפשר לומר דלשון מודה קאי אר"ש משום דקשי' לירושלמי כיון דאתי' כר"ש א"כ מאי ארי' בחמץ ומצה שנתערבו כיון דר"ש ס"ל כ"ש למלקות א"כ אפי' בנתערב במין אחר ג"כ לזה מתרץ דרב לטעמי' דאמר בקדירות בפסח מודה ר"ש דבמין אחר מותר לבשל אחר ג' פעמים רק במינו אסור א"כ שני' בין מינו ובין שאינו מינו ודוק:

ע"ב **ובלבד** לאחר ג' תבשילין עיין בש"ק בד"ה ובלבד מה שתמה על הרא"ה וש"ע קי"ד ולפענ"ד נראה לתרץ דשאני כאן דלאחר הפסח כיון דאינו אסור רק מטעם קנס הוי כדבר שאין לו עיקר מדאורייתא ובתוך הפסח אינו מותר רק אינו מינו והירושלמי דתרומות לא איירי כ"א במינו וקצרתי ודוק. ועיין בספר ש"י

טחן ליה צירוף עיין בק"ע ולפענ"ד הפי' דטחן החטים בצירוף רובן ומורסן שבתוכן ודרש לחם עוני לחם עני ועיין מ"ש מזה בחדושי לש"ע סי' תנ"ד:

הלכה ב

ואפילו יבש כסדר הזה עיין בש"ק שקרא תמה שהשמיטו הפוסקים ולפענ"ד נראה דמצינו כעין זה בבבלי דלא ס"ל דיבש כלח עיין במס' ברכות דף כ"ה גבי צואה כחרס כל היכא דאי זרקה ונפרכת מותר לקרות כנגדה ולא נחשבת ולא נימא כיון דאלו לח הי' היה אסור ה"ה ביבש ודוק. ועיין בש"ע או"ח סי' פ"ב ובמ"א ס"ק ב':

מה מיעוט רובו של ערבה בטל יש לעיין כיון דצירוף הוא דרבנן עיין בפסחים דף י"ט א"כ הדרה קושית הש"ק בד"ה מהו מיעטו למקומה דליכא לתרץ דכאן הוא איסור דאורייתא כיון דצירוף הוא דרבנן וצ"ל דירושלמי ס"ל דצירוף דאורייתא וא"כ לדידן דקיימ"ל צירוף דרבנן א"כ נפל זה האיבעי דודאי אם מיעטו די ודוק:

אמנם לפירש השני דק"ע דכתב דהאיבעי היתה היכא דאיכא כזית במקום א' במחובר א"כ לא תלי' כלל בצירוף דאין צירוף במחובר ודע דטעמא דצירוף הוא דוקא בתלוש הוא משום דאז חזי' לאצטרופי וא' בא' יגשו משא"כ במחוברין דלא יוכלו ליגע זה בזה לא שייך צירוף ועיין בנו"ב מה"ק סי' ע"ה בחלק יו"ד דרצה הגאון מו"ה טיאה לומר דנטפל השם מלאחוריו מקודש מטעם צירוף ומזה רצה לומר כיון דקיימ"ל צירוף דרבנן קדושתו רק דרבנן ולפענ"ד נראה דלא שייך זה לענין צירוף ואפי' אי צירוף רק דרבנן אפ"ה יכול להיות דטפל להשם מאחוריו מקודש דהרי הוא מחובר באמת כשאר אותיות השם וצירוף צריך להיכא דמרוחק אלא שהכלי מצרפן וזה פשוט:

והדוק קרויה וכרוי' עיין בק"ע ובש"ק ולפענ"ד הפירוש חדוק של כלי שנעשה ע"י קירות דהיינו דפנות או שכרוה והוא כמו חביות שנעשה או ע"י דפנות או ע"י שכרו עץ עבה והדוק היינו מה שקורין רייפין ופשוט ואי כפירוש הק"ע י"ל דכרויה קאי על קירוי הוא דלעת יבשה שכרו אותה ונתנו בה אבן להכבידה:

שוב מצאתי שהוא משנה מפורשת במס' כלים פ' ג' משנה ה' וכן בחידוק הקרוי' ועיין בר"ש הכרוי' הבריאה וקאי אתוספתא דקתני חידוק הקרוי' הכרוי' והיינו הבריאה ואפ"ה הוי חיבור לר"מ ור"ש שם במשנה ודוק ותמהני שנעלם מבעל ק"ע משנה ותוספתא דא יעו"ש וענין כשות שלקטו עיין ג"כ שם בתוספתא ואפשר לפרש דבא להוסיף דאפי' כשות שלקטה והוי חדשה ובודאי הוי בריאה אפ"ה עשה לה חדוק הוי חבור לטומאה כי כשות הוא ג"כ מין דלעת שדולין בה מים:

אמר ר' לא בהדי' כתיב וכו' ועפ"ז נראה להבין היטב מה שכתב בכ"מ בפ' ויו מה' טומאת אוכלין ה' י"ב דס"ל לרמב"ם לחלק בין טומאה להכשר דבטומאה הוי חבור משא"כ בהכשר ע"ש ולפ"ז דברי הירושלמי פה מובן דשאני טומאה דהתורה החמירה דאפי' בחבו' כ"ש הוי חבור ודוק ועיין בתשובות שלי שם הארכתי גם אדמ"ו הגאון זצ"ל התעורר שם באיזה ענינים חמורים ע"ש:

דף יא **ברם** הכא לכם י"ל דהיינו מה דכתיב טמאים הם וטמאים יהיו לכם לא כמ"ש בק"ע ודוק:

טרקטה וכו' ויש מזה סמך למ"ש המ"א בה' פסח ס' סי' תנ"ט לרחוץ ידים בין כל עיסה ועיסה שגובלין אותה ודוק. ועיין בש"ק ולפי זה מוכח פירושו מדברי מהרי"ל הלז שהביא המ"א:

בצק שצינן עיין בש"י ולפענ"ד שקטפו בצונן ולזה בעי עד כמה לזה אמר ד' מילין ובגמרא דנתן שיעור מיל איירי בלא צינן דצוננ' מבטלים החמוץ:

הלכה ג

זו ראויה לאכילה וזו אינו ראויה לאכילה עיין בש"ע או"ח סי' קמ"ח דכתב המחבר דין הרוקח בנפרס הככר של לחם משנה בשבת דיתפרנו בקיסם ויש לעיין הלא נראה כמתקן כמו דאין מגביהין תרומה ומעשר ואסור טבילת כלי דאמר רבא במס' ביצה דף י"ח משום דמחזי כמתקן ה"ה כאן הוי ג"כ מתקן והיה נלפענ"ד לומר דלא שייך מתקן אלא היכא דמתחלה לא היה ראוי כלל כמו גבי טבילת כלים וכן בהפרת תרומה ומעשר משא"כ בככר הנפרס דעכ"פ אם אינו רוצה ללקחו ללח"מ עכ"פ מותר באכילה ולא שייך בזה כמתקן וכן יש במשמע מר"פ נוטל מדמקשה הגמרא אר"י דקאמר אף מעלין המדומע בא' ומאה ופריך הא קא מתקן ומשני סבר כרשב"א דאמר נותן עיניו וכו' ועיין רש"י שם ואע"ג דהשתא עכ"פ מתקן יותר אלא ודאי כמ"ש ודוק ופה בירושלמי מפורש כן בהדי' דקאמ' זו ראויה לאכילה וזו אינו ראויה לאכילה ופשוט:

ועיין בחלק ג' דפנים מאירות תשובה ב' מה שהעלה דבדבר מצוה לא שייך מחזי כמתקן א"כ בלא"ה לק"מ קושיתינו כנ"ל ובתשובה הארכתי:

עיין בש"ק ד"ה ר"א אומר לא תקרא לה שם דכתב ומיהו לא דמי' לצירוף ס"ל וכו' ואס"ד דצירוף בתנור מהני כמו הסל א"כ קשי' סל ל"ל ועיין מה שתמה ג"כ בד"ה וכשהוא ולפענ"ד נראה לתרץ לפי מה דמסיק הירושלמי לעיל בדף יוד ע"ב דאין צירוף במחובר רק בתלוש א"כ גם כאן י"ל כן דדרכן היה להדביק הפת בתנור א"כ כל זמן שדבוק בדופני התנור אין צירוף מועיל ולפיכך צריך לרדותן ואח"כ להחזירן ודוק:

ואף על גב דאמרינן לעיל דדוקא בכלי שייך צירוף ולא בבית ר"ל דתנור דהוי תלוש ולבסוף חבור חשוב לענין זה כתלוש ומהני צירוף בתוכו וע' במס' ב"ב דף ס"ה בענין תלוש ולבסוף חברו ומשמע שם דלר"א לעולם חשוב כמחובר גבי חשב להדיח איצטרובלין וא"כ צ"ע כעת:

ע"ב **ויש** אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולפ"ז צריכין אנו לומר דס"ל לר"א כר"מ דס"ל דהוי הפקר אע"פ שלא בא עדיין ליד זוכה ועיין ירושלמי לעיל דף ז' ע"ב גבי מפקיר

חמצו בי"ג יעו"ש אלא דתמי' לי מאי מקשה איך יכול להקדישה על האשפה הא הוי שלא מן המוקף ועמ"ש בעבר לדף בש"ק:

דרש ר' ברכי' כהדא דבן בתירה עיין בש"ק דקרא תמה על הפוסקי' דפסקו כר"א דבירושלמי מפורש דהלכה כבן בתירה ולפענ"ד אין כאן תמיה דהרי קאמר בהדי' מלהון דרבנן פליגי ועיין בק"ע:

מלהון דרבנן פליגי עיין בק"ע דדחק בפירושו ולענ"ד נראה דהירושלמי קיצר פה וסמך אמ"ש במס' מגילה דף ג' ע"ב ע"ש ר' מנא בעי קומי ר' יודן ל"כ אמר ר' חזקי' ר"א והוא כמו כאן. ודע דהירושלמי הבין הא דאמר במשנה זה הכלל תפח תלטוש בצונן לאו סוף דברי ר"ע הן אלא רבי סתם וגמר ואמר זה הכלל תפח תלטוש בצונן וא"כ שפיר הוי מחלוקת ואח"כ סתם אמנם שם בירושלמי דמס' מגילה הביא דר' שמואל בר יונה בשם ר"א פליג וס"ל דהיכא דהמחלוקת אצל הסתם אין הלכה כסתם א"כ כאן דהוי מחלוקת אצל הסתם א"כ אין הלכה כסתם ושפיר אמר מלהון דרבנן פליגי כנ"ל ודוק וע"ש במגילה היטב. ועיין במס' עירובין דף צ"ב תוס' ד"ה והא ועיין תוס' חולין מ"ג ע"א ד"ה והא ועיין תוס' ר"פ ב' דע"ז בד"ה אין מעמידין ועיין תוס' ריש שבועות ועיין יבמות דף מ"ב ע"ב ותוס' ורשב"א שם וע' כ"מ ר"פ ט' מה' רוצח ועיין נו"ב מה"ת חלק יו"ד סי' ע"ח ובמקום אחר הארכתי ואין כאן מקומו:

הלכה ו

דף י"ב **וריבה** מן דר"א וכו' ויש לעיין מנ"ל דריבה דלמא ר"א ס"ל דהטלת צונן הוי ספק דיהני וא"כ מחמיר אפי' בספק בל יראה דהרי דהטלת צונן ישמור שלא יחמיץ ואפ"ה אמר דתאפה וצ"ע:

א"ל מובטחין אנו שאין אליהו בא לא בשבתות ועיין בק"ע שמגיה בע"ש ולפענ"ד נעלם ממנו דברי התוס' בעירובין דף מ"ג ע"ב בד"ה האי תנא ספוקי מספקא ליה דנראה דגם להם הי' הגרסא שאין אליהו בא בשבת והיינו קודם הסעודה ובאמת יש לעיין אמ"ש התוס' שם דמ"ש לדבריכם אף תלויות לא ישרפו היינו משום דמספקא ליה והלא בירושלמי פה מבואר דהקושי' הוא שמא שבת בהר הכרמל והיינו שבא לשם בע"ש קודם בין השמשות כדי שלא להטריח ולזה השיב דאפ"ה אינו דאינו בא בשבתות קודם הסעודה ודוק. והשתא לפ"ז לדעת הירושלמי אה לכ"ע יש תחומין למעלה משו"ה לא הקשה אלא שמא שבת בהר הכרמל בין השמשות אבל לא הקשה שמא יבא בשבת משום דס"ל יש תחומין למעלה מיוד לזה השיבו בית הלל דאפי' בכה"ג אינו בא בשבתות וי"ט שלא לבטל הסעודה. ויש מקום בזה לישב דברי הלבוש בסי' רצ"ה באו"ח דכתב

וז"ל דאין אלי' בא לא בע"ש וי"ט שלא לחללן וכ"ש בשבת ויו"ט כדאיתא בעירובין והאי כ"ש הוא תמי' גדולה דאדרבה בשבת ויו"ט קאמר הגמרא רק ספיקא הוי אמנם לפמ"ש כיון דירושלמי פשיטא לי' דיש תחומין ועיין בחדושי למס' עירובין שם הערתי בדברי הפלתי בסי' ק"י והסרתי קושיתו החזקה על הרמב"ם דפוסק בה' נזירות דמותר בשבתות ויו"ט מטעם כיון דיש ספק בתחומין ספק נזירות להקל. ודע כי כמו שיש ספק בתחומין למעלה מיוד הוא ג"כ הספק אי יש תחומין מלמעלה למטה היינו למעלה מיוד ואין הכוונה דוקא למעלה מיוד על רוחב השטח כלמטה והא ראי' מדקאמר הגמרא ביוד בשבת לשתרי אי יש תחומין למעלה מיוד ומאי קושי' דלמא יבא מלמעלה למטה ודוק:
וכן מבואר במהרי"ל סוף ה' שבועות ועיין תשובת ב"ח סי' פ':
ועיין בט"א במס' ר"ה גבי פלוגתא דר"א ור"י אי בתשרי או בניסן נברא העולם דהעלה דאז הגאולה תהיה בעתה יבוא אפי' בע"ש ויו"ט וא"כ קשה לפ"ז מירושלמי פה וצ"ע:

הלכה ז

בא וראה מה גדול הוא השלות והנה לפי המבואר מירושלמי פה נראה דהמחזיק במחלוקת הוא חייב כרת דומי' דמנעי עצמו מלמול ולעשות פסח וכבר אמר דוד המלך כן יכרת ה' שפתי חלקות לשון מדברת גדולות וזה הוא דאמר הקרא כי אחרית לאיש שלום ירצה מה שגורם שיהיה אחרית לאיש דהיינו שיאריך ימים הוא השלום וזה הוא מה דכתיב באברהם דאמר אל נא תהי מריבה ביני וביניך ודקדקו המפרשים מדוע כתיב מריבה לשון נקיבה ולא כתיב ריב לשון זכר ועיין בשל"ה אמנם באמת רמז בר"ת מריבה "מחמת "ריב "ימות "באמצע "הזמן ועיין בספר אגודת אזוב דכתיב כעין זה וזה הוא דאמר ופושעים נשמדו יחדיו ירצה הפושעים נשמדו מזה המדה יחדיו כי המה תמיד נפרדים ומחרחרים ריב לפיכך אחרית רשעים נכרתה כרת ועירי כנ"ל ועיין בדרושי דרוש השלום:
נמנע בעלית בית אריס שהתלמוד קודם למעשה ויש לעיין א"כ לפ"ז הדרה קושי' לדוכתה אמאי יחזור מיד וצ"ל כדמסיק רבנן דקסרין אמרין אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם וכאן אין מי שיעשה ועיין במס' חגיגה דף ג':

הלכה ח

ר"ס בשם ריב"ל ביום ההוא על מצילת הסוס וכו' נראה דבא לפרש הא דאמרינן אם עד שלא עבר צופין שורפין במקומו ואע"ג דכתיב בקודש באש תשרף במקום אכילתו שם שריפתו לזה מתרץ הואיל ועתיד הקב"ה להוסיף א"כ גם עד צופים יהיה מקום אכילתו לפיכך לא הוצרכורי עכ"פ לחזור ולשרוף ושרפו במקומו ואפשר דשיערו דעד כאן מגיע הסוס עד חצי היום כנ"ל:

ע"ב **תני** פחות מכאן אין מטריחין עליו שיחזור נראה דודאי אם רוצה לחזור ולשרפו לפני הכירה עושה מצוה מן המובחר אלא דאין מטריחין עליו וקמ"ל דלא תימא כיון דאינו צריך לחזור א"כ הו"ל בכלל שיהוי מצוה לא משהינן קמ"ל דאם רוצה לחזור טוב ויפה אלא דאין מטריחין עליו ועיין בק"ע לעיל בד"ה ל"א וכו' ומיושב בזה קושית הש"ק בד"ה תני ודוק:

ועפ"ז יש לכוין היטב האי עד כדין דקאמר הירושלמי אח"כ דהכונה הוא דגבי בשר קודש דלא שייך בטול א"כ שפיר דוקא אין מטריחין בפחות הא אם רוצה טוב ויפה אבל בחמץ דמהני בטול א"כ מנין דרשאי לחזור בהולך אצל רבו כיון דיכול לבטל ודוק גם יש לפרש דברי הירושלמי דאמר פחות אין מטריחין היינו דוקא היכא דידעינן בבירור דהוא פחות משא"כ אם הוא מסופק אי פחות ודוק. גם י"ל דאשמועינן דעד ועד בכלל וקאמר עד כביצה אבל פחות לא ומתורץ קושית הש"ק.

עד כדין בשר קודש עיין בק"ע בל"א שכתב דבעי הוא אי מותר לשרוף החמץ מעצי המערכה ומסיק דמותר דלב ב"ד מתניה עליהם ולפענ"ד צ"ע דלא משמע כן במס' שקלים פ' ששי משנה ויו דקתני ועל המלח ועל העצים שיהיו כהנים נאותים ממנו דמשמע דתנאי ב"ד לא היה רק להנאת הכהנים ולא לדבר אחר ועיין בק"ע ומר"א שם שכתבו דלשאר הנאות לא דדוקא להנאה דשייך לקרבן וצ"ע:

פרק מקום שנהגו

הלכה א

שם תזבח וכו' שלוחו מניין ויש לעיין אמאי לא יליף מושחטו אותו כל קהל עדת ישראל כר"י בן קרחה בקדושין דף מ"א ע"ב ונראה דס"ל לירושלמי כר' יונתן דמפיק ליה להאי קרא לדרשה אחרינא שכל ישראל יוצאין בפסח א' ועיין בבבלי שם בסוגיא וא"כ לא שמעינן אלא היכא דיש לו שותפות בגוי' אלא דאכתי קשה מאי קאמר הירושלמי א"כ מה ת"ל שם תזבח דלמא קמ"ל דמצוה בו יותר מבשלוחו וי"ל ודע דמהא דאמר רחמנא תשמרו להקריב לי במועדו והיינו שיהיה עומדים על קרבנם א"כ מבואר דשלוחו של אדם כמותו עכ"פ היכא דיש לו שותפות בגוי' ומתורץ בזה קושית פ"י בקדושין דף מ"ב דקאמר אם אינו ענין להיכא דשייך וכו' והקשה דלמא חדא איצטריך לשותפות ע"י שליח וחד לשותפות שלא ע"י שליח ועיין בסוגיא פ' האיש מקדש ובחדושי למסכת קדושין הארכתי:

מנין שהשיר קרוי כפרה חיננא וכו' ולכפר על בני ישראל זה השיר פירוש כיון דע"כ ולכפר קאי על הלוים א"כ במה הם מכפרים ע"כ בשיר ועכובא דיליף הוא מדכתיב

ולכפר וכו' א"כ איתקש לכהנים וכמו הכהנים מעכבים דאם אין כהן אין קרבן ה"ה השיר ודוק:

ור' אבין דיליף מקרא דכל הקהל משתחוים י"ל דלא רצה למילף מקרא דתורה דא"ל דקרא אתי' דמה כפרה ביום כדאמר הגמ' בעירוכין דף ס"א אליבא דרבנן ולא ס"ל ההיקש לכהנים:

עד יפנה סדרי מנהג עיין בק"ע ועיין בחדושי לש"ע או"ח סי' רצ"ח מ"א ס"ק י"ד והרב"י חלק על דברי ריי"ו ותמה עליו מניין לו זה כעה"ג שם וז"ל ולפענ"ד נראה דתלי' בגרסות דבגמרא דידן כתיב אמר ר"א כי הוינן ביה רב כהנא הוי אמר המבדיל וסלתינן סילתא משמע דאיהו לבד אמר ולא אינהו וסמכו אאמירתו וכן גרס נמי הרא"ש יעו"ש ואפשר דר"א אמר זה לר"א דאמר ליה מקודם דבמערבא אמרו המבדיל ואמר ליה איהו קולא יותר גדולה אע"ג דאינהו לא אמרו סמכו אאמירתו אבל ברי"ף ורשב"א ומרדכי לא גרס כן יעו"ש אמנם עיין ברי"ף דגרס כי הוינן במערבא אמרי המבדיל ולא גרס אמרינן יעו"ש עיין דכתב כלומר וכו' ויש לעיין מדוע לא כתב האי כלומר אחר אמר ר"א כי הוינן ביה רב כהנא והוא לכאורה דקדוק גדול ע"כ נראה דהיה מפרש דבמערבא דלא אמרו אינהו גופייהו רק סמכו אאחרים לפיכך צריך שם ומלכות אבל גבי רב כהנא דאינהו גופייהו אמרו לפיכך היה די בלא שם ומלכות ודוק אבל רש"י נראה דהיה גורס ג"כ כרי"ף והיה מפרש הכל בלא שם רק במערבא דלא עבדו מלאכה גמורה לפיכך סמכו אאמירת אחרים משא"כ גבי רב כהנא דסלתי סלתי דהוי מלאכה גמורה הוצרך אמירתם ודוק וא"כ לפ"ז י"ל דמזה יצא זה המנהג דבמלאכה קלה סמכו אאמירת ברכו דשמעו מאחרים דהוי כמו המבדיל בלא שם ומלכות כנ"ל:

דף יג **יומא** דירחא מנהג מזה משמע דבב' ימים ר"ח נמי מנהג דאל"כ הו"ל לומר ב' ימים אינו מנהג ודלא כמ"ש בשבולי לקט להקל אם ר"ח ב' ימים ועיין מ"ש בגליון ש"ע שלי:

אעין דשטין וכו' עיין בב"ר פ' ויגש פרשה צ"ד סי' ד' ועיין ביתו א שם ובחדושי אגדה שלי על המורה:

רבי תלמידיה דר' יהודא הוי עיין בש"ק שהקשה מפ' ערבי פסחים ולפענ"ד לק"מ דודאי תלמיד ריב"ב לא הי' אבל הי' תלמיד ר' יהודא ב"א ועיין בספ"ק דשבועות דף ס"ג אורחי דמילתא דתלמיד ס"ל כרבי' הרי דהי' תלמיד דר"י ועיין במס' מגילה דף כ' דאמר קטן הייתי וקריתי המגילה לפני ר' יהודא ועיין במס' גיטין דף י"ד ע"ב ר' יהודא נשיא אמר משום ר' יעקב שאמר משום ר"מ מצוה לקיים דברי המת הרי מבואר דר' יעקב אמר משום ר"מ דהוא חבר דר' יהודא וא"כ לפ"ז שפיר מובן דיכול להיות דר יעקב היה תלמיד

דר' יהודא א"כ רבי היה תלמיד דתלמיד ר' יהודא ושפיר קאמר הירושלמי פה דתלמיד ר' יהודא הוי וכן תלמיד דר' יעקב בן קודשיי ולפ"ז כיון דר"ש היה ג"כ מחביריו דר"י א"כ לק"מ מהא דאמר במנחות דתלמיד ר"ש הוי ועיין יומא דף ס"א אמר רבי לי חלק ר' יעקב בלוגין יעו"ש ועיין בפ' א"צ דף כ"ו רש"י ד"ה א"ל ר"ש ב"מ:

דר"י אמר אסור לפרש לים הגדול עיין בש"ק ולפענ"ד לק"מ דאמוראים ונביאים היו פורשים לדבר מצוה אבל לדבר הרשות ס"ל דאסור. א"נ א"ל דודאי פעם באקראי שרי לפרוש אבל לקבועו הלוכו תמיד אסור ובני מישן רצו לקבוע דרכם תמיד דרך ים הגדול וזה אסור:

הרי פורים הרי אלו קורין בי"ד וכו' ויש לעיין לפי מה דאיתא לקמן במס' מגילה וכן במס' שקלים ר' חלבו אומר הכל יוצאין בי"ד א"כ גם הכרכים יוצאין בי"ד א"כ שפיר יש לתרץ ג"כ אמגילה כדמתרץ לעיל שני' היא שאם עבר ועשה ביהודה וכו' עיין בק"ע שם ויש לישב דעכ"פ התם יכולין לעשות כל א' כחבירו משא"כ כאן דוקא הכרכים יוצאין משא"כ בעיירות לא שייך כן:

א"ל מי שסדר המשנה סמכה למקרא משפחה משפחה ועיין במסכת יבמות דף י"ג באשר"י דדחק א"ע בענין מגילה דלא הוי כלא תתגודדו ותמי' מדוע לא הביא דברי הירושלמי פה:

ועיין במ"א סס"י תצ"ג דהאריך בענין לא תתגודדו והוא דברי הש"ג בפ"ק דע"ז בנחרב המקום מאין יושב ואח"כ חזרו לשם ממקום אחר אי חייבים לנהוג כך ועיין בספר חק יעקב במעשה דאנשי ווינא דפליג אדברי ש"ג וס"ל דא"צ לנהוג כיון דפנים חדשות בא לכא ולפענ"ד נראה דבמעשה דוינא שנהגו בוין מתחלה אסור והקהל שבאו שם נהגו היתר א"כ שפיר אמרינן דכיון דאשנזים שבאו לשם נהגו מתחלה היתר א"צ שוב לשנות משא"כ השיג אירי בבאו שם יהודים אחרים שמתחלה לא נהגו היפך הוראה זו כי לא היתה הענין הלז שייך בעירם כלל א"כ שפיר י"ל כיון שמתחלה לא נהגו היפך ההוראה א"כ עתה בהגיעם למקום החכם אל ישנו מהוראתו ודוק. ועיין בתשובת שער אפרים סי' ע' ובתשובת צ"צ סי' ט"ז ומהר"ם אלשיך סי' ס"ח ועיין ברשב"א במס' יבמות:

ע"ב **במתמי'** עיין בק"ע שכתב א"ל באדם שהוא תימא שילך בטל שאין דרכו בכך כזה יעשה מלאכה ויש לעיין על דברי המ"א בסי' הנ"ל שכתב וז"ל וא"כ גבי תספורת ג"כ י"ל הרואה אומר שאין רצונו לספר עצמו ולפענ"ד אינו דומה דשאני גבי תספורת דהוא כמתמי' דדרך כל אדם לספר וצ"ע:

הלכה ב

במשנה ר"י צא והביא לך אף אתה לפי שיטת הירושלמי הי' ראוי לפסוק כר"י דר"י ור' יוסי קיימו בחדא שיטא אמנם עיין בבבלי דמפרש דברי ר"י בענין אחר והלכה כת"ק דמודה ליה ר"י רק קא מפלגי בענין אחר ועיין ברמב"ם בפ"ד מה' שמיטה ויובל ה' י"ג דכתב המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו פירות הארץ שיצאו לח"ל מתבערין במקומו ועיין בכ"מ ונלפענ"ד דטעמא דרב הונא הוא משום דס"ל דאשר וארצך הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט ועיין בסוגיא ועיין כעין זה לעיל בירושלמי דף ח' ע"ב גבי ואת אשר חטא מן הקודש עיין בק"ע שם ועיין בגמרא דף נ"ב דמקשה אטו אגבי דחמרא קלטינהו וי"ל ויש לפשוט מזה ספיקא דמ"א בסי' תנ"ד בס"ק ב' דנטל המורסן וחזר לתוכה ולפי סוגיא הלז יש לדמות אטו אגבי דחמרא קלטינהו ודוק. ואפשר דיש לחלק בענינים:

הלכה ג

ברם הכא בהמתו של ישראל הוא והוא חשוד עליה עיין בט"ז ביו"ד סי' קנ"ג ס"ק א' דהביא ראיה דאם נרבעה הבהמה דאפ"ה מותרת באכילה ולפענ"ד הדבר מבואר במשנה דמס' נדה דף מ"ה ע"א דקתני ופוסל את הבהמה מע"ג המזבח משמע אבל אינו אוסרה באכילה דאל"כ הו"ל למשנה לומר דאוסרה ופשוט:

ודע דיש לעיין לפי דאיתא לקמן במס' תענית דף י"ג דבשעת שהיתה ירושלים במצור שלשלו לאותן שבחוץ קופות של זהב לקנות מהם טלאים לתמיד ומדוע לא חששו לרביעה ואע"ג דקיימ"ל נכרי חס על בהמתו שלא תעקר מ"מ בכה"ג הוי לן למיחש:

שהוא מוציאו מידי מתנות הא דלא פריך הגע עצמך שהיה כהן או לוי א"ל דידע דאיכא לתרץ שהוא מוציאו מידי שחיטה:

בהמה גסה יש בה חיוב חטאת ותמי' לי טובא הלא גבי שביתת בהמתו ליכא חיוב חטאת כלל וליכא מ"ד דסובר דחיוב חטאת יש בלאו דשביתת בהמתו ודוחק לומר דכיון ללאו דמשום מחמר והכונה משום נסיוני דהרי המקשן הקשה אח"כ וכיון שהוא מוכרה לו לאו בהמתו של עכו"ם הוא ומאי קושי' הא עכ"פ בשעת המכירה יש חששא דחיוב חטאת אלא ודאי כונת המתרץ היתה דיש בה חיוב חטאת משום שביתת בהמתו וזה תמוי' דמה חיוב חטאת הוא בזה וצ"ע ודע דאף במחמר לא קיימ"ל דהוי חיוב חטאת ואפילו ללקות אינו לוקה עליו כמ"ש הרמב"ם בפ' כ' מה' שבת הלכה א' וב' ועיין בהרב המגיד שם:

פעמים שהוא מכרו לו ומחזירה לאחר ג' ימים ומה מאד תמוהים בעיני דברי הר"נ במס' ע"ז דהעלה בלקחה לנסיון לא שייך שביתת בהמתו דהוי ברשות הלוקח ודוקא משום

מחמר שייך כיון דאפי' בבהמת אחרים נמי שייך מחמר אבל בלקחו לנסיון אפי' עובד העכו"ם בה כל השבת לא שייך בזה שביתת בהמתו יעו"ש שהביא ראיה מגמרא דבב"ב פ' הספינה ולפענ"ד שנעלם ממנו הירושלמי פה דמבואר בהדיא דחשש הוא דמחזירו לו לאחר ג' ימים ועובר עבירה בבהמתו של ישראל הרי דלא אמרינן דברשותיה דלוקח הוי ולא דמי לראי' דמייתי מהלוקח כלים לשגרן לבית חמיו דאם נאנסו בהליכה חייב התם באמת א"ל דטעמא משום דשואל הוי ועיין ברשב"ם שם דכתב בהדי' כן די"ל משום דשואל הוי באמת ברא"ש בספינה שם הכריח ג"כ דמטעם לוקח הוי יעו"ש ושאני מהאי דאייתי קרא דקאמר הגמ' כיון דקייצו דמייהו אינו יכול להקדישם דשאני התם כיון דאם הלוקח רוצה לקיימן אינו יכול לחזור אינו מקרא ברשותו שיהיה יכולים להקדישו ואיש כי יקדיש את ביתו כתיב והוי עדיף טפי מגזל ולא נתייאשו הבעלים דג"כ אינם יכולים הקדישו והוי ג"כ התם זבינא חריפא וחביב על הלוקח כמ"ש בשו"ע וע' ברמב"ם שם משא"כ כאן דהוי רק זבינא אמצעי וצע"ג דברי הר"נ בזה דנעלם ממנו הירושלמי פה. ועוד דכיון דמשום גזירה הוא יש לגזור במוכר שהמוכר מחזיר על הבהמה למכרה ובכה"ג בודאי לא הוי כלוקח ועיין בלח"מ שם:

אמר ר"י בר"ב לסרסור אין זה דומה למה דאמרינן בגמרא דע"ז הנ"ל דף ט"ו ע"ז סרסור שרי דשאני התם דלא היה הבעלים כלל אצל המכירה משא"כ הירושלמי איירי רק בסרסור שהביא הלוקח למוכר ואיהו לא עשה ולא מידי ופשוט:

מניין שקונסין בו למנהג עיין בק"ע שמגי' מניין שקונסין להלכה משום דקשיי' ליה מאי ראיה מביא מהאי בר נש דזבן גמלא דגמל הוא גסה והוי קנסא להלכה ולפיכך הגי אמנם נראה דיש לקיים הגרסא והראי' הוא מהא דקנסו בכפילא כדי שיחזור ויקנהו ואמאי הוצרך לקנסו כ"כ כדי שיחזור ויקנהו וע"כ משום מראית עין דשמא יראוהו אחרים ויכירו דזה גמל פלוני ויסברו דמותר למכור א"כ לפ"ז מבואר ג"כ דקונסין למנהג משום חששא דמראית עין:

דף י"ד **והלא** מביאין עלי' זכר עיין בק"ע דכתב דר"י סבר דאינו רובעת ואינו נרבעת ותמי' לי דזה הוא לפי שיטת הבבלי דף ט"ז בע"ז דא"ל ר' יהודא לכשתלד וקאמר הגמ' שם אלמא לא מקבלת זכר אבל לפי גירסת הירושלמי דא"ל אף אני לא אמרתי אלא בשבור זכר א"כ מבואר דס"ל דאפי' שבורה נרבעת ואפשר לומר דב' גרסות בבבלי וירושלמי נכונים דמתחלה אמר אף אני לא אמרתי אלא בשבור זכר ואח"כ הדר ביה ואמר לכשתלד דאינו מקבלת זכר:

זאת אומרת שאסור להמציא להם זרע נראה דדייק מדאמר ליה רבנן שמביאין לו נקיבה ומה בכך הלא עכ"פ תיכף אחר הרביעה ישחטנה וא"כ לא משהי ליה וכי יניח אותו לרבע תמיד אלא ודאי דחששא דידהו הוא משום דאסור להמציא להם זרע א"נ א"ל דיש לקיים ב' גרסות הנ"ל והוא דהתוס' כתבו בע"ז דהא דאמר הגמ' אלמא לא מקבלת זכר לא משום דאינו יולדת דהא ר"י ס"ל דטריפה יולדת אלא דאינה מקבלת זכר וא"כ לפ"ז צריכין לומר דהא דמשכחת לה דביולדת היינו במביאין עליה בע"כ וא"כ לפ"ז י"ל דמתחלה אמר לכשתלד משום דאינה מקבלת זכר לזה הקשו דהרי עכ"פ מביאין עליו בע"כ לזה חזר ואמר אף אני לא אמרתי אלא בשבור זכר כנ"ל:

הלכה ד

סברין מימר אפילו ביצה אפי' קלקס אר"י בר"מ ובלבד מן השחוטה עיין בש"ע או"ח סי' תע"ו בט"ז ס"ק ג' שהקשה על הרש"ל דכתב דביצה צלויה דלמסקנא דירושלמי לא משמע כן ולפענ"ד נראה דאדרבה דרש"ל דייק דבריו מירושלמי משום דהיה קשה ליה מה הוא דסברו אפי' ביצה אפי' קלקס וע"כ משום דדייקו מדקתני במשנה סתם מקום שנהגו לאכול צלי ולא קתני בשר צלי אלא ודאי כל צלי במשמע ולפיכך סברי אפי' ביצה אפי' קלקס לזה השיב להם ובלבד מן השחוטה ירצה דוקא דבר הבא מן השחוטה כלומר ביצה הוא דאסור שהוא בא עכ"פ מן השחוטה ושייך לומר דמחליף ולפיכך נקיט במשנה סתם צלי כיון דאפילו ביצה במשמע אכל קלקס דאינו בא מן השחוטה אינו מחליף ושפיר מדוקדק בזה לשון הירושלמי מן השחוטה ודוק ומיושבים היטב דברי הרש"ל:

אמנם באמת לשון הש"ע לא משמע כן דנקיט דוקא בשר עגל ועוף משמע הוא ביצה לא:

תני אפי' בת"כ ובתי מרחצאות עיין בש"ק דתמה הלא רחיצה אסור ביוהכ"פ דקיימ"ל כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוהכ"פ עיין ברמב"ם פ' ג' ה' ב' מה' שביתת עשור ודוקא בזמן הזה שאין לנו טבילה בזמנה פוסק בש"ע או"ח ססי' תרי"ג דאסור לאשה לטבול ודע דיש לעיין בדברי הלבוש דסותר א"ע בסוף סי' תרי"ג את מ"ש בסי' תקנ"ד ס"ג ח' יעו"ש וצ"ע ועיין בא"ז שם ועיין בש"ך יו"ד סי' קצ"ו ונקודת הכסף שם שהאריך בענין טבילה בזמנה מצוה:

שני היא ע"י שהוא דבר קל ושמא ישכח ויאכל עיין במ"א סי' תרי"ב דהביא ראיה מדברי הירושלמי הלז בס"ק ויו לאסור ליגע באוכלין ביוהכ"פ ולפענ"ד אין ראיה מזה מתרץ הירושלמי מתחלה דליכא לאקשוי מיניה אר"א דא"ל דשני' משום דחיישינן שמא ישכח ויאכל אבל אח"כ כשמכריח מברייתא דשבתון שבות דלא כר"א ויוהכ"פ שחל

להיות בשבת אסור אפילו הדחת ירק א"כ אמרינן הא דחלות מתחלקת בערב דוקא הוא משום שבתון שבות ולא משום דחיישינן דלמא אתא למיכל ודוק:

ודע דבחדושי לש"ע הנ"ל כתבתי אדברי המ"א הנ"ל שהאריך להקשות מסוגיא דיומא דף י"ד לפענ"ד מה שמביא ראיה מיומא נ"ל דבלא"ה קשה מאי פריך מכה"ג ביוהכ"פ שאני התם דאין שבות במקדש וכ"ש הא וצריך לומר דגמרא מקשה שפיר דא"כ אף כהן יהיה רשאי להקריב אונן דאין שבות במקדש ומשני דשאני התם כיון דכ"ע אכיל משא"כ ביוהכ"פ וא"כ הדרינן לכללא דאין שבות במקדש ודוק:

גם מה שהקשה אמאי לא פריך מסתם יוהכ"פ לקמ"ד דא"ל דודאי בשאר יוהכ"פ סומכין אסברא דכה"ג זריז הוא משא"כ כאן אגב טרדות אנינותו יש לחוש שיטעה ויאכל כנ"ל ודוק:

ובחדושי לסוגיא דקניבת ירק הארכתי ואין כאן מקומו. והנה הרי"ף לא הביא דין דקניבת ירק כלל ועיין בר"נ סוף פ' אלו קשרים ולפענ"ד נראה דסמך ג"כ אירושלמי דס"פ אלו קשרים דמקשה ויבדיל בתפלה ולא מתרץ כלום משמע דמסיק דבאמת יוהכ"פ אסור בקניבת ירק עיין בק"ע שם ודוק:

הלכה ה

ע"ב **רשב"ל** וכו' כמתמי' עיין בק"ע ובש"ק ולפענ"ד נראה דהפשט אינו כן רק הירושלמי מקשה כמתמי' יעשו כל אדם א"ע כת"ח וזה מחזי כיהורא והוא מקושית הבבלי ותירץ הירושלמי כל עצמן לא גזרו בטילה בט"ב ירצה דדוקא בטילה לא גזרו אבל באמת כל העושה בו מלאכה אינו רואה סי' ברכה א"כ שוב אם אינו עושה לא מחזי כיהורא ומן הראוי שלא לעשות דאין בו סי' ברכה ועיין במ"א בסי' תקנ"ד ס"ק כ"ז ויש מזה ראיה לדברי המ"א דאפי' במקום שנהגו נמי אינו רואה סי' ברכה ודוק:

ועיין בש"ע או"ח סי' תקע"ה דמקשה המ"א הא בסי' תקנ"ד פוסק המחבר כרשב"ג דעושה כל אדם א"ע כת"ח וגם תענית יחידים לא פסיק כן ולפענ"ד נראה לחלק דודאי אם רוצה לנהוג כיחידים צריך להתענות ב' וה' וב' וא"כ כשראו שמתענה ג' תעניתים זה אחר זה כיחידים בודאי יהיה נראה דעושה בשביל הגשמים ומחזה כיהורא משא"כ בעשיות מלאכה בט' באב דלא מחזי כיהורא דהרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה ובפרט דלא מסמני' מילתא דאין בו סי' ברכה ודוק:

הלכה ו

יום פסח הוא לה' עיין בר"פ יליף מתזבח את הפסח בערב אלא דמזה הפסוק פסח הוא לה' יליף אפי' קודם חצות:

הלכה ז

וחכמים עשירים היו בבהמה היו עולין עיין בק"ע מבואר בהדי' דעכ"פ שאר כל אדם אסור לתקן מנעלו בחה"מ ועיין ברא"ש מ"ק דדייק מדאמר הגמ' שכן עולה רגלים דוקא ואין זה ראיה ברורה אמנם מדברי הירושלמי פה מבואר יותר ודוק ודע דהט"ז באו"ח סי' תקמ"א ס"ק א' מדקדק מלשון הרא"ש דאם המנעל מקולקל ביותר דהוי דבר האבוד ודייק כן מרא"ש אמנם עיין בתוס' בבבלי דף נ"ה ע"ב ד"ה עולה רגלים דכתבו דלא הוי דבר האבוד משום דאפשר לקנות חדשים משמע דאפי' במקולקל יותר כיון דאפשר בחדשים וצ"ע:

הלכה ח

ואם מתה מושיבין אחרת והוא שישבה על ביצה ג' ימים וכו' עיין בק"ע וכמדומה שפירושו דחוק ומבולבל וחסרין שורות ע"כ אמרתי לכתוב פירוש הנראה לפענ"ד והוא דמקשה מעת לעת אם הג' ימים המה דוקא מעת לעת ואז אם מתה מושיבין אחרת במקומה משום דאז כבר נתקלקל ואבודין המה אם לא ישיבו אחרת או אפילו בלא מעת לעת כל שהגיע ליום ג' המה אבודי' ונתקלקלים אם לא יושיבו אחרת לזה אמר ר"מ מתניתא אמרה כן דלא בעינן מעל"ע דהרי מתירין להושיב שובכין בי"ד ואי בברחה ביום ג' אסור להחזירה א"כ איך מתירין לכתחלה להושיב שובכין בי"ד היה לן לחוש שמא תברח או תמות ביום ג' וא"כ אסור להחזירה ויעבור ויחזירה אלא ודאי כל ששהה עד יום ג' מותר להחזירה וא"צ מעת לעת לזה אמר ר"א תפתר שישבה מאלי' כנ"ל ודוק:

ואין להקשות למקשה דרצה לפשוט ממתני' דלא בעי מעל"ע אכתי קשה ליחוש שמא תברח או תמות בט"ו ואם בודאי אסור להחזירה א"ל דאז יודע בודאי שאינם נפסדים ולא אתא להחזירה ודוק:

אמר ר' בא הדא דתימא בחצר קטנה ויש לעיין מדוע לא משני כן בבבלי דמקשה הא גופא קשי' לשני הא בחצר גדול הא בקטן ואפשר באמת זה כונת רבא דמשני אם נעשה חצר כרפת יעו"ש:

ועיין בש"ע סי' תמ"ח דכתב המחבר סתם ואם נתרבה בחצר יוצאים לאשפה ובסי' תקל"ה כתב אם נתרבה עד שנעשה חצר כרפת ועיין בחק יעקב שדבריו נכונים ותמיה על ב"ח יעו"ש ואפשר לומר דהא דכתב בסי' תס"ח איירי בחצר קטן דסתמא הוי כרפת ולקמן איירי בחצר גדולה כמו שכתב בירושלמי כאן ובאמת ממשמעות הירושלמי משמע דאין חילוק בזה בין י"ד וחה"מ דכתב סתם ודע דדין זבל שבמבוי לא הזכירו הפוסקים וצ"ע:

הלכה ט

דף ט"ו **כיצד** היו כורכם את שמע ר"א אר"מ אמר ר' לא שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה דברי ר"מ עיין בק"ע ויש לתמויה דבבבלי קאמר דברצון חכמים היו עושים ואיך נתרצו החכמים לזה דלפי דבריהם נראה כתפלה כמ"ש בק"ע ונראה לומר דהכונה שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה הוא שלא האריכו ברוב כוונות בכל תיבה ותיבה וזה היה ברצון חכמים כי מה לעמא דבר בכוונת ומחזי כיהורא ואדרבה יש לחוש שיבואו לידי מחשבה זרה ולפיכך היה ברצון חכמים:

אמנם ר"י אמר שלא אמרו כלל ברוך ש"כ וא"כ זה הי' שלא ברצון חכמים ואפשר לומר דטעמא דלא אמרו ברוך שם כבוד מלכותו משום דאיתא בגמ' דחגיגה דמשחרב בית המקדש נתמעטו כנפי החיות דכתיב בישעיה שש כנפים ויחזקאל לא ראה רק ד' כנפים ומסיק הגמ' שם דף י"ג ע"ב דאותן שאומרת בהם שירה נתמעטו ואיתא במקובלים דשש כנפים כנגדן יש אלו שש תיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואותן ב' שהם נגד כבוד מלכותו המה נתמעטו וכתב הגאון מו"ה ר' אלי' ווילנא זצ"ל דעל זה אנו מתפללים אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו דהיינו שישובו אלו הב' כנפים וא"כ בהיות שנתמעטו אלו הב' כנפים לפיכך לא רצו לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כנ"ל:

וחייב בשביעית ר' זעירא בשם ר"י ושבתה הארץ שבת לה' אפילו דבר שהוא לה' קדושת שביעית חלה עליו ועפ"י דברי הירושלמי הלז יש לעורר אי אמרינן דדוקא בעשה לבד הוא עובר עשה דשבתה הארץ או נימא דאם זורע שדה הקדש בשביעית עובר ג"כ על הלאו שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור והנה לכאורה נתתי עין עיוני להא דמקשה בבבלי דמס' מכות דף כב גבי יש חורש תלם ח' וחייב משום שמונה לאוין ומקשה דלחשוב נמי זורע בנחל איתן וקשה ומאי קושי' דלמא כמו דדרשינן לא יראה לך גבי חמץ שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה נדרוש נמי כן גבי שביעית דכתיב שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור דוקא שדך אבל לא שדה הקדש וא"כ לפ"ז בזורע בנחל איתן ליכא למחשב כיון דהתנא חשיב שביעית ואי דאיירי בנחל איתן ג"כ תו ליכא חיוב משום זורע בשביעית אמנם לפי דברי הירושלמי הנ"ל דכתיב ושבתה הארץ שבת לה' אפי' דבר שהוא לה' א"כ אפילו בהקדש נוהג קדושת שביעית א"כ שפיר מקשה. אמנם אי נימא דדוקא עשה איכא אבל לאו ליכא א"כ מאי מקשה אלא ודאי דכיון דגלתה התורה בשבת לה' דכל שהוא לה' קדושת שביעית נוהג בו אפילו לאו נמי איכא ודוק.

וטעמא רבא נ"ל משום דכתיב שדך וכרמך הו"ל מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אלא דכל זה נוכל לדרוש אחר דגלתה לנו התורה ושבתה הארץ שבת

לה' אבל אי לא היה ידעינן זה הדרש א"כ מצד הסברא היינו אומרים כמו דאין ערלה ופרט ורבעי נוהג כך אין שביעית נוהג ולא היה דרשינן ליה במיעוט אחר מיעוט וא"כ שפיר הוצרך הירושלמי להביא הדרש דשבתה הארץ ודוק:

ועיין במ"ל ר"פ ה' שמיטה ויובל שהביא זה הירושלמי:

א"ל הגזבר מחלפן ביד אחר ותמיה לי א"כ הרי נכנס דמים השניים תחתיהן ואכתי קשה דהוי כלקח קורדם ועיין בבבלי במסכת קידושין דף נ"ח יובל היא יובל יהיה לכם מה מקודש תופס את דמיו וכו' ת"ל תהיה וכו' כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין לקח בשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים וכן לעולם יעו"ש ואם כן צ"ע טובא כעת:

ע"ב **לא** שהיתה עיני צרה פי' מליתן להם גם הפאה שצוה להניחם מלבד מה שנתן להם בכפלים אלא שהיה חושש לדברי חכמים דאין נותנים פיאה לירק וא"כ צריך לעשר מה שבידם לפיכך צוה להם להניחם ומתורץ בזה מה שמדקדק בש"ק א"נ ה"פ לא שהיתה עין בנו צרה שלא לתן להם פאה כראוי ודוק:

פרק תמיד נשחט

הלכה א

מה ערב שנא' להלן משש שעות ולמעלה אף ערב שנא' כאן משש שעות פי' ערב דכתיב תזבח את הפסח בערב ואח"כ ילפינן בין הערבים מהדדי וא"כ יליף גם בתמיד כן ופשוט וערב דפסח ילפינן ג"ש מכי ינטו צללי ערב:

ת"ל יום פי' דהאי יום הוא למותר דהי' די אם היה כתיב והיה לכם למשמרת עד י"ד לחודש חנניא בן יהודא אומר וכו' עיין בבלי זבחים דף י"א מה דמתרץ הגמ' שם אליבא דבן בתירה:

נמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה לאחריו ושעה אחת לעיסוקו עיין בק"ע שרצה להגיה ולפענ"ד א"צ להגיה והכונה הוא שכיון שבירר דבין הערבים דפסח הוא בין ב' ערבים ונגמר עשיותו בתשע ומחצה שאז נגמר גמר הקרבה א"כ ילפינן תמיד מיניה וזה אמר נמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה לאחריו ופי' לאחריו הוא כמו לגמרו דהיינו שהתמיד נגמר קרבותו בתשע שעות ומחצה ושעה אחת לעיסוקו דהיינו עסוקו שוהה שעה א' ואידך נמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה הוא כמו גופא דאיתא בבבלי והכונה הוא גופא אומרת לעיל נמצאת אומר שהתמיד קרב מתשע שעות ומחצה אמר ר' יוסי הדא דתימר למצוה וכו':

והנה מבואר מהירושלמי דפה דתיכף אחר חצות שחיטת התמיד והפסח כשר כדאיתא לקמן בהדיא במשנה דנשחט קודם חצות פסול הא אחר חצות תיכף כשר והא דתנן

במשנה דלכל היותר אינו נשחט כ"א אחר שש שעות ומחצה הוא משום כותלי בית המקדש דלא מכווני כדאיתא בגמ' צלותיה דאברהם מכי שחרי כתלי אלא כותלי בית המקדש לא מכווני ועכ"פ מאן דידע לכוין חצות יצא בהתפלל תיכף לאחר חצות וכן מבואר ג"כ בריש פ' מי שהיה טמא דאמר עולא דשיעור דרך רחוקה הוא ט"ו מיל וע"כ דחשבינן מתחלת שעת שבע יעו"ש היטב ועיין ברש"י שם ופשוט ועיין במ"א סי' תנ"ח ס"ק א' ודלא כר"י דפליג שם אדברי המ"א. ותמיה לי על תשובת בית יעקב סי' צ"א שהאריך אם יצא בדיעבד אם התפלל תיכף אחר חצות ורצה לומר בדברי הרמב"ם דאפי' בדיעבד אינו יוצא אם התפלל קודם שש ומחצה וזה אינו דודאי אם התפלל בדיעבד תיכף אחר חצות יצא. ועוד דאפי' נימא ספיקא הוי דלמא התפלל קודם חצות מ"מ הוי ספיקא דרבנן לקולא דתפלה דרבנן ואפי' להרמב"ם דס"ל דהוי דאורייתא מ"מ אם כבר התפלל פעם א' ביום תו הוי דרבנן וא"כ אם כבר התפלל בשחרית הוי תו התפלה השני' דרבנן ופשוט:

ודע דיש להסתפק בהתחיל לשחוט התמיד קודם חצות וגמר השחיטה היה אחר חצות אי פסול או לא וכן פסח דקיימ"ל שחטו קודם חצות פסול לאחר חצות כשר ונראה דתלי' בפלוגתא אי ישנו שחיטה מתחלה ועד סוף ועיין חולין דף כ"ט וקיימ"ל כר"י ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף וא"כ ה"ה התמיד פסול:

ודע דיש לעיין דלפי דברי הברייתא דתני חנניא בן יהודא איך קאמר במשנה לקמן שחטו קודם חצות פסול שנא' בין הערבים הא מבין ערבים לא נשמע דפסול שנא' בערב הו"ל למשנה לומר וצ"ע:

נימר אף בשחרית כן פי' בתמיד של שחר נמי כן שיהיה קרב בין הבקרים דהיינו ב' שעות ומחצה לפניו וכן לאחריו שעה לעשיותו. ומתרץ לא כתיב בין הבקרים רק בבקר ופשוט ובק"ע לא פי' כן. משום שהיה משני לעיל הגירסא:

עיין בש"ק ד"ה הדא דתימר ולפענ"ד לק"מ מה דהקשה דממתני' דלקמן מביא ראיה דתיכף אחר חצות כשר וממתני' לא שמעינן אלא משש ומחצה ופשוט:

דף טז **כדי** שלא יכנסו למצוה משוכרין עיין בק"ע וקשה א"כ בער"פ שחל בחול נמי נימא כן וצ"ל דבשבת דע"י עונג שבת וטרדת עשיות הפסח יכנסו למצוה מבולבלין ומטורדין כשכור אמנם לפענ"ד לומר דהכונה הוא דאם יאחרו בשבת כשאר ע"פ דחל בחול א"כ יאמרו מאחר דכשיגיע שמונה ומחצה צריכין להתעסק בפסח א"כ יתענגו מקודם בעונג שבת ויכנסו אח"כ לעסיקת הפסח משוכרין לפיכך הקדימו הזמן א"כ ימתינו בעונג

שבת עד אחר עשיות הפסח כי יהיה להם פנאי לאכול סעודת יום אחר עשיות הפסח משא"כ אם יאחרו יתענגו קודם העשיה ויכנסו משוכרים לעשית הפסח ולשחיטתה:

ועפ"ז יש לכוין היטב הא דמקש' תיכף ויקריב פסח תחלה ותמיד אחרין והוא כיון דמקדימין שלא יכנס למצוה משוכרין א"כ היה לנו לתקן יותר דבשבת יקריב הפסח תחלה ואח"כ יאכל וא"כ כיון שיתחיל תיכף בשש ומחצה בעשיות הפסח א"כ בודאי לא יאכל תחלה רק ימתין עד אחר העשיה ומתורץ קושית הש"ק ועוד נ"ל לומר דאע"ג דאמרינן תדיר קודם ס"ל לירושלמי דזה בשאר כל המצות משא"כ פסח דאית ביה כרת א"כ אע"ג דתמיד תדיר מ"מ הואיל ובפסח אית ביה כרת היה לן להקדימו דומי' דתדיר ומכפר קיימ"ל דמכפר קודם ה"ה באית ביה כרת. ועוד נראה לפי מה דמבואר בירושלמי לקמן דפסח הוא מכפר גבי מה זביחה שהיא מיוחדת שמעכבת הכפרה יעו"ש ומבואר בפ' כל התדיר דתדיר ומכפר מכפר קודם:

מתניתא מסייעה לר"י שם תזבח את הפסח בערב וכו' נראה בקרא אחר מועד צאתך מארץ מצרים כתב ובשלתו ואכלתו והנה לכ"ע קאי ובשלתו אקרא דלפניו מועד צאתך מארץ מצרים דהיינו אז ובשלת דהוא הצליה כמ"ש רש"י בחומש אלא דפליגי אי בערב קאי אשם תזבח או בערב קאי על האכילה. אמנם רש"י בחומש לח פי' כן רק דריש מועד צאתך מארץ אז נעשה נותר כיון דבאמת יציאתן היתה ביום ט"ו וצ"ע. עיין ברכות דף ט':

ויקרבו שניהם כאחת עיין במס' סוטה בבבלי דף ח' דתנן אין משקין ב' סוטת כא' יעו"ש דמסיק דאין עושין מצות חבילות חבילות ויש לעיין לפ"ז איך מקשה הירושלמי פה ויקרבו ב' כא' אמנם עיין במ"א סי' קמ"ז ס"ק י"א דהאריך שם ולשיטת התוס' בסוגיא דסוטה א"כ דוקא בכהן א' הוא דאסור אבל בב' כהנים שרי אפי' בבת א' א"כ מקשה הירושלמי שפיר אמנם לפי מה שהעלה המ"א שם לשיטת הרמב"ם דלהיפך הוא לדידיה דבב' כהנים אסור בבת א' א"כ שפיר קשה איך קא מקשה הירושלמי פה הלא אין עושין מצות חבילות אמנם נראה לפענ"ד לומר בהיות דהתוס' העלו שם בסוגיא דמצות חבילות חבילות דאסור הוא רק דרבנן אלא דהתוס' הקשו שם א"כ מאי פריך את"ק יעו"ש ולפענ"ד כפשוטו דהכא מקשה מדקאמר הגמ' איכא בנייהו רותתת משמע דלת"ק דדריש ברותתת מותר להשקות לזה מקשה הא עכ"פ אסור מדרבנן מטעם שאין עושין מצות חבילות לזה מתרץ הגמ' שפיר החילוק שבין כהן א' לב' כהנים אבל לר"י דס"ל דלא דרשינן טעמא דקרא א"כ בודאי אין חילוק בין כהן א' לב' כהנים וא"כ הרמב"ם אזיל לשיטתו דפוסק בפ' ג' מה' מלוה ולוה אלמנה בין עני' ובין עשירה אין ממשכינן משום

דס"ל דלא דרשינן טעמא דקרא א"כ שפיר פסיק בפ' ד' מה' סוטה סתם דאין משקין ב' סוטת כא' שנא' והעמיד אותה הכהן. והוא כר"י דלא דריש טעמא דקרא וצ"ע דעכ"פ להרמב"ם דבכמה פוסק כר"ש דדרשינן טעמא דקרא ועיין בלח"מ שם שהאריך:

ודע דבאמת אמרתי לתרץ קושית התוס' שם באופן אחר והוא דלכאורה יש לדקדק אהא דקאמר הברייתא אין משקין ב' סוטת כא' וכו' לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות במ"נ ל"ל טעמא דאין עושין מצות חבילות תיפוק ליה דכתיב אותה והשקה אותה וצ"ל דברייתא נמי ס"ל כר"ש דדרשינן טעמא דקרא וא"כ דריש טעמא דאמר הכתוב אותה משום דאין עושין מצות חבילות חבילות וא"כ לפ"ז אי אמרינן הטעם דתורה הוא משום דאין עושין מצות חבילות חבילות א"כ אפי' ברותתת אסור וא"כ לפ"ז שפיר פריך דאת אמרת דאיכא בנייהו רותתת וע"כ משום דדריש טעמא דקרא מנ"ל דטעמא דקרא משום הכי הוא דלמא טעמא דקרא משום דאין עושין מצות חבילות חבילות דלא יהיה כמשא וא"כ אפי' ברותתת אסור ומתרץ הא בכהן א' הא בב' כהנים וא"כ בב' כהנים לא שייך חבילות חבילות אלא דאפ"ה אסורין ב' להשקות דא"ל דטעמא הוא משום דלא יהיה גס בחברתה כיון דלא ידעינן מאיזה טעם אבל עכ"פ בב' כהנים ורותתת במ"נ מותר וא"כ שפיר איכא בנייהו רותתת וכגון בב' כהנים ודוק. ומתורץ היטב קושית התוס':

הלכה ב

שאר כל מעשיו מניין ועשה את האחד חטאת מעתה אפילו הקטר חלבים ואימורין וכו' ויש לתמוה הא האי קרא גבי תורים ובני יונה כתיב דלית בהו אימורין וביותר קשה מדוע לא יליי. רא המוקדם ועשה ועשה הכהן את החטאת וצ"ע

ע"ב **עיין** בש"ק ד"ה וכי ומ"ש ועוד מאי קושי. נסכים כתיב מיעוטא לפלא נדר וכו' ולפענ"ד נראה דאריא מכוין דזה באמת תירץ ר' מני דא"כ איזה פשט תגביל בתרוצו דר' מני אלא ודאי כמ"ש ודוק. ומה שתירץ הש"ק תמיה לי דאכתי לא הועיל בתירוצו לסלק הקושי' דעכ"פ לפי שיטת התוס' לא הוי דבר חדש וצ"ע. ועיין במהרש"ל ביבמות דף ז' בתוס' הנ"ל דאל"כ אכתי תקשה דגם חטאת מצורע הוי דבר חדש דטעונה נסכים ושינוי בעלים פוסל בנסכים:

ובאמת היה תמוהים לי דברי תוס' שם לפי פי' מהרש"ל הא דחטאת טעונה נסכים לא הוי דבר חדש כיון דכעין זה יצא ג"כ אשם מצורע דטעונה ג"כ נסכים אבל אשם מצורע שפיר קאמר הגמרא דהוי דבר חדש דמתן בהונות הוא דבר חדש רק במתן אשם מצורע ועיין. ומ"ש בספר שלום ירושלים ובפרט במ"ש לשם בעלים הכונה לפיכך בעי לשם בעלים צ"ע טובא:

הלכה ג

דף יז ע"ב **מה** אנן קיימין אם כשהיתה מחשבה לכושר עיין בק"ע ופירושו צ"ע טובא ולפענ"ד הכונה כפשוטו דלעיל אמר ר"א מתני' בששחטו לאכליו ונתכפר בו לאכליו ושלא לאכלו אבל אם שחטו לאכליו שלא לאוכליו פסול א"כ לפ"ז ע"כ הא דאמר הירושלמי לאכליו כזתים שלא לאכליו כזתים כשר היינו ג"כ שחטו לאכליו כזתים ונתכפר בו לאכליו ושלא לאכליו כזתים בכה"ג דוקא כשר משא"כ בשחטו לאכליו ושלא לאכליו וא"כ לפ"ז היינו דבעי הירושלמי במה אנן קיימין במ"נ אי הוי המחשבה לכושר דהיינו דאם שחטו כלו לכל אכליו לכחצי זתים א"כ ה"ה דהוי מחשבה לפסול דהיינו אם שחטו תיכף בכה"ג לאכליו ושלא לאוכליו ואם אינה מחשבה לפסול בכה"ג ה"ה דאינו מחשבה לכושר וממ"נ פסול ודוק:

א"ל הא קביעא גבך כמסמרא פי' וכי אני קביעא גבך כמסמר שלא אוכל לחזור כלומר הדרנא בי:

כאן בחי כאן בשחוט עיין בק"ע ופירוש ב' עיקר וכן מבואר ברמב"ם פ' א' מה' קרבן פסח ה' ד' ודע דבמ"ר שם נסתפק בדברי רבינו אי פסח שני נמי בעינן אחר התמיד כמו פסח ראשון ולפענ"ד יש לעיין בו משום דהתוס' פסחים דף צ"ה ד"ה מה בין ראשון לשני כתבו והא דלא חשיב דפסח ראשון נשחט בג' כתות ופסח שני לא משום דתני ושייר ושייר ג"כ ביקר דפסח ראשון טעון בקור ולא שני. אמנם שוב הקשו על התוספתא מדוע התוספתא בקור ולפענ"ד נראה לומר דאולי התוספתא ס"ל כר"נ דפסח שני ליכא פרת או כר"י ור"ש דס"ל בשני נשים רשות ותני ושייר ושייר ג"כ אינהו דבפסח ראשון איכא כרת ולא בשני ודוק

והא דלא רצו לתרץ כן מתחלה אקושי' אמתני' דלחשוב החלוק דג' כתות דשייר ג"כ האי חלוק דבפסח שני ליכא כרת משום דלא ניחח להו בהאי תירץ משום דתנא בפלוגתא לא איירי ולפיכך תרצו טפי דשייר בקור. אמנם עיין בתוס' יומא דף כ"ט ע"ב דכתבו די"ל דשייר הנהו וס"ל לתנא דמתני':

ודע דעכ"פ מכח דברי התוס' פה מבואר דלא ס"ל כשיטת התוס' דפלוגתא לא שייך לומר דשייר נמי הא דאדרבה אי הוי ס"ל לרבי כי האי הו"ל לכתוב ולסתום כן ומכ"ש כאן דרבי גופא ס"ל דבשני ג"כ כרת. והנה לפ"ז אין לנו תירץ על קושית התוס' דלחשוב ג"כ חלוק דג' כתות כ"א דמשייר ג"כ בקור והנה בנו"ב מה"ת העלה דכל היכא דפרוץ יהיה מרובה על העומד לא שייך תני ושייר עיין בחלק יו"ד סי' ר"ה דהקשה הגאון מו"ה ישעיה פיק אדברי תוס' במס' סוטה דף ה' דהקשו אמאי לא חשיב באלו שאין ל"ח לעה"ב בעלי ג"ר

ומלוה בריבית ומח"ל וע"ה והקשה הגאון ומאי קושי' אימא דרשו ושייר ותירץ הגאון הנ"ל כיון דא"כ יהיה פרוץ מרובה על העומד לא שייך תני ושייר ואני בחדושי לכללא דתני ושייר הבאתי ראיה ברורה לדברי הנו"ב הלז משום דבמס' מכות דף כ"ב מקשה הגמ' דלחשוב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בין בחול בין בשבת ודחק הגמ' דאתי' כתנא דלית ליה כולל וקשה הא ע"כ אקושיות הקודמין דמקשה הגמ' שם צריכין אנו לתרץ תני ושייר א"כ אמאי אוקי כמאן דלית ליה כולל לימא ג"כ דתני ושייר אלא ודאי היכא דהוי פרוץ מרובה על מעומד לא שייך תני ושייר לפיכך משני דאתי' כמאן דלית ליה כולל ולא הוי פרוץ מרובה עכ"פ ודוק ואמרתי דלפ"ז יש ג"כ ראי' לשיטת הרמב"ם בפ' יוד מה' רוצח דפוסק הנחל אסור בכל עבודה וזריעה יעו"ש ולא הביא דצריך שלא יהיה מעובד מעיקרא ובאמת איתא בזה פלוגתא דר"י ור"י במס' סוטה דף מ"ו ע"ב דר"י ס"ל דאשר לא יעבד מעיקרא משמע ומדוע פסיק כר' יונתן דלא כר' יאשיה. אמנם לפי הנ"ל ניחא דאי כר' יאשי' כיון דליכא בנחל איתן ב' לאוין דאשר לא יעבד מעיקרא משמע א"כ לא היה משייר רק שמונה לאוין ולא היה פרוץ מרובה א"כ הדרה קושיתו ראשונה לדוכתה דלשני הגמ' דתני ושייר אלא ודאי דהלכה כר' יונתן:

והשתא לפ"ז מבואר דע"כ דגם פסח שני צריך להיות נשחט אחר התמיד דאל"כ הדרה קושית התוס' לדוכתה דלחשוב החלוק דג' כתות בקור וכ"ת דתני ושייר דהרי לפ"ז הוי פרוץ מרובה דתני ב' ושייר ג' כתות ובקור ונשחט קודם התמיד אלא ודאי כנ"ל ודוק ועיין בחדושי כללא דתני ושייר ועמ"ש ס' פ"ק דשבת כי שם הארכתי. ועיין מ"ש בחדושי לסוגיא דבן תימא שם שפכתי סוללה על דברי המ"ל בה' כלי מקדש פ' ד' מה שהאריך בענין חגיגה:

יכול אם קודם פסח לתמיד לא יאוחר התמיד ע' בס' שלום ירושלים מה שפירש ולפענ"ד צ"ע דלפי דבריו אם הקדים הפסח יקרבו בל הפסחים קודם ואח"כ התמיד וזה אינו דאדרבה היה צריך להמתין בדם עד שיזרק דם התמיד אלא דאם נזרק קודם ג"כ כשר אבל בודאי שאר הפסחים לא יקרבו קודם התמיד וזה פשוט. גם אין הפשט עולה בסוגיא:

הלכה ד

דף יח **ממה** שהוא מתחייב על הזריקה וכו' עיין בש"ק שהאריך ומה שרצה לתרץ דאיצטריך לירושלמי רבא מצה תהיה דלא נימא דהוי ב' כתובים יעו"ש תמי' לפענ"ד כיון דס"ל רבא דאי עביד לא מהני א"כ כיון דאמרה תורה לא תאפה חמץ בכל המנחות א"כ ממילא ידענו דאי עביד לא מהני והקרבן פסול א"כ אמאי איצטריך תו תהיה דליכא

למימר דה"א דמצה דמחבת ומאפה הוי ב' כתובים כיון דבכל המנחות יש עכוב דאי עביד לא מהני וע"כ לשום דרשה נכתב מצה גבי מאפה ומחבת ודוק:

אמנם מה שנראה לפענ"ד הוא דשאני קדשים דבעינן שנה עליו הכתוב לעכב וא"כ שפיר פריך הגמרא התם ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברי' כלאו ואפסולי לא מפסלי משום דלא שינה עליו הכתוב לעכב ואע"ג דכתיב ג"כ לא תעשה חמץ מ"מ הוי הלאוין רחוקין ולא דמי למה דאמר בבבלי פסחים דף ס"א גבי במכסת נפשות תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב דתיכף שאמר במכסת שנה עליו לעכב ובזה מתורץ קושית מרש"א אדברי תוס' בד"ה השוחט פסח דאמר ריב"א דכשר משום דלא שנה עליו לעכב והקשה דהרי כתיב ב' לאוין לא תשחט ולא תזבח אמנם לפי הנ"ל ניחא דעכ"פ לא שנה עליו דהרי הלאוין רחוקין ודוק:

והשתא לפ"ז אע"ג דרבא ס"ל כל היכא דאמר רחמנא לא תעבד אי עביד לא מהני מ"מ בקדשים גלתה לנו התורה דכל היכא דלא שנה עליו דמהני וראי' ממכסת נפשות תכוסו ודוק ושוב מצאתי מעין זה בספר שער המלך יעו"ש:

והשתא לפי זה יש לומר דירושלמי דצריך למוד דהפסח כשר הוא משום דס"ל דאפי' ברחוקין הב' לאוין הוי ג"כ שנה עליו הכתוב לעכב לפיכך הוצרך ללמוד מדם זבחי דכשר אבל תלמודא דידן דס"ל ברחוקין הלאוין לא מקרי שנה עליו הכתוב לעכב א"כ לא איצטריך למוד דשוחט פסח על החמץ דכשר וא"כ הריב"א סמך אגמרא דידן דס"ל דהיכא דמרוחקין הלאוין לא הוי שנה עליו הכתוב וא"כ שפיר קאמר הריב"א דהפסח כשר דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב ונפלה קושית הש"ק במה שהקשה עליו דנעלם ממנו הירושלמי דיליף מדם זבחי דכיון דסמך אגמרא דידן לא צריכין לדרשה דירושלמי ודוק:

אמנם באמת שוב נתתי עין עיוני הגם שמצאתי סברה הנ"ל בשער המלך ג"כ מ"מ צ"ע דא"כ מאי פריך הגמרא בתמורה דף ה' ע"ב והרי המקדיש בעלי מומים על גבי המזבח וכו' וצ"ע מאי קושי' הא גבי קדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב ואפשר לחלק ודוק:

ע"ב **ואתי** כי"י דאמר ר"מ דר"מ אמר משש שעות ולמעלה מדבריהם עיין בש"ק מה שתמה דא"כ לבבלי דס"ל משש שעות ולמעלה אסור מדאורייתא לכ"ע א"כ יהיה עובר בבל יראה משש ולמעלה ותמה על הרה"מ ולפענ"ד נראה דבלא"ה יש לדקדק אירושלמי דהלא אפי' למ"ד דמשש ולמעלה מדאורייתא אכתי עכ"פ יש לאוקמי המיעוט לי"ד משום דמ"מ אינו בכרת ונראה לומר דכוונת הירושלמי הוא הכי דמתחלה קאמר דמוקמינן המיעוט לי"ד משום דאינו בבל יראה וזה הוא אפי' אם נימא דאסור משש

ולמעלה מדאורייתא וקאמר הירושלמי דעוד י"ל דאתי' כר"מ דס"ל דמשש ולמעלה הוא מדבריהם וא"כ בודאי ניחא כנ"ל:

הלכה ה

דף י"ט **נתן** כח בקולו של משה והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום וכו' ויש לעיין הלא ישראל הי' רק בארץ גושן ואפשר דשם היו רוב ישראל:

הלכה ז

תני היא היתה נקראת כת עצילים אמר ר"א מה אם דבר שמצותו לכך וכו' הנה יש ראי' דאפי' דבר שצריכין להיות בני אדם עכ"פ מאוחרים אפ"ה הזריז הוא משובח ואל יחשוב האדם אם אני לא אאחר אולי גם שאר בני אדם לא יאחרו ויהיה בזה ביטל מצוה אלא הוא עכ"פ יהיה מן הזריזים וזה הוא מה דאמר דוד חשתי ולא התמהמהתי לשמור משפטי צדקך ולכאורה ולא התמהמתי הוא למותר יהיה די באמרו חשתי לשמור וכו' אמנם לפי הנ"ל יובן דה"ק חשתי ולא התמהמהתי אפילו לשמור משפטי צדקך ירצה אפילו אם היה העבודה כדי לשמור משפטי צדקך אפ"ה חשתי:

ע"ב **אמרו** לו והלא דם התמצית וכו' ע' בבלי בזבחים דל"ד ע"ב ובפסחים:

אמר ר' לא כאן במגיס ונראה דבמגיס מטעם צירוף אתינן עלה ועיין מ"ש לעיל:

הלכה י

והזה ממנו מכלי עיין בש"ק מה שתמה על רש"י בזבחים דכתב הטעם דאין הפשט קודם זריקה משום דאסור לשהות הדם. ולפענ"ד נראה לתרץ דמטעם הירושלמי והזה ממנו מכלו הי' רשאי להפשיט ולהניח קצת העור מחובר בו והוי ג"כ נקראת מכולו דכה"ג שלם מקרי ועיין בחולין דף א' דקאמר אחלב האליה תמימה דהיכא דלייף תמימה מקרי א"כ לפ"ז ה"ה בכה"ג אם היה נשאר העור מחובר במקצת בזבח היה ג"כ מקוים ויז ממנו מכולו אלא דמשום דאסור לשהות הדם אין הפשט קודם זריקה כנ"ל לתרץ דברי רש"י ודוק ובתשובות שלי שם הארכתי בענינים הנוגעים בדבר זה וכאן קצרתי:

פרק אלו דברים

הלכה א

ענין בני בתירה עיין בבבלי ואיתא הלשון שכחו ולא ידעו ועיין בספר אור חדש דעמד על זה הלשון ותירץ באופנים שונים גם שכאן בענין בבבלי וירושלמי עוד דקדוקים שונים אמרתי אבאר כל דבר מה כיד ה' הטובה לחדודי בעלמא והוא במס' שבת פ' הזורק איתא דר"ע דרש דמקושש זה צלפחד ודריש ג"ש במדבר במדבר ור"י בן בתירה השיב שעתיד ליתן את הדין יע"ש ועיין בתוס' שם שעמדו ומדוע לא קבל ריב"ב ג"ש הוא משום דהיה להם בקבלה מנין הג"ש והיתה זו יתירה על מנין שלו וצ"ע לפ"ז מדוע לא היתה

יתירה לר"ע והיה נראה בעיני משום דבמס' פסחים דף ק"כ ע"ב איתא פלוגתא דראב"ע ס"ל דפסח נאכל רק עד חצות ויליף ג"ש הזה הזה יעו"ש ור"י פליג התם ולא ס"ל האי ג"ש והשתא לפ"ז יובן דר"ע לשיטתו דלא היה לו גז"ש דהזה הזה הי' לי' תמורתה הג"ש במדבר במדבר משא"כ ריב"ב הי' ליה הג"ש הזה הזה ודוק:

והנה לכאורה קשה לראב"ע דאית ליה הזה ואינו נאכל הפסח כ"א עד חצות קשה הא כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח [ועי' בסוגיא דבן תימא] אמנם מדברי מהרש"א בבלי דף נ"ט נראה דראב"ע מוקי קרא דלא ילין לאימורין יע"ש והנה אי דרשינן דקרא דלא ילין איירי לאימורין תקשה קושית הגמרא הא כתיב עולת שבת בשבת וצריך לומר דאיירי בע"פ שחל להיות בשבת. וא"כ מוכח דפסח דוחה שבת והיינו דקאמר שכחו ולא ידעו דבני בתירה לשיטתייהו דדרשו הזה הזה שכחו דין עצמם דאיתא בספר יוחסין דף י"ח סע"ב בשם רש"י דתענית דבני בתירה שהיו בזמן הלל המה ר' יהודה בן בתירה ושמעון אחיו יעי"ש אמנם עיין בסדר הדורות באריכות בסדר תנאי ואמוראי אות יוד דף מ"ב פלוגתא בהא יעי"ש:

דף כ ע"ב **אמר** ר"ח אלו עבר והביא עיין בק"ע ועיין בבבלי ביבמות דס"ל דכל דאי לא כתיב קרא וכאן מבואר דס"ל דכתיב קרא אדאי עבר ועיין בירושלמי בסוף גיטין דמקשה אב"ש דס"ל לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר א"כ ל"ל קרא דלא ישוב ותירץ לעבור אב' לאוין ומקשים מדוע לא תירץ דאתי' קרא דאי עבר וגירש ובספר מהר"ם ברבי תי' דס"ל דאדאי לא כתיב קרא יע"ש ולפי סוגין פה מבואר דאינו כן דאדרבה מבואר דס"ל לירושלמי דאדאי עבר כתיב קרא.

ועיין בש"ק בד"ה אילו דהעלה דלא אמרינן אי עביד לא מהני כ"א בעבר אגוף ושינה בו יעו"ש ולפ"ז נפלה קושית הר"י מטראני אמאי בשוחט בשבת שחיטתי' כשדה נימא אי עביד ל"מ ולפי הנ"ל ניחא דאין הפסול אלא מחמת שהוא שבת כנ"ל:

תמן תנינא חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן וכו' עיין מ"ש בחדושי למס' שבת במשנה דאין צולין בשר ובצל ועיין בספר שלום ירושלים שכתב פירוש נכון ומתוק ועיין מ"ש עליו שם:

הלכה ג

דף כא **הזאה** תוכיח שהיא מצוה עיין ברש"י דכתב דהכי שמעינן ליה לר"ע וצ"ל דהכי שמעי לי' לר"ע דהיינו דהכא שמע' מר"א וכדאיתא פה בירושלמי ע"ב דמש"ה א"ל או חילוף.

ומ"ש רש"י דהזאה שבות דמחזי כמתקן גברא תמי' דהרי בגמרא אמרינן הטעם שמא יעבירנו ד' אמות יע"ש דף ס"ט ועיין בספר פנים מאירות חלק ג' בשאלה ב' שכתב שם דבר נכון ולפענ"ד דרש"י בא לתרץ מדוע לא השיב ר"י תיכף מהאזה כמו ר"ע לזה מביא רס"י דגבי הזאה איכא עוד שבות דמחזי כמתקן וא"כ א"ל דמשום כך העמידו דבריהם הואיל ויש ב' שבותי:

ודע דדברי פנים מאירות בחלק ג' סי' ב' תמוהים לפענ"ד דבא לתרץ בהא דאמר כלל אמר ר"ע דלא תקשה מדוע אין הזאה דוחה שבת כיון דעכ"פ אי אפשר לעשות מע"ש לזה מתרץ כיון דעכ"פ יש ששש שמא יעבירנו וזה היה יכול לעשות מע"ש יע"ש ולפענ"ד תמי' דהרי גם בשחיטה זה החשש איכא שמא יעבירנו וזה היה יכול לעשות מע"ש ואפ"ה דוחה שבת כיון דעכ"פ שחיטה גופא א"א לעשות מקודם א"כ ה"ה הזאה נמי לימא דתדחה אלא דזה ליתא דודאי גבי שחיטת הפסח שפיר דוחה דליכא למיחש שמא יעבירנו דאין שבות במהדש משא"כ לענין הזיה דלא הוי שבות דמקדש ודוק:

ובאמת לפ"ז תמי' מ"ש בספר שלום ירושלים דזה שבות דמקדש יע"ש וליתא:

אמנם באמת בירושלמי פה מקשה באמת כן מדוע הזי' לא ידחה כיון דא"א לעשות מע"ש ומתרץ מין הזיה ראוי' מאתמול יע"ש ובאמת תמיה לי על רש"י מדוע לא כתבה דברי הירושלמי הלז.

ע"ב **עיין** בש"ק בד"ה מין יבלת לפענ"ד תמיה לי הרי גמרא דידן לא סבר האי סברא דגמרא בעי מ"ט אין הזאה ונותן טעם שמא יעבירנו ולא ס"ל טעם דירושלמי מין הזאה ראוי' מאתמול אלא דאין מזה הכרח דע"כ גם בכלי סבר האי סברא דאל"כ תקשה ממזבח שנפל בשבת ודוק ודע דנראה דירושלמי היה סבר דטעמא דהזאה הוא משום מתקן כמ"ש דאי היה סבר כבבלי מטעם שמא יעבירנו לא היה צריך לתרץ מין הזי' ראוי מאתמול דאי הטעם משום העברה הרי העברה היה יכול להיות מאתמול כמ"ש הפנים מאירות ומיושב היטב הא דקאמר רש"י במשנה הטעם משום שמא יתקן דהוא אליביה דירושלמי:

הלכה ד

אמר הקטן יען הארכתי בסוגי' זו בבבלי אמרתי להדפיס הקונטרס הזה כמו שסדורה על סדר הבבלי:

מתני' רש"י ד"ה עמו עם הפסח בי"ד בניסן כדיליף בגמרא וי"ל באריכות לשונו דכיון דקאמר עם הפסח ממילא ידענו דהוי י"ד בניסן גם ראיתי עוד בצל"ח שמדקדק על הלשון כדיליף דקאמר רש"י ז"ל דכיון דלאו מקרא יליף לה אלא הטעם שיהיה נאכל על השובע

והניח בצ"ע ולפענ"ד נראה דלאו דקדוק קשה הלא דאיכא למימר דרש"י ס"ל כשיטת הרמב"ם דס"ל דתנא דמתני' יליף לה מקרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום ראשון לבוקר כתנא דברייתא ואפ"ה לא הוי אלא רשות ואם כן שפיר קאמר רש"י ז"ל כדיליף בגמרא ולקמן אברר הענין יותר:

והנה לכאורה י"ל בלשון המשנה דקאמר ובזמן שבא בשבת וכו' אין מביאין עמו חגיגה דמשמע דוקא עמו היא דאין מביאין אבל מקודם מביאין וקשה הא גם מקודם אין מביאין אמנם אם נאמר דרש"י ז"ל סבר כשיטת הר"י מקורבל והר"י מאורלייניש ניחא דהביא האשר"י בפ' ערבי פסחים סי' כ"ה דס"ל דבחל בע"פ בשבת מביאין חגיגה לק"מ דאיכא למימר דנקיט עמו משום שבת דמביאין החגיגה מע"ש. אע"ג דבטומאה ומרובה אין מביאין כלל וא"כ דוחק לומר דנקיט עמו משום שבת בלחוד מה שסותר מרובה מטומאה מ"מ נראה כיון דעיקר סידור המשנה כאן הוא משום שבת כדקאמר הגמרא תנא אהרכבתו והבאתו קאי א"כ שפיר נקיט עננו בשביל שבת בלחוד דהיא העיקר כאן במשנה ודוק.

והיינו דקאמר רש"י ז"ל עמו בי"ד בניסן דרש"י בא לתרץ הא דנקיט מילת עמו וקאמר דהכונה הוא על י"ד בניסן מה שאין כן בשבת אינו מביא בי"ד רק בי"ג וק"ל ושוב ראיתי שכבר הרגיש בזה בספר צל"ח וא"ח:

אלא דמ"מ צריכין אנו להבין דאם רש"י ז"ל כיון לשיטת הנהו גאונים הר"י והר"י מה יענה לקושית האשר"י אשר הקשה ודחה דבריהם ונראה דרש"י די"ל היה לו טעם אחר דאם חל י"ד בשבת דמביא בע"ש ולא מטעמם רק משום דכין דעיקר טעם החגיגה הוא משום שיהיה נאכל על השובע א"כ איכא למימר אם שוחטו מע"ש כיון שיכול לאכלו כל יום השבת עד הלילה ותיכף בלילה יוכל לאכל הפסח א"כ שפיר נאכל על השובע ודוק. א"נ איכא למימר דרש"י ז"ל היה סובר כמו שכתב הלח"מ על הרמב"ם בפ"ב מה' חגיגה ה' י"ג דהרמב"ם היה סובר דכיון דהוא מלינה לצורך מצוה דהיינו לשמחה אין בכך כלום ע"ש א"כ איכא למימר נמי כאן כן אע"ג דאם שוחטה בע"ש נפסלת בליל ט"ו כיון דאינה נאכלת רק לב' ימים ולילה מ"מ כיון דהיא למצוה שרי אלא דיש לפקפק על זה חדא דאין דברי הלח"מ ברורין ולאו כל כמנה לבדות דבר כה"ג מלבו והוא רחוק גם בלא"ה אפי' אם נותר לדבריו מ"מ נוכל לומר לא דמי נדון דידן לדבריו דשאני התם דהוא מלינה לצאת בה חובת שמחה דהוא דאורייתא משא"כ כאן דלא הוי רק רשות מדאורי' רק מדרבנן הוי חובה כדי שיהיה נאכל על השובע ובכה"ג לא נוכל לומר דמותר להלינה ולאכלה בלילה:

אמנם לפי דברי מהרש"א לקמן בתוס' ד"ה לאו חובה היא דכתב דבלא דברי הירושלמי היינו יכולין לומר דאינו חובה היינו שתינו חובה כשאר קרבנות רק הוי מן התורה כדי שיהיה נאכל על השובע א"כ איכא למימר לשיטת רש"י ז"ל דלא הביא במתניתין טעם דירושלמי רק כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן ותחשב להם אכילה אם כן איכא למימר לשיטתו דהא דקאמר ר"א לאו חובה היא היינו כפי' מהרש"א דאינו חובה כשאר קרבנות וכו' וא"כ לפ"ז י"ל דברי שכתבתי דס"ל לרש"י כשיטת הלח"מ אליבא דהרמב"ם כיון דהוי מצוה מדאורייתא כדי שיהיה נאכל על השובע איכא למימר דאפשר דמותר להלינה ודוק ועיין מה שאכתוב מזה לקמן:

והנה התוס' מקשה לקמן דף ע"א ד"ה לילי י"ט האחרון וז"ל ועוד דכשפריך לקמן ואם איתא זמנין דלא משכחת אלא ז' כגון שחל י"ט ראשון בשבת ואי כפי' הקונטרס תקשי נמי לכ"ע דכשחל יום ח' בא' בשבת אז ליכא אלא ז' דמתי יוכל לשחוט בליל' ח' שהוא מוצאי שבת דאי שחט בע"ש איפסלה לה אמנם לשיטת הלח"מ ניחא דאיכא למימר דשוחטה מעי"ט וכ"ת הא איפסלא לה זה ליתא דכיון שהוא מלינה לשם מצוה מותר ודוק:

והשתא לפ"ז אמרתי ע"ד חדוד לישב קושית הצל"ח על רש"י ז"ל דקאמר כדיליף בגמרא והיא דכיון דנקיט עמו דמזה דייק רש"י כשיטת הר"י מקורבל וכמ"ש אלא דלפ"ז ע"כ קשה קושית הרא"ש וצריך לומר דרש"י ז"ל היה סובר כשיטת הלח"מ וזה מבאר רש"י וקאמר כדיליף בגמרא דהיינו דמרבה לקמן מפסוק מוהיית שמח לילי האחרון ומשמע דוקא הלילה אבל לא היום וקשה א"כ איך תנא בברייתא ההלל והשמחה ח' כקושית התוס' וצריך לומר כשיטת הלח"מ וא"כ הרי מבואר שיטת הלח"מ ודוק היטב:

עוד אמרתי לישב הא דקאמר רש"י ז"ל כדיליף בגמרא ע"פ מה שאמרתי לפרש ג"כ הא דקאמר בי"ד בניסן ומצאתיו שוב ג"כ בספר צל"ח משום דלכאורה עמו דקתני במתני' משמע עמו ממש וזה בודאי ליתא דשחיטת החגיגה הוי קודם תמיד שב"מ ושחיטת הפסח הוי אחר תמיד של בין ערבים משום דכתיב בערב וב"ע ועיין במשנה למלך פ' ז' מה' כ"מ דדייק מדלא כתיב רק בקרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב וכו' רק בערב בלחוד וזה היא דקאמר רש"י עמו היינו עם הפסח ולא עמו ממש רק בי"ד בניסן אבל לא אחר תמיד שב"ע עם הפסח בשוה וזה מצאתי שוב ג"כ בצנ"ח ואני מוסיף דזה הוא מה דקאמר אח"כ כדיליף בגמרא מקרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב וכו' ולא כתיב אלא רק בערב ודוק:

מתני' בזמן שהיא בא בחול בטהרה ובמועט ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה עיין בי"ט שמדקדק מדוע היפך התנא הסדר דלעיל כתב מועט לבסוף וטהרה באמצע וכאן בסיפא להיפך כתב טומאה לבסוף ומרובה באמצע ואפשר לומר דרבינו הקדוש בכתבו (המשניות הקדים הטהרה ואיחר הטומאה והא דלא כתב בטהרה קודם חל להקדים הטהרה הוא משום דעיקר המשנה בא לכאן משום דתנא לעיל הרכבתו והבאתו אינו דוחה את השבת וקאמר דחגיגה נמי אינו דוחה את השבת והיינו דהקדים וקאמר דבחול דוקא הוא דמביאין חגיגה אבל לא בשבת ואינך דינים באים אגב גררא לפיכך הוצרך להקדים חול ושבת וכמ"ש לעיל במילת עמו דנקיט

א"נ איכא למימר דהא דהקדים מרובה היינו להורות דבמרובה נמי אסור להביא חגיגה כמו בשבת וטומאה ואי תנא מרובה אחר טומאה כסדר ה"א דהא כדאיתא והא כדאיתא דבשבת וטומאה אסור להביא חגיגה ובמרובה אינו צריך להביא חגיגה אבל אם היא רוצה להביא הרשות בידו לפיכך עירב התנא מרובה בין שבת וטומאה להורות כמו דבשבת וטומאה אסור להביא חגיגה כך במרובה נמי אסור וטעמא דמילתא נראה לפענ"ד הקלושה משום דחששו שמתוך שיביא חגיגה יביא לאכל מן החגיגה ויבוא הפסח לידי נותר כיון דאינו נאכל רק בזה הלילה בלבד וזה ברור לפענ"ד ודוק:

והשתא לפ"ז זכינו להבין איזה דקדוקים במשנה בראשונה הא דקתני כלל אבל בזמן שבא בשבת ובמרובה וכו' כיון דזה נשמע מן הדיוק ב' דברישא קתני ובמועט דמשמע אבל במסופק אין מביאין חגיגה והדר תני ובמרובה אין מביאין משמע אבל במסופק מביאין [והנה רש"י ז"ל מפרש במרובה שהיה די להם בפסח לבדו וצריך לומר לדידיה דנקיט מרובה איידי דקתני ברישא ובמועט אאה"ר ה"ה במסופק] אמנם לפמ"ש י"ל והוא דלכאורה י"ל ע"ד לפמ"ש לעיל דבמרובה נמי אסור להביא חגיגה משום דחיישינן שיניח הפסח ויבוא לאכול מן החגיגה ויבוא הפסח לידי נותר הא מבואר מרש"י לקמן בסוגיא דקופץ דעד זמן שחיטת הפסח רגילין שיבואו אנשים למנות בעצמם על הפסח וא"כ תקשה אמאי אין מביאין עמו חגיגה במרובה הא בודאי לא יבוא להניח מלאכל מן הפסח ולאכול החגיגה כיון דמה לי האי ומה לי האי ומאי נפקותא לדידיה אם זה או זה ואם כן בודאי טפי יאכלו הפסח שיגורו שלא יבוא לידי נותר ואם כן אדרבה הו"ל למימר דמותר להביא חגיגה דשמא יבואו עוד בני אדם ויהי' יכולין למנות את עצמם עליו אלא דכל זה הוא דוקא היכא דהפסח לא הוי מרובה רק מסופק לאוכליו אז איכא למימר דיהיה מותר להביא חגיגה דלמא יבואו אחרים למנות את עצמם עליו אבל אם הפסח בלא"ה מרובה לאוכליו ואם כן אף אם יבואו אחרים נמי יהיה יכולין למנות את עצמם

עליו אז אסור להביא חגיגה דחיישינן אפי' חשש קל דשמא יבוא לאכול מן החגיגה ויבוא הפסח לידי נותר ודוק:

והשתא לפ"ז מתורץ היטב הדיוקים דרישא וסיפא דברישא קתני דבמועט אזי צריך להביא חגיגה ובסיפא קתני דבמרובה אסור להביא חגיגה אבל במסופק אז יש חילוק אם רוצה יכול להביא ואם אינו רוצה פטור ודוק:

אלא דמ"מ צריך עיון דלפי מה שהוכחנו דבמסופק דהיינו אם הקרבן לא הוי מרובה לבני החבורה רק שמסופק דסבירא לי' לתנא דמתני' דאז אם רוצה להביא חגיגה רשאי רק דחיוב ליכא משום דלא חיישינן דמתוך שיהיה לו ג"כ חגיגה יבוא לאכול מן החגיגה ויבוא הפסח לידי נותר הא מ"מ איכא למיחש שיבוא לאכול מן החגיגה וכ"ת מדוע יעשה כן דמה נשתנה זאת מזאת איכא למימר שנה ושנה דאיכא למיחש מתוך שהחגיגה מותר לאכול מבושל והפסח דוקא צלי יבוא לאכול מן החגיגה דאיכא אדם דמבושל חביב ליה טפי מצלי אמנם אם נימר דס"ל לתנא דמתניתין דחגיגה צריך להיות ג"כ צלי לק"מ.

והשתא לפ"ז מתורץ שיטת הרמב"ם דפוסק הלילה הזה כולו צלי והקשו עליו האחרונים ובראשם הלח"מ דזאת לא הוי אלא אליבא דב"ת אבל הרמב"ם לשיטתו דפוסק כתנא א"כ קשה מנ"ל הא אמנם לפמ"ש ניחא ודוק. והיה להרמב"ם ז"ל הוכחה ממתני' דאפי' התנא דמתני' נמי סובר בן:

וי"ל לפ"ז ההמשך במתני' דקתני החגיגה היתה באה מן הצאן ומן הבקר וכו' משום דלכאורה י"ל במרובה אמאי לא כקושיא הראשונה וצריך לומר דחיישינן דלמא אתא למיכל מן החגיגה ויבוא הפסח לידי נותר וקשה אמאי הא לא שביק היתרה דמאי נשתנה וצריך לומר משום דחגיגה באה מן הבקר ואיכא אינש דבשרה דתורי חביב ליה טפי וזה הוא מה דקאמר המתני' חגיגה היתה באה מן הצאן וכו' ודוק. אלא דיש מזה קצת סתירה לדברי הראשונים ודוק:

רש"י ד"ה ובמועט. וז"ל שהיה הפסח מועט לאכילת בני החבורה ואוכלין החגיגה תחילה כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן ותחשב להם אכילה וי"ל אמאי שביק רש"י ז"ל טעם הירושלמי דקאמר הטעם משום שבירת עצמות. ונראה לפענ"ד משום דלכאורה י"ל על הירושלמי דאמאי לא קאמר הטעם משום דחיישינן מתוך שיהיה רעב יבוא לאכול אחר הפסח וקיי"ל דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ונראה לפענ"ד משום דלקמן איכא פלוגתא בהא דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן דרב אמר מחבורה לחבורה אבל בהאי חבורה שרי להפטיר ושמואל סבר דאסור אפילו קליות ואגוזים וא"כ לפ"ז איכא

למימר דהירושלמי היה סובר כרב דאמר דוקא מסבורה לחבורה הוא דאסור אבל בהאי חבורה רי וא"כ הי' צריך לומר הטעם משום שבירת עצם אבל לדינא דקי"ל כש"י דאמר התם אפילו קליות ואגוזים נמי אסור א"כ אין אנו צריכין לומר הטעם משום שבירת עצם אלא משום שמא יבוא לאכול אחר הפסח ואין מפטירין אחר הפסח ושפיר כתב רש"י ז"ל הטעם כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן והיינו שיהיה הגמר שלא יבוא לאכול אחר הפסח ודוק:

אמנם היותר נראה בשיטת הירושלמי דלא רצה לומר האי טעמא משום דהא דאין מפטירין לא הוי רק מדרבנן ולא שייך לתקן משום האי דבר מילתא לפיכך קאמר הטעם משום שבירת עצם דהוי מדאורייתא:

ואין להקשות לפי טעם הירושלמי תקשה בפסח שני דשייך בה גם כן שבירת העצם אמאי לא תקנו בה חגיגה איכא למימר דדוקא בפסח ראשון דהוי רגיל תקנו כן אבל לא בפסח שני כיון דלא הוי רגיל רק לפעמים אם א' היה טמא או בדרך רחוקה וק"ל א"נ דדוקא בפסח ראשון דרגילין להיות על פסח א' הרבה מנוים אם כן איכא למיחש שמתוך שלא יגיע לחלקו כי אם דבר מועט יבוא לשבר העצמות מה שאין כן בפסח שני:

גם צריכין אנו לחזור מדברינו שרצינו לפרש כן דברי רש"י ז"ל בהא כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן רק הכונה היא כפשוטו דתקנו חגיגה כדי שתחשב להם אכילה ואם לא יאכלו רק הפסח ילכו משלחן רבם כשהם רעבים אלא דמשום האי לא צריכין לאכל החגיגה תחילה לזה מפרש רש"י עוד כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן לפיכך אוכלין החגיגה תחילה ואפשר לומר דאה"נ דכיון דתקנו חגיגה כדי שלא ילכו משלחן רבם כשהם רעבים תקנוהו תחילה לפי שאין מפטירין אחר הפסח ודוק. וצריכין אנו לומר דמילי מילי קתני כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן. או יתחשב להן אכילה אמנם באמת בלשון רש"י לקמן דף ע' ד"ה על השובע וז"ל שיהי' נהנה באכילתו ותחשב להן לא משמע כן:

אלא דמ"מ צריכין אנו עיון מדוע לא רצה רש"י ז"ל לפרש כשיטת הירושלמי ונראה לפענ"ד משום דלכאורה י"ל לפי דברי רש"י ז"ל דתקנו חגיגה כדי שתחשב להו אכילה והא דתקנוהו תחילה היינו שיהיה הפסח גמר שביעתן תקשה אדרבה מתחלה הו"ל לאכול הפסח כדי שיהיה הפסח נאכל לתיאבון אמנם הא ודאי ליתא דאי יאכלו הפסח תחילה אז אסור לאכול שום דבר אחר הפסח ואפילו חגיגה וא"כ לא יהיה אכילה חשובה וילכו משולחן רבם רעב אמנם הירושלמי איכא למימר דסבר כרב דס"ל דמותר

לאכול אחר הפסח לפיכך הוצרך לומר הטעם משום שבירת עצם אבל לדינא דקימ"ל כר"י שפיר פי' רש"י כדי שתחשב להן אכילה ודוק:

גמרא והכא קאמר אימתי מביאין עמו חגיגה בזמן וכו' וי"ל איך שייך האי וה"ק לכאן ומאי חידש הגמרא בהאי דכיון דגם מקודם ידעינן זה ונראה לפענ"ד לפרש ע"פ מ"ש לעיל דהא דנקט עמו היינו בשביל שבת דאז מביאין החגיגה מע"ש וקשה איך שייך דנקט עמו בשביל מה שמתנגד לב' מרובה וטומאה שאין מביאין כלל וכמ"ש לעיל וצריך לומר דכיון דשבת הוא העיקר כאן שפיר נקיט בשביל עמו והיינו מאי דמייתי הגמרא וה"ק דהיינו לאתוי' ראיה דקאי אשבת כיון דנקיט עמו ודוק א"נ לפי מ"ש לעיל דנקיט טומאה לבסוף בסיפא לאחר הטומאה ולהקדים הטהרה וקשה הו"ל להקדים ג"כ טהרה קודם חול וצריך לומר כיון דהיא העיקר דבשבילה נקט ובאה המשנה לכאן הקדים חול ושבת והיינו דקאמר וה"ק אימתי מביאין עמו חגיגה והקדים חול ודוק:

גמרא אמר רב אשי ש"מ חגיגת י"ד לאו חובה דאי ס"ד חובה תיתא אפילו בשבת וקשה לי דלמא לעולם חובה וכ"ת תיתא אפילו בשבת דלמא משום דלית לן למוד עלי' דאפי' בפסח גופי' לא ידעינן אלא מג"ש דמועדו כדאיתא לעיל בפ' אלו דברים ואם כן אחגיגה דליכא ג"ש מנ"ל דתדחה שבת ונראה לפענ"ד משום דלעיל מקשה התוס' דהו"ל להלל למילף במה מצינו מתמיד ומילה וראיתי בספר אור חדש דמביא תי' בשם ד"ב דאיכא למימר דהילל סובר כר"א דס"ל דהא דמילה דוחה שבת הוי רק הלכה ואין למידק מהלכה עיין בו. והשתא לפ"ז מתורץ היטב קושיתינו דשפיר קאמר רב אשי דאי ס"ד חובה תיתא אפי' בשבת וכ"ת מניין איכא למימר במה מצינו משבת וכ"ת דאתיא כר"א זה ליתא כיון דמתני' קאי אהרכבתו והבאתו דלא דחה שבת דהוא דלא כר א דאיהו קאמר במתני' דלעיל דדוחה ודוק היטב. וצריך לזה מ"ש בצל"ח לישב הה"ק ופירושו דקאי אדלעיל דקאמר הרכבתו אינו דוחה שבת משום דאפשר מע"ש על זה קאמר דחגיגה נמי אינו דוחה שבת משום דאפשר מע"ש והיינו דקאמר עמו והוא הה"ק ודוק:

אמנם באמת יש עוד אופן אחר לתרץ קושי' זאת והוא דלכאורה יש להקשות על שיטת הר"י מקורבל שהבאתי לעיל דאמר דאם חל ע"פ בשבת דמביאין חגיגה מע"ש דאיך קאמר רב אשי דאס"ד חובה תיתא בשבת דלמא מש"ה אינה באה בשבת משום דאפשר להביאה מע"ש ואמרתי לתרץ דהכא קא מדייק ר"א דע"כ תנא דמתניתין ס"ל דלאו חובה היא דאי ס"ל חובה היא מהיכא קא יליף לה אי מהיקש דבן תימא דמקיש חגיגה לפסח ואפ"ה אינו דוחה שבת משום דכתיב וחגותם אותו וסברה דיהיה החגיגות שם כמ"ש התוס' לקמן. זה ליתא דא"כ יחיה נאכל ליום ולילה דהא לא יליף כתיב וכ"ת דיליף לה

מקרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח וכו' א"כ חובה לא שמעינן דבהאי קרא לאו ציווי כתיב וכדכתב הרמב"ם ז"ל אלא ע"כ צריך לומר דאתי ילפותא ליה מן קרא דלא ילין חלב חגי עד בוקר וסברת דהאי קרא איירי בחגיגת ע"פ וקשה הא לילה ילין הא כתיב עולת שבת בשבתו וצריך לומר דאיירי בע"פ שחל להיות בשבת עסקינן הרי מבואר כיון דדוחה שבת דחובה היא א"כ תקשה תיתא אפילו בשבת ודוק. ועיין בתוס' לעיל דף נ"ט ע"ב ד"ה בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן מה שכתבו בשם הירושלמי דסבר ג"כ דהאי קרא איירי בחגיגת ע"פ:

והשתא לפ"ז מתורץ היטב שיטת הר"י מקורבל דשפיר דייק דאי חובה היא וע"כ דדייק מן קרא דלא ילין חלב חגי וא"כ מוכח דדוחה שבת דאי אמרינן דאינו דוחה משום דאפשר מע"ש [א"נ משום דליכא במועדו] א"כ תקשה חובה מניין דע"כ לא ילין חלב לא אפשר לדבר בע"פ שחל להיות בשבת כיון דאינו דוחה ודוק:

שוב ראיתי בספר צל"ח שהרגיש בזה אלא שכתב דתקשה דלמא תנא דמתני' ס"ל כר' שמואל דנדרים ונדבות קרבים בי"ח ואם כן לק"מ מקרא דעולת שבת בשבתו ע"ש ותמי' לי עליו דדבריו ליתא דאי ס"ל לתנא כר"י תקשה מנ"ל דחובה היא ודוק.

אלא דמ"מ קשי' דלמא לעולם דס"ל דחובה היא וכ"ת מהיכא אתי' דלמא נפקא ליה מהקישא דוזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר ואפ"ה לא דחה שבת משום דכתיב וחגותם אותו וסברה שיהיה החגיגות שוין וכ"ת הא איצטריך קרא דוזבחת למותר הפסח קרב שלמים זה ליתא דהרי במס' מנחות ס"פ התודה איתא נמי התם דר"א דריש מקרא דוזבחת פסח להקיש דאינו באה אלא מן החולין ע"ש וא"כ הרי דהאי תנא ע"כ יליף לה להא דמותר הפסח קריב שלמים מאידך חרי קראי דמייתי הגמרא התם וא"כ דלמא התנא דמתני' נמי סבר כן וע"כ צריכין אנו לומר דע"כ האי תנא לא סבר האי היקש דוזבחת דאל"כ תקשה לענין מאי מקשה רחמנא אי לענין בל ילין דהוי כמו פסח זה ליתא דהרי איהו סובר דנאכל לב' ימים ולילה א' ואי לענין שבת כיון דאת אמרת דיסבור דלא דחה שבת וק"ל. אלא דאפ"ה קשי' דלמא התנא סובר ההיקש לענין האי מילתא ולומר כמו דפסח נשחט אחר תמיד של בין ערבים כך החגיגה נשחטת אחר התמיד שב"ע ושייך נמי שפיר הא דקתני במתני' אימתי מביאין עמו החגיגה דמשמע החגיגה באה עמו ממש והיינו משום דהוי נמי אחר תמיד שב"ע אמנם המשנה למלך בפ' ד' מה' כלי המקדש האריך לפלפל בהא דאימתי הוי זמן שחיטת החגיגה ורצה להביא ראיה מהא דאמרינן לעיל דף נ"ט ע"א דאין לך דבר שבא אחר תמיד שב"ע אלא קטרת ונרות ופסח ואם איתא הו"ל לחשוב ג"כ חגיגה ובעבור כן רצה לומר דלתנא דמתני' חגיגה הוי

שחיטתה קודם תמיד שב"ע ע"ש היטב וא"כ לפ"ז איכא למימר דשפיר קאמר ר"א דלאו חובה היא דאס"ד חובה ונפקי' ליה מקרא דוזבחת וההיקש הוי כמו שחיטת פסח דהוי אחר תמיד שב"ע כן ג"כ חגיגה א"כ תקשה דהו"ל לברייתא דלעיל לחשוב ג"כ חגיגה וכמ"ש דברייתא דלעיל סוברת דחגיגה הוי קודם תשב"ע אם כן תקשה הברייתא כמאן אתי' ודוק היטב:

ומדי דברי בזה המ"ל אזכיר מה שקשה לי עליו שכתב וז"ל וכ"ת לפ"ז אמאי לא שאלו לב"ת אי שחיטתה הוי אחר תמיד או לא הא לא קשיא כלל דאפשר דאף לב"ת אינה נשחטת אחר התמיד משום דכיון דאקשי' רחמנא לפסח ואפ"ה כתב בה בערב ש"מ דוקא להך מלתא שיהיה בערב הוא דאקשי' אבל שיהיה אחר התמיד לא דאל"כ למה לי דכתב רחמנא בערב ואני תמה דע"כ האי קרא דלא ילין הבשר אשר תזבח בערב לב"ת לא איירי בחגיגת י"ד דכיון דלדידיה אינו נאכל רק ליום ולילה וע"כ צריך לומר לדידיה דהאי קרא איירי בפסח דורות כמ"ש רש"י בחומש על האי קרא וכ"ת דאפ"ה איכא לאוקמי' הקרא בחגיגה והא דביום ראשון היינו ערב פסח וכמ"ש רש"י שם מ"מ תקשה עכ"פ קרא ל"ל הא ידעינן זאת מהיקש דזבח חג הפסח וכ"ת א"כ אף אם נאמר דקרא אתי' לפסח דורות תקשה ג"כ קרא למה לי הא כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח וע"כ צריכת לומר דאיצטריך קרא דלא נימא דקרא דזבח חג הפסח לא איירי אלא באימורין אבל בבשר לא להכי איצטריך קרא דלא ילין מן הבשר לאשמעינן דאפילו בבשר למיהוי לא ילין וא"כ לפ"ז אף אנו נאמר דאיירי בחגיגה ואתי' לבשר זה ליתא דודאי כיון דאנו יכולין לאוקמי' הקרא בפסח טפי עדיף באופן שדברי המשנה למלך בזה תמוהי' לפענ"ד ודוק:

נחזור לענין הנ"ל דמ"מ קשה לי דה"ל למימר דס"ל דחובה הוא מקרא דוזבחת פסח וכ"ת ההיקש למאי אתקשי דלמא להא דכמו דגבי פסח הוי הלאו דלא תשחט על חמץ כן ג"כ בחגיגה וצ"ע. תוס' ד"ה לאו חובה היא עיין מ"ש המרש"א דתוס' מביא הירושלמי משום דבלא"ה היינו יכולין לומר דאפ"ה הוי דאורייתא אבל לא הוי כשאר חובה רק הטעם כדי שיהיה נאכל על השובע אבל מן הירושלמי מבואר דהוי דרבנן דקאמר הטעם משום גזירה ולפענ"ד נראה דיש מקום לומר דאפ"ה איכא למימר דכונת ר"א הוי דאמר לאו חובה הוא היינו כמ"ש מהרש"א והכונה דלא הוי חובה כשאר קרבנות אלא דהוי רשות ומקרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב והא דמקשה הגמרא ובמועט מ"ט אתי הכא פריך דקתני במתני' אימתי מביאין דמשמע דהוי חיוב להביא במועט והא לאו חובה היא אלא רשות ועל זה קאמר כדתניא כלומר דהוי חובה מדרבנן כדי שיהיה נאכל על

השובע ולא יבוא לידי שבירת עצם כפי' הירושלמי וא"כ לפ"ז אתי' המתני' דהכא כתנא דברייתא ומתורץ קושית התוס' ודוק:

אלא דלפ"ז צריך עיון דתקשה הא מתני' דחגיגה דמבואר מינה חגיגה י"ד לאו דאורייתא כמאן אתי'

והנה ראיתי העולם מדקדקים דאמאי קאמר רב אשי הכא רק דלאו חובה והתם קאמר דלאו דאורייתא ועיין בצל"ח מ"ש ע"ז לכן אענה אף אני חלקי והוא דהנה רש"י בחומש מביא ב' פרושים בקרא חדא דאתי' לפסח דורות דאסור בלא ילין משום דה"א דדוקא בפסח מצרים הוי כן ועוד דרשא דגמרא כאן דאתי' לחגיגת י"ד דנאכל לב' ימים ולכאורה צריכין אנו דפשט הראשון דקאמר רש"י ז"ל הוא אליבא דב"ת דע"כ איהו אינו יכול לאוקמי' הקרא בחגיגה כיון דלדידיה נאכל ליום ולילה בלבד כפסח לפיכך צריך לומר דקרא אתי' לפסח דורות אלא דלפ"ז צ"ע תנא דברייתא מנ"ל דקרא לפסח דורות וצריך דאיהו נפקא ליה מקרא דלא ילין לבוקר זבח חג הפסח וס"ל דאירי בבשר ולא באמורין וכדדריש רב פפא לעיל דף ס"ג ע"ב דקרא קאמר לא תשחט בהנהו דקאמר דקיימא בלא ילין הרי דאירי בבשר אמנם לבן תימא נוכל לומר דאיהו מוקי קרא לאמורין ואפ"ה ליף היטב לעיל ההיקש ודוק וא"כ איצטריך קרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב לבשר אמנם התנא דברייתא ס"ל להיפך דקרא דזבח חג הפסח אירי בבשר וא"כ שמענו היטב מזה איסור לפסח דורות:

והשתא לפ"ז נוכל לומר דשפיר קאמר הגמרא בחגיגה דאיהו ס"ל לאו דאורייתא משום דבמ"נ מהיכא קא יליף ב"ש אם מקרא דזבח חג הפסח א"כ תקשה דלהוי חובה כפסח ואי מקרא דלא ילין א"כ תקשה הא האי קרא אצטריך לפסח דורות וכ"ת דידעינן דאתי מקרא דזבח חג הפסח איכא למימר דלמא הקרא אירי באמורין וכ"ת מדסמיך ללא תשחט ודאי מבואר דאירי בבשר ואתי' להורות דלא תשחט הוי בהנהו דקיימי בלא ילין זה ליתא כיון דב"ש לשיטתו לא דריש סמוכין כמבואר בסוגיא דסדין בציצית במנחות ודוק אלא ודאי דאיהו ס"ל דלאו דאורייתא ודוק משא"כ כאן לישנא דמתני' לא מוכח רק דלאו חובה אבל לאו דאורייתא לא שמעינן:

גמרא מתני' דלא כבן תימא דתני' וי"ל אמאי הוצרך הגמרא להביא כל הברייתא דבן תימה מה דאמר ג"כ וחגיגת י"ד יוצא בה משום שמחה וכו' הלא אינו פליג על מתני' אלא בהא דקאמר דנאכלת ליום ולילה ומה צריכין אנו תו לסיום דבריו מה דאמר עוד דינים ונראה לפענ"ד משום דהנה הרמב"ם בפ' ב' מה' חגיגה ה' י' כתב וז"ל כבר בארנו בפסחים שחגיגת י"ד רשות לפיכך אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה אלא יוצא בה ידי

חובת שמחה והשיג עליו הראב"ד ואמר א"א איני יודע מאי לפיכך ועיין בכ"מ שהניח זה הקושי' בצ"ע ונראה לפענ"ד לומר איזה דבר בזה הרמב"ם דכבר נודע מה דקאמר הגמרא במס' סוכה ר"פ לולב הגזול דגזול בי"ט שני פסול משום מה"ב ע"ש בתוס' והשתא לפ"ז הרי איכא למידק ולהקשות אמאי יהיה יוצא בחגיגת י"ד לשם חובת שלמי שמחה הלא באה בעבירה דאלו באה מאתמול לא היה לו היום שלמי שמחה וא"כ מכח שלא הביא אתמול החגיגה יש לו שלמי שמחה אמנם זה לא הוי קושי' אלא דוקא אי אמרינן דשלמי שמחה הוי חובה וא"כ הרי היה עליו החיוב להביא האי לחגיגה והוי מצוה הבאה בעבירה אבל אי אמרינן דלא הוי אלא רשות לא שייך לומר דבאה בעבירה כיון דאינו מחויב להביאה והשתא לפ"ז מבואר היטב הרמב"ם וה"ק כבר ידענו דחגיגת י"ד רשות לפיכך אינו יוצא בה משום חגיגה אבל יוצא בה משום שמחה אבל אי הוי חובה אפי' משום שמחה לא יהיה יוצא כיון דהוי מה"ב ודוק:

והשתא לפ"ז יש לומר דמיושב היטב הא דמביא הגמרא כל הברייתא דב"ת דבלא זה לא היה הגמרא יכול להקשות מ"ט דבן תימא דידע דאיכא לתרץ משום דכתיב וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר צאן זה פסח בקר זה החגיגה ואקשינן חגיגה לפסח אמנם אי נפקא ליה מהאי קרא ע"כ דחגיגה הוי חובה כיון דכתיב ציווי ואם כן אמאי יוצא בה משום שמחה הא הוי מה"כ אלא ודאי דלא נפקא לי' מהאי קרא ושפיר מקשה מ"ע דב"ת ודוק:

אלא דאפשר דהראב"ד דהשיג שם ואמר מאי לפיכך הי' סובר דמצוה באה בעבירה לא הוי אלא דרבנן כמ"ש התוס' במס' סוכה בסוגיא דסוכה ישנה בחד תי' א"נ דהיה סובר דשני בין מצוה הבאה על ידי עבירה למצוה שאינה באה אלא ע"י חיסור מצוה כמו כאן דאינה באה ע"י עבירה אלא דבאה ע"י שלא קיים אתמול המצוה:

וסבר דזה לא מקרי' מה"ב ונראה לי קצת ראיה לזה מהא דקאמר הגמרא במס' נזיר ובמס' חגיגה הרי שהיה הולך לשחוט את הפסח ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא וכו' הרי אע"ג דלפ"ז באה המצוה ע"י חיסור מצוה ואפ"ה אינו מטמא הרי יש ראיה לשיטת הראב"ד וק"ל. וצריך לעיין אם הדמיון שכתבתי עולה יפה:

אמנם לשיטת הראב"ד אפ"ה ניחא הא דמייתי הגמרא סיום דברי דב"ת הוא משום דגם בסיום דבריו פליג אמתני' לשיטתו דכיון דלדידיה דוקא הואיל וסבר דהוי חובה אינה יוצא בה משום חגיגה אבל לתנא דמתני' דס"ל דהוי רשות יוצא בה אפי' משום חגיגה ט"ו אם התנה ודוק:

ונראה בעיני דהנהו דברי הראב"ד בנוים על דבריו מ"ש אחר כך בד"ה האומר הרי עלי תודה א"א בספרים שלנו וכו' והרמב"ם אזיל לשיטתו והראב"ד לשיטתו ודוק ועיין בזה:
איבעי להו לבן תימא נאכלת צלי או אינו נאכלת צלי וכו' וי"ל איך עלתה ע"ד הגמרא לומר דאין ההיקש לגמרי רק לענין בל ילין הא קי"ל דאין היקש למחצה נראה לפענ"ד דגמר' דייק מדקאמר בן תימא נאכלת יום ולילה וקשה הא כיון דהוי דומי' דפסח ופסח אינו נאכל אלא בלילה כדאיתא לקמן דף ק"כ כדכתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה אלא ודאי דס"ל לבן תימא דלא אקיש אלא לענין לא ילין ושפיר איבעי ודוק:
לכאורה היה נראה בעיני לומר לתרץ מה שהיה קשה לי דמדוע לא קא בעי הגמרא אי לא תשחט על חמץ דם זבחי שייך ג"כ בחגיגה דלכל מילי אקיש או לא ומצאתי שוב שכבר הרגיש בו המ"ל בפ' ז' מה' כלי המקדש ע"ש משום דלכאורה י"ל בקרא דקאמר לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבוקר זבח חג הפסח אמאי כתיב ההיקש בסוף הקרא בתחילת הקרא הו"ל לכתוב לא תשחט על חמץ דם זבח חג הפסח ולא ילין לבוקר זבחי כיון דבאמת הוי ההיקש לכל מילי אלא ודאי מדכתי' ההיקש דוקא בלא ילין ש"מ דדוקא לענין לא ילין הוא דאקשי' אבל לענין לא תשחט לא אקיש ובחגיגה לא הוי הלאו דלא תשחט והשתא לפ"ז ניחא הא דלא איבעי הגמרא אי לא תשחט קאי ג"כ אחגיגה או לא וק"ל ומיושב לפ"ז ג"כ הא דאיבעי להו אי נאכלת צלי הא קיי"ל דאין היקש למחצה אמנם לפמ"ש ניחא דגמרא בעי דהרי אנו רואין דאין ההיקש במלואו דהרי לענין לא תשחט לא נדמו ושפיר בעי ודוק:
ואמרתי דמיושב בזה היטב הא דקאמר לעיל דף ס"ד ע"א תנאי היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא דלא מקיש ולכאורה לא ידענו הנהו תנאי מאן נינהו אמנם לפמ"ש ניחא דודאי אי אמרינן ההיקש דב"ת דזבח חג זה חגיגה הרי ע"כ אין אנו יכולין לומר דכהן המקטיר את החלב עובר בלא תשחט דאיך נוכל לומר להיפך דכל היכא דאיכא לא ילין איכא לא תשחט הרי אנו אומרין חגיגה מאי איכא למימר דהא כתיב זבח חג זה חגיגה והרי בהאי לא הוי לא תשחט מדלא כתיב ההיקש בקרא קודם אמנם מאן דלא סבר ההיקש דב"ת שפיר יוכל לסבור דכהן המקטיר את החלב עובר והשתא לפ"ז מבואר דמאן דמקיש הקטרה לשחיטם הוא תנא דמתני' דפליג על ב"ת ולא סבר דזבח חג זה חגיגה ומאן דלא מקיש הקטרה לשחיטה הוא בן תימא ודוק:
אמנם לכאורה ליתנהו דברינו אלו דקושיתינו שהקשינו מעיקרא ליתא דהתורה הוצרך לכתוב גבי לא תשחט לשון זבחי א' להורות על תהמיד גם לר"ש להורות על זבחי זבחי כדאיתא התם בגמרא ודוק:

אלא ודאי צריכין אנו לומר דהא לא איבעי לגמרא לב"ת אי קאי לא תשחט גם אחגיגה הוא משום דודאי פשיטא דקאי עלה כיון דסמיך לא תשחט גבי לא ילין וודאי דאתי להורות דבהנהו דהוי לא ילין שייך לא תשחט ושייך גבי חגיגה נמי לא תשחט ודוק:

והשתא לפ"ז מיושב היטב מה שמדקדק בספר צל"ח הא דבעי הגמרא אי יש בה משום שבירת עצם או לא ותפשוט מדלא חשבה הברייתא וכ"ת תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר אמנם לפמ"ש ניחא דשייר לאו דלא תשחט שייך ג"כ גבי חגיגה ודוק:

הנה הרמב"ם כתב בפ' יוד מה' קרבן פסח ה' י"ב וז"ל כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו ביום י"ד מן הבקר או מן הצאן גדולים או קטנים זכרים או נקיבות ככל זבחי שלמים וזו היא הנקראת חגיגת י"ד ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר אימתי מביאין עמו חגיגה זו בזמן שהוא בא בחול ובטהרה ובמועט אבל אם חל י"ד להיות בשבת או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובים אין מביאין עמו חגיגה ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד י"ג חגיגת י"ד רשות ואינה חובה ונאכלת לב' ימים ולילה א' ככל זבחי שלמים ואסור להניח מבשר חגיגת י"ד ליום השלישי שנאמר לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום ראשון לבוקר מפי השמועה למדו שזו אזהרה למניח בשר חגיגת י"ד ליום י"ו שנאמר לבוקר עד בוקר של יום השני:

הנה בלשון הרמב"ם זה צריכים אנחנו לשים עינינו לראות מה רוח ה' דבר בו וכל דבר הקשה נביא אל כור הבחינה והוא דבראשונה י"ל בדבריו מה זה שכתב כשמקריבין הפסח בראשון מקריבין עמו בי"ד. האי בי"ד אך למותר וכי באיזה זמן אחר מקריבין הפסח עד שהוצרך לומר בי"ד ועוד קשה מדוע היפך לשון המשנה דבמשנה כתיב חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר ואיהו כתב להיפך מן הבקר או מן הצאן:

ואת היותר הקשה והתמויה מה שכתב ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר דהרי בגמרא מוקי להאי קרא למותר פסח קרב שלמים ועוד דאי כדבריו דילפינן מהאי קרא חגיגה אמאי כתב לקמן דהוי רשות ולא חובה והרי בקרא ציווי וזבחת פסח כתיב גם תדחה שבת וטומאה גם יש לדקדק מדוע היפך לשון המשנה דבמתני' כתיב ובזמן שבא בשבת במרוכה ובטומאת ואיהו סידר להיפך טומאה קודם מרובה שכתב או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובים [הן אמת דסדרו יותר מכוון דדבריו על הסדר אבל לשון המשנה אינו על הסדר ועיין מ"ש לעיל במתני' בהיפך לשון המשנה] ועוד קשה מדוע מפרש איהו מילת מרובה שהיו הפסחים מרובים דלא כפירש"י ז"ל שפי' שהיה הפסח מרובה לאוכליו וכן בפ' המשניות כתב ג"כ מרובה היינו שהיו הפסחים מרובה ומדוע מיאן בפי' רש"י י"ג ועוד קשה מ"ש חגיגת י"ד רשות ואינה חובה

מה זה דאכפיל לשונו וקאמר רשות ואינה חובה כיון דקאמר רשות ידענו ממילא דלאו חובה הרי הרבינו לדקדק בדברי רבינו הגדול ז"ל ועתה נבוא לפרש א' לא' ויהיו לאחדים בידינו והוא דמ"ש בי"ד נראה דכוונתו משום דלכאורה מלשון המשנה משמע דקתני אימתי מביאין עמו חגיגה משמע עמו ממש לזה בא לפרש דלא באה רק בי"ד בניסן אבל לא עמו אחר תמיד שב"ע דדוקא פסח דכתיב ביה ערב וב"ע הוא דהוי אחר התמיד אבל בחגיגה דלא כתיב כ"א בערב הוי קודם תמיד שב"ע ודוק ועיין מ"ש לעיל בדברי רש"י במתני':

א"נ איכא למימר לפמ"ש הלח"מ בפ"ב מה' חגיגה ה' י"ג דס"ל להרמב"ם דהיכא דמלינה לשם מצוה אינה נפסלת א"כ איכא למימר דמש"ה כתב בי"ד משום דה"א דאם רוצה יכול לשחוט החגיגה ביום י"ג וכ"ת הא איפסל' בלילה של פסח כיון דאינו נאכל רק לב' ימים ולילה. דה"א דכיון דלשם מצוה מלינה מותר קמ"ל הרים ז"ל דאינו כן חלא דצריך לשוחטה דוקא ביום י"ד ודוק:

ומ"ש מן הבקר ומן הצאן והקדים בקר נראה לפענ"ד דאתי לאשמעינן דלא תימא דטפי עדיף ליקח צאן לחגיגה ומש"ה הקדי' התנא צאן משום דאיכא למיחש שמתוך שיקח בקר לחגיגה ויהיה לו ב' מיני בשר הפסח מן הצאן והחגיגה מן הבקר אולי יתאוה יותר לבשר הבקר ויוכל לבוא הפסח לידי נותר כיון דאינה נאכלת רק בלילה עד חצות קמ"ל רבינו דבקר וצאן שוים דמאיזה שירצה יוכל ליקח ודוק:

ויש ליתן טעם דס"ל לרמב"ם דלהיפך נמי איכא למיחש חששא דאיכא ליחוש דלמא מתוך ששניהם יבואו מן הצאן יוכל לבוא לידי טעות לאכול רוב אכילתו מן החגיגה דיסבור שהוא הפסח ויבוא הפסח לידי נותר ודוק:

ומ"ש ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר נראה דהרמב"ם ז"ל היה סובר דודאי פשטא דקרא דכתב צאן ובקר לא אתי' למותר הפסח דקריב שלמים דאין הפשטות מורה על זה אלא ודאי דצאן היינו פסח ובקר היינו חגיגה והא דדריש הגמרא דאתי' למותר הפסח דקריב שלמים היינו מדהקדים הפפוק צאן לבקר והרי הקרא וזבחת קאמר ושחיטת החגיגה היא קודם הפסח דהחגיגה נשחטת קודם תמיד שב"ע והפסח אח"כ ואמאי הקדים פסח אלא ודאי הא דהקדים צאן לבקר היינו להורות ג"כ דמותר הפסח דהיינו צאן שהיא לבקר דהיינו לחגיגה דהיינו שלמים או לשאר שלמים ודוק וה"ק רב נחמן שנאמר וזבפת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח מן הבקר הוא בא והלא אינו באה אלא מן הכבשים ומן העיזים אלא ודאי דבקר היינו חגיגה ואם כן קשה אמאי הקדים פסח אלא וודאי דאתי' להורות על הא דמותר הפסח קריב שלמים ודוק:

ומה שהקשינו דאי הקרא איירי בחגיגה א"כ תהוי חובה כיון דבקרא ציווי כתיב אמאי כתב דהוי רשות איכא למימר דס"ל דכיון דכתיב קודם בקרא שמור את חודש ועשית פסח לה' אלהיך ולא הזכיר חגיגה רק אח"כ קאמר צאן ובקר וכלל רק בקר משמע ודאי דלאו חובה היא רק מצוה בעלמא התלויה ברצון האדם אם רוצה יכול להביא ואם אינו רוצה פטור כנ"ל על צד הדוחק לפרש דברי הרמב"ם בזה. ומה שהקשינו עליו דאמאי מפרש איהו ובמרובה היינו שהפסחים מרובים נראה לפענ"ד משום דהיה קשה ליה דאי כפירש"י תקשה דקשי' רישא לסיפא דברישא קתני במועט דמשמע אבל במספיק אינו מביא ובסיפא קתני במרובה אינו מביא דמשמע אבל במסופק מביא לפיכך פי' איהו דמרובה היינו שהפסחים מרובים ובמועט היינו שהפסחים מועטים ודוק וצריך עוד לזה מ"ש לעיל במתני' ע"ש היטב ודוק:

גמרא תיש סכין שנמצאת בי"ד שוחט בה מיד וכו' לא לעולם רבנן וכגון שבא בשבת הנה בתשובות שבות יעקב תשובה י"ג הביא קושי' בשם גאון א' שהקשה לשיטת הר"י והר"י שהביא האשר"י בפ' ערבי פסחים סי' כ"ה דפסקו דאם חל י"ד בשבת דאפ"ה עושה זכר לחגיגה בלילה ואע"ג דבשבת אין מביאין חגיגה מ"מ מביאין החגיגה מע"ש כיון דנאכלת ב' לילות ויום א' א"כ מאי משני הגמרא שם כאן שבא בשבת הא אפ"ה הו"ל דמותר לשחוט בה מיד דודאי הבעלים הטבילוהו כדי לשבר בה עצמות החגיגה במוצאי שבת כיון דלשיטת הר"י והר"י מביאין החגיגה מע"ש ולכאורה הקושי' הזאת היא קושי' חזקה ועצומה על הר"י והר"י וראיתי דהרב הגאון בעל שבות יעקב השיב על קושי' זו דמש"ה שונה ומטביל דחיישינן דלמא נטמא בולד הטומאה ומתרץ הגאון הנ"ל בזה ג"כ קושית התוס' בד"ה והא מדקתני סיפא ע"ש ולא ידעתי מה עלתה על דעת הגאון הגדול הנ"ל דאיך הבין מאי פריך הגמרא מתחילה דלמא הטעם דשונה ומטביל היינו משום דלמא נטמא בולד הטומאה אלא ודאי דפריך משום דאי הטעם הוי משום שמא נטמא בולד הטומאה א"כ תקשה ג"כ אסכין אמאי שוחט בה מיד דלמא נטמא בולד הטומאה אלא וודאי צריכין אנו לומר דלהא לא חיישינן דודאי ביום י"ד אפילו מולד הטומאה נזהרים אע"ג דהם יכולין לטבלו באותו היום דלא צריך הערב שמש א"כ לפ"ז הדרה קושית השואל שם לדוכתא מאי משני הגמרא כגון שבא בשבת הא בודאי הבעלים טבלו מע"ש כדי שיהיה הקופיץ ראויה לשבור העצמות של החגיגה למוצאי שבת. שוב מצאתי בתוס' בחגיגה דף פ"א ד"ה האונן שדברו מזה ע"ש היטב ע"כ נראה לפענ"ד לתרץ קושיתו של השואל שם והוא דלכאורה צריכין אנו לדקדק אמאי בי"ד שוחט בה מיד ובי"ג שונה ומטביל וליחוש דשמא נטמאו בי"ד או בי"ג בטומאת ז'.

אמנם זה בודאי לק"מ כמו שביארתי בדברי הראשונים דודאי ד' ימים קודם ע"פ בני אדם נזהרים שלא יטמאו סכיניהם בטומאת ז' אלא דמטומאת ערב אינם נזהרים כיון שיודעים שיכולים להתקינה קודם הפסח אבל בי"ד דאם נטמא אפילו בטומאת ערב נמי אינם יכולים לעשות בו הפסח אם כן נזהרים אפילו מטומאת ערב ושפיר קאמר דשוחט בה מיד וזה ברור ומבואר מדברי כל הראשונים ודוק:

והשתא לפ"ז מתרץ הגמרא שפיר לעולם רבנן וכגון שבא בשבת וכ"ת דמ"מ וראי טבלו אותה מערב שבת לשבר בה עצמות במוצאי שבת לשיטת הר"י והר"י באשר"י י"ל דמי יימר דלא שברו בה העצמות כבר מע"ש וא"כ אינם צריכין תו להקופיץ וחיישינן דלמא הדר נטמאה וכ"ת דודאי בעלי' מנטרי' אותה זה ליתא כיון דלא צריכין לה תו ושפיר משני הגמרא ומתורץ הר"י והר"י ז"ל ודוק:

אלא דקשה לפ"ז אמאי רק שונה ומטביל ליחוש לפ"ז דלמא נטמאה אפילו בטומאת ז' כיון דאין הבעלים צריכין לה תו וצריכין אנו לומר דכל כי האי לא רצו להחמיר על ספיקתה כיון דבלא"ה כל הכלים הנמצאים בירושלים טהורים אלא דבסכינים החמירו א"כ בכה"ג לא רצה להחמיר כ"כ וזה ברור ודוק:

ואין להקשות לפ"ז בי"ג אמאי שונה ומטביל דכיון דאיירי כגון שבא בשבת וא"כ צריכין לשחוט החגיגה בע"ש וא"כ סכין בי"ג נמי נימא דישחוט בו מיד דודאי הבעלים טבלוהו בי"ב לשחוט בה החגיגה בי"ג איכא למימר דדוקא הא דקופיץ בין בזה זאת איירי כגון שבא בשבת אבל הרישא דקתני בי"ג שונה ומטביל לא איירי שבא בשבת ודוק

והנה המהרש"א הקשה קושיא אחריתי דתקשה איך משני הגמרא לעולם רבנן כגון שבא בשבת מ"מ טבלו אותה שישבור בה עצמות של חגיגת ט"ו ואמאי הוצרך הגמרא להקשות מסיפא ולכאורה אמרתי לתרץ קושי' זו ע"פ מה ששמעתי מאדמ"ו הגאון הגדול חתם סופר אב"ד דק"ק פ"ב בדרשה דשבת הגדול דרצה לתרץ הא דקאמר התוס' לקמן בד"ה מ"ט דבן דורתאי ס"ל דחגיגת ט"ו אין לה תשלומין מדאיתקש לפסח והקשה העולם מה יענה בן דורתאי לפסוק וחגותם אותו דנשמע מזה דחגיגה יש לה תשלומין ותי' הגאון הנ"ל דבן דורתאי היה סובר דקרא וחגותם אותו פירושו רק חוגו חגי כדמקשה רב פפא לאביי במס' חגיגה דף יוד ע"ב רק אהא דצאן ובקר לחוד למד חגיגת ט"ו ובעבור כן סבר דאין לה תשלומין בפסח ונכון ואדמ"ו הגאון תי' בזה עוד קו' מהרש"א. שם שהקשה על התוס' דמאי מקשה דלוקי בן דורתאי הקרא דבקר לחגיגת י"ד. דלמא בן דורתאי ס"ל כבן תימא ותי' איהו דע"כ בן דורתאי דלא דריש וחגותם אותו אחגיגה רק חוגו חגי בודאי אינו דורש זבח חג זה חגיגה ושפיר מקשה התוס':

והשתא לפ"ד אדמ"ו הגאון נ' מתורץ היטב קושית מהרש"א דלא הוי המקשן מצי להקשות הא אכתי אמאי שונה ומטביל הא בודאי טבלו אותה הבעלים לחגיגת ט"ו משום דידע דאיכא לתרץ דלמא התנא דהאי מתני' ס"ל דוחגותם אותו לא הוי רק חוגו חגי וליכא חגיגת ט"ו כלל וכלל ושפיר הוצרך להקשות מסיפא ודוק:

אלא דמ"מ זה דוחק בעיני לומר דלא רצה המקשן כפשוטו להקשות משום דידע דאיכא למימר דהאי תנא ס"ל דקרא דוחגותם אותו לא הוי רק חוגו חגי וא"כ לפ"ז ליכא חגיגת ט"ו משום דלא משתמיט דשום תנא יסבור כן ואיך יעלה על הדעת דהאי דמתני' יסבור כן וכ"ת הא איכא יהודה ב"ד ודורתאי בנו מ"מ הא אינהו ילפי חגיגת ט"ו מפסוק דצאן ובקר אבל מאן דיסבור דליכא חגיגת ט"ו כלל לא מישתמיט שום תנא דיסבור כן:

ע"כ נראה לפענ"ד לתרץ קושית מהרש"א באופן אחר והוא דהנה לכאורה י"ל דבלא זה לא היה מצי להקשות דודאי הבעלים טבלו לקופיץ דצריכין לחגיגת ט"ו דידע דאיכא לתרץ דכיון דחגיגת ט"ו יש לה תשלומין כל ז' גם אין ענש כרת אם אינם עושים אותה אימר לא טבלוהו לקופיץ וכ"ת צריכין אותה לחגיגה דלמא הבעלים לא יעשו החגיגה כיון דיש לה תשלומין אבל בסכין דודאי צריכין אותה לשחיטה דאין לה אשלומין דהיינו הפסח לפיכך שוחט בה מיד לפיכך מקשה מסיפא דמתני' דקתני חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד ומתורץ קושית מהרש"א היטב וזה ברור:

אלא דמ"מ קשה מאי פריך מסיפא דלמא הא דקתני י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד איירי ג"כ בסכין אבל אה"נ בקופיץ שונה ומטביל דאמרינן אימר לא טבלוהו הבעלים דלא יעשו החגיגה כיון דיש לה תשלומין וכ"ת א"כ מאי רבותא דשבת הא שבת וחול שוין דודאי הבעלים טבלוהו מאתמול שצריכין אותה לשחיטת הפסח איכא למימר דלמא שבת איצטריכי ליה דה"א דדוקא בחול הוא דאמרינן דשוחט בה מיד דודאי היום נאבד אבל שבת ה"א דודאי מאתמול נאבד דאי היום מי הוציאה כיון דאסור להוציאה בשבת כדאיתא לעיל בר"פ דשאלו שכח ולא הביא הסכין מע"ש וכתב התוס' שם דאיירי לאחר שנפרצה בה פרצת דאל"כ הוי ירושלי' כרשות יחיד ע"ש וא"כ לפ"ז ה"א במצא סכין בשבת דצריך לשנותה ולהטבילה כיון דודאי הדעת נוטה שמאתמול נאבד כיון דא סור להוציא בשבת קמ"ל דאפ"ה שוחט בה מיד משום דודאי היום נאבד ובא לכאן או שא' שכח ולא הביא סכינו מע"ש או שהוציאה א' בטעות או בשכחה בעלמא אמנם זה ליתא דאפ"ה מקשה הגמרא שפיר דהא קתני בסיפא נמצא בט"ו שוחט בה מיד וקשה דאי נימא דבחגיגה כיון דיש לה תשלומין תקשה אמאי שוחט בה מיד נימא דלמא אח"כ נטמא דכיון דבעלי' ידעו דיש לה תשלומין לא נזהרים וכ"ת דהלא נזהרו עד אתמול לפי

שצריכין אותה לשחיטת הפסח דאין לה תשלומין מ"מ הלא תיכף אחר השחיטה אינה נזהרים ושפיר מקשה הגמרא ודוק:

והשתא לפ"ז אמרתי דמתורץ היטב הא דמייתי הגמרא כל הסיפא לפי שהקושי' היא ג"כ מנמצאת בט"ו שוחט בה מיד ודוק:

אמנם רש"י ז"ל דמפרש כל הסיפא דאיירי בקופיץ ולא בסכין נראה שהכריח כן מהא דקתני בסיפא נמצאת קופיץ קשורה לסכין ואי כל הסיפא איירי בסכין נמצאת קופיץ חשורה להם הו"ל לכתוב אלא ודאי דאיירי בקופיץ ושפיר הוצרך התנא לומר קשורה לסכין ודוק.

אמנם להרמב"ם נראה דהוכחתו הי' להיפך מדקאמר נמצאת קופיץ ואי איירי הסיפא בקופיץ נמצאת קשורה הו"ל לכתוב אלא ודאי דבסכין איירי ודוק וז"ל הרמב"ם בפ' ל"ג מה' אבות הטומאה ה' ה' כל הכלים הנמצאים בירושלים טהורין אפילו נמצאו דרך ירידה לבית הטבילה שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלים חוץ מן הסכינים לשחיטת הקדשים מפני חומרת הקדשים. בד"א בסכין הנמצאת בירושלים בשאר ימות השנה אבל אם מצא סכין בירושלים בי"ד בניסן שוחט בה הקדשים מיד ואפילו חל י"ד להיות בשבת שלא גזרו על הסכינים הנמצאים ביום הזה וכן אם מצאה בי"ט שוחט בה מיד שחזקה כל הכלים בי"ט טהורין. ה' ו' מצא הסכין בי"ג מזה עלי' ומטבילה ושוחט בה למחר מפני שעשאוהו ביום זה כאלו יום י"ג ז' שלה ה' ז' מצא סכין קשורה לסכין הידוע אצלו בין בי"ט בין בשאר ימים הרי הוא כמוה אם טהורה טהורה ואם טמאה טמאה:

הרי הארכנו פה להציע לשון הרמב"ם ז"ל ועתה נדבר ונציע מה שיש לדקדק בדבריו אחת לאחת בראשונה מדוע לא הביא הרמב"ם ז"ל הא דקתני במתני' שם חוץ מן הסל ומן המגריפה והמריצה המיוחדים לקברות ב' מ"ש ואפילו חל י"ד להיות בשבת מאי אפילו דקאמר מה לי שבת מה לי חול ג' מ"ש מצא סכין קשורה לסכין הידוע אצלו היאך מפורש האי דין בגמרא או בירושלמי אף דהדין מבואר מצד הסברא מ"מ כבר כתב הרמב"ם בספר אגרת לרמב"ם דעל דין הנראה לו מצד הסברא בלבד ואינו מפורש בקרא או בגמרא כותב הלשון יראה לי וא"כ כאן דלא כתב כן בודאי הוא מפורש באיזה מקום ואנן לא מצאנו מקום זה הדין.

כדי לתרץ את כל זאת נאמר דודאי הא דלא הביא הרמב"ם האי דין דסל ומגריפה ומריצה הוא משום דהא דקאמר ר' יוסי חוץ מן הסל ומגריפה והמריצה הוי מלתא דפשיטא ולא היה צריך ר"י לפרשם ע"כ היה סובר הרמב"ם דהא דקאמר ר"י חוץ היינו משום

דאיהו סובר דאפי' בסכינים נמי אמרינן כן דטהורי' הנמצאים בירושלים ע"כ אמר חוץ לאשמעינן דדוקא אינהו אבל שאר כל הכלים אפילו סכינים נמי טהורין אלא דמתני' שאחריו פליג עלי' וסביר' דאפילו בסכינים נמי מחמרינן והשתא אף דהרמב"ם פוסק כתנא דמתני' דפליג עלי' דר"י אם כן לא הוצרך לכתוב האי דין דסל ומריצה ומגריפה דהוי מילתא דפשיטא ודוק:

והשתא לפ"ז נבין היטב הא דרצה הראב"ד לדחוק את עצמו ולומר דהאי מתני' איירי בחוץ לירושלים דהוא רחוק וזר לפרש כן כמו שאכתוב לקמן אמנם לפמ"ש ניחא דהיה קשה ליה מדקאמר רש"י חוץ מן הסל ומגריפה משמע אבל בסכינים נמי סביר' דטהורין ובעבור כן קאמר חוץ וא"כ איך כתב התנא תיכף אח"כ דאפילו בסכינים בשאר ימות השנה דטמאין אלא ודאי דאיירי חוץ לירושלים ודוק דהיה נראה לו לדוחק דהאי תנא בתרא פליג עלי' דר"י דמשמע ממתניתין דליכא פלוגתא והאי סתמא כ"ע מודה:

ומ"ש הרמב"ם אפילו חל י"ד להיות בשבת היינו כמ"ש דה"א דבנמצאת בשבת ודאי מאתמול נאבד משום דאסור להוציא הסכין בירושלים בשבת קמ"ל ודוק ושפיר קאמר אפילו חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד ודוק.

ומה שדקדקנו מאין דין זה להרמב"ם דכתב נמצאת סכין קשורה לסכין הידוע אצלו. נראה דיצא לו כן מירושלמי מפורש ומקדם נדבר בזה הירושלמי איזה דברים והוא דז"ל הירושלמי במס' שקלים פ"ח עלה דמתני' ד'תני קופיץ בין בזה ובין בזה שונה ומטביל תני הסכין הקשורה לה הרי הוא כמותה וי"ל מאי פירושו דהאי ברייתא אי הפירוש דהרי הוא כמותה היינו דהקופיץ הרי לסכין א"כ תקשה מאי קמ"ל היינו מתני' דתני נמצאת קשורה לסכין הרי זו כסכין ואי הפירוש דהסכין הוי כקופיץ א"כ תקשה משנה ובריתא אהדדי דבמתני' קתני דהרי הוא כסכין ושוב מצאתי בצל"ח שהקשה ג"כ כן ע"כ נראה לפענ"ד דהכי פירושו דהירושלמי היה סובר דהכל תלוי בענין הקשירה דבמתני' קתני נמצאת קשורה לסכין דנראה מן הקשירה דהסכין הוא העיקר אלא דהקופיץ ג"כ קשור בה א"כ נגרר הקופיץ אחר הסכין דהיא העיקר אבל בירושלמי קאמר הסכין הקשורה לה דמשמע דנראה דהקופיץ הוא העיקר לבעלי' והסכין רק קשור בה א"כ הקופיץ הוא העיקר ונגרר הסכין אחרי' ודוק.

והשתא לפ"ז יש ליתן טעם לשבח הא דפסק הרמב"ם ז"ל דלא כב"ת דהרי בסוגיא מפלפל הגמרא הרבה אליבא דב"ת גם מתני' דלקמן דקתני הלילה הזה כולו צלי הוי כב"ת אמנם לפמ"ש ניחא דכיון דקאמר בברייתא הסכין הקשורה לה הרי היא כמותה ואי דמתני' לא איירי בנשיא גוסס א"כ תקשה אמאי אמרינן בסכין הקשורה לה דהוי כקופיץ הא הסכין

ודאי טבל דצריך לשחוט בו פסחו אמנם אי איירי בנשיא גוסס י"ל דמדקשורה לקופיץ בודאי לא טבלה וחשש שמא ימות הנשיא ויעשו טומאה והיינו דקשורה לקופיץ דהאי בודאי אינה טבלה דיש ב' ספיקות ודוק:

אמנם באמת הרמב"ם נראה לפענ"ד דהי' לו פי' אחר בהאי ירושלמי והכי פרושו הסכין הקשורה לה דהיינו דנמצאת הסכין קשור לסכין הידוע אצלו הרי היא כמותה והיינו דין דהרמב"ם בה' ז' וזה ברור ונכון לפענ"ד בשיטת הרמב"ם ודוק:

ועתה נבוא לבאר עוד איזה דברים בשיטת הראב"ד והוא דלא זכיתי להבין לפי שיטת הראב"ד דאיירי הך מתני בנמצאת חוץ לירושלים א"כ איך משני הגמרא דאיירי כגון שבא בשבת א"כ איך נמצאת שם הא ודאי מאתמול נאבד דבשבת ודאי דאסור להוציא ולהכניס מירושלי' לחוץ לירושלים ואמאי בסכין שוחט בה מיד גם הסיפא קשה דקתני חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד וחי איירי לאחר שנפרצה בה פרצות מ"מ הי' אסור להביאה רק ד' אמות וצ"ע כעת:

ומ"ש הראב"ד א"א אין דרך המשנה כן בשקלים נראה דקשי' לי' על סדור לשון הרמב"ם דכותב מתחילה דין די"ד ואח"כ דין די"ג וזולת זה אי אפשר לפרשו בענין אחר:

תוס' ד"ה מל"ט דבן דורתאי עיין שהר"י העלה דפרישות יהודה ב"ד ובנו היתה משום חגיגת ט"ו אלא שהוצרך לדחוק את עצמו דיהודה ב"ת ס"ל דחגיגת ט"ו לית לי' תשלומין גם צריך לומר דס"ל דחגיגת י"ד לאו דאוריית' אמנם לפענ"ד הקלושה נראה דיש דרך אחר בענין זה והוא דמדקאמר הגמ' דאמרו וכי אם יבוא אליהו ויאמר להם מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת ולא קאמרו חגיגת ט"ו רק סתם חגיגה משמע דאכל החגיגות קאמר ובודאי משום חגיגת י"ד בלבד לא היו פורשים כיון דזה לא שכיח שיחול י"ד בשבת ומשום פעם אחת דיחול לא יפרשו מן החכמים רק בשבת שסברו שחגיגת ט"ו ג"כ דוחה שבת והיא שכיח משו"ה פרשו וגם בשביל חגיגת ט"ו בלבד נמי לא היו פורשים כיון דיש לה תשלומין אע"ג דעיקר מצוה הוא ביום ראשון אפ"ה בשביל חגיגת ט"ו בלחוד לא היו פורשים כיון דעכ"פ מהני תשלומין אלא דתרווייהו גרמו שיפרשו דהיינו חגיגת י"ד וגם ט"ו ודוק:

והשתא לפ"ז אתי שפיר דקאמר רב אשי ואנן טעמא דפרושים נוקי ונפרש דאע"ג דבן תימא סובר ג"כ דחגיגת י"ד דוחה שבת מ"מ הוא לא סבר דחגיגת ט"ו דוחה שבת ודוק:

שוב מצאתי בס' מגיני שלמה ג"כ סגנון כזה ועיין:

ומה שהקשה התוס' דלוקי האי קרא בי"ד נראה דבן דוראאי הי' סובר דמדכתיב בקרא צאן דהיינו הפסח קודם החגיגה בודאי הזה חגיגה היינו ט"ו דאי י"ד א"כ הו"ל לכתוב בקר קודם צאן כיון דחגיגת י"ד בודאי זביחתה קודם תמיד שב"ע ודוק:

והנה לכאורה י"ל בהא דאמר אביי אבין תכלא לימא כי הא מילתא מה זו הקצף אשר קצף עליו בשביל קושי' שאינה נכונה ונראה לפענ"ד דלכאורה י"ל לפמ"ש התוס' דאיירי בחגיגת ט"ו דסברו אינהו דדוחה את השבת וקשה מה יענה לקרא דוחגותם אותו דקשי' שבעה שמונה הוי אלא ודאי נראה לפענ"ד דאינהו סברי דדוקא יום ראשון שחל בשבת הוא דחגיגת ט"ו דוחה אותו אבל כיון דאז הוי עיקר המצוה אבל אם לא הביא ביום ראשון דאינך לא הוי אלא לתשלומין אין דוחה אח השבת והשתא שפיר קאמר הכתוב דוחגותם אותו חג ה' שבעת ימים דבמ"נ אי חל יום ראשון בשבת א"כ חל יום הח' ג"כ בשבת והאי אינו דוחה כיון דאז אינו אלא לתשלומין וא"כ לא הוי אלא ז' ימים ואי יום א' בחול נמי אינו דוחה שבת שבנתיים והוי שפיר מכוון הא דקאמר הקרא ז' ימים אבל אי נימא כרבנן דאפילו ביום ראשון אינו דוחה תקשה קושית רבין דפעמים לא משכחת אלא ששה. אמנם לדרשת ב"ד ניחא טפי והשתא לפ"ז כדשאל רבין האי קושי' הבין אביי דרצה לילך בשיטת יהודה בן דורתאי דהיה מן הפרושים ושפיר קצף עליו וזה ברור ויציב ודוק היטב:

אלא דלפ"ז צריך עיון דתקשה קושית התוס' דאמאי פרשו יהודה ב"ד ודורתאי בנו הא י"ל תשלומין וכ"ת דאינהו סברי דאין לה תשלומין. זה ליתא לפמ"ש כיון דאינהו אדרבה דייקי מהאי קרא דחגיגת ט"ו דוחה שבת וק"ל:

תוס' ד"ה לאו משום דאין לו במה ישמח ולפענ"ד נראה לתרץ דהנה במס' מנחות קאמר ר' זירא כל הראוי לכילה אין בילה מעכבת עליו ולפיכך אם לא בלל כשר כיון דעכ"פ ראוי לבילה אבל מנחה של ס"א אינו יכול להביא בכלי א' כיון דאינו ראוי לבילה והשתא לפ"ז מתורץ היטב קושית התוס' דאי לא הי' כתוב אלא חד קרא ה"א דלא אתא קרא אלא לרבויי דוקא בחל יום ראשון בשבת או לילה הראשונה דאינה ראוי לבילה אבל היכא דשחט מעי"ט לי"ט ה"א דיוצא בה ידי שמחה לפיכך איצטריך תרווייהו אך וזבחת ודוק:

אלא דצ"ע לפ"ז לפי מאי דמשני הגמ' לא כדקתני בסיפא טעמא מרבה אני ליל אחרון שיש שמחה לפניו א"כ דלמא קרא דוזבחת ושמחת לא אתי' אלא להיכא דאין ראוי לבילה:

והנה המרש"א מקשה דאמאי לא פריך הגמרא תיכף מהאי ברייתא דקתני מרבה אני י"ט אחרון שיש שמחה לפניו ואמאי ל"ק הברייתא הטעם משום דבעינן בשעת שמחה ולק"מ דלא הי' יכול להקשות מהאי ברייתא דה"א אין ה"נ דכך פרושו דברייתא מרבה אני י"ט ראשון שיש שמחה לפניו ולפ"ז יש זביחה בשעת שמחה אלא דמדחה הוי שפיר הגמרא דלמא הטעם כדקאמר שיש שמחה לפניו ולא משום זביחה כ"ש ודוק כי קצרתי:

ולא יאכל הפסח לשבע נראה דקושיתו הי' אדרבה יאכל הפסח תחלה ויהי' נאכל לתיאבון ופשוט:

בש"ק ד"ה תני חגיגה הבאה עם הפסח עיין מה שהקשה ולפענ"ד לק"מ מדאמר בן תימא חגיגה הבאה עם הפסח הרי הוא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה משמע דהוי ממש כפסח ואינה רק ליום ולילה אפילו מה שלא עלה עמו על השלחן לפסח קאמר מתני' דלא כבן תימא וזה פשוט:

דף כב **אילי** ציבור עיין בש"ק שהאריך להקשות אדברי התוספת במנחות מ"ט ובאמת בלא"ה קשה לכאורה אמאי לא אמרו ושמא משום עולת נדבה ומדוע נקטו שלמי נדבה והרי אילים וכבשים עולת הי' ואפשר לומר דיש טעות סופר בתוס' וצ"ל שמא משום שלמים קאמר וכו' והכונה דתוספתא לא איירי בכבשי עצרת שהמה עולת רק איירי בב' כבשי עצרת שהיו שלמים ובזו איירי התוספתא וא"כ בכה"ג בשחט אילים לשם כבשי השלמים בכה"ג עקירה בטעות לא הוי עקירה כיון דעקר עולה לשלמים ואילים לכבשים משא"כ בטעה בין כבשי עולת לאילי עולת בכה"ג עקירה בטעות הוי עקיר'. כן הי' נראה לישב דברי התוס' שלא יהי' תמוהים כ"כ עד שנצטרך לשבש התוספתא עי"ז:

או הי' נראה לפרש דברי התוספתא דהא דאמר ונמצאו אילים או כבשים לא דנמצאו כולם אילים או כולם כבשים אלא דנמצאו בתוך הכבשים איל או בתוך האילים חד מכבשים ובכה"ג דלא עקר כולם אמרינן עקירה בטעות לא הוי עקירה כנ"ל לישב ודוק.

ובסוגי' דהיזק שאינו ניכר הארכתי בסוגי' שם בדברים נכונים ואין כאן מקומו:

ודע דיש לעיין לפמ"ש הרמב"ם בפי' המשניות למס' זבחים משנה א' דמה דנקיט המשנה הלשון אלא שלא עלו לבעלים הוא לאשמעינן דבקרבן ציבור אינו פוסלת בו שחיטה שלא לשמן דסכין משכתן למה שהן א"כ לפ"ז מאי דייק הירושלמי פה דיש בעשיתן מצוה כיון דע"כ מתניתין איירי בשוחט במזיד שלא לשמן כמ"ש בק"ע ותמי' דלמא מתניתין איירי ג"כ בשוגג בסדר עולה ושחטה לשם שלמים ונמצא שלמים ואפ"ה לא עלו כי שאני יחיד מציבור ויש לישב ועיין בספר טהרת הקודש חי' מסכתא זבחים:

ריב"ל אמר יש בעשיתו מצוה כגון יבמתו נדה ובא עלי' נרא' לפרש דרשב"ל ס"ל דוקא בכה"ג יבמתו נדה שבא עלי' דעכ"פ עשה מצוה גדולה ומוטלת עליו בכה"ג פטור מחטאת אבל באשתו נדה ובא עלי' אע"ג דעכ"פ עשה קצת מצוה שמחת אשתו כמ"ש רש"י בסוגיא דבבלי מ"מ זה לא חשיב עשיות מצוה ור"י ס"ל דגם זה מקרי עשיות מצוה ופטור ודוקא ב' שפודין דליכא שום מצוה כל דהו בזה חייב לזה אמר אמר הירושלמי מתני' פליגי אר"י וכ"ש ארשב"ל אלא משום דהלכה כר"י נגד ר"ל נקיט ר"י ודוק וזה אינו כפי' הק"ע דפרושו צ"ע גדול:

ע"ב **אף** בסכין של מילה כן עיין בק"ע דמפרש דמיבעי לי' אי מותר לטלטל סכין של מילה לאחר שמל ולא פי' כן בשבת בפ' ר"א דשם מפרש אם הוציאו יע"ש ובאמת לטלטל הסכין גם אליבא דידן דלא קי"ל כר"י ועיין בפ' ב' מה' שגגות אפ"ה יש בו דעות ורמ"א בסי' רס"ו מתיר לטלטלו אחר המילה וכן המרש"ל אלא דמהרי"ל אסר ועיין בט"ז שם באורך דדחה דברי הרמ"א ומהרש"ל עבור דברי מהרי"ל והביא ראי' לאסור דעלי לפני הקצב דאמרינן ושוין שאם קצב עליו בשר דאסור ולפענ"ד נראה דמשם יש אדרבה ראי' לאסור דמשמע דוקא בעלי הוא דקאמר שוין שאם קצב עליו בשר אסור לטלטלו הא בתברא גרמא מותר אפילו אח"כ לטלטלו הואיל ומלאכתו להתיר דדוקא עלי דמלאכתו לאיסור אסור אם כן ה"ה סכין של מילה הוי מלאכתו להיתר דהרי מילה בזמנו דוחה שבת ובין השמשות הי' עומד לכך ואם יזדמן עוד מילה ימול בו ואע"ג דבסי' ש"ח הביא המחבר דאיזמל אסור לטלטלו היינו בזמן דליכ' מילה דהוי מוקצה מחמת יו"ט משא"כ הכא דהי' מילה בשבת א"כ שפיר הואיל ובין השמשות הי' עומד לכך מותר ועיין תשובת בית יעקב ק"ב שוב מצאתי בספר הלכה ברורה בסי' ש"י כדברי:

ובענין טעה בדבר מצוה עיין מ"ש בחדושי לשבת ועיין משנה א' דשבת בתוס' י"ט במ"ש דלולב נתן לדחות ותמוהין דבריו ובחדושי הארכתי:

הלכה ו

אמר ר' יוסי אין יסבור ר"א כר' יוחנן משמע מזה דר"י ס"ל דפוטר ר"מ אפילו בשאין בעשיתו מצוה כלל וכלל ועיין במה שפרשתי לעיל דמשמע בהדי' דעכ"פ בעינן קצת מצוה כאשר פרשתי לעיל בהא דאמר ר"י אין בעשיתו מצוה כגון ב' שפודין ועיין בש"ק לעיל ע"א בד"ה רשב"ל שמגמגם בענין ואינו מבורר לו הסוגי' אמנם כעת נראה לפענ"ד דבאמת ר"י ס"ל דאפילו אין בעשיות מצוה כלל נמי פוטר ר"מ אמנם דוקא היכא דהטעות הוא בהאי מילתא עצמו כגון דומה לשוחט ונמצ' בעל מום דבהאי גופא דלמצוה נתכוין נמצא הרעותא ובכה"ג אע"ג דאין בעשיתו מצוה אפ"ה פטור משא"כ היכא דהטעות לא

היתה בהאי מילת' גופ' כגון ב' שפודין דהטעות נזדמן בשפוד אחרת של נבילה ודוק בכה"ג חייב וזה הוא דמפרש ר"י אין בעשיתו מצוה כגון ב' שפודין ודוק כלומר בזה דוקא מחייב לזה הקשה הירושלמי מב' תינוקת לר"י דהוי נמי כדמיון ב' שפודין דלא היה הטעות בהאי תינוק גופא:

והשתא שפיר קאמר פה אפילו אי יסבור ר"א כר"י דאפילו אין בעשיתו מצוה פוטר היכא דהטעות בהאי דבר גופ' מ"מ כאן אע"ג דהוי הטעות בהאי דבר גופא מ"מ יש לומר דאפ"ה שני' בעל מום שאין דרכו להתחלף ודוק ובזה סרה ג"כ קושית הש"ק לעיל הא בגלוי חייב אר"י דר"ש היא יש לפרש דקושית הירושלמי הוא אמאי בגלוי חייב מה תיקן וכקושית הגמרא בבבלי ותירץ דר"ש הוא דאית לי' מקלקל בחבורה חייב ועיין במס' שבת דף ק"ו ד"ה חוץ מחובל ומבעיר:

סליק פ' אלו דברים בעזר המאיר לארץ ולדרים:

פרק כיצד צולין

הלכה א

דף כז **אלא** כיני עצים יבישין מבחוץ עיין בש"ק מה שתמה מפ"ב ב' דתמיד ולפענ"ד לק"מ דודאי אף דכל עצים יש בהם מים אלא דהמה רק מועטים ואם מיבישם אותן היטב אזי יכלו המים וא"כ גבי המערכה דהדבר מסור לכהנים וכהנים זריזין הם ומיבשים אותן היטב בימות החמה בענין שבודאי כלה כל לחות חוץ מגפן וזית דיש בו הרבה מים לפיכך פסולים משא"כ גבי צלית דהדבר מסור לכל אדם לפיכך פסלו כל העצים כיון דעכ"פ בכלים יש מעט מים ובפרט שהוא סמוך לזמן החורף דאז רוב העצים לחים וגם אפשר בשל רימן משא"כ בעצי המערכה דא"א ליקח תמיד רק עצי רימון ופשוט אבל מה שתירץ בש"ק דשאני התם שהיו מבקעין אותן. קשה דא"כ גם כאן הרי יש לקח שפוד מעץ בקוע עשוי בחזוק כעין רימון:

של מתכות חם מקצתו חם כולו עיין בש"ע יו"ד סי' קכ"א ס"ג ויו ובש"ך שם האריך והעלה כדעת מהר"מ מ"ץ דחם מקצתו חם כולו היינו שגם העליון הוא חם אבל מ"מ אינו משיך בליעתו בכלו דב' דברי' לא אמרינן דמיחם יחום שכלו עד למעלה וכן להבליעו בכלו והאריך לכוין לזה גם דעת האו"ה בכלל נ"ח ולפענ"ד פשטות האו"ה שהביא המ"א מורה להיפך עיין באו"ח סי' תנ"א מ"א ס"ק כ"ד דהביא הלשון האו"ה וז"ל וכ"ש עץ פארור שרגילין להכניסו כולו ליורה שצריך להגעילו ועוד אפילו בודאי לא הכניסו הרי קיי"ל כלי שנאסר במקצת צריך הגעלה בכלו ואם כף נתחב מקצת באיסור והגעילו במקצת ותחב בתבשיל התבשיל מותר והכף צריך להגעילו שנית נראה שהבין הש"ך

דמה שאמר האו"ה ותחב בתבשיל היינו המקצת שלא נגעל ואפ"ה התבשיל מותר משום דאותו מקצת של מעלה לא נאסר ותמי' דאי זה הוא כוונתו איך אמאי אמר שוב אח"כ והכף צריך הגעלה למה יצטרך הגעלה הרי מה שלמעלה לא נאסר וע"ד אמאי קאמר ברישא אפילו בודאי לא הכניסו הרי קי"ל כלי שנאסר במקצת צריך הגעלה דלמה יצטרך הגעלה בכלי אלא ודאי דאו"ה ס"ל דמבליע בכלו אלא דס"ל דעכ"פ אינו מפליט ע"י חם מקצתו משום דדוק' להבליע שפיר אמרינן משום דחום דלמטה הוא חזק ומפעפע האיסור עד למעלה כיון דחם מקצתו חם כולו אבל להפליט ממה שלמעלה הגם דחם מקצתו חם כולו זה אינו יכול והדבר מובן היטב והנכון בפשוט הוא כמ"ש המ"א ודק ועיין שם בטו"ז ובפ"ח ועיין ח"י הלכות פסח הנ"ל:

ודע דהרמב"ם פסק כר"ע דתולה כרעיו ובני מעיו חוצה לו ויש לעיין במס' שבת דף י"ט ע"ב איתא במשנה משלשלין את הפסח לתוך התנור עם חשיכה ומקשה בבבלי מ"ט ומשני משום דבני חבורה זריזין ומקשה הא לא"ה והא אמר מר גדי בין שריק בין לא שריק שפיר דמי ומשני התם מנתח הכא לא מנתח וקשה הא לר"ע דס"ל תולה כרעיו ובני מעיו חוצה לו וא"כ הדרה קושית הגמ' לדוכתה והא אמר מר גדי כיון דקשי' לי' זיקא וצריך לומר אה"נ לר"ע אין אני צריך לתרץ דבני חבורה זריזין הן רק אליבא דר' יוסי הגלילי דס"ל דנותן לתוכה ולדידי' הוצרך לטעם דבני חבורה זריזין והשתא לפ"ז עכ"פ על הרמב"ם צ"ע כיון דאיהו פוסק כר"ע אמאי הוצרך לטעם לכתוב משום דבני חבורה זריזין הן וצ"ע ועיין בחדושי לשבת:

ע"ב **אין** תימר קריי דריש בשר וקשה לי דלמא שאני הכא דהתירה תורה משום דאין במינו אינו חוצץ והוי צלי אש אע"ג דכרעיו בתוכו דאינו חוצץ אבל קדירה דלא הוי מינו א"צ דחוצץ ועיין סוכה דף ל"ד ע"ב דמשני רבא מין במינו אינו חוצץ וי"ל

אתי' דאבא שאול כר"ע עיין במס' מנחות דף כ"ז ודף צ"ו ובפסחים דף ס"ג ע"ב ובפ' אלו נאמרין דף ל"ז ובתוס' שם ויש לעיין מהא דאמרינן בחולין פ' שלוח הקן גבי והאם רובצת על האפרוחים דבעינן על ממש ובישבה ביניהם ונגעה פטור מלשלח ואמאי לא נימא ג"כ על בסמוך ואפשר לחלק ובמקום אחר בחדושי לחולין הארכתי ודע דהתוס' בפ' אלו נאמרין כתבו עלי' דרבי דבשאר מקומות רבי נמי סובר לכתחילה על ממש שאני גבי בזיכי לבונה יע"ש וצ"ע א"כ לפ"ז איך קאמר הירושלמי פה אתי' דאבא שאול כר"ע הלא אפילו כר' יוסי הגלילי יכול לסבור ושאני בזיכי לבונה כמ"ש התוס' שם אליב' דרבי וצ"ע:

תוך בר עיין בק"ע ובש"ק וכל זה צ"ע לפענ"ד דאי כפרושו גם כן קשה איך אתי' כר"ע כיון דעל כל פנים נותן מקצת לתוכו ובפרט דהוי לפ"ז על ממש והירושלמי קאמר לעיל דאתי' אבא שאול ע"כ נראה דהכי פרושו תוך הוא זה אלא שצריך להיות בר דהיינו הכרעיים והקרביים המה איברים הפנימים וצריך להיות חוצה וזה הוי ממש כר"ע כנ"ל:

הלכה ב

מתני' בטף מרוטבו על החרס רש"י ד"ה יטול א"מ דלא סגי וכו' ואותו שומן מבושל מן החרס נראה דטעם הוא משום דנבלע בתוכו שומן הנאסר ולא מטעם דחזר השומן ומחמם לי' לפסח והוי צלי מחמת דבר אחר דלא צריך וס"ל לרש"י דפשט בגמר' הוא גם כן מטעם תערובת כמ"ש התוס' בד"ה בשלמא דהא דקאמר ומטוה פסח ארוטב קאי ופשוט:

נגע בחרסו פירש"י פסח נראה למעוטי חגיגה משום דמתני' לעיל בפ' אלו דברים סתם דלא כבן תימא דס"ל חגיגה הו"ל כפסח דס"ל דצריך להיות דוקא צלי וא"כ לב"ת משכחת האי דינא ג"כ מחגיגה לפיכך נקט רש"י ז"ל פסח משום דמתני' לא ס"ל כב"ת ודוק:

ועיין בתוס' ד"ה בשלמא ולפענ"ד נראה לתרץ הך קושי' דתמה דהו"ל לגמרא לומר הטעם דמש"ה יטול את מקומו מטעם בלוע דרוטב והי' נראה לפענ"ד דודאי מטעם בלוע דרוטב לחוד לא הי' פסולו בגופו והי' טעון עבור צורה ולא הוי לי' דומי' דרישא נגע בחרסו של תנור דיקלוף דהוי פסולו בגופו דהוי צלי מחמת דבר אחר מש"ה קאמר הגמר' הטעם דכי הדר הרוטב נצלה הפסח ממנו כדי נטילה והוי אפילו פסול בגופו והוי דומי' דרישא ודוק שוב מצאתי כן בצל"ח והנאני:

אלא דראיתי שם דלפ"ז צריך למחוק הגרסא ביטול את מקומו משום דמשמע דאי הוי תני יטול את מקומו הי' ניחא ולפ"ז ג"כ לא הי' ניחא דלא הוי דומי' דרישא יע"ש ואינו נראה דאין קושי' הגמ' ביטול את מקומו ולמתנה כן רק הקושי' הוא אמאי יקמוץ וישרפנו הלא די בנטילה ותעובר צורה:

אלא דעכ"פ הך קושית התוס' מתורצת היטב מה דתמו מדוע הוצרך הגמרא לומר והדרה סלת הו"ל למימר רק סתמא מש"ה יקמוץ את מקומו מטעם נא ולפמ"ש ניחא דעכ"פ מטעם נא טעון עבור צורה ולא הוי דומי' דרישא כנ"ל מש"ה קאמר דהדרה סלת ומטוי לרוטב והוי פסול הגוף וטעון שריפה:

אבל דע דלכאורה יש עדיין לפקפק דהרי לקמן דף פ"ב פליג ריב"ב וס"ל דאפילו נטמאו הבעלים או שמתו ישרוף מיד אע"ג דלא הו"ל פסול בגופו מפני שאין לו אוכלין א"כ לפ"ז בודאי ה"ה בהאי שנאסר מטעם נא כיון דעכ"פ אין לו אוכלין ישרוף מיד ועיין

בגמר שם דקאמר ר"י אף לאחר זריקה נמי מחלוקת א"כ אכתי קושית התוס' במקומה עומדת דהו"ל לגמרא לומר סתמא דאזל רוטב מרתח לי' לחרס והדר חרס מרתח לרוטב ואח"כ נבלע בי' ואתי' כר' יוחנן בן ברוקה וישרוף מיד אע"ג דלא הו"ל פסול בגופו וצ"ל דגמרא לא רצה לאוקמי כר' יוחנן בן ברוקה ורצה לאוקמי' טפי כנ"ע:

עוד כתב בצל"ח אע"ג דהא דקתני אם צלי הוא יקלוף את החיצון ע"כ טעון עבור צורה דאין אסור כ"א מטעם התרומה ולפענ"ד דאם צלי חם הוא הרי ע"כ נאסר ג"כ הקליפה מטעם צלי מחמת דבר אחר דהרי עכ"פ מטוה ג"כ מכח חמימות השמן ואע"ג דסיכה משהו בעלמא הוא מ"מ האי קליפה נאסר ג"כ מכח צלי דבר אחר דהרי חמימות השומן גורם ג"כ בו וא"כ הרי איירי הא דיקלוף ג"כ במה דבעי שריפת מיד כשהי' רותח אמנם שוב עיינתי במשנה דלעיל ס"פ כל שעה דקתני אבל סכין ומטבילין בהם ופי' רש"י בשעת צלי' ויש לעורר מה שהקשיתי דהרי בשעת צלי' הו"ל צלי' מחמת דבר אחר:

ובגמרא אלא לשמואל דאמר תתאי גבר חרס כיון דצוננת היא אקורי קא מקיר לי' לרוטב קשה לי מה דכתב התוספת בד"ה תנן נטף דכ"ע מודה דעכ"פ תתאי בלע כדי קליפה וה"ה לאחר שהוחם מעט מבשל כדי קליפה וקשה לפ"ז מאי פריך לשמואל דלמא מש"ה יטול את מקומו משום דעכ"פ אדמיקר לי' נתחמם ומבשל כדי קליפה וצ"ל דקושיתו היא כדי קליפה דרוטב הוי א"א לקלוף וכמ"ש המרש"א לקמן בתוס' ד"ה אלא יע"ש אלא דעכ"פ לשיטת הריב"א בתוס' לקמן ד"ה תני' דס"ל דנגד הקליפה צריך ס' קשה וצ"ל דשאני כאן דעכ"פ הו"ל מין במינו ובטל ברוב דהאי קליפה דרוטב נתבטל בתוך הרוטב של האי טפה אלא דקשי' לי' עכ"פ מנ"ל לגמר' להקשות לשני דמתני' אתי' כר' יהוד' דס"ל מין במינו לא בטל ונראה דמשום לעיל ר"פ מקשה הגמר' אהא דתנן דצולין בשפוד של רימון דוקא ולא של מתכת ותי' משום דחם מקצתו ואתי' דלא כר' יהודא יע"ש והשתא לפ"ז שפיר פריך הגמר' דע"כ מתני אתי' דלא כר"י וא"כ שפיר מקחה דלא שייך לאוקמי' המשנה בחד כר"י ובחד דלא כוותי' ודוק:

ועפ"ז יש לישב המשך לשון התוס' בד"ה בשלמא דמתחילה מקשה התוס' דלמ"ד עילאי גבר תקשה איך צולין את הפסח בשפוד ותרצו דשל עץ אינו מחמם כ"כ ואח"כ כתבו דר"ח גרס וכי הדר רוטב הפסח וכו' ותמו תיפוק לי' מטעם בלוע דרוטב גופא ולכאורה איך תולה קושי' זו אמ"ש בתחילה אמנם לפמ"ש יובן היטב דלכאורה יש לתרץ דמטעם רוטב גופא. אמנם י"ל דנמר' לא רצה לומר מטעם רוטב הנבלע יטול מקומו תקשה אמאי לבטל האי מעט רוטב בתוך הפסח ואי דהו"ל מין במינו ולא בטל הלא משנתינו ע"כ לא אתי' כר' יהוד' כנ"ל. אבל השתא דהקשו התוס' משפוד שצולין בו דנימא עילאי גבר

ותרצו דשאני שפוד דהו"ל עץ א"כ לפ"ז יכולין לאוקמי' המשנה דר"פ כיצד צולין אפי' כר"י ואי דלא ס"ל חם מקצתו חם כולו וא"כ אפילו של מתכת נמי זה אינו דאסור בשל מתכת מטעם דעכ"פ עילאי גבר וע"כ דצריך יהי' שפוד של עץ וא"כ דיכולין לאוקמי' אפילו כר"י שפיר הקשו דלימא דיטול את מקומו מטעם הרוטב הנבלע ואי דבטל לאוקמי' כר"י דס"ל במינו לא בטל ודוק:

ודע דמהרס"א תמה אמאי הקשו למ"ד עילאי גבר דוקא הלא למ"ד תתאי גבר נמי תקשה כיון דתוחבין השפוד בתוכו וכתב וי"ל. והי' נראה לומר דלמ"ד תתאי גבר י"ל דנוקבין הפסח בנקב גדול בענין דאין תחתון של פסח נוגע בשפוד ולפיכך הקשו רק למ"ד עילאי גבר דעכ"פ עילאי הוא על השפוד ממש ודוק אלא דזה אינו דהרי עכ"פ תקשה דאע"ג דאמרינן תתאי גבר עכ"פ אדמיקר לי' נתחמם ואוסר מעילאי עכ"פ קליפה כמ"ש התוס' לעיל וא"כ גם למ"ד תתאי גבר תקשה דעכ"פ לבעי קליפה ודוק ונראה דאין כונת התוס' להקשות דלמ"ד תתאי לא תקשה אלא דכיוונו בציונה על המקשה שהקשה דלמ"ד עילאי גבר ניחא דלהאי נמי קשה עכ"פ איך צולין את הפסח ומכ"ש למ"ד תתאי דקשה:

ובתוס' ד"ה אלא למ"ד תתאי גכר וכו', ודוחק דהסלת הוא של חבורה משום דודאי החבורה מוחלי' להם הסלת משום שהוא אסור להם ופשוט:

וא"ת למה נאסר הסלת יאפו אותו וכו' ולפענ"ד לק"מ די"ל דאתי' מתני' כר"ע לעיל במשנה דאמר דאין נותנין הכרעיים ובני מעיים לתוכו משום דהוי דרך בישול א"כ י"ל כיון דהשומן הוא בתוך הסלת נבלע אם יאפנו כך הו"ל דרך בישול ומש"ה מקשה הגמר' דרק בנטילת מחום יהי' סגי ודוק:

ומיושב לפ"ז שוב לפ"ז הא דלא קאמר הגמר' סתמא דלמ"ד עילאי גבר מש"ה יקמוץ מטעם נא זה אינו דא"כ הוי קשה יאפנו ונצטרך לאוקמי' כר"ע ולפיכך קאמר הגמר' טעם יותר טוב דהדרה סלת ומחמם לי' לרוטב ואתי' המתני' אליבא דכ"ע ודוק היטב:

ובימי חרפי כתבתי בזה תשובה ואמרתי להציע אותה כאן למען תהיה למזכרת להצדיק הזה זצלה"ה:

שלום לכבוד ידידי הרב הגאון המאוה"ג החריף העצום נ"י ע"ה פה"ח אור ישראל וקדושו יהל אורו ולא יעריב שמשו קצין נגיד ושוע כקש"ת מוה' יחיאל מיכל קיצע נ"י בעל מחבר ספרי שלמי נדבה:

ידיד ה' עוד נשאר בידי קונטרס א' במה שפל פל כבוד מעלתו בענין עילאי גבר פסחים דף ע"ו ט"א במ"ש הרמב"ם פרק ח' מה' קרבן פסח הלכה י"ב נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול את מקומו שכל המרק והליחה שתפרוש ממנו כשיצלה אסור לפי שאינו

בשר צלי ותמה מעלתו א"כ מאי פריך הגמרא אלא לשמואל חרס כיון דצוננת היא אקורי מיקר לי' ומה בכך הלא עכ"פ הרוטב אסור דליחה הנפרש הוא ומש"ה יטול את מקומו והיתה דעת מעלת גאונו דהרמב"ם גרס בגמר' כגרסא שהביא התוס' ביטול את מקומו סגי ולא מטעם שכתבו התוספת משום נא דא"כ תקשה כקושית התוס' יאפנה אח"כ אלא ע"כ דהליחה הנפרש נאסר מצד עצמו משום שאינה בשר צלי ושפיר פריך ביטול את מקומו סגי ולעיל גרס נמי כגרסת התוס' גבי חרס ביקלוף את מקומו והוא ג"כ מזה הטעם דהרוטב עכ"פ נאסר ומה"ט א"ש הא דהשמיט הרמב"ם כנטף על הסלת דאיירי בסלת רותחת משום דאפילו בצוננ נמי הדין עכ"פ דנאסר מטעם הרוטב. עד כאן דברי מעלתו בקוצר:

והנה זה הסיום שכ' כבוד מעלתו תמוי' דאפילו אי איירי הרמב"ם בצוננת עכ"פ הו"ל לכתוב יטול את מקומו דהרי לדעת מעלתו הי' גרסת הרמב"ם כמ"ש התוס' ביטול את מקומו סגי ומדוע כ' יקלוף את מקומו ועוד הרי בהלכה י"ב כ' יטול את מקומו בנטף מרוטבו על החרס וחזר עליו וכ' הטעם דכל ליחה הפורש ממנו אסורה אם כן ע"כ דאיירי בחרס צוננות דאי ברותח ל"ל האי טעמא תיפוק לי' דהו"ל צלי מחמת דבר אחר א"כ ע"כ דאיירי בצוננת א"כ קשה אמאי כ' יטול את מקומו הו"ל לכתוב יקלוף א"מ כיון דכן הי' גרסתו לפי דעתו הרמה גם בלא"ה תמוי' לפי מעלתו הרמה דטעמא דקאמר גבי סלת ביטול א"מ סגי הוא מטעם ליחה הנפרש מפסח דאסור א"כ אמאי הקשה לעיל בקליפה סגי גבי חרס כיון דלפי הטעם דהרוטב אסורה א"כ צריך נטילה ואולי דעת כבודו לחלק דשאני גבי חרס דשוב חזר שנית ונתקרר טפי ומש"ה פריך לעיל ביקלוף מקומו סגי משא"כ בסלת דלא חזרה שנית הטיפה מש"ה מקשה ביטול אח מקומו סגי ומצאתי און לזה מדברי הראב"ן שסיים אחר שפי' דברי רב דאמר עילאי גבר וז"ל וגם מחומו שפולט ודברים אלו אין להם הבנה עי"ש היטב ודוחק למחוק. ע"כ נרא' בעיני דכן צ"ל וגם מחומו פולט פי' דאם העליון צונן לא די שאין החם התחתון פולט אלא שאפילו נתקרר וזה הוא כונתו וגם מחומו פולט אם כן ה"ה לשמואל בתתאי יעו"ש ודוק אבל עכ"פ בשיטת הרמב"ם צ"ע על מ"ש דקשה קושית הראשונות:

ועיינתי באחרונים וראיתי דהגאון בספר הצל"ח עמד על קושיות מעלתו ורצה לומר דכיון דטעמא דרמב"ם הוא דהליחה הנפרש ממנו אינה בשר צלי א"כ כל זה הוא דוקא היכא דשוב לא חזרה המרק לפסח אבל בנטף על החרס וחזר עליו א"כ כיון דשב כבשרו אינו אוסר ושפיר פריך אלא לשמואל חרס כיון דצונן הוא אקורי מיקר ואי מטעם הרוטב זה אינו כיון דשב על הפסח נעשה כבשרו אלא דבהיות דהרמב"ם כ' זה הטעם

בנטף מרוטבו על החרס וחזר עליו דיטול מקומו מטעם דליחה הנפרש אסורה לפיכך כ' דטעות סופר הוא ברמב"ם וזה הטעם שכל הליחה הנפרש אסורה קאי אהלכה י"ג בנטף מרוטבו על הסלת דיקלוף מטעם דכל ל'חה הנפרש וכו' כיון דלא חזרה עתה אל הפסח דהרי היא בתוך הסלת עד כאן דבריו בקוצר ומה מאוד תמהני על הגאון בזה למחוק ולהחליף בדברי הרמב"ם בהלכות מלפנים לאחור בדבר שאינו נותן טעם לשבח ובדברים דחוקי':

ומ"ש בפשט הגמר' דגמר' פריך לשמואל משום דליכא למימר דיטול מטעם הבלוע משום ליחה הפורש דאסור כיון דנבלע בתוכו ושבה כבשרו דאכתי עכ"פ קשה מנ"ל לגמר' להקשות דלמא שמואל ס"ל דליחה הנפרש אסור אפילו בשב לבשרו דומי' דדם הנבלע באברים שלא פי' דאינו נאסר וכשפי' אע"ג שחזר ונבלע ונעשה כבשר אסור וכן קיי"ל עיין ביו"ד סי' ס"ד ובש"ך וה"ה כאן ומנ"ל לגמר' להקשות עלי' דשמואל וזה פשוט:

עוד אני תמה במ"ש שם באותו הדבור דמש"ה נקיט התנא יקמוץ את מקומו להודיע שהוא בשריפה דלא נימא הואיל ונבלע בתוך הסלת לא יהי' בשריפה ולא ידעתי מה יהי' הה"א שלא יהי' בשריפה והרי עכ"פ יש בו תערובת נותר ותני' לקמן העצמות והגידין והנותר ישרפו לי"ד אע"ג דעצמות עצמייהו אין טעונין שריפה יע"ש היטב בסוגיא אפ"ה מטעם המוח שבתוכם טעון שריפה וה"ה הסלת מטעם הבלוע:

עוד כ' שם דבר חדש די"ל דרוטב הנבלע בסלת רותח לא בעי שריפה ואפי' עבור צורה לא מהני לי' ומש"ה כ' הרמב"ם בנטף מרוטבו על הסלת דישליכנו משום דאיירי בסלת צוננת ובמחכ"ת הרב הגאון הנ"ל נראה בעיני דנעלמה ממנו משנה דס"פ מי שהי' דחבורה שאבד פסחה דקתני ואם אינו יודע איזה נשחט ראשון שלו יצא לבית השריפה יע"ש ג"כ באינך אע"ג דלא הו"ל פסול בבעלי' ולא בדם ועדיין לא היה ראוי לאכילה אפ"ה יצאו לבית השריפה וצ"ע:

עוד אני תמה במ"ש שם בראש הדבור לתרץ במ"ש רש"י יקמוץ את מקומו וישרוף אותו כשאר קדשים פסולים דפרושו דישרוף אותו מיד ולפענ"ד א"א לפרש כן דהרי אפילו אי אייריי בסלת רותחת והו"ל מטעם צלי מחמת דבר אחר מ"מ הרי כתבו דאם הי' נצלה כל צרכו שוב אינו נאסר אם נצלה עוד מחמת דבר אחר יע"ש בתוס' וא"כ לפ"ז אם הרוטב הי' נצלה כל צרכו שוב אינה נאסר אם נצלה עוד פעם ע"י דבר אחר וא"כ תקשה אם נטף מרוטבו על הסלת איך שורפין אותו מיד דלמ' הי' הרוטב נצלה כל צרכו ואיך נוכל לשרוף אותו מיד ניהו דאסורה לאכול משום דשמא לא נצלה כל צרכו מ"ע להיפך נמי לא נוכל לשרפו מיד משום דיש לחוש להיפך לחומרא דשמא הוי נצלה כל צרכו וא"כ

עכ"פ תעובר צורה ודוחק לומר דמשנה איירי דוק' דנטף מרוטבו בתחילת הצלי' דודאי לא הי' הרוטב נצלה כל צרכו דהלא סתמ' קתני ודוק:

אמנם הנראה לפענ"ד בשיטת הרמב"ם בחבורו במ"ש בנטף מרוטבו על החרס דיטול מקומו מטעם דליחה ומרק הנפרש אסורה מטעם שאינו בשר צלי טעם הדבר נראה לפענ"ד ע"פ מה שהאריך בצל"ח ר"פ כ"צ לומר בשיטת רש"י ז"ל דס"ל דפסח לא הי' נמלח מטעם דצלי הוי כרותח והוי צלי מחמת דבר אחר וא"כ לפ"ז דמש"ה המרק והליחה הנפרש ממנו אסור משום דיצא מבשר שלא נמלח ואסור משום דם ולשיטת רש"י דם שבשלו אסור מדאורייתא וכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם ומיושב עפ"ז היטב הגרסא בגמרא ביטול א"מ סני והוא משום איסור דם והשתא לפ"ז היינו דפריך הגמ' לשמואל מנטף מרוטבו על החרס דאי אמרינן תתאי גבר אקורי מיקר ואי משום דם הרי מתניתין סתמ' קתני משמע אפי' אם נטף מן הפסח אחר חצי צליותו נמי זה הדין דיטול את מקומו וקשה הא אז תו ליכא משום דם לפיכך מוקי לי' בחרס רותח ודוק:

והשתא לפ"ז מיושב היטב הא דאמר הגמרא כדאמר ר"י אמר שמואל בסלת רותחת ה"נ בארס רותח וקשה אמאי לא אמר שמואל באמת תרוצו אריש דמתני' אמנם לפמ"ש ניחא דבאמת יש לדחוק בריש ולומר דטעמא משום דם ומש"ה יטול את מקומו ואזיל שמואל לשיטתו דמבואר דס"ל דם שבשלו אסור מדאוריית' כמו שהוכיח בפלתי ר"ס ס"ט מגמ' דחולין דף קי"ג ע"ב במה שאמר גדי להוציא דם יעי"ש היטב אלא דאפ"ה מוקי הגמרא בחרס רותח כדי לאוקמי המשנה אפילו בנטף ממנו אחר חצי צליותו וכמ"ש מה שאין כן בסיפא ע"כ מוכרחין אנו לומר דאיירי בסלת רותח דאם לא כן תקשה ביטול את מקומו סגי ודוק:

והשתא לפ"ז שפיר כ' הרמב"ם דנטף מרוטבו על החרס דיטול מקומו מטעם שכל המרק שתפרוש ממנו כשיצלה דהיינו כשצולין אותו אסור וקאמר שהרי אינה בשר צלי ירצה שעדיין אין הבשר נצלה ואסור המרק מטעם דם כיון דהרמב"ם לשיטתו ס"ל דם שבשל אסור מדאוריית' ודוק היטב:

אמנם בנטף מרוטבו על הסלת כתב כסתמא דמתני' וכמ"ש הכ"מ דטעות נפל בספרי הרמב"ם וצריך לגרוס יקמוץ א"מ ומה שתמה בצל"ח מדוע לא כתב הרמב"ם שישרפנו כדין כל שבקודש פסול ומדוע כתב וישליכנו. נלפענ"ד דהרי בכל פליטות שפוד ואסכלה של קדשים כתב הרמב"ם בפ' ט' מה' מעשה קרבנות דמגעילין במים וכן במה שטעון מריקה ושטיפה שוטפין במים בעזרה ולא הזכיר שצריך שישפוך המים באש כיון שבלוע

בתוכם נותר קדשים אלא ודאי דלא שייך שריפה באש אלא בדבר קשה ויבש וא"כ לפ"ז ה"ה בנטף על הסלת ג"כ לא עדיף מאלו היה הרוטב לבד ודוק:

שוב עיינתי בספר הראב"ן בדיני פסחים וראיתי שהקשה לשמואל דאמר תתאי גבר א"כ אמאי תירץ לעיל דף ל"ז ע"ב כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ותברא מי ששנה זו לש"ז הו"ל לתרץ כפשוטו דמר סבר עילאי גבר ומ"ס תתאי גבר וכבר עמד התוס' על קושי' זו שם בסוגי' בד"ה ותנא ותירץ הראב"ן דהא דפליגי רב ושמואל בעילאי גבר או תתאי היינו באינו רותח גמור אבל שם במעיסה והחלטה דהוי רותח גמור אין חלוק דבכל ענין הרותח גובר יע"ש ידיד מעלתו ותמי' לי לפ"ז א"כ מאי פריך עלי' דשמואל מרוטבו על הסלת כיון דבצוננת היא לתרץ דאיירי ברותח גמור ובהאי אפילו שמואל מודה ע"כ נראה דגם הראב"ן גרס כגרסת התוס' ביטול א"מ סגי והכי פריך בשלמא לרב דעילאי גבר יש כאן תרווייהו א' דהוי רותח ממש ועוד דעילאי רותח ומשו"ה יקמוץ אע"ג דבשאר מקומות די בנטילה מ"מ היכא דאיכא תרווייהו רותח וגם עילאי צריך קמיצה אלא לשמואל דאמר תתאי גבר חרס כיון דצוננת היא אקורי מיקר וליכ' שום טעם כ"א משום רותח א"כ ביטול א"מ סגי ומשני דאיירי בסלת רותחת וא"כ הוי ג"כ תרווייהו רוטב רותח וגם הסלת רותחת ומש"ה צריך קמיצה ודוק ומיושב עפ"ז הא דמדקדק בצל"ח מדוע צריך קמיצה כיון דאינו אוסר כ"א כדי נטילה ולפמ"ש ניחא ודוק:

והשתא לפ"ז יובן היטב דמתחילה בנטף מרוטבו על החרס פריך שפיר עלי' דשמואל אמאי יטול א"מ וליכא למימר משום דהוי רותח זה אינו כיון דתני נטף מרוטבו משמע טפה ונפסק הקלוח א"כ שוב לא הוי רותח אבל בסיפא מדקתני יקמוץ ע"כ דאיירי ברותח ממש ובלא נפסק הקלוח ונקיט נטף איידי דרישא דאל"כ תקשה אמאי יקמוץ א"כ לרב ניחא דס"ל עילאי גבר מש"ה יקמוץ כיון דהוי תרווייהו רותח ועילאי גבר אלא לשמואל ניהו דאיירי ברותח מ"מ הואיל ותיתאי גבר א"כ אין כאן כ"א מטעם רותח א"כ ביטול את מקומו סגי ומשני דאיירי בסלת רותחת:

עוד ראיתי דכ' כבוד מעלתו הרמה באופן אחר דפריך הגמר' עלי' דשמואל מדנקיט נטף מרוטבו על החרס ולא קתני סתמא נטף מרוטבו עליו משמע דמשום חרס יטול ולא מטעם מרק הפורש וניחא לרב אלא לשמואל קשי' חרס כיון דצוננת א"כ ע"כ לא אתאן מטעם חרס ומדוע לא קתני סתמא נטף מרוטבו עליו תמהני הרי ע"כ הא דס"ל דאיירי בחרס צוננת ע"כ הוא מהאי דיוק הנ"ל מדלא קתני סתמא נטף מרוטבו עליו אלא ודאי דאי תני הכי ה"א דאיירי בחרס חם דומי' דרישא דעלה קאי דאיירי ברותח ומש"ה תני על החרס ב"ע דאיירי בצוננת אנא דאפ"ה מתרץ לי' דאיירי ברותח:

דף כד **ומ"ד** פטור בשעה שאינו בקום אכול עיין בש"ק שהאריך להקשות על הרמב"ם ולפענ"ד נראה ע"פ מ"ש התוס' בדף מ"ג ע"ב בד"ה סלקא דעתך דאורחא דקרא דסיפא מפרש לרישא אבל לא ריסא לסיפא וא"כ י"ל דה"ט דפליגי רבנן בבבלי עלי' דרבי דצריכין אנו לדרוש בשעה שאינו בבית אחד יאכל אינו בעצם לא תשברו והוי רישא מפרש לסיפא וזה אינו אורחא משא"כ באל תאכל ממנו נא כ"א צלי אש דסיפא מפרש לרישא וזה אורחא ואפילו רבנן מודה וא"כ שפיר פסק הרמב"ם דבאוכל לא מבעוד יום דאינו לוקה משום דסיפא מפרש לרישא משא"ב בשובר עצם מבעוד יום שפיר חייב דאין רישא מפרש לסיפא ודוק ועיין מ"ש בחדושי לחגיגה דף א' ד"ה ר' דרש זכר ועיין בספר שב שמעתתא למחותני הגאון המובהק מוה' אלעזר זצ"ל אבד"ק סאנטיף שהביא קושי' בשער התשיעי סי' ג' דאמאי הוצרך ר"א במס' סוטה דף י"ד ע"ב לומר כל מקום שאתה מוצא ב' מקראות א' מקיי' א"ע וכו' יע"ש תיפוק לי' משום דסיפא מפרש לרישא ותמהני מאי פירוש יש שם ודוק וקצרתי ועיין בספר טורי אבן בחגיגה דף י"ד ד"ה בפסח:

נגע בחרסו של תנור פסול גוף הוא ונשרף מיד נראה דהירושלמי מוקי למתני' בחרס צוננת ומש"ה אע"ג דס"ל לירושלמי תתאי גבר כשמואל מ"מ ברישא הואיל ועכ"פ נאסר ע"י החרס כדי קליפה כמ"ש התוס' בבבלי ד"ה תנן נטף ומש"ס ישרוף מיד דהוי פסול הגוף משא"כ בנטף ברוטבו כיון דהוי חרס צוננת אלא דעכ"פ נאסר הרוטב הלז כדי קליפה כמ"ש התוס' הנ"ל אמנם טכיפ שוב אין בו כח לאסור בפסח ולא נאסר רק מכח הבלוע והוי פסול מכשיר וטעון עיבור צורה ודוק ועיין במהרש"א בסוגיא:

אבל בצוננת אסור ובק"ע מגיה שרי ולפי הנ"ל א"צ להגי' דעכ"פ נאסר כדי קליפה אע"ג דאמרי' תתאי גבר וכמ"ש מהרש"א א"כ אסור אלא דעכ"פ קמיצה א"צ דיקמוץ כל המקום כיון דלא נאסר הרוטב כ"א כדי קליפה ואינו ניכר ועיין מ"ש התוס' בד"ה תני' אידך גם י"ל דעכ"פ אסור משום צנא וכמ"ש התוס' בסוגיא:

עיין בתוס' בסוגי' ד"ה יטול את מקומו ולפענ"ד נראה לתרץ ע"פ מה שהעלה הש"ך בסי' צ"ב לחלק דאע"ג דבצלי אינו אוסר רק כדי נטילה מ"מ היכא דנפל לחתיכה שבקדירה מתוך שיש בו הבל מבלבל בכולו וכמ"ש הר"נ בסוגיא דטיפות חלב יע"ש והשתא לפ"ז אמינא אנא כמו דאמרינן דהבל שבקדירה הוא גורם דמפעפע בכולו ה"ה מה שהוא בלוע בתוך החתיכה ובתוך החתיכה גופא נעשה איסור ג"כ מפעפע בכולו והשתא לפ"ז מתורץ קושית התוס' היטב דבשלמא נטף וחזר עליו דהטפה בא מבחוץ לזה אמרינן שפיר דאינו מפעפע רק כדי נטילה ולפיכך יטול את מקומו כיון דליכא הבל קדירה משא"כ בנגע בחרסו של תנור דהקושי' הוא דמה שבפנים בתוך הקליפה נימא דמפעפע

עד כדי נטילה לזה אמרינן שפיר הואיל והי' מתחילה בפנים שיש בו הבל מפעפע בכלו וא"כ נתבטל בס' ולא נאסר רק הקליפה ולפיכך אמרינן שפיר יקלוף את מקומו ודוק:

הלכה ה

ע"ב **הפרש** בין קריבין עיין בש"ק מה שרצה לתרץ קושית התוס' במנחות ול"ג דהתוס' מקשה התם אהא דבעי ר"א לתרץ קושית ר"א אימא עון דשמאל ועל זה תירץ דעון קדשים הוא נושא ולא עון מקדישים ועל זה שפיר מקשים דהרי מבואר ביומא דנושא אפי' עון כהנים ואי דקרבנות דציבור שאני דנושא אפילו עון מקריבין אם כן הדרה קושית ר"א לדוכתה אימא עון שמאל דכיון דע"כ צריכין אנו לומר הא דבציבור נושא אפילו עון מקריבין אתי מרבוי דאת דכתב ונשא את עון הקדשים ואקמינן לי' בעון מקריבין בקרבן ציבור דאם עבר וזרק הורצה ומנ"ל הא דלמא אתי' לרבות שמאל אבל בטומאה אין חילוק בין קרבן יחיד לקרבן ציבור דאינו נושא עון מקריבין:

הלכה ו

דף כה **ר'** יהודה אומר כל שבט ושבט קרוי קהל עיין באו"ח סי' רי"ח האריך המ"א להקשות על המחבר ס"ג ב' במ"ש דעל נס של מקצת השבטים אינו מברך כיון דקי"ל כר"י ור"ש דשבט א' קרוי קהל וכן פסק הרמב"ם בפ' י"ב מה' שגגות ולפענ"ד צ"ע דהרי פסק שם הרמב"ם דהא דחייבים כל השבטים להביא על חטא של שבט א' היינו דוקא אי אותו שבט הי' רוב הקהל וכרשב"א ועיין מ"ל שם וא"כ לפ"ז הרי מכוונים פה דברי המחבר דכתב דצריך שיהי' נס של רוב הקהל ומסיים דאי לא הי' של רוב הקהל אפילו הי' נס של מקצת השבטים ולא כתב נס של רוב השבטי' אלא ודאי דאה"נ דאם הי' רוב השבטים אפילו לא הי' רוב הקהל נמי מברך רק אמקצת שבטים צריך להיות רוב וזה באמת ממש כדברי הרמב"ם:

פרט לשתחילתה בזדון וסופה בשגגה עיין ירושלמי ס"פ הזורק:

ר"א בשם ר"ל טעמא וכו' גוי וקהל גוים יהיה ממך עיין בהוריות דיליף מקרא דויחי דכתיב ונתתיך לקהל עמים ונראה דיליף לי' משום דונתתיך לקהל עמים א"ל דרמז על אפרים ומנשה ודלמא דוק' ב' שבטים אקרי קהל אבל אכתי לא ידעינן דשבט א' קרוי קהל אבל מדכתיב גוי וקהל גוים וע"כ דגוי רמז על בנימין וא"כ ע"כ הא דאמר יעקב דהשם ב"ה אמר לו ונתתיך לקהל כונתו לקהל ועמים וקהל היינו בנימין דליכא למימר דקהל עמים רמז על אפרים ומנשה לחוד קשה הלא הקב"ה אמר לו ג"כ בנימין אע"כ דכונתו הי' דהקב"ה אמר לו דיתנהו לקהל ועמים כמ"ש רש"י בחומש ואם כן ע"כ קהל היינו בנימין ואם כן ילפותא דבבלי וירושלמי הכל א':

ר"י אומר הטהורים עושין לעצמן עיין בש"ק במה דתמה ועיין בספר מנחת כהן במנחות שהרגיש בזה ומתרץ ועיין שם בצ"ק ועכ"פ נעלם מהמנחת כהן גם לשון ר"י דאומר בהדי' דשבט א' אקרי קהל וה"ל פלגי ופלגי יע"ש ודברי הצ"ק ניחא ודברי התוס' שם צ"ע.

על דעתי' דר"מ ההין מחצה על מחצה עיין בק"ע במ"ש אי תימר כמיעוט א"כ למה לא יעשו טמאין כדין יחידי בין הטמאים ולא זכיתי להבין דהרי באמת אומר ר"מ הטמאין עושין את השני ומשמע דכתב כן גם אליבא דגרס על דעת דר"מ:

דרב כרא עיין בש"ק ופרושו דחוק דא"כ איך יפרש לשון הירושלמי ע"כ נראה לפענ"ד דהכי פירושו דירושלמי מקשה דרב כר"א במה דאמר ר"א בהיו הציבור מגעי נבלות דעושין בטומאה וע"כ משום דס"ל אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ והא ר"א שמותי הוא לזה מתרץ דר"א איירי באין שם מים לטבול אבל אי איכא שם מים אין עושין בטומאה דשוחטין וזורקין על טמא שרץ אבל רב סובר אפילו באיכא מים אין שוחטין וזורקין כדאיתא בבבלי דחיישינן דלמא פשע ולפיכך שפיר אמר רב דמטמאין א' בשרץ משום דאין שוחטין עליו בכל ענין:

ודע דיש מקום לפרש ולהמשיך דברי הירושלמי הלא אדלעיל והוא דהירושלמי מסיים ברם למ"ד אין היחיד מכריע על הטומא' משלחין ב' ולכאורה קשה מדוע לא קאמר הירושלמי כן ארב דלמ"ד אין היחיד מכריע מטמאין ב' אמנם נראה דטעמא דרב דאמר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ קאמר בבבלי הטעם דלמא פשע ולא טבל וע"כ הכונה שמא ישכח לטבול דמהיכא תיתי לומר דיעשה כן במזיד וע"כ הכונה שמא ישכח והיא נחשב לפשיעה והנה איתא במס' שבת גבי עשרה בני אדם מסתפקין באללונטית אחת דרבי' מדכרי אהדדי וא"כ לפ"ז א"ל דהיכא דנטמאו ב' גם לרב שוחטין וזורקין עליהם ולא חיישינן שמא ישכחו לטבול דמדכרי אהדדי וא"כ לפ"ז אליבא דרב לא נוכל לומר דלמ"ד אין היחיד מכריע מטמאין ב' זה אינו דאי ב' נטמאו שוחטין וזורקין וזה הוא המשך דברי הירושלמי דקאמר משלחין ב' אבל לרב א"ל דס"ל כר"א דסובר דהיו הציבור טמאי' ויש מים לטבול דאין עושין בטומאה משום דשוחטין וזורקין ומדנקט כן בציבור משמע אבל ביחיד לא וכמו כן יוכל ג"כ רב לסבור וא"כ ע"כ אתי' כמ"ד היחיד מכריע ודוק:

ודע דהתוס' בבבלי דף פ' ד"ה עקר משכני' מקשה דרל"נ דס"ל שוחטין וזורקין מאי תקנה יש יע"ש ולפענ"ד דא"ל דהא דאמר מאן ציית דעקר משכני' וסיכי הוא משום דגנאי לו הדבר דכולם יעשו הפסח בראשון והוא ילך בדרך רחוקה ויצטרך לעשות לבד השני ומש"ה לא יציית לזה שום אדם אבל ר"ל בעצמו דמשלחין א' מן הטמאים לדרך רחוקה וכמו שהקשה באמת כן התוס' לעיל בד"ה לרבות וא"כ יצטרכו כל הטמאים לעשות

בשני ויהי' הוא בשוה להם ולא יהי' לו גנאי ודוק. והשתא לפ"ז י"ל דהא דקאמר מאן ציית דעקר משכני' קאי ג"כ אליבא דמ"ד דדרך רחוקה מאסקופת העזרה ולחוץ ודוק:

ויותר יש לתרץ קושית התוס' הנ"ל דר"נ אמר זילו ואמרו לעולא לשיטתו מאן ציית דעקר משכני' וסיכי ורהיט דלדידיה ס"ל כר"א דאמר מאסקופת העזרה לחוץ ולא שייך מאן ציית אבל לדידך דס"ל לקמן דף צ"ג בדרך רחוקה היינו כל שאינו יכול לכנס לה בשעת שחיטה והוא כשיעור ט"ו מיל אם כן שפיר קשה מאן ציית. א"נ א"ל דר"צ ס"ל דמטמאין א' מהן בשרץ בענין דלא נודע איזה מן הציבור ובכה"ג מסיק הירושלמי לקמן ר"ז ציבור שנטמא א' מהן ואינו יודע איזהו ימשו בטומאה ודוק:

אמר ר"א הבא בטומאת כלי שרת הבא בטומאה פי' דהכל א' דאפי' בנטמאו הכ"ש נמי בא בטומאה אלא דאכתי הייתי סובר דוקא בנטמא הסכין בטומאת מת דחרב הרי הוא כחלל לזה מפרש הוא בא בטומאת כ"ש הוא בא בטומאת ידים ואין צריך להגיה כלל ועיין בק"ע:

הבא בטומאת ידים עיין בש"ק מה דתמה דאין טומאת ידים במקדש ולא זכיתי להבין קושיתו הלא עכ"פ נוגע ג"כ בידיו חוץ למקדש בקרבן פסח בשעת צליתו ועשיתו ואז מטמא וצ"ע ועיין מ"ש במס' יומא ובסוגיא דר"ח סה"כ הארכתי:

היו שליש זבין וכו' עיין בבבלי דברי ר"מ בר פטיש ויש לפ"ז ג' מחלוקת דר"מ בר חזקי' ס"ל דזבין טמאין מצטרפין ועולין בטומאה ור"ז ס"ל דזבין לא מעלין ולא מורידין וא"כ השליש טהורין ושליש טמאי' נחשבין כמחצה ומטמאין א' מהם בשרץ ור"מ בר פטיש פליג אתרווייהו וס"ל אותן טמאי מתים אי לא עושים לא את הראשון ולא את השני ופשוט ועיין ברמב"ם:

ציבור שנטמא א' ואינו יודע איזהו ר"ז יעשו בטומאה וכו' לכאורה הי' נראה דזה דמי' לב' שבילין ותלי' בפלוגתא דר"י ור"י בטהרות פ' ה' משנה ה' ועיין בפסחים בבלי דף יוד אמנם עיין בכתובות דף כ"ז ע"א גבי בעי ר"י אינה מחזקת אלא אחת ורצה ג"כ לדחות לב' שבילין ומסיק דשאני התם דודאי איכא טומאה א"כ לפ"ז ה"ה כאן כיון דודאי א' טמא הוי כבא לשאול בבת אחת והכל טמאים ואם כן שפיר עושין בטומאה וצ"ע ועיין בט"ז או"ח סי' תל"ט ס"ק ד' ומ"ש בחדושי שם:

תני' ר' הושעי' יעשו כספיקן עיין בש"ק ועיין מ"ש מזה לקמן סוף האשה:

ע"ב **אמר** ריב"ל לראיי' הלכו מלבוא חמת וכו' עיין בק"ע דמגיה להוריי' ולפענ"ד נראה דא"צ להגיה והוא דהתוס' בבלי דף ג' ע"ב בד"ה מאלי' כתבו דר' יהודה בן בתירא שלא עלה לרגל הוא משום דנציבין ח"ל הוא ולכאורה יש לעיין מנ"ל להתוס' הא דדר בח"ל

פטור מלעלות לרגל ואמנם י"ל דנפקא להו מירושלמי דאיתא לראי' הלכו מלבוא חמת עד נחל מצרים דהיינו דוקא עד שם חייבי' בראי' דהוי גבול ארץ ישראל אבל לא יותר דאנשי ח"ל פטורין כנ"ל ועיין לקמן בבבלי פ' אלו דברים דר' יהודה בן דורתאי ובנו ישבו להם בצד דרום שלא לעלות לרגל כנ"ל:

ועיין במ"ל ריש הלכות קרבן פסח שתמה על דברי תוס' הנ"ל. ודע דהתוס' כתבו עוד שם דריב"ב לא הי' לו קרקע ולפיכך לא עלה ולכאורה כונתם דס"ל כרב אמי בבבלי דף ח' ע"ב דאמר כל אדם שאין לו קרקע פטור מן הראי' ובאמת הרמב"ם השמיט זה הדין ויש לעיין למה וי"ל משים דרב אמר בחזירתן לא ידענא וע"כ דלא דריש ופנית בבוקר והלכת לאהלך להא דימצא אהלו בשלום וא"כ מצד הסברא מוקמינן להאי קרא ולא יחמוד איש את ארצך שתחי' פרתך רועה באפר ואין חיה מזיקתה וא"כ לא נשמע דינא דר"א שוב ראיתי שהביא קושי' הנ"ל בצל"ח בשם הגאון ר' ישעי' פיק זצ"ל ותי' ג"כ כמ"ש והנאני ועיין בחי' ירושלמי חגיגה דף ב':

שוב נפלה בדעתי לפרש הא דאמר לראי' מלבוא חמת עד נחל מצרים ע"פ מה דאיתא בפי' המשניות לרמב"ם מס' בכורות פ' ד' דלהתיר ולראות בכורות צריך רשות דוקא מנשיא שבא"י וצ"ע מנ"ל לרמב"ם הא ע"כ נראה דהרמב"ם הי' מפרש דהא דאמר ולראי' הלכו מלבוא חמת היינו לראות בכורות צריך דוקא רשות מנשיא שבא"י א"נ לפי גרסת הק"ע דגריס להוראה י"ל דהכונה הוא אי נקיט רשות להורות מנשיא שבא"י אינו רשאי להורות כ"א בכל גבול א"י כדאאר בבבלי פ"ק דסנהדרין ועיין בחי' לסוגי' דשיקול הדעת שם הארכתי אמנם מ"ש הרמב"ם דלהתיר בכורות צריך דוקא רשות מנשיא שבא"י יצא לרמב"ם מגמרא בפ' יהכ"פ ועיין ברמב"ן בסוגי' דשיקול הדעת במה דמסיק אבעל המאור בפי' הגמ' כאן במומחא:

ופעם כתבתי לידידי האברך הרב המאוה"ג מוה' אלי' דוד בן הגאון אב"ד דק"ק מילקאוויר ממדינת רוסי' ע"ד מה דתמה הגאון מוה' דוד דייטש זצ"ל הובא בתשו' חתם סופר חא"ח סי' קכ"ד לפמ"ש התוס' בפסחים דף ג' ע"ב ד"ה מאלי' דמי שאין לו קרקע פטור מפסח א"כ לפי מה דאמר הגמרא במסכת שבת פ' ר"א דמילה לא לכל אמר ר"א דמכשירין דוחה שבת למעוטי ציצית לטליתו הואיל ובידו להפקיר א"כ אמאי לר"א מכשירי פסח דוחה שבת הא בידו להפקיר קרקע שלו ופטור מפסח לפענ"ד י"ל בדרך חדוד ע"פ מה שהרמב"ם השמיט הא דר"א דאמר מי שאין לו קרקע פטור מן הראי' והי' נ"ל לומר ע"פ מה דדריש שם ולא יחמוד איש את ארצך מלמד שיהיה תרנגולת מנקר באשפה ואין חולדה מזיקתה וע"כ דדייק ממילת זאת דמיותר דהו"ל לכתוב ולא

יחמוד איש ארצך ואת רבוי לרבות הטפול לארצך פרתך תרעה באפר ואין חיה מזיקתה תרנגולת מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה:

ויש לעיין כדמסיק דקרא אתי' לר"א שכל שאין לו קרקע פטור מן הראי' עכ"פ האי את למאי אתי וע"כ צ"ל דר"א לא דריש אתין אבל באמת למאן דדריש אתין ג"כ י"ל דאתי' דכל דיש לו ארץ או אפילו דבר הטפול לארץ כגון תרנגולת המנקרת באשפה וכדומה דכל הכלים דיש לאדם המה דבוקים לארצך שמעמידין אותן ע"ג קרקע זה חייב בראיה וא"כ לפ"ז כל אדם חייב בראי' וכי יש אדם ערטלאי שאין לו דבר שצריך ליתן ע"ג קרקע וא"כ לפ"ז י"ל דהנה בסוף נזיר איכא פלוגתא בדף ס"ה ע"ב במשנה בז' דרכים בודקין את הזב ומסיק באתין קא מיפלגי ר"א דריש אתין ורבנן לא דרשו אתין וא"כ ר"א לשיטתי' לדידיה אף אם יפקיר קרקע אפ"ה חייב בראי' ובפסח אם יש לו דבר מה שצריך לקרקע כיון דדריש אתין ולק"מ קושית הרב ר' דוד דייטש אלא דלפ"ז היה קשה לרמב"ם דאיהו ס"ל כרבנן שם דבשלשית אין בודקין הזב וע"כ דס"ל דלא דרשינן אתין א"כ שפיר קשה דהיה לו להביא דר"א דמי שאין לו קרקע פטור מראיה והיה נראה לומר לפי מה דבעי בגמ' בב"מ דף נ"ו ע"ב שכירות יש לו הנחה או אין לו הנאה ומסיק שם אביי דשכירות ליומא ממכר הוא א"כ לפ"ז אדם שאין לו קרקע אם שכר לו קרקע אפילו ליומא חשיב ממכר ויש לו קרקע נקרא וא"כ לפ"ז איך נימא דאין לו קרקע הא עכ"פ יש שכירות בית עכ"פ ליומי וחשוב אית לי' קרקע ולזה י"ל דרב אמי לא ס"ל הא דאמר אביי שכירות ליומא ממכר הוא ולזה שפיר אמר דמי שאין לו קרקע פטור מראי' משום דכתיב ולא יחמוד איש את ארצך והוא לית קרקע משא"כ לאביי אע"ג דלית לי' קרקע אם יש מקום לינה ששכר חשוב ארצך וא"כ לא משכחת לי' אלא בגברא דלית ליה אפילו לינה בשכר ושפיר השמיט הרמב"ם הא דר"א וא"כ לק"מ ג"כ קושית הרב ר' דוד דייטש יפקיר קרקעות שלו והא עכ"פ אית ליה מקום לינה וחשיב דידיה דשכירות ליומי ממכר ומיושב בזה מה דהקשה לי ת"ח מדוע לא פליגי ר' יוסי ור"מ דפליגי בסוף מס' מעשר שני אי כהנים ולוים יכולים להתוודות מדכתיב מפרי האדמה אשר נתתה לי ולהם אין חלק בארץ ומדוע לא פליגי אי חייבים בראי' ולפי הנ"ל דהרי עכ"פ יש להם דירה שדרים בה ושכירות ליומי ממכר הוא וחשיב ארצך ודוק:

אלא דהתוס' ע"כ לא ס"ל כן דהרי כתבו דריב"ב לא היה לו קרקע וקשה הא היה לו שכירות קרקע שהי' דר שם וצ"ל דס"ל לריב"ב דשכירות ליומא לא הוי ממכר אבל לדינא קיי"ל שכירות ליומא ממכר הוא וא"כ לק"מ דמדוע ידחו מכשירי שבת הא אפשר להפקיר הקרקע דהא עכ"פ אית לי' דירתו שהוא דר בו ודוק:

ויש לומר עוד בישוב הרמב"ם שלא הביא דרב אמי משום דהתוספת הקשה לרב אמי א"כ את למאי אתי' ולפענ"ד די"ל דאת אתי' דאפילו לוים דאין להם חלק בארץ מ"מ הואיל ויש להם ערי מגרש אע"ג דרק לבית דירה נתנה להם ולא למחלוקת משום דאין הרוצחי' צריכין להעלות להם שכר כמו דאמר הירושלמי בפ' ה' דמעשר שני דר"מ כדעתו דס"ל אין צריך להעלות שכר וא"כ ה"א דלא חשיב להו ארצך ולזה אתי' את לרבות דאפ"ה הואיל ועכ"פ לבית דירה נתן להם חשיב ג"כ ארצך אלא דכל זה לר"מ אבל לר' יוסי דס"ל כר"י למחלוקת נתנה א"כ פשיטא דחשיב ארצך וא"כ את ל"ל וע"כ צ"ל דאתי' כברייתא שתהיה פרתך רועה באפר ואיך חיה מזיקתה כדאמר הגמ' בפסחים תחילה וא"כ לדינא דפסק הרמב"ם כר' יוסי דלוים מתודים דיש להם ערי מגרש ומשום דלמחלוקת כר' יודא וא"כ ליתא לדר' אמי ושפיר השמיט הרמב"ם הא דר"א:

ועוד אמרתי בישוב דברי הרמב"ם שלא הביא הא דמי שאין לו קרקע פטור מראי' משום דבמס' מ"ק דף ט' קאמר הגמרא דר' יונתן ב"ע איפטרו מרשב"י באורייתא והדר איפטרו מניה מצפרא ואמרו לי' למדתנו רבינו תלמיד הנפטר מרבו ולן בעיר צריך לפטור מני' שנית ויליף ליה מדכתיב ביום השמיני שלח את העם וכתיב בכ"ג לחודש שלח את העם אלא משום דלנו בעיר היו צריך לאפטורי שנית ותמה מהרש"א בח"א אמאי איפטרו ביום השמיני והא היה י"ט עי"ש מה דדחיק שהיה דעתם ללין בתוך התחום ולפענ"ד שהיה דעתם ליסע בלילה תיכף ביציאת יום שמיני ואע"ג דיש לחוש בלילה משום סכנת הדרך סברו שלוחי מצוה אינם נזוקין אפילו בחזירתן מדכתיב ופנית בבוקר והלכת לאהליך שתמצא אוהלך בשלו' משום דשלוחי מצוה אינם נזוקין אבל כשבאו אצל שלמה אמר בחזירתן אולי אפילו שלוחי מצוה נזוקין כדאמר רב פסחים דף ט' הנ"ל גבי הנהו בי' בנאי בחזירתן לא ידענא ולכך הוצרכו לישאר בעיר עד בוקר. וא"כ כיון דליכא ק"ו ללמוד דשלוחי מצוה אינם נזוקין א"כ קרא דלא יחמוד את ארצך אתי' מלמד שתהיה פרתך רועה וליכא לפ"ז דרשה למי שאין לו קרקע שפטור מראי' ושפיר השמיט הרמב"ם האי דינא:

עוד ראיתי שתמה מעלתו הרמה על הצל"ח ריש ביצה דכ' דלפי מה דקי"ל חצי שיעור אסור מה"ת וב"י הו"ל לאו הנ"ל ואין לוקין עליו פלוגתא דב"ש והלל הוא לענין שוחט הפסח על חמץ ותמה מעלתו הרי זה הוא בעי בירושלמי פ' ת"נ ה' ד' שחטו על חמץ אחר מי אתה מהלך יעי"ש בק"ע דבעי לב"ש א"כ משמע דלא בהא פליגי ולפענ"ד דבק"ע מגיה שהגירסא בירושלמי שלפנינו היא ר"א בשם ר' יוחנן בין לביעורה כרך לאוכלה בכזית והוא מגיה שם כרצונו ולפענ"ד זה גופא דברי ר' יוחנן דס"ל חצי שיעור אסור מן

התורה וא"כ ליכא נפקותא במה דאמר בככותבת הלא חצי שיעור אסור וללקות בכל ענין אין לוקין דהו"ל לאו הנ"ל וא"כ גם חמץ לענין ביעור וזה דאמר ר"י בין לאכילה בין לביעור בכזית וא"כ שחטו על החמץ וכו' פלוגתייהו אחר מי אתה מהלך לב"ש אחר ביעורו ולב"ה אפילו בכזית עובר ודוק היטב דלפ"ז דברי הצל"ח הוא דברי הירושלמי.

וע"ד מה דתמה ידידי במה דפלפלו האחרונים והאריך בזה בצל"ח פסחים דף י"ג ע"ב בהא דחגי' אין מביאין תודה בחג ומוקי לה בי"ד וקשה דבחג המצות לא משמע י"ד והו"ל לאוקמה בז' של פסח והקשה מעלתו איך משכחת הא חייב באחריות כדאיתא במשנה בפ' ב' דתמורה משנה א' קרבנות יחיד חייב באחריותן ונסכיהם וא"כ עובר עליו כמו בשל הדיוט יעיין ידידי במה שהאריך הצל"ח פסחים דף ו' ע"ב בדברי רש"י למ"ד ר"ש קאמר לי' בב"ק והעלה דבקבל אחריות בשל א"י אינו דומה לקבל אחריות על של ישראל וא"כ ה"ה בשל גבוה דכיון שהגיע שעה שישית ונאסר בהנאה אינו שלו אלא שהכותב עשאו כאלו הוא ברשותו לעבור בב"י משא"כ בקבל אחריות בשל א"י יעו"ש וא"כ בשל גבוה דומה לשל א"י יעי"ש וא"כ אף דאחריות התודה עליו מ"מ כשהגיע שעה שישית אינו ברשותו ודוק ועיין היטב בדברי הצל"ח שם:

הלכה ז

מתני' בשנטמא משירד לאוירו וכו' עיין בש"ק ואני תמה על תמיהותו מאי קושי' הירושלמי לא קאמר אלא דרק דלאחר שנזרק דמו נודע שנטמא הדם משירד לאויר הכלי אזי דוקא הציץ מרצה אבל לא בנטמא קודם שהגיע לאויר אע"פ שנודע שלאחר שנזרק הדם אכל אה"נ דקודם זריקה אפילו ירד לאוירו של כלי הטמא בטומאתו וצ"ע כעת:

יצא קבר התהום שאינו בגלוי ועיין בבלי דמסיק דקראי אסמכתא והלכתא גמירי לה והירושלמי לא ס"ל דהלכתא גמירי ליה ומיושב לפ"ז הא דיליף ק"ו בציבור שנטמא בטומאת התהום בק"ו אע"ג דאין דנין ק"ו מהלכה אלא הואיל ופליג וס"ל דלאו הלכה היא ועי' בנזיר ס"פ שביעי אלא דלפ"ז צ"ע איך מתרץ הברייתי' דמבואר דע"כ הלכה היא וקראי אשמכתא בעלמא כמבואר בסוגין דבבלי:

ודע דודאי אי אמרינן דתהומת התהום הלכתא גמירי לה א"כ א"ל דה"ה בציבור נמי גמירי אבל אי ילפינן מקרא א"כ משמע דוקא ביחיד ולפיכך הירושלמי דיליף ליה מקרא שפיר בעי ציבור מה משום דא"ל דקרא גלי דוקא ביחיד אבל גמרא דידן דס"ל הלכתא גמירי ס"ל דהלכתא הוא בין ביחיד בין בציבור לפיכך לא בעי רק בכהן המרצה בתמיד והשתא לפ"ז שפיר יליף הק"ו ולא שייך להקשות קולא וחומרא דגבי תמיד דכולה כלל

לא שייך חומרה ובאמת בפסח גופא בציבור הותרה גם כן טומאת התהום ודוק כי קצרתי ונפל קושית הש"ק בד"ה ק"ל:

עובד מאי שירצה עליו הציץ עיין בש"ק מה דתמה על הרמב"ם. ולפענ"ד נראה דיש לדקדק מאי דקאמר הירושלמי הוינן סברין מימר עליו ולא על העובד הלא אצטריך עליו מה עליו בגלוי כדאמר לעיל וצ"ל דס"ל דזה ילפי' מפסח דכתיב בדרך רחוקה לכם מה לכם בגלוי ודוק אלא דקשה עכ"פ אמאי אצטריך עליו ולא על העובד בלא"ה ידעי' זה דעל העובד אינו מרצה וצ"ל דה"א דילפי' מפסח דמה פסח מרצה על העובד לפיכך אצטריך עליו למעט לזה הביא הירושלמי ברייתא דתני בהדי' דנזיר דומה ממש לעושה פסח ולא דרשי' עליו למעט עובד ומוקמי' ליה לדבר אחר א"כ לפ"ז מדברי הירושלמי הלז מבואר דילפינן שאר קרבנות מפסח דכמו בפסח מרצה על העובד ה"ה כלין אלא דברייתא תני' היא נזיר משום דלא תטעה דעליו דנזיר בא למעט עובד ודוק:

דף כו ע"א **כללו** כללו של דבר כל שאין את יכול לפנותו כצ"ל:

בחזקת החי כחי תיפתר שמצאו קמציץ עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה דזה שייך לתירץ דמשני בחזקת החי כחי פי' אדם חי שקובר איזה אדם מת קוברו כחי דהיינו מונח לארכו זקוף כאשר זקוף בחיו אבל כאן תיפתר שמצאו קמציץ וא"כ ודאי גל נפל עליו ואין שם אדם קברו ובודאי לא נודע לשום אדם ודוק א"נ יש לפרש בחזקת החי כחי דמקשה לימא א' בסוף יודע בחזקת חי א' שידע אז מזה והחזיקו לזה והודיעהו כאשר חי אז והיינו בחזקת חי כחי כלומר כאשר חי אז החזיקו לזה שבסוף העולם והודיעהו והפי' ראשון נראה יותר:

קמציץ עיין שקלים פ' א' ה' א' דף ג' ע"ב מת מצויין וצ"ל קמציץ ועיין בק"ע שם:

להוציא משכב ומושב ויש לעיין אי בטומאת נבילה שייך ג"כ קבר תהום תקשה דלמא ידע א' בסוף העולם ולא מצאו קמציץ דגבי נבילה לא שייך כן וצ"ל דב' ברייתות פליגי דברייתא דלעיל דקתני איזהו קבר תהום המת שנקבר בקש ובתכן פליג אהאי ברייתא דס"ל דתלי' בכל שאין אדם זכרו והרמב"ם פוסק כברייתא דלעיל ומיושב לפ"ז מאי דמדקדק בשלום ירושלים על הרמב"ם כנ"ל:

ע"ד דרשב"ל לא שנייא היא בעלים היא עובדין עיין בק"ע ולפענ"ד נראה לפרש דרשב"ל ס"ל דאין המשנה נחלק לומר דנזיר איירי בעובד ועושה פסח איירי בבעלים דא"כ יהיה המשנה נחלק כנ"ל לפרש. אלא דיש לעיין אמאי לא מוקי הירושלמי למתני' בטומאת נבילה וטומאת שרץ דגם בהו אמרו טומאת תהום ועיין זבחים בבלי דף כ"ג ע"א אלא דירושלמי ס"ל דטמא שרץ אתי' בק"ו מטמא מת כדאמר לקמן לכ"ש טבול יום מן השרץ:

מגעו זבין רבנן דקיסרין פתרין כולה בזב וכו' ויש לדקדק דעכ"פ טמא לא איצטריך ואכתי לא מתורץ בעי דרב אמי וי"ל:

ע"ב **מאי** עון דקריבים דם זב עיין בק"ע פי' דהפסוק אומר ולא עון המקריבים א"כ ליכא לאוקמי בנטמא הדם במת או בשרץ דא"כ אפילו עון מקריבים הוא נושא כדלעיל וע"כ דקאי אטומאת זיבה וע"כ מגע זב וא"כ ע"כ מבואר דאם היו הציבור טמאי מגע זב דאין עושין בטומאה דאי עושין בטומאה א"כ אכתי הו"ל למימר דנושא עון מקריבים הואיל והותר מכללו אצל כדאמרי דרומאי לעיל ודוק כי קצרתי ועיין מנחות דף כ"ה תוס' ד"ה עון קדשים ועיין בש"ק לעיל דף כ"ד ע"ב ד"ה הפרש ומ"ש שם:

הלכה ח

כ"ש אין שומעין לו עיין בק"ע ולפרושו דחוק מאי כ"ש דקאמר ע"כ נראה דה"ק דאלו רצה לשרפו לפני הבירה מעצי עצמו אין שומעין לו שלא לבייש או משום חשד אה דעכ"פ עיקר הטעם שנעשה התיקון בשבילו קיים דהרי עכ"פ מתבייש שקלקל בו אפ"ה מהנהו טעמים הנ"ל אין שומעין א"כ לא צריכה לאשמעינן דלא שומעין לו ברוצה לשרפו על גגו דכ"ש דאין שומעין דא"כ כל עיקר התקנה שנעשה בשבילו לא נעשה דלא נתבייש ופשוט:

הלכה ט

היה לשלשתן לשרוף דבר אחר והלא פנחס הי' עמהן אין להקשות אימא דקושי' אחת בירך חברתה מתורצת דלמא ה"נ פנחס אכל ב' שעירין ואת הג' נשאר והוצרך לשרפו זה אינו דהלא תיכף שרפוהו ועכ"פ היה להם להמתין אולי יכול לאכול האי ג"כ:

סבר ר"נ ג' נשרפו עיין פסחים בבלי דף כ"ג ע"ב דכתב רש"י ז"ל והנה שורף בשעיר נחשון ועיין בתוס' שהקשו מתו"כ והיה להם לציין גמרא דבבלי זבחים דף ק"א ע"ב אמנה יש מקום לדחוק ולישב קצת דברי רש"י ע"פ הירושלמי פה דמתרץ אליבא דר"נ דג' נשרפות וא"כ גם שעיר נחשון היה נשרף ועכ"פ צ"ע מה בעי רש"י בזה דנקיט שעיר נחשון והוא דוקא לדעת הירושלמי אליבא דר"נ. ויש להמתיק קצת ע"פ מה שהקשה התוס' שם ד"ה דהא כתיב שהקשו ארש"י דמשמע הא אילו הובא דמה פנימה שפיר עביד והא טעון עיבור צורה ולפענ"ד נראה דהאי מרבנן היה סובר כר"נ דגם בדם ובבעלים ישרוף מיד ושפיר דייק ומיושב קושית התוס' ודוק והשתא לפ"ז כיון דע"כ ס"ל כר"נ וכריב"ב ע"כ דדייק כן משום דס"ל מפני אנינות שרפוהו ומדהודה ליה משה דשפיר עביד ע"כ ובבעלים ישרף מיד אלא דלפ"ז קשה היה לו לשרוף שלשתן וע"כ צ"ל דבאמת ג' היו נשרפות ושפיר פירש רש"י אליב' דוהנה שורף קאי אשעיר נחשון ודוק:

מדמה אפילו מקצת דמה עיין בחולין בבלי דף פ"ח ע"א תוס' ד"ה ור"י סבר דמו ור"י הגלילי דסבר את דמה כל דמו ופליג אר"י דאמר התם דמו אפילו מקצת דמו יע"ש וצ"ע ואפשר לומר דבהא פליגי ר"י ורבנן התם דרבנן מוקי לה להאי קרא וכל חטאת כר"י הגלילי דאינו מדבר אלא בפרי' הנשרפין וא"כ שפיר נוכל לומר דהן לא הובא את דמה משמע כל דמה ומש"ה דרשו שם ג"כ כל דמו אבל ר"י סבר כרבנן דהכ' דסברו הקרא וכל חטאת איירי בחטאות החיצונים שהובא דמם לפנים וא"כ משמע דבמקצת דם נמי והקרא הן לא הובא את דמה ע"כ משמע מקצת דמה מש"ה דריש שם ג"כ את דמו אפילו מקצת דמו ודוק:

הא אינו אומר מדמה אלא כל דמה ויש לדקדק הלא איהו מוקי לקרא בחטאת הפנימיות ע"כ נראה דהוא קושי' דע"כ איהו דריש מדמה כל דמה דהרי השיב לר"ע וסמך אברייתא שהביא בק"ע לזה תירץ ליה תשובה לר"פ השיב אבל לא ס"ל כמ"ש בק"ע ודוק ועיין במס' סנהדרין פ' הנחנקין הלכה ב' גבי מאחיו:

הלכה י

דף כז ע"א **משנה** העצמות וכו' חל י"ו להיות בשבת וכו'. עיין בשלום ירושלים דמדקדק דהו"ל זו ואצ"ל זו ואפשר לומר דה"א דוקא בששה עשר הוא דישרפנו דוקא ביום מדכתיב והנותר ממנו עד בוקר ליתן בוקר שני לשרפתו אבל בחל להיות בשבת דשורפים אותו בי"ז ה"א דבכה"ג אפילו בלילה די"ז ישרפנו לפיכך תני להו במתני' גבי אהדדי לאשמעינן דבחל י"ו להיות בשבת אין שורפין אותו אלא ביום י"ז ולא בלילה שלפניו דאין שורפין קדשים בלילה כנ"ל וי"ל

ועפ"ז יש לכוין דברי ר"י במכילתא דקאמר לבוקר של י"ו לא צריך קרא דכתיב לא תעשה ולהא דאין שורפין אותו בליל של י"ו נמי לא צריך דודאי לא עדיפא משלמים דכתיב והנותר מבשר זבח שלמים ליום השלישי באש ישרף כי איצטרך בחל י"ו להיות בשבת דה"א בכה"ג א"צ עד בוקר ויוכל לשרפו בליל י"ז קמ"ל דאפ"ה צריך להיות עד בוקר דוקא כנ"ל ויש לכוין בזה דברי הירושלמי לקמן דמקשה מאי חמית מימר ומתרץ דכתיב לא תותירו וכו' וכתיב והנותר מבשר זבח שלמים וכו' ולכאורה אמאי איצטרך להביא האי קרא והנותר מבשר זבח וכו' אמנם לפי הנ"ל ניחא דבא לתרץ הא דקתני תו חל י"ו להיות בשבת שורפין בי"ז ודוק כי קצרתי:

ומ"ש בש"י לפרש צ"ע דאי הכונה הוא משום דבי"ט איכא עשה ג"כ הו"ל לר"י להזכיר העשה ומדוע הזכיר הלאו דבשבת איכא ג"כ לאו ודוק:

ודע דאיתא בתוספתא בפרקין וז"ל השובר את העצמות לאכול כזית מוח מן המוח שבראש ובקליות אינו עובר בל"ת ולכאורה זה תמוה דבבבלי מבואר בהדי' דעצם לא תשברו דפסח שני אתי' לעצם שיש בו מוח ומאי טעמ' דהאי תנא דתוספת' דפליג דא"כ ועצם לא תשברו בו דפסח שני מיותר ונראה לתרץ ע"פ מה דהקשה בשער המלך בשם הגאון מוה' אברהם ברודא בסוף ה' קרבן פסח לפי מה דאית' במס' זבחי' דף ס"ו אראב"ש שמעתי בחטאת העוף שמבדילין ומאי לא יבדיל א"צ להבדיל א"כ אמאי אמרינן בשובר בטהור לוקה נימא לא תשברו בו דקאמר נמי הכונה א"צ לשבור דה"א דצריך לשבור ולבדוק שמא ניקב קרום של מוח כדאיתא בחולין דף י"א קמ"ל דלא משום דאזלינן בתר רובא ולפענ"ד לק"מ דא"כ מדוע כתבה כן התורה דוקא בפסח דהוא רק פעם א' בשנה הו"ל לכתוב זאת בתמידין דהא ב' בכל יום דא"צ להשביר ולבדוק:

אלא דאכתי קשה דלמא בפסח אצטריך לאשמעינן דה"א דצריך לשברו כדי שלא יבא לידי נא דכתיב אל תאכלו ממנו נא וא"כ ה"א דצריך לשברו כדי שיהיה נצלה היטב ולא ישאר באיזה מקום נא קמ"ל דא"צ משום ה"ט לשברו. ע"כ צ"ל כמ"ש בצאן קדשים דהואיל וכתיב שנית בפסח שני ועצם לא תשברו בו ואתי' להורות דאפי' לאו איכא בשבירה ודוק:

ובאמת אי הוי כתיב רק פעם א' ה"א הכונה דאין צריך לשבור כנ"ל:

אלא דלפ"ז צ"ע א"כ מניין דשבירת עצם אסור ביש בו מוח דלמא הקרא איצטרך דאי הוי כתיב רק לאו א' ה"א הכונה דא"צ לשבור לפיכך איצטריך למכתב בפסח שני ודוקא בעצם שאין בו מוח אבל ביש בו מוח אה"נ דעשה דוחה ל"ת אמנם כל זה לראב"ש התם בזבחי' דס"ל לא יבדיל הכונה דא"צ להבדיל א"כ גם כאן יש מקום לומר כן אבל באמת המשנה בזבחים פליג עלי' וא"כ לח מצינו לשון לאו והכונה הוא דא"צ א"כ גם כאן ליכא למימר כן ודוק:

וא"כ לפ"ז י"ל דהתוספתא ס"ל כראב"ש בזבחים דקרא דלא יבדיל הכונה דא"צ להבדיל א"כ גם כאן היינו יכולין לומר כן אם כן שפיר י"ל דעצם שיש בו מוח מותר לשבור אבל לדינא דקי"ל כמתניתין דהתם דבמבדיל בחטאת עוף פסול א"כ ה"ה כאן אסור לשבור אפילו בעצם שיש בו מוח ודוק:

והשתא לפ"ז מתורץ קושית השער המלך התם דקי"ל ונתח אותה לנתחי' מנ"ל דלמא הקרא אתי' לומר דא"צ זה ליתא דלדינא דקיי"ל דלא יבדיל הוי לאו ממש א"כ ליכא למימר דאתי' קרא לומר דלא צריך:

והשתא לפ"ז יש מקום לישב ג"כ קושית התוס' בפסחים דף כ"ז ע"ב ד"ה מה נותר בשריפה דהקשה דמאן דיליף לעיל הנותר בשריפה ואין דבר אחר בשריפה היכא יליף ר"י חמץ מנותר ונראה לתרץ משום דלכאורה קשה איך דרש הגמ' לעיל מקרא דושרפת את הנותר באש ופירש"י דהו"ל לכתוב רק ושרפתו באש דלמא אצטריך לרבות עצמות ששמשו את הנותר לשריפה דומי' דדרשינן בערלה את פריו את הטפל לפריו לרבות הקליפה את בשרו לרבות שערו א"כ דלמא גם כאן את הנותר אתי' לרבות העצמות הטפילים למוח אמנם לישב קושי' זו אמרתי דאי הקרא אתי' לרבות העצמות א"כ כיון דשבירת עצמות בשאר קדשים מותר ובפסח אסור א"כ בודאי יש יותר עצמות ששמשו נותר בפסח משאר קדשים דבשאר קדשים יוכל לשבור העצם להוציא המוח ובפסח אסור א"כ הו"ל לתורה לכתוב זה הדין דעצמות ששמשו נותר טעונים שריפה ודוק אלא ע"כ דאתי' להורות נותר בשריפה ואין דבר אחר בשריפה אמנם כל זה הוא דוקא אי אמרינן דשבירת עצם אסור ביש בו מוח אמנם לפי התוספתא הנ"ל דשבירת עצם מותר ביש בו מוח וכהנ"ל דס"ל כראב"ש בזבחים א"כ הדר' קושי' לדוכתה וא"כ ר"י יוכל לסבור כתוספתא הנ"ל וכראב"ש בזבחי' וא"כ אין ללמוד מקרא דושרפת את הנותר דקשי' כי קושין ושפיר יליף חמץ מנותר:

ויחליץ את הבשר מן העצם ויהנה מן העצם סברין מימר אין חולצין את הפסול ועיין בתוס' בבלי ד"ה בו בכשר דהקשה ויוציא המוח ע"י גומרתא ולפענ"ד נראה דלכאורה צ"ע לפי מאי דמסיק בבבלי שם ע"ב דמתני' ר"י היא דאמר אינו נוהג אלא באחת יע"ש והרי לעיל מסיק בבבלי דף י"א ע"א דטעמא דר"י דאמר בתוך המועד לא דגזרינן דלמא אתא למיכל מני' אע"ג דהוא עצמו מחזיר עליו לשרפו אפ"ה חייש וא"כ דלמא כאן ג"כ היינו טעמא דידיה דגזרינן דאי יתברינהו אתא למיכל מן המוח הנותר בשלמא בבשר הנותר א"א בענין אחר מה שאין כן בעצמות מה"ת להתירו וצריך לתרץ כיון דכבר נצטננו העצמות מחצות ואילך א"כ כבר המוח אינו ראוי לאכילה וליכא למיחש דאתי למיכל מניה והשתא לפ"ז מתורץ קושית התוס' דאי יניח עליו גומרתא א"כ יתחמם הבשר א"כ שפיר איכא למיחש דלמא אתי למיכל מניה ודוק ודע דראיתי בספר א' נדפס מחדש דהקשה אהא דמשני הגמרא שם דאיירי בשומנו של גיד או בחצין לשיטת הרמב"ם דס"ל אין מבטלין איסור לכתחילה הוא רק דרבנן ואיסור דרבנן מותר לבטלו לכתחילה וא"כ לחתכו ולבטלו וא"כ נוכל לקיים מצות אכילת קדשים וא"כ הוי בכלל נותר ולפענ"ד לק"מ דאינהו מוקי המשנה כר"י דס"ל מין במינו לא בטל וא"כ אי יבטלם בגידי חתיכי היתר הוי מין במינו ובשאר דברים ניכר:

סברין מימר אין חולצין את הפסול ועיין בבבלי דמקשה על זה מהא דתנן השובר בטמא אינו סופג את המ' אמנם נראה ע"פ מה דקשה לכאורה מאי פריך בבבלי מהא דתנן אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו סופג את המ' דלמא דוקא לילקות אינו לוקה אבל איסור יש דומי' דהמותיר בטהור דודאי יש איסור להותיר דכתיב לא תותירו אלא דאינו לוקה ה"ה ג"כ בשובר בטמא ללקות אינו לוקה אבל איסור יש אמנם נראה דמקשה על הלשון דקאמר בו בכשר ואפי' בפסול משמע דבפסול נמי איכא איסור לאו כמו בכשר לזה מקשה מהא דתנן דאינו לוקה אבל הירושלמי מתרץ רק סברו אין חולצין את דאיסור יש עכ"פ ואפשר דבאמת משום דלמא אתי למיכל מיניה ודוק:

שהשורף יש בו משום שובר עיין בק"ע ובש"ק ולפענ"ד נראה דהא דקאמר דיש בו משום שובר הכונה משום פקע דהיינו דע"י השריפה יוכל לבא לידי שבירה אבל ודאי בשרף גופא ליכא שבירה דליכ' מאן דפליג דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם והשתא לפ"ז י"ל דודאי אי מניח אותו בתוך אש הגדולה ואם כן אפשר דישרוף בלא פקע וא"כ אף אי אח"כ בא לידי פקע אינו עובר דהתורה לא אסרה רק היכא דאיהו גופא שובר ואיהו גופא לא מתכוין ג"כ וגם לא הוי פסיק רישא ודוק משא"כ היכא דשורף כדי לאכול המוח א"כ אינו יכול להניחו בתוך אש הגדולה א"כ בודאי בא לידי פקע והוי פסיק רישא ולא ימות ואם כן שפיר יש בו שבירה וגם הוי פסיק רישא דניחא לי משא"כ במניחו בתוך אש הגדולה הוי דבר שאינו מתכוין וגם לא ניחא ליה כי רק לשריפה קא מכוין ודוק:

הלכה יא

ואכלו את הבשר ולא גידין וצ"ע למאן דדריש אתין א"כ דרשינן את בשרו לרבות הטפל לבשרו ואפילו גידין ואפילו עור ועיין בבלי דף כ"ב ע"ב דדריש כעין זה גבי ולא יאכל את בשרו ודוחק לומר דרשב"י ס"ל כמ"ד דלא דרשינן אתין ועיין בב"ר פ' כ"א סי' יו"ד גבי ויגרש את האדם דפליגי שם ר"י ור"ל ולכאורה נראה משום דפליגי בדרשה זאת דנקט שם ור"ל לא דריש אתין ובאמת הוא פלוגתא דתנאי בנזיר בבבלי דף ס"ה ע"ש גבי בשבעה דרכים בודקין את הזב ובדרושי הארכתי:

מ"ד דאמר יד כ"ש צפורן מ"ד צפורן אבל יד לא ועיין בק"ע דמהפך וגרס מ"ד צפורן כ"ש יד ומ"ד יד משום דהי' סובר דבצפורן מרגיש ומוציא יותר פגימה דקה מאוד אמנם לפענ"ד נראה דאין להגיה משום דס"ל דבבשר האצבעות הוא חוש המישוש דממשש ברו וא"כ החוש המישוש וכתב הרבינו בחיי כי באצבע האמה הכח המיחוש ביותר לא כן בצפורן הוא רק כח ההרגש ביותר אבל לא כח המישוש ולזה אמר מ"ד יד כ"ש צפורן

משום דביד יש כח המישוש ביותר ומוציא יותר פגם א"כ מכ"ש כשהצפורן מרגיש דהוי פגימה יותר ומ"ד צפורן אבל יד לא ודוק היטב:

הרי לפי הירושלמי הוי הבדיקה ביד עדיף ומשום ה"ט קאמר כ"ש צפורן אלא דיש לעיין אם כן אמאי קאמר אפילו ציפורן מאי אפילו דאמר ונ"ל לומר דאזה פליג הירושלמי אח"כ ואמר מ"ד ואמר מאי אפילו דמ"ד אבל יד לא:

ומיושב בזה מה דתמה בש"ק מדוע השמיט הרמב"ם הא דחגירת הפסח בציפורן משום דאמר פה מ"ד בציפורן אבל יד לא. ואיהו חשש לחומרא ואפילו בחגירת יד הוי פגימה משום דלפי דברי ר' יוסי ור"ז בשם ר' יוחנן הוי כדי חגירת היד וגם לפי דברי ר' יונה א' אמר כדי חגירת היד ופסק לחומרא וזה ברור ודוק:

ולזה נראה לפענ"ד דמש"ה אמר ר"פ במס' חולין דף י"ז ע"ב צריך בדיקה אבישרא ואטופרא והקדים בשרא משום דבה בדיקה יותר וכמ"ש בירושלמי פה:

ורע עלי מעשה הבודקים שמקילים בבדיקת אבישרא ולדעתי ראוי להעביר השוחט הזה עד שישוב בתשובה שלימה:

ועיין בגמרא הנ"ל רב יימר אמר אטופרא ואבישרא צריכה אתלת רוחתא לא צריכה הרי ר' יימר הקדים טופרא לבישרא ונ"ל דפליגי בזה דרב יימר הי' ס"ל דטופרא בדיקה טפי וכמו חרינא דאמר בירושלמי הנ"ל אפילו ציפורן משום די"ל דבדיקת צפורן עדיף ורב ס"ל כדמסיק בירושלמי פה ופליג עלי' ואמר מ"ד יד כ"ש ציפורן דמישוש הבשר עדיף טפי ודוק וא"כ כיון דרב פפא הקדים בישרא וכן רבא מבואר דהוא עיקר הבדיקה וחלילה לזלזל וכמ"ש ולא נראה מ"ש במשבצות זהב בסי' ח"י ס"ק ו' להקל בלא בדק בדיעבד אבישרא כ"א אטופרא:

אבל עכ"פ הבדיקה דבישרא וטופרא בכל האצבעות באצבע כמו באמה דבכל שיש בו הרגשה טפי יכול לבדוק דרבותינו אמרו רק סתמא אבישרא ואטופרא ולא אמרו לנו איזה אצבע וכן כתב והעלה בתשובת הגאון החסיד ר' שמואל אבוהב בספרו דבר שמואל סי' ר' וכן העליתי בספרי תואר משה ה' שחיטה סי' ח"י ודלא כמ"ש בספר לחם הפנים חלק שני דיהיה דוקא באצבע האמה וידידי הרב הגאון מוה' דוד דייטש נ"י אב"ד דק"ק יארמוט כ' אלי והרבה בשבח הגאון דבר שמואל הנ"ל ומחסידותו ושאין לחלוק עליו וכ' לי שכמדומה שראה בספר שלחן ארבע המיוחס לרבינו בחיי דהחוש המישוש הוא באמה הנה בהיות שלא היה להגאון הנ"ל הספר דבר שמואל כמו שכתב לי לכן לא ידע שיש בספרי סנ"ל טעות שכתוב כן בשם הדבר שמואל שם והוא טעות דבדבר שמואל

כתב היפך דהבדיקה יכול בכל האצבעות וכמ"ש עיין בו סי' רי"ש רק כן כתוב בלחם הפנים הנ"ל והגאון החסיד דבר שמואל כ' כדברי שם:

וכן נראה מלשון ירושלמי פה כדי שיה' היד מחגרת בו משמע משמוש בכל האצבעות שוות וכן כ' ג"כ להלכה ולמעשה ידידי הגאון מוה' שלמה גאנץ פריד בספרו תורת זבח בכלל ב' ס"ק י"ג:

ובספרי הנ"ל הבאתי ראיה דבדיקה בכל האצבעות מהא דאמר במס' כתובות דף ה' זו אמה ופרש"י דבה מודדין אמות הבנין ולמה לא כתב דבה בדיקת הסכין ש"מ דבדיקה היא בכל האצבעות ויש לדחות זה די"ל דכ' כן על שם אמה דשמו אמה עבור אמות הבנין. דעיין שס בתוס' דהקשו דהו"ל לומר ג"כ זה בוהן ולא גודל ותמי' עוד דלזה אינם צריכים להיות מחולקים וא"כ לפ"ז י"ל דמש"ה לא אמר דאמה לבדיקת הסכין דלזה אינה צריכה להיות מחולקה אבל למתן בהונות צריכה להיות מחולקה משום דצריך ליתן על כל הבוהן אע"ג דבדיעבד יצא אם לא נתן על כל הבוהן דעל מקצתו נמי נקרא על הבוהן אבל לכתחלה צריך על כל הבוהן וא"כ גם על צדי הבוהן צריך ליתן ומשו"ה חלוקין ומתורץ קושית התוס':

ועכ"פ בהא סליקנא דשוחט שאינו בודק ג"כ אבישרא מעבירין כי הבדיקה צריכה אבישרא ואטופרא וכל האצבעות כשירות לבדיקה ולכתחילה יבדוק באצבע האמה אם גם בו יש לו הרגש גדול ואין בו גריעותא כנ"ל:

עצם א' ושברו וחזר ושברו חייב וא"כ ה"ה בשם שנמחק מקצתו חייב במוחק הנשאר דהוי כשבר עצם וחזר ושבר ודלא כמו שחשב בבני יונה בסי' רע"ו לומר דמסרס ומחמץ הוי ב' כתובים הבאים כא' עיין שבת קי"א ועיין במה שכתבתי בספרי אניה דיונה בה' ס"ת סי' רע"ו פ' ל"א סי' ג' במאיל המלאים:

ויש בזה ליישב קושית התוס' בפסחים דף פ"ה ד"ה כשהוא דהקשו דאיך ס"ד דעשה דוחה ל"ת הא אפסר לקיים שניהם ע"י גומרתא דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם ולכאורה דבריהם תמוהים הא אצטריך קרא בהמתין מלאכול הפסח עד סמוך לחצות ואי ימתין עד שישרוף העצם יהיה חצות ויפסל וה"א דמותר לשבור דעשה דוחה ל"ת קמ"ל אלא די"ל דהתו' היו סוברי' דמחמץ וסירוס הוי ב' כתובים הבאים כא' וא"כ בשובר אחר שובר פטור וא"כ אפילו בסמוך לחצות הרי יכול לשרוף העצם עד כדי חגירת צפורן ואח"כ יכול לשבור דהוי כשובר אחר שובר ופטור ושפיר הקשו אמנם אחרי שבארנו פה מירושלמי דבשובר אחר שובר חייב נפל קושית התוס' ודוק:

והשתא לפ"ז מבואר דלא הוי מחמץ וסירוס ב' כתובים דאל"כ למה לי ועצם לא תשברו בפסח שני ואי דה"א דעשה דוחה ל"ת הא אפשר לקיים שניהם ע"י גומרתא ואי בהמתין עד סמוך לחצות הא אפשר עכ"פ לשרוף עד חגירת לשיטת הירושלמי הנ"ל והוי תו שובר אחר שובר ופטור אלא ודאי דחייב ודוק:

ע"ב מעתה לעולם אינו חייב עד שיטול אבן וירסס עיין בש"ק ולפענ"ד נראה דאינהו ילפי ליה דהא דאינו חייב עד שישבור במקום כשר הוא מדכתיב בו ואתי' בו יתירה להורות דצריך שישבור דוקא בעוד פסח בו דהיינו שבמקום השבירה ולפיכך פריך דאי ילפינן ליה מבו א"כ נימא ג"כ דאתי' דצריך להיות דבוק כל הפסח בו בשעת השבירה ואינו חייב כ"א עד שיטול אבן וירסס עצם בו. א"נ איכא לפרש דמקשה דלפ"ז אי אינו שובר במקום הבשר אינו חייב א"כ לפ"ז ע"כ הוי התראת ספק דשמא לא ישביר במקום הבשר ולפ"ז לא משכחת דמחייב אלא דנוטל אבן ומרסס בו האבר במקום הבשר שסביבו:

עצם לחייב על כל עצם ועצם ועיין בק"ע דדייק מדלא כתיב ועצמות ולפ"ז מתורץ קושית הגאון מוה' אברהם ברודא דהבאתי לעיל בהלכה יוד דאי קרא לרשות אתי מדוע כתיב עצם ודוק:

עיין בש"ק בד"ה אפילו צפורן דתמה על הרמב"ם דהשמיט האי דין דפגימת צפורן אסור בפסח ולפענ"ד נראה דודאי הא דאמר הירושלמי דפגימה אוסר היינו היכא דהשבירה היתה חוץ לבשר ובאמת ס"ל לירושלמי דר"י ור"ל תרווייהו אמרו דצריך להיות בעצם שיש בו בשר ובמקום הבשר לפיכך קאמר דאפילו לא הגיע השבירה אל מקום הבשר כ"א כחגירת צפורן אפ"ה חייב אבל בודאי אלו לא היה שבר כלל רק חגירת צפורן מה"ת לחייב דאין זה שבירה וא"כ לפ"ז כיון דבבבלי דף פד פליג בזה אירושלמי ואיתא דפליגי ר"י ור"ל וס"ל לר"ל דצריך להיות השבירה דוקא במקום בשר מש"ה אמר ר"ל לשיטתו ג"כ במס' חולין דף יד דחגירת צפורן אוסר והיינו אם השבירה הוא חוץ למקום הבשר אלא דבמקום הבשר נוגע השבירה רק בחגירת צפורן אפ"ה חייב אבל לדינא דקיי"ל כר"י בבבלי דחייב אפילו שלא במקום הבשר א"כ לא בעי אפילו חגירת צפורן בעצם שתחת הבשר וא"כ הרמב"ם דפוסק בפ' יו"ד ה' י"ג כר"י שפיר השמיט האי דין כנ"ל ועיין בש"י במ"ש בסתירת לשון הרמב"ם אמנם אנכי בחדושי ליו"ד העלתי בדברי הרשב"א שם שכתב די"א דקי"ל כר"ח דאף פגימת סכין בשיעור חגירת צפורן והרשב"א הקשה עליהם מכל הנהו דלעיל דבדקו אריש לישנא ומהא דבעי ר"א דמי' לסאסאה והיה נראה לומר דודאי הנהו פוסקים ס"ל ג"כ דאחודה ממש אפילו פחות מחגירת צפורן אוסר אמנם אינהו אמרו במן הצדדין הואיל ועכ"פ בית השחיטה מרוח רוח וא"כ אף שאנו

מחמירין מ"מ בכה"ג היכא דהפגימה היא פחות מכדי ח"צ יש להכשיר ור"ח דאמר אף פגימת סכין איירי ג"כ במן הצדדין ומש"ה שפיר פריך הגמרא ואידך דודאי אין סברי לומר דאפילו מן הצדדין יפסול פגימה כ"ש ומש"ה נמי אתי שפיר הנהו דבדקי בשמשא איך היו יכולין לבדוק בצדדין כן אמנם לפמ"ש ניחא דבצדדין סברו דבעית חגירת צפורן רק אחודה בדקו כן וא"כ מיושב לפ"ז שיטת הרמב"ם דהא דכתב דפגימת המזבח הוא כפגימת הסכין חגירת צפורן היינו בצדדין אלא דלפ"ז קשה אכתי מאי פריך שם בסוגי' ואידך לשני דאיהו ס"ל דשיעור פגימת חודה היא בכ"ש וכ"ת לחשוב פגימת הסכין בצדדין דלמא ס"ל כר"י דאתלת רוחתא לא צריך ולכאורה היה מקום לומר דבאמת ר"י דאמר אג' רוחתא לא צריך היינו ג"כ בדיקה אבישרא אבל אטופרא צריך דעכ"פ ח"צ הוי פגימה אלא דמייתי ראיה דיש להקל במן הצדדין הואיל ועכ"פ מרוח רוח כנ"ל לפום רהיטא וצ"ע ובחדושי ליו"ד הארכתי בענין:

עצם לחייב על כל עצם ועצם עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד דהכוונה הוא כדאיתא בברייתא דף פ"ה בבבלי מדכתיב שנית ועצם לא תשברו בו בפסח שני אתי' להורות דאפילו עצם שיש בו מוח נמי חייב דה"א דאתי' עשה ודוחה ל"ת וזה הוא דקאמר הירושלמי מדכתיב שנית ועצם לא תשברו בו הוא לחייב על כל עצם ועצם אפילו ביש בו מוח ודוק:

אמנם אי הפשט הוא כן לא שייך דברי הירושלמי עליו במה שאמר אח"כ הדא דתימר ע"כ נראה דהירושלמי דריש מדכתיב עוד פעם ועצם לא תשברו זה אתי' לחייב על כל עצם ועצם מלקות לזה אמר אח"כ הדא דתימר בהתראה אחת לזה בא הפסוק דאפילו הכי חייב על כל א' וח' אבל בב' התראות חייב אפילו שובר אחר שובר בעצם א' ודוק ודע דהתוס' הקשו למה לי קרא לעצם שיש בו מוח תיפוק לי' דאפשר לקיים שניהם דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם ולפענ"ד לק"מ דאיצטריך קרא כגון דהמתין עד חצות לראב"ע או עד עלות השחר לרבנן וא"כ אי ימתין עד שישרוף העצם יהיה נותר וא"כ בכה"ג ה"א דמותר לשברו דאתי' עשה ודוחה ל"ת ודוק אלא נראה דאפ"ה מקשו שפיר דהתוס' קאי הכא בשיטת התוס' בעירובין דף כ' ע"א דהיכא דבא ע"י פשיעה לא אמרינן דאתי' עשה ודוחה ל"ת וא"כ במ"נ אם לא המתין עד חצות הרי אכתי אפשר לקיים שניהם ואי בהמתין עד חצות אם כן בא הדבר ע"י פשיעה וג"כ תו אינו דוחה ודו"ק:

ר' ירמיה בעי לית הדא פליגי על רשב"ל פי' דקתני במתני' דהשובר בטמא אינו סופג את המ' משמע דוק' שאינו לוקה הא לאסור אוסר והא ע"כ יליף ליה מדכתיב בו בכשר ולא בפסול ואפ"ה אמר דוק' ללקות אינו לוקה הא לאסור אסור א"כ ה"ה נמי הא דאמר

דאינו חייב עד שישבור עצם שיש עליו בשר וממקום בשר הוא ג"כ מדכתיב בו וע"כ מבו דכתיב בפסח שני יליף א"כ צריכין ג"כ לומר כן דדוק' ללקות אינו לוקה באין עליו בשר אבל לאסור אסור ומדוע אמר ר"ל דעצם שאין עליו בשר מותר לשברו לכתחילה כנ"ל לפרש וא"צ להגיה ודוק:

ועיין מ"ש לעיל בד"ה מעתה:

והא תנינן העצמות והגידין עיין בק"ע דמגיה ולפענ"ד א"צ להגיה רק הקושי' היא אמאי ישרוף העצמות ישברם כיון דלית עלייהו בשר ומתרץ מפני המוח ומאי שהקשה ויחלוץ בשר מן העצם ויקוץ קאי אסיפ' אבר שיצא מקצתו ודוק וא"צ להגי' אלא דמ"מ צ"ע מאי פריך ויחלוץ בשר מן העצם הא אי אפשר לצמצם וא"כ אולי יחתוך למעלה יותר ויהיה חייב משום שבירתו:

הלכה יב

ר' סימון וכו' עיין מ"ש לקמן בסוף פ' ערבי פסחים מזה:

מן מה דאנא תמין רבנן שלחין סנדלהן וכן מבואר ג"כ בבבלי דמתרץ הא בשערי ירושלים והא בשערי עזרה ולא משני בשערי הר הבית ש"מ דאינהו נמי לא נתקדשו כסוגין פה:

אם עובי חומה קדשה כ"ש חלון וקשה לי דלמא לא זו אף זו קתני ונראה מזה ראי' לשיטת התוס' ר"פ האיש מקדש בד"ה האיש מקדש דבב' תיבות לא שייך לא זו אף זו אלא דצ"ע לפ"ז אדברי התוס' ישנים רא"ש ור"נ בפ' ג' דנדרים דכתבו על המשנה דנודרין להרגין וחרמין דהוא לא זו אף זו אע"ג דהוי ב' תיבות וצ"ע באמת אמ"ש התוס' בעירוכין דף כ"ט ע"ב בד"ה נרה דהו"ל לא זו אף זו יש לתרץ דשאני התם דכתיב עכ"פ או במשנה אבל מהרגין וחרמין קשה ועוד יש לעיין מיומא דף פ"ד ע"ב תוס' ד"ה מכבין ומפסיקין מפני הדלקה ומסיק שם התו' דהוי לא זו אף זו וקשה הא בב' תיבות לא שייך לא זו אף זו:

דף כח **תני** בשם ר"י מחילות שתחת ההיכל חול עיין בשער המלך ה' בית הבחירה פ"ו ה' ט' שהאריך והביא דעת בעל דרך הקודש דמחילות הפתוחות להר הבית יש להם דין הר הבית אמנם מרש"י בסוגי' פה דף פ"ו ד"ה כי אמרה ר"י והמפורש פ"ק דתמיד מבואר בהדי' דאפילו קדושת הר הבית אין להם ובעל קרי מותר לכנס בהן אמנם לפענ"ד נראה מלשון הש"ס ראיה לדברי בעל דרך הקודש והוא דמתחילה משני הגמ' כי אמר ר"י בפתוחות להר הבית ולא אמר הלשון בפתוחות לחול ואח"כ אדברי ר"י מתרץ הגמ' כי תני' האי שפתוחות לחול אלא ודאי דהוא דהדבר דר"י דאמר בהדי' שמחילה שתחת ההיכל חול משמע ממש חול לזה מתרץ שפתוחות לחול אפילו לחוץ להר הבית אבל

אי היו פתוחות להר הבית לא היו חול אלא היו דינם כהר הבית משא"כ אר"י דאמר סתם מחילות לא נתקדשו ולא אמר מחילות המה חול משום דבאמת המחילות היכ' דפתוחות להר הבית עכ"פ קדושת הר הבית יש להם ואיירי שפתוחות להר הבית ומש"ה מתרץ שפתוחות להר הבית ומש"ה אמר לא נתקדשו אע"פ שהמה תחת ההיכל אפ"ה לא נתקדשו בקדושת ההיכל רק אי פתוחים להר הבית דינם כהר הבית:

הלכה יג

כשתי זתים חייב שתים עיין בק"ע דמפרש דהוא לענין לעבור בב' לאוין ירצה אבל לא לענין מלקות דהו"ל לאו שבכללות ועיין בבבלי דף מ"א ע"ב בענין נא ומבושל ובתוס' ד"ה חדא מיהא לקי ועיין במס' סנהדרין דף ס"ג תוס' ד"ה על כולן אינו לוקה ויש לעיין אמאי לוקין בשורף עצי הקודש ומוחק השם ונותץ אבן ממזבח ואזהרה מלא תעשון ועיין פסחים דף מ"ה הא הו"ל לאו שבכללות ועיין ברמב"ם ה' עכו"ם פ"ג ה"ט ובראב"ד ובפ' י"א ה"א בכ"מ ד"ה וכל העולה ולפ"ז מיושב קושיתי הנ"ל ועיין שם בה' ט"ו בכ"מ ובפ' י"ב ה' י"ד ועיין חולין דף פי ע"ב תוס' ד"ה ולילקי ובתוס' דף פ"ב ע"ב ד"ה הזורע ויש מזה סתירה לדברי הכ"מ הנ"ל ובחדושי הארכתי בענין הרבה בזה וכאן רק רמוז רמזתי ועיין במסכת מנחות דף נ"ח ובמנחת כהן האריך שם:

ר"ש אומר אף אוכליו אוכלין אותו בב' מקומות וכו' מלשון זה משמע דמודה ר"ש ג"כ דאוכלין אותו בב' חבורות אלא דמתיר לאוכלו אפילו בב' מקומות אלא דמוקי בבית א' יאכל היינו דאחר שחלקו כל חבורה של פסח קודם האכילה והתחילו כל כת לאכול ב"ע ששוב אינם רשאים תו לחלק וכדאמר בהדי' אח"כ הכל מודים בתחילה שהם חולקים ודוק והשת' לפ"ז משמע לת"ק דמתיר לאכול בב' חבורות ה"ה אחר שהתחילו ונטלו כל חבורה חלקם נמי מתירין לחלק ועיין מ"ש התוס' בבבלי דף פ"ו ע"ב ד"ה ומר סבר:

ר"ח בר בא למה לי כר"ש נראה לכאורה דהא דאמר לעיל יחיד שהוציא הזית חייב ב' ג' פטור וע"כ הא דא' חייב הוא משום דא' אינו נקר' חבורה ב"ע ודוק' ב' וג' נקראין חבורה ומשום כן אינם עוברין משום לא תוציא מן הבשר חוצה כיון דהמה חבורה ב"ע אלא דאפ"ה חייבים בעשה דעכ"פ לא אכלו במקום א' ולר"ש דמתיר בב' מקומות אם כן אפילו עשה ליכ' לדידיה וא"כ לפ"ז צ"ע מאי מקשה לרבנן אפילו בעשה לא יהיו הרי עכ"פ לא אכלו בבית א'. ע"כ נראה דמקשה דקאמרת אלא שהם ע ברים בעשה דמשמע שאינם רשאים לאכול אלו זיתים דאם יאכלוהו עוברים דבבית א' יאכל לזה מקשה דעכ"פ יהיה מותרין דנימ' דאתי עשה דאכילה וידחה עשה דבבית א' יאכל וכ"ת מאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה א"ל דזה הוי רק לאו הבא מכלל עשה דמשמע בבית

א' ולא בב' מקומות וא"כ אתי' גמורה ודוחה אותו והוא ע"פ מ"ש הרשב"א בפ' ר"א דמילה ועיין מ"ש לעיל בדף ג' בד"ה ירושלמי לא תעשה ודוק:

תמן אמרו דר"ש היא וצ"ע הא לר"ש מותר לאכלו בב' מקומות' וא"כ משמע דאיהו מותר לילך אצלם ולאכול אח"כ עמהם ומכ"ש דבבבלי משמע דלר"ש אסור לאכלו בב' חבורות וא"כ אדרבה צריך לישב אצלו או הוא לילך אצלם ונראה דיש להגיה וצ"ל תמן אמרו דר"י היא וכן הוא באמת זה הברייתי' בבבלי אחר דברי ר"י כנ"ל לפום רהיטא:

ורבנן אומרין אתם עוקרין את חלקן יש לעיין לדעת הרשב"א הנ"ל יבוא עשה דאכילת פסח וידחה הלאו הבא מכלל עשה י"ל דאיירי באפשר לאכול במקומם ע"י הדחק וס"ל לרבנן דצריכין לדחוק ולאכול במקומם ודוק:

הדא אמרה כיון שהוציאו פסלה עיין בש"ק שהניח בצ"ע אמנם עיין בשער המלך ריש ה' קרבן פסח שהקשה ג"כ קושי' זו ותירץ דמחמץ אחר מחמץ היינו מעשה אחרת כמו עריכה אחר לישה כמ"ש רש"י שם משא"כ כאן במוציא אחר מוציא דהכל מעשה א'. וצ"ע מרש"י שם דף נ"ו ד"ה ערך חברי' ואפה הוא דמחייב האופה ג"כ אעריכה אע"ג דהכל מעשה א' וצ"ע א"כ נראה דליתא לסברתו אמנם לפענ"ד נראה דכמו דגלתה לנו תורה גבי שבירת עצם בו בכשר ולא בפסול אע"ג דבמחמץ אחר מחמץ חייב א"כ אמרינן ה"ה ג"כ במוציא כיון דאיפסל תו אינו מחייב אח"כ ג"כ שנית משום הוצאה והרי בקרא כתיב לא תוציא מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו וקאי האי בו גם אדלעיל הא דלא תוציא הוא דווק' בכשר אבל לא בפסול ודוק כי נכון הוא. שוב נפלה בדעתי דעכ"פ צ"ע דהרי הרמב"ם פוסק בפרק יו"ד מה' הנ"ל דהיכא דהיה לו שעת הכושר יש בו משום שבירת עצם וכר' יעקב וא"כ עכ"פ הדרה הקושיא לדוכתה ודוק:

אבל התחילו אלו ונטמא א' מהן לא זכו וכו' ויש לעיין אמאי וגם יש לתמוה דהפוסקים השמיטו דין זה וצ"ע:

פרק ח האשה

עברה וילדה עד שלא הביאה ב' שערות היא ובנה מתים ויש לעיין מסנהדרין דף ס"ט דבת שבע אולידה בשית אפי' וצ"ל דס"ל כב"ה שם דלא ילפינן דורות אחרונים מראשונים אמנם עכ"פ הרי קאי על התורה וצ"ע:

ע"ב **וחרשת** לית את יכול דכתיב ואמרה האשה אמן אמן עיין בש"ק מה שתירץ וצ"ע הלא עכ"פ היה יכול לתרץ כגון שמתחלה כשנסתרה לא היתה שוטה ואח"כ נשתטית וא"כ שפיר לא הוי אנוסה וצ"ל דאפ"ה אינה שותת דכיון דאח"כ נשתטית חיישינן דלמא גם מתחלה היתה שוטית:

אמנם לפענ"ד נראה דבלא"ה לק"מ דגם בשוטית לא שייך שבועה וגם ואמרה אמן אמן כיון דאין בה דעת וצ"ע וע"כ צ"ל דהא דמתרץ הירושלמי דכתיב ואמרה האשה אמן אמן הכונה משום דאינה בת דעת דליכא לתרץ משום דאינה באמירה ודיבור הלא שבועה בכתב הוי ג"כ שבועה וא"כ הרי יכולה לענות בכתב אלא די"ל דשאני חרשית כיון דאינה ראוי לישבע בפירוש הוי אינה ראוי לבילה ועוד לפי מה שתירץ התוס' בגטין דף ע"א ד"ה והא דמחלקו בין היכא דכתיב ואמר ואמרה דודאי הוי כפה ממש שוב מצאתי בנ"ב מה"ק סי' ס"ו שהאריך בענין שבועה בכתב:

דף כח ע"ב **דכתיב** ושמחת אתה וביתך וי"ל א"כ לפ"ז הדר' קושי' לדוכתה איולדת דקתני במתניתין דנדרים דף ל"ה ע"ב ומקריב עליו קיני יולדת וליכא לתרץ שכן אדם מפריש על אשתו חרשת דשני' אשתו דכתיב ושמחת אתה וביתך וע"ש היטב בסוגיא כי קצרתי ויש לישב ודוק:

דף כט ע"א **והא** תנינן כל מצות עשה שזמן גרמא עיין בש"ק מה דתמה ולפענ"ד לק"מ דהכי מקשה דאיך תני במתני' סתם כל מצות עשה שזמן גרמא נשים פטורות דהא איכא מצה דג"כ זמן גרמא ואפ"ה חייבות לזה מתרץ דחומר היא עשה זו דכח ל"ת יש בה ודוק אמנם בבבלי בקדושין מקשה ג"כ משמחה והקהל דנשים חייבות אע"ג דהוי מ"ע שהזמן גרמא ומתרץ דאין למדין מן הכללות עיין שם דף ל"ז ע"א:

חומר היא מ"ע שהיא באה מכח ל"ת ועיי' בש"ק ולפענ"ד לחלק דשאני במצה דכתיב הל"ת קודמת לפיכך עשה שאחריה כחק ל"ת יש בה וכן דייק לשון הירושלמי שהיא באה מכח ל"ת ודוק משא"כ ב"יט דעשה דשבתון כתיב גבי ר"ה וכתיב קודם הל"ת ומשום כן לא שייך לומר דכח ל"ת יש בו ואדרבה מש"ה אקדמה הקרא ודוק ועיין במה שהארכתי במס' ר"ה דף א' ע"ב ובמה שכתבתי שם בענין עד הביאכם דהוי עשה וא"כ בנשים ליכא זו העשה דהוי זמן גרמא ולפי הירושלמי פה שני' דסמוכה ללאו ומה שהקשה עוד בש"ק אמה שהקשו התוס' ל"ל וכו' דלפום סוגין לק"מ נראה לפענ"ד דלפי מה שהעלתי בדבור הקדו, דפשט הסוגיא הוא דמקשה איך תני סתם במתני' כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות כיון דאיכ' מצה ועל זה תירץ דשני' מצה אם כן לפי זה הבבלי ע"כ לא ס"ל סברת הירושלמי כיון דמקשה ממצה ודוק. ונפלה לפי זה גם כן הקושי' הקודמת של הש"ק כיון דבבלי לית להו האי סברה ונראה ליתן טעם לשיטת הבבלי דלא ס"ל כתירץ הירושלמי דאם כן תקשה אם כן יהיה נשים גם כן חייבות בספירת העומר אף על גב דהו"ל מ"ע שהזמן גרמא כיון דסמיך לקרא דלחם וקלוי וכרמל

לא תאכלו אלא דזה תלי' אי ספירת העומר דאוריי' ובאמת רוב הפוסקים לא ס"ל דספירה דאוריי' ועיין בטור:

ודע דעלתה ברעיוני לומר בחולה שאין לו לברך על הספירה רק אדם אחר יוציאו בברכה משום דהתוס' הקשו במנחות גבי זבה דכתיב וספרה לה תברך ותרצו שמא תסתור ועיין במשנה דפסחים דעל חולה וזקן אין שוחטין את הפסח ב"ע שמא יבואו לידי פסול אם כן ה"ה גם כן דאין לברך שמא ימות והוי דומה למ"ש התוס' שמא תסתור כנ"ל לפום רהיטא כעת

איש שה לבית אבות כ"ש לבית נראה בעיני דדרש ליה לבית אבות. כל שהו לבית אפילו אשה אם כן איתר תו שה לבית להורות אפי' פסח שני נמי שוחטין על אשה לבדה ואם כן פליגי בהאי קרא דלר' מאיר משמע איש שה לבית אבות לבית אב ממש ואצטריך אחר כך לבית לרבות אפי' על אשה בלבדה נמי שוחטין ור"י דריש לבית אבות אפילו מקצת בית אבות ואם כן ידעינן ממילא דשוחטין על אשה בלבד ואיתר שהם לבית לרבות אפסח שני ועיין מ"ש לעיל בדף כ"ו ע"ב בענין מדמה:

אלא דמ"מ צ"ע מנ"ל לר"י הא אצטריך שה לבית ללמד שאדם שוחט על בנו ובתו הקטנים בין מדעתן בין שלא מדעתן כדרשה דר"ז שה לבית מ"מ כדאיתא בבבלי דף פ"ח ע"א ועיין בתו' שם דאע"ג דאסור לספות לקטן בידים מ"מ היכ' דאיכ' חינוך מצוה שרי ומשום הכי הותר כאן ליתום לאכול ולכאורה נראה דהר"נ והרשב"א בנדרים דף ל"ג ע"א בהא דמשני בקטן דהקשה הא הוי קטן אוכל נבילות ותירץ דעכ"פ אסור לספות בידים ולכאורה נראה כאלו חולקים אסברת התוס' פה דהעלו דבחינוך מצוה שרי אפילו לספות אם כן הרי הלמוד התם בודאי הוי כחנוך מצוה וכדברי הר"נ זה כתב גם כן הרשב"א שם. אמנם באמת יש לחלק דשאני התם דהרי יכול ללמוד מקרא מאדם אחר א"כ שפיר אסור אף על גב דהוי כחינוך מצוה מ"מ ילמוד מאחר משא"כ כאן דמיירי דאיהו לא נמנה אפסח רק אפטרופסים שחטו עליו שפיר כתבו דאי נימא דאסור לספות ליה אם כן יתבטל מהמצוה לגמרי ודוק:

שני' היא שהדבר מסויים שלא יקבע הדבר חובה עיין בק"ע דהכונה הוא דיקבעו חובה דכמו דאין עושין חבורה של נשים ועבדים כך אין עושין ג"כ חבורה של נשים וזכרים ודוחק ואפשר לומר דודאי אי יעשו חבורה של נשים לבד בודאי אינהו ישחטו ג"כ ויקבעו הדבר חובה דיהיה נשים שוחטות ובאמת דוק' בפסח יהיו רשאים לשחוט כיון דכהנים עומדים על גביהם כדתנן שחט ישראל וקבל הכהן וא"כ הכהן יהיה עומד על גבה ויראה שלא תתעלף משא"כ בשאר שחיטה דאין אדם עומד על גבה איכ' למיחש

שמא תתעלף כמ"ש הגהות המיימונית דטעם דהל' א"י דכתב דאין נשים שוחטת לכתחילה משום שמא יתעלפו ועיין בפלתי סי' א' מה דמתרץ על קושית התוס' מריש פ' כל הפסולים דשאני קדשים דכהן עומד על גבה ויש עכ"פ מכאן ראיה להלכות ארץ ישראל ועיין מ"ש בחדושי לחולין:

מתני' ביתום קטן אבל ביתום גדול נעשה כממנה עצמו על ב' פסחי' דתני ר"ח הממנה עצמו על ב' פסחי' כאחת אוכל מאיזה שנשחט ראשון ועיין בסוגי' דבבלי פ"ח ע"ב דמוקי למתני' דוקא במלך ומלכה יע"ש היטבי אמנם נראה דהירושלמי מוקי למתני' דס"ל יש ברירה אלא דאפ"ה ביתום יאכל מנשחט משום דהוי כממנה על ב' פסחים וס"ל לר"ח דאע"ג דיש ברירה אפ"ה יאכל מן הנשחט ראשון דעכ"פ אומדין דעתו דעל הנשחט ראשון היתה דעתו יותר קרובה וא"כ לכתחילה בודאי יאכלו מן הראשון וא"כ גבי יתום דקתני יאכל במקום שהוא רוצה מש"ה מוקי לה ביתום קטן ועיין בבבלי דמוקי מתניתין דשחט גדי וטלה דוק' במלך ומלכה והירושלמי לא ניחא ליה בהאי תירץ ועיין מה שאכתוב מזה לקמן:

פעמים שהוא נמנה על ג' פסחים וכו' נראה דהכונה דכיון דשחררו א' יכול לומר איני משלים עבורך וע"כ צריך למשוך ידו מפסח עד שימצא חבורה שיקחו אותו בזול יותר או שיתנו לו על חלקו במתנה ואי תו ג"כ אינך שחרר אותו א"כ ג"כ אינך יאמר דאינו משלים עבורו וצריך למשוך ג"כ מפסח עד שימצא חבורה שימנה אותו בחנם או שיתן לו א' מעות ודוק:

מעתה לא ימנה על הפסח שמא ימלך רבו וישחררו ונמצא הקדש פסול מעורב וכו' ותמהני מ"ש מאונן ועפקח את הגל לקמן במתני' דדוק' ב"ע אין שוחטין עליהם אבל עם חבורה שוחטין עליהם וצ"ע:

מה צריכה ליה שלא מדעת רבו והנה הרמב"ם השמיט כל הדינים הללו וצ"ע ודע דנראה דזה תלי' בדברי הירושלמי הביא הר"ש פ' א' משנה א' דתרומות דהא דקאמר אתם ולא אפטרופסין מהא דתנן השותפין שתרמו ותירץ כאן למעשה כאן להלכה ומפרש הר"ש הואיל ושותפין אין מקפידים משו"ה בדיעבד מהני אע"ג דדרשינן מה אתם לדעתיכם יע"ש וא"כ ה"ה כאן יש לדמות לזה ודוק:

ר"ח בשם ר"י מי שחציו עבד וחציו בן חורין קדש אשה אין חוששין לקדושיו ועיין בש"ק מה שתמה בשם המ"ל ועיין מה שתירץ דאיירי שקדש חציה שפחה וחציה ב"ח כמותו ובכה"ג חוששין לקדושיו ותמהני לפ"ז דא"כ גם גרושיו הוי גירושין וחוששין להם וצ"ע ודע דהתו' בפ' השולח האריכו להקשות על המתניתין דאמרו ב"ש תקנתם את

רבו וא"ע לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול דאפילו לישא שפחה נמי אינו מקיים דעבד אין לו חייס יע"ש מה שדחקו ולפענ"ד נראה דיש לתרץ דאלו היה יכול לישא שפחה היה אפשר לקיים כגון דישא ג"כ חציה ב"ח ובכה"ג מקיים פרו ורבו וראיה ממתניתין דיבמות פ' כיצד דקתני מי שיש לו בנו מכל מקום וכו' ובנו הוי לכל דבר חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה משמע הא הוי חציה שפחה וחציה בת חורין הוי בנו ואם כן לפי זה היה יכול לישא חציה שפחה וחציה בת חורין ודוק ועיין בירושלמי שם דקאמר אפילו לפריה ורביה הביאו המ"ל כאן באמת דבריו צ"ע מה שכתב בפירושו דהאי ירושלמי:

ודע דמה שמתרץ במ"ל דהא דאמר גירש אין חוששין לגירושיו היינו אם קבל גט לאשה מיד בעלה אינו נעשה שליח ומשום הכי אין חוששין לקבלות והיינו אין חוששין לגירושיו דקאמר יש לפקפק גם כן דהרי עיקר הטעם הוא משום דאינו בתורת גיטין וקדושין אם כן לפי זה בחצי עבד וחצי בן חורין הרי איכא בתורת גיטין וקידושין בחציה שפחה וחציה ב"ח אלא דתלי' זה הפירוש בפירוש קמא דקאמר דאי אמרינן דאם גירש חציה שפחה וחציה בת חורין דאין חוששין לגירושיו אם כן תו אינו בתורת גירושין אם כן ממילא גם כן אינו נעשה שליח ודוק:

אמנם במ"ל תמה בלא"ה שם איך מדמה שמואל לר"י ולפענ"ד נראה דברי הירושלמי כפשוטו דפלוגתא דר"י ושמואל הוא דשמואל דריש כי יקח איש אשה איש אפילו מקצת איש כמו שדרשינן בגמ' דחולין ר"פ אותו ואת בנו שה אפילו מקצת שה ה"ה כאן כי יקח איש אשה אפילו מקצת איש דהיינו אפילו הוא רק חציו בן חורין ומש"ה אמר דחוששין לגירושיו וה"ה לקדושיו ור"י דריש להיפך איש עד שיהיה איש שלם ולא מקצת איש ומש"ה אמר דאין חוששין לקדושיו והא דאמר דאין חוששין לגירושיו היינו דלא נימא דהוי עכ"פ ריח הגט כדאית' בריש פ' המגרש קמ"ל משום דכיון דאין חוששין לקדושיו כלל וכלל הוי הקדושין והגירושין כמאן דליתא לזה שפיר קאמר הירושלמי דתלי' פלוגתייהו בפלוגתא דר"י וחכמים דשמואל דסובר איש אפילו מקצת איש סובר כר"י דאמר גם כן מאחיו אפילו מקצת אחיו ור"י דאמר איש כל איש במשמע סובר כחכמים דס"ל מאחיו כל אחיו במשמע:

ודע דהמ"ל דמתרץ דאיירי בקידש חציה שפחה וחציה בת חורין דבכה"ג תפסו קדושין תמהני מדוע לא מתרץ כפשוטו דאיירי בקדש ממזרת וכמ"ש התוס' בגיטין פ' השולח דחצי עבד וחצי בן חורין מותר בממזרת אמנם לפי מה שדחיתי דבריו גם זה נדחה ועיין מה שכתבתי בחדושי למס' גיטין הנ"ל:

הלכה ב

ע"ב **תיפתר** ששכח רבו בין שחיטה לזריקה עיין בק"ע ובש"ק דמגיה גם בהא דמותיב חזקיה והא תנינן שכח רבן מגיה ולפענ"ד נראה לפרש כפשוטו והכונה תיפתר ששכח בין שחיטה לזריקה פי' ששכח רבו אי ידע הוא בין שחיטה לזריקה מה שאמר לו ומשום הכי הואיל והוי ספק דלמא ידע מש"ה פטור דלמא ידע בין שחיטה זריקה וכי אזדרק בכשרות אזדרק. לזה תקשה האי מרבנן ב' קושית א' והא תנינן שכח רבו מה אמר לו משמע דידע ששכח ממש וידע שלא ידע מה שאמר בין שחיטה לזריקה והוא מדקתני סתמא ועוד הא קתני רישא ישחוט גדי וטלה וכפירש הקונטרס ודוק:

ודע דעכ"פ צ"ע איך דייק מדרישא איירי קודם שחיטה סיפא נמי קודם שחיטה אם כן תקשה א"כ כר"נ נמי לא אתי דקודם שחיטה גם ר"נ מודה כמ"ש בש"ק וי"ל:

אמר ר"י הפרש קרבן ועיין ברמב"ם פ"ד מה' קרבן פסח ה' ט' וכתב הכ"מ דמימרה דירושלמי הוא כמ"ד בעלי חיים נדחים ותמהני מאי היינו כמ"ד הלא הוא ר' יוחנן ור"י ס"ל בהדי' בעלי חיים נדחים כדאי' בזבחים דף י"ב:

הלכה ג

בממנה אותו על פסחו ועל חגיגתו מעשה אירע בא' שנתן משכון לא' יריעות של ס"ת ונתנם לזונה באתננה ונפל הספק אי יריעות נאסרו תו משום אתנן זונה והנה לכאורה היה מקום לומר דאע"ג דבפנוי' לא שייך אתנן זונה כדכתב הרמב"ם בפ' ד' מה' אסורי המזבח דבפנויה אפי' היה כהן אתננה מותר מ"מ זה שייך היכא דלא היתה נדה משא"כ בפנויות שלנו שהמה נדות שפיר שייך אתנן אע"ג דהרמב"ם כתב דבאשת נדה אתננה מותר זה שייך דוקא באשתו נדה משא"כ בפנויה ועי'. אמנם מ"מ נראה דכיון דקיימ"ל בנתן לה מוקדשין לא הוי אתנן דכתיב לכל נדר פרט לדבר הנדור וכן פסק הרמב"ם וכסוגיין פה דאפי' מנה אותה על פסחו ועל חגיגתו א"כ ה"ה כאן כיון דיריעות המה דבר הנדור א"כ אין שם אתנן זונה חל עליו ועוד נראה בעיני כיון דלא הוי רק משכון הו"ל דבר שאינו שלו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא דזה תלי' אי בעל חוב קונה משכון וכיון דקיי"ל בישראל מישראל קונה משכון הי' משום זה מקום לאסור אמנם מטעם הנ"ל היה נראה להכשיר כן היה נראה לפענ"ד:

דף ל' **במקדיש** למחר עיין באו"ח סי' ש"ו מ"א ס"ק מ"א ס"ק ט"ו בד"ה כתב הישו"ש וכו' דמי טפי למקח וממכר כעה"ג ועיין בירושלמי פסחים פ"ח הלכה ג' דמתרץ במקדיש למחר אבל במקדיש להקריב ביומו שרי א"כ כאן נמי כיון דקונה המצות דיומי אינו דומה למקח וממכר ויש לישב בזה ג"כ קושיות המ"א בס"ק י"א דהקשה הא אין מקדישין ולפמ"ש י"ל דפוסק צדקה תיכף גופא ובכה"ג שרי כדברי הירושלמי:

במקדיש לב"ה כעה"ג שו"ע שם בסי' הנ"ל ס"ק י"א כתב הכלבו דוקא הקדש מזבח או לבדק הבית אסור ועיין בירושלמי פה דמתרץ דלהקדיש למזבח שרי:
אמר ר' שמי אפילו כמ"ד ועיין בק"ע דמגיה ועיין בש"ק דמתמה ג"כ דא"כ מאי פריך הגמ' בפסחים היאך מצי מקדיש אמנם לפענ"ד נראה דא"צ להגיה ואם כן ממילא נפלה קושיתו והכא פירושו דר"ש אמר אפילו כמ"ד במקדיש למחר אבל במקדיש להקריב בי"ט שרי מ"מ דוקא במקדיש בעזרה אבל לא בחוץ לעזרה:
והשתא לפ"ז תרוייהו דמקדיש להקריב ביומי וגם בעזרה ג"כ ואם כן התם דלא אסיק עדיין התירוץ לחלק בין חובות הקבוע להם זמן מקשה שפיר מקשה היאך מצי מקדיש ואע"ג דהוי בעזרה לזה מתרץ ליה כיון דהוי חובה הקבוע להם זמן אם כן הוי ליומי וגם בעזרה גופי' ושפיר שרי ודוק:
ויש לישב לפ"ז שם איזה דקדוק דמקשה ופסח בשבת היכא מצי מקדיש ולכאורה כיון דע"כ בפסח איירי אמאי הוצרך לומר ופסח כשבת וכו' היה די באמרו ובשבת היכא מצי מקדיש ליה אמנם לפי הנ"ל ניחא דיש לומר דהמקשן היה סבר דפסח כיון דאכילתו הוי בלילה אם כן לא נחשב כקרבן הקבוע ליומי דהוי כמקדיש לצורך הלילה וכלמחר דמי ומש"ה שפיר פריך דאם כן מה בכך דמקדישו בעזרה לזה מתרץ דאפ"ה כיון דעכ"פ זריקתו הוי ביומי הוי כקבוע ליה זמן ודוק ומה שתירץ בש"ק צע"ג:
נאמר כאן שה עיין בק"ע ועיין בבבלי דיליף ליה מדכתיב במכסת נפשות והדר תכוסו ואפשר דירושלמי לא ניחא ליה בהאי דרשה כיון דאצטריך תכוסו לשנות עליו לעכב בשחטו שלא למנויו כדאית' בבבלי דף ס"א ע"א:

הלכה ד

מתניתא אמרה כן ויש לעיין ומאי קושי' על רב הונא דלמא איהו ס"ל כר' יוסי ע"כ נראה לפענ"ד דהכי פרושו הפריש סתם דהיינו דהפריש הפסח סתם שלא לשום אדם לזה אמר רב הונא דהכל המה מנוייו לזה מקשה ר"ז דהרי מבואר מבריית' דאפילו לר' יוסי צריך להיות שלא יהיה נשאר בלא שום אדם שנמנה עליו ודוק לזה אמר הירושלמי אחר כך דהנפקותא הוא בהפריש פסחו ומשך ידו אח"כ ושוב נמנה אחר כך אחר עמו דלר"ה כשר אע"ג דנשאר מתחילה בלא בעלים שנמנו עליו אפילו הכי אינו פוסל ולר"ז פסול ודוק ובק"ע לא פירש כן וצ"ע:
ודע דיש לעיין דעכ"פ מבואר כאן דלר"י אפילו ב' הוי שיור ולר' יוסי אפילו א' אע"ג דכי ימעט כתיב ע"כ משמע דא' נמי מקר שיור כמ"ש בק"ע וצ"ע לפ"ז דאם כן איך כתב

התוס' במסכת מגילה פ"ק בד"ה ממעטין פי' שאין ששון כלל הא מבואר עכ"פ מקרא דוכי ימעט דעכ"פ צריך שיור] ועיין מ"א ריש ה' ט"ב:

נמנו עליו מאה בני אדם כאחת רב חנניה אמר יש כזית לכל אחד וא' כשר וכו' לכאורה נראה דרב חונה ס"ל בדאורייתא אין ברירה אבל ר"ז סבירא ליה דאמרינן ברירה אפילו בדאורייתא ואם כן לאותן שמגיע כזית יוצאין דהוברר הדבר דאינהו המנויין הוי ודוק ועיין בבלי דף ע"ח ע"ב ובתוס' שם:

הלכה ה

והזבה שוחטין עליה בשמיני עיין בברטנורה דכתב והוא שמסר קרבנותיו לב"ד ועיין בתוספת יו"ט ועיין בחדושי לעירובין בפ' ג' בסוגי' דשליח עושה שליחותו שם הארכתי ובניתי דיק על כל דברי הנ"ב מה"ק חא"ע סי' ב' ועיין בספרי תואר משה פרק ו':

הלכה ו

האונן עיין ברש"י דמפרש שמתו מוטל לפניו ועיין בתוי"ט שמתמה ע"ד רש"י ז"ל ולפענ"ד נראה דרש"י בא לתרץ ב' קושית א' דאם נקבר המת אמאי לא ישחט עליו בפני עצמו כיון דתו לא שייך שמא יטמא כמ"ש התוס' יו"ט שם ותו אמאי תני האונן בהא הידיעה ולא קתני אונן כמו דקתני ברישא זב ולא קתני הזב ע"כ מפרש רש"י ז"ל דהאונן דקתני היינו דקאי על האונן שהוא מדאורייתא והיינו האונן הידוע שמתו מוטל לפניו ובזה שייך שמא יטמא ומסולקים כל קושית התוי"ט מרש"י ז"ל ודוק ועיין בטהרת הקודש זבחים דף ק' ע"ב:

מתני' בשחבשו ישראל ועיין בבבלי דף צ"א תוס' ד"ה לא שם שתמו שסתרו דברי ר"י מבבלי לירושלמי ולפענ"ד נראה לתרץ דאין כאן סתירה כלל דבבלי מזכיר בית איסורין של עכו"ם וכאן אמר בשחבשוהו עכו"ם והוא דהירושלמי איירי דבית איסורין הוא של עכו"ם לזה אמר דהא דאמרינן דאפ"ה שוחטין עליהם בתוך אחרים עכ"פ הוא משום דאיירי דהחובשין שבתוכה המה ישראלים דהיינו הממונים בתוכה ומשום כן י"ל דיניחו לאכול משא"כ היכא דגם החובשים המה עכו"ם יש כאן ב' מעכבים מש"ה אפילו בתוך אחרים לא ישחטו עליהם לזה מייתי הירושלמי דכתיב אשר פיהם דבר שוא דהיינו השרים וכן וימינם ימין שקר דגם הממונים בתוכה המה ימין שקר ותרתי לרעותא אבל הגמרא קאמר דבבית איסורין של ישראל אזי אפילו ב"ע שוחטין עליהם משום שארית ישראל לא יעשו עולה ופשוט:

ועפ"ז מיושבים היטב דברי הרמב"ם בפ' ה' מה' ק"פ ה"ט ומסולקים תמיהת המ"ל דדייק בלשון הרמב"ם ותמצא מפורש כדברי ופשוט ועיין בצל"ח מה שתירץ ע"ד הרמב"ם הנ"ל. ע"ב **ישראל** ערל מזין עליו מה שתמה בש"ק ולפענ"ד הכי פרושו דקאי אמתני'

דלקמן דאמר ב"ה כל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר ומסקינן בבבלי דף צ"ב משום דגזרו שמא יטמא לשנה הבאה יע"ש וסברו דה"ה דגזרינן ישראל אטו נכרי וע"ז אמרו ולא הוינן אמרין כלו' וכדמסיק בבבלי שם דבישראלי ערל כ"ע מודים שטובל ואוכל את פסחו לערב ודוק שוב מצאתי זה בספר ש"י ועיין מ"ש שם על דברי התוי"ט בענין טבילת לטהרת הרגל ועיין בגמ' דר"ה וברמב"ם סוף ה' טומאת אוכלין ובטורי אבן ובספר יד אליה.

נאמר כאן ואז עיין בבבלי יבמות דף ע"א הג"ש בעינן אתר קצת אלא דנדרש בכל ענין ועיין לעיל דף י"ב הלכה ד' דבעי ירושלמי מילת בנו ושחיטת פסחו מי קודם ויליף ליה מדכתיב המול לו כל זכר יע"ש ויש לעיין לפ"ז לפי פשט הש"ק בד"ה ישראל אם כן אמאי הוצרכו לג"ש דאז אז כיון דמפשטיה דקרא משמע כן:

הלכה ז

פתר לה כר"א עיין בש"ק מה שתירץ ותירוצו נכון ויש עוד לתרץ דס"ל לגמ' דידן דהא דאמר ר"א דאין היחיד מכריע הוא הואיל וס"ל דאין שוחטין הפסח על היחיד משו"ה אין כח ליחיד ג"כ להכריע דלא אלים כחו כ"כ ואם כן ליכא לתרץ דר"י ס"ל כר"א כיון דר"י ס"ל דשוחטין על היחיד ודוק:

אין עושין חבורה של גרים מתוך שהם מקולקלים אין מדקדקין בו עיין בתוס' בבבלי מהא דקאמר שם להיפך מתוך שמדקדקין בו ולפענ"ד דהירושלמי איירי בזמן שישראל יושבים בשלוה ויש להם כל טוב בא"י אזי יש לחוש דלמא משום זבת חלב ודבש נתגיירו ושפיר חיישינן דמקולקלים אבל בבבלי בגרים שנתגיירו בזמן שישבו בלחץ ישראל בעריהם ואם כן בודאי לשם שמים נתגיירו וקמ"ל דאפ"ה אין עושין חבורה להם משום דלמא ידקדקו ביותר ועיין יבמות בבלי דף מ"ז דקאמר ס"ד משום טיבותא דא"י מגיירי ודוק:

הלכה ח

אבל אם נעשה אונן אחר כפרה כבר הורצה ויש לישב בזה הא דתני' ולאחותו מה ת"ל הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול' את בנו וקשה אמאי לא נקט לאכול את פסחו ולמול ואמאי נקט דוקא לשחוט אמנם לפי הירושלמי פה ניחא דאם הולך רק לאכול באמת יטמא כיון דנעשה אונן ובלא"ה אסור לאכול כיון דכבר הורצה וליכא כ"א עשה דואכלו את הבשר ודוק ועיין בתוס' זבחים דף ק' ע"ב ד"ה אמר ר"י פסח כדי נסבה שכתבו אבל היכא שמת קודם שישחטו אע"ג דהאכילה לא מעכבה אי לא שרית לאכלו לא מייתי וא"כ היכא שמת בין שחיטה לזריקה נפל זה הדבר והרי הירושלמי אומר פה מתני' בשנעשה אונן בין שחיטה לזריקה וע"כ צ"ל דעכ"פ הואיל ומתירין לו לעשות

הזריקה ולזרות ג"כ הדם עבורו מתירין לו ג"כ לאכול ופשוט ודע דהתוס' הקשו שם וז"ל ויש לתמוה דאמאי שרי ר"ש לשחוט ולזרוק אחר שמת לו מת והלא עכ"פ אנינות יום הוי דאורייתא ודל אכילה מהכי הלא עכ"פ הקרבה ביום אסור וכו' וכ"ת דאתי עשה דפסח ודחם לעשה דאנינות כשהוא שלם מביא א"כ היכא דייק מניה אנינות לילה דרבנן אפילו היא דאוריית' דחי' וראיתי בטהרות הקודש דתמה אדברי התוס' בזה ניהו דהא דעשה דפסח דוחה לעשה דאנינות הוא משום דפסח הוי עשה שיש בו כרת מ"מ אי אמרינן אנינות לילה דאורייתא איך תדחה כיון דהוי עשה ול"ת עשה דשלמים דכשהוא שלם מביא ול"ת דלא אכלתי באוני ממנו ודחק די"ל דס"ל לתוס' כמ"ש התוס' לעיל דף ל"ג דעשה דיש בו כרת דוחה אפילו ל"ת ועשה. והנה באמת יש לעיין אם היה להתוס' זה לסברה פשוטה סתרו דברי עצמם מה שכתבו בחולין ר"פ אותו ואת בנו בד"ה מניין שכתבו ואין לומר דאצטריך כגון אם צריך לפסח דלא נימא דאתי' עשה ודוחה לל"ת דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה ואי ס"ל לסברה פשוטה דהיכא דאיכא עשה שיש בו כרת דוחה לעשה ול"ת לא כתבו מידי כיון דפסח הוי עשה שיש בו כרת ודוק.

והיה נלפענ"ד לומר דודאי אין כונת התוס' פה דהואיל והוי עשה שיש בו כרת ידחה לעשה ול"ת אלא כונת התוס' כמ"ש לעיל בחדושי דף ג' יע"ש בשם הרשב"א דהא דאמרינן דאין עשה דוחה עשה הוא דוקא אם העשה השני' הוא כמוה ממש משא"כ היכא דהאינך הוה רק לאו הבא מכלל עשה דהוי כעשה אזי העשה דוחה אותה והשתא י"ל דהתוס' ס"ל דעכ"פ בכה"ג שפיר אמרינן דעשה גמורה שיש בה כרת דוחה עשה כזו אפילו עם ל"ת ודוק אלא דעכ"פ עדיין לא סרה התנגדות דבור התוס' דחולין הנ"ל לדברי תוס' פה דהרי גם עשה דמחוסר זמן הוה רק לאו הבא מכלל עשה ודוק אמנם באמת בחדושי עמדתי על דבור התוס' שם דבלא"ה קשה איך ס"ד דעשה דפסח ידחה הלאו דאו"ב הלא פסח הוי עשה דקודם הדבור ואינו דוחה ל"ת דאחר הדבור כמ"ש התוס' בקדושין דף ל"ב ע"א בד"ה אקרוב והיה נראה לפענ"ד דכוונת התוס' היתה דאם צריך לפסח שני דהוי עשה דלאחר הדבור ודוק שוב עיינתי בפני יהושיע שם אדברי תוס' וע"פ דבריו בפשט הירושלמי לק"מ קושיתו הנ"ל ועיין מ"ש בחדושי למס' חגיגה דף ב'.

וא"כ לפ"ז י"ל דפסח שני ליכא כרת ושפיר כתבו התוס' דהוי מחוסר זמן עשה ול"ת ואינו דוחה כיון דלא הוי עשה שיש בו כרת. ודוק:

אלא דבאמת זה גופא תלי' בפלוגתא אי בפסח שני ליכא כרת ותלי' בפלוגתא דרבי ור"נ ורחב"ע כדאיתא בפ' מי שהיה דף צ"ג ע"ב דמסיק הגמרא שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב ולר"נ ורחב"ע פטור ואם כן לרבי חייב בשני גם כן כרת ואם כן אכתי קשה:

והיה בזה מקום לישב דעת הרמב"ם דפוסק בפ"ה ק"פ ה' כ' בשגג בראשון והזיד בשני כרבי דאיכא כרת ותמה עליו הראב"ד דהו"ל לפסוק כר"נ ורחב"ע ולפמ"ש ניחא דדייק הרמב"ם דהלכה כרבי משום דסתמא דברייתא דר"פ אותו ואת בנו ע"כ אתי' כרבי דאם לא כן מהיכא ס"ד דלא ינהוג אותו וא"ב וכ"ת דאצטריך כגון כשיצטרך פסח הלא הוי עשה דקודם הדבור ואינו דוחה וע"כ דהכונה הוא זמנין דנוהג כגון בצריך לפסח שני דה"א דאתי עשה ודוחה ל"ת וקשה הא הוי עשה ול"ת ואינו דוחה וע"כ דפסח שני יש בו כרת וה"א דעשה שיש בו כרת ידחום העשה ול"ת וא"כ מוכח דסתמא דברייתא ס"ל כרבי ושפיר פסק ודוק

אמנם התוס' נראה לפענ"ד סברו כשיטת הראב"ד דהלכה כר' כת ורחב"ע דבפסח שני ליכא כרת ומש"ה לא רצו לאוקמי הברייתא כוותיה דרבי ודוק:

אבל באמת ס"ל לעיקר דעשה שיש בו כרת דוחה עכ"פ לעשה שהיא רק לאו הבא מכלל ול"ת ושפר כתבו בזבחים ודוק:

אלא דעכ"פ צל"ע דאיך הקשו דאיך דייק מיניה דאנינות לילה מדרבכן משום דא"ל דעשה דוחה ל"ת ועשה הא לר"ש קיימינן הכא ור"ש ס"ל כ"ש למלקות ואם כן לא הוי בעידנה דבלעה שאוכל כ"ש מפסח עובר על לאו לא אכלתי באוני ממנו ומ"ע לא מקיים כ"א כשאכל כזית

אמנם נראה בעיני לומר דס"ל לתוס' כאן דזה חשיב בעידניה כיון דא"א לקיים העשה מאכילת פסח כ"א בעברו הל"ת מתחלה והוי ממש דומה למילה בצרעת אע"ג דמל ולא פרע הוי כאלו לא מל ואם כן לא הוי בעידניה אלא ע"כ הואיל ובשעת עבירתו עוסק במצוה הוי בעידניה וה"ה כאן הוי שפיר בעידניה ועיין בחדושי נמוקי יוסף בב"מ פ' אלו מציאות שהאריך בזה יעו"ש:

אלא דהתוס' בגיטין פ' השולח דף מ"א בד"ה לישא הקשו דליתי עשה דפרו ורבו ולדחה הלאו דלא יהיה קדש ותירצו בחד תירץ משום דלא הוי בעידניה דכי מיעקר הלאו לא מקיים העשה אלא בגמר ביאה דחזי' להתעבר אע"ג דשם ג"כ א"א לקיים העשה כ"א בהערה בה תחלה. אלא דיש לומר דשאני התם כיון דאין העשה כ"א בגמר ביאה כל מה שעושה מתחילה עד שמגיע לגמר ביאה הוי רק כהכשר מצוה משא"כ כאן התחלת האכילה שייך גם כן לעשה והוי ממש דומה בדומה למילה בצרעת ודוק:

והשתא לפ"ז יש מקום לישב קושית התוספת בפסחים דף פ"ה ע"א ד"ה כשהוא שהקשה היכי יליף ואמאי צריך נמי קרא הא לא הוי בעידניה דבשעה שמיעקר לאו לא מקיים עשה ולפענ"ד לק"מ דס"ל דאיירי בעצם שאין עליו כ"א חצי זית בשר והתחיל לאכול זה

החצי ית וה"א דמותר לשבור כדי לאכול המוח שבתוכו ולהשלים הזית וזה הוי שפיר בעידניה דמחצי זית הראשון מתחיל העשה ודוק:

והשתא לפ"ז יש מקום גם כן לתרץ קושי' שני של תוס' שם דמקשים הא אפשר לקיים שניהם דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם ולפמ"ש לק"מ דאיצטרך כגון דאכל מתחילה החצי זית ואם ימתין עד שיהיה העצם נשרף יהיה שהיי' יותר מכדי אכילת פרס ולא יצטרפו ב' האכילות לכזית לפיכך ה"א דמותר לשבור קמ"ל ועיין מ"ש לעיל דף כ"ד ע"ב בד"ה עצם עוד תירץ נכון על קושי' זו בפלפול תוס' במס' עירובין דף כ':

באמת אמרתי דיש עוד דרך להבין קושיתם הנ"ל דהקשו הא לא הוי בעידניה ע"פ מה דאיתא בירושלמי לעיל דף ע"א סוף ה' ד' נמנו מאה בני אדם כאחת ר"ח אומר יש כזית לכל אחד ואחד כשר ואם לאו פסול ומפרש בק"ע משום דעל כל א' וא' איכא למימר דהוא מאותן שלא למנויו והשתא לפ"ז י"ל דאצטריך קרא לכה"ג דנמנו עליו מאה בני אדם ואי לא יאכל גם כן המוח שבתוך העצם אם כן ליכא כזית לכל א' וא' ואם כן הפסח פסול ואם כן בכה"ג ה"א דיבא עשה דאכילת פסח וידחה הל"ת דשבירת עצם וכ"ת הלא לא הוי בעידניה זה אינו דאדרבה הרי מקיים העשה קודם השבירה דכל הא' האוכל הבשר מקיים העשה קודם השבירה ודוק.

ודע דבמס' זבחים דף צ"ה ע"א איתא אמר ר"ל מעיל שנטמא מכניסו פחות מג' על ג' ומכבסו משום שנאמר לא יקרע ועיין שם בתוס' ד"ה מכניסו דתמה למ"ד ביאה במקצת שמיה ביאה ותירצו דשאני בגד הואיל ויכול לחתכו לא חשיב כאלו נכנס כולו ובאמת דברי תוס' הללו צ"ע טובא דאיך אפשר לחתכו הא איכא לאו דלא יקרע ודוחק לתרץ הואיל ועכ"פ אפשר לחתוך ודוק] ונלפענ"ד משום דלכאורה צ"ע איך קאמר הגמ' משום דכתיב לא יקרע יבא עשה דתכבס במקום קדוש וידחה הלאו דלא יקרע וצ"ל דכונת הגמ' משום דאפשר לקיים שניהם דיוכל להכניסו פחות מג' על ג' ובאפשר לקיים ב' אינו דוחה:

והשתא לפי זה הכי הוי קושית התוס' דלמ"ד ביאה במקצת שמיה ביאה ואם כן אי אפשר להכניס פחות מג' על ג' ואם כן הדרה קושי' לדוכתה דיבא עשה וידחה ל"ת לזה תירצו דאי אמרת דעשה דוחה ל"ת אם כן אפשר לחתכו וכיון דאפשר לחתכו אם כן תו שוב אין העשה דוחה כיון דיכול לקיים שניהם דיכול להכניסו פחות מג' על ג' וכ"ת ביאה במקצת שמיה ביאה זה אינו כיון דיכול לחתכו ודוק היטב בזה והפוך בה:

אמנם לפי מה שהארכתי לעיל בענין בעדניה קושיתי בלא"ה לק"מ דאיך ידחה כאן העשה כיון דלא הוי בעידניה דבעידניה דמיעקר ללאו לא מקיים לעשה ודוק:

גם יש לומר ע"פ מה דמתרץ הגמ' בפ' אלו נערות גבי אונס שותה בעציצו דמקשה הגמ' וניתא עשה ולדחה ל"ת ומתרץ משום דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל יע"ש וה"ה אי לא בעי לכבס הבגד מי איתא לעשה כלל ומש"ה אינו דוחה הל"ת ודוק:

גם אפשר לומר ע"פ מה דאיתא בתוס' עירובין דף כ' דהיכא דאתא ע"י פשיעה אינו דוחה אם כן גם כאן בא הדבר על ידי פשיעה דהיה לו להזהר ודוק:

ודע דראיתי בספר א' נדפס מחדש בשם חוט המשולש מביא קושי' בשם הגאון כנסת יחזקאל אמה שהקשה התוספת בע"ז דף כ"ג בד"ה בקשו ממנו אבנים לאפוד דאיך בקשו ממנו הא לא היה שמיר והקשה ומאי קושי' דאתיא עשה דפתחת עליהם שמות בני ישראל ודוחה הל"ת דלא תניף עליהם ברזל וטעה בזה לפענ"ד דהתם כתיב במלאותם וליכא עשה אלא היכא דמפתח במלאותם וכן כתבו התוס' שם בהדי' ועיין בספר הנ"ל פ' תצוה ובחדושי על התורה הארכתי:

אמנם לפי הנ"ל י"ל עוד דלא הוי בעידניה דבשעה שמניף הברזל עליהם עובר ועשה אינו מקיים אלא בשעת פתוח ודוק:

ודע דהתוס' במס' סוכה ר"פ לולב הגזול הקשו אהא דקאמר הגמ' בפסחים דאינו יוצא במצה של טבל מטעם כל שישנו והקשו תיפוק ליה דה"ל מצוה הבאה בעבירה ותירץ בספר ש"א דמצד מה"ב ה"א דאתי עשה דאכילת מצה ודחי ל"ת ולפיכך הוצרך לומר הטעם משום כל שישנו יע"ש ותמהני אין ס"ד שידחה הא היה אפשר לקיים שניהם ע"י הפרשה וכ"ת דאיירי כגון דלית כאן כ"א כזית מצומצם זה אינו ע"פ מה שכתבו במס' פסחים דף ל"ח דאיירי ע"כ דאית ביה כזית מצה בלא חלק כהן דאל"כ תיפוק ליה משום דבעינן לכם יע"ש:

אמנם אנכי בחדושי למס' סוכה אמרתי לתרץ קושי' התוס' הנ"ל באופן זה דאצטריך ההיקש בכה"ג ע"פ מה דקיי"ל כפאו ואכל מצה יצא ואם כן משכחת ליה כגון שכפאו לאכול כזית מצה של טבל דמצוה הבאה בעבירה ליכא כיון דאנוס הוא בעבירה והיה יוצא ידי מצה לפיכך הוצרך לומר מטעם כל שישנו ודוק:

ודע דבספר דורש לציון ראיתי דמביא קושי' שם אהא דפסק הרמב"ם דהנודר בנזירות שמואל אסור לטמאות למתים והא כתיב וישסף שמואל את אגג והרי שמואל הי' נזיר כדאיתא במשנה סוף מסכת נזיר ותירץ דעשה דמחיית עמלק דוחה הל"ת דנזיר ואין זה מספיק דהא היה אפשר לעשות ע"י אחר או ע"י גירא דלי' וכבר הרגיש שם בזה אלא דבלא"ה ליתא לתרוצו דהרי בנזיר איכא עשה ול"ת דקדש יהיה הוי עשה ואם כן אי נו דוחה עשה ול"ת ודוק ועיין בה' נזירות פ"ז ה' ט"ו:

ודע דבמס' סנהדרין דף ע"א ע"א איתא ר"א אומר כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת אינה נעשה עיר הנדחת מ"ט אמר קרא ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת באש וכיון דאיכא מזוזה לא אפשר דכתיב לא תעשון כן לה' אלהיכם ופירש"י בתר ואבדתם את שמם כתיב וי"ל מה בעי רש"י בזה זיל קרי ביה רב הוא:

ונראה לפרש משום דלכאורה איך קאמר הגמרא הלא קי"ל דעשה דוחה ל"ת ואם כן דלמא עשה דושרפת דוחה ל"ת דלא תעשון כן לה' אלהיכם אמנם י"ל מדכתיב גם כן ואבדתם את שמם מזה משמע הא למחוק שם הקודש או לאבד אסור ואם כן הוי גם כן לאו הבא מכלל עשה דהוא עשה ואם כן איכא עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וזה הוא דכתב רש"י ז"ל בתר ואבדתם את שמם כתיב והוי עשה ול"ת:

אמנם שוב עיינתי בדברי רש"י ז"ל במס' סנהדרין דף קי"ג בד"ה דכתיב ואבדתם ומסיים ואנן שללה בעינן נ' דרש"י בא לתרץ קושי' הנ"ל ודוק ועיין מ"ש בחדושי במס' מגילה דף ג' ה' ד':

ודע דיש לעורר על דברי המזרחי פ' ואתחנן דתמה על דברי הרמב"ן דכתב אהא דקאמר הגמ' זכור ושמור בדבור אחד נאמרו היינו משום דבא בלשון שמור דהוי ל"ת דהשמר פן ואל אינו אלא ל"ת ותמה עליו המזרחי דהא הוי השמר דעשה והשמר דעשה עשה ותמהני עליו דנעלם ממנו גמרא מפורשת במנחות דף ל"ו ע"ב דפליגי אי השמר דעשה עשה או לאו וקי"ל כר"י שם דהשמר דעשה לאו יע"ש וכן פסק הרמב"ם גם כן כר"י שם בפ' ד' מה' תפילין ה' י"א יע"ש ודוק אמנם נראה לפענ"ד דיש לכוין קושית המזרחי ע"פ מ"ש התוס' בעירובין דף צ"ו בד"ה השמר דעשה דדוקא התם ס"ל לר"י דהשמר דעשה לאו משום דאזהרת הקרא בא השמר שלא תניח תפילין אלא ביום ולא בלילה יע"ש היטב בדברי התוס' וריטב"א שם ולהסביר דבריהם נ"ל כיון דהוי לאו הבא מכלל עשה ושמרת את החוקה מימים ימימה ומזה דייקינן ימים ולא לילות והו"ל לאו הבא מכלל עשה דהוי עשה אם כן לזה שפיר אמרינן כיון דבא מכלל עשה דכתיב ביה השמר אם כן לא נדון כעשה והוי לאו הבא מכללה לאו כיון דהשמר גם עלי' קאי ודוק היטב משא"כ לר"ע דמוקי ליה אפסח אם כן כיון דקאי רק אפסח הוי שפיר השמר דעשה לחוד והוי עשה זה הוא כונת התוס' ודוק והשתא לפי זה שפיר הקשה המזרחי דלפי זה האי שמור הוי אפילו אליבא דר"י השמר דעשה עשה ודוק:

ודע דראיתי להמקנה בקדושין דהביא קושי' אתוס' שם ד"ה אקרוב דמדוע לא הקשו התוס' אהא דקאמר הגמ' כתיב ששת ימים תאכל מצות וכתיב שבעת ימים תאכל מצות ומתרץ כאן מן הישן כאן מן החדש ומדוע לא נימא דעשה דוחה ל"ת ומתרץ דאהא לק"מ

משום דא"ל דכיון דיש גם כן איסור לקצור לפני העומר אם כן ליכא למימר דעשה דוחה ל"ת כיון דלא הוי בעידנה דבעידנה דמיעקר לאו דקצירה לא מקיים לעשה מה שאין כן הירושלמי מקשה שפיר כיון שהיו אז בבקעת יריחו וקיי"ל דאין מביאין העומר מיריחו וממקום שאי אתה מביא אתה קוצר אם כן שפיר הוי בעידנה ודוק (ולפענ"ד יש לפקפק לפי מה שהעלה התוס' בפרק תמיד נשחט דף נ"ט בד"ה אתי עשה דעשה דחמיר דחה עשה אפילו לא הוי בעידנה ואם כן ה"ה כאן דאכילת מצה הוי עשה דרבים ודוחה אף על גב דלא הוי בעידנה גם אין להקשות הלא אין עשה דוחה עשה לפי זה דהוי חמיר טפי ובפרט לפי מה שהארכתי לעיל דעשה דוחה מה שהוא רק לאו הבא מכלל עשה כמ"ש הרשב"א ה"ה כאן דאיסור קצירה הוי רק לאו הבא מכלל עשה אלא דהיה לו לומר דאין עשה דוחה עשה ול"ת אלא דזה תלי' גם כן במה שפלפלתי לעיל היכא דהוא רק לאו הבא מכלל עשה יע"ש:

אלא דבלא"ה נראה לפענ"ד דאין קושי' על הגמרא דשפיר מתרץ דהא דכתיב ששת ימים תאכל מצות איירי מחדש אף על גב דאפשר לאכול ביום ראשון מכח דחי' דעשה מ"מ הא אפשר לקיים שניהם ואינו דוחה ודוק:

דף לא **אין** שיעור לליקוט עצמות ויש לתמוה מדוע השמיטו הפוסקים זה הדין דאין שיעור לליקוט:

בהדא ר"מ הורה לר' הלל לקרוע ולהתאבל כר"א פי' כר"א דלעיל דאמר בארון של עץ יש גם כן בו משום ליקוט עצמות ומילת כהדא קאי אדלעיל ותמהני כיון דקיימא לן מעשה רב מדוע לא כתבו הפוסקים זה הדין דאפילו בארון של עץ יש בו גם כן משום ליקוט וצ"ע:

ושלא לטמאות כר"י פי' דר"י אומר לעיל דבשל עץ אין בו משום ליקוט עצמות ואם כן אסור לכהן לטמא לאביו ולקרוביו במוציא ארונו מן הקבר להעבירו למקום אחר כיון דזה לא חשיב כקבורה אלא דצ"ע תיפוק ליה דבלאו הכי אינו מטמא דקי"ל כשהוא שלם מטמא ואינו מטמא כשהוא חסר סי' שע"ג סעיף ט' וסי' ת"ג בש"ך ואם כן יש לחוש שמא נפל ממנו אבר ואפילו הוא גם כן בתוכו במי אינו מטמא כיון דעכ"פ אינו שלם שוב נפלה בדעתי דר"מ יכול לסבור כר' יהודה וכראב"י בבבלי דנזיר דף מ"ג ע"ב דס"ל דאפילו למת חסר יכול לטמא א"ע רק שיהיה רוב בנין קכ"ה אברים או ב' שוקיים וירך ואם כן שפיר הוצרך לפסוק מטעם הלכה כר' יוסי ודוק ויש לישב בזה שיטת הרי"ף דפוסק בה' טומאה דלא כר"ח א"ר שם בסוגיא ועיין בראש שם וברמב"ם פ"ב מה' אבל ה' י"ד ובכ"מ שם ולפמ"ש יש ראיה לי מירושלמי פה ודוק ועיין מ"ש בחדושי לסוגיא זו:

ודע דראיתי בספר חוט המשלש הביא קושי' בשער אשר בפ' אחרי בשם הק"א למה דקיימא לן לה יטמא מצוה מדוע לא טמאו אלעזר ואיתמר לנדב ואביהו ע"ש שדחק בתירץ ולפי הנ"ל מתורץ כיון דהתוס' בסנהדרין דף נ"ב ע"א למ"ד שריפה ממש דאפ"ה נטמאו מישאל ואלצפן משום דשלדן קיימת הוי יע"ש מכל מקום אלעזר ואיתמר לא היו רשאין לטמאות עצמן להן משום דהוי מתי חסרים ודוק ובחדושי על התורה הארכתי:

ואולי יש לכוין דברי הירושלמי דאמר ושלא לטמאות כר"י דבאמת י"ל הא דאמרינן לאביו עד דאיכא כל אביו תלי' בפלוגתא דירושלמי לעיל דף כ"ו ע"ב הלכה ט' דר"י הגלילי סובר את דמה כל דמה במשמע וה"ה כאן לאביו כל אביו במשמע ושפיר אינו רשאי לטמא לחסר וזה אמר ושלא לטמאות כר' יוסי והיינו כר' יוסי הנ"ל ודוק שוב מצאתי בפני משה בסנהדרין ס"פ נגמר הדין ה' ט' מפרש כפרושי ודחק א"ע בהא דאמר כר' יוסי:

ולא ברכת אבלים ותנחומי אבלים ויש לעיין דהרי בארון העובר קי"ל דאומרין עליהן ברכת אבלים ותנחומי אבלים ואף על גב דאין בו משום לקוט עצמות דהרי הפוסקים לא הזכירו הדין לקוט עצמות רק בעצמות אם כן לקוט עצמות דחמורה מדוע לא יאמרו ברכת אבלי' וצ"ע ועיין סי' שמ"ה סעיף ח' ומ"מ משמע מכאן דדוקא ברכת אבלי' ותנחומי אבלים הוא דאין אומרים אבל שאר עניני אבילות נוהג ותמיה על הנ"י סוף מ"ק ועיין מ"ש הש"ע במ"ק דף ב' ע"ב ד"ה לקרוע ולהתאבל יעיין שם:

פרק מי שהיה טמא

הלכה א

גירר עצמות אביו על מטה של חבלים נ"ל משום דכתיב יעקב חבל נחלתו דאין חבל פחות מג' ויעקב הי' חוט המשולש ג' לאבות בקדושה הנה כי כן אם הי' אחז ג"כ צדיק הי' ג"כ חבל הקודש כי עוזי' ויותם אבותיו היו צדיקים והי' הוא חבל הקודש אלו הי' צדיק אבל בהיות שהרשיע לפסק ולא נשלם החבל בקדושה ולזה גררו על מטה של חבלים לרמוז כנ"ל:

כתת נחש נחושת ולא חש לכבוד משה משום כבוד קדושת השם ב"ה כמו כן לא חש לכבוד אב ששקול לכבוד המקום שחטא נגדו וכן גנז טבלא של רפואות לבטוח בה ועיין ברב שהי' קרוב להטעות הבריות אחר ע"ז וצריכין להקפיד על כל שמצא דשמצא דלא יראה אצלינו מחוקותיהם אצלינו ואוי לנו בדורינו שמדמים כמה דברים בבהכ"נ להם ה' ירחם ויסיר מבינינו עליזי גאוה. עוה עוה עוה שעטנ"ז שטן עז דורשי לע"ז:

קצץ דלתות ההיכל ושגרן למלך אשור דע כי כתיב בטח "בה' "ועשה "טוב ר"ת ג"כ טוב והוא כי כתיב וברכך בכל אשר תעשה. וצריך אדם הבוטח בה' עכ"פ בכל ענינו לעשות מעשה להושיע א"ע כדכתיב בכל אשר תעשה ואז גם ה' שולח אליו ברכתו ועזרתו אמנם צריך להיות המעשה שהוא עושה בלי עבירה משא"כ אם יהי' במעשה הזה עבירה אזי אין בעזרתו וזה רמז בטח בה' ועשה דאם אצל הבטחון ג"כ מעשה האדם הוא טוב ורמז בר"ת עוד טוב דצריך שיהי' המעשה טוב ולא עבירה. והנה חזקיה מלך יהודה הגם שהי' צדיק ובטח בה' סבר דטוב הבטחון עם המעשה ולזה קיצץ דלתי ההיכל ושגרן למלך אשור שוחד אבל הי' בזה עבירה שדלתות ההיכל הי' הקדש ולזה לא הודו לו:

סתם מי גיחון ולא הודו לו נ"ל מדכתיב בדברי ימים סי' ל"ב פסוק ל' ואוה יחזקיהו סתם וכו' משמע והוא מדעתו ולא מעצת חכמים.

גנז טבלא של רפואות נ"ל דנחש נחושת שכבר היו נמשכין אחרי' וטעו לפיכך כתתו משא"כ הטבלא של רפואות דלפי דעת הרמב"ם שהיו עשוי' מצורות וכמ"ש הרב וק"ע פה וחש פן יטעו אחריו הי' רק גונז ולא כתת כיון שעדיין לא טעו אחריו ואולי לפמ"ש התוי"ט שחכמי ישראל חברוהו ולפי דעת הרמב"ן שלמה המלך חברו אולי הי' גם שמות קדושי' כתובים או חקוקים בה ולפיכך גנזו ועיין במ"ש בחבורי אניה דיונה פרק מ"ו עי"ש במאיל המלואים:

והנה הא דכתת חזקי' הנחש נחשת למד ממשה רבינו עצמו ששבר את הלוחות והקב"ה הודה לו ואמר יישר כוחך ששברת וכמו שאמרו חז"ל פעמים שבטולה של תורה זה קיומה. וצריך להיות הכל נשקל לחכמים ע"ד שיהי' הביטולה שבנחש נחשת שכתת הודו לו אפילו על הכתיתה ובספר רפואות הודו לו על הגניזה ונ"ל דעל זה התפלל דהע"ה עבדך אני הביננ ואדעה עדותיך עת לעשות לה' הפרו תורתיך ירצה שהתפלל שהוא עבד ה' וכמו שהעבד הוא מחויב להלביש את אדונו מעיל בעת הקור. כך מחויב להפשיט ממנו בגדו בעת החום וזה אמר עבדיך אני הביניני ואדעה עדותיך עת לעשות לה' הפרו במה שהצדיקים שקדמו לפני הי' להם עת להפר התורה כמו משה ששבר הלוחות וכמו יהושיע שעשה מלחמה אפילו בשבת ביריחו

וזה דאמר ר"ל בסוף מס' ברכות בבבלי הפרו תורתיך עת לעשות לה' ביאר לנו תפילת דוד כנ"ל שהרי הראשונים הפרו תורתיך בעת לעשות לה' ועל זה הביננ ואדעה שהכל יהיה במדה ובמשקל כנ"ל:

והנה נ"ל בחזקי' כתיב בדברי הימים בסי' ל"ב פסוק ד' וירבצו עם רב ויסתמו את כל המעיינות ואת הנחל השוטף בתוך הארץ וכו' ואחר כך כתיב בפסוק ל' והוא יחזקיהו

סתם את מוצא מי גיחון העליון ועיין בתוי"ט ס"פ ד' דפסחים דכ' דלאו היינו גיחון דפ' בראשית הסובב את ארץ כוש אלא מעין שהי' בירושלי' שהי' נקרא כן ונ"ל דזה הי' המעיין היוצא מק"ק כב' קרני חגבים ונ"ל דמה"ט נקרא גיחון שהי' גח ויוצא מב' מקומות תחת הארון כי כן מורה כפל הויו והנון עיין בפסחי' דף קי"ח ע"א דפרנסה כפלים כלידה דבלידה כתיב בעצב תלדי ובפרנסה כתיב בעצבון כמו שהארכתי בזה בספרי תואר משה פרק ו' בד"ה נשאלתי והנה בלבד שסתם כל המעיינות סתם גם את המעין הקודש הזה שממנו היו רוחצות זבין וזבות נדות ויולדות כדאיתא במסכת שקלים ולפיכך לא הודו לו דהי' לו לשייר המעיין הזה ולזה כתיב והוא יחזקיהו סתם מי גיחון העליון דהיינו דהוא מעצמו סתם גם מעין זה משום דבזה לא הודו לו ודוק היטב ובחידושי מס' כלים הבאתי כמה ראיות דויו נון בסוף מורה על כפל ואין כאן מקומו:

ע"ב **גלגולת** של ארונה היבוסי עיין מ"ל פ"א מה' בית הבחירה ה' י"ג ועיין מ"ש אדמ"ו בספר חתם סופר שאלה ש"מ ד"ה ועיין תוס' ונעלם ממנו בח"כ דברי המ"ל כאן:

טומאת ע"ז עשו אותה כטומאת זיבה וטמא צרעת ניתן לישראל וכו' פי' ונפקא מניה ניתן לישראל אם יתן השב"ה לבנות בית הבחירה הואיל ואז יהיה הכל טמאי ע"ז אם יעשו פסח שני ופשיט ליה מדתנן בתוספתא יחיד וכו' ועק"ע וא"צ לפ"ז להגיה ולמחוק:

מפני צלמי כשדים שהיו חקוקים בששר עיין בש"ק ובמקום אחר הארכתי ובאמת מ"ש שהיה טורח גדול לגרור מאבן רק עד כדי חקיקתן דביותר איכא משום השחתה זה אינו דכבר מתחילה נאסר כל האבן דאפילו בפגימה נפסל כל האבן כמ"ש הרמב"ם בפ' א' מה' בית הבחירה ה' ט"ז יע"ש אם כן כיון שנחקק עליו מצלמי כשדים נפסל האבן וצ"ל דהכונה של הש"ק הוא דהחקיקה היתה רק בסיד ומלבן ואין לשונו משמע כן ועיין בשו"ת חינוך בית יהודה תשובה ע"ה שכ' אא"ז הגאון מהר"ל מפראג לדייק מלשון דאמרינן הנותץ אבן מן ההיכל או מן העזרה שעובר בלא תעשה דוקא אבן ממש אבל אם גרר מן האבן קצת אינו עובר בלא תעשה ובח"כ זה אינו דכיון דגרר דבר דרך השחתה כיון דהאבן נפסל וצריך לחלצו כמ"ש הרמב"ם הנ"ל אבן שנפגמה או שובר בברזל פסולה אם כן הוי גם כן בלא תעשה והספרי אורחי דמילתא נקיט דאין דרך לגרור באבן רק לנתוץ איזה אבן מן הבנין ולפענ"ד נראה דמזה יש לישב לשון הרמב"ם דבה' יסודי התורה פ' ששי ה' ז' כתב הלשון דסותר אפילו אבן א' דרך השחתה ונקיט לשון סותר ובפ' א' מה' בית הבחירה נקט לשון הנותץ ולפמ"ש מובן בה' יסודי התורה לא איירי בנותץ רק בגורם לסתור וכגון דעשה פגימה דרך השחתה ובזה גורם לסתור האבן ודוק:

והנה דרך אגב ראיתי בכ"מ שם שמדקדק בלשון הרמב"ם דכתב וכן הנותץ משמע דהוי דמיון לדעיל ובאמת אינו דומה דלעיל איירי בעולה במעלות על המזבח דלוקה ונראה לפענ"ד משום דהמ"ל שם מקשה מדוע לא הביא הרמב"ם שם גם כן דאפילו דרך ירידה במעלות נמי חייב ונראה לפענ"ד דהרמב"ם ס"ל דוקא דרך עלי' דאיכא בזיון הוא דחייב אבל דרך ירידה ליכא בזיון ואינו חייב מלקות והמכילתא רק אסורה אמרה ולא מלקות והשתא לפי זה מכוונים דברי הרמב"ם כמו דבמעלות אינו לוקה רק דרך עלי' משום דשם דוקא איכא בזיון ה"ה בנותן אבן דוקא דרך השחתה דאיכא בזיון הוא דחייב אבל דרך תיקון לא כנ"ל:

ודע דיש מקום לתרץ קושית הש"ק דלמה האריכו כ"כ די"ל משום דהיו מצוירי' על הכותלים כרובים דצורתא כדאיתא ביומא בפ' הוציאו לו ואולי היה כתובים גם כן שמות הקדושים והיה צריך מתינות גדול שלא יבואו לידי מחיקות שמות קדושים:

עוד יש לתרץ דהרי הצלמי כשדים היו חקוקים גם כן בקדשי קדשים ואסור לכנס לשם זולת לתקן ועיין ברמב"ם ס"פ ז' מה' בית הבחירה ה' כ"ג ואם כן לא היו מניחין לכנס כהנים הרבה לתקן כיון דהיה סגי בכהן א' ואף על גב דיש בזה שיהוי טומאה מ"מ בכהאי גוונא דאיסור ביאה רקנית יש כאן משהינן טפי ועד כאן לא פליגי במשנה סוף מס' עירובין אלא בשרץ שנמצא במקדש ועיין ברמב"ם שם דפוסק כר"י דמשהינן הטומאה עד דמוציאין בצבת של עץ וה"ה כאן היו משהין את טומאת צלמי כשדים ולא התירו לכנס כהנים הרבה ובאמת התחילו מתחילה לטהר הקודש קדשים ודוק:

גנז טבלא של רפואות עיין בתוי"ט ס"פ מקום שנהגו לשון טבלא משמע כפירוש הרמב"ם:

הלכה ב

והוא שיהיה בתוך אלפים עיין בש"ק מה שתירץ דהירושלמי לשיטתו דסובר תחומין דאורייתא ועיין עירובין פ' ה' ד' ועיין בירושלמי לעיל ר"פ אלו דברים דף כ"א ע"א דפריך הבאתו מחוץ לתחום שבות הוא ומתרץ מסייע' ע"ש ועיין בראש ס"פ א' דעירובין ובהג"א שם במה דכתיב להשות הירושלמי עם הבבלי ועיין בנ"ב מה"ק ח' א"ע סי' ב' דמפלפל בדברי הג"א הנ"ל ובאמת יש לעיין לפי דברי הגהות אשר"י דגם לירושלמי אינו דאורייתא ממש רק מקבלה קאמר אם כן הדרה קושית הש"ק לדוכתה וצ"ל דגם בכה"ג כיון דעל כל פנים הוי דברי קבלה העמידו אפילו במקום כרת ודוק ועיין מ"ש בחיבורי תאור משה פ"ו בסוגיא דשליח שעשה שליחותו באריכות ועיין מ"ש שעיובין פ"ג ה"ד:

אמנם באמת כל דברי הש"ק פה תמוהים בעיני דנעלם ממנו דבור התוס' בסוגיא בבלי דף צ"ג ע"ב ד"ה רב יהודא דכתבו דאליבא דר"ע פליגי ור"ע סבירא ליה בהדי' תחומין דאורייתא ופשוט:

היה נתון מן המודיעים ולחוץ והסוס בידו יכול יהיה חייב ת"ל וכו' עיין בתשובת בית יעקב דמפלפל בשאלה ל"ה הא דאמרו חכמים מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר אם יש לחלק בין רוכב על סוס או מהלך בדגליו יע"ש ומביא ראיה מגמרא דפה בסוגיא דף צ"ד ע"א דקאמר היה חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים אפילו הכי פטור דהרי היה בדרך יע"ש והנה לכאורה על זה הראי' יש לפקפק דא"ל דברייתא איירי בלא היה סוס מוכן לפניו ורוכב עליו אלא דהיה אפשר לו לשכור סוס ובכה"ג פטרו הברייתא דעל כל פנים כעת הוא בדרך מה שאין כן ברוכב ממש א"ל דחייב אמנם מלשון הירושלמי פה מובן יותר דקאמר והסוס בידו ופשוט:

ובאמת יש לעורר על הרמב"ם דהשמיט זה הדין, אלא דמובן מלשונו דכתב בפ"ה ה' ט' מפני שיכול להגיע אחר חצות כשיהלך ברגליו בנחת משמע הא כל שאינו יכול להלך בנחת אף על גב שהוא יכול להגיע במרוצה ע"י סוס וקרון אפילו הכי פטור ודוק:

אמנם האי דינא דברייתא דאם היו גמלים וקרונות אותו דתני' דחייב הפך הרמב"ם דכתב הלך ולא הגיע מפני שעכבוהו הבהמות בדחקם הרי זה אנוס ובאמת בראב"ד השיג עליו אמנם נראה לומר משום דרש"י מפרש דאיירי שהיה בניו ובני ביתו עמו ומש"ה חייב שהיה לו להשמט ולילך יחידי ויש לתמוה וכי יניח בניו הקטנים אצל הבהמות במקום סכנה ואיך ישמט איהו וילך לבדו ע"כ נראה לפרש דהטעם הוא דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס דמה לו להביא מתחילה בניו ובני ביתו עמו ומש"ה חייב וכעין זה הביא הב"י בחו"מ ה' פקדון דעת האגודה ועיין בש"ע או"ח סי' ק"ח מ"א ס"ק י"א שהאריך בזה ואם כן ה"ה כאן דהוי תחילת' בפשיעה אף על גב דסופו באונס חייב מה שאין כן הרמב"ם איירי בהלך לבדו כי כן מורה לשונו דקאמר הלך ולא הגיע משמע איהו לבדו אם כן לא הוי מתחילות בפשיעה ומשום הכי הוי אונס גמור ופשוט [ועיין מ"ש מזה הענין במס' ר"ה] וזה תלי' באמת בב' גרסות שיש שם ברש"י דיש גורסין מפני גמלים וקרונות שהביא בני ביתו עליהן ויש גורסין עמו ודוק ואין להאריך:

ועפ"ז יש לדחות גם כן הא דמביא הב"י שם ראיה באם היה דרך רע דאפילו הכי צריך לחזור מיל והביא ראיה מהא דאמרינן דאם היו גמלים וקרונות מעכבים אותו ולפי מ"ש יש לדחות דשאני כאן דהוי ליה תחילתו בפשיעה ויותר נראה לפענ"ד לומר דדרך רע

דומה למה שאמר הירושלמי פה ברגליו רעות דאפילו במודיעים ולפני' פטור משום דלא קרינן ביה וחדל וה"ה בדרך רע ודוק:

דף נ"ב ע"א **שניהן** מקרא א' דורשין שם עיין בק"ע דמגיה וקשה להגיה ונראה לדחוק ולפרש דפליגי בקרא דכתיב איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה או לדורותיכם ועשה פסח לה' וס"ל לחד דהאי דרך רחוקה קאי על ועשה פסח דכתיב בתריה ולפיכך אמר חוץ לעשייתו ואידך סבירא ליה דאו לדורותיכם מפסיק הענין:

ורבנן אמרו פי' דרבנן מפרשי דבדבר אחר פליגי ר"ע ור"א דר"ע ס"ל דהיכא דהכתב מרובה על הנקודה דרשינן הכתב וה"ה כאן הואיל וכתב מרובה דרשינן הכתב ולפיכך אמר מן המודיעים ולחוץ ור"א ס"ל דאפילו בכה"ג דרשינן הנקודה ולפי זה צריכין להגיה ור"א אומר וכו' ודוק.

אע"פ שאין שם אלא נקודה אחת עיין מה שתמה בש"ק ולפענ"ד נראה לומר דהיכא דיש נקודות הרבה והוי כמיעוט אחר מיעוט דאתי' לרבות מה שאין כן היכא דלא כתיב כ"א נקודה א' הוי מיעוט א' וא"כ י"ל דגבי וישקהו וכדומה דכתיבי נקודות הרבה משום דלא אתי' למעט לגמרי כתיבת הקרא ודוק ודע דעיין באבות דר"נ פל"ד וז"ל כיוצא בו הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו נקיט על לנו ולבנינו ועל ע' שבעד אלא כך אמר עזרא אם יבא אלי' ויאמר לי מפני מה כתבת כך אומר אני לו כבר נקדתי עליהן ואם יאמר לי יפה כתבת אעבור נקודה מעליהן ועיין בכתנות אור להגאון מהר"ם א"ש פ' נצבים מ"ש שם והנה מה שכתב אם יאמר יפה כתבת היינו דהפירוש הוא דעל הנסתרות אינו מעניש לעולם ועל הנגלות עניש אפילו קודם שעברו את הירדן ואם כן הכתוב היא כפשוטו אזי ימחוק הנקודה מאליהן:

הוא לכאורה תמוה דלא מצינו תנאי כן בגמרא דאמר כן ודאי לא יאמר אליהו דלא כחד ע"כ נראה בעיני הכונה לפמ"ש התוס' שה בסנהדרין דף מ"ג דלהכי צריך הנקודה לר"נ גם כן דלא נימא דינא זוטא עכ"פ הוי מענשי שהיה להם למחות ואם כן לפי זה י"ל דזה הכונה דאם יאמר יפה כתבתי אזי אמחוק את הנקודה. א"נ נראה בעיני לפרש דברי האבות דר"נ פ' ל"ד הנ"ל משום דרש"י ז"ל אמר מדוע לא נקוד על השם ותירץ דאין דרך לנקד השם והשתא לפי זה י"ל דזה הוא קושית האבות דר"נ למה נקוד על לנו ולבנינו ולא על השם לזה השיב דכך אמר עזרא אם יבא אליהו ויאמר מדוע כתבת כן אשיב כבר נקדתי עליו ואם יאמר יפה כתבת אזי אמחוק את הנקודה מה שאין כן אם יהיה הנקודת על השם אזי יש להם דין הנטפל אל השם ויהיה אסור למחקו כיון דעכ"פ עתה קודם שבא עזרא היה אסור למחקו:

אמנם לפמ"ש לעיל יש לפרש דהכי קאמר דאם יאמר יפה כתבת אזי אעבור הנקודה מעליה משום דיאמר דהוי מיעוט אחר מיעוט ולרבות ודוק ולפי זה נראה דקושיתו היתה מדוע נקוד על לנו ולבנינו והיה די רק בנקודה אחת כרבי פה:

איש רחוק עיין בק"ע ועיין בצל"ח על הירושלמי הלז.

הלכה ג

מתני' מה בין פסח ראשון וכו' עיין מ"ש לעיל דף י"ז ע"ב בד"ה כאן בחי כאן בשחוט שהארכתי בענין תני ושייר ועיין בשלום ירושלים פה ועיין בקונטרס המיוחד לכללא דתני' ושייר.

בין על הראשון בין על השני עיין בש"ק ועיין מ"ש על הרמב"ם הלז לעיל דף ל' בפלפולי בד"ה אבל אם נעשה אונן יעיין שם:

הלכה ד

אכל עולה אכל אימורין וכו' עיין בק"ע ופרושו דחוק ועיין בבלי דף כ"ד ע"ב תוס' ד"ה לרבות את האימורין וצ"ע אמנם לפענ"ד נראה הכונה כפשוטו וכדאיתא בסוגיין דבבלי כאן דאכל עולה ואכל אימורין הכל כונה אחת דאכל אימורין של קרבן פסח וכדבעי ר"י דחקו טמאי מתים ואכל אימורין פסח הבא בטומאה וס"ל לירושלמי כדברי רבא שם ודוק אלא דעכ"פ איסתפקי' ליה הואיל ואיהו אכל לאימורין ביום ואכילת פסח בטומאה לא אשתרי אלא בלילה ודוק ותו בעי ליה בנכנסו הטמאי מתים בלילה או קודם חצות כיון דלא אשתרי להו אלא בשעת הפסח ועסיקתו לפיכך קודם חצות שעדיין לא הגיע זמנה וכן בלילה שכבר עבר העסק שלו שבמקדש לפיכך בעי לזה מתרץ לו דהקשה הוא דכן זמן שאין חייב על אכילת קודש אינו חייב על ביאת מקדש ואם כן בלילה דאינו חייב עכ"פ על אכילתו א"כ גם בלילה אינו חייב על ביאתו במקדש וא"כ ממילא נפשט דביום קודם חצות חייבים ובלילה פטורי' וכן ה"ה ג"כ להיפך דאת שאינו חייב על ביאת מקדש אינו חייב על אכילת קודש א"כ ה"ה אחר חצות כיון דאז אינו חייב על ביאתו במקדש א"כ אפילו אכלו אז האימורין בטומאה נמי אינם חייבים ודוק:

הלכה ה

ע"ב **מניין** שכתיב בה כפרה עיין בק"ע דכתב ל"ג ולפענ"ד יש לקיים דכיון דהאי דם הוי כמו כפרה כדכתיב וראה את הדם ופסח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם א"כ הוי כמו מזבח וכדמי קדשיו כנ"ל שלא למחוק:

מ"ד סף אסקופה מה מקיים סף כלי פי' אם סובר דכאסקופה לבד היו נותנים או ס"ל דבכלי שעל האסקופה היו נותנים לזה מתרץ דמביא כלי ונותנו על האסקופה ויש לעיין דבמכילתא פ' בא איתא בהדיא דמ"ד על אסקופה ס"ל דהיה חופר גומא בתוך האסקופה

ושוחט לתוכו יעו"ש וצ"ע. ועיין במפורש שם דתמה על הז"ר הרי קי"ל דאסור לשחוט בתוך גומא כמבואר במס' חולין ולפענ"ד לק"מ דלא הוי טעמ' אלא משום חשדא וברבים דכל ישראל עשו כן בוודאי ליכא חשדא ודוק ואפשר לומר דמכח קושית הז"ר לא רצה הירושלמי לומר דבתוך האסקופה ממש דאם כן הו"ל כשוחט לתוך גומא:

מביא סף כלי עיין בק"ע דמדייק מדכתיב עוד פעמים בקרא אשר בסף ועיין רש"י בחומש דמפרש דאצטריך לטבילה בכל מתנה ומתנה ופליגי בהא ודוק

פרקי י ערבי פסחים

הלכה א

דף ל"ג ע"ב **מתני'** לר"י הוא וע"כ דס"ל לירושלמי כדאמר בבבלי דבע"ש מן המנחה ולמעלה אסור ובע"פ סמוך למנחה ג"כ אסור ובריייתא דקתני דלא יאכל אדם בע"ש מתשע שעות ולמעלה משבשתא הוא:

הגם לכבוש את המלכה עמי בבית עיין מ"ש בחדושי לבבלי בזה:

מאי ליכול מיני כיסנים וכו' נראה להמשיך אדלעיל משום דקאמר מתני' ר' יהודה היא וקשה הא ר' יהודה לא אמר רק ממנחה ולמעלה וע"כ צ"ל דממנחה ולמעלה אפילו טעימה אסור אבל סמוך למנחה דוקא לא יאכל אדם אבל טעימה שרי וא"כ לפ"ז מותר לאכול מיני כיסנים וכדומה או יש לומר דאפילו מיני כסני וטעימה אסור ג"כ אלא דשאני ע"פ מע"ש וי"ט וכמ"ש לעיל וזה היה ספק דירושלמי ודוק:

והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה עיין מ"ש בש"י בענין מכות מרדות ועיין מ"ש בחדושי להרמב"ם ה' שחיטה ה"ב דכתבו וז"ל ואם לא בירך בין בשוגג בין במזיד לוקה ובכ"מ כתב דמבואר דלא כראב"י דכתב דלוקה וכתב על הגליון היינו מכות מרדות ונראה דראב"י סתם דלוקה היא למעט דאינו לוקה כשאר מכות מרדות דהוא עד שתצא נפשו דזה דוקא היכא דהוא על העתיד ועיין מ"ש בשיטה מקובצת כתובות מ"ה דישן חילוק במכות מרדות כנ"ל ועיין ברש"י בחולין דף קמ"א ע"ב בד"ה מכות מרדות דרבנן ודע דמכות מרדות א"צ התראה וכן מבואר מלשון הרמב"ם פ' כ"ד מה' סנהדרין ה' ז' דיש לב"ד להלקות וכו' ולא היה שם כל דרכי הדרישה והחקירה והתראה.

ולמה לא הוי אכל הכי ביממא כדי לכנס בשבת לתאוה ויש לעיין הא דקאמר לשבת כיון דעל פסח קאי ובלא"ה קשה כיון דמשום דרבי איסתניס הוי א"כ גם בכל ע"ש לא הו"ל לאכול ע"כ נראה דאה"נ דבאמת זה הוא קושית הירושלמי דאי הטעם משום דאסתנס הוה א"כ לא הו"ל לאכול כן בכל ע"ש כדי שיכנס לשבת בתאוה אלא ודאי דהטעם משום

דבכור היה וא"כ יש לפי זה שפיר ראיה ברורה לתענית בכורים דע"כ משום דבכור הוי התענה אמנם על כל פנים לשון הרא"ש אינו מיושב לפי זה גם כן ועיין בש"ק ד"ה ולמה. דף לד ע"א **א"ל** כר' ע"כ שמעתי עיין בק"ע דמגיה ובחנם הגיה והכונה א"ל כרבו דהיינו דעבד צריך הסיבה כרבו ופשיט ליה קושיתו הראשונה עבד לפני רבו וכדאיתא בגמרא בשלי' דנגרא אבל על האיבעי השניה אשה לפני בעלה ועל זה השיב ע"כ שמעתי אבל אשה לפני בעלה לא שמעתי ופשוט.

כנגד ד' כוסות של פורעניות ונראה מדכתיב מנת כוסם דמשמע ב' כוסות מזה סמך לכוס חמישי ועיין ברא"ש וענין מנת כוסם בארתי בדרושי על סם שיש לו אחיזה ר"ל בשם הויה ב"ה וב"ש וזה ענין כוסם דהוא כ"ו כמנין הויה ב"ה וס"ם הוא הס"ס ולפיכך ימטר עליהם פחים אש וגפרית על שגרמו כן:

דתניא מים כדי גמיאה וכו' פי' וקתני בסיפא יין כדי גמיאה ר"י אומר כדי מזיגת הכוס ש"מ דר"י היא ועיין בנוסחא במס' שבת ר"פ המוציא יין:

מאי לשתותן בכרך א' פי' בלי הגדה והלל בנתיים אבל עכ"פ אינם שותים ממש זה אחר זה ומיושב בזה דלא לסתור הירושלמי נגד הבבלי דאיתא בהדי' בזה אחר זה ידי ד' כוסות לא יצא אלא דגמ' איירי דשתאן תיכף ממש זה אחר זה:

ר' יונה כדעתיה עיין בפי' מהרא"פ בשקלים פ"ג הלכה ב' דמקשה ממתני' דפ' בתרא דתרומות דמשמע דיין מבושל חזק יותר. ולפענ"ד נראה לתרץ דירושלמי קאמר כן אלשון דר"י דקאמר יוצאין דמשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא לזה אמר דהוא כדעתיה דהוי חזק רישא אפילו מסתם יין מכ"ש ממבושל דחזק טפי לפיכך קאמר דדוקא בדיעבד יוצאין בו משום דהוי לדידיה חזק ביותר כנ"ל:

הלכה ב

מזגו לו נ"ל דנקיט הלשון מזגו לו להראות דרך חירות שאחר מזג לו:

ד"א שהיין תדיר עיין בבבלי דמקשה מאי דבר אחר ומתרץ וכ"ת הכא תרתי והכא חדא הכא נמי תרתי ויש לעיין אכתי אמאי ד"א הו"ל למימר סתם ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וי"ל משום דאכתי קשה הואיל וכל א' יש ב' טעמיה א"כ נימא דשוה וכפי שירצה יעשה או יקדים היום או היין לזה אמר דבר אחר דזה הטעם הוא עדיף טפי והוא דאוריית' מדכתיב עולת הבוקר אשר לעולת התמיד וקרא יתירה הוא אלא ללמד שהתדיר קודם אע"פ שכבר קדש היום קודם שבא זמן הקרבת התמיד של שחר אפ"ה התדיר קודם ודוק. זה הוא דהרשב"ם הביא זה הלימוד כאן:

ויש להקשות איך אמר שהיין גורם לקידוש שיאמר הלא אמר לקמן נוהגין תמן במקום שאין יין ש"ץ יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותם מקדש ישראל ויום

השבת וא"כ הרי מברך גם כן ברכה בלא יין וי"ל דעכ"פ אין זה קידוש ואינו כ"א מנהג שנהגו בבבל ועוד דאין זה כ"א להוציא את שאינו בקי כמ"ש הש"ך שם אבל הבקי הרי הזכיר שבת בתפילה ודוק:

אמר ר' יוסי מדברי שניהם וכו' עיין בק"ע דמגיה ולפענ"ד אין להגיה והוא דירושלמי אינו מקשה מאי ד"א כמו הבבלי משום דס"ל דמש"ה אמר דבר אחר בזה משום דיש נ"מ בהאי טעמא לענין הבדלה ויין דלפי טעמא דב"ש ג"ב הבדלה קודם ליין כמו קדוש משום דתיכף ביציאת כוכבים הבדיל הקב"ה בין קודש לחול ואנו אין מבדילין על היין אלא אחר הוספה קצת מחול אל הקודש. וא"כ לב"ש הבדלה קודמת ונפל גם טעמא דב"ה שהיין גורם להבדלה שתאמר שאין היין גורם זה שאפילו אין לו יין ג"כ מבדיל אבל מה"ט דתדיר אפילו בהבדלה היין קודם לב"ה ודוק וזה דאמר מדברי שניהם תי' משו"ה אמר שניהם שני טעמים הללו א' שהיין גורם לקידוש שתאמר וד"א דתדיר משום דבזה נ"מ גם בהבדלה להקדים היין והוא העיקר דנלמד מקרא ודוק היטב:

והא דאמר וכאן הואיל והבדלה גרמה ליין שיבוא יהי' יין קודם בתמי' בודאי הבדלה קודם משא"כ לב"ה ומש"ה אמר דבר אחר דנ"מ ג"כ להבדלה ודוק אלא דאין זה הפי' ניחא לי חדא דצריכין לפרש היין קודם הוא בלשון בתמי' ואין זה במשמע וגם מדברי שניהם לא משמע מב' דברים שאמר רק משמע דקאי על ב"ש וב"ה וכן הוא הפי' ע"כ בדברי ר"מ אח"כ ע"כ נראה דס"ל לר"י דטעמא דב"ש דאמר שקדושת יום גרמה וכבר קדש לכן יש להקדים קדושת היום משא"כ בהבדלה הוא להיפך הואיל והבדלה גרמה ליין שבא יש להקדים ולאחר הבדלה כדי להאריך השבת והואיל וגרמה ליין יש להקדים היין ולהאריך עוד השבת במשך שיעור הברכה ודוק ור"מ להיפך דלתרווייהו הבדלה קודם דלב"ש וודאי קודם מטעם דביציאת הכוכבים נתחייב בהבדלה ולב"ה אין היין גורם ומטעם תדיר ס"ל דיש בברכת הבדלה מעלה דמקודש ודוק היטב:

ע"ב **מ"ט** דב"ש שקדושת היום גרמה עיין בטו"ז או"ח סימן תרפ"א שהאריך בפשטא דגמרא וכתבתי עה"ג אמה דסיים ה"כ דוחה מעלת תדיר דהבדלה את אפוקי יומא דיש לחנוכה להקדים וז"ל תמי' נשגבה כמה הלך בדרך רחוקה בזה דגמרא קאמר בהדי' ע"כ לא קאמר ב"ה אלא משום דהיין גורם להקדוש משמע דהא גרם דאמרינן דמברך על היין הואיל ויש סברה דתדיר וסברה זו ג"כ ואיהו אומר דמטעם תדיד בלבד והא דאמר רב דמברך על הסוכה היינו משום דאף על גב דתדיר קודם מ"מ הואיל ומברכין על הסוכה אפילו בלא זמן משא"כ זמן בלא סוכה לא מברכין וזה ליתא דגם זמן בלא סוכה מברכין

כמ"ש רש"י לקמן בעוברי דרכים ובפרט שכל דבריו אינם במשמעות הגמרא גם מאי פריך הגמרא מהילוך מצה עלי' דרב שאני כאן משום דמברכין סוכה אפי' בלא זמן:
גם מ"ש הטו"ז עוד שם ואף על גב דנשארה האיבעי בספק משמע שיש לנו לפסוק דתדיר קודם שהוא כלל מן התורה ואין לנו דבר ברור להוציא מן הכלל כעה"ג דבריו תמוהים דכל המקודש נמי כלל בתורה ועיין בהוריות דף י"ב דיליף לה מקדשתם ועיין ברמב"ם פ"ט מה' תרומה אמנם הנראה בדברי הטו"ז הוא משום דהמ"א בסי' ר"א מביא פלוגתא דאמוראי אי וקדשתם הוא דאורייתא או לא והשתא כיון דכל התדיר הוי דאורייתא אבל בכל המקודש יש פלוגתא ואין ברור דהוא דאורייתא מש"ה יש להקדים התדיר והרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל וקדשתו הוא דאורייתא משום הכי כתב דיקדים איזה שירצה ובחדושי לשו"ע שם הארכתי:
אמר ר' יוסי ברבי בון נהגין תמן במקום שאין יין מצוי שליח ציבור יורד וכו' עיין בש"ק שהאריך ולפענ"ד נראה הכונה דבמקום שאין יין וצריכין לילך לאתר אחרינא למשמע קדושא ואם גם הציבור יתפללו מתחילה תפלה בלחש אזי יאחרו מלשמוע קדושא באתר האחר לפיכך יורד תיכף שליח ציבור לפני התיבה ומוציא הרבים כדי שאינהו לא יהיו צריכים להתפלל ואזי שפיר יכולים להגיע ולשמוע שם הקידוש על היין כנ"ל ועיין ירושלמי סוף מס' ר"ה:

הלכה ג

הביאו לפניו מטבל בחזרת עיין בתוס' דתמו מדוע לא תני גם כן חרוסת וברא"ש תי' כיון דלא הוי האי חזרת כ"א משום הכירה לא חששו אבל טיבול שני שהוא לשום מצוה חששו בו שלא יהיה בו חשש סכנה. וצ"ע אדרבה שומר מצוה לא ידע דבר רע ואפילו שלוחי מצוה אינם נזוקין משא"כ בטיבול ראשון דאינו הי' לחוש טפי ומ"ש כמו בשאר ימים שאוכלין החזרת ואין מטבילין בחרוסת לחוש לקפא אזה גופא מי יימר דאי עושין ומדוע לא יחושו ולפענ"ד נראה דבטיבול ראשון שאין אוכלין כ"א דבר מועט להכירא לא חשו לקפא שבו דהוי רק דבר פחות ומועט משא"כ בטיבול שצריכין לאכול כשיעור זית והוא הרבה חשו לקפא כנ"ל:
א"נ י"ל ע"פ מה שאמרו בבבלי דף קי"ו קפא דחסה חמא דהוא צנון וא"כ י"ל מטבל בחזרת דהיינו דחזרת הוא מטבל בשרף צונן וא"כ ליתי בי' משום סכנה אבל בסיפא קתני חזרת וחרוסת משום זכר לטיט ואע"ג דאמר אע"פ שאין בחרוסת מצוה היינו שאין בו מצוה ממש כמו דתנן במשנה ב' פ"ה דביצה אלו הם משום רשות ופי' דאין בו מצוה ממש אבל עכ"פ קצת מצוה וה"ה כאן ור"א ב"צ אמר דחשיב מצוה ממש ודוק היטב:

ר"א בר צדוק אומר מצוה ובגמרא אר"ל זכר לתפוח ור"י אמר זכר לטיט ואמר אביי הלכך צריך לקיוהי זכר לתפוח וצריך לסמוכי זכר לטיט וצ"ע ברמב"ם פ' ז' דחו"מ ה' י"א לא הזכיר תפוחי' והא צריך זכר לתפוח והוא נקיט תמרי' או גרוגרות או צמוקים וצ"ל דס"ל דרק דבר דאית ביה קיוהא ולא תפוח דוקא ולכך נקיט הרמב"ם חומץ והנה מרש"י ורשב"ם דזכר לתפוח היינו שילדו שם תחת התפוח בלא עצב וא"כ מורה על הנס שעשה להם השם שם ולא על הצער שהי' להם שהוצרכו לילד תחת התפוח שלא יהיו נשלכים ביאור אמנם לשון הרמב"ם דכ' תמרי' וצמוקי' וחומץ הנה חומץ מורה על רע קהיות שניים וצריך לקיוהי דאמר אביי זכר לתפוח משמע דבר המקהה את השניים דהוא רעה וע"כ הכונה לפ"ז זכר לתפוח הצרה שהי' להם שהוצרכו לילד שם והנה יש נ"מ בזה אליבא דר"א דאמר מצוה דאי הוי זכר לתפוח וכפירש"י ז"ל זכר לנס שילדו שם בלא עצב וההר שהי' תפוח הגין עליהם שהיו נסתרי' מעין הרואים א"כ יש לברך ג"כ על החרוסת וכמ"ש בפי' המשניות לרמב"ם דחייב לברך על המצוה לר"א אמנם אי נימא דמורה על הצער שהוצרכו להטמין הלידה שלא יפילו ולדותיהם ליאור א"כ י"ל דהוא בכלל ברכת אכילת מרור דמורה על וימררו את חייהם וכן לר' יוחנן דאמר דהוא זכר לטיט ג"כ בכל ענין אין מברכין עליו דהוא בכלל ברכת המרור והשתא לפ"ז י"ל לשיטת הרמב"ם דכ' לקיוהי בחומץ א"כ הקויי בכל ענין מורה רק הצרות שפיר השמיט הברכה דאין לברך עליו אע"ג דכ' בפי' המשניות דלר' אליעזר בר צדוק צריך לברך זה כ' לשיטת ר' לוי דאמר זכר לתפוח ולפי מה שהי' סובר דהכונה על הנס שילדו שם בלא עצב אבל לפי מה דאמר אביי דצריך רק לקיוהי זכר לתפוח א"כ מורה רק על צער א"כ הוא נכלל בכלל ברכת המרור ושפיר כ' בחיבורו דהוי מצוה ואפילו הכי אינו מברך ודוק:

רשב"ל אמר אם לא טבל פעם א' וכו' עיין בק"ע דס"ל מצות אין צריכות כוונה וצ"ע דבבבלי אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכה כוונה הרי דס"ל דצ"כ וי"ל דרק זאת אומרת אמר דהמשנה ס"ל קן אבל ס"ל כמתניתא דהביא הירושלמי דתני שבכל הלילות אנו מטבילין עם הפת ודוק:

בשם איסי וכו' שהיא רבה פי' שמטבילין ב' פעמים וס"ל כר' יוחנן דצריך לטבל ב' פעמים וכתנא דמתני' הלילה הזה ב' פעמים ופי' הק"ע דחוק:

והכא כיון שהסיב חזקה כיון וזה הוא פשט הירושלמי ג"כ במס' ר"ה פ' ג' ה' ד' דקאמר הא עמד חזקה כיון משום דעמד דהוי כמו הסיב דכאן ועיין במ"א דתמה על הר"נ בזה בסוף סי' תקנ"ט והדברים מפורשים בירושלמי כאן ויש מזה הירושלמי ראיה ברורה

לשיטת הטו"ז מה' מליחה סי' ס"ט ס"ק כ"ד באשה שבשלה בשר ושכחה אי מלחה דאמרינן חזקה מלחה כמו כאן ועיין בפלתי שם שהאריך אבל לא זכר מירושלמי הלז:
א"ל שכן רב מטבל בתרדין ויש לעיין מדוע לא תירץ כדלעיל הדא דבר קפרא היא ויש לישב:
שהיא ובה עמו פי' שתחת התפוח שם רבו עמו עם ה' ודלא כפי' ק"ע:
ואחד אזכר לחגיגה עיין מ"ש לעיל בסוגיא דבן תימא להסיר כל הקושית מהר"י והר"י שהביא האשר י ובפרט קושית הגאון בעל שבות יעקב בסי' י"ג:

הלכה ד

למי שעשה לנו את כל הניסים האלו ועיין בבבלי הגרסא במשנה למי שעשה לאבותינו ולנו ושאלני התורני מוה' אנשיל נ' מדוע כאן מקדים אבותינו ואחר כך לנו ואחר כך בברכה איתא לקמן במתני' דאומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו היפך הסדר ומקדים אותנו ואחר כך אבותינו והיה לו לומר ג"כ אשר גאל את אבותינו ואותנו ואמרתי לתרץ דלענין הברכה גופא והשבח ראוי לאדם להקדים א"ע אשר עליו מוטל השבח והוא המצווה בדבר כעת ופשוט:
ואאמ"ו זצ"ל תירץ דאבותינו גאל רק ממצרים אמנם אנו משבחי' יותר ג"כ על כל הגאולת גאולת בבל פרס ומדי לפיכך בברכה אלו מקדימים עצמינו והוא נכון אמנם ע"פ גרסת הירושלמי פה בלא"ה ניחא דאינו גורס כ"א לנו אבל היותר נראה הוא דבאמת יש לעיין בהרבות הדברים האלו שאנו אומרים מעבדות לחירות מיגון לשמחה מאבל ליו"ט מאפילה לאור גדול ומשיעבוד לגאולה כל הנהו מה רמיזא יש בהו אמנם הענין דאנו מהללים ומודים לה' על כל הגאולת כמ"ש אדוני אבי מורי זצ"ל לעיל לפיכך מתחיל הגאולה ראשונה דהוא גאולת מצרים דהיינו מעבדות לחירות ואחר כך חשב גאולה שניה שהיתה בימי דבורה וברק דכתיב והוא לחץ את בני ישראל בחזקה עשרים שנה ומן השמי' נלחם ה' עמו כמו בים והיינו מיגון לשמחה ואחר כך חשב נס שעשה הקב"ה בימי מרדכי ואסתר דכתיב ובכל מדינה ומדינה אשר דבר המלך מגיע אבל גדול ליהודים ואחר כך נעשה ליום טוב והיינו מאבל ליו"ט ואחר כך חשב נס חנוכה דנראה הנס במנורה וזה מאפילה לאור גדול אמנם עדיין כל הגאולת הללו אינם שלמים ואנו מצפים לגאולה זאת שתבוא במהרה בימינו וזה אמר ומשעבוד הלז אנו מצפים לגאולה שיהיה בקרוב לפיכך ונאמר לך שירה חדשה דייק רק בלשון נקיבה כמ"ש התוס' ולפיכך שפיר אמר את כל הנסים האלו ושייך שפיר לסמוך מלת לנו לכל הנסים כנ"ל:

מצה ע"ש שנגאלו אבותינו ממצרי' וכתב במהרש"א ח"א דיש גורסים שנא' ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי גורשו ממצרי' ואע"ג דבפסח שאכלו במצרי' דכתיב בי' ומצות על מרורי' יאכלוהו לא שייך זה הטעם ואפשר דמצות מצרים כיון דכתיב ואכלתם אותו בחיפזון לא הי' שהות להם להחמיץ עכ"ל וצריך ביאור הלא המצות אפו קודם לאכל אותו עם הפסח ואז לא הי' עדיין גירושין רק בבצק הנשאר כתיב ויאפו את הבצק אשר הוציאו עוגות וצ"ל גם המצות שאכלו עם הפסח הי' המצוה כן שלא יהיו מחמץ משום להראות כי כלה גרש יגרשו אותם ולא יניחו אותם עיסתם להחמיץ ומיושב לי בזה הא דאמר הגמרא בברכות דף ט' ע"א ואכלתם אותו בחיפזון ראב"ע ס"ל חפזון דמצרי' ורבנן ס"ל חפזון דישראל ויש לעיין ע"פ מה דמבואר במס' פסחים דף קי"ח דויו נון הנוסף מורה על כפל כמו שדרשו שם גדולה פרנסה כפלי' כלידה דבלידה כתיב בעצב תלדי ובפרנסה כתיב בעצבון תאכלנה וכן הבאתי בחיבורי על מס' כלים כמה ראיות לזה ועיין מ"ש בחבורי תואר משה פרק ו' וא"כ בשלמא לרבנן שפיר כתיב דהוי ב' חפזון חפזון דמצרי' בחצי הלילה וחפזון דישראל בבוקר אבל לראב"ע קשי' אמאי כתיב בחיפזון דמשמע בי אמנם לפמ"ש שגם באכילתן הראו חפזון שאכלו את הפסח צלי במצה כאלו לא הניחו להם להחמיץ ומקלכם בידכם ודוק:

בן חכם מה הוא אומר עיין בש"ק ובדרושים שלי הארכתי בענינים רבים וכעת נראה ע"ד אוהב מצות לא ישבע מצות והחכם הזה הוא צדיק ועניו לפיכך המצות שנתן לנו הבורא המה לו למועט והוא שואל דמדוע לא צוה השם ב"ה רק התרי"ג מצות והרבה מהם שאין ביד כל יחיד ויחיד לקיים כגון חליצה ויבום ומעקה וכדומה היה לו לצוות לנו מצות יותר מאלו ובהיות שהוא עניו חושב את עצמו כחוטא כאילו גם זה אינו מקיים לפיכך אמר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אתכם ופי' מילת מה הוא כמו ונחנו מה כלומר אתם שאתם צדיקים גמורים היה לו לצוות יותר מצות לזה משיבין לו בחוזק יד הוציאנו כלומר דלא היה הגאולה כ"א בחוזק יד שישראל אז ג"כ לא היו מזוקקים היטב כמו שבאמת הוצרכו לכפיות ההר כגיגית ומש"ה הוצרך להוציאנו בע"כ לתחת ההר והיתה הוצאה ממצרים רק בזכות אבות ולפיכך הלואי שהיו עומדים באלו המצות ועיין מ"ש במקום אחר דבמלת אתכם כולל ג"כ את עצמו כמו שדרשו והוצאתי אתכם נקוב והצאתי אתכם וזה הוא הפרש שבינו לבין הרשע דאומר לכם ומוציא את עצמו מן הכלל וזה פשוט:

ובפי' האגדה אמרתי דמסדר לחכם התשובה אין מפטירין ולתם בחוזק יד ובירושלמי פה איתא בהיפך לחכם משיב בחוזק יד גם בירושלמי פה מסיים בתשובת להתם שלא

יהי' עומד מחבורה זו וכו' ואמרתי מדאמר חכם מה הוא אומר ולא נקיט הלשון מה הוא שואל וגם הא דאמר ואף אתה אמור ואין זה לשון תשובה. ע"כ נראה לבאר ע"פ מה דאיתא במס' סנהדרין דף כ"א ע"ב מפני מה לא נתגלו טעמי מצות שהרי ב' מקראות נתגלה טעמם ונכשל בהם גדול העולם שנא' ולא ירבה לו נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו הנך רואה כי ה' העלים טעמי המצות משום דבקל נוכל ליפול במצודת השגיאה על ידו לכן יחשוב כל איש תורני הגם כי ניתן הרשות לנו לדרוש טעמי המצות ודרוש וקבל שכר אבל חלילה לו לצאת חוץ על ידי טעמו רק ידע כי טעמי המצות המה חתומים באלף עזקאין וגבוה מעל גבוה שומר ואין לנו רק לשמור מצות א"ד כמו שכתובים וכמו שמקובל לנו מאבותינו ורבותינו הקדושי' וזה שאמר בעל הגדה חכם מה הוא אומר מה העדות והמשפטים ירצה שהוא אומר ובא ליתן טעם על המצות והחוקים למה אמרה תורה ועצם לא תשברו בפסח ואל תאכלו ממנו נא וכדומה על כל אלו בא לומר טעם לאביו לזה אמר בעל הגדה ואף אתה אמור לו כלומר אף שהאב שומח א"ע בראתו כי בנו דורש בטעמי המצות אפ"ה תאמר לו דע בני התורה היא כהלכות הפסח כמו שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן שאין יוצאין מחבורה לחבורה כך השמר בנפשך שלא תצא חלילה ע"י טעמי המצות מחבורה של קדושה לחבורה של מינים חיצוני' רק תחזיק בחבל הקבלה ובזה בל תמוט עולם:

וזה הפשט בבעל הגדה תשובה זו לבן חכם אמנם לירושלמי נראה לומר דגם בו בתשובתו ג"כ כונה זאת והוא ע"פ מה שאמר אבי המאוה"נ הצדיק זצלה"ה משל דמלך א' בנה לו היכל ארמון נאה מאד וכמה מאה חדרים היו בו. אך בהיות שהמלך הזה הי' סומא והי' רוצה לשמש ולהלך בכל החדרים קשרו לו חבל בחדר המיוחד לו להיות בו תמיד אצל הפתח וכשיצא אחז בחבל הזה והי' יוצא מחדר לחדר ותמיד הי' החבל הזה בידו ובהחזירו כרך החבל על ידו עד שבא אצל חדרו ועד"ז הי' תמיד חוזר ושב מחדר לחדר הנה כי כן הוא ג"כ במצות התורה שאין אנו יודעין טעמם אבל ניתן רשות אף שאנו סומים ואין יודעים טעמם מ"מ נתן לנו רשות ליתן טעמם כפי שנתן הקב"ה בדעתו אבל עכ"פ בכל ענין צריך שתהי' הקבלה בידו ובה יחזיק ידע כי הוא סומא בטעמא ויחזיק בחבל הקבלה ויקיים המצוה בלי טעם כלל ובזה החדר יהי' מעונו וקביעתו ואמר דזה הוא דאמר ה' ליעקב ויוסף ישית ידו על עיניך דייק יוסף יחזיק בידו על עיניך ירצה מה שעיניך ראו עיני תם גם בהם יחזיקו לא יסורו מהם וזה כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו הוא החבל שבהם מחזיקים וזה הוא דאמר אברהם הרימותי ידי אל ה' כי תמיד היה ידו מרומם לה' ולהיות קשורה בו ית"ש וזה דכתיב גבי עמלק וכאשר ירים משה את

ידו וגבר ישראל שהראה להם כי יהיה ידו קשורה בו ולא ינתק אותם ממנו לא מחשבה רעה ודעה חיצונה ולא הנאת העולם. וזה הוא דאמר הירושלמי תשובה לבן החכם הנ"ל האומר טעמי המצות בחוזק יד הוציאנו בזכות מחזקים ידינו בהקב"ה ובקבלת מצות ולא בחקירה וטעמי דהמצות הוציאנו ה' ממצרים כי הרשעים שמתו בג' ימי אפילה הלכו אחר דעתם ולא ידעו כי דעת האדם הוא מכוסה ובחשך הולך לכן מתו בימי אפילה מדה כנגד מדה:

וכן להיפך אמר הירושלמי דבן תם דהוא צדיק ותם וישר ושואל מה זאת מה טעם למצוה זו לזה משיבין לו אין מפטירין שאין אנו דורשים טעמי המצות שלא נצא מחבורה לחבורה:

הלכה ה

ר"ע אומר כן ה' אלהינו וכו' וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ועיין בנ"ב מה"ת חא"ע דתמה הגאון אהא דאנו מסיימין בברכת אירוסין מקדש עמו ישראל והלא במס' כתובות דף נ' ע"ב איכא פלוגתא אי מסיימין וקיי"ל ספק ברכות ולפענ"ד נראה דפלוגת' תלי' בפלוגתא דמתני' דמאן דלא סיים סבר כר"ט ומאן דסיים סבר כר"ע כאן וכיון דהלכה כר"ע מחבירו ומסיימין גם בברכת אירוסין מסיימין ודוק ועיין מ"ש עוד מזה בספרי חמדת ארי' על הלכות מגילה פרק ט"ו סי' ד':

וארבה את זרעו ארב כתיב כמה ריבים עשיתי עמו עד שלא נחתי לו את יצחק וצ"ע הלא כתיב וארבה את זרעו ואולי את זרעו קאי על ישמעאל שהי' לו מריבה עם שרה שאמרה חמסי עליך הנה נתתי שפחתי ותרא כי הרתה הרי ע"י הזרע הי' לו מריבה א"נ דקאי על הריב של אמרפל וחבריו וזה הריב גרם מריבה ג"כ לזרעו כי ע"י המלחמה הזאת שהשיב אח"כ למלך סדום הנפש גרם שירדו בניו למצרים כמו שאמרו ז"ל במס' נדרים דף ל"א ע"ב ועוד טעם מפני אנגרי' בת"ח ואולי לזה אמר אח"כ ד"א שנעשיתי לי אורב אי חטא מיתן דהיינו במה שחטא והחזיר למלך סדום הנפש ע"ז נעשיתי לו אורב למיתן לי' ענשו בשיעבוד במצרי' בניו רד"ו:

אין חטא מתין לי' עיין בק"ע ולא ידעתי מדוע לא פירש כפשוטו דתרווייהו לשון נתינה הוא דאין חטא יתן לו כחטאו ואין זכה יתן לי' כזכותו ע"ד הפיוט גומל לאיש חסיד ויתן לרשע וכו':

כל שכתוב בו מקרא קודש פי' וגם אתא מזמן לזמן דהיינו מלמד ללמד יום משא"כ שבת דבכל ז' איתא ומיושב קושית הש"ק הרי ר"ה ויהכ"פ עיין מ"ש ר"פ מקום שנהגו דף י"ג בענין לא תתגודדו:

הלכה ו

הרי מרדכי ואסתר עיין מגילה בבלי דף י"ד דמתרץ ר"ג קריתה היא הלולא והירושלמי השמיט זה התירץ ועיין ברמב"ם בפ"ג. מה' חנוכה ה' ו' דמביא לעיקר זה התירץ ותמי' הרי רבא הוי בתראי פליג עלי' וגם בירושלמי לא תירץ כן ובאמת נ"מ טובא בזה לדינא כגון באין לו מגילה אי רשאי לקרא את ההלל שוב ראיתי דהרגיש בזה בספר פ"מ באשל אברהם בסי' תרצ"ג ועיין בבבלי דמתרץ שם כיון שגלו חזרו להיכשירן הראשון ואפשר דתלי' אי אמרינן קדושה ראשונה קדשה גם כן לעתיד לבוא ויש לעיין ועיין עירובין דף יוד ע"ב דמקשה ולר"נ ולא מקשה ג"כ ארבא משום דא"ל דרבא לא פליג אתירץ דלא הוכשרו אלא דמתרץ עוד תירץ לפיכך מקשה דוקא לר"נ ודוק וס"ל לרמב"ם מדדחיק הגמרא לאוקמי מילתא דר"נ ש"מ דתרוצו עיקר כן יש לדחוק אלא דצ"ע סתירת הסוגיא בזה דבמגילה מקשה כן ג"כ ארבא שוב ראיתי ספקה תשובה מאהבה להגאון מוה' אלעזר פלעקלס האריך בזה בסימן מ"ה עיין שם ועיין בספרי חמדת אריה.

מיני זמר היינו שירים של חול משא"כ השירים הללו שאנו מזמרים בהגדה אחר ההלל:

אמנם באמת נראה לפענ"ד מדקאמר הלשון מיני זמר ולא שייך בשירים לשון מין ע"כ נראה דהכוונה מיני פירות כדכתיב וקחו מזמרת הארץ בטנים ושקדים וקרי' לו משום כן מיני זמר:

הלכה ז

ע"ב **למה** מפני היסח הדעת עיין בש"ק הגע עצמך דהספק מר גם קודם חצות הוא הטעם דאם ישנו כולם לא יאכלו דהואיל ויכול לעבור עליהם חצות בשינה אלא דלפ"ז צ"ע איך אמר הגע עצמך כגון שיש שם חבורה אחרת שמעוררי' אותו הרי ערבך ערבי צריך כדאיתא בסוכה בבלי דף כ"ו ע"א יע"ש. אמנם עיין בירושלמי שם דלא ס"ל האי סברא בפ' ב' הלכה ב' וא"כ נכון אלא דעכ"פ צ"ע מאי שייך גזירה בזה אם עדיין לא עבר חצות לאסור הואיל ויכול לעבור חצות וצ"ע:

במחתך כל שהוא ומשליך וצ"ע הרי עכ"פ בעצם אינו יכול לעשות כן דאסור בו שבירת עצם וע"כ צ"ל דמתיז אותו בכל כחו כדמתרץ הגמרא בפ' אמרו לו דף ט"ו א"כ אכתי קשה אמאי צריך לחתוך מן הבשר כל שהוא הרי בקליפת הבשר ליכא רוב חיתוך וצ"ע ועיין בתוס' פסחים דף פ"ה ע"א ד"ה ולרבינא:

איתּ לך מימר שעבר חצות נראה דהכונה דהירושלמי מקשה א"כ איך ס"ד לומר לפ"ז דהטעם דישנו כולם לא יאכל דהוא גזירה דלמא פעם יעבור עליהם חצות ומש"ה אסור לעולם בישנו כולם א"כ לפי זה גם כאן הו"ל לגזור אטו שמא לא יחתוך כל שהוא אלא דמשום ה"ט אין לפסול קדשים ה"ה ג"כ בודאי משום ה"ט שמא ישנו עד אחר חצות

ג"כ אין לפסול הפסח וע"כ הטעם הוא משום היסח הדעת ומחוורים לפ"ז כל דברי הירושלמי פה:

הפיגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים באמת יש לעיין דאיך יפלוג על המשנה דמסכת מעילה דף י"ז ע"ב ועיין בשלום ירושלים דתרוצו דחוק ואפשר לישב ע"פ מה שהאריך בתשובת בית יעקב סי' קנ"ו בענין ציצית שנפסקו ולא נשאר כ"ע כ"א בצירוף ב' ראשי והאריך בראיות דלא שייך צירוף אלא היכא דראוי להצטרף דהיינו שיהיה חצר כדי עניבה מצד זה וחצי מצד זה משא"כ היכא דמצד א' הוא רק דבר מועט אף אי ע"י תרווייהו יש צירוף כדי עניבה אינו מצטרף יע"ש שהאריך בראיות מג' לוגין שאובין שבמקוה דצריך להיות דוקא ג' כלים ולא יותר וכן מחמץ סי' תמ"ב חצי זית בבית וחצי בעלי' וכדומה וא"כ לפ"ז י"ל דהא דאמר בר פדי' כאן דמצטרפין איירי בחצי זית מזה וחצי מזה ובכה"ג מצטרף אבל המשנה איירי היכא דאיכא מחד מנייהו רק דבר מועט ובכה"ג אינו מצטרף ודוק ועיין ברש"י במעילה שם:

א"נ יש לתרץ ע"פ מה דאיתא במשנה שם כל הפגולין מצטרפין זה עם זה והקשו התוס' הא תני ליה רישא ונראה לפענ"ד דהא דקאמר דמצטרפין איירי לטמא את הידים דאף על גב דהוי מב' מיני פגול או מב' מיני נותר אפ"ה מצטרפין כיון דעכ"פ הוי שם א' ודומי' דקתני אחר כך הפגול והנותר אין מצטרפין דאיירי ג"כ דוקא לענין טומאת ידים כדאוקמי בגמרא שם ודוק והשתא לפ"ז י"ל דהא דאמר בר פדי דהפגול והנותר מצטרפין לטומאת ידים לאו היינו פגול עם נותר רק כל מיני פגול ב"ע וכל מיני נותר בפני עצמו ודוק:

סליק מסכת פסחים שבעת ימים פרק א דיומא

מסכת יומא

שבעת ימים פרק א

הלכה א

דף א **טעם** לקריאת שם מס' זו יומא עיין ברמ"ז ועיין בקרבן אשם להגאון מוה' איצק שאכרלס זצ"ל דהאריך ברמזים בשם זו ועיין בספר מעשה רוקח ולפענ"ד דרמז על קרא דכתיב ימים יוצרו ולא אחד מהם והוא קרי וכתיב והקרי ולו בויו עיין ברש"י בתהילים סי' קל"ט וקאי על יהכ"פ דהוא היום אחד שע"י יש לתקן כל הימים אם ישוב אדם בתשובה שלימה תשובה מאהבם וזה הוא הענין ימים יוצרו דהיינו כל הימים יכולים לבא אל האדם מתוקנים ע"י שאם ל"ו אחד מהם שאם האדם משים נפשו בכפו ומתודה

ומתפלל לפני ה' בתשובה שלימה בזה היום והיינו דנקראת יומא דהוא ר"ת יום אחד דמרמז על יהכ"פ כנ"ל. ועוד ע"פ מה דאיתא ברבה יום אחד יום שנתן לנו הקב"ה והיינו יהכ"פ ולפיכך נקראת יומא כנ"ל והוא בר"ת "אור "יעקב "מאיר "ובא דהוא יום הסליחה להאיר חשכינו כתמי עונינו:

צוה ה' זו מעשה פרה עיין בש"ק שהאריך ופלפל בדברי המ"ל ועיין בספר קרבן אשם דכתב דדבריו דחוקי' במה שרצה לומר דהאי ר"י לאו תנא הוא לפענ"ד לית כאן דוחק כל עיקר דלא מצינו בשום מקום שרב דר' יוחנן היה ר' ישמעאל ועיין בסדר הדורות אמנם הגאון הנ"ל העלה דלפמ"ש בחות יאיר דבדבר דאינו נוהג בזמן הזה ליתא להאי כללא דקי"ל כר' יוחנן נגד ר"לן אלא בדבר הנוהג בזמן הזה אבל לא בדבר שאינו נוהג ועוד העלה דע"כ לא אמרינן הלכה כר"י אלא היכא דפליגי אליבא דנפשייהו אבל לא היכא אליבא דברייתא יע"ש. ולפענ"ד נראה משום דלכאורה באמת זה דוחק גדול אהא דמתרץ הגמרא אהא דתני שבעת ימים קודם יהכ"פ וז' ימים קודם שריפת הפרה היינו למעלה בעלמא הא דומי' דשבעת קודם יהכ"פ קתני אמנם באמת צריכין אנו לומר דגמרא הוצרך לדחוק כן כי היכא דלא תקשה אר"י אבל לפי מה דמסיק הא דידיה הא דרבי' י"ל באמת הכי פירושו דאחר ששמע מרבו כן הדר בו וס"ל ג"כ כרבו וא"כ מוקי המשנה כפשוטו דתרווייהו דאורייתא ושפיר פסק כן נראה לפענ"ד ומתורץ היטב הרמב"ם ובאמת קושית התוס' לק"מ ודוק:

למה כאן נוגעין עיין בש"ק מה דתמה דכל היום היה עובד דוקא כה"ג ביהכ"פ כדאיתא במשנה כדי שיהיה מכיר ורגיל בעבודה ובאמת הקושי' חמורה על תוס' ישנים [שוב נפלה בדעתי ע"פ מה דאיתא בירושלמי ע"ב מה אמר בעינן מפרישין אותו כל שבעה ועובד כל שבעה ופי' בק"ע דס"ל לירושלמי דאהרן עבד ז' ימי מלואים וא"כ כיון דבר קפרא יליף שריפת הפרה ג"כ מהאי קרא א"כ הרי מפורש דכהן השורף נמי עובד כל ז' דוק] ולפענ"ד נראה על צד הדוחק לפרש דכוונתם דכיון דכה"ג כיהכ"פ היו ג"כ מזין עליו וע"כ הוזאה זו היתה דוקא לערב משום עבודת היום א"כ לא חלקו בין הזאה להזאה והזו על כהן השורף את הפרה נמי דוקא לעת ערב שלא למנעו ג"כ מעבודת היום ויש ראיה לזה מדלא חשיב ליה לקמן דף ח' ע"ב דקתני אין בין כהן הגדול ביוהכ"פ לכהן השורף את הפרה וכו' ומדוע לא חשיב שזה הזאתו דהיינו כה"ג ביהכ"פ הזאתו דוקא לערב כי היכא דלא לטמא ויוכל לעשות עבודה כל היום משא"כ בכהן השורף את הפרה אלא ודאי דלא פלוג ועיין בתוס' ד"ה דאי שהקשו דלחשוב דזה היתה פרישתו ללשכת פרהדרין ולזה שעל פני הבירה ולכאורה היה מקום לפקפק דלמא תני ושייר אע"ג דקתני

אין בין הלא התוס' במס' מגילה כתבו בדף ח' ע"א ד"ה אין בין נדר ונדבה דאפילו היכא דתני אין בין למי שייך תני ושייר יע"ש אמנם נראה דקושיתם היתה מדפריך דאי ר"ח סה"כ הא איכא נמי הא וקשה דלמא תני ושייר וע"כ דא"כ תקשה מאי שייר דהאי שייר לזה הקשו דלמא הא שייר ג"כ שזה ללשכת פרהדרין וזה לבירה וא"כ אדרבה אתי' דוקא כר"ח סה"כ ולא ר"מ ור"י דא"כ תקשה לחשוב הא וליכא לתרץ דתני ושייר דא"כ תקשה מאי שייר ודוק אמנם לפי דברי הש"ק יש לומר דשייר ג"כ הא דכה"ג ביהכ"פ היה עובד בכל היום משא"כ השורף את הפרה או דשייר דזה הזאתו לערב דוקא וזה בכל יום וא"כ לפי תירץ ב' של תוס' שתירץ דזה דתרי מילי קחשיב א"כ מאי פריך דלמא דוקא כר"ח סה"כ ותני ושייר ושייר ג"כ הא ודוק וצריך עוד לעיין בכל הנ"ל גם ע"פ מה שהארכתי בחדושי במס' ביצה הרבה בענין פלפול הנ"ב עם הגאון מוה' ישעיה פיק זצ"ל דאפי' ם שייר צריך עכ"פ שלא יהיה פרוץ מרובה על העומד יש לפקפק לפ"ז על הנ"ל ודוק:

ע"ב **תמיד** עיין בש"ק היטב ויש ליישב לפ"ז קושית הצאן קדשים שם במנחות דף ע"ו דמקשה אהא דפריך הגמרא ולילף מלחם הפנים מה להלן שתים עשרה וכו' א"כ ג"ש דחוקה חוקה למה ליה יע"ש דתירוצו רחוק אמנם לפ"ז י"ל דהג"ש אתיא להורות כמו בלחם הפנים מעכב דאין קדושה לחצאין ה"ה חביתין אבל לא בשאר מנחות ודוק:

מצרים אינה מעכבת עיין בש"ק דמתרץ דהאי לחק לך קאי אלמטה ולפ"ז י"ל ר' יהודא לשיטתו דס"ל במס' ר"ה בבלי דף ט' ע"ב דלא דורשין קרא אדלאחריו יע"ש גבי יובל היא שפיר יליף במס' סוכה בבבלי י"א ע"ב דלולב שאינו אגוד פסול משום דיליף לקיחה לקיחה וס"ל במצרים נמי מעכב משום דקרא נדרש לפניו ודוק:

אמנם תו הקשה דממכילתא לא משמע כן ונראה לפענ"ד משום דבמנחות דף ל"ו ע"ב איתא פלוגתא ר"י הגלילי ור"ע דר"י הגלילי מוקי קרא דושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה על תפילין ור"ע מוקי לה אפסח לבד דס"ל לא נאמרה חוקה זו אלא אפסח לבד והשתא לפ"ז אי מוקמינן קרא ושמרת את החוקה אפסח לבד א"כ ע"כ קרא דקדום ושמרתם את הדבר הזה לחק לך לא יוכל לאוקמי' ג"כ אפסח וע"כ מוקמינן כדדריש במכילתא וא"כ א"ל דהמכילתא ס"ל כר"ע ולפיכך דריש לחק לך ולבניך למעט נשים אבל באמת לר' יוסי הגלילי דמוקי הקרא ושמרתם את החוקה על תפלין מוקי הקרא דלחק לך על פסח והשתא לפ"ז י"ל דכאן דאזיל הסוגיא אליבא דר' יוחנן דתמה עליו דהו"ל להשיב לרשב"ל ור"י לשיטתו דס"ל התם בסוגיא דקרא ושמרתם את החוקה קאי אתפילין יע"ש דקאמר דהמניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בל"ת וא"כ לפ"ז מוקמינן קרא דלחק לך אפסח עצמו ואם כן לא אמרינן דחק קאי אעיכוב אם אינו נוטל

הדם באגודה ומשום הכי אמר הירושלמי דאינו מעכב ודוק כי קצרתי. אמנם באמת הפשוט מה שכיון בש"ק במ"ש וי"ל הוא דודאי ע"כ הקרא אפסח עצמו קאי כיון דכתיב עד עולם ופסח דורות לא טעון הזאה על המשקוף אלא מיתור דלבניך דריש המכילתא:

בא' בניסן מתו בני אהרן עיין בספר חוט המשולש פ' אחרי מות פירש בירושלמי הלז ועיין מ"ש בחבורי הגדול על התורה שם.

למה סמך מיתת אהרן לשיבור הלוחות עיין מ"ש בחבורי הנ"ל פ' עקב:

אמרו מי גרם לנו לדמים הללו י"ל בלשון לנו לדמים הללו נראה דזה אמרו בני לוי מי עד שמהם נהרגו ג"כ ד' הלא המה כדין עשו שנקמו נקמת ה' לזה אמרו על שלא גמלו חסד על מיתת אהרן ומשו"ה כתיב יפרח וכו' ורב שלום דקאי על שבט לוי ועיין ברש"י פ' פנחס דכתב ורביעית לא ידעתי וצ"ע הלא מפורש כאן:

כי בא ישראל דרך האתרים כי מת התייר הגדול נראה לבאר ע"פ מה דאיתא בחגיגה בבלי כף אחת הכתוב עשה כל מה שבכף אחת וע"ש דצירוף דאורייתא ואפילו החלבנה שבתוך הקטורת נעשה אחת עם הסממנים המריחים ריח טוב וכן הוא ג"כ כל זמן שהיו העני' מקיפי' ישראל הי' הענן מצרף הכל ואפי' אם הי' א' שאינו הגון מ"מ נעשה ע"י צירוף הענן כחלבנה בקטורת ע"י צירוף הכף ועיין מ"ש בענין שהוציאו בתענית ציבור התיבה לרחוב ואמרו בגמרא משום צעקנו בצנעה ולא נענו נבזה עצמינו בפרהסי' והכוונה דבהב"נ הוא מצרף ועושה כל העדה אחת ונתבטלו הרשעי' וכיון שראו שלא נענו חששו דלמא חלילה הוי צירוף לרעה ח"ו דלמא הרוב רשעי' ונתבטלו הצדיקים ע"י הצירוף לפיכך יצאו לרחוב ובטלו הצירוף וכן כאן כיון ששמע הכנעני כי נסתלקו העננ כבוד סבר א"כ לפ"ז בטל הצירוף וסבר שעתה יכול להם והיינו כי בא ישראל דרך האתרי' כלומר שמצא מקום לתור להם ולנגוע כיון שמת התייר ונסתלקו העננ כבוד וקצרתי:

אף קריאת הפרשה מעכבת עיין בספר מים חיים מ"ש לפרש בזה דברי הרמב"ם בה' עבודת יהכ"פ:

דף כ' **עשירית** האיפה עיין בש"ק מה דתמה על המ"ל דאכתי לא ידעינן עכ"פ דכה"ג ביום חנוכו מקריב שלימה ולפענ"ד דהרמב"ם דייק מדכתיב זה קרבן אהרן ובניו משמע דאהרן ובניו שוין ביום חנוכם דכמו דכהן הדיוט כשנתחנך מקריבה שלימה כן ג"כ כה"ג כשנתחנך ודוק:

היו שם ז' עמידות עיין בש"ק דתמה דהו"ל למחשב ט"ז. ולפעד"נ דאי מילואים מקרבנות למדו א"כ הלילה הולך אחר היום כדאמר הירושלמי מקודם וא"כ הו"ל רק ד"י עמידות

ודוק. גם יש לקיים מה שתירץ הש"ק אמנם באופן אחר דהוא תירץ דבשבת לא הי' עמידה ופריקה כלל אלא דתמה א"כ גם ביום א' לא הי' עמידה יעו"ש ולפעד"נ לומר משום דע"כ הא דתירץ דבשבת לא היתה עמידה ופריקה הוא משום איסור שבת דהוי בונה בשבת או סותר אמנם נראה לומר ע"פ מה דקי"ל דכ' שעשו מלאכה בשבת פטורין וא"כ יש לומר דבכל אינך ימים היה משה מקים לבדו אבל בשבת משום איסור שבת לא מקים בפני עצמו אלא דהי' עוד אחר מסייעו וא"כ הו"ל ב' שעשו מלאכה דפטורין אע"ג דמכ"מ הו"ל פטור אבל אסור י"ל דעכ"פ אין שבות במקדש וא"כ לפ"ז י"ל דלא חשיב אלא העמידות ופריקות שעשה משה לבדו אבל מה שעשה ע"י אחר בסיוע לא חשיב ודוק כנ"ל ועיין מה שתרצתי בחדושי ס"פ בתרא דשבת דאיתא במשנה שם ופקקו את המאור בטפיח והקשו התוס' שם במ"נ אי לא בטלו אינו חוצץ בפני הטומאה ואי בטלו א"כ חייב משום בונה ותרצתי ע"פ הנ"ל דא"ל דבטלו ואפ"ה ליכא משום בונה משום דלשון המשנה ופקקו היינו שנים וב' שעשו מלאכה פטורין ואע"ג דעכ"פ הוי שבות י"ל דשם הוי שבות במקום מצוה ועיין בש"ע או"ח סי' רע"ו:

ע"ב **מיד** נתפרק ניחא דכתיב וכו' ויש לעיין הא משמעות הירושלמי דלא פליגי אלא אי נתפרק גם ביום שמיני וצ"ע:

כיי דתנינן תמן היה משמש עם הטהורה וכו' עיין בק"ע דמפרש דחיישינן שמא יפרוש בקושי:

ותמי' מאי צריך לזה תיפוק לי' בלא"ה דחיישינן שמא תפרוש נדה תחתיו ויהיה טמא ולא יכול לעבוד עבודה ביהכ"פ וכדאמר בבבלי ועיין בש"י שהרגיש בזה ותמה על הק"ע. ונראה לפרש משום דלכאורה קשה דעכ"פ כיון דמתקיע כהן אחר תחתיו אם כן מדוע לנו למנעו מפרי' ורבי' ז' מ"מ מה בכך דאי תפרוס נדה תחתיו ישמש הכהן אחר תחתיו ובפרט דזה הוי לא שכיח שתפרוס נדה תחתיו ע"כ נראה דכונת הירושלמי באמת מטעם אחר וכמ"ש הק"ע דחיישינן דיפרוש בקושי דמתוך שיהי' בהול על עבודת יהכ"פ חיישינן אם יראה שנטמאה תחתיו יפרוש בקושי כי יסבור דאם יפרוש יהיה מותר לעבוד עבודה ויבא עי"ז לידי עבירה חמורה לפיכך הפרישוהו ז' ימים כנ"ל לפרש בדברי הירושלמי שהביא כל המשנה ועיין מ"ש בר"ה דף ה' ע"א. ועיין בק"א דתמה אהא דפריך בכבלי דף ו' מביתו למה פי' הא צריכין לפרוש דלא יהיה בעל קרי דאל"כ יהיה אסור לעביד עבודה והרי איהו צריך לעבוד כל ז' כדאיתא במשנה לקמן יע"ש ולפענ"ד לק"מ דלא עיין בירושלמי דהרי יכול לשמש אחר תמיד שב"ע ולטבול תיכף אח"כ ויעריב שמש כמ"ש הק"ע:

דף ג **אלא** שהיו מבזין את המועדות עיין בש"ק מה שתמה בשם הר"מ ואין ספר זה תחת ידי ולפענ"ד נראה דלק"מ דהקרא ויטוש משכן שילה קאמר והירושלמי שלה קאמר דהיינו עיר שלה וא"כ המשכן נחרב עבור חטא ע"ז ועיר שילה נחרבה עבור ביזוי מועדים וקדשים ופשוט:

אבותינו העבירו את התקרה ואנו פעפענו את הכתלים נראה לפרש דבבית ראשון שהיו עוברים ע"ז וכפרו באלקי ממעל והיינו העבירו את התקרה דהיינו הסכך הסוכך דהוא השגחת הבורא ב"ה וב"ש אבל אנו דהיינו בבית שני שהי' בהם שנאת חנם ואיבה א"כ פעפענו את הכתלים דהיינו העמודים דעל ג' דברים העולם עומד והוא העמוד התורה והעבודה וג"ח וכיון דהיה שנאת חנם א"כ נפלו כל העמודי' דתורה כתיב בי' וכל נתיבותיה שלום והמה קפחו את השלום וכן העבודה דהוא ע"י חברת בני אדם הבאים לעבודת השם בלב שלם ואהבה וכן ג"ח נתחסר בהם עבור ש"ח ואמר ואנו פעפענו הכתלים משום דכתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי ואנו בחטאינו גורמים העכוב:

אמר ר"ח משם עיין בק"ע דמפרש משם היינו מבבל ובאמת הוא ט"ס וצריך להיות מש"ה והיינו שבועה שנשבע דאין מיחדין עמו וכן הוא הגרסא במס' מגילה דף ג' שוב מצאתי כן בספר פני משה בהוריות דמפרש כן יע"ש פ' ג' סה"ב:

דו קטל עיין בק"ע ועיין בפני משה בהוריות דמשמע דכה"ג יקטול לזה שמתקינין וצ"ע דאמאי יקטלנו דעכ"פ אם לא יראה בו פסול אין מעבירין אותו ולפענ"ד נראה לפרש להיפך דחיישינן שזה המתוקן יהרוג לכה"ג כדי שישמש איהו:

אותו א' מושחין ואין מושחין ב' אר"י משום איבה עיין בש"ק מה שתמה על הק"ח ולפענ"ד יש דרך לישב ע"פ מה דאיתא בבבלי במס' סוטה דף ח' דאין משקין ב' סוטות כא' כדי שלא יה' לבה גס בה ר"י אומר לא מן השם הוא זה אלא מדכתיב אותה ומקשה הגמרא ולת"ק הא כתיב אותה ומתרץ הא מני ר"ש היא דדריש טעמא דקרא והשתא לפ"ז י"ל כאן ג"כ כן דר' יוחנן ס"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא ואם כן דרשינן הטעם משום איבה א"כ לעולם אסור למשוח ב' כהנים אבל הק"א כתב אליבא דהלכתא דלא קי"ל כר"ש ולא דרשינן טעמא דקרא ואם כן אמרינן דהאי אותו דמעט ב' כהנים הוא דומי' דאותה דמעט דאין משקין ב' סוטות וכמו דהתם היינו דוקא ביום א' ה"ה כאן ושפיר כתב הק"א ודוק ועוד יש להאריך בזה ואין הפנאי מסכים ועיין מה שהארכתי לעיל ר"פ תמיד נשחט ד"ה ויקרבו שניהם כא':

עבר זה ושימש זה וכו' עיין במ"א ססי קנ"ג ועיין בשער המלך ה' יהכ"פ ה' ג' ועיין ביערות דבש בסוף הספר בדרוש דתפלת ערבית אין לה קבע ועיין בסוגיא דף יג בתוס'

ד"ה הלכה כר"י במה שתירצו דנ"מ בפרנס הממונה על הציבור ועיין במהרש"א מה דתמה דאפילו לר"מ ראשון חוזר לעבודתו ולפענ"ד ע"פ מה שהביא בשער המלך ראי' מסוגיא פה דאם יש אחר יותר חכם משני דאין שני חוזר לעבודתו וראיה מדפריך הגמ' פשיטא ולא מתרץ דאשמעינן דאפילו איכא חכם יותר משני אפ"ה השני קודם אלא ודאי דחכם קודם ונראה דכל זה הוא דוקא לר"י אבל לר"מ דס"ל דשני כל מצות כהונה גדולה עליו א"כ יש לומר לר"מ דודאי לעולם השני קודם אפילו אם נתגדל בנתים א' בחכמה יותר ממנו וא"כ לפ"ז ה"ה ג"כ לר"מ בפרנס הממונה אם נתגדל אחר בנתים שהוא חכם יותר מן השני אפ"ה השני קודם משא"כ לר"י ודוק. ומתורץ היטב קושית מהרש"א:

פר ושעיר של יוהכ"פ עיין בק"ע דמגיה פר ואיל ובאמת כן הוא הגירסא בהוריות אמנם בפני משה שם מחק הגירסא פר ואיל מפני ב' הגירסאות שפה ומס' מגילה. וגם לפע"ד נראה דיש לקיים הגירסא פר ושעיר והכי שאלו פר ושעיר שקרבתי אם המה רק משלי או המה היו מכה"ג כי אני יש לי דין כה"ג לעולם ואין הכונה מה דאמר משלי היינו ממוני דודאי הי' הפר מממון כה"ג והשעיר מממון הציבור רק שאלתו היתה אם נעשה מאדם בעלמא או שיש לו שם כה"ג ודוק וכו' דהא דאמר משלי הכוונה רק ממני בעלמא ואין לי השם כה ג או יש לי השם כה"ג לזה אחר שהשיב לו לא די ששמשת לפני מי שאמר והיה העולם אזי הבין שאינו כה"ג ודוק ועיין בש"ק:

ע"ב **אלא** נשאל ובמה נשאל פי' דנשאל המשוח מלחמה באורים ותומים ובמה נשאל דהיינו בשמנה בגדים אבל מעובד לא אמר. לזה אייתי רב הושעי' מתני' דתני וחכמים אומרים משמע דת"ק פליג וס"ל דעובד ג"כ בח' וא"כ הוי עובד תנאי היא ודוק כנ"ל לפרש ועיין בפ"א בהוריות:

במה הוא מתמנה עיין בבבלי דף י"ב דמקשה במאי מחנכין אותו ומתרץ ר"פ עבודתו מחנכתו והיינו ג"כ דמתמנה בפה וא"צ חינוך מתחילה ועיין ברמב"ם בה' סנהדרין:

ויקדש מאתמול וכו' בחדושי לבבלי הארכתי בענין זה בהרבה מקומות וכמה עלין נאבדו ממני אמרתי אציין פה עוד מה שנשאר תחת ידי וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

הנה בראשונה יצאתי לבאר הא דאמרינן בגמרא דכנס לה וס גי בכה דאקרי ביתו באיזה כניסה סגי אי צריך להיות חופה וביאה או בחופה לבד נמי סגי:

והנה לכאורה לפי עיון הראשון הי' נרא' דבחופה לבד נמי סגי משום דהרי אנו רואים דהירושלמי פה סובר דמתקינן היא כמשמעו הזמנה בעלמא וסגי דאם מתה ביהכ"פ שיקדש אותה אע"ג דאז בודאי לא יכול לבעול אותה אפ"ה סגי בכה"ג א"כ אע"ג דגמרא דידן פליג אירושלמי לא קא מיפלגת אלא דס"ל דצריך ליקח אותה קודם יהכ"פ אבל

עכ"פ מה"ת לאפושי פלוגתא כולי האי דיצטרך ג"כ ביאה אלא ודאי דלגמרא דידן סגי בחופה לבד ועוד דא"כ מאי הלשון אף אשה אחרת מתקינן לו כיון דבעלה הוי אשתו גמורה אלא ודאי דסגי בחופה לבד ושייך שפיר לשון מתקינין משום דאז אכתי לא בעיל ועוד הרי אנו רואין דגמ' מתרץ מקודם דמקדש לה ומקשה כל כמה דלא כניס לה לאו ביתו הוא ומתרץ דכנס לה ואס"ד דצריך ג"כ ביאה אמאי אינו מפרש מאי האי דכניס לה אי חופה או צריך ג"כ ביאה אלא ודאי דבחופה לבד נמי נקראת ביתו:

אלא דעדיין יש לומר להיפך והוא משום דלכאור' יש להבין מדוע לא מתרץ הגמרא באמת כירושלמי ודוחק משום דקשיא לי' לבבלי קושית הירושלמי וכי קונין קנין בשבת הלא תירץ הירושלמי הוא ברור דאין שבות במקדש בשלמא על הירושלמי אין לפקפק מדוע לא תירץ כגמרא דידן דמגרש לה על תנאי דא"ל דס"ל דזה הוי ריח הגט וא"כ אי מגרש כה"ג על תנאי אסורה לו משום דריח גט הוי ועיין בבלי ריש פ' המגרש ואע"ג דיש לחלק בין ריח הגט דהתם כמ"ש בתשו' הרשב"א מ"מ י"ל דהירושלמי ס"ל בזה הוי ג"כ ריח גט או דס"ל דלא שייך בזה כלל לשון מתקינן כיון דבאמת כונס לה:

אבל על הגמרא דידן קשה מ"ט אינו מתרץ כירושלמי דהוא לכאורה תקנה מרווחת אלא ודאי דבבלי ס"ל דלא הוי ביתו אלא א"כ בא עלי' וזה א"א ביום הכפורים וא"כ שפיר לא הי' יכול הבבלי לתרץ כירושלמי וא"כ לפ"ז מבואר אדרבא דגמרא דידן ס"ל דכניסה היינו ביאה ולפיכך אינה מתרץ כירושלמי והשתא לפ"ז אמינא לבאר קצת לשון הגמרא דמתחלה מתרץ הגמרא דמקדש לה ואח"כ מקשה כל כמה דלא כניס לאו ביתו היא ומתרץ דכנס לה ומקשה א"כ הו"ל ב' בתים ויש לדקדק דלשון א"כ דקאמר הגמרא משמע דוקא עתה דמתרץ דכניס לה קשי' דהו"ל ב בתים. הלא גם לתירץ קמא דתירץ דמקדש לה וע"כ היינו צריכין לומר דזה מקרי ביתו א"כ ג"כ קשה דהו"ל ב' בתים גם יש לדקדק קצת בלשון הגמרא דמתחילה מתרץ דמקדש לה דהוא הבינוני דמשמע דעתה מקדש לה ואח"כ מתרץ דכניס לה דהוא לשון עבר ולא נקיט הלשון דכונס לה אמנם לפי דרכינו ניחא דמתחיל' לא הי' יכול הגמרא להקשות א"כ הו"ל ב' בתים די"ל באמת הכונ' דמקדש לה ביהכ"פ גופא כמו דמתרץ הירושלמי אבל השתא דמתרץ דכניס לה א"כ ע"כ ליכא למימר ביהכ"פ גופא משום דכיהכ"פ אסור ביאה אם כן ע"כ דכונס לה בעהכ"פ א"כ תקשה שפיר דהו"ל תרי בתים והשתא לפ"ז ניחא הא דמקודם קאמר הלשון דמקדש ואח"כ אומר דכניס לשון עבר ודוק וא"כ לפ"ז יש לכאורה מלשון הגמרא ראיה ברורה דכניסה היינו ע"י חופה וביאה ותרווייהו בעינן:

אמנם אכתי י"ל דגם זה ליתניהו ראיות משום דלכאורה יש לדקדק מתחלה דמקשה ומר סגי לי' בהאי תקנתא ביתו אמר רחמנא והאי לאו ביתו הוא וכאן הבן שואל הבלא זה דמתחלה הו"ל לגמרא להקשות על עיקר דברי ר"י ומי סגי לי' ביתו אמר רחמנא ואח"כ הו"ל להקשות שפיר קאמרו רבנן לר"י ונ"ל משום דהראב"ד בפ' י"ז מה' א"ב כתב דהטעם דאסור לכהן ב' נשים ביהכ"פ כדי שלא יהי' לבו נמשך אחריהן וא"כ לפ"ז צ"ע על הירושלמי דמתקינן לי' לשיטתו הוי הזמנה וקשה האיך אנו מתירין לו לקדש אשה ביוה"כ הלא צריך לו כל הכנות דמפרישין לו שבעה ימים כדי שלא יבא לידי טומאה ואיך מתירין לו לקדש אשה ביהכ"פ הלא יכול לבא לידי הרהור אלא דכבר כתבנו דס"ל לירושלמי דא"א בתקנה אחרת דליכא למימר כדעת הבבלי דזה הוי ריח גט ומש"ה הוצרכנו לעשות כן דיקדש אותה ביהכ"פ אם תמות א שתו וסומכין אנו על סברת כה"ג זריז הוא דישמור א"ע שלא יבא חלילה לידי טומאה והשתא לפ"ז מתורץ היטב הבלא זה דמתחילה לא הי' יכול הגמרא להקשות ומי סגי לי' ביתו אמר רחמנא דידע דאיכא לתרץ כדעת הירושלמי דמקדש לה ביהכ"פ אבל השתא דמתרץ כה"ג זריז הוא ואפ"ה מתקינן לו כהן אחר תחתיו כי היכא דלזדרן טפי א"כ כיון דאנו עושין כל הרחקות אלו א"כ לא הי' לנו להתיר לקדש אשה ביהכ"פ ושפיר פריך ביתו אמר רחמנא וכו' לפיכך הוצרך הגמרא לתרץ דכניס ומתורץ היטב הבל"ז ודוק:

אלא דלפ"ז אכתי הלשון א"כ דקאמר הגמרא אינו מתרץ ונראה לבאר משום דלכאורה קשה אמאי לא מתרץ הגמרא דמקדש לה על תנאי דאי מתה תהי' מקודשת ואי לא מתה לא תהי' מקודשת ונ"ל משום דהתוס' כתבו בסוגיא דקדשה על תנאי דלרב דסבר קדשה על תנאי וכנסה סתם דאחולי אחיל על תנאי משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. לא מבעי דכנסה סתם חלא אפי' כנסה על תנאי ג"כ אפ"ה אתי מעשה דבעילה ומבטל לתנאי משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות א"כ אחולי אחיל בשעת בעילה התנאי א"כ י"ל דכאן נמי מאי אהני התנאי כיון דהגמרא משני דכניס לה וא"כ אחיל לי' לתנאי בשעת בעילה והשתא לפ"ז מתורץ היטב הבל"ז דמתחילה לא הי' יכול להקשות דהו"ל ב' בתי' דידע דא"ל דמקדש לה על תנאי אבל השתא דמשני דכניס לה א"כ לא שייך לומר תנאי דכיון דבעיל אחיל לי לתנאי ודוק:

אלא דבאמת אין זה דמיון כלל דהתוס' כתבו שפיר דבשאר תנאים כיון דבעל אחולי אחיל לתנאי משא"כ כאן אדרבה עושה בעילתו בעילת זנות דכל התקנה הוא שמא תמות אשתו ואם ימחול התנאי א"כ יהי' לו תרי בתים ודוק:

ע"ב נלפענ"ד דגמרא לא רצה לתרץ כן דאיכא למיחש שמא תמות בפלגי דעבודה ויהיו הקדושין למפרע וא"כ יעבוד עבודה בתרי בתים כדפריך הגמרא אלא דעדיין הדרה הקושיא לדוכתה דיקדש אותה על תנאי וכ"ת דלמא תמות בפלגי דעבודה יתנה עמה שאז בשעת המיתה יתחילו הקדושין וא"כ אם תמות חברת' אז יתחילו הקידושין וכ"ת דלמא תאכל המעות קידושין זה ליתא דקי"ל כשמואל בפ' האומר דאע"ג דנתאכלו המעות נמי מקודשת ונ"ל דכל זה הוי דוקא דאמרינן דנתאכלו המעות נמי מקודשת דוקא אם קדשה משום דאע"ג דנתאכלו חייבת לו המעות משא"כ כאן לענין ביתו כיון דלא הוי ביתו אא"כ כניס לה דהיינו כניסת חופה א"כ לא שייך לומר דילך עמה לחופה על תנאי מה שייך גבי חופה תנאי שאם תמות אשתו יתחילו אז הקדושין וקשה ובחופה מה יעשה הלא החופה לא יהני אלהבא ודוק היטב:

והשתא לפ"ז מתורץ היטב הבל"ז דבל"ז לא הי' יכול להקשות א"כ הו"ל תרי בתים י"ל כתירץ דידן דמקדש לה על תנאי אבל השתא דמתרץ דכניס לה שפיר מקשה הגמרא אם כן הו"ל תרי בתים:

אלא דלכאורה עדיין הדרה קושייתנו לדוכתה דלשני דמקדש לה על תנאי וכמ"ש מקודם שאם תמות אשתו תהי' למפרע מקודשת וכ"ת דלמא תמות חברתה בפלגי דעבודה יתנה עמה דאם תמות חברתה בפלגי דעבודה תהי' חברתה מגורשת למפרע ונ"ל דגם זה לק"מ דבלא"ה צריכין אנו להבין אמאי צריך הגמרא לתרץ דחמר לה ע"מ שאכנוס יתנה עמה ע"מ שלא תמות חברתך ואי מייתי בפלגי דעבודה יתנה עמה שתהי' מגורשת למפרע אלא ודאי דגמרא לא רצה לתרץ כן משום דינא דרבא דאמר ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי לא הוי גט וא"כ גם קושייתנו לק"מ וזה ברור ודוק ובזה מתורץ קושית רבות בסוגי' ולא הארכתי:

הכלל העולה באריכתינו דיש לומר דכניס לה היינו חופה ואין שום הכרח לומר דהוי ג"כ ביאה שוב ראיתי ברש"י בסוכה דכתב מתקינן לו היינו בעיהכ"פ הרי מבואר כדברינו משום דאז בודאי לא יכול לבעול:

אלא דלפ"ז יש לעיין דאי מתקינן היינו בעיהכ"פ א"כ הו"ל חופה שאינה ראוי לביאה ולפי שיטת הרמב"ם כה"ג בודאי לאו ביתו הוא דכתב דכה ג הוי רק ארוסה ועיין ברא"ש ר"פ אעפ"י ונ"ל דלא דמי דהתם הוי פגם בה משא"כ כאן הרי היא ראוי לביאה רק שהיום גורם ומכח שהוא כה"ג ובכה"ג לאו כחופת נדה דמי [וכעין זה עיין בסדר חליצה ס"ק י"ו יע"ש] ויש עוד לחלק דהתם כל דעתו לא הוי רק על חיבת ביאה משא"כ כאן דהוא

יודע דאסור לבעול אותה ודוק ועוד הרי בערב יהכ"פ עדיין ראוי לביאה אלא שהוא רוצה להיות כה"ג ודע דהתוס' שם מקשה מהא דכתיב וישא לו יהוידע נשים שתים:

ולפענ"ד נראה לומר דאפשר כיון דאמרינן בגמרא דלא הוי ביתו עד דמקדש לה וכניס לה אולי פלגש נשא דהוי בלא חופה וקדושין ולא הוי ביתו ויש לעיין דלשיטת הרמב"ם פלגש דוקא למלך מותר וצ"ע ועיין מה שהארכתי עוד בסוגיא זו בחדושי ועיין מ"ש בחדושי על התורה בענין הנ"ל פ' אחרי מות:

ודע דהנה הארכנו לעיל לתת טעם דגמרא דידן לא רצה לומר כירושלמי דמקדש לה ביוהכ"פ גופא משום הרחקה שלא יבא לידי הרהור חלילה כמו דעשו הרבה הרחקות לו שלח יבוא לידי טומאה אמנם באמת הי' אפשר הדבר לתקן ע"י שליח שיקדש ע"י שליח אלא דלפ"ז תלי' הדבר אי סמכינן בדאורייתא אחזקה שליח עושה שליחותו ועיין במס' עירובין בסוגיא דשליח ע"ש דף ל"ג והשתא לפ"ז י"ל דירושלמי ס"ל כר"ש דאמרינן בדאורייתא חזקה שע"ש א"כ שפיר אמר דמקדש לה ביהכ"פ וע"י שליח וסמכינן אחזקה שע"ש אמנם בבלי דידן ס"ל כר"נ ושפיר הוצרך לומר תירץ אחר ודוק אמנם שוב נפלה בדעתי דזה ליתא דאכתי הי' יכול הגמרא לומר כתירץ הירושלמי ויקדש לה בפני עדים ואותן יעידו שקדשה בפניהם ולא צריכין שוב לסמוך אחזקה שע"ש. ע"כ נראה דגמרא דידן לא רצה לומר כירושלמי משום דחיישינן שמא לא תתרצה לו לקדש לו ביהכ"פ וא"כ יהי' בלא בית וכמ"ש התוס' בגיטין דף ס"ד אהא דר"י דאמר באומר לשלוחו צא וקדש וכו' וז"ל והא דלא נאסרו כל הנשים בעולם משום דלא הוי חזקה אלימתא דדילמא לא תתרצה שום אשה לקדש והשתא הדבר ק"ו השתא התם דדוחק לומר דשום אשה לא תרצה להתקדש אפ"ה לא הוי חזק' מכ"ש הכא דאית לן למיחש שמא לא תרצה להתקדש לו אמנם הירושלמי הי' סובר כיון דאתמול שהתקינה לו היתה מרוצה שוב לא חיישינן שמא תחזור:

שוב נפלה בדעתי דיש מקום להמתיק יותר במאי דפליגי הירושלמי עם הבבלי והוא דבמס' סנהדרין דף מ"ד איתא אמר עולא אר"י אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי אמר ר"י אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה ומצריך הגמרא שם צריכותי' חד לאשמעינן אפילו היכא דבידו לחזור אפ"ה נדחה וחד לאשמעינן דאפילו היכא דממילא נדחה והשתא לפ"ז י"ל דבמת' אשתו של כה"ג א"כ נדחה הקרבן א"כ לפ"ז אף דחוזר ומקדש אשה אחרת עכ"פ הוי כנראה ונדחה ושוב אינו חוזר ונראה וכענין הנ"ל דבשלמא לשיטת הבבלי א"כ תיכף בזו הרגע שמת' אשתו אף תיכף יש לו אשה אחרת ואפילו רגע אינו בלא

בית משא"כ לתירץ הירושלמי דמחוסרין קדושין אחר מיתת אשתו ראשונה לפיכך לא רצה הבבלי לתרץ כירושלמי ודוק אמנם הירושלמי נראה דהי' סובר דע"כ לא מצינו בענין הנ"ל הואיל ונדחה ידחה אלא דאיכא בכל א' חד לריעות' בהפריש קרבן והמיר דאע"ג דבידו לחזור מ"מ איהו דחה נפשו ובנשתטה וחזר ונשתפה אין בידו להשתפה א"ע ומש"ה אמרינן הואיל ונדחה ידחה משא"כ בנ"ד יש תרתי למעליות' דאיהו לא דחה נפשי' ובידו לחזור ולקדש ודוק א"כ לפ"ז חוזר הדבר לדברי הראשונים דגמרא דידן ס"ל דאין זה מקרי בידו והירושלמי ס"ל דזה מקרי בידו כנ"ל ודוק ועיין בסוגיא דשליח ע"ש כי שם הארכתי יותר:

ודע דהראב"ד בפ' י"ז מה' א"ב ה' ג"כ הטעם דאסורי' ב' נשים לכה"ג ביהכ"פ שלא יהי' לבו נמשך אחריהן יע"ש וקשה לי א"כ מאי פריך בבבלי בסוגי' שם אלא מעתה ב' יבמות מבית א' לא יתיבמו ונ"ל דשם קאי הסוגיא אליבא דר' יהודא במתני' דאמר אשה אחרת מתקינן לו ולר"י לא דרשינן טעמא דקרא כדאיתא בסוטה דף ח' ע"א דמשני איכא בינייהו רותתת יע"ש היטב:

הלכה ב

היה שם עור א' עיין בש"ק מה שתמה על הרמב"ם ולפענ"ד דס"ל דגם לרבי אינו נוטל פרוסה וגמרא קאמר כן לרבנן דס"ל דכה"ג אינו נוטל מחצה רק פחות ואפ"ה אינו נוטל פרוסה מכ"ש לרבי והא דקאמר פה הירושלמי דלרבי נוטל חצי העור שאני חצי עור מחצי חלק דפרוסה דלחם גנאי הוא ליתן לו דהוי כנתינת פרס לעני ובזה נסתלקו כל קושיותיו ודוק ודע דהרמב"ם פסק כרבי דכה"ג נוטל מחצה ותמה עליו הלח"מ מדוע פסק כרבי וביותר לפי מה דמסיק הירושלמי פה בדף ד' אשכח תני כן וא"כ הוי דלא כרבי וא"כ צ"ע ונרא' דהרמב"ם הי' מפרש דהא דקאמר אשכח תני כן הוא תירץ והכי פרושו וכי אשכח תנא דתני כן פי' משום דבאמת כה"ג צריך להביא למד בכלי זה ולמד בכלי זה ואם לאו לא יצא משום דהלכה כרבי ודוק ועוד נ"ל דיצא להרמב"ם גם כן מגמרא דע"ז גבי קטיעא בר שלום דנפיק ר"ע ודריש והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו:

ודע דהטו"ז ביו"ד סס"י רכ"ח סעיף מ"ט בס"ק צ"ד האריך לתמוה על הרשב"א דיליף דינו מהא דמחצה לאהרן ומחצה לבניו וראיתי בספר שמלת בנימין שתמה בלא"ה דאין שום דמיון לגמרא הלז דגמרא מיתור דקרא דייק מדכתיב בניו בהדי' א"כ אהרן בכלל וכן קאמר בירושלמי פה דבולי בכלל אסתרגי משא"כ כאן ולכאורה יפה תמה אבל לא עיין בגמרא דב"ב דף קמ"ז דקי"ל ג"כ כרב יוסף בשדה ענין ומחצה והרי גבי נכסי לך

ולבניך היא לא היתה בכלל בנים ואפילו הכי קי"ל להלכה כרב יוסף א"כ שפיר הוי דינו דרשב"א ודוק:

דף ד **בכל** יום כה"ג מתלבש בכיליו וכו' ואם יש שם נדרים ונדבות הוא מקריבן והולך בתוך ביתו וכו' ובא ולן בלשכת פלהדרין עיין בש"ק איך שייך בכל שנה לשכת פלהדרין כיון דע"כ כל השנה איירי ולפענ"ד נראה אדמדקדק מסיפא לידק מרישא דקאמר הולך ביתו הלא בלשכת פלהדרין צריך לילך ולא רישא סיפא אלא נראה דה"ק דכל השנה כל יום מתלבש בכליו ומקריב תמיד של שחר ושב לביתו ואפילו יום ראשון של השבעה ימים דמפרישין אותו מביתו ומסקינן בגמרא דמפרישין אותו לילה שלפניו לא נימא דכיון דבשבת בא למקדש להקריב תמיד של שחר יכניס תיכף ללשכת פלהדרין אלא אמרינן דשב לביתו וכשבא לעשות תמיד שב"ע אז ישוב ויליך בלשכת פלהדרין כנ"ל ודוק:

הלכה ג

משנה מסרו לו זקנים מזקני ב"ד וכו' וקורין לפניו בסדר היום ועיין רש"י במתני' דכתב דעושין כן כל ז' ימים ויש לעיין מנ"ל לרש"י הא דלמא פעם א' עשו כן ו[עיין מה שכתבתי לקמן בפי' הירושלמי] דרש"י הי' מפרש דקאי אמתני' דלעיל דכתיב כל שבעת הימים וכן נראה מבואר ג"כ מלשון הרמב"ם פ"א ה' ה':

אר"ב קרטיגנא בלא כך אינו זקוק להיערות אשכח תני ושעיר עיין בק"ע ופרושו דחוק ונלפענ"ד דהכי פירושו כיון דע"כ צריך להיערות אשכח כלומר שצריכין אנו לעוררו שיקרא בסדר היום שמא שכח כדאיתא במשנה א"כ אין אנו מעבירין לפניו ג"כ שעיר כדי שלא יחלוש דעתו כדאיתא בבבלי ודי במה שנזכר בו בקראו בו בסדר היום ואח"כ אמר הירושלמי תני ושעיר בברייתא אחרת תני באמת ושעיר ג"כ כדאיתא בבבלי כנ"ל וא"כ מבואר לפ"ז מירושלמי פה דבכל יום הי' מזכירין אותו קרא שמא שכחת ושפיר כתב רש"י ז"ל במשנה ודוק א"נ הכא פירושו דר"ב השיב בלא כך פי' כמו בר מזו בבבלי דהכונה דשעירים אין מעבירין לפניו שמא יחלוש דעתו דכה"ג כיון דבא על חטאי ישראל שלא יודע לו כדאיתא בגמרא ומקשה הירושלמי אינו זקוק להיערות אשכח שהרי ע"כ צריכין אנו לעוררו שיקרא בסדר היום פן שכח וא"כ בלא"ה יחלוש דעתו דכה"ג לזה מתרץ תני ושעיר פי' אה"נ דיש ללמוד בתוך המשנה ושעיר וחסורי מחסרי) שוב עיינתי בספר שלום ירושלים ואין לשון הירושלמי סובל פירושו א"נ יש לפרש דה"ק הלא זקוק להערות דם השעיר לתוך דם הכר א"כ בעוברין לפניו פרי' זוכר ג"כ שעיר ועיין לקמן דף ט"ו לשון זה וזה הפירוש הוא אמתי:

הלכה ד

ולא גריסין של פול ולא עדשים ועפ"ז אמרתי בחדושי לבאר המדרש רבה על פ' תולדות ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ומפרש מה עדשה זו יש בה אבל ויש בה שמחה ועיין ביפ"ת דמקשה מאי שמחה יש בה ונראה דהגם דהעדשים שנותנים לאבל הוא לסימן אבל מה עדשה אין לה פה אבל יש בו ג"כ סי' שמחה מה עדשה זו מרבה זרע כך הקב"ה ירבה זרעו ויוצא ממנו החסרון שנחסר ממשפחתו ולפיכך שפיר אמר דיש בה שמחה:

הלכה ה

א"ל אע"פ שהיינו דורשים נראה דאביו של הצדוקי חזר בתשובה ומש"ה אמר תמה אני אם יאריך ימים ע"ב **יצא** חוטמו מזנק תלעים וכמין פרסות עגל עלת בתוך מצחו ענין פרסת עגל נלפענ"ד משום דאמרינן בגמרא דבני אהרן שנשרפו הי' משום שנכנסו ביאה רקנית לפני ולפנים וא"כ לפ"ז גם הצדוקי הלז הי' מן הראוי לשרוף מיד ונראה דשאני נדב ואביהו שהיו קדושי' במותם לפיכך מתו בתוך ק"ק משא"כ האי רשע אם ימות שם טמא יטמא הק"ק ולפיכך הוציאו חוצה מזנק תולעים והנה גבי חנני' מישאל ועזרי' כתיב ורוי די רביעה דמי לבר אלהין דהיינו מלאך בא ושמרם שלא ישרפו וכן כאן בא מלאך דכתיב בהם וכף רגליהם ככף רגל עגל ושמרו שבל ימות ויטמא המקדש:

היא דפרה עיין בש"ק ועיין מ"ש במס' סוכה בהאי ענינא:

צוחה עליהם העזרה עיין בש"ק ועיין מ"ש במס' סוכה ואפשר לומר דהנהו צדוקים מבית עלי היו ומשו"ה צוחה עליהם צאו מכאן בני עלי:

או שחסר אחת מסמני' חייב מיתה עיין ברמב"ם בפ"ג מה' כלי המקדש במ"ל ה' ג' שהאריך להקשות על הב"י במה דכתב בחיסר במעלה עשן דאינו חייב כלום ודייק כן מהא דשלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדרי של מצרים ומשמע דניסו כן בהקטרת פנים וקשה הא אסור להקטיר בחיסר אלא ודאי דהואיל ואינו רק לתיקון אינו חייב כלום ומש"ה התירו ואינו אלא למצוה מן המובחר יע"ש והמ"ל האריך מהא דאמרי' בהדי' בפ' הוציאו לו דף נ"ג דאם לא נתן בו מעלה עשן דחייב מיתה אמנם לפענד"נ דאדרבא דמזה הי' לו ראי' והוא דהב"י לא אמר דאם לא נתן בה מעלה עשן רק אמר דאם חסרם אינו חייב כלום ודע דיש לדקדק בלשון הגמרא וירושלמי פה דקאמר הא לא נתן בה מעלה עשן או שחסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ומדלא קאמר ג"כ או שלא נתן בה אחת מכל סמניה אלא ודאי הכונה הוא דאפי' נתן כל הסממנים אלא שחיסר רק ממשקל כגון במקום דצריך משקל שבעים נתן ששים וכדומה אפ"ה חייב אבל במעלה עשן אע"ג דקימ"ל דשיעור הוא בכ"ש כדתניא מעלה עש כ"ש מ"מ כבר הראתי לדעת בירושלמי דמס' תענית דף ט' ה' ז' בד"ה הדא דאת אמר במכונס דיש שיעור לכ"ש (ע"ש באריכות

בהרבה ראיות אשר יתנו עדותן ויצדקו] א"כ לפ"ז יש לומר כאן דאמרינן מעלה עשן כל שהוא יש בו ג"כ שיעור עכ"פ כדי שיעלה העשן זקוף כמקל כדאיתא בבבלי דע"י עיקר מעלה עשן הי' עולה זקף כמקל עד שמגיע לשמי קורה כיון שהגיע לשמי קורה ממשמש ויורד בכתלים עד שנתמלא הבית וזה הוא דקאמר הברייתא מעלה עשן כ"ש דהיינו כ"ש כ"כ שירבה עשן שיעלה זקוף וממשמש ויורד אלא דזה הוא דוקא למצוה אבל בדיעבד אפילו לא נתן רק מעט שעולה קצת ואינו מתפשט כלל על הכתלים אפ"ה כשר וזה הוא דיוק הברייתא הא לא נתן בה מעלה עשן כלל או שחיסר בשאר סממנים ממשקלם חייב מיתה אבל בחיסר במעלה עשן כיון דעכ"פ נתן בה קצת פטור וא"כ שפיר כתב הב"י דאם חיסר במעלה עשן בענין שאינו עולה כ"א קצת אפ"ה כשר ודוק:

והשתא לפ"ז יובן היטב דשפיר מביא הב"י ראי' דחכמים הביאו אומנים מאלכסנדרי של מצרים ומשמע שניסו ע"י הקטרה שבפנים וקשה הא אם לא נתן בה מעלה עשן חייב מיתה וא"כ דלמא האומנים דאלכסנדרי לא ידעו מזה אלא ודאי שהיו לחכמים קצת מזה הסם דמעלה עשן שחוק אלא שלא הכירו אותו מה הי' ונתנו המה מעט מזה המעלה עשן לתוך הסממנים שעשו וא"כ עכ"פ אפילו אם האומנים לא ידעו מזה אפ"ה יש עכ"פ בתוכו מעט ממעלה עשן שהמה נתנו לתוכו ויהי' הקטורת עכ"פ כשר והמה יבחנו דאם גם אומני דאלכסנדרי תנו לתוכה א"כ יהי' מתמר ועולה זקף כמקל וימשמש בכתלים ואז כאשר ראו שלא הי' מתמר כ"א מעט מזה ידעו כי המה לא ידעו ממעלה עשן וא"כ עכ"פ מבואר דבמעט מעלה עשן כשר ודוק:

הלכה ו

מפני שטעמן מפיק השינה עיין במדרש רבה פ' ויצא דכל עשרים שנה שהי' יעקב בבית לבן בלילות קרא כל ספר תלים והוא ע"פ הירושלמי פה דטעמן מפיק השינה:

הלכה ז

באצבע צרדה בפה. נ"ל דמפרש בפה משום דס"ל דהכאה ברד הוי שבות עיין במס' ביצה פ משילין ואע"ג דהוי במקדש מ"מ כיון דא"צ כ"כ ונ"ל דהי' סי' שיזהר שלא יבוא לידי קרי ע"פ שאמרו ויפוזו זרועי ידיו שיצא הקרי מי' אצבעות שלו לפיכך רמזו לו באצבע שיזהר מקרי והי' זה לסי' כשבקש להתנמנם שיזהר מקרי:

הלכה ח

מתני' וברגלים מאשמורה ראשונה עיין בש"י דמביא קושי' הא דלא מדקדק אהאי מתני' כמו ברפ"ק דברכות מאי קסבר אי קסבר ג' משמורת הוי הלילה לתני מסוף ד' שעות ולפענ"ד נראה דמתני' דהוי רק הילכתא למשיחא לא דקדק בה התנא כ"כ ומסתם סתם משא"כ אמתני' דברכות דהוי דבר הנהוג ומצוה בכל יום לקרות ק"ש לא הו"ל לסתום א"נ

א"ל כיון דעיקר כונת המשנה הוא כאן רק לאשמעינן דיני דיוהכ"פ ושביהכ"פ תורמין מחצות ואגב תני ג"כ אימתי תורמין ברגלים וכיון דלא תני כ"א אגב מש"ה סתם כמו דסתם בכל יום תורמין בקריאת הגבר ולא פירש אי גברא או תרנגולא כיון דלא תני כ"א אגב ודוק:

שלא יבואו לידי צמאון נ"ל לפרש דה"ק דלא מסתברא אלא ביהכ"פ דוקא מאשמורה ולא מחצות ומפרש הטעם משום דאי ימתינו חיישינן שמא יצמאו ויבואו לשתות ממי הבור בשעת קידוש ידים ורגלים מן הכיור כיון דצריך לשקעו בבור ומש"ה סמך הירושלמי ג"כ דברי ר"י דאמר דצריך לקדש ידיו ורגליו מן הכיור המשוקע במים ולפ"ז מוכח דכהני הדיוטות כשרים להרמת הדשן ועיין בש"ק ועיין בש"י ועיין ברמב"ם פ' א' מה' עבודת יהכ"פ ה' ב' עבודת כל ט"ו בהמות וכו' ועיין בכ"מ מ"ש בשם הריטב"א בשם הרמב"ם דס"ל דעבודת הנעשים בכל יום ויום בדיעבד כשרים בכהן הדיוט אלא דמצוה הוא לכתחילה בכה"ג זולת עבודת היום גופא והלח"מ הקשה על הרמב"ם דא"כ לחשוב ג"כ בברייתא דהוריות דף י"ב זה החילוק דעבודת תמיד של כל יום דבכהן הדיוט דוקא בדיעבד כשירה ובכה"ג לכתחילה ונראה לפענ"ד לתרץ דבלא"ה קשה לשיטת הרמב"ם דס"ל דכה"ג אסור לישא ב' נשים כל השנה ויליף לי' מדכתיב יקח אשה אחת ולא שתים א"כ הו"ל לחשוב בברייתא ג"כ האי חלוק דכה"ג אסור בב' נשים וכהן הדיוט מותר בשלמא לדידן דקי"ל דוקא ביהכ"פ אסור מדכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ולא ב' בתים א"כ א"ל כיון דגם הסגן הממונה תחתיו נמי אסור בב' נשים א"כ משכחת גם בכהן הדיוט דאסור בב' נשים באותו יום אבל להרמב"ם דכל השנה כה"ג אסור בב' א"כ קשי' ע"כ נראה דקשי' אחת בירך חברתה מתורץ וכ"ת מאי שייר דהאי שייר א"ל דשייר ג"כ הא דכהן הדיוט מותר רק בדיעבד בחובת היום ומצוה בכה"ג לכתחילה כנ"ל ודוק:

סליק פ"ק שבעת ימים בעזר חי עולמים.

פרק ב בראשונה

הלכה א

דף ה **מתני'** הממונה אומר להם הצביעו עיין מ"ש במס' תענית על דברי המ"א סי' קל"ב ס"ק ב' שהביא בשם הגאון מוה' מן ראי' מזה לענין קדוש ועיין בחדושי למס' גיטין מ"ש לתרץ בזה ב' קושית התוס' בדף ס' ע"ב תוס' ד"ה כבי תרי:

הוציא שאר הדשן עיין בש"ק שרצה לתרץ על קו' המ"ל דהוצאה מחוץ למחנה לא הי' בבגדי כהונה דאסור לצאת חוץ למדינה וכו' ותמהני א' דנעלם ממנו דברי הרשב"א בקדושין דף ס"ו דכתב דהא דאסור לצאת חוץ למדינה הוא רק מדרבנן ע"ש מ"ש גבי

ינאי מלכא דהקים לחכמים בציץ שבין עיניו ועוד דהא אם הי' עבודה והי' צריך בגדי כהונה א"כ הי' צריך לצאת ג"כ בבגדי כהונה וא"כ מה זה שכתב דכיון דאסור לצאת בבגדי כהונה לאו עבודה זה מערכה על הדרוש דזה גופא מנ"ל דלמא הוי עבודה ובאמת יוצא בבגדי כהונה בהוצאתם לחוץ ובפרט מ"ש אחר כך דס"ל לרמב"ם דמש"ה אין בעלי מומין מוציאין אותה דאל"כ גם לת"ק הו"ל לאוקמי קרא דאחרים והוציא לרבות בעלי מומין ואתי' להוצאה דחוץ לעיר ולפענ"ד זה אינו דהלא הקרא איירי בתחלת הוצאה ואיך נימא דתחילת הוצאה אסור בבעלי מומין והוצאה דחוץ לעיר אתי' לרבות זה אינו כלל במשמעות הקרא באופן שכל דבריו אינם אלא מן המתמיהין וביותר הי' לו לומר דס"ל לרמב"ם דמצוה בתמימין יותר מבעלי מומין ומש"ה כתב אין בעלי מומין מוציאין אותה דמשמע אבל איסור ליכא מדלא כתב אסור לבעלי מומין אלא ודאי דלמצוה קאמר דלכתחילה אין בעלי מומין מוציאין אותה וכדאיתא בבבלי סוף מס' עירובין דבנכנסים לעשות רקיעי פחים לבית ק"ק מצוה בתמימים יותר מבעלי מומין וה"ה כאן ודוק. ודע דבמ"ל מפלפל אי הוצאת הדשן הוא דאורייתא או דרבנן ועיין בחדושי על התורה פ' צו שם הארכתי בפירש דברי הרמב"ם פ"ב ה' י' ובהיתר ספק זה **הכל** מודים בזר שסידר עיין בש"ק מה שתמה על הרמב"ם והנה הבין דכונת הרמב"ם הוא דלא תקשה א"כ הוי יותר מד' וצ"ע מאי קושי' היא זו אה"נ דהו"ל יותר מד' הלא ר"י פליג עלי' דרב וס"ל דאפילו בסידר ב' גזרי עצים חייב ובפרט הרי רב חשיב נסוך מים ונסוך ין ומדוע חשבן בתרווייהו והכל שם נסוך הוא והו"ל לומר רק ג' עבודת ע"כ נראה דאין הפי' ברמב"ם כמו שהבין הוא רק הרמב"ם נתן טעם דמש"ה חייב אסידר ב' גזרי עצים משום דהוי עבודה תמה אע"ג דיש סידור אברים אחרי' ס"ל דסידור ב' גזרי עצים הוי ג"כ כהקטרת אברי' וא"כ שפיר הוי עבודה תמה ודברי הרמב"ם המה דברי הגמרא ודוק. אלא דלא הי' מפרש כפירש"י במ"ש מר סבר עבודה תמה היא ודוק ומה שהקשה דהו"ל לרמב"ם לפסוק כרב ולוי אינו קושי' כ"כ ועיין ברא ש חולין דף קל"ד ובכ"מ ה' עכו"ם פ"ב ה' יוד ובחדושי שם הארכתי ועיין מ"ש בחדושי לש"ע או"ח סי' צ' מ"א ס"ק י"ו:

ע"ב **תרם** והפריחתו הרוח בפלוגתא דר"י ור"ח וכו' ונראה דאיירי כגון שבעודו הדשן במחתה הפריחתו הרוח דאי שכבר הניחו אצל המזבח א"כ בודאי יצא כיון דכבר קיים המצוה של והרים את הדשן ושמו אצל המזבח אלא ע"כ איירי כגון שבעודו במחתה קודם שהניחו לארץ החפריחתו הרוח וס"ל לירושלמי דלר"ח דאמר בקומץ בפריחה אחרונה נתכפרו אע"ג דכתיב והקטיר אפ"ה נתכפרו דלא בעינן קרא כדכתיב וה"ה כאן אע"ג דעדיין ושמו לא קיים אפ"ה יצא אלא דצ"ע דבבבלי מנחות דף כ"ו ע"ב משמע

דלר"ח צריך להיות דוקא במשלה בו האור במקצת א"כ לא דמי להתם דהתם עכ"פ שייך בי' והקטיר דהרי התחיל בי' האור משא"כ כל זמן שלא שמה אצל המזבח לא קיים ושמו ואפשר דכאן איירי ג"כ בכה"ג דהתחיל לערות המחתה וקודם שעירה ממנה מלא קמצו הפריחתו הרוח:

ברוב כל פרידה ופרידה עיין ברמב"ם ה' מעשה קרבנות פ' י"ב ה' י"ג דכתב משיצית האור ברוב הקומץ ועיין במ"ל שם דהביא דברי הירושלמי פה דמסיק ברוב כל פרידה ונראה דס"ל דבבלי מנחות כ"ז ע"ב פליג דיליף מקרא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן משמע דסגי ברוב הקומץ לחוד גם י"ל דבבלי שבת דף כ' עלה דמתני' ובגבולין עד שיצית האור ברובו ס"ל ג"כ רב שם ברוב כל א' וא' ואפ"ה מסיק הגמרא שם דתני' כוותי' דשמואל וה"ה כאן אמרינן ג"כ דרך רוב הקומץ ודוק:

קומץ שקדש בכלי והקטירו אפילו שומשמין יצא יש מכאן דמות ראי' לדברי מהרי"ל דכתב דיוצא בזית מצה אם אכלו מעט מעט ולא בעי לבלעו כאחת עיין באו"ח סי' תע"ה מ"א ס"ק ד' ועיין מ"ש בחדושי שם:

מעתה כהן שאין ידו מחזקת כב' זתים פסול מן העבודה עיין בש"ק דתמה שהשמיט הרמב"ם זה ואולי ס"ל לרמב"ם דתורה דאמרה בקמצו אין פחות מב' זיתים איירי בקמצו של אדם בינוני ואה"נ דאם אין ידו מחזקת ב' זתים יקח ב' קמצים וזה מדויק בלשון הרמב"ם פ' י"א מה' פסולי המוקדשין ה' ט"ו מנחה שקמצה פעמיים וכו' משמע שקמץ המנחה ב' פעמים ודוק ועיין בכ"מ שדחק א"ע ולפי נ"ד יש לכוין כונתו כמ"ש וצ"ע:

דף ו **בפקיע** ובטל הפייס עיין בק"ע דכתב כדאיתא בעירובין ולא ציין המקום דאיתא בעירובין ועיין ירושלמי עירובין פ' יוד הלכה י"ב מפני קלקול הפייסות:

הממונה הי' מגבי' מצנפתו של א' וכו' מזה הלשון י"ל דלא נטלה לגמרי מראשו דלא הי' עומד בגילוי ראש אלא דהי' מגבי' אותה בגובה יותר משאר כהנים לסימן בעלמא ועיין בתוס' דף כ"ה ד"ה והא דדייקו מלשון הגמרא דנטלה לגמרי מראשו ומש"ה לא הי' הפייס בעזרה גופא:

כמין קובליים עיין בש"י:

כיצד הי' מהלך לימין ולשמאל עיין בש"ק דתמה פשיטא דלימין דכל פינה שאתה פונה ולפעמ"ד נראה לתרץ דודאי ידע דמתחילה מתחיל לימין מטעם דכל פינה שאתה פונה אלא דבעי שלא היתה אח"כ כשכבר הגיע בהיקף אל מי שנטל המצנפת א"כ שוב חזר ג"כ שנית לימין כתחילתה או דלמא דשוב חוזר לשמואל דכמו שזכו הימיניים מתחילה להתחיל בהם המנין כך יזכו אותה השמאלי' להתחיל בהם המנין ודוק וזה נכון ומיושב

בזה היטב הלשון לימין ולשמאל ודוק. ויש למצוא ראי' ודמיון למ"ש בירושלמי שקלים פ"ג הלכה ג' גבי שלישית חוזר לשני' ודוק שם:

מוטב שיזכה זה שעבר עליו הפייס ב' פעמים ותמהני מאי נפקא מני' במה דעבר עליו הפייס וצ"ל הואיל והי' במנין הקדושה ב' פעמים יזכה:

עמד ר"צ על מעלות האולם וכו' ובגמרא מקשה דאין ירושלי' מביאה עגלה ערופה ועוד הרי נודע מי הכהו ומתרץ לעורר העם בבכי מזה נראה דמותר לומר אפילו דין שאינו אמת כדי לעורר העם בשעת מעשה ועיין בגמרא דגיטין דף ס"ב דמתרץ דאמרינן לי' חזו אי נגעית וכו' ועפ"ז שמעתי לפרש הקרא נביאיך חזו לך שוא וטפל ולא גילו על עונך והוא דאילו גילו על עוונותם הי' מותר לומר אבל המה חזו שוא ולא גילו על עון:

ולירושלמי דלא מקשה כקושית הגמרא י"ל דס"ל כקושית התוס' שם ועוד י"ל ע"ד דרוש דהא דאמר עגלה ערופה הוא בהיות דשלוחי מצוה אינם נזוקין א"כ איך נהרג זה וע"כ דהא ע"ד דאמר הכתוב ואלקים אנה לידו דנהרג הלז כבר הרג נפש וכאשר יאמר משל הקדמוני וע"ז אמר דבא ענין עגלה ערופה:

הלכה ב

ע"ב **מנין** לדישון מזבח הפנימי וכו' אם ללמדך שינתן במזרחו של כבש פי' דבא ללמד על תרומת הדשן שיהי' במזרחו כבר כתיב קדמה ואף דרשינן אצל לג"ש ודוק ודע דרש"י במס' מעילה דף י"א ע"ב בד"ה המקדיש דישון כתב הטעם רא"א דלא לידחו בי' פורתא ועיין בקרבן אשם שם דתמה על רש"י דהוא לגד הסוגיא דיליף לי' מקרא ודחק א"ע דפי' כן אמנורה כיון דלא אתי' כ"א מרבויי' דהדשן הא יתירה יע"ש ולפענ"ד לא ירד במח"כ לכונת רש"י ז"ל דרש"י בא לתרץ דהרי אמרינן במסכת יומא דף כ"א דישון מזבח הפנימי ומנורה נבלעו במקומה וא"כ איך שייך בהו מעילה אחר שנתנה שם ותיכף נבלעו ותירץ רש"י דא"א דלא לידחי בי' פורתא דהיינו דלא נבלע קצת בקרקע הנראה לעינינו ובזו שייך מעילה וכמ"ש התוס' שם ד"ה נבלעין במקומן דכן פי' רש"י ביומא דאיירי בחופר בקרקע ודוק ודע דמירושלמי דפה נראה מבואר כפי' התוס' במעילה שם ד"ה ואימא אידי ואידי דוק שם:

ש"ק ד"ה מניין עיין שתמה על הרמב"ם דפוסק דישון מזבח הפנימי לא נהנין ולא מועלין ולא חילק דלאחר הדשן מועלין בו ולכאורה הי' נראה לומר דדעת הרמב"ם היתה כיון דאינהו נבלעו תיכף במקומם א"כ לא משכחת בהו מעילה דקודם אין מועלין ולאחר הניחה לא משכחת לי' כיון דתיכף נבלעו במקומם וכמ"ש התוס' ביומא הנ"ל בד"ה נבלעין במקומן דהא דקאמר בתמורה ושמו שטעון גניזה היינו מעיקר הדין דייק שם]:

ודע דיש לעיין עכ"פ לפ"ז ממ"ש הרמב"ם בס"פ פסולי המוקדשין ה' י"ג דכתב הרמב"ם כל הנשרפים של הקדש אפרן מותר חוץ מדשן מזבח החיצון והפנימי והדישון המנורה וכתב עליו הראב"ד א"א הרמת הדשן עכ"פ מבואר מזה דהרמב"ם הביא האי דין דדישון מזבח הפנימי ומנורה מועלין וראיתי דהכ"מ כתב שם דס"ל להרמב"ם דילפינן לי' מתרומת הדשן ויותר הי' לו להביא המשנה דמעילה הנ"ל גם י"ל דדעת הראב"ד במה דכתב הרמת הדשן הוא דלא הו"ל לרמב"ם לערבינהו משום דיש חילוק ביניהם דבתרומת הדשן מועלין תיכף בהרמה משא"כ באינך אין מועלין כ"א לאחר הדשן ודוק:

מניין שהוא אסור בהנאה ר' ליזר אל מקום טהור שיהי' מקומו טהור עיין בש"ק דמפרש דנלמד ממקום טהור דכתיב בפר כהן משיח ותמהני מדוע אינו מפרש דנלמד מדכתיב בהוצאת הדשן אל מקום טהור שיהי' מקומו טהור וילפינן תו בג"ש כתיב כאן אל מקום הדשן ג"ש דמקום מקום:

ר' זעירא בשם ליזר מניין לדישון מזבח החיצון שהוא אסור בהנאה ת"ל אל מקום הדשן עיין בק"ע דמפרש דכתיב גבי כהן משיח ותמהני דגבי כמ"ש כתיב אל שפך הדשן ולא אל מקום הדשן אמנם נרא' לפרש דר"ז מפרש האי אל מקום הדשן דכתיב גבי מוראה ונוצה לאיסור הנאה דדישון מזבח החיצון ואח"כ שאל הירושלמי א"כ מניין שצריך לדשן מזבח הפנימי ויליף לי' מדכתיב והזה עליו והקטיר ושהוא אסור יליף בק"ו מדישון מזבח החיצון ולא זכיתי להבין מדוע לא פי' כן בק"ע וצ"ע:

ודע במס' מעילה דף יב יליף ג"כ דדישון המנורה אסור מדכתיב הדשן והא יתירה אתי' לרבות דישון המנורה והניחה לפ"ז לתירץ ר' פדת בשם ר' ליזר וכפי פירושו אבל לר"ז בשם ר' ליזר קשה מניין לדישון מנורה דאסורה בהנאה ואולי דגם גבי דשן מנורה שייך ק"ו ודוק אלא דמ"מ עיקר דישון מנורה מנ"ל:

מה מיד תלמידו דרחב"ל מעתה צריך שיהי' מוצין עיין בק"ע ופרושו לדעתי דחוק ונראה דהכי פרושו מה מיד מה דאמרנו דפתילה שכבה צריכה דישון פי' אפילו כבה תיכף רגע אחר הדליקה והיינו מיד דקאמר לזה בא ר"ח ב"ל לומר דמעתה צריך שיראה למוץ הפתילה שלא יהי' שמן הרבה כנוס בפי הפתילה, דאל"כ איכא למיחש שמא ע"י רוב השמן יכבה הפתילה תיכף ויפסוק כנ"ל לפרש:

מעתה בא' בתקופת טבת וכו' נראה דמקשה דאם אתה אומר דמותר השמן צריך דישון א"כ בלילי תמוז ישאר שמן הרבה ויפסיד בחנם לזה מתרץ תמוז הי' עושה פתילות עבות ולא הי' נפסד ועיין במ"א סי' תרע"ב סס"ק ג' וכתב המ"א דהכל לפי עובי הפתילות והוא כמבואר כאן ובלא"ה שאני מנורה דהי' כתית זית זך:

אמר ר' יעקב בר אחא ולא כולה נראה דבא לתרץ קושית הבבלי דף י"ד ע"ב והא איפכא שמעינן לי' ע"כ בא לתרץ דלאו כל משניות דתמיד ודוק:

הזכה זכה לעצמו עיין בק"ע ומזה הורתי הלכה למעשה בא' שזכה בקדיש ע"פ גורל ותיכף הוצרך לצאת מבהכ"נ לדבר נחוץ ורצה למחול לאחיו שהוא יזכה תמורתו והשבתי דאינו יכול למחול רק יעשו אינך גורל מחדש וראי' מכאן ופשוט:

דף ז' ע"א **בזיכין** ויין מי קודם. עיין בש"ק דתמה הא בזיכין לאשי' ויין לספלים ולפענ"ד נראה דבעי שלו משום דנהו דבזיכין לאישים מ"מ יין תדיר טפי ובעי תדיר ומקודש מי קודם ודוק:

ולא מתני' היא לבונה ליין עיין בק"ע ופרושו דחוק מאוד עיין בו ולפענ"ד נראה דפירושו בענין אחר וקאי אמתני' דשקלים פ' ו' משנה ד' דקתני ששה לנדבה וחשיב עצים ולבונה ואי דיין חשוב טפי מדוע לא הי' סופר ליין תמורת לבונה דהרי יין תדיר טפי ולבונה א"צ אלא ללחם הפנים אלא ודאי דלבונה קדי' משום דהוי לאשים כנ"ל ודוק.

הלכה ג

אמר ריח מימיו לא הפיס אדם בקטורת ושנה עיין ביו"ד סי' רס"ה דלמד ר"פ מזה לענין דאין ליתן ב' בנים לסנדק א' והנה לכאורה כונת הר"פ הוא דכמו דאמרינן גבי קטורת דלא היו מניחין הציבור לזכות כהן א' ב' פעמים בקטורת הואיל ומעשרת ויזכה תמיד אחר שלא יתן איהו גם כן לסנדק אחד ב' ילדים ויזכה תמיד אחד אלא דלפענ"ד נראה דיש לחלק דדוקא בקטורת דעבודתה שייך לכל הכהנים וכיון דאיהו זכה פעם שוב אינו יכול להפסיד לאינך הנהו בני החבורה משא"כ כאן דהמצוה שייך לאב ובידו לתנה למי שירצה א"כ יכול לתנה אפילו לא' ג' פעמים ואי דעכ"פ אינו מן הראוי דראוי שיעשה כדי שגם אחר יתעשר א"כ לפ"ז עכ"פ היכא דאינך כבר הי' סנדק אצל ילד א' וא"כ כבר זכה ג"כ בה א"כ לא עדיף איהו מאינך והי' מן הראוי שלא ליתן לשום אדם שזכה כבר בסנדקאות וע"כ נראה דטעם אחר יש בדבר דהוי כנותן מתנותיו לכהן א' וא"כ לפ"ז היכא דיש לבעל הברית דהיינו לאבי הבן נפקותא כגון שמקבל מאינך טובת הנאה טפי בודאי שרי כנ"ל:

ודע דיש לעורר דלפי מה שמבואר לעיל בברייתא דף ו' ע"ב דקתני הזכה זכה לעצמו ופי בק"ע דמי שזכה אינו יכול ליתנה לכהן אחר ולמחלה א"כ לפ"ז אבי הבן שזכה ובאה מצוה זו לידו איך יכול לתנה לאחר וצ"ע ועיין בחדושי פ' ר"א דמילה שם בארתי בענין זה דעת הר"פ באופן אחר:

הלכה ד

תפשת מרובה עיין בש"ק ולק"מ דהרי בבבלי קאמר הגמרא דלא ילפינן מכלים משום דתפשת מרובה לא תפשת והגע עצמך הרי גם הוי לקולא דאם הכפורת צריך להיות עב יותר הרי פסולה ודוק:

ע"ב **יכול** שנים עיין בש"ק דכתיב ימים רבים לשום דרשה עיין במדרש מגילת אסתר פרשה ב' דדריש ימים רבים כתיב לפי' שהם ימים של צער ועיין רמב"ן על התורה פסוק ויהי בימי' רבים:

הכהנים לרבות הקרחנים דברי ר"י י"ל דר' יהודא אזיל לשיטתו דס"ל ב' כתובי' הבאי' כא' מלמדין ודריש הוא ההוא עיין בבבלי קדושין דף מ"ג ע"א א"כ כאן ג"כ דריש ה' דהכהנים באמת אמרתי לעורר שם בחדושי להא דקאמר רבא את"ל ס"ל לב"ש ב' כתובים אין מלמדין והוא ההוא לא דריש והרי ביבמות דף י"ג ע"ב מסיק ע"כ דר"ש ס"ל חוצה החוצה וע"כ צ"ל דרבא אזיל לשיטתו דמסיק התם דטעמא משום דאין איסור חל על איסור דוק שם ועכ"פ יש לעורר בזה מ"ש הרב מוה' גץ בנ"ב מה"ת חלק י' סי' ק"ג לומר דלב"ש לא דריש בשום פעם ה' ונעלם ממנו גמרא דיבמות הנ"ל דב"ש דריש החוצה אם לא כמ"ש דרבא לשיטתו ודע דיש עוד לעורר דכאן דריש ר' יהודא ה' דהכהנים ועיין בבלי מגילה דף ט' ע"ב דר' יהודא לא דרש המשיח לרבות מרובה בגדי' ובר פלוגתא דר"מ הוא ר"י ועיין במס' מגילה הנ"ל דף י"ז מסיק דרבי דריש דברי הדברי' ובדף ט' מסיק ר"י רבי היא ונסיב לי' אליבא דתנאי הרי דרבי לא דריש ה' דהמשיח וכל הנ"ל צ"ע וע"כ נ"ל דאין לדמות בענינים הללו דפעם דרשו ופעם לא דרשו:

מכאן לפרו של יחיד עיין בש"י מ"ש ודבריו דחוקי' ולפענ"ד נרא' דואת דריש קאמר הירושלמי הוא קושי' והכונה דנדרוש וערכו לפ"ז לפרו של יחיד שיהי' בשש והא דקאמר בשש הוא לאו דהרי מקשה מתחילה דבני אהרן הכהנים לא יוסיפו במשמעם כ"א אחד ואחד וא"כ הו"ל לומר דיקרב בד' כהנים ועכ"פ הירושלמי מניח קושי' זו בתיקו כדרכו וא"כ הדין כמתני' ודברי הרמב"ם נכונים ועיין מה שתמה המ"ל שם ממדרש איכה והביא מזה ראי' לרמב"ן עיין בחדושי למנין המצות שם בארתי ענין זה בארוכה ואין כאן מקומו:

פרק ג אמר להם הממונה

הלכה א

חשיכה מוצאי שבת מטלטלין אותו ע"פ עיין בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה הכונה האי טלטול היינו להוציא מרה"י לר"ה וסמכינן אאמירת העד א' דאמר כבר חשיכה ומותר להוציאו מרה"י לרה"ר

ר"א מטלטל על פום מלויתא פי' ע"פ הצל הנראה כמלוה את האדם בלילה. על פי אביריתא דזהרא היינו ע"פ אור הירח הנראה מאיר לארץ כמו פוק תני לברא והוי אביריתא כמו בחוץ אור הלבנה המאיר בוקר ועיין מה שכתבתי בזה במס' ר"ה:

דף ח ע"א **מאור** הלבנה מתמר ועולה וכו' עיין בק"ע דמפרש דהוא ב' קושית ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה לבאר והוא דעיין בפ' המשניות דכתב דב' מעשות אירע דא' אירע בסוף החודש שעלה מאור הלבנה וא' אירע שביכ"פ דימו שהאיר ועיין בספר עץ החיים וע"כ דהוא מפרש לשון המשנה פעם א' עלה מאור הלבנה וזה הי' בסוף החודש וגם ודימו שהאיר המזרח שזה הי' פעם אחרת ביהכ"פ דאור החמה דעדיין לא הגיע זמנה להראות על האופק נתפשט ועלה בכח העננים כמ"ש העץ החיים הנ"ל אלא דעכ"פ צריך עיון מנ"ל לרמב"ם לפרש דבר חדש שלא הוזכר בגמרא ע"כ נראה דהרמב"ם הלך בזה אחר שיטת הירושלמי פה והי' מפרש דברי הירושלמי בענין אחר והוא דודאי מצד האי מעשה שאירע בסוף החודש לא היו מתקנין זה התיקון כי בשביל פעם אחת שאירע וטעו במה שאי אפשר לטעות דמנכר לכל דלבנה מתמר ועולה וחמה מפצוע לא היו מתקינין כן לעולם לעלות תמיד לראש הגג ולראות גם משום ה"ט לא היו מתקנין כ"א בסוף החודש שאז הטעות הלז יוכל לבא אבל לא בתחילת החודש אמנם הואיל ואירע עוד פעם אחת שטעו ביהכ"פ שהוא תחילת החודש ודימו שהאיר המזרח וא"כ משום הנהו ב' מעשים תקנו לעלות ולראות וזה הוא דמקשה הירושלמי מאור הלבנה מתמר ועולה וחמה מפציע וא"כ הואיל ויש היכר גדול כזה משום האי טעות א' שאירע לא הו"ל לתקן לזה מתרץ עד כדין דהוי סיפא דירחא דהיינו אם לא אירע כ"א מעשה דסיפא דירחא הוי רישא פי' הרי אירע ג"כ ברישא דירחא ומשום מעשים תרווייהו תקנו וא"כ דברי הירושלמי המה ברורים ודברי הרמב"ם נוזלי' מים הירושלמי ובהיות דראה הרמב"ם ז"ל דפשט דמתני' מפורש יותר טוב לפי דעת הירושלמי דלגמרא דידן צריך לפרש דהורידו כהן לבית הטבילה הוא מילתא ב"ע ודוחק לפיכך ביירר לו פירש הירושלמי ודוק כי נכון הוא שוב עיינתי בספר שלום ירושלים וציין מ"ש בספר יד דוד ואין ספר זה תחת ידי ולפי מ"ש מיושבי כל הדקדוקי' שדקדק בספר הנ"ל:

ואח"כ וישב מרדכי אל שער המלך ואח"כ ויקח המן את הלבוש וכו' יש לעיין הרי האי פסוק ויקח המן הוא פסוק הקודם וה"ל להירושלמי לאקדומי האי פסוק ועוד קשה מאי שמחה גאולה וישועה מוזכר בזה הפסוק אדרבה הרי חכמינו ז"ל דרשו אהא קרא ששב לשקו ולתעניתו ע"כ נראה לפענ"ד להגי' וצ"ל ואח"כ ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל תפל דבר מכל אשר דבדת ואח"כ ויקח המן את הלבוש ואת הסוס

והכונה הוא בהא דאמר אל תפל דבר על פי מה שדרשו חכמינו ז"ל בבבלי דאמר המן הרשע די לו בחד נהרא בחד דיסקרתא והשיב לי' הא נמי הב לי' ונכון:

ומסיכה לא שעה קלה היא עיין בש"ק דתמה אמ"א סי' כ"ה ס"ק כ"ב וכתבתי על הגליון שם וז"ל לפענ"ד לק"מ דשאני מסיכה דאע"ג דשעה קלה הא מ"מ לפעמים צריך להאריך הרבה בבה"כ לפיכך לא פלוג ואמרו דכל מסיכה צריך טבילה משא"כ כאן עבדינן לקולא במידי דברכות הוא"ל ורוב פעמים היא לשעה קלה א"צ לברך ומ"ש הק"ע דטעמא דעשאו כהפלגה הוא משום דצריך להסיח דעתי' מני' אינו נראה דא"כ גם במטיל מים נמי צריך להסיח דעתי' ואפ"ה לא תקנו טבילה רק הכונה הוא כנ"ל ועוד מדוע אינו רשאי לזכור במקדש דוקא בהרהור תורה אסור משא"כ בהזכרת מקדש ליכא הרהור תורה ועוד מה ענין טבילה לברכה דטבילה הוא דאורייתא כדיליף בגמרא שם ביומא מק"ו משא"כ ברכה דברכה אינם מעכבות ודוק:

לא כן תני ר"ח לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד עיין ברש"י בחלק דף ק"א דהא דאין ישיבה בעזרה הוא הלכה למשה מסיני וע"כ הירושלמי ס"ל כן מדמתרץ תיפתר שסמך עצמו לכותל וישן לו ואי כדעת רש"י בסוטה דף מ' דהוא דרבנן מטעם דאין זה כבוד שמים א"כ תקשה מה"ט כ"ש דאסור לישן בו והרי אפילו בבתי כנסיות ובתי מדרשות דמותר ישיבה אסור לישן בו ועיין בשו"ע או"ח סי' קנ"א וא"כ איך מתרץ הירושלמי תיפתר שסמך א"ע לכותל וישן שם ודוק אלא ודאי דס"ל לירושלמי דהוא הלכה למשה מסיני ובאמת צ"ע מזה הירושלמי על רש"י דסובר דהוא דרבנן וא"ב נפל מ"ש בשלום ירושלים דהנהו אמוראי בירושלמי פה פליגי אי הוי דאורייתא או דרבנן דמ"ד דלבית דוד שרי ס"ל שהוא דרבנן וזה אינו דא"כ איך מתרץ הירושלמי תיפתר ודוק:

עוד ראיתי שם דרצה לומר דלמ"ד דהוא דאורייתא א"כ אפילו בחול היכא דפתוח ג"כ לקודש אע"ג דפתוח ג"כ לחול אסור לישב ומשו"ה לא מתרץ הירושלמי דאיירי בישן לו בלשכה דפתוח חצי' בחול וחציה בקודש יישן במקום החול ולא דק דא"כ לפ"ז איך יתרץ האי מ"ד הא דתנן בבריית' דזקן יושב במערבא ודוק:

ודע דהתוס' בזבחים דף י"ו ע"א ד"ה מיושב הקשו דהו"ל למיפרך מה ליושב שכן אסור בעזרה דאין ישיבה בעזרה אלא למלכות ב"ד והנה לכאורה הי' מקום לתרץ דילפינן מיושב דמלכי ב"ד וכדאמרינן שם דיליף מיושב דת"ח אלא דזה טעות דגבי מלכי ב"ד לא שייך עבודה. שוב מצאתי כן בצאן קדשי' ע"ש אלא דאכתי י"ל דהרי למלכי ב"ד יש ישיבה וא"כ משכחת לי' דהוי מזרע דוד ואפ"ה הוי כהן וכגון דאמו היא מזרע דוד וא"כ לפ"ז אכתי י"ל דילפינן לי' מיושב דב"ד וכגון היכא דהוי מצד אם ממלכות ב"ד ומצד אב

הוא כהן ודוק ועיין ברמב"ם פ"ב מה' מלכי' דכתב מזרע ב"ד משמע אפילו מצד אם אלא דגם זה תלי' אי מוקמינן כהני' מלכי' ועיין בירושלמי מס' שקלים פ' ששי הלכה א' אין מושחין כהנים מלכי' ואמר ר' יודא על שם לא יסור שבט מיהודה ורחב"א אמר דכתיב למען יאריך ימי' הוא וממלכתו וכתיב בתרי' לא יהי' לכהנים ולוים יע"ש ופי' הרמב"ן בפ' ויחי וכן העתיק ג"כ הק"ע שם בפרושו דרב יהודא ס"ל דדוקא למשיחה אין מושחין אבל איסור ליכא ורחב"א שם ס"ל דאפי' איסור נמי איכא למשוח כהן למלך וא"כ לפ"ז י"ל דמיושב היטב קושית התוס' דלא רצה למיפרך מה ליושב שכן אסור ישיבה בעזרה איכא למימר ילפינן מיושב דמלכי ב"ד וכ"ת הלא אינהו ליכא כהנים כמ"ש הצ"ק י"ל היכא דהוא מזרע דוד מצד אם וכ"ת הלא אין מושחין כהני' מלכי' א"ל דתנא דבי' ר' ישמעאל ס"ל כר' יהודא שם דמותר למנות כהני' מלכי' אלא דאין מושחין אותן ודוק:

ודע דתמהני על המ"ל בה' בית הבחירה פ"ז ה"ו דהקשה דאי הא דאין ישיבה בעזרה הוא מן התורה אמאי לא חשבה לי' בפ' א' דכלי' גבי מעלות דעזרות ישראל דמקודש מעזרות נשים והלא אף אי נימא דהו"ל מדרבנן נמי קשה דלחשוב לי' דהרי חשיב ג"כ גבי מעלות דעזרות נשים דאין טבול יום נכנס לשם והיא ג"כ דרבנן מה שחדשו בחצר החדשה כדאיתא ביבמות דף ז' ע"ב וצ"ל דס"ל דאי הוי דרבנן לא קא חשיב דא"ל דהא דחשיב הא דאין טבול יום נכנס משום דהוי גזרה ישנה שם שתיקן יהושפט מלך יהודא משא"כ האי [אלא דאפ"ה יש לדקדק דהרי מגמרא דקדושין דאף אי הוי דרבנן ע"כ הוי גזירה קדומה דהרי מפסיק לקרא משום כן גבי נר אלקי' טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה'] ועיין בשלום ירושלים דמביא בשם מחבר ערכי עלי דמתרץ הא דלא חשיב לי' בפ' דכלי' משום דתני ושייר ושייר ג"כ הא דאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול וכתב דהוא לבן זומא דאורייתא ולר"י דרבנן וכפי הנראה לדעתי י"ל דשייר ג"כ הא דאין אשה נכנסת לעזרה ועיין במס' קדושין דף נ"ב ע"ב דאמר ר"י וכי אשה בעזרה מניין דהקשו התוס' דלא נמנה במעלות בפ' א' דכלים ולפי הנ"ל יש לומר באמת תני ושייר ג"כ האי דאין ישיבה למלכי ב"ד ודוק. והשתא לפ"ז יש לומר בדרך חדוד טעמא דכעס שם ר"י ואמר דלא כך אמרתי אל יכנס תלמידי ר"מ לכאן דלא ללמוד תורה הם באים וכי אשה בעזרה מנין ונראה דמעלות השנוים במשנה דפ' א' דכלים הי' מקובל לר"י ולר"מ וא"כ ר"י לשיטתו דס"ל הא דאין טהור נכנס לעזרה הוא רק דרבנן א"כ לא מצי למיחשב התם דלא חשיב כ"א מידי דאורייתא וגזירה דטבול יום משום דהוי גזיר' ישנה ובהיות דהי' קשה לי' דהו"ל לחשוב ג"כ בקדושת העזרה הא דאין ישיב' למלכי' אלא לב"ד וע"כ דצ"ל דאשה אסורה לכנס לעזרה מדאורייתא ומשו"ה כעס ואמר ויש אשה בעזר' מניין בשום דלדידי' ע"כ

הוא דאורייתא והוא דפליג עלי' ע"כ מקפחו ג"כ בהלכ' במה דאמר דהא דאין טיבול יום נכנס הוא רק דרבנן דאי גם זה דרבנן א"כ תקשה דהו"ל לחשוב גבי מעלות הא דאין ישיב' בעזר' ודוק כי קצרתי ועיין בע"ז הלכה ח' במראה פנים ד"ה במוצאי שמיטה:

אמנם יש לדקדק קצת כמו דמתרץ התם ר' יוסי אהא דאמר ר"י וכי אשה בעזרה מנין כגון שדחקה ונכנסה כמו כן היה לו לירושלמי לתרץ גם כאן דאיירי כגון דעבר וישן וי"ל ועיין בחבורי תפארת ארי' פרק א' שם הארכתי:

הלכה ג

כמה הוא שיעור השתחויה ר"ס ברשב"ל עד כדי ויכרעו עיין בש"ק מה דתמה מירושלמי דס"פ ב' דשבועות ולק"מ דשם קאי אהשתחוי' בלא שהי' וכן משמע הלשון שם דקאמר עד כמה הוא השתחוי' וכאן קאי אשיעור שהי' כדי השתחוי' וזה ברור שוב מצאתי מבואר כדברי בפני משה שם יע"ש וכמבואר בבבלי מס' שבועות:

גם מה שרצה לתרץ דפליגי התם בירושלמי הוא תלי' אי מותר לתלמיד לשאול בשלום רבו ליתא כלל דמה ענין זה לענין שיעור שהי' דהשתחוי' וכי משום דלית לי' דרשאי תלמיד לשאול מקצר בשיער ואין דבריו אלו מובנים כלל גם מה שרצה לתרץ דסמך הרמב"ם אאמוראי דירושלמי כאן והלך להקל קשה א"כ הו"ל להקל טפי כמ"ד בבבלי כל הפסוק דהוא קולא יותר:

הלכה ד

עד שישחוט בו שנים או רוב שנים ועיין בבבלי דמירוק הוא משום מצוה ועיין בש"י דתמה בזה איך נתנה לדחות הלא הוי כמו ציצין שאינו מעכבין במילה דאינו חוזר ולפענ"ד דזה הוי כלא פירש כלל דתיכף דאיהו גמר מתחיל אינך אלא דמ"מ אי לא הוי מצוה לא הי' אינך ממרק אלא הואיל והוי מצוה וא"א כ"א באחר שרי וי"ל לפ"ז דבאמת זה הי' קושית הגמרא כיון דאפי' פסולא דרבנן ליכא למה לי למרק וא"כ אפילו איסור יש בו ומתרץ דהוי מצוה השייך וכיון דהוי תיכף ומתורץ קושית התוס' שם בד"ה למה לי למרק:

גם בלא"ה יש לדחות קושית התוס' דגמרא מקשה גבי כה"ג דזריז הוא א"כ ליכא למיחש שמא לא ישחוט הרוב וא"כ מירק למה לי':

מתני' אמרה כן הביאו לו את התמיד קרצו פי' מדלא קתני שחטו ונקיט קרצו משמע דרוב סגי וכן פי' בתוס' ישינים ודלא כק"ע דפי' אדרבה דמשמע שחתכו לב':

מד נסוחה מגליינא פי' נתגלה בית השחיטה ולא פליגי אלא דמר פי' דקרץ הוא כמו קרצו דמתני' דהוא שחיטה ואיהו פי' מילת קרץ דהוא גלוי נתגלה בית השחיט' שלהם

ומתורץ בזה קושית הש"ק בד"ה חד אמר ודוק ומילת נסוחה הוא כמו ונסחתם דקנה ווושט נסחו ונחתכו ועיין לעיל מעבר לדף בקריצתא דהיא במתחיל לגדל ערבוב הלילה:

הלכה ה

איתא חמי עיין בק"ע דמגיה ויש לכוין בלי הגהתו ועיין כעין זה איסתפקתא במ"א ססי' רי"א:

אמר ר' הילא כל מדרש ומדרש כעניינו בחדושי על התורה פ' עקב הארכתי ובארתי בענין זה כל מדרש לפי עניינו קושיא עצומה דמקשה בספר שער אפרי' במס' מגילה דף א' ע"ב אתא את ופסיק ובמס' זבחי' דף כ"ב קאמר דרחצו את ידיהם ואת רגליהם אתי' שיניח ידיו ע"ג רגליו וע"כ משמע דאת אתי' לחבור ואמרתי ע"פ מה דמבואר בירושלמי פה דפעם אתי' תעשה להקדי' ופעם אתי' לאחר וכן במסכת יומא דף ס"ג מהא דמקשה ול"ה להוציא הוא בא וגבי מחוסר זמן אתי' ומתרץ הכי מענינו דקרא והכי מענינו דקרא ע"ש וא"כ ה"ה כאן אי הוי כתיב ידיהם ורגליהם למי הוי ידעינן דידים לחוד ורגלים לחוד כי כן דרך רחיצה וא"כ ע"כ אתי' לחבר משא"כ במגילה הוי להיפך דאי לא הוי כתיב את מצד הסברה הוי אמרינן תרוויהו ואתי' את ע"כ ופסיק ודוק ושם הארכתי בדרוש אמנם עכ"פ צ"ע מדברי הספרי הביאו הילקוט פ' חקת גבי ושרף את הפרה את עורה ואת בשרה ודריש בשרה מחובר לעורה יע"ש וצ"ע:

והוי ר"ז מקלס לי' וצווח לי' בני' דאורייתא ולפי הנ"ל ניחא טפי דזה הוי בנין בתורה בכמה מקומות כמ"ש:

אלא מסבר קסבר ר' יהודא שאין אבות וכו' פי' וכי מסביר וכו' אלא ר"י ור"ש פי' ג"כ וכי ר"י ס"ל כר"ש משום דכמו דאמר ר"י ור"ש כן י"ל ג"כ דר"י פ"ל ג"כ וכו' אלא מסבר קסבר שאין תולדת האש פי' ג"כ וכי מסבר קסבר דתולדת אש אינו כאש והירושלמי תמה דע"כ הנהו ג' תרוצים ליכא למימר ומסיק אלא כיני ר"י סבר שאין תולדת האש וכך הוא מסקנא ומתורץ קושית הש"י במה דתמה ממתני' דאמר ר"י המוציא משמשי ע"ז דבאמת הירושלמי רק תמוהי קא מתמה וכי סבר כן ודוק:

שלא יאמרו ראינו כה"ג טובל במים שאובין עיין בק"ע ובש"ק דתמה לפ"ז אטבילת חמין שלנו ועיין בש"י מ"ש בשם שיח יצחק ודוחק ואפשר לומר דירושלמי דייק בלשונו שלא יהי' אומר ראינו כה"ג טובל במים שאובין ביהכ"פ ובסיום מלת ביהכ"פ כיון דיש ב' חששות א' דיאמרו טבילה בשאובין ועוד יאמרו דמותר להחם חמין בשבת והוא גזירת מרחצאות עוד י"ל דדוקא ביהכ"פ יאמרו כן דיאמרו הואיל וכל העבודת אינם כשרי'

אלא בו וצריך חמש טבילת ויסברו דעבור כן משום חולשא דכה"ג התרה לו התורה שאובין כן יש לישב על צד הדוחק:

ועיין בש"י דמביא קושי' בשם ספר לחם יהודא ארמב"ם דקאמר הטעם דאין מושיבין כה"ג בעבור השנה מפני הצינה דה' טבילות וקשי' לדידי' קושית התוס' הלא היו מחמין לו חמין ולפענ"ד נראה לומר ע"פ מה שרצה השואל בנ"ב מה"ת חלק או"ח סי' כ"ד דהא דנקיט במשנה עד שתפיג צינתן היינו דוקא דאפילו פושרין לא הי' א"כ שפיר י"ל משום צינה דאע"ג דהיו מחמין לו קצת מ"מ לא הי' כ"א הפקת הצינה ושפיר קאמר הגמרא מפני הצינה ודע דבשכה"ג ה' יהכ"פ דייק מלשון הרמב"ם מפ' ב' מה' יהכ"פ ה' ד' מדכתב קודם אין שבות במקדש אעששיות של ברזל ולא כתב כן אחמין לו חמין משמע דאפילו במדינה מותר וליכא בי' איסור כלל לערב חמין וכ"ש דהרדב"ז בתשובה חולק על זה וצ"ע דהרי מבואר כן בהדי' בירושלמי פה דמקשה ויחם לו חמין משמע דבהאי ליכא איסור כלל וצ"ע:

ודע דבסוגיא דבבלי דף ל"ד פריך והלא מצרף ועיין בתוס' שם דתמה דלמאי דמסיק דצירוף דרבנן ולדעת רש"י לא גרסינן אין שבות במקדש א"כ הוא נגד הסוגיא בבלי דשבת דף מ"ב והי' נלפענ"ד לומר דבאמת יש להבין מאי פריך והלא מצרף הא קי"ל דב' שעשו מלאכה פטורין עיין פ' המצניע דף צ"ב ע"ב וא"כ מאי פריך דלמא ב' יחד הטילו העששיות למקוה וב' שעשו מלאכה זה יכול וזה יכול אליבא דר' יהודא פטור יע"ש אמנם נרא' דאפ"ה שפיר מקשה דהרי בלא"ה קשה אמאי היו מחמין העששיות מעיהכ"פ הלא אפילו ביהכ"פ היו יכולין לחממו ואי משום דמבעיר ומלבן העששיות הרי ג"כ יכול לעשות ע"י ב' וצ"ל דאפ"ה אסור כיון דעכ"פ ב' אסור מדרבנן דפטור אבל אסור וכיון דאפשר לעשות מעיהכ"פ עושין וא"כ פריך שפיר ג"כ דהוי מצרף ואי דב' עשו עכ"פ הוי אסור והרי אפשר לחמם חמין ושפיר פריך לזה מתרץ ר"ב בשלא הגיע לצירוף ואביי מתרץ אפילו תימא בהגיע לצירף דבר שאינו מתכוין מותר ומסיק ה"מ בכל התור' כולה אבל הכא דייק הכי דאיירי שב' עשו מלאכ' כנ"ל שב' הטילו העששיות למקוה וא"כ אפילו במתכוין הוי רק דרבנן ואם כן באינו מתכוין לגמרי שרי היכא דב' עשו:

וא"כ לק"מ מהאי דשבת דשם איירי בא' דנותן המים ואזי שפיר הוי צירוף דאורייתא רק היכא דב' עשו הוי דרבנן. שוב ראיתי שגם ידידי הרב המאוה"ג החריף מוה' מיכל קיצע ז"ל כתב זאת בספרו:

ודע דיש לעורר ולומר דלמ"ד הבערה ללאו יצאת וא"כ דליכא בי' חטאת לא שייך לומר דב' שעשו מלאכה פטורין וכבר שגה בזה א' ממופלגי התורנים ותמה אמאי מילה דוחה

צרעת יחתכו ב' ושנים שעשו פטורין וזה טעות דזה דפטורין ב' שעשו מלאכה ילפינן מעם הארץ בעשותה ושם בהיכא דאיכא חטאת איירי יע"ש בפ' במצניע וא"כ לפ"ז עכ"פ למ"ד דבהבערה ללאו יצאה ליכא כ"א לאו א"כ ב' שעשו חייבים כנ"ל כיון דלא שייך בי' חטאת וא"כ נפל קושיתי הראשונה דליכא להקשות דהו"ל ללבן העששיות ע"י ב' ביהכ"פ די"ל דר"י ס"ל ללאו יצאה וא"כ גם ב' חייבי' בהבערה ודוק:

עוד תמה התוס' דמאי פריך בשבת דף מ"ב והלא מצרף לתרץ בשלא הגיע לצירוף והי' נלפענ"ד דבאמת ברמב"ם כתב עששיות היו מלבנין ובגמרא דידן הגרסא היו מחמין אמנם איהו נקיט הגרסא כדגרס בירושלמי היו מרתיחין והיו נרא' לומר דבאמת לא הי' מניחין אותן בלילה בתוך גחלי' לוחשות רק בעיהכ"פ היו מלבנין אותן הרבה עד שהיו נצוצים נתזן ממנו וא"כ שוב מחוץ לאש היו מניחין אותה כל הלילה וא"כ כיון שהונח כמה שעות נעשה החום חלש וזה שתירץ שלא הגיע לצירוף כיון שהיו מונח חוץ לאש כמה שעות נפסקה גודל חמימותו והוי שפיר כלא הגיע לצירוף. א"כ לק"מ דשם בשבת איירי היכא דלא נתקרר המיחם מקודם א"כ שפיר פריך דמצרף:

אמנם נראה דדעת רש"י שלא פי' כן בסוגיא רק כתב להיפך דהיו מניחין אותן כל הלילה בתוך גחלי' לוחשות הוא משום דהי' קשה לו באמת מאי פריך והלא מצרף דלמא איירי שהניחו חוצה העששיות כל הלילה אחר שלקחו ומה עלה על דעתו להקשות ע"כ נראה דכונת המקשן הי' מדאמר ר' יהודא רק היו מחמין העששיות ואי דהניחו אותן חוצה א"כ כבר נתקררו לגמרי ומה יועילו אח"כ לכה"ג ואי דהיו מלבנין אותן א"כ הו"ל למימר מלבנין אותן אלא ע"כ דהיו מונחין כל הלילה בתוך גחלי' לוחשות א"כ שפיר קשה כיון שהיו מונחין כל הלילה עכ"פ בודאי נתלבנו וא"כ הו"ל מצרף ומתרץ דאפ"ה איירי שלא הגיעו לצירוף ושפיר כתב רש"י ז"ל:

והשתא לפ"ז מיושב היטב הא דלא פריך הירושלמי והלא מצרוף משום כיון דאיהו גרס היו מרתיחין א"כ שפיר י"ל דהיו מניחין אותן אח"כ חוץ לאש כל הלילה ואפ"ה הי' עדיין למחר חמין כיון דהיו מלבנין אותן הרבה מעיהכ"פ ודוק:

ודע דהרמב"ם פסק בפ' יוד מה' שבת הלכה י"ח דהמסתת את האבן בכ"ש חייב משום מכה בפטיש ועיין בלח"מ שם דתמה הלא קי"ל הלכתא כרב באיסורי דס"ל דחייב משום בונה ונלפענ"ד לתרץ משום דבאמת צ"ע דמאי גמר מלאכה הוי במסתת כל שהו ורש"י פי' בפ' הבונה משום דבהאי מקום שחרץ שוב לא יחרוץ יע"ש וא"כ לפ"ז הוי גמר מלאכה והאי מקום והנה לכאור' אמרתי לעורר דלפי מה דקאמר רב במס' שבת אבל שיעור לצירוף אסור א"כ היכא דאינו ממלא את כל הכלי לא מקרי צירוף וע"כ משום

דאכתי לא נגמר המלאכה א"כ מאי פריך הגמרא כאן והלא מצרף לתרץ שלא הטיל כל העששיות במקוה כגון שהיו ארוכות וא"כ כיון דלא הוי שיעור צירוף כיון דלא צירף כל העששית אמנם נראה דשם במס' שבת הוא רב לשיטתו דס"ל במסתת כ"ש דחייב משום בונה ולא משום מכה בפטיש וע"כ משום דזה לא מקרי גמר מלאכה א"כ ה"ה ג"כ היכא דאינו מצרף כל הכלי לגמרי לא הוי ג"כ מכה בפטיש ושמואל קאי התם במס' שבת עלי' דרב ודוק שם משא"כ כאן ביומא אזיל הסוגיא אליבא דשמואל דס"ל דאפילו במסתת כ"ש הוי מכה בפטיש א"כ ה"ה במצרף כ"ש הוי ג"כ מכה בפטיש אע"ג דלא צירף כלה א"כ שפיר פריך וא"כ כיון דסתמא דסוגיא פה אזלה כשמואל שפיר פסק הרמב"ם ודוק:

והנה רש"י ז"ל כתב במשנה וז"ל מחמין לי חמין מעיהכ"פ ומטילין ביהכ"פ לתוך חקק בנין ב"ט ונלפענ"ד דדעת רש"י בהאי אריכות ולא כתב סתם לתוך בית טבילתו כי היכא דלא נטעה כיון דמסיק במס' שבת דף מ"ב דהלכה כר' שמעון ב"מ דאפילו חמין לתוך צונן אסור א"כ לפ"ז הא דהטילו החמין לתוך צונן לכה"ג ביהכ"פ הי' ע"י עירוי שנפסק הקילוח דהי' מערין אותן חוץ לחקק ומשם הי' זב לבית הטבילי' וע"י עירוי הוי לכ"ע ככלי שני כמבואר ביו"ד סי' צ"ב בהג"ה יע"ש לזה פי' רש"י ז"ל דלא הי' כן רק ממש היו מטילין אותן לתוך החקק ומשום דאין שבות במקדש ודייק כן מלשון מטילין דקתני מדלא נקיט התנא ושופכין לתוך הצונן משמע לאורוי' דלגמרי היו מטילין לתוך החקק ממש כנ"ל:

ועיין ברמב"ם בה' יהכ"פ דכתב בפ"ב הלכה ד דכתב ב' הענין שאמר ר"י מלבנין עששיות וגם הא תיקן דקתני במתני' דמחמין לו חמין ויש לעיין דהרי בירושלמי מבואר דלר"י לא היו מחמין חמין מטעם שלא יאמרו כה"ג טובל בשאובין ולדעת תנא דמתני' נראה דס"ל דלבון עששיות לא משום דעכ"פ שבות הוי וכיון דאפשר בחמין א"כ מדוע נעבור על שבות וא"כ כיון דהרמב"ם מביא סתמא דמתני' דמותר להחם חמין א"כ מדוע כתב ההיתר דלבון עששיות ואפשר לומר דדעת הרמב"ם דדייק מלשון המשנה דקאמר ומטילין לתוך הצונן מדלא נקיט הלשון ושופכין לתוך הצונן לזה ס"ל לרמב"ם דת"ק ב' דברי' אמר א' מחמין לו חמין א"כ מטילין לתוך הצונן וזה מפרש ר"י דהכונה מטילין עששיות דמלבנין אותן וא"כ שפיר הוי דברי הרמב"ם ככל דברי המשנה:

והתוס' תמה עוד על דברי רש"י דא"כ משמע דכיון דצירף הוי דרבנן מותר באינו מתכוין אפילו במדינה דהרי בגמ' דשבת דקאמר אליבא דר"ש כל היכא דכי קא מכוין איכא אסורא דאורייתא כי לא מכוין אסר מדרבנן משא"כ היכא דלא מכוין ליכא כ"א אסורא דרבנן כי לא מכוין שרי ר"ש לגמרי משמע הא ר"י אפילו בכה"ג אסר ולפענ"ד נראה

דדעת רש"י דעכ"פ היכא צורך מצוה כמו כאן בטבילת כה"ג אפילו לר"י שרי לכתחילה משא"כ בגרירה דליכא כ"א גרירה דרשות משו"ה אסר ר"י כנ"ל לדחוק:

אלא דגם זה אינו נוח דהרי גמרא סתמא קאמר אבל הכא צירוף דרבנן משמע דלגמרי שרי ולא מטעם שבות דליכא במקדש ולא מטעם דהוי קצת מצוה ע"כ נלפענ"ד בענין אחר והוא דבאמת התוספת תמה התם במס' שבת דף מ"ו אהא דמקשה הגמרא כבתה אין לא כבתה לא מ"ט דלמא בהדי דנקיט לה מכבה ומדוע לא דייק מרישא דקתני חוץ מן הנר הדולק בשבת אמאי הא ר"ש מתיר בגרירה משום דהוי אינו מתכוין עוד תמה התוס' שם אמאי דמתרץ כל היכא דכי קא מכוין איכא איסורא דאורייתא והרי בכיבוי ליכא איסורא דאורייתא דה"ל מלאכה שאינה צריכה לגופא והתוס' תרצו דכונת הגמרא הוא הואיל ומשכחת בי' עכ"פ איסור דאורייתא כגון בפתילה שצריך להבהבה ואע"ג שזה דוחק הא בלא"ה פריך הגמרא שפיר מדוע האריכו כ"כ במה שכתבו דאע"ג שזה דוחק וצריך ביאור:

מלבד זה תמו המ"א והאחרוני' אדברי רש"י בדברי ר"ש לעיל דאמר חוץ מן הנר הדולק בשבת שכתב הטעם דלמא אתא לכבוי וחייב משום מכבה והרי בגמרא דחה זה הטעם מכלאים דאע"ג דהיכא קא מכוין איכא איסור דאורייתא אפ"ה מתיר ר"ש באינו מתכוין אפילו לכתחילה ומסיק הגמרא מטעם בסיס נגע בי' ועיין מה שתירץ בזה ידידי הרב הגאון מוה' מיכל קיצע זצ"ל בספרו שלמי נדבה ודבריו תמוהים. ע"כ נלפענ"ד לומד משום דבמס' ביצה דף כ"ב איתא עולא מיקלע לבי' רב יהודא קם שמעי' זקיף לה לשרגא איתבא ר"י לעולא הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה א"ל לאו אדעתא יע"ש בת ס' בד"ה והמסתפק והשתא לפ"ז אומר אני דשפיר קאמר הגמרא כל היכא דכי קא מכוין איכא איסורא דאורייתא משום דכשמטלטל הנר יש לחוש ב' חששות א' דבהדי דנקיט לה ומנדנדי מונע השמן מהנר ומכבה וב' דאח"כ מביא בנענועו השמן לפתילה והוי מבעיר והשתא באמת לגבי כיבוי הו"ל מלאכה שאינה צ"ל משא"כ לגבי מה דמבעיר אח"כ לזה הו"ל צריכה לגופא ושפיר קאמר הגמרא כל היכא דקא מכוין הוי איסורא דאורייתא דקאי אמבעיר ומתורץ קושית התוס' ודוק:

אלא דאפ"ה מקשה התוס' שפיר דהרי הגמרא לא מקשה רק מכח הקושי' דבהדי דנקיט לה מכבה ואהא מתרץ כל היכא דקא מכוין איכא איסורא דאורייתא משמע דאכיבוי קאי ואהא שפיר קשה דה"ל מלאכה שאינה צ"ל ודוק:

ועוד יש בכאן ג"כ חשש הבערה כמ"ש הו"ל לגמרא לומר ג"כ דלמא בהדי דנקיט מכבה ומבעיר ודוק:

והשתא לפ"ז אמינא דמתורץ היטב קושית התוס' שם דה"ל להקשות מרישא ולפמ"ש ניחא מדרישא דקאמר ר"ש חוץ מנר הדולק לא הי' יכול להקשות דא"ל דידע דהיכא דאיכא במתכוין איסור דאורייתא גזר באינו מתכוין מדרבנן וכאן איכא איסור דאורייתא דכשמנדנד מוסיף השמן ומבעיר אבל בסיפא דקתני כבתה מותר לטלטלה משמע הא כל דלא כבתה אפילו דליכא תו שמן כלל בנר ועומד לכבות תיכף בענין דלא שייך בי' גומר דיש לחוש דמתחילה ימשיך השמן ממנו ואח"כ יטהו אל הפתילה ויהי' מבעיר אפילו הכי אסור לטלטלה וע"כ מטעם חששה דמכבה לבד נגע בה ולפיכך שפיר הקשה דבכה"ג אפילו כי מכוין ליכא איסור דאורייתא כיון דהו"ל מלאכה שאינה צ"ל ודוק כקושית התוס' לזה מתרץ לי' התרצן דעכ"פ כיון דמשכחת בי' איסור דאורייתא כגון במתכוין לעשות פחים גזר ר"ש משא"כ כאן דלא משכחת בי' איסור דאורייתא וכמ"ש התוס' ודוק ומתורץ קושית התוס' היטב:

והנה לכאורה אמרתי להקשות מאי פריך הגמרא מכלאים דכי מכוין איכא איסור דאורייתא דלמא שאני כלאי' דהוי רק איסור לאו משא"כ כאן דאיכא איסור סקילה כי מכוין משו"ה גזר ר"ש אפילו לא מכוין וצ"ע טובא לכאורה אמנם באמת לפמ"ש התו לק"מ דאדרבה הכא פריך השתא כאן דאפילו כי מכוין ליכא בי' איסור דאורייתא כיון דהו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופא אפ"ה הואיל ומשכחת בי' איסור דאורייתא היכא דמתכוין לפחים מכ"ש בכלאי' דהיכא דמתכוין איכא בי' גופא איסור דאורייתא דהו"ל לגזור בלא מתכוין ג"כ ודוק:

והשתא מיושב היטב רש"י לעיל אדברי ר"ש דקאי אהא דאמר חוץ מנר הדולק ואהא שפיר כתב הטעם שמא יכבה והוא כנ"ל דמתחילה כשינדנד ימשיך ממנו הפתיל' ואח"כ יבוא לידי הבערה ומש"ה גזר ר"ש באינו מתכוין וכ"ת הא בכלאים לא גזר זה אינו דבכלאי' ליכא איסור סקילה מה שאין כן כאן ודוק היטב:

ודע דתמי' לי טובא בסוגיא דשבת הנ"ל מאי פריך מכלאי' דכי קא מכוין איכא איסור דאורייתא ואפ"ה כי לא מכוין שרי ר"ש דלמא האי ראב"ע היא דס"ל במסכת ביצה דמקרדין בהמה בי"ט אע"פ שעושה חבורה משום דאינו מתכוין מותר אבל לר"ש אה"נ דאסור ללבוש כלאים אפילו באינו מתכוין וצ"ע:

נחזור לקושית התוס' הנ"ל שציינתי דמסוגיא דשבת מבואר דלר"י אע"ג דהיכא דקא מכוין ליכא איסור דאורייתא אפ"ה אסור לר' יהודא כדמבואר מגרירה ולפענד"נ ע"ד הפשוט דאע"ג דר"י מחמיר אפילו בהיכא דקא מכוין ליכא איסור דאורייתא מ"מ בכה"ג דאפילו האיסור דאורייתא לא משכחת בי' כלל אפילו לר"י מותר באינו מתכוין אפילו

לכתחילה כלומר דכמו דאמרינן לר"ש דכל היכא דקא מכוין ליכא איסור דאורייתא כמו בגרירה משום דהו"ל חופר כלאחר יד אע"ג דאם הי' חופר במרה וקרדום הי' שייך בי' איסור דאורייתא בהאי חפירה גופא מ"מ הואיל בהאי מטה כסא וספסל לא משכחת ביי איסור דאורייתא אינו אוסר באינו מתכוון אפילו מדרבנן ה"ה לר"י דוקא בגרירה הואיל ועכ"פ שייך בהאי חפירה איסור דאורייתא אלו הי' במרה וקרדום משא"כ בהנהו עששית דעומדים לעשות מהם כלים ולא שייך בהם בשום ענין בעולם איסור מכה בפטיש א"כ בכה"ג אפילו לר"י מותר לכתחילה ולק"מ כל מסוגיא דשבת דף מ"ו דמדר"ש נשמע לר' יהודא כנ"ל ודוק:

ודע דהתוס' במס' שבת דף מ"א ע"ב בד"ה והלא מצרף תמו לוקי בלא הגיע לצירוף והי' נלפענ"ד דהי' מקום לתרץ ולומר דה"פ דסוגיא דיומא דמתרץ בלא הגיע לצירוף היינו שהעששיות הללו עדיין לא גמרו דעומדים לעשות מהם כלים אחרים וא"כ לא הגיעו לצירוף שיהי' גמר מלאכה ואביי מתרץ אפ"ת דאיירי בעששיות שכבר הגיעו לצירוף היינו דהצירוף הוא גמר מלאכתן שתו לא עומדין לעשות מהם כלים דק דבר שאינו מתכוין מותר וכדמסיק וכמ"ש התוס' וא"כ מתורץ קושיית התוס' דשבת הנ"ל דשם כיון דהמחים כבר נגמר א"כ שייך בי' גמר מלאכה ולא שייך התירוץ דלא הגיע לצירוף לפי פירושי ודוק.

הנה לעיל יעדתי לומר דר"י דעששיות ס"ל הבערה ללאו יצאה וא"כ ב' שעשו מלאכה זו נמי חייבים אפילו מדאורייתא ושוב ראיתי דמבואר בהדיא בירושלמי דר"י ס"ל דלחלק יצאה ונציין פה דברי הירושלמי פ' במה מדליקין הלכה ה' החותה גחלי' מתחת לקדירה בשבת חייב רשב"א מחייב ב' אחת שכיבה העליונות ואחת שהבעיר את התחתונות וחותה גחלי' ומחמם כנגדן בשבת פטור ריב"א אמר במחלוקת כמאן דאמר אינו חייב אלא אחת ברם כמ"ד שתיים חייב ר' אבוה בשם ר' יוחנן לית כאן חייב שתים אלא מועלין עליו כאלו חייב שתים אמר ר' יודן תמן אינו רוצה שיבערו ואינו רוצה שיכבה ברם הכא רוצה הוא שיבערו ורוצה הוא שיכבו הבעיר ובישל אית תנאי תני חייב שתיים ואית תנאי תני חייב אחת מ"ד חייב שתים אחת משום מבעיר ואחת משום בישול ומ"ד חייב אחת היידי היא ר' יהודא אומר משום מבעיר ר יוסי אומר משום מבושל ע"כ הרי עכ"פ מבואר כאן דר"י דאמר דחייב משום מבעיר דלר"י הבערה לחלק יצאה וא"כ נסתר דברינו הנ"ל ודוק:

והנה ביאור דברי ירושלמי הלז נראה לפענ"ד דדעת ר"י דאמר לית כאן חייב שתים אלא מעלין עליו כאלו חייב שתים נראה לומר דבאמת ר"י ס"ל דעיקר דהא דלבנו לכה"ג

עששיות של ברזל אע"ג דמצרף משום דצירוף דרבנן משום דבשבת מלאכת מחשבת אסרה וא"כ כיון דבשבת הוי דבר שאינו מתכוין רק מדרבנן א"כ אין שבות במקדש וא"כ לפ"ז ע"כ צ"ל דהאי דמחייב שתים לאו דוקא לענין חטאת קאמר כיון דאינו מתכוין להבעיר וע"כ כעין שתים קאמר ודוק:

ור' יודן בא לתרץ ג"כ דאפילו דמאן דמחייב בחותה גחלים תחת לקדירה בשבת שתיים אפ"ה פוטר כאן בחותה גחלים להתחמם משום דס"ל דאין טעמא דמאן דמחייב שתים משום דס"ל דבר שאינו מתכוין חייב כיון דבשבת בעינן מלאכת מחשבת אלא ה"ט משום דמתכוין לכבות ולהבעיר וס"ל הבערה לחלק יצאה ומאן דאינו חייב אלא אחת ס"ל הבערה ללאו יצאה כנ"ל בביאור דברי הירושלמי הלז ועיין היטב בבבלי בכריתות עיין מ"ש במסכת שבת שם פי' אחר מרווח טפי דוק שם היטב:

עיין בבבלי דביצה ס"פ ב' דמתרץ תנאי היא אליבא דר' יהודא ועיין בירושלמי שם דאינו מביא זה האוקמתא ונלפענ"ד דלדעת הירושלמי אין אנו צריכין לזה התירץ ולדחוק דתנאי היא אליבא דר"י והוא דמהרש"א מקשה מאי פריך הגמרא שם דלמא הת"ק הוא רבנן דראב"ע דאמרו לעיל אין מקרדין אף לא מקרצפין והניח בצ"ע ועיין בצל"ח דתירץ דאי כרבנן דראב"ע כמו דגזרו קרצוף אטו קירוד א"כ לגזור ע"ג כלים אטו ע"ג קרקע אמנם בירושלמי איתא שם דטעמא דרבנן אין מקרצפין לא הוי משום גזירה דקירוד רק מחששה דתלישת שער נגעה בה יע"ש בש"ק והשתא לפ"ז שפיר נוכל לומר דת"ק דר"י הוא רבנן דראב"ע וא"צ לתרוצי דתרי תנאי אליבא דר"י ודוק:

הלכה ו

דף ט **בד** שיהיו כפולים פי' דיליף לה מדכתיב כאן כתנת בד וכתיב התם בד בבד יהי' מה התם היינו כפול דא' כמו חבירו כך כאן הב' כתנת א' כחבירו וס"ל דלא כר יוסי כדקאמר הירושלמי ופי' הק"ע דחוק מאוד דפי' דבד צריך שיהי' של בוץ ובוץ כפול ששה והיינו כפולין ולא זכיתי להבין דאיך קאמר דלא כר"י ודוק ועיין בבלי במס' זבחים דף י"ח ע"ב דפי' שם רש"י כפי' הק"ע פה אמנם הירושלמי פה ע"כ לא פירש כן דאל"כ איך קאמר דלא כר"י ודוק וע"כ דפי' כמ"ש כנ"ל. ועיין במדרש רבה פ' אחרי מות פ' כ"א בפר בן בקר בזכות אברהם וכו' אין לי אלא אבות אמהות מנין ת"ל בד בבד יהי' ועיין במ"כ שם דדחיק ולפי פירוש הק"ע פה ניחא טפי דבד היינו כפול ששה והיינו זכות ו' אמהות אמנם באמת הכונה כפשוטו דבד היינו כפול והיינו ב' זכותים גם זכות אמהות]:

ולבני אהרן תעשה כתנות עיין בחדושי על התורה שהארכתי בענין זה ועיין בירושלמי דחגיגה ועיין למחותני בספר יבין שמועה פ' וילך סי' תפ"ד שהאריך בדברים נכונים בענין זה ועיין בפרי חדש ה' מגילה ובלקוטי שם ועיין בש"י:

וראיתי להתעורר כעת לרבנן דס"ל ב' כתנות לכל א' וא' א"כ נימא ג"כ גבי והלבשת אותם כתנות נמי ב' כתנות [וכן כאן גבי כתנת בד קדש ילבש] וכ"ת ה"נ דהרי הרמב"ם פוסק דכהן הלובש ב' כתנות הרי זה מחלל עבודה וחייב מיתה עיין פ' יוד מה' כלי המקדש והרי הרמב"ם גופא פוסק בפ' ב' מה' חגיגה ה' א' דחרש באזנו א' פטור מן הראי' והרי לפי דעת הירושלמי פ' א' מחגיגה תלי' זה בזה אמנם נראה דבאמת לא פליגי רבנן ור"י אלא בקרא ולבני אהרן תעשה כתנות אבל בקרא דלבישה לא פליגי והוא דהרי ע"כ במגבעות כתיב בקרא ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת ובזה ע"כ א"א לומר ב' מגבעות לכל א' וא' ע"פ מ"ש הפ"ח בה' מגילה בסי' תרצ"ד דגבי מתנות לאביונים לא שייך לומר שתיים שהם ד' ב' לכל א' וא' מדכתיב מתנות קודם יע"ש דהו"ל לכתוב ולאביונים מתנות וא"כ כאן ג"כ מדכתיב ומגבעות תעשה להם משמע ג"כ דוקא א' לכל א' ואחד ודוק ועתה דוק לפ"ז הא דכתיב בלבישה וחבשת להם מגבעות ליכא למימר ב' לכל א' וא' דהרי לא נעשה כ"א מגבעות א' לכל א' ואחד וע"כ הכונה הוא וחבשת להם מגבעות דעלמא דהיינו א' לכל אחד ואחד ודוק וכן וחגרת אותם אבנט משמע נמי כך רק אבנט א' א"כ בודאי גם והלבשתם כתנות נמי א' לכל א' וא' ולא הוי פלוגתא אלא בעשיית הכתנת דס"ל לרבנן מדשני קרא גבי כתנות דכתיב ולבני אהרן תעשה כתנת ומגבעות תעשה להם ולא כתיב נמי ועשית להם מגבעות אלא ודאי דבא להורות דצריך ב' כתנות לעשות לכל אחד אבל מגבעות רק א' לכל אחד ואחד כנ"ל ואפשר דאה"נ לפ"ז דפלוגתייהו נמי באבנטים דכתיב ועשית להם אבנטים ועפ"ז מיושבים הרבה קושיות במה שהאריך בזה הגאון מו"ה אלעזר זצ"ל בספרו יבין שמועה הנ"ל:

ודע דראיתי בפ"ח הנ"ל דהביא ראי' לתירץ הנ"ל מקרא ועשית ב' כרובים זהב מקשה ומפי' רש"י שם ותמהני אדרבא הביא ראי' להיפך דהרי בהאי קרא כתיב להיפך מתחלה ועשית ב' כרובים ואפ"ה כתב רש"י ז"ל דה"א ב' מכל קצה וקצה ועוד הארכתי במקום אחר בזה:

בגדי קודש צריך שיהיה אריגתן בקודש ובקודש יארגו עיין בק"ע ועיין ברמב"ן על התורה פ' תצוה ד"ה לכבוד ולתפארת בס"ה דמסיק דבעי עשייתן לשמן ואפשר דבעי כונה לשמה ותמהני דמפורש בהלשון הירושלמי פה על ב' דברים אלו שצריך שתהיה אריגתן לשמן ובקודש יארגו דהיינו דבעי כונה ועיין ברמב"ם דלא הביא זה הדין דבעי עשייתן

לשמן ונראה דלפמ"ש הש"ק פה דרמב"ם פסק כת"ק דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה וכת"ק דרשב"ג א"כ לפ"ז ה"ה בבגדי כהונה כן נלפענ"ד כעת:

ודע דבפרשת דרכים דרוש י"ב ד"ה והנה תמה אירושלמי דסנהדרין דרבנן דקסרין אמרו דנשים צרורות דדוד היו אסורות ממ"ש מק"ו ע"ש א"כ כלי קודש שנשתמש בהן הדיוט יהיו אסורות לגבוה ותמהני דנעלם ממנו דברי הירושלמי פה דרבנן דקסרין יכולין כרשב"ג וכתנא דאבני קודש צריכין שיהיו חצובין בקודש וכמ"ש בק"ע ודוק ועיין מ"ש מזה במקום אחר בדרושי:

עור שעבדו לשם קמיע עיין בש"ק דמתרץ בזה דעת הרמב"ם דפוסק דמזוזה א"צ עיבוד לשמה דס"ל כת"ק דרשב"ג ובש"י תירץ בזה קושית הגאון בעל ביאור מרדכי זצ"ל דמקשה לדעת הרמב"ם אמאי הוצרך הירושלמי סוף מסכת מגילה לומר הטעם דמזוזה שבלה אין עושין ממנה חפילין מטעם דאין מורידין תיפוק לי' דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה ותירץ דברייתא דסוף מגילה ס"ל כרשב"ג דמזוזה בעי עיבוד לשמה גם י"ל דלמה דקאמר בסוף מסכת מגילה לאו לשון ברייתא היא רק הירושלמי הוא דקאמר זה הטעם משום דמעלין בקודש ולא מורידין ואזיל סתמא דירושלמי לשיטתו דאיהו ס"ל להלכה כרשב"ג דקאמר סתם בד שיהיו חדשים והיינו כרשב"ג גם לדידי בלא"ה ל"ק קושית ביאור מרדכי הנ"ל דהא דקאמר הטעם משום דמעלין בקודש ולא מורידין קאי אריש דקאמר דתפילין שלו עושין מהם מזוזה משום דמעלה הוא בקודש אבל אה"נ בהא דמזוזה אין תפילין לא בלאו האי טעמא נמי אין עושין משום דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה ודוק:

ובש"י תמה אמאי נקיט עור שעבדו לשום קמיע דוקא לק"מ דקמ"ל רבותא לכח היתרה דאפילו בעבדו לשם דבר אחר לשם קמיע אפ"ה ס"ל לת"ק דמותר דמזוזה א"צ עיבוד לשמה ומזה י"ל דדייק הרמב"ם גופא דהלכה כת"ק דאל"כ הו"ל לברייתא לנקוט רבותא אליבא דרשב"ג אע"ג דהוא מחמיר מ"מ הואיל והלכתא כוותי' אלא ודאי דהלכה כת"ק ודוק גם מה שרצה עוד לומר דלשם קמיע גרע טפי משא"כ בסתמא גם לרשב"ג מותר אינו עולה יפה לפי הסוגיא דא"כ ברייתא בד שיהיו חדשים כמאן ודוק ועיין בק"ע:

ע"ב **לתוך** ד' אמות אסור עיין במסכת סנהדרין דף מ"ח ע"ב דאמר רשב"ג דוקא בנגעו במטה אסורין וכן פסק הרמב"ם בפ' י"ד מה' אבל אמנם ברמב"ם איתא אם הגיעו למטה משמע אפילו לא נגעו ממש ובגמרא הלשון אם נגעו במטה משמע נגעו ממש. ועיין במ"א סי' שי"א ס"ק י"ו דהקשה אהא דאמרו דמטלטלין המת אגב כסותו בשבת מהא דהשיבו חכמים לשלמה דוקא ע"י כיכר או תינוק וי"ל דחששו אולי הואיל ואיפחת

דרגא מתותי ונפל יצא דם בבגדיו וא"כ גם בגדיו אסורין וצריכין לקבור עמו וכמנהג אצל הרוג ביצא דם לפיכך הצריכו כיכר ותינוק שוב מצאתי כעין זה בתוס' שבת ובספר בגדי ישע השיג עליו ולפמ"ש נפלו השגותיו גם י"ל דאיירי דבאמת כבר הי' מטלטלין אותו והפשיטו ממנו בגדיו אלא דאח"כ בא החמה אל זה המקום שהניחו שם מופשט מבגדיו לפיכך הוצרכו לצוות לטלטלו שנית ע"י ככר ותינוק ועיין בלח"מ סוף ה' אבל דתמה על הרמב"ם דס"ל כרבא הזמנה מלתא א"כ אמאי הוצרך ליתן טעם כדי שלא לחלוף בתכריכין ועיין בחדושי בסנהדרין

ואין שני שבראשון יפה מראשון שבשני פי' לענין מנחות אבל למנחות שני שבראשון פסול יע"ש בבלי מנחות.

בד בד עיין בש"ק דהביא קושית המ"ל ובאמת תרוצו דחוק ודברי הרמב"ם תמוהים מאד נגד בבלי וירושלמי לכאור' ואפשר לומר דס"ל לרמב"ם מדאיתא בבבלי הלשון מעשה בר' ישמעאל בן פאפי שעשאתה לו אמו כתונת של מאה מנה ולבשה ועובד בה עבודת יחיד דהיינו הוצאת הכף ובירושלמי איתא הלשון מעשה בר' יב"פ שלבש כתונת במאה מנה והקריב על גבי המזבח מדקאמר והקריב על גבי מזבח משמע דלא הי' עבודת הוצאת הכף בלבד גם לשון כתנות משמע רבי' א"כ משמע דרשאים בגדי שחרית וערבית להיות שוין ודוק:

גם י"ל דהרמב"ם היה מפרש לשון הירושלמי מאי כדין פי' מדוע צריך להיות סך הכל שלשים מנה ומתרץ דבשחר כתיב ד' פעמים בד ובמנחה כתיב פעם א' בד וה' פעמים בד עולה במספר ל' לפיכך צריך להיות שעורן ל' מנה דוקא ולא פחות ולא דבד חדא דבמנחה אתי' לפחות משל שחרית דאדרבה יש לומר מעלין בקודש ותנא דנקיט בשחר לובש פלוסין של י"ח מנים משום מילי דשמעה פרוטי כדמתרץ לעיל ודוק וא"כ גמר' דידן דלא אסיק כדמתרץ הירושלמי משום מילי דשמעה פרוטי וע"כ מתני' דוקא קתני ומש"ה קאמר דכ"ע מיהת דשחר עדיפ' והוצרך לתרץ דאתי' בד בד למובחר שבבד משא"כ הירושלמי דמתרץ משום מילא דשמעה פרוטי א"כ מתני' לאו דוקא קתני ומש"ה מתרץ דאתי' ה' פעמים להורות למנין למד מנה וסברת הירושלמי פשיט לי' לרמב"ם טפי דלגמרא דידן תקשה מדוע נקט התנא דוקא ל' מנה ולירושלמי ניחא ודוק עיין בספר קול קול יעקב יומא דף ל"ד ע"ב בד"ה בשחר:

הלכה ז

ולמה לא אמר ושעיר די קרייא ושחט והביא מה הבאה בכהן אף שחיטה בכהן ועיין בק"ע דמפרש דזה הוא תירץ וי"ל בלשון דאמר די קרייא משמע דזה דאמר דפר של

יהכ"פ צריך כהן היא הוראה לדרשה דושחט והביא ונראה לבאר ע"פ מה דמסיק הגמרא במנחות דף י"ט ע"א דר"ש ס"ל מקרא נדרש לפניו וע"כ הא דאמרינן שחיטה בזר כשירה הוא משום דכתיב וסמך ושחט וע"כ דהא ילפינן ג"כ שחיטה מבעלים הוא ע"כ מדכתיב ושחט פר החטאת אשר לו א"כ מכח דדרש דשחיטת פרו בזר פסולה מכח דשפיר יכולין המקרא לפניו וא"כ שפיר דרשינן ג"כ גבי שעיר מקרא לפניו ושחיטה דוקא בכהן ודוק:

ודע דבחדושי למס' קדושין נתעוררתי לתרץ קושית התוספת דהקשו בדף מ"א ע"ב בד"ה נפקא לי נילף מפרו של אהרן משום דלכאורה אמרתי לעורר אמה דאנו נוהגין לכבד מצות מילה לב' מוהלים וצ"ע כיון דהאב מחויב למול את בנו אלא דמותר לעשות שליח מטעם. דקי"ל שלוחו של אדם כמותו א"כ האיך מצינו דיכול לעשות שלוחים ב' ולחלק המצוה דהרי הא דנלמד שלוחו של אדם כמותו לא נלמד רק מהא דכתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכן מתרומה דכתיב גם אתם עיין דף מ"א ע"ב שם א"כ דלמא דוקא א' לכל המצוה אבל לא לחצאין והכה יש לומר דמתורץ היטב קושית התוספת דאי מפרו של אהרן הא דקרא אתי דצריך דוקא אהרן לעשות כל המצוה מתחילה ועד סוף אבל בשאר קדשים יוכל לשחוט אחר אבל עכ"פ הבעלים יגמרו את השחיטה אבל עכ"פ לא מצינו דיכולין לעשות שליח לכל המצוה לזה יליף מושחטו אותו ודוק:

אמנם נלפענ"ד דזה תלי' אי אמרינן ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף ועיין בבבלי חולין דף כ"ט ע"ב פלוגתא דר"י ור"ל וא"כ אי אמרינן אינו לשחיטה אלא לבסוף א"כ הדרא קושיתם לדוכתה דתיפוק ליה מקרא ושחט כיון דבאמת מותר לאחר לשחוט וכה"ג יגמור השחיטה וא"כ ממילא ידעינן שליחות מן התורה וא"כ יש לעורר ג"כ מאי פריך הגמרא בקדושין אלא לר' יונתן דמפיק ליה להאי קרא למילתא אחריתא מנ"ל לשני דיליף ליה מקרא דושחט את פר החטאת וס"ל אינו לשחיטה אלא לבסוף וצ"ל דגמרא לא רצה לתרץ דא"כ הו"ל כתנאי מילתא דר"י ור"ל בן ר' יהושיע ב"ק ור"י ודוק:

מ"מ נחזור להנ"ל דעכ"פ עדיין לא מצינו דמותר לעשות ג' שלוחים למצוה א' אמנם נראה ע"פ מה דאיתא בגמרא דחולין הנ"ל דתזבח דכתיב גבי פסולי מקדשין אי מותר לכתחילה בב' וע"ש בדף ל' דרבנן פליגי אר"א בר"ש וס"ל תזבח אפילו ב' ועיין רמב"ם ה' פסולי מוקדשין דפוסק בפ"א ה' ה' דב' שוחטין בהמה אחד בקדשים כחולין והנה הא דס"ל לרבנן דב' שוחטין זבח א' נראה דילפי ליה רבנן מדכתיב וכי תזבחו זבח שלמים וכו' והשתא לפ"ז כיון דמצינו בקדשים שיכולין לחלק המצוה לב' ה"ה במצות מילה כן נלפענ"ד וקצרתי:

ומדי דברי בענין זה אמרתי לציין מה שכתבתי על הגליון ביו"ד שלי אטו"ז סי' רס"ה ס"ק א' במה שהקשה הרי יש צער לתינוק שיפסיקו בין חיתוך לפריעה דמשמע דלולי זאת היה אפשר להפסיק בברכה להכניסו בין חיתוך לפריעה ובאמת אינו דמילה ופריעה חדא מצוה היא ואין להפסיק ביניהם בכלום ועיין בעירוכין דף יוד הא דאמר רב כהנא אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום וע"ש בתוספת ד"ה אין בין וא"ל דיעשה תיכף הפריעה ובשעת הפריעה יברך זה אינו חדא דזה כמעט יכול להסתכן הילד דהרי עליו ליתן דעתו על הפרעת התינוק ועוד דיגמור הפריעה קודם הברכה וזה לא הוי עובר לעשייתו ועוד דלא יכול למוץ תיכף הדס וע"כ אומנא דלא מייץ דמעברין ליה משום סכנתא הכונה משום דבזו הרגע שגמר הפריעה צריך תיכף למוץ ואפילו בשהיית רגע הוי סכנתא דאל"כ למה מעברין ליה למוץ אדם אחר ולא הוי סכנתא ויפרע איהו ואחר ימוץ אלא ודאי משום דבזו הרגע שפורש א"ע עד שאחר בא למוץ יש סכנתא ומש"ה נלפענ"ד דלא יפה עושים מה שמניחין המוהלים לפעמים אחר למוץ:

ובאמת יש לעיין לפ"ז דמאי פריך הגמרא אהא דאמר ר"נ אומנא דלא מייץ מעברינן פשיטא מדקא מחללין שבתא דלמא הא קמ"ל דמעברין משום דשהיות רגע הוי סכנתא וזה לא נשמע ממתני' ובחדושי הארכתי בענין זה:

ומדי דברי אמרתי עוד להזכיר מת שנשאלתי אי מותר למוהל למוץ בשבת פעם אחר פעם דלמא לא הוי סכנתא רק אם אינו מולין פעם א' והשבתי כיון דהדבר הוא משום סכנתא מותר למוץ פעם אחר פעם כדרך שמוצצין בחול דחמיר' סכנתא וכן מבואר בשו"ע סי' רס"ז ס"ג ג' ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא דם ממקומות רחוקים כדי שלא יבוא לידי סכנה אמנם יש לעיין אם פירש מן המילה ועדיין לא מצץ כראוי דע"כ צריך לחזור ולמוץ כיון דהוי משום סכנתא אי רשאי אח"כ לחזור אפילו על ציצין שאינם מעכבין כיון דהוי עדן כלא פירש ועיין בירושלמי שבת פ' ר"א שם הארכתי:

ודרך אגב אמרתי לציין מה שעלתה ברעיוני בענין מילה שנעשה החיתוך קודם עלות השחר אע"ג דנעשה אח"כ הפריעה אחר עמוד השחר מ"מ אפ"ה לא קיים המ"ע וראיה משמע מקצת תקיעה קודם עלות השחר ומקצתה אתר עלות השחר דאמרינן לא יצא דכולה בחיובה בעינן וה"נ הרי כתיב וביום השמיני ימול והיינו כל המצום יהיה ביום וא"כ אע"ג דגמר המצוה היה ביום מ"מ כל המצוה לא היה ביום כנ"ל ודוק:

וא"כ לפ"ז יש לעיין אם החיתוך נעשה ביום ז' אם אח"כ ביום ח' דוחה שבת כיון דאינו עכ"פ כל המצוה והא דכתיב וביום אפילו בשבת היינו היכא דעושה כל המצוה וצ"ע כעת:

אר"ח בראשונה הי' אומר אנא השם ובשני אנא בשם י"ל דקודם שמתודה על עצמו אין רשאי להזכיר השם ככתבו אמנם אחר שהתודה מקודש יותר ועיין בתוי"ט ובמהרי"ל פ' יהכ"פ ועיין בתוי"ט דתמה מדוע גבי שעיר המשתלח בוידוי השלים התנא והכהנים והעומדים בעזרה היו כורעים ומשתחוים ומדוע לא הזכיר כן ג"כ גבי וידוי דפר ואפשר לומר דקודם שנתכפרו הכל לא היו רשאים ליפול וקצת ראיה מגמרא דס"פ קמא דתענית דקאמר לא כולם בנפילה וענין הנפילה כאן היה ג"כ ע"ד זה שנפלו על פניהם והתפללו לה' שימחול חטאם ולא היו כדאים ליפול אלא אחר הוידוי של שעיר שכפרו אז על העם ג"כ ואזי היו ראוים ליפול ואע"ג דבפר היו הכהנים מכופרים תחילה מ"מ לא נפלו על פניהם הואיל ועדיין ישראל לא היו ראוים ליפול משא"כ אחר וידוי השעיר ודוק ועיין בתוספת חדשים:

מה זה שמשה אמר נושא עון ואומר והתודה וכו' ובבבלי דנקט רק מה זה שמשה אמר נושא עון וכו' סמך ג"כ אהאי קרא דוהתודה ומתרווייהו קשה אלא דנקיט קרא הקודם דנושא עון כתיב בספר שמות ועיין בספר קרבן אשם שדחק א"ע לתרץ זה ותירץ דקרא והתודה אצטרך לחטאים דומיא דפשעים כריתות דף כ"ה ע"ב ולא הועיל מאומה דאכתי הו"ל לכתוב והתודה עליו את כל חטאתם לכל עונותם וכו' אמנם האמת כמ"ש וכדאיתא באמת פה בירושלמי ולפי דברי הקרבן אשם היה מקום לכוין הא דהשיב האי דנחית קמי' דרבה יאמר אנא כר"מ ס"ל משום דאיהו יליף בכריתות הנ"ל מקרא דוכפר עליו הכהן יע"ש ואם כן יקשה ג"כ מקרא דוהתודה ודוק כי קצרתי ועיין בנ"ב מה"ק סי' ל"ג דכתב דלא מצינו בכל התורה כולה כפרה אצל פשע יע"ש שהאריך ונעלם ממנו הקרא וכפר עליו הכהן מטומאת בני ישראל ומפשעיהן לכל חטאתם ועיין בסוף המסכת באמת הנוסחא כפרה אצל פשעים.

אמר ר"ט עומד הייתי בין אחיי הכהנים עיין בבלי קדושין דף ע"א ועיין בחדושי לתורה פ' וישב:

ומאן דרגיל ביה לא יכול ליכול מבר נש כלום ועפ"ז אמרתי בדרושי לבאר הא דאמרו במדרש פ' שמות אהא דאמרו בנות יתרו איש מצרי הצילנו היינו ע"י המצרי שהרג עי"ז נצולו המה מיד הרועים וידוע דמשה הרגו בשם המפורש ואולי נודע הדבר ע"י דתן ואבירם שהרגו ע"י שם המפורש לזה אמר יתרו קראן לו ויאכל לחם דאם הוא זה האיש לא יאכל כדאמר בירושלמי פה והיתה דבריו אלו לבחון אם הוא זה האיש:

הלכה ח

גר"ש בהילכתא עיליתא פי' למוד בהלכה העליונה הקודמת הלכה ז' ששם ביאר ופירש וכאן קיצר הירושלמי ובגליון נשתבש:

ה' דברים היה הסגן משמש עיין בש"ק דתמה ארש"י ד"ה א"ל הממונה ותירץ דלא חשיב אלא מה דשימש לכה"ג ותמהני הרי חשיב הניף הסגן בסודרין ואין מתמנה עד שיהיה מקדם סגן אמנם לפענ"ד נראה דלא חשיב אלא דברים שהוצרכו מתחילת בנין הבית אבל האי דאמר להם הממונה לא נתקן רק אחר מעשה שהיה שעלתה מאור הלבנה וכדאיתא בריש פרקן גם מה שתמה מהא דנוטל הסגן ונתנו לכה"ג י"ל דלא חשיב אלא מה דאיהו משמש לכה"ג משא"כ התם גם אותו משמשין דראש הכנסת מביא לו באופן אחר י"ל דקושי' חדא בירך חברתה מתורצת דתני ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר י"ל דשייר ג"כ האי דאין הממונה ואע"ג דתני מליני' חמשה מ"מ מצינו להרבה דאפילו במקום דתני מנינא אפ"ה שייר ועיין בבלי סוטה דף י"ו ע"א ובתוס' שם ד"ה תני ושייר ועיין בתוספת מכות דף כ"ב ד"ה מתקיף ועיין ירושלמי סוף מסכת ביצה בש"ק ד"ה ומברכין על השלהבת ועיין בקונטרסי המיוחד לכללא דתני ושייר:

לא היה כה"ג מתמנה לכ"ג עד שהוא נעשה סגן ועפ"ז נלפענ"ד לתרץ הא דתמה התוספת ביומא דף י"ב בד"ה כהן דתמו אמאי אצטריך טעמא דכהן הדיוט לאו משום דאין מורידין תיפוק ליה דהו"ל מחוסר בגדים אמנם לפי דברי הירושלמי פה י"ל דבא למעוטי דאינו ראוי תו לסגן ולשמש לכה"ג דעכ"פ הו"ל הורדה מקדושה ודוק:

ודע דגמרא קאמר שם מ"ד הו"ל צרה מחיים קמ"ל ופירש"י דיצפה מתי ימות וישמש איהו וקשה א"כ בכל סגן נימא כן ויש לדחוק דשאני האי דכבר שימש פעם א' בכהונה גדולם גרע והי' נראה לפענ"ד לפשוט מניה ספיקא דרב בעל זרע אברהם הביאו השער המלך בהיה"כ דמסופק אם בנתיים נתגדל בנו של כה"ג אם גם בכה"ג השני חוזר גם אם בנתיים נתחכם כהן אחר יותר ממנו אמנם לפי הנ"ל ניחא דגבי סגן ליכא למימר דהו"ל צרה משום דשמא יתחכם אחר יותר ממנו או יגדל בנו של כה"ג משא"כ גבי האי דתמיד קדים ודוק:

אמנם מלשון ירושלמי דפה משמע דלעולם אין כה"ג מתמנה אא"כ היה סגן תחילה משמע אפילו נתחכם אח"כ ביני ביני יותר ממנו כהן אחר ואולי יש לכוין דהא דקאמר הו"ל צרה מחיים היינו כיון דאיהו פסול לסגן וכמ"ש דאין מורידין א"כ יהיה הסגן צרה לשני כיון דאיהו קדים ליה ודוק ועיין מ"ש לעיל:

מאי אשכרוע פסקינן אמר אדוני אבי מורי המאוה"ג זצ"ל טעם דהיו של אשכרוע ע"פ מה דאיתא במשנה פ"ב דנגעים אמר ר' ישמעאל בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע

לא שחורין ולא לבנין אלא בינונים יע"ש וזה רמזו הגורלות קמיה קב"ה דישראל המה כבנונים חלילה לא כרשעים וכמחצה על מחצה ורב חסד מטה כלפי חסד ואני מוסיף דבי גמלא שעשאן של זהב היתה טעמו ע"פ מה דאיתא לקמן ז' זהבים וחד מנהו הוא כסף שמכסיף הזהב א"כ גם זהב הוא הממוצע דכסף טוב מניה ודוק ובחדושי לתורה כתבתי עוד טעם אחר:

רב שמואל אחוי דרב בעי אבדו מהו לעשות תחתיהן של זהב וכו' הקשה אדוני אבי מורי זצ"ל מה בעי הלא בן גמלא עשאן של זהב ושבחוהו חכמים ומדוע לא יעשו תחתיהן זהב גם מאי בעי ויעש אותן כמו שהיו מתחילה של אשכרוע ותירץ משום דאיתא בבבלי ר"פ טרף בקלפי אמר, רבא קלפי של עץ היתה ושל חול היתה וכו' ומקשה הגמרא של חול נקדשה ותירץ אין עושין כ"ש של עץ ומקשה ונעבדה של כסף ונעבדה של זהב ומתרץ התורה חסה על ממון של ישראל והנה לכאו' קשה לפ"ז א"כ איך עשאה בן גמלא של זהב הלא התורה חסה אלא דזה אינו דאיהו מממון דידיה עביד ובכה"ג בודאי טב עביד ודוק אמנם עכ"פ צריך עין דאפ"ה לא היה להם לחכמים להניחו לעשותן של זהב דיש לחוש דשמא יאבדו אלו הגורלות וא"כ איך יעשו תו לשנה הבאם יעשו אותן הציבור של זהב התורה חסה על ממון של ישראל ואי דיעשום כמקדם של אשכרוע א"כ הו"ל הורדה וקי"ל דמעלין בקודש ולא מורידין וא"כ לא מבעי דלא הו"ל לזכרו ולשבח אלא אפילו למחות היה לו לב"ד בו וע"כ צ"ל דמוכרח מכאן דמדשבחוהו חכמים והזכירוהו לשבח או דאם יאבדו יעשו ב"ד אח"כ משל ציבור של זהב ולא חיישינן כ"כ דתורה חסה על ממון של ישראל כיון דעכ"פ עתה לא בא הפסד או דמותר אח"כ אם יאבדו לעשותן של אשכרוע דלשנה הבאה מצוה אחרת היא ודוק והשתא לפ"ז היינו דבעי הירושלמי אבדו מה פי' אם נאבדו הנהו דבן גמלא מאי לעשותן של זהב או דניחוש לממון של ישראל לזה השיב דמעלין בקודש שייך גם בכה"ג ולא אמרינן בהא התורה חסה ודוק:

ומיושב עפ"ז ב' דקדוקים במשנה א' מה דאשמעינן המשנה שהיו אותו לשבח מה"ת לא יזכירוהו לשבח שנית הא דקתני אחר כך ואלו לגנאי מדוע מזכיר המשנה אותן דלגנאי מה שאין ענין פה למשנה אמנם לפי הנ"ל יובן הכל דא' אשמעינן דהיה מקום לומר שלא להזכירו לשבח מטעם הנ"ל שמא יאבדו ויצטרך לעשותן של זהב והתורה חסה על ממון של ישראל קמ"ל דאזלינן בתר השתא ושפיר הזכירו אותו לשבח ודוק והנה הנהו דבית גרמי ואבטינס איתא בגמרא דגם הם מצאו תירץ על דבריהם שעתיד לחרוב המקדש וילמוד אדם שאינו הגון. אלא דזה הוא תירץ משום דחיישינן אלעתיד אבל אחרי שהזכירו בן גמלא לשבח וע"כ משום דאזלינן בתר השתא ולא חיישינן אלעתיד

א"כ ממילא תירוצייהו אינה דלא חיישינן אלעתיד ושפיר הוי אינהו לגנאי ודון כל זה שמעתי מפי אדוני אבי מאוה"ג זצ"ל:

והנה דברי אבי הוא שכל אמנם בגוף פשט הירושלמי נלפענ"ד אופן אחר והוא דבן גמלא עשאן של זהב והעביר הגרלות הישנים לזה בעי אבדו הנהו דבן גמלא מי אמרינן דצריך לעשות שנית של זהב או דלמא דלוקחין הישנות אואיל ואיתעבד ביה מצוה מקדם בודאי היכא דגם אינהו ליתניהו ידע דאין לעשותן מחדש של אשכרוע אמנם היכא דישנות כאן אם גם בכה"ג אין חסין על ממון של ישראל לזה השיב דאפילו בכהאי גוונא עושין של זהב חדשים דמעלין בקודש ולא מורידין וזה פשוט:

ומיושב בזה ג"כ הא דהיו מזכירין אותו לשבח דס"ד דלא יאי עביד מה דעשה חדשים של זהב כל זמן דיישנות איתנהו קמ"ל ודוק:

וראיתי בספר תשובה מאהבה שאלה ב' חקירה ד' סימן י' דתמה אהא דמתרץ הגמרא ביומא ר"פ טרף בקלפי התורה חסה על ממונם של ישראל והרי אפילו בבגדי כהונה שהוגעו במים קאמר הגמרא במסכת זבחים דף פ"ח ע"ב דאין מבבסין אותן כל עיקר משום דאין עניות במקום עשירות ופוסלין אותן ומניחין להם לפתילות והרי זה הוי הפסד יותר ויותר מעשיית קלפי של כסף ואפ"ה גבי קלפי קאמר הגמרא דתורה חסה על ממון של ישראל וגבי בגדי כהונה קאמר אין עניות במקום עשירות והגאון בעל נ"ב תירץ דשאני התם דהוי קלפי של חול והיא תמה עליו דעכ"פ קשה דלעבדי' של כסף ולקדשי' יע"ש אמנם לפענד"נ לומר דודאי אי עושין הקלפי של כסף ע"כ צריכין לעשות הגרלות של זהב יותר חשוב מקלפי ועכ"פ צריכין להיות כמו הקלפי דודאי א"א לעשות הקלפי של כסף וגורלות של עץ ומש"ה איתא בגמרא באמת קלפי של עץ היה בסתם ולא קאמר ג"כ של אשכרוע אלא בהיות דגורלות היו של אשכרוע א"כ צריך להיות הקלפי גרוע מהם כן נראה לכאורה ויש לכוין לפ"ז הא דפריך הגמרא ולעבדי' של כסף ולעבדה של זהב ומדוע כפל הגמרא ולא פריך התם ולעבדה של כסף אמנם לפמ"ש יש לכוין דהכי פריך ולעבדה הקלפי של כסף ולעבדה הגרלות של זהב משום דאי הקלפי כסף צריכין הגרלות להיות יותר נאים לזה מתרץ דתורה חסה וא"כ נפל קושיתו דעכ"פ נימא אין עניות זה אינו דאין אומרים כן כ"א בכלי שרת וכמ"ש הנ"ב משא"כ כאן הגורלות לאו כלי שרת הוא ודוק:

ועפ"ז יש לתרץ מקדקשה לכאורה אהא דמתרץ התורה חסה עכ"פ לעבדו נחשת ולקדשי' אמנם לפי הנ"ל ניחא דאם נעשה הקלפי נחושת נצטרך לעשות הגורלות כסף וא"כ שפיר שייך חסה:

ועיין דתמה שם בספר הנ"ל במה דמצינו סתירה בגמרא דכמה פעמים אמרו אין עניות במקום עשירות וכמה פעמים אמרו התורה חסה על ממון של ישראל נלפענ"ד לחלק דהיכא דיש ליחוש להפסד מצוה בכה"ג אמרינן אין עניות במקום עשירות ומשו"ה שפיר אמרינן בזבחים דף פ"ט ע"ב דבגדי כהונה אין מכבסין כל עיקר משום אין עניות במ"ע משום דיש לחוש שמא לא יכבסם יפה והתורה אמרה לכבוד ולתפארת ויהיה הפסד מצוה וכן סכין שנשמטה או נפגמה שם חיישינן שמא יפגום שנית או לא יתקן יפה לפיכך אמרינן אין עניות במקום עשירות כמבואר ברמב"ם שם בפ' א' מה' כלי מקדש וכן הא דאמרינן במסכת כתובות דף ק"ו דאין משתכרין בשל הקדש משום דאין עניות הוא גם כן דחיישינן שמא יצטרך לפעמים למעות ההקדש ויהיה הפסד ומש"ה אמרי' דאין משתכרין בו וכן הא דאמרה תורה דפי נרות דמנורה יהיה זהב טהור כדאיתא במנחות דף פ"ח אליבא דריב"ק הוא משום דגנאי והורדה לקדושה הוא דמנורה גופא יהיה זהב טהור ומקום הארת נרות דמצוה גופא לא יהיה זהב טהור לפיכך אמרינן אין עניות במקום עשירות משא"כ בהני דקלפי דלעיל דאמרינן חסה משום דמאי הפסד מצוה שייך ביה מה לי אם היא עץ או כסף א"כ שפיר אמרינן התורה חסה וכן בהא דחתית גחלים ביומא דף מ"ד ע"ב דבכל יום מחתה בשל כסף משום דמה הפסד יש בזה א"כ אדרבה אמרינן התורה חסה ומדוע נשחיר בכל יום מחתות הזהב וכן בלחם הפנים במנחות דף ע"ו וכן הא דלא בעי זך כתית למנחות דאמרינן שם מפני החסרון דתורה הוא ג"כ משום דמאי הפסד שייך ביה וכל זה פשוט ותמהני על הגאונים בתשובה הלז שלא שמו עיניהם לזה:

ומ"ד במסכת מנחות דף פ"ט מלמעלה למטה היו משערין משום אין עניות במ"ע נ"ל ג"כ דיש לחוש אם ישער ממטה למעלה א"כ בנתינה ראשונה עוברים אעשה דכתיב מערב עד בוקר דמתחילה צריך ליתן מדה זו מה שדולקת מערב עד בוקר ולא מהני מה שמוסיף אחר כך ובאמת תמהני אמנם רש"י ז"ל שם שהיו עומדים וכשראו שלא היה די הי' מוסיפין דא"כ עכ"פ היה עובר אעשה דמערב עד בוקר וע"כ צ"ל דבהא פליגי דמ"ד ממטה למעלה סובר כיון דעומד שם להשלים אינו עובר ודוק:

ודע דראיתי בספר הנ"ל דתמה אדברי התוס' זבחים דף פ"ח ע"א ד"ה נשמטה אין מחזירין אותה דמאי חדשו התוספת בדבריהם ורצה לדחוק לומר דטעמא דכלי קודש שנקבו דאין מתיכין לתוכן הוא משום דאין זה לכבוד ולתפארת וכטעמא דבגדי כהונה שכתב הרמב"ם בפ"ח ה"ד ודברים אלו אין להם שחר דטעמא דכבוד ולתפארת לא שייך כ"א בבגדי כהונה דבכהן כתיב לכבוד ולתפארת אמנם באמת נראה הכל להיפך ממה שהבין

הוא שם בספרו תשובה מאהבה הנ"ל והוא דרש"אש שם בסוגיא פי' בד"ה ואין מתיכין לתוכה משום דמחזי כעניות ולא אורח ארעא ויש לדקדק מדוע שינה רש"י הלשון דגמרא ולא אמר משום דאין עניות במ"ע. ע"כ נלפענ"ד לומר דודאי משום טעמא דאין עניות במ"ע אפילו בפגימה קטנה דאין נראה כלל השחזתה תקנוה נמי אין מתקנין משום דאין עב"ע כמו דס"ל היש אומרים אפילו הוגעו במים אין מכבסין כל עיקר דאין עב"ע:

והנה לכאורה תמוה טובא דאמאי הוצרך הברייתא להאריך כ"כ ולומר כלי קודש שנקבו דאין מתיכין לתוכן נפגמו אין מתקנין אותן ליתנא נפגמו לחוד וידעינן ממילא דה"ה נקבו אע"כ צריכין לומר דאי תני נפגמו לחוד ה"א אפילו בפגימה כ"ש אפילו לא ניכר תקנוה אח"כ אין מתקנין אותו מש"ה תני רישא נקבו לאשמעינן דוקא בניכר הוא דאסור וזה שפירש"י נפגמו דוקא פגימה גדולה דהשחזתה ניכר ודוק ומש"ה שפיר פרש"י וכולהו טעמא משוה דמחזי כעניות דהיינו שנראה תיקונה ולאו אורח ארעא וא"כ אין כונת רש"י משום אין עב"ע כמו שהבין בתשובה הנ"ל רק משום דמחזי כעניות והוי גנאי והשתא לפ"ז ע"כ צריכין לומר הא דקתני נשמטה אין מחזירין אותה היינו בכהן דניכר אח"כ חזירתה דאל"כ מדוע אין מחזירין ודוק וא"כ לפ"ז אבא שאול פליג אכל דברי הברייתא ואמר דאפילו בסכין מטרפת ופרש"י שנפלו בה פגמים דקות דאע"ג דלא היו ניכרים אחר השחזתה אפ"ה היו גונזי אותה וא"כ תלי' פלוגתא דת"ק וא"ש בפלוגתא דת"ק וי"א אח"כ ודוק:

אבל התוס' לא היה ניחא להו בדברי רש"י דהאי דנשמטה איירי ע"כ בניכר אח"כ תיקונה דמשמע דבכל ענין קאמר דאין מחזירין ע"כ פי' דטעמא משום דאין עב"ע ואוסר הת"ק אפינו באינו ניכר כנ"ל ודוק היטב כי קצרתי. ועוד הארכתי בענין זה במקום אחר:

העליון משם כלי פחות ברובו וכו עיין בש"ק ובמח"כ כל דבריו אינם נראין ובברייתא איירי בב' דדין שהיו בו מתחלה והיה א' עליון וא' תחתון ואזה אמרה הברייתא שחרית ירצה שעדיין היה הכיור במלואו היה ממלא מן הדד העליון וערבית שהיו המים מעטים בירידתם דהיינו קרוב לשולי הכיור לפיכך הוצרך לקדש מדד התחתון וזה פשוט וכן אחר שעשה בן קטן שנים עשר דד נראה לי דעכ"פ נשאר הדד העליון ג"כ ומשו"ה פריך באמת הירושלמי ויעשו זה על גב זה פי' כמו שהיה מתחילה א' על גבי חבירו לזה מתרץ משום שרצה שירחצו ממנו י"ב כהנים בבת אחת ודוק והנה אח"כ מפרש הירושלמי הב' דדין שהיו בו מתחלה וקאמר העליון משם כלי פחות מרובו ירצה משום אם רחצו בו נשאר לכל הפחות מלא ברובו ותחתון אין בו משום אוירו ירצה דהתחתון דהיינו דד הלמטה היה קרוב ממש לשולי הכיור דאין בו כלל אוירו של כיור כי היה סמוך ממש

לשולי הכיור ודברי הק"ע לא נהירין לפענ"ד בהבנת דבריו ודוק ובפרט מ"ש שהכיור היה ב' כלים לא מצינו בשום מקום והרמב"ם שכתב הכ"מ שהיה דעתו שהמוכני היה כלי שהכיור היה משוקע בו מ"מ לא נתקדשו המים בו כי אדרבה היה נעשה שלא יתקדשו מימיו בו כדי שלא יפסלו ובאמת כבר הרגיש בו הש"ק ג"כ:

ומ"מ לפי פשט הש"ק י"ל דעכ"פ הירושלמי מקשה כיון דעכ"פ הכיור היה משוקע במוכני כפשט הרמב"ם וא"כ עכ"פ אינם ראוים המים לקדוש כיון דבכלי המה וזה ראיה לשיטת הרמב"ם ודוק וא"צ לדחוק דהיה הכיור ב' כלים רק הקושיא הוא על המוכני:

והיו רגלי שבדרום פחותין עיין בש"ק דתמה אמ"ש הרוקא דגם אכיור משני רגלי שורי' ולפענ"ד לא עיין בתוס' ישנים ביומא ל"ז בד"ה דהוי משקעין ליה בגלגלים דכתבו דנתמלאה מים של שלמה יע"ש ודוק וא"כ דברי הרוקח נכונים:

ע"ב **אגרטלי** וכו' נראה דהא דשייך זה לכאן משום דקאמר במתני' דגורלות היתה של אשכרוע וע"כ הא דלא היו של זהב משום דהתורה חסה כדאמר בגמרא ומשום הכי ג"כ היו אגרטלי דפר כסף משום שדמיהם מרובים והתורה חסה על ממון של ישראל דצריך זהב הרבה לאגרטלה דפר משא"כ לאגרטלי דשעיר ופשוט

שבשעה שהחמה זורחת נצוצות יוצאין ממנה וידעו הכל שזרחה החמה ובבבלי הלשון וידעו הכל שהגיע זמן ק"ש ומקשה הגמרא מהא דהקורא עם אנשי המשמר לא יצא ומתרץ אביי לשאר עמא דירושלים ותמה התוס' שם דהא אביי הוא דאמר הלכה כותיקין ואם כן זמנה קודם הנץ החמה יע"ש מה שתרצו ולפענ"ד נראה לתרץ דבלא"ה יש לדקדק בלשון אביי דאמר שאר עמא דירושלים ונראה דאדרבה אביי לשיטתו משום דאיתא במתני' דפסחים פ' כ"צ נטמא הפסח שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה ואמרינן בבבלי ובירושלמי כדי לביישו לפרסמו שקלקל בו וא"כ לפ"ז יש לומר דמשום ה"ט עשאה ג"כ הילני מלכה הנברשות הלז כדי שידעו שהגיע זמן ויתפרסמו מי שקלקלו ועברו הזמן ויתקן וזה הוא דאמר אביי לשאר עמא דבירושלים דהיינו עמא בעלמא לפרסם שקלקלו ודוק. היא ואין להפסיק ביניהם בכלום ועיין בעירוכין דף יוד הא דאמר רב כהנא אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום וע"ש בתוספת ד"ה אין בין וא"ל דיעשה תיכף הפריעה ובשעת הפריעה יברך זה אינו חדא דזה כמעט יכול להסתכן הילד דהרי עליו ליתן דעתו על הפרעת התינוק ועוד דיגמור הפריעה קודם הברכה וזה לא הוי עובר לעשייתו ועוד דלא יכול למוץ תיכף הדם וע"כ אומנא דלא מיץ דמעברין ליה משום סכנתא הכונה משום דבזו הרגע שגמר הפריעה צריך תיכף למוץ ואפילו בשהיית רגע הוי סכנתא דאל"כ למה מעברין ליה למוץ אדם אחר ולא הוי סכנתא ויפרע איהו ואחר

ימוץ אלא ודאי משום דבזו הרגע שפורש א"ע עד שאחר בא למוץ יש סכנתא ומש"ה נלפענ"ד דלא יפה עושים מה שמניחין המוהלים לפעמים אחר למוץ:

ובאמת יש לעיין לפ"ז דמאי פריך הגמרא אהא דאמר ר"נ אומנא דלא מייץ מעברינן פשיטא מדקא מחללין שבתא דלמא הא קמ"ל דמעברין משום דשהיות רגע הוי סכנתא וזה לא נשמע ממתני' ובחדושי הארכתי בענין זה:

ומדי דברי אמרתי עוד להזכיר מת שנשאלתי אי מותר למוהל למוץ בשבת פעם אחר פעם דלמא לא הוו סכנתא רק אם אינו מולין פעם א' והשבתי כיון דהדבר הוא משום סכנתא מותר למוץ פעם אחר פעם כדרך שמוצצין בחול דחמיר' סכנתא וכן מבואר בשו"ע סי' רס"ז ס"ג ג' ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא דם ממקומות רחוקים כדי שלא יבוא לחי סכנה אמנם יש לעיין אם פירש מן המילה ועדיין לא מצץ כראוי דע"כ צריך לחזור ולמוץ כיון דהוי משום סכנתא אי רשאי אח"כ לחזור אפילו על ציצין שאינם מעכבין כיון דהוי עדן כלא פירש ועיין בירושלמי שבת פ' ר"א שם הארכתי:

ודרך אגב אמרתי לציין מה שעלתה ברעיוני בענין מילה שנעשה החיתוך קודם עלות השחר אע"ג דנעשה אח"כ הפריעה אחר עמוד השחר מ"מ אפ"ה לא קיים המ"ע וראיה משמע מקצת תקיעה קודם עלות השחר ומקצתה אתר עלות השחר דאמרינן לא יצא דכולה בחיובה בעינן וה"נ הרי כתיב וביום השמיני ימול והיינו כל המצוה יהיה ביום וא"כ אע"ג דגמר המצוה היה ביום מ"מ כל המצוה לא היה ביום כנ"ל ודוק.

וא"כ לפ"ז יש לעיין אם החיתוך נעשה ביום ז' אם אח"כ ביום ח' דוחה שבת כיון דאינו עכ"פ כל המצוה והא דכתיב וביום אפילו בשבת היינו היכא דעושה כל המצוה וצ"ע כעת:

אר"ח בראשונה הי' אומר אנא השם ובשני אנא בשם י"ל דקודם שמתודה על עצמו אין רשאי להזכיר השם ככתבו אמנם אחר שהתודה מקודש יותר ועיין בתוי"ט ובמהרי"ל פ' יהכ"פ ועיין בתוי"ט דתמה מדוע גבי שעיר המשתלח בוידוי השלים התנא והכהנים והעומדים בעזרה היו כורעים ומשתחוים ומדוע לא הזכיר כן ג"כ גבי וידוי דפר ואפשר לומר דקודם שנתכפרו הכל לא היו רשאים ליפול וקצת ראיה מגמרא דס"פ קמא דתענית דקאמר לא כולם בנפילה וענין הנפילה כאן היה ג"כ ע"ד זה שנפלו על פניהם והתפללו לה' שימחול חטאם ולא היו כדאים ליפול אלא אחר הוידוי של שעיר שכפרו אז על העם ג"כ ואזי היו ראוים ליפול ואע"ג דבפר היו הכהנים מכופרים תחילה מ"מ לא נפלו על פניהם הואיל ועדיין ישראל לא היו ראוים ליפול משא"כ אחר וידוי השעיר ודוק ועיין בתוספת חדשים:

מה זה שמשה אמר נושא עון ואומר והתודה וכו' ובבבלי דנקט רק מה זה שמשה אמר נושא עון וכו' סמך ג"כ אהאי קרא דוהתודה ומתרווייהו קשה אלא דנקיט קרא הקודם דנושא עון כתיב בספר שמות ועיין בספר קרבן אשם שדחק א"ע לתרץ זה ותירץ דקרא והתודה אצטרך לחטאים דומיא דפשעים כריתות דף כ"ה ע"ב ולא הועיל מאומה דאכתי הו"ל לכתוב והתודה עליו את כל חטאתם לכל עונותם וכו' אמנם האמת כמ"ש וכדאיתא באמת פה בירושלמי [ולפי דברי הקרבן אשם היה מקום לכוין הא דהשיב האי דנחית קמי' דרבה יאמר אנא כר"מ ס"ל משום דאיהו יליף בכריתות הנ"ל מקרא דוכפר עליו הכהן יע"ש ואם כן יקשה ג"כ מקרא דוהתודה ודוק כי קצרתי] ועיין בנ"ב מה"ק סי' ל"ג דכתב דלא מצינו בכל התורה כולה כפרה אצל פשע יע"ש שהאריך ונעלם ממנו הקרא וכפר עליו הכהן מטומאת בני ישראל ומפשעיהן לכל חטאתם ועיין בסוף המסכת באמת הנוסחא כפרה אצל פשעים.

אמר ר"ט עומד הייתי בין אחיי הכהנים עיין בבלי קדושין דף ע"א ועיין בחדושי לתורה פ' וישב:

ומאן דרגיל ביה לא יכול ליכול מבר נש כלום ועפ"ז אמרתי בדרושי לבאר הא דאמרו במדרש פ' שמות אהא דאמרו בנות יתרו איש מצרי הצילנו היינו ע"י המצרי שהרג עי"ז נצולו המה מיד הרועים וידוע דמשה הרגו בשם המפורש ואולי נודע הדבר ע"י דתן ואבירם שהרגו ע"י שם המפורש לזה אמר יתרו קראן לו ויאכל לחם דאם הוא זה האיש לא יאכל כדאמר בירושלמי פה והיתה דבריו אלו לבחון אם הוא זה האיש:

הלכה ח

גר"ש בהילכתא עיליתא פי' למוד בהלכה העליונה הקודמת הלכה ז' ששם ביאר ופירש וכאן קיצר הירושלמי ובגליון נשתבש:

ה' דברים היה הסגן משמש עיין בש"ק דתמה ארש"י ד"ה א"ל הממונה ותירץ דלא חשיב אלא מה דשימש לכה"ג ותמהני הרי חשיב הניף הסגן בסודרין ואין מתמנה עד שיהיה מקדם סגן אמנם לפענ"ד נראה דלא חשיב אלא דברים שהוצרכו מתחילת בנין הבית אבל האי דאמר להם הממונה לא נתקן רק אחר מעשה שהיה שעלתה מאור הלבנה וכדאיתא בריש פרקן גם מה שתמה מהא דנוטל הסגן ונתנו לכה"ג י"ל דלא חשיב אלא מה דאיהו משמש לכה"ג משא"כ התם גם אותו משמשין דראש הכנסת מביא לו באופן אחר י"ל דקושי' חדא בירך חברתה מתורצת דתני ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר י"ל דשייר ג"כ האי דאין הממונה וצע"ג דתני מניני' חמשה מ"מ מצינו להרבה דאפילו במקום דתני מנינא אפ"ה שייר ועיין בבלי סוטה דף י"ו ע"א ובתוס' שם ד"ה תני ושייר

ועיין בתוספת מכות דף כ"ב ד"ה מתקיף ועיין ירושלמי סוף מסכת ביצה בש"ק ד"ה ומברכין על השלהבת ועיין בקונטרסי המיוחד לכללא דתני ושייר:

לא היה כה"ג מתמנה לכ"ג עד שהוא נעשה סגן ועפ"ז נלפענ"ד לתרץ הא דתמה התוספת ביומא דף י"ב בד"ה כהן דתמו אמאי אצטריך טעמא דכהן הדיוט לאו משום דאין מורידין תיפוק ליה דהו"ל מחוסר בגדים אמנם לפי דברי הירושלמי פה י"ל דבא למעוטי דאינו ראוי תו לסגן ולשמש לכה"ג דעכ"פ הו"ל הורדה מקדושה ודוק:

ודע דגמרא קאמר שם מ"ד הו"ל צרה מחיים קמ"ל ופירש"י דיצפה מתי ימות וישמש איהו וקשה א"כ בכל סגן נימא כן ויש לדחוק דשאני האי דכבר שימש פעם א' בכהונה גדולם גרע והי' נראה לפענ"ד לפשוט מניה ספיקא דרב בעל זרע אברהם הביאו השער המלך בהיה"כ דמסופק אם בנתיים נתגדל בנו של כה"ג אם גם בכה"ג השני חוזר גם אם בנתיים נתחכם כהן אחר יותר ממנו אמנם לפי הנ"ל ניחא דגבי סגן ליכא למימר דהו"ל צרה משום דשמא יתחכם אחר יותר ממנו או יגדל בנו של כה"ג משא"כ גבי האי דתמיד קדים ודוק:

אמנם מלשון ירושלמי דפה משמע דלעולם אין כה"ג מתמנה אא"כ היה סגן תחילה משמע אפילו נתחכם אח"כ בילי ביני יותר ממנו כהן אחר ואולי יש לכוין דהא דקאמר הו"ל צרה מחיים היינו כיון דאיהו פסול לסגן וכמ"ש דאין מורידין א"כ יהיה הסגן צרה לשני כיון דאיהו קדים ליה ודוק ועיין מ"ש לעיל:

מאי אשכרוע פסקינן אמר אדוני אבי מורי המאוה"ג זצ"ל טעם דהיו של אשכרוע ע"פ מה דאיתא במשנה פ"ב דנגעים אמר ר' ישמעאל בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורין ולא לבנין אלא בינונים יע"ש וזה רמזו הגורלות קמיה קב"ה דישראל המה כבנונים חלילה לא כרשעים וכמחצה על מחצה ורב חסד מטה כלפי חסד:

ואני מוסיף דבי גמלא שעשאן של זהב היתה טעמו ע"פ מה דאיתא לקמן ז' זהבים וחד מנהו הוא כסף שמכסיף הזהב א"כ גם זהב הוא הממוצע דכסף טוב מניה ודוק ובחדושי לתורה כתבתי עוד טעם אחר:

רב שמואל אחוי דרב בעי אבדו מהו לעשות תחתיהן של זהב וכו' הקשה אדוני אבי מורי זצ"ל מה בעי הלא בן גמלא עשאן של זהב ושבחוהו חכמים ומדוע לא יעשו תחתיהן זהב גם מאי בעי ויעש אותן כמו שהיו מתחילה של אשכרוע ותירץ משום דאיתא בבבלי ר"פ טרף בקלפי אמר רבא קלפי של עץ היתה ושל חול היתה וכו' ומקשה הגמרא של חול נקדשה ותירץ אין עושין כ"ש של עץ ומקשה ונעבדה של כסף ונעבדה של זהב ומתרץ התורה חסה על ממון של ישראל והנה לכאור' קשה לפ"ז א"כ איך עשאה בן גמלא של

זהב הלא התורה חסה אלא דזה אינו דאיהו מממון דידיה עביד ובכה"ג בודאי טב עביד ודוק אמנם עכ"פ צריך עין דאפ"ה לא היה להם לחכמים להניחו לעשותן של זהב דיש לחוש דשמא יאבדו אלו הגורלות וא"כ איך יעשו תו לשנה הבאה יעשו אותן הציבור של זהב התורה חסה על ממון של ישראל ואי דיעשום כמקדם של אשכרוע א"כ הו"ל הורדה וקי"ל דמעלין בקודש ולא מורידין וא"כ לא מבעי דלא הו"ל לזכרו ולשבח אלא אפילו למחות היה לו לב"ד בו וע"כ צ"ל דמוכרח מכאן דמדשכחוהו חכמים והזכירוהו לשבח או דאם יאבדו יעשו ב"ד אח"כ משל ציבור של זהב ולא חיישינן כ"כ דתורה חסה על ממון של ישראל כיון דעכ"פ עתה לא בא הפסד או דמותר אח"כ אם יאבדו לעשותן של אשכרוע דלשנה הבאה מצוה אחרת היא ודוק והשתא לפ"ז היינו דבעי הירושלמי אבדו מה פי' אם נאבדו הנהו דבן גמלא מאי לעשותן של זהב או דניחוש לממון של ישראל לזה השיב דמעלין בקודש שייך גם בכה"ג ולא אמרינן בהא התורה חסה ודוק

ומיושב עפ"ז ב' דקדוקים במשנה א' מה דאשמעינן המשנה שהיו אותו לשבח מה"ת לא יזכירוהו לשבח שנית הא דקתני אחר כך ואלו לגנאי מדוע מזכיר המשנה אותן דלגנאי מה שאין ענין פה למשנה אמנם לפי הנ"ל יובן הכל דא' אשמעינן דהיה מקום לומר שלא להזכירו לשבח מטעם הנ"ל שמא יאבדו ויצטרך לעשותן של זהב והתורה חסה על ממון של ישראל קמ"ל דאזלינן בתר השתא ושפיר הזכירו אותו לשבח ודוק והנה הנהו דבית גרמי ואבטינס איתא בגמרא דגם הם מצאו תירץ על דבריהם שעתיד לחרוב המקדש וילמוד אדם שאינו הגון אלא דזה הוא תירץ משום דחיישינן אלעתיד אבל אחרי שהזכירו בן גמלא לשבח וע"כ הגורלות מתוך הקלפי אלא שהיה מחוסר נתינה על השעירים זה אינו מעכב וכשר וקאמר תו ובעליתו נגע בהם ונתערבו דהיינו אם בשעה שמעלה אותן מן הקלפי דהיינו בשעת הגבהה למעלה אחר שיצאו נמי זה הדין דאינו מעכב ודוק וא"צ להגיה ולמחוק ועתה יש ג' מינים א' שבתוך הקלפי בשעת הגבהה נתעכבו וא"כ כיון שעדיין לא יצאו מן הקלפי העלאה מעכב אבל העלאה אחר שיצא מן הקלפי וכן הנחה אינו מעכב ודוק כך פרשתי ע"פ דעת הק"ע אמנם אין פרושו נלפענ"ד כלל דא"כ מאי הוא הלשון נגע בהם נגיעה מאי שייך כאן ועוד זה הדין עלי' מתוך קלפי מזכיר הירושלמי אח"כ לקמן ע"כ נראה דכונה אחרת יש בזה הירושלמי משום דתורה אמרה והשעיר אשר יעלה עליו הגורל משמע שהיה מעלה הגורל ונתנו ע"ג השעירים וזה הוא דקתני במתניתין הסגן אומר לו הגבה ימינך משום דכתיב אשר עלה משמע שהוצרך להגביה הגורלות למעלה אלא דהסגן מזכיר העלאה על של שם [וזה הוא אפשר כעין התנופה בקרבנות שהי' מגביה ג"כ למעלה] וזה הוא דאמר הירושלמי נגע בהן כשהם

למטה ונתערבו ירצה אם לא הגביה הגורלות ונגע בגורלות אל השעירים בעודן למטה קודם שהגביה אותן עליהן אין השעירין כמצותן דצריך שיעלה הגורל על השעירים אלא דאם לא היו עדיין הגורלות מעורבין הי' אפשר עוד להגביהן אלא דכיון שנתערבו א"כ שוב א"א להגביהן דכבר נתפרד מעשה אבל אם משעלה אותן נתערבו נעשו כמצותן ומפרש משום דתמיד ובעליתו נגע בהן דהיינו שנתנן עליהם ואח"כ נתערבו וזה הפירוש הוא נכוי מאוד ותמה אני על הק"ע שלא פירש כן:

ת"ל גורל עיין בש"ק דתמה אח"כ דמקשה א"כ למה נאמר גורלות ונראה דמקשה למה כתיב גורלות מלא וי"ו והי' די אם היה כתוב גרלת חסר ויו ובאמת י"ל דמש"ה אמר יכול יתן ב' גורלות היינו מדכתיב מלא ויו ודוק ועיין מ"ש לעיל דף ט' גבי ולבני אהרן תעשה כתנות ועיין בש"י:

כמלך שיושב על קתדרין שלו לשון זה משמע דהשם היה כתוב למעלה קודש למד למטה ועל גבותן השם הוי' והיא כשיטת רש"י בבבלי שבת דף ס"ג ע"ב ועיין לשון רש"י ז"ל שם וז"ל שלא להקדים שאר אותיות למעלה מן השם כיון דב' שיטין הי' משמע דאלו היה הכל בשיטה אחת אין קפידה אע"ג דמקדים שאר אותיות לשם אמנם נראה דאלו הי' בשיטה אחת א"כ בודאי אין קפידה כמו דבתורה בהתחלתה הקדים ב' תיבות קודם השם וכן היוד דברות הקדים אנכי קודם השם אלא דבב' שיטין דאינו נקרא כסדר יש קפידה דאלו הי' כתוב למעלה רק מלת קדש ולה' למטה א"כ היו כתובים למעלה מועטים אותיות מלמטה ואין זה נאה ואלו היה כתוב גם הלמד למעלה א"כ הי כתוב למעלה מלה שאין לה כוונה קודשל לפיכך הוצרך להיות השם למעלה ודוק וזה כוונת רש"י ז"ל:

ומה מאד תמהני על לשון הרמב"ם פ' ט' מה' כלי המקדש דכתב וז"ל קודש לה' מלמטה לה' מלמעלה וכלפי לאיי אי הי' כתוב הלמד מלמטה לא היתה כתובה מעלה ואיך כתב הלמד מלמטה וגם מלמעלה ואפשר לומר די"ל מדאמר הירושלמי פה כמלך היושב על קתדרון משמע דראש הלמד הי' משוך מלמטה עד למעלה מן הו' ודוחק ועיין בש"י ודע דרק ארמוז ואכסה טפחיי דענין כמלך היושב על קתדרון נלפענ"ד ע"פ מה דידוע ליודעי חן דסוד סוכה בלבן ושחור ורחמים למעלה וגם קדש ל במספר קטן הוי' כמנין אדוני במספר קטן במספר ש"פ בסוד ברכת כהנים והבן וזה סוד הציץ מרצה לפענ"ד ועיין בקרנים]:

ע"ב **דכוותי**' אחד מלמטן ושם מלמעלן. ותמהני לפ"ז על הרמב"ם דלא הביא כ"א לשון המשנה כצורתה דלא הי' כתוב כ"א לה' והרי בירושלמי מבואר פה דהיה כותב עליו

אחד לה' אחדל מלמטה ושם מלמעלה ודע דעל פי דברי הירושלמי פה יש להבין הא דקאמר בבבלי למה לא טרף בקלפי כי היכא דלא לכוין ולשקול וקשה הלא הגורלות היו שוין ואיך היה יכול לכוין מבלי ראות לשקול של שם בימין דמה היכר יש בו אמנם לפי הירושלמי פה ניחא דשל שם היה כותב ב' שיטין משא"כ בשל עזאזל ודוק ולפ"ז ע"כ מבואר דחקוקין היו דאם לא כן אכתי אי אפשר לכוין במשמש אע"כ דחקוקין היו ואפשר לכוין במשמש הידים בסימן הנ"ל וזה פשט הירושלמי לעיל הדא אמרה דחקוקין היו וא"צ לפי' הק"ע ודוק:

לא צורכה דלא עיין בק"ע דמגיה אמנם לפענ"ד דא"צ להגיה וה"ק אלו דברים היו כאינם אלא היה הדין דנתינה מעכבת והעלאה אינו מעכבת אזי הי' קושיתך יפה מק"ו אבל באמת אמר ר' יצחק בר חקולא להיפך דנתינה אינה מעכבת והעלאה מעכבת אם כן נפל הק"ו ודוק:

פתר לה במליח בגורל עיין בק"ע וי"ל איך יפרש יתר דברי הברייתא שהיה בדין וכו' עיין בבלי דף מ' ע"ב ודוחק לומר דאין זה לשון הברייתא רק התלמוד מפרש כן דהרי זה הלשון מייתי גם בחולין ובקדושין וי"ל:

ודע דמדי איירי בענין אמרתי להעלות מה שעלתה ברעיוני האחד שכתב בזמן הספירה כ"כ לעומר ושאל אי יצא בזה וא"כ א"א תו לברך בשם ומלכות כיון דכבר יצא בלא ברכה והי' נראה לפענ"ד דכמו דכתבו התוס' בסוגי' כאן ד"ה ועשהו חטאת דבשאר קדשים לא מהני אי כתב ולא קרא שם ממש בדיבור ודווקא בשעירי יוהכ"פ מופרשי בכתיבת הגורל א"כ לפ"ז מבואר דכתיבה עכ"פ אינו כדיבור ועיין מ"ש רש"י ז"ל בד"ה מקום שלא קידש הגורל ועיין במס' שבועות דאמר גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו משום דכתיב לבטא בשפתים וה"ה כאן דכתיב וספרתם וספירה הוי בפה. שוב ראיתי דכנו"ב מהד"ק חיו"ד סי' ס"ד האריך בזה בחרם בכתב וראיתי שם שכתב דאפילו לדעת הרמב"ם י"ל דכתיבה הוי הגדה אלא דצריך להיות דוקא בפני ב"ד דאל"כ הו"ל כעד מפי עד ולפענ"ד אינו נראה כלל דאי ס"ל דכתיבה הוי כדיבור ממש אפילו ישלחו כתב ידם נמי כיון דב"ד מכירין חתימת ידייהו ממש והוי כאלו הם שמעו גופא מהם ממש וצ"ע כעת ודוק:

לה' לרבות שעיר המשתלח עיין בק"ע דמביא קרא והשעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ותמהני דבבבלי דף ס"ג ע"ב דריש ליה מקרא ירצה לקרבן אשה לה' ומדוע לא הביא קרא דבבלי וצ"ע:

פתר לה ברוצה להגריל עיין בק"ע דכתב דה"ה דהוי מצי לתרץ דאיירי בהיתה לו חולה בתוך ביתו ונעשה אותו ואת בנו כתירץ רבא בבבלי הנ"ל דף ס"ד ע"א ולפענ"ד נראה

דירושלמי פליג ולא ס"ל דחייתו לצוק זו שחיטתו לפיכך לא הי' יכול לתרץ כן דתקשה לא תשחט אמר רחמנא כקושית הבבלי ודוק:

ודע דבדרך חידוד אמרתי לפרש דברי הירושלמי הלז באופן אחר והוא דב"ע מחק הגירסא ע"ד דר' ינאי לאיזה דבר נאמר גורלות וחש לומר שמא יעשה לשם וגרס על דעתי' דר"י לאיזה דבר נאמר לשם וחש לומר שמא יעלה לשם וקשה למחוק הגירסא ישנה גם התירוץ דברוצה הוא דחוק לפירושו מאוד דאי יגריל שנית עד שיפול של שם על שאינו מחוסר מאי הגרלה הוא זה ובפרט דמקשה איהו גופא דהו לתרץ כגון דאית לי' חולה בתוך ביתו ואע"ג דכתבתי דלא ס"ל לירושלמי דחייתו לצוק זו שחיטתו מ"מ תקשה דהו"ל לתרץ כרבינא דאיירי כיון שהומם וחללו ע"כ נלפענ"ד דלכאורה לפי מה דאיתא בבבלי בריש אותו ואת בנו פלוגתא אי אותו ואת בנו נוהג בזכרים וחנניא ס"ל דאו"ב נוהג בזכרים וא"כ לפ"ז משכחת לי' דנעשה מחוסר זמן א' מחבירו וכגון דב' השעירים היו אב ובנו וכששחט השעיר לשם א"כ תו ממילא נעשה הב' אותו ואת בנו וא"כ לפ"ז משכחת לי שפיר דנעשה השעיר או"ב אחר הגרלה ע"י שחיטת זה של שם ולא צריך להקשות הא אין הגורל קובע אמנם זה אינו דאיתא לקמן במשנה ב' שעירי יהכ"פ מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ויליף לה מדכתיב על שני השעירים גורלות מדכתיב שני שעירים משמע שיהיו שוין והשתא לפ"ז י"ל דזה הוא דפריך הירושלמי ע"ד דר' ינאי לאיזה דבר נאמר גורלות דהיינו על ב' השעירים גורלות ומני' ינפילן שיהיו שוין וא"כ נפל זה התירץ וא"כ תקשה וחש לומר שמא יעלה לשם דע"כ ליכא לאוקמי' באב ובנו דהנהו אינם שוין לזה מתרץ פתר לה ברוצה להגריל על אב ובנו דהא דבעי שוין הוא רק למצוה מן המובחר אבל לא לעכב ואם רוצה להגריל באינם שוין נמי שרי וא"כ שפיר משכחת בכה"ג והשתא ה"ה דהוי מצי לאוקמי בהי' חולה בתוך ביתו אלא דעתה עדיפא משני ודוק:

אמנם רבא בבבלי י"ל דלא רצה לאוקמי בכה"ג די"ל דאיהו אינו סובר כחנניא דפרק אותו ואת בנו דסובר דנוהג בזכרים וא"כ לא משכחת ליה כיון דשעיר יוהכ"פ הוצרך להיות זכרים ויש לישב לפ"ז שיטת הרמב"ם דלא הביא תירץ רבינא בבבלי ולפמ"ש יש לישב ודוק שוב שמעתי דקושיא זו דהו"ל לרבא לאוקמי במומ' נדפסת בספר מעין חכמה:

ע"ב **שני** שעירי יהכ"פ ששחטן בחוץ אית תנוי תני חייב ואית תנוי תני פטור מ"מ חייב בשקרב השעיר הנעשה בפנים פי' ששחט השעיר הנעשה בפנים בחוץ ומש"ה חייב ומ"ד פטור בשקרב השעיר הנעשה בחוץ פי' ששחט השעיר לעזאזל בחוץ ומש"ה פטור ומילת בשלא הוא טעות ודלא כק"ע שמגיה ומשבש הכל:

ר"ח בעי מדמתה לפסח פי' בשלא קרא עליהן שם וכמו שפירש הק"ע ודוק:
מאי כדין פי' איך הוא הדין בשלא קרא עליהן עדיין שם לזה הדר הירושלמי ומפרש הנהו מ"ד בענין אחר מ"ד חייב ס"ל הגרלה מעכבת וכיון דמעכבת א"כ אכתי אינו עומד לפנימים ומש"ה חייב כיון דראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומ"ד פטור ס"ל דאין הגרלה מעכבת וא"כ ראוי יותר לשם שקנה אותן מתחילה לכך ואמרינן מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי אע"ג דאינו מעכב מ"מ אמרינן דמחוסר הגרלה ועיין בבלי ס"ב ע"ב בסוגיא שם:

הלכה ב

מתני' קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח אפשר דלא הי' קשר של קיימא כי מה צריך לזה ואדרבה הרי אח"כ היה נוטלו ממנו וחלקה וא"כ מדוע יעשה דבר האסור במקום שאינו צריך להיות ולא התירה זאת התורה ואפשר דהי' צריך קשר של קיימא היכא דלא יהי' ניתר הקשר ולא יתערבו וא"כ גם הנשחט היה קשור בשל קיימא כי היכא דלא יתערב אח"כ באחרים ועיין ירושלמי לעיל ר"פ בענין הגורלות ועוד דאם לנשחט לא עשו קשר של קיימא אמאי הוצרכו לקשור לנשחט בצוארו הלא אפילו בראש היו יכולים ג"כ לקשרו דומי' דשעיר ואפ"ה לא יתערבו השעירים דהרי בהאי קשר של קיימא ובהאי אינו אלא ודאי דהי' שוין בקשירה אלא דבלא"ה יש לעיין לפי מה שהעלה התוס' דלנשחט לא היה שיעור א"כ הרי יש היכר בלא"ה כיון דזהורית דנשחט לא היה לה שיעור וי"ל ועיין במסכת שקלים פ"ד דקתני במתניתין פרה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית ופירשו שם לשון של זהורית היינו שני תולעת שמשליכין תוך שריפת הפרה וכתבו שם דה"ה דהו"ל למנקט אזוב וארז אלא דנקיט לשון לאפוקי אינך לשון דשעיר המשתלח יע"ש בק"ע ולפענ"ד נראה דאפשר דלשון של זהורית קאי אשעיר דלה' דהיה אצל בית שחיטתו וזה באה מתרומת הלשכה אצל לשון דפרה הוא בכלל פרה ודוק:

ג' לשונות הן עיין בתוס' דתמה אמאי לא חשיב האי דעל שעיר לה' ולפענ"ד כיון דלא הוי כ"א משום סימן שלא יתערב לא קא חשיב משא"כ האי דמשתלח הוצרך להודיע כי הלבינו העונות א"נ א"ל דתני ושייר ושייר ג"כ האי דקשורה ע"ג פתח ההיכל כדאיתא במשנה לקמן:

ואית דמפקין לישנא ביוד זוזין ועיין בק"ע דכתב דהיא היא וצ"ע א"כ עכ"פ מאי הוסיפו ונראה לפענ"ד ע"פ מה דאיתא במס' שקלים ה' ב' דטעמא דמחצית השקל הוא לפי שעברו על יוד דברות לפיכך צריכין ליתן יוד גרה יע"ש והנה גם טעמא דפרה הוא מטעם

חטא העגל כמ"ש רש"י ז"ל בשם ר משה דרשן ולפיכך בעי ג"כ הלשון שיעור יוד זוזין לפי שעברו על עשרת הדברות ונכון וזה הוא מה דחדשו אית דמפקין:

הלכה ג

דף יב **אשכחת** אמר בטלו עבודת של אותו יום יש להקשות נימא השתא הוא דנשפך ויש לומר דזה דמי למ"ש התוס' במס' פסחים דף צ"א ד"ה שהי דכל הטומאת כשעת מציאתן יע"ש ועיין בטו"ז יו"ד סימן שצ"ז ס"ק ב' ובנה"כ שם ועיין או"ח סימן תס"ז ועיין בנ"ב מה"ק בקונטרס עגונות סי' ל"א ובחדושי לסוגי' דמומין הארכתי וצ"ע עכ"פ דנימא כאן ג"כ דיקטיר שנית ג"כ משום דכל הטומאת כשעת מציאתן אם כן כאן ג"כ כן ודאי גם מתחילה היה נשפך קודם הקטרה:

ודע דלפי דברי הירושלמי פה יש לישב קושיא עצומה מה שראיתי בספר אור חדש על התורה פ' ויצא בד"ה אופן השני שהביא בשם גדול א' לר"ש ג' רגלים כסדרן בעינן לענין פסח שבועות סוכות א"כ הא דאמר הגמרא במס' כריתות דף כ"ה ע"ב דיליף מדכתיב בקרא פשעיהם לכל חטאתם דחייבי חטאות ואשמות ודאי שעבר עליהם יהכ"פ דאינו מכפר ואמאי צריך למוד על זה תיפוק לי' מדרבה קרא חייבי חטאות ואשמות לבל תאחר וקשה הא כבר עבר עליהן יהכ"פ אלא ע"כ דחייבי חטאות ואשמות ודאי אין יהכ"פ מכפרין אמנם לפענ"ד לפי דברי הירושלמי פה ניחא דאיצטריך מפשעיהם לכל חטאתם דאי מדחייב על בל תאחר א"ל דה"א דקרא דרבה לענין הוא בכה"ג בנשפך הדם ולא ידעינן אי קודם הקטרה או אחר הקטרה וא"כ בטלה עבודת היום ואין שעיר משתלח לכפר ובכה"ג דאינו מכופר אתיא קרא לרבות לבל תאחר וא"כ ה"א היכא דעבדו עבוד יהכ"פ כהוגן בחמת גם על חייבי חטאות ואשמות ודאין מכפר ומש"ה אצטרך ומפשעיהם לכל חטאתם ודוק:

הלכה ד

בכל יום לא הי' לה נרתק וכו' ויש לדקדק מדוע לא חשיב ליה במתני' ויש לומר דתני ושייר ושייר ג"כ דהי' לה ניאשתיק ופירש"י זג המשמיע קול אבל לדעת התוס' דכתבו דנשתיק היינו נרתק דירושלמי קשה:

ואינו חוצץ אר"י ב"ב קבעו במסמר ויש לדקדק לפמ"ש התוספת בסוכה דף נ"ד ד"ה דבעינא דבעושה מן הסודר כמין בית יד ללולב ולולב כלו מבחוץ לא שייך חציצה א"כ אמאי הוצרך לתרץ שחברה במסמרין ליתרץ שאחז בבית יד מבחוץ וכל יד המחתה היתה מבחוץ ולא שייך חציצה ועיין בתשובה אחרונה דספר בית יעקב:

שהיה מכסיף בעד כל הזהבים עיין מ"ש לעיל בשם אבי ז"ל טעם שהיו הגורלות של אשכרוע להורות כי ישראל המה בינונים כאשכרוע ויש לומר דבן גמלא שעשאן של

זהב סבר דזה ג"כ רמז לבינוני דזהב הוא הבינוני בין כסף סתם ובין כסף הזאת שמכסיף כל הזהבים ועיין תוס' סוכה דף מ"ח ע"א ד"ה שני ספלים של כסף שהקשו הא הו"ל הורדה דמתחילה היו ממלאין מצלוחית של זהב אמנם לפי דברי הירושלמי פה יש לומר דשל כסף דקאמרה המשנה היינו כסף טוב דמכסיף אפילו כל זהב ועיין בבבלי בגיטין פ' הנזקין גבי מרתא בר בייתוס דאיתא שם הלשון שקלה זהבא וכספא ושדיתי' לבראי וי"ל מדוע מקדים הגמרא הזהר ולפמ"ש כאן י"ל דכספא רמז לכסף הטוב והיינו דמייתי הגמרא הכתוב כספם בחוצות ישליכו דהיינו אפילו הכסף הטוב:

וגפן של זהב עיין בש"ק מה דתמה על הר"ש יפה דרצה למחוק מהא דאמרינן ה' דברים היו בין ראשון לשני ואם איתא שלא היה בשני פירות של זהב לחשוב נמי הא ובמח"כ לא עי' בתוס' ישנים שם שהקשו דלחשוב שמן המשחה ותירצו דלא חשיב אלא דברים שהיו באין לצורך המשכן דוקא וא"כ נפל גם קושי' דפירות זהב דלא חשיב אלא צורך המקדש. גם מה שתמה עוד דא"כ מאי פריך ולחשוב נמי הא דר"ה דפירות של זהב לשני משום דלא הוי בבית שני לא חשיב י"ל דמקשה על התרצן דמתרץ ניסא דגואי לא קא חשיב ולא רצה לתרץ דהואיל ולא הוי ארון וכפורת בשני לת חשיב ע"כ ס"ל דאף דלא הוי בבית שני אפ"ה הו"ל לחשוב ומשו"ה הוצרך לתרץ ניסא דגואי לא חשיב א"כ שפיר קשה דלחשוב פירות זהב ודוק:

באופן אחר יש לתרץ קושיא ראשונה שלו דהו"ל לחשוב ששה דחסרו בבית שני והוא פירות של זהב ג"כ והוא משום דלכאורה יש לדקדק בלשון הירושלמי דקאמר בשעה שהי' אילו שבחוץ עושין פירות היו אילו שבפנים עושין פירות וכו' מ"ש אלו שבחוץ משבפנים ודוחק לומר שבחוץ היינו המינין שגדלי לחוץ למקדש אמנם נראה לפרש ע"פ מה דראיתי במדרש תנחומא סוף פ' תרומה וז"ל ארזים ששלח חירם מלך צור לשלמה למלאכת בהמ"ק הריחו בחיו של עולם והרטיבו אמר ר' לוי כשהכניס שלמה את הארון לבהמ"ק הרטיבו כל העצים וארזים שהיו שם ועשו פירות שנאמר שתולים בבית ה' בחצרות בית אלקינו יפריחו והיו הולכים ועושין פירות ומהם הי' פרנסה גדולה לפרחי כהונה עד שעמד מנשה והעמיד צלם בבקה"ק ונסתלקה השכינה ויבשו פירות שנאמר ופרח לבנון אמלל עכ"ל הנה ראינו דהמדרש אומר פה דארזים וקורות הרטיבו ועשו פירות וא"כ לפ"ז צ"ע מדוע מקשה הבבלי מהא דרב אושעי' דוקא ומדוע לא פריך מדברי ר' לוי מנס הארזים אמנה נראה דהא דהרטיבו הארזים לא הי' נס כ"א בפעם ראשונה שנשרשו בקרקע ועשו פרי אע"פ שכבר היו נקצצין אבל שוב אחר השרשה והי' אלנות

לא הוי נס משא"כ מהא דר"א דאמר דנטע מגדים של זהב והי' הנס תמיד שפיר פריך דלחשוב האי נס דהוי תמיד ודוק:

והשתא לפ"ז היינו דאמר הירושלמי בשעה שהיו אלו שבחוץ עושין דהיינו הפירות שגדלו מארזים וקורות אזי גם הפנימים של זהב עשו פירות:

והנה עכ"פ מבואר ממדרש תנחומא פה דקאמר ונסתלקה השכינה ויבשו הפירות דע"י הסתלקות השכינה נגרם זה וא"כ כיון דחשיב בתוך ה' דברים ג"כ סילוק שכינה א"כ פירות בכלל:

ודע דענין גפן של זהב רמז על אשכולת שבישראל ואמרינן בסוטה בבלי דף מ"ז ע"א משמת יוסי ב"י בטלו האשכולת ואמרינן בגמרא שם אריא"ש איש שהכל בו והיינו תורה וגדולה לדעתי ועיין רש"י שם וזה רמז הגפן של זהב דגפן מרמז על התורה בית היין והיתה של זהב וכיון שבאו נכרים להיכל יבש ובטלה האשכולת ורמז בר"ת "פר"ח "לבנון "אמלל הוא פלא סלוקן של ת"ח דנקרא פלא דכתיב הפלא ופלא:

ודע דמ"ש בש"ק דהא דפריך מארון וכרובי' אפשר לומר דהוי אלא שאין הקדושה ניכרת תמי' דהרי נגנז ויאשיהו גנזו גם מה שתירץ עוד בכרובי' דצורתא הוא פליאה גדולה דמאי נס שייך בכרובי דצורתא הלא היו רק מצויירים בששר וגמרא פריך ממקום ארון אינו וכרובים דאינו מן המדה:

ודע דלולי דבריו הי' נלפענ"ד דארון וכרובים אע"ג דלא היו בבית שני מ"מ נס הוי בדידהו ג"כ בבית שני והוא אע"ג דידעו ביחוד בבית שני דארון נגנז בלשכת דיר העצים אפ"ה לא היו יכולים לחפשו כדאיתא במשנה דשקלים דאור יצא ושרף פעם אחת הכהן המתעסק שם וא"כ הוי בי' נס אפילו בבית שני ושפיר פריך:

הלכה ה

ע"ב **קלופה** עיין בש"ק מה דתמה אלשון רש"י בכריתות והנה באמת לא ציין לשון רש"י היטב וז"ל קליפה ובושם וזהו ששמו קנמון ונראה לי דהכי פירושו דהי' קשה לרש"י כיון דקושט הי' שנים עשר וקנמון תשעה וקלופה רק שלשה וא"כ הו"ל לכתוב ולחשוב המנין היותר גדול ראשון והו"ל לחשוב הקושט שנים עשר וקנמון ט' וקלופה ג' לזה בא רש"י לתרץ דקלופה הוא בשם אבל קלמן רק שמו קלמן אבל אינו בושם לפיכך חשיב מיני דבשמים בהדדי ודוק ויותר דט"ס יש ברש"י וצ"ל קלופה בושם וזהו שמו קנמון ט' קבין וכצ"ל:

אם אין לו יין קפריסין בספר זאת ליהודה ח"ש דף כ"א הגירסא אם לא מצא יין קפריסין משמע דעכ"פ צריך להדר לכתחילה אחר יין קפריסין אבל בכריתות דף ו' בבבל' ופה

הגירסא ואם אין לו משמע דאין צריך להדר ולמצא וזה דעת הרמב"ם דכ' או יין קפריסין או חמר חוורין משמע אפילו לכתחלה יכול ליקח חמר חוורין משום דהוא גרס כמו שכתוב לפנינו ואם אין לו יין קפריסין משמע דא"צ למהדר ולחפש אחר יין קפריסין וראיתי בספר יד אלעזר הנדפס מחדש בסי' פ"ח דתמה על לשון הגורלות מתוך הקלפי אלא שהיה מחוסר נתינה על השעירים זה אינו מעכב וכשר וקאמר תו ובעליתו נגע בהם ונתערבו דהיינו אם בשעה שמעלה אותן מן הקלפי דהיינו בשעת הגבהה למעלה אחר שיצאו נמי זה הדין דאינו מעכב ודוק וא"צ להגיה ולמחוק ועתה יש ג' מינים א' שבתוך הקלפי בשעת הגבהה נתעכבו וא"כ כיון שעדיין לא יצאו מן הקלפי העלאה מעכב אבל העלאה אחר שיצא מן הקלפי וכן הנחה אינו מעכב ודוק כך פרשתי ע"פ דעת הק"ע אמנם אין פרושו נלפענ"ד כלל דא"כ מאי הוא הלשון נגע בהם נגיעה מאי שייך כאן ועוד זה הדין עלי' מתוך קלפי מזכיר הירושלמי אח"כ לקמן ע"כ נראה דכונה אחרת יש בזה הירושלמי משום דתורה אמרה והשעיר אשר יעלה עליו הגורל משמע שהיה מעלה הגורל ונתנו ע"ג השעירים וזה הוא דקתני במתניתין הסגן אומר לו הגבה ימינך משום דכתיב אשר עלה משמע שהוצרך להגביה הגורלות למעלה אלא דהסגן מזכיר העלאה על של שם [וזה הוא אפשר כעין התנופה בקרבנות שהי' מגביה ג"כ למעלה] וזה הוא דאמר הירושלמי נגע בהן כשהם למטה ונתערבו ירצה אם לא הגביה הגורלות ונגע בגורלות אל השעירים בעודן למטה קודם שהגביה אותן עליהן אין השעירין כמצותן דצריך שיעלה הגורל על השעירים אלא דאם לא היו עדיין הגורלות מעורבין הי' אפשר עוד להגביהן אלא דכיון שנתערבו א"כ שוב א"א להגביהן דכבר נתפרד מעשה אבל אם משעלה אותן נתערבו נעשו כמצותן ומפרש משום דתמיד ובעליתו נגע בהן דהיינו שנתנן עליהם ואח"כ נתערבו וזה הפירוש הוא נכון מאוד ותמה אני על הק"ע שלא פירש כן:

ת"ל גורל עיין בש"ק דתמה אח"כ דמקשה א"כ למה נאמר גורלות ונראה דמקשה למה כתיב גורלות מלא ויו והי' די אם היה כתוב גרלת חסר ויו ובאמת י"ל דמש"ה אמר יכול יתן ב' גורלות היינו מדכתיב מלא ויו ודוק ועיין מ"ש לעיל דף ט' גבי ולבני אהרן תעשה כתנות ועיין בש"י:

כמלך שיושב על קתדרין שלו לשון זה משמע דהשם היה כתוב למעלה קודש למד למטה ועל גבותן השם הוי' והיא כשיטת רש"י בבבלי שבת דף ס"ג ע"ב ועיין לשון רש"י ז"ל שם וז"ל שלא להקדים שאר אותיות למעלה מן השם כיון דב' שיטין הי' משמע דאלו היה הכל בשיטה אחת אין קפידה אע"ג דמקדים שאר אותיות לשם אמנם נראה דאלו הי' בשיטה אחת א"כ בודאי אין קפידה כמו דבתורה בהתחלתה הקדים ב' תיבות

קודם השם וכן היוד דברות הקדים אנכי קודם השם אלא דבב' שיטין דאינו נקרא כסדר יש קפידה דאלו הי' כתוב למעלה רק מלת קדש ולה' למטה א"כ היו כתובים למעלה מועטים אותיות מלמטה ואין זה נאה ואלו היה כתוב גם הלמד למעלה א"כ הי כתוב למעלה מלה שאין לה כוונה קודשל לפיכך הוצרך להיות השם למעלה ודוק וזה כוונת רש"י ז"ל:

ומה מאד תמהני על לשון הרמב"ם פ' ט' מה' כלי המקדש דכתב וז"ל קודש לה' מלמטה לה' מלמעלה וכלפי לאיי אי הי' כתוב הלמד מלמטה לא היתה כתובה מעלה ואיך כתב הלמד מלמטה וגם מלמעלה ואפשר לומר די"ל מדאמר הירושלמי פה כמלך היושב על קתדרון משמע דראש הלמד הי' משוך מלמטה עד למעלה מן הו' ודוחק ועיין בש"י ודע דרק ארמוז ואכסה טפחיי דענין כמלך היושב על קתדרון נלפענ"ד ע"פ מה דידוע ליודעי חן דסוד סוכה בלבן ושחור ורחמים למעלה וגם קדש ל במספר קטן הוי' כמנין אדוני במספר קטן במספר ש"פ בסוד ברכת כהנים והבן וזה סוד הציץ מרצה לפענ"ד ועיין בקרנים]:

ע"ב **דכוותי**' אחד מלמטן ושם מלמעלן. ותמהני לפ"ז על הרמב"ם דלא הביא כ"א לשון המשנה כצורתה דלא הי' כתוב כ"א לה' והרי בירושלמי מבואר פה דהיה כותב עליו אחד לה' אחדל מלמטה ושם מלמעלה ודע דעל פי דברי הירושלמי פה יש להבין הא דקאמר בבבלי למה לא טרף בקלפי כי היכא דלא לכוין ולשקול וקשה הלא הגורלות היו שוין ואיך היה יכול לכוין מבלי ראות לשקול של שם בימין דמה היכר יש בו אמנם לפי הירושלמי פה ניחא דשל שם היה כותב ב' שיטין משא"כ בשל עזאזל ודוק ולפ"ז ע"כ מבואר דחקוקין היו דאם לא כן אכתי אי אפשר לכוין במשמש אע"כ דחקוקין היו ואפשר לכוין במשמש הידים בסימן הנ"ל וזה פשט הירושלמי לעיל הדא אמרה דחקוקין היו וא"צ לפי' הק"ע ודוק:

לא צורכה דלא עיין בק"ע דמגיה אמנם לפענ"ד דא"צ להגיה וה"ק אלו דברים היו כאינם אלא היה הדין דנתינה מעכבת והעלאה אינו מעכבת אזי הי' קושיתך יפה מק"ו אבל באמת אמר ר' יצחק בר חקולא להיפך דנתינה אינה מעכבת והעלאה מעכבת אם כן נפל הק"ו ודוק:

פתר לה במצליח בגורל עיין בק"ע וי"ל איך יפרש יתר דברי הברייתא שהיה בדין וכו' עיין בבלי דף מ' ע"ב ודוחק לומר דאין זה לשון הברייתא רק התלמוד מפרש כן דהרי זה הלשון מייתי גם בחולין ובקדושין וי"ל:

ודע דמדי איירי בענין אמרתי להעלות מה שעלתה ברעיוני באחד שכתב בזמן הספירה כ"כ לעומר ושאל אי יצא בזה וא"כ א"א תו לברך בשם ומלכות כיון דכבר יצא בלא ברכה והי' נראה לפענ"ד דכמו דכתבו התוס' בסוגי' כאן ד"ה ועשהו חטאת דבשאר קדשים לא מהני אי כתב ולא קרא שם ממש בדיבור ודווקא בשעירי יוהכ"פ מופרשין בכתיבת הגורל א"כ לפ"ז מבואר דכתיבה עכ"פ אינו כדיבור ועיין מ"ש רש"י ז"ל בד"ה מקום שלא קידש הגורל ועיין במס' שבועות דאמר גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו משום דכתיב לבטא בשפתים וה"ה כאן דכתיב וספרתם וספירה הוי בפה. שוב ראיתי דבנו"ב מהד"ק חיו"ד סי' ס"ו האריך בזה בחרם בכתב וראיתי שם שכתב דאפילו לדעת הרמב"ם י"ל דכתיבה הוי הגדה אלא דצריך להיות דוקא בפני ב"ד דאל"כ הו"ל כעד מפי עד ולפענ"ד אינו נראה כלל דאי ס"ל דכתיבה הוי כדיבור ממש אפילו ישלחו כתב ידם נמי כיון דב"ד מכירין חתימת ידייהו ממש והוי כאלו הם שמעו גופא מהם ממש וצ"ע כעת ודוק:

לה' לרבות שעיר המשתלח עיין בק"ע דמביא קרא והשעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ותמהני דבבבלי דף ס"ג ע"ב דריש ליה מקרא ירצה לקרבן אשה לה' ומדוע לא הביא קרא דבבלי וצ"ע:

פתר לה ברוצה להגריל עיין בק"ע דכתב דה"ה דהוי מצי לתרץ דאיירי בהיתה לו חולה בתוך ביתו ונעשה אותו ואת בנו כתירץ רבא בבבלי הנ"ל דף ס"ד ע"א ולפענ"ד נראה דירושלמי פליג ולא ס"ל דחייתו לצוק זו שחיטתו לפיכך לא הי' יכול לתרץ כן דתקשה לא תשחט אמר רחמנא כקושית הבבלי ודוק:

ודע דבדרך חידוד אמרתי לפרש דברי הירושלמי הלז באופן אחר והוא דב"ע מחק הגירסא ע"ד דר' ינאי לאיזה דבר נאמר גורלות וחש לומר שמא יעשה לשם וגרס על דעתי' דר"י לאיזה דבר נאמר לשם וחש לומר שמא יעלה לשם וקשה למחוק הגירסא ישנה גם התירוץ דברוצה הוא דחוק לפירושו מאוד דאי יגריל שנית עד שיפול של שם על שאינו מחוסר מאי הגרלה הוא זה ובפרט דמקשה איהו גופא דהוי לתרץ כגון דאית לי' חולה בתוך ביתו ואע"ג דכתבתי דלא ס"ל לירושלמי דחייתו לצוק זו שחיטתו מ"מ תקשה דהו"ל לתרץ כרבינא דאיירי כיון שהומם וחללו. ע"כ נלפענ"ד דלכאורה לפי מה דאיתא בבבלי בריש אותו ואת בנו פלוגתא אי אותו ואת בנו נוהג בזכרים וחנניא ס"ל דאו"ב נוהג בזכרים וא"כ לפ"ז משכחת לי' דנעשה מחוסר זמן א' מחבירו וכגון דב' השעירים היו אב ובנו וכששחט השעיר לשם א"כ תו ממילא נעשה הב' אותו ואת בנו וא"כ לפ"ז משכחת לי שפיר דנעשה השעיר או"ב אחר הגרלה ע"י שחיטת זה של שם ולא צריך להקשות הא אין הגורל קובע אמנם זה אינו דאיתא לקמן במשנה ב' שעירי

יהכ"פ מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ויליף לה מדכתיב על שני השעירים גורלות מדכתיב שני שעירים משמע שיהיו שוין והשתא לפ"ז י"ל דזה הוא דפריך הירושלמי ע"ד דר' ינאי לאיזה דבר נאמר גורלות דהיינו על ב' השעירים גורלות ומני' ילפינן שיהיו שוין וא"כ נפל זה התירץ וא"כ תקשה וחש לומר שמא יעלה לשם דע"כ ליכא לאוקמי' באב ובנו דהנהו אינם שוין לזה מתרץ פתר לה ברוצה להגריל על אב ובנו דהא דבעי שוין הוא רק למצוה מן המובחר אבל לא לעכב ואם רוצה להגריל באינם שוין נמי שרי וא"כ שפיר משכחת בכה"ג והשתא ה"ה דהוי מצי לאוקמי בהי' חולה בתוך ביתו אלא דעתה עדיפא משני ודוק:

אמנם רבא בבבלי י"ל דלא רצה לאוקמי בכה"ג די"ל דאיהו אינו סובר כחנניא דפרק אותו ואת בנו דסובר דנוהג בזכרים וא"כ לא משכחת ליה כיון דשעיר יוהכ"פ הוצרך להיות זכרים ויש לישב לפ"ז שיטת הרמב"ם דלא הביא תירץ רבינא בבבלי ולפמ"ש יש לישב ודוק שוב שמעתי דקושיא זו דהו"ל לרבא לאוקמי במומ' נדפסת בספר מעין חכמה:

ע"ב **שני** שעירי יהכ"פ ששחטן בחוץ אית תנוי תני חייב ואית תנוי תני פטור מ"מ חייב בשקרב השעיר הנעשה בפנים פי' ששחט השעיר הנעשה בפנים בחוץ ומש"ה חייב ומ"ד פטור בשקרב השעיר הנעשה בחוץ פי' ששחט השעיר לעזאזל בחוץ ומש"ה פטור ומילת בשלא הוא טעות ודלא כק"ע שמגיה ומשבש הכל:

ר"ח בעי מדמתה לפסח פי' בשלא קרא עליהן שם וכמו שפירש הק"ע ודוק:

מאי כדין פי' איך הוא הדין בשלא קרא עליהן עדיין שם לזה הדר הירושלמי ומפרש הנהו מ"ד בענין אחר מ"ד חייב ס"ל הגרלה מעכבת וכיון דמעכבת א"כ אכתי אינו עומד לפנימים ומש"ה חייב כיון דראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומ"ד פטור ס"ל דאין הגרלה מעכבת וא"כ ראוין יותר לשם שקנה אותן מתחילה לכך ואמרינן מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי אע"ג דאינו מעכב מ"מ אמרינן דמחוסר הגרלה ועיין בבלי ס"ב ע"ב בסוגיא שם:

הלכה ב

מתני' קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח אפשר דלא הי' קשר של קיימא כי מה צריך לזה ואדרבה הרי אח"כ היה נוטלו ממנו וחלקה וא"כ מדוע יעשה דבר האסור במקום שאינו צריך להיות ולא התירה זאת התורה ואפשר דהי' צריך קשר של כי היכא ועיין ע"ז דף ל"ה בתוס' ד"ה חדא ועיין בכ"מ ה' עכו"ם פ"ב ה' ה':

מלא קומצו וכו' הא כיצד חופה את פס ידו עיין בש"י מ"ש בשם קרבן אהרן דהרמב"ם פ' י"ג מה' מעשה קרבנות דאינו מזכי ג' אצבעות הוא משום דס"ל דסתמא דמתני' במנחות

דף י"א ובריייתא דהכא דאינם מזכירין ג' אצבעות חולקין על אינך ברייתא ולפענ"ד מברייתא דכאן נראה בהיפך דהרי הברייתא מזכיר מה דמוחק באצבעו וע"כ דאינו חופה כ"א ג' אצבעות ובזרת מוחק וצ"ל דס"ל דברייתא אמרה מוחק היינו את היתר היוצא מפסח ידו ומכוון לפ"ז יותר לשון הברייתא ובאצבעו היינו אצבע של יד השני' אלא דזה ע"כ אינו דא"כ הו"ל עבודה בשמאל דבכל מקום דכתיב כהן בעי ימין ועיין במס' חולין דף כ"ב וא"כ אינו רשאי למחוק בשמאל דא"כ הו"ל הקומץ פסול ועוד דאי רשאי למחוק בשמאל אמאי הוי מעבודת הקשים ימחוק באינך יד אח"כ דפסול וא"כ אדרבה הברייתא דמובא בירושלמי פה ע"כ ס"ל ג"כ רק ג' אצבעות:

ודע דהכ"מ דמתרץ בשם הר"י קורקס דהרמב"ם הי' סובר דרב פפא דאמר פשיטא מלא קמצו כדקמצי אינשי חולק על מה שאמרו בג' אצבעות וידע דהאי ברייתא משבשתא היא צ"ע גדול מנ"ל לרמב"ם הא דהלא כמו דמתרץ הגמרא לעיל דברי רבא להשוות כן י"ל בדברי רב פפא ואפשר דדייק כן מלשון רב פפא דאמר מלא קמצו כדקמצי אינשי ולא אמר פשיטא לי קומץ כדקמצי אנשי אלא ודאי דאיהו דייק לשון מלא קמצו שיהי' קמצו מלא כנ"ל שוב ראיתי שהרגיש בלח"מ בקושי' הנ"ל ותרוצו דחוק יותר ממ"ש:

דף יד ע"א **ע"א** מהן הוא עובר עיין בש"ק מה דתמה מאי נ"מ ונראה לפענ"ד ע"פ מה שכתבו התוס' בסוכה ר"פ לולב הגזול דף ל' דמצוה הבאה בעבירה לא הוי אלא כשבא המצוה מכח העבירה ואח"כ תמה מהא דמצה של תבל דקאמר הגמרא דאינו אלא משום כל שהוא וכו' תיפוק לי' משום מצוה הבאה בעבירה ולכאורה היה מקום לישב שם קושית התוס' דלפי מ"ש התוס' בפסחים דהאי דמצה של תבל ע"כ איירי דיש כזית מצה בלאו חלק הכהן דאל"כ תיפוק משום דבעינן מצתכם וכיון דע"כ איירי דאיכא כזית מצה בלאו חלק הכהן א"כ שוב לא אתי' המצוה מכח העבירה ושוב מצאתי כן בספר פאר הלכה אמנם אחר העיון ראיתי דזה טעות דקושית התוס' הוא דבכה"ג אפילו לא אתי' מכח העבירה נמי חשיב מצה"ב דעכ"פ בשעת עשיות המצוה דאוכל מצה עושה עבירה ואיך ס"ד דיצא בכה"ג דאין עבירה מצוה ודוק וטעה בזה גם כן ספר דרך אמונה על המשניות דרצה לתרץ קושית הפ"י ברכות דף מ"ז דפריך דמאי הא לא חזי ומתרץ מגו דאי בעי מפקר נכסיי ותמה מאי מגו שייך הכא כיון דאכתי לא הפקיר עכ"פ הו"ל ברכה בעבירה ותירץ בספר הנ"ל כיון דמשכחת לי' בלא עבירה כגון במפקיר נכסי א"כ תו לא חשיב מצה"כ כמו דאין המצוה מכח העבירה עכ"ל ולפמ"ש בפשט התוס' דבריו ליתניהו ושפיר מקשה הפ"י הא בשעת אכילה עביד עבירה ודוק:

והשתא לפ"ז י"ל היטב דשפיר בעי הירושלמי כאן על איזה מהן עובר דאי נימא דעובר על הראשונה א"כ שפיר לא חשיב מה"ב כיון דאין המצוה באה מכח העבירה דאם לא הי' מכניס המחתה בראשונה הי' יכול להכניסה עתה וכן בשעת שעושה המצוה נמי אינו עושה עבירה כיון דאינו עובר על השני' משא"כ אם נימא דעובר על ביאה שני' כשעובד עבודה ומקטיר א"כ הרי בשעה שעושה המצוה עושה ג"כ עבירה והוי שפיר מצוה הבאה בעבירה וע"כ צריכין לומר כדעת התו' שם בסוכה בבבלי דף ע' ע"א דמצוה הבאה בעבירה הוא רק דרבנן יע"ש וא"כ שפיר בעי הירושלמי על איזה מהן הוא עובר דיש נ"מ אי מצוה הבאה בעבירה דאורייתא או דרבנן:

ור' יוסי דבעי א"ל היכנס אע"ג דאיהו גופא מחלק בשבת פ' האורג הלכה ג' תמן גופא עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה מ"מ שפיר מקשה דעכ"פ לכתחלה אין אומרי' לו לכנס ודוק. שוב עיינתי בספרי' וראיתי דיש לעורר מכאן על דברי שער המלך בה' לולב ה' ה':

או ששהה כדי השתחוי' על איזה מהן עובר נ"ל דכאן יש נ"מ בפשוט דאם אנו אומרין דעובר על הראשונה א"כ בששה הו"ל לאו שאין בו מעשה שהרי לא עשה כ"א עמד משא"כ אי אמרינן דחייב במה שיצא אח"כ א"כ הו"ל לאו שיש בו מעשה ולוקין כנ"ל:

בש"ק ד"ה מה מבפנים עיין במה שמפרש בשם טרכסון דהוא שער גן ודוחק ולפענ"ד זה משמע נמי כפי' הערוך כיסוי לטורים דהיינו הלוחות והיינו טר כסון כנ"ל:

מ"ט דרבנן והבדילה הפרכת לכם עיין בק"ע ואין פירושו מכוין ע"פ הסוגיא ע"כ נראה דה"פ דכתיב והבדילה הפרכת לכם ומלת פרכת הוא יתירה דהו"ל לכתוב רק והבדילה לכם מן הקודש דהרי לעיל מזכיר פרכת אלא ע"כ דאתי' לרמז על ב' פרכת ולזה פריך מאי עביד לה ר' יוסי ומתרץ דאיהו מוקי האי פרכת יתירה לפרכת דלמעלה ורבנן סברו דלא צריך פרכת למעלה משום דראשי פספסין היו מבדילין ודוק כן נראה לפענ"ד לפרש בפשוט הסוגיא ואע"ג דהאי קרא במשכן הוא דכתיב שם בודאי לא הי' ב' פרכת מ"מ עיין במס' עירובין בבלי דמתרץ דאשכחן מקדש דאקרי משכן ומוקמינן האי קרא דפרכת יתירה לרמז אעתיד בבית שני:

ודע דהרמב"ם בפ' ד' מה' יכ"פ כתב דמעיקר הדין הי' לו ליטול הכף בימין והמחתה בשמאל אלא בהיות דא"א מחמת כובד וחימום המחתה ע"כ הוצרך ליטול המחתה בימין נראה מדבריו דבדיעבד אם החליף בודאי כשר וצ"ע דנעלם ממנו סוגיא דירושלמי דקאמר אם החליף פסול ואפשר דס"ל דרק סברו כן אבל לפי האמת אין הדין כן אלא דעכ"פ לפי משמעות הירושלמי פה משמע דהאי סברין מימר הוא עיקר:

ע"ב **שוחה** מן השלחן ולצפון הי' נכנס נראה דכיון דס"ל דלא היה כ"א פרכת אחת א"כ הוצרך לכנס דרך צפונה דכל פינה שאתה פונה לא היה אלא דרך ימין ודוק:

ברם כר"מ אפי' בעי לא יכול עיין בק"ע משום דפרכת החיצונה מעכב ואע"ג דהי' פרופה מ"מ בודאי לא היה פרופה הרבה כ"א כדי כניסה וא"כ אפילו כשידחוק לא יועיל לצאת כ"א שישוח להגביה ודוק אלא דעכ"פ צ"ע א"כ איך סתם בחד מתני' כתרי תנאי דמתחילה מתחיל החצונה היתה פרופה מן הדרום והוא כר"מ ואח"כ כתב יצא ובא לו והוא כר' יוסי ועוד תמהני על הרא"ש דכתב דקיי"ל כר' יהודא דב' פרכת מדסתם התנא אח"כ כוותי' דקאמר החיצונה היתה פרופה מדרום ואי כדברי הירושלמי פה הרי סתם אח"כ כרי יוסי במאי דקאמר יצא ובא לו דרך כניסה דלר' יהודא ע"כ הוצרך לעשות כן וצ"ע ודע דאין להקשות דהכל קשה הי' לו להיות פרופה ג"כ מצד לפנים וא"כ כשיצא יכול לצאת מצפון לדרום ויהי' מקצר הדרך ולא יצטרך להלך עוד פעם ביניהם ונ' דאי הי' פרופה מצד דרום בב' הפרכת א"כ כשיכנס מצד דרום בפרוף הראשון א"כ יצטרך לכנס תיכף לפנים בפתח הקרובה וא"כ יהיה פונה מימין לשמאל וכ"ת דיעבור על פרוף זה א"כ הרי מאריך הדרך ומעביר על המצות ודוק:

יהי' חסרונינו בחסרון של מצות פי' שלא יגיע החסרון אל מצות השם כי זה יחסר החסרון והבן:

ולא יצטרכו עמך ישראל אלו לאלו. כי קשה להשמר מן האונאה ומה שמרויח זה נחסר לזה גלל כן יותר וטוב שיהי' כל נהנה מזיתו וכרמו וגם הכונה שלא יצטרכו לעמוד למשפט לפני ב"ד רק יהי' שלום ואהבה בין ישראל ואל תפנה לתפילת יוצאי דרכים ויש לדקדק מדוע סתם תפלת עוברי דרכי' משמע לכל מה שמתפללי' והלא אין הכונה כ"א במה שמתפללי' שלא ירדו גשמי' ונראה דודאי כל תפילה שהיא בדרך היא בחסרון כונה ובלבול הדעת לפיכך התפלל שלא ישגיח בתפילת עוברי דרכי' אם המה בבלבול הדעת כי אדרבה יקבל תפלתם אפי' מכח טרדתם. אלא דזה אינו דלשון הגמרא בבבלי ואל יכנס לפניך תפילת עוברי דרכי' א"כ לא משמע כמ"ש ואמרתי בדרך מוסר דודאי העני המחזיר ממקום למקום ואין נותנים לו כראוי צועק אל ה' וכתיב והי' כי יצעק אלי ושמעתי אבל אם הקב"ה נותן שפע בעולם אזי אין ישראל צריכין זה לזה וזה אמר ואל יתפרנסו עמך ישראל אלו מאלו ועל ידי זה אל תפנה לתפילת יוצאי דרכי' דהיינו עניים כי לא יהיו עניים]:

ונראה דהכוונה של יוצאי דרכים היינו היוצאים בתפילתם מדרך העולם דרך משל אוצרי חטין יתפללו על היוקר בודאי הקב"ה לא יקבל תפילתם כי אף שהוא להם לטובה מ"מ

הוא לעולם לרעה והיינו דקראן יוצאי דרכים שבתפילתם יוצאין מהדרך והכל כעין זה הוא בכלל וא"כ שפיר ג"כ הוא הדבר שאם יתפללו שלא יהי' גשם בעת נסעם בדרך ג"כ הוא עכ"פ לרעה לעולם וכל כעין זה וזה ברור:

וראיתי בספר שומר ציון הנאמנה דף רנ"ו סי' קכ"ט תמה א' מדוע התפלל הכה"ג על דבר גשמי דהוא הפרנסה ולא על רוחני תחילה ולפענ"ד הרי התפלל תחלה דתהי' השנה גשומה ואמרו ז"ל במס' תענית אין הגשמים יורדי' אלא א"כ נמחל עונותיהם שנאמר ואתה תשמע השמים וסלחת לעונם:

הלכה ג

תני עד שלא נטל הארון הי' נכנס ויוצא לאורו של ארון הרא"ש בסדר העבודה תמה על סדר אתה כוננת דיסד טומטם עיניו ויצא מירושלמי פה דאמר דהיה נכנס ויוצא לאורו של ארון משנטל הארון הי' מגשש ונכנס מגשש ויצא ואמרתי לישב דהנה בבבלי בגיטין בסוגיא דכהנים שפגלו דף נ"ד מקשה הגמרא ודלמא דחזיניה בפשפש וסליק בקשי' ועיין שם ברש"י והנה כבר כתבו התוס' בב"ב דכל דאמר הגמ' קשי' אין הקושי' חזקה ויש מקום לתרץ ועיין בכללי הש"ס והנה לכאורה זה הקושיא היא לכאורה כקושי' חזקה. ע"כ נראה לפענ"ד והוא משום דבאמת יש מקום לתרץ קושית הרא"ש על סדר אתה כוננת והוא דבודאי מצד הסברא דברי האתה כוננת נכונים דכמו דמצינו גבי משה רבינו דכתיב ויסתר משה פניו ובשכר ויסתר זכה לקלסתר פנים כדאיתא בבבלי כן מן הראוי לכה"ג כשיכנס לפנים ולפנים שיטמטם עיניו לבל יסתכל בשכינה השוכן בשני בדי הארון ועיין בגמרא דלבונים בהיכל עשאו קלעי' לבל יזונו עיניהם מק"ק וא"כ הא דאמר טמטם עיניו הוא מן הראוי ומסתברא אמנם הירושלמי הכא יתפרש דודאי בבית ראשון דהי' שם אמה טרקסין וכשהי' נכנס נכנס בפרכת דבבא א"כ נכנס תיכף לאורו של ארון וק"ק ותיכף בפתחו הפרכת הי' אור הארון מאיר לנגדו אלא דכה"ג וודאי הי' מטמטם עיניו לבל יראה ויזון עיניו אבל בבית שני שהיו ב' פרכת והי' נכנס בין הפרכת שהי' שם חשך הי' מגשש ונכנס מגשש ויוצא כי ביני הפרכת הי' חשך והשתא לפ"ז לק"מ אסדר אתה כוננת מזה הירושלמי דהירושלמי דקאמר דנכנס לאורו של ארון אין הכוונה שהי' זן עיניו מן הארון רק הכונה שלא הלך בחשך כמו בבית שני שהי' נכנס בין ב' הפרכת והוצרך לגשש והשתא לפ"ז דוק מינה השתא כה"ג דנכנס לעבוד' הוצרך לטמטם עיניו לבלתי יזון עיניו מן השכינה ק"ו לאחרים שלא היו רשאין להביט דרך לול והשתא לפ"ז שפיר סליק בבבלי בגיטין הנ"ל רק בקשי' דע"כ מוכרח דכה"ג מהימן דאל"כ מנא ידעינן דפיגל לפנים ואי כמ"ש רש"י ז"ל שם דחזינן דרך לול זה אינו כיון

דאסור להסתכל דרך שם ודוק וא"כ יש מזה הגמרא ג"כ ראי' לסדר א"כ ובחדושי לגיטין הארכתי עוד בתרוצים שונים:

באופן אחר נלפענ"ד לתרץ סדר א"כ הנ"ל דאמרינן בבבלי דף נ"ד ע"א אמר ר"ק בשעה שישראל היו עולין לרגל היו מגלגלין להם הפרכת וכו' מתיב ר"ח ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו אמר ר"נ משל לכלה כל זמן שהיא בבית אבי' היא צנועה כשבאה לבית בעלה אינה צנועה ומקשה ממעשה בכהן א' שהי' מתעסק וכו' ומתרץ נתגרשה חזרה לחבתה ראשונ' יע"ש היטב והשתא לפ"ז יובן היטב הירושלמי עד שלא נטל הארון והיו ככלה בבית חמיה הי' נכנס לאורו של ארון והי' מותר להסתכל אבל משנטל הארון דהוא בית שני דנתגרשה חזרה לחבתה הראשונה לפיכך הוצרך לטמטם והיינו דאמר הי' מגשש והיינו דקאמר הסדר א"כ ודוק:

הלכה ד

מתני' נכנס למקום שנכנס וכו' וי"ל מדוע האריך המשנה כ"כ ולא אמר סתם נכנס ועמד למקום שעמד ונראה דאתי' להורות דלא נימא הואיל ושחיטת הפר הי' בצפון דפר ושעיר של יהכ"פ שחיטתן בצפון וא"כ ה"א דיכניס הדם ג"כ מצפון הפרכת קמ"ל דנכנס דרך מקום שנכנס דרך החיצונה שהיתה פרופה מדרום ופשוט:

אמר ר"י כדי שלא יטעה ועיין ברמב"ם פ"ג מה' עבודת יוהכ"פ ה' ה' דכתב טעמא דר"י פה בירושלמי כדי שלא יטעה ותמה בלח"מ דהוא כנגד הבבלי דמתרץ איכא בנייהו דלא מנה ולא טעה וקי"ל כר"י נגד ר"א יע"ש בלח"מ ולפענ"ד נראה לומר דלכאורה יש לדקדק בלשון הבבלי דקאמר דלא מנה והרי שבע הזיות מנה אלא הכונה דלא מנה האחת הא' עמהם איך קאמר סתם דלא מנה הו"ל לגמרא לומר סתם א"ב דלא טעה אמנם נראה לפענ"ד לומר דודאי לר"א דאמר הטעם שלא יטעה בהזיות א"כ יש לומר דכלל המנין אינו מעכב ואם הזה בלא מנין נמי כשר ועיקר מנין לדידי' י"ל דלא יטעה בהזיות דבתורה לא כתיב למנות אמנם לר"י דיליף מיזה יתירה א"כ ע"כ מבואר דצריך למנות דאל"כ לענין מאי כתבה התורה דיהי' הזאה הראשונ' עמהם אע"כ מבואר מזה דצריך למנות והשתא לפ"ז י"ל דזה כונת הגמרא דקאמר א"ב דלא מנה כלל וגם לא טעה בהזיה דלר"א כשר כיון דאין מרומז בתור' דצריך למנות אבל לר"י דיליף לי' מהזי' יתירה א"כ היכא פסול ודוק אלא דעכ"פ הא קשי' איך מבואר דצריך למנות לר"י ב"ע עם כל א' וא' דלמא סגי במונה עד שמונה וא"כ עכ"פ מונה ג"כ הא' עם כל א' וא' או דסגי כשימנה הראשונה רק כשגמר המנין השביעי ואז ימנה שבע ואחת ומנ"ל דצריך למנות עם כל א' וא' לזה בא ר' יוחנן בירושלמי ליתן הטעם שמא יטעה דאם לא ימנה כ"א עם האחרונה יטעה

וימנה ההזי' ראשונה לשני כמ"ש הרמב"ם וכן אם ימנה עד ח' י"ל ג"כ דיטעה כמ"ש רש"י ז"ל ודוק ולפ"ז לא קשה מידי אהרמב"ם וגם לא סתרו דברי ר"י בבבלי וירושלמי כנ"ל ודוק:

שוב עיינתי בדברי התוס' ישנים שם בסוגיא וראיתי שעוררו בדברי הירושלמי פה ונראה דמשמעות הירושלמי משמע כדבריהם מדכתיב הלשון אמר ר' זעירא ואי ר' זעירא תירץ ב"ע אמר הו"ל לכתוב ר' זעירא אמר כיון דהוא תירץ ב"ע אלא ודאי דקאי לפרש דברי ר"י ודוק ודע דיש לעורר מדכתיב יזה שבע פעמים ומדכתיב יזה קודם משמע כר"מ דימנה הזאה הראשונ' ראשון אחת ושתים וכו' דלר"י הרי לדידי' מונה שתים ואחת ובתורה כתיב יזה קודם ויש לפלפל בזה בהלכה וקצרתי:

דף טו ע"א **אמר** ר' בון בר חיי' טעמא וכו' והזה אותם על הכפרת ולפני הכפרת. נראה דפשוט הוא כדאמר בבבלי מקשינן על ללפני דלפני הכפרת הוא מיותר ואתי' לאקושי לי' מה לפני דלאו על אף על דלאו על ומאי כפרת דנאמר להלן קאי אלפני כפרת דהביא ולא כמ"ש הק"ע דקאי אלפני כפרת דפר ודוק. והוא ממש כסוגיא דבבלי:

כתיב והזה אותם על הכפרת יכול על גגה ת"ל ולפני כפרת יכול על מצחה ת"ל על ולפני הנה זה הירושלמי צריך ביאור אמנם יבואר כוונתו היטב ע"פ הסוגיא דבבלי דמתחלה אמר יכול על גגה ת"ל ולפני הכפרת וכיון דהאי הוי מיותר אתי' לאקושי על לנפני דלפני משמע לא על גגה ולא על מצחה ואח"כ אמר הירושלמי יכול על מצחה והיא כקושית הבבלי מנ"ל אדרבה לא יאמר למעלה בפר אלוי לאקושי לפני לעל מה על בעובי כמ"ש רש"י בד"ה מה על על ממש לזה מתרץ ת"ל על ולפני וכיון דע"כ תרווייהו מיותרין מוקמינן על דפר להורות כל מקום שנאמר פני אלא קדים כדאמר בבבלי ודוק היטב כן הוא ביאור האי סתמא דירושלמי פה:

ועתה מביא הירושלמי ר"ז אמר צריך שיהי' משום דאיהו סבר דמקשינן לפני לעל כקושית הגמרא ורשב"י אמר דאינו צריך משום דס"ל כתירץ הסוגיא דבבלי דמקשינן על ללפני דשעיר וע"ז אמר ר"ב טעמא דרשב"י כסתמא דהא דירושלמי לעיל וע"ז אמר ר"י מסבר סבר ר' בון הא דצריך ליתן טעם משום דהזיות שעיר של מעלה למרדות מהזיות פר של מעלה כיון דע"כ המה המה יתירין כיון דע"כ צריכין אנו ליליף אותן משעיר דכתיב אותו וא"כ ה"א דאתי' לאקושי לפני לעל וצריך שיהי' נוגעין לפיכך בא איהו לפרש דלהיפך הוא דמקשינן על דשעיר ללפני וא"כ א"צ שיהיו נוגעין ועל דפר אה"נ דאיצטרך כדאמר בסוגיא דבבלי לבנין אב דכל מקום שנאמר פני אלא קדים ודוק היטב בביאור פשט זה.

הקודש צריך לכוין כנגד הקדש עיין בק"ע דכתיב וכפר על הקדש ובזה נרא' לפענ"ד לתרץ קושית המ"ל בפ' ה' מה' מה"ק ה' י"ג דתמה אהא דהביא הרמב"ם הדין דצריך שיהיו הזיות כנגד הארון בפ' ד' מה' עבודת יהכ"פ ומדוע לא הביאו שם דעיקר קרא בפרי הנשרפין כתיב כמבואר בת"כ ולא עיין בירושלמי פה מבואר דגם ביוהכ"פ כתיב מדכתיב וכפר על הקודש כנ"ל וצ"ל דכאן אינו מבואר רק בהזיות שלפנים מפרכת אלא דעכ"פ קשה דהרי כתיב וכן יעשה לאהל מועד

ואפילו תימא א"צ שיהי' נוגע ואם נגע נגע וי"ל דא"כ איך קאמר דהוי מהדמים שיהיו מזין ביהכ"פ דלמא מפר הבא על כל המצות דעכ"פ אם נגע נגע וצ"ל דשאני פר הבא על כל המצות כיון דעומד חוץ למזבח הזהב א"כ לא שכיח שיגע הדם בפרכת משא"כ בהזאת יהכ"פ דעומד מבפנים למזבח הזהב א"כ אדרבה שכיח טפי שיגע כיון דהוא קרוב ממש ופשוט:

ודע דירושלמי דקאמר הקודש צריך לכוין כנגד הקדש ע"כ מבואר דס"ל דא"צ שיהי' נוגעין בכפרת דאל"כ הרי ע"כ הוצרך לכוין כנגד הקודש כיון דצריכין הטיפין ליגע א"כ ע"כ האי קאי למ"ד דא"צ ליגע וא"כ לפי מ"ש דהרמב"ם דהביא כאן ביהכ"פ דצריך שיהא הזאת בפרכת כנגד הארון הוא משום דיליף לי' מדכתיב וכפר על הקדש וכתיב וכן יעשה לאהל מועד א"כ נפשוט האיסתפקתא דמ"ל אי ס"ל דצריכין ליגע או לא ולפמ"ש מבואר דס"ל דא"צ ליגע ודוק:

נתן מכלי קודש לתוך כלי חול פסול הא מכלי קודש לכלי קודש לא פסול עיין ברמב"ם פ' א' מה' פסולי מוקדשין ה' כ"א דפסק דמזרק בתוך מזרק כשר ותמה הכ"מ דבגמרא לא איפשט' ולק"מ דדרכו של רמב"ם לפסוק כירושלמי דפשיטא לי' מה דמספקא לבבלי ודוק:

ועכ"פ תמי' לי דמנ"ל לירושלמי לומר דכלי חול הוי אינו מינו לגבי הקדש ובאמת בבבלי לא משמע כן וכן ברמב"ם אין הכרח וצ"ע ועוד דגמרא דפשט מהא דתנן או שהי' עומד ע"ג רגל חבירו פסול אלמא מין במינו חוצץ לתרץ דאיירי בעמד על רגל ישראל חבירו דהו ל לגבי' והוי מין בשא"מ מקרא אלא ודאי דאין חילוק בזה וצ"ע וצל יכין אנו לומר דבבלי וירושלמי פליגי בהא אי חול לגבי קודש מחשב מין בשאינו מינו או לא ומש"ה לא הביא באמת הירושלמי להקשות מהא דהי' עומד על גבי רגל חבירו דא"ל באמת כמ"ש ודוק:

מה את ש"מ פי' דהירושלמי מקשה איך נשמע זה ממתני' לזה בא ר' מנא לתרץ ואמר דלתני התנא עירה דם הפר שהוא מלא כל הספל משום דדם הי' הרבה לתוך דם השעיר

שהוא ריקם ומדוע תנא תו ונתן המלא בריקם אלא ודאי דה"פ ונתן את המלא היינו ספל השעיר שהוא כעת מלא על כל גדותיו מדם הפר ומדם השעיר בריקם. וא"כ ש"מ מזרק לתוך מזרק כשר לזה השיב ר"י ברבי בון דאין הפירוש כן משום דעכ"פ תקשה הכל קשה אמאי הוצרך לכך לתת ספל לתוך ספל ולהכביד על הכה"ג והרבה חשו משום חולשא דכה"ג ביהכ"פ אלא ה"פ דאחר שעירה דם הפר לתוך דם השעיר הי' חוזר ומערה שנית כדי לבלבל הדם משום דצריך להערות ולבלבל הדם היטב בענין שיקח אח"כ מתרווייהו מדם הפר ומדם השעיר כן הוא פירוש הענין וכסוגיא דבבלי ובק"ע כתב ג"כ כעין זה אמנם לא תיקן הכונה היטב בלשון הירושלמי ודוק:

ועפ"ז מתורץ היטב קושית הלח"מ בפ' א' מה' פסולי המוקדשין ה' כ"א דתמה כיון דהרמב"ם פסק מין במינו אינו חוצץ אם כן איך מפרש ופסק ונתן את המלא בריקן היינו שהי' חוזר ומערה שנית ולפמ"ש ניחא דפוסק בסתמא דירושלמי פה ומוכרח הפשט כן דאל"כ תקשה כנ"ל מדוע הוצרך ליתן ספל לתוך ספל ודוק:

מניין שהוא זקוק להערות וכו' תני ר' ישמעאל מדם חטאת הכפורי' אחת בשנה ועיין בק"ע ותמי' לי דלמא האי אחת בשנה בתרא קאי אשבע הזיות דעל טהרו של מזבח וכמשמע באמת הלשון יכפר עליו דקאי אמזבח גופא ובשבע הזיות כ"ע ס"ל דמערבין כדאמר אח"כ הכל מודי' בשבע הזיות וצ"ל דס"ל דמקשינן אחת דקרנות לאחת דהזיות ויש ליישב בזה הא דקאמר בבבלי א"כ למה נאמר אחת לומר לך אחת ולא שתים מדם הפר וקשי' עכ"פ מאחת בתרא יש למילף ולפי מ"ש ניחא דס"ל דאחת בתרא קאי אהזיות דמזבח ולא מקשין להזיות דאדרבה מקשין הזיות דקרנות להזיות דכפרת ופרכת ודוק:

ועפ"ז יש ליישב הלשון דאמרו ר"י ור"י והלא כבר נאמר והוא דהתו' מקשה שם בד"ה תני' דלא כשנוי מהא דאמר בבבלי פ' שתי מדות דף צ"א מן הבקר ומן הצאן כמאן דכתיב יחדיו דמי וה"ה כאן יע"ש מה שתרצו ואני אומר דר' יונתן דייק דע"כ כאן מכל א' בפני עצמו משמע והוא דלכאורה יש לדקדק מדוע כתיב אצל הזיות דעל טהרו של מזבח והזה עליו מן הדם וכו' האי מן הדם הוא למותר והו"ל לכתוב והזה עליו באצבעו ז' פעמים כיון דקאי אדם הפר ואדם השעיר דהוזכר למעלה. אלא ע"כ דייק מזה דהזי' דקרנות הי' מכל א' בפני עצמו ופי' ולקח מן הפר ומן השעיר הוא מכל א' ב"ע וא"כ אלו כתיב אח"כ ג"כ סתמא והזה עליו באצבעו ז' פעמי' ה"א ג"כ מכל א' בפני עצמו לפיכך כתיב מן הדם להורות מכל הדם ביחד ודוק:

והשתא לפ"ז היינו דדייק ר' יונתן בדבריו והלא כבר נאמר קודם ולקח מדם הפר ומדם השעיר א"כ אמאי הוצרך אח"כ מן הדם אצל השבע הזיות אלא ע"כ דולקח מדם הפר הוי מכ' ב"ע ודוק:

אמנם ר' יאשי' א"ל והלא כבר נאמר אחת וא"כ אמאי כתיב עוד פעם אחת בשנה יכפר ואף אי קאי אהזיו' דטהרו של מזבח מ"מ מקשינן אחת קמא לאחת בתרא ודוק ומיושב ע"ז עוד קו' מתוס' שם ע"ש:

ודע דהתוס' מקשה הא קאמר הגמרא בפ' או"ב דר"י ספוקי מספקא לי' אי חוששין לזרע האב ואי סבר חוששין ע"כ ס"ל כר' יונתן וא"כ אין מערבין לקרנות וא"כ איך קאמר ר"י דר"י יליף מדם הפר ומדם השעיר דמין במינו אינו בטל ואמרתי לתרץ קושיתם בצירוף שיטת הרי"ף דפוסק באו"ב דאין חוששין לזרע האב ומייתי ראי' מר' יהודה דפרק הנושא דשלחו לי' אחוהי לרבה הלכה כר"י בפרידות דתנן פרדה שתבעה אין מרביעין עלי' לא סו"ח אלא מינה ולכאור' יש לתמוה דאדרב' מהאי דר"י נראה דחוששין לזרע האב דאל"כ תקשה קושית הגמ' בפ' או"ב שם לרבע עליה מינא דאמה וצריכין אנו לדחוק ולשבש לישנא דאין מרביעין עלי' לא סוס וחא משום דלא ידעינן מינה וגם איירי באילמת וגדמת כמבואר בסוגין שם. אמנם נראה לישב דעת הרי"ף דהרי"ף דייק מדשלחו לי' הלשון הלכה כר' יהודא בפרדות לשון רבים ולא סתם הלכה כר' יהודה בפרידה:

דר"י פרידה לשון יחיד ע"כ הי' הריף מפרש דאיירי ר"י בשתי פרידות דלא ידעינן מינן אבל זאת ידענו דהנהו תרי שוין באמותיהן ואביהן ושפיר קאמר ר"י פרידה שתבעה אין מרביעין עלי' לא סוס ולא חמור משום דלא ידעינן מינה אלא מינה דהיינו זה הפרד דידענו ששוה לו וא"כ שפיר מבואר מזה דאין חוששין לזרע האב ומתורץ הרי"ף ועיין בסוגיא דבבלי באו"ב ובתו' וריף שם היטב.

והנה שם איתא דשלחו לי' אחוהי' לרבה דיעלה לא"י ויש לו רב שם ומני ר' יוחנן וא"כ כיון דהי' ר"י רבם והם סברו אין חוששין ודאי גם ר' יוחנן סבר כן דממנו שמעו ולמדו וא"כ ע"כ ר"י ס"ל דר' יהודא סובר אין חוששין לזרע האב וצריכין קרא לחלק ומערבין לקרנות ודוק ומתורץ קושית התוס' כנ"ל ועיין שבת ר"פ במה אשה הארכתי בסוגיא דחוששין לזרע האב:

ודע דאין לתמוה דכאן משמע דר' ישמעאל ס"ל כר' יונתן דמשמע או הא או הא ומש"ה הוצרך לדרוש אחת בשנה והרי בבבלי בזבחי' דף ק"ז ע"א קאמר הגמרא דר' ישמעאל בעי או זבח לחלק וע"כ ס"ל דצריך קרא לחלק וזה ע"כ כר' יאשי' משום די"ל דהרי גם בבבלי יליף מאחת וקאמר וסתמא כר' יאשי' ובאמת תמה התו' שם יע"ש מה שתרצו

וה"ה כאן לר' ישמעאל י"ל דס"ל ג"כ כר' יאשי' ואפ"ה הוצרך לדרשה דאחת אלא דאי קשי' הא קשי' אהא דקאמר בבבלי בב"ק דף ע"ז ע"א דבי ר' ישמעאל תני או לרבות את השליח וא"כ ע"כ דר' ישמעאל לא בעי או לחלק ועיין שם בתוס' ד"ה או והלא בדברי הנ"ל בעי ר' ישמעאל או זבח לחלק וצע"ג ואפשר דיש לחלק בין תנא דבי ר"י ובין ר"י אמנם עי' בתוס' פסחים דף ה' ד"ה דברי ר"י ובסוגיא דאשל"ע הארכתי:

ודע דראיתי בש"י שהבין דמשמע מירושלמי דלא פליגי בהא ר"י ור' יאשי' ואינו נכון דהרי הוא ברייתא מפורשת כדאמר הבבלי תני' דלא כשנויין. עוד תמה אתוס' ור"ל דלא הי' בגרסתם הכל מודים בשבע הזיו' וגם זה אינו נכון דהתוס' הקשו הכל קשה דמדוע מודים בשבע הזיו' ולא בקרנו' ובתרוצם הסבירו דברי הירושלמי:

עוד ראיתי בש"י שם שהאריך במ"ש הבני חיי' ואנכי זה כמה שנים כתבתי בחידושי על התור' פ' תצוה במ"ש בספר עפר יעקב מודפס בתוס' על התור' פ' בא עבור קושי' הגאון דר"ח אלפנדרי לר"י דאמר או הא או הא א"כ גבי מתנות כהונה נימא כן והוא מביא שם גם כן דברי הריטב"א ומתרץ בזה הקושי' הנ"ל דבאומר שיעשה ודאי שיעשה שניהם משמע וא"כ גבי מתנות כהונה דהוי עשי' שאני והתעוררתי ג"כ אז עליו מהאי סוגיא דמערבין לקרנו' דהוי עשי' ובודאי תרווייהו משמע ואפ"ה ס"ל לר' יונתן או הא או הא ועלתה בדעתי לומר דהא דאמר הריטב"א דבמ"ע תרווייהו משמע מ"מ לאו כהדדי בבת אחת ור"י דס"ל דאיש אשר יקלל את אביו משמע או הא או הא מ"מ כאן גבי מעשה ס"ל דתרווייהו בעינן ובאמת צריך להזות מתרווייהו אבל עכ"פ לא שמעינן דצריך לערבן דוקא ודי במזה זה אחר זה וזה דעת ר' יונתן פה ודוק באמת עלתה ברעיוני עוד לומר דלא אמר ר' יונתן דמשמע או הא או הא אלא היכא דכתיב רק ב' דברים כמו אשר יקלל את אביו ואת אמו וכן ולקח מדם הפר ומדם השעיר משא"כ היכא דכתיבה ג' דברים גבי אהדדי כזה גם ר' יונתן מודה דמשמע יחדיו דאל"כ הא דכתיב ועשו חת האפוד זהב תכלת וארגמן תולעת שני וכו' דלמא או הא או הא קאמר אלא ודאי היכא דמזכיר הרבה דברים יחד גם ר' יונתן מודה וא"כ לפ"ז נפל קושית האש דת דגם מתנות ג' כתיבי זרוע לחיים וקבה בזה לא אמרינן או הא או הא ומיושב בזה ג"כ קושית השער המלך בה' אסורי ביאה פ' י"ז ה' ד' במה שהקשה אריטב"א דכתב דקרא איצטרך לחייב על גרושה לחודה דה"א דאינו חייב עד שיהי' גרושה וזונה וגם חללה והקשה הניחא לר' יאשי' אבל לר' יונתן דקי"ל כוותי' ממילא ידעינן או הא ולפי הנ"ל ניחא דכתיב ג' בקרא:

ודע דאמרינן התם בבבלי בסוגיא אפילו תימא ר"י ושאני הכא דכתיב אחת ויש לעיין א"כ מאן דאמר אין מערבין מאן נינהו ונראה לומר כיון דלר' יאשי' אע"ג דלא כתיב יחדיו

כמאן דכתיב יחדיו דמי א"כ כיון דכתב ולקח מדם הפר ומדם השעיר משמע כאחת וא"כ אחת בשנה דכתיב ג"כ הו"ל מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות וא"כ לר' יאשי' א"צ לערב מכח מיעוט א"מ כנ"ל ויש לכוין לפי"ז היטב הא דא"ל ר' יונתן והלא כתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר דע"כ מוכח מזה לדידי' דאין מערבין כנ"ל ומיושב בזה קושית התוס' ד"ה תני' דלא כשנוי' ועוד הארכתי בזה הסוגיא בכמה מקומות וכעת קצרתי:

ע"ב **הגריל** מג' זוגות עיין בק"ע דכתב דיש לקיים הגרסא ואיירי בנשפך ותמהני דג"כ קשה איך אמר ליתן מאחד על הבדי' דהרי ע"כ מתחיל' הי' בדעתו ליתן ממנו הכל אלא דאח"כ נשפך וצ"ע גם יש לעיין לפי גרסתו ואיירי בהגריל כא' על ג' הרי איכא בל תוסיף וצ"ע ועיין בתוס' ישנים בדף נ"ז ד"ה נותן אחת למעלה:

ודע דהא דקאמר לעיל אלא כיני קבל מדם הפר מג' כוסות ומדם השעיר בג' כוסות ליתן מא' על הבדים ומא' וכתב בק"ע לגרוס ונתן ולפענ"ד דכעת הוסיף ו' ומא' וכו' ירצה שעל א' חושב על הכדי' וגם הפרכת ומזבח ומא' ירצה אבל על השני חשב רק על הפרכת ומא' על המזבח וכו' וא"כ כיון דעל הכוס ראשון חישב על כל הכפרה תו לא הוי אינך כחישב על חצי הכפרה ודוק.

דאית פלגין חטאת שקיבל דמה וכו' עיין בבלי זבחים דף ל"ד ע"ב וצ"ע איך קאמר ע"ד דרבי אין נשפך ליסוד אלא אותו שהזה דלמא דוקא התם בחטאת דבאינך כוסות לא הזה כלל משא"כ כאן דעכ"פ הזה באינך כוסות על הבדים ועל הפרכת וצ"ל דעכ"פ על המזבח לא הזה מהם א"כ מקשינן לאינך הזאות דשארי חטאות ודוק:

ודע דהא דמסופק הירושלמי איזה מהן נשפך על היסוד הוא דוקא על דעתא דרב הילא דאמר א"צ לערות אלא אם שהזה ממנה משא"כ לר' זעירא כיון דצריך להערות כולן א"כ ע"כ כולן נשפכין:

אמרי כשרי' שנתערב בפסולין וכו' עיין בבבלי זבחים דף ע"ז ע"ב אר"א לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים וכו' ועיין בפי' המשניות להרמב"ם שם במה שמפרש דכונתו דוקא היכא דנקרב מתחילה שנים ועיין בלח"מ שם ובס' טהרות הקודש ונראה דמכאן ראי לשיטת הר"מ בפרושו והוא דאיך קאמר הירושלמי סתמא עד שיהי' אחת משל כשירין הלא אינו מכשיר ר"א אלא היכא דהקריב א' מהם מתחילה וא"כ כאן הו"ל לירושלמי לומר דאם קרב א' מתחילה אזי אינו מותר אח"כ להקריבן עד שיהי' אחת משל כשירין אלא ודאי מבואר מכאן כשיטת הרמב"ם דר"א דאמר הקריב ראש א' היינו זוג א' וזה

הוא כונת הירושלמי פה עד שיה' אחת משל כשירין ירצה בכבר הקריב מתחילה זוג א' כנ"ל ודוק.

הלכה ה

ויתחיל בקרן מזרחית דרומית עיין בש"ק מה שהביא קו' הלח"מ ולפענ"ד הכונה דמקשה מתחלה דיתחיל כמו שמתחיל בחטאת על החיצון כמ"ש הש"ק לזה מתרץ ימנית ועל זה מקשה דיתחיל צפונית מערבית לזה מתרץ דכתיב ויצא אל מזבח פי' ולא שיעבור לפניו וא"כ אם יתחיל ליתן מתחילה בצפונית מערבית הרי עובר לפני כל המזבח דהרי יצא בפתח הפרופה לדרום לזה מקשה כיון דאמרת דויצא משמע ולא שיעבור א"כ יתחיל מקרן מערבית דרומית דזה פוגע תיכף ואסור לו לעבור ואפילו לא הוי ימנית אפ"ה יצטרך ליתן שם כיון דגזרת הכתוב הוא שלא יעבור את המזבח לזה מתרץ דע"כ האי לא צוה דא"כ יתן אחוריו לקודש ואכתי יש לפקפק קצת וצ"ל דיש חילוק בין האי העברה ובין האי העברה שאינו עובר ועכ"פ שייך בי' יציאה ודוק:

שני כהנים ברחו בפולמסות עיין בק"ע ובש"ק דה"ל בבית שני ובאמת זה אינו כיון דבבבלי איתא בהדי' בבית ראשון ומאי שהקשה דבית ראשון לא הי' פולמוסות לק"מ דמתני' דסוטה בסוף המס' דחשיב רק פולמס אספסינות וטיטוס היינו משום מאי דגזרו בי' אבל בודאי גם בבית ראשון היו ומה דתמה מקרא דירמי' נלפענ"ד ע"פ מה שכתבו התוס' בבבלי דף ט' ד"ה ולא שמשו בו אלא י"ח דחשיב נמי סגני כהונה ומשום דאם תאמר דאירע פסול בא' מהן יע"ש א"כ יש לומר דהנהו כהנים היו ממה דאירע פסול בכה"ג ושמשו אינהו דהיו סגני כהונה תחתיו ומשו"ה ניחא מה דבבבלי איתא דהיו כהנים גדולים ובירושלמי איתא סתם כהנים משום דהיו רק לפי שעה כנ"ל:

דף טז ע"א **נטל** מן הסמוך לפנים ק"ע ממזבח הזהב וצ"ע מנ"ל הא דר' יוסי פלי"ג אר' פדת דלמא סמוך לפני' ממזבח החיצון קאמר:

אמר ר"י זה סימן וכו' וכל היוצא מבפנים להנתן בחוץ נתן מן הסמוך לפנים עיין בק"ע דמפרש דמש"ה נותן בקרן דרומית מזרחית וצ"ע דהרי זה אינו סמוך לפנים דהרי הוא בקרן מזרחית דרומית ודוחק לומר הואיל והוא בצד דרומית נגד פתח הפרכת שיצא ממנה ע"כ נראה בעיני דקאי על שירי הדם שהי' שופך ביסוד מערבי של מזבח החיצון והוא הסמוך לפנים כנ"ל ופשוט:

בלא כך אינו זקוק להערות עיין בק"ע וזה הוא ג"כ הפירוש לעיל דף ד' הלכה ג' ותמהני על הק"ע שפי' שם בדרך רחוק ועי' מ"ש שם ג"כ בפרושים שונים אמנם הפירוש האמיתי הוא כמפורש כאן:

משמעות בניהן מן השריים אין השירים מעכבין פי' אם נשפכו קצת מהשיריים דמ"ד אם כלה כפר משמע דוקא אם כלה הכל ושפך כל השיריים אזי כפר אבל אם לא שפך כל השיריים לא כפר ומ"ד אם כפר כלה אפילו לא שפך כל השיריים רק מקצת נמי כפר אבל לכ"ע שיריים מעכבים אבל ר' סימון בשם ריב"ל אמר דאין השירייי' מעכבים אליבא דכ"ע לפיכך מקשה מאי כדין:

ע"ב **וכפר** אף על העזרות צ"ל מכפר על העזרות ועיין בבלי דף ס"א ע"א ובתוס' ישינים מקשה א"כ לפ"ז ל"ל האי פסוק הא כתיב וכלה מכפר את הקדש ולפענ"ד לק"מ דלהאי פירוש פרשינן לקרא וכלה מכפר את הקודש ואת אהל מועד דרמז שמכפר על טומאה שאירעה בקודש או באהל מועד וקאי אדלעיל וקדשו מטומאת בני ישראל ודוק ותמהני על הש"ק שכתב וז"ל דודאי גבי כהנים דכתיב ועל הכהנים יכפר היינו שיכפר על הקרבתן בטומאה והרי בברייתא אמר בהדיא על שאר עבירות:

אמר ר"ז הקדיש דם בניהם ויש לתמו' לפמ"ש התוס' במעילה דף י"ב ע"ב ד"ה המקיז יע"ש א"כ הו"ל לירושלמי לומר הקיז דם קדשים בניהם דמ"ד אין לך בו אלא כפרת בזו הואיל ואין בו כפרה יש בו מעילה ומ"ד אין לך אלא כרת בזו יש ג"כ כרת ושוב ראיתי שהרגיש בו בספר ש"י ולשענ"ד דהואיל וליכא כרת כ"א בדם הקלוח שהנפש יוצא בו עיין בבלי כריתות דף כ"ב ע"א ואסור להקיז בהמת קדשים כה"ג מש"ה נקיט נ"מ במאי דמותר ופשוט:

ודע דראיתי בצל"ח ברכות דף ל"א דמדקדק אמאי נקיט הלשון המקיז דה קדשים אסור בהנאה ומועלין בו פשיטא כיון דמועלין בו דאסור בהנאה ולפענ"ד נראה לתרץ דהרי רצה לנקוט התם מאי דהוי הלכה פסוקה ולכאורה לפי דברי הירושלמי פה אינה הלכה פסוקה משום דלמאן דיליף מכל אוכליו יכרת א"כ במקיז דם ליכא מעילה כיון דאית בי' כרת אלא דעכ"פ אסור בהנאה וזה הוי הלכה פסוקה אליבא דכ"ע ודוק א"נ י"ל דר"ז ס"ל כר"ח בשם ר"י דיליף לי' מכל אוכליו יכרת וא"כ בדם הקלוח שהנפש יוצאת בו דאית בי' כרת לית בי' מעילה משא"כ בדם השותת דליכא כרת איכא מעילה משו"ה אמר אסור בהנאה בדם הקלוח דאית ביה כרת ובכה"ג ליכא מעילה ומועלין בו הוא בדם השותת דליכא כרת ודוק:

ודע דראיתי בצל"ח שם תמה אדברי תוס' שם בברכות דף ל"א ע"א ד"ה המקיז אמה שהקשו מפ' כל הצלמים דאינו מביא שם כ"ר אגב אורחיה להקשות אהא דקי"ל קדרון אינו מגדל צמחים ומדוע לא הקשה ממשנה מפורשת כאן דיומא דפה מקומה וצ"ע טובא ורצה לומר דהציון של תוס' אינו מבעלי התוס' רק מא' שאינו בקי ציין ודוחק

ומחמת חומר הקושי' אומר אני דמסתמא דמשנה לא היו יכולין להקשות דידעו דאיכא לפרש דה"ק המשנה אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון דוקא משום דנחל קדרון אינו מגדל צמחים וא"כ אין הנאה בא מהם משא"כ למקום אחר אין יוצאין משום דנמכרים לגננין לזבל דסתם דמים נמכרים לגננין לזבל וא"כ אם יצא למקום אחר יש לחוש דיבואו לזבל בהם ומועלין בהם ויהי' מועלין בהם לפיכך יצא לנחל קדרון דאינו מגדל צמחין, כן היה מקום לפרש המשנה וא"כ לא קשה משם מידי אבל השתא דימיא ע"ז פרק כל הצלמי' מקשה מזה המשנה ונחל קדרון אינו מגדל והא תניא אלו ואלו מתערבין באמה וכו' א"כ ע"כ אין הפירוש כן שפיר מקשה התו' ודוק היטב:

וז"ל אחי הרב הגאון החרוץ מוה' אברהם סג"ל ראזענבוים ני'.

הנה ראיתי קושיתך והיא קושיא עצומה במאד מאד ע"כ אכתוב לך הנראה לפענ"ד הנה מתחלה נראה לעיין בקושית התוספת בברכות דף ל"ח שצריכה ביאור לדעתי שכתבו בד"ה המקיז וקשה וכו' נמכרין לגננין לזבל אלמא דאין מועלין בהן עכ"ל ויש להבין איך כתבו כן הא גם במשנה איתא בפירוש ומועלין בהן אכן דבר זה פשוט דכונת התוספת אלמא דאין מועלין מדאורייתא דאי הוי מועלין מדאורייתא איך נמכרין לגננין לזבל וכן כתבו בהדיא ביומא נ"ט ד"ה ע"כ ובהיות כן קושית התוספות היא דשם משמע מדאורייתא אין מועלין וכאן אמרינן המקיז דם וכו' ומועלין דמשמע מדאורייתא מועלין והא דהחליטו דהאי ומועלין במקיז הוא דאורייתא היינו כמו שכתבו התוס' ביומא הנ"ל ד"ה הוא לפני הכפרה דליכא למימר דהוא מדרבנן דהא תנן בפ' דם חטאת וכו' כך נראה כוונת התוס' בברכות. והנה התוספת ביומא שם ד"ה הנ"ל הקשו ממסכת מעילה דף ב' ע"ב דפריך הש"ס ומי איכא מעילה מדרבנן אמאי לא מייתי מדם לאחר שיצא לנחל קדרון דהוי מעילה מדרבנן וכתבו שם דרבינו חיים ז"ל פי' דיצא לנחל קדרון מועלין בו מדאורייתא לפי שב"ד מקדישין אותו והקשו שם התוס' על פי' רבינו חיים והקשו ועוד אכתי מה תיקן בזה הלא אכתי אשכחן מעילה דרבנן בפ' התכלת ולפענ"ד נראה לישב קושיא זו דהרבה תיקן ר' חיים ז"ל דרצה לישב קושיא הראשונה משל תוס' שהקשו אזעירא דאמר המקיז וכו' ולפי' ר"ח ז"ל לק"מ דשפיר איכא למימר דמועלין דהמקיז הוא מדרבנן והא דתנן בפ' ולד חטאת דם מתחילה וכו' הכי פרושו דם מתחילה אין מועלין בו מדאורייתא יצא לנחל קדרון מועלין בו מדאורייתא לפי שאז ב"ד מקדישין אותו אבל לעולם דם מתחילה יש בו מעילה מדרבנן לכך אמר ר"ז המקיז דם וכו' מועלין בו והיינו מדרבנן וזה כוונת ר"ח ז"ל ובהיות כן לפירוש ר' חיים ז"ל גם קושיתם בברכות לק"מ ודוק שכל עיקר קושיתם לא הי' אלא לפי שסברו דמקיז דם מועלין מדאורייתא:

והנה התוס' ישינים שם ביומא תמו על ר חיים ז"ל וז"ל ואין נראה לר' כי למה יקדישום והלא בלא הקדש יכולין לתקן בו מעילה מדרבנן וכו' ע"ש וע"כ צריכין לומר דרבינו חיים היה סובר בהיות דדמי קדשים מרובים ויוכל להיות מהדם הכנסה רבה להקדש לכך החמירו מאד שיהיה הקדש מדאורייתא ועי"ז לא יבוא שם אדם להנות מהדם בלא דמים כך נראה כוונת רבינו חיים ז"ל אך בחמת נסתר זה דאיך יוכל להיות דהחמירו כ"כ בדם כדי שיהיה הכנסה להקדש א"כ אמאי הוציאו את הדם לנחל קדרון שהוא מקום שאין מגדל צמחים יותר הכנסה הי' להקדש אם הוציאו את הדם למקום שמגדל צמחים ויקנה כל אדם מהדם במקום ההוא אלא ודאי לא היו כונת החכמים עבור הכנסת ההקדש ונסתר תי' רבינו חיים ז"ל וזה כוונת התוס' בברכות שממשנה דיומא לא היו יכולים להקשות ה"א שנחל קדרון באמת מגדל צמחים ויוכל להיות כתירוץ רבינו חיים לפיכך הקשו ממסכת ע"ז דשם איתא בהדיא דנחל קדרון אינו מגדל צמחים ועכ"פ לתרצן מקומות מקומות יש שאינו מגדל ועי"ז נסתר תירץ רבינו חיים ז"ל ושפיר הקשו עכ"ל אחי החריף הנ"ל והגם כי זה התירץ הוא בדרך רחוקה מ"מ הואיל ושכל גדול בו ציינתיו פה).

והנה השבתי לאחי הרב הנ"ל א"כ לפי דעתך כיון דלדעת רבינו חיים האי דמקיז דם דמועלין בו הוא מדרבנן א"כ הדרא קושיא לדוכתה מאי פריך במסכת תמורה ומי איכא מעילה מדרבנן והרי איכא במקיז דם בקדשים וע"כ צריכי' לומר דרבינו חיים לא בא לתרץ כ"א קושיא ראשונה של תוס' שם וקשה לחלוק בזה על ב' בעלי התוספת דהיינו התוס' כאן ותוס' ישינים ועור כיון דעכ"פ לדעת רבינו חיים איכא מעילה מדרבנן, א"כ מה לו לדחוק כ"כ בסוגיא דיומא ולומר דמדרבנן דקאמר היינו שב"ד הקדישו לתרץ כפשוטו דמועלין דמקיז דם בקדשים היינו מדאורייתא ומשום דמחיים מועלין מדאורייתא ודוק:

אתא רבי כא ר"מ בשם ר"י הקדיש דם ובדק הבית בניהן ע רש"י מה דתמה והנה מה שפי' דהא דאמר ר"ז הקדיש דם בניהם קאי אר"מ ור"ש וחכמים דר"ש דאמר מועלין בדמי איירי בבדק הבית ומשום דילף מנפש יכפר וחכמים דפליגי משום דילפי מכל אוכליו יכרת אינו נראה דהרי מפרש אח"כ מ"ד אין לך בו אלא כפרת וכו' גם במה דמפרש סבר על דרבנן מתאמרת א"כ הדרה קושית התוס' במעילה עכ"פ למקומה דקשיא דר"ש אדר"ש ודוק אמנם לפענ"ד נראה ע"פ מה שבארתי לעיל דברי ר' זעירא דאמר המקיז בהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין דהא דנקיט אסור בהנאה משום דמאן דילף מכל אוכליו יכרת א"כ גם בדם הקזה ליכא מעילה ולפיכך קאמר אסור בהנאה וזה הוא הלכה

פסוקה יע"ש וא"כ לפ"ז י"ל דזה הוא פשט הירושלמי דר"ב בשם ר"י אמר הקדיש דם לבדק בניהם פי' בין ר"מ ור"ש לרבנן דלרבנן ילפי מכל אוכליו יכרת א"כ גם במקדיש לבדק הבית נמי לית מעילה ומש"ה אמרו חין מועלין בדמים אבל ר"מ ור"ש ילפי מבנפש יכפר א"כ במקדיש דם לב"ה איט ביה מעילה ומש"ה אמרו מועלין בדמים ומשום כן הוי ר' זעירא חדי בה דא"כ לר"מ ור"ש איט בי' מעילה במקדיש לב"ה א"כ שפיר אמר במקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה היינו לרבנן ומועלין בה היינו לר"מ ור"ש ומשום כן דאמרותיו מכוונים חדי והדר אמר סבר ארבנן אתאמרת פי' הך הקדיש דם לבדק אתאמרת נ"מ בין ר"מ ור"ש לרבנן א"ל על דר"ש אתאמרת פי' פלוגתא איכא בין ר"מ לר"ש גופא דלר"ש במקדיש דם לבדק הבית ליכא מעילה מדאורייתא בנהנה מהן אלא לר"מ יש בו מעילה מדאורייתא בכל ענין וא"כ לפ"ז עכ"פ מיושב סוגיא דמעילה כן נראה לפענ"ד אבל ודאי הא דאמר ר"ז הקדיש דם בנייהו לא קאי כ"א אאמרו משמי' דר"י ופשוט:

ועפ"ז יש לקיים ג"כ הגרסא אח"כ כך משיבין חכמים לר"ש דבאמת לרבנן דאמרו אין מועלין בדמים אפילו מדרבנן אין בו מעילה ואם מכרן אין תופסין דמיהם והמה אמרו לר"ש דס"ל מועלין רק מדרבנן בנהנה מהן ולפיכך אמרו לי' אלו מכרן וכו' ודוק היטב ודרך אגב אזכיר דדבר לא כן פלטה קולמסו של הרב בעל זבח שלמים וקרבן חגיגה שכתב בספר ז"ש הנ"ל בפ' האזינו בד"ה הרנינו דדם קדשים אין בו מעילה אך אח"כ כשיצא לנחל קדרון מועלין עד שחייבי' עליו קרבן מעילה וזה אינו דודאי אין חייבים עליו קרבן ורק מדרבנן מועלין ואפילו לדעת ר"ח שהביאו התוס' הוא רק מטעם שהב"ד הקדיש אותן:

הלכה ו

אבל בעבודת הנעשות בחוץ בבגדי זהב עיין בק"ע דמגיה בבגדי לבן וכן בדברי חכמים מגיה וחכמים אומרים אף הנעשות בחוץ בבגדי לבן והיתה דעתו לכוין דפלוגתא זאת היא פלוגתא דר"י ור"נ דבבלי כאן ס"פ אמנם קשה להגיה כ"כ הרבה אמנם נראה בעיני ע"פ מה דמבואר בבבלי דעירובין דף פ"ב דר"י ס"ל דכל היכא דאמר ר' יהודא בד"א בא לפלוג את"ק א"כ לפי הגרסת הירושלמי פה דר' יהודא אמר בד"א א"כ פליג את"ק ואפילו לפי גרסת הבבלי כאן דאמר ר"י אימתי הרי כתבו התוס' שם בבבלי עירובין דף פ"א ע"ב דבברייתא אפילו אימתי באו לפלוג יע"ש וא"כ לפ"ז שפיר י"ל דלת"ק בכל מעשה יהכ"פ אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום ולר"י דוקא במעשה דבגדי לבן לפני ולפנים ולר"נ בכל מעשה דבגדי לבן בין בפנים בין בחוץ משא"כ במעשה דבגדי זהב

והירושלמי דכאן אינו מביא כ"א פלוגתא דת"ק ור"י ואמר ר"י בד"א בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים אבל בעבודת הנעשות בחוץ כבבגדי זהב וא"צ להגיה כ"א כבבגדי (כף חסירה) וחכמים אומרים דהוא הת"ק ס"ל דאפי' הנעשה בבגדי זהב מבחוץ אם הקדים לא עשה ולא כלום וקאמר ר"י דב' מקרא א' דורשים דרבנן סברו עבודת שהוא נכנס פעם אחת בשנה דהיינו על כל עבודת של אותו יום שהוא נכנס בו רק פעם זאת בשנה כתיב חקה משא"כ לפי פשט הק"ע דס"ל דהנהו רבנן הוא ר"ל אינו מכוין הלשון עבודת שהוא נכנס אמנם לפמ"ש ניחא וזה ברור (ועיין בכ"מ בה' עכו"ם פ"ט ה' ו' דנעלם ממנו דברי תוס' דעירובין הנ"ל דאימתי דברייתא היא אפילו לחלוק יע"ש):

ר' הושעי' בשם רבי פס במתנוות הבדים וכו' ויש לעיין דבבבלי מבואר להיפך דקאמר וכן אמר רבי אפס במתנות שבהיכל יע"ש והי' נרא' בעיני להגיה במתנות הפרוכת אבל במתנות שבהיכל הפר מעכב את השעיר כמבואר בבבלי ואפשר לומר דפשט בבבלי הוא להיפך וכן אמר רבי אפס במתנות שבהיכל ירצה דרב אפס אמר במתנות שבהיכל כמו שאמר עולא במתנות שבין הבדים דס"ל לרב אפס דאם הקדים דם השעיר במתנות שבהיכל לא עשה כלום וצריך לשחוט שעיר אחרת ואיהו מוקי מתניתין במתנות שבין הבדים וא"כ לפ"ז דברי הירושלמי כהוגן אלא דדוחק לפרש כן דברי הבכלי ודוק:

סליק פרק הוציאו לו. בעזר צור ישראל וגואלו:

פרק ו שני שעירים

הלכה א

מעתה אין אשה דנה עיין בק"ע ודבורה ע"פ הדבור דנה. ועי' מעתה נדה דתמו איך דנה דבורה ובחדושי בארתי הפסוק ודבורה אשה נביאה אשת לפידות והיא שופטה את ישראל בעת ההיא משום די"ל דבאמת אשה פסולה לדון אלא גזרו אז האו"ה שלא לדון דין תורה כמו שדרשו רבותינו ז"ל על קרא יושבי על מדין ומש"ה חששו עכ"פ שלא לבטל בכל הדין תורה ולפיכך העמידו דבורה לשופטת דהיא עכ"פ ידעה לדון דין תורה אע"ג דפסולה מ"מ יותר טוב ממה שלא יהי' כלל דין ישראל ועלי' לא מקפידין האויבי' כי ידעו דאשה פסולה אלא דעכ"פ הי' מקודם לישראל לחוש מיראת האויבים שיאמרו שבעלה דן אמנם איתא שבעלה לפידות הי' עם הארץ וא"כ נפל זה החשש וזה הוא דאמר ודבורה אשה נביאה וגם היתה אשת לפידות דהי' מפורסם לע"ה ולפיכך והיא שפטה את ישראל בעת ההיא דייק שהי' עת גזרה ומתורץ קושית התוס':

אלא מפנייא עיין בק"ע דמפרש ונאמר להלן שני היינו וישארו שני אנשים ותמי' לי מה צריך למוד על זה הלא גם כאן כתיב אנשים אמנם לפענ"ד נראה דפשוט דקאי ונאמר

להלן שני היינו על פי שנים עדים כמו דאיתא בבבלי שבועות דף ל' ילפינן דשנים עדי' דשם היינו דוקא אנשים ואף שני דקאמר כאן היינו על פי שנים עדים ופשוט:

ועל זה מקשה הירושלמי הרי למדנו שאין אשה מעידה מעתה אין אשה דנה פי' אינה רשאי לדון לפני ב"ד דמדכתיב ועמדו שני אנשים אשר להם הריב לפני ה' משמע דוקא אנשים ולא נשים וזה ודאי אינו דגם נשים שיש להם משפט יכולים לבוא לפני ב"ד וא"כ איך נילוף משום מה להלן אנשים דע"כ אנשים לאו דוקא לפיכך יליף ר"י ב"ח ג"ש אחרת ע"פ שנים עדים משני אנשים במחנה כן נראה לפענ"ד פי' הסוגיא ובעל ק"ע לא דייק היטב ולפ"ז גם הא דמתרץ אלא מפנייא מוקי ג"כ הא דיעמדו ב' אנשים אלא דשני יתירה דריש לה לג"ש לשנים דכתיב גבי עדים ודוק:

באופן אחר יש לתרץ הקושי' מה שהקשתי על דברי הק"ע דמפרש ונאמר להלן שני היינו וישארו שני אנשים הא גם כאן כתיב ועמדו ב' אנשים י"ל ע"פ מ"ש התוס' בבבלי שבועות דף ל' ד"ה כל כבודה בת מלך פנימה דא"ל הא דנקיט אנשים היינו משום דכל כבודה במ"פ לפיכך צריך לג"ש שני מוישארו שני אנשים במחנה ודוק ויש מקום לישב בזה שיטת הרמב"ם דמביא בפ"ט מה' עדות הלכה ב' דנשים פסולות לעדות מדכתיב על פי שנים לשון זכר ותמה הכ"מ מדוע לא הביא למוד הגמרא וספרי ולפענ"ד י"ל דהי' קשה לי' קושית התוס' הנ"ל אכתי דילפינן הג"ש אכתי מנא ידעינן למעוטי נשים וע"כ מדאית לן ג"כ דיוק דשנים לשון זכר משמע א"כ לא אמרינן דקרא נקיט אנשים משום כבמ"פ ודוק:

שוב מצאתי שכוונתי בזה לכבוד ידידי הרב המאוה"ג החרוץ מוה' מיכל קיצע זצ"ל בספרו שלמי נדבה במסכ' שבועות עיין שם היטב:

מעמיד לזה ומושיב לזה עיין בק"ע ודוחק ואפשר דאיירי אחרי שצוה הב"ד שיצאו הבעלי דינים חוצה לא ישיבו אחד וא' יניחו חוצה כי עי"ז יסבור זה שהניחו חוצה שיהי' כעורכי הדיינים גם יש להביא ראי' מזה למ"ש הב"ח דאפילו א' יושב וא' עומד אפילו בלא אמירת הדיין נמי אסור ויש ראי' מכאן דרישא איירי בא' יושב מצד עצמו ואח"כ איירי שלא יושיב וכו' שלא יאמר הדיין:

משובח בגופו משובח במראיו משובח בגופו קודם ומזה השבתי למה שנשאלתי בענין ב' אתרוגים א' הי' הדר טפי מחבירו אלא דאחר שלא הי' הדר כמוהו אמנם הי' גדול ממנו והשבתי דמשובח בגופו קודם מירושלמי פה יש לעיין ממה שאיתא בש"ע או"ח סי' קס"ח ס"ג ה' פת נכרי נקיט ופת ישראל דבאינו נזהר מפת עכו"ם יברך על איזה שירצה ואמאי נימא משובח בנופו קודם וי"ל ונשאלתי ג"כ לענין שופר דא' משובח

במראה נאה וא' משובח בקול מי קודם והשבתי דפשוט דמשובח בקול עדיף דעיקר הוא הקול דמברכין לשמוע קול שופר ויוצאין בשופר הגזול משום דעיקר הוא הקול ואין גזל בקול וא"כ משובח בגופא קודם ועיין מ"ש בחבורי שערי אמת ובית אריה דף מ' ושם דף ל"א ע"ב סי' ה' ובספרי אני' דיונה דף י"ד ע"ב:

ועשהו חטאת בראשון עיין בק"ע וקשה לי הא אצטריך ועשהו חטאת ללמוד שהגורל קובע ואין השם קובע כדאמר בבבלי דף מ' ע"ב יע"ש וי"ל דסתם ספרי הוא ר' יהודא כדאמר שם וא"כ י"ל דבאמת ר' יוחנן אליבא דת"ק פה דאיהו יכול לסבור דאין הגורל מעכב ומוקי ועשהו חטאת בראשון כדאמר אבל באמת ר"י לשיטתו דס"ל הגרלה מעכב ומוקי ועשהו חטאת באמת להא דדוקא בהגרלה משו"ה ס"ל באמת בעלי חיים נדחין ודוק ונפל לפ"ז תירץ הש"ק במה דרצה לתרץ שיטת הרמב"ם משום דשאני הכא דכתיב ועשהו חטאת ולפמ"ש נפלו דבריו דהרי הרמב"ם פוסק הגרלה מעכב כמבואר בפ"ג מה' עבודת יהכ"פ וא"כ איצטריך ועשהו חטאת לומר דהגורל קובע ולא השם וצ"ע:

על דעתי' דר' זעירא שלשתן משתלחין ויש לעיין בבבלי דף ס"ב ע"א קאמר דלכ"ע אין משתלח אלא אחד ויליף מדכתיב אותו דמשמע א' וי"ל דר' זעירא ס"ל דהו"ל מיעוט אחר מיעוט מדכתיב לכפר עליו דמשמע את שהוא גומר וכתיב ג"כ אותו דמשמע ג"כ רק א' ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ודוק. עוד י"ל דפליגי בפלוגתא דלעיל סוף פ' ה' הלכה ה' אי אם כלה כפר או כפר כלה יע"ש ועיין לקמן בהלכה ב' עד וכלה מכפר:

הלכה ב

תני בר קפרא עוו עיין ק"ע ואפשר לומר דאיהו לא תני לפניך דזה גנאי הוא לישראל שיחטאו בחלול שמו הגדול א"נ דבא לומר שלא אמרו להיפך עמך בית ישראל עוו פשעו

הלכה ג

ע"ב **שלחו** ביד ב' עיין בש"ק ולפענ"ד לתרץ דבלא"ה יש לדקדק דקאמר אלא שלא ישלחנו ביד ב' איך מרומז זה בברייתא עתי שיהיה עתיד ע"כ נראה דהכי פירושו עתי שיהי' עתיד שיהיה כל השליח מעזרה עד הצוק דהיינו שלא יחלק השליחות א' עד חצי הדרך וא' משם עד הצוק ולזה פריך שלחו ביד ב' דהיינו שחילק השליחות מאי שיטמא ומתרץ דכתיב והמשלח ולא המשלח את המשתלח דהיינו השליח ראשון דאינו משלח לעזאזל רק משלח לשליח האחר וקרא והמשלח את השעיר לעזאזל קאמר ושפיר מתורץ קושית הש"ק דאשליח ראשון בעי ודוק:

ומיושב לפ"ז שפיר הגרסא מאי שיטמא ובש"ק גרס מאי שיטמאו אלא דקשה לי מאי פריך הירושלמי היינו עתיד היינו מזומן דלמא ה"ק דמי שזכה בשנה זו יזכה ג"כ בשנה האחרת והיינו שיהי' עתיד.

בדרך אחר יש לישב קושית הש"ק די"ל דמקשה כיון דכתיב עתי שלא ישלחנו ביד ב' וכתיב בכל הפרשה חוקה ויש עכובא בדבר וה"ל בכלל כל היכא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עבד אינו מהני וא"כ אינו מטמא בגדים ודוק:

ודע בשער המלך מקשה אהא דפריך הגמרא עתי אפי' בשבת למאי הילכתא לשני דאתי' לי"ב מיל לשיטת הרמב"ם דס"ל י"ב מיל דאורייתא ולפענ"ד נראה דמתני' דאמרה ועד צוק היינו ועד בכלל הוי י"ב מיל וא"כ שפיר פריך כיון דעכ"פ לא הוציאו מי"ב מיל דלא הגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים א"נ א"ל דבבלי אינו מביא דרשה עתי שיהיה עתיד משום דס"ל דהיינו שיהי' מזומן ולא ס"ל שלא ישלחנו ביד שנים וא"כ שפיר דלמאי הילכתא דליכא למימר לי"ב מיל זה אינו כיון דאפשר לשלחו על ידי ב' ודוק:

דרך חזירה עיין ברמב"ם פ' ה' מה' פרה וז"ל אבל אחר שדחוהו אם נגע בכלים ובגדים טהורים ועיין בכ"מ מה שכתב וי"ל דאע"פ שהדין כן שלאחר שפי' מדחייתו שוב אינו מטמא כלים נראה שהבין בכוונת הראב"ד שוב דוקא אינו מטמא בגדים וכלים אבל בגדים שהי' לובש בעוד שהיה מוליכו מטמא ובאמת לפמ"ש לעיל נראה דכיון דאיהו לא היה דוחה א"כ לא טימא בגדים כלל כדאמר הירושלמי והמשלח ולא המשלח את המשתלח ועיין בש"ק מה שכתב פירוש בפשט הרמב"ם. גם בלא"ה דברי הכ"מ תמוהים מ"ש דאורחי' דמילתא נקיט דאין דרך להניח מצותו שיעשנו אחר תיפוק לי' דאיסור יש בדבר דכתיב עתי שלא ישלחנו ביד ב' וכמ"ש לעיל ובודאי ה"ה שלא יניח הדחי' לעשות לאחר וצ"ע:

אמנם לפמ"ש לעיל דבבלי חולק על זה הדין הואיל ואינו מביא עתי שיהי' עתיד א"כ יש לישב דברי הכ"מ ודוק:

חלה השליח א"ל כך תהיו בשלום ובבבלי הגרסא אהא בשלום אני ואתם ונראה לפרש דאמרינן בבבלי בפסחים דשלוחי מצוה אינם נזוקים ובעי שם מרב הנהו בני בי רב מאי למיתא קדמא א"ל ליתו עלי ועל צוארי משום דשלוחי מצוה אינם נזוקין וזה הוא דאמר אהא בשלום אני ואתם משום דשלוחי מצוה אינם נזוקין וה"ה כאן לא חלה דשלוחי מצוה אינה נזוקין:

חלה המשתלח מרכיבו על החמור עיין בבבלי דף ס"ו ע"ב דאיתא מרכיבו על כתפו:

וי"ל מדוע לא קאמר הירושלמי ג"כ כבבלי ונראה משום דבבבלי דף מ"ב ע"ב איתא פלוגתא לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה שחורה או אדומה שלא יאמרו ב' שחטו רבי אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר אותה לבדה וקאמר הגמרא דת"ק הוא ר"ש דדריש טעמא דקרא ואיכא בנייהו דאפיק חמור בהדה. דלת"ק שרי דלא

שייך שמא יאמרו והשתא לפ"ז גם גבי שעיר המשתלח כתיב לשלח אותו לעזאזל וקאמר בבבלי דף ס"ב ע"א דאותו א' נשמע וא"כ לפ"ז לת"ק דדריש טעמא דקרא א"כ מותר להוציא עם השעיר חמור משא"כ לרבי דלא דריש טעמא דקרא א"כ אסור להוציא חמור בהדה והנה לעיל בירושלמי פרק א' הלכה א' איתא ביום המשח אותו א' מושחין ואין מושחין ב' ובש"ק תמה שם אק"א דכתב דדוקא ביום א' הוא דאין מושחין הא בב' ימים מושחין והא ר' יוחנן מפרש הטעם משום איבה. אמנם לעיל תרצתי קושיתו דר' יוחנן ס"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא ומש"ה אמר משום איבה וא"כ באמת לעולם אין מושחין ב' אבל הק"א קאי אליבא דהלכתא דלא דרשינן טעמא דקרא וא"כ אמרינן דומי' דאין משקין ב' סוטות מדכתיב והעמיד אותה וזה הוא דוקא ביום א' ה"ה כאן דכתיב אותם משמע דוקא ביום א' ודוק והשתא לפ"ז סתם ירושלמי דהוא ר"י דס"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא וא"כ לפ"ז מותר להוציא עם השעיר חמור א"כ שפיר אמר מרכיבו על החמור ודוק משא"כ הגמרא קאי אי לא דרשינן טעמא דקרא ולפיכך הוצרך לומר מרכיבו על כתפו:

בדרך אחר יש לתרץ ע"פ מה שהעליתי לעיל סוף הלכה א' דדעת ר' זעירא דס"ל שלשתן משתלחין משום דס"ל דלכפר עליו ואותו הו"ל מיעוט אחר מיעוט ואתיא לרבות א"כ לפ"ז אליבא דידיה ודאי מותר להוציא עמה חמור דעתה אותו לאו דוקא משא"כ הבבלי דלא ס"ל כדעת ר' זעירא א"כ שפיר הוצרך לומר מרכיבו על כתפו ודוק:

ב' גזרי עצים בשחרית משום דבשחרית איכא ג"כ מצוה להוסיף ב' גזרין אלא דהוא רק בכהן א' אבל בין הערבים מצוה בב' כהני' וכן כתב הרמב"ם בפ"ב מהתו"מ והא דקאמר הירושלמי רק ב' גזרי של שחרית משום דרצה לומר דשוב לא היו צריכין להוסיף כל היום זולת של בין הערבים דהוא מצוה ב"ע ופשוט. ותמהני על רש"י ז"ל דפי' בריש פי' ערף במקלפי דף ל"ט בד"ה חוץ משני גיזרין של בין ערבים מדוע דוקא של בין ערבים וצ"ע:

מעשה בכהן א' שנטל חלקו וחלק חבירו והי' נקרא בן האפון נראה דטעמא דהאי כהן היה משום דרצה לקיים מצות אכילה דהוא בכזית לפיכך נטל ג"כ חלק חבירו אלא דהוי מצוה הבאה בעבירה כדאמרינן הרי שגזל סאה של חטין הפריש ממנה חלה אין זה מברך אלא מנאץ דכתיב ובצע ברך נאץ ד' ולפיכך היה נקרא ג"כ בן האפון דמרומז בו שהוא בן אף דניאץ ה' ולזה אמר הוא שדוד אמר דוד הזכיר ג' מדרגות רשע עול חומץ והוא דחומץ נראה כיין אמנם ניכר בטעמא כך זה נראה כלהוט אחר המצוה ובאמת עשה עבירה:

ועיין בתוס' ישינים ר"פ טרף במקלפי דתמה אהא דקאמר בפסחים חד אמר הגיעני כפול ואיך יוצא הא לא מקיים מצות אכילה תירץ דלא בעי כזית ויש מזה ראיה לדברי הגאון בספר דורש לציון דהעלה אהא דקאמר הבבלי במנחות אהא דקאמר הואיל ואשתרי מליקה לגבייהו ודלמא שאני התם משום דעשה דוחה ל"ת ותירץ משום דהי' אפשר לקיים שניהם להאכיל לכל אחד חצי שיעור ובהגהות תמה שם דא"כ גם מצות אכילת קדשים לא נתקיים אמנם לפמ"ש התוס' ישינים פה מיושב קצת:

ומוצאין אותן פתוחין א"ל ריב"ז היכל למה אתה מבהילנו וכו' בחדושי על התורה לפ' פקודי אמרתי זה מרומז בקרא פקודי המשכן משכן העדות ודרשו רבותינו על ב' מקדשים שנתמשכנו בעון ישראל ע"פ מה דאיתא בבבלי סנהדרין דף צ"ו על קרא יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות שהיו הקרדומות של נבוכדנצר נבלעים בשערים ולא רצו לפתוח א"ע יע"ש ובמקדש שני היו להיפך דנפתחו. ולזה משכן הראשון הוא קמץ רומז שהי' מקמץ שעריו ומשכן השני פתוחה רמז שהיה פותח שעריו:

בדקי את הדברים ולא מצאו אותו נראה בעיני דפשט הדבר הוא כך דשמעון הצדיק אמר דנחוני' ישמש תחתיו אך הואיל וקינא אותו שמעון אחיו הלך נחוניא ולבש שמעון אחיו אונקלה וכו' ואמר ראו מה נדר שמעון אחי לאהובתו וכשבדקו ב"ד של כהנים כי שקר ענה נחוניא באחיו בקשו לתת בו וברח ולפ"ז הוי הפשט והלך והלבישו אונקלה היינו דנחוניא הלביש לשמעון ור' יהודא פליג ואמר דלעולם לא מינו לנחוניא אלא מינו שמעון והשתא לתרווייהו בין לר"מ ולר"י נחוניא הלביש שמעון ומיושב לפ"ז מה דתמה התוס' במנחות דף ק"ט ע"ב איך אמר שמעון הצדיק נחוניא ישמש והוא לא ידע אפילו סדר עבודה אמנם לפי דעת הירושלמי פה ניחא אמנם קשה לעשות סתירה בענין בבלי וירושלמי דמשמעות הבבלי לא משמע כמ"ש בדברי ר"מ:

הלכה ד

אית תני כבש גופו פי' שהיו עושין לו דרך סתר שלא יכלו לראות אותו ואית תנאי תני כבש ממש דהי' הכל רואין אותו אמנם בהיות שהיתה הכבש גבוה לא היו יכולין ליגע בו ומיושב בזה קושית הש"ק דכבש שעיר המשתלח דחשיב שם יכול להיות האי דרך סתר שעשו לו דלזה היה צריך הוצאות לסקל המסילה.

אר"ח ב"י אלכסנדרון היו ובבבלי אמר הואיל שונאים את הבבלים קראן בבלים ולפענ"ד דירושלמי ס"ל ע"ד דאמרינן בבבלי בנדרים ונתן ה' לך לב רגז בבבל כתיב א"כ הנהו שהיו מתלשים בשערו עשו מעשה בבלים:

ר' יהודא אומר עשרה בתוך עשרה מיל ובבבלי הגרסא תשע סוכת ועי' בתוס' שם ד"ה ר"י ובתוס' ישינים ודע דלפי מה דאיתא בברייתא הלז פלוגתא א"כ לר' יהודא לא היה מירושלים עד הצוק כ"א יוד מילין ועי' בבלי תוס' ד"פ כמאן אזלא ומיושב לפ"ז מה שמקשין העולם אהא דפריך הבבלי עתי אפילו בשבת למאי הלכתא דלמא אתי לי"ב מיל (ועיין מה שכתבתי מזה לעיל) אמנם לפ"ז ניחא דגמרא פריך דמשמע דברייתא דאמרה האי דרשה עתי אפילו בשבת הוא אליבא דכ"ע ולמ"ד דלא הוי כ"א יוד מיל א"כ אמאי איצטריך עתי (ומכ"ש דבסתם ספרא הוא ר' יהודא ולדידיה לא הוי י' מיל) ולפיכך הוצרך לתרץ רב ששת לומר שאם הי' חול' מרכיבו ודוק ומיושב לפ"ז הא דפריך אח"כ כמאן דלא כר' נתן ומאי קושיא דלמא אה"נ אמנם לפמ"ש ניחא דאם לא רצית לאוקמי' אליבא דכ"ע הלא מצית לאוקמי' כר' יהודא:

ליפות את כחו נראה לפענ"ד דלפי מה דמבואר בירושלמי לעיל הלכה ג'עתי שהיה עתיד ופרשו שלא ישלחנו ביד ב' (ועי' בפרושינו לעיל) זולת אם חלה השליח הוצרך השליח באמצע הדרך לעשות שליח אחר וא"כ לפ"ז א"כ אם הרגיש השליח חלשות הי' נראה להתיר לו לאכול חצי שיעור דליכא כ"א איסור כי היכא דלא יבוא לחולי שיצטרך לשלחו ביד אחר ומכ"ש אי אמרינן דחצי שיעור מותר מן התורה ולא צריך לפ"ז מ"ש התוס' ישינים ומיירי הכא שאחזו בולמס יע"ש:

הלכה ה

בראשונה היה קושרין אותו בחלונותיהם והיו מתביישין אלו מאלו וי"ל הו"ל לתלות בפנים שלא במקום רואים ע"כ נראה דקאי על חלוני המשמורת דהיה להם חלונות קבועים במקדש כדאיתא במשנה וחלונה סתומה אבל אם היו תולין בדירתם לא היה מהני רק במקום מקדש אלא דאין הלשון משמע כן דחלונותיהן משמע חלונת שלהן ע"כ נראה כפשוטו דאפילו אם היו תולין בפנים ג"כ נתביישו אלו מאלו בבני הבית גופא:

כשנים כבין שמים לארץ נרא' דביאור הענין הוא ע"ד דכתיב וחטאתי נגדי תמיד כי כל בעל תשובה צריך שיהי' חטאיו אשר עשה תמיד לנגד עיניו ויבוש ויכלם מהם ויבקש סליחה מהקב"ה והגם שכאן חלפו כמה שנים שלא שנה בהם אפ"ה יהיו לנגד עיניו כענין דוד שהיה תמיד חטאו לנגדו וקי"ל כר"א דסוף פ' יום ה כפורים דמתודה ביהכ"פ על עבירות שהתודה יהכ"פ שעבר ועיין בבבלי דף פ"ו ע"ב וזה הוא הדמיון השנים דבין שמים וארץ המה מאות שנים ואפ"ה המה נראים לפני האדם תמיד לא יסורו ממנו וזה הוא דאמר אם יהיו חטאיכם כשנים דהיינו שיהיו מרוחקים מכם כשנים שבין שמים לארץ ואפ"ה יהיו תמיד לפניכם כמו שרואין תמיד אותן אזי כשלג ילבינו ונכון ואזיל

בזה ר' אליעזר לשיטתם דאמר לקמן דהרי זה זריז ונשכר ולזה אמר יותר מכאן דהיינו אם לא יהי' תמיד לנגד עיניו והיינו שיהיו רחוקים מנגד עיניו יותר מרוחק שמים לנגדו אזי יהיו רק כצמר אמנם ר' יהושיע לשיטתו דס"ל עבירות שהתודה עליהם יהכ"פ שעבר אל יתודה עליהם יהכ"פ הבא א"כ אל יתודה כ"א על עבירות של שנה זו ולפיכך אמר כשני אבות הראשונים דהוא דאברהם חי קע"ה שנים ויצחק ק"פ שנים העולים תרווייהו במספר ש"נה והיינו רק עבירות דשנה העבר ותו לא ולזה אמר ואם יאדימו כתולע דהיינו שעוד יתודה עליהם כצמר יהיו דהו"ל ככלב שב אל קיאו והוי לגריעותא ומ"ש הש"ק לעיל בפ' ר"ע עיין מ"ש שם באריכות.

הלכה ו

ע"ב **אמר** ר' מנא לא מיתמוע ר' יוסי רבי קיים הכא פי' וכי לא נמנע שיהיה ר' יוסי רבי שלי קיים הכא אצל ר' זריקא ולא עוד אלא שיפרש בעי דר' זעירא דבעי אפילו לאחר זריקה וכגון בפר עדה. לזה השיב ר' זריקא וא"ל ר' בון בר חיי' אמר משמיה דר' יוסי כנ"ל וא"צ להגיה כלום:

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיצא רוב האבר המשלים לרוב:

פי' שכל האבר הוא משלים שיהיה עמו הרוב בחוץ אלא שלא צא מהאי אבר כ"א הרוב א"כ ליכא כ"א החצי בחוץ ובעי אם המיעוט שבפנים נשדה אחר רוב האבר שבחוץ והוא בעי דחציו ברוב אבר שבבבלי דף ק"ד ע"ב ודוק וקאמר הירושלמי מילתי' אמרה ברובו הדבר תלוי פי' מבעי שלי נשמע דתלוי הדבר ברובו דאם יצא הרוב נחשב כאלו יצא כולו ולאפוקי דלא נימא דאע"ג דיצא רובו נמי לא חשיב כמו לענין שבת דאמרי כשאגודו בידו עדיין נחשב כאלו הוא ברשות קמא ועיין בתוספת בבבלי זבחים דף הנ"ל ד"ה שיצא ע"ש היטב:

וקאמר הירושלמי פשיטא הדא מילחא יצא רובו ואח"כ יצא רוב האבר המשלים לרוב פי' יצא רובו של גוף הבהמה בלא אברים ואח"כ יצא רוב אבר המשלים לרוב פי' דבהאי אבר כולו יהי' הרוב ממש בחוץ א"כ ודאי שדין מיעוט הנשאר אחר הרוב האבר שבחוץ כיון דעיקר גוף הבהמה הוא בחוץ וגם רוב האי אבר המשלים לא צורכא דלא יצא אבר אבר פי' שלא יצא כ"א רוב האיברים ורוב גוף הבהמה הוא בפנים ויצא אח"כ רוב אבר המשלים לרוב פי' שהאבר כולו משלים לרוב ולא יצא כ"א רובו בענין דלא הוי עכ"פ כ"א החצי הבהמה בחוץ בהא שפיר יש למבעי אי שדינן האי מיעוט אבר שבפנים אחר רוב האבר שבחוץ או לא כיון דעכ"פ עיקר גוף הבהמה הוא בפנים כנ"ל פי' הירושלמי הלז ע"פ פשוטו ודברי הק"ע דחוקים מאד ואין לשון הירושלמי סובלן:

ודע דהראב"ד תמה על הרמב"ם בפ' י"ט מה' פסולי מוקדשין הלכה ג' במה דכתב וכן אם יצא הבהמה ברוב וכו' לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעזרה וכתב הראב"ד דלא היתה האיבעי לענין פסלות אלא לענין טומאת בגדים וכו' וקא מבעי ליה ביציאת רובן במיעוט אבר ולפענ"ד צ"ע מאי רצה הראב"ד בהא דיציאת רובן במיעוט אבר דהרי זה האיבעי איפשט בגמרא דלא שבקינן רובא דבהמה וכו' ולא קמיבעי אלא ביצא חציו ברוב אבר אי שדינן המיעוט הנשאר בפנים לחוץ להשלים הרוב ובהאי איבעי פי' רש"י שם ג"כ דבעי היכא דנטמא אי ישרפנו בעזרה ולא פי' לענין טומאה היפך ממה שפי' באיבעי קמא אמנם דברי הטהרות הקודש מכוונים שם בסברא ישרה דלרש"י ז"ל לק"מ קושית התוס' הנ"ל מהאי דשבת דאמרינן דאפילו אגד בידו לא חשיב כיצא דשאני התם התורה אמרה אל יוציא ואסור להוציא א"כ כל זמן שנשאר דבר מה ממנה בפנים אכתי לא חשיב כיצא משא"כ גבי פרים דאדרבה עומדים להוצאה א"כ ביצא רובו שפיר חשיב כיצא וכל זה היכא דיצא רובו יע"ש היטב בדבריו כי קצרתי מאד אם כן לפ"ז דברי הרמב"ם מכוונים היטב:

אלא דלפ"ז צ"ע קצת לפי פירושו דהיכא דיצא רוב הבהמה דהיינו רוב הגוף ורוב האבר שמשלים לרובו פשיטא לי' אמאי פשיטא ליה האי הלא עכ"פ לא יצא לחוץ כ"א החצי ויש ליישב:

לא צורכא דלא מכיון שהתחילו לצאת יש לפרש דבעי כגון דהוציאו רובן ואח"כ החזירו ושפיר בעי ד"ל דדוקא היכא דלא חזרו שפיר אמרינן דבהוצאת רובן נטמאו וכמ"ש לעיל דכיון דעומדים להוצאה ולא דמי לשבת משא"כ היכא דחזרו א"כ האי הוצאה לא היה מהני שפיר יש לבעי אי נטמאו ומתורץ בזה קושית התוספת בבבלי זבחים דף ק"ה ד"ה או דתמו אטו מחיצות העזרה מקוה טהרה יע"ש:

היו סובלים אותו במוטות וכו' עיין ברמב"ם פ"ה ה' ה' מה' פרה אדומה והמ"ל תמה דהרי בפרק כ"צ מוקי לה בנגררין דווקא והרמב"ם השמיטה ולפענ"ד דס"ל להרמב"ם דע"כ הסוגיא דבבלי זבחים דבעי ביצא רובו במיעוט אבר פליג משום דהתוס' מקשה דהרי עכ"פ כיון דהוי המיעוט בפנים א"כ לא הוי הוצאה כדאמרינן בכ"צ הנ"ל ע"כ ס"ל דע"כ הסוגיא פליג אסוגיא דכ"צ וס"ל דשאני גבי פסח דכתיב דאסור להוציאן מחבורה לחבורה כל זמן דלא הוי הנחה לא מחייב משא"כ גבי פרים הנשרפים דאדרבה עומדים להוצאה וכמ"ש לעיל סברא זו בשם טהרות הקודש וא"כ סמך הרמב"ם אסוגיא דזבחים פה ודוק היטב **עוד** כתב הרמב"ם שם וז"ל יצאו וחזרו לעזרה הנשאן בעזרה טהור עיין

בראב"ד שם ושיטת הרמב"ם הוא כשיטת התוספת בסוגיא ד"ה או וד"ה פרים כי הכל דבור א' ע"ש היטב:

שניא היא דכתיב והוציא עיין בש"ק מה דרצה לתרץ קושית התוס' ואינו נראה דודאי אפר קאי ג"כ אלא דירושלמי דריש גם כן אמוציאים ופשוט ודוק ועיין לקמן דף י"ט והוציא ושרף א"כ ה"ה דמקשינן הוצאה לשריפה שיהיה כל הפר בחוץ:

ר' ליזר שאל פרים הנשרפים מאי שיטמא בגדים בלא הכשר וכו' עיין בבבלי זבחים דף ק"ה ע"א ועיין ברמב"ם פ"ה מה' פרה אדומה ה' ד' וכתב הכ"מ דפוסק הרמב"ם כר"ש נגד ר"מ וחכמים וסותר א"ע דבפרק ו' מה' אבות הטומאה ה' ט"ו ושם כתב דס"ל לרמב"ם כר"מ. ומה שתמה הכ"מ שם אהא גופא דאיך פוסק כר"מ נגד החכמים אפשר לישב דבשעת מעשיהן היינו בשעת שדחפה לאחוריו ונעשה אברים ושוב תו אינו חי' ושפיר מטמא אפילו לרבנן טומאת אוכלין:

מהו שיטמא בגדים עיין בש"ק מה דתמה הא דקאמר הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה הא גם מיד יטמאו בגדים וי"ל דעתה בעי רק אבגדים לבד שאם בגדים לחוד נגעו בהן ואח"כ אמר טומאה חמורה היינו שיטמאו אדם לטמא בגדים שעליו וכאלו המה גופים נגעו ודוחק:

דף יט ע"א **לא** המצית את האור עיין בש"ק ולפענ"ד נראה דהמצית את האור היינו האור הראשון שמביא מבית להר המשחה להדליק בה העצים הקטנים וזה האש ע"כ היה קודם למעשה המערכה כנ"ל אלא דלשון הרמב"ם פ"ה מה' פרה ה' ד' לא משמע כן:

הלכה ז

והלא סי' גדול היה להם עיין בש"ק ותירץ דשהו באמצע ואע"ג דקתני חוזרין בתחילה משום שלא רצה להפסיק בין הליכה וחזרה ודוחק ואפשר לומר כפשוטו דלאחר שחזרו שהו עד שראו שחזרו לסוכה שני' המלוים מסוכה שני' ופשוט:

פרק ז בא לו

הלכה א

ר"א בשם ר' יצחק עיין בתוס' ישינים בסוגיא דגרסו בשם ר' יוחנן ויש לעיין הא ר' יוחנן לעיל יליף ממלואים והו"ל להביא ממלואים ועיין בבבלי דף ה' ע"ב דאמר ר' יוחנן אף מקרא פרשה מעכב ועי' בספר מ"ח לפרי חדש וצ"ל משום דר"י הדר ביה כמבואר לעיל בירושלמי דף א' ועיין בש"י לעיל וכאן ורש"י במתניתין דהביא ילפותא דמלואים משום דס"ל דר"י לא הדר וכדעת התוס':

שני' היא שהיא סדרו של יום עיין במ"א סימן קמ"ד ס"ק ז' דתמה אמחבר דהרי לכה"ג לא התירו לגלול יע"ש ותירץ משום דהוי כל ישראל ולא מחלו יע"ש ולא משמע כן בגמרא דאמר רב ששת לפי שאין גוללין ס"ת בציבור משמע בציבור אפילו לאו כל ישראל אמנם לפענ"ד נראה כפשוטו דשאני בכה"ג דיהכ"פ דכבר גללו פעם אחת לאך בעשור אע"ג דהוי בכדי שלא יפסיק המתורגמן מ"מ עכ"פ אם יגללו תו עוד פעם יחשב לטרחא גדולה משא"כ לגלול פעם אחת כנ"ל ויש מקום לישב קושית התוס' ישינים דתמו דמתחילה פריך הגמרא דיהיה אסור לדלג ושוב פריך להיפך ולגלול ולקרוא ויש לישב ע"פ מ"ש המ"א בסימן פ"ח ס"ק ג' דכיון דמותרין לכנס לבהכ"נ מותרין להתפלל ורמז לדבר הואיל והותר לקריו הותר לצרעת א"כ לפ"ז י"ל דזה פריך כיון דהותר לגלול עכ"פ לאך בעשור יהיה מותר לגלול אפילו לבעשור שבחומש הפקודים ומשני דא"א משום טרחא ודוק אמנם דברי הט"ז גופא שם תמוהים ובתשובה אחת הארכתי:

ע"ב **כד** הוי חדא אורי' עיין בש"ק מה דדחה הראיה מכה"ג שהניח דם הפר ודבריו נכונים אמנם מה שרצה לתרץ דר"י לשיטתו דלא ס"ל אין גוללין ספר תורה ברבים צ"ע דאי לא ס"ל כן א"כ תקשה אמאי אין גולל לעשור שבחומש הפקודים אע"כ דגם ר"י ס"ל האי דאין גוללין ס"ת בציבור משום טרחא דציבורא והא דהקשה דא"כ בשעה שמובילין הראשון ונוטלין אחרת איכא טרחא דציבורא לק"מ דאדרבה הוי הרגיש טפי בבהכ"נ כדאמרינן בגמרא למה מפיסין וחוזרין ומפיסין כדי להרגיש את העזרה כך ג"כ כאן כשמוציאין ס"ת וחוזרין ומוציאין איכא הדרת טפי והוי הרגשה יתירה בבהכ"נ כנ"ל:

באמת היה מקום לישב דברי הש"ק וס"ל לר' יוסי דאמר דיבילו אחת ויוציאו אחרת כמ"ש המ"א דדוקא לטרחא דכל ישראל הוא דחששו ולפיכך היה קורא על פה אבל זולת זה דלציבור לבד לא חיישינן לטרחא דידהו ומש"ה אמר שפיר דיבילו אחת ויוציאו אחרת אבל באמת כיון דאמר רב ששת בבבלי סתם הלשון לפי שאין גוללין בציבור משום טרחא דציבורא משמע דבכל ציבור הדין כן א"כ שפיר קי"ל להלכה דקי"ל כבבלי דמוציאין שניהם בבת אחת ודוק היטב ועיין מ"ש לעיל על דברי המ"א הנ"ל:

הבוחר בתורה עיין בק"ע ולפענ"ד דוקא ביהכ"פ מברך בלשון הבוחר משום דביהכ"פ נתרצה הקב"ה ונתן לישראל הלוחות השניות והיתה בחירה חדשה:

ואמר רב אידי השוכן במקדש ועיין רמב"ם פ"ג מה' יהכ"פ ה' י"א ופוסק כרב אידי דמסיים השוכן בציון ונראה לפענ"ד דטעמו דבחר הרמב"ם בדברי רב אידי ולא פסק כת"ק משום דהי' סובר דפליגי אי אמרינן קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וס"ל לת"ק לא קדשה לעתיד לבא לפיכך אמר רב הבוחר במקדש כל זמן שהמקדש

קיים וכיון שחרב המקדש בטלה הקדושה אבל רב אידי סובר דקדושה ראשונה קדשה ג"כ לעתיד לבא ואף עתה שחרב המקדש אפ"ה הקדושה לא זזה מש"ה אמר השוכן בציון דתמיד שוכן בתוכה אפי' עתה בחורבנה אפ"ה השכינה בתוכה וא"כ הרמב"ם לשיטתו דפוסק קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא (עיין בפ"ז מה' בית הבחירה ועיין במ"א סימן תקס"א ע"ש היטב) מש"ה שפיר הכריע דהיא מברך השוכן בציון ודוק:

הבוחר במקדש עיין ברש"י דגרס לשון עבר ברוך שבחר אבל ברמב"ם הגרסא הבוחר בישראל כדאיתא בירושלמי פה ועיין בצל"ח בברכות בר"פ הרואה מ"ש על לשון עושה מעשה בראשית ועל הים הגדול מברך שעשה הים הגדול ועיין מ"ש שם בחדושי ועיין בש"ע או"ח סי' מ"ו ומ"א ס"ק ג':

הלכה ב

מתני' שיצא בשלום ובבבלי הגרסא בשעה שיצא בשלום מן הקודש ונראה דבבבלי איירי המתניתין בבית שני שלא היה הלשון מלבין בכל פעם רק בימי שמעון הצדיק כדאיתא לעיל עשה רק י"ט שיצא בשלום מהקודש ושלא היה נזק משא"כ בבית ראשון שהיה צדיקים גמורים והיה הלשון מלבין בכל שנה היה השמחה על הכל שיצא בשלום בכל ענין ולא היו ישראל חסרים על ידו שום דבר כנ"ל:

תדיר ומקודש מקודש קודם עיין מ"ש בזה בפ' אלו דברים ועיין לעיל דף ז' ע"א חביתין ובזיכין ועיין מש בסוף מס' שקלים ע"ש בש"ק ועיין בסוף מסכת מגילה תפילין ומזוזה מי קודם ועיין במ"ש שם:

פר ואיל וכבשים היו קרבים עם תמיד של שחר וכו' לכאורה דעה זו הוא כדעת ר"ע דתוספתא בבבלי אלא דבבלי לא הזכיר איל:

ואית דבעי מימר הפר והאיל ואילו ואיל העם הוא כדעת ר' אליעזר בר"ש דאמר ב' אילים הם:

והדין תניא תולה עבודת פי' הוא ר' אליעזר דתני דבי' שמואל ולא קאי אדלעיל ומביא מה אמור בענין עולתו ועולת העם וכו' פי' הכל כסדר ברישא עביד דתורת כהנים והדר דחומש הפקודים:

אמר ר' בון ושעיר מ"ט פי' מדוע מאחר שעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבים הלא כתיב מלבד חטאת הכפורים לזה מתרץ כבר קדמה חטאת הכפורים פי' שכבר קדמה ולא בעינן שיהיה תיכף אח"כ דמלבד חטאת הכפורים משמע שקדמה כבר:

ובא אהרן אל אהל מועד והוא ענין בפני עצמו ולא קאי אדלעיל ומקשה מהיכן בא וקאמר מקריאת הפרשה ולהיכן הוא הולך להוציא כף ומחתה ומקשה כתיב ויצא ועשה עולתו

ומשמע יציאה ראשונה ואיך אמר שכבר היה פעם שנית בפנים להוציא כף ומחתה ועוד דלא כן אמר ר"י דהוצאת כף ומחתה היתה אחר תמיד שב"ע. לזה בא ריב"ח ולומר דבאמת כל הפרשה כתובה על הסדר חוץ מזו וא"כ באמת קדמה עשיות עולתו להוצאת כף ומחתה משום דאל"כ ליכא חמש טבילות ועשר קדושין. אמר ר' יוסי עוד היא אמורה על הסדר דר' יוסי בא לתרץ דאמורה על הסדר ובא אהרן קאי דבא מקדוש לקדוש אחרון וא"כ לפ"ז שפיר הוי ויצא עולתו תיכף הוצאה ראשונה (אלא דלפ"ז צ"ע הוצאת כף ומחתה היכא רמיזא) אמר ר"מ למה לית אנן אמרין חוץ מקדוש פירוש דלמא לא היה קדוש לפשיטה ומתרץ ליה כנ"ל לפרש סוגיא זו ודברי הק"ע דממשיך כל הסוגיא לא זכיתי להבין מכמה קושיות וקצרתי.

דף כ **כתונת** היה מכפרת לובשו כלאים עיין בלקוטי מהרי"ל דתמה אפיוט דסליחות יהכ"פ דטוהר הכתונת ארוגה פשתן וצמר חטא זריעת כלאים לכלות ולגמר והוא נגד הגמרא דאבנט הי' של כלאים והיה מכפר על עון כלאים יע"ש. והנה מה שזכר דאבנט היה מכפר על כלאים אינו דבבבלי בזבחים איתא דף פ"ח ע"ב דאבנט מכפר על הרהור הלב וכמ"ש הפיוט גופא שם אבל עכ"פ קושיתו חזקה דגמרא קאמר דכתונת היה מכפר על עון שפיכת דמים ולא אכלאים זה היה כונת מהרי"ל אמנם באמת צ"ע דנעלם ממנו ירושלמי פה דאיתא דמכפר על כלאים ומיוסדת הסליח' הלז ע"ד הירושלמי פה אמנם עכ"פ צ"ע דהירושלמי לא קאמר כ"א חטא לובשי כלאים וכמ"ש הק"ע פה ואתי' בגד ומכפר על עון בגד דכלאים אבל זריעת כלאים היכן הוזכר אלא דעל זה יש לישב דס"ל דשם כלאים אחד הוא וכיון דמכפר על זה ה"ה על זה אלא דהא קשיא לי טובא איך מצינו דהכתונת היתה ארוגה צמר ופשתן אדרבא לא היתה אלא פשתן בלבד וכן כתב הרמב"ם בהדי' דלא הי צמר ופשתן רק האבנט וצ"ע טובא שוב שמעתי שכבר נדפס קושי' הנ"ל בשם החכם ר' וואלף ה"ה ז"ל ורצה לתרץ ע"פ שיטת הרא"ש הובא ביו"ד סי' ש' דבגד צמר על פשתן בקשר של קיימא אסור ומחשב כלאים ע"כ וא"כ בהיות דמעיל היה על הכתונת ואח"כ היה האפוד והחושן א"כ הי' כלאי' כיון דכתיב וירכסו חת החשן בפתיל והוי צמר ע"ג פשתן בקשר של קיימא ודפח"ח אמנם הלשון דקאמר הפיוט ארוגה צמר ופשתן משמע ארוג ממש אמנם בפרושי על המחזור כתבתי דה"ק הפייטן טוהר הכתונת בא לכפר על ארוגה פשתן וצמר דהיינו חטא שעטנז וגם חטא זריעת כלאים לכלות ולגמר וממש הוא כירושלמי פה ונכון וצ"ל במקום ארוגה ארוג הצמר וההא נמשך אצמר וזה פשוט ונכון שוב עיינתי ומצאתי ברבה שיר השירים בפסוק כמגדל דוד המאמר הלז ושם איתא וי"א על לובשי כלאים הד"מ ד"א ועשו לו כתנת פסים וכתב בידי משה דהוא

טעות דמוכח וצ"ל כתנת של מעשה ארג ודרשו ארג לשון כלאים וא"כ לפ"ז יש קצת מקום לזה הפיוט:

כאן בשוגג עיין בק"ע דכתב דמיתת כה"ג מכפר על המזיד ותמי' הלא גבי הורג בשוגג כתיב ולפענ"ד נראה דלהיפך הוא דמיתת כה"ג על השוגג ופר על המזיד ופשוט:

תומים שהם מתימים וכו' שבשעה שהיו ישראל תמימים הירושלמי דרש מילת תומים דקאי אישראל ג"כ אם הם ג"כ תמימין דאל"כ היה די דנקראו אורים לבד אלא רומז ג"כ על ישראל אם ישראל תמימים גם המה תמימים:

והא לית חית ולא צדיק ולא קוף אברהם י"י כתיב עליהן והא לית טית כל אלה שבטי ישראל היה חקוק עליהן וי"ל מדוע מתחלה תירץ כתיב עליהן ואח"כ שינה הירושלמי הלשון חקוק עליהן ונראה משום דהפסוק מסיים תהיין לשני עשר שבט והוא לכאורה יתור בקרא מזה נראה דבא להורות לכתוב לבסוף כל אלה שבטי ישראל א"כ גם אלה המה פתוחי חותם כיון דקאי אשבטים והשבטים בחקיקה משא"כ האבות וקצרתי ועפ"ז יש לתרץ הרמב"ם דכתב דשבטי יה היה כתיב מלמטה ותמה עליו הכ"מ מנ"ל דמלמטה היה כתיב ולפי הנ"ל ניחא כיון דנלמד מקרא תהיין לשני עשר שבט וזה כתיב אחר פתוחי חותם שמותם ודוק:

ודע דהרמב"ם כתב דהי' כתיב שבטי יה ותמה הכ"מ בה' ז' פ"ט דבגמרא דידן איתא שבטי ישורון ובירושלמי איתא שבטי ישראל ומדוע כתב גרסא שבטי יה ונראה לפענ"ד דהיה לפני הרמב"ם ה"ג ובירר לו דהגרסא שבטי יה היא הנכונה והוא דבפרק ערבי פסחים בעי הגמרא מרחב יה אי אחת היא או לא וקשה אמאי לא בעי הגמרא ג"כ בשבטי יה אי אחת היא או לא אלא וודאי דדייק בגמרא דע"כ אחת היא והוא מדהיה כתיב על החושן למטה תחת השבטים ואי דיה קודש איך הי' כתיב תחת השבטים הרי גבי ציץ קאמר הת"ק דקודש למד למטה והשם למעלה משום דגנאי הוא לשם שיכתוב לתחת חול ואפילו לר"א בר"י בשבת דף ס"ג לא התיר אלא בשיטה אחת אבל למטה לא ועיין ברמב"ם דכתב ג"כ קודש למעלה יע"ש וא"כ איך היה כתיב השם בחושן למטה אלא ע"כ דשבטי יה אחת היא ודוק אמנם זה הוא דוקא אי היה כתיב על החוש שבטי יה אבל אי היה כתוב שבטי ישורון או שבטי ישראל אכתי קשה הי' ליה לגמרא למבעי בשבטי יה אלא מוכח דשבטי יה היה כתוב על החושך ומתורץ הרמב"ם.

ועיין ביו"ד סימן רע"ו דכתב בט"ז שם בשם הגהות מיימונית דיש לסופר לדקדק שלא לכתוב שם בסוף הדף ועיין בטו"ז שם דתמה ואני בעניי הבאתי ראיה דמותר מחושן

שהיה כתוב השם למטה דהיה בסוף האבנים ישפה דבנימין ולכאורה זה ראיה ברורה אמנם לפמ"ש יש לפקפק על ראיה הלז:

ודע דבבבלי סוף פ' בא לו מקשה מתחלה והא לא כתיב צ' ומתרץ אי"י כתיב שם ותמה והא לא כתיב ט' ומתרץ שבטי ישורון היה כתוב עליהן ודקדקו העולם מדוע לא דקדקו תיכף מח' וט' כמו הירושלמי פה ומדוע פריך מצדי קודם ועי' בש"י מ"ש בשם לח"ש ולפע"ד דמח' וט' לא רצה הבבלי להקשות מתחלה דידע דאיכא לתרץ דאם היו צריכין לח' וט' היו משמשין ת' וכ' תמורתן דיש להם הברה א' במבטא לפיכך פריך מצדי שאין אות אחרת שיוכל לשמש תמורתה והנה לכאורה אמרתי לדקדק ע"פ מה דישראל נקראים צבאות ה' כדכתיב בקרא הוציא כל צבאות ה' מארץ מצרים א"כ מדוע מתרץ אברהם י"י היה כתוב עליהם כיון דהפסוק אינו אומר רק דשמות השבטים לבדן יהיה כתובי' בו הו"ל לתרץ צבאות ה' היה כתוב עליהם אמנם נראה דאה"נ דהיה יכול לתרץ כן אלא דאכתי היה קשה דלא היה כתוב ח' לפיכך הוצרך תרץ דאי"י כתוב עליהן והשתא לפ"ז מתורץ הבל"ז דמתחלה מח' וט' לא רצה להקשות דידע דא"ל דת' וכ' שמשו תמורתן אבל השתא דמתרץ אברהם י"י כתוב עליהם ולא משני דצבאות ה' כתוב עליהן ע"כ הטעם משום ח' וע"כ דלא ס"ל דכ' שמשה תמורתה א"כ קשה שפיר והא לא כתוב ט' ודוק ועי' בחדושי על התורה הארכתי בזה הרבה:

פרק ח יום הכפורים

הלכה א

יהכ"פ אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה וכו' עיין בתוספות והכ"פ דמתעורר דהו"ל למתני תיכף אחר שתיה תשמיש המטה דנפקא מקרא משא"כ אינך דנלמדו מדברי קבלה ולק"מ דהואיל וסיכה נפקא משתיה דכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו מש"ה סמך לה לשתיה ופשוט:

ובנעילת הסנדל וכו' נשאלתי מבני הרב המאוה"ג החריף מוה' שמואל סג"ל נ' אב"ד דק"ק יערגין יע"א אהא דאית' בתוספת' כאן מנעל המסומר אין בו אפילו ממטה למטה ורשב"ג מתיר וקשה הא סנדל מסומר אסור לנעול ביה כדאית' בשבת פ' במה אשה. והשבתי דאית' שם במס' שבת דף ס' ע"ב בעי האי רצענא תפרו מבפנים מאי ומסיק שם האי מנעל הוא ושרי ועיין רש"י שפי' תפרו מבפנים היינו שתפר מנעל בתוך סנדל והשת' לפ"ז י"ל דת"ק דזה התוספת' נקיט הלשון מנעל המסומר והיינו כנ"ל דתפרו מבפנים והלא עכ"פ מנעל הוא חשיב ואסור לטייל בו אפילו ממטה למטה ורשב"ג ס"ל דלא

חשיב מנעל ולא סנדל ועכ"פ ממטה למטה שרי והשת' לפ"ז י"ל דקי"ל כת"ק דחשיב לי' מנעל כסתמא דגמ' דשבת הנ"ל ואסור אפילו לנעול ומש"ה השמיטו הרמב"ם:

אמר ר' הילא לפחות מכשעורין נצרכה יש לכוין בזה יותר טוב הכונה שכתב בספר תוס' יהכ"פ בענין לא נצרכה דאמר יע"ש ועיין בש"י דתמה אלחם שמים דכתב דביהכ"פ מודה ר"ל דהואיל ושיעורו בככותבת א"כ חצי שיעור שהוא כזית אסור מן התורה כיון דבשאר איסורין הוי אפילו כרת ומלקות בהאי שיעור ולא חולק עם ר"י כ"א בפחות מכזית ותמה דא"כ איך פריך בבבלי הניחא לר"י אלא לר"ל דאמר דחצי שיעור מותר מן התורה מא ל דלמא אתי' מתניתין לכזית אמנם נראה דגמרא פריך עכ"פ לר"ל משתי' דקתני דשיעור דיהכ"פ הוי מלא לוגמיו דהוי אפי' פחות מרביעית ואהא שפיר קשה דהאי חצי שיעור מותר לר"ל ודוק אמנם עכ"פ יש לדחוק דאיירי בחצי שיעור למי שמלא לוגמיו כעוג מלך הבשן ודוק ויש לישב לשון הבבלי דקאמר ב' פעמים הניחא לר"י אלא לר"ל מא"ל ותמה בתוס' יהכ"פ דהוא שפת יתר אמנם באמת יש לומר דלקמן בבבלי פלוגתא דר"ל ור"י בטעמא דאוכל ושותה דאין מצטרפין דר"ל אמר הא מני ר"י היא דאמר כל ששיעורן שוין מצטרפין ה"ה כאן כיון שלא שוין בשיעורן אין מצטרפין ור"י אמר אפילו תימא רבנן שאני הכא משום יתובי דעתא הוא והא לא מיתבי' דעתי' והשתא לפ"ז י"ל דלר"י דאמר דאתי' אפילו כרבנן ומשום דאוכל ושותה לא מתיתבי דעתיה א"כ לפ"ז י"ל הא פחות מכשיעור דאי הוי בכזית שפיר מצטרף דהא אז לא מתיתב הדעת אלא דחצי שיעור הוי וא"כ אלו הי' ר"ל סובר כר' יוחנן לקמן דאתי' אפילו כרבנן והא דלא מצטרפי הוא משום מיתב דעתא א"כ בפחות מכשיעור דעכ"פ לא מיתב דעתא ואפ"ה אי הוי כזית ס"ל דאסור מן התורה א"כ שעיר מצטרף אפילו אוכל ושותה לכזית דיהיה אסור עכ"פ מן התורה וא"כ שפיר י"ל דמתניתין אתיא לפחות מכשיעור כ"א דאוכל כזית ואפ"ה אסור והא דנקיט שתי' הוא לאשמעינן דשתיה מצטרף עם אכילה לשיעור זית הלז אבל כיון דר"ל אמר לקמן הא מני ר"י א"כ נפל לדידי' זה הסברא דהרי לדידיה אפילו בפחות מכשיעור דהיינו לשיעור זית נמי אכילה ושתיה לא מצטרפין א"כ שפיר קשה וזה הוא דקאמר הגמ' שנית הניחא לר"י וכיון לר' יוחנן לקמן דאמר טעמא דאוכל ושותה אין מצטרפין משום יתובי דעתא וא"כ אלו היה ר"ל סובר כן גם לדידיה היה ניחא דהיינו יכולים לתרץ כקושית בעל לחם שמים אלא לר"ל לשיטתו דפליג אר' יוחנן לקמן ואמר דר' יהושע היא א"כ קשיא כן י"ל ע"ד חדוד

אמר ר' תנחומא ואחד מוסף פי' עוד אחד כתיב בפ' מוספים דפנחס והירושלמי חשב ג"כ כי כל נפש אשר לא תעונה במנין ואח"כ ציין הירושלמי ברחיצה פי' במתניתין תני

ברחיצה ר' זעירא בר חמא וכו' והירושלמי חשב ששה משום דאזיל לשיטתו דס"ל לקמן הלכה ג' אזהרה לעינוי מכל נפש אשר לא תעונה וחשב ליה ללאו יע"ש משא"כ הבבלי דלא יליף אזהרה לעינוי כ"א מג"ש דעצם יע"ש משו"ה לא חשב כ"א חמשה.

ע"ב **דלא** כן דבר שהוא בא מב' לאוין מצטרף עיין בק"ע דאנן תנן במתניתין דאוכל ושותה מצטרף ולכאורה תמוי' דהרי תנן דאוכל ושותה אין מצטרפין אמנם נראה דכוונתו דמשמע דוקא לענין יהכ"פ אין מצטרפין משום דביתובי דעתא תלי' מילתא וכדאמר ר' יוחנן בבבלי הא בשאר איסורין מצטרף א"נ דכוונתו מדתנן בסיפא שם אכל ושתה בהעלם א' אינו חייב אלא חטאת אחת וקאמר שם בהדיא משום דשתיה בכלל אכילה ודוק אמנם עכ"פ הפירוש דחוק הוא לפ"ז ע"כ נראה בעיני דזה הוא תירץ דירושלמי מתרץ דלא כן דבר שהוא בא מב' לאוין מצורף וכי ליכא דבר דאית ביה תרי לאוין אף שותה כן אית ביה תרי לאוין א' מצד דשתיה בכלל אכילה ועוד מקרא דולא יחללו כנ"ל ודוק אלא דגם זה אינו ומה סברה היא זו דעל אכילת תרומה לא יהיה אלא חד לאו ועל שתי' יהיו ב' לאוין ע"כ נראה דאה"נ דקאי אקושיא דלעיל דלא כן דבר שהוא בא מב' לאוין פי' הרי אין שתי' דבר חמור שיהיה מב' לאוין מצטרף יותר מאכילה גופא אלא ודאי דכוונת הברייתא לרבות הסך כשותה ולא סמינן מכאן סך ודוק:

וא"כ לפ"ז בהיות שהניח הירושלמי הך קושיא בקושי' ע"כ צ"ל דברייתא דלא יתפרש לרבות הסך כשותה וכדאמר הבבלי בנדה דף ל"ב ע"א וע"כ לפ"ז הברייתא דלעיל דקתני סיכם ביהכ"פ לאיסור אבל לא לעונש משבשתא היא ומשבשינן טפי ברייתא דסיכה ביהכ"פ דלא נסמכה אקרא מהך ברייתא דסמכה אקרא דולא יחללו ומתורץ היטב הרמב"ם בפ' יוד מהלכות תרומות דסך בשמן של תרומה הוא במיתה ולפמ"ש יצא לו מסוגיא דירושלמי פה ועיין לעיל במסכת שבת פ' ר"ע הלכה ד דתמה שם אש"ק מירושלמי הלז על הרמב"ם ולפמ"ש לק"מ:

מנין שהוא מחויר בעשה עיין בק"ע דמסיים ש"מ בסיכה איכא איסור דאורייתא ואינו אלא עשה דלא נשארו הדברים אלא בסיפור וליכא למשמע לאו מיניה ועיין בצל"ח על פסחים בדף כ"ד דתמה על הרמב"ן דמשיג על הרמב"ם בענין לא בערתי ממנו בטמא דמסוגי' דפסחים הנ"ל מבואר בהדיא דהוי ל"ת גמורה ובאמת תמי' גדולה על הרמב"ן אמנם מסוגיא דכאן מבואר כרמב"ן דקאמר רק עשה גבי ולא נתתי ממנו למת וזה משמע כרמב"ן אמנם עיין בש"ק לעיל במסכת שבת דמפרש בו פירוש אחר א"כ לק"מ ועיין מה שכתבתי בחדושי למס' שבת שם:

איתא חמי ברחיצה הוא אסור וכו' עיין בש"ק ועיין מ"ש במסכת תענית דף ד' פ"א ה"ו:

תפתר במקום שאין טובלין או קודם שהתקין עזרא משמע דעזרא לתפילה תיקן ועיין ברמב"ם פ' ד' מה' תפילה ה' ד, דכתב דעזרא תיקן לדברי תורה לבד וב"ד שעמדו אחריו התקינו גם לתפילה ועיין בכ"מ דתמה מנ"ל הא כיון דהתקין לדברי תורה וה"ה לתפילה יע"ש וצ"ע דהו"ל להקשות מירושלמי פה בהדיא דקאמר קודם שהתקין עזרא משמע דעזרא גופא התקין לתפילה וצע"ג באמת אקושית הכ"מ דתמה מנ"ל הא נראה לפענ"ד ע"פ מה שכתב הכ"מ ארמב"ם בה' ק"ש פ"ד ה' ח' אהא דכתב ולא פשטה תקנה זו בכל ישראל ולא היה כח ברוב הציבור לעמוד בה לפיכך בטלה משמע דמעצמו בטלה והאריך דס"ל דבאמת אין ב"ד יכול לבטל אלא דמעצמו נבטלה משום דמתחילה לא פשטה בכל ישראל ויש לעיין א"כ איך אמר זעירא בטלוה לטבילותא ואיך היו יכולין לבטל ע"כ ס"ל לרמב"ם דבטלוה דקאמר היינו לתפילה ובהיות דלתפילה תקנו רק ב"ד שאחר עזרא א"כ י"ל דב"ד דבטלו היה באמת גדול בחכמה ומנין מב"ד הראשון כיון דלאו עזרא תקנו לתפילה ושפיר פסק הרמב"ם דב"ד שאחר עזרא תקנו לתפילה אמנם עכ"פ מירושלמי דפה קשה טובא:

ודע דהמ"א בסימן פ"ח כתב בראה מים חלוקים לא גזר עזרא ויש לעיין דבה' יהכ"פ סי' תר"ו פסק המ"א דלמאן דאמר טבילת והכ"פ הוא משום קרי א"כ בטבל בער"ה ואח"כ ראה מים חלוקים צריך לטבול שנית וסותר למ"ש כאן וצ"ל דביה"כ מחמיר טפי אמנם לפענ"ד צ"ע מאי פריך בבלי ברכות דף כ"ב ע"א אהא דאמר ריב"ל מה טיבן של טובלי שחרין הא איהו אמר בעל קרי אסור בד"ת לשני דאיהו אמר מה טיבן אטובלין ברואים מים חלוקין ואהא תמה אלא ודאי משמע דאפילו בכה"ג תיקן טבילה:

ועיין בתוס' יהכ"פ במשנה מ"ש אהא דהקדים התנא רחיצה קודם ת"ה לאשמעינן אגב אורחי' דמשמש מטתו מותר להתפלל בלא טבילה ולא עיין בירושלמי פה דמוקי לה קודם תקנת עזרא:

הוין בעיין מימר ובלבד מאשה פי' דצא תהוי פלוגתא רחוקה כ"כ דלריב"ש דוקא מתשמיש ממש ולדידהו אפילו מדבר אחר לפיכך בעיי' למימר דלדידהו נמי מאשה בעינן אלא דמהני אפילו ראה ע"י דמיון שבא ע"י חלומו שנדמה לו ששמש וע"י זה ראה קרי אבל ודאי דלריב"ל תשמיש ממש בעי ודוק ומיושב בזה מה דתמה בש"ק ד"ה לית הדא:

ודע דעכ"פ מבואר בסוגין פה דלריב"ל דוקא ע"י תשמיש צריך טבילה א"כ יש לעיין דמאי פריך בבבלי ברכות הנ"ל אהא דאמר ריב"ל מה טיבן של טובלי שחרין הלא לפי

הירושלמי לא אמר ריב"ל כ"א אתשמיש ממש א"כ שפיר תמה אאותן דטובלין עבור קרי סתם וצ"ע ועכ"פ מבואר מירושלמי דלכ"ע במים חלוקין א"צ טבילה וכדעת מ"א.
אלא דצ"ע מאי פריך הירושלמי איתא חמי ברחיצה אסור בתשמיש לכ"ש לשני דאיירי בראה קרי וא"כ בלא"ה צריך טבילה ואפ"ה אסור בתשמיש המטה אלא דלריב"ל דאמר אין קרי אלא מתשמיש המטה ניחא אבל לר"י ולר"י דאמרו אפילו מדבר אחר קשיא ואפילו לריב"ל קשי' לפי מה דמתרץ פתר לה בששמש מטתו מבעוד יום ושכח ולא טבל וא"כ איצטרך לומר המשנה בכה"ג דאסור בתשמיש המטה:
ודע דמה מאוד תמהני לפי שיטת הרמב"ם דס"ל דחמשה ענויים המה ד"ת מאי פריך הירושלמי הא עיקר טבילת בעלי קרין הוא רק דרבנן משא"כ תשמיש המטה וגם עיקר תפילה הוא רק דרבנן ולשיטת הרמב"ם דס"ל דתפילה דאורייתא מ"מ די בתפילה אחת וא"כ שפיר הוצרך לומר דתשמיש המטה נאסר מדאורייתא וראיתי שכבר הרגיש בו בספר שלום ירושלים וראיתי שכתב בשם ספר מוצל מאש דדעת הירושלמי דה' ענויים דרבנן וראיה מדס"ל לירושלמי לעיל דמקדש לה ביהכ"פ וקשה הא הו"ל חופה שאינה ראויה לביאה והוי כחופת נדה אלא וודאי דאיסור תשמיש הוי רק דרבנן יע"ש ולפענ"ד אכתי קשה דניהו דאיסור הוא רק דרבנן מ"מ גבי כה"ג בלא"ה אינה ראויה לביאה דאם יבעלנה יהי' אסור לעבוד עבודה דיהיה טמא ופשוט ואפשר דעכ"פ מקרא ראוי לביאה דהרי אפשר לבעול עכ"פ ויוכל אחר לעבוד וכיון דאפשר לו לבוא עלי' א"כ שפיר מהני החופה לחוד ודוק:
אמנם לפענ"ד נראה לתרץ כך משום דהירושלמי קאמר לקמן וחיה תנעול את הסנדל הווין סברין מימר על סופה אשכח תני על כלהון ויש לעיין מדוע סברין דעל סופה פליגי רבנן דוקא ונראה דטעמייהו דס"ל דה' ענויים הוים רק דרבנן ומש"ה סברו דדוקא אחי' לחוד פליגי רבנן אבל אמלך וכלה ס"ל ג"כ דמותרין ברחיצה משום דכיון דהוים רק מדרבנן אבל כיון דאשכחו דפליגי רבנן אכולהו ע"כ דה' ענויים דאורייתא והשתא לפ"ז י"ל המקשן דפריך איתא חמי ברחיצה אסור תשמיש לכ"ש ס"ל ג"כ דה' ענויים מדרבנן לפיכך פריך שפיר אבל באמת למסקנא דאשכחן רבנן פליגי אכולהו א"כ ע"כ ה' עינויים דאורייתא שפיר פסק הרמב"ם ובאמת לא איצטריך לפ"ז לתרוצי ירושלמי א"ל די"ל דירושלמי ס"ל באמת דה' ענויים הוים דרבנן ומש"ה לא פריך ג"כ כלה עד כמה משום דס"ל דכיון דהוי רק דרבנן י"ל כל השנה נקראת כלה משא"כ הבבלי ס"ל דה' עינויים דאורייתא משו"ה פריך שפיר כלה עד כמה ושפיר פסק הרמב"ם כבבלי וגם הירושלמי לשיטתו פריך נמי שפיר איתא חמי:

הלכה ב

מתני' אכל ושתה עיין בספר עץ החיים דמדקדק דהו"ל לכתוב האוכלין והמשקין אין מצטרפין ותירץ דה"א אפילו אם המשקי' נבלעים באוכל ומשלימים השיעור כותבת נמי אין מצטרף קמ"ל דדוקא אכל ושתה יעו"ש ויש לעיין באמת לר"י בבבלי דמסיק דטעמא דאין מצטרפין הוא משום יתובי דעתא א"כ תקשה הלא בבלוע המשקה נמי לא מתיתבי דעתי' טפי ואפשר דבאמת משום ה"ט פליג ר"ל שם ומוקי לה כר' יהושע דאמר כל שאין השיעורין שוין אין מצטרף ואפשר דלר' יוחנן נקיט הלשון אכל ושתה לרמז דאע"ג דנחשב לדידיה כאכל ושתה דמספיק ליה ומיתב דעתי' ביה אפ"ה אין מצטרף ופטור:

הלכה ג

דף כ"א **מה** עביד לה ר' יונה ויש לעיין לפי מה דמסיק בבבלי מנחות דף כ"א לחלק כאן בחטאות החצונות כאן בחטאות פנימיות הו"ל לתרץ דר' יונה מוקי הא דדם שקרש אינו אוכל ואינו משקה איירי בדם חטאת פנימיות ומש"ה אינו אוכל ואינו עובר עליו דלא שייך ביה והזה וטבל אבל הא דהקפה דם שחייב איירי בחטאת החצונים או בחולין וחייב ונ"ל דדעת הירושלמי כרבא דידי' דאפילו בחטאת הפנימיות נמי חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאת חצונית יע"ש ודע דדעת רש"י שם דלרבא דידי' בין דם שבשלו בין בדם שמלחו על הכל חייב וע"ש היטב וא"כ בחנם השיגו ותמו אדברי רש"י בפרק כל הבשר גבי לב שקרעו בדף ק"ט דכתב אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו ותמו הא דם שבשלו אינו עובר עליו ולא עיינו בסוגיא שם דלשיטת רש"י למסקנא בחולין לכ"ע אפילו בשלו באור חייב עליו ולרבא דידי' אפילו בחטאת פנימיות שוב ראיתי שהרגיש בזה בספר פלתי בסי' ס"ט והדבר פשוט:

ודרך אגב ראיתי שם דרצה להביא ראיה לשיטת רש"י דדם שבשלו דאורייתא מקושית התוספת פסחים דף מ"ד ע"ב שהקשה הר"ר יוסף דבנזיר מנ"ל טעם כעיקר לר"ע הלא יש היתר לאיסורו ותירץ דבמדין נמי היו כליהם בלועות מיין יע"ש וקשה אכתי בדם מנ"ל דטעם כעיקר דגם בי' יש היתר לאיסורו על ידי בישול אלא ודאי דדם שבשלו אסור מדאורייתא ולפענ"ד דאין זה מקרי היתר לאיסורו דעכ"פ בלי בישול לא הוי היתר לאיסורו ודוקא בנזיר מקרי היתר לאיסורו משא"כ בדם דע"י בישול יצא שם דם ממנו ודוק. ועיין מ"ש התוס' שם ד"ה והוא הדין דילדה שסבכה בזקנה לא מקרי היתר לאיסורו דפנים חדשות בא לכאן וה"ה בדם כן נראה לפענ"ד עוד ראיתי דהביא ראיה מקושית התוס' בפרק כל הבשר דף קכ"ג ע"ב ד"ה לאו גדי הוא דמקשים והא מ"מ לא אימעט אלא מגדי ותירץ דכוונת הגמרא הוא משום דלפירוש רש"י ילפינן מגדי דאיסור חל על איסור וא"כ בתרווייהו חלב ומתה חל בשר בחלב כיון דתרווייהו גדי וא"כ ה"ק הגמרא דם לאו

גדי וא"כ מפקין ליה מגדי קמא משום דאין איסור בשר בחלב חל על איסור דם וליכא למימר דמרבינן לה מגדי כיון דבאמת לאו גדי הוא עכ"ל אלא דהתוס' לשיטתייהו דס"ל דם שבשלו הוא דרבנן משא"כ לרש"י לשיטתו שפיר לק"מ קושית התוס' עכ"ל ולפענ"ד במח"כ לא זכיתי להבין דבריו דקושית התוס' דעכ"פ לא אימעט אלא מגדי וא"כ מנ"ל לרבות מגדי חלב ומתה דאיסור חע"א דלמא בא למעט דם ודוק ואם כן נפלו כל דבריו ופשוט ודוק:

הזר ר' יונה שמע לה מן הדא ונתת הכסף עיין בשלום ירושלים מה דרצה לתרץ קושית העולם אדברי הר"נ פרק בהמה המקשה דכתב דטעמא דר"י אליבא דר"י דדם השליל אסור מדכתיב תאכלו ודם משקה הוא ואע"ג דאשכחן אכילה בדם מ"מ יש לאוקמי אמידי דבר אכילה טפי יע"ש היטב וא"כ קשה מאי פריך הגמרא בכריתות דף ד' ע"ב מ"ש חלב דלוקה ג' דכתיב ביה הנהו ב' לאוין ולאו דזרות דם נמי ומאי קושיא הא בדם ליכא לאוקמי קרא דכל זר לא יאכל דאכילה לא משמע דם כיון דאיכא לאוקמי אחלב ועיין מ"ש דלפמ"ש התוס' בשבועות דף כ"ג ד"ה שכר ולר' יהודא שתי' בכלל אכילה הוא כדאמר הגמרא לעיל סברה הוא כדאמרי אינש לחברי' נטעום וכו', וכתב איהו דטעמא מטעם אחשבי' ולא ידעתי מאי אחשבי' שייך כאן בודאי מאן דשותה מחשב השתיה אבל אי שתיה לאו בכלל אכילה אינו חייב בשותה דם וע"כ הטעם דחייב הוא משום כמו דבלשון בני אדם שתיה מוגבל באכילה כדאמרי אינשי ה"ה בלשון תורה ואפ"ה אמר הר"ן דלא מוקמינן כל בבהמה תאכלו אדם ג"כ כיון דתאכלו כתיב א"כ ה"ה דלא פריך שם הגמרא דלולי ההיקש ה"א דכל זר לא יאכל כתיב ומוקמינן ליה אדבר אכילה ממש אע"ג דגם שחי' מקרי אכילה וכדכתב הר"ן כאן אמנם לפענ"ד נראה לתרץ ע"פ פשוטו דבאמת יש לדקדק בתרצן שם דמתרץ דאיצטרך ההיקש משום דה"א כמו דליכא מעילה בדם קדשים ה"ה ליכא משום זרות שאני מעילה דכתיב ביה כמה ילפותות כדאמר הגמרא מדכתיב לכם ומדכתיב לכפר נתתיו ולא למעילה משא"כ זרות ועוד הרי לפי מה שהעלו התוס' ביומא פ' הוציאו לו אפילו מעילה איכא ג"כ ביה בדם הקזה דהוא לפני שחיטה וכדאמר זעירא המקיז דם בבהמת קדשים מועלין יע"ש בפ' הוציאו לו ע"כ נראה דזה באמת כוונת התרצן דה"א הואיל ומצינו באמת קולא בדם דאינו במעילה א"כ ה"א דלא יאכל כתיב וא"כ נמעט ג"כ דם מאיסור זרות כיון דדם הוא משקה והא דלא קאמר הגמרא בפשוט דה"א הואיל ולא יאכל כתיב ודם הוא משקה הוא משום דגמרא ס"ל ג"כ אליבא דר"ל דס"ל באמת גם דם שליל מותר ודוק ועיין בחדושי כתבתי עוד תרוצים.

וראיתי בספר פרי מגדים דכתב לתרץ לדעת הר"ן הנ"ל קושית התו' בפסחים דף כ"ב בד"ה והרי דם מדוע לא נאמר דהותרה בכלל נבילה ותירץ דשאני משום דכתיב ואכלה ותמהני דהאי ואכלה קאי אגר תושב דאלו כתוב לגר אשר בשעריך תתננה לאכילה אזי שפיר הוי מצינן למידק אבל לא הדם אבל כיון דכתיב רק ואכלה מזה אין למידק ופשוט:

מנין שהוא מחוור בעשה עיין מ"ש לעיל בהלכה א':

אזהרה למלאכת הלילה לית כאן עיין בש"ק דמגיה אית כאן אמנם לפענ"ד יש לדקדק דכתב גבי מלאכת לית כאן ואחר כך אמר גבי עינוי לית כתיב ומדוע לא אמר ג"כ הלשון לית כאן. ע"כ נראה דגם הירושלמי כיון למה שאמר בבבלי דף פ"א דחמשה קראי כתיבי ואוקי חד לאזהרה דיממא וחד לאזהרה דליליא וחד לאפנוי למגמר עינוי ממלאכה יע"ש וא"כ זה הוא דקאמר הירושלמי אזהרה למלאכת הלילה לית כאן דהיינו לית מפורש רק באם אין ענין וכן לעונש ג"כ לית כאן רק באם אין ענין אבל לענין אזהרה ועונש לא כתיב כלל רק למידן מג"ש כדאמר חד לאפנויי:

השמר באותו האמירה פי' שהיה יכול לכתוב השמר במצות עינוי ומשום דס"ל לירושלמי דהשמר דעשה נמי לאו וכקושית התוס' בסוגין ועיין בתוס' במסכת שבת דף קל"ב ע"ב ד"ה האי אבל הא לא קשיא לירושלמי דהו"ל לכתוב לא תסור מן העינוי כקושית הבבלי דהרי ע"כ בכניסתו ביהכ"פ הוא מוסר מן העינוי וכמ"ש בספר תוס' יהכ"פ. עיין בש"י דמפלפל באוכל ביהכ"פ שלא כדרך אכילתן דדעת הש"א דחייב כיון דלא כתיב לשון אכילה ופליג עלי' מדלא קאמר הבבלי וירושלמי דאי הוי כתיב לא יאכל ה"א דאינו חייב בשלא כדרך אכילה ולפענ"ד נראה לומר מדלא מתרץ עלי' דמתניתין דקתני אסור באכילה ושתיה דאיירי בשלא כדרך אכילתן דליכא ביה כ"א איסור אלא ודאי דחייב כרת אפילו בשלא כדרך אכילתן ויש לעיין ועוד יש לעיין דמשמע ג"כ מדאמר ר"ל אכל אכילה גסה ביהכ"פ פטור דכתיב כי יאכל פרט למזיק ופירש"י ז"ל שאינו מבטל ממנו שום עינוי כלל רק מזיק האוכלין ועצמו יע"ש דף פ' ע"ב וקשה מדוע נקיט כן דוקא ביהכ"פ הו"ל למינקט כן בכל איסורין דאם אכלן דרך אכילה גסה דפטור ועוד דהו"ל למנקט סתמא באוכל שלא כדרך אכילה פטור ע"כ נראה לפענ"ד דר"ל לא מבעי קאמר לא מבעי בשאר איסורין דוקא פטור כיון דכתיב בהו אכילה אבל ביהכ"פ דלא כתיב ביה אכילה ה"א דחייב אפילו באכילה גסה כיון דעכ"פ מעכב ממנו העינוי קמ"ל דאפ"ה פטור דאכילה גסה אינו מבטל ממנו שום עינוי וכדכתב רש"י ז"ל וא"כ לפ"ז אתי נמי שפיר דלא נקיט באוכל שלא כדרך אכילה ביהכ"פ דבכה"ג בודאי חייב כיון דעכ"פ אינו מעונה ובמעיו נהנה וכתיב לא תעונה משא"כ באוכל אכילה גסה ודוק וא"כ לפ"ז

מוכח בהדיא דבאוכל ביהכ"פ שלא כדרך אכילה דחייב ודוק ושוב עיינתי בש"א וראיתי דהביא זה הראיה גופא שהבאתי וברוך שכוונתי לדעתו הרמה אלא שאיהו הביא ראיה זו בקוצר נמרץ:

הכוסס חוטי תרומה לוקה וכו' עיין בש"ק לעיל במסכת שבת פי' י"ד ה' ד' ותמה על הכ"מ שכתב בדעת הרמב"ם דס"ל כרבי משום דכיון דר' ירמיה משמיה דר"א אמר מודים חכמים במגמא את החומץ דמשלם קרן וחומש א"כ כ"ש כוסס חיטי דמשיב נפש טפי ומש"ה פוסק כר' ירמיה ותמה דא"כ איך שייך לשון מודים כיון דלפי דעתו מכ"ש בכוסס חיטי בודאי ס"ל דמשלם קרן וחומש א"כ במאי פליגי דקאמר מודים ע"כ ולפענ"ד אי משום הא לא ארי' מצינו בסוף פ' אותו ואת בנו דף פ"ג במשנה ומודה ר' יהודא במוכר את האם אע"ג דלא פליג דהרי אמר שם אימתי ואימתי דר"י במשנה רק לפרש יע"ש היטב:

אלא דתמה עוד דהרי ע"כ מבואר בבבלי דפליגי מדקאמר בדף פ"א ע"ב דמתני' דשתה ציר או מורייס דפטור הא חומץ חייב אתיא כר' דאמר חומץ משיב את הנפש ורב גידל אמר לית הלכתא כרבי אם כן משמע דפליגי ע"כ נראה לפענ"ד לישב והוא די"ל דר' ירמיה משמיה דר"א ה"ק דמודים במגמא דהא דפליגי הוא דוקא בשותה מעט חומץ ובכה"ג דוקא ס"ל לרבנן דאינו משלם חומש אבל במגמא דהוא שתי' מרובה בזה מודים רבנן דמשלם קרן וחומש וכ"ש בכוסס חיטי דודאי משיב וא"כ לפ"ז הוים דברי ר' ירמיה כדברי רב גידל דאמר אימר דאמרה אנא מעט אבל הרבה מי אמרה וא"כ לפ"ז מיושבים דברי הרמב"ם דשפיר אמר במגמא דהוא הרבה דמשלם קרן וחומש וה"ה בכוסס חיטין ועיין בלח"מ פ"ב מה' ש"ע ה' ה' אמנם מה דמתרץ הש"ק דסמך אגמרא דבבלי דשבת דאמר דמגמא ובולע מותר בשבת ולא מחזי כרפואה ש"מ דאדם עשוי לשתות חומץ ולפיכך פסק שפיר דמשלם קו"ח ומכ"ש כוסס חיטי צ"ע וקשה הא לדידיה אינו יכול לומר דהוי כ"ש כוסס חיטי דהרי ר' ירמיה אמר ומודים במגמא משמע אבל בכוסס אינו פליג ואם כן אכתי דברי הרמב"ם תמוהים מכוסס אמנם לפמ"ש ניחא דמודים דאמר הוא משום דאיהו ס"ל דפליגי בשותה מעט חומץ וא"כ שפיר יכולי' לומר מכ"ש בכוסס חיטי.

אבל עכ"פ אי קשיא הא קשיא דהרי הרמב"ם בפ"ב מה' שביתות עשור ה' ה' כתב בהדיא דאפילו בשתה הרבה חומץ נמי פטור אמנם נראה דבאמת בלא"ה תמה הב"י שם דהרי ר' גידל גופא אמר אימר דאמרי אנא פורתא טובא מי אמרי ויע"ש מה שדחק ע"כ נראה בשנדקדק בלשון הרמב"ם דכתב וז"ל אכל אוכלין שאינם ראוים למאכל אדם וכו' או ששתה משקין שאינם ראוים כגון ציר או מורייס וחומץ חי אפי' אכל ושתה מהן הרבה

ה"ז פטור מכרת וכו' עכ"ל ויש לדקדק האי אפילו אכל ושתה דכתב עוד הפעם הוא למותר והיה לו לכתוב רק אפי' הרבה מהן וכו' כיון דכבר הזכיר שאכל אוכלין וכו' ע"כ נראה דה"פ אפילו אכל ושתה מהן הרבה ירצה שהרבה אכל ושתה מהן מקודם קודם יהכ"פ וא"כ ה"א דהואיל והורגל בהון א"כ הו"ל לדידיה כאוכלין הראוין קמ"ל דבטלה דעתו וא"כ לפ"ז יש כוונה אחרת בדבריו ולא הזכיר כלל מאכילה ושתיה מרובה ויש לומר דאה"נ באוכל אכילה מרובה דחייב וכמ"ש בה' תרומות פרק יוד בגומע דמשלם קרן וחומש ודוק:

תינוקות אין מענין אותן ביהכ"פ ר"ח פתר מתניתא וכו' לפי המבואר בירושלמי פה ס"ל לר' יוחנן דאיכא השלמה דרבנן והוא היפך הבבלי דאמר ר' יוחנן השלמה דרבנן ליכא ומחמת חומר הדבר אפשר לדחוק דס"ל לר' יוחנן דהואיל ובבתו ליכא חיוב לחנכה כדאמרינן בבבלי נזיר דף כ"ט ע"א בנו חייב לחנכו בתו אינה חייב לחנכה משו"ה דוקא בבן חייב לחנכו להשלימו מדרבנן משא"כ בת וא"כ הא דאמר ר"י בבבלי השלמה דרבנן ליכא אייריבבת דגבה ס ל דליכא השלמה דרבנן רק חינוך שעות אבל הא דאמר פה בירושלמי דאיכא חינוך השלמה אייריבתינוק זכר דבי' איכא השלמה דרבנן והשתא לפ"ז באמת היה יכול לתרץ בבבלי כדמקשה אר' יוחנן ממתניתין מדקתני אבל מחנכין אותו לפני שנה דאיירי בתינוק דבתינוק זכר מודה אלא דבבבלי קאמר דאיהו מוקי למתניתין בתינוקת:

ויש לכוין לפ"ז היטב לשון הבבלי דקאמר בשלמא לר"ה ור"נ לפני שנה לדבריהן לפני שנים לדבריהן ועיין במהרש"א דמדקדק איך שייך לפני שנים לדבריהן לד"ת הו"ל לכתוב וע"ש דמחק הגרסא הלז יע"ש אמנם ע"פ דברי הירושלמי דפה דקאמר אליבא דר"י דכך פתר המתניתין תינוקת אין מענין אותן אבל מחנכין לפני שנה ולפני שנים משלימין א"כ לפ"ז י"ל דה"ק הבבלי בשלמא לר"ה ור"נ שפיר י"ל לפני שנה לדבריהן ירצה לפני השנה שמדבריהן משלימין דהוא השנת י"ב לתינוקת החולה ולפני שנים לדבריהן דהוא שנת י"א וי"ב דמשלימין לתינוקת הבריאה אזי מחנכין לשעות ירצה לפני אותה שנה ושנתים שמשלימין מדרבנן אזי מחנכין אלא לר' יוחנן קשיא מאי לפני ודוק ועיין בתוס' ישינים ובסוגיא דקטן אוכל נבילות הארכתי ואין כאן מקומו:

ע"ב **כבן** תשע כבן עשר זה מורה על מה שכתבתי דר' יוחנן דוקא בתינוק ס"ל השלמה דרבנן ולפיכך קאמר תשע ועשר ודוק:

ודע דמהרש"א בבבלי תמה אתוס' ד"ה אלא לר"ה ור"נ קשיא דהקשו דלוקמי סמוך לפרקן ולהשלמת דבריהם ותמה איך שייך לפני שנה הלא לכ"ע הוי חינוך שעות לחולה

ב' שנים ולפענ"ד לק"מ דכמו דמקשה הגמרא מתחילה בקושי' בשלמא לפני שנה ולפני שנתיים לדבריהן ופירש רש"י דמוקי למתני' בחולה וא"כ לפ"ז שפיר תמו דלוקי הברייתא דתניא רבה בר שמואל ג"כ בחולה וא"כ אין מעינן אותה לשעות אלא בשנת יוד ואי הדרה בריאה שוב בי"א ע"כ משלמת וא"כ אין לה חנוך שעה כ"א שנה א' וא"כ שפיר אמרה הברייתא אבל מחנכין אותה שנה או ב' סמוך לפרקה ודוק:

הלכה ג

שתי עוברות באו לפני ר"ט וכו' אמרינן לקדמייתא ושדך וקרוי עלון מבטן אמי אלי אתה עיין בבלי דעוברה דאתא לקמיה דרבי ואילחשה וקרא רבי עלי' בטרם אצרך בבטן ידעתיך נפיק מינה ר' יוחנן ואמרתי משום דבאמת הא דנייח העובר הוא משום דכתבו התוס' דגנאי הוא לצדיק שיאכל דבר איסור אלא דמה בכך עכ"פ הו"ל רק חצי שיעור ודי בטעימה אמנם זה העובר הי' ר' יוחנן דס"ל חצי שיעור אסור מן התורה ולפיכך תיכף נח ורבינו קדוש קרא עליו תיכף בטרם אצרך מבטן ידעתיך ודע דרש"י פי' גבי האי עוברה דאורחה שיהכ"פ היה ותמה התוס' יהכ"פ מאי בעי רש"י בהא הלא מפורש דא"ל דילחשו לה דיהכ"פ הוא ותירץ דה"א דהי' בשאר ימות השנה והא דקאמר דילחשו לה דייק דיה"כ הוא משום דהלחש כך לזה מפרש רש"י דבאמת היה יהכ"פ אלא דלפ"ז קשה אי יש סברא לומר דהלחש כן היה א"כ אכתי קשה מנ"ל לרש"י לפרש דהוי באמת יהכ"פ ונראה משום דבירושלמי קאמר פה דאמר דילחשו צומא רבה הוא ואי דלחש הוא כך הו"ל לומר דילחשו יהכ"פ הוא אלא וודאי דבאמת הוי יהכ"פ ופשוט:

הלכה ה

מתני' מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפילו דברים טמאים וכו':

הנה בענין הלז הארכתי הרבה ואמרתי לציין פה את אשר העליתי בעזה"י וזה התלי בעזר צורי וגואלי:

הנה מקדם צריכין אנו לחקור הא דאמרינן בבבלי דף פ"ג ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל תחילה טבל ונבלה מאכילין אותו נבילה מאי קמ"ל פשיטא דמדוע נאכיל אותו החמור במקום שאפשר בקל שנית מדוע נקטה הברייתא בענין ב' סוגין טבל ונבלה הלא משכחת ג"כ בסוג א' כגון שיש כאן טבל שלא נטלה ממנו תרומה גדולה דהוי במיתה ויש כאן ג"כ טבל דהכל נטל ממנו זולת מעשר עני דלא הוי כ"א באזהרה כמ"ש הרמב"ם בפרק יוד מה' מא"א הלכה י"ט וכ' ויהיה דומה לסיפא ג"כ דקתני טבל ושביעית דהוי ג"כ במין א':

אמנם הנראה לפענ"ד הוא ע"פ מה שצריכין מקדם לחקור בדברי הרמב"ם בפ' י"ד מה' מ"א הנ"ל ה' א' וז"ל מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דברים אסורים מיד עד שיאורו

עיניו ואין מחזירין על דבר המותר אלא ממהרין בנמצא ומאכילין אותו הקל הקל תחילה אם האירו עיניו די ואם לאו מאכילין אותו החמור ע"כ והנה דבריו צ"ע היכי דמי אי איירי דהחמור הוא רפואה יותר בדוקה א"כ תקשה מדוע לא נאכילהו תיכף החמור כיון דהיא רפואה יותר בדוקה ואי החמור הוא בשוה בענין רפואתו עם הקל א"כ הכל קשה אמאי נאכילהו אח"כ החמור נאכילהו שנית הקל ודוחק לומר דכונת הרמב"ם הוא בלא נשאר לו מן הקל ע"כ נראה דהרמב"ם היה מדייק מכח קושיא הנ"ל שדקדקתי בברייתא דברייתא קמ"ל חדוש דין דאיירי כגון דרפואה של החמור הוא יותר בדוקה ואם כן היה הה"א דיש לחוש דלמא הרפואה של הקל לא יהני וע"כ יצטרך אחר כך ליתן לו ג"כ החמור וא"כ יצטרך החולה לעבור ב' איסורים הקל והחמור וא"כ ה"א יתנו לו תיכף החמור קמ"ל הברייתא דאפ"ה נותנים לו הקל תחילה משום דדלמא יהני לו הקל לבד ודוק ולפיכך נקיט הברייתא דוקא טבל ונבילה דהוא ב' מינין ומשכחת דא' יהני טפי משא"כ במין א' ופשוט:

ויש לישב בזה ג"כ קצת לשון הברייתא דנקט הקל הקל דכוונתה הקל באיסור אע"ג שהוא קל ג"כ ברפואה והחמור הוא יותר מובחר ברפואה אפ"ה נותנים לו הקל:

וא"כ נכונים דברי הרמב"ם דשפיר כתב מאכילין אותו הקל הקל תחילה אם האירו עיניו די ואם לא מאכילין אותו החמור דבאמת איירי דהחמור הוא רפואה יותר בדוקה.

אמנם שוב עיינתי בספרים וראיתי דהתוס' יהכ"פ עמד על קושיא הנ"ל מאי קמ"ל הברייתא ותירץ דקמ"ל דאע"ג דאם נאכילהו נבלות יצטרך לאכול בכמות טפי משא"כ אם יאכל טבל וא"כ ה"א דנאכילהו טבל כדי למעט בכמות קמ"ל והנה דבריו נהירין לפענ"ד ומצאתי און להם מירושלמי פה דתני מאכילין אותו הכל בקל ולכאורה מאי לשון הוא זה אמנם לפי הנ"ל יובן דקמ"ל אע"ג דאם נאכילהו הקל יצטרך לאכול אח הכל אכילה מרובה מה שאין כן אם נאכיהו החמור יהיה די לו בכזית קמ"ל אפ"ה נותנים לו את הכל בקל:

אבל ראה דברים אלו נסתרים ונדחים מדברי הר"ן בסוגיא שכתב וז"ל נשאל הראב"ד ז"ל אם היה חולה שיש בו סכנה וצריך לשחוט לו תרנגולת למה לא נאמר לגוי שינחור לו תרנגולת ויאכילהו נבילה שאין בה כ"א איסור לאו ולא נאמר שישחוט וידחה שבת שיש בו איסור סקילה וכו' וסיים הר"נ שם וז"ל אבל נראה לי דלגבי חולה אין איסור נבלה קל מאיסור שבת דנהי דנבילה איסור לאו ושבת איסור סקילה איכא חומרא אחרינא בנבלה שהאוכלה עובר בלאו על כל זית וזית שבה משא"כ לענין שבת לא עבר כ"א

בשעת שחיטה וחד לאו איכא יע"ש היטב וא"כ הרי מבואר דכמות האיסור דנבילה גרע מחומר האיסור שיש בטבל וא"כ נפל זה התירץ:

אמנם ראיתי דבספר פרשת דרכים דרוש י"ט והתוס' יהכ"פ תמו אדברי הר"נ מסוגיא דפה דא"כ איך נחלקו ת"ק ובן תימא בטבל ותרומה פשיטא דנאכילהו תרומה דבטבל עובר על כל זית וזית משא"כ כשיפר"ש אוכל צ"ט זתים היתר וא' זית איסור והדברים ק"ו השתא שבת דחמור טפי דעובר איסור סקילה אמרינן מוטב שיעבור איסור סקילה ממה שיעבור איסורים הרבה בלאו דנבילה כאן דתרווייהו במיתה לכ"ש שיעבור האיסור החמור ממה שיעבור איסורים הרבה בקל ממנו ע"ש שהאריך:

אמנם לפע"ד נראה דלק"מ משום דבמסקנא דגמרא מוקי הא דר' יוחנן דאמר באפשר בחולין כ"ע לא פליגי דאיירי בעציץ שאינו נקוב דרבנן ואיירי בשבת יע"ש והשתא לפ"ז באוכל טבל אינו עובר כ"א חד איסור דאוכל טבל דרבנן לבד אלא דזה האיסור עובר על כל זית משא"כ כשמפריש עובר ב' איסורי דרבנן נפרדים א' דמתקן וגם מטלטל כדאיתא בסוגי' והיינו ב' איסורים נפרדים והאיסור ג' הוא דצריך לאכול זית תרומה דאיסורו יותר חמור מטבל ואמרינן במנחות ר"פ ר' ישמעאל דר"י ס"ל דעומר בא בשבת מג' סאין ובחול בהי דמוטב שירבה במלאכה א' ממה שירבה באיסורין הרבה וא"כ שפיר אמרו רבנן דמאכילין אותו טבל משום דאיירי בשבת ובעציץ שאינו נקוב וא"כ מוטב שיעבור איסור א' כמה פעמים ממה שיעבור איסורים נפרדים:

אלא דכל זה בשבת משא"כ בחול אפילו בטבל דאורייתא ודאי דמוטב שיפריש הזית תרומה ממנו ואז לא יעבור כ"א איסור על אכילת זית תרומה משא"כ כשיאכל טבל יאכל זיתי איסור הרבה דבחול נפל זה הסברה:

והשתא לפ"ז יש לישב הא דאמר רבה היכא דאפשר בחולין כ"ע לא פליגי ומנ"ל דאיירי הברייתא בשבת אמנם לפי הנ"ל י"ל דלרבה גופא היה קשה קושי' הנ"ל איך קאמר ת"ק דמאכילין אותו טבל הא בטבל עובר על כל זית וזית משא"כ בתרומה לפיכך מוקי לה בשבת בעציץ שאינו נקוב:

והשתא לפ"ז לא די שאין קושי' מסוגיא הלז אדברי הר"נ כ"א ראי' מדמוקי לה רבה בשבת ע"כ משום קושי' הנ"ל דאיך קאמר הת"ק דיאכילנו טבל הלא בטבל עובר על כל זית וזית ואע"ג דתרומה חמורה ע"כ דס"ל דיותר גרע כשמרבה איסור קל ב' וג' פעמים ממה שעושה איסור חמור רק פעם אחת:

ומכוונים בזה דברי הרמב"ם בפ' י"ד מה' מ"א הנ"ל דכתב טבל ותרומה אם א"א לתקן הטבל וכו' משמע דבאפשר לתקן בודאי יתקן כדי שלא יעבור כמה פעמים האיסור דטבל:

ומיושב עפ"ז דקדוק א' בסוגיא דקאמר מר סבר טבל חמור והנה לכאורה המ"ד דטבל חמור הוא בן תימא דאמר מאכילין אותו תרומה ומדוע מקדים הגמרא לבאר טעמא דב"ת קודם הת"ק והו"ל לגמרא לומר איפכא מר סבר תרומה חמורה דהוא ביאור לת"ק ומר סבר טבל (באמת י"ל הואיל ובריית נקיט מתחילה טבל ותרומה) אמנם לפי הנ"ל יובן דבאמת לת"ק דאמר מאכילין אותו טבל יש סברה פשוטה דמוטב שיעבור איסור א' הרבה פעמים ממה שירבה באיסורין כיון דאיהו מוקי לה בשבת ולא קשה כ"א לב"ת לפיכך אמר מתחלה דאיהו סבר טבל חמור וכיון דנתן טעם לדברי ב"ת קאמר הגמרא עוד סברא לת"ק להסיר גם זה הפקפוק מדבריו:

אמנם ראותי דהפרשת דרכים והתוס' יהכ"פ כתבו בשיטת הר"ן פי' אחר בסוגיא דהא דאמר רבה בדאפשר בחולין כ"ע לא פליגי היינו באפשר לתקן דאע"ג דעכ"פ יצטרך לאכול איסור חמור כי פליגי בלא אפשר לתקן וכגון שאין הבעלים כאן יע"ש. והנה דבריהם תמוהים מב' קושית א' דלשון היכא דאפשר בחולין משמע בחולין ממש אלא דלזה אפשר לומר אדרבה מלשון דאמר מתקינן לי' ומספינן ליה משמע מלשון מספינן ליה דאמר אע"ג דאיכא אכתי איסורא וחמור איסור דתרומה אבל הא קשי' דמאי פריך אח"כ אפשר בחולין פשיטא הא טובא קמ"ל דאע"ג דע"י שיפריש יאכל איסור חמור אפ"ה יותר טוב שיאכל רק זית א' איסור חמור ממה שיאכל זיתי איסור הרבה אפילו קל ממנו וצ"ע:

ותמהני ג"כ על התוס' יה"כ בזה מ"ש דאיירי באינו בקי וצ"ע דאי איירי באינו בקי אטו יודע להקדים הטבל או התרומה ומש"ה באמת לא רצה לומר כן הפרשת דרכים רק כתב דאיירי שאין הבעלים כאן ועכ"פ קשה קושיא הנ"ל:

והיה נראה לפענ"ד לבאר ע"ד חידוד והוא דבאמת יש לדקדק בהא דקאמר בשבת טלטול דרבנן בעלמא הוא ותמה התוס' יה"כ מדוע לא קאמר מתקן דרבנן בעלמא הוא ותירץ בדוחק דכונת הגמרא דלבד מתקן יש ג"כ משום טלטול דרבנן אמנם אנכי מוסיף להקשות דאפילו טלטול אינו צריך להיות דהרי קי"ל ביו"ד סימן של"א סעיף כ"ב דאומר תרומת כרי זה בצפונו או בדרומו קרא שם וא"כ לא יצטרך לטלטל כלל רק יאמר תרומתי בצפונו או בדרומו וא"כ הו"ל בשבת נמי פשיטא דאפילו טלטול אינו צריך ע"כ נראה לפענ"ד משום דבפרשת דרכים מקשה עוד לפי מאי דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה

הוא רק דרבנן ואפילו אם נימא דהוא דאורייתא ויליף מזרוע בשלה מ"מ פשיטא דאינו אלא איסורא בעלמא ואפילו לאו ליכא וא"כ מאי פלפול בסוגיא בטבל ותרומה יפריש התרומה ואח"כ יבטלה בחולין. ע"כ כתב דלפי פירושו כיון דאיירי שאין הבעלים כאן ניחא ודוק והשתא לפ"ז י"ל דהיינו דפריך הגמרא בדאפשר בחולין פשיטא וליכא לתרץ דקמ"ל דאפילו שיצטרך לאוכל אח"כ איסור חמור אפ"ה כדי למעט באכילת הרבה איסור מותר זה אינו כיון דאפשר להפריש א"כ הרי יכול לבטל האיסור של תרומה אחר כך בהיתר ומוקי לה בשבת והשתא לפ"ז שפיר פריך שבת נמי טלטול דרבנן בעלמא הוא והכונה כמ"ש התוס' יה"כ דמלבד איסור תיקון איכא גם כן איסור טלטול וליכא להקשות דגם טלטול א"צ זה אינו דלפמ"ש ע"כ הקושי' במה דמבטל אח"כ התרומה וא"כ צריך טלטול ודוק:

ועכ"פ יהיה איך שיהיה חזקים סברת הר"נ דיותר טוב שיאכל מעט איסור חמור ממה שיאכל איסור הרבה מהקל ממנו וא"כ עכ"פ נפל תי' התוס' יה"כ הנ"ל דקמ"ל דאפילו באוכל נבילה טפי מכמות אפילו הכי מקדימין הנבילה דזה אינו וע"כ צריכין לומר כתרוצינו דקמ"ל דאף על גב דהחמור רפואתו יותר בדוקה אפילו הכי מאכילין אותו הקל תחילה ודוק:

אמנם ראיתי דהתוס' יה"כ תירץ עוד תירץ אחר על קושי' הנ"ל דה"א דטבל מקרא קיל מנבלה משום דטבל אפשר לתקנו וצ"ע גדול דאיך ס"ד שיהיה טבל קיל מנבילה דטבל במיתה ונבילה בלאו ועד כאן לא קאמר הגמרא למ"ד טבל קיל היינו נגד תרומה משום דתרומה גם כן במיתה משא"כ נגד נבילה דהוא רק לאו בודאי טבל חמור ופשוט:

והיה נלפענ"ד לישב ולומר דטבל איירי בטבל הטבול רק למעשר עני דליכא ביה כ"א לאו וא"כ ה"א הואיל ובתרווייהו הוי רק לאו א"כ נאכילהו טפי טבל משום דטבל קיל דאפשר לתקוני קמ"ל דאפ"ה מאכילין אותו משום דעכ"פ שם טבל חמור אע"ג דהאי בלאו טבל גמור הוי במיתה ודוק א"נ דה"א הואיל ותרווייהו הוין רק בלאוין אם כן איזה שירצה יקדים קמ"ל דמקדימין נבילה מטעם דשם טבל חמור ודוק:

ועפ"ז נלפענ"ד לישב מה דקשה לכאורה אמאי צריך למתני עוד טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית השתא נבלה דאיסור לאו מאכילין אותו נגד טבל מכ"ש שביעית דהוא רק עשה וכתב התוס' יה"כ דליכא למימר דאתי' לאשמעינן החילוק שבין טבל ושביעית א"כ הו"ל למתני נבילה ושביעית מאכילין אותו שביעית ודייק מזה דעשה חמורה ובנבילה ושביעית מאכילין אותו נבילה והנה נראה מבואר כן בהדיא דעת רש"י ז"ל דכתב וז"ל טבל ושביעית דטבל במיתה ושביעית בעשה וקשה לי טובא אמאי נקיט רש"י דטבל

במיתה הלא משכחת ליה ג"כ בטבל הטבול רק למעשר עני דג"כ מאכילין אותו שביעית דטבל הלז הוא בלאו ושביעית בעשה אע"כ דרש"י ז"ל ס"ל דעשה חמורה וא"כ אי איירי בכה"ג בטבל הטבול רק למעשר עני בכה"ג מאכילין אותו טבל לפיכך פי' רש"י דאיירי בטבל גמור דהוא במיתה ודוק:

אמנם ראיתי בספר שיבת ציון דדחה דברי התוס' יה"כ דא"ל דנבילה ושביעית שוין וא"כ משו"ה לא נקיט נבילה ושביעית דבכה"ג מאכילין אותו איזה שנרצה ודוק ונראה לתרץ משום דהתוס' יה"כ תמה לשיטת הסמ"ע הלא יש תקנה להפקיר השביעית ולחזור ולזכות בו וא"כ מאי פלפול יש בטבל ושביעית נפקירנו ונזכה שוב שנית בו ונאכילנו אמנם לפענ"ד לק"מ דא"ל דאה"נ אלא דאיירי דאין הבעלים כאן ואין יכולין להפקיר כמ"ש הפרשת דרכים בטבל ותרומה ודוק:

והשתא לפ"ז י"ל דליכא למימר דנבילה ושביעית כי הדדי נינהו דא"כ אף דכי הדדי נינהו עכ"פ לפ"ז הוי שביעית קיל דעכ"פ בשביעית מקרי אפשר לתקוני אי איכא הבעלים בכאן ומאכילין אותו שביעית ודוק וא"כ אכתי הו ל למתני נבילה ושביעית מאכילין אותו שביעית אלא ודאי דעשה חמורה וא"כ מאכילין אותו נבילה ודוק:

אמנם לפי הנ"ל א"צ לזה דלפמ"ש דאיירי הרישא דטבל ונבילה בטבל הטבול רק למעשר עני וא"כ י"ל דבכה"ג איירי ג"כ הסיפא דטבל ושביעית וקמ"ל חלוקא דשביעית וכמ"ש התוס' יה"כ וליכא להקשות דהו"ל למתני נבילה ושביעית זה אינו דמאי נפקא מניה דבטבל ושביעית איירי ג"כ רק בטבל דהוא רק בלאו בטבול רק למעשר עני ודוק:

אמנם כל עיקר דיחוי דהגאון מוה' שמואל לאנדא ז"ל בספרו שיבת ציון הנ"ל אינו דאיהו סבר דקושית התוס' יה"כ היא רק אחת ובאמת כוונתו הוא דקשה ב' קושיות א למה ליה למתני כלל הא דטבל ושביעית הא נלמד מק"ו דרישא השתא טבל ונבילה מאכילין נבילה קל טבל ושביעית דשביעית קיל מנבלה ועוד דהו"ל למתני חדוש טפי בנבילה ושביעית וא"כ אף אם נדחה זה הקושיא ולומר דנבילה ושביעית כי הדדי נינהו עכ"פ קשה קושי' ראשונה אמאי תני כלל הסיפא הא נלמד מק"ו דרישא אלא ודאי דעשה חמורה ועיין מ"ש בחדושי ר"פ קמא דמס' ר"ה לעיל:

ויצא לנו לבאר היטב כוונת הרמב"ם משום דהתוס' יה"כ תמה ארמב"ם דפוסק דוקא בנבלה וספיחי שביעית מאכילין אותו ספיחי שביעית ואח"כ כתב טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית מבואר הא נבילה ושביעית מאכילין אותו נבלה ותמה אמאי הא נבלה בלאו ושביעית בעשה ונראה דדעת הרמב"ם דע"כ לפי מה שהוכחנו הוי כונת הברייתא לאשמעינן דאע"ג דע"י הטבל הוי הרפואה בודאי וע"י הנבלה הוי רק ספק

אפ"ה מאכילין אותו נבילה וא"כ י"ל דזה דוקא בגודל חומר האיסור כמו טבל דהוי במיתה בכה"ג אמרינן בהיות דנבלה לא הוי כ"א בלאו משו"ה מקדימין אותה אע"ג דאינה רפואה בדוקה כמו הטבל משא"כ אם הרפואה הבדוקה נמי אינו חמור כ"כ ולא הוי כ"א בלאו אע"ג דאינה בדוקה אפ"ה קיל ממנה מ"מ כיון דאין כ"כ איסור חמור בבדוקה מאכילין אותו הבדוקה ודוק. ול"ת נגד עשה אין נקרא חמורה כ"כ עד שנקדים לפניה האינה בדוקה:

וזה אמרה הברייתא דוקא טבל ושביעית ונבילה וטבל משא"כ נבילה ושביעית דהמה רק בלאו ועשה היכא דנבלה בדוקה טפי מאכילין אותו נבילה:

והשתא לפ"ז יש לומר הא דקאמר טבל ותרומה אע"ג דתרוייהו במיתה מ"מ הואיל ובטבל עובר על כל זית וזית משא"כ בתרומה דאירי בטבל הוא יותר מתרומה וכגון דא"א לתקוני הטבל ועכ"פ צריך לאכול כל הטבל כי הוא הצורך לרפואה מחשב הטבל חמור ואפ"ה ס"ל דמאכילין אותו הטבל משום דאיהו סובר דתרומה דהוי ג"כ במיתה ועוד דנקרא ג"כ חמור במה דא"א לתקנה מש"ה יש להקדים הטבל משום דעכ"פ הרפואה בדוקה והוי כדמיון נבלה ושביעית דאע"ג דנבילה חמורה דהוי בלאו מ"מ הואיל והוי רפואתה בדוקה לא נקרא חמורה כ"כ עד שנקדים לפני' האינה הבדוקה וכן כאן כיון דהוי תרוייהו במיתה לא נחשוב טבל חמור כ"כ עד שנקדים לפניה התרומ' כיון דהטבל הוי בדוקה טפי

אמנם בו תימא ס"ל הואיל ויש בטבל עוד במה דאסור לכל מש"ה מחשב חמור גמור ומאכילין אותו התרומה אע"פ דאינה בדוקה כ"כ ודוק:

אבל בודאי היכא דיש כאן טבל ותרומה מועטת ותרוייהו רפואתן שוה בודאי מאכילין אותו תרומה משום דבטבל עובר על כל זית וא"כ לק"מ מסוגיא וכל דברי מבוארים דשפיר כתב מי שאחזו בולמוס מאכיליז אותו הקל הקל תחלה אם האירו עיניו דיו ואם לא מאכילין אותו החמור משום דאירי דהחמור הוא רפואה יותר בדוקה ומפרש הא דאמרינן דמאכילין אותו הקל תחילה אע"ג דרפואת החמור הוא בדוקה יותר זה בהיה לפנינו טבל ונבילה אזי מאכילין אותו הנבילה תחילה משום שהטבל במיתה וא"כ נחשב הטבל להחמור ומאכילין אותו תחילה הנבילה אע"ג דטבל בדוק טפי וכן נבילה וספיחי שביעית דנבלה בלאו וספיחים דרבנן מקדימין הספיחים אע"ג דנבלה בדוקה טפי וכן ג"כ טבל ושביעית דטבל חמור אמנם רבה מוקי לה בעציץ שאינו נקוב ובשבת:

והשתא לפי זה יצא מדברי הרמב"ם אלו הדינים מסודרים

א ב' איסורים שוים וא' רפואתה בדוקה טפי בודאי מאכילין אותו הבדוקה.

ב אפילו אם איסור א' חמור טפי רק שהוא בלאו ואידך הוא רק בעשה מ"מ כיון דרפואתו יותר בדוקה:
ג אבל אם החמור הוא במיתה אע"פ שרפואתו בדוקה טפי מ"מ כיון שהאינך הוא קל ממנו והוא רק בלאו מאכילין אותו תחלה הקל
ד וכן אם החמור הוא בלאו אם הקל ממנו הוא מד"ס לבד מקדימין ג"כ הקל מד"ס תחילה אע"פ שרפואתו אינו בדוקה כחמור:
ה אמנם כל הנ"ל דוקא היכא דאם מאכילין אותו הקל תחילה שאינו בדוק כ"כ אינו יכול לבוא ע"י שהיה זו לסכנה אבל בלא"ה בודאי מאכילין אותו תיכף החמור אע"ג דהוא במיתה דבכה"ג אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש.
ועתה נבוא אל ביאור הירושלמי
מנין שמאכילין אותו דבלה וצמוקין של תרומה עיין בק"ע ובש"ק ולפענ"ד הכונה כפשוטו דכתיב בקרא ויתנו לו לחם לאכול וישקוהו מים ואח"כ כתיב שנית ויתנו לו פלח דבילה וב' צמוקים ומדוע לא נתנו לו מתחלה הדבלה והצמוקים דהמה רפואה לבולמוס אלא ודאי דהפלח והצמוקים היו של תרומה ובהיות דמאכילין אותו הקל הקל תחילה לפיכך לא רצו ליתנו לו תיכף תרומה וכשראוהו שעדיין לא שב למראיהו האכילהו אח"כ הדבילה והצמוקים של תרומה ופשוט:
ויש טעות מפורסם בתוספתא דמסכת שבת פ"ט דקתני מנין מי שאחזו בולמוס שמאכילין אותו דבילה קעילית דכתיב ויתנו לו פלח דבילה וצ"ל דבילה של תרומה ולשון הירושלמי כאן הוא התוספתא הלז:
תני מאכילין אותו הכל בקל נבילה ותרומה מאכילין אותו תרומה. תרומה במיתה ונבילה בל"ת ואת אמרת הכן וקשה לי לפי שיטת הר"נ דהעלה דמש"ה לא מתירין לחולה שצריך לאכול בשבת להאכילו נבילות משום דבנבילה עובר על כל זית וזית א"כ מאי פריך הירושלמי לתרץ דאיירי כגון אם יאכל נבלה יצטרך לאכול כמה זיתים משא"כ אם יאכל תרומה יהי' די לו בזית א' לפיכך מאכילין תרומה כדי למעט באכילת כמות האיסור אמנם נראה ע"פ מה שבארתי לעיל הא דאמר מאכילין אותו הכל בקל הכונה אפילו אם יאכל הקל יצטרך לאכול הכל דהיינו אכילה מרובה משא"כ אם יאכל החמור יהי' די לו במועט אפ"ה מאכילין אותו הכל בקל א"כ לפ"ז שפיר מקשה דליכא למימר דמאכילין אותו תרומה כדי למעט באכילת כמות האיסור אע"פ דתרומה חמורה זה אינו דהרי אמר הכל בקל ודוק ועכ"פ יהיה מבואר מירושלמי כאן דלא כר"נ:

אמנם נראה לפענ"ד דירושלמי מקשה מדקתני אח"כ טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית והוא כפשוטו דמאכילין אותו הקל ואם כן אי הפירוש דנבלה ותרומה מאכילין אותו תרומה הוא משום דבנבילה יצטרך לאכול טפי א"כ הו"ל להקדים דין הפשוט תחילה טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית דהוא פשוט ואח"כ הו"ל למתני האי דין נבלה ותרומה מאכילין אותו תרומה. אלא ודאי דהפירוש הוא דאירי בתרומה דרבנן וא"כ הו"ל האי דין פשוט טפי ודוק.

והשתא לפ"ז יש להוכיח היטב דס"ל לירושלמי דעשה חמורה דאל"כ הדרא הקושיא לדוכתה וכ"ת א"כ איפכא הו"ל למתני דילמא הסיפא ג"כ אירי בכה"ג דאם יאכילנו משביעית יצטרך לאכול יותר ואפ"ה מאכילין אותו שביעית משום דבשביעית הוי רק עשה וא"כ אע"פ שיצטרך לאכול הרבה אפ"ה מאכילין אותו שביעית הקל תחלה אלא ודאי דעשה חמורה ודוק:

אמנם אי קשיא הא קשיא לפי מה דאיתא במסכת סנהדרין דף פ"ג ע"ב דאמר רב זר שאכל תרומה לוקה ופריך שם לימא במיתה ומתרץ כי אני ה' מקדשם הפסיק הענין א"כ מאי פריך הירושלמי אהא דנבילה ותרומה הא תרומה במיתה דילמא הברייתא הלז ס"ל דאני ה' מקדשם הפסיק הענין וא"כ שפיר הוי תרומה רק בלאו וא"כ כיון דתרווייהו רק בלאוין שפיר מאכילין אותו תרומה משום דתרומה קילא דמותרת לכהנים וכדאמר בבלי נגד טבל:

אמנם נראה דדייק מדקתני בירושלמי אח"כ טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית ואי דס"ל לברייתא דתרומה רק בלאו אם כן תקשה אמאי אמרינן טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית נימא דיפריש הטבל ויאכל אח"כ התרומה דתרומה הוי לאו ושביעית הוי עשה והרי עשה חמירא ושפיר פריך הירושלמי ודוק:

אמנם ע"פ מה שהוכחנו לעיל דע"כ הא דשביעית אירי שאין הבעלים כאן דאל"כ תקשה הרי יכולין להפקיר ולזכות בו אח"כ א"כ שפיר הדדה הקושיא לדוכתה דאיכא למימר דטבל אירי שאין הבעלים כאן וי"ל:

כמ"ד מאליהן קבלו עליהם המעשרות מבואר מזה דמעשר בזמן הזה הוא דרבנן וכדעת הרמב"ם ודוק:

הנה המ"א בסימן תרי"ח תמה אהא דהשמיט הרמב"ם הדין דבמעשר ירק הדין דמאכילין החולה וא"צ לו לעשר דהרי קי"ל הלכה כרבי מחבירו וראיתי בנודע ביהודא מה"ק חלק או"ח סימן ל"ו דדעת הרמב"ם הוא הא דאמר רבי א"צ לעשר אינו רשאי לעשר דאין רשאי לאחרינא לעבור על שבות עבור החולה במקום שהחולה פטור וא"כ לפ"ז ה"ה בזמן הזה

שכל התרומו' והמעשרו' המה דרבנן כמבואר ברמב"ם ס"פ א' מתרומות בודאי ג"כ אסור לעשר בשבת עבור החולה וא"כ רצה הרמב"ם בזה דאמר ואם א"א לתקן הטבל היינו דהוא שבת ואסור להפרישו משום דקיי"ל כרבי אזי מאכילין אותו תרומה והנה מלבד דאיהו גופא מדחה עצמו שם בהדי' דהרי אמר מתחילה שהטבל במיתה וע"כ דקאי אדינא זמן הבית ואז בודאי אפילו בשבת חייבים לעשר כי היכא דלא נאכילהו הקל באיסור אע"ג שהוא קל ג"כ ברפואה והחמור הוא יותר מובחר ברפואה אפ"ה נותנים לו הקל:

וא"כ נכונים דברי הרמב"ם דשפיר כתב מאכילין אותו הקל הקל תחילה אם האירו עיניו די ואם לא מאכילין אותו החמור דבאמת איירי דהחמור הוא רפואה יותר בדוקה.

אמנם שוב עיינתי בספרים וראיתי דהתוס' יהכ"פ עמד על קושיא הנ"ל מאי קמ"ל הברייתא ותירץ דקמ"ל דאע"ג דאם נאכילהו נבלות יצטרך לאכול בכמות טפי משא"כ אם יאכל טבל וא"כ ה"א דנאכילהו טבל כדי למעט בכמות קמ"ל והנה דבריו נהירין לפענ"ד ומצאתי און להם מירושלמי פה דתני מאכילין אותו הכל בקל ולכאורה מאי לשון הוא זה אמנם לפי הנ"ל יובן דקמ"ל אע"ג דאם נאכילהו הקל יצטרך לאכול אח הכל אכילה מרובה מה שאין כן אם נאכיהו החמור יהיה די לו בכזית קמ"ל אפ"ה נותנים לו את הכל בקל:

אבל ראה דברים אלו נסתרים ונדחים מדברי הר"ן בסוגיא שכתב וז"ל נשאל הראב"ד ז"ל אם היה חולה שיש בו סכנה וצריך לשחוט לו תרנגולת למה לא נאמר לגוי שינחור לו תרנגולת ויאכילהו נבילה שאין בה כ"א איסור לאו ולא נאמר שישחוט וידחה שבת שיש בו איסור סקילה וכו' וסיים הר"נ שם וז"ל אבל נראה לי דלגבי חולה אין איסור נבלה קל מאיסור שבת דנהי דנבילה איסור לאו ושבת איסור סקילה איכא חומרא אחרינא בנבלה שהאוכלה עובר בלאו על כל זית וזית שגה משא"כ לענין שבת לא עבר כ"א בשעת שחיטה וחד לאו איכא יע"ש היטב וא"כ הרי מבואר דכמות האיסור דנבילה גרע מחומר האיסור שיש בטבל וא"כ נפל זה התירץ:

אמנם ראיתי דבספר פרשת דרכים דרוש י"ט והתוס' יהכ"פ תמו אדברי הר"נ מסוגיא דפה דא"כ איך נחלקו ת"ק ובן תימא בטבל ותרומה פשיטא דנאכילהו תרומה דבטבל עובר על כל זית וזית משא"כ כשיפריש אוכל צ"ט זתים היתר וא' זית איסור והדברים ק"ו השתא שבת דחמור טפי דעובר איסור סקילה אמרינן מוטב שיעבור איסור סקילה ממה שיעבור איסורים הרבה בלאו דנבילה כאן דתרווייהו במיתה לכ"ש שיעבור האיסור החמור ממה שיעבור איסורים הרבה בקל ממנו ע"ש שהאריך:

אמנם לפע"ד נראה דלק"מ משום דבמסקנא דגמרא מוקי הא דר' יוחנן דאמר באפשר בחולין כ"ע לא פליגי דאיירי בעציץ שאינו נקוב דרבנן ואיירי בשבת יע"ש והשתא לפ"ז באוכל טבל אינו עובר כ"א חד איסור דאוכל טבל דרבנן לבד אלא דזה האיסור עובר על כל זית משא"כ כשמפריש עובר ב' איסורי דרבנן נפרדים א' דמתקן וגם מטלטל כדאיתא בסוגי' והיינו ב' איסורים נפרדים והאיסור ג' הוא דצריך לאכול זית תרומה דאיסורו יותר חמור מטבל ואמרינן במנחות ר"פ ר' ישמעאל דר"י ס"ל דעומר בא בשבת מג' סאין ובחול בהי דמוטב שירבה במלאכה א' ממה שירבה באיסורין הרבה וא"כ שפיר אמרו רבנן דמאכילין אותו טבל משום דאיירי בשבת ובעציץ שאינו נקוב וא"כ מוטב שיעבור איסור א' כמה פעמים ממה שיעבור איסורים נפרדים:

אלא דכל זה בשבת משא"כ בחול אפילו בטבל דאורייתא ודאי דמוטב שיפריש הזית תרומה ממנו ואז לא יעבור כ"א איסור על אכילת זית תרומה משא"כ כשיאכל טבל יאכל זיתי איסור הרבה דבחול נפל זה הסברה:

והשתא לפ"ז יש לישב הא דאמר רבה היכא דאפשר בחולין כ"ע לא פליגי ומנ"ל דאיירי הברייתא בשבת אמנם לפי הנ"ל י"ל דלרבה גופא היה קשה קושי' הנ"ל איך קאמר ת"ק דמאכילין אותו טבל הא בטבל עובר על כל זית וזית משא"כ בתרומה לפיכך מוקי לה בשבת בעציץ שאינו נקוב:

והשתא לפ"ז לא די שאין קושי' מסוגיא הלז אדברי הר"נ כ"א ראי' מדמוקי לה רבה בשבת ע"כ משום קושי' הנ"ל דאיך קאמר הת"ק דיאכילנו טבל הלא בטבל עובר על כל זית וזית ואע"ג דתרומה חמורה ע"כ דס"ל דיותר גרע כשמרבה איסור קל ב' וג' פעמים ממה שעושה איסור חמור רק כעם אחת:

ומכוונים בזה דברי הרמב"ם בפ' י"ד מה' מ"א הנ"ל דכתב טבל ותרומה אם א"א לתקן הטבל וכו' משמע דבאפשר לתקן בודאי יתקן כדי שלא יעבור כמה פעמים האיסור דטבל:

ומיושב עפ"ז דקדוק א' בסוגיא דקאמר מר סבר טבל חמור והנה לכאורה המ"ד דטבל חמור הוא בן תימא דאמר מאכילין אותו תרומה ומדוע מקדים הגמרא לבאר טעמא דב"ת קודם הת"ק והו"ל לגמרא לומר איפכא מר סבר תרומה חמורה דהוא ביאור לת"ק ומר סבר טבל (באמת י"ל הואיל ובריית נקיט מתחילה טבל ותרומה) אמנם לפי הנ"ל יובן דבאמת לת"ק דאמר מאכילין אותו טבל יש סברה פשוטה דמוטב שיעבור איסור א' הרבה פעמים ממה שירבה באיסורין כיון דאיהו מוקי לה בשבת ולא קשה כ"א לב"ת

לפיכך אמר מתחלת דאיהו סבר טבל חמור וכיון דנתן טעם לדברי ב"ת קאמר הגמרא עוד סברא לת"ק להסיר גם זה הפקפוק מדבריו:

אמנם ראיתי דהפרשת דרכים והתוס' יהכ"פ כתבו בשיטת הר"ן פי' אחר בסוגיא דהא דאמר רבה בדאפשר בחולין כ"ע לא פליגי היינו באפשר לתקן דאע"ג דעכ"פ יצטרך לאכול איסור חמור כי פליגי בלא אפשר לתקן וכגון שאין הבעלים כאן יע"ש והנה דבריהם תמוהים מב' קושית א' דלשון היכא דאפשר בחולין משמע בחולין ממש אלא דלזה אפשר לומר אדרבה מלשון דאמר מתקינן לי' ומספינן ליה משמע מלשון מספינן ליה דאמר אע"ג דאיכא אכתי איסורא וחמור איסור דתרומה אבל הא קשי' דמאי פריך אח"כ אפשר בחולין פשיטא הא טובא קמ"ל דאע"ג דע"י שיפריש יאכל איסור חמור אפ"ה יותר טוב שיאכל רק זית א' איסור חמור ממה שיאכל זיתי איסור הרבה אפילו קל ממנו וצ"ע:

ותמהני ג"כ על התוס' יה"כ בזה מ"ש דאיירי באינו בקי וצ"ע דאי איירי באינו בקי אטו יודע להקדים הטבל או התרומה ומש"ה באמת לא רצה לומר כן הפרשת דרכים רק כתב דאיירי שאין הבעלים כאן ועכ"פ קשה קושיא הנ"ל:

והיה נראה לפענ"ד לבאר ע"ד חידוד והוא דבאמת יש לדקדק בהא דקאמר בשבת טלטול דרבנן בעלמא הוא ותמה התוס' יה"כ מדוע לא קאמר מתקן דרבנן בעלמא הוא ותירץ בדוחק דכונת הגמרא דלבד מתקן יש ג"כ משום טלטול דרבנן אמנם אנכי מוסיף להקשות דאפילו טלטול אינו צריך להיות דהרי קי"ל ביו"ד סימן של"א סעיף כ"ב דאומר תרומת כרי זה בצפונו או בדרומו קרא שם וא"כ לא יצטרך לטלטל כלל רק יאמר תרומתי בצפונו או בדרומו וא"כ הו"ל בשבת נמי פשיטא דאפילו טלטול אינו צריך ע"כ נראה לפענ"ד משום דבפרשת דרכים מקשה עוד לפי מאי דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה הוא רק דרבנן ואפילו אם נימא דהוא דאורייתא ויליף מזרוע בשלה מ"מ פשיטא דאינו אלא איסורא בעלמא ואפילו לאו ליכא וא"כ מאי פלפול בסוגיא בטבל ותרומה יפריש התרומה ואח"כ יבטלה בחולין ע"כ כתב דלפי פירושו כיון דאיירי שאין הבעלים כאן ניחא ודוק. והשתא לפ"ז י"ל דהיינו דפריך הגמרא בדאפשר בחולין פשיטא וליכא לתרץ דקמ"ל דאפילו שיצטרך לאוכל אח"כ איסור חמור אפ"ה כדי למעט באכילת הרבה איסור מותר זה אינו כיון דאפשר להפריש א"כ הרי יכול לבטל האיסור של תרומה אחר כך בהיתר ומוקי לה בשבת והשתא לפ"ז שפיר פריך שבת נמי טלטול דרבנן בעלמא הוא והכונה כמ"ש התוס' יה"כ דמלבד איסור תיקון איכא גם כן איסור טלטול וליכא

להקשות דגם טלטול א"צ זה אינו דלפמ"ש ע"כ הקושי' במה דמבטל אח"כ התרומה וא"כ צריך טלטול ודוק:

ועכ"פ יהיה איך שיהיה חזקים סברת הר"נ דיותר טוב שיאכל מעט איסור חמור ממה שיאכל איסור הרבה מהקל ממנו וא"כ עכ"פ נפל תי' התוס' יה"כ הנ"ל דקמ"ל דאפילו באוכל נבילה טפי מכמות אפילו הכי מקדימין הנבילה דזה אינו וע"כ צריכין לומר כתרוצינו דקמ"ל דאף על גב דהחמור רפואתו יותר בדוקה אפילו הכי מאכילין אותו הקל תחילה ודוק:

אמנם ראיתי דהתוס' יה"כ תירץ עוד תירץ אחר על קושי' הנ"ל דה"א דטבל מקרא קיל מנבלה משום דטבל אפשר לתקנו וצ"ע גדול דאיך ס"ד שיהיה טבל קיל מנבילה דטבל במיתה ונבילה בלאו ועד כאן לא קאמר הגמרא למ"ד טבל קיל היינו נגד תרומה משום דתרומה גם כן במיתה משא"כ נגד נבילה דהוא רק לאו בודאי טבל חמור ופשוט:

והיה נלפענ"ד לישב ולומר דטבל איירי בטבל הטבול רק למעשר עני דליכא ביה כ"א לאו וא"כ ה"א הואיל ובתרווייהו הוי רק לאו א"כ נאכילהו טפי טבל משום דטבל קיל דאפשר לתקוני קמ"ל דאפ"ה מאכילין אותו משום דעכ"פ שם טבל חמור אע"ג דהאי בלאו טבל גמור הוי במיתה ודוק א"נ דה"א הואיל ותרווייהו הוין רק בלאוין אם כן איזה שירצה יקדים קמ"ל דמקדימין נבילה מטעם דשם טבל חמור ודוק:

ועפ"ז נלפענ"ד לישב מה דקשה לכאורה אמאי צריך למתני עוד טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית השתא נבלה דאיסור לאו מאכילין אותו נגד טבל מכ"ש שביעית דהוא רק עשה וכתב התוס' יה"כ דליכא למימר דאתי' לאשמעינן החילוק שבין טבל ושביעית א"כ הו"ל למתני נבילה ושביעית מאכילין אותו שביעית ודייק מזה דעשה חמורה ובנבילה ושביעית מאכילין אותו נבילה והנה נראה מבואר כן בהדיא דעת רש"י ז"ל דכתב וז"ל טבל ושביעית דטבל במיתה ושביעית בעשה וקשה לי טובא אמאי נקיט רש"י דטבל במיתה הלא משכחת ליה ג"כ בטבל הטבול רק למעשר עני דג"כ מאכילין אותו שביעית דטבל הלז הוא בלאו ושביעית בעשה אע"כ דרש"י ז"ל ס"ל דעשה חמורה וא"כ אי איירי בכה"ג בטבל הטבול רק למעשר עני בכה"ג מאכילין אותו טבל לפיכך פי' רש"י דאיירי בטבל גמור דהוא במיתה ודוק:

אמנם ראיתי בספר שיבת ציון דדחה דברי התוס' יה"כ דא"ל דנבילה ושביעית שוין וא"כ משו"ה לא נקיט נבילה ושביעית דבכה"ג מאכילין אותו איזה שנרצה ודוק ונראה לתרץ משום דהתוס' יה"כ תמה לשיטת הסמ"ע הלא יש תקנה להפקיר השביעית ולחזור ולזכות בו וא"כ מאי פלפול יש בטבל ושביעית נפקירנו ונזכה שוב שנית בו ונאכילנו

אמנם לפענ"ד לק"מ דא"ל דאה"נ אלא דאיירי דאין הבעלים כאן ואין יכולין להפקיר כמ"ש הפרשת דרכים בטבל ותרומה ודוק:

דאוריית' מן התורה לקול דזה דוק' דאמרה תורה ודאי חזיר לא תאכל הא ספק אכול אבל בעשה כגון בתולה בעמיו יקח אשה אמרינן ודאי בתולה יקח ולא ס' וכן לקיחת אתרוג ואכילת מצה אמרינן שיהיה בודאי ולא ס' יע"ש וא"כ לפ"ז מבואר דעשה חמורה מל"ת דהותר בס' ולא בעשה ועיין במסכת שבת דף ס"ט ע"א דמקשה לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת מהא דתנן אבות מלאכות מ' חסר אחת דידע לי' לשבת במאי ותמה בתוס' שם ד"ה דידע מדוע לא אמר דידע לה בעשה מבואר מקושיתם דס"ל דל"ת חמורה דאל"כ השת' דס"ל לר"ל דצריך שישגוג גם בלאו מכ"ש בעשה אע"כ דס"ל דל"ת חמורה ודוק:

ועיין בלשון ירושלמי פסחים פ"ח ה' א' חומר היא בעשה הבאה מכח ל"ת משמע הא זולת עשה קיל אלא דשם איירי בענין אחר ואין ענינו לכאן ועיין קידושין דף י"ג ע"ב לכה"ג בלאו לכ"ע בעשה משמע דלאו חמור אלא דז"א די"ל בכה"ג איכא ל"ת ועשה ודוק:

אל יאמר לך אדם שנשכו כלב שוטה וחי' עיין רדב"ז שנשאל בענין מעשה דריב"א שאמרו לו הרופאים שאם לא יאכל שימות בודאי ואם יאכל אולי אפשר שיתרפא ואמר ברי ושמא ברי עדיף ולא אכל ומת והשיב דלדינ' יש תשובה אמנם איהו הי' יודע בנפשו דלב יודע מרת נפשו כי ימות בודאי ועל זה השיב דברי דידי' עדיף ויש לפענ"ד דמות ראי' דמי שנשכו כלב שוטה דאין מאכילין אותו מחצר הכבד דאע"ג דאם לא יאכל ימות בודאי דלעולם לא יאמר אדם שכשנשכו כלב שוטה יחי' ועל ידי הרפואה דחצר הכבד אפשר דיתרפא אלא דאינה רפואה בדוקה ואפ"ה אסור.

אלא דכל זה לפי מה דמשמע מדברי רש"י ז"ל בד"ה אין מאכילין אותו דכתב אינה רפואה גמורה דמשמע דעכ"פ רפואה הוי אלא דלפעמים מעלה ארוכה ופעמים לא ולפי דבריו צריכין לומר באמת מדוע אוסרין רבנן כיון דעכ"פ לפעמים מעלה ארוכה ומ"ש. ע"כ נראה לפענ"ד דאין אכילת חצר הכבד יכול לסייע ולרפאו כלל אלא דיש בו כח לחיי שעה שע"י הרפואה הלז יכול לחיות זמן טפי ואלו הי' זה הרפואה בדוקה הוי עבדינן עכ"פ כדאמר לקמן דף פ"ה ע"א לא נצרכה אלא לחיי שעה אלא בהיות דגם זה אינו בכל פעם רק פעמי' מעלה ארוכה להאריך חייו זמן מה ולפעמים לא לפיכך אמרו רבנן דעל ספק חיי שעה אין מאכילין איסור אמנם ר' מב"ח יכול לסבור דלענין חיי שעה הוי רפואה בדוקה:

והשתא לפ"ז י"ל דגם במעשה דריב"א הי' כן דלא שפטו הרופאי' אלא דאם יאכל יוכל אולי לחיות חיי שעה טפי כנ"ל:

ודע דהרמב"ם כתב דטעמא דאין מאכילין אותו מחה"כ משום שהוא מדרך סגולה ותמה בתוס' יהכ"פ מהא דאביי ורבא ס"פ ו' דשבת דאמרו כל דבר שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי אמורי ולפענ"ד נראה לחלק דאה"נ דדבר שהוא רפואה גמורה אין בו משום דרכי אמורי משא"כ דבר שאין בו רפואה גמורה רק לפעמים מהני ומועיל בזה יש בו משום דרכי אמורי וי"ל דבאמת בהא פליגי רבנן ור' מתי' ב"ח וקיי"ל כרבנן ודוק.

אלא אפילו בגדולים בישראל ובשבת הגרסא אפילו בגדולי' אפילו בישראל ונראה דיש לקיים גם הגרסא דשם וקמ"ל דאפילו בישראל דהיינו אפילו לפני רבים בישראל מותר לחלל שבת לפניהם דכל הקודם זריז ונשכר:

הלכה ו

דף כב **לא** כן תנינן חייבי חטאת ואשמות ודאין עיין מ"ש לעיל דף י"ב ת' על קושית האור חדש:

במורד ביהכ"פ ויש לעיין הרי אמר לקמן בהלכה ד' דמכפר לו על כרחו וי"ל דירושלמי מוקי ליה כר' יהודה דס"ל בבבלי דשבועות דף י"ג דאינו מכפר כ"א לשבים אבל לא לשאינם שבים יע"ש היטב:

עשה אע"פ שלא עשה תשובה מכאן משמע דס"ל לירושלמי דל"ת חמורה ועיין מה שהארכתי לעיל בענין זה בפלפול רב בענין חולה שמאכילין אותו הקל ועיין מ"ש ריש מסכת ר"ה:

הלכה ז

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה עיין בבבלי דדייק מדוע אמר התנא ב' פעמים ודעת הירושלמי י"ל דס"ל דאמרינן במס' נזיר כ"ג ע"ב גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה ואמרתי דנקיט דוקא עבירה אחת אבל לא הרבה עבירות וזה הוא דבחד פעם דאומר אחטא ואשוב הו"ל עבירה לשמה משא"כ באומר עוד פעם אחטא ואשוב אפילו הוי ג"כ עבירה לשמה אפ"ה אין מספיקין ויש לכוין זה בדברי הבבלי דמתרץ כל העובר ושנה בה נעשה לו כהיתר

אחטא ויום הכפורים מכפר אין יה"כ מכפר ומקשה בבבלי לימא דלא כרבי ומתרץ אגב שאני והנה י"ל באגב דאין יהכ"פ מכפר אפילו על אותן עבירות שלא עשה ע"מ שיהכ"פ מכפר נמי אינו מכפר ועיין מ"ש בש"י דבעבירות בין אדם לחבירו אם לא שב אין יהכ"פ מכפר אפילו על עבירות שבין אדם למקום וה"ה כאן ופשוט ויש לישב לפ"ז הא דמתרץ הירושלמי לעיל הלכה ה' ויו במורד ביהכ"פ והקשינו הלא אפ"ה יהכ"פ מכפר אמנם לפמ"ש י"ל דה"ק במורד עם יהכ"פ שאומר אחטא ויהכ"פ מכפר ובכה"ג אינו מכפר אפי' לרבי ומיושב לפ"ז ג"כ קושית גאון א' הובאה בספר אור חדש פ' ויצא

דהקשה לר"ש דס"ל דבעינן ג' רגלים כסדרן לענין בל תאחר א"כ למה לי קרא בכריתות למעוטי דחייבי חטאת ואשמות ודאי שעבר עליהן יהכ"פ דאינו מכפר תיפוק לי' בלא"ה מדאיצטרך קרא במס' ר"ה דעל חטאת ואשמות עובר בבל תאחר ואי דיהכ"פ מכפר עליהם א"כ לא משכחת בל תאחר כיון דכבר עבר עליהם יהכ"פ אמנם לפמ"ש ניחא דה"א דלעולם יהכ"פ מכפר עליהם וקרא דבל תאחר משכחת באומר אחטא ויהכ"פ מכפר דאינו מכפר ודוק:

אין יה"כ מכפר עד שירצה את חבירו עיין בש"י דרבים מקשי' פשיטא ולפענ"ד קמ"ל דאע"ג דכבר ביקש מטא מחבירו אפ"ה כל זמן שלא נתרצה אין מכפר לו אלא דזה אינו דהרי אמרינן בגמרא דא"צ לילך כ"א ג' פעמים ולפייסו ע"כ נלפענ"ד ע"פ מה שיש לדקדק עוד במשנה דהאי את חבירו הוא למותר דהיה לו ל כתוב עד שירצהו ע"כ נראה דרמז לו המשנה דצריך לפייסו עם חבירו כדאמרי' בגמ' דירבה עליו רעים דכתיב ורהב ררך וזה עד שירצה את חבירו דהיינו עם חבירו וריעו ירצהו וא"כ שפיר קמ"ל התנא האי דין דצריך לרצהו בריע:

ודע דיש לעיין אם עשה עולה לעכו"ם אם גם בכה"ג צריך לפייסו מטעם חלול השם ובודאי פשוט דכיון דאיכא חלול השם צריך לפייסו ועכ"פ אינו צריך לפייסו כ"א פעם אחת למען הסר החלול השם אבל יותר א"צ וזה הוא דאמרה המשנה עבירות שבין אדם לחבירו אזי אין יה"כ מכפר עד שירצה את חבירו דוקא לחברו צריך להטריח משא"כ אצל עכו"ם א"צ להטריח ולפייסו כ"א די כשמפייסו פעם אחת כיון דכבר הודיעו חטא שמתחרט עליו שוב אין חלול השם טפי:

את זו דרש ראב"ע נראה דבכל מקום דכתיב את זו היינו יום שמנוהו לנשיא וזאת הגיע ע"י המחלוקה שהי' ע"י ר"ג ור"י כדאיתא בברכות ובירושלמי פ' תענית משו"ה דרש לתווך השלום והי' ניחא לראב"ע טפי שיעשו שלום וישיבו ר"ג לנשיאתו:

לפני מי עיין בשו"ת ב"ת יעקב:

כיצד הוא מכפר ר' זעירא וכו' ויש לישב עפ"ז הא דאיתא בבבלי סוף המסכת הרואה קרי ביה"כ וכו' מאי סדורין סדורין למחול וקשה אמאי לא תלי ג"כ מחולין לו ומדוע שינה סדורין למחול ונראה דבהא פליגי דמאן דתני עונותיו מחולין ס"ל כר"ז כאן דתיכף מכפר לפיכך אמר מחולין כבר אבל אינך ס"ל כר"ח דבסוף מכפר ולפיכך אמר סדורין למחול ונכון ועיין במהרש"א ח"א דתמה דהו"ל לתרץ הא דקתני מחולין איירי בעלתה לו שנה והא דקתני סדורין איירי בלא עלתה לו ולק"מ דא"כ לא הו"ל לומר סתמא מחולין לו הו"ל לומר הרואה קרי ועלתה לו שנה ומדקתני סתמא ש"מ דבכל ענין ס"ל דעלתה

לו ומ"ד סדורין לו ס"ל באמת כתנא דבי' ר"י ועוד הואיל וגמ' הוצרך לתרץ כן אליבא דר"נ במס' ברכות דף נ"ז ע"א גבי המקיז דם בחלום יע"ש מתרץ כאן נמי כן:

עיין בבבלי הגירסא תני תנא קמי' דר"נ הרואה קרי ביה"כ וכו' ואח"כ תני דבי' ר' ישמעאל הרואה קרי ביה"כ ידאג כל השנה אבל בעין יעקב גריס תני דבי ר' ישמעאל הרואה קרי ביה"כ עונותיו מחולין וכו' ונ"ל דגירסת העין יעקב עיקרת דאמורא צריך לפרש ואלו הי' זה תנא דתני קמי דר"נ היה לו לפרש דהא דמחולין היינו בעלתה לו שנה אלא ודאי דהוא תנא דבי' ר' ישמעאל ותנא דתני קמי' דר"נ פי' דבריו דהוא דוקא בעלתה לו שנה והנה אמרתי לישב קושית מהרש"א דמאי פריך והא תלי סדורין לו לשני דאירי בעלתה לו שנה משום דאמורא צריך לפרש דבריו והיה לפרש דבריו דאירי בעלתה לו שנה וגם ר"נ גופא הי' לו לומר דוקא בעלתה לו שנה דהרי ר"נ גופא אמר אתנא דבי ר"י תדע דכולי עלמא רעב והוא שבע אמנם לפמ"ש דגירסת העין יעקב היא עיקרת קשי' ע"כ נ"ל דזה באמת תירץ סדורין למחול בעלתה לו שנה וזה דאמר מחולין היינו בעלתה לו שנה ודוק:

ונ"ל דכל זה דוקא אם ראה בליל יום הכפורים א"כ הוא שבע כל יהכ"פ וא"כ י"ל דסי' טוב הוא או י"ל דהו"ל כשופך קיתון על פניו כמו שאמרו ז"ל במס' תענית דף כ"ה ע"ב בירדו להם גשמים קודם הנץ החמה דאמר שמואל הקטן דדומה לעבד שמבקש פרי ואמר תנו לו ולא אשמע קולו אבל אם ראה ביום הכפורים ביום כשהי' והי' מתענה כבר י"ל דהוי סי' טוב ולזה י"ל דס"ל לר"נ ב"י דהא דתני ר"י עונותיו מחולין לו היינו ברא' ביום אחר חצות שכבר התענה אזי בודאי סי' טוב ולזה דייק בש"ע הרואה קרי בליל יום הכפורים דייק דוקא בליל אבל ביום י"ל כתנא דבי ר"י כנ"ל:

ודע דרז"ל אמרו במס' ברכות פ' הרואה דף נ"ז הבא על אמו בחלום יצפה לבינה שנא' כי אם לבינה תקרא. הבא על אחותו יצפה לחכמה שנא' אמור לחכמה אחותי את ונ"ל דמצות האלו לאסור אם ואחות הוא חוקיות אמנם אפ"ה יש ליתן טעם והוא דבאמת הי' לחשוב מדוע לא ישא אדם את אמו האהובה לו ביותר אך י"ל להיפך כי אלו נשא אדם את אמו כמה היה מורד בה דנעשה כלי שלו להשתמש בה וכן אלו נשא אחותו כמה יצא צער מזה לאבותיו אם לא נהגו כראוי אלא דכל זה הוא בהיות שהאדם עלול לכעוס ולחטא אבל אם היה האדם מושלם במעלות ולא הי' בו מדת הכעס היה יכול לישא אמו ואחותו וזה הוא כשראה בחלום שבא על אמו הראו לו מן השמים כי ע"פ מדותיו היה ראוי ליקח אמו אחרי מות בעלה כי מצד אם לבינה יקרא דיהי' איש טוב מאוד מוסר מכל כעס הנה כי כן ג"כ בענין יהכ"פ כי הקב"ה נתן לנו יום כפור למחילת

העונות שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו ואלו לא היינו חוטאים לא היינו צריכין לכפרה אך עונינו גרמו שצריכין לרחמיו עלינו ולמחול חטאינו ולזה הרא' לזה האיש כי הוא איש צדיק ולא צריך ליום הכפורים מצד כנ"ל וא"כ לפ"ז הא דאמר בבא בחלום על אמו יצפה לבינה הוא בצדיק גדול שראה כן בחלום הוא די"ל דרמזו לו כן משמים וכן בבא על אחותו וכן בבא על אשת איש מובטח לו שהוא בן עוה"ב אבל באדם בינוני מהמון דעלמא אינו ולזה י"ל הא דתני דבי' ר"י עונותיו מחולין לו הוא בצדיק גמור אבל בבינוני על זה תנא דתני בי ר"נ ידאג כל השנה כולה וכ"ש אם היה איש חוטא בודאי ידאג כל השנה ויעשה כל השנה כולה תשובה שלימה בצום קול ממון ואם שלש אלה יעשה לו ויצא ח"נ"ם "חטאיו "נמחלים "ממנו אם עלתה לו השנה בתשוב' ויהי' לו לסי' "י"ד"א"ג כל השנה כולה אותיות "יעשה "דברים "אלו "ג' דהוא צום קול ממון כל השנה (כמו שאציין לקמן בשם כתבי הר"י).

ודע כי לפני שבר גאון וכתיב לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה כגן ה' כארץ מצרים באכה צער פי' עד צוער והיא ע"ד דמקשה הגמ' במס' מגילה כתיב אל תתחר במרעים וכתיב ושומרי תורה יתגרו בם ומשני הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור ולבסוף מסיק הגמ' איבעית אימא שעה משחקת לו שאני ועל זה כתיב יחילו דרכיו בכל עת יע"ש דכ' הריטב"א דהקב"ה עושה לו כל מאויו ופרשתי דגמ' דייק שעה משחקת לו והוא דכתיב ומשלם אל שונאיו על פניו להאבידו דהיינו דהקב"ה משלם לרשע שכר מצוה שעשה בעוה"ז כדי להאבידו מעוה"ב:

והנה אם גלוי לפני הש"י שעוד זמן יחי' ב' ג' שנים אין הקב"ה משלם כל שכרו בפעם אחת רק משלם מעט מעט כי יש לו זמן לשלם משך שנה או שנים אבל אם יצא פסק מהקב"ה להכריתו בעוד איזה ימים או חודש ובהיות שעשה איזה מצוה ורוצה לשלם כל עוד שהוא בעוה"ז אזי נותן לו טובה מרובה בפעם אחת כי לא יכול ליתן מעט מעט כי בזמן יבוא קציר לו נקצר מעולמו לכן נותן לו טובה בבת אחת וכל חפצו ישלים לו לטובתו וזה דייק בגמ' שעה משחקת לו דייק רק שעה ואזי אל תתחר בו אפילו צדיק גמור כי הוא יגמור בהיות דרך שעה מועטת ימי חייו נותן לו הקב"ה כל טוב עבור מצוה אחת שעשה ולזה כתיב פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם והיה לו לכתוב פני אלהים בעושי רע ולפי הנ"ל יובן דדייק פני ה' כל מדת הרחמים הוא בעושי רע דהקב"ה עושה להם כל חפצם משום להכרית מארץ זכרם דקרוב יום אידם להכרית אותם. ולזה כתיב לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה היו כגן ה' מלאים כל טוב כי ה' שלם להם דבר טוב שעשו פעם אמנם באכה נוער רק עד צוער כי לפני ה' הי' גלה שלא

להשחית את צוער לפיכך לא היתה בכלל טובם וזה הוא דאמרו חז"ל בירושלמי דמס' פסחים פ' ערבי פסחים הלכה א' דף ל"ד ורוח זלעפות מנת כוסם מהו מנת כוסם ר' אבין אמר דיפלו פוטירין כדיפלי פוטירין אחר המרחץ וצריך ביאור ועיין בק"ע כוסת כפולין שנכנסים בגוף לאחר המרחץ ולפי' הנ"ל יובן כי הקב"ה נותן לרשעים קודם הכרתה שלהם כל טובם לשלם להם שכרם בעוה"ז כמו סדום ועמורה דאחר שנתן להם כל טוב תמו נכרת. כן ימטיר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות וזה מנת כוסם מה שנתן להם מתחילה כוס רויה הי' למהר אבודם. ולזה נתתי רמז כי כוס כ"ו במספר הוי' רחמים ובצירוף הס' בגמטרי' אלהים כי נתהפך אח"כ מרחמים לדין והבן ולא ירעד כל אדם ויפחד בבוא אליו פתאום טובה גדול' אולי ע"ד לפני שבר גאון לכן צריך להרבות במצות ובתשוב' ולזה אמרו חז"ל במסכת מגילה וישב מרדכי ששב לשקו ולתעניתו יען כי ראה שבא לו גדול' בפעם אחת מהר בתשובה כמקדם מטעם הנ"ל:

וזה הוא דתנא תנא קמי' דרנב"י הרואה קרי ביוה"כ ידאג כל השנה כי יחוש פן לפני שבר גאון וקדמו לעשות טובה לפרעון ועוד מעט יקום שאון לכן ידאג כל השנה וישוב בתשוב' וזה דאמר רנב"י תדע שכל העולם כולו רעב והוא שבע לכן יד"ג כל השנה ועיין בגמ' דיומא דף ס"ז שהי' תולין לשון של הורית על פתתו של היכל לא הלבין היו מתביישין א"כ אף זה שהי' רואה ביה"כ ראוי' שיהיה עצב על סימן רע שראה ויהי' מתבייש בו וישוב בתשובה והנה י"ל הא דאמר ואם עלתה מובטח לו שהוא בן עולם הבא היינו דוק' שלא הרהר בה דומי דאמרי' בפ' הרואה בבא על א"א בחלום דמובטח לו שהוא בן עוה"ב הוא דוק' שלא הרהר בה ה"ה כאן דאם עלתה לו השנה דמובטח לו שהוא בן עוה"ב היינו ג"כ בשלא הרהר בעיה"כ וראיתי בס"ח דתמה ארש"י דפירש מן השמים הראו לו שהוא בן עוה"ב וכי מראין לו לאדם בדבר טומאה ונעלם ממנו גמ' הנ"ל בבא על אשת איש בחלום דמובטח לו שהוא בן עוה"ב וקשי' ג"כ וכי מראין לו בדבר טומאה גם לפמ"ש לעיל דקאי על שידאג כל השנה על שהוא שבע גם כן לק"מ אלא שהוא הקשה כן על רש"י ועכ"פ נעלם ממנו גמ' הנ"ל ודע כי יכפר בגימט' קרי ובסי' טוב נתהפך ל"י"ק"ר והנה רז"ל אמרו קרי יפה לחולה שנא' יראה זרע יאריך ימים ונראה דהצדיק השב לה' בעשרת ימי תשובה וחרדת ימי הדין עליו אין בריאת גופו עליו כמו בשאר ימים שהוא שמח וטוב לב לא כן בימים הללו הוא חולה לאהבת ה' אלא דכל זה בצדיק וזה דאמר עונותיו מחולין לו כי הוא סי' לשב לה' והיה חולה בגופו מימים הללו מאימת ויראה זרע יאריך ימים:

תני עבירות שהתודה ביה"כ זה לא יתודה עליהם ביה"כ אחר וכו' ובבבלי אינו מקשה איך יפרש הת"ק הקרא כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד ונ"ל דהא דאמר ת"ק דלא יתודה עליהם ביה"כ אחר היינו בעבירות עשה ול"ת כיון דעל אלה תני' לעיל בשם ר"י בד' חלוקי כפרה דיה"כ מכפר עליהן א"כ תו א"צ להתודות עליהם ביהכ"פ אחר שכבר נתכפרו אבל בעבירה של כריתות ומב"ד דיה"כ רק תולה עד שיסורין באין עליו וכן חילול השם דדוק' מיתה מכפרת א"כ באלו עבירות גם לת"ק צריך להתודות עליהם ביהכ"פ אחר וא"כ דוד שחטא באשת איש דהוי חיוב מיתה שפיר אמר וחטאתי נגדי תמיד ודוק אלא דר"י בר"י השיב לי' מדכתיב וחטאתי נגדי תמיד והו"ל לכתוב כי פשעי נגדי תמיד אלא ודאי דעל חטא אחר רמז ג"כ אפילו על עשה ול"ת. ואולי י"ל דס"ל לת"ק דאע"ג דעל עשה ול"ת יוהכ"פ מכפר תיכף מ"מ בעבר אח"כ על כריתות ומיתות ב"ד גם העשה ול"ת שקדום אינו מכופר כ"א על ידי יסורים ולזה אמר וחטאתי נגדי תמיד דכל חטא שלו אפילו לעשה משום כי פשעי אני אדע דעבר על מיתות ב"ד ואולי י"ל דזה הוא דמסיים ר' ישמעאל בד' חלוקי כפרה אבל בחילול השם אין כח בתשוב' למחול ויהכ"פ לכפר ויסורים לתלות היינו בעבר מקדם על עשה ול"ת וכריתות הכל עומדים לו בלי כפרה עד יום מותו כנ"ל:

ואמרתי פעם דאית' במדרש וישם ה' לקין אות זה כלב דקין עבר על רציחה והוא חייב מיתה א"כ צריך תשוב' תמיד וצריך להיות ככלב שב אל קיאו להתודות תמיד עליו וישם ה' לקין אות זה כלב להתודות תמיד להיות ככלב שב אל קיאו כנ"ל:

צריך לפרט את מעשיו שנא' ויעשו להם אלקי זהב עיין בבלי פ"ו ע"ב ר"ע אומר א"צ א"כ ר"ע סבר אפילו חטא מפורסם א"צ לפרט וא"כ הלכה כר"ע מחבירו וא"צ לפרט ועיין במ"א היהכ"פ סימן תר"ו דגם ריב"ב ס"ל דחטא מפורסם אין לומר בפרהסי' אלא מיירי לפני המקום צריך לפרט ור"ע ס"ל דאף לפני המקום אין לפרט דהכל גלוי לפניך ואולי י"ל דריב"ב ור"ע פליגי אי צריך לפרט החטא בפרוטרוט כגון עגל שעשו צריך לומר שעשו הע"ז ובמה עשו כמו שאמר משה חטאה גדולה עשו אלהי זהב ור"ע ס"ל דדי רק במפרט החטא חטא ע"ז אבל לא לפרטו בכל וכל אבל באמת ס"ל דחטא מפורסם צריך לפרסם ופליגי רק לפרטד בפרוטרוט ולפ"ז מיושב היטב הא דפסק הרמב"ם דצריך לפרט החטא ואע"ג דהלכה כר"ע מחבירו משום דס"ל דר"ע לא אמר אלא דבפרוטרוט איך ומה עשה א"צ לפרט ודי בפרסמו רק דרך כלל שחטא בע"ז אבל עכ"פ לפרט החטא צריך ודוק ומיושב בזה הא דהרמב"ם פסק כריב"ב ולכאור' תמוי' הא הלכה כר"ע ולפמ"ש ניחא דס"ל דגם ר"ע ס"ל דצריך לפרט החטא אבל לא בפרוטרוט כנ"ל וי"ל דלזה מפרש

ר"ע כסוי חטאה לשון נקיבה מה שהחטא מוליד חטאה והוסיפו בו במעשה כגון שעשו בעצמם אלקי מזהב לכבד הע"ז וזה אלהי כנ"ל אבל עכ"פ העבירה גופ' צריך לפרט כנ"ל וכן דייק לשון הירושלמי אין צריך לפרוט את מעשיו כנ"ל:

שני פרנסים טובים עמדו לישראל משה אמר יכתוב סרחוני יש לעיין היכן מצינו כן שהתפלל שיכתוב סרחונו ואולי הוא בתפילתך תפלה למשה איש אלקים דסיים יראה אל עבדך פעלך פי' עליו ויכתב מה שפעל ה' עמו וגזר עליו שלא יכנוס לארץ ודוד התפלל שלא יכתב סרחונו שהתפלל כרוב רחמיך מחה פשעי שלא יכתב ולזה י"ל דכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה אשרי אדם ב' פעמים אשרי במ"ק דוד שעל עצמו הי' מתפלל זה לכסות חטאיו:

ענין שדימה חטא משה לפני שביעית דשביעית הוא רק בעשה כן הוא גם כן לא עבר רק אעשה להקדישו נגד ישראל:

עיין מ"ש מהרש"א דאין המשל הזה כ"א על משה ודור המדבר ואיך קאמר משל דמשה ודוד ונ"ל דידוע דמשה ודוד הי' גלגול דאדם ועליהם הי' לתקן חטא כי כן 'א'ד'ם 'אדם 'דוד 'משה ותרווייהו לא תקנו חטאו לגמרי כי כמו שאדם לא קיים צווי הקב"ה מעץ הדעת לא תאכל כן הוא לא קיים צווי הקב"ה שידבר אל הסלע וכן דוד כמו שאדם חטא על ידי אשה כן הוא חטא על ידי אשה ולזה דמה חטא משה לפני שביעית כי גם אדם פגי בוסר סחטה לו וחטא דוד לאשה שזינתה כן הוא חטא בזנות אשה כנ"ל:

בעין יעקב מביא כאן גמרא ת"ר אדם שיש בידו עבירה והתודה ואינו חוזר בה דומה למי שיש בידו שרץ שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו וכו' נ"ל דסמך זה אמתני' דתנן ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים והיינו בזרק השרץ מידו ולזה מביא הברייתא ב' פסוקים א' ומודה ועוזב ירוחם היינו נגד עבירות שבין אדם למקום ואומר נשא לבבינו אל כפים היינו עבירות שבין אדם לחבירו והוא הגזל שבכפים ואח"כ אל אל שבשמים דהוא עבירות שבין אדם למקום כי אם אינו שב מעבירית שבין אדם לחבירו גם עבירות שבינו לבין המקום ג"כ אינו נמחל כמו שדרשו במדרש החמס קם למטה רשע קופה מליאה עונות מה עולה בראש גזל עולה בראש שנא' החמס קם למטה רשע ואומר ובצעם בראש כולם והנה יש לעיין בהא דאמר החמס קם למטה הרשע דהוא בא בשעת הדין לדון תחילה ואפילו הוא מונח בסוף הקופה עולה בראש לדון למה.

ונראה לפרש ע"פ מה ששמעתי מאלוף נעורי הרב המאוה"ג מוה' שלמה דיין זצלה"ה לבאר מסורה א' ב' פעמים כתיב הן אני הן אני עץ יבש הן אני ערל שפתים ואמר דכתב בספרי מוסר דכשהקב"ה דן האדם אחרי מותו מניח ס"ת לפניו והוא קורא וכל עבירה

שעבר אם יגיע לשם יאלם פיו ולא יוכל לקרות וזה רמזה המסורה הן אני עץ יבש דהיינו לאחר מיתה אזי הן אני ערל שפתים דעבירה שעשה סותמת פיו מלדבר ותאלמנה שפתיו מלקרות בתורה. ולדעתי זה הפשט בגמרא סנהדרין דף ז' אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנא' פוטר מים ראשית מדון והתוס' מקשה מהא דאמרו במס' שבת דשואלין לו מתחילה נשאת ונתת באמונה ולפי הנ"ל י"ל דהכוונה על דברי תורה שמניחין ס"ת לפניו לקרות והנה תיכף כשמתחיל לקרות בראשית ברא אלהים תקשה קושית רש"י דהו"ל להתחיל בחודש הזה לכם ותי' רש"י שלא יאמרו או"ה לסטים אתם וא"כ חוזר אליו תיכף הדין מדוע לא נתן ונשא הוא באמונה ונשתתק תיכף בהתחלתו וא"כ תרווייהו אמת אין תחילת דינו אלא על דברי תורה כנ"ל שמניחין ס"ת ותיכף נדון על שלא נשא ונתן באמונה. ומשו"ה שפיר אמרו החמס קם למטה רשע ובצעם בראש כלם דנדון על החמס והגוזל מתחילה וזה דאמרו בגמרא וסמכו דבריהם אקרא דכתיב פוטר מים ראשית מדון דאין מים אלא תורה ותיכף בעומד ביום הדין כשפותחים התורה אזי הוא ראשית דינו על הגזל ועל החמס ושאם נשא ונתן באמונה:

והנה כל זה הוא בדין דלעתיד אחר מות האדם אבל בדין דיהכ"פ הוא ג"כ נדון מתחלה על עבירות שבין אדם לחבירו דכתבו שכל שלא נתכפר לו על דין שבין חבירו גם דין שמים לא נתכפר והנה כתיב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם והנה היה לו לכתוב לטהריכם כמו דכתיב חטאתיכם וכתיב לטהר אתכם:

ונראה אתכם יתפרש אתכם כמו שפי' הפייטן בסוכת והוצאתי אתכם נקוב והוצאתי אתכם. הנה כי כן יתפרש לטהר אתכם אתכם שצריכין אנו התחיל בתשובה כמו שאמרו במדרש אמר הקב"ה פתתו לי כסדק של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם וזה בעבירות בין אדם למקום אבל בעבירות שבין אדם לחבירו צריך להשיב לו גזילו ואם ביישו בדברי' צריך לפייסו והנה כתיב וזרקתי עליכם וכתיב מקוה ישראל ה' והוא דטהרת מקוה הוא ע"י האדם עצמו שנכנס במקוה עושה הוא מעשה טהרתו כן עבירות שבין אדם לחבירו צריך הוא לעשות מעשה טהרתו להשיב לו גזילתו ולבקש ממנו מטי לא כן עבירות שבין אדם למקום הוא כענין זריקה שהוא אינו עושה כלום ולזה כנגד עבירות שבין אדם למקום הביא ראב"ע קרא וזרקתי עליכם מים טהורים ונגד עבירות שבין אדם לחבירו הביא הקרא מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר ע"י מעשה שלו שנכנס בה כך צריך ג"כ לעשות מעשיהו להשיב גזילתו ולבקש ממנו מחילה:

כתב בספר קרבן נתנאל וז"ל הרואה קרי ביהכ"פ ידאג כל השנה ובכוונת האר"י יש תיקון על זה שלשים יום כל יום יאמר הפיוט מסדר קדושת של יה"כ בכונה שלימה

ורצוי' ובדמעות וגם יעשה פדיון נפש במנין וחשבון שמו גם מצוה לנדור בעת צרה לקבל עליו בנדר ללמוד מס' פלוני או תענית או צדקה מעתה ועד עולם כל ימי היותו ואם עלתה לו שנה מובטח שהוא בן עוה"ב וראוי לתת שבח והודיה על שנתן לו חיים מן השמים וזה לך הנוסח אז ביום כפור שנת פלוני לפרט קמתי מרעיד ממיטתי ולבי יחיל בקרבי ואימת מות נפלה יראה ורעד יבא בי ותכסני פלצות אני אמרתי בדמי ימי אלכה בשערי שאול פקדתי יתר שנותי אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל כסוס עגור כן אצפצף אהגה כיונ' דלו עיני למרום ה עשקה לי ערבני וקראתי וחננתי אל ה' מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמיתך שמע ה' וחנני ה' הי' עוזר לי ברוך ד' כי שמע קול תחנוני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלוז לבי ומשירי אהודינו אתה חשקת נפשי משחת בלי כי השלכת אחרי גיווך כל חטאי אשרי נשוי פשע כסוי חטאה מי יתן טהור מטמא לא אחד ברוך אלקים אשר לא הסיר תפילתו וחסדו מאתי והקשיב בקול תפלתי בסדר קדושה חודש ימים ופדה בשלום נפשי אך הוא צור וישועתי משגבי לא אמוט על אלקי' ישעי וכבודי צור מעוזי מחסי באלקי' בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבבכם אלקים מחסה לנו סלה עם ויזכני לראות זרע להאריך ימים אני וזרעי בטוב ובנעימים לשבת בבית ה' לאורך ימים ויקוים בי מקרא שכתוב דברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם אמן סלה. ואחר יאמר מזמור קי"ו עד גמירא. עד כאן לשון ק"נ:

והנה לא הוזכר פה איזה פיוט מסדר קדושה ובודאי הכונה מסדר קדושה של שחרית המתחלת מי יתנה תוקף תהלתיך וא"כ כשיגיע אל וקבעת יום זה לסליחה וכו' צ"ל יהכ"פ לסליחה כי ביום שהוא עומד ואומר כבר עבר יהכ"פ ואיך יהיה דובר שקרים חלילה ואולי דיאמר ג"כ סדר קדושה דמוסף ויתחיל אז מלפני בראשית שוב עיינתי דכ' מס' קדושות משמע הפיוט דכל הקדושות דיהכ"פ ועיין ישעי' סימן ל"ח מכתב לחזקי' מ"ש שם ברש"י בשם סוד משרים:

נשאלתי ע"ד צורבא מרבנן א שלא עשה מזוזה לפתחו כמה חדשים ועתה חזר בו ועשה תשובה ובהיות שהוא מקצירי ומריעי אינו יכול להתענות מה יעשה:

הנה רז"ל אמרו במס' יומא דף פ"ו עבר על מ"ע ועשה תשובה אינו זז עד שמוחלין לו שנא' שובו וכו' ארפא משובותיכם אם כן י"ל הרי מזוזה היא מ"ע ותיכף ששב נמחל לו אלא דלפענ"ד ע"פ שאמרו שם בסוף ד' חלוקי כפרה שהי' ר"י דורש וה"מ דלית בי' חלול השם אבל היכא דאית בי' חילול השם אפי' יסורים אינם ממרקין עד שיבא יום מותו ועי"ש ה"ד חילול השם ואמר ר"י כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין

ועוד אמרו שם כל שחבריו מתביישין משמועתו ואמר רנב"י כגון דאמרי אינשי שרי ליה מרי לפלני וא"כ הרי במסגי ד' אמות בלא תפי' חשיב חלול השם ואף דזה דוקא לר"י מ"מ בצורבא מרבנן שאין מזוזה בפתחו וישראל הולכים אצלו יש חילול השם גדול ובודאי צריך כפרה ותעניתי' על חילול השם ואמרתי פעם הא דאמר ר' יוחנן כגון אנא דמסגינא ד"א בלא תורה ובלא תפי' והו"ל לומר או בלא תחי' ואמרתי ע"פ מה דאיתא בירושלמי דר' יוחנן לא מנח תפי' ברישא בסיתוא מפני הקרירות וא"כ אי גם בלא תורה הולך ד' אמו' איכא חילול השם טפי כיון דאין תפי' בראשו וזה הוא דאמר תרווייהו בלא תורה ובלא תפי' א"כ מכ"ש בצורבא מרבנן שאין רואין אותו עוסק בתורה ומכ"ש שאין מזוזה בפתחו אין חלול השם גדול מזה ועיין בר"ה דף י"ז דאמר פושעי ישראל בגופן מאי ניהו אמר רב קרקפתא דלא מנחא תפי' ויש לעיין אמאי נקיט קרקפתא דקאי אתפי' של ראש ומדוע לא אמר סתם דלא מנח תפי' ונראה הפי' שהוא לו לבושה וכלימה שהכל יראו שהוא מניח תפי' כי התפי' שבראש המה בגלוי וכן כ' התוס' שם שמגונות בעיניו רצועו' של תפילין וכונתם כמ"ש שיהיה לו לבושה ולזה נקרא פושעי ישראל בגופו וא"כ ה"ה בזה האיש שהיה לו לבושה לעשות מזוזה בפתחו ואין לך חילול השם גדול מזה וע"פ הנ"ל יש לישב כוונת התוס' בד"ה קרקפתא דכתבו דאם עוסק בתורה פטור מן התפיל' כדאיתא במכילתא ויש לעיין מה הי' קשה להתוס' עד דכתבו לזה ונראה דהי' קשה להו דהא ר' יוחנן לא הניח תפילין ברישא בסיתוא וכי הי' ר' יוחנן עושה במה שנראה כפושעי ישראל בגופו לזה כתבו דאם עוסק בתורה פטור ור"י הי' עוסק תמיד בתורה ולזה באמת אמר ה"ד חילול השם כגון אנא דמסגיגא ד' אמות בלא תורה ובלא תפי' דייק תרווייהו ביחד ודוק:

ועי"ש בתוס' דאיירי בלא עשו תשובה אבל בעשו תשובה תשובה תולה ומיתה ממרקת וקשה הא לא הוי כ"א מ"ע ואינו זז עד שמוחלין לו אלא ודאי משום דזה הוי עון חילול השם דהי' מבזה מצות השם ית"ש ולזה ענשו גדול מאוד עד שאפי' יסורין ת לין ומיתה ממרקת ורז"ל אמר בס"פ האשה נקנית אין מקיפין בחילול השם מאי אין מקיפין אמר מר זוטרא אין עושין כחנוני ופירש"י שנפרעים ממנו מיד. א"כ תשובה ויוה"כ גורמין לו לתלות ולא ליפרע מיד עד שיבוא מיתה וממרק החטא ועכ"פ זה שחילל השם צריך תשובה גדולה כמ"ש ובחי' לקידושין אמרתי דהלשון אין מקיפין משמע דקאי אדידן ולא אדינא דשמים וכן הלשון דמר זוטרא אין עושין כחנוני משמע נמי דקאי אדידן ונראה דכוונתו ע"ד שאמרו כ"מ שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב ואין ממתינין לכבודו אלא צועקין ומריעין תיכף עליו ואין חסין עליו אפי' רגע אחת.

ועיין בשו"ת פנים מאירו' ח"ג תשו' ט' בא' שהניח כמה זמנים תפילין במצח ממש והוא כנגד הדין שתפילין צריכין להיות במקום שמוחו של תינוק רופס ואמרו במשנה נתנן על מצחו הרי זה דרך המינים (ויש שם טעות בשאלה דצריך למחוק מלת שלא ואח"כ חזר בתשו' עי"ש שהיקל משום דהו"ל מ"ע שאינו זז משם עד שמוחלין לו יעו"ש שאני התם דלא הי' חילול השם והי' האיש ההוא שוגג דלא ידע האי דין שאסור להניח על מצחו וכמו שבעו"ה כמה עמי הארצו' מניחין תפילין של ראש על מצחם ואינם משגיחין על זה וראוי' להוכיחם ולהורו' כי בזה לא קיימו המצוה דתפילין של ראש והוי קרקפתא דלא מנח תפלין ומברכין ברכה לבטלה אבל עכ"פ לא היה חילול השם כי לא ידע זה הדין משא"כ בזה הצורבא מרבנן דהוא בן תורה ובני אדם שלשנסו ראו זה חילול השם גדול מה בני אדם אומרים ראו פלוני זה שלמד תורה כמה מכוערים מעשיו גם חבריו מתביישין משמועתו ועיין בגמרא דיומא הנ"ל מה הבריו' אומרים עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו **ודע** דרז"ל אמרו במס' ברכות פ' הרואה דף נ"ז הבא על אמו בחלום וצפה לבינה שנא' כי אם לבינה תקרא הבא על אחותו יצפה לחכמה שנא' אמור לחכמה אחותי את ונ"ל דמצות האלו לאסור אם ואחות הוא חוקיות אמנם אפ"ה יש ליתן טעם והוא דבאמת הי' לחשוב מדוע לא ישא אדם את אמו האהובה לו ביותר אך י"ל להיפך כי אלו נשא אדם את אמו כמה היה מורד בה דנעשה כלי שלו להשתמש בה וכן אלו נשא אחותו כמה יצא צער מזה לאבותיו אם לא נהגו כראוי אלא דכל זה הוא בהיות שהאדם עלול לכעוס ולחטא אבל אם היה האדם מושלם במעלות ולא הי' בו מדת הכעס היה יכול לישא אמו ואחותו וזה הוא כשראה בחלום שבא על אמו הראו לו מן השמים כי ע"פ מדותיו היה ראוי ליקח אמו אחרי מות בעלה כי מצד אם לבינה יקרא דיהי' איש טוב מאוד מוסר מכל כעס הנה כי כן ג"כ בענין יהכ"פ כי הקב"ה נתן לנו יום כפור למחילת העונות שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו ואלו לא היינו חוטאים לא היינו צריכין לכפרה אך עונינו גרמו שצריכין לרחמיו עלינו ולמחול חטאינו ולזה הרא' לזה האיש כי הוא איש צדיק ולא צריך ליום הכפורים מצד כנ"ל וא"כ לפ"ז הא דאמר בבא בחלום על אמו יצפה לבינה הוא בצדיק גדול שראה כן בחלום הוא די"ל דרמזו לו כן משמים וכן בבא על אחותו וכן בבא על אשת איש מובטח לו שהוא בן עוה"ב אבל באדם בינוני מהמון דעלמא אינו ולזה י"ל הא דתני דבי' ר"י עונותיו מחולין לו הוא בצדיק גמור אבל בבינוני על זה תנא דתני בי ר"ל ידאג כל השנה כולה וכ"ש אם היה איש חוטא בודאי ידאג כל השנה ויעשה כל השנה כולה תשובה שלימה בצום קול ממון ואם שלש אלה יעשה לו ויצא "ח"נ"ם "חטאיו "נמחלים "ממנו אם עלתה לו השנה

בתשוב' ויהי' לו לסי' "י"ד"א"ג כל השנה כולה אותיות "יעשה "דברים "אלו "ג' דהוא צום קול ממון כל השנה (כמו שאציין לקמן בשם כתבי הר"י).

ודע כי לפני שבר גאון וכתיב לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה כגן ה' כארץ מצרים באכה צער פי' עד צוער והיא ע"ד דמקשה הגמ' במס' מגילה כתיב אל תתחר במרעים וכתיב ושומרי תורה יתגרו בם ומשני הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור ולבסוף מסיק הגמ' איבעית אימא שעה משחקת לו שאני ועל זה כתיב יחילו דרכיו בכל עת יע"ש דכ' הריטב"א דהקב"ה עושה לו כל מאויו ופרשתי דגמ' דייק שעה משחקת לו והוא דכתיב ומשלם אל שונאיו על פניו להאבידו דהיינו דהקב"ה משלם לרשע שכר מצוה שעשה בעוה"ז כדי להאבידו מעוה"ב והנה אם גלוי לפני הש"י שעוד זמן יחי' ב' ג' שנים אין הקב"ה משלם כל שכרו בפעם אחת רק משלם מעט מעט כי יש לו זמן לשלם משך שנה או שנים אבל אם יצא פסק מהקב"ה להכריתו בעוד איזה ימים או חודש ובהיות שעשה איזה מצוה ורוצה לשלם כל עוד שהוא בעוה"ז אזי נותן לו טובה מרובה בפעם אחת כי לא יכול ליתן מעט מעט כי בזמן יבוא קציר לו נקצר מעולמו לכן נותן לו טובה בבת אחת וכל חפצו ישלים לו לטובתו וזה דייק בגמ' שעה משחקת לו דייק רק שעה ואזי אל תתחר בו אפילו צדיק גמור כי הוא יגמור בהיות דרך שעה מועטת ימי חייו נותן לו הקב"ה כל טוב עבור מצוה אחת שעשה ולזה כתיב פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם והיה לו לכתוב פני אלהים בעושי רע ולפי הנ"ל יובן דדייק פני ה' כל מדת הרחמים הוא בעושי רע דהקב"ה עושה להם כל חפצם משום להכרית מארץ זכרם דקרוב יום אידם להכרית אותם. ולזה כתיב לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה היו כגן ה' מלאים כל טוב כי ה' שלם להם דבר טוב שעשו פעם אמנם באכה גוער רק עד צוער כי לפני ה' הי' גלה שלא להשחית את צוער לפיכך לא היתה בכלל טובם וזה הוא דאמרו חז"ל בירושלמי דמס' פסחים פ' ערבי פסחים הלכה א' דף ל"ד ורוח זלעפות מנת כוסם מהו מנת כוסם ר' אבין אמר דיפלו פוטירין כדיפלי פוטירין אחר המרחץ וצריך ביאור ועיין בק"ע כוסת כפולין שנכנסים בגוף לאחר המרחץ ולפי' הנ"ל יובן כי הקב"ה נותן לרשעים קודם הכרתה שלהם כל טובם לשלם להם שכרם בעוה"ז כמו סדום ועמורה דאחר שנתן להם כל טוב תמו נכרת כן ימטיר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות וזה מנת כוסם מה שנתן להם מתחילה כוס רויה הי' למהר אבודם ולזה נתתי רמז כי כוס כ"ו במספר הוי' רחמים ובצירוף הס' בגמטרי' אלהים כי נתהפך אח"כ מרחמים לדין והבן ולא ירעד כל אדם ויפחד בבוא אליו פתאום טובה גדול' אולי ע"ד לפני שבר גאון לכן צריך להרבות במצות ובתשוב' ולזה אמרו חז"ל במסכת מגילה

וישב מרדכי ששב לשקו ולתעניתו יען כי ראה שבא לו גדול' בפעם אחת מהר בתשובה כמקדם מטעם הנ"ל:

וזה הוא דתנא תנא קמי' דרנב"י המואה קרי ביוה"כ ידאג כל השנה כי יחוש פן לפני שבר גאון וקדמו לעשות טובה לפרעון ועוד מעט יקום שאון לכן ידאג כל השנה וישוב בתשוב' וזה דאמר רנב"י תדע שכל העולם כולו רעב והוא שבע לכן ידאג כל השנה ועיין בגמ' דיומא דף ס"ז שהי' תולין לשון של זהורית על פתחו של היכל לא הלבין היו מתביישין א"כ אף זה שהי' רואה ביה"כ ראוי' שיהיה עצב על סימן רע שראה ויהי' מתבייש בו וישוב בתשובה והנה י"ל הא דאמר ואם עלתה מובטח לו שהוא בן עולם הבא היינו דוק' שלא הרהר בה דומי דאמרי' בפ' הרואה בבא על א"א בחלום דמובטח לו שהוא בן עוה"ב הוא דוק' שלא הרהר בה ה"ה כאן דאם עלתה לו השנה דמובטח לו שהוא בן עוה"ב היינו ג"כ בשלא הרהר בעיה"כ וראיתי בס"ח דתמה ארש"י דפירש מן השמים הראו לו שהוא בן עוה"ב וכי מראין לו לאדם בדבר טומאה ונעלם ממנו גמ' הנ"ל בבא על אשת איש בחלום דמובטח לו שהוא בן עוה"ב וקשי' ג"כ וכי מראין לו בדבר טומאה גם לפמ"ש לעיל דקאי על שידאג כל השנה על שהוא שבע גם כן לק"מ אלא שהוא הקשה כן על רש"י ועכ"פ נעלם ממנו גמ' הנ"ל ודע כי יכפר בגימט' קרי ובסו' טוב נתהפך לזי"ק"ר והנה רז"ל אמרו קרי יפה לחולה שנא' יראה זרע יאריך ימים ונראה דהצדיק השב לה' בעשרת ימי תשובה וחרדת ימי הדין עליו אין בריאת גופו עליו כמו בשאר ימים שהוא שמח וטוב לב לא כן בימים הללו הוא חולה לאהבת ה' אלא דכל זה בצדיק וזה דאמר עונותיו מחולין לו כי הוא סי' לשב לה' והיה חולה בגופו מימים הללו מאימת ויראה זרע יאריך ימים:

תני עבירות שהתודה ביה"כ זה לא יתודה עליהם ביה"כ אחר וכו' ובבבלי אינו מקשה איך יפרש הת"ק הקרא כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד ונ"ל דהא דאמר ת"ק דלא יתודה עליהם ביה"כ אחר היינו בעבירות עשה ול"ת כיון דעל אלה תני לעיל בשם ר"י בד' חלוקי בפרה דיה"כ מכפר עליהן א"כ תו א"צ להתודות עליהם ביהכ"פ אחר שכבר נתכפרו אבל בעבירה של כריתות ומב"ד דיה"כ רק תולה עד שיסורין באין עליו וכן חילול השם דדוק' מיתה מכפרת א"כ באלו עבירות גם לת"ק צריך להתודות עליהם ביהכ"פ אחר וא"כ דוד שחטא באשת איש דהוי חיוב מיתה שפיר אמר וחטאתי נגדי תמיד ודוק אלא דר"י בר"י השיב לי' מדכתיב וחטאתי נגדי תמיד והו"ל לכתוב כי פשעי נגדי תמיד אלא ודאי דעל חטא אחר רמז ג"כ אפילו על עשה ול"ת ואולי י"ל דס"ל לת"ק דאע"ג דעל עשה ול"ת יוהכ"פ מכפר תיכף מ"מ בעבר אח"כ על כריתות ומיתות ב"ד גם

העשה ול"ת שקדום אינו מכופר כ"א על ידי יסורים ולזה אמר וחטאתי נגדי תמיד דכל חטא שלו אפילו לעשה משום כי פשעי אני אדע דעבר על מיתות ב"ד ואולי י"ל דזה הוא דמסיים ר' ישמעאל בד' חלוקי כפרה אבל בחילול השם אין כח בתשוב' למחול ויהכ"פ לכפר ויסורים לתלות היינו בעבר מקדם על עשה ול"ת וכריתות הכל עומדים לו בלי כפרה עד יום מותו כנ"ל:

ואמרתי פעם דאית' במדרש וישם ה' לקין אות זה כלב דקין עבר על רציחה והוא חייב מיתה א"כ צריך תשוב' תמיד וצריך להיות ככלב שב אל קיאו להתודות תמיד עליו וישם ה' לקין אות זה כלב להתודות תמיד להיות ככלב שב אל קיאו כנ"ל:

צריך לפרט את מעשיו שנא' ויעשו להם אלקי זהב עיין בבלי פ"ו ע"ב ר"ע אומר א"צ א"כ ר"ע סבר אפילו חטא מפורסם א"צ לפרט וא"כ הלכה כר"ע מחבירו וא"צ לפרט ועיין במ"א היהכ"פ סימן תר"ו דגם ריב"ב ס"ל דחטא מפורסם אין לומר בפרהסי' אלא מיירי לפני המקום צריך לפרט ור"ע ס"ל דאף לפני המקום אין לפרט דהכל גלוי לפניו ואולי י"ל דריב"ב ור"ע פליגי אי צריך לפרט החטא בפרוטרוט כגון ענל שעשו צריך לומר שעשו הע"ז ובמה עשו כמו שאמר משה חטאה גדולה עשו אלהי זהב ור"ע ס"ל דדי רק במפרט החטא חטא ע"ז אבל לא לפרטו בכל וכל אבל באמת ס"ל דחטא מפורסם צריך לפרסם ופליגי רק לפרטו בפרוטרוט ולפ"ז מיושב היטב הא דפסק הרמב"ם דצריך לפרט החטא ואע"ג דהלכה כר"ע מחבירו משום דס"ל דר"ע לא אמר אלא דבפרוטרוט איך ומה עשה א"צ לפרט ודי בפרסמו רק דרך כלל שחטא בע"ז אבל עכ"פ לפרט החטא צריך ודוק ומיושב בזה הא דהרמב"ם פסק כריב"ב ולכאור' תמוי' הא הלכה כר"ע ולפמ"ש ניחא דס"ל דגם ר"ע ס"ל דצריך לפרט החטא אבל לא בפרוטרוט כנ"ל וי"ל דלזה מפרש ר"ע כסוי חטאה לשון נקיבה מה שהחטא מוליד חטאה והוסיפו בו במעשה כגון שעשו בעצמם אלקי מזהב לכבד הע"ז וזה אלהי כנ"ל אבל עכ"פ העבירה גופ' צריך לפרט כנ"ל וכן דייק לשון הירושלמי אין צריך לפרוט את מעשיו כנ"ל:

שני פרנסים טובים עמדו לישראל משה אמר יכתוב סרחוני יש לעיין היכן מצינו כן שהתפלל שיכתוב סרחונו ואולי הוא בתפילתו תפלה למשה איש אלקים דסיים יראה אל עבדך פעלך פי' עליו ויכתב מה שפעל ה' עמו וגזר עליו שלא יכנוס לארץ ודוד התפלל שלא יכתב סרחונו שהתפלל כרוב רחמיך מחה פשעי שלא יכתב ולזה י"ל דכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה אשרי אדם ב' פעמים אשרי במ"ק דוד שעל עצמו הי' מתפלל זה לכסות חטאיו:

ענין שדימה חטא משה לפני שביעית דשביעית הוא רק בעשה כן הוא גם כן לא עבר רק אעשה להקדישו נגד ישראל:

עיין מ"ש מהרש"א דאין המשל הזה כ"א על משה ודור המדבר ואיך קאמר משל דמשה ודוד ונ"ל דידוע דמשה ודוד הי' גלגול דאדם ועליהם הי' לתקן חטא כי כן 'א'ד'ם 'אדם ידוד "משה ותרווייהו לא תקנו חטאו לגמרי כי כמו שאדם לא קיים צווי הקב"ה מעץ הדעת לא תאכל כן הוא לא קיים צווי הקב"ה שידבר אל הסלע וכן דוד כמו שאדם חטא על ידי אשה כן הוא חטא על ידי אשה ולזה דמה חטא משה לפני שביעית כי גם אדם פגי בוסר סחטה לו וחטא דוד לאשה שזינתה כן הוא חטא בזנות אשה כנ"ל:

מסכת ראש השנה

בעזר שוכן מעונה, אתחיל לכתוב במס' ראש השנה. דף א' **כהיא** דאר"י ב"א עיי' בש"ק ודבריו דחוקים ולפענ"ד פירושו כהיא כמו אלא מחורתא כדשנין מעיקרא בבבלי:

ע"ב **אמר** ר"י והיא שנכנס לניסן עיי' בק"ע וצ"ע לומר דפליג אקדום, ע"כ נראה לפיענ"ד הכוונה דה"א דשאני מלך שני שנכנס לאדר דעכ"פ תמשוך מלכותו אח"כ, משא"כ בראשון שנכנס רק לניסן ומת אח"כ ה"א דדווקא לשני מונין בכה"ג קמ"ל דאין חילוק כמבואר מקרא כנ"ל:

ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם, אינו עובר עליו משום בל תאחר עד שיעברו עליו ג' רגלים, ויש לדקדק כיון דגם ראש חודש אקרי מועד כדאיתא בגמ' דכתי' קרא עלי מועד א"כ דלמא דווקא עד שיעברו כל הר"ח והיא כל השנה, וא"כ יהי' השיעור בל תאחר כל השנה, בשלמא על הבבלי דיליף ר"א ב"י ב' רגלים לק"מ דע"כ מבואר דלרגלים מכוין דליכא למימר ב' ר"ח זה ליתא דהרי לענין עשה אינו עובר כ"א עד רגל א' כדכתיב ובאת שמה והבאת וא"כ יהי' לענין עשה חמור מל"ת דלענין עשה אינו עובר כ"א עד רגל א' ולענין ל"ת בב' חדשי' שעברו תיכף עובר אבל על הירושלמי קשה. ועיי' לקמן ויש לחלק כיון דכתיב הג' רגלים יתרים בקרא ע"כ בדדהו דוקא תלי ודו"ק:

דף ב' **בעין** קומי ר"א עד כדון בעשה בל"ת מניין עיי' בק"ע ופירושו דחוק ועיי' בש"ק בד"ה אלא, ולפיענ"ד הכוונה כפשוטו דמקשה דלמ' אתי' קרא דאלה תעשו לה' במועדיכם לענין עשה ומנ"ל לל"ת דב"ת ותירץ כיון דכתיב ובאת שמה מבואר דבעשה ברגל ראשון עובר א"כ ע"כ אלה תעשו אתי' לל"ת דב"ת ופשוט:

אלא דאכתי קשה דלמא לעולם דאתי לעשה ומקרא דבאת שמה והבאה לא שמעינן אלא היכא דהוא עולה לרגל אבל היכא דאינו עולה כגון דאין לו קרקע וכדומה הוא

אינו עובר בעשה כ"א בב' מועדות או בכל המועדות אבל ל"ת אכתי לא שמעינן, ע"כ כראה בעיני לומר דהנה יש פלוגתא באחרונים אי עשה חמורה מל"ת או לא תעשה חמורה ועי' בתוס' יה"כפ דהביא ראי' דעשה חמורה מל"ת מדאמרינן בגמרא גבי מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל תחילה טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה, טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית ולא קתני שביעית ונבילה מאכילין אותו שביעית אלא וודאי דבכה"ג מאכילין אותו נבילה יע"ש. וראיתי להגאון מו"ה שמואל לנדא בספרו שיבת ציון כתב דמזה אין ראי' דא"ל כי הדדי נינהו יעי"ש בתשובה ב'. ולפענ"ד דברי תוס' י"הכפ נכונים, דע"כ מוכח דעשה חמורה והוא דלכאורה קשה בלא"ה לדברי תוס' יהכ"פ דמוכח דעשה חמורה ונבילה ושביעית מאכילין אותו נבילה א"כ אכתי קשה הו"ל למיתנה רבותא טפי נבילה ושביעית מאכילין אותו נבילה אמנם כראה דבלא"ה קשה כיון דתני בברייתא דטבל ונבילה מאכילין נבילה א"כ אמאי קתני תו טבל ושביעית מאכילין שביעית הא ק"ו הוא השתא נבילה דאיסור לאו מאכילין נגד טבל מכ"ש שביעית אלא וודאי דשביעית חמור הואיל והוי איסור עשה וא"ש ה"א דאיסור עשה לא מתירין קמ"ל דאפי' איסור עשה מתירין נגד טבל, וא"כ מבואר די"ל לברייתא דעשה חמורה דאי כי הדדא נינהו סיפא ל"ל ודוק:

אמנם זה אינו דהתוס' יהכ"פ גופא כתב התם דמצד סיפא ליכא למידק דא"ל דברייתא חלוקא דשביעית אתא לאשמעינן וא"כ אכתי יש לפקפק כדברי השיבת ציון. אמנם נראה לומר דהתוי"הכ מקשה גופא התם מאי קמ"ל הברייתי' פשיטא דמאכילין אותו הקל, אמנם לפענ"ד נראה דקמ"ל דה"א דבנבילה איכא למיחש דלמא אתא לאסתכוני בי' כמ"ש בש"ג קמ"ל דאפ"ה הואיל וטבל חמור מאכילין אותו הנבילה וא"כ לפ"ד ליכא למימר דשביעית ונבילה שוין א"כ אכתי ה"ל למיתנה דמאכילין אותו שביעית משום דכיון דעכ"פ שוין יש לחוש בנבילה לסכנה:

ועפ"ד אמרתי לתרץ קושיית התוס' שבת דף ס"ט ע"א בד"ה דידע לה בתחומין דהו"ל למימר דידע לה בעשה ולפמ"ש ניחא דכיון דצריך להיות שוגג בלאו מכ"ש בעשה דחמורה וע"ש היטב ודו"ק:

ומתורץ ג"כ בזה קושיית התוס' חולין דף ק"כ ע"ב תוס' ד"ה היכא במה שהקשו וא"ת ושביעית היכא אתי' מכולהו דאית בהו לאו ובשביעית עשה ולפי הנ"ל ניחא דעשה חמורה ודו"ק. ובקונטרס הכללים שלי הארכתי בראיות לכאן ולכאן:

והשתא לפ"ז יש לומר דהכא מקשה הירושלמי עד כדין בעשה דס"ל לירושלמי בקושיית' דעשה חמירא וא"כ דלמא קרא דשלש פעמים יראה אתי' לעשה וקאי הקושי' לר"ש

דסליק מני' דדלמ' דוק' לענין עשה צריך שיעברו כסדרן משא"כ לענין ל"ת דלמא לא בעי כסדרן לזה מתרץ דהרי מצינו לענין עשה דעובר תיכף ברגל א' דכתי' ובאת שמה אלא וודאי דאתי' לענין ל"ת ובאמת ל"ת חמורה ודו"ק. וראי' ברורה דל"ת חמורה מגמרא דמנחות דף ס"ח, דאמר ר"י ור"ל דאמרו תרווייהו אפי' בזמן המקדש האיר המזרח מתיר והא דכתיב עד הביאכם למצוה וכתב התוס' שם והא דפירך משום מצוה ליקום ולגזור הוא הואיל וליכא לאו הרי מבואר דעשה קיל ועיי' יומא דף פ"ה דמקשה על ל"ת מכפרת על עשה מיבעי משמע ג"כ דעשה קיל, ודע דהתוס' במנחות דף ה' ע"ב דעד הביאכם לא הוי עשה רק מצוה בעלמא, ונראה לפענ"ד הוכחה לזה, מדמקשה הירושלמי הביאו התוס' קדושין דף ל"ח ד"ה אקרוב מדוע לא אכלו מצה מחדש וליתא עשה ולדחה ל"ת וקשה הא סתם ירושלמי הוא ר"י ור"י ס"ל דעד הביאכם הוי עשה וא"כ אין עשה דוחה ל"ת ועשה, אלא וודאי דלא הוי עשה ודו"ק. ויש לישב לפי מ"ש התוס' בקידושין דף ל"ד ד"ה מעקה דגבי נשים כיון דליכא עשה דעד הביאכם דהוי זמן גרמא א"כ הו"ל להוא לאכל דהיינו נשים:

ר' יוסי בר בון שלא תאמר שאם אבד ונמצא וכו' עיי' בק"ע ופרושו דחוק דהלשון שלא תאמר משמע דבאמת אינו כן וזה אינו דהרי באמת גופו קרב שלמי' ונראה דכונת הירושלמי הוא דה"א גופו קרב שלמים ממש ונאכל אפי' לשני ימים ולילה קמ"ל דמשו"ה קתני בברייתא פסח ב"ע להודיע דאינו כשלמים ממש ואינו נאכל אלא ליום ולילה ועיי' בבבלי בתוס' דף ה' ע"א ד"ה שלמי פסח ויותר נראה דהכונה הוא דמקשה דלא כן מה אנן אמרין פי' אם לא הי' זה הברייתא לפשוט מה הי' אמרינן לזה, מתרץ דהוי אמרינן הואיל פסח אם אבד קרב שלמי' א"כ ה"א דהוי כשלמי' ואינו עובר מיד רק אחר ג' רגלים קמ"ל, ועיי' לקמן ע"ב ג"כ זה הלשון גבי והי' בך חטא:

ועוד מן הדא ועשית בעשה, תשמור בל"ת עיי' בק"ע דמפרש דקאי אדלעיל והוא דוחק גדול, ולפענ"ד נראה דהוא קושי' דהרי מן הדא ועשית ותשמור מוכח דתיכף עובר דהרי תיכף כשעולה לירושלים מחויב מוטל עליו המ"ע ול"ת דתשמור ועשית, לזה מתרץ דאנו כן כלום הוא עובר כ"א עד שיעברו עליו ג' רגלים כלומר דמחוייב לקיים אבל לא תיכף כ"א לענין בל תאחר עד עבור ג' רגלים וכן לענין העשה ול"ת הנ"ל ופשיט כנ"ל ומפרש רב אבין בשם רבנן דתמן אמרו כן הא דעובר תיכף היינו באומר תרי עלי עולה בשני בשבת, משא"כ באומר סתם:

והוא עובר על כל רגל ורגל וצ"ע מדוע קאמר הירושלמי דוקא על כל רגל ולא על כל יום ויום וכדאיתא באמת בבבלי דאמר רבא כיון דעברו ג' רגלים עובר בכל יום ויום וי"ל:

שלמה שנתו בעצרת עיי' בש"ק דהקשה דוה"ל למפרך אם עצרת רגל ראשון אמאי יעבור בעשה, ולפענ"ד דאהא לק"מ דא"ל דגזרת הכתוב הוא כיון דכתי' בהדי' ובאת שמם והבאת שמה הרי העשה מפורשת משא"כ בשלמה בשנה בעצרת שפיר מנ"ל דאפי' בכה"ג חייבא רחמנא דלמא באמת אינו עובר עד שעברו כסדרן כיון דאין הדבר מפורש בהדי' ואי מדכתיב אלה תעשה לה' במועדכם דלמא אתי' להיקש דהוקשו המועדת זה לזה כדאיתא בבבלי ודוק:

אר"ח אלו עבר והביא עיי' מ"ש מזה בפסחים דף כ' ע"ב:

שנה לו ושנה לתמורתו ותמי' כיון דיליף הירושלמי משנה בשנה דנאכל לב' ימים ולילה וא"כ איך יליף מני' שנה לו ושנה לתמורתו. (ודע דע"כ אי ילפינן משנה בשנה שנה לתמורתו מוכח ממילא דשנתו היא שנת דידי' דאי שנת של עולם אמאי אצטריך שנה לתמורתו כיון דהוי שנת של עולם וכיון דיליף משנה בשנה דנאכל לב' ימים ע"כ דיליף דשנתו דידי' מכל הקדשים דכתיב כבש בן שנתו כדאיתא בבבלי דף כ"ד ע"ב בבכורות). ונרא' לומר דירושלמי אליבא דב' תנאים קאמר למילתא דמאן דיליף שנה לו שנה לתמורתו ס"ל דילפינן ב' ימים ולילה מחזה התנופה ושוק התרומה הקישו הכתוב לחזה התנופה של שלמים ויליף שנתו דידי' מכל הקדשים ואיתר שנה בשנה לשנ' לתמורתו ודו"ק. ודע דרש"י פ' קרח הביא דרשה דכחזה התנופה דנאכל לב' ימים ולילה ובפ' ראה הביא דרשה דשנה בשנה דנאכל לב' ימים ותמי' דזה הוי סברות חלוקות כמבואר בסוגי' הנ"ל וצ"ע ובחדושי לבכורות הארכתי. ויותר נראה דירושלמי דדריש כל הנהו שנה לתמורתו שנה לבעל מום שנה לקדשים הוא מדכתיב כל הבכור ורבינהו כל הנהו ועיי' מ"ש התוס' ר"ה בבלי דף וי"ו ע"ב ד"ה אחד בכור:

אלא אם אינו ענין לתם תלימו ענין לבעל מום ומזה תמי' לפענ"ד לרש"י בבכורות דף כ"ח דמפרש עד שלא נראה לחכם שלא נפל בו מום ונעלם ממנו הירושלמי פה דמפורש בהדי' בבעל מום והכוונה האמיתית כמ"ש התוס' שם בד"ה עד שלא נראה היינו שלא נדזמן כהן דאינו צריך להוליכו למקום רחוק, ומזה דייק הירושלמי דעכ"פ אין שנתו מחוורת דאם צריך דוקא שנה ותו לא א"כ היה צריך לילך למקום רחוק אחר כהן וד"וק:

ע"ב **תמן** תנינא ביום השמיני וכו' פרק י"ד דנגעים משנה ד' ובקע"ע יש טעות:

אר"א כאן התירה תורה להקדיש מחוסר זמן מזה מבואר ג"כ דבמקום אחר אסור להקדיש מחוסר זמן ובמ"ל ה' אסורי מזבח פ' ג' ה"ח ועי' בספרי תואר משה פ' ל"ח סי' ה' לא הביא ראי' זו, ודע דמ"ש הש"ק בפירוש הא דמקריב מתחילה מצורע העני חטאת ועולה העוף ואח"כ מביא אשמו הוא תמוי' דהרי אם הקדים חטאת לאשם תצא

לבית השריפה וכן פסק הרמב"ם בפ' ה' מה' מחוסרי כפרה והיא תוספתא מפורשת ס' ח' דנגעים ועיי' גמרא דמנחות דף ה' ע"א, ועיי' ר"ש תמיד נשחט:

בק"ע ל"א ה"ג כתוב במצורע וכו' וכבשה אחת היינו אשם וכמדומה דשגיאה פלטה קולמסו דכבשה היינו חטאת וכבש הוא אשם וכן מפורש בתורה:

דבר שהוא נתן לתשלומין בש"ק הקשה מבכור ולפענ"ד י"ל דהכוונה דירושלמי הוא במה דהוא אומר שהוא נתן לתשלומין היינו דלא היה צריך הדבר להיות כמו נדר דאלו לא נדר לא היה צריך לקיום הנדר והוי הענין כמו תשלומין דמשום דלוה צריך לשלם ואלו לא לוה לא היה צריך לשלם וכן ג"כ גבי בכור אלו הי' מוכר לנכרי מתחילה בפרה חלק אפילו באוזן נמי הי' מפקיע מן הבכורה, א"כ הוי ג"כ תשלומין משא"כ גבי מילה דהוי חיובא ולא הי' באפשרי מתחילה לעשות שום טצדקי להפקיע א"כ לא הוי כתשלומין ודוק. וראיתי בספר שלום ירושלים דקרא תמה על הק"ע דהרי בכור יליף בבבלי מדכתיב ה' אלקיך, ולק"מ דכיון דבה' אלקיך מרומז ג"כ צדק' ומעשרות א"כ דלמא דוקא אהנהו קאי ולא אבכור מדכתיב לשלמו ושפיר מקשה הש"ק, אמנם לפמ"ש לק"מ. ועיין ירושלמי לקמן דדריש ה' אלקים לקדשי בדק הבית:

מעמך זה לקט שכחה ופיאה ואע"ג דאינו דבר שנתן לתשלומין מ"מ שאני הנהו דרבינהו קרא ודו"ק. איזהו נדר עיי' במס' מגילה דף ה' ע"א.

ר' טבי נאמר כאן חדשי עיי' בש"ק ריש מס' שקלי' דתמה על הרמב"ם דהביא רק דרשה דרשב"י ומשמע דהוי רק דרבנן ובאמת איכא ג"ש, ונראה דס"ל לרמב"ם דלאו ג"ש גמורה היא ורק אסמכתא דאיצטרך חדשי להא דאית במס' מגילה חדשים אתה מונה לשנה עיי' בבלי מגילה דף ה:

עיי' בבלי דף וי"ו אמר רבא כיון שעבר עליו רגל ראשון עובר בעשה מיתבי העיד ר"י ור' פייס על ולד שלמי' וכו' אלא וולדה בעצרת היכא משהו לה ועברה לה בעשה וקשה לי מאי פירך הגמרא עלי' דרבא הא רבא ס"ל בפ' השואל דף צ"ה כר' יונתן וע"כ דס"ל כחנני' כדאיתא במס' חולין ר"פ אותו ואת בנו יע"ש דף ע"ט ע"א בתוס' וא"כ כיון דאותו ואת בנו נוהג בזכרים כחנני' לשני דאיירי כגון ששחט א' בעצרת האב של ולד וא"כ תו לא היו יכולין לשחטו אח"כ מטעם או"ב ודו"ק. וא"ל דאפ"ה פירך הגמרא דהי' להם לשחוט בעצרת וביבא העשה דבאת שמה והבאת וידחה הל"ת דאו"ב ליתא דכבר כתבו התוס' ר"פ או"ב דאו"ב הוי עשה ול"ת וצריך עיון, ועיי' בחדושי לסוגיא דחנני' שם הארכתי, ונראה לפיענ"ד לומר כיון דעכ"פ עצרת יש לה תשלומין שבעה כדאמר לעיל דלהכי אקשי רחמנא לחג המצות א"כ שפיר פירך בעצרת היכי משהו להו ועברה בעשה כיון דעכ"פ

יכולין להקריבו בכל ז' ואף דנוהג או"ב בזכרים מ"מ היו יכולין להקריבו למחר ואע"ג דקאמר לעיל לענין בל תאחר דאינו עובר עד שיעבר עליו רגל שלם דמתרץ כגון שהומם בתוך הרגל וכו' שאני התם דעכ"פ לא עבר עלי' רגל שלם משא"כ כאן דעכ"פ עבר עליו רגל שלם רק ביום א' הי' אסור מטעם או"ב ועיי' לעיל בירושלמי שהבאתי בתשו' הנ"ל, ועוד נ"ל דדווק' לענין בל תאחר הוא דאמרינן כיון דכתיב בחג הסוכת משמע דצריך דווקא לעבור כל חג הסוכת משא"כ לענין עשה דכתיב ובאת שמה והבאת ודו"ק.

ונראה דזה דייק רבא בלשונו כיון שעבר רגל א' עובר בעשה ירצה אפי' אם הביא רק שבתוך הרגל הומם וחללו על אחר ולא הביאו בתוך הרגל אפ"ה עובר בעשה דדווקא לענין בל תאחר הוא דאמרינן דצריך לעבור עליו רגל שלם אבל לא לענין עשה, אבל הרמב"ם כתב וז"ל בפ' י"ד מה' מעשה הקרבנות ה' י"ג הגיע רגל א' ולא הביא עובר בעשה, משמע הא אם הביא רק שבתוך הרגל הומם וחללו אינו עיבר דאפי' לענין עשה צריך רגל שלם:

דף ג' ע"א **זאת** אמרת דבן עזאי תלמיד חבר הי' לר"ע עיי' בסוטה תוס' דף ד' ע"א ד"ה בן עזאי הא דהקדי' בן עזאי לר"ע רבו ולפי' דברי הירושלמי פה לק"מ דא"ל הואיל והי' רק תלמיד חבר לא חשש הברייתא:

הא כיצד משעת לידתו את מונה לו עיי' בק"ע הא כיצד שיקדיש ועיי' בשקלים שם בש"ק דכתב דהא אתי' כרבנן דפליגי עלי' דר' ישמעאל בעירוכין, והוא בעירוכין דף כ"ו ע"א, ודע דהרמב"ם פסק כרבנן בפ' א' מ"ה בכורות ה' ד' דמצוה להקדיש בכור, אמנם עיי' בלח"מ ובמ"ל דכתבו דהרא"ש פוסק כר' ישמעאל ותמה הב"ח עליו ונראה לפרש ע"פ מה שכתב בש"ק פה דילפותא דירושלמי הוא מדכתיב הזכר תקדיש דמצוה להקדישו ולענין מאי צריך להקדישו, אלא לענין זה דשנת' מתחיל משעה שנולד, והשתא לפ"ז כל זה הוא דווקא לרבנן אבל לר' ישמעאל דמוקי הזכר תקדיש להקדש עילוי א"כ לא מצינו דשנתו מתחיל משעה שנולד וא"כ לפ"ז הא דבעי הגמרא בר"ה מאימתא מתחיל שנתו ע"כ הוא לר' ישמעאל דלרבנן הרי מבואר מקרא דמתחיל משעה שנולד וע"כ דבעי דגמרא הוא אליבא דר"י ומסיק דאינו מתחיל כ"א בשמונה שנראה להרצאה, וא"כ כיון דסתמא דגמרא בעי אליבא דר"י משמע דהלכתא כר' ישמעאל ושפיר פסק הרא"ש כר"י ודו"ק:

ודע דמ"ש המ"ל דמגמרא דחולין דף קל"ו משמע מסתמא דגמרא דא"צ להקדיש מהא דאמר בקדושה ואין זה ראי' דעכ"פ אף אם אינו מקדיש אפ"ה קדוש מרחם משא"כ במעשר צריך להעביר תחת השבט:

וראיתי בספר שלום ירושלים דהביא בשם ספר ט"א דהא דבעל מום נאכל בתוך שנתו דווקא הוא מדרבנן והביא ראי' מדפירך הגמרא בר"ה דף ז' ע"א בעל מום מי מצי אכיל לי' והוא רק דרבנן דחיישינן למיעוט ומאי פירך ולפענ"ד יש לישב קוש' זו דאע"ג דמן התורה אזלינן בתר רובא ואמרינן דכלו לו חדשיו מ"מ היכא דנולד במומו הרי איתרע לפניך וא"כ שפיר אפי' מדאורייתא איכא למיחש, ומכ"ש למה שראיתי בספר שם דנסתפק לומר דכן הוא ג"ב דעת הרמב"ם וזה וודאי ליתא דהרי הרמב"ם ב"פ א' ה' י"ג וז"ל עבר ואיחר אע"ג דעבר בל"ת אם הי' תם וכו' ואם הי' בעל מום הרי מביא בהדי' דס"ל דעובר בל"ת אפי' בבעל מום יע"ש, גם מה שהביא ראי' מירושלמי דאמר ר"א זאת אמרת דאין שנה של בעל מום מחוורת ג"כ ליתא דהרי בהדי' קאמר הירושלמי לעיל מינה שנה לתם שנה לבעל מום ואפשר דר"א דאמר דאין שנה של בעל מום מחוורת היינו לעבור בל"ת דווקא, א"נ דנתנו חכמים לו פנאי לבל יפסדו נכסי כהן אבל באמת איכא אפי' ל"ת אלא דלהשלים הלמד התירו כנ"ל ודו"ק, ובפרט מ"ש בשלום ירושלים מתחילה אקושית הש"ק דא"ל דקאי הכא אבעל מום זה תמוי דהכי הוא הקושי' דש"ק דמקשה דמפסיק שנה בשנה אין ללמוד כלל מאמתא מונין השנה דהרי הגמרא בעי עלה האיך כוונתו וזה פשוט:

הלכה ב

ואי זה זה תשרי עיי' בש"ק דתקשה אימא חשון מדכתיב בצאת השנה, ולפענ"ד לק"מ דאלו הי' כתיב צאת השנה הי' משמע סוף השנה אבל השתא דכתיב בצאת השנה משמע הסמוכה לסוף השנה ודו"ק, ומה"ט כתיב ב' בצאת השנה, ותקופת השנה בלא ב' וגם בלא"ה יש לתרץ דא"כ קשה אסיף דכתב רחמנא ל"ל אלא ודאי דהאי אסיף היינו קציר קאמר רחמנא דהיא שייך לצאת השנה כדאיתא בבבלי דף י"ג ע"א.

ויעוף אלי אחד מן השרפים שרפים עומדים ממעל לו מכין והילך והאיש גבריאל כ"א מיכאל שרכם ועיי' בק"ע דמגי' דצ"ל בעת ההיא יעמוד מיכאל וס"ל לירושלמי דויעף אלי א' מן השרפים הי' גבריאל ויליף ג"ש דכאן כתיב ויעוף וגבי גבריאל כתיב והאיש גבריאל מועף ביעף, וכן גבי מיכאל יליף שרפי' עומדים וכאן כתיב יעמוד מיכאל, אמנם באמת קשה להבי' בספרים ובגמרא מייתא כ"א מיכאל שרכם, ועוד דא"כ יהי' הירושלמי בזה נגד הבבלי דבגמרא דברכות איתא דויעף אלי אחד מן השרפים הוא מיכאל דאיתא התם דף ד' ע"ב אר"א גדול הנאמר במיכאל יותר ממה שנא' בגבריאל דאלו במיכאל כתיב ויעוף אלי אחד מן השרפים וכו' יע"ש הרי דבבבלי ס"ל דויעוף היינו מיכאל ויליף ג"ש דאחד אחד, ע"כ נראה דגרסא דידן הוא העיקר וס"ל לירושלמי ג"כ הג"ש דאחד

אחד אלא דהביא קרא אחר דכתיב ואין אחד מתחזק עמי כ"א מיכאל שרכם ויליף אחד אחד כנ"ל

ומדי דברי באותו ענין אמרתי להעתיק פה מה שכתבתי בחידושי למס' ברכות בהא דאמר גדול הנאמר במיכאל יותר מגבריאל דגבי גבריאל הי' ב' עיפות ומה ענין בזה והוא דמיכאל באחת דא"צ לטול רשות משום מלאך רק הוא מקבל רשות מהקב"ה בעצמו אמנם גבריאל צריך לטול רשות מקודם ממלאך אחר וזה המלאך נוטל רשות מהקב"ה גבוה מעל גבוה שומר וזה המלאך נוטל רשות מהקב"ה ונותן רשות לגבריאל והיינו הב' עיפות, גם מיכאל א"צ להתלבש א"ע בדמות איש בבואו אבל גבריאל הוצרך להתלבש בדמות דכתיב והאיש גבריאל גם כראה בעיני דענין העיפות אם היא אחת או שתים משום דידוע דממהירת גמר המעשה נודע חשקת העושה משו"ה גבי מיכאל שלא היתה כ"א עיפה אחת נראה אהבתו יותר לישעי' מגבריאל שעשה ב' עיפות והנחה בנתיים, לא נראה אהבתו עזה כ"כ:

ע"ב **א"ל** אין כיני עיי' בש"ק מה שתמה על הכ"מ ובאמת צע"ג, אבל בלא"ה קשה לדידי על הר"נ דרז"ה לא הזכיר דאיכא פלוגתא בירושלמי רק דאיהו הי' מפרש דר"א ב"ט גופא הקשה כן אברייתא דנראה מלשון הברייתא דאם נטעו פחות מל' יום אינם אסורי' עד ט"ו בשבט דשנה רביעית ואמאי איתא חמי שנה שלימה לא עלתה הרי עכ"פ עד ט"ו שבט לא עלתה השנה שלימה לזה השיב ר"ז באמת כן הוא דאפי' בפחות מלמ"ד יום נמי אסור עד ט"ו בשבט דשנה רביעית כנ"ל לפרש דברי הרז"ה לפי גרסתו וא"כ ר"א ב"מ אינו פליג על ר' זעירא ארבה הסכים עמו והמי אמאי כתב הב"נ דראב"מ הי' מחלק:

וכן משמע בהדי' מלשון רז"ה דכתב הגרסא שנה שלימה לא עלתה ולא כתיב לו והיינו הכוונה שעדיי' השנה לא נגמר כנ"ל:

מה עשה קרא שם על מעשר שבו עיי' בתוס' בבלי דף י"ד ע"א ד"ה ונהג בו ב' עשורין ובגהה שם ועיי' בספר דרך המלך ודבריו תמוהים, ועיי' רמב"ם פ' א' מה' מעשר שני ובראב"ד ובכ"מ שם:

הלכה ג

דף ד' ע"א **והאומות** בלילה בשעה שהם בטילין מן העצות הינו מן מצות דדהו שהמה עבירות וא"צ להגי' ועיי' בק"ע, וע"פ דברי הירושלמי הלז אמרתי לבאר ירושלמי המורגל בפי העולם ויהי ערב ויהי בוקר יום א', מכאן דעבדינן תרי יומא ברישא דשתא ודברי הירושלמי הזה תמוהים, אמנם נראה ע"פ מה דאיתא בבבלי מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין מקמי' דליפוש חרון אף יע"ש א"כ לפ"ז בוודאי ה"ה דהקב"ה דן את ישראל

קודם לאומות מקמי' דליפוש חרון אף וקשה איך אפשר זה הלא ישראל דן ביום בשעה שעוסקין במצות ואומות בלילה בשעה שבטולות מעברות א"כ לפ"ז הרי דן האומות קודם, דהרי הלילה הולך אחר היום אמנם כיון שעושין ב' י"ט דנ"ה ניחא ודן את האומות בלילה דשני וזה הוא כוונת הירושלמי ויהי ערב א"כ מוכח דלילה הולך אחר היום מזה מוכח דעושין ב' ימים ר"ה כנ"ל:

אמר ר' לוי כתיב לא יתיצבו הוללים לנגד עינך למה ששנאת כל פועלי און, נראה לבאר ע"פ מה דאיתא בגמרא אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות הרי מקודם החטא נכנס בו רוח שטות ונעשה שוטה וע"י זה שוב חוטה, ואין הקב"ה מעמיד אותו בדין אז כשנעשה שוטה ע"י רוח שטות כי אז עדן לא חטא כי ה' שונא פועל אין דהיינו פעולה שהיא עונש על און ודי כי ישלם אחר שכבר עבר וחטא, ומזה יליף דאין הקב"ה דן את האדם רק באשר הוא שם כנ"ל ובק"ע דחק א"ע:

דרש ר' ישששכר דכפר מכדי עיי' בק"ע דמפרש דכל אלו דרשות קאים אדלעיל דאין הקב"ה מתבונן על מה שיחטא לעתיד ומשום כן דחק א"ע בהא דדריש ריב"ל אם זך וישר היה אין כתיב כאן, ולפענ"ד המה דברים ב"ע ולא קאי אדלעיל רק דר' ישששכר דרש פשט הקרא כי הוא ידע מתי שוא דהיינו הקב"ה מעניש אנשים שהמה מתי שוא דאין עושין תשובה שלימה, אבל מי שעושה תשובה שלימה אף שחטא מקדם אפ"ה מקבלו וזה דקאמר וירא און ולא יתבונן שאין הקב"ה מתבונן בו כי מקבל תשובת הוא וע"ז קאי ג"כ ריב"ל אם זך וישר היית אין כתיב רק אם זך וישר אתה דהיינו שהוא עושה תשובה אע"פ שמתחילה חטא אפ"ה הקב"ה מקבלו:

אמר ר"ס כתיב ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים, ר"ח ור"ה חד אמר איזה כאומה הזאת וכו', נראה דדריש מדכתיב צדיקים חסר יו"ד דמשמע דהמה תמיד מצודקים ע"י חוקי' ומשפטי' לפיכך כתיב צדיקם דהיינו הקב"ה מצדיקם תמיד בין עברו ובין לא עברו עליהם, והכוונה דהגם אם עברו אם עושין תשובה נעשו ע"י העבירות זכיות, ועיי' בשו"ע סי' תקפ"א ס"ג ד' ובטו"ז שם ובסי' תנ"ד בטו"ז במעשה דחייט:

ע"ב **ר"א אמר** כהדין דירין ורבנן אמרין כהדא במגנימין כראה לפרש דפליגי בפלוגתא דלוי ושמואל לעיל דלוי ס"ל דדן ישראל ב"ע ואומות ב"ע ושמואל ס"ל שדנם ביחד והוא לטובת ישראל כמ"ש בק"ע לעיל ודריש ישפוט לאמים במשרים דמזכיר להם מעשה יתרו ורחב והנה בענין מעשר בהמה כתיב לא יבקר בן טוב לרע דאפי' אם רואה בעל מום יוצא בעשירי לא ידחם שיצא תם דאם עושה כן עובר על לאו דלא יבקר, וזה הוא

הענין דר"א אמר כהדין דירין יוצאין א' א' דאפי' בעלי מומין כגון האומות יצאו ג"כ בתוכם והוא כשמואל אבל רבנן סברו כלוי לפיכך אמרו כדא מבנימין כנ"ל:
אמר ר' לוי היוצר יחד לבם כבר הבין את כל מעשיהם ירצה בהיות דציבור נדון בכל יום א"כ כבר הבין כל מעשיהן בכללות לפיכך הוא מעבירן כעת כבני מרון בפרטות לפיכך כתיב המבין דהיינו בכל יום מבין בכללות הציבור, אמר ר"ב יוצרן רוצה שיהי' ליבן יחיד אליו נראה לפרש ע"כ מה דאיתא בגמרא דאין היוצר העושה כלי חרס מנקש אלא על מה שהוא טוב דזה הוא בודק ומקיש עליו בידו כן ג"כ הקב"ה בהיות דרוצה שיהי' לב ישראל יחיד אליו לפיכך הוא בדקן הטיב ומעבירן א' א' וזה הוא הטעם דאמרה המשנה דמעבירין כבני מרון משום דכתיב היוצר משום דהוא מבין לבות ישראל דהמה טובת לפיכך בדקן הטיב ומעבירן א' א', ובדרושי פרשתי ע"ד הגמרא הנ"ל מקרא דקאמר בני ציון היקרים איכה כחשבו דהיינו למה נחשבו ומפרש דהמה נדמו לנבלי חרש מעשה ידי יוצר כמו היוצר המנקש על כבלי חרש הטובי' כמשל הגמרא:
תני רשב"י הרי שהיו ישראל כשירין בר"ה וכו' ועפ"ז אמרתי לפרש לשון הפייטן ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה ולא אמר הגזירה ממש אלא דגזירה ממש לא בטלה אלא דהקב"ה עושה כמו שמפורש בירושלמי שהקב"ה מורידן כדי הארץ ומשיב עמהם טללים ורוחות ועי"ז נתבטל רוע הגזירה דהיינו הרע מהגזירה:

הלכה ד

חזקה שאין ב"ד מתעצלין וכו' עיי' בק"ע מלשלוח שלוחין אם לא קדשוהו בזמנו ועיי' בנ"ב מה"ק חלק יו"ד סי' כ"ז דמס' שאין ב"ד מתעצלין בו אלא זהירין שלא לעבר לאלול ואין הלשון משמע כן מירושלמי ודו"ק, ואפשר דתלי' אי אמרינן בדאורייתא חזקה שליח עשה שליחותו ועיי' עירובין בבלי דף ל"ב ע"א ובתוס' שם:

הלכה ו

טעם דנ"ש כתחילתה ויאמר ה' וכו' החודש הזה לכם ועיי' ר"פ דדריש לכם לענין מיעוט אחר מיעוט וקשה הא איצטריך להא וי"ל:

הלכה ז

דף ה' **מאימתא** מקבלין אותם משישברו את פספיסיו ועפ"ז אמרתי לבאר המדרש משכו וקחו לכם צאן משכו ידיכם מע"ז ושחטו הפסח, והוא דע"י שישחטו הצאן שהיו עובדים אותן מתחילה א"כ כשישחטו אותם אח"כ הוי כמו שבירת הפספסין הנ"ל ויהי' תיכף ניכר שמשכו ידיהם מע"ז ופשוט:

מאימתא חזרת מלוה בריבות משיקרע את שטרותיו ועיי' במס' סנהדרין דף כ"ה דאפי' בעכו"ם לא מוזפי, ונ"ל מדוע לא הביא הירושלמי הא ואפשר די"ל כרמב"ם לנכרי תשיך הוא מ"ע וא"כ אם מלוה לעכום צריך ליקח ריבות, ועיי' בתשו' בית יעקב סי' ע"ג דהביא ראי' מגמרא הנ"ל דבעל תשובה רשאי לגדור עצמו לבל ישוב לכסלו אפי' אם ע"י גדרו עובר מ"ע והביא ראי' מגמרא הלז דאפי' לעכום לא מזפי אע"ג דהוי מ"ע להרמב"ם, אמנם אנכי בחדושי אמרתי דאין מזה הגמרא קוש' להרמב"ם בלא"ה דהרמב"ם לא קאמר דמ"ע הוא להלות לעכום כדי שיקח ריבית ממנו אלא דאם מלויהו אזי הוי מ"ע שיקח ריבית ממנו א"כ שפיר קאמר הגמרא דאפי' לעכום איני' מוזיף היינו דאינו מלוה לו כלל ואז אינו עובר על מ"ע דדווקא במלוהו ואינו נוטל אזי עובר ודו"ק, וגם אפשר לומר דכונת הגמרא ע"פ מה דאיתא ביו"ד בסי' קס"ט סעי' ט' דאינו אסור מן התורה אלא ריבית הבא מיד לוה ליד מלוה אבל אם יד נכרי באמצע דהיינו דהישראל שולח לנכרי להלות אפי' הישראל מכיר המשכנות שהמה של ישראל אפ"ה מותר יע"ש ולדעתי לפ"ז י"ל דזה הוא כונת הגמ' דאפי' בעכום אינו מלוה, אלא דזה ליתא כיון דטעמא הוא משום דאין שליחות לעכום א"כ הוי ישראל מוזיף לעכום א"כ הדרה קושי' לדוכתה דהו"ל מ"ע]:

ודע דמ"ש הבית יעקב שם דטעמא דדחה לי' לעשה משום דתשובה היא ג"כ עשה ואלימא, ולפענ"ד צ"ע לו יהי' דעשה דתשובה אלימא מ"מ היכא מצינו דעשה דוחה לעשה והרי אפי' עשה דטהרת מצורע קאמר הגמרא דסוף פ' שלוח הקן דאינו דוחה עשה דשלוח הקן אע"ג דטהרת מצורע הוי עשה דאלימא דגדול השלום שבין איש לאשתו יע"ש בסוגי' וכן בר"פ תמיד נשחט פירך הגמרא דף כ"ט ע"א מאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה אע"ג דהאי עשה עדיפא דעשה דהשלמא לא הוי כ"א לאו הבא מכלל עשה יע"ש (ועיי' מ"ש במס' פסחים שם) ועוד דמה עשה מקיים פה במה שאינו מלוה לעכום אינו אלא גדר לתשובה אבל עשה לא ואטו אם מלוה לעכום עובר עשה דחשובה אדרבה הלא מצוה מקיי' ולא מצינו דעשה דוחה אלא היכא דמקיים עשה ממש בדחיתו כנ"ל משא"כ כאן א"כ דבריו בזה אינם אמנם הענין כמ"ש הלח"מ שם דהתירו דלמא אתא למסרך, א"כ לפ"ז בנדון הבית יעקב שם דלא שייך שם הענין דאתא למסרך בוודאי אין לאסרה מיין קידוש וכדומה מה דיש בו מצוה אפי' מצוה דרבנן ודלא כמ"ש בב"י שם יע"ש הטיב.

ודע דיש לעיי' בבא במזיד על א' מכל עריות שבתורה ובאמצע הביאה הרהר בתשובה אי רשאי לפרוש או דלמא ימתין עד שימות האבר כמו בבא על אשתו ואמרה לו נטמאתי בסי' קפ"ה ברמ"א יע"ש ולכאורה הי' נראה דהדין ממש כמו התם דאם יפרוש הרי

יציאתו הנאה כביאתו ואסור וחייב להתענות כמ"ש שם ה"ה כאן עכ"מ ימתין עד שימות האבר בלא דישה, אמנם לפי הנ"ל יש לחשוב הרי התירו לבעל תשובה לעבור על מצות עשה לפי דעת הרמב"ם משום דלמא אתא למסרך א"כ גם כאן כיון דמתחילה עבר במזיד א"כ אם שישהה בלא דישה בנתיים עד שימות האבר ג"כ איכא למיחש דלמא אתא למסרך ויבוא לידי מירק האבר ויותר טוב שיפרוש תיכוף, אמנם נראה דיש לחלק דשאני התם דעכ"פ ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה משא"כ כאן קום ועשה הוא דפרוש באבר חי ע"כ בוודאי הדין הוא א' שוגג וא מזיד בבא על א' מכל העריות ובאמצע הרהר בתשובה דצריך להמתין עד שימות האבר כנ"ל.

ודע דבחדושי להלכות נדה אמרתי לעורר מהא דפירך הגמ' במס' כתובות דף ע"ב גבי משמשתו נדה אי דידע נפרוש לשני שראתה דם תחתיו בשעת תשמיש דאסור לפרוש ממנה באבר חי ושמשתו תחתיו וצע"ג, שוב נפלה בדעתי דמשום זה לא הוי עוברת על דת בענין דתצא בלא כתובה דהוי אונס כדאמר רבא לעיל בפ' נערה שנתפתתה דף נ"א ע"ב דאפי' אמרה הניחו' לו שאלמלא לא נזקק לי היתי שכרתו אפ"ה הוי אונס דיצרה אלבשה ה"ה כאן ודו"ק.

לא חזרת דברים עיי' בש"ק מה שתמה על רש"י במס' סנהדרין ומפרש דכוונת רש"י דא"צ לפזר אלא מה שהוא בעין ותמי' דהרי ר' נחמי' מפרש ואומר מה שנשכרתי מפירות שביעית הרי מחזיר מה שהשתכר כבר, ובפרט מה שרצה איהו לפרש תמי' שלא עיי' בראש"ש שם כלל דמפרש בהדי' דצריך לעשות צרכי רבים בדמי רבית יע"ש דכתב בהיפך דבריו, ולפענ"ד נראה הי' מפרש דר' נחמיא בא לפרש דברי ת"ק דקאמר משתגיע שביעית ויבדלו הו"ל למימר משיעבור שביעית ונבדלו דמה ראי' יש מהגעת שביעית דהוי התחלה דלמא באמצע שביעית או בסוף יעבור לכך בא ר"ו לפרש דברי ת"ק דת"ק לא קאמר חזרת דברים רק חזרת ממון דתיכף בהגעת שביעית נוטל המעות שכנס כבר מפירות שביעית ומפזרן לעניים א"כ כיון דהוא עושה כן בהכנסת שביעית בוודאי גם הפירות יפזר וזה הוא דכתב רש"י ז"ל לא חזרת דברי' לומר לא נוסיף עוד אלא חזרה הנכרת שיפזרו וכו' דהיינו שבהחזרה זו יהי' נכרת שבפזרו פירות שביעית חל שנה זו ג"כ לעניים דמסתמא כיון שמחזיר מעות משום שעבר מכ"ש שלא יעבור בשנה זו כנ"ל ברור ודוק:

תני הוסיפו עליהם הרועים והחמסנים עיי' בתוס' סנה' דמקשין דחמסנים דאורייתא הם משום לא תחמוד והעלו דלא תחמוד הוא בלא דמי והא דאמר הגמרא בב"מ דף ה' ע"ב לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו האמת הוא כן, אמנם עיי' בתוס' ב"מ שם ד"ה בלא

דמי משמע להו הקשו א"כ היינו לא תגזול ולכאורה הי' מקום לפקפק אקושית התוס' שם דא"ל דגמרא לא קאמר רק לאינשי' משמע כן אבל האמת אינו כן והוי לא תחמוד אפי' בדמי ודוחק לומר דקושיתם הוא איך משמע לאינש' כן, אמנם באמת קושית התוס' שם בנוי' אתירץ ראשון שתרצו בסנהדרין דע"כ תא דהוסיפו עליהן החמסני' מזה נראה דחמסנים לא נפסלו מדאורייתא וע"כ צריכין דלא תחמוד הוא דווקא בלא דמי ושפיר הקשו ודוק, אמנם באמת לפ' תירץ ב' של תוס' בסנהדרין נפל קושית, ודוק:

ודע דבריטב"א תירץ אקושית התוס' דלא הגזול קאי אמי שגוזל דבר מחבירו כמו ויגזל את החנית מיד המצרי אבל לא תחמוד הוא היכא דהוי הדבר בידו ועיי' בשיטה מקובצת בב"מ שם וצ"ע גדול דהרי בגמרא דאזהו נשך מוקי לאו דלא תגזול לעושק שכר שכיר דהוי בידו וצ"ע, ומשו"ה הקשו התוס' הנ"ל באמת מלא תגזול ולא הקשו תיפוק לי' מרבית והונאה אלא דמרבית ידע דא"ל דשאני רבית והונאה דהוא לוקח ממש ממנו משא"כ כאן ודו"ק:

אמר ר"א ובלבד ברועים בהמה דקה ועיי' בסנהדרין דף כ"ה ע"ב דמשני האי במגדלין איתמר ועי' ברש"י שם ובתוס' ועיי' בח"מ סי' ליד בסעי' י"ג וכן הרועים א' רועה בהמה דקה וא' רועה בהמה גסה של עצמן הרי הם פסולים, בסמ"ע ועי' לקמן סס"י תכ"ה שכתב שם הטור רועה בהמה דקה אין מורידין ואין מעלין וכו' ולא משמע כן מסתימת לשון הגמר' ופוסקים עכ"ל ולכאורה הי' נראה דכוונתו במאי דקאמ' ולא משמע כן מסתימת לשון הגמרא בב"מ דף ה' ע"ב לא קשי' הא ברועה בהמות דידי' הא ברועה בהמות דאחרים ואי אמרינן אפי' ברועה בהמות אחרים נמי פסול ברועה בהמה דקה א"כ הי' לו לגמרא לומר דהאי רועה היה רועה גסות דוקא דאל"כ אכתי הקשה ותיפוק לי' דהו"ל רועה דבדקה אפי' ברועה דאחרים נמי פסול:

ואני אומר דבלא"ה ליכא למימר כלל וכלל כן דאל"כ תקשה אנן בהמה דקה לרועה היכא מסרינן לי' הא כחיב לפני עור ל"ת מכשול כדקא' הגמרא שם, אלא ודאי דאין לסלק ובכל ענין שרי בשל אחרים, אפי' בדקה:

אמנם לפענ"ד נראה דקושית הסמ"ע מעיקרא לק"מ דהתוס' כתבו במס' סנהדרין שם בד"ה במגדלין דה"ט דלא גזרו בגסה משום דצריכין אותה לחרישה וא"א לעמוד בהאי גזירה ולא כרש"י שפי' הטעם משום דגסה לא משתמטא ואפשר דתוס' מיאון בהאי טעמא דס"ל דגסה נמי משתמטא והשתא לפ"ז נראה דוודאי לפי' רש"י דס"ל דגסה לא משתמטא א"כ שפיר קשה אמאי נקיט לקמן סי' תכ"ה רק דקה וה"א דבגסה כיון דלא משתמטא אינו בכלל הנהו דלא מורידין, והו"ל לפרש ג"כ גסה כיון דבאמת ברועה ליכא

חילוק רק דווקא במגדלין אבל אי אמרינן כפי' התוס' דחילוק הוא משום דבגסה צריכין אותם לעבודה אבל באמת משתמטא כמו דקה, א"כ לק"מ דא"ל דנקיט לקמן לא מבעי רועה גסה דוודאי הוא בכלל הנהו דלא מורידין ולא מעלין כיון דהמה אוכלין ומזיקין הרבה יותר מבהמה דקה לפיכך נקיט דקה וכ"ש גסה וא"כ י"ל דהרמב"ם והטור היו מפרשים כפי' התוס' וא"כ לק"מ ודוק:

ומדאיירינן באותו ענין אמרתי להציע פה ענין מה עיי' בח"מ סי' צ"ב סעיף ז' ברמ"א וז"ל וי"א הא דבחשוד שכנגדו נשבע ונוטל דוקא כשלא הי' יודע כשעסק עמו שהוא חשוד אבל בלא"ה לא דאל"כ כ"א יעסוק עם חשוד וישבע ויטול (והנה זאת השיטה הוא שיטת תוס' ר"ס והראב"ד והר"י והגהות מרדכי עיי' שיטה מקובצת) והנה בוודאי תורת אמת בפי הש"כ דאין דברי תוס' אלו סותר לדבריהם, וראיתו נכונה מדהביא הגהות מרדכי גופא אחר דבריו דברי תוס' הנ"ל, אמנם לא מטעמו דהרי לכאורה קושיתם חזקה דהרי התוס' מקשים דנימא מתוך שאיל"מ ותירצו דאי אמרינן מתוך שאיל"מ לא שבקת מי וכו' הרי בהא דאמרינן דישבע שכנגדו ויטול עבדינן תקנתא לחשודי לשבוק להו חי' א"כ אף אם נודע פסולו לשבע שכנגדו ויטול וכ"ת לא שבקת חי הרי צריך לשבע, ומ"ש הואיל וידע פסולו הו"ל כאלו קבל אנפשי' שיהי' החשוד פטור בלא שבועה זה ליתא דא"ל שסמך א"ע שישבע כנגדו ויטול, וכ"ת שקבל ע"ע הואיל ויכול לטעון נאנסו זה ליתא דלגבי נאנסו אמרינן מתיך שאינו יכול לשבע משלם, וראיתי בשיטה מקובצת שהביא שיטת הראב"ד אחר שהביא שיטת תר"פ שהיא ממש כשיטת הגהת אשרי וכתב עליו שהריטב"א חולק על זה ולכאור' הכונה מכח קושיתינו, אמנם תו הביא שיטת הראב"ד דפי' הכא סוגית הגמרא ותיפוק לי' דהו"ל רועה וא"כ ידע פסולו, וא"כ אי טעון נגנבה הי' פטו' דאיהו פסול לשבועה ושכנגדו אינו יכול לשבע דאינו יודע וא"כ אף עתה דטען להד"ם להימן במיגו עכ"ל, ועיי' בל"מ (והנה לכאורה מ"ש וגנבה הוא טעות דהרי רועה הוא ש"ש דחייב בגניבה ואבידה וצ"ל נאנסו או נגנבו דקאמר היינו בלסטין מזוין כדאיתא בפ' המפקיד בסוגי' דשומר ש"ל), ולכאורה צריכין דבריו עיון דהנה לפמ"ש התוס' דלא אמרינן משיל"מ הוא משום דאל"כ לא שבקת חי, א"כ לפ"ז י"ל דכל זה הוא דווקא היכא דמכחיש לי' וטוען להד"ם הוא דצריך כנגדו לשבע אבל היכא דטוען נאנסו ומודה לי' דהפקיד גבי אזי שפיר אמרינן מתוך שאיל"מ, וצריך לומר דהנה לכאור' י"ל מה חילוק יש בין הנהו ב' תרוצים שכתב התוס' ונ"ל דלפי תי' ראשון שכתבו דהטעם הוא משום דלא שבקת חי א"כ היכא דטוען נאנסו שפיר אמרינן מתוך שאינו י"ל משלם אבל אי אמרינן כתי' הב' משום דאיהו טוען הרי אני רוצה לישבע א"כ אף בנאנסה אי

טוען נמי אינו צריך לשלם, והשתא לפ"ז דהראב"ד הי' סובר כתי' הב' של תוס' וא"כ אי טוען נאנסה אינו משלם, ושפיר כתב דגמרא מקשה ותיפוק לי' דהו"ל רועה היינו שאם הי' טוען נאנסה הי' פטור א"כ אף עתה להימין במיגו ודו"ק:

מ"מ יהי' איך שיהי' שיטת תור"ס והג"א תמוהים איך סיימו דמשו"ה היכא דנודע פסולו אין כנגדו משלם א"כ לא שבקת חי הרי בכה"ג דצריך לישבע כנגדו שבקת להו חי' כמ"ש התוס' ע"כ נראה לפענ"ד לישב דבריהם כך דוודאי גם אינהו יכולין לסבר כתירץ התוס' דמשו"ה לא אמרינן מתוך שאינו יכול ל"מ משום דאל"כ לא שבקת חי לפיכך נשבע שכנגדו ונוטל אלא דכל זה התיקן אינו מועיל אלא היכא דלא נודע פסולו א"כ אף אם יהי' בני אדם שידעו פסולו מ"מ לא יתבעו ממנו כפלים כיון דיהי' צריכין לשבע אבל אם נודע פסולו לרבים כגון רועה והרבה רשיעי בעלמא שפיר יש לחוש דיבא א' ויתבע ממנו כפלים וישבע ויטול כיון דהכל יודעין פסולי. אלא דמ"מ צ"ע כיון דשיטת הראב"ד שכתבנו לעיל מחוורת יותר אמאי לא כתב הרמ"א טעם דראב"ד דכתב הטעם משום מיגו דנאנסה וצ"ל דלרמ"א הו"ל שיטת הג"א מחוורת יותר דלשיטת הראב"ד קשה מאי מיגוי הוא זה דיטעון נאנסה הלא האי רועה כפר כל הבהמות וא"כ צריך לטעון דכולם נאנסו וזה לא שכיח ואפשר דמשו"ה נקיט הראב"ד דהיינו ע"כ בלסנוין מזויין כמ"ש לעיל דהנהו דרכם לטול הכל אלא דגם זה דוחק ואין זה מיגו טוב ע"כ נקיט הרמ"א לעיקר שיטת הגהת אשרי ודוק:

אמנם לפענ"ד נראה דהנה לכאורה קשה אמאי מקשה הגמרא עתה הך קושי' ותיפוק לי' דהו"ל רועה תיכף הו"ל להקשות כן אאביי דאמר אם איתא לדר"ח, ע"כ נראה לפענ"ד לומר דוודאי הך סברה דקאמר הגמ' היכא דנודע פסולו לא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל היא מפוקפק וכמ"ש לעיל וכמ"ש באמת הש"מ דהריטב"א חולק ע"ז הסברא, אמנם הי' אפשר לומר דיש מקום לומר אף אי אמרינן תקנתא לתקנתא עבדינן מ"מ עכ"פ היכא דנודע פסולו לא אמרינן בשבועות היסת שכנגדו נשבע ונוטל כיון דשבועה לא הוי כ"א מדרבנן אמרינן שפיר הואיל וידע פסולו איהו דאפסיד אנפשי' אלא דאין סברה לומר כן היכא דעיקר שבועה הוא מדאוריית' מ"מ בשבועת היסת נוכל לומר כן:

והשתא לפ"ז מתורץ היטב הבל"ז דעתה דמשני הגמרא תקנתא לתקנתא לא עבדינן מקשה הגמרא שפיר ותיפוק לי' דהו"ל רועה וא"כ ידע פסולו וא"כ לפ"ז אף אי נימא דעבדינן תקנתא לתקנתא אפ"ה אין שכנגדו כשבע ונוטל:

דתנינן תמן שנינו בשם ר"א עיי' עדיות פ' ב' משנה ז' ועיי' בבלי סנהד' כ"ז ע"ב ועיי' במ"ל הלכות מלוה ולוה פ' ד' סי' וי"ו שהאריך ודע דתמוהים בעיני דברי המ"ל שם

דכתב אמהר"י אשקאפה דכתב בח"מ סי' כ"ב דטעמא דעדים דהעידו אשטר שיש בו ריבית משום דהוי כאילו העידו עדות שקר, וכתב ואין דמיונו עולה יפה וכו' ועוד דשאני עד זומם דהוי רע לשמים ורע לבריות משא"כ עדי רבית לאו רע לבריות הוא וכו' וא"כ לפ"ז בוודאי המלוה נמי לאו רע לבריות כיון דמרצונו נותן לו דמ"ש והשתא לפ"ז לאביי מתני' כמאן אתי' דכר"י בוודאי לא אתי' כדאמר הגמרא שם וע"כ כר"מ וקשה עד כאן לא קאמר ר"מ אלא בעד זומם דהוי רע לשמים ורע לבריות משא"כ הנהו דמתני' דלאו רע לבריות נינהו ומכ"ש למאי דמוקי הירושלמי פה דר"מ כר"א ומנ"ל עד כאן לא אוסר ר"מ אלא ברע לשמים ורע לבריות משא"כ הנהו דמתני' אלא וודאי דגם אינהו רע לבריות מקרו ודו"ק:

הלכה ח

רשב"ל בעי' קצירת עומר עיי מס' מגילה דף י"ב ועיי' במ"ש שם:

אם ללילה כבר הוא אמור עיי' בש"ק מה שדחק א"ע לישב דברי הרמב"ם בס' ז' מה' תמידין ה' וי"ו ודבריו דחוקים לומר דסמך אירושלמי נגד הבבלי ועיי' בש"ך ביו"ד שהניח ג"כ קושי' זו בצ"ע יע"ש שהאריך אמנם אנכי בחדושי ליו"ד כתבתי וז"ל הש"ך האריך לחתור פסק הרמ"א דמלו ביום תוך ח' יצא מגמרא דפ' ר"י דף ע"ב דקאמר אס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחה שבת וה"ה כאן אי בתוך ח' כשר אמאי דחה שבת ולפענ"ד נראה דאכתי בלא"ה נמי הלא אם מל לאחר זמן נמי כשר א"כ אמאי ידחה שבה הלא יכול להמתין עד מחר וע"כ צ"ל דעכ"פ דעשה דביום השמיני נדחה ומשו"ה דוחה שבת א"כ ה"ה אף דאם מל בתוך ח' כשר מ"מ עשה דביום השמיני לא קיים וא"כ שפיר דחה שבת משא"כ בקצירת עומר ליכא עשה ב"ע ודו"ק, וזה נראה לכאורה ברור, (ועוד יש מילין לומר דקצירת עומר נחשב רק למכשירי מצוה ועיי' במס' יומא דבעי ר"פ חישב בחתיות גחלים אי נימא מכשירי כמצוה ומשו"ה אי ס"ד דנקצר שלא כמצותו כשר' שפיר קאמר הגמרא אמאי דוחה את השבת משא"כ מצות מילה דהוי מצוה גופא, באמת אגמרא התם גופא צ"ע אמאי נחשב חתיות גחלים למכשירי הלא איהו גופא הוי מצוה וחתיות גחלים למחתה וקטורת א"א בלא חבירו ובקראי כתיבי אהדדא וכו' ועיי' ברמב"ם שם דפסק התם חשב בחתיות גחלים פוסל ואע"ג בגמרא הוי בעי דלא אפשטי' וכבר הרגישו הנושאי כלים שם ע"ש, ציינתי משום דיש לפקפק דגם מצוה שאפשר לעשות מע"ש אינו דוחה לכ"ע כדאמר במשנה דפסחי' כלל אמר ר"ע וכו'). וע"ד סתירת דברי הרמב"ם כבר הקשה ג"כ הלח"מ קושי' זו דלפענ"ד יש מקום לומר דמ"ש ואם קצרוהו ביום כשר היינו שהתחילו הקצירה בלילה וגמרו ביום דאזלינן בתר

התחלה ואע"ג דנתערב בעומר הלז ומה שנקצר ביום י"ל דבטל ברוב והוי מין במינו יבש ביבש, ויש עוד לעיי' בזה א"נ יש לומר דמ"ש ואם קצרוהו ביום כשר היינו היכא שכבר נקרב וכל הפסולים שעלו וכו' ומתיר עומר הלז בדיעבד ודוחק, עכ"ל בחדושי ליו"ד. ולענין מ"ש בספר שלום ירושלים לדחות מירושלמי פה דברי הנ"ב מה"ק סי' כ"ח עיי' מ"ש לקמן בסוף מס' תענית ע"ש:

ע"ב **ולא** למפרע הוא קדוש עי' מ"ש במס' מגילה דף י"ב פירש אחר בענין ירושלמי הלז, ודע דראיתי בספר שלום ירושלים דהביא דברי הפ"י דרצה לומר דהא דמחללין את השבת לעדות החדש הוא דוקא לענין לאו דמחמר דמוקמינן קרא לדדמי ולפענ"ד צ"ע דא"כ ממנעו ולא ילכו דלא ידעו דלמא יצטרכו לחלל שבת לענין דבר מה והרי אפי' בסיף התקינו שיהי' להם אלפים לכל רוח משום תחילתן דממנעו מכ"ש דהי' להם לתקן מתחילה דמותרין לחלל למה שצריכין דלמא ממנעו אלא וודאי דבאמת מותרין לחלל שבת לכל מה שצריכן על הדרך כנ"ל:

סליק פרק ראשון, בעזר נוצר עמו כאישון

אם אינן מכירין אותו פרק ב

הלכה א

ועד א' נאמן משלך נתנו לך, עיי' בבלי דלא רצה לתרץ כתי' הירושלמי ויש לעיי' אמאי הלא תירץ הירושלמי הוא לכאורה נכון כיון דמצד הדין לא צריכין עדות כלל רק מחמת שקלקלו סכותים א"כ סגי בעד א', אמנם נראה לומר משום דלכאורה יש לדקדק אמאי הוצרכו הב"ד לשלוח עמהם עדים להעידו כלל יכתבו ב"ד בכתב ידם ויעידו ע"פ כתבם לב"ד המקדש החודש שהמה כשרים, אמנם כבר נודע דעת הרמב"ם דס"ל דעדות בכתב לא הוי עדות דכתיב מפיהם ולא מפי כתבם וא"כ לפ"ז שפיר הוצרכו לשלוח עדים, אלא דכל זה הוא דווקא אי בעינן עדות גמורה משא"כ אם נימא דלא בעינן עדות גמור כיון דלא הוי רק מפני קלקל הכותים א"כ שפיר קשה ודו"ק והשתא לפ"ז היינו דמקשה גמרא דידן כיון דמצרכת לי' עדות ולא מהני כתב שישלחו ב"ד להעיד כי המה מכירים אותן וע"כ דבעינן עדות גמורה א"כ תקשה וחד מי מהימן ודו"ק, אלא דאכתי קשה מאי פירך לשני כירושלמי וכ"ת א"כ אמאי איצטרך כלל העד לכתבו הב"ד בכתב לשם דהא דאיצטריך לשלוח הוא בשבת דאז אי אפשר לב"ד לכתוב דכתיבה הוי אב מלאכה ומשו"ה הוצרכו לשלוח עד אלא דזה ליתא דכמו דהותר לשלוח העד אע"ג דהעד מחלל שבת וע"כ דהותר א"כ כך הי' מותר לב"ד לכתוב ודוק והשתא לפ"ז מבואר היטב דלא כפני' דכתב דלא התירו להם אלא לאו דמחמר דמוקמינן לקרא לדדמי ולפי הנ"ל מבואר דע"כ דהותר לכל

דאלים הדרה קושיתו לדוכתה וליכא למימר דה"ל לב"ד לכתוב זה ליתא דכתיבה הוי אב מלאכה ולא הותר:

אמנם הירושלמי י"ל דס"ל דהתירו להם דווקא לאו דמחמר כמ"ש הפ"י א"כ שפיר תירץ משלך נתנו לך ודו"ק, ועיי' בספר שלום ירושלים:

ר"ז ר' חונה בשם רב אין הוא ואחד מצטרפין על חתימת העד השני עיי' בק"ע דלא ליפוק תלתא ריבעא דממונא אפומי' דחד סהדי ובגמ' דכתובו' אמרי' בדף כ"א ע"א היכא ליעבד לכתוב חתימת ידיו אחספא ודוק' אחספא אבל אמגילתא לא דלמא משכח אינש דלא מעלא ותנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין, ועיי' בתוס' שם ד"ה אחספא וה"ה ארישא דמגילתא, עיי' בח"מ סי' ס"ט ס"ק י"ז בש"ך דהביא בשם מ"ו קושי' על הסמ"ע דפליג על הע"ש בממר"ם חלק דאינו נאמן לומר ממנו נפל, מהא דקאמר הגמרא דלמא משכח אינש דלא מעלי וכתב עליו מם דבעי ומדוע לא קאמר דבכתב יד גופא יגבה אלא וודאי דנגד הממר"ם יהיה יכול לטעון דממנו נפל, ולכאורה היא קושי' עצומה, אמנם לפענ"ד כראה ע"פ מה שכתב התוס' התם בד"ה הוציא עליו כתב ידו דהרי"ף פוסק דדווקא להד"ם אינו יכול לטעון אבל פרעתי יכול לטעון וקשה לכאורה לפ"ז א"כ איך קאמר הגמר' דלמא משכח אינש וכתב עליו מה דבעי הלא אידך יכול לטעון כנגדו פרעתי, אמנם נראה לתרץ ע"פ מה דקיימ"ל דאם כתב בשטר נאמנות אינו יכול לטעון א"כ א"ל דאידך יכתוב עלי' מה דבעי ויכתוב ג"כ בו נאמנות, וא"כ תו לא יכול אינך לטעון פרעתי ודו"ק. והשתא לפ"ז מתורץ קושיית הש"ך דלא היה יכול הגמרא לומר דיוציא החתימה לבד זה ליתא דנגד החתימה יטעון פרעתי, לפיכך הוצרך הגמרא לומר דיכתוב עלי' מה דבעי וא"כ יכתוב בו נאמנת ודו"ק, וא"כ י"ל דעל ממר"ם באמת אינו יכול לטעון ממני נפל. והשתא לפ"ז מתורץ ג"כ קושיית התוס' דגמרא לא רצה לומר דיכתוב ארישא דמגילתא דבכה"ג עכ"פ סו' כמו ממר"ם והי' צריך לטעון כנגדו פרעתי לפיכך קאמר הגמרא עצה יותר טובא אחספא כנ"ל:

אמר ר' יודן ויאות אלו שנים שיצאו מעיר אחת עיי' בש"ק מה שתמה אדברי תוס' ולפענ"ד נראה דהא דאמר כהדא סוסיתא שרובה עכו"ם היינו רובה ככולה דמעט היו הם הישראלי' שדרו שם והמה היו נכרים כולם, וא"כ בהיות שזה לא הכיר אותו שום אדם שהוא מישראלים כי כל הישראלי' שהיו בעיר הלז היו נכרים היטב א"כ בוודאי נכרי אך חבירו העיד עליו שהוא ישראל אף שהמה אינם מכירין אותו ומשו"ה אינו נאמן הואיל והוא רק עד אחד ויש רגלים לדבר שהוא נכרי בהיות שכל הישראלי' מעיר הזאת נכרים היטב ודו"ק:

אמר עד אחד נולד איש פלוני בשבת מלין אותו על פיו, נראה לפרש דכוונת הירושלמי הוא דכמו דכאן דמסיק דהאמינו לרואה דאומר ברקי משום דחכימי מילתא ה"ה בנולד ע"ש סמוך לחשיכה ואומר אז אחד כבר חשיכה מלין אותו על פיו בשבת משום דאז כשהעיד הי' חכימא מילתא ולא הי' כ"א גילוי מילתא כנ"ל, ודע דבאמת אמרתי לעורר אהא דסמכינן אנן אאמירה דנשים דאומרת שהילד נולד בשבת היכא דנולד סמוך לחשיכה ואולי משקרות, והנה לכאורה מצאתי מפה סמך דהרי ר"א מל על פי נשים דאמרו שמשא הוית על סוסותה, אמנם עיי' בירושלמי פ' אמר להם הממונה שגרסא הי' מטלטל ע"פ נשים א"כ אין מזה ראיה דא"ל שאני איסור טלטול דהוי רק דרבנן, ומכ"ש לפמ"ש לעיל בלא"ה אין ראי' דא"ל הא דסמך אנשים היינו היכא דאמרו תיכף כן אחר הלידה דאז חכימי מילתא וכמ"ש לעיל משא"כ אם אמרו כן אחר ג' או ד' ימים כיון דתו אז לא חכימא מילתא א"כ איך נאמנות, אמנם לפענ"ד נראה דהוא דבר שהוה בידן דאין אנשים מצוין אצל לידת אשה וא"כ הוי כמו דנשים מהמנות אניקור חלב וכדומה אע"ג דהוי דאורייתא הואיל ובידן אף בזה מהימנא:

שוב ראיתי שהעיר בזה בס' שלום ירושלים בסוף מס' שבת והאריך וראיתי דרצה לתרץ שם קושיית התוס' ר"פ דחולין דהקשה אהלכות א"י מגמרא דזבחי' ורצה לתרץ דס"ל לבעל הא"י כהג"א דאשה כשירה נאמנות, וא"כ התם בקדשים שבפנים נהגו סלסול בעצמם ולא הניחו אלא מיוחסים א"כ בכה"ג אשה כשירה נאמנת אפי' לכתחילה, ודברים אלו לתניהו דזה עכ"פ הוא רק מטעם סלסול שהם נהגו ע"פ עצמם כן אבל עכ"פ הי' יכול לתרץ דתנא אעיקר הדין מדבר ונקיט כל הפסולין ששחטו לשון דיעבד אטו נשים דעלמא דדווקא בדיעבד כשרים, אמנם אנכי בחידושי למס' חולין הארכתי בתרוצים שונים לתרץ דעת ההלכות ארץ ישראל ע"ש. וכעת נפלה בדעתי דדעת ההלכות א"י הוא דקאמר דנשים לא ישחטו אפי' היכא דשחטו לפנינו הרבה פעמים וראינו דלא נתעלפו אפ"ה לא ישחטו ב"ע משום דחיישינן דבפני עצמן יתעלמו אלא דכל זה אי חיישינן למיעוט א"כ שפיר יש לחוש אף דבפנינו שחטו הרבה וראינו שלא נתעלפו אפ"ה שמא בפני עצמן אם ישחטו יתעלפו וא"כ י"ל דההלכות א"י סבר כר"א דחייש למיעוט ומשו"ה קאמר דנשים לא ישחטו אבל התם בזבחי' רצה לאוקמי המתני' ככ"ע אפילו כר' יהודא דלא חייש למיעוט משו"ה משני משום טמאים ודו"ק, ועיי' בחדושי למס' חולין:

דף ו' **והתיר** הרוצח עיי' בק"ע דאיירי בלא עדים ותמי' הא בירושלמי סתמא כתיב משמע אפי' בעדים, אמנם לפענ"ד ע"פ מה דאיתא במכות דף ז' ע"ב נשמט הברזל מקתו והרג

רבי אומר אינו גולה ועיי' בבבלי וזה הוא דהתיר הרצח בכה"ג דאינו גולה ודו"ק, א"נ אם רצו העם לכבד הרוצח דמותר לקבל כבוד כדאיתא במשנה שם:

לילי זמנו אין משיאין מפני יינו יש לעיי' בלא"ה אין יכולין להשיא בלילי זמנו שמא לא יבואו עדים ויהי' מעובר וצ"ע, ואין לומר עכ"פ היכא דבאו עדים מ"מ אין מתקנין אלא בענין שוה ורוב פעמים אין באים העדים רק ביום ל':

הלכה ב

מאי עצי שמן דדנין עי' בר"פ במה מדליקין דמפרש לכש היינו דדינון ואפשר דהכל מין א' אלא דלפ"ד קשה שם נ"כ קושית הבבלי שם האי עץ בעלמא הוא וצריכין לומר דאית בי' ג"כ עמרניתא, ועיי' בחדושי בבבלי פ' במה מדליקין:

אמר ר' יונה כהדין מקזנא פרושו כמו המקיז דם כורך אח"כ במקום ההקזה כך הי' ג"כ כורך במשיחה ומשו"ה לא תני וקושרן במשיחה רק כריכה בעי שמא יפסוק הקשר, א"כ דהוא קושי' דר"י מקשה כהדין מקזנא דבמצית בו האור נמי הוי פרסים לגולה דמקזנא פי' פרסום עיי' חגיגה דף ו' ומקזה לה תרי ומתרץ דאפ"ה הוצרך ג"כ להוליך ולהביא שלא יאמרו כוכב הוא:

עיי' בתוספתא על כל ר"ח היו משיאין משואות, כלומר הבאים בזמנם וכן מבואר ממה דאיתא לעיל מנה בתוספתא א"נ דקאי על הסמוכין למקום הועד כדאיתא בירושלמי לעיל צפת למה מסבה בגין מודעה דאינון ידעון:

הלכה ג

תני אף בא למול את הקטן ויש לעיי' אמאי לא חשב לי' בביצה גבי דברים שהתירו סופן משום תחילתן ועיי' בתוס' בסוגי' בבבלי ד"ה שיהיו מהלכין אמנם עיי' ביו"ד בטו"ז סי' רס"ו א"כ י"ל גם כאן דהוי מילתא דפשיטא, ועיי' בש"ק מ"ק דף ב' ד"ה התירו סופו ועיי' בחדושי לאו"ח סי' ש"א טו"ז ס"ק ג' ועיי' בספר ש"י במס' מ"ק שם:

הלכה ד

ע"ב אמר ר' לוי לעולם לית מזל חמי מה דקומוי ובדרושי בארתי עד"ז דברי איוב ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלקים ויש לדקדק בלשון בני אלקים דקאמר אמנם הענין הוא דבמלות לית מזל חמי מה דקומוי ואין קנאה בניהם אבל אנחנו בני אדם תמיד הקנאה מרקד בינינו וי היא דחברה עירינו בעו"ה, וזה הוא דאמר הפסוק ברן יחד כוכבי בוקר דהיינו שכוכבי בוקר דהיינו המזלות אומרי' שירה באגודה אחת ובאהבה אזי ויריעו כל בני אלקי' דהיינו סיטרא דדינא מלחדי' קטגורי' עלינו וזה רמז ג"כ דוד המלך באמרו כי אראה שמיך ירח וכוכבים מה אנוש כי תזכרנו דהוא ההיפך מרובה בקנאה ושנאה, ובזה אמרתי הקרא דהביא הירושלמי לעיל מינה המשל ופחד עמו והוא דיעקב אבינו ע"ה

זכה להיות האדם שבמרכבה ולא אברהם ויצחק והענין הוא דמאברהם יצא ישמעאל ועדיי' מריבה בינינו ובין ישמעאל וכן יצחק יצא ממנו עשיו ושנאה בינינו ובינו אבל יעקב היתה מטתו שלימה ואין שנאה וקנאה יצאה ממנו וכבר נודע כי אברהם נקרא מושל כי נמנה למלך כדאיתא על קרא עמק השוה, ויצחק נקרא פחד יצחק בסוד הדין אבל יעקב הוא הנקרא עושה שלום, וזה הוא דאמר המשל ופחד דהיינו אברהם ויצחק עמו דהיינו המה רק עם הקב"ה אבל עושה שלום הוא יעקב זה במרומיו דהיינו האדם שבמרכב' למעלה מכולם, ועוד הארכתי בדרוש ואין כאן מקומו:

שס"ה חלונות עיי' בש"ק ומה שכתב דבעינן שיהי' יום שאין השקיעה והזריחה בשוה וסיים וזה ברור צ"ע טובא ועיי' ב"ב דף ע"ד בבבלי גבי אנחתה בכוותא דרקיע ואמר גלגלא דרקיע הוא דהדר ע"ש:

מ"ד לצפונה דבריו קיימים מן טבת ועד תמוז בק"ע קיצר כאן בפירוש ועיי' בבלי דף כ"ד ברש"י שם, ומ"מ צל"ע בלשון הירושלמי מטבת ועד תמוז משמע הא בסיון אם אמרו לדרומה לא אמר כלום ואמאי ודו"ק:

כשעירה ויותר מכשעורה עיי' בק"ע ולפענ"ד נראה כשעורה ממש ע"פ מה דאיתא בקדוש החודש דהלבנה בשעת חדושה בהיות דהיא תחת החמה אינה נרא' ממנה כ"א כחוט או מעט יותר היוצא מתחת החמה והיינו כשעורה כרוחב שעורה ברחבה או יותר כנ"ל:

מ"ד אין דבריהם קיימין בהינון קיימן בשוין ודע דהרמב"ם הביא ברייתא דבבבלי כפשטא ותמי' מדוע לא הביא חלוק הירושלמי ועיי' בשלום ירושלים דהתעורר על זה, ואפשר דס"ל לרמב"ם דברייתא ע"כ לא ס"ל חלוק דאל"כ הו"ל לברייתא לאפלוגי מני' ובי' דהא דבא' אומר ב' וא' ג' עדותן קיימת דוקא באינם עומדים בשוה ומדוע מפליג הברייתא בא' אומר ג' וא' ה' אלא וודאי דברייתא ס"ל דאין לחלק כנ"ל לדחוק ולישב:

הלכה ה

והא תנינן ראש ב"ד אומר מקודש וקשה מאי פירך מתני' אתי' דלא כר"ש ועוד הא ע"כ התנא דתני בריש פרקן דבא' בתשרי ר"ה ליובלת וע"כ דיליף מדכתיב וקדשתם את שנת החמשים שנה כדאיתא בבבלי דף ח' ע"ב וע"כ אינו מוקי הקרא לאינו מקדש חדש' ע"ש היטב אלא דלזה יש לתרץ דירושלמי לשיטתו אזיל דיליף לי' לעיל דף ג' ע"ב מטעם דיהיו כל חדשי שנה שוין ע"ש היטב אבל עכ"פ הא קשי' מאי פירך דלמא מתני' אתי' דלא כר"ש ודו"ק ומכ"ש למה דמתרץ מאי מקודש מקוים איך מפרש אח"כ פלוגת' דר"א ב"צ ותיק וצ"ע, ואפשר לומר משום דעי' בפי' המשניות להרמב"ם דכ' אהא דאמר ר"א

וקדשתם את שנת החמישי' שנים אתה מקדש ולא חדשי' דאינו חובה לקדש חדשי' וי"ל דמשמע הא אם רצו ב"ד לקדש רשאים ואמאי נימא דהו"ל לאו הבא מכלל עשה ואסיר לקדש חדשים ע"כ נראה די"ל דוודאי לר"א בר"ש לא פליג אהא דעונין מקודש מקודש דהרי כתיב מקראי קודש משמע בהדי' דהציבור יקראו מקודש מקודש אלא אהא דרב"ד פליג דכתיב רק וידבר משה ואהא פליג דהכוונה רק שיאמר שמקוים וא"כ לפ"ז יש לומר איידי דנקיט עונין מקודש נקיט נמי גבי רב"ד דאומר מקודש אלא זה הוא דוקא, אי הי' רשאי לומר מקודש אבל אי יש ג"כ אסור לומר א"כ שפיר קשה איך נקיט התנא לשון ראש ב"ד אומר מקודש מה דאסור לו אלא וודאי דרשאי עכ"פ אלא דאינו חובה וכמ"ש פי' המשניות, ועיי' בבבלי דף כ"ד ע"א:

ודע דיש לעיי' מדוע לא הביא הרמב"ם דמברכין על קידוש החודש מ"ש מכל המצות שמברכין עליהן בקיומן א"כ כן יש לברך ג"כ על קידוש החודש וכן על עיבור השנה:

א"ל אנא מדבית עלי קא אתינא וכתיב וכו' אבל מתכפר הוא בתפילה עיי' בסנהדרין דף צ"ח בבבלי דאיתא התם אי אמר רבה ייתי ולא אחמיני' א"ל אביי לרבה אילימא משום חבלי של משיח והא תני' שאלו תלמידיו של ר"א מה יעשה אדם וינצל מחבלי של משיח יעסוק בתורה ובג"ח ומר הא תורה והא ג"ח אמר שמא יגרום החטא, ויש להקשות מאי פירך אביי דלמא שאני רבה דאתא מבית עלי כדאיתא בבבלי ר"ה דף חי וצריך זכות דתורה וג"ח להגן שיאריך ימים אבל אינש אחר אה"נ דמועיל להגן ושאני רבה, ונראה בעיני לתרץ דבלא"ה יש לדקדק בלשון הגמרא דקאמר שמא יגרום החטא משמע חטא הידוע הו"ל למימר סתם שמא יגרום חטא ע"כ נראה דקושי' אחת בירך חברתה מתורצת דאה"נ זה כוונת הגמרא שמא יגרום החטא היינו חטא הידוע דהיינו חטא דבית עלי כנ"ל, אמנם לפי הירושלמי יש לתרץ בענין אחר כיון דיש ג"כ זכות דתפילה א"כ הפילה תוכל להגן אקללה דבית עלי ותורה וג"ח אחבלי דמשיח כנ"ל, ובדרושי הארכתי:

מעשה שעיברו ב' רועי בקר עיי' סנהדרין בבבלי דף י"ח ע"ב:

הלכה ו

דף ז' ע"א **דמות** צורת לבנה עיי' בסוגיא בבבלי ודע כי זה איזה שנים נשאלתי ע"ד קלפי של כסף שהי' מצויר עלי' דמות מלאך כאיש בעל כנפים אי מותר להשהותה ואמרתי לפי המבואר בשו"ע יו"ד סי' קמ"א סעיף ד' דצורת שרפים ואופנים ולמלאכי שרת אסור לעשותן ואסור להשהותן היינו דווקא מבולטת אבל לא בשוקעת ואמנם הטו"ז שם הביא דברי' הרמב"ן דסובר דאפי' בשוקעת אסורין אלא הטו"ז כתב שם דעכ"פ זה בעשיותן אבל בשהיותן דאינו אלא משום חשדא יש חילוק בן בולטת לשוקעת א"כ לפ"ז כיון

דצורה הזאת היא רק שוקעת א"כ מותר להשהותה, ודע דבחדושי הערתי על מה שהקש' התוס' בסוגי' ד"ה ממעל לרבות מלאכי שרת לתרץ קושית' והוא דלכאורה יש לדקדק אמאי הוצרך הגמרא להביא ג"כ הא דתני' ממעל לרבות מלאכי שרת אמנם נראה משום דלכאורה קשה מאי פירך מאשר בשמי' לרבות חמה ולבנה לשני התם איירי בבולטת אבל בשקוע לא אסרה תורה אמנם נראה דגמרא פירך דהרי תנן ממעל לרבות מלאכי שרת וקשה הא זה ידעינן מלא תעשון אתי אלא וודאי דקרא דממעל אתי' לאסור אפי' בשוקעת וא"כ גם חמה ולבנה כן ושפיר פירך ודו"ק ומתורץ קושית התוס':

לזה משני הגמרא כי תני' האי לעבדם לזה מקשה הגמרא והא תני' לא תעשון כדמות שמשיי כגון חמה וכו' וע"כ מנ"ל לתנא הא ודלמא אתי לרק למה שבמדור העליון אלא ע"כ דס"ל להאי תנא דקרא דבשמים ממעל את' לעשי' ולא לעבדן א"כ שפיר קשה והשתא לפ"ז מתורץ קושית התוס' לקמן בד"ה והא ר"ג יחיד הוי שהקשו הא ר"ג לא היתה בולטת ולפמ"ש לק"מ דגבי לבנה אפי' אינה בולטת אסורה כיון דהוי ממשמשין ודו"ק, ועיי' מ"ש מזה בשו"ע או"ח סי' ש"א, ודע דבחדושי על הרמב"ם כתבתי דלפי העולה מדבריו דצורת אדם דווקא בולטות אסור ושאר צבאי השמים אפי' על הלוח אסור והנ"מ כתב דטעמו כמ"ש התוס' והר"נ דצורת אדם נראה בולטת וצבא השמי' אינם נראים בבולטי' ולפענ"ד נראה דהי' קשה לי' הא דאמר הגמרא לא אסרה תורה אלא דמות ד' פנים תיפוק לי משום צורת אדם כקושית התוס' והרמ"ך אלא וודאי דצורת אדם דדווקא בבולטת אסור ואסרה תורה דמות ד' פנים אפי' על הלוח, ומה שלא הביא הרמב"ם דדמות ד' פנים אסור אפשר דרמזה בצחות לשונו דאמר צורת הבהמה ושאר נפש חי' חוץ מן האדם משמע הא עם האדם אסור והיינו דמות ד' פנים, ודע דעיי' בשו"ע שם בש"כ ס"ק ל"ב דאפי' באדם אין חלוק בין צורה שלימה ותמהני שלא הביא דברי התוס' ב"ק דף צ"ד ע"ב בד"ר מטבע:

ועיי' בטו"ז שם ס"ק י"ג ובש"כ ס"ק למ"ד דהאריכו בענין תמונת המזלות איך רשאין לצייר ועיי' בש"כ דכתב דאינו אסור רק תמונת כל י"ב מזלות יחד דומי' דד' פנים ותמי' הלא הברייתא כחדא חשוב לה צורת חמה ולבנה כוכבים ומזלות ואטו כל הכוכבים ביחד קאמר, אמנם הנראה לפענ"ד דאין המזלות אסורי' אלא כמו שהם קבועים בגלגל ועיי' במס' פסחי' דף צ"ד ע"ב ואה"כ אם צייר המזל כמו שהוא קבוע בגלגל אה"נ דאסור, ודו"ק. ועיי' בספר שלום ירושלים דמדקדק בלשון המשנה דנקיט בעליותו, ולק"מ דעליתו היינו מקום הועד כדאיתא בסנהדרין דף י"א ע"א דאמר ר"ג השכימו לי ז' לעלי' ופי' רש"י דהוא מקום הועד המיוחד לישב שם ב"ד והיינו מקום הרבי' ומשום דשם

ליכא חשדא ובחנם האריך הש"י, והוציא המשנה מפשטא דעליותם היא חוץ ממקום הועד ואינו ועיי' במשנה דשבת בעליות חנני' בן חזקי' ועיי' בגמרא שם:

הלכה ז

ותני כן ויש לתמו' לפ"ז על רש"י במשנה בבבלי דדחה דברי רבותיו ובירושלמי מפורש כוותייהו:

מה היה לו ללמד נראה דירושלמי מקשה הא דאמר ר"ע יש לי ללמד וע"ז מקשה מה היה לו ללמד לזה משני דבא ללמד מדכתיב ב' פעמי' אתם כדאיתא בבבלי אלא דהירושלמי מקצר אמנם כוונתו הוא כן וה"ק יודעים היינו שאם קדשוהו שלא בעדי' שהוא מקודש והיינו מדכתיב ב' פעמים אתם ואתי' חדא למזידים והוא כדאיתא בירושלמי לעיל ר' אבון משדי עלוי צררין וכן חד לשוגגים כגון שטעו בחשבונם, ובא להעיד מדכתיב עוד פעם אתם ואתי' שאם קדשוהו ע"פ עדים המעידים ואח"כ נמצאו זוממין והיינו אתם אפי' מוטעין דלא תימא כיון דע"פ עדים עשו ועכשיו נמצאו זוממין א"כ יהי' מעובר קמ"ל וא"כ שפיר עשה ר"ג אפי' אם הי' מוטעה ע"פ עדים, ומקשה והא תנן מעשה שעברו יותר ממ' זוג ועכבן ר"ע והי' המקשן ס"ד דמשו"ה עכבן דידע בחשבונו דעדים משקרים ואולי יטעו לר"ג ואי אתם אפי' מוטעין למה עכבן הלא כל מה שיעשה ר"ג עשוי אפי' אם מוטעה, ומשני הירושלמי דשם אין הטעם משום זה רק משום שהי' מ' זוג והי' נראה בעליל כדאיתא במשנה לפניו ואה"נ אלו הי' רק זוג א' לא היה מעכב ודו"ק, ובק"ע לא הי' פי' כן ואין פירושו נכון לפענ"ד:

הלכה ח

רבי בחכמה ותלמיד שקבלת את דברי הא דקאמר רבי בחכמה הוא ע"פ מה דאיתא ברז"ה דבאמת ר"ג טעה רק סבר מה שעשה עשה ועכ"פ הודה ואמר שהוא רבו בחכמה שהדין הי' עמו

אלופינו עיי' ברכות דף י"ז דפליגי ר"י ור"א חד אמר אלופינו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורין וחד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות, נראה דמ"ד ומסובלים ביסורים הוא גופא האי תנא דאמר אלופינו מסובלים בשעה שהקטנים סובלים את הגדולים והוא ע"פ מה דאיתא בגמרא ומיץ אפים יוציא דם כל תלמיד שרבו ממיץ בו אפו וסובל זוכה להבחין בן דם לדם, וזה הוא דאמרו כי הוי מפטרי מרבם אלופינו אתם הייתם אלפינו בתורה ובמצות ע"י מסובלים שהיינו סובלים יסורים וכעס של רבינו וע"י זה זכינו לתורה ומצוה וזה הוא דמפרש ג"כ כאן ע"י שהקטנים סובלים את הגדולים עי"ז אין פרץ והבן: דף ז' **משמש** ידע מבואו עשה ירח למועדים עיי' בק"ע בפירוש ראשון והוא נכון, ע"פ המשך המימרות, ויש לפרש עוד דידוע דבעת המולד הלבנה תחת השמש ממש וכשהוא

יוצא ונראה כחוט ממנה היינו הראות חדושה והיינו משמש ידע מבואה אם השמש נראה כחוט השערה מבואה עשה ירח למועדים דהיינו אז קבע ר"ח, א"כ ע"פ מה דאיתא בגמרא על קרא שמור את חודש האביב שמור אביב של תקיפה שיהי' בחודש ניסן והיינו משמש ידע מבואו אז תראה לעשות ירח למועד הפסח דהיינו כשתראה שתמשך תקופת טבת עד י"ו בניסן אז מעברין ועיי' בבלי כ"א וקצרתי:

אמר ר' סימן והיו ע"י זה ועי"ז פי' דכתיב בקרא והיו לאתות ולמועדים ולימים ושני ומדכתיב והיו קאי אתרווייהו דוהיו הוא לשין רבי' ופשוט:

פרק ג ראוהו בית דין

הלכה א

ע"ב **תלמוד** לומר אלה וכו' עיי' בק"ע דמגיה דצריך להיות יום כי כן הוא בתוספתא פה, אמנם את היתר מחק, ופרושי דחוק, ולפענ"ד נראה דזו היא יתר דברי התוספתא אלא דבתוספתא שלנו הוא חסר והכי פרושי, שנאמר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי ודריש התוספתא אלה מועדי ה' ירצה אע"פ שנראה מועדי ה' כגון שנראה הלבנה בחדושה אפ"ה אשר תקראו אותם מקראי קודש דווקא אם אתם תקראו אותם דאם הב"ד הסכימו אזי אלה הם מועדי אבל אם אין הב"ד מסכי' ודעתם אע"פ שנראה הלבנה לעבר יכולין לעשות, לזה קאמר התוספא אין אלה מועדי ה' מפני שלא נראתה דהיינו דאם לא נראתה הלבנה בחדושה ביום ל' אין הב"ד יכול לעשותו חסר דהפסוק לא קאמר כ"א אלה מועדי ה' דאם נראה מועדי השם דהיינו דהלבנה נראה אזי מסכי' הקב"ה לעבר אבל אם לא נראה אין הקב"ה מסכי' לחסר, וזה הוא דמרמז לן במה דסיים אלה הם מועדי כלומר דהיינו דווקא היכא דהי' נראה הלבנה בחדושה אזי אע"פ שנמלכו הב"ד לעברה אלה הם מועדי דהקב"ה מסכים אבל אין אלה מועדי מפני שלא נראתה הלבנה ונמנו הב"ד לקדשה כיון דלא נראה בזמנה, וזה הוא דמסיים הדא אמרה אין מעמעמין וכו' זה נראה פשט הירושלמי, ועיי' שם בתוספתא כ"פ ב':

עיי' בש"ק ד"ה אם בא החדש ועיי' מ"ש לבסוף דטובא קמ"ל דבשחרית ביום ל' מקטירין מן הישנה וכו' ותמי' לי מאי חדוש הוא כיון דעכ"פ לא באו, ונראה לפענ"ד דקמ"ל דמחללין אותו על מעות האומנים אפי' ביום ל' אע"ג דעדיי' לא באו עדים וא"כ אכתי צריכין להקריב כל היום אפי' במנחה אם לא יביאו מן הישנה וה"א דלא יחללו על המעות כ"א עד שיביאו העדים דשמא לא יבואו עדים קודם מנחה וא"כ אכתי יש כאן פרס א' דאינו מותר כיון דצריכין אותו להקריבה במנחה קמ"ל דחיישינן שמא יבואו העדים זמן מועט קודם הקרבת הקטורת ואז לא יהי' פנאי לחלל ובאמת צריך להביא

אז מן החדשה לפיכך חללו מקודם ואם לא באו עדים אז הי' לוקח מן הישנה על אותו הקרבה דמנחה ודו"ק:

ת"ל אתם אתם אלה הם מועדי וכו' נ"ל דגם כאן יש להגיה ת"ל יום אתם אלה הם מועדי וע"פ מ"ש לעיל ודו"ק:

דף ח' **והן** שהגיעו לנהר פרת ודע דהרמב"ם פ' ד' מה' קדוש החודש מביא סתמא דברייתא כדאיתא בסנהדרין בבלי דף י"א ותמי' מדוע לא הביא והן שהגיעו לנהר פרת, ואפשר דס"ל דרשב"נ חולק ופסק כסתמא דברייתא וצ"ע, שוב נתתי עין עיוני דהרי התוס' כתבו במס' סנהדרין שם ד"ה ומפני' דמפני הני דיתבי בארץ ישראל אין צריך לעבר דאפי' האחרון יכול להגיע כדתנן בתענית ט"ו יום כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, הרי מבואר דמנהר פרת ליכא כ"א י"ז יום וא"כ לפ"ז אדרבה כיון שהגיעו לנהר פרת א"כ א"צ לעבר ע"כ נראה דגרסינן והן שלא הגיעו לנהר פרת אבל בהגיע א"צ לעבר וא"כ לפ"ז הדין דנעקרה מ"מ מעברין אבל אם הגיעו לנהר פרס אזי א"צ לעבר וזה הוא פשיטא וא"צ הרמב"ם להזכיר דכיון דיכולין להגיע בלא עיבור ודו"ק ותמי' שלא הרגיש בזה בק"ע:

ב"ד שראו את ההורג אמרו אם רואין אנו עי' בסוטה דף מ"ד ע"ב ויש לתמוי' על הרמב"ם מדוע לא הביא דברי ר"ע הלז ע"ש:

ואני אומר אפי' בעד אחד ואפי' בדרך א' מקיים עיי' ח"מ סי' מ"ו ס"ג י"ו ובש"כ שם ומפורש בהדי' כדעת הש"כ דהוא כדעת הריטב"א והרא"ה דא"ל דהא דאמר רבי בא ואני אומר הוא כפי' ק"ע ובזה לא שייך מאי דקא מסהיד סהדי ולא קא מסהיד דייני ודו"ק, ולא פליג ר' בא עלי' דרבא:

וארכינן בראשיהן מקבלין עיי' בא"ע סי' קכ"א ס"ק ה' ועיי' ח"מ סי' כ"ח סעי' י"א וסי' ל"ה סעי' י"א ודע דיש לעיי' לפי מה שהעלה הסמ"ע בסי' כ"ח סעי' י"א הנ"ל דת"ח מותר להעיד ע"פ כתב א"כ אמאי אזיל ר"ח בעצמו ואסהיד עלוי כדאית' לעיל ומדוע לא שלח ע"פ כתב וצ"ע:

הלכה ב

מתני' מפני שהוא קרן וי"ל דהו"ל לומר מפני שנקרא קרן ונ"ל ע"פ מם דהקשה הש"ק דהו"ל לכתוב חוץ משל שור ע"כ נראה דקושי' חדא בירך מתורץ דאשמעינן דאפ' של פרה נמי פסול מפני שהוא קרן אע"ג דגבי פרה לא כתיב קרן מ"מ שהוא קרן דפר נקרא קרן דהוא בן זוגה משו"ה של פרה ג"כ פסול. ועי"ל ע"פ מה דמפרש עולא דטעמא דרבנן הוא משם דאין קטיגר נעשה סניגר וקאמר הגמרא דחדא ועוד קאמר א' דאין קטינר

כ"ס ועוד מפני שהוא קרן א"כ קשה איך נזכר זה במתני' דטעמייהו משום דאין קטיגר ונראה משום דלכאורה קשה כיון דע"כ טעמא דרבנן הוא משום דשופר כיון דלזכרון קאתי כלפנים דמי א"כ איך קתני במתני' דלקמן שופר של ר"ה פיו מצופה זהב אמאי הא כלפנים דמי ואין קטיגר נ"ס ואיך מצופה זהב, ונראה לומר דבאמת מתני' דלקמן אתי' כר' יוסי דס"ל דשופר כלחוץ דמי וא"כ שפיר יכול להיות מצופה זהב אבל לת"ק דאסור של פרה מטעם אין קטיגר באמת לא הי' מצופה זהב, והשתא לפ"ז דזה הוא פשט המשנה כל השופרות כשירין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן דהיינו שצריך להיות רק קרן ולא מצופה בזהב מטעם אין קטיגר וא"כ מה"ט גם של פרה פסול, וא"כ בהנהו דברי' מפני שהוא קרן מבוארין ב' הטעמי' א' דנקרא קרן ולא שופר ועוד דאין קטיגר נ"ס, על זה השיב ר"י והלא כל השופרות נקראו קרן ואי משום דאין קטיגורי נ"ס שופר של ר"ה של יעל ופיו מצופה זהב הי' משום דלא שייך בזה אין קטיגר נ"ס דכחוץ הוא דמי כנ"ל ודו"ק:

ואביי דהשיב משום דשופר א' ולא ב' שופרות אמרה תורה י"ל דזה ג"כ מבואר במתני' מפני שהוא קרן ולא נקרא שופר משום דהוא ב' שופרות כיון דהוי גילדא גילדא, ודו"ק:

והתוס' דתמו והרי אפד וחושן דהוי ג"כ לזכרון לפענ"ד יש ליישב דשאני אפוד דמכפר על חטא ע"ז כמו שדרשו א"כ לא שייך בי' אין קטיגר נ"ס כיון דאיהו מכפר על חטא ע"ז משא"כ שופר וזה פשוט:

ובגמרא כיון דאשתנו אשתנו וי"ל דלקמן קאמר הגמרא הפכו ותקע בו לא יצא וקאמר רב פפא ל"ת הפכו ככיתונא ועיי' בראש דהביא י"מ דהפכו ככיתונא כשר וא"כ לפ"ז בהפכו ככיתונא דאשתני' ג"כ אמאי פסיל של פרה וצ"ל דשאני התם דעכ"פ ניכר שהוא קרן פרה משא"כ בדם שאין בו מראית הפר עכ"פ כלל. ועכ"פ לשיטת הפוסקי' דס"ל הפכ' ככיתונא פסול ניחא טפי:

ובגמר' שופר א' ולא ב' וג' שופרות עיי' רש"י ז"ל דגלד השני מתחיל במקום שסיים ראשון ואין להקשות עכ"פ בגלד הא' יהי' יוצא וי"ל דבגלד הא' אין כשיעור כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן:

ור"י כיון דמחברי אהדדא כחד הוא עיי' לקמן דף כ"ז ע"ב קדחו ותקע בו יצא דמין במינו א"ח ודעת הא"ר דאם הוציא זכרותו וקדחו ואח"כ הכניסו לפני' פסול ולפענ"ד יש ראי' דהרי ר"י לא שרי כאן אלא הואיל ומחברי אהדדי חד הוא הא כל שאינו מחברי אהדדא אסור וא"כ דווקא בלא הוציא הזכרות וקדחו יצא משא"כ בכה"ג ופשוט. דאע"ג דנתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא מ"מ האי פנימי פסול הוא ודווקא בעודו

מחובר בתוכו וקדחו הוא דהואיל ומחובר בו ומינו הוא משא"כ בנפרד ממנו, ויש לדמות האי דינא דנטל הזכרות מתוכו וקדחו והחזירו לתוכו לדינא דהביא המ"א בסי' תנ"ד ס"ק ב' דאם נטל המורסן וחזר לתוכה ולש עמה ועיי' מ"ש שם על גליון מ"א שלי:

מתני' אר"י והלא כל השופרו' וכו' דכתיב במשוך בקרן היובל וקשה לי אכתי לא מצינו דנקרא קרן רק של איל כדכתי' קרן היובל ושאר שופרות לא מצינו ואיך קאמר כל השופרות נקראין קרן, ונ"ל דה"ק והלא כל השופרות שאנו תוקעין בהן דהיינו של אלים דבאלו נהגו ישראל לתקוע והמה נקראין קרן ודו"ק:

ובזה מיושב קושי' הר"נ דתמה לעיל דף י"ו אהא דאמר ר"א למה תוקעין בשופר של איל איך מוזכר שצריך לתקוע בשופר של איל עד דמקשה למה תוקעין, ולפי הנ"ל ניחא מדאמר ר"י והלא כל השופרות וע"כ הכונה שאנו נוהגין לתקוע בהן וזה פשוט:

גמרא כל השופרות אקרו שופר ואקרו קרן ועיי' רש"י ז"ל דגריס איפכא אקרו קרן ואקרו שופר, ונראה דהי' בזה ב' גרסות דיש גרסו אקרו שופר ואקרו קרן משום דשופר אקרו בתורה כמ"ש רש"י ז"ל וקרן אקרו בנביאי' לזה כ' רש"י ז"ל דא"צ למחוק הגרסא דיש לומר דהא דמקדי' דאקרו קרן דרבנן אמרו כן אר"י דאיהו אמר דכל השופרות אקרו קרן לזה השיבו דאה"נ דאקרו קרן כדאמרן אמנם אקרו ג"כ שופר ומיושב לפ"ז קושית התוס' ד"ה אקרו דהו"ל להביא קרא דמתני' במשוך בקרן וכו' בשמעכם קול שופר ולפי הנ"ל משום דרש"י קאי איש גורסים כנ"ל דגרסו סופר ברישא משום דאקרי בתורה ודו"ק:

מאי כדון משום דאין קטיגור נעשה סניגור, ועיי' בבלי דקאמר והא תני' מפני שהוא קרן ומפרש דחדא ועוד קאמר חדא דאין קטיגר נעשה סניגור, ויש לעיי' איך מרומז האי טעם במשנה הא במשנה לא קאמר כ"א הטעם מפני שהוא קרן אמנם נראה ע"פ מה שהקשה התוס' דהו"ל לומר ג"כ חוץ משל ראם דנקרא ג"כ קרן, ע"כ נראה דאה"נ דמשום הכי שבק התנא ראם דבעי לפרש לנו דהטעם הוא משום דאין קטיגור נעשה סניגור וזה כא שייך כ"א גבי פרה וזה שאמר חוץ משל פרה וע"כ משום דאין קטיגור ואח"כ אמר עוד משום דנקרא קרן, אלא דמשום האי טעמא לחוד אין לפסול אסי' בדיעבד דהרי יעל אמנם הואיל ויש ג"כ אלו ב' טעמי' בהדדא א"כ מהראוי לפסול, והשתא לפ"ז מכוון בכך כונת המשנה זה דכל השופרו' כשרי' אע"ג דלא מצינו דנקראו שופר אפ"ה כשרים וקאמר חוץ משל פרה דיש טעם דאין קטיגר וגם מפני שהוא קרן אלא דהטעם א' לחוד אין לפסלו רק מכח תרווייהו ודע דהי' נראה בעיני לפרש דברי הירושלמי הכי דמקשה הרי יעל דג"כ אינו קרוי שופר ואפ"ה כשר ומשני הרי אינו קרוי לא קרן ולא שופר כלומר דגם קרן אינו מקרא אבל של פרה מקרא קרן ולא שופר ודו"ק, ואח"כ מקשה מאי כדון

כלומר מאי הוי עלי' הלכה כר"י או כת"ק ומשני דהלכ' כת"ק משום דאין קטיגור נ"ס וזה נראה פשוט בדברי ירושלמי יותר:

הלכה ג

שופר של ר"ה של יעל פשוט עיי' בבלי בסוגין היטב והנה אציע פה מה שהעלתי בדברי הרמב"ם בענינים הללו ז"ל הרמב"ם ה' שופר הלכה א' ושופר שתוקעין בו בין בר"ה ובין ביובל הוא קרן הכבשים הכפוף וכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכבש והראב"ד השיב וז"ל א"א הפריז על עדותיו אלא מצוה בכפופים ואם תקע בשל יעל יצא, והנה הר"נ האריך להקשות על הרמב"ם דא"כ דס"ל דמשנה זו פליגי אמשנה קמא א"כ הו"ל למיתנה ואחרים אומרי' שופר של ר"ה וכו' וכן הקשה ג"כ אהא דכתב הרמב"ם חוץ מקרן הכבש דמשמע דס"ל כבשים דווקא והוא תימא כיון דטעמא כמה דכיף טפי עדיף א"כ ה"ה שאר כפופים כשרים, ותו הקשה דהו"ל לגמרא לומר טעמא דר"י כדר' אבוה כדי להזכיר עקידת יצחק, ונרא' בעיני לתרץ דהרמב"ם הי' סובר דרך אחרת בשיטה זו והוא משום דלכאורה קשה לי גם לפי דעת הר"נ דס"ל דמשנה קמא להכשיר בדיעבד איירי ובזה כל השופרות כשירות ומשנה זו איירי לכתחילה ג"כ קשה דהו"ל להתנא להתחיל מצות השופר לכתחילה בשל יעל ואח"כ הו"ל לשנות משנה ובדיעבד כל השופרות כשירות חוץ משל שרה, ר"י אומר וכו' משא"כ עתה דמתחיל שופר של ר"ה אחר משנה קמא משמע דדווקא קאמר וזה צ"ע לכאורה, ותו קשה אמשנה קמא דקאמר אמר ר"י והלא כל השופרו' וכו' כך הו"ל לכתוב ר"י מכשיר בשל פרה מפני שכל השופרות נקראו קרן, ותו קשה אמקשן דפירך א"ר לוי והא תנן שופר של ר"ה של יעל פשוט וכי לא ידע לתרץ דס"ל כר"י דמתני' דכיון דידע רישא דמשנה ידע סיפא, ותו אמאי האריך המקשן כ"כ ולא פירך סתם והא אנן של יעל תנן, ותו אמאי מתרץ לי' הוא דאמר כי האי תנא דתני' ומדוע לא הביא ר"י דמתני', ע"כ כראה דהי' הרמב"ם סובר דכך הוא הסגנין של הנהו משניות דת"ק ס"ל כל השופרות כשרות חוץ משל פרה ועל זה אמר לי' ר"י דלדבריך הלא כל השופרות נקראים קרן וכי היכא דמכשרת שאר שופרות תוכל להכשיר ג"כ קרן פרה דמה נשתנה של פרה אלא אין לנו אלא הקבלה שופר של ר"ה של יעל פשוט וכל זה הוא מדברי ר"י והוי האי משנה סוף דברי ר' יוסי ועל זה קאי ר' יהודא ואמר בר"ה תוקעין בשל זכרים דווקא וביובלת בשל יעלים והשתא לפ"ז יש ג' תנאים דת"ק ס"ל דכל השופרות כשרים חוץ משל פרה ור' יוסי ס"ל דווקא של יעל פשוט ור"י ס"ל דווקא של זכרים, והשתא לפ"ז י"ל דוודאי המקשן ידע ג"כ דא"ל דר' לוי ס"ל כר"י אלא דמקשה והא תנן שופר של ר"ה של יעל פשוט וע"כ דקאי אמשנה דלעיל דאל"כ או דהו"ל

למתנה ואחרי' אומרי' כקושיית הר"נ או דהו"ל למתנה מצות שופר של ר"ה לכתחילה כמו שכתבתי לעיל אלא ע"כ דהמה דברי ר' יוסי בעצמו וס"ל דוקא בשל יעל וא"כ הו"ל לפסוק כר' יוסי דקיימ"ל ר' יוסי ור' יהודא הלכה כר' יוס' והשתא לפ"ז יובן היטב הא דהאריך המקשן בלשון והא תנן שופר של ר"ה של יעל ודו"ק, ומתורץ ג"כ הא דלא רצה לומר דס"ל ללוי כר"י דמתני' דאה"נ דידע דיש לומר כן אלא דהקשה דהו"ל לפסוק כר' יוסי דנמוקי עמו ומכ"ש נגד ר"י, לזה משני לי' התרצן הוא ס"ל כי האי הכא דתני' ר"י אומר בר"ה היו תוקעין בשל זכרים כפופים משמע דמספר דכך הי' מעשה שהיו תוקעין בשל זכרים כפופים וקיימ"ל מעשה רב ומשו"ה ס"ל כר' יהודא (ועיי' בדף כ"ב וי"א דא"ל היכי תנית וא"ל איפכא והשיב דמשו"ה ל"א לך ול"מ אע"ג דהמעשה הוא נגד ר"י ע"ש היטב ובכללים שלי הארכתי) והשתא לפ"ז כיון דר"י סיפר מעשה שכך נוהגין שתוקעין דווקא בשל זכרים כפופים ור' לוי פסק כוותי משום מעשה רב וגם ר"א אמר לעיל למה תוקעין בשופר של איל פסק הרמב"ם שפיר דווקא שופר של איל כשר ואינך פסולין:

אלא דמ"מ אנו רואין מלשון הרמב"ם דס"ל דשופר של כבשים אע"ג דאינו כפוף נמי כשר אלא דלכתחילה צריך להיות ג"כ כפוף ודוקא שאר כל השופרות המה פסולין בין פשוטים בין כפופים ומשו"ה כתב מתחילה ושופר שתוקעין בו הוא הקרן הכבשים הכפוף משמע לכתחילה צריך להיות כפוף ואח"כ כתב וכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכבש ולא הזכיר כפוף, ובכ"מ דחק א"ע בדברי הרמב"ם דס"ל דאפי' קרן הכבש שאינו כפוף פסול מכח קושית הגמרא והוא מדאוקמנה בגמרא ר' לוי כר' יהודא ואם איתא דמשכחת לי' זכרים שאינם כפופים לא הו"ל למשבק לישנא דזכרים דנקיט ר' יהודא, ולפענ"ד נראה דלק"מ דבלא"ה מקשים ארמב"ם דר' לוי לא אמר רק מצוה של ר"ה ושל יה"כפ משמע דדוקא מצוה אבל לא לעיכב ע"כ נראה בעיני לומר דבאמת כך מקשה הגמרא ואי אנן תנן שופר של ר"ה של יעל פשוט וא"כ ר' לוי כמאן ס"ל אי כת"ק הא איהו ס"ל של יעל פשוט ואי כר' יהוד' הא איהו של זכרי' לבד קאמר ור' לוי מצריך כפופין לזה משני הגמרא איהו דאמר כי האי תנא דתני' ר"י אומר בר"ה היו תוקעין בשל זכרים כפופים וא"כ קשה הא במתני' לא אמר הלשון היו תוקעין וגם לא אמר כפופין אלא וודאי הא דאמר ר"י במתני' בר"ה תוקעין בשל זכרים היינו לעיקר הדין דצריך להיות דווקא זכרים וזה באמת אפי' אינם כפופים והא דקאמר בברייתא דהיו תוקעין בשל כפופים היינו למצוה דכמה דכייף אינש טפי עדיף ומשו"ה אמר ר"ל מצוה של ר"ה בכפופים דהיינו אם שופר של זכרים הוא ג"כ כפוף והוא רק למצוה וא"כ שפיר פסק הרמב"ם:

ודע דהלח"מ הביא קושי' בשם הר"מ דאמאי כאן כתב הרמב"ם מ"ע לשמוע קול שופר ובה' שמיטה ויובל כתב מ"ע לתקוע בשופר ולא כתב ג"כ לשמוע כמו כאן והלא ר"ה ויובל בחדא מחתא מחתינהו ודחק א"ע, ונראה לבאר ע"פ מ"ש הרמב"ם אע"פ שתקיעת שופר מצוה רמז יש בדבר לאמר הקיצו וכו' ועיי' בה' תשובה לשונו ונראה לבאר הרמז משום דביובל כתבה התורה בהדי' והעברת שופר תרועה תעבירו שופר אבל בר"ה לא כתבה כ"א יום תרועה וסמך אג"ש תרועה תרועה והוא משום ניהו דשוין מ"מ כיון דביובל התקיע' סי' לחירות דכשתקעו בשופר חזרו השדות ושבו העבדים לבתיהן א"כ ראוי לכל א' לתקוע להראות זה החירות משא"כ בר"ה דהתקיעה הוא ענין אחר ואינו סימן לחירות א"כ אם גם בר"ה הכל יתקעו ויריעו יהיו נראין כתוקעין לחירות משו"ה כתבה התורה סתם יום תרועה להורות כי הוא ענין אחר ואינו יורה לחירות והיינו שכתב הרמב"ם דרמז הוא ליום הדין ומשו"ה יותר נאה שא' יתקע וכל העם ישמעו ויחרדו על נפשם וישובו לפני ה' וא"כ אע"ג דבאמת אם ירצו כלם לתקוע בר"ה נמי רשאים מ"מ כן הוא יותר נכון שא' יתקע וכלם יוצאים ע"י שלומם שהיא כמותה ומשו"ה הוי מעין הענין המובחר לשמוע קול שופר משא"כ גבי יובל דמצוה שכלם יתקעו לפיכך כתב מ"ע לתקוע:

ועיי' ברמב"ם ה' ב' במקדש היו תוקעין בר"ה בשופר וב' חצצרות מן הצדדין ויש לעיי' מדוע לא כתב הרמב"ם ג"כ דהי' פיו מצפה זהב מבחוץ ונראה בעיני לומר משום דכבר הוכחתי לעיל דתנא דשופר של ר"ה הוא כ"י וקאי אדלעיל יע"ש והנה לפי דמסיק הגמרא וירושלמי לעיל דטעמא דת"ק דפוסל הוא משום דאין קטיגר נ"ס א"כ לפ"ז ה"ה בוודאי מן הראוי שלא יהי' פה השופר מצופה זהב דאין קטיגר וכו' אבל ר' יוסי לשיטתו ס"ל דשופר נמי כמבחוץ הוא ולא שייך בו אין קטיגר נעשה סניגר שפיר אמר, דהיו תוקעין אפי' פיו מצופה זהב, והנה לכאורה אמרתי להעיר אסא דקאמר הגמרא שופר נמי כיון דלזכרון קאתא כמבפנים דמי היכא מצינו דשופר בא לזכרון ובתורה לא כתוב רק יום תרועה יהי' לכם ודוחק לומר דת"ק דריש טעמא דקרא וע"כ צ"ל הואיל ומצינו בתורה דהקרא אמר וביום שמחתכם ומעדיכם ותקעתם בחצוצרות וכו' והי' לכם לזכרון לפני ה' אלקיכם הרי אנו רואים דתקיעת חצוצרות באים לזכרון במקדש א"כ בוודאי הא דצוה התורה לתקוע הוא כדי שיהי' לזכרון, אבל ר"י ס"ל דשופר גזרת הכתוב ולא הוי משום זכרון, והשתא לפ"ז כיון דרמב"ם פוסק דדוקא בשופר של איל צריך לתקוע כדי להזכיר עקדת יצחק א"כ שופר נמי לזכרון קאתא א"כ שפיר לא הביא הא דמיו מצופה זהב כיון דאין קטיגר נ"ס כנ"ל ודו"ק:

עיי' בבבלי דיליף רבא דבמקדש בעי חצוצרות מדכתיב בחצוצרות וקול שופר הריעו ויש לדקדק הא רבא ס"ל בפ' השואל דף צ"ה כר' יונתן דאשר יקלל את אביו ואת אמו או הא או הא וא"כ כאן נמי דלמא או הא או הא חצצרות או שופר, ונראה דבלא"ה יש לדקדק כיון דבקרא כתיב תרווייהו א"כ מנ"ל דשופר יהי' מאריך כיון דמצוה בתרווייהו, ונראה דדייק כן מדכתיב בקרא בחצוצרות וקול שופר מדלא כתיב בחצוצרות ושופר ומדכתיב וקול שופר משמע להורות דשופר יהי' מאריך והשתא לפ"ז מוכח דבעי תרווייהו דאי או הא או הא הו"ל לכתוב בחצוצרות ושופר ודו"ק:

אלא דיש לדקדק דא"כ דמשמעות הקרא דשופר יהי' מאריך א"כ גם בתעניות הו"ל לסופר להאריך, וי"ל:

אמר ר' יוסי הדא אמרה פשוטה וכו' עיי' בק"ע ובש"ק ותמהני עליו שדחק א"ע בפשט נגד פשט הרמב"ן דהוא מתוק ומחוור ופשוטו דחוק ורחוק מאוד וכל הראשונים הי' לפניהם הגרסא פשוטה ששמע מן המתעסק יצא ועיי' בר"ן ורא"ש ואפשר ג"כ לומר דהכא פשטא דסוגיא דר' יוסי מקשה הדא אמרה דהיינו המשנה דפשוטה ששמע מן המתעסק יצא משום דאיהו הי' מפרש דלכך מאריך בשופר משום דב' קלי לא משתמע ומשו"ה הי' מסיים בשופר וא"כ ע"כ מבואר ששמע מקצת תקיעה בסוף אע"פ שלא שמע תחילתה וע"ז מקשה והדא אמרה משך בשני' כשתי' אמאי אין בידו אלא אחת ואמאי תסלק לי' בתרתין ומשני לי' דשני' התם דאפי' אחת אין בידו דלא ראשה אית לה סופה כיון דכיון בה לשם תקיעה אחרת משא"כ כאן במתני' דעכ"פ לא נתכוין בתחילת התקיעה לשם אחרת רק שלא היתה נשמעת ומשו"ה יוצא במה ששמע בסוף כנ"ל, וע"כ הא דקתני אלא אחת היינו התקיעה הראשונה:

הלכה ד

ע"ב **מילתא** דר"י אמר יחיד בט"ב מתפלל ד' עיי' בבלי פסחי' דף כ"ד ע"ב דמשני מאי אינו כתענית ציבור לתפילת נעילה אמנם דמסיק הגמרא דהיינו דאינו חובה, ויש לומר דקושית הירושלמי היתה מדאמר דמתפלל ד' משמע דצריך להתפלל ד' א"כ מבואר דס"ל דהוי תענית ציבור ומשני לא אמר אלא ד' אבל כ"ד לא א"כ יש לומר דרשות קאמר וכדמסיק הגמרא שם כנ"ל:

וראיתי בספר שלום ירושלים דמביא קושי' בשם הלכ' למשה אהא דכ' הכ"מ ב"פ י"א וה' מעשר שני ה' ד' אי משום לפני ה' אינו מוכרח דמ"מ הוי לפני ה' והוי' דמסוגי' פה דקאמר לפני מלך ה' הוא דבעי חצוצרות וקול שופר מבואר דלפני ה' משמע דווקא, ולפענ"ד לתרץ דשאני הכא דע"כ קרא דחק ומוקי אנפשי' כיון דבתורה לא כתיב כ"א

שופר תעבירו שופר וכן בכנופי' לא כתיב כ"א חצוצרות וא"כ איך אמר דוד חצוצרות ושופר ע"כ צריכין לומר דכוונתו דווקא במקדש ובאמת זה לכאורה נראה כוונת הגמרא דקאמר מאי קראי כלומר האיך נזכר דבעינן תרווייהו שופר וחצוצרות במקדש לזה מתרץ דכתיב בחצוצרות וקול שיפר ואיהו דחק ומוקי אנפשי' דרק לפני מלך ה' הוא דבעינן כן ודו"ק:

ודע דעלתה ברעיוני לומר הא דאית' בירושלמי לעיל שנה דבעל מום אינה מחוורת עיי' לעיל דף ע"א הוא ג"כ מדכתיב לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה ודייקינן דווקא לפני ה', אלא דאפשר לומר דאינו דומה דאין רישא מפרש לסיפא עיי' מ"ש התוס' פסחים בבלי דף מ"ג ע"ב ד"ה סלקא, אמנם ע"פ דברים הנ"ל בלא"ה ליתא:

הלכה ה

עד כדין כר' עקיבה עיי' פסחי' דף ט' ע"ב ועיי' שבת דף נו"ן ע"ב הלכה ב' יע"ש:

תני ר' ישמעאל ותקעתם תרועה וקשה לי עכ"פ מלכות זכרונות ושופרות ביובל מנ"ל לר"י וי"ל:

ואתי' כי האי דאמר ר"ש ב"י וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום על מה צום על פ' שלוח, נראה דרשב"י הי' מפרש דאז הי' שנת יובל ומדוע צום דווקא על שלוח עבדיה אלא וודאי דס"ל דבהא תלי' היובל וס"ל כר' יהודא דבשלוח עבדים תלוי היובל דאם לא שלחו העבדים אין יובל:

והיינו ג"כ דלא נענשו אלא על שליח עבדים משום דבשלוח עבדים תלי' עיקר היובל ופירוש הק"ע אינו מכיון כאן:

תני ר"נ היתה כאניות סוחר נראה דמפרש הא דס"ל לי' לר' יוסי דמקרא נדרש לפני פניו ולא לפניו ולכאורה זה תמוי' דלא נדרש אמה דסמך לי' לזה מביא דברי ר"נ דהתורה דרכה בכך דעני' במקום זה ועשירה במקום אחר, ומשו"ה נמי סמך זה הענין כאן דקאי ג"כ אהא דמסיק לעיל דילפינן לר' ישמעאל תקיעה לפני' ולאחרי' מתקיעת דמסעות והיינו דעני' במקום זה ועשירה במקום אחר:

אמר ר"י זו דברי ר"י ור"י אבל דברי חכמים קדוש ב"ד וכו' ראיתי בספר שלום ירושלים דרצה לכוין דברי הירושלמי עם הברייתא דעירוכין דף כ"ח ותמי לי הלא הוא דברי ר"י במס' ר"ה בבבלי דף ט' ע"ב דמעכב היובל קאמר ר' יוחנן ואיך אפשר לומר דהשמטת כספים דערב היובל דהוא שביעית יעכב היובל הלא מקרא ילפו זאת רבנן דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו ולאחריו ע"ש הטיב:

ואת שאינו מצוי עיי' בתוס' י"ט ובח"צ והק"ע מביא דבריו:

הלכה ו

משנה שופר שנסדק עיי' בסוגיא דבבלי ובתוס' ד"ה שופר במה שכתבו ודבוק שברי שופרות נמי לא מיפסל מטעם ב' וג' שופרות ולכאורה צ"ע מה בעי תוס' בזה ומה הי' קשי' לכאורה, ונרא' משום דלכאורה משמע דמתני' דברי הכל ואפי' ר"י דמתני' לעיל נמי מודה בהא וקשה לפי מאי דמסיק אביי לעיל דטעמא דרבנן דאמרו חוץ משל פרה מפני שהיא קרן היינו משום דקאי גילדי גילדי והוי כב' וג' שופרות ור"י השיב כיון דמחברי אהדרא כחד הוא א"כ לפ"ז ה"ה בדבוק שברי שופרות נמי הו"ל להכשיר וצ"ל דשאני כאן דאין חבורי אדם חבור אבל השתא לפי מה דמסיק התוס' דיותר הוי עומד להפרד הנסדק בצד אחד מדבוק שברים הרי דחבורי אדם עדיף טפי א"כ תקשה אמאי פסול לר"י נימא כיון דמחברי כחד הוי לזה תירץ דאין הטעם משום ב' וג' אלא משום דאינו קרוי שופר, ולבסוף כתבו דאפי' אם נימא דהטעם דהוי ג' שופרות נמי ל"ק דעכ"פ יש לתרץ דשאני כאן דאין חבורי אדם חבור אע"ג דעדיף החבור ע"י אדם מב' צדדים מ"מ לא הו' חבור דלהוי קרוי שופר אחד כנ"ל:

למי נצרכה לר' נתן נראה לפרש משום דלרבנן קשי' לירושלמי במ"נ במאי איירי מתני' אי במעכב את התקיעה א"כ פשיטא דפסול ואי באינו מעכב תקשה אדרבה אמאי פסול כיון דאינו מעכב וכיון דע"כ במעכב א"כ תקשה פשיטא אע"כ דאתי' כר"נ וקמ"ל דלא תימא כיון דהדבק אינו ניכר א"כ לא הוי כאינו מינו כמ"ש בק"ע במשנה וא"כ ה"א אע"ג דמעכב את התקיעה נמי יהי' כשר כיון דהוי כמינו דמכשר ר' יוסי קמ"ל ודו"ק:

ר"ח בשם ר"י כיני מתני' עיי' בש"ק שהאריך להקשות על האשרי, ואפשר לומר דהא דאמר כיני מתני' בא להקשות כלומר וכי לר"ח בשם ר"י כיני מתני' דמתני' קתני' סתם אם מעכב את התקיעה פסול ואי כר"נ הא איכא מינו דאפי' מעכב את התקיעה נמי כשר אלא וודאי כדרבנן אתי' כנ"ל, א"נ יש לומר ע"פ מ"ש הטו"ז בסי' תקפ"ו ס"ק י' לדעת הרא"ש לתרץ קושית המזרחי דאע"ג דהי' גם מתחילה מעכב את התקיעה אפ"ה אם מעכב אחר הסתימה ג"כ פסול דאע"ג דלא נשתנה קולו מכמות שהי' קודם הסתימה מ"מ א"ל דהקול שהי' קודם נפסק ע"י הסתימה וזה הוא קיל הסתימה יע"ש והשתא לפ"ז י"ל דה"ק ר"י כיני מתני' אם הי' מעכב ירצה אע"ג שהי' גם מתחילה מעכב את התקיעה קידם הסתימה אפ"ה אם מעכב אחר הסתימה ג"כ פסול כנ"ל ודו"ק, ויש לכון ג"כ הא דסיים ואם לאו פסול דהוא הדיוק מדסיים המשנה ואם לא פסיל ומדוע לא מפליג המשנה מני' ובי' אם הי' מעכב קודם הסתימה או לא ודו"ק:

דף ט' ע"א **שופר** קדוח מאי א"ל כזה תוקעין בעייני טב עיי' בסי' תקפ"ו מ"א ס"ק כ' ואפי' לכתחילה מותר ומביא ראי' מגמרא דסוכה ותמי' מדוע לא הביא ירושלמי מפורש פה דתקעין בעייני טב וכו', ודע דיש לעיי' אם סתם לשופר בזכרותו אם הוי כמינו אם נימא לענין סתימה נמי כן דהוי מינו, כיון דעכ"פ ב"ע אין יוצא בו:

שופר קדוח מאי נ"ל דבעי שלו היתה אי רשאי לתקוע בו דדלמא הזכרות חוצץ, ואת"ל דאינו חולץ מ"מ כיון דקדוח בוודאי אינו מהודר, וא"כ אי איכא אחר דמהודר טפי יקח האחר לזה השיב לי' דאפי' לכתחילה מותר ללקחו משום דוודאי מין במינו אינו חוצץ, ואי משום דאינו מהודר הרי בכזה תוקעין לכתחילה בעין טב דהוא מקום ב"ד ובוודאי סי' אפשר להם בשופר אחר ש"מ דשרי אפי' לכתחילה הואיל והי' קולו טוב הולך וגדול מאוד, ויש לדקדק מדוע נקיט שמואל דווקא דיעבד קדחו ותקע בו יצא ונ"ל דאפי' לכתחילה נמי כשר אלא דאיהו נקיט דאיהו הי' קודח אותו והי' הקרן כמו שהוא בלתי שום הדור אפ"ה יצא, אבל אם היה נעשה ע"י אומן ויש בו קצת הדור ג"כ מותר ללקחו אפי' לכתחילה ודו"ק:

אמרתי להעתיק פה מה שהשבתי לשואל א' ע"ד ב' שופרות שא' מהודר וגדול אבל אין קולו יפה כמו השני שקטן ממנו ואינו מהודר אלא שקולו יפה, מי קודם נ"ל פשוט דמשבח בקול עדיף כיון דהמצוה הוא הקיל דמברכין לשמוע קול שופר וקיימ"ל דיוצאין אפי' בשופר גזול משום דאין גזל בקול וא"כ כיון דהקול עיקר א"כ נפשט הדבר מירושלמי ר"פ שני שעירים יומא ה' א' דבעי משובח בגופי ומשובח במראה מי קודם דבעי בקרבן דא' משובח במראה מחבירו והשני משובח בגופו מחבירו, מי יש לו קדימה] ר' ירמ' סבר מימר נשמענא מן הדא אביב קצור יבש לקצור אביב קצור קודם (פי' בעומר דכתב אביב קלוי באש ותנ' אם נמצא תבואה קצורה שהיא חביב לחה ונמצא שעירים יבשים שעדיין קמה ואינם קצורים אביב קצור קודם אע"פ שמצוה לקצור ש"מ כיון שזה הקצור משבח בגופו קודם) הרי מבואר דמשבח בגופו קודם א"כ ה"ה כאן הקיל שהוא עיקר המצוה מקרא משובח בגופו הוא קודם וכן הוריתי ג"כ לענין ב' אתרוגים א' גדול דהשני קטן והדר מראשון י"ל ג"כ משבח בגופו קידם ולהגדול קדימה, אלא דאולי י"ל כיון דכאן כתבה התור' הדר בפירוש אולי הדר קודם, ועיי' מ"ש בזה בסוף חבורי בית ארי לבני הרב המאוה"ג מו"ה שמואל סג"ל נ' בענין ס"ת שהיו תיבות תלויות ביני שיטין אי רשאי למחוק השיטין שאין בהם שם ולמחוק ג"כ התיבות התלויין ולהכניסם וכתבתי כיון דאם ימחקם יחליש קלף שבשיטין וכן הקלף ביני השיטין וא"כ נפשט ג"כ מירושלמי דאם לא ימחוק יהי' משובח בגופי ולא במראה ואם ימחוק יהי' אח"כ משבח

במראה ולא בגופו א"כ בוודאי משובח בגופו עדיף, ושב ואל תעשה יעייש שהארכתי, וראיתי בספר לשכת הסופר לידידי הרב הגאון מו"ה שלמה גאנצפריד יחי' דדחה דברי דא"כ אמאי אנו עושין קלפים כל עיקר ומגררין הקליפה והלא בלי קליפה היתה חזקה יותר לק"מ שאני התם דוודאי מתחילה צריכין לתקן העור שתהי' ראוי הטיב וא"כ כשלא יגרור יהיה' הספר כבד מאוד ולא יכול להגביה וגם כשקולפין אותו ומגררין עדיין העור חזק מאוד, משא"כ כשכבר נגרר ועשוי' על תקונו כשמגרר בו עוד איזה שיטין בוודאי מחלישו, וגם לא קשה ממה שנוהגין בגרירה היינו מתחילה כשטעו בכתיבה איזה תיבה אבל לגרור כל שיטה ולגרור ג"כ כמה תליום שעל השיטא בזה וודאי מחלישו, וגם מ"ש לחלק מן האי דשעירי' דשאני דמשבח בגופו הוי ג"כ כמשבח במראה זה אינו שהרי הירושלמי פשיט לי' באביב קציר, גם יותר דברי' אינם מחורין, נחזור להנ"ל דוודאי משובח בקול הוי משובח בגופו דהיא גוף המצוה דוק היטב כמו אביב קציר ממש:

וע"ד מה שכ' לי ידידי בר"ה דף כ"ח קושיות הטור אבן אהא דפריך הגמרא והא תני' עתים חלים וכו' דלפי הנראה הטעם הוא דבשעת שטותו לא הוי בר חיוב ופטור מכל המצות א"כ תקשה איך אמר ר' יוחנן במס' יבמות דף ס"ב בהי' לו בנים בהיותו נכרי ונתגייר דקיים פרו"ר הא בשעת גיותו לא הי' חייב בפרו ורבו א"כ אותן בנים לא עלו, ומעלתו האריך ולפענ"ד אין כאן קושי' כל עיקר במח"כ דוודאי זה פשיטא בנכרי שאכל כזית מצה בליל פסח ואח"כ עבר ומל א"ע בלילה וטבל לשם גירות שחייב לאכל עוד פעם כזית מצה בזה הלילה דוודאי אכילה ראשונה שאכל בגיותו לא חשיבה, אבל לענין מצות פרו"ר אף שלא הי' מקיים המצוה בהיותו נכרי מ"מ הרי המעשה נעשה והרי יש לו בנים דאל"כ הגע עצמך לפוסקים דס"ל להלכה מ'צ'כ, א"כ מי שבא על אשתו רק למלאות תאותו ולא הי' לו כוונה כלל לשום מצוה וכי נימא דלא קיים פו"ר והרי קיימ"ל דאפי' ביש לו בן ממזר קיים פו"ר אלא וודאי דשאני מצוה זו כיון דכוונת המצוה שצוה היתה כדי שימלא העולם כמו דכתיב פו"ר ומלאו את הארץ ומשו"ה אעפ"י שלא הי' לו כוונת מצוה ואפי' עשה בה עבירה נמי קיים פו"ר דהרי הזרע קיים כנ"ל ודו"ק ואע"ג דלא קיים המצוה מ"מ שוב אין המצוה מוטל עליו דעכ"פ פו"ר ומלא את הארץ:

וע"ד מה דכתב לי בהא דאמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא ולא אמר סתם ש"מ מצ"א צ"כ עיין רש"י די"ג התוקע לשד להבריח רוח רעה נראה לפרש דתוקע לעצמו להבריח רוח שלא יבא שוב עליו ועתה הוא חלי' אלא דתוקע שלא יבא אח"כ עליו, וע"פ גרסא זו מיושב קושית התוס' מדוע לא הוכיח רבא דינו מברייתא דתניא בלא התכוין יצא ולפי גרסא הנ"ל לק"מ די"ל דה"א דוקא התם שלא התכוין אלא דעכ"פ לא

הי' מוכרח ג"כ משא"כ היכא דאיכא תרוייהו מוכרח לעשות זה המעשה וגם לא התכוין ה"א דגרע טפי אבל השתא דאמר אבוה דשמואל ואכל מצה יצא אע"ג דאיכא תרווייהו דכפאוהו וגם לא התכוין אפ"ה יצא לזה בא רבא זאת אומרת דהתוקע לשד דהוי מוכרח וגם לא התכוין אפ"ה יצא, ומיושב שפיר הלשון זאת אומרת דקאמר ולא אמר סתם ש"מ מצות אצ"כ אלא דזה פשיטה לי' באמת וידע מברייתא דפסחים אלא דדייק מנה דאפי' במוכרח ולא התכוין ג"כ יצא ודו"ק עוד הארכתי בזה במקומות אחרים:

אבל התוס' דגרסו התוקע לשיר לשורר ולזמר ובכה"ג וודאי לא שייך הכרח א"כ שפיר המו, אבל באמת י"ל דגם אותן שגרסו תוקע לשיר לשורר הוא ג"כ להעביר רוח רעה מעליו ולפיכך תוקע לעורר את רוחו וא"כ שפיר י"ל ג"כ כנ"ל ולק"מ קושית התוס' ועפ"ז יש לחלוק על מ"ש הר"נ בשם הר"א מדלא נקט אכל מצה ולא ידע שהוא פסח או שלא ידע שהוא מצת די"ל דרצה להשמעינן בהא רבותא דאפי' במוכרח ואינו מתכוין נמי יצא ודו"ק:

ודע דלכאורה אמרתי להקשות לפי מה דקיימ"ל בלע מצה יצא א"כ כפאו ואכל מצה יצא הו"ל לנקוט רבותא טפי דאפי' בכפאו ובלע כמי יצא אלא דאי נימא דס"ל מצ"כ והא דיצא משום דאכל מצה אמר רחמנא ופי' רש"י משום שנהנה א"כ י"ל דזה דוקא כשאכל אבל כשבלע דלא נהנה א"כ לא יצא כיון דלא הי' כוונה אבל אי נימא דטעמא דדהו משום דמ"צ אצ"כ א"כ שפיר תקשה כנ"ל ונ"ל לומר אע"ג אי נימא מצאצ"כ מ"מ י"ל זה דוקא היכא דעושה המצוה כתיקונה משא"כ בעשה שלא כתיקונה אע"ג דבדעיבד יצא מ"מ היכא שלא כיון ג"כ בודאי לא יצא והשתא לפ"ז שפיר נקטו כפאו ואכל דוקא שאף אי נימא דלא צריכא כוונה מ"מ בבלע ולא כיוון לא יצא כיון דלא עשה בתיקונה ודו"ק:

והשתא לפ"ז יש לדחות דברי הר"א די"ל דאה"נ ה"ה בלא ידע שהיא מצה או שלא ידע שהוא פסח ואכל מצה דיצא והא דלא נקטו כה"ג דא"כ לא הוי ידעינן זה הדיוק דבבלע מצה ולא ידע שהיא מצה דלא יצא וכ"ת א"כ הו"ל לנקוט בלע ולא ידע שהיא מצה י"ל דלא נקט כן משום דאין דרך כן לבלוע אבל השתא דנקט כפאו וא"כ ע"כ דאיירי שלא רצה לאכול א"כ שפיר הו"ל לנקוט ובלע אע"כ דבכה"ג לא יצא ודו"ק:

הנה אמרתי להקשות שם בסוג' דאמר מניין לכהן שעלה לדוכן וכו' והא תניא התם מנין לכהן שעלה לדוכן וכו' והתני' סיים כל ברכותיו וי"ל דלמא איירי שרק איהו סיים אבל שאר כהנים לא סיימו וא"כ אכתי לא עברה הזמן ונראה לפענ"ד להביא מזה ראי' לשיטת רבינו פרץ הביא הטוא"ח סי' קכ"ח דס"ל דאם הי' רק כהן א' אינו עובר בעשה אם אינו עולה ועיין שם בב"י דתמא עליו יע"ש ולפענ"ד להוציא דינו מסוגיא דפה דלכאורה י"ל

באריכת לשון הברייתא דנקיט הלשון מנין לכהן שעולה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי התורה רשות לברך וכו' הו"ל לנקוט רק בקיצור מניין לכהנים שלא יוסיפו ברכה ע"כ נראה דה"פ דברייתא דודאי אם כהנים הרבה עולים לדוכן דמחויבים מדאורייתא בודאי שעוברין על בל תוסיף אבל הברייתא הכי קאמרה דאם כהן א' עילה ה"א דהואיל ואינו עולה כ"א ברשות שלו ה"א כיון דאינו מחויב ומצד עצמו עושה כן א"כ יהי' מותר להוסיף וזה הוא דאמרה הברייתא מניין לכהן שעלה מעצמו שלא יאמר הואיל ונתנה לי התורה רשות היינו דאינו מחויב רק הדבר ברשותו שיהי' מותר להוסיף ת"ל לא תוסיפו וא"כ לפ"ז שפיר פריך והתני סיים כל ברכותיו וליכא לתרץ דאחרים לא סיימו עדיין כיון דלא הוי כ"א כהן א' ודו"ק ושפיר יש מזה ראי' לרבינו פרץ הכהן א' הוי רק רשות ודו"ק:

הלכה ז

מתני' אם קול שופר שמע יצא וכו', בגמרא אמר ר"ה ל"ש אלא לאותן העומדי' על שפת תבור עיי' רש"י דיש חילוק בין אם שמעו קול שופר או קיל הברה, אמנם עיי' ברא"ש דמפרש דאותן העומדי' על שפת הבור בוודאי קול הברה שמעו עיי"ש מה שמפרש ויש להביא ראי' לשיטת הרא"ש מדקאמר לקמן זמנין דמפיק רישיה ואכתי שופר בבור וקא מערבב קלא קמ"ל דמשמע דפשיטא היכא דמפיק רישיה דוודאי מערבב קלי' א"כ מבואר דעל שפת הבור בוודאי קול הברה שמעו וכשיטת הרא"ש ודו"ק היטב:

ודע דהרמב"ם ס"ל דהיכא דתקע בתוך הפיטם אפי' אותן העומדי' בתוכו נמי דוקא אם קול שופר שמעו הוא דיצאו אבל אם קול הברה שמעו לא יצאו ועיי' בכ"מ דכ' דטעמא דרמב"ם מדנקט ר"ה דווקא בור ולכאורה יש לעי' א"כ לפ"ז מתני' דקתני התוקע לתוך הבור או לתוך הפיטם אם קול שופר וכו' לצדדין קתני דלתוך הבור איירי דווקא על אותן העומדי' על שפת הבור ולתוך הפיטם איירי אפי' בעומדים בתוך הפיטם, וזה איכו במשמע:

ובדף כ"ח בתוקע ועולה לנפשי וי"ל לפ"ז דווקא בתוקע ועולה לנפשי' הוא דיצא הא באחר דלא שמע כ"א המקצת תקיעה לא יצא א"כ אמאי פליג רבה דווקא בשמע במקצת תקיעה קודם ע"ה ומקצתו לאחר עה"ש הו"ל לאפלוגי בהאי דשמע מקצת תקיעה על שפת הבור דלא יצא וצ"ע כעת:

הא אם עמד חזקה ויש לעיי' הא הו"ל ספיקא דאורייתא ועוד הא מי שהי' ביתו אחורי בהכ"נ היינו עמד, ע"כ נראה דהכא פרושו דאם הי' עובר ואח"כ עמד ושוב נסתפק אם כיון שם בעמידה לשמוע אזי אמרינן דוודאי כיון דאל"כ למה עמד שם הרי הי' עובר שם

דרכו, משא"כ אם לא הי' עובר רק עמד שם מקדם ונסתפק בוודאי הוי ספיקא דאורייתא וצריך לתקוע שנית אם נסתפק אם כיון, ועיי' מ"א ססי' תקפ"ט:

אם קול חצון שמע, עיי' בק"ע דמפרש א"כ דהוי חציצה ותמי' לי' הא קיימ"ל דמין במינו אינו חוצץ רק כל הפוסקים כתבו הטעם דהקול הולך בין חצון לפנימי והו"ל תוקע בשתי שופרות ועיי' ברא"ש ורמב"ם וכ"מ ולח"מ:

הפכו מאי עיי' ברא"ש דהביא ב' דעות בהפכו ככיתונא ודעת יש אומרים בהפכו ככיתונא דכשר דעכ"פ הוי דרך העברתו דהקצר והרחב עומד במקומו, וכן נראה לכאורה דעת הרמב"ם דלא הביא דין הפכו ככיתונא משמע דס"ל דכה"ג כשר אמנם באמת הרא"ש הקשה מירושלמי דמת דמבואר בהדי' דכל הפכו פסול דקאמר לא אמר אלא גרדו ובאמת בבריית' מפורש בהדי' גם הפכו פסול אלא וודאי דהירושלמי בא לדייק דכל הפכו פסול והיינו מדלא אמר אלא גרדו משמע דהפכו מ"מ פסול ואפי' הפכו ככיתונא, ובאמת היא תמי' גדולה על היש אומרי' אמנם נראה דלכאורה יש לדקדק בלא"ה מדוע לא הביא הרמב"ם ג"כ זה הירושלמי דאם תקע בצד הרחב דלא יצא והרמב"ם השמיטו, אמנם נראה בעיני לומר דבאמת יש לדקדק בלשון הברייתא דמתחילה קתני גרדו בין מבפנים בין מבחוץ כשר ואח"כ קתני דין דהניח שופר בתוך שופר דאם קול פנימי שמע יצא ואם קיל חצון שמע לא יצא ואח"כ קתני הפכו ותקע בו לא יצא ומפרש הגמרא דהפכו היינו הרחיב את הקצר א"כ מדוע קתני הפכו ותקע בו לא יצא פסיל הו"ל למכתב והכי הו"ל למיתנה הפכו פסול ותיכף הו"ל למיתנה אחר דין דגרדו דאמר כשר הו"ל למיהבה הפכו פסול ומדקתני הפכו ותקע בו לא יצא משמע דלא איירי בפסול שופר רק דאיהו לא יצא ע"כ נרא' דבאקת משום כן הי' הירושלמי מפרש הפכו ותקע בו היינו שהפך את השופר ותקע בו במקום הרחב ומשום כן לא יצא דכתיב מן המיצר קראתי יה וצריך לתקוע מצד הקצר והשתא לפ"ז כיון דברייתא דהפכו לא איירי שהפך השופר מתמונתו שפיר קא בעי הירושלמי סתם הפכו מאי והיינו בין הפכו ככיתונא בין הרחיב את הקצר ופשט לי' מדלא אמר אלא גרדו משמע הא כל הפכו פסול ודו"ק:

אמנם גמרא דידן דהי' מפרש הפכו היינו מתמונתו דליכא לפרש דהיינו בתקע בצד הרחב דאמאי לא יהי' יוצא ואדרבה הרי הוא דרך גדולתי, ודרך העברתו אלא וודאי דהכונה הוא הפכו מתמונתו וקשה הא זה נלמד מן הדיוק דמשמע דווקא גרדו הא הפכו פסול וא"כ אמאי איצטרך הברייתא למכתב אלא וודאי דאי מדיוק ה"א דכל הפכו פסול לפיכך כתבה הברייתא זה הדין ב"ע ודו"ק, א"נ דס"ל דאין לדייק הפכו מגדרו די"ל דגרדו גרע מהפכו דעכ"פ בהפכו אינו מחלישו וא"כ לפ"ז שפיר לחלק ולומר דהפכו מקים

הרחב לקצר וקצר לרחב הוא דפסול הא הפכו ככיתונו כשר ודוק, ושפיר מתורצים הי"א דהביא הרא"ש ודו"ק:

היוצא עכ"פ כיון דגמרא דידן הי' מפרש הפכו ותקע היינו השופר מתמונתו שפיר לא הביא הרמב"ם השאר דין דאם הפך השופר ודו"ק:

הלכה ח

והיה כאשר ירים משה את ידו וכו' נראה דשייכות ענין הלז לכאן הוא למה דאמר ת"ק לעיל דר"ה היו תוקעין בשל יעל דכמה דפשיט אינש דעתי' טפי מעלה ומביא ראי' ממשה דכתיב כאשר ירים את ידו דאז נשאו לבם אל כפים ופשטו דעתם לבורא יתברך, שוב ראיתי ברע"ב דכ' דקאי אמאי דסיים במשנה דקודמת זה כיון לבו וזה לא כיון לבו תני לי' הך דהכי ג"כ דאית בי' בשעה שמכוונין לבם:

מרום ידיהו נשא נתן תהום קולו פי' ע"י שנשא משה את ידיו לשמים אזי נתן תהום דהיינו ישראל שהמה תהום ויסוד העולם קולם בתפילה והיו משעבדין לבם לאביהם שבשמים כדאיתא במשנה ועי"ז שמש וירח עמד זבולם שנתבלבלו המזלות:

ובדרושי הארכתי ופרשתי בענין זה מה דאמר הקרא אח"כ לאור חציך יהלכו לנוגה ברק חניתיך ירצה לא די שהמזל לא הי' לישועה להם רק אפי' לרעה היתה להם וזה אמר לאור חציך יהלכו דהיינו לאור חצים של הקב"ה היו מהלכים המזלות להאיר ברק חניתו, וזה הוא דאמרה דבורה בשירה שלה מן השמים נלחמו דהיינו דנראה עין בעין כי מן השמים נלחמו דהיינו דנרא' עין בעין כי מן השמים נלחמו וקאמ' הכוכבי' ממסילותם דהיינו אפי' הכוכבים שהי' מסילה להם דהיינו באותן שנולדו בהם אפ"ה נלחמו עם סיסרה, וזה רמז ג"כ הגמרא אין מזל לישראל דהיינו דאין המזל יכול להרע לישראל דהיינו מי שהוא צדיק וישר אל ובדרושי הארכתי בדברים מתוקים ואין כאן מקומו להאריך, ויש לפרש ג"כ הא דאמר נתן תהום קולו היינו האבות דנקראים תהומות כי גם זכותם גרם להפך המזלות ובדרושי המתקתי כי זכות הצדקה שהחזיק אברהם היא ענין גדול לשדד המזל יע"ש:

שמואל וצבא תנתן על התמיד בפשע הוא ע"ד מה דאיתא בגמר' וילחם עם ישראל ברפידים בשביל שרפו ידיהם מדברי תורה וזה הוא דסמך מימרא דשמואל כאן:

בפשע בפשעה של תורה, ותשלך אמת ארצה אימתא שישראל משליכין וכו' ופרשתי בזה לשון המשנה במס' תענית בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד ולא כתיב ונבטל התמיד כלומר דתיכף כאשר נשתברו הלוחות ותשלך אותם ארצה ר"ל אזי תיכף נגזר ובטל התמיד כי המה שייכן אהדדא, עיי' מ"ש במס' תענית שם:

הלכה ט

אמר משה עיקרה לא שמם נחש וכו' מיכן הי' ר"מ דורש שמות ובחדושי על התורה אמרתי לפרש בזה הקרא אלו שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושוע ולכאורה אין המשך לזה וכי בשביל שאלו השמות קרא משה להושע יהושוע, אמנם אית' בגמרא מרגלים ע"ש מעשיהם נקראו, ונראה כוונת רבותינו ז"ל דדיוק שמם מורה לרעה כמו שדרשו סתור בן מכאל שעשה סתירה וזה הוא הענין דמשה רבינו בשביל שהיה מדייק בשמא כמבואר כאן לפיכך כאשר ראה אלו שמות האנשים חשש והתפלל על יהושוע, ופעם אמרתי בסוטה דף י"ב ותרא אותו כי טוב הוא תני' ר"מ אומר טוב שמו משום דמהיכא ידעה דטוב הוא הוא אלא משום דכ"מ לשיטתו דהי' מדייק בשמא וכיון דטוב שמו ידעה דטוב הוא:

ר' יהודא גזרי' נשיכת כלב שאינו ממינו וראה וכו' עיי' בק"ע דמפרש דר"י ורבנן פליגי דר"י סבר הבטה הוי מרחוק וראי' מקרוב ורבנן סברי להיפך וראה מרחוק והביט מקרוב, ובאמת לא עי' ברש"י על התורה דמפרש דראה היינו ראי' בעלמא והבטה הוי הסתכלות וגבי נשיכת כלב הי' די ברי' משא"כ בנשכת הנחש שהוא ממהר להמית והיינו כרבנן דירושלמי סה פה דקאמר דנשיכת נחש שהוא מחלחל וכן מבואר במס' סנהד' דף ק"א ע"ב גבי ירבעם בן נבט שניבו ולא ראה ופי' רש"י היה סבר שהבינו יפה והיינו הבטה דהיא בהסתכלות וא"כ הפשט בירושלמי הוא הכי דידוע דמדרך הטבע דבר שמזיק ונושך את האדם אם רואה ומביט בזה הדבר הוא מזיק אותו הדמיון ביותר וכן ראיתי באיזה ספר מחכמי הרפואות, וא"כ הי' זה מדרך הנס של הקב"ה דאע"ג דראה תמונת הנחש שהזיקו אפ"ה ע"י ההסתכלות הרבה בה התרפא והוא שלא כדרך דאדרבה ההסתכלות הי' לו להזיק וזה הוא דנשיכת כלב תיכיף שראה נתרפא אבל מי שנשכו הנחש הי' צריך הסתכלות גדול להודיע כי רפואתו הוא בדרך השגחת השם ב"ה וזה הוא דאמר ע"י שהוא ממינו לפיכך הי' צריך הסתכלות גדול כנ"ל ודו"ק, ובספר יבין שמועה ראיתי בפ' בלק על קרא לא הביט און ביעקב כתב החילוק בין הבטה לראי' דהבטה מרחוק וראי' מקרוב ולא הזכיר הירושלמי פה וגם לא הזכיר ממ"ש, ובספרי על התורה פ' בלק הארכתי בזה הרבה:

הלכה יוד

תפתר בעונה אחריהן אמן עיי' בש"ק מס' סוכה דף ז' ד"ה בעונה דהעלה דבעונה אמן אע"ג דאינו מכוין להוציאו אפ"ה יוצא, וכך נראה לפענ"ד וראי' ברורה מגמרא דברכות דף נ"ד ע"ב ר' יהודא חלש ואתפח על לגבי' ר"ח בגדתאה ורבנן אמרו בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא אמר להם פטריתון יתי ולאדויי ומקשה והא איהו לא קא

מודי ומשני דעני בתרייהו אמן, וקשה מדוע לא משני דהי' מתכוין לצאת בברכתייהו ומדוע הוצרך הגמרא לומר דעני אמן אלא וודאי משום דאינהי לא היו מכוונים להוציאו וא"כ פ"ז אף אם הוא הי' מתכוין לצאת בברכתירהו אפ"ה לא הי' יוצא לפיכך הוצרך הגמרא לומר דעני בתרייהו אמן וא"כ אף אם לא היו מתכוונים להוציאו אפ"ה יוצא, ועוד הרי אמר להו תיכוף פטריתין ייתי מלאדויי ואי דצריכין לכוין להוציאו איך אמר תיכיף פטריתין יתיי דלמא המה לא כוונו להוציאו אלא וודאי כל דעני אמן אע"ג דאינהו לא מכוונים להוציאו אפ"ה יוצא, וזה ראי' ברורה שאין עלי' תשובה, ומבואר לפ"ז ג"כ דבעונה אמן הוי ממש כמו איהו דמברך דאי אינו ממש כמו המברך א"כ הכל קשה מדוע ענה רב יהודא אמן והתכוין לצאת בהו הו"ל לכוין שלא לצאת אלא וודאי דעונה אמן הוי ממש כמו שאיהו בירך אע"ג דחבירו לא התכוין להוציא ודו"ק, ועפ"ז נראה לפענ"ד לבאר דברי ה"ג בברכות שם דגרס אח"כ והלכתא דעונה בתרייהו אמן ולכאורה אין פירוש לדברים הללו דמאי שייך והלכתא על סיפור מעשה אמנם לפי הנ"ל דה"א דלכתחילה עכ"פ אין לכוין לצאת בשומע אחרים מברכין עבורו ואין מכוונים להוציאו לזה מסיים ה"ג דהלכתא הכי דכה"ג הוי ממש כמו שמברך איתו, ובחדושי פרשתי בענין אחר אמנם מ"ש הוא נכון ע"ד הפשוט:

סליק **פרק שלישי**.

יום טוב פרק ד

הלכה א

ע"ב **תני** בא' לחודש עיי' בש"ק ולפענ"ד לק"מ דאה"נ דהוי מצי למפרך כן אלא דעדיפא פירך במקום שהם יודעין ידחה ולפי מה דמשני דכתיב והקרבתם א"כ הרי אפי' במקום שיודעי' נמי אינו דוחה א"כ ע"כ דגזרת הכתוב הוא ולא משום דממט ספיקא דהרי אפי' ביודעי' נמי אינו דוחה, ובלא"ה תמהני עליו שלא עיי' בתוס' יומא דף ע"ד ד"ה איצטרך דלפי מה שכתבו שם לק"מ בלא"ה:

אלא בכל ארצכם כאן ריבה וכו' ואין להקשות להנהו תנאי דלא דרשי כל עיי' בבבלי פסחים מ"ג ע"ב א"כ תקשה דהו"ל לן לומר דיתקעו בר"ה בשבת בין בארץ בין בח"ל י"ל דסוגי' דכאן אזלא אליבא דר"ע דלא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם ומשום כן מקשה שפיר מתחילה והא כתיב והעברת שופר תרועה בחודש השביעי והיינו כר"ע כדאמר הירושלמי לעיל דף ח' ע"ב עד כדין כר"ע וא"כ לר"ע לשיטתו מתרץ שפיר דאיהו דריש כל עיי' בפ' התערובת דף פ"ב אבל מאן דלא דריש כל יכול לסבור כר' ישמעאל לעיל ויליף לי' מדכתיב ותקעתם תרועה וא"כ קושית הירושלמי בלא"ה לק"מ ודו"ק, אמנם

באמת עיי' בתוס' פסחים שם דכתבו דאין לדמות הדרשות דאפי' דאפי' מאן דלא דריש כל היכא דפשוט הדרש דרש וא"כ בלא"ה לק"מ, ועיי' במה שהתעוררתי בחדושי למס' מגילה בבלי דף ח' ע"ב דמתרץ ימי כל ימי לרבות מצורע מוסגר וא"כ לרבנן דלא דרשו כל מצורע מוסגר לשלוח מנ"ל ולפמ"ש לק"מ ובחדושי שם הארכתי וכאן עת האסיף:

הלכה ב

ר' יונה בעי היתה יכולה לבא ע"י עירוב דע כי נשאלתי בענין הספינות שקורין פליא ברוקען הסמוכין לעיר ועוברים תמיד מצד זו לצד האחרת שאצל המים אי מותר לשוט בו בשבת והנה דעת השואל היתה הואיל והספינה קשורה בחבל המונח במים והוי כספינה קשורה דכתב המחבר בסיף סי' של"ט והשבתי שאני התם דאינו שטה והלשון דכתב המחבר אע"פ ששטה היינו שמתנדנד' אבא ואנא אבל לא בעשוי לשוט, אמנם כראה דיש ג"כ חשש שמא יצטרך לבוא לעשות מלאכה וראי' ברורה מדלא בעי בירושלמי ג"כ בכה"ג אאינו יכולה כגון שמפסיק נחל ולבעי היכא דיוכל לבא בכה"ג ע"י ספינה אלא וודאי דאסור משום שיטה ואפי' אם קונה שביתה בין השמשות כמ"ש בשו"ע סי' רמ"ח סעי' ג' ועיי' במ"א שם א"כ לא שייך שיטה כיון דהי' שם בין השמשות והוי כדירה דידי' מ"מ יש חשש שיוכל לבא לידי מלאכה ואע"פ שאינו מצוי מ"מ יש לחוש ולאסר אם לא דהוי לצורך אזי יש להתיר כיון דהוי למעלה מיו"ד והוי ג"כ בתוך התחום גם קנה שביתה מאתמול בענין דלא הוי כשט, ועיי' בספר כתיב חיים וכמדומה שזקני הגאון מו"ה ליב ווירמז זצ"ל ה"ה מדבר שם מזה וכעת אין ספר זה בידי, ועיי' במ"א סי' תרי"ג ס"ק ח':

וריב"ז מתקן על דבר תורה וכו' עיי' בק"ע וש"ק אמנם באמת תמי' לי אם נאמר דכונת הירושלמי הוא ירושלים הוא דבר תורה מדכתיב והקרבתם א"כ איך קאמר ור"י ב"ז מתקן על דבר תורה מאי תיקן בזה הלא דבר תורה ואינו מתקנתו ואיהו רק ביבנה תיקן במקוה ב"ד, וביותר תמוהים דברי רש"י בפרקן דמתחילה מפרש אבל לא במדינה לא בירושלים ולא בגבולין ואח"כ כתב ועוד זאת היתה ירושלים יתירה היינו בעודה בבנינה ותמי' בבנינה במקדש לבד היו תוקעין וכבר הרגיש בזה בלח"מ, ואני מוסיף ומתמה מאי רצה רש"י בזה במה דמפרש בעודה בבנינ' הלא דברי מותר המה, ועוד אני תמה על לשון הרמב"ם פ' ב' מה' שופר ה' ח' שכתב וז"ל אבל בזמן שהי' המקדש קיים והי' בית דין הגדול בירושלים היו הכל תוקעין בירושלים בשבת כל זמן שב"ד יושבים וכו' ומדוע האריך כ"כ ומדוע לא קיצר כדרכו לכתוב אבל בזמן המקדש היו הכל תוקעין כל זמן שב"ד יושבים שם וכו' אמנם נראה בעיני דהענין הוא כך דוודאי

דעת הירושלמי הוא מדכתיב זכרון תרועה יש משמעות דאין מ"ע לתקוע בשבת אמנם הואיל וכתוב והקרבתם מוכח דעכ"פ בירושלים דשם מקום הקרבה הוי מ"ע אפי' בשבת כמ"ש הירושלמי לעיל א"כ לפ"ז הי' מן הראוי לתקוע בשבת בכל ירושלים ובעבורה שלה, אמנם הואיל ויש חשש שמא יעבירנו העמידו חכמים דבריהם וגזרו רק במקדש לתקוע ובאמת כל אנשי ירושלים ואנשי עבורה יכולים לבוא לשמוע התקיעות במקדש ויקיימו המ"ע בשמיעתם שם, אמנם מ' שנה קודם שחרב הבית וכבר גלתה סנהדרין ממקום מושבם בלשכת הגזית וישבו בחניות ומחניות לירושלים כדאיתא בבבלי דף ל"א א"כ אז ראו דיחרב המקדש וא"כ יתבטל התקיעה משם ובאמת מצד הדין חייבים כל אנשי ירושלים לתקוע כנ"ל לפיכך חזרו והתקינו לתקוע בכל ירושלים כדין תורה ודו"ק, והשתא לפ"ז יובן הטיב דברי הירושלמי דקאמר ור' יב"ז מתקין על דבר תורה כיון דבאמת מצד הדין תוקעין בכל ירושלים ועבורה אפי' בזמן שהי' המקדש קיים רק מתחילה גזרו מטעם שמא יעבירנו וסמכו דהכל ישמעו מתקיעת המקדש ושוב כשראו המקדש יחרב אזי חזרו והעמידו על עיקר הדין תורה כמקדם, והשתא לפ"ז יובנו דברי רש"י דמתחילה כתב י"ט שחל בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה היינו לא בירושלי' ולא בגבולין היינו כשישבו בלשכת הגזית, אמנם שוב כשגלו מלשכת הגזית וראו שיחרב הבית אז תיקן ריב"ז שיהי' תוקעין בירושלים והסמוך וזה הוא דכתב רש"י ועוד זאת היתה ירושלים יתירה בעודה בבנינה דהיינו שרק עודה בבנינה אבל הסנהדרין כבר גלו מלשכת הגזית וחנות וישבו בירושלים ואז התקין ריב"ז שיהי' תוקעין בכל ירושלים ועבור' ודו"ק הטיב, והשתא לפ"ז יש לומר דזה הוא דברי הרמב"ם שכתב אבל בזמן שהי' המקדש קיים והי' הב"ד הגדול בירושלים דייק שלא היו בלשכת הגזית רק בירושלים אז הי' הכל תוקעין בירושלים ודו"ק, אלא דלפ"ז יש לעיי' קצת מדוע לא הביא הרמב"ם הדין דקודם שישבו בירושלים דהיו תוקעין רק במקדש אלא דאין זה תמי' כ"כ ויש לכוין בזה דברי השגות במה שהארי' הראב"ד בדברים, ודע דהרמב"ם כתב אפי' ננערו לעמוד כמי תוקעין בפניהם ובאמת בגמר' הוי בעי דלא איפשטא אמנם בכ"מ כתב דטעמא דלקולא משום דלא הוי כ"א גזירה, אמנם לא ראה דמבואר כן בהדי' בירושלמי דקאמר דווקא יצאו ב"ד ממקמם אבל לא בננערו ולא בעי שם כ"א מחדר וקיטן יע"ש:

הלכה ג

כתיב ושמחתם וכו' עיי' מס' סוכה דף ח' ע"ב דמהפך הק"ע הגרסא והכונה דלמ"ד בשמחת לולב הכתוב מדבר ניחא דהוי במקדש דבר תורה אמנם למ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר א"כ אפי' במקדש לא הוי דבר תורה כ"א ביום א' הוי תקנה לתקנה יע"ש

ודע דלמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר א"כ ניחא טפי הא דקתני במשנה לקמן לולב וערבה ששה ושבעה והוא דביום א' דהוי דאורייתא זה דוחה שבת משא"כ בשאר ימים ולא צריכין לדחוקי כדדחיק בבבלי יע"ש, ודע דיש לעיי' מאי פירך הגמרא בבבלי דף מ"ג ע"א ורבנן והוצרך לתרץ לדדהו דה"א נילף ימים ימים מחג הסוכות לשני דס"ל לרבנן דקרא ושמחתם לא איירי בלולב כלל כ"א בשלמים ואיצטרך יום למעט לילה ומימים דבתרא לא נוכל לילף כיון דלא איירי כלל בלולב, וצ"ל דגמרא מקשה ממ"נ דאי מוקים הקרא דושמחתם לשלמים א"כ תקשה איך עבדינן תקנה לתקנה וע"כ דאיירי בלולב א"כ יום ראשון למאי אתא ודו"ק, אלא דאפ"ה יש לעיי' מאי פירך הגמרא שם לשני דאי מקרא דושמחת' ה"א דווקא במקדש הוא דאמרינן ימים ולא לילות אבל בגבולין ביום ראשון ה"א אפי' לילות ומשו"ה איצטרך ביום א' וי"ל ודו"ק, ודע דצ"ע טובא עה דכתב בש"ק שם לקיים הגרסא והכונה דלמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר א"כ ע"כ ילפינן מקרא דוחגתם אותו שבעת ימים ללולב וא"כ אין חלוק בין מקדש למדינה דלא כתיב לפני ה' יע"ש ותמי' דא"כ הרי דאפי' במדינה נמי עכ"פ ז' א"כ איך קתני במשנה ובמדינה יום א' הרי מן התורה הוא ז', ובפרט בלא"ה כל דבריו אינם מובנים שם וצ"ע טובא, ודע דיש לעורר דלפי מ"ש בש"ק פה לישב מה דתמי' אתוס' בבלי פסחי' דף ע' ע"ב ד"ה מאי דכתבו בחגיגת ט"ו איירי א"כ קשי' קרא דוחגותם אותו שבעה שמונה הוי, אמנם לדברי הש"ק יש לומר דאינהו היו סוברי' דושמחתם לפני ה' היינו שלמים ומוקמינן קרא דוחגותם ללולב ודו"ק, ובסוגיא דבן תימא הארכתי יע"ש היטב:

הלכה ד

אמר רשב"נ מפני מעשה שאירע פעם אחת נפלה הבערה בעיר ובאו סרקיים וכו' עיי' בבבלי בתוס' ד"ה ונתקלקלו הלוים בשיר יע"ש במה שתרצו דעתה דמוסף דוחה עשה דהשלמה ושמעתי קושי' בשם הגאון מו"ה בצלאל **ראנשבורג** מפראג זצ"ל דאכתי אמאי דחה הא אפשר לקיים שניהם על ידי תנאי כמ"ש התוס' לעיל מינה, ולפענ"ד לק"מ דעתה הרי אי אפשר לקיים שניהם כיון דכבר הקריבוה לתמיד שב"ע וע"כ צריך לומר הואיל ומתחילה הי' אפשר לקיים שניהם א"כ הו"ל כמו בא ע"י פשיעה ותו אין עשה דוחה ל"ת כמ"ש התוס' בעירובין דף ק' ע"א א"כ לזה י"ל דתוס' פה ס"ל דאפי' היכא דבא על ידי פשיעה נמי דוחה עשה החמורה עשה הקל דדווקא בעשה ול"ת י"ל כן ואין להקשות דעכ"פ מתחילה מדוע לא הקריבו על תנאי י"ל דהואיל ושמעו דסרקיים כבשו לעדים סברו דתו בוודאי לא יבואו העדים היום עד שחשיכה ומשו"ה הקריבוה לתמיד ואמרו שיר של חול ודו"ק:

דף יו"ד **סבר** עבר רובא של יום בקדושה פי' הסביר ונתן טעם למה נוהגין היום קודש משום דעבר רובא של יום בקדושה, וא"צ להגיה כמ"ש בק"ע:

ר' יוחנן מפקיד לאילן דכנישא דכיפרא סבין פי' אותן הדרים סביב דבהכ"נ דקיפרא, מטול ומיעול עד דו איממא פי' שיכנסו לבהכ"נ בר"ה בעוד יממא דהיינו שיוסיפו מחול על הקודש והיינו דו איממא דהיינו דו הוא לשון ב' כמו טב למיתב טן דו דהיינו דהיום הוא ב' דיוסיף מחול ואתון מדכרין זמנו ועיבורו פי' ויקדמו קודם עלות השחר ב' הימים האלו לבהכ"נ ודו"ק, ובק"ע וש"ק לא פי' כן:

הלכה ה

למקום הועד עיי' רמב"ם ה' סנהדרין פ' ו' הלכה ו' ובח"מ סי' י"ד ועיי' בבלי דקא' ה"מ לענין עדות החודש דא"כ נמצאת מכשילן לעתיד לבא משמע לולי נועם זה הי' צריכין לילך אחריו אע"ג דלא שייך עבד לוה לאיש מלוה, אמנם אי נימא דמקום הועד היינו מקום הישיבה וסנהדרין יקדשו בלא ראש ב"ד הרי יש כאן ב' קולות א' דאין צריכין לילך אחריו ולא עוד אלא אפי' להמתין א"צ ולזה צריכין לומר טעם נמצאת אתה מכשירין דלולי זאת עכ"פ צריכין להמתין במקום הועד של החודש כדאיתא באמת בירושלמי פה ומיושב קושית הש"ק עלי' דרש"י ז"ל דרש"י דייק ע"כ מקים הועד היינו מקום הישבה דלא כירושלמי ודו"ק:

הלכה ו

ובלבד במוסף, עיי' ברמב"ן דהביא מזה ראי' דלא כרז"ה ועיי' בש"י, ולפענ"ד ראי' קצת לרז"ה מהא דפירך הגמרא בע"ז דף ד' ע"ב אי הכא דיחיד דצפרי' נמי לא ומאי קושי' דלמא שאני מוסף דמזכיר מלכיות זכרונות ושופרות ויש לחוש דמפקד דינא טפי משחרית דאינו מזכיר אלא וודאי דהכל שוין, אלא דזה יש לדחות די"ל דאפ"ה אע"פ שאינו מתפלל רק ז' אפ"ה שייך דמעיינו בדיני' אלא דלפי מה דמשני כיון דאיכא צבורא דמתפללי' לא מפקיד וקשי' א"כ מוסף נמי אלא וודאי שאני מוסף כיון דמתפלל ט' ברכות ודלא כרז"ה ודו"ק:

בשם רב צ"ל האל הקדוש ועי' ברכות בבלי י"ב ע"ב פלוגתא דרבה ור' יוסף, ונראה לומר דגם הירושלמי ס"ל דאומר המלך הקדוש רק בתפילות מוסף ס"ל דצ"ל דווקא האל הקדוש כיון דאינו מזכיר מלכיות עם קדושת השם, דאל"כ הלא רבה כל מילי דמר עבוד כרב וכ"ש דבבבלי שם איתא בהדי' סבר לא יצא, גם אפשר לומר דאתא למעוטי דלא יאמר ומרבה לסלוח אבל באמת צ"ל המלך הקדום שוב מצאתי שהרגיש בספר ש"י:

הלכה ז

מה כתי' בתרא לכו נא ונוכחה יאמר ה' וגם זה הוא מן היו"ד וידוים, א"כ דהסירו רוע מעלליכם מנגד עיני הוי ב' וידוים ומתחילה אמר הסירו, ואח"כ רוע מעלליכם מנגד עיני היינו שישברו מעלליהם הרעי' והוי מלת רוע כמו רוע כסילים ירוע, ובק"ע ציין לעיי' בי"מ ואינו בידי:

אלהות עולין לו לשם מלכיות דברי ר' יוסי ר' יהודא אומר אינו עולין כצ"ל עיי' בבלי ל"ב ע"ב

זמרו אלקים זמרו וכו', עולין לו משום ב' דברי ר' יוסי ר' יהודא אומר אינו עולין כצ"ל:

ר' זירא בעי בי' ובדבהרי' פליגי או בי' לגרעי' פליגי פי' מי אמרינן דבפסוק זמרו למלכיות לבד פליגי וס"ל לר"י דעולה משום ב' דזמרו אלקים הוי אלהות וזמרו למלכינו הוא מלכות ור' יהודא לשיטתו דס"ל אלהות אינו עולה לפיכך אמר דאינו עולה כ"א לאחד או בתרווייהו קראי דווקא פליגי והכל מודים דמלכינו אינו מלכות כיון דאינו ממליכו על כל העולם רק זמרו אלקים הוא מלכות וכי מלך כל הארץ הוא מלכות לר' יוסי ור"י לשיטתו דסובר אלהות אינו מלכות א"כ לא הוי מן החשבון זמרו אלקים וזמרו מלכינו וליכא כ"א מלך כל הארץ והוי רק א', לזה משני הירושלמי מדתנן דהכל מודים במלך אלקים על גוים דלא הוי כ"א אחד, ואע"ג דכתיב עוד אלקים ישב על כסאו קדשו אפ"ה לא נחשב כ"א לאחד כיון דאינו ממליכו על כל העולם א"כ ה"ה במלכינו נמי הכל מודי' דאינו מלכות ודווקא בתרווייהו פליגי כנ"ל, ודע דיש לעיי' בדברי רש"י הנ"ל בבבלי שם דכתב בד"ה זמרו למלכינו דר' יהודא לא חשיב מלכנו למלכות משמע דר"י חשבו וזה ליתא דגם ר' יוסי אינו חשבו רק טעמא דידי' דחשב אלהות למלכות ודו"ק:

ר' יוסי הראשון משום ב' והשני משום ג' נראה לא משום דר"י חשב מי הוא זה מלך הכבוד, רק דאזיל לשיטתו דחשב אלהות שבו למלכות ודו"ק:

דכתיב אותם זכר ה' וכו' צ"ל כי דורש דמים אותם זכר לא שכח צעקת ענוים, זכור ס' לבני אדום ועכ"פ צ"ע הלא זה הוא פרעניות של עכו"ם ובבבלי איתא דמזכירון, ואפשר דזכור ה' היינו זכור ה' מה הי' לנו, אבל מקרא כי דורש דמים אותם זכר קשה דהוא פרעניות של עכו"ם:

הלכה ח

ואמר אף בהלל כן עיי' מ"ש בריש מס' תענית פי' שמעתא זו:

אמר ר' יונה כתיב ואותי יום יום ידרושון עיי' בק"ע ופרושו דחוק מאד ונראה לפענ"ד דהכוונה הוא ע"ד מה דאיתא במס' יומא בבלי דף ל"ד להכי אהני ביום ביום לאחר ועיי' רש"י שם דביום משמע איחור ועיין פסחי' דף נ"ח ע"א רש"י ד"ה ר' ישמעאל סבר וא"כ

גם כאן י"ל הכוונה כן דכתיב יום יום ידרושון זה תקיעה וערבה ומשמע דמאחרין אותן עד מוסף מדכתיב יום יום:

מה כתיב בתרא מלפניך משפטי יצא נראה דס"ל בשניות יושב הקב"ה ודן ואז יצא המשפט לפיכך תוקעין אז ועיי' במ"א סי' תקפ"ב ס"ק ח' דהקשה על הלבוש יע"ש כעה"ג ולפענ"ד נראה דתלי' זה בב' תרוצים בירושלמי כאן דמתחילה משני מפני הגזירה ור' יונה משני משמעה ה' צדק ופרושו נראה לפענ"ד דמביא ראי' דבמוסף יושב הקב"ה ודן מדכתיב אחר תפילת מוסף מלפניך משפטי יצא וא"כ משום ה"ט תוקעין אז לערבב את השטן כי אז הוא הדין הגמור אבל המתרץ הראשון דמתרץ משום הגזירה ולא תירץ כר' יונה ע"כ דס"ל בג' ראשונות יושב ודן וא"כ אדרבה תקשה דהי' לתקוע בג' ראשונות כי אז הוא הדין לפיכך הוצרך לומר מפני הגזירה וא"כ כיון דסתמא דבבלי ג"כ מתרץ מפני הגזירה א"כ ע"כ ס"ל ג"כ, לעיקר כתי' קמא דגמרא דע"ז דאיפך ובג' ראשונות יושב ודן וא"כ לפ"ז אין לזוז מדברי הלבוש כן נראה לפענ"ד:

ע"ב **יום** הרועה ועשיתם, ויש לעיי' לעיל דף ט' ע"ב יליף מסמיכת הזה דדוחה שבת במקום שהקרבנות קרבים יע"ש וי"ל:

מעלה אני עליכם כאלו נבראתם ברי' חדשה ויש לכוין בזה הא דכתי' גבי שאול המלך בן שנה היה במלכו והוא ע"פ מה שמבואר פה בירושלמי דכל מי שנמחלו לו חטאיו ויצא זכאי נעשה ברי' חדשה א"כ מלך שמוחלין לו כל חטאיו כשנתמנה כדאית' בגמרא א"כ שפיר נעשה כבן שנה:

הלכה ט

משנה שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום עיי' בק"ע ועי' בטור דמפרש דאין מעבירין את התחום להביא השופר, וי"ל מדוע לא פי' כפי' רש"י ז"ל ונראה משום די"ל דאי כסי' רש"י דהכוונה לילך לשמוע את התקיעות א"כ הו"ל לכתוב תקיעות של ר"ה ואי דנקיט כן משום אינך אין מפקחין עליו הגל ואין חותכין א"כ תקשה עכ"פ לא הו"ל למיתנה מתחיל' אין מעבירין רק זאת הו"ל למיתנה בסוף אלא וודאי דאין מעבירין כמי קאי להביא השופר:

ולא רוכבין על גבי בהמה עיי' מ"ש בחדושי למס' ביצה ובמ"א סי' ש"ח:

כיני מתני' אסור משום שבות ובל"ת עיי' בק"ע ונ"ל דהכונה הוא דהוי עשה ול"ת ועיי' בשלום ירושלים ובאמת למ"ד די"ט הוי רק ל"ת י"ל הטעם דס"ל בעשה דרבי' נמי בעי בעידנה ומשו"ה שופר אינו דוחה דלא הוי בעידנא ועיי' בירושלמי דמס' מגילה דף ג' ע"א דאמר על שם לא תטע ועיי' מ"ש שם הא דאין עשה דהקהל דוחה אותו ונ"ל דלא

הוי בעידנא וס"ל דגם בעשה דרבי' בעינן בעידנא, גם י"ל דטעם דאין עשה דשופר דוחה הל"ת משום דלמא מקלקלא תקיעה ואין עשה דוחה אלא היכא דוודאי יקיים משא"כ כאן א"ל שמא יקלקל ויעבור על ל"ת ולא יקיים עשה כן י"ל אליבא דירושלמי דס"ל בביצה דהוי רק ל"ת ועי' בבלי פסחים דף ז' ע"ב ודע דמ"ש בשלום ירושלים לתרץ הא דלא נקיט כן בלולב וסוכה ורצה לומר דלולב לא הוי עשה דרבי' כיון דאין היחיד מוצא, וזה אינו דוודאי אם אין לכל הציבור לולב הוי לולב עשה דרבים כמו שופר והמ"א בסי' תמ"ו לא כתב כן כ"א נגד בדיקת חמץ משא"כ היכא דאין לכל הציבור לולב או סיכה ופשוט, וכן איתא בהדי' בטו"ז סי' תרנ"ה ס"ק ב' יע"ש, אמנם נ"ל דנקיט דינו אצל שופר משום דה"א בשופר הואיל ואתא להעלות זכרונות של ישראל וכל שנה שאין תוקעין עלי' בתחילתה מריעין עלי' ה"א לא העמידו דבריהם קמ"ל דל"ש, שוב מצאתי זה בתוס' י"ט ויש לומר עוד דבלא"ה יש לדקדק בלשון המשנה דמדוע האריך המשנה כ"כ ונקיט שופר של ר"ה פשיטא דבר"ה איירי אמנם נראה דאתא לאפוקי שופר של יובל דווקא של ר"ה הוא דאינו דוחה שבות אבל שופר של יובל הואיל ותקיעת שופר מעכב כדאיתא ברמב"ם פ' יו"ד מה' שמיטה ה' י"ג משו"ה באמת דוחה שבות ולפ"ז מיושב הכל דדוקא נקט הדין אצל ר"ה ודו"ק:

אבל אם רצה לתן לתוכו מים או יין ובגמרא אמרינן למעוטי מי רגלים דאסור מפני הכבוד ועיי' באו"ח סי' קל"ב בטו"ז כתב כלבו דהוא מעין ומפני הכבוד היינו הואיל ושמו בזוי ודוחק לפרש גם כאן הטעם כן, שוב ראיתי שהרגיש בו בספר שמן המאור, אמנם נראה דאדרבה מכאן ראי' לכלבו דהתוס' מקשה בכריתות דף וי"ו ע"א דקאמר הגמרא מסייעו לריב"ח דאפי' אם הי' נעשה בחוץ הי' נמי נאסר כי האי דר"ה הנ"ל יע"ש, אמנם לפי דברי הכלבו ניחא דכאן הוי מי רגלים ממש משא"כ כאן דהוי רק מעין משו"ה רק להכניסו בפנים אסור ודו"ק, ועוד יש לומר אי הוי מי רגלים ממש יש בו איסור בל תשקצו עיי' תשובת בית יעקב סי' ק"ג, ולא הוי ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואמאי הוצרך לטעם שאין מכניסין מי רגלים ועיי' מ"ש הראב"ד גבי מור ובחדושי ליו"ד ואו"ח הארכתי בענין ואין כאן מקומו:

ותני כן מתלמדין מלתקוע בשבת וכו' ראיתי בש"י שם הביא קושי' בשם מהר"ם בלוגא זצ"ל וקרא תמה על הקרבן עדה שהגי' בירושלמי ובאמת זה הגרסא גופא הביא תוס' יע"ש, ואני תמה על תמיהתו הגם שהתוס' הביאו מ"מ התוס' לא כתבו שזו הגירסא נכונה וע"פ הירושלמי בוודאי אין מקום לגרסא הלז והוא ס"ל דאם אנו מקיימין זה הגרסא א"כ ע"כ הא דקאמר במתני' אין מעכבין את התינוקות היינו בי"ט כיון דבשבת

מעכבין בקטן שהגיע לחנוך א"כ לא זו שהוא דרך זר במשנה לומר דהרישא דקתני אין מעכבין איירי בי"ט וסיפא בשבת, אלא דבירושלמי ע"כ ליתא דהרי הירושלמי אמר דאיירי בגדול ובי"ט של ר"ה שחל להיות בשבת וע"כ בגדול איירי בהגיע לחנוך ועיי' בר"נ ואי בי"ט שחל להיות בשבת הלא אז מעכבין אלא ע"כ נראה ברור כגירסת הק"ע ועיי' בתוס' בסוגי' דבבלי דף ל"ג ד"ה תנ"ה ודו"ק, גם ליכא למימר בגדול דקא' הירושלמי היינו דסיפא דאבל מתעסקין עמהם איירי בקטן שהגיע לחנוך וכמ"ש רש"י ז"ל וא"כ הא דמשמ' ברישא הא בשבת מעכבין איירי בקטן שלא הגיע לחנוך וקשה הא בקטן שלא הגיע אין מצווין להפרישו ודו"ק, ובספר שלום ירושלים הביא ג"כ ראי' לגרסת הק"ע ואין דבריו נכונים ע"ש:

הלכה יוד

סדר תקיעות שלש של שלש שלש ופי' ברש"י וק"ע שלש של מלכות זכרונות ושופרות של שלש תקיעה ותרועה ותקיעה וי"ל האי שלש בתרא הוא למותר, ואפשר דרמז על השיעור דהוא כג' יבבות וכן שיעור תקיעה ודו"ק:

שיעור תרועה כג' יבבות עיי' בר"נ דנקיט כג' יבבות ולא נקיט ג' יבבות ותירץ דהכוונה כשיעור יבבות דפה, ורמז דצריך למהר היבבות בשופר כמו שעושין אותן בפה כיון דנלמד מדכתיב ותיבב אם סתרה ושם הוי בפה, ומ"ש בספר ש"י אינו נראה דהרי כוונת תנא דידן מבורר דהוא ג' כחות לשיטת רש"י ובהדי' קאמר אביי בהא וודאי פליגי תנא דידן סבר ילולי יליל, ודע דדעת רבינו האי דאמר דהא דאמר בהא וודאי פליגי לאו פלוגתא ממש רק מר כי אתרי' ולכאורה נראין דברי ר' האי כזרים בסוגי', אמנם ביאור דבריו נראין לפענ"ד דבתורה כתיב יום תרועה והיינו יום יבבא והענין יבבא כולל הכל בין גנוחי בין ילולי בין גנוחי וילולי והי' דעת חלוקת בישראל דיש היו אומרים דעיקר מצוה בילולי כאדם הבוכה בהיות דאז הוא עת הדין והכל במשפט יקרבו הגם דאם עושין בכוחי נמי יוצאין מ"מ עיקר המצוה היא ביללה אבל אחרים אמר דהואיל וגנוחו המה כחות ארוכי' יותר ונשבר מלב לפיכך בהם המצוה יותר ואינך אמרו דתרווייהו הוא כוונת התורה למצוה, וזה הוא דאמר רב האי ועכ"פ בין לאלו ובין לאלו בכל שיהיו יוצאין ולפיכך בהיות פלוגתייהו למצוה לפיכך תקן ר"א כל הנך, ועכ"פ יש ליישב לשיטת רבינו האי דפירך הגמרא וליעבד נמי תקיעה תרועה שברים ומה קושי' דלמא כך לא היו נוהגין בישראל ולפי' הנ"ל יובן דעכ"פ יש לספק:

ודע דכוונת הפוסקים שכתבו שלא להאריך בשבר כג' כחות דאז הוי תקיע' לדעת רש"י אין הכוונה דלא יהי' בשיעור השבר ג' כחות דוודאי שיעור השברים הוא כט' טרמיטין

וכל שבר כשיעור ג' כחות אך המה אמרו דלא יאריך דהיינו שלא ינשוט בו כ"כ דאז נעשה תקיעה דהיא פשוטה ומזה נסתלקה תמיהת המ"א על הב"ח בסי' ק"ץ ס"ק ב' ורצה לומר דט"ס יש בדבריו וניחא כמ"ש:

אבל יותר דברי הב"ח צריכין לי עיון במ"ש בהאריך בתקיעת תר"ת רק כג' כחות יצא דיש לסמוך אשיטת רש"י א"כ קשה לפ"ז איך יוצא בשבר דתש"ת הרי דרכינו להאריך בשבר יותר מג' כחות ואי משום דבתש"ת הוי שיעור התקיעה בשברים א"כ לפ"ז איך יצא בתשר"ת אם האריך רק כט' טרמיטין וצ"ע לפענ"ד, ודע דהטו"ז בסי' תנ"ל ס"ק וי"ו האריך לדחות דברי הת"ה במה שרצה לומר לדעת ר"ת אם עשה בתשר"ת דסדרים שברים תרועה בנשימה אחת לא יצא ומביא ראי' מסוף פ' קמא דחולין מדקרי' לי' הברייתא תוקעין ולא מריעין והשיב עליו, ולפענ"ד נראה דכוונת הת"ה דעכ"פ מדקרי' לי' הברייתא לתוקע ומריע מתוך נשימה אחת תוקעין ולא מריעין ע"כ משום דבכה"ג אינו יוצא לענין תקיעת תרועה בר"ה, א"כ ה"ה לענין שברים ותרועה כנרלפענ"ד:

ר"א בר אילעא בשם רב צריך להריע מתוך פשוטה, נראה לומר דפליגי בפלוגתא דר"ע ור"י לעיל דף ח' ע"ב דלר"ע ילפינן לי' תקיעה לפני' ולאחרי' מקרא דוהעברת שופר מדכתי' תעבירו שופר וא"כ א"צ להריע מתוך התקיעה דהרי אינו סמוך תקיעה לתרועה דהרי כתיב והעברת שופר תרועה והוי מלת שופר הפסק בין מלת העברת לתרועה ומכ"ש קרא דתעבירו שופר דמרוחק הרבה מן מלת תרוע' משא"כ אינך ס"ל כר' ישמעאל דס"ל דברה תורה כלשון בני אדם וע"כ דיליף מתתקעו תרועה ותרועת תתקעו ואם סמך ממש תקיעה אצל תרועה:

ודע דיש להקשות לפ"ז מאי פירך הירושלמי לעיל מינה והא תנינן סדר תקיעת שלש של שלש שלש לשני דהא דתנן עשאן בנפיחה אחת כשר אתי' כה' ישמעאל דיליף מותקעתם תרועה ומשום כן עשאן בנפיחה אחת יצא כנ"ל אבל מתני' אתי' כר"ע דיליף מן והעברת שופר תרוע' ומנ"ש ומשו"ה צריך להפסיק וצ"ל דמקשה מדתנן דווקא בדיעבד יצא ואי לר' ישמעאל אפי' לכתחילה צריך לעשותן בנפיחה אחת אלא וודאי דאתי' כר"ע ושפיר פירך:

ר"ה חשש להדא דרב מנא ולהדא דידן עיי' בטו"ז סי' ת"קץ ס"ק א' דכתב דספוק דר"א הי' דאמר תרווייהו דלמא מתני' ובריית' לא פליגי דמתני' אמר שיעור היילל ובריית' אמר שיעור הגנח ודבריו תמוה' דהרי בהדי' קאמר שיעור תרועה משמע שזה לבד הוי שיעור תרועה ואין שחר לדבריו:

אמנם באמת כבר הבאתי לעיל דעת רבינו האי וא"כ לק"מ קושיתו:

והדא אמרה דא עיי' מ"ש לעיל דף ח' ע"א:
ואיידא אמרה דא תקע בראשונה עיי' מ"א סי' תק"ץ ס"ק ה' במ"ש ומ"ש הלבוש ואם תקע לא עיי' בר"נ וברמזי' ובירושלמי דקאי אמתני' ולפענ"ד כראה דלבוש הי' מפרש פשט הירושלמי הכי היידא אמרת תקע בראשונה ומשך בשני' כשתיי' אין בידו אלא אחת, ר"א אמר אפי' אחת אין בידו וקאי אדלעיל דאמר ר"ח חשש להדא דרב מכא ולהדא דידן ועבד תר"ת תש"ת ולזה אמר לפ"ז הא דתנן בהאריך דאין בידו אלא אחת בכה"ג אם משך כשתיי' בין תקיעה אחרונה דתר"ת לתקיעה דתש"ת כדי לצאת ידי תרווייהו לא יצא ולזה מפרש דבשלמא במשנה דאיירי בסדר א' ראשה גבי סופה מצטרף דהיינו דהכל הוא אמת וכנגד ג' תרועות, משא"כ בב' סדרי' לא ראשה אית לי' סוף דאי הסדר הראשון אמת אינך שקר ודוק, וזה כראה לפענ"ד לפשט נכון בעז"ה בירושלמי הנ"ל ויש לכוין בזה היטב ג"כ דבריו לעיל דף ח' ועיי' מ"ש שם:
ודע דבגליון ש"ע שלי כתבתי דיש מקום לומר אפי' למאי דהשיג המ"א על הלבוש הנ"ל מ"מ כיון דאיתא בסוגיא דסוף פ' בתרא דא' מדברי תורה וב' מדברי סופרי' דאיצטרך חד תרועה לג"ש וחד ליום ולא בלילה וא"כ דווקא בין תרועה ראשונה לב' הוא דאינה עולה כלל כיון דסימן א' דאורייתא והשני דרבנן א"כ כיון דלא נודע אאיזה קאי משום כן אינו עולה כלל משא"כ אם משך בין סימן ב' לב' דתרווייהו דרבנן א"כ בוודאי עכ"פ עולה לא' ודו"ק:
איתּ תנאי תנא הולך אצל התוקע עיי' מ"ש במ"א סי' תקצ"ה ס"ק ב' כיון דתחומין דרבנן יש לומר דחו"ל שבות דשבות ויש לעיי' לפ"ז הו"ל לירושלמי לתרץ דאיירו שיכול להביא השופר ע"י נכרי רק מ"ד דהולך אצל התוקע ס"ל דתחומין דאורייתא ככ"ע וא"כ אסור להביאו ע"י נכרי וצריך לילך אצל התוקע דמאי אולמי האי דרבנן מהאי דרבנן ומ"ד דהולך אצל המברך ס"ל תחומין דרבנן והו"ל שבות דשבות ויש לתרץ ודו"ק, ויש לעיי' ג"כ מגמרא דשבת דף קכ"ח ע"ב דמתרץ מבטל כלי מהכנו דרבנן וצער בעלי חיים דאורייי' ודחינן דרבנן מקמי דאורייי' הו"ל לתרץ אפי' אי צער בע"ח דרבנן אפ"ה יוכל לתת כרים וכסתי' ע"י נכרי וה"ול תרי דרבנן ודחינן תרי דרבנן מקמא חד דרבנן, ודע דיש לעיי' לפמ"ש הירושלמי דהא דתנן דהולך אצל מברך היינו ביש שהות ביום לתקוע א"כ קשי' פשיטא כיון דאפשר לקיים שניהם ובגליון שו"ע שלי תרצתי ע"פ מ"ש המ"א שם אע"ג דמוסף ג"כ זמנה כל היום מ"מ לכתחילה אין לאחרה יותר מז' שעות א"כ קמ"ל דמקדימין והולכין למקום שמברכין כנ"ל, ועוד אפשר לומר דאיירי שאין שהות ביום כ"א לתקוע סדר א' וקמ"ל דאפ"ה הולך למקום שמברכין, אלא דהכל קשה הלא זה הוי

ספיקא דאורייתא וא"כ הו"ל לילך למקום שתוקע, וכדמסיק בבבלי דף ל"ז ע"ב לא צריכי אע"ג דהא וודאי והא ספק, ע"כ נראה לפענ"ד מזה נראה ראי' ברורה לדברי רבינו האי שהבאתי לעיל דהעלה דאין ספק רק מתחילה נהגו מקצתן כן ומקצתן כן וא"כ שפיר הואיל ועכ"פ יש שהות ביום לעשות סדר א' משו"ה הולך למקום שמברכין:

וכן כראה לפענ"ד להכריח ג"כ דעת רבינו האי מסוגי' דבבלי דקאמר אע"ג דהא וודאי והא ספק ומדוע לא מתרץ דק"מל דאע"ג דאין תוקעין בה כ"א סדר א' אפ"ה הולך למקום שתוקעין ויהי' מיושב בזה טפי הלשון דקאמר הברייתא הולכין למקום שתוקעין דמשמע שתוקעין בוודאי אמנם לפי שטת רבינו האי י"ל דגם זה הוי פשיטא כיון דזה היי דאורייתא ודו"ק. ואולי יש לכוין דזה גופא כונת הגמרא אע"ג דהא וודאי והא ספק. א"נ יש לפרש דברי הירושלמי ע"פ מה דאיתא בבבלי דא' מדברי תורה וב' מדברי סופרי' ופי' רש"י כדי להשוות זכרונות ושופרות למלכיות בענין התקיעות וא"כ לפ"ז שפיר קאמר הירושלמי דהא דתנן הולך למקום שמברכין איירי ביש שעות לעשות רק תר"ת פעם אחת אפ"ה הולכין אצל מקום שמברכין דכיון דלא נתקנו כ"א להשוות הברכות וכיון דאינם ע"ס הברכות אין עכובא ודו"ק:

והיידא אמרה דא י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקום א' תוקעין ותמי' לי דע"כ איירי במקום ב"ד דאל"כ הלא אין תוקעין בחל להיות בשבת וא"כ קשה במקום ב"ד יודעין לברך ג"כ וע"כ צ"ל דאיירי במקום שאין ב"ד ובמקום א' תוקעין היינו בי"ט שני של ר"ה וא"כ מאי קושי' דלמא משו"ה הולך למקום שמברכין כיון דע"כ ביום שבת אין תוקעין בשום מקום וא"כ חל חיובא דברכות עליו קודם וצל"ע טובא פשט האי ירושלמי ובק"ע קיצר:

ואנא דלא כוונית אילו כוונית נפיק ידי חובתו עיי' בש"ק מה שתמה על הר"נ ולפענ"ד לק"מ דהא דאמר הוין יסבין לאילן תקיעתא הי' מפרש הר"נ דהיו יושבים לתקיעת דמיושב ואח"כ קמון להתפלל ומה דאמר ואנא לא כוונית חדא ועוד א"ל חדא דהנהו דמערבא אמרו דווקא באלון תקיעתא הלכה כר"ג ועוד אנא לא כוונית דהיינו דאין אני יכול לכוין הטיב לשמוע מש"ץ ומש"ה צריך אני להתפלל ג"כ מלכיות וזכרונות אפי' אילו כוונית נפק ידי חובתי פי' אבל את אם תוכל לכוין תוכל לצאת במלכיות זכרונות ושופרות בשמיעת מ"שץ כן הי' מפרש הר"נ ודו"ק, א"נ ואנא לא כוונית היינו דטעמא דידי' אינו כן אלא דטעמא הוא משום דאינו יכול לכוין אבל אתה שיוכל נפק ידו חובתו פי' יכול לצאת בשמיעת ה"שץ אפי' ידי כל התפילה ולזה אמר ר' זעירא ויאות דמדתני ר' תושי, סתם דברי ר"נ בלשון חכמים משמע דבכל ענין הלכה כוותי' ואפי' לענין תפלת מוסף כלה כנ"ל:

סליק מסכת ראש השנה.

מסכת תענית

מאימתא פרק ראשון תענית

בעזר משבית חנית, אכתוב חידושי מס' תענית.

הלכה א

א"ל ר' יהושוע והלא משעה וכו' ורוח רבו נוחה ממנו עיי' בק"ע, ויש לכוון ג"כ ע"פ מה דאיתא בבבלי סוכה דף נ"ה ע"ב אמר ר"א הנהו שבעים פרים כנגד מי וכו' פר יחידי למה וכו' כדי שאהנה עמך וכתב רש"י אין לי הנאה וקורת רוח אלא בשלך, והיינו דקאמר ויש לרבו קורת רוח ממנו:

לית כל עמא תמן עיי' בש"ק, ולפענ"ד אין פרושו בירושלמי עולה יפה א' דהוא מגי' הרבה בסוגי' ובפרט מה שמפרש בדברי ר' יונה דמתרץ ואותו יום יום ידרושון עיקר דבורו חסר מן הספר ע"כ נראה דהכוונה הוא כך דמקשה ואמר אף בהלל כן פי' וכי אפשר לומר גם בהלל כן דמפני סכנת אויבים יאמרו בשני' דדוקא בתקיעת שופר דמעשה אירע ע"י כן תקנו משא"כ בהלל וא"כ אמאי איצטרך לאשמעינן דבשעת ההלל הראשון מקרא ומה"ת דלא, גם לא שייך סכנת ע"י תפילה דדוקא ע"י תקיעה טעו, לזה מתרץ לית כל עמא תמן ירצה ומשום כן תני דהראשון מקרא את ההלל משום דה"א הואיל ובשחרית לית כל עמא תמן א"כ יקבעו יותר בשני' קמ"ל, ומקשה ואמר אף בתקיעה כן לית כל עמא תמן כלומר דיאמר דזה גופא הטעם בתקיע דהשני מתקיע משים דלית כל עמא תמן משא"כ בהלל דהוי רק דרבנן לא חששו על זה משא"כ בתקיעת שופר שהוא דאורייתא חששו במה דבשחרית לית כל עמא תמן לפיכך תקנוהו בשני, ומתרץ ר' יונה דכתיב ואותי יום יום ידרושון זה תקיעה וערבה ואז הכל מקדימין וא"כ לא שייך זה הטעם דלית כל עמא דאדרבה הכל מקדימין לפיכך הוצרך לומר הטעם משום מעשה שהי' ודו"ק:

ואין להקשו' לפ"ז א"כ מאי פירך הירושלמי פה ויזכיר בשחרית הא בשחרית ג"כ לית כל עמא א"ל המקשן סבר משום סברה זה לית לן לעכב מלהזכיר מעריב ושחרית ובפרט דמעט המה מה דלית כהו בשחרית וניהו דשם הי' סברה לאוקמי ההלל בשני' משום דעכ"פ אין דוחין אותו לגמרי משא"כ כאן שלא להזכיר כלל משום אנשים מועטים דאינם שם אין לעכב

ועיי' מה שהקשה בש"ק אהר"זה דמפרש טעם הירושלמי לפי שאין דעת מתישבת והקשה א"כ בהלל נמי כן, ובספר שלום ירושלים תירץ דשאני אגב דחביבה כדמתרץ הגמרא ותמי' דהירושלמי כתב כן אתקיעת שופר ושופר נמי חביבא כדאמר התם ג"כ:

ע"ב **נדר** שהותר מכללו הותר כלו עיי' בפרשת דרכים דרוש כ"א במה שהקשה מזה הירושלמי אהרא"ש במס' נדרים דף כ"ו סי' ח' דנסתפק לרבה באדם שנדר מב' דברים בשר ויין אי אמרינן בהא נדר שהותר מקצתו כיון דלא שייך בי' החלפה יע"ש והקשה הגאון הנ"ל דא"כ איך מתרץ הירושלמי כדר שהותר מכללו הותר כלו כיון דלא שייך החלפה יע"ש ולפענ"ד נראה דלא דק בלשון הירושלמי דקאמר כדר שהותר מכללו הותר כלו ולא נקיט מקצתו והוא דטעמ' דאמרינן כדר דהותר מקצתו הותר כלו הוא הואיל ויש טעות בעיקר עיי' בר"נ שם במשנה, וא"כ לפ"ז דוקא בנודר מיין ובשר הוא דיש להסתפק ספוקי דרא"ש דליכא למימר דלולי יין לא נדר אבשר או להיפך דמאן מפיס ולא היין תלוי בבשר והבשר ביין, לפיכך נסתפק שפיר הרא"ש דא"ל כיון דלא שייך החלפה א"ל דאידך הנדר במקומו עומד ואסור בבשר, משא"כ בשבועות אליהו דעיקר שבועתו היה על המטר מדאמר לי' אחאב והאי גברא מוקי ע"ז על כל תלם ולא שביק לי' מטרא למיזל וא"כ הי' עיקר השבועה על המטר ואגב אמר ג"כ טל ולולי שבועות המטר לא נשבע אטל וכה"ג שפיר אמרינן מצד הסברה בהותר כלל הנדר הותר כולו וזה דייק הירושלמי נדר שהותר מכללו דייק כלל הנדר שהי' הנדר עבור איזו דבר א' התלוי בו נמי הותר ובזה מסולק נמי הקושי השני' שהקשה בפ"ד שם ודו"ק, ובדרושי הארכתי במאמר הבבלי בפ' חלק ואין כאן מקומו, ועיי' הלכות נדרים רמב"ם פ' ד' ה' י"א במ"ל שם מ"ש בשם הריב"ש:

והם מביאין זקן א' כגון ר' יוסי הגלילי והא מפגיע בעדם ומיד הגשמים יורדים ויש לדקדק מדוע נקיט הירושלמי דווקא ר' יוסי הגלילי, ונראה ע"פ מה דהביא הח"מ בא"ע סי' קי"ט ס"ק כ"ה בא' שהי' מפרנס גרושתו וירדו גשמים בזכותו ועיי' בבראשית רבה פ' ט"ז סי' ג' דכ' יוסי הגלילי פרנס גרושתו וא"כ ראוים גשמים בזכותו:

דלא אידכר לא טל ולא מטר ועיי' בר"נ דכתב בשם הרמב"ן דהא דאמרי' דטל במקום גשם קאי הוא דוקא בהזכרה משא"כ בשאלה וכתב כן מסברה דנפשי' ולדעתי הדבר מפורש פה בירושלמי דקאמר בהדי' דשאני שאלה שהוא מדוחק ודו"ק, ודע דאין להקשות דאיך רצה הרמב"ן לומר מתחילה דטעמא דבהזכיר מטר בימות החמה דמחזירין אותו הוא משום דזלזל בטל, א"כ לפ"ז בימות הגשמים והזכיר בטל נמי נימא דמחזירין דזלזל

בגשמים הצריכין דיש לומר דשאני התם דהזכיר גשמים דאינו צריך בימות החמה וזלזל בטל, משא"כ הא הזכיר טל דעכ"פ אינו נעצר ודו"ק היטב,
ודע דבס"ק יש טעות דפוס וצ"ל דהמתרץ סובר אפי' הזכיר טל מחזירין אותו:
ודע דהר"נ הקשה אס"ד דסבירה לי' לבבלי כירושלמי דבהזכיר טל בימות הגשמים אסי' לא הזכיר גשם אין מחזירין א"כ אמאי לא נקיט ר"ח רבותי' ואמאי נקיט בימות הגשמים לא אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו הו"ל למנקט דלא אמר מוריד הגשם אפ"ה אין מחזירין וכגון דהזכיר טל, ונראה דקושי' זו הקשה הר"נ לשיטתו דמסיק לעיל דבהזכיר בימות החמה מוריד הגשם וטל בהדדי אין מחזירין אותו א"כ אזה גופא קשה א"כ אמאי נקיט ר"ח בימות החמה אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו הו"ל לנקוט רבותי' טפי אפי' הזכיר מוריד הגשם נמי אין מחזירין וכגון שהזכיר טל, וע"כ צריכין לומר דנקיט משיב הרוח איידי דסיפא בימות הגשמים אם לא אמר משיב הרוח אין מחזירין ושם צריך דוקא לנקוט משיב הרוח, והשתא אי נימא דבסיפא ג"כ בהזכיר טל אפי' לא הזכיר מוריד הגשם נמי אין מחזירין א"כ הדרה קושי' אריש ואסיפא דהו"ל לנקוט הכל במוריד הגשם ודו"ק, אבל אי נימא כמו שהעלה הש"ק לעיל בד"ה להאי דאפי' בהזכיר טל בימות החמה היכא דאמר מוריד הגשם מחזירין אותו א"כ לפ"ז הוצרך למנקט ר"ח ברישא דוקא אמר משיב הרוח אין מחזירין, א"כ תו לא קשה קושית הר"נ דא"ל דנקיט בסיפא איידי דרישא כנ"ל ודו"ק:
בעונתן הן חביבה כתחית המתים, נראה לפרש דטעמא דר"א קא מפרש דמשו"ה אמר ר"א מי"ט הראשון של חג הואיל ואז הוא אחר יוהכ"פ ועשו ישראל תשובה וראוין לגאל ולהחיות המתים לפיכך מזכירין אז גבורת גשמים שענינם מעין תחית המתים וע"ז אמר הירושלמי אח"כ מחלפי' שיטתא דר"א ור"י כלומר כיון דנ"א הודה אח"כ לר"י דאפי' בלא תשובה נמי נגאלי' כדכתיב וירם ידו א"כ תקשה לעולם יהי' מזכיר:
וביותר נראה דהא דאמר מחלפה לאו קושי' היא רק ה"ק דהמה מחלפים בסברתם דר"א לשיטתו דס"ל דאם אינם עושים תשובה אינם נגאלים לפיכך אמר מי"ט ראשון של חג כי אז המה אחר ימי התשובה אבל ר"י דס"ל דלא תלי' בתשובה דאפי' בלא תשובה כמי נגאלים משו"ה אמר מי"ט האחרון כנ"ל:
דף ב' **מתוך** ה' דברים נגאלו אבותינו ממצרים מתוך הקץ וכו' ולפענ"ד נראה דע"ז רמז הקרא וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים דע"י חמשה דברים אלו עלו, ואפשר דע"ז רמז משה בה' פסיעות שפסע לאחוריו כדאיתא במדרש פ' שמות על פסוק אסירה נא ורמז על ה' דברים אלו שבזכותו יגאלו ועיי' בחדושי על התורה פ' שמות כי שם הארכתי

בענין המדרש הלזו וזה הוא הענין דכתיב גבי הקב"ה מציץ מן החרכים ודרשו מן ה' חרכים והיינו הה"א חרכים שהקב"ה מציץ בהם לגאלינו:

חד בר נש הוי איחטא בלישנא, עיי' בק"ע דמפרש דהי' מגמגם בלישני' ולפענ"ד הכונה כפשוטו דחטא בלישני' דהי' מלשין על בני אדם ודבר עליהם סרה לפיכך כשבא לחזור בתשובה אמרי לו לעסוק בתורת:

אמר ר"א בספרו של ר"מ מצאו כתוב משא דומה משא רומי אר"י עלי קורא מפני שעיר ארשב"ל אלי מאיכן נזדווג לי משעיר, נראה לפרש ע"ד מוסר השכל דבעו"ה מה מאד צווחו בכל ספרי מוסר על תכשיטי נשים וגבהות בנות ישראל אשר לשוא יתיפו ילבשו כלי פאר זהב ומרגליות פעמי זהב אצעדה וצמיד, ובזה יעוררו קנאה תמיד, בין האומות ועי"ז קנאים פוגעין בם וכבר צוח על זה בספר אגודת אזוב מאוד מאוד, ועיי' בשל"ה הקדוש ובעו"ה נחלה מכותינו ע"י שהנשים רואי' בשרי ארץ ופרתמים ענינים מלבושים כאלו יחשבו כאלו גם המה בני מלכים, ולא לענין זה אמרו כל ישראל בני מלכים רק אדרבה אמרו יאי עניותא לישראל, וזה הוא דהוי כתי' בספרי דר"מ משא דומי משא רומי ירצה משא התרוממות מה שישראלים מרוממים א"ע זה קורא אלי משעיר דעי"ז מתגברים צרות ר"ל, ועל זה אמר ר"ל מאיכן נזדווג לי משעיר ירצה שע"י שראו כן אצל שעיר תיכף לבשו כמותן ודי בזו:

א"ל אתא בוקר וגם לילה וי"ל מדוע אמר לשון עבר אתא הו"ל למימר ייתי בוקר, אמנם יובן ע"פ מ"ש בשל"ה הקדוש בפ' בלק בקרא דכתיב כי אם הוגה ורחם ולא כתיב וירחם והעלה דמה שהוגה הוא עצמו הרחמנות דתיכף שהוגה אז רחם ג"כ דהכל הוא לזכך החטא ע"ש שהאריך בדברים מתוקים וזה הוא דהשיב להם ישעי' הנביא אתא בוקר דזה הלילה גופא הבוקר וזה אתא בוקר וגם לילה, וזה הוא הענין כי ישרים דרכי ה' ירצה כל הדרכים אפי' במחשיך ומרע לאדם הכל מטובו להטיב אך צדיקים ילכו בם ויקבלו באהבה ופושעים יכשלו בם כי אינם רוצים לקבל עליהם דיני הקב"ה וזה ענין דהשיב להם בוקר לצדיקים ולילה לרשעים והבן, ובדרושי הארכתי בזה המאמר בפ' חלק בענינים שונים:

הלכה ב

כדי שיצאו המועדת בטל עיי' בש"ק ויש לעיי' לפ"ז הו"ל להזכיר במנחה בי"ט האחרון, ודוחק לומר דבמנחה לית כל עמא תמן דהרי כתב הש"ק דר"י לית לי' האי סברא יע"ש ואפשר במנחה לית כל עמא תמן מחמת שכרות סעודת י"ט כנ"ל ודו"ק:

הלכה ג

דף ג' **מטי** בה בשם ר"י לבסוף נצרכה עיי' בק"ע ועיי' בשלום ירושלים ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה הכוונה דסוף השנה שעברה היתה מעוברת כלומר דשנה הקודמת עברו לאדר אפ"ה רביעה דשנה זאת לא נשתנת מג' מרחשון וכן דייק הלשון ואם היתה השנה מעוברת:

ע"ב **אמר** לון דלא הוי גבי אלא פלחי מאי הוינא מימר לכון בחנפין ועיי' בבלי דף כ"ג ע"ב ועיי' סמ"ע ח"מ סי' רכ"ח ס"ק ה' דהעלה דאע"ג דיודע דאינו סועד אפ"ה מצד דרך ארץ ראה לכבדו וצ"ל דשאני הכא דלא היו אנשי' אחרים וטעמא דסמ"ע התם כדי לכבדו לפני אחרים יע"ש:

הלכה ה

ותני כן עוברת ומניקות מתענות כדרכן בט"ב וביהכ"פ ובג' תענית הראשונות ובשלש השניות וכו' עיי' בק"ע דמגי' אבל לא בג' שניות ובאמת כן משמעות הסוגיא אמנם עיי' בלח"מ בה' תענית פ' ג' ה' פ' דגרסת הב"י היתה כמו שכתובה דגם בג' שניות היו מתענות וכן משמע ג"כ מלשון הרב המגיד ובאמת יש לתמוי' עכ"פ על פי' רש"י ותוס' בסוגיא דמפרשו נקוט אמציעותא בידך דכולהו ברייתות בשיטה חדא קיימי דבאמצעות מתענין והרי בירושלמי מבואר בהדי' דחד ברייתא ס"ל דבג' ראשונות מתענין ולפי פי' הרמב"ם ניחא ודו"ק, ודע דה"ה הי' מפרש בדעת הרמב"ם דברייתא דתני חדא ראשונות היינו גם מאמצעות והוי ששה ולפום כן הקשה הלח"מ מ"ש ששה משבעה יע"ש אמנם לפי המבואר בריטב"א נראה דאינו כן דרק ג' ראשונות קרי לי' ראשונות והנהו קילי טפי דאין מפסיקין בהם מבעוד יום והוי רק ג' ופשוט וכן משמע הלשון ברייתא דתני אין מתענין לא בראשונות ולא באחרונות ומדוע לא תני הברייתא סתם אינו מתענות כלל ודו"ק, ובמ"א סי' תקע"ה הקשה דלתענו עכ"פ ג' מאחרונות לפי' רש"י דכתב הטעם משום דז' ננהו ולפענ"ד י"ל כיון דבאינך הד' ימים שוב לא יאכלו רק כדי קיום הולד א"כ קשה להם אם יתענו הג' הראשונה לפיכך אינם מתענים רק האמצעים:

ודע דלרמב"ם דמפרש בשבע אחרונות מתענות משום דזה הוא דרך רחוק שלא יבואו גשמים אחר שהתענו הששה ראשונות ובהזדמן כי האי ראוי שגם אילו יתענו:

הלכה ו

שבו פסקה אבן שתי' נראה לפענ"ד לפרש ע"פ מה שראיתי בספר אגודת אזוב על פסוק מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור והוציא את האבן הראשה משום דאחר שנחרבה הבית ארץ צבי כתיב וגמדה לה ונעשה עפרה תל עולם עלי' ואח"כ בבנינה התרחבה ונתפשט עפרה ממנה לפיכך כתיב והוציא את האבן הראשה עש"ה באיכה

שני' שהאריך בטוב טעם וזה שאמר הירושלמי שבו פסקה אבן שתי' שנגמדה ירושלים ונתכסה אבן שתי':

דף ז' **מניין** שהוא מחוור בעשה מבואר מכאן דלא נתתי ממנו למת ליכא לאו רק סיפור דברים ואפ"ה אתי' לעשה וכן לפ"ז ג"כ הקרא לא בערתי ממנו בטמא וצ"ע ממה שהבין התוס' ביבמות דף ע"ג ע"ב דגמרא דפסחי' מוקי קרא דלא בערתי ללאו ועיי' ברש"י בפסח' שם דף כ"ד ד"ה הקישא:

איתא חמי ברחיצה אסור בתשמיש המיטה לכ"ש ויש לתמוי' דהא משכחת לה בכבר התפלל מנחה ורוצה לשמש מיטתו ובלילה יטבול ויתפלל אח"כ ערבית ושוב מצאתי שכבר הרגיש בזה בש"ק ביומא פ' יום הכפורים אמנם לפענ"ד דירושלמי רלה לתרץ גם אליבא דרב דס"ל דנעילה הוא נעילת שערי שמים והוא בחשיכה ואע"ג דרב גופא הוי מצלי כד חמה בראש אילנות הא מתרץ בירושלמי דף יו"ד ע"ב משום דהוי מאריך סגין והוי מגיע בתפילתו לנעילת שערי שמים יע"ש וא"כ לפ"ז שפיר מקשה דאיך יכול לשמש מיטתו כיון דצריך טבילה וא"כ אינו יכול להתפלל ואין לומר בכה"ג שכבר התפלל מנחה הא עכ"פ צריך להתפלל נעילה וזמנה הוא בנעילת שערי שמים ודו"ק:

אמר ר' יוסי ובלבד יום שטבלה עיי' בק"ע ועיי' במ"א סי' תקע"ד ס"ק ה' דכתב מפשט גמרא דידן משמע דחסוכי בנים משמשין לעולם כעה"ג שם ולפענ"ד נראה דהכונה של ר' יוסי הוא ומלבד יום שטבלה ירצה דאפ' מלבד יום הטבילה נמי מותרין לשמש והוי כגמרא דידן, גם ע"פ מ"ש הריטב"א דיש מפרשים חשוכי בנים בענין אחר דהבנים הנולדים ע"י תשמיש בשעת רעבון המה יהיו חשוכים ורעי' א"כ לפ"ז אין הגמרא מדבר מזה כלל, ובחדושי על התורה הארכתי מאד בדברי הטו"ז שם:

הלכה ז

כבתוך מ' שעשה משה בהר עיי' בק"ע ויש בלשונו איזה גמגום והכוונה דאלו י"ג תעניתים המה בתוך ו' שבועות ובאמת זה דווקא לת"ק בפירקין אבל לר' יוסי דס"ל כשם שאין הראשונות בחמשה כך לא אמצעות ולא אחרונות א"כ לפ"ז הוי יו"ד שבועות דוק ותשכח א"כ ע"כ דברי הירושלמי הוא אליבא דת"ק, ואפשר דכוונת הירושלמי הוא בהיות דהיום נחלק לג' זמנים בוקר וערב וצהרים א"כ הנהי י"ג דהמה במספר העתים במספר ארבעים כנגד מ' ימים שעשה משה בהר, והנה בהיות שהמה כנגד המ' יום הי' ראוי לעשות תעניתים מ' יום כנגד מ' יום ומדוע נחשוב עתים לזה בא ר"י לתרץ ע"ש שאין מטריחין על הציבור יותר מדאי, ודע כי ענין המ' הוא כנגד חטא הפיגם דפוגם בחטאו בשם הקדוש הוי' ב"ה דהוא כעת במספר ק"ס בסוד הכאה ואינו שלם במספרו

עד לעתיד בשמח אום מאומות שיכה הקב"ה כף על כף כנגד ב' פעמי' י"ה ויהי' ב' פעמים כף במספר מאתים כמו שהאריך דודי זקני הגאון הקדוש ר' נפתלי כ"ץ בהקדמת ספרו סמיכת חכמים דף י"ט ובהיות כי כעת הוא חסר ממספרו מ' דהוא רק כמספר ק"ס והרשע פוגם בחטאו להאריך הגלות המר ואין השם נשלם עי"ז ולפיכך אמרה תורה והכהו כדי רשעתו במספר מ' יכנו ירצה כדי רשעתו שהרשיע ועכב השלמת השם אל מספרו דיעלה יתר מכמו שהוא עתה מ' לפיכך במספר מ' יכנו ובהיות דהשם יה הוא במספר כף והוא באיש ואשתו ואמרינן בגמרא אדם ראשון דו פרצופים נברא זכר ונקיבה והי' איהו גופא כלול בשם יה וזה אמר הקרא אחור וקדם צרתני דהיינו דו פרצופים ולפיכך ותשת עלי כפיך דהיינו השם יה כנ"ל, ועוד הארכתי הרבה בדרושי ועת האסיף פה, וזה פשט המדרש הדא ורך הלבב שהוא בן מ' ודרשינן בגמרא שירא מעבירות שבידו ויש בידו חטא שפגם במ' החסרים בשם הוי' ב"ה וזה רמז במלת הלבב דבגמטרי' מ' עם הכלל, ועיי' מ"ש במס' סוכה פ' החליל ה' ה':

אמר ר"ח ב"ב אם היו ב' דברים וגובי מתריעין עליהן ותמי' לי מדוע צריך ב' דברים הלא אגובי בלחוד נמי מתריעין וכי משום שהי' ג"כ עצירת גשמי' יגרע, ונראה דגובי דקאמר רק מין א' וס"ל דהא דתנן במתני' דלקמן דעל ארבה מתריעין הוא דווקא אכל המינים ופליג אירושלמי דלקמן דקאמר אפי' אגובי לבד נמי ויש עוד לישב בדרך אחר לומר דאתי' לאשמעינן אפי' אחר התרעת על עצירת גשמי' בא גובי מתריעין שנית, א"נ א"ל דלא תימא דהתרעת אגובי הוא דווקא בזמן שהשנה כתקנה והתבואה ביפיה אזי מתריעין אגובי אבל כיון דהגובי בא בזמן עצירת הגשמי' דעדיי' לא נכר זריעה ואין בו לכלות ה"א דאין מתריעין קמ"ל דאפ"ה מתריעין דיש בו שערורי' דמכלה זרע הנזרע:

הלכה ח

שלא וכו' בש"ק ד"ה שלא לעשות סעודה אירוסין האריך ולפענ"ד נראה לתרץ קושית המ"א דמתני' איירי בהולך לאכל סעודת אירוסין בי"ג ובי"ד שוב לא יוכל לשוב לביתו ובכה"ג צריך לבער הכל בי"ג לזה קאמר אם יכול לחזור למצותו יחזור בי"ג ואם לאו יבטל בלבו בי"ד וא"כ נפלה קושית המ"א ודו"ק:

ע"ב **לא** כן תני אין שאלין בשלום חברים בט"ב נראה דקשי' לי' דקתני ובשאילת שלום בן אדם לחבירו משמע הא מתחילה בי"ג תעניות היו שאלין וזה אינו דהרי היו"ד תעניתים דהיינו האמצעים והאחרונים המה בחומריהן כמו ט' באב, ותמי' דבק"ע לא פירש כן: סליק פ' מאימתי.

כיצד תענית פרק ב

הלכה א

ונותנין אפר מקלה ע"ג התיבה ועיי' ברמב"ם דכתב וע"ג ס"ת ובכ"מ תמה מנין לו שנותנים אפי ע"ג ס"ת, ואפשר דכוונת הרמב"ם אע"פ שהס"ת הוא בתוך התיבה ובנתנו אפר על גבו נחשב כאלו נותן על הס"ת גופא ומ"מ לשונו משמע דע"ג ס"ת ממש היו נותנים, ונראה משום דירושלמי אמר אח"כ ונותני' אפר מקלה ע"ג התיבה על שם עמו אנוכי בצרה וקשה הא כבר הזכיר לעיל הטעם אבותינו חיפו אותם זהב ואנו מחפים באפר אלא וודאי זה הטעם קאי אאפר דנתנו על גבי התורה וע"ז שפיר אמר ר"ז דרעיד כל גופו כד חזי כן דנותנים ע"ג התורה, ועיי' בירושלמי דדריש בהדי' אח"כ יצא חתן מחדרו זה ארון וכלה מחופתה זה תורה:

אמר ריב"ל לפי שנתפללים בצינעה ולא נענו לפיכך יצאו לחוץ ויתפרסמו בדרושי הארכתי בענין וכאן רק ארמוז מעט ממנו דהענין הוא ע"פ מה דאית' בחגיגה דף כ"ג ע"ב בענין צירף דהתור' עשאה כל מה שבכף א' שנא' כף אחת כן הוא ג"כ הבהכ"נ הקדוש כמו שהכף מצרף החלבנה בתוך הקטורת ועשאה א' כן בהכ"נ מצרף הרשעים כי יקובלו תפילתם בתוך תפילת צדיקי' המתפללים בתוכה, ועבור כן רצה בלעם הרשע לתת עיניו בבתי כנסות כי המה מצרפים אפי' הרשעים ואם חלילה הרוב רשעים א"כ לכאורה הוי הבהכ"נ מצרף לרעה דרוב רשעים ונתבטלו הצדיקים ע"י הצירוף וזה הוא הענין דהוציאו התיבה בת"צ לרחובה בהיות דראו שהתפללו בצנעה ולא נענו חששו אולי יש חלילה צירוף לרעה לפיכך יצאו לחוץ לבטל הצירוף.

וחרינא אמר לפי שחטאו הלמד והמלמד עיי' בק"ע ופרושו דחוק מאוד ולפענ"ד הכונה כפשוטו דאידך פליג דראשון אמר דחטא הצבור אין הגדולה במקומה משמע אפי' אם כהן המשיח אינו חוטא רק הואיל והציבור חטאו א"כ תו אין הגדולה במקומה לזה פליג האינך ואמר דדוקא בשביל שחטא הלמד והמלמד דהיינו בשביל שחטאו כל ישראל דהיינו הכהן המשיח וסנהדרין וכל ישראל לפיכך אין הגדולה במקומה ומשו"ה כתיב את פני הפרוכת לחוד אבל אם הציבור לבד חטאו וכהן המשיח אינו חוטא אכתי הגדולה, במקומה וכן להיפך אם הכהן המשיח לבד חוטא, א"כ ע"פ מ"ש רש"י בתורה לפיכך כתיב את פני פרכת הקודש שהי' מכוון נגד בין הבדים ועיי' רש"י דכתיב לאשמת העם דהיינו שעשו ציבור על ידו וא"כ לפ"ז יש לומר דמשו"ה אמר לפי שחטא הלמד והמלמד דהיינו הכהן המשיח והעם לפיכך נותן בין ב' בדים רמז על למד ומלמד משא"כ גבי כל עדת ישראל איירי דלא חטא הכהן המשיח והראשון עיקר:

לפיכך יצאו לחוץ הוא ענין בפני עצמו וקאי אמתני' דיוצא הנשיא ואב"ד לחוץ ודלא כמ"ש בק"ע:

דף ה' **אלא** כל עמא לדינה ירצה אותן שהוציאו עלי לישנא בישא המה מזומנים נגד בל העם לדינא שכל העם יכירו כי שקר הוציאו, א"נ דאמר אלא כל עמא לדינא שהי' להם להזמינו לדין ולהעיד נגדו ולא לדבר בסתר עליו אל ר"י:

כל שנה שאין מתריעין עלי' בראשה מתריעין עליה בסופה ועיי' בק"ע כגון דאתילד אונסא ועיי' בטו"ז ה' ר"ה סי' תקפ"ה כתב זה הפשט בשם בעל ה"ג והקשה עליו דאונס רחמנא פטרא ותו הקשה ממהרי"ל דכתב הא דמריעין בסופה היינו דוקא בלא תקעו במזיד אבל נתבטלה מחמת אונס לא יאונה להם כל און עיי' מה שכתב הטו"ז לתרץ, ולפענ"ד נראה דה"ג איירי היכא דהוי החילתם בפשיעה וסופו באונס וס"ל כמ"ש הב"י בח"ע סי' ר"ז בשם האגודה הביאו המ"א סי' ק"ח ס"ק י"א אבל מהרי"ל איירי באונס גמור בכה"ג לא יאונה להם כל און, ובחדושי הארכתי בענין זה בשאר מקומות:

והגדול דובר הוות נפשו הוא ירצה דהגדול שבהם מתירא להוכיחם באמרו דאם יוכיחם יזיק א"ע וישנאו אותו והיינו הוות נפשו לשון הוה על הוה, א"כ הוות נפשו הוא אומר ה' יגפנו וקונה הוה לנפשו אבל הוא אינו רוצה לעשות בו שפטים ועי"ז ויעבתוה יעשו עבירות מרובים כעבותות, וקאמר ומאן פסק לה טובם כחדק ירצה הטוב שבהם הוא נמשל להם כחדק כקוצים שאין שום אדם נוגע בו כך נמשלים הטובים בעיניהם:

מן החמס אשר בכפיהם אמר ר"י מה שבכפיהם החזירו מה שבשידה תיבה ומגדל לא החזירו עיי' בבבלי דאמר שמואל אפי' גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולו ומחזירו המריש לבעלי' משמע לכאורה דאנשי נינוה עשו כן והוא נגד הירושלמי פה, גם יש לתמו' איך דייק שמואל כן דאדרבה משמע דווקא מה שבכפיהם, ונראה דשמואל ור"י פליגי דשמואל סובר דאשר רבוי' הוא מדכתיב אשר בכפיהם ואתי' לרבות אפי' גזל מריש:

אומר לעשות רעה ההוא אמר ולא יעשה עיי' בבראשית רבה פרשה כ"ג סי' ה' וביפ"ה שם שהאריך והקשה מדברי ירמיה בסי' חי רגע אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש ולנתוץ ולהאביד ושב הגוי ההוא מרעתו אשר דברתי עליו ונחמתי על הרעה אשר חשבתי לעשות לו ורגע אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות ולנטוע ועשה הרע בעיני לבלתי שמוע בקולי ונחמתי על הטובה אשר אמרתי להטיב אותו הרי מבואר דאפי' מטובה חוזר וע"ש מ"ש בשם הרלב"ג וכל דבריהם המה נגד דברי חכמינו ז"ל, ולפענ"ד לק"מ דיש לדקדק בדבריו דגבי הרעה כתיב ונחמתי על הרעה אשר חשבתי לעשות לו כתיב עשי'

ובטובה כתיב אשר אמרתי להטיב אותו ופי' די אם הי' כתוב ונחמתי על הטובה אשר אמרתי והאי להטיב אותו הוא למותר, אבל הגם דמטובה גופא אינו חוזר אמנם הלא ביד ה' להתהפך כחומר חותם ויוכל לעשות שע"י הטובה יצא אח"כ רעה והגם שהקב"ה יקים את דברו אשר אמר ע"י הנביא מ"מ יגרום החטא שזה הטובה לא תצלח ויצא מזה הטובה אח"כ רעה וזה דייק הקרא להטיב אותו בהטבה מוחלטת כנ"ל:

אמר ר"א אם יאמר לך אדם אל אני מכזב וכו' נראה דזה השיב בלעם לבלק שבלק רצה שיעשה נגד השם והגם שהקב"ה צוה לברכם יעשה כנגדו והשיב דזה אי אפשר דאין אדם אל לעשות כנגדו:

הלכה ב

ע"ב **ונוח** לחשחורת היינו ע"ד מה דאיתא בגמרא דחלק כל המשחיר א"ע על דברי תורה הקב"ה מבהיק זיו לעו"הב והיינו ונוח לתשחורת דהיינו שהוא כוח להשחיר א"ע על התורה והעבודה לסבול צרותי' וממית עצמו עליהם:

תנינן וביתו ריקן עיין בק"ע ולפענ"ד דהוא קושי' ותירץ דמקשה תנינן וביתו ריקן ואיך אמר כאן ויש לו בית ושדה, ומתרץ ואת אמרת הכין ירצה בתמי' וכי במתני' אמרת שצריך שיהי' שפל ברך וכוח תשחורת, אלא דבמתני' איירי בביתו ריקן וא"כ אין אנו צריכין לדע אם הוא שפל ברך ונוא תשחורת דמסתמא הואיל וביתו ריקן לבו נשבר ובוודאי יש אלו מעלות אבל ברייתא איירי ביש לו בית ושדה לפיכך צריכין אנו לדע בו אלו מדות כנ"ל:

התיב ר"א והא כתיב אל הכבוד הרעים, באמת הי' מקום לתרץ דדוקא כנגד אזכרות דהוי' ב"ה תקנו ולא נגד שם אל אלא דהקשה דהיה להם עכ"פ לתקן נגד שם אל ג"כ דמ"ש ולחלק איזה ברכה לב' ותירץ דהרי תני' דכולל של מינים ושל פושעים וכן של גרים וחסידים ודוד בבונה ירושלים ואי מחלקינן א' לב' צריכין לחלק כולם ונגד זה ליכא אזכרות לפיכך לא תקנו כלל נגד אזכרה בשם אל רק נגד י"ח דהוי ב"ה וב"ש, ובזה מיושבים הקושית שהקשה בש"ק, אבל פרושו דבק"ע תמי' לפענ"ד דלפי דבריו כיון דמסיק דחלקו דוד מבונה ירושלים א"כ איך פירך מתחילה י"ז הוי כיון דשפיר הוי חי ודוחק לומר דפירך מתחילה על עיקר התחלת התיקון א"כ אכתי קשי' אעיקר אתחלת דהו"ל לתקן ג"כ נגד שם אל ודו"ק:

כנגד ז' אזכרות שבמזמור שיר ליום השבת וצ"ל דשם אלקינו ג"כ אינו מן המנין כנ"ל דאל"כ ח' הוין, וכן בפרשת חנה לא חשב ג"כ שם אל ואלקים רק הזכרות ופ' אנה היינו רק תפילתה:

והיכן הוא אמרה בין גואל לרופא עיי' בש"ק מה שהקש' בדברי הרא"ש וכתב אבל לפי האמת יש לומר דיחיד בתענית ציבור קובע ברכה לעצמו ולא זכיתי להבין דבריו דאיך יש לומר כן כיון דמסקינן והלכתא בשומע תפילה א"כ ע"כ צ"ל משום דפשט דברייתא אין בין יחיד לציבור בין יחיד לשליח צבור ובג' ראשונות כדמתרץ הגמרא א"כ ע"כ הכרח הראבי' שפיר הוא דמזה מבואר דה"ה יחיד בתענית ציבור נמי אינו קובע ברכה לעצמו כיון דאין הכרח וחזינן דגמרא מתחילה לא רצה לאוקמי כן ע"כ דסברה דגמר' היתה דאפי' בתענית ציבור נמי יחיד אינו קובע ברכה לעצמו ודו"ק:

והא דהקשה דהו"ל לגמרא למוקי בד' תעניתם נראה לפענ"ד דלק"מ דמתחילה דמקשה ש"ץ עשרים וארבעה הוא דהוין הכא פריך כיון דבכל י"ג תענית ציבור עשרי' וד' היו א"כ מדוע נקיט תפילת הש"ץ מד' תעניתים ולא תפילתו מי"ג תעניות לזה מתרץ הגמרא דבג' ראשונות לא היו מוסיפין וכן באמצעות וא"כ אדרבה הרי הי' יתירות מה שאין מוסיפין בהם ושפיר נקיט רק בתפילת הש"ץ רק י"ט ודו"ק:

ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל העיר האבילה וכו' ויש להבין היינו עיר האבלה היינו ירושלים ומדוע מזכירה ב' פעמים ונראה דראשון מתפלל על ירושלים של מעלה דנשבע הקב"ה שאינו נכנס בירושלים של מעלה עד שבנה של מטה ופשוט:

הלכה ו

דף ו' **משל** למלך שהי' לו מפתח של פלמנטריא קטנה, הא דדימה ישראל למפתח של פלמנטר' נראה משום דאין הקב"ה נכנס בירושלים של מעלה עד שבנו ישראל ירושלים של מטה א"כ המה כמפתח של פלמנטרי':

ובלבד יחיד על הציבור ואית דגרסו יחיד בציבור עיי' רמב"ם פ' ה' מה' תפילה הלכה י"ד ועיי' ראב"ד שם ולפי גרסא דגרסו יחיד בציבור א"כ אפי' אינו מתפלל על הציבור נמי אסור כיון דהוי לפני הציבור ואפשר משום דמחזי כיהורא ויש לעיי' מדוע כתב בשו"ע או"ח סי' קל"א ס"ג ס' כשמתפלל על הציבור דווקא הלא לסי האי גרסא אפי' אינו מתפלל על הציבור כמי לא, וצ"ע:

הלכה ז

ארשב"י לבש שמואל חלוקן של ישראל ויש לעיי' בלשון חלוקן של ישראל דנקיט, ונראה בהיות דדרכי התשובה נחלקין והראשון הוא העזיבה עזיבת החטא ויכיר כי חטא, והשני היא הצום והתשובת המשקל בספרי הקבלה דברו מזה הרבה, והנה החוטא נקרא ערום כדכתיב ויהיו שניהם ערומי' ואיתא בגמרא מצוה אחת הי' להם ונתערטלו ממנה, והנה העזיבת החטא היא המלבוש הראשון אשר לובש והוא כמו חלק המכסה ערום

הגוף, והתשובת המשקל צום ובכי שק ועפר המה כמו שאר מלבושים וזה הוא דקאמר הירושלמי לבש שמואל חלוקן של ישראל ואמר דאמרו חטאנו דהוא החלק הראשון:

הלכה ח

כתיב ויהי בעלות המנחה וכו' ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות, וז"ל מדוע מקדים הירושלמי האי קרא ונראה דבלא זה לא היה יכול להקשות דא"ל דע"פ הדיבור עשה כן ומשום כן מקדים הקרא דכתיב בה דהתפלל שירד האש ויקבל קרבנו א"כ מוכח דמדעתו עבד א"כ שפיר, וכונת הקושי' הוא דוודאי שפיר ידע דא"ל דהראות שעה היתה ויש כח ביד נביא מפורסם לעשות כן, אמנם הקושי' הוא הלא עכ"פ יש לחוש שיצא חורבה מני' שיטעו העם שמותר להקריב בשעת איסור הבמות לזה מתרץ דבורו דהי' מדבר מקדם לפני עם שהוא רק הוראות שעה למען דעת כזבון של כהני בעל וכי שקר נחלו אבל בפעם אחרת יש איסור להקריב בחוץ וזה הוא דאמר ובדברך עשיתי ובדיבורך עשיתי דהיינו בשעה שעשה דבר לעם דהוא רק הוראות שעה כנ"ל פשט:

הלכה ט

ע"י שביקש לעמוד על מנינן של ישראל, כראה לבאר ואז נגזר עליו רעב או דבר ובחר בדבר תמורת הרעב ונענה ג"כ אח"כ על הדבר וע"י ששניהם נענו שלא להביא רעב דבתפילת שלמה השיב לו השם שיתן גשם אם יתפללו וכן דוד לקח הקב"ה דבריו ולא שלח חצי רעב לפיכך מזכירים שפיר כנ"ל ומתורץ בזה קושית הש"ק:

הלכה יא

אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה שהם תדירון בעבודה ועיי' ברמב"ם פ' א' מ"ה ביאת מקדש ס' ו' דכתב שמא ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדי' לא סר יינו מעליו ועיי' בראב"ד שם דמשיג דאינו אלא מפני שהקטרת אימרים כל הלילה, ונראה לומר דהרמב"ם הי' סובר דאפי' בלילה הקודמת נמי היו אסורין ולזה הוצרך לתן הטעם שמא ישתו בלילה וישכמו לעבודה דהיינו לעבודת היום ועדי' לא סר יינם מעליהם אבל ללילה שאחר היום לא צריך האי טעם דבלא"ה אסורין דהקטרת אמורין כל הלילה:

רבי אומר אני שהוא אסור לעולם אלא שתקנתו ועיי' בריטב"א דכתב דהוא גזירה שאין יוכל לעמד בה ולא כמ"ש בק"ע מטעם קידוש, ועיי' ברמב"ם בפ' א' מה' ב"מ ה' ז' דפוסק דבמכיר משמרתו ובית אב שלו אסור באותו יום והראב"ד הקשה עליו דהלכה כרבי ולרבי אפי' מכיר מותר וסוגיא הירושלמי פה משמע כדברי רמב"ם דרבי אינו מתיר רק באינו מכיר כלל, ובברייתא לא הוזכר כלל דברי חכמים וכן משמע מלשון הש"ס דקאמר מכלל דרבנן אסרי הרי רבנן אמרי בהדי' ועיי' בתוספתא דאמרי רבנן בהדי' דאיתא התם כל שאינו מכיר לא משמרתו ולא בית אב שלו אסור כל [חדשן צ"ל השנה רבי אומר וכו'

ומ"מ הלשון תקנתו קלקלתו משמע כרמב"ם ועיי' רש"י דגרס קלקלתן, ואפשר דס"ל לרמב"ם דבמכיר אוסר רבי דעכ"פ הוי כמו דבר שנאסר במנין דצריך מנין אחר להתירו ואע"פ שבטל הטעם ודו"ק:

שהוא מותר בהספד פי' ומותר גם בהספד כמה דתימר תקתנו קלקלתו שהוא אסור בהספד ירצה שיהי' אסור בהספד לעולם לפיכך מותר לגמרי כן לענין מלאכה ודו"ק:

הלכה יב

דף ז' **כהדא** דתני להן אינש וכו' עיי' בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד מדכתיב להון להון ב' פעמים אתי' חדא למעוטי לילות וחדא למעוטי אינש דיאסר בצלו ופשוט:

בשובי בשלום וכו' נראה דפיו הכשילו דלא אמר לשלום כדאיתא במס' ברכות דאל יאמר לך בשלום:

עיי' בש"ק ד"ה בא להודיעך וקשה לפי דבריו א"כ אמאי כתיב לר"י בשית עשר בי' שרייו למבנה וכו' די לא למספד אמאי צריך לכתוב די לא למספד הלא ממילא ידענו כיון דאיכא הכחה דהו"ל יום שאחר ט"ו ויש לישב:

כשית עשר שכייו למבנה עיי' בש"ק מה שהקשה ולפע"ד ע"פ מה שדקדקתי לעיל אמאי הוצרך לכתוב די לא למספד בהון, ע"כ אני אומר קושיא חדא בירך חברתה מתורץ דאה"נ זה תירץ הירושלמי להודיעך שהוא אסור בהספד וא"כ אפי' יום של אחריו אסור ודו"ק:

הלכה יג

ע"ב **ואפי'** אחרים שנו מחלוקת עיי' מה שתמה על הר"ש מקינון ורצה להגי' ולפענ"ד אינו צריך למחוק גם הנהו ד' תיבות כיון דסתם בלשון חכמים, ואפשר דכונתו כיון דבמשנה קמא כתב הרבים בלשון חכמים וזה דוחק, אמנם לפענ"ד דהכוונה של מהר"ש מקינון כפשוטו הלכה כסתם כיון דסתם בלשון חכמים ירצה דדווקא הלכה כסתם אז היכא דסתם כחכמים אבל אי סתם כיחיד לא אע"ג דהוי מחלוקת ואח"כ סתם, או יותר טוב להגיה דווקא היכא דסתם כלשון חכמים ופשוט, ועיי' מה שדחק כעין זה בספר הליכות אלי' להגאון אלגזי בשלל ס' סי' תכ"ו בדבור התוס' ר"פ אין מעמידין, אבל תמהני אמ"ש הש"ק להביא ראי' מרשב"א דיבמות דרשב"א לא כתב כ"א אסתם ואח"כ מחלוקת, משא"כ הר"ש מקינן כתב כן אמחלקת ואח"כ סתם וזה צ"ע מנ"ל הא דא"ל אפי' היכא דסתם אח"כ כיחדאי נמי קיימ"ל כן, וצ"ע טובא:

הלכה יד

רבי בא אמר אחת עיי' בש"ק דהביא דברי הר"ן דס"ל דר' אחא ור' יוסי תנאי נינהו, ולדידי תמי' דלא מצינו תנא דשמו ר' אחא ואולי הוא ר' אחא מכפרי אביו של ר' חיי' ואייבו וצ"ע ומ"מ תמי' לי מה שהקשה בש"ק מהא דר"י דהכא דהא מ"כ האי דהכא

אחרינא הוא דהרי בבבלי איתא דאמר אחת וכאן אמר ב' וא"כ אכתי א"ל דהנהו דבבבלי תנאי נינהו, ודע דהרמב"ם בפי' המשניות מפרש דאחת וג' היינו שעות ותמי' איך הבין כן דאי אשעות קאי ע"ש א' לג' (ועיי' בריטב"א בחדושיו דכתב דטעות ידי סופר הוא) דבשלמא אי אימים קאי א"ל דבהא פליגי דמר סבר כיון דכבר התענו יום א' דנחשב תענית שוב אין ראוי להפסיק ומר סבר עכ"פ סדר א' בעינן משא"כ לענין שעות מאי חילוק בין א' לג':

כהדא רב ביבי הוי יתיב וכו' א"ל ומשלימין כר' יוסי יש לעיי' הרי לפ"ז מבואר דר' יסא ס"ל דא"צ להשלים דהרי א"ל אית בתענית ורוצה לאכול, ולפום כן דחק בק"ע ופירש ומשלימין כר"י הכונה דא"ל מדבריך למדנו דהודה לו ובאמת אין לשון השמועה משמע כן דאדרבה משמע דרב ביבי רצה למילף זה הדין מר' יסא ע"כ נראה לי דר' יסא השיב ומשלימין כר' יוסי וכי צריך להשלים כר' יוסי רק רשות דאם רוצה יכול להשלים ואנכי אין רצוני ודוק, וא"כ לפ"ז יש לתמוי' על הרא"ש דכתב דכיון דרשות הוא צריך להשלים ולא משמע כן בסוגיא כמ"ש פה ודו"ק ועיי' בשו"ע או"ח סי' רמ"ט ובמ"א:

סליק פ' שני.

סדר תענית אלו פרק ג דתענית

הלכה א

דף ח' **נחתת** אישתא מן שמיא ועיי' בק"ע ואפשר שנסתלק באותו אש מן העולם, וכן משמע בבבלי חולין דף ח' ע"ב גבה טורא בנייהו בכה רבי ואמר מה בחיהן כך במיתתן ע"א כ"וכ וענין גבה טורא בנייהו נראה ע"פ דאיתא בספרים דכשמת הצדיקים לאחר מותם נאחזים בנשמת משה הקבור בהר ההר וזה ענין גבה טורא בנייהו דנפרד מן העולם:

הלכה ג

ע"ב **ענן** שהוא עושה בני אדם ענוים אלו לאלו, דע"י שא' רואה דגשמים נעצרים מונע עניים מביתו דחושש פן יבוא רעב בעולם ויסמוך העני עליו כמאמר הכתוב כל אחי רש שנאוהו, אבל בראותם שגשמים באים וממשמשין אזי כעני כעשיר לא ירחקו את העני א"נ הכונה ע"ד מה דאיתא לקמן דף ט' ה' ו' על חונה מעגל דמשו"ה לא ירדו גשמי' תיכף כאשר התפלל ע"ד שהוצרך להיות עג עוגה ולשבע בשמו הגדול הוא משום שלא בא בענוה הרי דענוה מביאה המטר לזה אמר שעושה בכי אדם ענוים כדי שירחם ה' עליהם:

הלכה ד

מה הדין שבא בנינו ויתב בשלם, נראה דאמרו כמאמר הצרפית לאליהו באת אלי להזכיר את עוני עיי' מלכים א' סי' י"ז וברש"י שם, והוא השיב כמה זמרי בנינו ע"פ מה שאמרתי

אהא דאיתא במס' מגילה למה נקרא שמה צפורי דיושבת בראש ההר כצפור ואמרתי מדוע פרשו שם זה העיר אמנם נראה ע"פ מה דאיתא בע"ז מכריז ר' אלכסנדרי בצפורי מאן בעי חיי' ואמר להם מי האיש החפץ חיים נצור לשונך מרע וזה הי' הרוכל המוזכר במדרש הנה אנו רואין דאנשי צפורי היו בעלי לשון הרע וכל הפוגם בברית הלשון הוא פוגם בברית המעור לפיכך אמר להם כמה זמרי בנינו, ובהיות דכתיב מרפה לשון עץ חיים דהוא התורה לפיכך אמר להו אח"כ דצפוראי שבהון קשי ושמעו מילי דאורייתא תהי' להיות להם למרפה ואפ"ה לא מתכנעין, וזה הוא דאמר הגמרא יושבת בראש ההר דהמה בעלי גיאה ומתכשאי' א"ע כהר וגבעה דראש הלשון הרע הוא הגיאות ועיי' בחדושי על התורה פ' מצורע:

בשם ר"פ ב"י ג' ברא הקב"ה ותהא שבראן, ועיי' בסוכה דף נ"ב ע"ב דחשיב ד' וחשיב ג"כ גלות דכתיב כי לקח עמי חנם, ואפשר דר' פנחס ב"י דזה בכלל יצר הרע דע"י שמתחרט על היצר הרע מתחרט על הגלות והיא היא היינו דכתיב ואספה הצולעה משום ואשר הרעתי, וענין ישליו אהלים לשודדים עיי' בחדושי על התורה פ' כח:

פירין דשמש פי' דע"י שהיתה שנת שמשא נעקר זה הרשע והיינו פורין השמש גורל דשמש, והיינו פורין השמש ב' גרלות גורל דנעשו הפירות טובים ממגד תבואות שמש אע"פ שלא ירדו גשמים וגם נעקר הרשע הכותי הלז:

הלכה ה

ודכוותי' בחורי' אבל לא זקנים ותמי' לי מדוע השמיטו הפוסקי' דין זה שוב מצאתי בלח"מ ה' תעני' פ' ב' ה' ה' דהב"י רצה לכוין זה בדברי הרמב"ם וא"כ לפ"ז יהי' מתורץ קושיתינו אבל באמת אין לשון הרמב"ם סובל זה כמ"ש הלח"מ וא"כ צ"ע ואפשר לומר דס"ל דהירושלמי אזיל לשיטתו דס"ל דאפי' עיר גדולה כאנטוכ' די בג' מתים א"כ שפיר קאמר דווקא בחורי' אבל לא זקנים אבל גמרא דידן דס"ל דעיר המוציאה אלף רגלי צריך שיצאו ממנה וי"ו בג' ימים וכן באלף וחמש מאות תשע בג' ימים א"כ א"ל שפיר דאפי' זקנים בכלל ושפיר השמיטו כנ"ל:

אסכרה כל שהיא עיי' בש"ק מה שקרא תמה על הריטב"א דכתב דבעינן ב' והרי מפורש כאן דאסכרה כ"ש ולפענ"ד נראה דהריטב"א הי' מפורש כ"ש היינו אפי' בזקנים, והא דקאמר והא דקאמר הירושלמי איתא חמי היינו אם דאסכרה חמירא דאפי' על זקנים מתתריעין ומ"ש משמעות ברייתא דבבלי לא ידעתי משם שום משמעות:

הלכה ז

הדא זאת אמר במכונס עיי' בש"ק מה שתמה על הרב המגיד איך שייך כ"ש דיש לו שיעור, ותמי' עליו דמצינו הרבה פעמים בש"ס דיש שיעור לכ"ש עיי' במס' כלים פ' ה'

משנה א' אבל בקטן תחילתו כ"ש ועיי' במס' חולין דף קכ"ד וכמה כ"ש אמר ר"י טפח הרי דאפי' טפח קרי' לי' כ"ש, ועי' במס' שבת דף צ' מיני בשמים ומיני מתכות כ"ש והוא שיעור לעשות ממנה דרבן קטן כדאיתא שם בסוגי' ועיי' במס' שבת דף ס"ג גבי ארוג ותכשיט כ"ש וכתבו התוס' דעכ"פ יש שיעור ועיי' חולין קיב אכל צפור טהורה בחי' בכ"ש והיינו בכזית ע"י גידין ועצמות וע"ש בתוס' ועיי' ירושלמי מס' שבת דף כ"ז דמקשה כמה יחרוש ויהי' חייב אע"ג דקתני החורש כ"ש ועיי' חולין קל"ז וכמה כיש ועיי' ברש"י שם מה בין לי' ולך וכדומה מצינו עוד הרבה כעין זה בש"ס, ועיי' מס' ערלה פ"ג משנה ב' בר"ש שם דמפרש מלא הסיט היינו כ"ש ועיי' פ' ג' דפיאה ר"ע אומר קרקע כ"ש ועיי' בתוס' י"ט ועיי' ביצה י"ו ע"ב דמשני לא דאית בי' כזית אע"ג דקתני כ"ש וע"ש רש"י, ועיי' עירובין י"ד ע"ב דלחי כחוט הסרבל וכ' בתרומת הדשן ע"ז דהוא כעובי אצבע אע"ג דגמרא קאמר כ"ש יעיי"ש ועיי' טור סי' שס"ג אמנם לפענ"ד דבלא"ה קושית ה"ה לקמ"ל על רש"י דוודאי רש"י מקשה קושי' לר"ע דאמר בכ"ש לזה קשה דהרי הנהו זקנים לא גזרו אלא על כמלא פי תנור לזה מתרץ רש"י ר"ע ס"ל דהזקנים הללו דווקא להתענות הצרכו לשיעור אבל להתרעה אפי' בפחות היו מתריעין א"נ ר"ע ס"ל דשם מעשה שהי' כך הי' ואפי' הי' פחות מזה השיעור נמי גזרו, אבל באמת על המשנה גופא קשה דאי נימא דאפי' בפחות ממלא פי תנור נמי מהענין ומתריעין א"כ אמאי הודיענו המשנה שהי' מלא פי תנור כיון דאפי' אפחות הדין כן דמתענין ומתריעין אלא וודאי סתם משנה ס"ל דווקא בשיעור זה מו"מ וא"כ שפיר בעי הגמרא כיון דמתני' השיעור אתא לאשמעינן ואין הלכה בזה כר"ע וא"כ י"ל דרש"י ס"ל ג"כ כרמב"ם רק רש"י אליבא דר"ע מפרש ודו"ק ואדרבה יצא מזה ראי' לרמב"ם במה דפסק דלא כר"ע:

גם קושי' השני' שהקשה המ"מ אתירץ ראשון דהתרעה משמע בתענית נראה דר"שי מדייק מדמסיים ר"ע שם בברייתא שנית מתריעין עליהם דהוא אך למותר אלא וודאי דאתא לאשמעינן דווקא התרעה ולא תענית כנ"ל:

הלכה ט

דבר שאפשר לך לומר עליו די היא ברכה עיי' בק"ע ולפענ"ד זה הוא הפשט במדרש רבה פ' תולדת על קרא ויתן לך, יתן לך ויחזור ויתן לך יתן לך ברכות ויתן לך כבושיהן ולכאורה זה המדרש מחוסר הבנה ועיי' ביפת"ו שם ולפי דברי הירושלמי פה יובן דהברכה התמידיות לרוב פעמים לקללה תחשב לזה אמר ויתן לך ויחזור ירצה ששוב יחזור ואח"כ שנית ויתן לך שיהי' בהפסקה ועי"ז ויתן לך כבושיהן דברים שכובשים הברכה לבל יזיקוה דרוב טובה מזקת ובדרושי על התורה הארכתי בענין הזה:

הלכה יוד

ומנין שהוא מקללה בכפליים שנא' כעס לאביו בן כסיל וממר ליולדתו בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו מאי תוגת אמו לשון גמטרי' הוא אפרא בעייני אמו עיי' בק"ע ובש"ק וכולם לא פרשו מדוע מביא זה הקרא וממר ליולדתו, ע"כ נראה דהפשט דהירושלמי מפרש ומימר כמו דכתיב ומי מר כלומר כמים המררים הוא הכסיל לאמו ובמים המאררים כתיב לצבות בטן ולנפיל ירך הרי דמקללה בכפלים וכן כתיב ובן כסיל תוגת אמו והוא באת ב"ש אפרא דרמז על אפר סוטה ואפר ועפר א' הוא, וענין שמשמחה בכפלים הוא בעו"הז ובעו"הב וכן מקללה בכפלים הוא בעו"הז ובעו"הב וזה רמז תוגת אמו אפרא ירצה אפי' בשעה שנותנים עפר בעינה נמי הוא לתוגה:

הלכה יא

שנא' והי' טרם יקראו ואני אענה ירצה אם ירדו הגשמים טרם יקראו דהיינו קודם הנץ החמה זה הוא עני' וא"כ כיון שנענו א"צ להתענו', עוד הם מדברים דהיינו אם הגשמים ירדו בשעת התענית דהיינו אחר הנץ החמה אזי ואני אשמע כלומר צריכין להתענות ולגמור שישמע השם כל התענית, ומקשה הירושלמי או חילוף דאם ירדו קודם הנץ החמה אומר הקב"ה ואני אענה אל תחשבו שאל תצרכו להתענות אלא באו הגשמים כאלו עניתם והמה צריכין להתענות לזה מתרץ דאין עני' אלא סמוך לקריאה ובוודאי היתה מיד ובק"ע לא סי' כן:

דף יוד **ריב"ז** כד הוי בעי יחת מיטרא הוי אמר לספרי' עיי' בק"ע ובי"מ וכל דבריהם דחוקים ולפענ"ד הפשט כפשוטו דהוי אמר לספרי' דהיינו למלמד תנוקות קום לך קימי היכלא ירצה שהוא יעבור להתפלל לפני ההיכל בגין דרב בעי מספרי' ירצה דרב ויתר הבעי דהיינו התפילה שמתפלל מלמד תנוקת הואיל שהוא ממצדיקי הרבים, ולית בחיילי' ירצה דבחילי דידי' לית זכות כמו שיש לספרי' ואז ע"י צער זה שהי' מצטער והקטין א"ע אפי נגד מלמד תינוקת ירדו גשמים וזה הפשט נכון:

ולא הזכרתי דברי תורה במקום מטונף היינו הרהור ועיי' בבלי מגילה דף כ"ח:

והוי רב מתיב עיי' בס"ק שהיה בדבר איך סמך על הנס, ונראה לפענ"ד דרב סמך אזכות דידי' ואזכו' תלמידי' ואזכות דידי' לחוד לא רצה לסמוך אבל אזכות תרווייהו דידי' ותלמידי' ס"ל ור"י לא אמר רק אל יעמוד אדם במקום סכנה משמע א' לסמוך אזכות דידי' לחוד כנ"ל:

סליק פ"ג סדר תענית אלו.

בשלשה פרקים פרק ד

הלכה א

לא מצינו נשיאת כפים בלא תפילה עיי' בש"ק וקשה והא כתי' וישא אהרן ולפענ"ד לק"מ דשם היו קרבנות ובליכא קרבן צריך תפילה:

ר' יונה אמר אתפלגין וכו' וחד יליף לה מן השירות עיי' במ"א סי' קכ"ח ס"ק נ"ד במ"ש על הרמב"ם דכתב בשיכור דאיתקש ברכה לעבודה ועיי' בלח"מ ה' תפילה פ' ט"ו ה' ד' ולפענ"ד כיון דבירושלמי איתא בהדי' דחד מ"ד יליף לה מדאיתקש ברכה לעבודה נקיט האי דרשה טפי כיון דסמיכה בחד קרא גופא משא"כ סמיכת לנזיר הוי רק סמיכת פרשה ובזה מיושב היטב דברי הלבוש דהביא מפורש דרשה דאיתקש ברכה לעבודה ועל הלבוש נפל תירץ המ"א כי בדברי הרמב"ם יכול לכוין זה הפשט:

ודע שמה שהקשה המ"א על הב"ח דתמה מדוע השמיטו הפוסקים דערל שמתו אחיו מחמת מילה פסול מדאיתקש לעבודה והקשה הא לחומרה לא איתקש ולפענ"ד כיון דגם בנזיר לא משכחת ערל שמתו אחיו כיון דאינו ראוי להבאת קרבנותיו וא"כ שפיר קשה הא בין אי איתקש להא או להא עכ"פ אינו נושא כפיו ודו"ק:

ע"ב **מה** שרת בעמידה אף ברכה בעמידה ולענין זה הוי היקש גמור ולא אסמכתא וכן מבואר בתוס' זבחי' דף ק"ט ובסמ"ג מ"ע מצוה כ' יע"ש ודלא כשבות יעקב שהתיר לנשיאת כפים עמידה ע"י סמיכה ועיי' בנ"ב מה"ק סי' ה' וכן אם אינו יכול להגבי' ידיו העלה ג"כ בנ"ב שם דמעכב בדיעבד משום דנשיאת כפים אפי' בדיעבד מעכב ובאמת צ"ע מה שהעלה שנשיאת כפים מעכב אפי' דיעבד ודייק כן מדברי הרמב"ם פ' י"ד ה' י"א מדכללינא באדא כה תברכו בעמידה כה תברכו בנשיאת כפים ולפענ"ד זה אינו דהרי חשב שם ג"כ כה תברכו בקול רם וכי תימא שאם אין לו קול גדול שיעכב והרי הרמב"ם בפ' ט"ו ה"א לא חשב רק ששה דברים המעכבי' נשיאת כפים יע"ש ולא חשיב מי שאין קולו גבוה:

ועוד הרי הרמב"ם חשיב שם ג"כ כה תברכו פנים כנגד פנים, וזה בוודאי בדיעבד אינו מעכב דהרי אמרינן במס' סוטה בהכ"נ שכולם כהנים כהנים כולם עולים לדוכן למי מברכין לאחיהם שבשדות והרי בכה"ג בוודאי אינם פנים נגד פנים ואפ"ה עולים לדוכן אלא וודאי דפנים נגד פנים הוא דוקא לכתחילה וא"כ דברי הנ"ב צ"ע בזה:

ודע דתמוהים בעיני דברי הטו"ז בסי' קכ"ח סעי' כ"ז במה שהקשה דבעל מום יהי' פסול לישא כפיו משום דאיתקש לעבודה ותמי' דהרי מבואר במס' תעני' בהדי' דבעל מום

אינו פוסל משום דמה"ט אקשי' רחמנא לנזיר ודווקא לעמידה הוי היקש גמור מדכתיב לעמוד לשרת וכמ"ש במנחות ק"ט וכמ"ש בהדי' הסמ"ג הנ"ל:

מה שירות אסור וכו' ונשאלתי ע"ד כהן שאינו יכול לעמוד בשעת נשיאת כפים אי יכול לישא כפיו מיושב, תשובה עיין בתשו' שבות יעקב חלק ב' סי' א' והגאון ז"ל נטה להתיר, ולפענ"ד צ"ע ומקדם נציע דברי הש"ס סוטה נ"ח ע"א תניא אידך כה תברכו בעמידה או אינו אלא אפי' בישיבה נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה, ר"נ אומר א"צ הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה, ומשרת גופא מנ"ל דכתיב לעמוד לשרת, והקשה בספר זית רענן מדוע הוצרך הגמרא להביא מקרא אחר הלא בהאי קרא גופא כתיב לעמוד לפני ד' לשרתו ולברך בשמו, ותירץ דמהאי קרא ה"א דוקא לפני ד' דהיינו בעבודת פנים הוא דבעי עמידה אבל לא עבודת חוץ לפיכך הוצרך הגמרא להביא הקרא לעמוד ולשרת, ובשבות יעקב תמה דא"כ איך יליף במס' זבחים דף כ"ג ע"ב דיושב אפי' בדיעבד מחלל מדכתיב העומדים שם לפני ה' נימא נמי דוקא לפני ד' בעבודת פנים הוא דמעכב אבל בעבודת חוץ אינו מעכב, ולפענ"ד לק"מ דהאי לפני ד' לא קאי אעומדים שם רק קאי אירישא דקרא ושרת שם לפני ה' ככל אחיו הכהנים העומדים שם, וכ"ת מנ"ל הא דלמא קאי אעומדים י"ל או דיליף דהו"ל לכתוב העומדים לפני ד' שם, או מדכתיב האי העומדים שם אחר דגילה הקרא לעמוד לשרת דאפי' בעבודת חוץ בעי עמידה ואי דעיכב הוי דוקא בעבודת פנים הו"ל לתורה לגלות זאת תיכף אחר דהודיעה בפ' עקב לעמוד לפני ד' לשרתו דהי' ה"א רק לכתחילה:

א"נ יש לתרץ על צד היותר טוב דהרי כתיב עוד פעם בפ' שופטים אל כהן העומד לשרת שם את ה' אלקיך וא"כ שפיר מבואר דבין בעבודת פנים ובין בעבודת חוץ מעכב משרת מיושב, וגמר' קאמר בסוטה ומשרת גופא מנ"ל משום דא"ל דקרא לעמוד לפני ה' לשרת ולברך בשמו היינו לכתחילה ומשו"ה יליף מדכתיב לעמוד לשרת ובזבחים קאמר דאכתי ה"א דדוקא לכתחילה היינו בעבודת חוץ אבל בפנים ידע הגמרא דמעכב מדכתי' לעמוד לפני ד' לשרתו וכתיב ג"כ העומד לשרת אלא דה"א דלעמוד לשרת אתי לעבודת חוץ ודוקא לכתחילה לפיכך יליף מדכתיב העומדים שם לפני ה' וא"כ הוי ב' למודים בין לעבודת חוץ ובין לעבודת פנים ובכל מעכב אפי' ודו"ק:

באמת לפענ"ד הי' נראה ליישב קו' הזית רענן כפשוטו דמקרא דלעמוד לפני ה' לשרתו ה"א דקאי אלוים דהוזכרו מקודם לשאת את ארון ה' ולעמוד לפני ד' היינו לשיר על

הדוכן ולשמור המקדש דהוי ג"כ מ"ע לפיכך מייתי הגמרא הקרא דלעמוד לשרת דכתי' בהדי' בכהנים:

ועוד נ"ל דהרי רבא משני התם אמר קרא לעמוד לשרת לעמידה בחרתיו ולא לישיבה ועיי' רש"י וא"כ הוי יחשב זר בעובד יושב וצ"ע מדוע לא משני ג"כ בדאמרה הברייתא שם דשנה הכתוב לעכב אלא ע"כ בנל דס"ל לרבא באמת כקו' השב"י דלמא דוקא לפני ד' הוא דלעכבא הא בחוץ דוקא לכתחילה אבל הברייתא ס"ל דלפני ה' משמע ג"כ בחוץ כדכתיב על ירך צפונה לפני ה' ועיין בפסוק מ"ב בפ' תצוה בפסוק עולה תמיד וכו' לפני ה' אשר אועד לכם שמה, ועיין שם ברש"י וקצרתי:

והגאון בעל שבות יעקב תירץ דקרא דלעמוד לפני ד' קאי אלוים דיעמדו בפניהם כנגד הארון כשנושאים אותו וכ' דה"ט דרמב"ם בפ' ב' מה' כלי מקדש ה' י"ג שם ותמהני במ"ש ה"ט דרמב"ם וכי הרמב"ם חידש דין זה מעצמו, גם הכ"מ העלם איה מקור זה הדין ונראה לפענ"ד דהרמב"ם יליף דינו מגמרא דע"ז דף כ"ד ע"ב וישרנה הפרות ר"ז ב"ט אמר שישרו פניהם כנגד הארון משמע שעשו הפרות מה שישר לעשות והלכו בפניהם כנגד הארון וא"כ גם הלוים הלכו כך כשנשאו:

ומצאתי עוד סמך מגמרא דעירוכין דף י"א ע"א ותנא מייתי לה מהכא ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ממשמע שנאמר בכתף אינו יודע שישאו ומה ת"ל ישאו אין ישאו אלא לשון שירה וכן הוא אומר שאו זמרה וכו' והנה הגם דלפי הגמרא הפשט דקרא הכי דלא נתן עגלות לבני קהת כי עבודת הקודש עליהם בכתף לישא הארון ולשיר שירה מ"מ צ"ע עכ"פ מם צריך הקרא להזכיר פה דעליהם ג"כ לשורר שירה אלא ודאי דכוונת הפסוק הוא להודיע לן איך יהי' משא הארון עליהם דהוא כמו שעומדי' לשיר שירה דע"כ פניהם כלפי היכל דהוא מקום השכינה כך יהי' משאם פניהם כנגד הארון ולפיכך לא נתן להם עגלות כי המה צריכין לשא אותו ופניהם יהיו כלפי הארון:

והנה דעת הנ"י בתוס' שם ד"ה הרי דכהן דמברך מיושב לא עשה ולא כלום הואיל ואתקש ברכה לשרת ואע"ג דבמס' תענית דף כ"ז ע"א קאמר הגמרא דהאי היקש הוי אסמכת' בעלמא יעי"ש ונראה לפענ"ד דוקא לענין שאר דברים לאקשוים להדדי לאסור בעל מום לזה קאמר דהוי אסמכתא משא"כ לענין עמידה דמפורש בהדי' וכן מצאתי בהדי' בסמ"ג עשין מצוה כ' דכ' שם ודוקא לענין עמידה הוקשו אבל לא לפסול בעל מום, ובמס' תענית מתרץ אסמכתא בעלמא הוא ולקולא משמע דאין ההיקש רק לענין עמידה, הכתובה במקרא עכ"ל יעי"ש היטב, והרמב"ם דכ' בפ' י"ד מה' תפילה ה' י"א אין ברכת כהנים אלא בעמידה ויליף לי' מדכתיב כה תברכו ולא יליף לי' מדכתיב לעמוד לשרת

נ"ל משום אינך דחשב התם דנלמדו מכה תברכו נקט נמי האי דרשה לענין עמידה והלא ר"כ לא פליג את"ק אלא דאמר א"צ אבל עכ"פ מודה דכה תברכו משמע בעמידה ונקיט הרמב"ם הדרש הפשוט לתרווייהו ובזה נדחה קו' השבו"י שם ארמב"ם ומה שהעלה דהוי אסמכת' האי דרשה יעי"ש, ועיי' בספר יראים סי' ט"ו דמבואר דהיקש לענין עמידה הוי דאורייתא, ושוב מצאתי בנו"ב מה"ק סי' ה' דתמה ג"כ אשבו"י הנ"ל בהא דהעלה דהאי דרשה הוי אסמכת' מסמ"ג הנ"ל והביא ג"כ ראי' מתוס' מנחות דף ק"ט יעי"ש:

וא"כ לפ"ז האי דינא לישא כפיו מיושב אין להתיר אפי' בא"א בענין אחר:

וראיתי שם בנ"ב הנ"ל דהעלה דה"ה נשיאת כפים נמי מעכב בדיעבד וכבר כתבתי לעיל שדבריו תמוהים, שוב ראיתי בכה"ג הביאו המ"א בסי' קכ"ח ס"ק כ"א דכ' דכל הדברים דחשב בס"ג י"ד מעכבים אפי' בדיעבד וע"כ צ"ל דהאי דחשב הרמב"ם וי"ו דברים מעכבים ולא חשב הנהו דהוי פשיטא דאתי' מקראי וע"כ לפ"ז דגם פנים כנגד פנים מעכב בדיעבד והא דאמרינן בב"הכנ שכולם כהנים דמברכין לאחיהם שבשדות שאני התם כיון דבאמת אמרינן שם בגמרא ומי עונה אחריהם נשים וטף א"כ באמת המה מברכין פנים נגד פנים אלא דגמרא לא יכול לומר דמברכין לנשים וטף משום דלא חשיב לחודייהו כמ"ש המ"א ס"ק ל"ז אבל אם אינם מברכין נגד פנים כלל בודאי אפי' בדיעבד מעכב ודו"ק ואפשר לומר דבאמת הטור דהשמיט הא דבעינן פנים כנגד פנים ותמה בכפ"ג ואולי י"ל דאיהו ס"ל נגד פנים אינו מעכב בדיעבד מכח קו' הנ"ל דב"הכנ שכולה כהנים ודו"ק:

ועכ"פ בנדון דנו הנ"ל דמסופק בכהן שמרתתין ידיו ואינו יכול לשא כפיו כ"א ע"י סמוכות לרא' לפענ"ד לומר דלא מהני ע"י סמיכת דנשיאת כפים מעצמם בעינן דכתיב וישא אהרן את ידיו דומי' דאמרינן בס"פ מצות חליצה אכלה שום או גרגישתה ירקתה לא עשתה ולא כלום דוירקה מעצמה בעינן ה"ה בכה"ג כיון דילפינן מקרא וישא אהרן נשיאת כפים מעצמו בעינן כנלפענ"ד:

וישב שם עד עולם עיי' בק"ע במ"ש ול"נ ה"ק עד זמן שהוא ראוי לישב שם יהי' עולמו, ותמי' לי הלא אפי' אחר כ' ראוי לישב שם דעכ"פ ראוי לשיר ולשוער ורק מעבודת הכתף נפסל לאחר כו"ן שנה וא"כ לשונו צ"ע:

ר"ח בשם ר' יוחנן והי' כי הרבת להתפלל ול"נ דר' יוחנן אזיל לשיטתו דפליג לעיל בדף ט' ומוקי קרא דיערוך שועך לא בצר להקדים תפילה לצרה ודלא כר"ל דמוקי לי' להרבות בתפילה לפיכך צריך למילף ריבוי תפילה מהאי קרא:

רב אמר בנעילת שערי שמים עיי' מ"ש לעיל דף ז' ועיי' בלבוש סי' תרכ"ג דכתב דצריך להשלים סמוך לצאת דהוא כנגד נעילת דלתי ההיכל וצ"ע דזה כר"י וא"כ צריך סמוך לשקיעת החמה ולא קרוב לצאת הכוכבי' אמנם יש חילוף גרסאות בענין ועיי' בריטב"א וצ"ע, ועיי' בטו"ז ובמ"א:

ר"ח ותענית עיי' בש"ק דהעלה דאתפילת נעילה קאי וניחא הכל יע"ש ולפענ"ד צ"ע דאכתי מאי קאמר מה מצינו בכל מקום אמרה ברביעית הלא בחל ר"ח בשבת נמי אינה אומר ברביעית רק בעבודה ומדוע עתה לא יאמר בעבודה וצ"ע:

אלא בעייני טב על ידי דאינן ידעין עיי' לעיל דף ד' ע"ב בש"ק ד"ה ע"י דאינן עבדין שהקשה אמהרנ"ש ולפענ"ד לק"מ אלא בעייני טוב הכונה בעינו הוא טוב כן שיקראו בר"ח דא"כ ליכא זכר כלל מר"ח דבשלמא בשאר זמן יש היכר ע"י אכילה ושתי' וכדומה משא"כ בתענית כיון דמתענין כל היום וגם בברכות וקללות יקראו לא ידעו כלל שהוא ר"ח הלכך טוב יותר שיקרא בשל ר"ח, והכונה ע"י דאינן יודעין היינו כדי שידעו שהוא ר"ח, וצ"ל דאע"ג דיש להו היכר במה שמזכירין בתפילה מ"מ זה לא חשיב היכר כ"כ:

דף י"א **אמר** ר"א ר' יוחנן פליג ולא הוי צריך מתפליג למה שכן מוסיפין מחול אל הקודש, נראה לכוין בדברי הירושלמי דברי המ"א בסי' רס"ז ס"ק א' יע"ש והוא דבק"ע מפרש הא דאמר ר"י פליג דס"ל דלא התפלל ר' יוסי של שבת בע"ש, ויש לומר דטעמו דר' יוחנן היה משום דידע דר' יוסי פליג אר' יהודא וס"ל תפילת המנחה עד הערב דא"כ לפ"ז איך רשאי להתפלל של שבת בע"ש לזה השיב הירושלמי דלא הי צריך לפלוג דא"ל דאע"פ דס"ל כרבנן תפילת מנחה עד הערב אפ"ה יש להתיר כמ"ש בס"ג משום דמוסיפין מחול אל הקודש ודו"ק, והא דאמר אח"כ דאפי' אהא דמצלי של מוצאי שבת בשבת נמי לא הי' צריך לפלוג א"ל משום דאפשר דלדבר מצוה הוי עבוד כנ"ל, ועיי' במ"א מה שרצה לתן טעם שם משום דתפילת ערבית כנגד אברים ופדרים תקנו ובשבת לא קרבו אברים ופדרים דחול ודבריו תמוהים דא"כ איך מקדימין דעכ"פ קבל שבת ושוב מלאתי במחצית השקל שהביא זאת בשם ת"ש וע"ש בתרוצו השני והוא נכון מ"מ צ"ע מה שהביא סמ"א שוב ראי' מב"י סי' רל"ו ודו"ק:

מ"ד חובה אין נעילה פוטרת וכו' וא"כ רב אזיל לשיטתו דס"ל בבבלי בברכות כ"ז ע"ב תפילת ערבית רשות וא"כ שפיר אמר לעיל דף יו"ד ע"ב דנעילה פוטרת של ערבית אמנם לדידן אע"ג דקי"ל תפילת ערבית רשות מ"מ כבר שוינהו חובה עלן וא"כ אינה פוטרת ובזה מסולק תמיהת הטו"ז או"ח סי' תרכ"ד סק"א אטור דפוסק כרב וא"כ הרי רב בהדי' ס"ל דפוטרת, ולפי מ"ש ניחא דכבר קבלנו עלינו חובה ודו"ק:

לזינין החזון אמור תתחילו עיי' בק"ע ומזה אמרתי יש ראי' דב' וג' רשאים לומר קדיש כ"א וכן משמע לשון התחילו:

על מי לא עברה רעתך תמיד משמע שהי' מצער ג"כ ת"ח אחרים ואפשר דבמעשה דר"צ הי' ג"כ צער לר"ל ע"י זה ואפשר דמשים כן הזכירו הלשון במעשה ד"צ צערי' כדאיתא בבבלי משום דהי' גם לר"צ צער עי"ז, עיי' בס"ח דתמה שם מדוע הזכירו ר"צ ולא אמרו אשתקד בהאי בוכרי' צערי' ולפי הנ"ל ניחא:

בן שש עשרה ובבבלי איתא י"ח הי' ואפשר דירושלמי חשיב השנים שעברו לו דהיינו כשרצו למנותו כבר עבר לו שש עשרה שנים והלך בשנת י"ז אמנם עדן לא נגמר לו זה השנה ובנתינו התיעץ עם אשתו ובתוך כך נשלם זה השנה ונעשה בן י"ח לילך בשנת י"ח ומיושב' ב' תלמודי ופשוט ומדוקדק לשון הבבלי האי יומא בר תמני' סרי הוי ירצה שאז התחיל לילך בשנת י"ח.

א"ל מי שהוא מזה יזה וכו' עיי' בדרושי בברכות שם בארתי הכל וביאור הענין הוא על צד הקרוב לא שאמרו חלילה כן על ראב"ע שהוא אינו לא מזה בן מזה אך הודיעו לו שאל יחר לו בהורידו אותו שהם לא מינו אותו וכי שאר העם שאינם לא מזה ולא בן מזה יאמרו לר"ג מימך מי מערה והודיעו לו דשלא כדין הורידוהו ושאר העם שמינו אותו לא ידעו הבין:

ע"ב **ולא** מצאו משל איתמר נראה משום דבית עלי מאיתמר והיו הולכים ונמעטים:

בא ידעי' ונטל ה' והוא הרי ו' עיי' בבלי עירוכין דף י"ב ברש"י דכיוון ידעי' ברוח הקודש ועלתה אגרתו בידו ודע דבחדושי לעירוכין כתבתי עיי' במ"א סי' קל"ב העלה בגורל לענין קדש דאפי' ב' יש להם בשוה מנין מרובה אפ"ה לא יוכלו לדחות אותן שיש להם מנין מועט וראי' ממשנה דיומא פ' ב' דהממונה אמר להם הצביעו אם היו ב' שוין, ולפענ"ד אין ראי' מהתם דהתם היתה התקנתא בכוונה דבל יודחו החלושי כח דאינם יכולים לרוץ כ"כ דא"כ לעולם יהיו נדחים ואחרים יקדימו להם לפיכך עשו תקנה דעכ"פ אם ב' יהיו שוין חזר הגורל על הכלל כלו ולא יודחו לגמרי החלושי כח והא דלא תקנו תיכף הגרלת הצבעה משום דיש בזה הדור מצוה שנראה מזה זריזות למצוה והרגש גדול בעזרה, משא"כ בנדון גורל שלם יש לומר כיון דב' שוין במנין ואחרי' פחותים יפסדו וזה נכון לכאורה:

אמנם יש להביא ראי' מירושלמי פה דהרי ידעי' הי' קודם לחרום במקדש ראשון ג"כ וא"כ לפ"ז אמאי בללו כל הכ"ד פתקין וא"כ אפשר דיקדם אמר למשמר דפשחור וידעי' הו"ל להגריל ידעי' בפני עצמו לששה בתי אבות שלו ואינהו עכ"פ יקדמו לאינך וכן

חרום לפשחור, אלא וודאי כיון דע"כ צריכין משפחת ידעי להגריל עליהם ב"ע בטלה הגורל הראשון וצריכין הכל להגריל מחדש ודו"ק, ובחדושי למ"א על סגליון הארכתי:
יש מהן שקבעו עצמן לעולם משמר שהי' בשבת וכו' משמר היינו בית אב, ויש מהם שהי' מקריבון על כל משמר ומשמר פי' שהיו מקרבין כל בית אב כלומר דאם בית הלז תקריב בשבוע זאת ביום ב' יקריב בשבוע שני' ביום א' וכן לאינך כנ"ל וא"צ למחוק כמ"ש בק"ע, ויש שהיו מגרילין על כל שבוע ושבוע ירצה שעל כל ימי השבוע הגרילו מי יהי' ביום ראשון וכן ביום ב' וכן לעולם ובק"ע לא פי' כן:
רבי הי' ממני תכין מנויין עיי' בק"ע ובש"ק ומ"מ גם פרושם אינם מכוון הטיב דמאי לשון מני כלהון כחדא, ולפענ"ד נראה הכוונה כפשוטו דרבי הי' ממני ב' מנויין ירצה שכאשר מנה איש א' לראש ישיבה וכדומה לא מנה אותו תיכף להתקיים כן רק מתחילה מנה אותו לאיקראי בעלמא וכאשר ראה שהוא ראוי לאותו איצטלא להתנהג בזה מנה אותו מינוי שני לקיום והיינו ב' מנוים מינוי ראשון לנסות ואח"כ בחזוק, אבל לבנו צוה שלא יעשה כן למנות איש מקדם לנסיון רק תיכף כאשר יראה בעיניו דזה האיש כשר וישר לא יקחהו מתחילה לנסיון רק ימנה אותו כא' דהיינו מינוי גמורה משום דזה גורם לשנאה ותקלה אם יעברו שוב זה הממונה לנסיון, ויש לכוין לזה ג"כ דברי הק"ע:
א"ל הומות, אפשר דרבי דריש לי' לשון חמות כמו אף וחמה דהיינו שיהי' עליהם חימה בעונם והוא השיב הומות כתיב לפיכך הי' רבי כועס עליו:
דף י"ב **ספר** מעון כצ"ל ועיי' מס' סופרים פ' ו' ה' ב', ושם הגרסא בא' מצאו עשר היא עי"ש, וכתב שם בהגה דהנהו ג' ספרי' יחידי' היו פי' דבשאר לא מצאו כן, ולפ"ז הא דאמר ובשני' כתיב מעונה היינו בשאר ספרי' ולאו דווקא נקיט שנים ולפענ"ד אין משמע כן רק דג' ממש מצאו ובא' מצאו מעון ולא כן באינך ב', וכן בא' מצאו זאטוטי ולא כן בשאר ובכל מקום החזיקו במה שמצאו בב' ודו"ק, ונ"ל דירושלמי סמך ענין זה לכאן דקאי אדלעיל דא"ל הומות כתיב וחשב ג"כ מה דמצאו כתיב:
אבות דרך הסב הן קבור נראה דרמז יש בו בהיות דתמיד זכרוניהם הטב הוא בפינו והוין כהדין דשתי חמר עתיק כדאיתא בירושלמי דשקלים פ' ב' ה' ז' על קרא וחכך כיין הטוב וזה הוא הענין דרך הסב לאכילה, ועוד נ"ל בהיות דאברהם הוא מדת החסד ובעוה"ז מדת חסד קדמה כמו שדרשו שמתחילה עלה במחשבה לברא במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים אפי' מדת הרחמי' ועל זה כתיב עולם חסד יבנה משא"כ בעה"ב מדת הדין קדם ומשו"ה יצחק דהוא דין קדם:

ובצל ידי כסיתיך זה ג"ח עיי' בק"ע ופרושו דחוק ונ"ל דדריש כסיתיך מלשון כיס דניתן צדקה מכיסו וזה ג"ח זה יהי' בצלו של הקב"ה:

הלכה ג

אנשי משמר עיי' בש"ק דכתב בשם היפה מראה דאנשי משמר לא היו מתענין והש"ק הקשה ממס' סופרי' ולפענ"ד תמי' דהרי מבואר לעיל בפ' ג' דלחכמים אפי' בג' ראשונות לא היו מהענין כלל ועוד הרי אמרינן דמותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים משמע הא לאכל אכלו וצ"ע ואפשר לומר דאנשי משמר דקאמר במס' סופרים היינו כהני המשמר שלא עלו לעבודה:

ואין מתענין על ב' דברים הא דקאמר אין מתענין הוא לאו דווקא רק הכוונה דאין מתפללין על ב' דברים כי בתענית גופא אין הזכרה רק בתפילה הוא הזכרה, ואפשר לומר הכוונה הוא דבשעה שגוזרין התענית אין משמיעין שהוא על ב' הצרות, ואפשר דמשום זה בא ר' תנחומא ואמר לא מן הדא משום דס"ל דבתענית אין קפידה דמותר להשמיע בציבור דגוזרין אותו על ב' מצרות אלא מן הדא דלא הוזכר רק תפילה ולא הוזכר שם שהיו מתענין, א"נ א"ל דס"ל דמהראשון ליכא למידק דא"ל דשאני התם הואיל והי' צום קאי הצום אגזירה שני' משא"כ היכא דליכא צום ה"א דצריך להתפלל ולשרש גם הגזירה שני קמ"ל:

ודע דבלא"ה אין להקשות מהא דבחמשי היו מתענין על המעוברת שלא יפילו ועל המניקות שלא ימותו בניהן אע"ג דאין מתענין על ב' דברי' לק"מ דזה הוי כמו עצירת גשמים וגובייי ופשוט:

ע"ב **ר' ליזר** על שם כל התדיר וכו' נראה דמפרש דמשו"ה תני בן עזאי קרבן עצים אין בו בנעילה משמע הא מנחה יש הוא משום דמנחה הוא תדיר משא"כ נעילה כנ"ל ע"צ הדוחק א"נ א"ל דרב מנא אמר דמשו"ה קרבן מוסף אין בו במנחה הוא מפני הסעודה דר"ח והי' קשה לי' הרי גם בקרבן עצים הי' י"ט דדהו ועשו סעודה והו"ל ג"כ לדחות וע"כ צ"ל שאני ר"ח דהוא תדיר משו"ה הוא דוחה משא"כ קרבן עצים דאינו תדיר אינו דוחה, וכדי שלא תקשה ומאי תדירת דר"ח טפי מק"ע דהרי זמן עצי כהנים היו ג"כ ט' לזה מתרץ דסעודת ר"ח היו ב' ימים ותדירה טפי:

הלכה ד

משנה זמן עצי כהנים ועיי' ברמב"ם פ' ו' מה' כלי מקדש ה' ט' יו"ד ועיי' במ"ל שקרא תמה במ"ש הא דאסורין בהספד ובתענית ובעשיות מלאכה הוא מנהג וזה כנגד הגמרא דתענית דאמר ראב"צ אני מבני סנאב בן בנימן ופעם אחת חל ט' באב בשבת ודחנוהו והתענו ולא השלמנו מפני שי"ט שלנו הרי מבואר דאינו מנהג דאי הוי מנהג איך יתכן

שידחה תענית ועוד האריך יעיי' שם ולפענ"ד נרא' כי דייקת בלשון הרמב"ם לק"מ דכתב ודבר זה מנהג ולא קאי רק אמלאכה דלענין מלאכה הוא מנהג אבל באמת בהספד ותענית הוא מצד הדין ואע"ג דבירושלמי דבע"פ אחר חצות הוא מצד הדין שאני התם דהוא קרבן דכל ישראל וכמ"ש המ"ל גופא שם אבל באיסור מלאכה גופא מודה הרמב"ם דאסור מצד הדין כנ"ל, ועיי' שם מה שתמה על המ"א סי' תצ"ד ומ"מ מה שכתב אדרבה הי' לו להמ"א לכתוב בחל להיות בשבת דמותר בהספד ותענית לא עיי' בלבוש שם דכתב בזמן לא שכיחי צדוקין ואפי' חל בשבת יום א' אסור בהו"ת:

מתני' פליגי על ר' יוסי עיי' בק"ע ועיי' שקלים דף י"ג בפי' מהר"א דמקיים הגרסה דקשה למחוק ולפענ"ד נראה מה דאמר מתנ' פליגי קאי אמתני' דמגילה כי גם במס' מגילה איתא זה הירושלמי אמתני' אבל זמן עצי כהנים וט' באב חגיגה והקהל וקשה הא ט' באב זה הוא מה שנוהג עתה אבל חגיגה והקהל וכן זמן עצי כהנים אינו נוהג עתה א"כ קשה אמאי הפסיק בט' באב באמצע והי' לו למיתנה זמן עצי כהנים אצל חגיגה והקהל והכא הו"ל למיתנה אבל ט' באב זמן עצי כהנים חגיגה והקהל אלא וודאי הורה לן המשנה דזמן עצי כהנים נוהג ג"כ בזמן הזה אפי' שלא בשעת הקרבן ודלא כר"י כנ"ל ודוק:

ועיי' בק"ע מה שהאריך בלשונו בד"ה והיינו מתענין ולא משלימין דכתב דהי"ט הי' עבור שנמסרו לציבור ועיי' במ"ל בהיפך זה יע"ש היטב:

אלא בשעה שהושיב ירבעם וכו' עיי' בבלי דף כ"ח הלשון כדרך שהושיב ירבעם ועיי' תרגום ירושלמי ברות ונחשון הוליד את שלמה דהוא סלמה הנטופתי יע"ש ושיבוש הוא לפ"ז בירושלמי סלמי הנתוצתי וצ"ל הנטופתי יע"ש היטב, ויש טעות בתרגום שם וצ"ל יאייל בנטושה:

הלכה ה

והבקעה העיר מלשון זה משמע דווקא בשני הבקעה בי"ז ולא בראשונה דא"כ הו"ל לחשוב ג"כ והבקעה העיר בראשונה ובשני' והו"ל לחשוב באמת ששה דברים אירעו בי"ז בתמוז כמו דחשב בסיפא גבי ה' דברים שאירעו בט"ב וחשב חרבן הבית בראשונה ובשני, ולפי דעת הירושלמי לקמן דס"ל דגם בראשונה הבקעה בי"ז בתמוז צ"ל דתנא רצה למנקט שוה שוה חמשה בין ברישא בין בסיפא וחשב הבקעת העיר בראשונה ובשני' לחד ברישא כנ"ל:

ודע דבדרושי אמרתי לדקדק בלשון המשנה ובטל התמיד ולא נקט הלשון ונבטל התמיד וגם אמאי לא תני ונבטלו הקרבנות, אמנם נראה דקרבנות כבר מקדם נבטלו אמנם תמידין עדיי' לא כבטלו כי שלשלו חוץ לחומה קופת של זהב והעלו תמידין אמנם בי"ז

תמוז גם זה כבטל כדאיתא בסוגיא שהעלו להם חזיר ולפיכך כתיב ובטל התמיד ירצה שכבר מקדם הי' בטל שלא הי' לתמיד בקור:

דף י"ג **אדם** שהוא עתיד להנהיג שכרה על ששים ריבוא עיי' בש"ק מה שתמה ולפענ"ד נרא' דהתפלל שיהנהגו הנשיאות בשוה דוודאי ידע דיהושוע יקבל הגדולה אמנם תפילתו היתה שגם בני' יהי' עמו בנשיאות כנ"ל ע"צ הדוחק, כי מ"ש הש"ק דהכונה הוא שמוכן ומזומן לכך אין זה במשמע הלשון דקאמר שהוא עתיד להנהיג משמע בו בודאי, ועיי' במדרש תנחומא פ' ואתחנן על קרא ולא ליודעים חן זה יהושוע דלא ידע בין קול לקול א"נ התפלל שירשו בניו אחר יהושוע כי ליהושוע לא היו בנים והתפלל שאח"כ יפקוד בניו על העדה:

אלא שביהודא מתענין על המעשה פי' מתענין יו"ד טבת שבו סמך מלך בבל והוא הי' תחילת המעשה ובגולה מתענין על השמועה ירצה מתענין בטבת רק על השמוע' ששמעו שהוכתה העיר וזה הוא ה' טבת ושוב אין מתענין יו"ד טבת שלא להרבות על הציבור ב' תעניתים קרובי' כ"כ, ומתורץ בזה הפשט קושית הש"ק דשפיר שלחו האבכה בחודש החמשי בט"ב גם בגולה מתענין ופשוט:

ע"ב **אריב"ל** כל מה שנעשה חזר ומה שנעשה בזה לא חזר מזה מבואר דלא ס"ל לריב"ל דטעו בחשבון דא"כ הרי הבקעה בראשונה ובשני' בו ועיי' לעיל:

אשכחינון אסוקין בה' חלה וערלה, נראה דדריש מדמסמך בתורה פ' חלה לפ' מרגלים ויותר נראה להגי' פ' חלה ועולה דעולה סמיך תיכף לפ' מרגלים:

אתם בכיתם לפני בכי' של תפלות, נראה לבאר ע"פ מה דאיתיא בירושלמי תיכף וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו שבכו על שש עריות ולכאורה זה אין לו מקום פה כי זה הבכי' לא הי' במרגלים רק קודם גבי מתאווים, אמנם נראה לבאר ע"פ מה שהקשו איך נשא יעקב ב' אחיות ותרצו כי המשפט משפט אלקי הארץ הוא וא"כ לפ"ז יש לומר בהיות שישראל לא האמינו למשה שיביאם לא"י לפיכך בכו על העניות והשתא לפ"ז יובן כיון שבאו המרגלים ואמרו תיכף שלא יביאו לארץ א"כ בכו תיכף עבור העניות והיינו הבכי' של תפלות:

לקול המולה גדולה שאמרת' הצית אש עלי' ורעו דליותיו היינו נתרועעו ב' דליות היינו מקדש ראשון ושני ודלא כדמפרש בק"ע:

יצמיתם ה' אלקינו ובבבלי איתא לא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלקינו ועיי' בספר אגודת אזוב מ"ש ע"ז באיכה שני, ואפשר דאלו גמרו הפסוק יצמיתם ה' אולי נצול ירושלים

ולא שפך הקב"ה על עצים ואבנים והי' הדבר לרע יותר לפיכך לא הספיקו כדי שישפך החמה על עצים ואבנים ועם ה' נצולו:

ודע הא דאמר יצמיתם ה' אלקינו הוא דאחר שישלם קיסטא כמה דאיתא בזוהר בפ' נח כתוב א' אומר באבוד רשעים רנה וכתוב א' אומר כי לא אחפוץ במות המת אלא הא מקדם דאישתלם קיסטא הא לאחר שנשלם קיסטא הרי דאחר שנשלם סאה דאומה כתיב באבוד רשעים רינה לפיכך אחר דכתיב יצמיתם ה' אלקינו כתי' לכו נרננה לה' דאז רינה לפני הקב"ה לפיכך אז בזמן החרבן דעדיי' לא הי' ישתלם קיסטא דדהו דהיינו דאדם לא הספיק לומר יצמיתם ה' אלקינו ויש מקום לומר דקודם דנשתלם קיסטא אין הרעה נעשה ע"י הקב"ה בעצמו משא"כ אחר דנשתלם קיסטא לפיכך כתיב יצמיתם דייק הקב"ה עצמו הואיל ואישתלם קיסטא וזה הוא דכתיב פורה דרכתי לבדי בהיות דכבר הגיע זמנם לדרוך ואישתלם קיסטא ולפיכך כתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך דאישתלם קיסטא ולפיכך בקשו מלאכי שרת לומר שירה דכתיב באבוד רשעים רינה:

רשב"ל אמר אין אומרין שיר בלא נסכים עיי' בבלי עירוכין דף י"ב ע"א ובחדושי לסוגין שם:

רבי הוי דריש עשרים וארבעה עובדין בלע ה' ולא חמל את כל כאת יעקב, ונראה דרמז דיש בו כ"ד אותיות נגד כ"ד עובדין, ור' יוחנן דריש שתין כנגד שתין אותיות דבכל הפסוק וכל א' לא דריש האותיו' הנחות במבטה חשוב ותמצא:

דרך כוכב מיעקב דרך כוזבא מיעקב, ועיי' ברמב"ם ס' הלכות מלכים דכתב דאין אנו מבקשין שום אות ומופת רק אם יהי' צדיק ומחזיק בדקי התורה ויצליח הוא בחזקת משיח והראב"ד תמה מהא דאיתא בפ' חלק דף צ"ג ע"ב דבדקו את בן כוזבא אי מורח ודאין וכיון דראו דאינו מורח ודאין הרגוהו, ועיי' בלח"מ שם שדחק א"ע ולפענ"ד נרא' דהא דאמר והריחו ביראת ה' היינו אחר דחשב ונחה עליו רוח ה' חכמה ובינה חשב לבסוף זה המעלה והכוונה הוא דמתחילה יהיה כחה עליו רוח ה' ולבסוף יהיה מקודש כ"כ עד שיריח וידון אמנם זה לא יהי' מתחילה רק בסוף ימיו ולפיכך שפיר כתב הרמב"ם דאם יהי' צדיק זה סימן שהוא הי' משיח ויבא לבסוף לכל מעלת המשיח, אבל בבן כוזבא ראו החכמים שלא הי' צדיק ובהיות שראו עם ישראל החזיקו אותו לפיכך באו עליו בעקיפין לבדקו וזה נכון לפענ"ד ודו"ק:

לא תסעוד ולא תכסיף עיי' בק"ע דמפרש דהי' אומר שהש"י לא יסעוד אותם רק יניח אותן אל הטבע ותמי' דא"כ הי' רשע גמור ואיך ר"ע טועה אחריו אלא נראה להיפך דהתפלל לפני ה' ואמר רבונו דעלמא לא תסעוד אותן ולא תכסיף אותנו ירצה שלא יסעוד

האומות ולא יכסוף אותנו ואמר הלא אתת ה' זנחתנו ולא תצא בצבאותינו ירצה אם לא תצא בצבאותינו אתה מזניח אותנו, משא"כ הנהו ב' אחים לקמן בדף ט"ו המה היו רשעים ממש:

ר"י בן תורתא עי' בתוס' ישנים יומ' דף ט' שנתגייר ע"י פרה:

דף י"ד **בגין** דשמעינן עלך דאת בעי מתעבדה ארכינטס וכו' עיי' ק"ע ולפענ"ד נראה ע"פ מה דאיתא במדרש עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, אמנם בתוס' י"ט מביא מדרש עשר ואם לאו תחסר, וזה הוא דאמרו לי' לזה שהביא מעשר שני שלו לירושלים אפשר בשביל דאת בעי מתעבדה ארכינטס דהיינו כדי שתעשה עשיר ושר את מביא זה המעשר והוא אמר לית בדעתי כלל להיות שר ושופט לזה אמרו אולי הוא שאתה מעשר כדי שלא תחסר וזה הוא דאמרו דשמעינן דאת בעי מזבן אסיי' דילך, ובהכנסן עמו בדברים לקחו שדה שלו במרמה הלז:

שהיו משחקין בכדור עיי' שו"ע או"ח סי' ש"ח סעי' מ"ה ואפשר לפרש ע"פ מה דאיתא דאמר קדמו ריפתא לעני' כי היכא דלקדמו משום דכתיב כי בגלל הדבר הזה גלגל הוא דחוזר אמנם אינהו היו משחקין בזה והיינו משחקין בזה גלגל החוזר, א"כ פרנסתם הי' ע"י הכדור כמו משחקי' בקובי' ויש בזה אסמכתא וגזל:

לא מטובותיכן אתו לגביכון ירצה זה מן התירץ שהקב"ה גזר כן שעוד יקבלו ישראל עונש אצל ישמעאל ולא לטובתן באו אצלן רק לקבל עונש ומפרש הקרא כי מחמת ב' חרבות ירצה מחמת ב' עבירות גדולות שהמה חרבות להם נדדו ומפרש מפני חרב נטושה היינו מחמת עון שמיטה שהוא החרב הראשון להם ועוד קשת דרוכה היינו עון שבת שהוא קשת להם ומחמת ב' עבירות האלו נדדו והיינו מפני חרבות נדדו אבל יש עוד עבירות כאן מחמת כובד מלחמה שלא רצו להלחם בלחמה של תורה לפיכך נגזר עליהם בלחמם מיני מלוחים קדמו נודד ובזה מיושב היטב ענין המאמר והבן דלא כק"ע:

וכשחזרו חזרו כולם חוץ מן הדג שקורין שיבוטא עיי' בק"ע דטעם מוחו כטעם חזיר ועפ"ז אמרתי לבאר דברי המדרש למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקב"ה להחזירן לנו ורבי' תמהו הלא לא יחליף האל ולא ימיר דתו ואיך יתיר לעתיד החזיר, אמנם לפענ"ד יש לבאר והוא ע"פ מה דאיתא בבבלי דחולין כל מה דאסר רחמנא שרי לן אסיר לן חזיר התיר לן רישא דשבוטא א"כ יש לנו אכילת היתר כטעם החזיר אמנם יש לעי' כשיחזיר הקב"ה לארצינו וזה הדג אינו יכול לעלות כמ"ש בק"ע דאינו יכול לעלות דרך עליות המים וא"כ מה יהי' לנו נגד טעם החזיר אמכם עיי' במס' שקלים פ' ששי ה' ב' בירושלמי דלעתיד כתיב וירפאו המים ומקשה ניחא ימא רבא וימא דמלחא ימא טברי' וימא דסמנו למאי

צריכין רפואה ומשני להרבות דגתם דכתי' למינה תהי' דגתם וא"כ אפשר דאז דיהיו המים נרפאים גם מין שבוטא ישוב וזה הוא דאמר המדרש עתיד הקב"ה להחזירן לנו:

הלכה ו

משנה שבת שחל ט' באב להיות בתוכה אסורין מלספר ולכבס, אמר הקטן בסוגיא זו הארכתי ועי' בבבלי דף כ"ט ע"ב וזה החלי, בעזר צורי וגואלי, הנה לפי המבואר בסוגיא וכפי מה שהבין הרמב"ן וכן הטור הדין ברור דכיבוס שלנו מותר וכן מבואר באמת בהדי' ברש"י בסוגי' בד"ה וגיהוץ שלנו יע"ש, אבל באמת הרי"ף ורמב"ם לא הזכירו להתיר וכתבו המפרשים משום דס"ל דעכ"פ מצד מנהג יש לאסור, אמנם לפענ"ד נראה דהיה להם דרך אחר בסוגיא והוא, הנה הב"י מביא בשם הכלבו דרצה לומר ככיבוס שלנו אפי' לכבס וללבוש שרי וצ"ע מניין לו לומר כן והי' נרא' בעיני לומר דדייק כן מלשון דשלחו לי' אע"פ שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ אבל אסור ללבשן ומדוע לא שלחו הכי אע"ג שאמרו דכבוס שלנו אינו דשלהם אבל אסור ללבשן בשבת שחל ט' באב, ע"כ סברו דדוקא בגיהוץ הוא דאסור ללבוש דעכ"פ גרע משא"כ בכיבוס שלנו אפי' ללבוש שרי ומזה יצא לכלבו שיטתו דבכיבוס שלנו אפי' לכבס וללבוש שרי, אבל הרי"ף והרמב"ם נראה דס"ל דהרי אנו רואין דהברייתא לא קאמר רק וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם ולכאורה קשה מדוע לא כתבה הברייתא בהדי הדין דכיבוס שלנו וכן הו"ל לכתוב אסור לכבס לפני ט' באב אפי' להניח לאחר ט' באב בד"א בכיבוס שלהן אבל בכיבוס שלנו מותר וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם אלא וודאי נראה דכוונה אחרת יש בברייתא והוא דוודאי כיבוס דדהו אסור אבל כיבוס דידן היה מקום להתיר כיון דאינו מלבן כ"כ אבל הואיל וגיהוץ שלבו ככיבוס שלהן גזרו על כיבוס שלנו אטו גיהוץ שלנו וזה דקאמרה הברייתא וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהן לפיכך גזרינן כיבוס אטו גיהוץ ודו"ק, אבל כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ וא"כ אפי' כבוס שרי והשתא לפ"ז ניחא שפיר הא דשלחו דוקא בכלי פשתן וגיהוץ דכיבוס שלנו נמי אסור ודו"ק, והשתא לפ"ז יש לתרץ מה שהקשה הלח"מ כיון דלר"נ דוקא לכבס וללבוש אסור אמאי נקיט המשנה כלל כיבוס ולא נקט סתם אסור לספר וללבוש, אמנם נראה ע"פי מה דשני הגמרא במס' שבת פ' כלל גדול תנא בא"י קאי א"כ לפ"ז י"ל דהא דאמר ר"נ דלכבס וללבוש הוא דאסור אבל להניח שרי הוא דוקא בח"ל משום דכיבוס דידן גרע אבל בא"י מודה והשתא לפ"ז התנא נקיט סתמא לספר ולכבס משום דקאי בא"י ושם אפי' לכבס ולהניח אסור וא"כ אף דגבי דידן דוקא לכבס וללבוש אסור נקיט סתמא אבל רב ששת אמר אפי' לכבס

ולהניח אסור אפי' בכיבוס דידן דגזרינן כיבוס אטו גיהוץ ולזה מקשה הגמרא מדתנן וגיהוץ שלנו ככבוס שלהן ולא תני דכבוס דידן שרי משמע דעכ"פ אסור ודו"ק:

הנה התוס' העלה דאם חל ט' באב בה' דמותר לכבס מן המנחה ולמעלה וכתב ב"י דדבר תימא הוא והאריך בקושית ולפענ"ד נראה דלהתוס' הי' קשה אהא דקאמר לייט עלי' אביי אהא דמשמע דלייט אהא דאם חל באב בששי וכיבס בויו"ו מן המנחה ולמעלה וקשה לא משכחת דחייל ט' באב בויו"ו אלא בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי' וזה לא הי' בזמן אביי שאז כבר לא היו מקדשין ע"פ הראי' וע"כ צ"ל הא דלייט עלי' אביי הוא היכא דחל ט' באב בה"א דאז היו מכבסין בויו"ו כנראה ממשמעות הברייתא על זה היו מלייטן אלא דיש לכבס בה' גופא מן המנחה ולמעלה ולא בע"ש משום טורח שבת ודו"ק היטב:

או די"ל דכוונת התוס' הי' דאז מותר לכבס בד' והא דלא נקיט הברייתא הדין בחל בה' דמותרין בד' דא"ל דאתי' לאשמעינן האי חידש דאפי' אחל בויו"ו ולא כבס בה' אפ"ה מותר לכבס בויו"ו מן המנחה ולמעלה אע"ג דהוי ט' באב וגם יש טורח אפ"ה בדיעבד שרי כנ"ל והא דלייט אביי הוא משום דהו"ל לכבס ביום ד' כנ"ל:

הנה יש להבין במאי פליגי ר"נ וכ"ש ונראה בעיני דלפי מה שפי' רש"י אליבא דכ"ש דטעמא דנרא' כמסיח דעתי' מן האבלות שעוסק בכיבוס בגדים, מדכתב שנראה משמע משום מראית עין נגעו בה מדלא כתב רש"י באמת משום דמסח דעת ולא רק דנראה כמסיח, ואפשר דכונתו נמי משום דרוא' אומר דמכבס ללבוש והשתא י"ל דפליגי אי חיישינן בדבר דרבנן משום מראית עין ועיי' ש"ך ה' בשר בחלב בענין בשל בשר בחלב שקדים ויש לפ"ז ראי' מכאן דקיימ"ל כר"ש וא"כ אפי' בדבר דרבנן חיישינן למראות עין, ועיי' מ"ש בחדושי ירושלמי פ"ק דפסחים דף א' ע"ב יע"ש היטב:

ודע דהמחבר בסעיף גדול ג' כתב וז"ל ואפי' אין לו אלא חלוק א' אסור, והיינו לכבס וללבוש, ויש להבין מנ"ל הא ע"כ לא צריך לאוקמי' כך אלא אליבא דס"ל לכבס ולהניח שרי וא"כ קשי' הא דתנן ובחמישי מותרין לזה צריך לאוקמי' דאיירי במי שאין לו אלא חלוק א' אבל לפי מה דקיימ"ל כר"ש דאפי' לכבס ולהניח אסור א"כ איירי המשנה כפשוטו, וא"כ מנ"ל דבמי שאין לו אלא חלוק א' דאסור לכבוסו, וצ"ל דס"ל להמחבר דהוי קו"ח דהשתא לר"נ דמיקל לכבס ולהניח אפ"ה מחמיר לאסור לכבס וללבוש במי שאין לו אלא חלוק א' א"כ קו"ח לר"ש דמחמיר ואוסר אפי' לכבס ולהניח דאסור במי שאין לו אלא חלוק א':

והשתא לפ"ז יש לדקדק על לשון הטור ושו"ע דכתבו בראשונה אפי' לכבס ולהניח אסור ואח"כ כתבו אפי' במי שאין לו אלא חלוק א' דמשמע דזה הוי רבותא יותר ובאמת ליתא

דהא דאסור לכבס ולהניח הוא רבותא יותר דהרי ר"נ דמתיר לכבס ולהניח ואפ"ה אוסר במי שאין לו אלא חלוק א', וי"ל:

עוד כתב המחבר וז"ל וכן המכובסים מקודם בין ללבוש בין להציע בהן המיטה אפי' מטפחות הידים והשלחן אסור ועיי' בלח"מ שכתב לדעת הרמב"ם בפ' ה' וי"ו דמכובסין מקודם ס"ל לרמב"ם דמותר ללבוש ודייק כן מדנקיט המשנה לר"נ לספר ולכבס ולא נקנו לספר וללבוש כיון דלהניח שרי כיבוס אלא וודאי דהמכובסין מקודם שרי ללבוש ואינו אסור רק המגוהץ, וקשה א"כ מנ"ל לרמב"ם דהמגוהץ קודם אסור דלמא המגוהץ קודם נמי שרי ואין לומר דדייק כן מלשון דשלחו אע"פ שאמרו כלי פשתן אין בו משום גיהוץ אבל אסור ללבשן בשבת שחל ט' באב להיות בו, דלמא היינו בשגהצן בשבוע זו דדוקא להניח שרי אבל ללבוש אסור אבל המגהצין מקודם אימר דשרי, ואפשר לומר דס"ל לרמב"ם מדשלחו סתם אבל אסור ללבשן ולא שלחו מפורש אבל אסור לגהצן וללבשם כיון דמגוהלים מקודם שרי ללבוש, ועוד מדוע לא שלחו בכיבוס דידן אע"ג דאינו כשלהם אפ"ה אסור ללבשן אלא וודאי הא דשלחו היינו אפי' המגוהצים קודם וא"כ לא היו יכולים לשלוח בכיבוס דידן כיון דמכובסים מקודם אפי' בכבוס דדהו שרי ודו"ק:

אמנם לפענ"ד נראה דדעת הרמב"ם הוא כדעת הכלבו שהביא הב"י דס"ל דכבוס שלנו מותר אפי' לכבס וללבוש ודייק כן מברייתא דקתני וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם משמע אבל כיבוס שלנו לא ומותר לגמרי אפילו ללבוש וס"ל דגיהוץ אפר ומים ועתה לפ"ז יבוארו דברי הרמב"ם היטב שבת שחל ט' באב להיות בתוכו אסור לספר ולכבס וללבוש כלי מגוהץ דהיינו היכא דע"י כיבוס נעשה כלי מגוהץ וכגון במים ובאפר, ועל זה אמר אפי' לכבס ולהניח אסור דהיינו בכיבוס כזה שנעשה מגוהץ אבל בכיבוס דידן דהיינו במים לבד אפי' ללבוש שרי ודו"ק, ונקיט כן סתמא משום דעתה כל כיבוס דידן הוא באפר ובורית וא"כ הכל הוי גיהוץ ודו"ק, אבל באמת המכובסים מקודם נמי אסורין ודלא כה"ה:

מחבר ואפי' מטפחות הידים ודייק כן מנ"י מדקאמר הא בטלו קצרי דבי כרב ובטלו לגמרי משמע וא"כ לפ"ז מבואר ג"כ דאסורין אפי' המכובסין קודם דהרי כלי פשתן דאין בהם משום גיהוץ ומותר לגהצן ולהניח ואפ"ה קאמר דשלחו סתם אסור ללבשן דמשמע אפי' המגוהצין קודם קו"ח אינהו דאסור לכבסן ולהניח דאסור להציע המכובסין קודם כנ"ל:

ודע דהמ"א בס"ק י"א כתב די"א ליטול הצפרנים וכעה"ג שם ונראה דיש אוסרין מר"ח דהא המ"א מסיים ולכבוד שבת פשיטא דשרי וקשה בע"נ הלא ביום ו' אינו חל ט' באב וע"כ דחל בה' או קודם וא"כ הרי יוכל לטלן אחר התענית ודו"ק אלא וודאי די"א אוסרין מנ"ח אפי' קודם השבוע שחל ט' באב ועיי' טו"ז לקמן ס"ק י"ג ומתיר בהדי' קודם השבוע:

ודע דנשאלתי מן מוהל א' אי רשאי להסתפר בין המצרים בע"ש אי יש לו מילה למול ביום א' והשבתי בשו"ע סי' תקנ"א לא הזכיר הרמ"א מענין תספורתו דמוהלים משמע דס"ל דאסור אמנם בא"ר היקל קודם שבוע שחל בו ט' באב דמ"ש דהאי מנהגא והאי מנהגא, ובנ"ב מה"ק מפקפק דשאני חבהמ"ק ולפענ"ד נראה דאבל דספינה שוה לו דהוי אבל דצדיקים תלמידי ר"ע ושקולה מיתת צדיקים או גדולה מחבה"מק, אמנם בנ"ב אוסר בע"ש משום דאינו דומה לנ"ג משם תיכף במוצאי שבת מתחיל נ"ג וכמו באמת דאין אומרים תחינה במנחה, משא"כ במילה דאין מותר תיכף לגלח בלילה ולפענ"ד זה אינו דגם כאן מותר לגלח תיכף בלילה וכי צריך להמתין דווקא עד שיאיר היום הלא אז הוא זמן המילה דזריזין מקדימין, אמנם הא כתב שם עוד טעם נכון דאיכא למיחש לחשדא דמי יודע אם יהי' ביום א' ברית מילה או שהוא יהי' מוהל, ועוד נראה לפענ"ד דגבי ל"ג כ"ע מספרין ומגלחין א"ע ואם בשבת יהיו מנוולים וביום א' בחגי העכו"ם יהיו מסופרים איכא גנאי משא"כ כאן דכ"ע מגודלין בזקנם והוא יהי' מסופר הוי כחתן בין האבלים, גם אין גנאי, ועוד דאיכא למיחש שמא יחלה או ימות התינוק ע"כ אין להקל להסתפר בע"ש, עיי' מ"ש סוף ע"ב:

והנה הנ"ב הנ"ל כתב דמאן יימר דמותר לספר בלילה שלפני המילה כיון דאין המצוה מתחיל כ"א ביום וראיתי בספר שלום ירושלים בר"ה סוף פ' קמא דמביא ראי' נגד הנ"ב הנ"ל מדהותר לדעת הירושלמי מכשירי מצוה דיום לעשות בלילה שלפניו אע"ג דהמצוה אינה בלילה ולפענ"ד אינו ראי' דשאני התם כיון דעכ"פ מכשירי מצוה דוחין את השבת א"כ כיון דנתנה שבת לדחות להו א"כ מאי נפקא מני' אם עושה בלילה או ביום דעכ"פ מדחה שבת, אבל הא וודאי ליכא היתר לומר כיון דדוחה מכשירי מצוה זו שבת א"כ נעשה מכשירין יותר ממה שצריך זה וודאי ליתא ופשוט וא"כ איך נימא מדהותר לספר ביום הותר לספר ג"כ בלילה הרי איסור הספינה הוא משום אבל א"כ מדוע נתירו להסיר ממנו אבלו קודם, וראי' ברורה לזה הוא מירושלמי ר"פ מקום שנהגו דאומר הרי עלי עולה משש שעות ולמעלה אסור בעשיות מלאכה שחרית משא"כ בפסח מותר אע"ג דגם עולה הוי כפסח בזה דהרי אמר להביאו אחר י"ב ומתרץ דשאני פסח דפסול קודם י"ב

שעות משא"כ עולה הרי מבואר דהואיל ופסח פסול קודם חצות משו"ה מותר במלאכה ואם לענין היתר אמרינן כן מכ"ש לענין איסור דכיון דבלילה אסור למול א"כ בוודאי אסיר לספר ודו"ק:

ודע דמ"ש לעיל דיש לחוש שמא יחלה התינוק או ימות יש לעיי' דמצינו נגד זה גבי עדי החודש דאע"ג דעדיי' לא קדשו ב"ד את החדש אפ"ה הותר לשלוחי' לצאת בלילה ליל שלשים אחר שבאו עדים כדאיתא בירושלמי דר"ה דף ו' ע"א דהוא א' ממה שהתיר רבי יע"ש וקשה הא יש לחוש שמא יפסלו העדים קודם שיקדשו ב"ד אלא וודאי דלכל כי האי לא חיישינן:

ודע דביו"ד סי' שצ"ב כתב הרמ"א דיש מקילין אפי' תוך ג' ומותר לו לתקן צפרנים ולגלח והרי שם אסור גלוח מדינה ואפ"ה התירו למוהל והי' נראה לישב ע"פ מה דאיתא במס' יבמות דף ז' הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו הביאו המ"א סי' פ"ח מטעם הואל ואשתרי אשתרי וא"כ לפ"ז שפיר י"ל דהואיל והותר לתקן צפרניו הותר ג"כ שוב לגלח, וא"כ לפ"ז לפי דעת היש אוסרים דאוסרים לטול הצפרנים א"כ היכא דצריך לתקן הצפרנים הי' מותר שוב לגלח, אמנם כבר כתב המ"א דזה בלא"ה מותר וא"כ נפל זה הדבר, גם בלא"ה נפלה בדעתי דדברי המ"א בסי' פ"ח תמוהים דאין נלמוד מגמרא דיבמות הנ"ל להתיר יותר דדווקא התם דהי' מותר למצורע לכנוס לשער נקנר וקריו יעכבנו לזה אמרינן דהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו ואין קריו מעכבו אבל הא לא נשמע לומר מדהותר הא הותר יותר וא"כ איך הביא ראי' מזה לומר מדהותרה לכנס לבהכ"נ הותרה להתסכל, ויש לעיי' מגמרא דפסחים דף צ"ה גבי דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל בא"ד דאמרינן הואיל ואשתרי אשתרי וקיימ"ל כא"ד וא"כ ה"ה כאן אלא דזה ליתא דהתם איירי דווקא בדיעבד אבל לא לכתחילה ודברי המ"א צריכין עיון:

שוב ראיתי דדברי המ"א הללו נוזלים מדברי הראב"י העזרי במרדכי בפ' אין מעמידין דכתב שם וז"ל וראב"י העזרי כתב דאף בביתו אם הסיב על שלחן וכו' וזכר לדבר הואיל והותר לצרעתו וכתב רק זכר לדבר משום דיש לפקפק כנ"ל אלא דסמך אמ"ש לבסוף דאינו כבוד שמים וא"כ גם דברי המ"א עולין על זה הסגנון דאינו כבוד שמים שתכנס ולא תתפלל וא"כ בנדון דידן אין היתר, גם יש לומר דמ"ש הרמ"א בסי' שצ"ג ולגלח היינו גלוח השפה שלא יכאיב לתינוק במציצה ודומי' דתיקון צפרנים כן עלתה ברעיוני לפום רהיטא:

ודע ביו"ד סי' ש"ץ בטו"ז ס"ק ג' הקשה מהא דשצ"ג דמותר למוהל לתקן צפרניו אפי' בשבעה ואמאי לא נימא כן גבי אשה שהגיע טבילתה אחר ז' דמותרת לגלחם משום

טבילת מצוה ובנה"כ כתב דלק"מ שם עושה כדי למול לפיכך מתקנם הטיב, ותמי' הלא גם כאן עושה היא משום טבילת מצוה, אמנם לפענ"ד בלא"ה לק"מ דשם א"א באחר דאחר לא יכול לתקנם לו כרצונו משא"כ באשה שאפשר באחר:

דף ט"ו **צפוראיי** נוהגין חדשה ותמי' לי דהכי לעיל איתא דאפי' לאחריו לא רצו לקבל וא"כ איך נוהגין חדשה וא"ל דקצת נוהגין כן הרי יש משום לא תתגודדו וי"ל:

ר' ירמי' בדין שיהי' מתענין בעשירי עיי' בא"ר שהקשה אהא דקאמר בבבלי מגילה דף ה' דטעמא דט"ב דמאחרין משום אקדומי פרעניות לא מקדימין תיפוק לי' דבלא"ה הי' מן הראוי לקבוע בעשירי אלא דרבנן ס"ל דאתחולי פרעניות וא"כ בכה"ג וודאי קבעינן ביו"ד, וי"ל דמקשה דעכ"פ טפי הו"ל לאקדומי כדי שלא לכנס מעונג ליגינות ותענית דמשום כן אנשי משמר לא היו מתענין ביום א':

ר' בא בר זבדי ביקש רבי לעקור ט' באב עיי' בתוס' במגילה דף ה' ע"ב בד"ה ובקש דהעלו דרצה לקבעה בעשירי קאמר, וכן משמע מדסדר הירושלמי פה אחר מילתא דר' ירמי' דאמר מן הדין הי' ראוי לקבעה בעשירי:

דף ט"ו **בקש** לעקור ט"ב ובחדושי למס' מגילה כתבתי בדבור תוס' ד"ה ובקש לעקור מט' דבקש לעקור מט' לעשירי ויש לדקדק הא אכתי קשה אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וליכא למימר כיון דלא רצה לדחות לגמרי רק לקבעו בעשירי לא שייך אין ב"ד יכול לבטל דהרי לעיל קאמר הגמרא אס"ד אנשי כה"ג י"ד וט"ו תקון איך אתו אינהו ומבטלי דברי ב"ד יעי"ש דף א' הרי מבואר דאע"ג דאינו עוקר לגמרי ג"כ שייך אין ב"ד יכול לבטל:

גם בטור אבן תמה אתי' זה דא"כ פליגי ראב"ש ור"ה מהפיך להיפך דאיהו אמר דרצה לקבעו בעשירי ואיהו אמר להפך בפעם א' שחל בשבת ונדחה לעשירי ורצה לדחותו לגמרי, והי' נראה לפענ"ד לומר דרצה לעקור ט' באב היינו דרצה שיהיו מתענין ט' ויו"ד וכן מבואר בירושלמי דמתחילה מייתי ריב"ל ציים ט' ויו"ד ור' לוי צם ט' וליל עשירי ואח"כ מייתי הא דרצה רבי לעקור ט' באב היינו ג"כ כנ"ל להתענות בתרווייהו א"נ י"ל ע"פ מה דקיימ"ל בשו"ע תקנ"א דיש אומרים בחל בשבת ונדחה לאחר השבת לספר ולכבס כל שבוע הקודם וא"כ י"ל דגם ר"א ידע דמעשה הי' בט' באב שחל בשבת אלא דאיהו רצה שלא יהי' לשבוע שלפני' דין שבוע שחל בו ט"ב לזה אמר לפניו ראב"ד דלא כך הי' מעשה אלא דרצה לומר הואל ונדחה ידחה אבל מדין שבוע שלפני' לא דבר:

א"נ י"ל ע"פ מה דקיימ"ל דבט"ב שחל בשבת ונדחה אפ"ה דברי' שבצנעה נוהג והי' איהו לשיטתו סובר די"ל דהי' מן הראוי' לגמרי לקבעו בעשירי וא"כ עכ"פ בכה"ג בחל בשבת ידחה דיהי' ג"כ דברים שבצנעה מותרים ודו"ק:

ונזי לה עיי' בק"ע וצ"ע דבבלי גם ברישא איתא להיפך דר"א אמר בקש רבי יע"ש:

עשו כמי שמתו מוטל לפניו ויש לעיי' בשו"ע יו"ד סי' שמ"ג איתא דאונן אינו חולץ מנעל וצ"ל לזה הדבר עשאוהו, וטעמא בעי:

אם היתה תובעת להנשא הדין עמה עיי' בק"ע אבל אין כופין אותה לקיים דלא מיפקדה עיי' בחדושי לשו"ע א"ע ועיי' מ"ש בשו"ע סי' קנ"ג שם הארכתי ואין כאן מקומו:

הלכה ז

משנה דסוף תענית לא הי' י"ט לישראל כט"ו באב, ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרים בחור שא עניך וראה מה אתה בורר ואמרות שא עיניך היינו אל הכרמים משל לענבי גפן בענבי גפן פסחי' דף מ"ט וגם אל תתן עיניך בנו' כי הענבים השחורים טובים מהלבנים, וס"ת שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל היא לאה ועי"ז שהי' יעקב אוהב את רחל מלאה ונתן עיניו ביופי' כתיב ועיני ישראל כבדו מזוקן, ולזה רמזו שא עיניך ולא תגרום להם ירידה, שא עיניך במשפחה כמו ענבי גפן שיש להם כתף שא' מונח על חבירו, כך יפה משפחה לאדם וכ"ת ש'קר ה'חן ו'הבל היופי הוא ש'ו'ה' במספר ב' מלאכים רפאל וקפציאל דמספרם ש'ו'ה' עיי' בפיוט האוחז השוה ומשוה יעיי"ש בפי' וקפציאל הוא בשמאל המאזניים לעורר דין וכן כל שאינה יראת שמים גורמית דין לבעלה, כנ"ל ואומר צאינה ביום חתנותו זו יום מתן תורה שאמר אח"כ שבו לאהליכם לנשותיהן וביום שמחת לבו זו בנין המקדש וזה ע"י שיכלו כל הנשמות שבגוף וא"נ הנשואין גורמים לביאת משיח ב"ב:

ואמרו ז"ל כל השרוי בל"א לא נקרא אדם שנא' ויקרא שמם אדם במספר מה' שמו הקדוש במילוי אלפין וזה תנו לה מפרי ידיה והללו בשערי' מעשיה ס"ת מה וזה וראה מ'ה' אתה בורר היינו השם מה מד' שמותיו ע"ב ס"ג מיה' בן, וס"ת תנו לה מפרי ידיה ס"ת השם כי אין השם שלם עד שיבוא מלך המשיח, והוא עד שיכלה כשמות והוא ע"י נשואין איש ואשה, וכתב כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך ע"י ברכת הבנים שערי ירושלי' מחוזקים וזה והללו בשערים מעשיה:

תפתר שהי' אבי' משבט אחר ועיי' בש"ק זה שהי' אבי' וצ"ע דא"כ באמת היתה אסורה להנשא לשום אדם והרי הכתוב אומר וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אבי' תהי' לאשה ואיך משכחת זה, ואפשר לומר דהכתוב אומר דבכה"ג

דהיא יורשת מב' מטות וע"כ צריכה להסיב נחלה ממטה למטה דאל"כ א"א לה להנשא כלל וא"כ בכה"ג ה"א דהיא מותרת להנשא אפי' למשפחת מטה אבי אמה דעכ"פ בכל צד שתנשא איכא הסבת נחלה קמ"ל דאפ"ה אסורה וצריכה דווקא להנשא ממשפחת מטה אבי' וטעמא דלא חלקה התורה ודו"ק אלא דעכ"פ קשה דנימא באמת דאשה כזו באמת לא תשא לשום אדם כדי שלא תבוא לידי הסבת נחלה ובאמת נוקי קרא ממטות בני ישראל הכוונה מכל מטה ומטה, ומנ"ל לירושלמי דהתורה התירה בכה"ג להסב נחלה ובאמת תלי' זה בפלוגת' דריב"ב ביבמות אי אשה מצוה על פרי' ורבי' וא"כ לריב"ב דאשה מצוה א"כ א"ל בכה"ג דאתי עשה דפרו ורבו ודוחה הל"ת דלא תסוב נחלה ועיי' בפלוגתא דר"י ור"י לעיל דף ב' ע"ב לחדשיו יבכר אי חדשים דעלמא או חדשים תרתי משמע:

בת מלך שואלת מבת כה"ג ובת כה"ג מבת מלך ובבבלי איתא ובת כה"ג מבת סגן ונראה דירושלמי ס"ל דוודאי כולם היו צריכין לשאול וא"כ בת מלך עכ"פ היתה צריכה לשאול משלמטה ממנה כיון דא"א בענין אחר אבל בת כה"ג כיון דיש בת מלך שלמעלה המנה היה לה מקום לשאול ממנה וכן היה בוודאי דכל א' הי' שואל ממה שלמעלה ממנה:

דף י"**ב מ"ד** חותך ויהי ערב ויהי בוקר פסוק ב"ע עיי' בבלי מגילה דף כ"ב ע"א רש"י ד"ה למ"ד דולג כדלוג וכ' דלמ"ד פוסק ליכא למיפרך יעיי"ש וצ"ע דה"ל לפרש כפשוטו דדווקא גבי ויהי ערב שייך לפסוק כמ"ש הירושלמי פה וצ"ע ועיי' בטור אבן שם דתמה למ"ד דולג אכתי לא הוי יו"ד פסוקי' וצ"ע דלא הביא הירושלמי פה דמבואר דדולג ב' פסוקי' ועיי' בספר אור חדש פ' בראשית

תני' לא היו מתענין בע"ש ובמ"ש מפני כבוד שבת ובבלי איתא דף כ"ז ע"ב מפני שלישי ליצירה ומפני נשמה יתירה, ועיי' מ"ס פ' י"ז מפני הנכרים:

מה שהקשה בש"ק ממס' סיפרי' דקתני אנשי היינו הישראל שהיו מתכנסים בעריהן ולק"מ:

דף י"**ג ושרף** אפיסטמוס את התורה, איכן שרפה ר"א אמר במעברתא דלוז י"ל דחשב ג"כ כמו פרעה כי אין יכול לדונו במים שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם לפיכך שכפה במעברתא על המים אמנם יש לעיי' מה דמקשה הירושלמי איכן שרפה ומאי נפקא מני' וי"ל ע"פ מ"ש רש"י ז"ל והיתה האשה לקללה בתוך עמה דאינו דומה המתבזה בתוך עמו דהוי הביוש מרובה וזה הוא הענין ג"כ גבי משה דכאשר קרב אל המחנה וראה העגל והמחונות שבר את הלוחות ולא נכנס לתוך המחנה עמהם משום דזה יהי' בזיון

גדול ללוחות לפיכך שברם חוץ למחנה, וזה הוא דמקשה הירושלמי איכן שרפה, ומשני ר"א אמעברתא דצוז וא"כ לא היתה לעיני עם הקודש בירושלים:
והנה יש לעיי' דלמ"ד צלם של אפוסטמוס ניחא דחשב מקדם דשרף את התורה ואח"כ העמיד צלם בהיכל, ואולי י"ל דירושלמי דמקשה איכן שרפה היא משום דס"ל צלם של אפוסטמוס וא"כ הי' מקום לומר דמילת בהיכל קאי אתרווייהו דשרף את התורה והעמיד צלם תרווייהו בהיכל, או לא הי' שרפת התורה שם, ומשני ר"א דלא הי' השריפה בהיכל, א"נ להיפך דס"ל צלם של מנשה וא"כ שפיר הקשה היכן שרפה דלמ"ד צלם של אפוסטומוס אה"נ די"ל דמלת בהיכל קאי אתרווייהו, ויש לעיי' דלמ"ד צלם של מנשה אמאי חשב שרף אפוסטמוס קודם והועמד צלם בהיכל דהרי שרפת התורה הי' מאוחר הרבה דהוי בבית שני, ואולי הואיל ודומה לשבירת הלוחות דהוא תורה חשוב לי' קודם, ואולי י"ל דרשעי ישראל חזרו לאיסורם הראשון והעמידו צלם מנשה בהיכל בזמן אפוסטמוס ועשה אפוסטמוס הרשע כמו משה שהי' משבר את הלוחות כאשר ראה העגל והמחולות כך עשה הוא ושרף את התורה הואיל והעמידו צלם:
משמר ג"כ היו מתענין סליק מסכת דתענית.

מסכת סוכה

סוכה פרק ראשון דסוכה

בעזר השם השומר עמו מכל צרה וצוקה, אתחיל לכתוב חדושי דירושלמי מס' סוכה:

הלכה א

דף א' **אמר** ר' אבין ר' יהודא כדעתיהון וכו' דתנינן תמן וכן גשרים המפולשין, נראה דהענין דס"ל לכ' אבין כר' יוסי בעירובין דף כ"ו ע"ב ה' ה' דגשרים מפולשין מותרין לטלטל תחתיהן לר"י אפי' באין להם מחיצה כלל ואע"ג דבמבוי שאין לה מחיצה ג' בוודאי לא מהני קורא מ"מ הואיל וגשרים יש להם תקרה אמרינן פי תקרה יורד וסותם אפי' בלא מחיצה כל עיקר ואע"ג דבסתם גשרים איירי אפי' גובה תקרן כ' אמה אפ"ה חשיבנן לי' וא"כ ה"ה כאן גבי סוכה ג"כ כן אע"ג דהיא גבוה כ' אמה מכשיר ר' יהודא, ומיושב בזה מה שתמה בספר פ"י עיי' בש"י, והא דמייתי לעיל דר"י יליף מפתחו של היכל זה לא קאי כ"א אעירובין שם כנ"ל, כדרכו של הירושלמי דמביא ענין המוזכר במקום אחר ומזה בא אל הענין השייך למקומו:
מצינו סיכוך הרי היא כקירוי דתנינן תמן הרחיק הסיכוך מן הדפונת ג' טפחים פסולה פי' משמע דווקא הרחיק דהוי אויר הא סכך פסול אינו פוסל כ"א בד' אמות כמו דאיתא

בסיפא דמשנה בית שנפחת וכמו דאמרינן לקמן אויר פוסל יותר מסכך פסול הרי בהא סכך פסול הוי כמו קירוי דאינו פוסל כ"א בד' אמות א"כ להאי נימא ג"כ דהוי כקירוי ויהיה כשר למעלה מעשרים, ופי' הק"ע הוא דחוק:

א"ל אי משם ראי' והלא שבעה בנים ת"ח היו לה ועיי' בבבלי דאיתא והלא ז' בני' היו לה ועוד כל מעשיה לא עשתה כ"א ע"פ חכמים ומפרש הא דקאמר ועוד דלא תימא דאיהו בדרבנן לא אשגחי' ועיי' באו"ח סי' שמ"ג דכתב הרמ"א בסעי' ג' ג' די"א דלא שייך חנוך בב"ד כ"א על האב בלבד ויש לעיי' לפ"ז איך מדייק הגמרא מכל מעשי' שהיו ע"פ חכמים ומה בכך עכ"פ אין כאן חיוב חנוך לא עלי' ולא על הב"ד וצ"ע, שוב מצאתי בתוס' ישנים במס' יומא דף פ"ב שהקשה בן מהילנא מלכא ועכ"פ גם אתרוצם יש לתמוה כן ובחדושי לסוגיא קטן אוכל נבילות הארכתי. והלשון שבעה בנים ת"ח היו לה יש לכוין לגמרא דידן והכוונה שבעה בנים, וגם ת"ח היו לה שהיתה עושה הכל ע"פי דבריהם כנ"ל:

והא דהקשה בספר שלום ירושלים דהו"ל לגמרא בעירובין דף ב' ע"א למעבד האי צריכותא לרנב"י כמ"ש התוס' בסוכה דף ב' ע"ב בד"ה וכיון, עיין בריטב"א על עירובין שם מ"ש בשם אביו זקנו, ויש לתמוה על הגאון מו"ה שעפטל זצ"ל שנעלם ממנו דבור התוס' הנ"ל אלא דיש להקשות דלפי תירץ התוס' קשה קושית מהר"ש ז"ל הנ"ל די"ל דזה גופא כונת הגמר' מבוי דלהלוך עבידא וא"כ בהיות דהקורא אינו כ"א טפח א"כ תיכף בעברו ממנו אינו רואה אותו ודו"ק וא"כ לק"מ ודו"ק, ויפה דברי הגאון מהר"ש הנ"ל שדבריו דברי תוס' וגם קושי' הש"י לק"מ:

ע"ב **ולא** דמי' ים כרמלית היא היינו דרבנן כלומר משא"כ סוכה דהוי דאוריית' והא דהוצרך לומר התורה אמרה בסוכת תשבו הוא משום דיש לומר ה"ה איפכא דשבת חמור דהוי סקילה ואפ"ה הותר מכ"ש בסוכה כדאית' בבבלי עירובין דף פ"ו ע"ב ע"כ לא אמר ר' יוסי אלא בסוכה דאיסור עשה משא"כ שבת דאיסור סקילה יע"ש, משו"ה הוצרך לומר דכתיב בסכות תשבו:

עלו בו עשבים אין ממעטין בה עיי' בש"ק דתמה מדוע השמיטו הפוסקים זה הדין, ולפענ"ד משום דהוא נגד משנה דאהלות פ' י"ג משנה ה' דאלו ממעטין את הטפח וקא חשוב תבואה שבחלון ועיי' שם ברש"י ועיי' בב"ב בבלי דף כ' ע"א שם:

שהי' מרבע להם את הרוחות עיי' בשבת דף ב' ע"ב בש"ק ועיי' בחדושי בבלי מס' עירובין פ' כיצד מעברין שם הארכתי:

ר' יודא אומר ד' אמות וד' דפנות, ויש לעיי' לפ"ז מדוע לא פליג ר"י במשנה דקתני שאין לה ג' פסולה משמע הא כל שיש לה כשירה אף בג' דפנות בלבד, י"ל דר"י לא אמר רק

לכתחילה צריך להיות ד' דפנות וד' אמות אבל בדיעבד ס"ל דדי בג' ומתני' פסולה קתני וא"כ אתי' ג"כ כר"י דכל שיש לה ג' אינה פסולה בדיעבד וכן דייק הכ"נ דלר' יודא סגי בג' ולפ"ז מיושב ג"כ מה שהקשה בשלום ירושלים אהא דאמרה הגמרא דבפחות מד' אמות פליגי וא"כ איך מכשיר כ"י ולפמ"ש ניחא דבדיעבד מודה דכשר אפי' בפחות מד', (אמנם לגרסת הק"ע ניחא בלא"ה ועיי' בשלום ירושלים), ומיושב לפ"ז ג"כ הא דאמר מסתברה ר"י יודה לאילן רבנן כלומר דבדיעבד כשירה אפי' בג' דפנות או פחות ד' אמות כנ"ל מדלא פליג במשנה:

דף ב' ע"א **ר"ש** אמר ד' ורבנן אמרו שלש, ועיי' בבבלי דף וי"ו ע"ב דיש הרבה תרוצים ומ"מ צ"ע דדברי הירושלמי אינו כחד תירץ מנייהו דבמ"נ אי דרשו בסוכות יש אם למקרא הרי כאן ששה, והי' נראה לומר דס"ל יש אם למקרא ואתי' חד לגופי' וחד לסככה ונשאר חד בסוכות הרי תרי והשלישית מדבריהם אמנם לשון הירושלמי דאמר בסוכות וכו' הרי שלש אינו משמע כן וע"ש בתוס' הבבלי ד"ה ור"ש, ודע דבחדושי אמרתי לפרש דרך דרוש ענין האי סבתא בבבלי דף ל"א ע"א דצוחה קמי דר"נ דאמרה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי' ריש גלותא בסוכה גזולה הוי יסבו ולא אשגח בה ר"נ אמרה איתתא דה"ל לאבוהא תלת מאה ותמני' סרי עבדי צווחי' קמייכו ולא אשגחיתו בה ופי' רש"י דקאי על אברהם אבינו דהי' לו שלש מאות ושמונה עשרה עבדים וצ"ע טובא מאי בעי האי סבתא בהא שאמרה דהו"ל לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדא ובפרט מה טענא טענה לפני ר"נ בהא דאמרה דיסבו בסוכה גזולה, אמנם נראה ע"פ מה דאמר בבבלי דפלוגתא דר"ש דר"ש סבר יש אם למקרא וחד לגופי' פשו לה ד' אתי' הלכתא ובצרי לה חדא עד טפח ורבנן סברו יש אם למסורה, ונראה דעבדי דריש גלותא לא גזלו לה כ"א לדופן ב' מה שיתר מטפח ואי אמרינן דיש אם למסורה א"כ לא צריכין הנהו עצים כלל לסוכה דבלא"ה הסוכה כשירה וא"כ לא שייך כלל לומר דהוי סוכה גזולה כיון דכל הכשר סוכה הי' מעצים שלהן אמנם היא אתא מחמת טענה להוכיח דיש אם למקרא וצריך ב' דפנות וטפח ושפיר יתבו בסיכה גזולה, לזה הוכחה מהא דכתיב בקרא וירק את חניכיו ואיתא בגמרא שהוריקן בפ' שוטרי' א"כ לפ"ז ליכא למימר כדאיתא במס' נדרים דיש אם למקרא וכניחו כתיב והיה רק אליעזר עבד אברהם דא"כ מאי שייך שהריקו בפ' שוטרי' הלא הטעם הוא משום דלא ימס לבב העם אלא וודאי דיש אם למקרא והו"ל תלת מאה ותמני' סרי עבדי וא"כ גם כאן יש אם למקרא ושפיר אמרה בסוכה גזולה הוי יסבו, אמנם הואיל ואיתא עוד שם שהוריקן בזהב א"כ נפל הוכחתה ושפיר אמר ר"נ פעיתא היא דא כן אמרתי דרך דרוש:

ותני כן חצר שהעמודי' מקיפין אותה עיי' מ"א סי' תרל"ו בריש הסי' שהאריך ורצה לחלק דמחיצה של שתי קנה קנה לא מהני אלא בעושה ד' דפנות יע"ש וצ"ע דאי יש חלוק א"כ מאי מביא ראי' מחצר שהעמודים מקיפין אותה דלמא שאני כאן שמקיפין אותה מד' צדדין משא"כ בעושי ב' דפנות לא מהני אם אינו סמוך פחות מג' לדופן ודו"ק:
והא מתני' פליגי דתני שלא כהלכתן פסולה סברין מימר באמצע ויש לפשוט מזה ספיקא דמ"א בסי' הנ"ל ס"ק ג' מדלא מוקי ברחב יותר, ושוב ראיתי שהרגש בזה בספר שלום ירושלים, אמנם מ"ש שם בשם ספר יד דוד לא הבנתי ואין ספר זה בידי ובגליון מ"א שלי הארכתי, שוב ראיתי בש"ק ד"ה זה נעשה דכתב דדברי המ"א בכל הסי' הלז צ"ע ואולי כיון למ"ש:
ד' פסטליות עיי' בעירובין בש"ק דף ה' ע"א:
ע"ב **שני**' היא באילן שדרכן למסע, וא"כ פסול אפי' בשוין הואיל דלבסוף יהי' חמתה מרובה כיון דמפסע וא"כ אפי' בתחילה שעדיי' לא הי' חמתה מרובה כיון דעכ"פ הוי סוכה שאינה ראוי' לשבעה ואפי' לר"מ דמכשיר בעושה סוכה על גבי בהמה הרי קאמר בבבלי דף ב' משום דמדאורייתא עכ"פ מחזי חזי משא"כ כאן דחמתה מרובה אפי' מדאורייתא פסולה ודו"ק, ויש לישב בזה היש מי שכתב שהביא הר"נ במתני' בפ' קמא דסוכה דטעמא דחמתה מרובה פסולה הוא משום דהסכך המועט יהי' בטל ברוב המגולה והר"נ הקשה דהכי אמרינן בגמרא דחמתא בלמטה קאמר, אמנם לפמ"ש יש לומר דכתבו כן אליבא דתירץ הירושלמי ודוק היטב:

הלכה ב

סוכה ישנה וכו' ר' יוסי אומר כ"ש ובלבד ע"פ כולה וכו' עיי' מה שהארכתי במס' תענית בענין דיש שיעור לכ"ש ומכאן ג"כ ראי' קצת:
ועיי' בש"ק מה שתמה איך אפשר לומר דבמצה פליגי הא לא אפשר לחדש בה דבר אפשר לדחוק דאיירי באוכל חצי זית ממצה ישנה וחצי זית חדשה והוי החצי החדשה חדוש לה כנ"ל ודו"ק, ועיי' מ"ש בחדושי למס' פסחים דף ט':
העושה סוכה לעצמו מברך א"ק ב"ו לעשות סוכה לאחר לעשות סוכה לשמו ועיי' בש"ק שתמה על מ"ש המרש"א בסוכה דף ל"ו דהרי אף במפריש מעשרותיו של חבירו איתא בברכות פ' הרואה דאומר לשמו ולפענ"ד יש לומר דלק"מ דוודאי לכ"ע במפריש תרומה בעינן לשמה אלא באמת במפריש איהו גופא יש ג"כ היכר דהרי נותן המעשרות ללוי ותרומה לכהן והוי דומי' דסוכה דיושב בה משא"כ במפריש בשל חבירו אייר דמפריש ואינו נותן ללוי או הכהן רק מפרישם דהבעלים יתנם להם ומשו"ה צריך לומר לשמה

ודו"ק, אלא דיותר הי' לו להקשות מירושלמי לקמן דף וי"ו ע"א דאיתא בעושה לולב לאחר דצריך לומר לשמו יע"ש ומה שהקשה עוד שם ג"כ לק"מ וקצרתי ודו"ק, מלומר דדוקא בעושה סוכה בתוך למ"ד לעצמו דהואיל ועכ"פ עושה בתוך למ"ד דנראה דעושה לשם סוכה וגם נכנס שוב לישב בה נכר לשמה משא"כ בסוכה ישנה דאע"ג דנכנס לישב בה מ"מ לא עשאה בתוך למ"ד ודו"ק:

הלכה ד

דף ג' ע"א **אר"י** לא אמרו אלא מפני הנשר הא שלא מפני הנשר כשירה ועיי' בק"ע קמפרש דפליג אר' חנני' לעיל יע"ש, ולפענ"ד מלשון הירושלמי לא משמע כן, גם יש לדקדק בלשון ר"י דאמר הא שלא מפני הנשר ולא אמר כדאמר בבבלי הא לנאותה כשירה, ע"כ נראה לפענ"ד דר' חנני' דאמר לעיל הא מלמעלן פסולה היינו בתלאן סתמא אזי לא אמרינן סתמא בוודאי לנאותן קאו אלא הוי כתולה מפני תרווייהו מחמת הנשר וגם לנאותן ובכה"ג פסולה כיון דהוי ג"כ מחמת הנשר, אבל ר"י אמר הא שלא מחמת הנשר והיינו רק לנאותה ובכה"ג כשירה, ודו"ק, ולפי דעת הק"ע דמפרש דפליגי ר' חנני' ור' יוסי י"ל דר' חנני' הי' סובר דטעמא דפירס סדין פסול הוא משום דהוי ב' סככי' וא"כ ה"ה לנאותה נמי פסולה כמ"ש רש"י ז"ל בבבלי דף יו"ד בד"ה אבל לנאותה וקצרתי:

הלכה ה

ר' בא בשם רב והוא שידלה אותן לכך ר"י ב"א צריך לנענע אמר ר"י תרתיהון לקולא וכו' ועיי' בבבלי דף י"א ע"א דאמר לי' רב הונא דשמואל אמרה ולא רב מדאמר רב פסיקתן זו היא עשיתן ויש לעיי' דלמא הא דאמר רב פסיקתן זו היא עשיתן היינו בתלאן מתחילה לכך דבוודאי ר' עמרם חסידא תלאן מתחילתן לכך אלא דלבסוף שכח ולא אפסקן והא דאמר רב צריך לנענע היינו בלא הניחן מתחילה לכך לקצצן אח"כ, ויש לישב דאפ"ה אמר לי' רב הונא שפיר מדאמר סתמא וצריך לנענע ואיך קאמר סתם הא עכ"פ בהדלה מתחילה לכך א"צ לנענע והי' לו לפרש דבלא הדלה מתחילה לכך הוא דצריך לנענע לפיכך אמר דשמואל אמרה דאיהו ס"ל דעכ"פ צריך לנענע ומשו"ה אמר סתם ופשוט, ועכ"פ יש בזה לפרש הא דסליק הגמרא בקשי' עלה דברי רב מהא דתלאן ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהם פסולין וכבר כתבו בכללא דש"ס דהיכא דסלוק בקשי' יש מקום לתרץ ועיי' ברשב"ם בב"ב ולכאורה הקושי' כאן היא קושי' עצומה אמנם לפי הנ"ל יש מקום לישב דיש לומר דברייתא איירי בלא תלאן מתחילה לכך רק סתמא משא"כ רב דאמר פסיקתן זו היא עשיתן איירי בתלאן מתחילה לפסקן אח"כ כנ"ל ודו"ק:

בנקיבות פסולה עיי' בבבלי י"ב ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה מ"ד בית קיבול מה שהקשו אפי' הקונטרס בפ' ד' מיתות דיהי' הסוגיא כר"א דשמותי הוא ועיי' בנ"ב מה"ק חלק יו"ד

סי' צ"ו מה שרצה לומר דבית קיבול העשוי למלאות רק מדרבנן מקבל טומאה ומשו"ה בנקיבותו פסולה דאפי' במה שמקבל טומאה מדרבנן נמי אין מסככין, ולא משמע כן לשון הגמרא דקאמר מ"ד בית קיבול העשוי למלאות לא שמי' קיבול קמ"ל משמע דהוי בית קיבול ממש ואפי' מדאורייתא, ודע דיש לעיי' לפמ"ש בק"ע די"מ שלביות היינו חצים א"כ ע"כ צריך לומר דאיירי בנקיבות דזכרי' הא אמר כשרה וא"כ קשה אמאי קאמר הירושלמי ב' פעמים דנקיבות פסולות, ונראה דשלביות איירי דבית קבול הוא נקוב מעבר לעבר ובכה"ג מן הדין הי' להכשיר ועיי' במ"א סי' תרכ"ט ס"ק ח' בסולם מנוקב מעל"ע אלא דלא פלוג ויש מזה ראי' לב"ח ודו"ק ועיי' בטו"ז שם כנ"ל:

ודע דלפי מה דהעלה בפרי מגדים סי' תרכ"ט הנ"ל לדעת מהרי"ל שהביא המ"א בס"ק י"א דמה שפסול רק מדרבנן אינו פסול כ"א היכא דנטמא ממש יע"ש א"כ אין מקום לתירץ הנ"ב הנ"ל ודו"ק:

ודע דסככה באניצי פשתן דפסולה לדעת הר"נ הוא משום דראוי לתן בכרים וכסתות ויקבל טומאה והמ"א תמה בס"ק ג' מ"ש מחצים זכרים ותירץ משום דנקיבות בלא"ה ראוים לטמאות משא"כ בכרי' וכסתות ויש לעיי' הלא כלי עור מטמאים בנגעים בין פשוטיהן בין מקבליהם בכ"ש כמ"ש הרמב"ם בפ' י"ג מה' טומאת צרעת ה' ד', וצ"ל דכוונת המ"א הוא דדווקא בנגעים מטמאי' אבל לשאר טומאת גורמת המילוי משא"כ בנקיבות ודו"ק, אמנם לפענ"ד נראה דיש מקים לומר ע"פ מה שכתבתי דדעת הנ"ב הוא דהא דנקיבות פסולות הוא משום דבית קיבול העשוי למלאות הוא מקבל טומאה רק מדרבנן וא"כ שפיר אמרינן דזכרים כשרות כיון דגם הנקיבות אינם מקבלים טומאה רק מדרבנן משא"כ בכרים וכסתות דמקבלים טומאה מדאורייתא משו"ה אמרינן באניצי פשתן דפסולות הואיל וראוים למלאות כרים וכסתות ומקבלים טומאה מדאורייתא כנ"ל ודו"ק, ועיי' במ"ל פ' א' מה' כלים ה' יו"ד:

דין כדעתי' ודין כדעתא עיי' ביתו"א בראשית רבא, פרשה י"ג:

הלכה ו

חבילי קש חבילי עצים חבילי זרדים, ונ"ל מדוע לא כלל במשנה הכל ביחד חבילי קש עצים וזרדים ונראה דכיון דמשום גזירה הוא שנראת כאוצר ועיי' בק"ע לקמן וא"כ י"ל דווקא בחבילי הרגל הוא דגזרו והיינו כדאמר לקמן שהוא כ"ה קנים משא"כ בפחות כיון שאינו עשוי כדרך חבילה וא"כ ה"ה אם החבילה עשוי מג' ביחד מקש עצים וזרדים נמי לא הוי בכלל גזירה ומשו"ה הפסיק בכל א' במילת חבילה להורות דצריך להיות מכל מין ב"ע ואפשר דזה הוא כונת התוס' במה דציינו במילת חבילי זרדים דברי הירושלמי

שצריך להיות כ"ה קנים והוא כמ"ש ודו"ק, אמנם עיי' בשבת פ' מפנין איתא ג"כ זה הלשון חבילי קש חבילי זרדים ועיי' מ"ש שם:

וכולן כשירות לדפנות עיי' בש"ק מה שתמה על הרז"ה, אמנם באמת לשון הרז"ה הוא וז"ל וסכות על הארון את הפרוכת מכאן שעושין דפנות מדבר המקבל טומאה, והניח מ"ש עוד בירושלמי שם מכאן שהדופן קרוי סכך ע"כ דהרז"ה הי' מפרש הירושלמי הכי דירושלמי מקשה מדכתיב וסכות על הארן את הפרוכת הרי דהפרוכת ג"כ קרוי סכך וא"כ אמאי הכל כשירים לדפנות, ותירץ מכאן שעושין דפנות מדבר המקבל טומאה כלומר מדכתיב וסכות על הארן את הפרכת את לרבות התפיל לפרכת דהיינו הפורתא דניכף בה וזה קרוי סכך כדאיתא בגמרא סם כרבנן וא"כ שפיר הביא הרז"ה כרבנן דסוגיא, ויובן הטיב בזה הא דלא הביא הרז"ה כ"א מכאן שעושין דפנות מדבר המקבל טומאה, א"נ י"ל דהירושלמי מפרש כאן פלוגתא דר' יאשי' ורבנן ומכאן ראשון קאי אר' יאשי' ומכאן בתרא קאי ארבנן ועיי' בשלום ירושלים, ועיי' בתוס' סוכה הנ"ל ד"ה מחיצה ובמהרש"ל ומהרש"א שם ודברי מהרש"ל מבוארין ע"פ הירשלמי הנ"ל ע"פ פי' דש"ק, והא דקאמר הירשלמי מכאן שעושין דפנות ממקבל טומאה לפי פרושי הנ"ל הוא משום דבלא"ה סוכה משמע סכך ולא דפנות ודו"ק כי קצרתי:

הלכה ז

ע"ב **היא** הדא היא הדא, נראה לפרש היא הדא היינו דברישא פליגי במשופין לכלים, ובסיפא פליגי בגזרת תקרה והיינו רישא היא פלוגתא דא וסיפא דא, ונראה דלירושלמי לא הי' קשה קושית הגמרא ולר"י אמר רב דאמר סככה בעצים זכרים כשירה ולא גזר זכרים אטו נקיבות דס"ל כלי העשוי למלאות רק מדרבנן מקבל טומאה כמ"ש לעיל מנ"ב חלק יו"ד סי' צ"ו ומשו"ה לא גזר זכרים אטו נקיבות דנקיבות גופא דרבנן משא"כ בשאר כלים ודו"ק וא"כ ל"ק מידי קושות הגמרא, א"נ י"ל דס"ל לירושלמי דר"י אומר רב אליבא דר' יהודא אמר למילתא כנ"ל:

הלכה ח

תקרה שאין עלי' מעזיבה, עי' בש"ק מה שמתרץ הא דלא נקיט המשנה סתם תקרת נסרי' והוא לאשמעינן דאפי' בהי' עלי' מעזיבה דאיכא למגזר טפי משום גזירת תקרה אפ"ה מהני פקפוק, ויש לכוין בזה הא דאמר הירושלמי תיכף עלה דמתני' ואם פקפוק איני צריך ליטל אחת מבנתים, ועי' בק"ע דמגיה ולפי הנ"ל יש לכוין כפשוטו דירושלמי בא לתרץ קושית הש"ק מדוע לא נקיט סתם תקרת נסרים לזה בא לתרץ דאתי לאשמעינן דאם פקפק אינו צריך לטול אחת מבנתים בכל ענין אפי' בהי' עלי' מעזיבה ודו"ק:

ואם פקפק וכו' עי' בק"ע דמגיה, ויש לפרש דבא להקשות איך אמר ב"ש מפקפק ונוטל אחת מבנתים, הלא אפי' אם פקפק ע"כ צריך לטול אחת מבנתים, ובאחת מבנתים סגי אסי' בלא פקפק א"כ אמאי הזכיר ב"ש כלל מפקפק, והניח הירושלמי זאת בקושי' כדרכו, אמנם מ"ש במתני' הוא פירוש יותר מרוח:

הלכה ט

התיב ר"א בר ממל הרי כלי זכוכית עיי' בק"ע דמפרש דמקשה מכלי מתכות הקשה, וזה דוחק גדול דנראה דדווקא מכלי זכוכית מקשה ובפרט לפי מה שמתרץ הכא נכנס ואינו יוצא מפרש בק"ע דהכונה דאינו נכנס, ובגמרא אמרו להיפך דנכנס, אמנם לענ"ד דהכונה הוא דעיי' בפרי מגדים סי' תרכ"ט דבשעת הדחק יכול לסכך בזכוכית דנעשה ע"י אפר דהוי גדולי קרקע וא"כ לפ"ז מקשה דהרי כלי זכוכית דטפח נכנס לתוך טפח דהיינו דהזכוכית נכנס בסריגי חלונות ומשכחת טפח בתוך טפח והסריגים מקבלים דאע"ג דהוי כלים העשוים למלאות מ"מ ס"ל לירושלמי כתוס' ורשב"א סי' קע"ה דכלי העשוי למלאות מקבל טומאה ומשכחת לו טפח בתוך טפח לזה מתרץ דהתם נכנס ויוצא משא"כ דנכנס ואינו יוצא, כנ"ל ודו"ק, ועיי' בבבלי מגילה דף ו' ע"א חול זו זכוכית לבנה יע"ש, ומ"מ צ"ע דעכ"פ אין הגשמים יורדים לתוכה וכה"ג הב"ח פוסל ועיי' סי' תרל"ח ועיי' מ"ש לקמן ועיי' בש"י דף ד' ע"ב ה' ג':

הלכה יוד

דף ד' **עצה** שבים עיי' בק"ע ועיי' בבלי עירובין דף פ"ו ע"ב ועיי' בריטב"א שם:

הלכה יא

הרי טיט הנרוק עיי' בבלי סיכה דף י"ט ע"ב ויש לעיי' לפי' רש"י מדוע נקיט הגמרא דווקא טיט הנרוק דהוא האחרון השנוי במשנה ולא נקיט שלג וכפור יוכח ובחדושי בבבלי לסוכה הארכתי, ודע כי נשאלתי בענין מקוה שמימי' מרודדין גם יש שם טיט הרבה רק שאינו כמו טיט היון אמנם צריכה להיות מגנדרת בה כבניתא עד שספרו שאשה אחת שטבלה בתוכה יצאה מלוכלך בטיט הרבה אי רשאי לטבול בהאי עוקה או לא, והשבתי דהנה רש"י פי' הטעם דאשה לא תטבול בנמל הוא מחמת טיט הרבה שיש שם, וכן פי' רש"י גבי ומפצי לה ביומא תשרי מפני חציצת הטיט, והאשרי הקשה על רש"י ממתני' דפ' ז' דמרואות הטביל בה אע"פ שרגלי' שוקעת בטיט טהורה מפני שהמים מקדימין והרי גם כאן המים מקדימין עיי' בראש סוף ה' מקוואות, ובעבור כן החזיק בפ' ר"ח דהטעם דנמל הוא מחמת שיש שם בני אדם ואיכא ביעתותא והוי דומיא כמו סילתא, אמנם לפענ"ד נראה לישב שיטת רש"י והוא משום דלכאורה קשה אמאי היכא דרגלי' שוקעת בטיט העבה טהורה הרי מבואר במס' מקוואות שם פ' ב' דהיכא

דיש טיט כ"כ עבה שקני המדה עומד בה דלר"י אסור לטבול בה, גם אינו מצטרף ומבואר בנ"ש שם, ובתוס' סוכה דף י"ט ע"ב דאין פרה שוחה ושותה הימנה דקתני במס' זבחים, דאינו משלים למי המקוה הוא זאת השיעור לר"י ע"ש וא"כ קשה הלא הטבילה צריכה להיות כולה במים ואין טבילה לחצאין ואי נפיק אבר א' מן המים אין הטבילה עולה כלל והבא עלי' הוא בכרת כמו שלא באה במים לעולם, וא"כ לפ"ז תקשה הכא דהרגל שוקע בטיט העבה שאין פרה שוחה ושותה ממנה אמאי לא נחשב לי' כמו אבר א' שיצא חוץ למים דמה לי שיצא אבר חוץ למים קודם שבא כל הגוף במים, או נשקע בתוך טיט העבה דאינו מצטרף למי המקוה כלל ואי משום דהמים המטפיחין על רגלו הוי חבור למי המקוה הלא זה הוא ג"כ היכא דאבר א' יצא חוץ למים, ע"כ הי' נראה לרש"י לפרש זה דאמר ר"י שם דמטבילין במים ובטיט ואם הטיט מצד א' מטבילין במים ואין מטבילין בטיט היינו דאין הטיט נחשב כלל חבור למים רק היכא דהמים צפין על גבו אבל היכא דהמים מצ"א והטיט מצד אחר המטביל במים לא עלתה טבילה היכא דאין בה מ' סאה דאין הטיט חבור כלל והשתא לפ"ז היינו דקאמר המתני' דלקמן דהטביל את המיטה טהורה אע"ג דהרגלים שוקעת בטיט כיון דהמים מקדימין וא"כ צפין ע"ג לפיכך מהני הטבילה וכר"י, משא"כ אם אין המים צפין ע"ג אז אפי' במים אין מטבילין ודו"ק, וא"כ לפ"ז איירי במשנה דווקא בשיעור שפרה שוחה ושותה ממנה אבל היכא דאין פרה שוחה ושותה ממנה בוודאי אין מטבילין ושפיר מפרש רש"י דנמל הוי הטעם משום טיט דיש בה כגון דאין פרה שוחה ושותה ממנה ואז בוודאי הוי חציצה:

והשתא לפ"ז מיושב הטיב רש"י לשיטתו דמפרש במס' סוכה י"ט ע"ב הא דקאמר הגמרא ויט הנרוק יוכח דאיהו אצטרופי מצטרף ואיהו גופא לא חזי' דהטובל במקוה שכולו טיט נרוק יע"ש והתוס' הקשו על רש"י ופרשו יותר מרווח דטיט הנרוק היינו פלוגתא דר"י ור"א ע"ש, אמנם לפי שיטת רש"י ז"ל גם במתני' אינו מצטרף אם הטיט מצד א' והיכא דמצטרף אזי איהו גופא חזי ואין ראי' מהאי מתני' טפי מטיט הנרוק, ודו"ק, היוצא מסנ"ל דמיושב שיטת רש"י ז"ל והיכא דיש במקוה טיט היכא דאין פרה שוחה ושותה הימנה הוי חציצה והוי אפי' כמו אבר א' היוצא וא"כ בוודאי אסור לטבול במקוה כזאת, שוב ראיתי שגם הרוקח והמרדכי הביאם ב"י בסי' ר"א סוברים כן דהיכא דיש במקוה טיט שאין פרה שוחה ושותה הוי חציצה, הרי ג' עמודי עולם רש"י ומרדכי ורקח דס"ל דאסור גם הראב"ד והר"ן ס"ל בשיטה דאדם שאני ואף שאין הטיט כמו טיט היון וא"כ אף שיש להקל בכה"ג בדיעבד ויש לסמוך על הרא"ש ושאר פוסקים מ"מ

בכה"ג היכא דצריכה להיות מגנדרת בה כבניתא וא"כ יוכל להיות דיתלכלך כל הגוף ובוודאי חוצץ מדאורייתא והוי חשש איסור כרת א"כ בוודאי אסור לטבול בתוכה:

סליק פרק קמא דסוכה

הישן תחת המטה פרק שני

הלכה א

במשנה ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח, ויש לדקדק וכי בשביל שידע זה שעבד פטור מן הסוכה הוי ת"ח, אמנם לפי מה דמסיק לקמן בירושלמי כדי לשמוע דברי חכמים ישב לו תחת המטה ולא יצא חוץ א"כ שפיר אמר להם שהוא ת"ח דמשו"ה ישב לו תחת המטה לשמוע דברי חכמים ופלפולם ש"מ שהוא ת"ח ומבין דבריהם וזה פשוט, ועיי' מ"ש בחדושי למס' גיטין בפ' השולח בדברי הרמב"ם דפוסק בעבד שלמדו רבו תורה דאינו יוצא לחירות, ויש ראי' מטובי עבדו של ר"ג דהי' ת"ח וע"כ דר"ג למדו, ועיי' מ"ש שם בהא דפוסק הרמב"ם דאינו יוצא לחירות במניח לו רבו תפילין אלא במניח לו של רא"ש:

ע"ב **דתני** טבי עבדו דר"ג פי' נותן תפילין עיי' בש"ק ומ"ש בש"י הוא ממש דברי הש"ק, ומ"ש בשם הגאון מהר"ש לנדא ז"ל לפענ"ד נראה דרבא אמר וכן לענין שבת משמע דכיון דהוי מחיצה לענין סיכה ה"ה לענין שבת והמוציא ממנה לרה"ר פטור וה"ה נשים ועבדי' ג"כ דאע"ג דאינהו פטורין מ"מ הואיל ועכ"פ לגבי אנשים הוי רשות ב"ע לענין סוכה ומהני המחיצות ה"ה לענין שבת אלא דנשים פטורין מסיכה כן נראה לפענ"ד וא"כ נפלו דבריו אמנם נראה לפענ"ד דיש עכ"פ נ"מ בנשבע העבד שלא לשב בסיכה דכיון דקיימ"ל בסי' רל"ט דאין שבועה חלה על דבר מצוה א"כ נפיק מני' חורבא דאם ישב בסוכה יסבור שהוא חייב בסוכה וא"כ אין השבועה חלה כלל ובאמת אינו חייב וא"כ חלה השבועה ומשו"ה ס"ד דר"ג הי' מוחה דאל יטעה שהוא חייב בסוכה, א"כ נ"מ בענין עוסק במצוה דקיימ"ל דפטור מן המצוה וא"כ אם הוא חייב בסיכה א"כ פטור בתחילת ישיבת הסוכה ממצוה שחייב בה אם באה בזו הרגע שנכנס בה לישב בה ודו"ק, ועיי' בהגהות אשרי סי' ז', גם י"ל לפי מה דקיימ"ל עושין סיכה בחולא של מועד וא"כ יש חשש דאי ישב בסוכה יסבור שהוא חייב ויעשה בחו"שמ:

הלכה ב

אמר ר"א משום שאין ממעי וכו' עיי' בק"ע דמפרש אליבא דנ"א דפליגי רבנן ונ"י, אמנם לא עיי' ברא"ש דכתב דר"י רק מפרש דברי רבנן דאל"כ מ"ט דת"ק כיון דהוי דיכה סרוחה, יע"ש, אמנם לר"ב דאמר משום שאין מעמידין שפיר י"ל דפליגי ודו"ק ועיי' בש"י:

ר"ב משום שאין מעמידין עיי' בק"ע דמפרש ואע"פ שלא למדנו אלא לסכך וכו' והוא דברי רש"י בסוגיא דבבלי יע"ש ואפשר לומר ע"פ מ"ש המרדכי בשם ראב"י דלר' יאשי בבבלי דף ז' ע"ב ה"ה דאין עושין מחיצה בדבר המקבל טומאה ולא בכל דבר שיש קפידה בסכך וא"כ ר' יהודא סובר כר' יאשי' ושפיר אמר משום שאין מעמידין:

והא תני מעשה באנשי ירושלים עיי' בש"י דמתרץ קושית הרא"ש דאיך מעמידין על גבי כתלים (ועיי' מ"ש לעיל א"כ מיושב קושי' זו ודוק) דכתב דאפשר לחלק בין כל הדופן הוי מדבר שאין מסככין בו, או אם מעמידי הסכך לבד, ואינו נראה דא"כ לא הוי סירך הירושלמי ממעשה דאנשי ירושלים דדלמא שם גם כל הדפנות הוי מדבר שאין מסככין בו וזה פשוט ועיי' בטו"ז סי' תר"ל ס"ק י"ז ודו"ק:

הלכה ג

הדא אמרה צריכין שיהיו הכוכבים נראין מתוכה ר"ל בשם רחב"ח בכוכבי חמה שנו, ועיי' בטור סי' תרל"א דכתב הכוכבים ונצוצי חמה ותמה בב"י למה הזכיר נצוצי חמה, אמנם נראה לפענ"ד דהטו"ר הי' מפרש דברי הירושלמי דמקשה הדא אמרה צריכה שיהיו נראין מתוכה דהיינו מדקתני במתני' אע"פ שאין הכוכבים נראין מתוכה כשירה משמע דווקא בדיעבד הא לכתחילה צריכין שיהיו נראין מתוכה לזה מתרץ ר' לוי דמתני' איירי בכוכבי חמה ואז אם הנהו נצוצות לא נראין מתוכה ג"כ אזי דווקא בדיעבד כשירה אבל לא לכתחילה אבל אם כוכבי חמה דהיינו נצוציו נראין מתוכה אע"פ שאין שאר הכוכבים נראין מתוכה אזי אפי' לכתחילה כשירה, והשתא לפ"ז י"ל הברייתא דקתני המעובה כמין בית אע"פ שאין הכוכבים נראין מתוכה כשירה, ואח"כ קתני' אין כוכבי חמה נראין מתוכה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין וא"כ ע"כ רישא דקתני סתם כשירה דמשמע אפי' לב"ש איירי בכוכבים ממש אבל נצוצי חמה נראין בתוכה וזה כשירה אפי' לב"ש, וקשה הא בכה"ג מותר ואמאי נקיט דווקא בדיעבד וע"כ צריך לומר דנקיט כן אל בא דב"ש דוודאי אליבא דב"ה דמכשירין אפי' באין כוכבי חמה דהיינו נצוצות נראין א"כ בנראין עכ"פ נצוצות מותר אפי' לכתחילה אבל אליבא דב"ש דפוסל באין כוכבי חמה נראין א"כ בכוכבי חמה נראין מתיר רק בדיעבד ומשו"ה נקיט ברישא רק דיעבד וא"כ לדינא דקיימ"ל כב"ה א"כ י"ל בנראין נצוצי חמה מותר אפי' לכתחילה ושפיר כתב הטור דאפי' בנצוצי חמה מותר לכתחילה, ודע דהכ"מ בפ' ה' מה' סוכה ה' כ"א כתב דטעמא דהרמב"ם דנקיט כוכבים גדולים משום דמפרש דכוכבי חמה דקאמר ר' לוי בירושלמי היינו כוכבים הגדולים וקרי להו כוכבי חמה משום שנראין ביום, ויש לתמוי דא"כ איך יפרש הברייתא דקתני מתחילה המעובה כמין בית אע"פ שאין הכוכבים נראין בתוכה

כשירה ואח"כ קתני אין כוכבי חמה נראין מתוכה ב"ש פוסלים א"כ ברישא דמודה ב"ש במאי איירי וצ"ע ודו"ק, אמנם נראה בעיני דהרמב"ם הי' גורס בירושלמי כגרסת הרא"ש ר' לוי אמר בכוכבי חמה שנו והי' מפרש דר' לוי אינו תרצין לקושי' כמ"ש אלא דמתחילה אמר הירושלמי הדא אמרה שצריכין להיות כוכבים נראין מתוכה משמע כוכבים ממש ואפשר מדנקיט הלשון הכוכבים בהא הידיע משמע הכוכבים הגדולים הידועים ונראין ביום ור' לוי פליג וס"ל דכוכבים היינו כוכבי חמה דהיינו נצוצות החמה ובהנהו סגי ופסיק הרמב"ם כסתם הירושלמי ודו"ק:

הלכה ד

ר"ש ב"כ וכו' ור' יוסי דאהלות דנ"י הבית שבספינה אינה מביא את הטומאה, עיי' בנ"ב מה"ת חלק או"ח סי' ל"א במה שסותר ראיות המתיר להתיר הפארסאל בשבת והביא ראי' מטלית המנפפת וספינה ששטה על פני המים דלא חשיב אהל וכתב דלא דמי דשאני הנהו דהתעיף עינך בו ואנינו, ולפענ"ד דבריו צ"ע דהרי גם שם אפי' אם הטומאה צפה כמה שעות תחת הספינה או הנסר אפ"ה אין הכלים נעשו טמאים, ודווקא קשר הטלית או נתן עלי' אבן או קשר הספינה הא לא"ה לא אע"ג דהטומאה צפה כמוה תחתי' נמי אינה מביאה ומה שהביא ראי' מקושית הנ"ש עלי' דר"י דאמר הבית שבספינה אינה מביא הטומאה והקשה אי כלים שבתוך הבית איירי דבר תימא הוא מ"ט דר"י דאינו מביא את הטומאה, נראה לפענ"ד דלא דמי דעכ"פ הבית שבספינה אינה עשוי להלך רק הספינה היא עשוי להלך אבל לא הבית דהיא עשוי לעמוד לאהל ולבית משא"כ הפארסאל הוא גופא עשוי רק להלך ודו"ק:

ודע דעכ"פ יש לעיי' מסוגי' דכאן דקא' ר"מ ור' יוסי ור"א ב"ע אמרו דבר א' פשטא דענין משמע דענין בית שבספינה הוא בית שהוא בספינה ממש ואפ"ה אינו מביא משום דלא קביעי כמ"ש בק"ע כלומר הואיל והספינה מטלטלת תמיד על גבי המים וכן מבואר מהא דהביא ג"כ אח"כ מעשה דראב"ע ור"ע דבא הרוח והפרחיתה דהיינו שהסריח הספינה וטעמא דא"ל ר"א ב"ע אי' סוכתך הוא משום דה"ל דירה המהלכת כמ"ש בק"ע דאי הכונה שעקר הסוכה לגמרי מדוע לא הביא מעשה דר"ג ור"ע בבבלי ודוחק לומר דהכל חדא מעשה הוי דא"כ מדוע לא קאמר ר"ג וראב"ע ור"י ור"מ ודו"ק, והנה הר"נ בריש סוכה הביא דעת י"א דאע"ג דלא קיימ"ל כשיטה מ"מ היכא דקאמר אמרו דבר א' הלכה כוותייהו יע"ש וא"כ לפ"ז כאן דקאמר דאמרו דבר א' משמע דהלכה כוותייהו וא"כ יש מקום להקל וצ"ע בר"ש הנ"ל:

ודע דמלשון הר"ם שם משמע דהי' מפרש הבית שבספינה הוא דהבית הוא בתוך הספינה ממש והטומאה והכלים המה בתוך הבית משום דהי' דוחק לו לפרש כפי' הר"ש דאיירי שהטומאה שטה בים והבית הוא על ראש הספינה דא"כ ר"י מאי אתא לאשמעינן יותר מת"ק דאמר ספינה השטה ועוד דלשון הבית שבספינה משמע שהוא באמת בתוך הספינה ולא בראשה ומקצתם חוצה גם התירץ הב' של הנ"ש דאיירי באינו עומדת ברוח מצוי' הוא דוחק דאדרבה סתם בית שבספינה עשוי' לעמוד ברוח מצוי' ע"כ הי' מפרש דאיירי כפשוטו דהבית הוא בתוך הספינה רק הואיל וכלל הספינה היא מהלכת וזה דייק בלשונו דנקיט הלשון כלל הספינה ודוק:

ועתה לפ"ז יש לעיי' א"כ מדוע קאמר דאין הלכה כר' יוסי וצ"ל משום דס"ל הואיל ובירושלמי חשיב לי' שיטה כנ"ל וע"כ דפליג אי"א שהביא הר"נ הנ"ל כנ"ל ודוק:

הלכה ה

דף ה' **כהדא** ר"ז סליק לגזורה ולא קבל עלי' מטעם כלום וכו', עיי' בק"ע דמגיה ולפענ"ד נראה דאין להגי' והכי פרושו אין משום דלא הוי עסקי' טעם כלום עד יפנה מוסף ולא ידעין ירצה אי הטעם משום דלא רצה לטעום קודם שהתפלל מוסף, ולא ידעין פי' וכי לא ידעו דאין לת"ח לאכל ולטעום קודם מוסף וא"כ מדוע בקשו ממנו שיאכל ויטעום קודם מוסף עד דאיהו הי' צריך לסרב אלא וודאי הטעם משום דאין שבח לת"ח להיות מניח את ביתו ברגל ובהדין לא ידעו פי' דסברו אולי הואיל והולך למול מותר כן נראה לפענ"ד לקיים הגרסא ודו"ק, וספר יפה מראה שהביא בק"ע אינו תחת ידי לעיי' בו כעת, ועיי' באו"ח סי' רפ"ו ס"ג ג' בט"ז ובמ"א שם, ויש ראי' מכאן להחמיר אפי' בטעימה:

אמר ר' אליעזר אכילה עראי אין וכו' עיי' בבלי דף כ"ו וכמה אכילת עראי תרתי או תלת ביעי א"ל אביי והא זמנין סגיאין סגי לי' לאינש בהכי והו"ל סעודת קבע יע"ש ומזה יש לתמוי על מה שראיתי באלי' זוטא סי' קס"ח סעי' קטן ט' דכתב ושיעור שדרך בני אדם לקבוע סעודה הוא ג' או ד' בעים משמע הא ב' בעים לא הוי קביעת וצ"ע מסוגי' דכאן דמבואר דב' בעים דרך בני אדם לקבוע סעודה ואולי יש לחלק:

מה נפיק מבניהון מסר שינתו לאחר ועיי' בבלי הנ"ל דמקשה רב משרשי ערבך ערבא צריך והירושלמי לא חש להאי קושי' דלא שייך לומר דכל האחרי' נמי ישנו וירדמו ודע דלפי תירץ הירושלמי דבמסר שינתו לאחר שרי צ"ל דטובי עבדו דר"ג הי' ישן בסוכה שינת קבע דאל"כ יש לחוש שמא מסר שינתו לאחר ואיך אמר ר"ג ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח ויודע שעבדי' פטורין מן הסוכה דלמא שינת עראי ישן ומסר שינתו ודוק:

הלכה ו

ע"ב **אמר** ר' אחי לשאר המינין נצרכה ועיי' ברשב"א במס' ברכות דף ל"ז בסוגיא דחביצה מ"ש בשם הראב"ד והקשה מירושלמי דהכא ותירץ דקושיתו הי מאוכל ולוקט פרורין פחות מכזית יע"ש ולפ"ז נראה דאין הפי' כמו שכתב בק"ע דהקושי' היתה דדייק דמברכין לפניו ממתני' ממעשה דר"צ דקתני ולא הי' מברך לאחריו משמע דלפניו הי' מברך והרי שם לא הי' אוכל כ"א פחות מכביצה אחת, גם בלא"ה צ"ע איך מדייק ממתני' דפחות מכזית דמברכין לפניו דלמא דווקא פחות מכביצה הוא דמברכין לפניו אבל אית מכזית באמת אין מברכין ג"כ לפניו המ"ל מן הארץ גם יש להקשות איך מדייק ממתני' דמברכין לפניו המוציא דווקא דלמא הכונה דלאחריו לא הי' מברך כלל אבל לפניו הי' מברך אבל לא המוציא וצ"ע, ועיי' ברשב"א שם:

הלכה ז

ר' **ברכי'** אמר פליגין ר"א לא פליגין מה דאמר ר"י בשנתן דעתו ועיי' בק"ע ובש"ק ופרושו דחוק, אמנם לפענ"ד נראה דהכונה הוא ע"פ מה דאמרינן בבבלי דף כ"ז דחזר בו ר"א, והשתא לפ"ז י"ל דכך כונת הירושלמי כ' ברכי' אמר פליגין דר"י ס"ל כחכמים אבל ר' הושעי' ס"ל כר"א ור' אבוכה דלא פליגין רק מה דאמר ר"י היינו בשנתן דעתו היינו אחר שחזר ר' אליעזר ונתן דעתו לדעת החכמים ומה דאמר ר' הושעי' בשלא נתן דעתו היינו קודם החזרה והשתא לפ"ז צריכין אנו לומר דמה דאתא ר' הושעי' לאשמעינן דעת ר' אליעזר קודם החזרה היינו דלא נימא דלית כאן חזרה כלל רק דברי ר"א הוא רק למצוה כדמסיק הירושלמי אח"כ לזה אתא לאשמעינן דמתחילה הי' דעת ר"א כל שבעה חובה רק אח"כ חזר בו ודו"ק, והשתא לפ"ז צריכין אנו לומר הא דמסיק הירושלמי לבסוף למצוה הישוה הוא לדעת ר' ברכי' דאמר פליגין וס"ל לר' הושעי' כר"א ע"כ צ"ל דלא חזר ודוק היטב:

למצוה הישווה עיי' בק"ע ודע דעפ"ז יש לישב קצת מה דקשה לכאורה אמאי חשב ר"א במתני' רק י"ד סעודות הלא בשבת חייב לאכל ג"כ סעודה שלישית, ע"כ נראה דמתני' אה"נ לא חשב לילה ראשונה משום דהיא חובה ממש ולא חשב כ"א הי"ד אינך סעודת דהוי מצוה לבד והוי באמת החשבון י"ד עם סעודה שלישית של שבת ודו"ק, ויש לישב בזה ג"כ הא דקתני המנין י"ד סעודת ועיי' בשלום ירושלים:

הלכה ח

לא סוף דבר שלחנו אלא אפי' כדי שלחנו עיי' בק"ע דתמה אמ"א סי' תרל"ד במ"ש דאם כלו בסוכה נמי גזרינן א"כ אמאי לא נקיט במתני' מי שהי' בסוכה ושלחנו בתוך הבית ולפענ"ד נראה לתרץ דנקיט כן לרבותא דב"ה דאפי' בכה"ג מכשיר וא"ל דזה נשמע

מסיפא דמכשיר סוכה דאינה מחזקת כ"א ראשו ורובו זה אינו מהתם ה"א דווקא שם מכשיר משום דהואיל חזינן דמצמצם את עצמו בסוכה קטנה הלז וודאי לא אתא למשוכי אחר השלחן אבל בסוכה גדולה דהי' לו מקום לישב בתוך הסוכה עם שלחנו ואפ"ה משיב את עצמו בקצה הסוכה בענין דשלחנו בתוך הבית א"כ ה"א בכה"ג שפיר יש לחוש דימשוך א"ע אחר שלחנו קמ"ל ודו"ק, א"כ א"ל דנקיט התנא כן דומי' דמעשה דר' יוחנן בן החורנית דהי' ג"כ בענין ראשו ורובו בסוכה ודע דלולי דברי המ"א הי' נראה בעיני לפרש דברי הירושלמי פה בענין אחר וה"ק לא סוף דבר שלחנו דהיינו שכל השלחן הוא בתוך הבית אלא אפי' כדי שלחנו דהיינו אפי' אם רק בתוך הבית משלחנו רק כדי שלחנו דהוא שיעור שראוי לו אפ"ה אסור וחיישינן דלמא אתא למשוך וזה דלא כמ"א ודו"ק:

דף וי"ו **ולא** עוד אלא שהיו רואין דברי ב"ש וחוזרין בהן נראה לפרש עפ"מ דאיתא במשנה דגיטין בפ' השולח גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש והיינו שהיו רואין דברי ב"ש וחזרו בהן להורות כמותן:

ממה שסלקו עיי' בש"ק דמכאן מוכח כדברי הרי"ף דהלכה כב"ה בתרווייהו ולפענ"ד נראה דרב הונא בשם רב אמר סתם דהלכה כב"ש ור' ירמי' אמר ממה שסלקו ב"ש נראה לומר דפליג והיא כיון דטעמא בסוכה גדולה הוא משום דחיישינן דלמא אתא לאמשוכי בתר שלחנו וא"כ כיון דקיימ"ל דרבים מדכרי אהדדא א"כ י"ל היכא דב' או ג' ישבו ראשם בסוכ' ושלחן בתוך הבית שרי דמדכרי אהדדא ועיי' במשנה סוף פ' חביות גבי עשרה בני אדם מסתפקין באלונטת אחת יע"ש וא"כ י"ל דאינהו הביאו ראי' מר' יוחנן בן החורנית שאיהו לבדו ישב בסוכה באופן זה ואפ"ה לא אמרו לו דבר לזה השיבו דבאמת הם השיבו אם כך הית נוהג והיינו רק אצל א' דלא שייך דמדכר משא"כ ברבים אכתי א"ל כב"ה וזה הוא מה דפליג ר' ירמי' עלי' דרב הונא ומפרש דממה שסלקו ב"ש לב"ה משם נלמד וא"כ ליכא ראי' בב' שישבו בסוכה ראשם ורובם וא"כ לפ"ז אין ראי' גמורה מזה להרי"ף ודוק:

הלכה ט

תני' ר' הושעי' קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה ויוצא בערובו של אמו, נראה לפרש דהכוונה הוא כדמתרץ ר' יהושיע ברי' דרב אידי בעירובין בבבלי דף ס"ב ע"ב כגון שעירב עליו אביו בצפון ואמו לדרום דשדינן לי' בתר אמו דוק שם היטב, ועיי' בשו"ע סי תי"ז ס"ק ב' ועיי' בלבוש שם ובא"ז שם דקא תמה ועיי' בסוגיא דחולין גבי הא דמסיק התם לחומרה דף נ"ה ע"א וצ"ע מזה אהא דמתרץ עלי' דרב אסי שם קסבר עד ועד בכלל:

הלכה יוד

אוכל בסוכה ומטייל בסוכה וכו' ויש לעי' אמאי לא תני ג"כ וישן בסוכה, ואולי משום דישן לא פסיקא לי' משום דמצות סוכה הוא איש ואשתו כמו שהוא בביתו ומי שא"א לו להיות בתוכה עם אשתו פטור ועיי' במ"א סי' הרל"ע ס"ק ח' דכ' דכן משמע בעירוכין דף א' ע"ב דאמר דכהנים פטורין בעידן עבודה, אמנם בשער אפרים תשו' ל"ד פליג וכ' הא דאמר הגמרא קמ"ל הפי' דאפי' בעידן עבודה חייבים, ודלא כמ"א שתבין דאותן הכהנים פטורין יעיי"ש ולפענ"ד נראה ברור כדברי שער אפרים מדפריך הגמרא ביומא דף א' ע"ב ואימא שמיני דפרשת שבעה ליום א' וקשה א"כ ע"כ יצטרכו הכהנים להיות פרושים מנשותיהם דהרי תנן סוף סוכה חוזרין לפייס כברגלים ובאים כל כהנים לפייס וא"כ יהיו כל כהנים פרושים מנשותיהן כל חג וא"כ יהיו פטורין מן הסוכה כיון דע"כ יהיו פרושים מנשותיהן אלא וודאי דאפי' בעידן עבודה חייבי' בסוכה ודו"ק:

ר"נ נכנס ויוצא עיי' בשלום ירושלים מאי דכתב דלכאורה סוגיא זו נגד הבבלי דמבואר דאין מטריחין אותם עד שיעור ויעלה עמוד השחר ולפענ"ד נראה לתרץ דאינהו עדיי' לא שכבו כלל ולפיכך הוצרכו לכנוס שנית ועיי' במ"א סי' תרל"ט ס"ק י"ו ופשוט, א"נ דאינהו יצאו מחמת זבובי' או שרב ובכה"ג י"ל דאם עבר הסיבה מטריחין אותם לחזור:

סליק פ' הישן

לולב הגזול פרק ג

הלכה א

מתני' לולב הגזול וכו' תני ר"מ ולקחתם לכם משלכם ולא הגזול ועיי' ברש"י בבבלי וז"ל גזול פסול ולקחתם לכם כתיב משלכם, והניח טעמא דר"י דמסיק בבבלי משם דהו"ל מצוה הבאה בעבירה דמשום ה"ט אפי' בי"ט שני פסול ועיי' בויקרא רבא וז"ל ולקחתם לכם ביום ראשון הדא הוא דכתיב ארחץ בנקיון כפי במקח ולא בגזול תמן תניתא לולב הגזול והיבש פסול של אשירה ושל עיר הנדחת פסול והנה יש לתמוה מדוע הוצרך להביא סיפא דמתני' של אשירה וכו' אמנם עיי' במאי דמסיק בסוגיא דבבלי דף ל"א ע"ב לחלק דבאשירה דמשה עסקינן ועיי' שם בתוס' דהקשו דהו"ל לתרץ דמתני' איירי בי"ט ראשון ורבא איירי בי"ט שני ותירצו משום דקתני דומי' דעיר הנדחת יע"ש ומיושב ע"פ זה קושית הפ"י דמקשה דהו"ל למתנה גזול גבי אשירה ויבש גבי נקטם יע"ש ולק"מ דאי הני גזול גבי אשירה ה"א דאשירה איירי בי"ט ראשון כקושית התוס' וכ"ת הא תני גבי ע"ה זה ליתא דהכי נשנה ג"כ גבי גזול לפיכך חלקן ותני אשירה וע"ה גבי אהדדא ודו"ק, אך כל זה אי אמרינן דטעמא דגזול הוא משו' לכם ובי"ט ראשון אבל אי כר"י משום

מה"ב א"כ הדרה קושית הפ"י לדוכתה, והשתא לפ"ז יובנו היטב דברי הויקרא רבה הנ"ל ולקחתם לכם במקח ולא בגזול והיינו דווקא ביום ראשון והביא ראי' מדתנן לולב הגזול והיבש פסול של אשירה ושל ע"ה פסול ומדחלקן התנא ש"מ דטעמא דידי' משום לכם ורק בי"ט ראשון ודו"ק, ומכון בזה היטב דברי הירושלמי דמביא אמתני' תיכף הא דתני ר"ח ודוק:

ויש ליישב בזה לשון הבבלי דמקשה קא פסיק ל"ש י"ט ראשון ולא שנא י"ט שני בשלמא יו"ט ראשון כתיב לכם אלא ב' יו"ט אמאי, ופי' רש"י קא פסיק ותני פסול, ומאי בעי' רש"י בהאי, וגם התוס' מקשה הא לקמן ג"כ ניקב וחסר כ"ש פסול והוי ג"כ רק ביו"ט ראשון דביו"ט שני ר"ח מטביל בי' ונפיק, אמנם ע"פ מה שתמו התוס' לקמן מהא דפריך והא דאמר לולב של עכו"ם לא יטול ואם נטל כשר לשני דרבא איירי ביו"ט שני ומתני' דשל אשירה איירי ביו"ט ראשון, ותרצו מדקתני דומי' דעיר הנדחת, אמנם המקשן בפ"ב י"ל דהי' סובר דשל אשירה איירי ביו"ט ראשון באמת כקושית התוס' וא"כ הכי מקשה קא פסיק ותני פסול דמפסיק במלת פסול בין גזול לאשירה והו"ל למתנה בחד בבא גזול ושל אשירה כקושית הפ"י אלא וודאי אי תני בחד הבא ה"א גזול דומי' דאשירה דדוקא ביום ראשון ולפיכך מפסיק לי' לזה שפיר פירך א"כ דלזה מפסיק להונות דאפי' ביו"ט שני פסול דומי' דביבש א"כ אמאי, לזה משני משום מה"ב ודו"ק, והארכתי עוד בסוגי':

מה פליגי בשגזלו משופה עיי' בש"ק מה שתמה ולפענ"ד נראה משום דר"ח אמר לעיל לכם משלכם ולא הגזול ור' לוי אמר דדומה לא' שכיבד את השלטון ונראה משום דר' לוי פליג אר"ח דאמר טעמא משום לכם וזה לא הוי רק ביום ראשון וכשמואל בבבלי לזה פליג ואמר דטעמא משום דדומה למי שכיבד את השלטון כלומר דטעמא משום מה"ב וא"כ אפי' בי"ט שני נמי פסול, אמנם עיי' בתוס' בסוגיא ד"ה הא קני' דכתבו דהיכא דקני' מתחילה לא שייך מה"ב ומשו"ה פירך שפיר לקמן ולקני' בשינוי השם ולא חשיב מה"ב ודוק בתוס' הנ"ל והשתא לפ"ז יובנו הטיב דברי הירושלמי מה פליגין היינו לוי ור"ח אלא בשגזלו משופה דלר"ח מותר בי"ט שני וללוי אסור אבל אם גדלו ושפהו דמים הוא חייב לו ולא הוי ג"כ מה"ב ומותר לכ"ע דלא הוי אפי' מה"ב עיי' בב"י או"ח סי' תקפ"ו:

ואפשר שלא יקשר במיישב למעלה עיי' בק"ע ויש לעיי' איך עלה ע"ד המקשן לומר דא"א כ"א שיקשור הסכך, גם לפי מה דמדחה בעיישב למעלה א"כ קשי' אר"י ב"ל אמאי הוצרך לומר מ"ד כשירה איירי בגזל קרקע הו"ל לתרץ דאיירי בקשר ומ"ד פסולה איירי רק במיישב למעלה, ע"כ נראה דהכא פרושו דהכל הוא מן הקושיא ואי אפשר שלא יקשר במיישב למעלה, דהיינו דא"א דאגודה וקשירה חשיב שינוי מעשה א"כ תקשה

הלא אפשר שלפעמים קושר במיישב למעלה דהיינו במניח הסכך למעלה פעמים קושר אותו וא"כ אי בכה"ג חשב שינוי הו"ל לריב"ל לתרץ דמ"ד פסולה איירי באינו קושר ומ"ד כשירה איירי בקושר אלא וודאי דאגד לא חשיב שינוי ושפיר הוא מה דאמר נשמענא מן הדא ודו"ק:

רבנן דקסרין בשם ר"י בין זה ובין זה פסולה עיי' בק"ע דמגיה ולפענ"ד נראה דהכונה הוא דבין שקשר ובין שלא קשר פסול דאגד לא שמי שינוי ודו"ק, מ"מ לפי הענין הגהות הק"ע נראה:

ע"ב **איזו** היא גזולה פסולה כל שהוא נכנס וכו' דברי הירושלמי פה תמוה ובפרט מאי דמסיק כהדא דגמליאל זוגא והכי בר"ה ליכא מ"ד דאסור כיון דקרקע אינה נגזלת וגם עשה שינוי כמ"ש בק"ע לעיל, אמנם נראה ע"פ מה דמבואר בשו"ע סי' תרל"ד דעכ"פ לכתחילה בוודאי אסור בקרקע גזולה יעי"ש וזה הוא דפירך הירושלמי (ע"פ הגהות הק"ע הנ"ל) איזהו גזולה כיון דבין בקרקע בין בפסל אליבא דרבנן דקסרין כשרה לזה מתרץ דוודאי לכתחילה אפי' בנכנס בסוכתו של חבירו שלא מדעתו אסור ומביא ראי' מגמליאל זוגא דאע"ג דעביד סוכתו בר"ה אפ"ה אמר לי' מאן שרי לך אע"ג דקרקע אינה נגזלת וגם עביד שינוי אפ"ה לכתחילה לא ולא קאי הירושלמי כ"א אלכתחילה ודו"ק:

ועיי' בש"ק מה דתמה על הגהות אשרי ולפענ"ד אין כאן קושי' כל עיקר דכוונת הגהות אשרי דכיון דקרקע של סוכה באמת שייך לשמעון א"כ שפיר הוי סוכה גזולה דלא שייך לומר בי' דקרקע אינה נגזלת משא"כ במסכך בר"ה דקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא ודו"ק:

ודע דראיתי בשלום ירושלים דרצה לקיים הגרסא בין זה ובין זה פסולה היינו בגזל פסל פסול משום דלא הוי כ"א תקנת מריש והוי רק דרבנן, ותמי' לי הלא בפסל גם לריב"ל פסול וביותר אינה מכוונים דברי הירושלמי אח"כ במה דאמר איזה גזולה פסולה, ומה שרצה לתרץ קושיית המשאות בנימין דקטן שאני דעכ"פ אין בו דעת להקנות יע"ש צ"ע לפענ"ד מי גרע קטן דרוצה להקנות וחכמים תקנו לו דרכי קנין ושייך בו הפקר ב"ד (עיי' בתוס' בפ' השולח דף מ' ע"ב ד"ה וכתב לי' דפעוטות בממון מקחן מקח וממכרן ממכר מטעם הפקר ב"ד הפקר) מהאי סבתא דעמדה וצוחה כי מגזל גזלו ממנה ודו"ק כי קצרתי:

כהדא גמליאל זוגא עבד לי' מטלא גו שוקה עיי' במ"א סי' תרל"ד ס"ק ג' דכתבו צ"ע דנהגו לסכך בכ"ה כעה"ג נעלם ממנו לפי שעה תוספתא דפ' וי"ו דב"ק דקאמר שם כגון

אלו דמסככין ע"פ חנותיהן בכ"ה בחג ובמ"א בפרושו שם כתב בהדי' שם דמוכח זה הדין מכאן יע"ש:

יבשה ציציתו עיי' בק"ע ועיי' בשו"ע סי' תרמ"ה מ"א ס"ק ה' או שדרתו ולפענ"ד נראה דמצוי עכ"פ בכה"ג ביבשה התיוע' לבד אלא דתלי' בבעי דירושלמי פה, ודע דנסתפקתי בלולב דנקטם ראשו אלא דעדיי' תלוי ועומד שם על הלולב ומעורה באיזה נימא, ונראה דלפי דברי הירושלמי פה נראה דכשר דכתב דנקטם שאני דאינו הדר וכתב בק"ע דנראה חסרונו טפי יותר מיבש א"כ לפ"ז יש לומר בכה"ג דעכ"פ עדיין עומד ואינו כראה חתוכו כשר ודו"ק ועיי' מה שאכתוב מזה לקמן:

נחלק המתאים כמי שנפרדו העלין עיי' בסוגי' ובירא"ש שם וצ"ע מלשון הירושלמי זה:

תני הדס וערבה ג' ולולב ד' ובבבלי איתא כדי שיהי' לולב יוצא מן ההדס טפח וכתבתי בגליון שו"ע שלי דמזה ראי' למ"ש בהגה סי' תרנ"א בשם מהרי"ו דיש לקשור ההדס יותר גבוה מן הערבה מדלא קאמר הגמרא כדי שיהיה הלולב יוצא מבניהן טפח אלא וודאי דיש לקשור ההדס יותר גבוה כנ"ל:

לולב טפח אזוב טפח עיי' מ"ש מזה בחדושי למס' עירובין במשנה סוף פ' ד' במה דאמר ר"ש שאין המשוחות וכו', לולב טפח מלבד שידרה פי' שהטפח היינו מן השדרה כלומר דשדרה צריך לצאת טפח וכן מבואר בהדי' במס' נדה דף כ"ו ע"א דכן אמר ר' פרנך ועי"ש בתוס' ד"ה שדרה, ובק"ע לא פי' כן וצ"ע:

הלכה ב

במשנה הדס הגזול והיבש נקטם ראשו וכו', נשאלתי בלולב אשר ראשו נחתך ומעורה במקצת בהעלה ועומד כמקדם אם יש להחשיבו נקטום כיון דאינו יכול לעמוד כך יום או יומים וכל העומד לחתוך כחתוך או דלמא כיון דמ"מ לעת עתה לאו נקטם הוא כשר וכתבתי בוודאי מלשון המשנה דנקיט נקטם ראשו משמע דווקא נקטם לגמרי הוא דפסול אבל בכה"ג דאינו קטום לגמרי כשר דאל"כ הו"ל למתנה רבותא טפי אלא וודאי דבכ"הג כשר ואין להקשות הא קיימ"ל כל העומד לחתוך כחתוך דמי זה ליתא דהרי הטעם דאנו אוסרין קטום הוא משום דאינו הדר, ובכה"ג אכתי הדר הוא כיון דאכתי הראש מעורה ועומד על מכונו וראי' לזה ממתני' דלקמן דקתני אפי' ב' קטומין וא' אינו קטום ומדנקיט הלשון וא' אינו קטום ולא קתני והא' שלם אלא ודאי דאתי' להורות אפי' היכא דאינו שלם אלא דרק אינו קטום כשר ומשו"ה נקיט וא' אינו קטום כנ"ל ודו"ק, וא"כ לפ"ז ה"ה בלולב אם הוא בכה"ג דראשו עומד על הלולב אלא דנחתך באמצע ועומד רק מעורה ע"י דלדול, באמת בראשונה אמרתי לישב הך דקדוק דקתני א' אינו קטום,

משום דבדף ל"ג ע"א אמר עולא ב"ח נקטה ראשו ועלתה בו תמרה כשר וקשה מנ"ל לעולא הא וסי' נראה דיליף דינו מהך לשון דמתני' דקתני וא' אינו קטום ולא קאמר וא' שלם אלא וודאי דאתי' להורות דאפי' היכא דאינו שלם אלא דאינו קטום כגון דעלתה בו תמרה אפ"ה כשר ושפיר קאמר עולא ב"ח דעלתה בו תמרה כשר ודו"ק, מ"מ הפשט הנזכר נראה לפענ"ד פשוט יותר בלשון המשנה ולולב בזה לא מבעי דבדיעבד היכא דליכא אחר וודאי דכשר דהרי אפי' בקום לגמרי פסק בשו"ע סי' תרמ"ה סעי' ז' דכשר היכא דליכא אחר אלא אפי' לכתחיל' נמי כשר ועיי' מ"ש לעיל בד"ה יבשה ציציתו, ועיי' בשלום ירושלים מ"ש בדף ד' ע"ב בשם ברכי יוסף באתרוג דהוי כביצה מצומצם ובשאר הימים יהיה בצור שעורו דלא דמי לסוכה יע"ש וה"ה בלולב בנדון דידן, ובתשובה הארכתי בדברים הנוגעין בענין זה ומחמת גודל האריכות קצרתי, ועיי' מ"ש לי אדמ"ו הגאון חתם סופר בחיו"ד תשובה רע"א:

או שהיו ענביו מרובות מעליו, ויש לעיי' במחצה על מחצה ועיי' במס' חולין דף כ"ט ע"א אי מחצה על מחצה כרוב ע"ש היטב בתוס' ד"ה דכ"ע:

שענפיו חופין את רובו, ובבלי שענפיו חופין את עצו משמע כל העץ אלא דאין נפקותא דכ"מ רובו ככולו ועיי' בבבלי דרב אחי ברי' דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומי' דרב כהנא א"ל מר בר אמימר לר"א אבא להההוא הדס שוטה קרי' לי' ועיי' בשו"ע ובטו"ז שם ולפענ"ד נראה דרב כהנא דאמר אפי' תרי וחד היינו אפי' היכא דהוא במקצת תרי וחד אבל רב אחא הי' מהדר אהדס שכולו תרי וחד לזה אמר מר בר אמימר אבא להההוא דייק להההוא דכולה תרי וחד הדס שוטה קרי' לי' וא"כ בהנהו שלם דלאו כולם תרי וחד רק דמקצת מנהו ג"כ תלתא תלתא מודה דכשר כנ"ל:

א"נ י"ל ע"פ מ"ש רש"י דתלתא בחד קינא היינו בעוקץ א' ובהיות דזה לא שכיח משו"ה אמר רב כהנא אפי תרי וחד אבל רב אחא לקח תרי וחד דאפי' הנהו תרי לא הוי בחד עוקץ לזה אמר אבא להההוא הדס שוטה קרי לי' רק דעכ"פ ב' צריכין להיות בחד עוקץ:

ודע דהרמ"א בשו"ע כתב דמקילין הואיל ובגמרא איכא מ"ד דמכשיר בהדסי' אלו, ויש להביא עוד ראי' מירושלמי לקמן דר' יסי אמר למס בני מערבא מבחרין הדסה משמע דבני בבל לא היו מבחרין משום דלא היו שכיח להם טובא:

הלכה ג

ערבה גזולה ויבשה נקטם ראשה עיי' רמב"ם פ' ח' מה' לולב ה' וי"ו דערבה דנקטם ראשה כשירה והטו"ז בסי' תרמ"ז האריך להקשות מנ"ל הא ונ"ל דהראשונים האריכו לפרש מדוע ר"ט מכשיר קטום בהדס טפי משאר מינים וכתב באשרי משום דעליו חופין את

עצו ולא נרא' קטומו אמנם רש"י דמפרש במתני' דטעמא דר"ט דלא בעי הדר בהדס הרי דרש"י לא ס"ל כן ונראה דטעמא דרש"י הוא דס"ל לר"ט דלא אמרינן מקרא נדרש לפני פניו וא"כ דוקא כפות תמרים דסמוך לפרי עץ הדר הוא דבעי הדר דלפניו מודה אבל לפני פניו ס"ל דלא דרשינן ומשו"ה בהדס לא בעי הדר ושפיר מכשיר קטום בהדס ופוסל בלולב ודו"ק, ומצינו פלוגתא דתנאי אי מקרא נדרש לפניו ולפני פניו בכמה מקומות בש"ס ועיי' במס' שבת פ' במה מדליקין ור"ה פ"ק, וא"כ לפ"ז ה"ה בערבה נמי קטום כשר לר"ט כיון דערבה מאוחר יותר בקרא, ומתורץ היטב דברי הרמב"ם ודו"ק, ועיי' מענין מקרא נדרש לפניו במס' שבת ל"ב ע"ב ר"ה דף ט' ע"ב חולין קי"ח ע"ב, גם י"ל דטעמא דר"ט דס"ל קטום כשר בהדס ולא בלולב הוא משום דס"ל דהדר נדרש לפניו ולאחריו פרי עץ הדר הדר כפות תמרים וזה לא שייך לומר בהדס כנ"ל, ובחדושי לבבלי הארכתי וכאן קצרתי, ויש לעיי' לשיטת רש"י דס"ל דנ"ט לא בעי הדר א"כ תקשה אפי' ביבשים נמי הו"ל לר"ט להכשיר כיון דלא בעי הדר ובשלמא לאשרי ניחא וי"ל.

נפרצו עלי' והצפצפה פסולה נ"ל הא דנקיט והצפצפה בה"א הידיעה משום דלאו כל צפצפות פסולים דכמין מגל כשירה כדאיתא בברייתא, והיינו חילפא גילי א"נ הא דנקיט והצפצפה הוא הואיל ואשתנה שמייהו כדאיתא בבבלי שם דף ל"ד:

כמין מגל פסולה כמין מסר כשירה וכו' ותמי' לי דאדרבה בברייתא בבבלי מבואר להיפך דומה למגל כשירה דומה למסר פסולה, ודומה למגל דפסולה היינו בקנה לבן ועלה עגול משא"כ חילפא גילי דאע"ג דדומה למגל מ"מ כשירה הואיל וקנה אדום ועלה משוך, ונ"ל להגיה איזהו צפצפה פסולה העשוי' כמין מגל עלה שלה עגול וקנה שלה לבן זו היא ערבה פסולה איזהו היא ערבה כשירה עלה משוך וקנה אדום אפי' עשוי' כמין מסר כשירה ודו"ק:

ודע דמה מאד תמוהים בעיני דברי הלבוש בסי' תרמ"ז וז"ל ויש מין אחת דומה לערבה ונקראת צפצפה והיא פסולה וזה סימנם קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופי' אינה חלקה ודוקא שפגמות' הולכות ככוחן שיש לה ב' עוקצין כמגירה משמע הא עשוי' כמין מגל כשירה, וזה וודאי ליתא דדוקא חילפא גילי דעלה משוך וקנה אדום הוא דכשר בדומה למגל וצ"ע:

הלכה ד

ושתי דליות אחת שאינה קטומה, עיי' בק"ע במה שהביא פירושים ולפענ"ד נראה דהכוונה הוא דבהיות דצריך להיות א' בלתי קטום א"כ הוי ב' דליות דהיינו ב' גבוהים בלולב דהלולב צריך להיות בלתי קטום וכן בד א' מהדסים משא"כ אינך כיון דיכולים

להיות קטומים א"כ לא נקראו דליות ועיי' במס' מכחות במתני' אין מביאין מן הדליות אלא מן הרגליות דנקרא דליות מה שהוא למעלה ומשו"ה חשב ב' דליות, ונראה מזה סמך להרמב"ם הנ"ל דקטום כשר בערבה ודו"ק:

ודע דבבבלי איתא דאמר שמואל להנהו דמזבני אסא אשוו דבנייכו ואי לא לא דרישנא לכו כר"ט ופרי' ולדרוש כר"מ דמיקל טפי ובתוס' ודלמ' לא ס"ל כר"ע ותמה בכ"ת מאי קושי' דלמא משום עת לעשות לה' יכול להקל אפי' שלא כדין כדאית' במס' כריתות ספ"ק ותירץ דדוק' נשיא וגדול הדור יכול לעשות כן כמו רשב"ג א"נ שאני התם דהקילא הוא בשב ועל תעשה יע"ש ודמיתי לומר דיש לדון לפ"ז בנדון דצ"צ דהביא המ"א בריש ה' שבת בערלים המיקרין שער הדגים דאין ראי' ממתני' דכריתות דדוקא נשיא שאני, אלא דאין לדמות וכי מה הפר מתורה יש בזה וכי מלוה דאורייתא הוא דווקא לאכל דגים רק קצת עונג שבת ואפשר בדברים אחרים אמנם מאדמ"ו הגאון ח"ס ז"ל שמעתי ראי' ברורה משיטת הרמב"ם במשנה בפ' השולח המוכר שדיהו לעכו"ם וחזר ולקחה ממנו שכתב הר"מ בפ' המשנה וז"ל וכיון שראו חכמים שהיו מייקרין בלקיחתן יע"ש וזה ראי' ברורה ודו"ק:

ובאמת בלא"ה קושית הכ"ת לק"מ מדוע ידרוש כר"ע משום עת לעשו' לס' כיון דלא הוי עת בכה"ג דאפשר לדרוש כר"ט דקטום כשר ופשוט:

ר"א ב"מ בעי כמה דר"י מרבה בהדס ירבה בשאר כל המינים וכו' הנה דברי הירושלמי פה תמוהי' ופרושו דק"ע צ"ע, ונראה לפרש דרב בא בר ממ"ל ס"ל דטעמא דבעי לר' ישמעאל ב' הדסים הוא משום הדר דגבי הדס בעי ג"כ הדר וא"כ בעי דכמו כן משום הדר ירבה בשאר מינים, וא"כ גבי ערבה נמי יצטרך ג', לזה השיב דאם תאמר דבעי הדר בהדס א"כ תקשה איך מכשיר בקטום וע"כ דקטום חשיב הדר וא"כ לפ"ז תקשה אמאי בעי א' שאינו קטום וע"כ צ"ל דהכוונה הוא להיפך דקטום הוי הדר וקמ"ל דא' שאינו קטום אינו מזיק א"כ איך אמר ר"ט אפי' ג' קטומין מאי אסי' אלא וודאי דלא בעי הדר והא דצריך ג' הדסי' הוא מדרשה דקרא דכתיב ענף עץ עבות והא דלא מהני אפי' בג' קטומין הוא משום דס"ל מדהקדים הקרא ענף עץ עבות קודם ערבי נחל ואע"ג דהפסוק מקדים המועט קודם דהיינו כפות תמרי' א' ופרי עץ הדר א' וא"כ הו"ל לכתוב ערבי נחל דהוי ב' ואח"כ ענף עץ עבות דהוי ג' אלא להורות דגם בענף עכ"פ בעינן חד דלא קטום כנ"ל בפשט הסוגיא:

דף ז' **ר**' זעירא הוי תקע לה, עיי' בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד כראה דהוי תקע זה הדין להלכ' דצריך עבות, וכמו דאיתא זה הלשון בתוספת' דפ' ד' דכלאים א"ל אין משיבין מתקוע ופי' ברא"ש בהלכות כלאים שתקע את עצמו לדבר הלכה:

העושה לולב לאחרי' לעשות לולב לשמו, עיי' מ"ש לעיל ד' ב' ע"ב ועיי' מ"ש מהרש"א בסוכה דמשו"ה צריך לומר לשמו משום דאתי' כר"א דפוסל סוכה שאולה יע"ש וצ"ע דהרי לאו שאולה היא ומה לי אם אומר לשמו או לא סוף סוף לאו שאולה ומשל חבירו עושה אותה ואיהו לאו לגזול קא מכוין, ומה שרצה לתרץ בגרסת הרא"ש לשם דבעושה לאחר מברך על עשיות הסוכה, צ"ע דהרי בירושלמי במס' פסחים דף ז' איתא דבבדיקת חמץ מברך על ביעור חמץ וכן כאן כתב דמברך על הדלקת כר חנוכה אע"ג דאי הוי גופא מדליק ואיהו בודק בית דידי' וע"כ כמ"ש רש"י בפסחים דלא פלוג רבנן בברכה ואע"ג דאיהו גופא עושה אפ"ה מברכין בעל וא"כ קשה אמאי מברך לעצמו לעשות סוכה לעשות לולב וצ"ע, וע"כ צריכין אנו לומר דהירושלמי דנקיט לעשות הוא לאו דווקא ודו"ק:

נתפלל בו מברך שהחיינו, ועיי' בשלום ירושלים דמקשה מדוע דוקא נתפלל בו ולא תיכף כמו שאנו עושין, וציין לעיי' ברשב"ץ ואין זה הספר בידי ולפענ"ד כראה כפשוט דוודאי אם הוא גופא עושה הלולב לעצמו אזי מברך שהחיינו תיכף בשעת עשי' כדאיתא בבבלי דף נ"ו, לזה אמר הירושלמי נתפלל בו דהיינו שהוא לא עשאו לעצמו בעי"ט רק שנתנוהו לו בי"ט בשעת התפילה אזי מברך אז שהחיינו ובאמת כמו שאנו נוהגין דאחר ברכת נטילת לולב מברך שהחיינו ופשוט:

על מצות הדלקת נר חנוכה, עיי' בש"ו ועיי' מ"ש במס' פסחים דף ז' בענין על מצות ואפשר דגם כאן על מצות קאי על הדלקה גופא ועל מה שמוסיף והולך כל יום ויום ודו"ק:

על מצות זקנים, עיי' בש"ק מ"ש בפשט הבבלי ודבריו מתוקים ומ"מ מה שהקשה לשיטת רש"י נראה לפענ"ד לתרץ דמה שהקשה מהא דמגילה דאיתא מקום שנהגו לברך וכו' נראה לפענ"ד דשאני מגילה דמרדכי ואסתר תקנוה ומצאו סמך מקרא כתוב זאת זכרון בספר בספר זה מקרא מגילה משא"כ לולב בשאר הוא רק מתקנת ריב"ז וחביריו, ומה שהקשה מהא דמס' דמאי דקתני ומפרישין אותה ערום ומאי קמ"ל פשיטא, נראה לפענ"ד דאדרבה מזה גופא קשי' לפרושו דאם תאמר דלכ"ע מברכין אדרבנן רק לריב"ל מברכין על מצות זקנים א"כ תקשה דמאי מ"ט אין מברכין עליו, אלא וודאי דעל דרבנן שהוא רק מתקנה א"צ לברך ומשו"ה דמאי מפרישין ערום והא דאמר בירושלמי כאן על

מצות זקנים היינו אם רצה לברך מברך על מצות זקנים ובבלי דמביא ראי' מרבי הוא מדאמר המדליק צריך לברך ע"כ דס"ל דחייב לברך ודו"ק, ובזה סרו כל הקושית דש"ק מרש"י ז"ל בסוגיא דבבלי:

הלכה ה

מתני' של תרומה טהורה לא יטול ואם נטול כשר עיי' בבבלי הטעם מפני שמכשירה וכתבתי בגליון שו"ע שלי סי' תרנ"א דמזה ראי' לטו"ז ס"ק י"ד דצריך לחבר האתרוג בלולב מדקאמר מפני שמכשירה משמע דצריך להיות האתרוג ממש אצל הלולב עד שנוגעין, וע"ש ברש"י, ומ"ש הטו"ז שם דאין נראין דברי הב"י במה שכתב דאם נטלן שניהם בידו אחת לא יצא מדלא קאמר הגמרא יכול יהי' עמהם ביד א' לפענ"ד אינו דבלא"ה צ"ע איך קאמר הגמרא יכול יהי' אתרוג עמהם באגודה אחת דמהיכא תיתא לומר כן אמנם נראה לומר משום דס"ל לר"א לולב צריך אגוד ויליף לקיחה מאגודת אזוב והכי ולקחתם קאי על כל הד' מינים, וא"כ שפיר קאמר יכול יהי' האתרוג עמהם באגודה אבל זאת לא שייך לומר יכול יהי' נטל בידו אחת דה"ת לומר כן:

אין תימר חרובה עיי' בש"ק דהקשה מתפוח ולפענ"ד לק"מ ע"פ מ"ש התוס' במס' שבת דף פ"ח ע"א ד"ה פריו דתפוח היינו אתרוג באמת ובאמת האתרוג הוא המהודר בכל האילנות, אלא דאפ"ה יש לקיים קושיתו והוא מדמקשה הגמרא ואימא חרובה א"כ ע"כ צריך לומר דחרובה הדר טפי מאתרוג דאל"כ איך ס"ד לומר חרובה כיון דאילן האתרוג הדר טפי ע"כ דחרובה הדר טפי או עכ"פ שוה בהדרו לו וא"כ איך קאמר הקרא כתפוח בעצי היער משמע דתפוח דהיינו האתרוג הדר טפי:

תני רשב"י ולקחתם לכם פרי עץ הדר עץ שפריו הדר ועצו הדר, ויש לדקדק מדוע הביא רשב"י רישא דקרא ולקחתם לכם, אמנם אמרתי ע"ד דרוש ע"פ מה דאיתא במדרש ביום ראשון לחשבון עוונות, והוא דבאמת האדם נקרא עץ השדה וכתיב כי האדם עץ השדה ובצלם אלקים עשה ה' אותו והיינו עצי הדר ופריו הדר דהיינו מעשיו צריכין ג"כ להיות נאים במצות ומ"ט והיינו עצו נאה ופריו נאה כמו האתרוג אמנם בעו"ה אנו מקלקלין את מעשינו ופשענו אתנו ועצינו נאה אבל פריינו אינו הדר, אבל אחר יהכ"פ שעשינו תשובה שלימה ונסתלקו כתמי נשמתינו וע"י תשובה נעשה זכיות ואז עצינו הדר דהיינו הגוף ופריינו נאה וזה הוא דתני רשב"י ולקחתם לכם ביום ראשון דהוא ראשון לחשבון עונות פרי עץ הדר דהוא דוגמה לנו שעצו הדר ופריו הדר כך נהי' אנחנו ונהי' עומדין על מתכונת הלז כמו שאנו עתה מצוחצחים:

ר' יעקב דרומאי בעי מתני' דלא כב"ש ועיי' בל"א דק"ע דקאמר דטעמא דב"ש דפוסל הוא משום שמכשירו ותמי' לי הלא בלא"ה כיון שהוא של דמאי שבא מעם הארץ ובלא"ה אין עם הארץ נאמן ואם נוגע בטומאה טמא עכ"פ דאינו נאמן שלא הוכשר גם מדוע הקשה ממעשר שני ולא מקשה טפי מרישא מתרומה טהורה לא יטול ואינו נטל כשר אלא וודאי דאגב שיטפא נקוט לי' הכא ושייך שם למס' עירובין:

הלכה ו

ע"ב **ניקב** ולא פילש מבפנים כשר כהאי דתנינן תמן ומילת תמן הוא למותר דהרי הוא מתני' שלפנינו וצ"ל כהאי דתנינא, אלא דמ"מ צ"ע מאי בעי הירושלמי דהרי אהאי מתני' קאי ואפשר לומר דקמ"ל כגון דנקב רק מעט מכאן ומכאן אלא דהאתרוג הי' חלול מבפנים מתחילת בריאתו וא"כ במעט שנקב מכאן ומכאן נעשה מפולש אפ"ה פסול וזה אמר דווקא נקב ולא פילש מבפנים הא כל שנעשה פילש אפי' הוא לא פילש הכל רק מתחילת ברייתו הי' חלול אפ"ה פסול ולזה מייתא ראי' מלשון דקתני נטל עוקצו ניקב ולא חסר כל שהוא ומדוע לא נקט הלשון ולא נחסר ממנו כל שהוא אלא וודאי דאתי' להורות דאפי' ממילא נמי צריך שלא יהי' נחסר דאפי' אם מתחילת ברייתו הי' חסור וחלול מבפנים וע"י נקובו נראה חסר פסול, ודע דאתרוג שנטל עוקצו אם מותר לחבר העוקץ ע"י מחט בענין שאינו נראה חבורו עיי' בתשובת בית יעקב שאלה קמ"ב:

הבא מן הכושי עני' בש"ק ופרושו תאיי' דא"כ היינו תרוצו דאביי שם ומאי הוסף רבא וצ"ע, ומ"מ צ"ע לפי' רש"י ז"ל בסוגיא דכושי לן פסול כיון דאנו רחוקין מבבל אנו ברחוק וקרוב תלי' ואפשר לומר דאיירי בסתם אתרוג כושי וא"כ לדדהו דקרובים לבבל לא אמרינן דנדמה הוא דתלינן דמקרוב בא והוא כושי ממש וכשר והא לדידן דרחוקים מכוש וא"כ יש לחוש דנדמה ומשו"ה פסול אבל כושי ממש דידעינן שבא משם כשר לכ"ע ודו"ק:

הבא מן הכושי כשר, עיי' בש"ק ולפי פרושו הבא מן הכושי מארץ כוש כשר אפי' לנו, וקשה אמאי קתני במתני' סתם כושי פסול, הא אפי' לן כשר הבא משם, אמנם לרש"י ניחא דפי' הא לן לבני א"י ובכל ענין הכל אסור אפי' הבא משם מכוש, אלא דעכ"פ קשה לשיטת רש"י הא דאמר פה בירושלמי הבא מן הכושי כשר והוא לשיטת רש"י פסול לן, והי' נרא' לפענ"ד לומר דהפי' הוא לשיטת רש"י הבא מן הכושי אם הרכיבו ענף מן הכושי על אילן אתרוג שלנו כשר ודו"ק, ויהי' מזה ראי' דמורכבים פסולים דאל"כ פשיטא דהרי אפי' מורכב כשר אלא די"ל דהבא מכושי שנטעו אילן מכושי אצלינו ויש לעיי':

ואעתיק פה תשובה אחת מש"כ לכבוד הגאון המובהק המפורסם ש"ב מו"ה **יעקב קאפל באמבערג** אב"ד דק"ק ווירמייזא יע"א, וזה לשונו במכתבו אלי:

הנה זה שלשים שנה שבאו למדינה זו אתרוגים למכור לצאת בהם ידי חובת מצוה בחג הסוכות שגדלים באי קארזיקא ונקראים בשם קארזיקאנר, ותיכף יצא עליהם הקול שהרב ר' אברהם אליעזר הלוי זצלה"ה איש ירושלים שהי' אב"ד בק"ק טריעסט כ' לב"ד הצדק דק"ק פראנקפורט דמיין שיש בהם חשש שהם מורכבים ועי"ז רוב העולם לא קנו מהם עוד, ובאמת אף שהם מהודרים במראה מ"מ כמה מהם היו חלקים, גם היו עוקצם בולט דהיינו לא הי' שקוע גם כמעט לא הי' להם ריח אתרוג, ואע"ג שכל הגאונים שנתנו סימני אתרוגי' המורכבים מהרי"ק ומהר"ם אלשיך לא מנו סי' זה דריח, מ"מ נודע מאת הגננים שכל פירות המורכבים אין להם הריח כ"כ שיש להפרי בטבע, אמנם איזה שנים אח"כ נשתנו אתרוגים הללו למעליותא שיש להם סימני אתרוגים הכשרים לבד שהיו נמצאים בזה איזה שלא הי' עוקצם שקוע, אמנם זה נמצא ג"כ באתרוגים קאלאברעזען שהם בחזקת כשרות מזמן רב, ואפשר שהוא מטעם שלא נגמר בישולם, והנה על חג הסוכות רובא דרובא של אתרוגים שבאו למדינת אשכנז היו מאותם אתרוגים קורזיקאנר הנ"ל והי' שעת הדחק ונמכרו בפ"פ דמיין בחזקת כשרות ברשיות הב"ד הצדק דשם, והדיין המופלג מו"ה יעקב פאזן נ"י משם צוה להגיד לי ששאל את פי הגאון הגדול דק"ק פ"ב אודותם והגאון (הוא חתם סופר) הכשירם ועי"ז הרשיתם אז ג"כ לחברה דאתרוגים דכאן לקנותם, כי נאמן עלי ידידי הדיין הנזכר אך עתה אותה נפשי לשאול אם הגאון הנ"ל הכשיר את האתרוגים הנ"ל אפי' שלא בשעת הדחק, כי הנה מצאתי שכל האתרוגים הבאים אצלינו ממדינות הרחוקים יש להם טעם חמוץ אבל טעם של אתרוגים קירזקאניר הנזכרים נוטה כמעט למתיקות, והנה ידעתי כי יש ג"כ במציאות ציטראנין ולמונין שהם מתוקים ועלה ס' בלבי אם אינם מורכבים מאותם לימונין המתוקי', ואף שהגאוני' המביאים הסימני דמורכבי' לא הביאו הך דמתיקות מ"מ הלא הגאון מהרשי"ך כ' שאותן הבאים מפולנייי' הם מסופקים ולהם סימנים אחרים ואפשר שכמוהם הם הקורזיקאנר ואף שקורזקי רחוק מאפוליען, ועיי' ירושלמי כלאים דף ג' ע"ב דפוס א"ד אין מרכיבין זתים ברכב של תמרה וכו' ר' יודין בעי שנוי' הוא הכי דהוא עתיד למתקה עכ"ל, א"כ י"ל דגם בזה שייך טעמא דטוו"ז ומ"א שנתנו בפסול האתרוגים המורכבים, ושלום תניינא מאת ש"ב אוהבו ומוקירו **יעקב קאפל באמבערג הלוי**

בימי צאתנו ממצרים, יתברך ברכה בכפלים, אורך ימים ושנות חיים, איש אשר למד ל"ו נאמר וקים, ה"ה כבוד ש"ב הרב הגאון המאור הגדול מופת הדור והדרו, יהי' ה'

בעזרו, ובשמחת י"ט יתענג במגורו, הוא וכל כבוד ביתו גאון יעקב סלה, ויהי' מרומם מעלה מעלה, לשם ולתפארת ולתהלה, כק"ש מו"ה יעקב **קאפל באמבערג** נ"ל אב"ד ור"מ דק"ק ווארמס יע"א:

ארשת זהב שפתיו שפתי צדיק לנכון הגיעני, ולי מה יקרו אהבת דודים אשר לרויה השביעני, והנה ידידי נ"י אמרתי אעבור פרשתא דא ואראה היכן הדין יקוב, תמן במס' סוטה דף מ"ג ע"א תנינא, א' הנוטע ואחד המבריך וא' המרכיב ומקשה הגמרא אברייתא לא חלל ולא חללו פרט למבריך ומרכיב אר"ז אר"ח ל"ק כאן בהרכבת היתר כאן בהרכבת איסור ועיי' במהרש"א שם דתמה אי בהרכבת איסור קשה לימא דלא כר' יה"ג דלר' יה"ג הרי חוזר מעבירה שבידו ותירץ דאיירי כגון שנטעה האריס עכ"ל וצ"ל לפ"ז דאיירי שהרכיב האריס שלא מדעתו דאל"כ אכתי עבר עבירה דקיי"ל דאסור לישראל להניח להרכיב אילנו אפי' ע"י עכו"ם וכ"ת זה הוי רק דרבנן אמירה לנכרי, זה אינו דהרי לר' יה"ג אפי' על דברי סופרים כדמשני לקמן דף מ"ד ע"ב א"ב עבירה דרבנן וע"כ צ"ל כנ"ל שהרכיב העכו"ם שלא מדעתו, אלא דאכתי קשה הרי עכ"פ הו"ל מקיים בכלאים וקיי"ל ביו"ד בסי' רצ"ה אסור לקיים כלאים ואכתי חוזר משום עבירה, וצ"ל בהיות דאריס שותף עמו למחצה או לשליש אינו מניח אותו לעקרו, ומיושב לפ"ז הא דהוצרך המרש"א לדחוק דאיירי דוקא באריס ומדוע לא מוקי דאיירי שהרכיב עכו"ם או קטן שלא מדעתו ולפמ"ש ניחא דאכתי הוי קשה דעכ"פ חוזר משום מקיים מכלאים, ואין להקשות דאי באריס כנ"ל א"כ אכתי אינו חוזר משום דלא הוי כרמו המיוחד לו כמו שמתרץ ר"ס לקמן בכרם של ב' שותפים, וצ"ל דשאני כאן דלא הוי שותף רק פועל אלא שנוטל חלק בפירות כנ"ל:

אמנם באמת לשון הברייתא פרט למבריך ומרכיב משמע דאיהו גופא הוא המרכיב ומברך וא"כ שפיר קשה קושיית מהרש"א, ע"כ נראה לפענ"ד כמו דאמר הגמרא לעיל ולא חנכו פרט לגזלן לימא דלא כר' יס"ג ומתרץ כגון שחזר ולקחה ממנו ומקשה א"כ הו"ל לוקח וחוזר ומשני הואיל ומעיקרא בגזילה בא לידו אינו חוזר א"כ לפ"ז י"ל גם כאן דאיירי שמתחילה הרכיבו באיסור בזקינה באינו מינו וחזר ועבד תשובה ועקר הענף שנטע והרכיב, והרכיבו במינו, דאע"ג דעתה הרכיבו בהיתר מ"מ הואיל ומתחילה נעשה בהאי ענף איסור אינו חוזר עבורה, ואין להקשות וכי נימא נמי אם עובד איזה שאר איסור בנטיעה כגון שחתך הענף בשבת אינו חוזר י"ל דשאני כאן הואיל וינקה האי נטיעה איזה זמן מה מאינה מינה משו"ה אע"פ ששוב עקרה ונטעה במינו אינו חוזר עליה:

והשתא לפ"ז יש ליישב היטב הא דמקשה הגמ' האי הרכבה דהיתר ה"ד אי לימא ילדה בילדה ולכאורה קשה אמאי מקשה הגמרא דווקא אהרכבה דהיתר דגם אברייתא דמוקי בהרכבה דאיסור קשי' אילמא ילדה בזקנה תיפוק לי' בלא"ה דבטלה בזקנה ואי ילדה בילדה הרי חוזר משום ילדה א' ולפמ"ש ניחא דבאמת על הכל מקשה כיון דע"כ איירי דעביד תשובה ועקר הענף המורכב והרכיבה בהיתר במינו וא"כ קשה במ"נ ושפיר מקשה על הכל:

והשתא לפ"ז מיושב היטב הא דמקשה הנ"מ אלשיך בתשובה סי' ק"י דאיך מתרץ הגמ' מבריך אמבריך דגמ' מתרץ רק מרכיב אמרכיב אבל מבריך שנוטל ענף ומבריכו בארץ שפיר קשי' ולפמ"ש ניחא די"ל דאיירי שהבריך הענף בקרקע שאינו שלו וכ"ת דתיפוק לי' דחוזר מעבירה שבידו י"ל דהדר ועביד תשובה ולקח הקרקע מחבירו ואפ"ה אינו חוזר הואיל ומתחילה בעבירה צמחה ונזרעה ודו"ק, ומיושב לפ"ז מה דקשה לכאורה דאמאי הוצרך לאוקמה בהרכבה דאיסור לוקמי בילדה בזקנה ומשו"ה אינו חוזר משום דבטלה ולפמ"ש ניחא דעכ"פ הי' קשה מבריך אמבריך וע"כ צריכין לאוקמה בהרכבה דאיסורה, לפיכך מוקי מרכיב ג"כ בכה"ג בהרכבה דאיסורה:

אמנם באמת נראה לפענ"ד דבלא"ה ל"ק אהרכבה דאיסורא לא הי' יכול הגמרא להקשות דידע דאיכא לתרץ ילדה בילדה וכ"ת משום ילדה ראשונה חוזר דא"ל דהואיל ונעבד בה איסורא שנרכבת משו"ה גם עבורה אינו חוזר ודו"ק, ואין להקשות מאי פירך אילמא ילדה בילדה תיפוק לי' משום ילדה א' לתרץ דאיירי בגזל ילדה הראשונה ואח"כ קנאה ואינו חוזר עליה הואיל ומעיקרא באיסורא אתא לידי' וצ"ל דמקשה דא"כ גם משום ילדה שני' אינו חוזר ילדה בילדה, ותירץ דאיירי בננטעה לסייג ואינה בטילה משום דמהני בה מחשבה:

באמת קושיית מהר"ם אלשיך מבריך אמבריך נראה לפענ"ד דל"ק כ"כ לפמ"ש רש"י ז"ל במס' ע"ז דף מ"ט בד"ה והבריך והרכיב דמשמע דהברכה שייך ג"כ לומר במרכיב ענף באילן יעיי"ש:

וראיתי בספר צאן קדשים מנחות דף מ"ט ע"ב דמקשה לוקי ילדה בזקנה וכ"ת דבטלה ילדה בזקנה לוקי כגון דהיה בהאי ענף פינות דבכה"ג אינו בטל וכדאמר ר"י שם במנחות, וראיתי בספר מנחת כהן דכ' דלק"מ דא"כ בלא הרכבה נמי חוזר מטעם ילדה דהי' בה פירות דעדיין לא נתחללה יעיי"ש, ולפענ"ד לא תירץ כלום דהרי קיימ"ל דאינו חוזר כ"א ע"י חמשה אילני מאכל, או כרם ב' כנגד ב' וא' יוצא זנב וא"כ לוקי כגון שחתך מד' אלנות נטיעה מלאה פירות דמשום דידה אינו חוזר כיון דלא הוי כ"א ד' אילנות

אלא מתוך דנטעה בזקינה ובטול לא בטלה כיון דהיתה מלאה פירות, אמנם לדידי גם זה צ"ק דוודאי לא ס"ד דבד' אילנות וחתך ענף ולא נטעה דנחשוב כה' אילנות וא"כ כיון דילדה בטלה בזקנה א"כ לא חשבינן החי ענף שהורכבה כנטיעה דהרי בטלה בזקנה ועל זקנה אינו חוזר אלא דעכ"פ הפירות דהאי ענף חשבינן להו כמעיקרא וצריכין חלול אבל עכ"פ כה' אילנות לא נחשבים ודו"ק:

אבל אי קשי' הא קשי' הרי במשנה דערלה פ' א' תני' ספוק הגפנים וכו' אע"פ שהבריכן בארץ מותר ר"מ אומר מקום שכחה יפה מותר ועיי"ש בר"ש וא"כ לפ"ז תקשה לוקי ילדה בילדה וכ"ת בטלה בילדה א' לוקי כגון שהי' כמה רע עד שהילדה הזאת אינה יונק ממנה וכגון שהיו עלי' אינם הפוכין דזה סי' שאינה יונקת ממנה וא"כ בכה"ג לא בטלה, ומשום ילדה א' ליכא כיון דלא הוי כ"ח ד, אמנם לפענ"ד כיון דטעמא דבעי ה' אילנות הוא משום דומי' דכרם דהוזכר בקרא וקיי"ל דאינו כרם עד שיה' שתיים כנגד שתיים וא' יוצא זנב וא"כ בחמש נטיעות צריכין להיות מפוזרים כעין כרם, אלא דכל זה הוא דווקא לב"ה במשנה ה' וי"ו דכלאים פ' ד' אבל לב"ש דס"ל שם דשורה א' הוי כרם ולא בעי ב' כנגד ב' א"כ יש למוקי בכה"ג וא"כ לפ"ז יש לומר לפ"ז דגמרא לא יצא לאוקמי' בכה"ג דהי' רק ד' ועם הילדה הב' שהורכבה הוי ה' דא"כ צריכין לאוקמי' המתני' כב"ש וא"כ קשי' סתמא אסתמא דמשנה דכלאי' משנה וי"ו הנ"ל סתם כב"ה וכאן סתמה בב"ש ולפיכך הוצרך לאוקמי' בכגון שנטעה לסייג ולקורות ומיושב לפ"ז שנית דאברייתא דפרט למבריך ולמרכיב לא יצא להקשות דיש לאוקמי' בכה"ג ואה"נ דאתי' כב"ש כנ"ל אבל אמתני' מקשה שפיר ודו"ק:

אמנם עדי' קשי' לוקי בילדה שסבכה בזקנה וכ"ת דבטלה בזקנה לוקי כגון ביצא מזקנה בריכה המובחרת בארץ וא"כ יכולה הזקנה להיות כילדה דכשיעקור הזקנה ונשאר הברכה כדתנן במשנה דערלה פ' א' אילן שנעקר ובו בריכה דומי' דמתרץ בנוטע לסייג ולקורות ודוחק לומר דשאני התם דסגי במחשבה משא"כ כאן בעי מעשה לעקור האילן הזקן בענין שיהי' חי' אח"כ מהילדה, זה אינו דהרי בירושלמי פ"ק דערלה סוף הלכה א' איתא ספקה לזקנה פטור להקדש דאע"ג דהקדש פטור אפ"ה חייב ומפרש הירושלמי שם משום שראוי לחשוב עליו ולפדות הרי דאע"ג דעכ"פ צריך מעשה פדי' אפ"ה הואיל ואפשר לחייבו ג"כ אינו בטלה בה' א"כ ה"ה בכה"ג בשלמא הא ל"ק לוקי במרכיב בתוך אילן הקדש דאינו חוזר משום ילדה א' די"ל דס"ל לגמרא דא"כ גם משום האי ילדה אינו חוזר כיון דעכ"פ נבלע בו גם מכח ההקדש א"כ אין כל הכרם שלו דומי' דכרם של ב' שותפים, אבל הא קשי' ונ"ל משום דאמרינן בתוספתא ערלה פ' א' נטעה לעצים וחישב

עליו לאכילה מאימתא מונין לו משעת נטיעה הרי דאע"ג דמתחילה חשב לעצים ולסייג אפ"ה כשחשב אח"כ בשנת ג' לאכילה מונה לערלה משעת נטיעה וא"כ לפ"ז הגמרא קאמר שפיר בנוטע לסייג דלא בטלה משום דאי הדר בה בת מיהדר היא מתחילתה, משא"כ בכה"ג דאי מיעקר האילן מיחשב כנטיעה חדשה ומתחילין עתה מחדש שני הערלה א"כ בכה"ג בוודאי בטלה ילדה בזקינה, ואע"ג דגם בהקדש אמרו בירושלמי דבת מיהדר הוא שם ג"כ אם פדאו מתחילין השני ערלה משעת הנטיעה משא"כ בכה"ג ושפיר בטלה ילדה בזקינה בכ"הג וזה נכון מאוד ויש בזה ליישב עוד איזה דברים בסוגיא אך סמכתי על רוחב לב מבין:

והנה ראיתי בספר טור אבן דמעורר אהא דאמר ר"י ילדה שסבכה בזקנה בטלה, ומדוע לא אמר להיפך זקנה שסבכה בילדה בטלה זקנה בילדה, ובאמת לפי מה דאמר הגמרא במנחות דף ס"ט י"ל דאי אמר זקנה שסבכה בילדה ה"א משום דספוקי מספקי לי' ולחומרה לפיכך אמר להיפך ילדה שסבכה בזקנה בטלה דלקולא משום דמיפשט פשיטא לי' דבטלה כנ"ל אמנם האמת יורה דרכו דמקדם צריכין אנו להבין מאין יצא לר' יוחנן זה הדין דבטלה ילדה בזקינה, וי"ל ג"כ בלשון דאמר שסבכה בזקנה ולא אמר שהורכבה ילדה שהורכבה בזקנה, ונ"ל שיצא לר"א א"ר יוחנן דינו ממשנה דערלה דתנן ספוק הגפנים וכו' אע"פ שהבריכן בארץ מותר הרי מבואר בהדי' דבטלה ילדה בזקנה ובירושלמי שם אמרו ר"ח בשם רשב"ג ילדה שסבכה בזקנה בטלה ילדה בזקנה ופי' הר"ש אילן ילדה הנטוע סמוך לאילן זקן והרכיבן זה בזה בטל הילדה אמר ר"ח ב"ב מתני' אמרה כן ספוק הגפנים אע"פ שהבריכן בארץ מותר וחש לומר שמא השרישה הילדה עד שלא תתאחה בזקנה אלא וודאי אפי' השרישה נמי בטלה ר"ח ברי' דרב הלל אמר דרבי יהודה היא דאמר מתאחה היא עד שלא השרישה, ר' יוחנן אמר שרשים אין בהם ממש הרי מבואר דר"י ס"ל לדייק ממתני' אפי' בנשרשה בארץ אפ"ה אין בשרשים ממש ובטלה ילדה בזקנה וא"כ ר' יוחנן לשיטתו שפיר אבל בטלה ילדה בזקנה דדייק זה ממתני' ומשו"ה נקיט הלשון שסבכה דהרכבה היינו שנטל וחתך ענף מאילן והרכיבו ואיהו הודיענו דאפי' בילדה הנטוע וסבכה הענפים בזקנה דהיינו שהורכבה בראשי ענפיה בזקנה נמי בטלה, וא"כ לפ"ז שפיר נקיט דווקא ילדה שסבכה בזקנה כיון דקאי דאיירי בהא וזה ברור ואמת ודו"ק:

והשתא לפ"ז אמינא אנא כיון דר"א למד דינו ממתני' א"כ א"ל דווקא במרכיב מין במינו אזי בטלה ילדה בזקנה כיון דמתני' ספוק הגפני' איירי בעין במינו זמורה בגפן משא"כ בהרכיב מין בש"ע לא אמר ר"א ור"י דבטלה וכן משמע ג"כ מירושלמי הנ"ל דאמר

מתאחה הוא עד שלא נשרש ובמין בשאינו מינו מאן מפיס אמנם במין במינו מסתבר לומר כן דתיכף מצא מין את מינו, והנה אמרתי לברר זה מירושלמי דסוטה דאיתא התם בפ' משוח מלחמה הלכה ה' תני ולא חללו פרט למבריך ומרכיב אמר ר' יוחנן דראב"י היא אמר ר"ח דברי הכל היא כשהרכיב פירות עבירה, במה אנן קיימין אי בשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן מאכל מין בשאינו מינו פירות עבירה היא, ואי בשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק נוטע כבתחילה הוא, אלא כן אנן קיימין כשהרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבנה ועיי' בפ"מ שם דמפרש דהא דמקשה אי בשהרכיב אילן מאכל ע"ג סרק היינו זקנה בילדה וקרי לי' סרק הואיל ולא טענה עדיין פירות לזה מקשה נוטע כבתחילה הוא כלומר ותיפוק לי' דחוזר משום ילדה ראשונה וקשה דאכתי הו"ל לאוקמי כגון דילדה ראשונה לא נשא פירות אפי' בשנה רביעית ומשו"ה חוזר משום ילדה שני' ועיי' בפ"מ שם דכל פרושו דחוק מאד, אמנם לפענ"ד באמת זה כוונה הירושלמי אי בנוטע אילן מאכל היינו ילדה שנושאת פירות בתוך אילן סרק היינו בילדה שאינה נושאת כלל אפי' בשנת הרביעית לזה מקשה נוטע בתחילה דזה הוי נוטע וכבר תני לה א' הנוטע משום דמרכיב לא מקרי אלא המרכיב לתוך אילן הנושא פירות, לזה מתרץ דאיירי במרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבנה ופי' בפ"מ דאיירי שכבר טענו פירות ונתחללו ואפ"ה חוזר משום חלול ההרכבה ולפענ"ד צ"ע השתא הרכיב ילדה בזקנה בטלה מכ"ש זקנה בזקנה, אמנם באמת הכוונה כפשוטו דמתרץ דאיירי בילדה בזקנה וכ"ת דבטלה זה אינו כיון דלא הוי מחד מינא דהאי מוציאה לבנים והאי מוציאה תאנים שחורים לא בטלה ילדה בזקנה בכה"ג ודו"ק וזה ברור בפשט הירושלמי הרי מבואר מירושלמי הלז דמין בשאינו מינו אפי' שניהם מן תאנים עכ"פ הואיל ואלו לבנים ואלו שחורים לא בטלה:

והא דלא מתרץ גמרא דידן כן הוא משום דס"ל דכיון דעכ"פ הכל מין תאנים בטלה ילדם בזקנה ואולי דייק הגמרא מלשון המשנה ספוקי הגפנים מדקתני ספוקי הגפנים משמע אפי' זמורות מענבים לבנים שסיפק בענבים שחורות נמי מותר משום דהכל עין א' לפיכך הוצרך הגמרא לשנות בנוטע לסייג ולקורות, אבל עכ"פ במין בשאינו מינו ממש בוודאי גם הגמר' דידן ס"ל דלא בטלה, וא"כ לפ"ז בנידון דידן דמרכיבין ענף של אתרוג באילן לימוני או מראנצי בכה"ג לא אמרינן בטלה, ונדחה מזה הראי' שהביא מהר"ם אלשיך סי' ק"י והב"ח בסי' קל"ה ועלי' נשען כל בנינם ולפענ"ד נדחה ראי' זו לגמרי וזה ברור לפענ"ד:

ויש בזה ג"כ מקום ליישב הא דלא פריך הגמרא אהרכבה דאיסור ודו"ק:

ואין להקשות דאי אמרינן במין בש"מ לא בטלה ילדה בזקנה א"כ אמאי אמר רב אשי במס' בכורות דף י"ז אף אנו נאמר הדלה גפן ע"ג תאנה יינו פסול לנסכים, מדנקיט הדלה משמע הא הרכיב בלא"ה פסול משום דבטלה ילדה בזקנה וא"צ להיקש זבח ונסכים, י"ל דאה"נ ה"ה בהרכיב אסור מה"ט דזבח ונסכים והא דנקיט הדלה הוא לרבותא דאפי' בהדלה ולא הרכיב נמי פסול, ועוד י"ל בהיות דקיימ"ל במס' חולין מדכתיב או למעט את הכלאי' ע"ש דף ל"ח ע"ב הרי הכתו' האסיר כלאים לגבוה וא"כ בהרכיב ל"צ בהיקש לומר מה זבח שלא נשתנה דבלא"ה פסול דאמרינן מה זבח כלאים פסול אף נסכים כן ולא צריך הטעם שלא נשתנה רק בהדלה וזה פשוט ודו"ק:

ובאמת תמהתי אהא דפירך הגמרא במס' ב"ב דף צ"ו ארב דאמר אין מקדשין אלא על יין הראוי לנסך ע"ג המזבח למעוטי מאי וקשה לימא למעוטי הדלה גפן ע"ג תאנה דזה פסול לנסכים וג"כ אין מקדשין עליו, ועוד קשה לי כיון דקיימ"ל דבזבח פסול כלאים מדכתיב או ואתקש נסכים לזבח וא"כ בהרכיב גפן על תאנה היין פסול לנסכי' וא"כ דלמא אתא רב למעוטי הרכיב גפן ע"ג תאנה דפסול לקדוש, אע"כ צ"ל דס"ל לגמרא דהרי אלו לא כתב לן רחמנא גבי קרבן או למעוטי נדמה וכלאים ה"א דכשרים הם א"כ אף דרבתה לן התורה דבקרבן פסילים מ"מ לשאר דבר מצוה כשרים, וא"כ מה"ת לפסול יין שהורכב או שהודלה ע"ג תאנה כיון דעכ"פ ריחו אינו מוסרח וטעמו חמרא ודו"ק:

ועכ"פ יצא מזה סתירה ללבוש דרצה לפסול האתרוגים המורכבים הואיל ונעבדה בהו עבירה כמו דפסל קרבן של כלאים ולפמ"ש נראה דזה ליתא דא"כ הו"ל לומר למעוטי הורכב ע"ב תאנה כנ"ל, ואין לומר דווקא לענין קידוש על היין דהוי רק דרבנן הוא דאינו פוסל מה שנעבדה בו עבירה משא"כ לענין מצוה זה אינו דהרי רב ס"ל במס' כתובות חכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה יעיי"ש ואם הי' פסול למצוה דאורייתא ה"ה לענין קדוש הי' פסול:

וראיתי בתשובת הב"ח סי' קל"ה שרצה חכם א' (ואינו הב"ח אע"ג שחתם בסוף התשובה ה"ק יואל אולי הוא חכם א' שהי' נקרא ג"כ כן כי הב"ח הי' מן המכשירין והוא דחה בתשובה שאחרי' דברי החכם יעיי"ש בסי' קל"ו) לסתור דברי המתיר המרכבים, והמתיר הביא ראי' מדלא תנן במתני' אתרוג של כלאים פסול כמו דתני ערלה, והשיב דערלה הוצרך למתנה דה"א הואיל והוא אתרוג גמור ומצוה לאו להנות נתנו יהי' יוצא בו קמ"ל אבל כלאים לא צריך לאשמעינן כי פסול הוא מכלל מה דאמר שם פרי עץ הדר שטעם עצו ופריו שוין והדר באילנו משנה לשנה, ובמח"כ אין זה דחי' כלל דכך כוונת המתיר דכמו דקתני שם במתני' לולב של אשירה ושל עיר הנדחת אע"ג דהכל א' והיינו אשירה

היינו עיר הנדחת אפ"ה דרך התנא למתנה כל כי האי זוגא יחד כמו כן הו"ל למתנה ג"כ של ערלה ושל כלאי' זוג א' דג"כ כן דרך התנא כדתנן במתני' דקדושין המקדש בערלה ובכלאי כרם, ובמס' ערלה תני נטיעה של ערלה ושל כלאי כרם א"כ דרך למתנה כל כי האי זוג א"כ גם כאן הו"ל למתנה כן אתרוג של ערלה ושל כלאי', וע"ש זה פשיטא כיון דאינו דר משנה לשנה אדרבה כל כי האי הו"ל לאשמעינן, ובאמת אדרבה זה אינו דגם בכה"ג דר בשנה לשנה וטעם עצי היינו הענף שוה לפריו:

עוד כ' מדאיצטריך או כבש למעט כלאים במוקדשי' ממילא היכא דליכא קרא כמו באתרוג מה"ת למיפסלה, על זה השיב האוסר דשם לא איצטריך לאשמעינן אלא אף שכל א' מהמין שנהוה ממנו הכלאים כשר קרבן מ"מ כשנרכבו יחד כגון עז וכבש ונולד מיעט אותן הכתוב שפסול לקרבן משא"כ בהרכבת נדון דידן שהמין הא' הוא פסול לברך עליו כלל וכלל עכ"ל ולכאורה בזה יפה השיג, אמנם לפענ"ד נראה דאפ"ה אינו דהרי כבש מתרבה באלי' דאליתו קריבה ג"כ ועז לית בי' אלי' וא"כ קשה אס"ד דמצד הסברה מורכבים פסול באתרוג אע"ג דהיחור מוציא אתרוגים ממש מ"מ הואיל ויש בו ג"כ כח הלימונא פסול א"כ מנ"ל דכלאים פסול בעולה דלמא דווקא לחטאת ושלמים וכדומה דרק החלב עולה לגבוה וא"כ אי יעלה האלי' הרי יש בו צד עז ואסור להקריב האלי' ואי לא יעלה האלי' הרי יש בו צד כבש דעולה האלי' ומשו"ה פסלה התורה, משא"כ לעולה דכולה כליל והכל עולה לגבוה וליכא נפקותא בזה מנ"ל דאסור, אלא וודאי דמורכב כשר משום דאע"ג דיש בו כח הלימון מ"מ מה בכך הואיל והוא נראה כאתרוג רק כח אחר מעורב בי' ליכא קפידא, וא"כ לפ"ז שפיר אמרינן מדאסרה התורה כלאים אע"ג דהוא נראה לפנינו כשה ממש אפ"ה אסרה התורה א"כ ה"ה אפי' לעולה ודו"ק:

ועוד יש לברר דברי בענין אחר יותר דאס"ד דמצד הסברה פסול מורכב משום שהמין האחר הוא פסול לברך, א"כ לט"ז יש מצד הסברה ג"כ למעט כלאים מחטאת ושלמים דהרי מעורב באלי' וא"כ לא צריך קרא למעט כלאים לשלמים וחטאת כנ"ל וע"כ צריכין רק המיעוט למעט כלאים לקרבן עולה וקשה הרי יש לנו היקש עילה ושלמים זבח ונסכי כדאמר במס' בכורו' וא"כ מקשינן עולה לזבח וכמו דזבח פסול כלאים ה"ה עולה וא"כ אמאי צריך או אע"כ מבואר דמצד הסברה מורכב כשר הואיל ולית בי' אלא כח לימון או מראנצי מעורב ודו"ק:

עוד כ' בתשובת ב"ח הנ"ל דהחכם האוסר מביא ראיה מדאמר הגמרא בסוכה לא מצא אתרוג לא יביא לא פריש ולא רימון ולא ד"א מדאמר ולא ד"א משמע דאתא לאשמעינן דאפי' מורכב פסול, וזה תמוי' דא"כ מאי פריך הגמרא שם פשיטא לשני דקמ"ל דמורכב

פסול וכ"ת דקושי הוא דעכ"פ לא הו"ל למתנה לא פריש ולא רימון דלמא לא פריש ולא רימון היינו ג"כ במורכב שהרכיב ענף של פריש באילן אתרוג והענף נושא פריש דהענף נושא תמיד מינו ואע"ג דכל האילן הוא אתרוג ולא ד"א היינו ענף של אתרוג שהורכב ברימון, ופריש אלא וודאי דמורכב כשר לכאורה:

עוד כ' מהר"ם אלשוך וז"ל ועוד אפי' לא היה היחור ההוא מתבטל בלימון אלא שהיה כב' מינים מעורבים בשוה לא היה יוצא בו הא למה זה דומה למי שחציו עבד וחציו ב"ח דאינן מוציא כ"ש בכה"ג דגוף האתרוג שיוצאין בו מעורב עם לימוני דלא אתא צד לימון ומוציא את החייב באתרוג עכ"ל ובמח"כ לא דמי כלל דהתם מתחילה הי' עבד גמור ואח"כ כשנשתחרר נשאר עכ"פ החצי עבד משא"כ כאן הרי הוא אתרוג לפנינו ככל האתרוגים והוא יוצא מענף שלו כמו שיוצאים שאר אתרוגים, ואלו היו נוטעים הענף בארץ לבד ג"כ עשתה שרשים והוציאה אתרוגים א"כ מי יגיד לנו כלל שהענף שאב כח הלימון דהלא הקב"ה ברא עץ פרי שכל עץ נושא מין פרי ושתי אלנות נטועים זה אצל זה זה מוציא תפוחים וזה אפרסקים אע"ג דהארץ היא שוה והיא מחלקת רק ליחות וכח בהם מ"מ זה מוציא מינו וזה מינו והפירות משונית לפי האילן, א"כ אף אנו נאמר דאע"ג דהענף הורכב באילן לימון או מראנצי מ"מ לא בלע הענף מכח אילן הלימוני רק האילן מקבל ליחות מהקרקע ושלח הליחות ההוא אל הענף והיא הוציאה עי"ז כחה והגדולה האתרוגים, ואולי אף שאנן רואים קצת שנויים באלו האתרוגים המורכבים מהאחרים מ"מ מי יגיד לנו דהאילן הלימון גרם זה ואולי הואיל ולא קבלה יניקותיה ובשפע ובמרובה כדרך דרכה לפיכך נשתנו קצת, ואינו דומה לכלאים דשם הוא בא ממש מעז וכבש, ועוד הרי אמרינן במס' בכורות הנ"ל הדלה גפן ע"ג תאנה יינו פסול מדקתני הדלה משמע דהי' סמוך ממש ונטוע קרוב לו ובוודאי השרשים יונקים ומדובקים ומורכבים למטה זה עם זה וא"כ תיפוק דפסול מטעם מורכב אלא וודאי כמ"ש ודו"ק:

והא דאמר ר"א ור"י ילדה שסבכה בזקנה בטל הוא דווקא במין במינו משא"כ במין בשאינו מינו, וי"ל דומי' למה שאמר ריב"ל בבכורו' אין חי' מתעברת מבהמה ולא גסה מדקה יעיי"ש, ה"ה ג"כ בהורכב במין בשאינו מינו אין הפרי נולדת ממין האילן רק מהענף ורק הינוקה שואפת מקרקע דרך צינור האילן אבל מהאילן גופא אינה יונקת:

וכ"ת אכתי מנ"ל להקל בס' איסור דאורייתא מאן מפיס דהוא כן והו"ל ספיקא דאורייתא ולחומרה, ואפי' בשאר הימים בסוכת עכ"פ הו"ל ס' לא תשא כיון דמברכין עליו, י"ל משום דאף אם נימא דיש בו כח הלימון מהאילן, מ"מ מאן יימר דהוה שוה בשוה דלמא רק מיעוט מכח האילן האסר ומתבטל ברוב דעיקר הגידול הוא מהענף דאתרוג ובטל

המיעוט במרובה וחזותו מוכיח עליו דהוי מראה אתרוג ובוודאי רוב הגידול הוא מהענף ובטל המיעוט במרובה וא"כ הו"ל ס"ס שמא לית בי' כלל מהלימון כנ"ל ואת"ל דיש בו שמא רק דבר מועט ומתבטל ובס"ס בוודאי יש להקל:

ואין להקשות איך שייך ביטול כיון שהאיסור לא היה ניכר לפמ"ש המכדכי דכל שביאתו ע"י תערובת לא שייך ביטול ועיי' במ"ל פ' א' מה' מו"מ ה' י"ד שהאריך בזה, לפענ"ד הרי הענף שהורכב בתוכו הי' ניכר מתחילה מקודם הברכה ואינו דומה לצחצוחי רוק ביבמה שלא הי' ניכר מעולם וכן אבר היוצא לענין החלב דלעולם לא היה האבר נפרד וזה פשוט:

וראיתי לכבוד מעלת גאונו ני"ל שציין זה הירושלמי פ' א' מה' כלאים תני אין מרכיבין זתים ברכב של תמרא וכו' שני' היא הכא שהוא עתיד למתקה וע"ז חשש כבוד מעלת גאונו יען שמרגישין באלו הקורזקאנר קצת מיתוק ולפענ"ד קשה בזה ההבחנה כיון שהאתרוגים הבאים אלינו עדיין לא השלמה הפכי כלל וכלל ואין יכולים לאכלם כלל וא"כ בזה אין להבין מהטעם, אמנם ולפענ"ד אין הפשט כן בירושלמי כמו שמפרש שם המפורש דלפי דבריו משמע אלו לא היה התמרה ממתק הזית ליכא איסור, וקשה הרי אילן מאכל באילן סרק אסור והכי האי בוודאי אינו ממתק וכי תלי' איסור הרכבת אילן משום דא' משבח את חבירו, והכי ב' מינים אסור להרביע ואפי' דאין חי' מתעברת מבהמה אפ"ה אסור להרביע וה"ה שני מיני מאכל אע"ג דאין אילן א' משבח חבירו אפ"ה אסור, ע"כ נראה בעיני דהכא פרושו שני' הא דעתיד למתקה דהא דתני לוי מה זתים אין בהם הרכבה היינו שאין אדם מרכיב ענף מאילן אחר בהם דמה ירויח בי' כיון דפירות הזית מרורים וכשרוצה לשפוך יין מבושל לשורש למתק עי"ז הענף לא מהני כיון דכל הזית הוא מר משא"כ זאת עושה אדם שלוקח ענף של זית ומרכיבו בתמרה בשביל שרוצה למתקה שרוצה למתק הענף של זית ע"י ששופך יין מבושל למטה ועי"ז ממתקת הענף כיון דהתמרה בלא"ה מתוק לא צריך כ"כ הרבה יין מבושל ומשו"ה מייתי שפיר ראי' מכ"ש בר רבי דהשקה יין מבושל בפרסקי ודו"ק ועכ"פ אין מזה הירושלמי ראי' להביא שהענף יונק כח וחלק לפני מהאילן שנרכב עליו:

והנה לפ"ז הרביתי לדבר ועשיתי סמוכין להמתירין המורכבים אמנם חלילה וחלילה לחלוק על גדולי האחרונים ובטלה דעתי בתתק"ס נגד דעתן דעת קדושים ובשביל דמיוני דמיון קליש וחליש לא אעשה חס וחלילה מעשה ובטלה דעתי דעת ילדה בזקנה זאת תורת העולה, קול המולה גדולה, של האוסרים המורכבים, והלכה כרבים:

ולא באתי רק להכשיר ולהתיר אלו האתרוגים הבאיים מאי קורזקי כי כפי הנשמע והוגד לי יש באים הללו כמה וכמה גנות מלאים רק מאלני אתרוגים וא"כ אטו כולם מרכיבים הלא יש הרבה שאינם מרכיבים ובוודאי הרוב אינם מרכיבי' וחזקה אומן אינו מרע' אומנתו, כי הלא מוכר מזה לאלפי אלפים ביוקר וכשיודע שמרכיב הרי מתירא שלא יקנותו ממנו, ועוד הרי קיימ"ל אם יש שם מחבואה אחת מצלת על כולן ועיי' יו"ד סי' קי"ד בכבשים שנותנים לתוכה יין שאם ידוע שיש עכו"ם א' שאינו מערב לתוכן מותר לקח מכולן, אלא דזה הוא באיסור דרבנן, משא"כ בנדון דידן דהוי חשש דאורייתא אין לתלות בזה, אמנם עכ"פ הרי בררנו לעיל דאיסור דמורכבים אינו ברור כ"כ א"כ יש ליקח זה לסניף ועוד הרי קיימ"ל דכל דפרוש מרובה פרוש וא"כ בוודאי הרוב הנה אינם מורכבים וכל דפרוש מרובה פריש:

והנה המ"א בסי' תרמ"ח תמה על הלבוש דאוסר המורכבים משום שנעבדו בעבירה כמו בהמת כלאים ותמה דא"כ יפסול קרן עז של כלאים לשופר, והנה אם הי' הדמיון עולה מאי קושי' דלמא אה"נ ובטו"ז סי' תרמ"ט המה דא"כ מאי אהני רבא בהא דאמר לתגרי אסא דכי זבניתו אסא מכותים דלא לגזזו אינהו משום דעכו"ם גזלני נינהו דהא ס"ס עביד עכו"ם עבירה, ולפענ"ד דכל זה לק"מ כלל דהלבוש לא אמר אלא הואיל והפרי נתעבד ע"י העבירה דע"י ההרכבה שהורכב ענף באילן הלימון נולד האתרוג דומי' דכלאי' ונעשה הפרי ע"י העבירה משא"כ בהאי דגזל העכו"ם לא נעשה האסא ע"י העבירה רק דהנכרי עביד עבירה שגזלה אבל האסא לא נברא מעבירה, והדבר מוכרח דאל"כ קשה למה לי מן הבהמה ומן הצאן להוציא רובע ונרבע מוקצה ונעבד תיפוק לי' מדכתי' או למעט כלאים אלא וודאי דאין זה דומה לזה דהאי נברא בעבירה משא"כ בהנהו וזה פשוט, אמנם המ"א הקשה יפה מקרן דהאי נברא ג"כ באיסור, והנה יש לעיי' מדוע לא הקשה המ"א דא"כ עז של כלאים יהי' עורו פסול לכתוב בו ס"ת כבש כלאי' צמרו פסול לציצית, ונראה לומר ע"פ מה דאיתא במס' ר"ה דף כ"ו דעולא אמר טעמא דרבנן משום דאין קטיגר נעשה סניגור ומקשה מדם הפר ומתרץ הואיל ואשתנה אשתנה יעיי"ש א"כ בכה"ג י"ל ג"כ דאע"ג דצמר ועור נעשו באיסר י"ל דעכ"פ אין לאסור אלא דומי' דאסרה תורה הכלאים לקרבן דלא אשתני משא"כ הצמר והעור לציצית ולס"ת אשתנו אע"ג דבאים בעבירה אפ"ה מותרים דנשתנו לפיכך הקשו שיהי' הקרן של כלאים פסול דזה לא אשתנה, והנה אמרינן בירושלמי פ' קמא דכלאי' גוי שהרכיב אגוז ע"ג אפרסוק אע"פ שאין הישראל רשאי לעשות כן אפ"ה נוטל הימנו יחור והולך ונוטע במקום אחר, ונראה דהכונה הוא שאם הענף שהורכב הוציא יחור אחרת תו אין בשני' אסור הרכבה אע"ג דהוא נולד מן

היחור שהורכב אפ"ה אין בו שוב אח"כ בו איסור הרכבה, והנה חשבתי דהקב"ה צוה לאסור כלאי' לגבוה מ"מ לא אסר דווקא אלא זה הנולד אבל מה שיצא אח"כ ממנו שוב לא נמאס וא"כ זה הקרן שהוא נוצר אח"כ בבהמה הלז ומתחילה בשעת לידה עדיין לא הי' זה לא נאסר דומי' דיחור הנולד על הענף שהורכב דלא נאסר אח"כ לנטעה, וא"כ לפ"ז יש לומר דבאלו המובאים לנו יש הרבה ספיקות א' שמא הורכב אינו אסור ואת"ל דאסור שמא לא הורכב ואת"ל דהורכב מי יודע אם הורכב על אילן לימון דלמא הורכב מאילן שכבר הורכב כנ"ל ויש כמה חששות ובפרט שאמרינן כל דפריש מרובה פריש כנ"ל:

והנה ידידי ידיד ה' הנה פה נמכרים אלו הקרזיקאנר בכל החנות של הסוחרים עם האתרוגים וברשות אדמ"ו הגאון הי' כי הוא שם עינו על דבר בהשגחה גדולה, לכן בוודאי אין לאסרם אך מי שלבו נקפה יקח לו יענעווער המקובלים אבל בהיות שהמה מועטים וא"א לכל לקח לו יעכעווער לכן אין לאסרם והנח לישראל, ואסיים בברכה אורך ימים ושנות חיים יוסיפו ויהיו ימיו מאה ועשרים שנה, כה דברי ש"ב אוהבו ומוקירו:

ר"ז בעי כהן כרתינן או דדמי להן כרתינן וכו' ויש לעיי' מה עלתה על דעתו הא סתמא קתני הירוק ככרתי א"כ משמע דווקא ככרתי ממש ע"כ נרא' לפענ"ד דכך בעי אי ממש ככרתי דהיינו דלא ישתנה אח"כ למראה בעל או דמי כהן כרתינן דהיינו מראיהו ממש לכרתין רק שאח"כ ישתנה ואפ"ה פוסל כ' יהודה לזה מתרץ לי' כהן כרתינן דהיינו דלא ישתנה לעולם מגווין שלו אבל אי ישתנה גם לר"י כשר תה ראי' ברורה לדברי הטו"ז בסי' תרמ"ח ס"ק י"ח וכן מבואר בהדי' בלבוש שם, ועיי' במ"א שם ס"ק ס"ג:

סומכוס אמר ככנפו טווס עיי' ברמב"ם פ' י"ב מה' טומאת צרעת ה' א' דפסק כסומכוס ותמה עליו הכ"מ מדוע לא פסיק כר"א, ואפשר דס"ל דר"א נתן ב' סמנים כשעוה וכשושנת כרמל משום דלא הי' ברורה לי' הטיב אבל סומכוס הי' ברירה לי' טפי דדומה ממש לכנפי טווס ועיי' בעירובין דסומכוס הי' בקי טפי בטומאות וטהרות:

זה זהירות עמוקה ובתוספתא הגרסא זהירות יפה וכן גרס הרמב"ם והכל א':

הלכה ז

מתני' ר' יהודא אומר כביצה ע' בש"י דנסתפק באתרוג כביצה מצומצם דמצטמק אח"כ בתוך הרגל ועיי' מ"ש לעיל בלולב דנקטם ראשו ומעורה במקצת:

ובגדול כדי שיאחוז שניהם, ויש גורסים כדי שיאחוז שנים, ועיי' בר"כ:

הרי עשוי ככדור עיי' בבבלי דף ל"ו דאיתא הגרסא ככדור ורש"י גריס כדור, ונשאלתי באתרוג א' שהי' עגול אמנם הי' לו פטום כשאר אתרוגים קארפור ונפל הספק אי יש

לפסלו ע"פ מ"שכ בשו"ע סי' תרמ"ח דעגול ככדור פסול, והי' נראה לפענ"ד ע"פ מה שנראה בריף ובה"ג שהיו גורסים בגמרא אתרוג כדור ולא ככדור כגרסת רש"י שלפנינו משמע דהוא ממש כדור ואילו הוי כתוב ככדור משמע רק כדמיון כדור ואינו דומה ממש ולזה שפטתי דע"כ איירי דאין לו פטמא דאל"כ הרי אינו כדור ממש דכדור אין לו פטמא, והנה אמרתי מזה יצא להא"ח הביא הב"י ושו"ע דאם לא הי' לאתרוג דד מעולם דכשר ולכאורה צ"ע מנ"ל הא דלמא נטלה פסול וה"ה חסר מתחילת ברייתו כמו בטריפות דס"ל לרשב"א דנטל טריפה וה"ה חסר, אמנם לפי הנ"ל ניחא דא"כ מבואר בחסר מתחילת ברייתו דכשר דאל"כ תיפוק לי' דכדור פסול משום דאין לו פטמא אע"כ דאין לו פטמא מתחילת ברייתו כשר ומשו"ה צריכין לפסלו משום דהוא כדור ודו"ק והי' נראה לכאורה להביא ראי' לשיטת ר' יעקב הזקן שהביא רש"י ז"ל דנטל עוקצו כשר אפי' בנטל בוכנתו דאל"כ תיפוק לי' דפסול הואיל ונטל בוכנתו, אלא דאין מזה ראי' דאל"כ דאיירי דלא נטל בוכנתו ואפ"ה הוא כדור דכיון דהבוכנא הוא עמוק בתוכו א"כ איירי בנטל העוקץ והבוכנא הוא עמוק בתוכו ואפ"ה יכול להיות ככדור, וא"כ לפ"ז בנדון הנשאל שהי' לו עוקץ ופטום כשאר קארפור לא הוי אתרוג כדור ויש להכשיר, שוב שמעתי שגם הגאון מו"ה מרדכי טאסק התירו ושמחתי:

ועוד נראה בעיני לומר הרי הרמב"ם לא הביא כלל האי דין דאתרוג כדור ועי' ברה"מ מה שכתב לתרץ ותרוצו דחוק ע"כ נראה דהרמב"ם הי' גורס אתרוג כדוד כמ"ש התוס' והיינו נמי כמו נטלה פטמתו שהוא למעלה בלא ראש כדוד ומשו"ה פסול דהוי לי' נטלה פטמתו משו"ה לא הביא הרמב"ם האי דינא דכבר הביא לעיל נטל פטמתו פסול, א"כ בנדון דידן דהי' לו פטמא כשר:

ודע דראיתי בא"ז דהביא בשם ע"ת היכא דנסתפק באתרוג אם ברייתו היא בלא פטמא או נשבר דאין להחמיר ומסיק דמ"מ לענין מעשה צ"ע ולפענ"ד נראה דב"י בסי' תרמ"ח כתב וז"ל ועוד פסק מורינו הרש"ט הלכ' למעשה שאם וודאי הי' לו פטמא ונטלה ראוי' לחוש ונוטלין אותו ביום א' בלא ברכה והשאר ימים מברכין עליו ואם לא הי' לו פטמא כשלקטו אותו מאילן כשר אפי' ביום א' מברכין עליו מכיון שיש אתרוגים שלא הי' להם אותו פטמא מתחילת ברייתן, והנה לכאורה דברי הרש"ט צריכין עיון דמתחילה כתב דאם ודאי הי' לו פטמא ונטלה אזי אין מברכין ביום א' משמע הא ספיק' אם הי' לו פטמא כלל אפי' ביום ראשון מברכין ואח"כ כתב דווקא כשלקטו אותו מן האילן ולא הי' לו אזי מברכין עליו ביום א' משמע הא כל שנולד הספק אח"כ אין מברכין וזה סותר הרישא, ועוד דמסיים כיון דיש אתרוגים שאין להם אותו פטמא וקשה נחזה אנן שאר

אתרוגים דהאי אילן, ע"כ נראה בעיני דהכא פרושו דאם וודאי הי' לו פטמא ונשבר אזי ראוי לחוש לאותו שיטה דס"ל נטלה פטמתו היינו הדד והשושנתו לפיכך אין מברכין עליו ביום א' הא ספיקא מברכין עליו אפי' ביום א' כיון דהוי ס"ס א' שמא הוא מתחילת ברייתו ממין שאין לו פטמא ואת"ל דהי' לו פטמא ונשבר שמא הלכה כר"י הלוי ונטל פטמתו היינו עוקצו ומשו"ה הואיל וס"ס הוא מברכין עליו, ואח"כ כתב ואם כשלקטו אותו מן האילן לא הי' לו פטמא ואיירי באמת דשאר אתרוגים שבאילן הי' להם פטמא רק לזה אין לו פטום א"כ לא אמרינן בוודאי נשבר ופסול ביום א' לברך עליו אלא אמרינן כיון דיש מיני אתרוגים שאין להם פטמא א"כ דלמא גם זה האתרוג הוי כמוהן אע"ג דשאר אתרוגי' מהאי אילן יש להם פטמא כיון דעדיין לא משמש יד אדם בהאי אילן אין לנו לומר שנשבר ותולין כנ"ל, אמנם אם מוצאין אתרוג בין אתרוגים שיש להם פטמא, אחר הלקיטה ואין לו פטמא אזי כיון דכבר משמשו בו ידי אדם בשעת לקיטה אמרינן בוודאי נשבר ודו"ק, ולפ"ז יצא הדין פשוט דאתרוג שנמצא בשאר אתרוגי' חסר פטמא בוודאי נשבר ואסור לברך עליו ביום א' זולת כשלקטוהו מאילן תיכף מצאוהו חסר:

ר"ש יודה לכ"ע, ועיי' בבבלי דקאמר עד כאן לא אמר ר"ש אלא דכתיב עשר תעשר אבל כאן כרבנן וצ"ע במאי פליגי הבבלי וירושלמי ועיי' מ"ש בחדושי לבבלי בסוכה:

מאן דאמר כאגוז כאגוז עצמו כשר, נראה דומי' דסיפא דקתני כדי שינטל ב' בידו א' ובכה"ג כשר וה"ה כאגוז ברישא נמי לענין הכשר קאמר ודו"ק, ומאן דאמר עד כאגוז פסול הוא ע"ד מה דמסיק בחולין דף נ"ה ע"א, וגרסא הב' דהביא בק"ע צ"ע לפענ"ד:

אפי' זה בידו אחת וזה בידו אחת, מלשון זה מבואר דאם נטלן ביד א' דיוצא וכשר ולא כמ"ש בטו"ז סי' תרנ"א ס"ק י"ד בשם הירושלמי דלא יצא:

הלכה ח

אין אוגדין עיי' רש"י מ"ש דאס"ד גם לר"י א"צ כ"א ללקחן בבת אחת ולא לאבדן א"כ ליכא בל תוסיף, ואינו נראה דכיון דצריך ללקחן בבת אחת א"כ בנוטל אחת עמו זה הוי בל תוסיף ודו"ק:

קורא ק"ש ומתפלל כתבתי בגליון שו"ע שלי או"ח סי' ס"ט מ"א ס"ק י"ו דכתב צ"ע ואפשר דפסקו כרשב"א וכו' כתבתי ועיי' בירושלמי דלולב הגזול ה' ח' דרב ס"ל כרשב"א ואפשר דהלכה כרב נגד לוי דהרי נגד רב חנינא הלכה כוותי' דרב ורב חנינא הלכה כרב עיי' בס"כ והרי לוי הי' כפוף נגד רב חנינא כדאיתא בפ' הנושא כתובות אלא דאולי נגד אבוה דשמואל אין הלכ' כוותי' וכאן הוי תרווייהו לוי ואבוה דשמואל עיי' ברשב"א שם בברכו' דף ל', אלא דעי' בסי' תק"ס דפוסק כלוי בעטרת חתנים אסי' נגד רב וצ"ע:

ר"ז בעי סכין חד וכו' עיי' ברא"ש ור"נ וטו"ז ועיי' בב"ח סי' קמ"ב:

הלכה ט

עונה אחריהן אמן, עיי' בש"ק ועיי' מ"ש בר"ה ספ' ראוהו ב"ד:

הלכה יוד

אם יתן לי אדם ספר תהילים דר"מ, עיי' בק"ע בל"א וכתב וכ"נ עיקר ועיי' בפ"ק במס' מגילה דף ז' ע"א ד"ה הוי דן דנראה דפרושו קמא עיקר כי היכא דלא ליסתר לבבלי פסחים דף קי"ז ע"א תילי דבי חביבי היו כתובים הללו בחד גרסא ויה בחד גרסא ודלא כתוס' י"ט יע"ש:

ודע דיש לעיי' בדברי ירושלמי דאיך דייק מהא דאמר ר"ח דימחוק כל הלליוה בתהלים דכ"ע דס"ל דהללוים נחלק ואינו נמחק דלמא ס"ל דאינו נחלק ואינו נמחק וכריב"ל דאמר דהלול ושבח כלולים באחת, ע"כ כראה דבלא"ה קשה מנ"ל לירושלמי לומר דמ"ד הללויה ס"ל דנמחק ואינו נחלק ואידך להיפך דלמא ע"ד הללויה ס"ל דאינו נמחק ואינו נחלק כריב"ל ע"כ נראה דהכא פרושו דמ"ד הללו יה הוא גופא אמר דנחלק ואינו נמחק ומ"ד הללויה הוא גופא אמר דנמחק ואינו נחלק וא"כ שפיר הביא ראי' מדאמר ר"ח דמוחק כל הללויה בתילים דר"מ ע"כ דס"ל דיה קודש כמ"ש בק"ע בפירוש קמא ודו"ק וא"כ ע"כ רב הוא דאמר דהללויה נחלק דליכא למימר דס"ל דאינו נחלק א"כ ע"כ איהו הי' זה דאמר דנמחק ובאמת הוא ס"ל דאינו נמחק מדאמר דהי' מוחק דספר תהלים דר"מ דוקא ודו"ק:

ועיי' בים של שלמה בגיטין פ' ד' בסדר שמות אות יו"ד בשם ידידיה דהאריך להקשות על עסר"אי בכתבי' דכ' דשאני ידידי' משם עמינדב דאשכחן בערבי פסחי' אליבא דרב דנחלק לשתיים וכתב וז"ל אמנם הי' נראה כיון דאמר תלמודא דפליג ריב"ל בהללויה ומצינו למימר דה"ה פליג ריב"ל אידידי' וכדריב"ל קיימ"ל אסי' כנגד ר"י כמו שהוכח ר"ת מההוא דמגילה ור"י הלכתא כוותי' נגד רב ושמואל, אך לגבי ר"ח לא ברירא, ומ"מ נוכל לומר דהא דקאמר רב דידידיה נחלק ר"ל אם ירצה אבל ה"ה אם יכתוב תיבה אחת שפיר דמי וראי' מבת היענה עיי' בחולין דף ס"ה וכו' וכתב ולא הבנתי דבריו במה שכתב דלמא ריב"ל נמי פליג אהא דרב דהא ריב"ל לא פליג אלא משום שדורש הללויה הללוהו בהלולים הרבה ולא שיהיה יה קודש אבל בידידיה למה נחלק ועוד דאפי' בזה שפליג אין הלכה כריב"ל כדמסיק ופליגי דריב"ל אדידי' דס"ל נמי יה הוא קודש אבל בידידיה למה נחלק, ועוד קשה אמאי לא פסיק דלא כרב משום דר' יוחנן פליג אדב בהדי' ואמר ידידי' אחת הוא וכתב כל זאת קשה לי על דבריו ולפענ"ד במחיל"ב מהרש"ל לק"מ כל קושיותיו דמה שהקשה דהא ריב"ל לא פליג אלא משום שדורש הללוהו בהלולים הרבה

אבל בידידי' למה נחלק אני אומר דאדרבה דאיהו הביא ראי' דעכ"פ דהגמרא אמר ופליגי דידי' אדידי' דאמר בהללוהו כלולים שבח וסם יחד ועכ"פ איהו סבר דהללויה אחת וכן מבואר בירושלמי פה דקאמר מילהון דרבנן פליגי וא"כ א"ל ה"ה בידידי' וא"כ לפ"ז אדרבה עיקר ראיות מהר"אי הוא מאידך דריב"ל דאמר דשבח ושם כלולים כאחת ועכ"פ אחת הוא א"כ א"ל ה"ה בידידי' דאחת הוא ואינו נחלק וא"כ שפיר נפלה ג"כ קושייתו ב' דאדרבה עיקר ראיות מהר"א הוא מאידך דריב"ל דלא אמר כ"א דיה הוא קודש אבל אינו נחלק דאדרבה אמר שבח ושם כלולים כאחת ודו"ק, ומה שהקשה דהו"ל להביא ראי' דר"י גופא פליג ודרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן א"ל דזאת הי' פשיטא לי' אע"ג דרב ור"י הלכה כר"י מ"מ רב ור"ח בוודאי אין הלכה כרב דר"ח הוא רבו דרב לפיכך הביא ראי' מריב"ל דקיי"ל ריב"ל ור"י הלכה כריב"ל וא"כ ריב"ל גדול טפי א"כ אפשר דלמא הלכתא כנגד ר"ח ג"כ וזה ברור ודו"ק:

אמנם מה דתמי' לי אדברי מהר"אי הוא דהביא ראי' מדריב"ל פליג בהלוליה ה"ה דפליג אידידי' איך נלמד זה מזה דהרי בגמרא בעי ידידי' לרב מאי ופשט מדאמר רב ואח"כ בעי הללויה לרב ולא פשיט הללויה מידידיה הרי דאין למילף הללויה מידידי' ודוק:

ודע דמ"ש בש"ק דדברי התוס' י"ט המה תמוהי' דא"כ סתרי דברי ר"ס אהדדא נראה לפענ"ד דכוונת התוס' י"ט היתה דירושלמי לא ידע מהא דאמר רב חזינא לתילים דחבבי וע"כ סבר הפשט הא דקאמר ר"ח דימחוק כל הללויה בתילים דר"מ משום דאינו מקודש וס"ל כוותי' אבל בבלי דידע האי דרב דראה תילים דרב חיי' והי' כתוב הללו בחד גרסא א"כ ע"כ הא דאמר ר"ח דימחוק הללויה דתילי' דר"מ הוא משום דלא קדשם אבל איהו ס"ל דהוא קודש ודו"ק:

עיי' ברמב"ם בה' כלי מקדש פ"ט בה' ז' דכתב דשבטי יה הי' כתוב על החשן ותמה בכ"מ דבגמרא דידן איתא שבטי ישורון ובירושלמי איתא שבטי ישראל ומדוע כתב איהו שבטי יה וראה דהי' לפני הרמב"ם ה"ג גרסות ובירר לו זה הגירסא לעיקר והוא מדלא בעי הגמרא בע"פ הנ"ל ג"כ בשבטי יה אי אחת היא או לא כדבעי במרחב יה אלא וודאי דגמרא ידע דע"כ אחת היא והוא מדסי' כתוב שבטי יה למנות תחת השבטי' בחושן ואי דיה קודש איך הי' נכתב למטה הרי גבי ציץ קאמר הת"ק דקודש למ"ד למטה והשם למעלה משום דגנאי הוא לשם שיכתוב לתחת חול ואפי' ר"א בר"י בשבת דף ס"ג לא התיר אלא בשיטה אחת אבל למטה לא ועיי' ברמב"ם דכתב ג"כ קודש למטה וא"כ איך יהי' יה למטה באפד אלא ע"כ דשבטי יה אחת הוא ודו"ק, אלא דכל זה אי הי' כתוב שבטי יה אבל אי הי' כתוב שבטי ישורון אכתי קשה דהו"ל לגמרא למבעי בשבטי יה

ודו"ק, וא"כ הוכח הרמב"ם שפיר דשבטי יה הי' כתוב, ועיי' בש"כ ביו"ד סי' רמ"ו דכתוב בטו"ז בשם הג"מ דיש לסופר לדקדק שלא לכתוב שם בסוף הדף והטו"ז פלפל שם ואני בעניי הבאתי ראי' לטו"ז דמותר והא ראי' משם יה דהי' כתוב על ישפה של בנימין בסוף, אמנם לפי הנ"ל י"ל דשאני כאן דשבטי יה אחת הוא ואינו קודש ודו"ק:

בעשרה לשונות של שבח וכו' בברכה ועיי' בק"ע דעוסק ולפענ"ד נראה דבאמת מצינו לשון ברכה בברכי נפשי את ה', והירושלמי קאמר בעשרה לשונות של שבח ובזה לא נחשב הללויה ואח"כ המאושר מכולן הוא הללויה דיש בו שבח כמוהם והשם עמו, ודע דנשאלתי אהא דקאמר הגמרא בברכות אהא דקאמר בבבלי ברכות כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח באשרי וסיים באשרי מאי חביבות הוא בזה עד דפתח וסיים המלה ובפרט דבירושלמי פה אמרינן דמאושר הוא הללויה דשם ושבח כלולים בו, והשבתי דטעמא דריב"ל הוא משום דס"ל דשם ושבח נכלל בו ועיי' במהרש"ל בגיטין הנ"ל דס"ל לפ"ז דנחלק ואינו כמחק וא"כ ר' יוחנן לשיטתו בע"פ דס"ל דהללויה אחת היא א"ב ע"כ דס"ל הללויה הכונה בהלולים הרבה א"כ שפיר אמר בברכות דף ד' דאשרי חביבה טפי ודו"ק, ועי' בע"פ הנ"ל אמנם באמת כבר בארתי לעיל דר' יוחנן במי יכול לסבור דהללויה קודש ואפ"ה אינו נחלק כמבואר בירושלמי פה א"כ קשה, יהי' נראה לומר ע"פ מה דמצינו דנביאי' ותנאים חתמו שמם בתחילת ספרם דרך רמז ועיי' בסדר הדורות דהביא דירמי' חתם שמו בתחילת איכה דר"ת אי'כ'ה' הוא איני ירמי' כ"הן ה'ענתות וכן רבינו הקדוש חתם שמו בתחילת המשניות דמאמתתי בגמטרי' אני יהודא קדוש ועיי' בספר זקוקין דנורא שכתב בשם רוקח שיסדו כ' אלעזר בן יהודא וקרא שם הספר רוקח על שם הפסוק מעשה רוקח שמן גמטרי' אלעזר בן יהודה וכן מדרש רבה יסדו ר' הושיעהו רבה ומתחיל ואהי' אללו אמון ואהי' שעשועים יום גמטרי' רבינו הושיעהו רבה עיי' בהקדמת ספר בית אהרן א"כ לא רחוק דגם דוד סתם שמו בשירים החביבי' לו וב' פעמים אשרי הוא במ"ק דוד דוק ותשכח ומתורץ קושית התוס' בברכות הנ"ל דהקשה מה מצינו עוד פרשה דסתם בו ב' פעמים אשרי ונראה דמצינו כן בתמני' אפי דהתחיל בב' פעמים אשרי דבגמטרי' שמו כנ"ל:

ר' ליזר לא ענה עיי' בק"ע דמגיה' עני יע"ש ולפענ"ד הגרסא לא עני מחוור טפי דע"ז מייתי ראי' דתני שמע ולא עני יצא ודו"ק:

אבל אינו אומר ברוך שאכלנו אם לא אכל, וצ"ע דאם לא אכל פשיטא ונ"ל דקמ"ל דאע"ג דשתה אפ"ה אינו אומר וצ"ע במ"א סי' קצ"ח מ"ש בשם מ"ע דשתי' בכלל אכילה, ועיי'

בטו"ז שם ס"ק א' ולפענ"ד נראה כפשוטו דקמ"ל דעונה אחר המברך ברוך ומבורך ואחר העונים אמן ודלא כל"ח ושבה"ג הביאם הא"ז שם:

איזה אמן יתומה עיי' באו"ח סי' קכ"ד בטו"ז ס"ק ד' בג' חלוקי דינים ועיי' בחדושי לאו"ח.

עכו"ם שבירך את השם עונים אחריו אמן בשם אין מונין עיי' בק"ע ובש"ק ולפענ"ד נראה ע"פ מ"ש הרמ"א בסי' רט"ו דדווקא אם שמע כל הברכה בעכו"ם מברך ועיי' בלבוש דכתב בהדי' דכונת הרמ"א הוא דבעכו"ם עונה בשמע כל הברכה אבל לא בכותי אחר הגזירה וכטו"ז ודלא כע"א, וא"ב לפ"ז י"ל דה"ק בבירך אה השם דהיינו בשמע כל הברכה אזי עונה בשם אין עונה דהיינו אם לא שמע רק בהזכרת השם שבברכה אבל התחלת הברכה לא שמע אינו עונה כנ"ל:

אמר ר' ליזר דזקני גליל היא וכו' עיי' בחות יאיר בתשובה דמפלפל בא' ששולח לחבירו בכל שבת יין אי יש יותר שכר כשמקדש על יין שלו ולא מן המשלח כיון דיין של משלח הוי בחנם ולפענ"ד נראה דאע"ג דהוי בחנם אין לקח יין משלו וראי' ממתני' דקתני נותן לו אתרוג במתנה אע"ג דיכול להבליע לו דמי אתרוג בלולב וא"כ לא יהי המצוה בחנם אפ"ה קתני דלכתחילה נותן לו במתנה ודו"ק:

הלכה יא

כתיב ושמחתם ע"י מ"ש במס' ר"ה דף ט' ע"ב:

חבריי' אמרין דברי כ"י שמצות עשה דוחה ל"ת ועי' בש"י ויש לעיי' בלא"ה איך שייך כאן דחי' הלא לא הוי בעידנא וגם אפשר לקיים שניהם, ועיי' בתוס' י"ט משנה א' דמס' שבת ועיי' מ"ש בחדושי שם:

אף בסכין של מילה כן עיי' מ"ש פסחי' דף כ"ב:

לקרות בתורה נתנו לחבירו הניחו בארץ אסור לטלטלו ויש לעיי' דבבבלי איתא להיפך מניחו על גבי קרקע, ובלא"ה צ"ע איך אסור לטלטלו הלא עכ"פ ראוי אכתי לברך למי שלא בירך עדיין וא"כ אפי' אם הניחו אמאי אסור לטלטלו וצ"ע, ועיי' או"ח סי' תקצ"ו טו"ז ס"ק ב':

ודע דהרמב"ם השמיט זה דאיתא בגמרא באנשי ירושלים כשעלו לקרות בתורה הניחו ע"ג קרקע ויש לעיי' למה השמיט:

הלכה יב

מתני' מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ויש לדקדק מדוע מקדים בנה וא"ל דמיד בעלה א"א לה לקבל בכל פעם כגון בנדתה משא"כ מיד בנה, א"נ משום דבגמרא מקשה פשיטא, ומשני משום דאינה מצוה ה"א דאסורה לטלטלו קמ"ל ועיי' בשו"ע או"ח סי' שמ"ג דאשה אינה מצוה לחנך בנה ובמחצית השקל הביא דעת הת"ש דחייבת בחינוך

בנה וי"ל דמשו"ה תני בנה דמחוייבת לחנכו אבל מבעלה ה"א דאסור לטלו קמ"ל דאפי' מבעלה נמי מקבלת כנ"ל:

סליק פ' לולב הגזול.

לולב וערבה פרק ד

הלכה א

ללמדך שכל דבר שנותנים ב"ד נפשם עליו וכו' נראה לפרש דמשו"ה אמר דיסוד נביאים הם ולא אמר הל"מ דעדוף טפי להורות בזה דמה שב"ד מסרו נפשם עליהם מתקיים וחשובה כהל"מ ופשוט:

הלכה כב

מתני' דלא כר' דוסא עיי' בק"ע דמפרש דלא הוא כמו אלא ולפענ"ד נראה דהכונה כפשוטא דמקשה דהוא דלא כר' דוסא דבמתני' קתני כל מי שהגיע לולבו משמע דלמחר אומרי' כן לאחר שחטפו מדלא קתני כל מי שיגיע וא"כ דלא ס"ל כר' דוסא דר"ד ס"ל יש בריכה דאומר בשחרית אומר כל שילקטו עניים וע"כ משום דס"ל יש בריה וא"כ מתני' דלא כוותי' ועיי' בבבלי ב"ק דף ס"ט ע"א דמסיק הגמרא שם איפך וסוגיא דהכא הוא ע"פ מה דמסיק שם, ודו"ק:

תמן את אמר אין הפקר אנסין הפקר, נראה דמקשה מדלא פליגי חכמים במתני' משמע דכ"ע היא וק"ל, ועיי' מ"ש בסוגיא דצנועין בב"ק בחדושי:

לא תהוין יהבון אלא לדעת גמורה עיי' בק"ע דמפרש במתנה גמורה, ודוחק גם יש לעיי' דא"כ משמע דס"ל מתנה ע"מ להחזיר לא שמי' מתנה ודוחק דיפליג אגמרא דידן, גם לעיל בדף ח' דרנב"י אמר לשזכה בו ובמצותו משמע דס"ל שמי' מתנה, ונראה דה"פ דאמר לחבריי כשיתנו מתנה ע"מ להחזיר לא יתנו אלא למי שיש דעת גמורה לאפוקי קטן, והא דלא אמר סתם שיתנו רק לגדול משום דאפי' לפעוטות שרי כמבואר בשו"ע סי' תרנ"ח ס"ג ו', ועיי' בש"ק ובש"י:

הלכה ג

ע"ב **מתני'** ליה ולך מזבח בדרושי שלי הארכתי דהכונה הא דאמרו ליה ולך מזבח הוא תפילה שאנו מחכי' ליה שהקב"ה יגדל שמו ויהי' ה' אחד ושמו א' בסוד ב' פעמים כף ועיי' בספר שפע טל בהקדמה ובספר סמיכות חכמים בהקדמה ועיי' מ"ש מזה לקמן:

ר"ש ור"נ וכו' וחד אמר אפי' בד א' ועיי' בבלי ועיי' שו"ע או"ה סי' תרס"ד ועיי' בלבוש דכתב וז"ל וערבה זו שיעור ארכה כשיעור ערבה של לולב ומיהו גם בפחות לא מיפסלא ועיי' באלי' זוטא דקרא תמה דלא משמע כן בשו"ע, ולפענ"ד להביא ראי' ללבוש והוא מדמתרץ בבבלי אלא אימא אפי' עלה א' בבד א' וקשה הא איהו לא אמר כן ע"כ נראה

דהכי פרושו אפי' עלה א' ובד א' דהיינו אפי' עלה והבד המה א' והמה שוין בגובה אפיה כשר ובלבד שהעלה דבוק בבד ודו"ק וא"כ משמע דא"צ שיעור כגובה ערבה של לולב: **ובב"י** מביא קושי' בשם גדול א' אמאי קאמר הר"נ דקיימ"ל ככ"ש משום דמנהג נביאים הוא ואזלינן בספיקא לקולא תיפוק לי' דהלכתא כרב ששת באסורה, ונראה לומר דהי' לכאורה לספוקי בדברי ר"ש גופא דאפשר דגם הוא סובר ג' בדין אלא דאמר דדי בעלה א' בבד ובד לזה אמר הר"נ הואיל ומנהג נביאים הוא אזלינן בספיקא לקולא ואמרינן דר"ש היתר אפי' בבד א' ודו"ק:

הלכה ד

אתרוג שנפסל בי"ט ראשון מותר לאכלו עיי' בש"ק ובש"י ועי' באלי' זוטא סי' תרס"ה דתמה על הב"ח. דמתרץ דא"ח איירי בנפסל קוד שיצא דא"כ לא פירך הירושלמי, ולפענ"ד נראה דהירושלמי פירך דכי היכא דאמר רב דבנפסל קודם שיצא מותר והזמנה לאו מילתא היא א"כ ה"ה אתרוג דתינוקת נמי יהי' מותר אפי' לגדול דאתרוג דדהו הוי גרוע אפי' מהזמנא לזה מתרץ הירושלמי דעכ"פ שאני כאן דראוי לצאת בו לאחרי' ודו"ק:

הלכה ה

דף יו"ד **אמר** ר' בא אי בששחטה ברגל אין זו חגיגת י"ד ועיי' בבלי דף ע"א בפסחי' דאיתא להיפך דאמר ר"א אדרבה דהא מתני' בן תימא יע"ש ואפשר לומר דירושלמי ס"ל דהא לא קשי' דאיפסלי' לי' בלינה משום דא"ל דאתי' עשה ושמחת בחגיך ודחי' לאו דלא ילין ומשו"ה יוצא בו משום שמחה היכא דליכא שלמי שמחה אחרי' ואין להקשות א"כ גם בפסח גופא יהי' יוצא משום שלמי שמחה ולא יהי' עובר משום לא ילין ולא תותירו היכא דליכא שלמי שמחה אחרי' א"ל דשאני פסח דיש בו עשה ול"ת דיש בו ג"כ עשה דוהנותר באש תשרופו ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ודו"ק, ועיי' במ"ש לפי סברת הלח"מ ובחדושי לסוגיא הארכתי הרבה בזה ואין להאריך:

זאת אומרת שהם נחלקין בפירוש עיי' בש"ק בד"ה שהן אמה דתמה על התוס' ולפענ"ד נראה לישב דהתוס' והר"נ ס"ל דהא דאמר ר' מנא לא פליג אר' אבין דר"א לא קאמר רק דשמואל איירי בהי' בדעתו לאכל בבית שקידש ובכה"ג צריך לקדש משא"כ בהי' בדעתו לאכל במקום אחר אזי א"צ לקדש שנית אם אוכל באותו בית אחרת אבל לכתחילה איכא למימר דשמואל מודה דאין לעשות לקדש בבית זה כדי לאכל בבית אחר וא"כ לפ"ז אכתי יש פלוגתא בין רב ושמואל דרב אמר דמי שסוכתו ערבה לו מותר לעשות כן לכתחילה א"כ לפ"ז זה הא דאמר ר' מנא אתי' דשמואל כר"ח דלדידי' לכתחילה צריך לפסול סוכתו ולא לקדש כדי לאכל בבית אחר ועל זה הוא דאמר ר' אימא שהם נחלקין בפירוש אבל בדיעבד בקידש בבית זה כדי לאכל במקום אחר מודה שמואל דא"צ לקדש,

אבל מבבלי מבואר מדפירך הגמרא ולשמואל למה לקדושי בבי כנישתא ומאי קושי' דלמא הקידוש בבי כנישתא הוא להוציא את שאינו בקי כיון דבדיעבד מודה שמואל דאם קדש כדי לאכל בבית אחר א"צ לקדש אלא וודאי דגמרא פליג עם הירושלמי, לפיכך פרשו הירושלמי בענין אחר ודו"ק:

והיית אך שמח לרבות לילי י"ט ראשון וכו', רז"ל אמרו כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"ז וכ' רש"י דהיינו חהמו"ע וכן תנן ההלל והשמחה שמונה ונ"ל לומר ע"פ אמרם ז"ל בע"ז דף ח' דאדם ראשון כשראה היום מתמעט והולך ישב ח' ימים בתענית כיון שנפל תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך עשה אח"כ ח' ימים יו"ט, לשנה אחרת עשה אלו ואלו יו"ט הוא עשאן לשמים והם קבעום לע"ז ע"כ א"כ הני עשה י"ו ימים יו"ט והיה ראוי לנו לעשותן יו"ט כמוהו, אלא הואיל והמה עשאום אח"כ לע"ז שנאם הקב"ה כמ"ש הרמב"ן גבי מצבה אשר שנא ה' דאע"ג דבימי האבות היתה אהובה מ"מ הואיל ועשו אותה אח"כ הגוים לע"ז שנאה וי"ל דלזה צוה הקב"ה י"ו ימים אחרים ליו"ט והם ג' רגלים חג המצות ז' ימים ושבועו' יום א' וסוכה ושמיני עצרת סך הכל י"ו כנגד י"ו שקבע א"ר, והנה לפ"ז המבזה את המועדות מראה כאלו הם לא ניחו לי' רק הי"ו שקבע אדם ראשון והוי כעע"ז יען שונאם הקב"ה שעשאום לע"ז:

והנה לפ"ז ימי פסח ושבועות המה כנגד הח' ימים הראשונים שהיו לא"ר מתחילה להספי' ותענית, אבל ימי חג הסוכות המה נגד האחרונים שהיו ימי שמחה מתחילתן לכך נקראו ימי שמחתינו שהי' לשמחה מתחילה:

הלכה ו

תני בשם ר"א צריך שיהי' מילויין לשם חג וכו' מ"ד צריך ר"א כר"ע עיי' בק"ע דכתב ויותר נראה להגיה ולפענ"ד נראה דיש לכוין כוונת הירושלמי הכי דאית תני בשם ר"א צריך שיהי' מילויין לשם חג דהיינו תיכף בשעה שממלאין מי השלוח צריך למלאותן לשם חג דהיינו לשמה לנסוך וחד אמר א"צ ולזה רצה מתחילה לומר דמ"ד צריך הוא משום דס"ל כר"ע דנסוך דאורייתא ומשו"ה צריך לשמה מתחילה השאיבה ומ"ד א"צ כרבנן כנ"ל ודו"ק, ולזה קאמר הירושלמי אח"כ לית יכיל וא"כ קשה מאי נפיק מן בניהן ואין הירושלמי מתרץ זה הקושי' כדרך הירושלמי, ואח"כ אמר ר"ז והוא שניסך וכו' וג' לוגין בחוץ כלומר דאינו חייב כ"א בניסך בחוץ אלא א"כ נסך ג' לוגין ויוכל להיות באמת הפירוש כמ"ש התוס' בשם ר"ח ונפלה קושית הש"ק ודו"ק והאי דתני אית תני יש להן שיעור היינו הת"ק דר"א בזבחים דף ק"י ע"ב ודו"ק כי קצרתי:

צריכין הספלין להיות פקוקין, ובגמרא דף מ"ט ע"ב איתא הלשון בזמן שמנסכין יין על גבי המזבח פוקקין את השיתין ונראה דבחג שמנסכין מים ויין אזי פוקקין את נקבי הספלין ויהי' נראין כל א' במלואו בתוך הספלים, ואלו הי' סותמים רק נקבי השיתין דהיינו נקבי המזבח היו נראין ע"ג המזבח מעורבין ויותר טוב שיהי' נראה כל א' במלאו לפיכך פוקקין נקבי הספלים ולזה קאמר הירושלמי צריכין הספלים להיות פקוקים, אבל בבבלי קאמר רק בזמן שמנסכין יין דהיינו בשאר ימות השנה לפיכך פוקקין רק נקבי השיתין ומתורץ קושית התוס' ד"ה כמון דף מ"ח ע"ב שהקשו וזה תימא גדולה מניין לו כל אותו ענין יע"ש ולפי הנ"ל משמע כן לשון הגמרא דקאמר פוקקין את השיתין וקאמר רב פפא מאי משמע לשון שביעה לשון שכרת ומדוע לא יליף לי' מדכתיב הסך נסך משמע ב' נסוכי' ואי דאין פוקקין ליכא כ"א ניסוך א' לספל ומשם יורדי' תיכף לשיתין אלא וודאי דנקבי הספלי' לא היו מכוונים נגד נקבי השיתין ועכ"פ משם היו מקלחין על גבי המזבח בכל ענין ודוק:

השית הי' נקוב עד התהום מ"ט מעזקיהו עיי' בש"ק ולפענ"ד נראה דדריש ג"ש מדכתיב כאן וגם יקב חצב בו ולהלן כתיב חצבה עמודי' שבעה היינו העמודי' שתחת הארץ כדאיתא במס' חגיגה בבלי דף י"ב ע"ב הארץ עומדת על עמודי' יע"ש היטב:

ר"ש אומר מעשה שמים הוא מבואר בהדי' דלר"י מעשה אדם היו וכמ"ש התוס' סוכה דף מ"ט ד"ה אל תקרי ותמי' שלא הביא ראי' מירושלמי פה ומה שהקשו התוס' ר"י אדר"י לפענ"ד לק"מ דאה"נ דמששת ימי בראשית נבראו אלא דמלמעלה היו סתומי' קצת לעיני בני אדם והיינו דקאמר קפה תהומה דצף התהום לנגדו כיון שכבר הי' פתוחי':

מעשה ידי אמן עיי' בש"ק דתמה דלמא מעשה אומן ממש ולק"מ דא"כ הו"ל לכתוב מעשה אמני' דוודאי לאו אומן א' כן ביכלתו לפיכך דריש לי' על הקב"ה, אבל קשה מנ"ל לגמרא לדרוש שהי' נאים יותר ממעשה ידי אמן איך מבואר בקרא שהיו נאים יותר, ואפשר דדריש כמו חלאים מעשה ידי אמן שהי' מחלל ומבנה מעשה ידי אמן שהי' נאה יותר ממעשה ודריש חלאים מלשון חלל:

משחרב בית המקדש פסקה יין קרוש וזכוכי' לבנה, הנה ענין יין קרוש הוא עבור שנפסקה היין קרוש ממקדש אבל על ענין בטול זכוכית לבנה צ"ע אמאי נפסק ונראה משום דבא מחלקו של זבולון כדאיתא בבבלי מגילה דף וי"ו דדריש חול זו זכוכית לבנה ונתן לו הקב"ה סי' דכתיב שם יזבחו זבחי צדק שכל הנוטל ממנו בלא דמי' אינו מועיל פרגמטי' שלו ולפיכך משגלו ישראל מארצם גם הזכוכי' לבנה נפסקה ועיי' בבלי סוטה דף מ"ח ע"ב:

רשב"ל בעי קומי ר"י הקדימן לזבח וכו' עיי' בבלי תמורה דף ועיי' מכחות דף מ"ד ע"ב תוס' דה' מנחתם ונסכיהם:

לא נסך היום לא ינסך למחר עיי' ברמב"ם פ' יו"ד מה' תמידין ה' וי"ו והשמיט זה הדין ותמהני ובכ"מ הביא שם דברי הירושלמי ולא תמה:

רבנן מרבים במים וממעטין בימים וכו' נראה דיש להמשיך זה אדלעיל דפשט מדכתיב ונסכי' בשני נסוכי' אייריי ומקשין אהדדא לזה מקשה תינח לרבנן דמרבי' במים וא"כ שפיר הוי נסוך המים בכל ענין דומה לנסוך היין אלא לר"י דממעט במים וא"כ לא הוי הב' נסוכי' שוים א"כ אכתי יש למבעי הקדימן לזבח או נסכן בלילה מאי ודוק:

דף י"א **מ"ד** לא באו ימים קלים וכו' עיי' בש"ק מס' יומא דף ד' ע"ב ד"ה היא דפרה מה דתמה על הי"מ דהקשה כיון דר' יוחנן בן זכאי צרם לו אזנו איך הי' יכול לעשות עבודה כיון דנפסל ע"ש שדחק ולפענ"ד לק"מ דאין נקב פוסל בפנים אלא א"כ ניקב כשיעור כרשינה עיי' ברמב"ם פ' ז' מה' ביאת המקדש ה' ג' מי שנקב סחוס אזנו בשיעור כרשינה יע"ש, גם מה שהבין בש"ק דיכול להיות לפי דברי התוספתא דהאי דיהכ"פ ולפענ"ד זה אינו כיון דאיתא בתוספתא דתוך ג' ימים נתנוהו בקבר א"כ אינו יכול להיות הכהן דיהכ"פ כיון דכה"ג הי' מפרישין אותו ז' ימים מביתו ללשכת פרהדרין א"כ איך עשה בז' ימים הפרה ועיי' בחדושי למס' יומא:

צווחה עליהם עזרה צאו מכאן צאו מכאן בני, יש לדקדק מאי ענין כפל לשון צאו מכאן צאו מכאן ונראה דהכי פרושו צווחה עליהם צאו מכאן דהיינו על הצדוקים הנזכרי' ועוד צווחה צאו מכאן בני עלי ועיי' מ"ש בש"ק ביומא דף ד' ט"ב:

ונתנו עליו גוש של מלח ובבבלי הגרסא בול של מלח ופי' רש"י מלא אגרוף ומזה ענין נכאה לפרש הא דאיתא בירושלמי דמ"ק דף ד' ע"ב אם הזכורך לבולי היינו אצל בעלי אגרוף ועיי' במפורשים שם:

שלא יהי' נראה כפגום ועיי' ברש"י שלא הי' יכול לתקן בי"ט ויש לעיי' א"כ איך הקריבו תמיד של בן הערביים ודוחק לומר שלא הקריבו ואפשר לומר דעשה דתמיד הי' דוחה הל"ת די"ט ואע"ג דהוי עשה ולא תעשה מ"מ שאני תמיד דעכ"פ נתנה לדחות י"ט בהקרבתו גופא אלא דאין עשה דנסך המים דוחה י"ט משום דהוי עשה ול"ת ואה"נ דלא הי' מנסכים אז מים אחרי' וא"ל הואיל ועכ"פ נתן לדחות עבור תמיד של ב"ע הי' לתם לתקנו תיכף, זה ליתא דתלי' בבעי דירושלמי בר"ה דף ה' ה' ח' דבר שהוא דוחה שבת ביום מאי שידחו את השבת מכשירין בלילה יע"ש וכן כאן כיון דהוי זמן תמיד של ב"ע

רק אחר חצות, ואפשר דאה"נ כיון דנסוך המים כשרים כל היום א"כ הי' מנסכין אחר חצות אחר שתקנו המזבח:

הלכה ז

ראינו מים שנתנו לקדוש ידים ורגלי' עיי' בש"ק מה דתמה על רש"י ולפע"ד לק"מ דרש"י בא לתרץ דאיך יאמרו לקדוש ידים נתמלאו כיון שאין מקדשים רגלים רק מן הכיור לזה מתרץ רש"י כיון דעכ"פ כהן גדול מקדש מן הקיתון של זהב ביהכ"פ אחר קדוש הראשון יסברו העולם דלקדוש כה"ג נתמלאו אע"ג דבחג אינו מקדש ממנו מ"מ העולם יטעו:

גם יש לומר דאין זה דוחק אם אתי' כר"י כיון דגם ברישא באו דברי ר"י דאמר בלוג הי' מנסך כל שמונה ועיי' בירושלמי לעיל דף י' ע"ב דקאמר ג"כ ואפי' תימא חלופין דר"י היא יע"ש, ויש לפרש ג"כ הא דקאמר הירושלמי לעיל ואפי' תימא ר"י היא בא לתרץ מדנקיט מתני' סתמא א' מעובה וא' דק ואינו מפרש איזה של יין ואיזה של מים לזה מתרץ הואיל ולר"י הי' להיפך משו"ה סתם התנא ונקיט סתמא וא"כ י"ל דמשום כן נקיט גם שאינה מקודשת אליבא דר"י דס"ל בקיטון של זהב הי' מקדש הכה"ג תמיד:

אין כהדא דר' ינאי דברי הכל עיי' בק"ע דמגיה אין כדברי הכל ולפמ"ש לעיל א"צ להגי' דאי כר' ינאי א"צ לומר דאתי' מתני' כר' יהודא דווקא דאמר תמיד הכה"ג מקדש מקיתון של זהב אלא יוכל אתי' כדברי הכל ודו"ק:

מי סוטה עיי' בש"ק דתמה על הרמב"ם ולא ידעתי במח"כ איך הבין קושי' על רב אמי דאמר כל שאין ממינו למזבח א"כ קשי' מלחם הפנים ומי הכיור מדוע נפסלים בלינה אלא וודאי דלק"מ דשאני לחם הפנים כיון דצריכין להיות על השלחן לפני ה' תמיד וכהני' משלחן גבוה זכו שפיר הוי כמו ממנו למזבח דמ"ש וכן שתי הלחם כיון דבעו תנופה עם הכבשי' הוי ג"כ כממנו למזבח וכן מי כיור כיון דכהנים נתכשרו ע"י רחיצתו למזבח שפיר הוי ממנן למזבח משא"כ במי סוטה דאין ממנו מאומה למזבח וזה ברור ופשוט ודו"ק:

סליק פרק לולב וערבה.

החליל פרק חמישי

הלכה א

ע"ב **ושמחת** לבב כהולך בחליל כל זמן שהחליל נוהג ההלל נוהג עיי' בק"ע ולפענ"ד כראה דבא לתן טעם מדוע ס"ל דחליל הקרבן דוחה י"ט לזה הביא ראי' מדכתיב דשיר יהי' לכם כליל התקדש חג והיינו יום א' דפסח וכתיב אח"כ ושמחת לבב כהולך בחליל

משמע כהולך אז בחליל א"כ מבואר דגם ביום א' החליל נוהג והיינו כל זמן שההלל נוהג החלל נוהג ודו"ק:

מיעול מצמתא קהלא עיי' בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה דאם הי' הקהל צמותים קומי ר"י דהיינו שיהי' בני אדם מרובים עד שאין הבית המדרש מחזיק אותן אזי ידרשו אינהו ופירוש מצמתא היינו ג"כ כמ"ש בק"ע דהיינו יהיו סגורים ודחוקים קומי ר"י:

והי' כנגן המנגן פי' שיהי' המנגן ממש כמו הנגן דהיינו השיר שנותן נגינותו כן יהי' המנגן בשמחה ואז ותפלח עליו רוח ה':

ושבעים קתדראות כנגד ע' זקנים, ואזיל ר"י לשיטתו דס"ל דלא הי' רק ע' סנהדרין ובבבלי הגרסא ע"א סנהדרין ובאמת תמה התוס' שם בד"ה והיו יע"ש:

נשאלתי מאין יצא זה שהספרדים מתפללים שליח ציבור על הבימה, והאשכנזים לפני הארון הקודש למטה, וגם על גוף ענין הבימה, אם יש קפידה שצריכה להיות דווקא באמצע ב"הכנ:

וזה אשר השבתי לו, הנה בסוכה דף נ"א ע"ב איתא תני' מי שלא ראה דיופלוסטין של אלקסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל והי' בה כמין בסילקא גדולה וכו' והי' בה ע"א קסדראות של זהב כנגד ע"א זקנים עיי"ש דכן גריס רש"י ותוס' שם ובימה של עץ באמצע וחזן הכנסת עומד עליה (פי' רש"י שמש הכנסת) והסודרין בידו וכיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודר (פי' רש"י שהיה שליח ציבור שבפני התיבה גומר ברכתו) ועיי' שם בתוס' דתמה הא ר"י ס"ל דלא היו אלא ע' סנהדרין, אמנם לפענ"ד י"ל דלפי הנראה מסוגיא דאמר כיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודר משמע דהמתפלל הי' למטה לא על הבימה רק חזן הכנסת דהוא השמש הי מניף בסודרין כשהגיע המתפלל דהוא הש"ץ שהי' מתפלל למטה דתפילת ש"צ צריך להיות למטה כמו שאמרו ז"ל יורד לפני התיבה וכן כתי' ממעמקים קראתיך יה:

וא"כ י"ל דע' קתדראות היו לע' סנהדרין וא' הי' להש"ץ דהי' ג"כ זקן שהי' יורד תמיד לפני התיבה, וכדאיתא במס' תענית מורידין לפני תיבה זקן ורגיל, וא"כ לפ"ז מיושב קושי' התוס' ומוכח מזה דהש"ץ צריך שיעמוד למטה ולא על הבימה, אלא הכל זה הוא לפי גרסת הבבלי בפ' החליל הנ"ל וכמ"ש:

אמנם בירושלמי פ' החליל הלכה א' איתא בזה הלשון תני אמר ר' יהודא כל שלא ראה דיפלי אסטבא של אלכסנדריאה לא ראה כבוד ישראל מימיו כמין בסילקא גדולה הי' וכו' ושבעים קתדראות של זהב וכו' כנגד שבעים זקנים וכו' ובימה של עץ באמצע וחזן הכנסת עומד עליה, עמד א' לקראת בתורה הי' הממונה מניף בסודרין והן עונין אחריו

אמן, על כל ברכה וברכה שהי' מברך הי' הממונה מניף בסודרין והן עונין אחריו אמן עכ"ל, א"כ הרי מבואר פה דר"י אמר שלא הי' כ"א שבעים קתרדאות ודלא כתלמודא דידן, והוא משום דס"ל לירושלמי דש"ץ הי' מתפלל על הבימה, וכן דייק לשונו דמתחילה אמר וחזן הכנסת עומד עליה ואח"כ אמר הי' הממונה מניף בסודרין משמע דחזן הכנסת לחוד וממונה לחוד, ולזה אמר הירושלמי אח"כ ועל כל ברכה וברכה שהי' מברך וזה קאי על חזן הכנסת דהוא הש"ץ (לא כפי' רש"י בבבלי דפי' הוא השמש) הי' הממונה מניף בסידרין דוק בלשונו וא"כ לפ"ז דס"ל לירושלמי דש"ץ הי' עומד על הבימה שפיר אמר דלא הי' כ"א ע' קתרדאות כיון דלר"י ליכא כ"א ע' סנהדרין ומיושב הכל:

והשתא לפ"ז בני ח"ל נוהגין כבבלי דידן וא"כ החזן עומד דוקא למטה, משא"כ בני ארץ ישראל והספרדים נוהגין אחר הירושלמי גמרת א"י דס"ל דש"ץ עומד על הבימה ולפיכך נהגו כן:

אמנם העיקר כבבלי דידן דכן לשון הגמרא בכל מקום הש"ץ יורד לפני התיבה וראוי' שיהי' הש"ץ למטה, (שוב בא לידי קונטרס הר תבור וראיתי שכ' שם בסי' ט"ז בענין שינוי הלשון בתוספתא יעי"ש ולפמ"ש חזן הכנסת שהזכיר הרי"ף הוא הממונה:)

והנה אמינא אנא לבאר הא דקאמר הלשין מי שלא ראה דיופלוסטין של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל, ופי' רש"י דיו שנים, פלו לשון שרים, סטיל לשון סטיו, וא"כ פי' שני מושבי שרים והיינו הסנויו לפנים מסטיו, ונראה דהוא עזרת אנשים ועזרת נשים, והי' סטיו של נשים למעלה, ושל אנשים למטה, ולזה קרוי סטיו לפנים מסטיו כי היו של נשים חוצה, ולזה מכוין היטב לשון הירושלמי אף על פי כן לא היו יושבים מעורבבים ותמה במהרש"א ח"א מאי לשון אעפ"כ דקאמר אמנם לפי הנ"ל דאילו היו הכל ביחד אנשים ונשים בעזרה בוודאי הי' צריך תיקון שלא יהי' ערבוב אלא אע"פ שהיו סטיו לפנים מסטויו ועזרת אנשים לבד ונשים לבד אפ"ה לא הי' ערבוב אפי' באנשים אלא יושבין כל אומנות לבדה כנ"ל:

וכתבתי פעם בביאור דברי גמרא בשבת דף ל"ב דבעין שקורין לארון הקודש ארנא עמי ארצות מתים והכוונה דצריך לירא ולפחד בקרוב אל הארון ובפתחו כנכנס לק"ק וא"כ י"ל דמה"ט בני ארץ ישראל דקרובים אל מקום שכינה דעדיין לא זזה השכירה מכותל מערבי המה חרדו' ילבשו בגשת אל ארון הקודש ולכך מתפללים על הבימה כי ירא הש"ץ לרדת לפני ארון הקודש משא"כ אנן יושבי ח"ל דרחוקים וקצרתי, ובארתי בדרושי דזה ענין דכתיב אחר חטא עגל וינצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, והכוונה ע"ד מה דאיתא במס' ב"ב תא ואחוי לנטורי דסיני

חזיני דמהדרא לה עקרבא, והטעם כי זה היה כבוד ונוי להם במה שחנו אצל הר סיני אמנם אחר חטא נתרחקו בחטאם ממקום הקדוש הזה והקב"ה הי' מהדר לי' עקרבא ויתנצלו את עדים מהר חורב דייק שנתרחקו ממנו וגם משה נטה אהלו חוץ למחנה:

וע"ד מקום הבימה, עיי' רמב"ם פ' י"א מה' תפילה ה' ג' ועיי' טוש"ע סי' ק"נ דמעמידין בימה באמצע ב"הכנ, והכ"מ לא כ' שם מבוא דצריך להיות באמצע בהכ"נ ונראה דיצא לו מגמרא דסוכה פ' החליל דף נ"א וירושלמי שם גבי דיופלוסטין של אלכסנדריא של מצרים שאמרו שם ובימה של עץ באמצע, ואמרו שם בירושלמי שהעומד לקרות בתורה שם, ויהיב הרמב"ם טעמא דעושין הבימה באמצע כדי שישמעו כולם, אמנם דברי הרמב"ם צריכין שם ביאור במ"ש כשמעמידין התיבה שיש בה ס"ת מעמידין אותה באמצע ואחורי התיבה כלפי ההיכל ופניה כלפי העם עכ"ל והכ"מ קיהה שם בדברי הרמב"ם ודעתו דתיבה היינו קטנה של עץ שמעמידין על הבימה לקרות עלי' בתורה, ולפענ"ד אינו נראה דא"כ אמאי נקיט הלשון וכשמעמידין התיבה, והו"ל לומר כמו שאמר בתחילה ומעמידין בימה באמצע הבית, והיינו הבימה גדולה, א"כ אח"כ הי' לו לומר ומעמידין עלי' תיבה, ועוד למאי צריך בימה קטנה על גבי גדולה, הלא סגי בבימה אחת גדולה, ע"כ נראה כיון דאמרו במשנה דתענית מוציאין התיבה לרחובה של עיר בתענית ציבור א"כ ע"כ הי' צריך לבהכ"נ תיבה עכ"פ כדי שיהי' לזמן תענית ציבור להוציאו לרחוב בעת הצורך, ואע"פ שהי' להם היכל שס"ת מונח בתוכו והוא בנוי בתוך הכותל המזרחי, אפ"ה הי' להם ג"כ תיבא להוציא לרחובה, בעת התענית, וכל זה הי' בארץ ישראל שהיו עושין סדר תענית, אבל בגולה דאין תענית ציבור רק ט' באב ויהכ"ס ואז לא שייך הוצאות ס"ת לרחוב, א"כ לא הי' צריך להם תיבה כלל אם יש להם היכל בנוי בתוך כותל, לפיכך הרמב"ם הזכיר מקודם בהלכה ב' כשבונין בהכנ"ס וכו' ובונין בו היכל שמניחין בו ס"ת, והיינו בכל מקום אפי' בגולה דבונין בכותל שמתפללין כנגדה היכל לס"ת, ואח"כ אמר בה' ג' שמעמידין ג"כ בימה באמצע הבית כר"ל כי זה צריך לקריאת התורה, ואח"כ אמר הרמב"ם וכשמעמידין התיבה שיש בה ס"ת והיינו בא"י דצריך להעמיד תיבה בב"הכנ אע"ג שיש להם היכל משום שיש בה ס"ת בשעת תענית כשמוציאין לרחובה של עיר, אזי מעמידין אותה באמצע ואין הכוונה באמצע הבימה רק באמצע הכותל שההיכל בנוי בתוכה כלומר סמוך להיכל, וזה הוא מדויק בלשונו שכ' שיש בה ס"ת ואי כפי' הכ"מ הו"ל לומר שמניחין עלי' הס"ת אלא וודאי כמ"ש, וזה אמר ואחורה כלפי ההיכל יען שהוא סמוך לכותל היכל ודו"ק, והיינו דאמר וכשמעמידין משום דלא בכל המקומות צריך רק בא"י, וזה הוא דכ' אח"כ הרמב"ם דכשהעם יושבים

כלפי הקודם וכלפי זקנים וכלפי התיבה כי הרמב"ם בא"י איירי דהיתה התיבה עומדת סמוך להיכל וכן כששליח צבור מתפלל עומד ג"כ לפני התיבה הלז, והרמב"ם קאי עתה בסדר א"י:

ומיושב בזה מה דתמה מהר"י בן חביב הביאו הב"י בסי' ק"נ באו"ח דאיך אמר פני העם לגבי תיבת א"כ אותן היושבים בין בימה להיכל אין פניהם נגד התיבה, ולפמ"ש לק"מ דאין התיבה על הבימה רק סמוך להיכל כנ"ל:

עכ"פ מבואר מכל הנ"ל דהבימה מקומה דווק' באמצע בהכ"נ, כדי שישמעו העם, ואע"ג דאם הבהכ"נ גדולה אין שומעין עכ"פ יותר טוב מכשמרחיקין ובונין אותו בצדדין דאז בוודאי הרחוקין לא ישמעו מאומה משא"כ כשהיא באמצע הכל שומעין טפי, ובכ"מ כ' שהיו פעמים עושין הבימה בקצת מקומות וקהילות קטנות בסוף בהכ"נ היינו בהי' להם המקום צר מאד ולא היתה מספקת והצריכו להם הדוחק לעמוד גם חוצה במקום הפאליש לפיכך קראו בסוף בהכ"נ כדי שישמעו גם העומדים בפאליש, והוי הסוף בהכ"נ להם כמו אמצע כיון שהיה הפאליש סמוך לה, ולא כמ"ש הכ"מ דבב"הכנ קטנות יותר נוי מבצדדין, ותמי' איך ס"ד שמן הצדדין ומכ"ש בסוף בהכ"נ יש נוי יותר דבר שהחוש מכחיש:

והי' נראה לפענ"ד בשום לב בהאי דיו פלוסטין של אלכסנריא של מצרים שהיו בה' ע' קתידראות של זהב דכל אחת הי' קבוע באבנים טובות ומרגליות וכל אחת בעשרים וחמש ריבוי דנרי זהב כמבואר בבבלי וירושלמי הנ"ל, א"כ מדוע עשו הבימה כ"כ פשוט מעץ בעלמא בלי שום נוי ויפוי מה שלכאורה לא נכון כן שיהי' הזקנים יושבים על קתדראות חשובים כאלו והבימה שהתורה עלי' תהי' של עץ בעלמא, אמנם ע"פ דברי הזוהר כי הבימה היא דוגמת הר סיני שאמרו ז"ל שילמד אדם מדעת קונו שהניח כל הרים גבוהים ונתן תורתו על הר סיני במדבר, לפיכך עשו הבימה רק של עץ לרמוז כי התורה נתונה במדבר על הר שפל ונמוך:

ופי' רש"י ובימה, כעין אלמימברא שלנו, ולכאורה קשה מאי בעי רש"י בזה, ונראה משום די"ל דהא דאמר ובימה של עץ באמצע הייני באמצע הקתדראות שהיו הזקנים יושבים, לזה פירש רש"י דהי' כעין שלנו ובאמצע הכונה באמצע הבסילקה, ולא הי' הגירסא לרש"י באמצעיתה אלא כדאיתא בירושלמי באמצע וכדאיתא ג"כ בעין יעקב, אלא דאכתי יש לעיין מאי נפקא מני' מזה לרש"י בזה לומר כעץ שלנו אלא דלא נטעה לומר דבאמצע היינו באמצע הקתדראות ויבואו לשנות מקום הבימה, ולומר שגם באלכסנדריא לא

היתה באמצע ממש לזה פירש דאמצע ממש ודו"ק, ועיי' בפסיקתא רבתא פסקא דברי ירמי' דף ס"ו ע"ב הלשון ועלו להם הבימה האמצעית:

וגם הרב הג' מס"ה בקונטרס השנות הבימה שלו דייק ג"כ מרש"י הנ"ל דמוכח דאין לשנות דאל"כ איך יהיב סי' דאמא ישתנה יעי"ש, וכ' עוד שם וגם יש להוכיח דאין לשנות שום דבר מתוס' חולין דף צ"ב בד"ה ברוך דסיימו דמסתמא לא נשתנו זה מזה יעיי"ש הרי דש"ס פריך בפשיטות דאף שלמה בחכמתו לא היה יכול לשנות, ומכ"ש אנחנו אין רשאין לשנות מכמו שהי' מימי החורבן ע"פ רבותינו הקדושים אשר רוח ה' נוססה בהם, אולם העיקר בזה כי ידוע מרבינו הרמב"ם דרכו בקודש לתת טעם לכל דבר ע"פ פשוטו שלא יהי' לעם מצות אנשים מלומדה, (סי' ולפיכך נתן טעם לבימה באמצע כדי שישמעו כולם) אכן מבואר בזוהר וכו' כנ"ל ועתה מי ירים ראש להקל בזה במקום שאין שום חולק והרי הרמ"א ז"ל לא נתן שום ציור בבהכ"נ בקירותיו ובצלעותיו זולת במעמד הבימה שהיא באמצע הרי שהיא חובה, ודקדק הרמ"א בלשונו ולא כ' כדי שישמעו כמ"ש רבינו אלא כתב סתם וישמעו וכוונתו כי בעצם הטעם ע"פ רומז הזוהר הנ"ל או על יסוד המזבח שאסור לשנות ויהי' באמצע, רק כתב סתם וישמעו יותר ורצונו דאם הוא באמצע ממילא ישמעו יותר, וחלילה להמרות פי הפוסקים האלה ובפרט כי אין חולק עליהם, עכ"ל, והאריך הגאון הנ"ל שם בדברי מיסר יעיי"ש, ועיי' בסוטה דף ל"ב דברכות וקללות הכהנים והלוים והארון עומדים למטה באמצע דוק שם:

והרחבתי לדבר בזה בדרוש בחג השבועות ועיי' בקונטרס המיוחד לחג הזה דרוש תשיעי ואמרתי להציע פה ממנו סנסן א' וז"ל ורז"ל אמרו למה תרצדון הרים גבנונים, כי גם תבור וכרמל באו לכלכל פנים, להיות כסא לשפתי שושנים, לתורה הנדרשת בע' פנים, והקב"ה השיבם למה תרצדון הרים, כולכם בעלי מומן ואסורים, לתת עליכם עשרת הדברים, ויש לעי' מה זה חשבו ב' הרים הללו לדחות הקרוב ולקרב הרחוק הלא הר סיני הוא במדבר מקום משכן ישראל והמה רחוקים, ונראה כי ההרים הללו לחלק יצאו אך בחלקות ישית למו, וחלק כחלק יאכלו לתת העשרת הדברים על ב' ההרים, שליש בהר הזה ושליש בהר הזה, וזאת היתה שאלתם ובקשתם לשים שלום לקרוב ולרחוק, אמכם התי' על זה הוא בהיות דהי' הקב"ה כופה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם לא יקבלו התורה שם תהי' קבורתכם, משום כן לא רצה לשים כפיה הנ"ל ג' פעמים וזה הוא הענין דכתיב וידבר אלקי' דמורה על דבור קשה ועי' מ"ש רש"י ולפי הנ"ל יובן דה' דבור קשה וכפיה ולפיכך את כל הדברי' דבק על הר סיני כל היו"ד דברים ולא שתם לחלקות' בג' ההרים:

בעניו דקרא הקב"ה ההרים הללו בעלי מומין אצל סיני ודרשו גבנונים מלשון או גבן דכתיב במומין ונ"ל משום דרצון הקב"ה הי' שיהיו ישראל מסבבין את ההר, וזה מכבוד התורה שהיא להם האמצע כלב שהוא בתוך האדם וע"י התורה כל ישראל כנפש א' ומשו"ה כתיב ויחן שם ישראל נגד ההר ולא כתיב ויחנו לשון רבים, יען שהי' מסבבים ההר והקב"ה למעלה הי' כל ישראל עתה בדמיון נפש א' הסובב את הלב, לא כן היה תבור וכרמל כי היו הרים גדולי ורחבים ולא הי' אפשר לעם ה' שהיו רק ס' ריבוי לסבב את ההרים הללו ולא הי' נראים כנפש א', (ועיי' בגמרא דב"ב פ' הספינה דאמר דהר תבור היי ד' מאות פרסה,) לפיכך קראן הקב"ה בעלי מומין אצל סיני כי ההר סיני היה מכווין כל סביבו לערך ששים ריבוי ישראל לא כן ההרים הללו ולזה דרשו הר גבנונים מלשין או גבן ואמרו במשנה ב' פ' ז' דבכורות ר"ח ב"א אומר מי שיש לו ב' גבין ודריש גבן מלשון גב וזה ג"כ בהרים הללו שיש להם גב מקים שאין ישראל יכולים לסבב, (ויש ג"כ ראי' מרבינו בחיי פ' שופטים מ"ש על קרא ככל הגוים אשר סביבותי דישראל הם כנגד קו השוה חלקן של ישראל וקצרתי):

ויצא מזה מראה מקים הבימה, שהיא דווקא באמצע דוגמת הר סיני וישראל עומדים סביב ולא נכון לשנות מקומה, הלא ההרים ימושו, ולא יתקדשו, תבור בהרים וכרמל בים, לא ירד עליהם מלך חי וקים, לכן מהם מבורר ונסתים, מקום הבימה, דווקא באמצע להשימה, וכמנהג אבותינו מימים ימימה, ואמר אדמ"ו הגאון חתם סיפר בחלק או"ח סי' כ"ח שאנו מחזיקים הבימות, כמו מזבח הזהב בבית עולמות, וכמו שהיא באמצע ההיכל עמדה, כך היתה לאלוף ביהודה, גם הבימה להעמידה, ועי"ש היטב, ועיי' במ"ר פרשת תולדות פרשה ס"ה סי' א' ויהי עשו בין מ' שנה ה"ד יכרסמנה חזיר וכו' כך גוזלת וחומסת ונראת כאלו מצעת את הבימה, ופי' במת"כ כאלו עושת מצעות וכרים על הבימה, ואינו נכון דאין עושין כרים על הבימה אלא הכוונה כאלו עושת באמצע את הבימה, וכלשון דאיתא במשנה דסנהדרין דף י"ח הממונה ממצעו וכו' יעיי"ש הרי מבואר דבימה מקומה באמצע:

בבבלי אמרו מצוה חשובה היא משמת ימי בראשית עיי' רש"י שה ולפענ"ד ע"פ מה דאיתא דמים התחתונים בכו כשחלק הקב"ה המים ונתן מחצן למעלה וחצין למטה בכו התחתונים שלא זכו לעשות למעלה וריצך הקב"ה בנסיך המים ובברית מלח א"כ שפיר הוי מצוה חשובה משמת ימי בראשית:

וכל אחת בעשרים וחמש ריבוי דינרי זהב ובבבלי הגרסא אינה פחותה מעשרים וא' כיכרי זהב ויש לישב דירושלמי דהזכיר שהיו קבועי' באבנים טובות ומרגליות נותן

השומה של האבנים טובות ומרגליות לבד אבל הבבלי נותן השומה לכל הקתדרא והי' שומו עשרי' וא' כיכרי זהב ובזה מיושב דברי רש"י שם דכתב כיכרי זהב גרסינן ולכאורה מאי בעי רש"י בזה אמנם לפי הנ"ל ניחא דבא לתרץ דלח לסתור הירושלמי לבבלי כנ"ל:

כל שלא ראה דיופלי עיי' בש"ק דתמה ארש"י ז"ל ולק"מ דקרא קאמר ותמו כל איש יהודא אשר בארץ מצרי' משמע דווקא איש אבל לא הילדים, ואע"ג דמתחילת הפרשה כתיב מקטון ועד גדול ר"ל דהגזירה לא היתה כ"א על הקטנים הבאים עמהם אבל לא אשר יולדו שמה:

הלכה ב

דף י"ב **משם** היו הולכי' למוספין עיי' בש"ק דכתב דהירושלמי סבר דהמוספין הוא בשעה שישית ומשו"ה הלכו תיכף לאכילה דלא להוי כזורק אבן לחמת ועיי' בפ"ק דפסחים בבלי דקאמר רבא ה"מ דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים לית לן בה וקשה הו"ל להו למטעם מידי בצפרא וע"כ דקודם מוספין היו אפי' טעימה אסיר ועיי' בשו"ע או"ח סי' רפ"ו בטו"ז דמוכח מזה ראי' לטו"ז דעכ"פ סעודה בוודאי אסור קודם מוסף יע"ש ודו"ק:

בעי בסיס תלתין ותלת עיי' בק"ע וצ"ע מדוע מדחיק א"ע כולי האי דלמא די רק בבסיס תלתין ותלת כל שטחו ואפ"ה מקשה שפיר דעכ"פ לא משכחת בשטח של ע"ו אמות ד' בסיסן כאלו ודו"ק:

אשכח תנא מקומן מעשה נסים נראה לפרש דהוא כענין דאמרו מקום הארון אינו מן המדה ושמעתי בשם הגאון מו"ה נתן אדלר ז"ל דהכוונה הוא להורות דאין מדה לחכמת ת"ח ובמעט שנים חיילים יגבר בתורת ה', כן רמזו ג"כ המנורות דאע"ג דלא היה להם בסיס וחזוק אפ"ה עמדו בחזקן ומאירו אור גדול כזה כן הוא ג"כ הת"ח אע"פי שאין לו בסיס וחזוק אפ"ה מאין יבא עזרו וה' יגביה אותו ויאיר בגבהו לכל העולם:

וזה הוא מה דאמר הלל הזקן כשהי' שמח שמחת בית השואבה אם אני כאן הכל כאן וכו' כי תוא הי' דוגמת המנורות הללו שגם הוא לא הי' לו בסיס וחזוק לתורת ה' ואפ"ה זכה להיות נשיא בישראל והי' בדמיון המנורה ממש וזה אם אני כאן הכל כאן דהיינו כל זמן שהמנורות דולקות הכל כאן ששים ושמחים וכינה למנורת בשם אני כי הי' דוגמתם:

הלכה ג

היו מדליקין את הנרות מבחוץ עיי' בק"ע דכתב הן המנורות שבשמחת בית השואבה ושאר הנרות שהיו דולקות בעזרה בלילה לצורך הכהנים ולפענ"ד צ"ע אי הי' מותר להדליק בהם שאר הנרות לצורך הכהנים בעזרה דהתוס' בבבלי בשבת דף כ"א הקשו איך הי' מותר להדליק בהם הא לאו צורך קרבן הוי ומועלין בהם ותירצו כיון דלצורך

קרבן באו דכתיב ושאבתם מים בששון הוי מבואר דלשאר דברים לא, ותו דאל"כ לא הוי צריך הגמרא לדחוק ולתרץ שם לא דבוץ הו"ל לתרץ דאיירי לצורך הכהנים במקדש אלא וודאי דאסור ודו"ק:

מאי מפקיעין, נראה דקאי אדמסיק אין לך עושה שלהבת אלא פשתן בלבד לזה פירך א"כ מאי מפקיעין דמשמע שהיו קורעין מהמיניהן ועושין בהם פתילות והרי האבנט רובה צמר לזה מתרץ מאי מפקיעין מפשילין דהיינו שהיו מוציאין מהם חוטין וא"כ יוכל להיות שהוציאו מהאבנט החוטי פשתן שבה בלבד, ומתחלה הי' סבר דפירש מפקיעין הוא כאלו כתיב מבקיעין בבי"ת דהיינו שהיו קורעין ממנה חתיכה ועושין אותה פתילה, אמנם בגמרא דשבת דף כ"א הי' מפרש מפקיעין הוא כמו מבקיעין לפיכך הוצרך לתרץ שמחת בית השואבה שאני ומשו"ה פירש רש"י שם באמת מפקיעין הוא קורעין, ועיי' ברשב"א מס' שבת מ"ש במתני' דכל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן:

יכולה הי' אשה לבור חטיה עיי' מ"ש בפסחי דף ד' ד"ה ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה והשגתי על הש"י:

הלכה ד

דאנן הכא מאן הכא עיי' בתוס' בבלי ד"ה אם אני כאן ולא הי' להם גרסא כלפנינו יע"ש, עיי' בדרושי מה שהארכתי בענין הלל הזקן:

איזהו כריעה ואיזה בריכה כריעה על ברכיים וכן הוא אומר מכרוע על ברכיו הריכה על אפים (ועיי' בבלי מס' מגילה דף כ"ב ע"ב) כצ"ל, שוב מצאתי הגרסת הירושלמי פה ג"כ במדרש רבה פ' לך לך סי' י"ח ועיי' שם בי"ת ויש לפקפק עליו מלשון הירושלמי פה, ועיי' ירושלמי ברכות דף ז' ע"א:

ונפסח ולא נתרפא, נראה דהיינו הא דקאמר הגמרא בתענית הא והא גרמו לי' דמצד הקידה לבד הי' לו להתרפא אלא הואיל והטיח לא נתרפא:

ע"ב **כאחד** הרקים זה ארכיסטים נראה לפרש ע"פ מה שא' בגמרא על קרא והוא אדמוני עם יפה עינים שהי' נראה לשמואל כשופך דמים והשיב לו הקב"ה דהוא עם יפה עינים דהיינו ע"פ הסנהדרין ודין תורה, וזה הוא דאמרה לו כא' הרקים כארכיסטים דהיינו אז הי' נראה אדום וצהוב והי' מראהו דומה לארכיסטים:

אמרו עליו על בית שאול שלא הי' נראה מהם לא עקב ולא אגודל נראה דרמזו בזה שהי' הולך בדרך הממוצע לא הי' מגדיל ומתגאה והיינו לא גודל וכן לא הי' משפיל את עצמו והיינו לא עקב:

שאינן אמהות אלא אימהות דהיינו שזכו בשביל ששמחו אז ג"כ בשמחת הארון להיות אימהות ולהיות להם בנים והיא נענשה דנמנעי ממנה בנים עד יום מותה, והיינו דקאמר שגעת כעגלה:

הלכה ה

מתני' הפכו פניהם למערב ואמרו אבותינו היו במקום הזה הי' אחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחווים קדמה לשמש ואנו ליה עינינו ר' יהודא אומר היו שונין ואומרין אנו ליה וליה עינינו כן הוא הגרסא במשנה דבבלי ומקשה בבבלי והא אמר ר"ז כל האומר שמע שמע כאלו אומר מודים מודי' יע"ש, והנה כל ימי הייתי מתמה על משנה זו מדוע הזכירו בתוך שמחתם הגדולה חטאי אבותם אשר עצמה כזה ומה להם להזכירם לפני הקב"ה, הלא כסתה כלימה בזכרו גודל החטא הזה, ובפרט גם בעיני יפלא על עיקר העבירה אשר גנותה גדלה מאוד וכמעשה שוטים עשו:

אמנם אחרי אשר נחקור באיזה דקדוקים במשנה נבוא אל תוכן הכוונה בעז"ה ב"ה וב"ש הגדול, א' מילת קדמה דהוא מיותר פעם במשנה דהו"ל לכתוב ופניהם קדמה והמה משתחוי' לשמש דפשיטא כיון דפניהם קדמה והיו משתחוים לשמש דהי' פניהם אז ג"כ קדמה, ב' מדוע הזכירו דווקא השם יה דהוא חצי השם הי' להם לומר ואנו לה' עינינו, ג' לר"י דאמר שהיו כופלים השם יה ג"כ קשה מאי בעו בכפל זה, ד' הלשון דאמר ר' יהודא היו שונין ואומרי' הו"ל לכתוב ר"י אומר אנו ליה וליה עיננו, ה' היא קושית המ"א על הב"ח בסי' ס"א ס"ק ט' דהקשה על הב"ח דפוסק דהיכא דכל ישראל אומרי' דמותר ואשתמיטתי' גמרא הנ"ל דא"כ מאי פירך מר"ז הלא כאן כל ישראל אמרו יע"ש:

אמנם אקדים הקדמה דראיתי חד קדוש אלקי מדבר הגאון דודי זקני מו"ה נפתלי כ"ץ זצלה"ה בהקדמתו הגדולה לספרו סמיכת חכמים דף י"ט על קרא והיה ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו א' דיה' השם שלם בסוד אור הלבנה כאור החמה ויהיה השם ב' פעמים י"ה י"ה אשר כעת הוא במספר ק"ס בסיד ההכאה יו"ד פעמים ה' הוא נ' וכן ה' פעמים יו"ד ג"כ כ' הרי מאה וכן חלק השני משם ו"ה וי"ו פעמים ה' הוא ל' וה' פעמים ו"ו הוא ג"כ ל' א"כ סך מספר השם הוא כעת ק"ס, ולעתיד כי יתגדל ויתקדש שמו לנ"נ יהי' במספר מאתים ומפרש בזה דברי הפייטן ביוצר בשבת אחר שבועות כף (כפיו יספוק אל בשמח אום מאומות דכף הוא בסוד שם יה העולה במספר א' מאה כנ"ל ובדרושי הארכתי דזה פשט הקרא אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפיך דאחור וקדם דרשו בגמר' דעירובין דנברא אדם הראשון דו פרצופין זכר ונקיבה ובאיש ואשתו כלול השם יה כדאיתא בגמרא וא"כ אדם דנברא בדו פרצופים הי' הוא עצמו כלול בשם יה והיינו ותשת עלי כפיך דהוא

השם י"ה ב"ה וב"ש הגדול והארכתי בזה בדרושי לברר הרבה מקראי קודש ואין כאן מקומו ולזה אמר ג"כ ירמי' נשא לבבנו אל כפים שיהי' השם ב' פעמים כף בסוד יהיה: **והנה** כבר נודע כי היתה דעת כת מחקרי הקדמונים לשום ערפל חתולת יוצרינו וילכו ההבל לאמר כי אין השגחת הבורא ב"ה וב"ש תמידיות עלינו רק הקב"ה עשה השמש והירח וכל צבא מרום ממונים על הארץ ועל פיהם יהי' כל ריב וכל רגע וכל איש צר ומצוק אליהם ישפוך את רורו והקב"ה נתן להם כח לעשות חיל להושיע כרצונם, אך אם יראה האדם כי כבר התפלל לכל הממונים והצבא מרום והושע לא יושיעו אזי נתן לו רשות לבוא אל חצר המלך פנימה להתפלל לפני השם ב"ה אבל לא תיכף מתחילה כי אמרו מלכותי' דארע' כעין מלכותי' דרקיע ואין הרשות נתן במלכותי הארץ לבוא תיכף לפני המלך במשפטו רק מתחילה צריך להקריב דבריו לפני שרי המדינה וחורי' ואז כי יראה כי מהם לא יצא לצדק דינו אזי נתן לו רשות לגשת אל המלך וכן הוא ג"כ במלכותי' דרקיע כן חשבו מזיעה וטעו בדמיונם כת הרעה הזה מחקרי הקדמונים ואמנם אנו מאמינים בני מאמינים ידענו בבירור כי שקר אתם ובהבל קולי עכביש יארוגו כי השם ב"ה וב"ש הוא המשגיח והוא יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כינים וכל צבא השמים המה רק למאורות להאיר לארץ כאשר שם משטרם בארץ, וזה הוא דאמרו אבותינו היו אחוריהם אל היכל ה' דהיינו באחרונה פנו אל היכל ה' ופניהם קדמה לשמש דהיינו דרכם הראשון הי' אל קדמה מזרחה השמש והמה משתחוים לשמש דהיינו מתחילה השתחוו לשמש באמרם כי היא הממונה, (ויהי מילת קדמה הראשון פרושו מזרחה ומילת קדמה השני פרושו כמו בראשונה והכל א') לזה אמרו אבל אנחנו לא כן אלא תיכף ליה עינינו תיכף מתחילה אנו מתפללין להקב"ה וידענו בבירור כי הבורא ב"ה וב"ש הגדול הוא לבדו המשגיח, ועתה בא ר' יהודא לומר היו שונין ואומרים ירצה שהיו שם כת חסידים וצדיקים דהיו שונין ואמרו אנו ליה וליה עינינו דהיינו כנ"ל דאנו מקוים שיגדיל הקב"ה שמו ויעלה לב' פעמי' יה ויהי' במספר מאתים כנ"ל, וא"כ לפ"ז דלא היו כל ישראל אומרי' כן רק הצדיקי' והחסידי' אשר ידעו זה הסוד שפיר פריך הגמרא מהא דאמר ר"ז כל האומר שמע שמע ומתורץ קושי' המ"א על הב"ח אבל הירושלמי לא הי' גורס במשנה ר"י אמר היו שונין א"כ איכא למימר דבאמת כל ישראל אמרו כן ומשו"ה באמת לא מקשה מהאי דכ"ז ודוק ומיושב מה שמדקדק בש"י:

ועפ"ז יובנו היטב דברי ר"ח בר בא לקמן בירושלמי דאמר והמה משתחוים אין כתיב כאן אלא והמה משתחויתם שהיו משתחוים לחמה ומשתחוים להיכל ועיי' בק"ע ופרושו דחוק ולפי הנ"ל ניחא שהיו משתחוים מתחילה לשמש וכשראו כי היא לא הושיע אזי

השתחוו להיכל באחרונה בחשבם כי מתחילה צריכין לבקש מצבא השמים שהמה ממונים:

והנה כבר הודענו כי הי' דעת הכת שהי' בימי יחזקאל טועים בהנ"ל כי נמסור עלמא לצבא השמים והקב"ה מתנהג בעולמו כמלכותי' דארץ, אמנם אפ"ה לא הסירו כל ההשגחה ממנה רק אמרו כי באחרונה יבוקש וימצא כנ"ל אמנם כבר כתבו המחקרים כי היתה כת אחרת גרועים ממנה באמרם כי עזב ה' את הארץ כי אין כבודו להשגיח בתחתונים שוכני בתי חומר שפלים כמונו רק הכל נמסר לצבא השמים ואין רשות לשום אדם לבא לבקש ממנו יתברך שמו ויתעלה זכרו, והוא יושב בשמים ואין השגחתו כלל וכלל בעולם, וכבר נבטלו המחשבות האלו מדעת כל בני אדם כי כל דבריהם הבל ורעות ועיי' בכוזרי מ"ש מזה, ועיי' מ"ש האברבנאל בפירוש הכתוב רם על כל גוים ה' ואין להאריך, ועפ"ז אמרתי לבאר גמרא בפסחי' דאמר ר"י למה נקרא שמו הלל הגדול מפני שהקב"ה יושב ברומו ומכין מזון לכל ברי' ובאמת יפלא מדוע עבור כן עכ"פ נבחר זה השם הלל הגדול ועיי' שם ברש"י דכתב והיינו דבר גדול, ונראה לבאר ע"פ מה דאיתא בקרא ה' בציון גדול ורם הוא על כל העמים ושמעתי מדרשן א' דידוע דהפרש בין גדול ורם הוא דגדול מורה על גדלות הדבר על שטחו ממטה למעלה גבהו וכמותו, אמנם מילת רם מורה על רומו של דבר ויכול להיות שהדבר קטן מאוד רק מונח ברום, וזה הוא ההפרש בין ישראל לאומות הקומדים שישראל אמרו כי ה' הגם שהוא מרומם ומתעלה מרום וקדוש אפ"ה השגחתו למטה לפיכך הוא נקרא להם בבחינת גדול דהוא ממטה למעלה אבל האומות דלא האמינו בהשגחה אמרו דהוא בבחינת מרום דהוא מסולק ממנו והוא למעלה על השמים כבודו וזה הוא דאמר הקרא ה' בציון גדול דהיינו בעיר ציון אצל ישראל שם הוא גדול דהכל מודים כי השגחתו עלינו והוא לבדו המשגיח זן ומפרנס אבל ורם הוא על כל העמים ירצה דאצל העמי' הוא רק מרום כנ"ל, וד"פ ח"ח:

ועפ"ז מבוארין היטב ג"כ דברי ר"י דאמר למה נקרא שמו הלל הגדול לזה מתרץ מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ואפ"ה מכין מזון לכל ברי' וזה מורה כי הקב"ה הוא גדול ומשגיח ממעלה למטה ומשו"ה נקראת הלל הגדול:

ועפ"ז יובנו היטב ג"כ דברי ר' יוחנן דאמר כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו, דהיינו במקום שאתה מוצא גדולתו שהוא משגיח על העולם ומלואו וממילא אז שם גופא הוא ענותנותו כי באמת השגחתו ב"ה וב"ש הוא ענוה גדולה, ומבואר היטב מילת שם אתה מוצא דנקיט דבמקום הענוה שם נמצא כי הוא בבחינת גדול משגיח ממטה למעלה ומיושב היטב מה שדקדק הגאון ר' ישעי' פיק

בנ"ב מדוע שינה בסדר התפילה לכתוב גדולתו ובגמרא דמגילה דף ל"א איתא הלשון גבורתו של הקב"ה ולפי הנ"ל ניחא דדברי ר"י היו על ב' אופנים דשם במגילה ליתא ג"כ הלשון שם אתה מוצא ענותנותו וכאן בתפילה הגרסא שם והוא כמ"ש, ועוד הארכתי בזה במקום אחר:

ועתה לפ"ז יובנו ג"כ היטב דברי רב כהנא פה בירושלמי דאמר דכתיב פי שתים רעות עשה עמי והוא דמתחילת עכ"פ לא כפרו בכל ההשגחה רק היו אחוריהם אל היכל ה' ולבסוף עכ"פ פנו אל ה' אבל אח"כ כפרו בכל ההשגחה וזה הוא דאמר אלא שהיו משתחוים לחמה ומשתחוים להיכל דהיינו אח"כ עכ"פ אבל אח"כ כפרו בכלל ההשגחה לגמרי והיינו דקאמר אותי עזבו דייק עזיבה גמורה:

זאת אומרת שלא היו תוקעין עיי' בש"ק מה דתמה היא גופא קשי' מנ"ל לר"ז דלמא בע"ש היו ממלאין צלוחית לע"ש וחבית לשבת בבת אחת ולפענ"ד דס"ל לר"ז דאין עושין מצות חבילות חבילות ועיי' מ"ש מזה בר"פ תמ"ד נשחט בד"ה ויקרבו שניהם כאחת יע"ש וא"כ כאן אם היו ממלאין בבת אחת הוי מצות חבילות, (ודע דיש לדקדק לפי פשט ר"ז דג' למילוי המים היינו בשעה שמנסכי' מים בספל מדוע כתוב דווקא למילוי מים הלא הנסוך מים ויין הי' כאחת, אמנה עיי' מ"ש לעיל דף י' ע"ב גבי הא דקאמר צריכין הספלין להיות פקוקן כדי שיהי' נראה המים בפני עצמו בספל א"כ שייך שפיר הלשון למילוי מים ודו"ק), גם מה שהקשה מהא דתנן לעיל הגיע לשער המים תקעו וע"כ דהוי תוקעין למילוי, נראה לפענ"ד לומר דר"ז ס"ל דלא היו תוקעין לעולם למילוי מים רק בע"ש שבתוך החג הואיל והיו ממלאים מע"ש ולא היו תוקעין למחר כלל לא בשער העליון ולא בשער התחתון, משו"ה הי' מוסיפין בע"ש והיו תוקעין ג"כ למילוי ואה"נ דהיו ממלאין בבת אחת צלוחית של ע"ש והחביות של שבת והי' להוסיף ג"כ לתקוע עבור של שבת אלא וודאי דלא היו תוקעין כלל למילוי המים והא דתנן במשנה א' למילוי היינו בע"ש שבתוך החג והוא עבור החביות של שבת א"כ לפ"ז הא דקתני הגיעו לשער המים תקעו היינו בע"ש שבתוך החג כנ"ל ודו"ק, ומתורצים כל קושית הש"ק:

דף י"ג **חליל** של מקדש עיי' בש"ק ולפענ"ד משם דקאמר אח"כ עליהן הוא אומר נחשת מרוק נחשת ממורט וזה לא שייך כ"א בב' כלים של נחשת נקיט אלו ב' כלים ואפשר דחליל של מקדש לא נשבר ג"כ בבית ראשון רק אח"כ:

הלכה ז

רגל ב"ע עיי' בדגול מרבבה יו"ד סי' שצ"ב דהעלה דעצרת הוא רגל ב"ע לענין מתו אשתו דצריך להמתין ג' רגלים יע"ש ולפענ"ד לא עיי' בריטב"א שם דכתב בהדי' דרחוקים בעינן

דהוא כדי לשכח מלב אשתו ראשונה ולא יהי' ב' דעות במיטה, ואפשר לומר דאפי' לדעת האגודה דפוסק דגם ר"ה ויהכ"פ הוי ברגלים לענין זה מ"מ שאני אינהו דעכ"פ נפרד רגל מרגל משא"כ בעצרת דדבוק ממש לחג הסוכת ובוודאי לענין זה לרגל א' יחשב, ועיי' בתשובת מהר"ר ישראל תשובה א':

סליק מסכת דסוכה.

מסכת חגיגה

הכל חייבין פרק א דחגיגה

הלכה א

דף א' ע"א **אבל** בראיית פנים בעזרה אפי' קטן חייב עיי' בש"ק מה דמתרץ קושיית התוס' להשוות בבלי וירושלמי ועכ"פ כראה לפענ"ד דאפ"ה מחולק בבלי וירושלמי דבבלי ס"ל דאפי' קטן פטור מראיית פנים והא מדקאמר בדף וי"ו השיב רבי תחת ב"ה לדברי ב"ה וכו' והא שמואל יכול לרכוב על כתפו של אביו ואי כדברי הירושלמי גם לב"ה קשי' והא עכ"פ חייב בראית פנים בעזרה ואפי' אינו יכול לאחוז בידו של אביו אלא וודאי משמע דגמרא ס"ל דקטן פטור מכל אפי' מראיית פנים בעזרה, ויש ליישב לפ"ז שיטת רש"י ז"ל דנקיט במתני' לענין ראיית פנים בעזרה משום דס"ל לפי שיטת הבבלי קטן פטור אפי' מראיי' ודו"ק:

ודע דלפי שיטת הירושלמי הי' מקום לישב קושיי' המ"ל בפ' ב' מה' חגיגה ה' ג' דכתב הרמב"ם דקטן חיגר אינו חייב לחנכו ותמיי' דהרי הרמב"ם פסיק כב"ה יע"ש דצריך להיות כדי לאחוז בידו של אביו ובגמר' לא נסתפקו אלא אליבא דב"ש אמנם לפי שינות הירושלמי י"ל דנ"מ כיון דלענין כאית פנים גם לב"ה א"צ להיות כדי לאחוז בידו, אמנם באמת דעת הרמב"ם כרא' דלא ס"ל כשינות הירושלמי דנקיט רק הלשון חייב לחנכו להראותו משמע אבל בקרבן פטור וע"ש בלח"מ ומ"ל:

ודע דהתוס' במס' קדושין דף ל"ד ע"ב קצרו בלשונם בד"ה אשה ת"ל ועוד אי שמחה בכלי פשתן זה יכולה לעשות בביתה עכ"ל ולכאורה היא קושי' ראשונה אמנם באמת כוונו דא"כ לא הוי פריך הגמרא התם ולטעעיך חנה גופא מי לא מחייבה בשמחה ומאי קושי' הלא אין שמחה אלא בכלי פשתן וזה יכולה לעשות בביתה ופשוט, ותמהני על הלח"מ שכתב בפ' א' מה' חגיגה ה' א' בד"ה נשים וז"ל וכ"א שהשיג על הרמב"ם טעמו דכיון דאין החיוב על האשה אלא על הבעל עכ"ל איך נוכל לומר דאין חיוב על האשה כלל דהרי מבואר מסוגיא דחגיג' הנ"ל דעכ"פ גם עלי' החיוב וגמרא דקאמר אשה בעלה

משמחתה היינו כיון דאין החיוב כ"א ע"י בעלה או ע"י שכינה דאגידה במצוה זי בבעלה ושכינה א"כ אין למליף ממנה ודו"ק, ועיי' בתוס' ר"ה דף וי"ו ע"ב ד"ה אשה שכתבו בשם ר"ת כמ"ש וא"כ שפיר קאמר הרמב"ם דנשים חייבות דאין לך אשה שאין לה שכן או בעל דע"י היא חייבת אלא דשוב נפלה בדעתי דיש ליישב דבריו דגמרא בקדושין דף ל"ד לא קאמר אלא אלמנה מא"ל ומשני בשרוי' אצלו, ופי' רש"י עני' וא"כ לפ"ז עכ"פ עשירה אין החיוב על שכינה לשמחה וא"כ שפיר תמה הראב"ד דאיך כתב סתם ונשים חייבי' דאם היא אלמנה עשירה אין חיוב עלי' ודו"ק:

אמנם נראה דזה תלי' בפלוגתא דר"י וכ"ש בבבלי ב"מ דף קט"ו דאיתא בוושנה א' עניה וא' עשירה אין ממשכנין אותה דכתיב לא תחבול בגד אלמנה ומוקי לה כנ"י דלא דריש טעמא דקרא יע"ש וא"כ לפ"ז אי לא דרשינן טעמא דקרא ה"ה כאן וא"כ חיוב לשמח כל אלמנה וא"כ הרמב"ם לשיטתו דס"ל כסתמא דמתני' הנ"ל בפ' ב' מס' מלוה ולוה א"כ שפיר פסיק כאן דכל הנשים מצווים במצוה זו כנ"ל:

למען ישמעון ולמען ילמדון עיי' בק"ע וש"ק ואפשר דדייק דלמען שני מיותר דלכתוב למען ישמעון וילמדון ע"כ דריש למען מלשון מענה שהיא תשובה שילמדון לדבר ולהשיב אח"כ לאחרי:

תעשה כתנות עיי' מ"ש במס' יומא דף ט', ודע דהרמב"ם פוסק חרש באזנו אחת פטור מראי' אע"ג דאיהו פוסק כהן הלובש ב' כתנות עבודתו פסולה וע"כ דס"ל כר"י דכתנות לכל ישראל א"כ ה"ה כאן נמי, אמנם נראה ע"פ מה דאיתא בספר זהב שיבה דתמה מאי פריך בבבלי והאי באזניהם מבעי לי' באזניהם דכל ישראל א"כ לימ' קרא באזנם ואמאי כתיב לשון רבים, ותירץ דקושי' הגמרא דהכי גבי כתנות כמי כתי' לשון רבים ואפ"ה ס"ל רק כתנת א' לכל כהן וכהן ומשו"ה הוצרך לתרץ דשאני הכא דאזניהם לגמרי מיותר ע"ש, והשתא לפ"ז מיושב היטב דבכי הרמב"ם דאדרבה מכאן הכריע הרמב"ם לפסוק גבי כתנות כר' יוסי מדסרי' מני' סתמא דגמר' פה וכאן שאני מיתור דאזניהם ודו"ק, ודע די"ל דלפי שיטת הירושלמי ל"ל באזני הרי כבר כתי' למען ישמעון ואפשר לומר דירושלמי ס"ל דמוקמינן באזניהם למעוטי מתורגמן שיהיה המלך גופא דורש ולא מתורגמן, א"כ להיפך דבאזניסם מוקמינן דאפי' באוזן נמי בראי' ולמען ישמעון אתי' לאשמעינן שצריכין להבין כמ"ש הרמב"ם סוף ה' חגיגה:

דף א' ע"ב **מה** נפיק מן בניהן, עיי' בש"ק דתמה הא איכא בנייהו טומנום שנקרע ולק"מ דזה קושית הירושלמי מה נפיק מן בניהן גר שנתגייר דמקשה אם גר שנתגייר וטמא שנטהר בשאר הימים ג"כ איכא בנייהו כמו טומטם שנקרע, ותירץ ר' יוסי דדוקא טומנום

שנקרע הואיל ועכ"פ ראוי הוא אלא שהי' מחוסר קריעה ומשו"ה ס"ל לר' הושעי' דחייב דכל ז' חובה ברם הכא הטמא עצמו אינו ראוי ואע"ג דכל יום ב"ע חובה מ"ע ס"ל דכל שאינו בכלל ז' כמו גר שנתגייר וטמא דלא הי' בכלל ז' כלל דהרי ביום ראשון הי' נכרי והתורה אמרה שבעה ולא ששה וכן ומא ג"כ לא הי' בכלל ביום ראשון משא"כ טומטם שנקבע ודו"ק, והירושלמי קאמר ברם הכא הטמא וס"ה גר שנתגייר כנ"ל ע"ד תפשוט ופירוש דק"ע וש"ק צ"ע וקצרתי:

ועיי' בלח"מ ה' חגיגה דרצה לתרץ קושית הכ"מ משום דנ"ה לאו היינו ר"ה דגדול מר"י רק הוא אמוראי אחר ותמהני דהכי התכר כאן אצל חזקי' אמנם הנכון הוא כמ"ש הש"ק פה דהרמב"ס ס"ל כנ"י תואיל וחזקי' ס"ל ג"כ כן ודו"ק:

יוחנן בן דהבאי אומר משום ר' יהודא אף הסומא ולית בר כש וכו' אמנם עיי' בבבלי בחגיגה דף א' וד' ד' ובסנהדרין ובעירוכין שהביא דבכי יוחנן בן דהבאי הלז בשום מקום אינו מזכיר הלשון אף אמנם בתוספתא פ"ק דחגיגה איתא האי לשון ריב"ד אומר משום ר"י אף הסומא וקאי אדלעיל דקתני הטמא פטור מן הראי' יע"ש ולפ"ז יש ליישב קושית הש"ק אדברי תוס' במס' שבת בבלי דף קל"ו ע"ב עיי' לעיל בירושלמי דמס' שבת דף כ"א דהובא ג"כ הך סוגיא דפה ותמה אדברי תוס' שם דכתבו דילפינן מעירוכין לחומרס דווקא א"כ הו"ל לכ"י לחייב אנדרוגנוס בראי' דנילף משבת לחומרה ולפענ"ד לק"מ דהתיס' כתבו לשיטת הבבלי דלא גרס בדברי יוחנן בן דהבאי הלשון אף וא"כ י"ל באמת לכ' יהודא אנדרוגנוס חייב בראי' ודו"ק, ולשינות הירושלעי דגרס אף י"ל דבלא"ה לק"מ ג"כ דכתיב גבי ראי' כל זכורך ואתי' זכורך למעט אנדרוגנוס מדלא כתי' זכור וכדמתרץ בהדי' הירושלמי ופשוט ותמהני על הש"ק בזה:

ודע דיש לפרש לפי דבור התוס' הנזכר במס' שבת דף קל"ו ע"ב ד"ה דתני' הזכר הבלא זה דמדקדקי' העולם דמתחילה מייתא הגמרא הא דאמר כ"נ אף אנן נמי תנינא מהכל כשרים לקדש והדר מקשה מ"ש מילה ואע"ג שהוא דקדוק קלוש מ"מ לפי דבור התוס' הנ"ל מיושב בדרך מרוח רוח בל"ז לא הי' יכול להקשות דידע דאיכא לתרץ דאדרבה מדסוצרך גבי עירוכי' לכתוב הזכר עם נקיבה ממילא בכל מקום דכתיב זכר סתם משמע אפי' טומנום ואנדרוגנוס כקושית התוס' אבל השתא דאמר ר"נ אף אנן תנינא מהכל כשרים לקדש, ע"כ משום דילפינן מעירוכין א"כ שפיר הקשה מ"ש עילה כנ"ל ליישב ודו"ק:

עוד י"ל ליישב קושית הש"ק במס' שבת הנ"ל משום דבבלי מס' פסחים דף כ"ו ע"ב קאמר ר' יוסי אף לכרוב ומסיק הגמרא שם דקאי רק אקמייתא הרי אע"ג דר"י אמר אף

אפ"ה פליג את"ק א"כ לפ"ז ע"כ לית לי' לבבלי כירושלמי דפה דקאמר לית בר נש אומר אף אלא א"כ דמודה אקדמיתא וא"כ לפ"ז איכא למימר ר"י דאמר אף אסומא קאי אאינך דתני' במתני' אבל באנדרוגינוס פליג וס"ל דבאמת חייב בראי' וא"כ מתורץ קושית הש"ק אבבלי ודו"ק, אמנם הירושלמי לשיטתו דיש לו גרסא אחרת בברייתי' שם דגרס באינך ברייתא שם בפסחי' ג"כ ר' יוסי וא"כ שפיר י"ל דאף קאי אכולהו א"כ שפיר הקשה כאן לית בר כש אומר אף אלא דמודה אכל קדמייתא ודו"ק, עיי' שבת דף יו"ד ע"א ועיי' תוס' יבמות דף ד' ד"ה דכתיב בס"ה וע"כ נשים חייבות בכלאי' דאמר בס"פ ק' דביצה כלאי' למאי חזו וראיתי בספר אהל דחד מביא קושי' בשם מנחת כהן הא קתני שם ר"ז אומר אף לא וכו' וכ"י ס"ל דנשים חייבות בתפילין וא"כ ה"ה בציצית וא"כ אסורת בכלאי' ושפיר קשה כלאי' למאי חזו, ולפמ"ש ניחא די"ל דאמ"ס דאמר אף יוכל להיות דפליגי אארישא וס"ל באמת דאין משלחין כלאי' ודו"ק, ועיי' ירושלמי שבת ספ' ר"ע הא טהור וכו' ועיי' בש"ק שם ד"ה הא, ועיי' בבלי ברכות דף מ"ב ע"ב ב"ש אומנים אף לא מעשה קדירה ובעי להו ב"ש ארישא ע"ש:

ר' יהודא דרש זכר וכו' וי"ל במאי פליגי ונראה דפליגי אי אמרינן רישא מפרש לסיפא דקרא או לא ועיי' מ"ש התוס' בבלי פסחים דף מ"ג ע"ב ד"ה סלקא דעתך דאורחי' דקרא דסיפא מפרש לרישא, וא"כ מ"ד זכר אתי' להורות דווקא זכר שלם הוי שפיר סיפא דקרא מפרש לרישא ור"י סבר דאפי' רישא מפרש לסיפא כנ"ל ודו"ק, ועיי' בטור אבן חגיגה דף י"ז ד"ה תפשת:

ומיושב בזה הא דלא יליף הבבלי לר"י בהאי קרא משום דלא ניחא לבבלי לומר לר"י דרישא דקרא מפרש לסיפא ומשו"ה קאמר דיליף מהמול לכם כל זכר, ועיי' מ"ש במס' פסחים בירושלמי דף כ"ד ע"א:

אגב ראיתי בספר שלמי נדבה מידידי הרב הגאון מו"ה מיכל קיצע י"ל דהביא קושי' בשם ספר עצי ארזים דמקשה מאי סירך הגמרא ומ"ש גבי מילה דלמא ר"י לשיטתו דס"ל מקלקל בחבורה פטור וא"כ מלין ממ"נ אי זכר הוא שפיר מלין ואי נקבה הוא מחתך בשר בעלמא הוא, ולפענ"ד לק"מ דגמרא מקשה כיון דזכר משמע זכר וודאי א"כ ספיקא לאו בר מילה הוא ופשוט, ועוד דמקלקל בחבורה עכ"פ פטור אבל אסור:

ישא עבד שיש לו אדון אחר ועיי' בבלי דתמה על זה הא למה לי הא ילפינן לה לה מאשה, והי' נראה לפענ"ד דדעת הירושלמי דלא מקשה כן הוא משום דבספר הכריתות ספר בית מדות בית ב' סי' י"א כתב דאיכא מ"ד דס"ל דיש ג"ש למחצה ועיי' בספר בית יעקב שהטריח א"מ אתה מ"ד הוא זה ועיי' בספר תורת חסד כלל ל"ז יע"ש ולפענ"ד

נראה דהאי מ"ד הוא עולא במס' ב"ק דף כ"ח דכתבו התוס' שם ד"ה יהא עבד דס"ל דג"ש לה לה מאשה הוא רק להחמיר יע"ש ודו"ק:

ועפ"ז מיושב הטיב קושית הזהב שיבה בסוגין פה הביאו ג"כ המ"ל בה' מלכים דתמה מאי פריך הגמרא הא למה לי קרא מכדי כל מצוה וכו' ולשיטת התוס' הנ"ל הא הג"ש לא נתקבלה לקולא ולפמ"ש ניחא די"ל דגמרא מקשה אליבא דהלכתא דקיימ"ל אין ג"ס למחצה א"כ שפיר קשה, למה לי אדון ה' ודו"ק:

והשתא לפ"ז י"ל דלפי מה שהוכח שם בתורת חסד בכלל הנ"ל דדעת הירושלמי דיש ג"ש למחצה יע"ש שהוכח מהא דיליף הירושלמי דאין אורז ודוחן חייב בחלה מדכתיב מלחם ולא כל לחם יע"ש הטיב משו"ה לדידי' לק"מ קושית הבבלי פה הא למה לי קרא, די"ל דהג"ש הוי למחצה ולא נתקבלה להקל ומשו"ה הביא זה התירץ בסתמא ודו"ק, שוב מצאתי בספר ש"י דכתב ג"כ בסגנון הלז ע"פ דבור התוס' בב"ק הנזכר:

ודע דהי מקום לומר לתרץ קושית התוס' בב"ק הנ"ל דגמרא מקשה יהי' עבד כשר לעדות היינו מי שחציו עבד וחציו ב"ח דלא נלמד מג"ש דלה לה כמ"ש התוס' כאן ואע"ג דגמר' קאמר סתם עבד י"ל דהכול על חצי עבד ודו"ק:

וראיתי בשלום ירושלים דהביא קושית הגאון מ"ה יעקב ג"ב ז"ל, דתמה על הרמב"ם ימ"ש ולפענ"ד אין כאן תמי' כלל דאדרבה גבי חצי עבד וחב"ח כתב סתם מפני צד עבדות שבו דהוא כדברי הגמרא הואיל ויש לו אדון אחר ואח"כ דבר על כל הנ"ל דהתחיל דאנשים ועבדי' ממש דפטורין ומפרש נשים מכל זכורך ועבדי' ממש משום דהקשו לנשים כדאמרינן בגמרא ואין כאן תמי' כלל, אמנם מ"ש הש"י לתרץ הוא תמוי' ודו"ק, ואין ספר של הגאון הנ"ל תחת ידי לעי' בו, ואין להקשות כיון דע"כ אנו צריכין לדרשה דפני האדון ה' לפטור חצי עבד וחב"ח א"כ מה"ט פטורי' אפי' עבדי' גמורים א"כ לא הי' לי' לרמב"ם להביא כ"א האי דרשה י"ל דדווקא הואיל ויש לנו ג"ש לה לה לפטור עבדי' ממש מראי' א"כ שפיר דרשינן מהאי מלה יתירה דפני האדון אבל אי לא היינו דורשי' הג"ש לה לה בוודאי לא היינו מוציאין מדקדוק קלוש הלז לפטור ודו"ק ויש לפ"ז בזה מקום לישב ג"כ קושית הזהב שיבה הנ"ל:

ודע דבדרך חדוד אמרתי לישב קושית הזהב שיבה הנ"ל דלכאורה י"ל לפמ"ש הרמב"ם דעבדי' פטורי' מדכתיב בבא כל ישראל ולאפוקי עבד א"כ אמאי יליף ר"ה מפני אדון ה' הו"ל להביא האי ילפותא מדכתיב בבא כל ישראל, וצ"ל דר"ה מייתא ילפותא המוקדים בתורה ודו"ק אלא דמ"מ קשה כיון דיש לנו ב' מעינוי' נימא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומרבה לפ"ז אפי' עבדי' אלא דע"כ זה אינו דהרי יש לבו ג"ש לה לה לפטור עבדי'

והשתא לפ"ז מקשה הגמרא ממ"נ הא למה לי קרא הא יש ג"ש לה לה ואי דלא דרשינן הג"ש להקל ולפטור עבדי' כמ"ש התוס' בב"ק א"כ הדרה קושי' לדוכתה נימא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות לזה מתרץ הגמרא לעולם דלא דרשינן הג"ש לה לה להקל וא"ת נימא אין מימינו אחר מיעוט א"ל זה אינו דתרווייהו צריכי דמפסוק בבא כל ישראל ממעטין עבדי' גמורי דלאו ישראל הוא אבל חצי עבד ה"א דמקצת ישראל הוא לחייב (ויש לדעות כמו דאמרין שה אפי' מקצת שה כך י"ל אחצי עבד וחצי ב"ח ישראל אסי' מקצה ישראל) קמ"ל את פני האדון ה' ודו"ק הטיב והשתא לפ"ז מתורץ היטב קושית ה"ש הנ"ל ודו"ק:

אלא דעפ"ז תמוהי' דברי הרמב"ם דהביא תרווייהו ג"ש דלה לה ובבא כל ישראל לפטור עבדי' וצ"ע ועיי' בחדושי בבבלי כי שם הארכתי עוד בענין, ועיי' בחדושי לגיטין ובפסחי' לעיל בירושלמי, ועיי' בנ"ב חלק חו"מ מה"ת סי' י"א ועיי' בספר חקר הלכה סוף החקירות:

חולה דכתיב ושמחת עיי' בש"ק דתמה דא"כ יהי' חולה פטור מן הבכורי' דכתיב בי' ושמחת, ולק"מ דמוקמינן ושמחת דבכורי' לזמן שמחה דאינו קורא כ"א בזמן שמחה אבל למעוטי חולה ליכא למימר דא"כ במאי יצאו הבכורים מהקדשן הרי כבר הוקדשו ועיי' ברמב"ם פ' ד' מה' בכורי' ה' ח' הפריש בכוריו וחלה בנו מביא ואינו קורא, ותמהני על הש"ק דנעלם מננו גמרא דכל שטה דף ל"ו ע"ב דמקשה לר"ש ניהו דהיקש לית לי' שמחה מיהו כתיב בי' ומתרץ האי לזמן שמחה הוא דאתא:

ולענין טהרות וכו', עיי' מס' טהרות פ' ג' משנה ו' וע"ש בר"ש שהביא תוספתא תינוק שהי' הסוס בידו של אביו וצ"ל לפי דברי הירושלמי דפרושו שאביו תופס בו ודו"ק הטיב, ותמהני על הרמב"ם דכתב בפ' י"ו מה' אבות הטומאה ה' ב' סתם חש"ו שאין בו דעת להשאל ולא חילק בקטן בין אביו תופס בו או איהו תוסס באביו דבכה"ג ס"ל לירושלמי דבאיהו תומס באביו הוי כפקח וי"ל:

ושליח הי' באמצע המדינה י"ל אמאי הוצרך לציין פה מקום השלוח, ונראה בעיני דזה הוא קושי' הלא השלוח הי' באמצע ירושלים ואיך שייך דקאמר התנא מירושלי' והניח בקושי' כדרך הירושלמי ומיושב בזה קושית הש"ק דהנה מדוע השמיטו הפוסקי' ולפמ"ש ניחא דהירושלמי דחה דברי שמואל ודו"ק, ודע דמבואר מזה דשם מדינה הוא שם לירושלים ועיי' בשקלי' פ' א' משנה ג' וברב ותוס' י"ט שם ובע"ס בחדושי שם:

זאת אומרת שאינו משלח חגיגתו ב"ר אחר וי"ל דלמא שאני מכה שחין ופלפסין דאינם ראוי לבילה וכן טמא משא"כ נותיר דראוי' לבילה י"ל כל הראוי לבילה אין בילה מעכבתו וא"כ אפשר דיכול לשלוח ביד אחר וי"ל:

או חילוף מכה שחין ופלפסין פטורין דכתיב בבא כל ישראל, וי"ל לפ"ז מ"ש הרמב"ם בפ' ב' מה' חגיגה דעבדי' פטורין מראי' דכתיב בבוא כל ישראל ולפי דברי הירושלמי י"ל דטעמו דאינו ראוי לבוא עם כל ישראל דאין מיוחסים שבישראל מחברים א"ע עם העבדים כנ"ל:

ודע דהרמב"ם השמיט הא דר' אמי פסחי' בבלי דף ח' ע"ב דאמר מי שאין לו קרקע פטור מן הראי' ותמה הכ"מ מדוע השמיטי הרמב"ם ונ"ל דדעתו מדאמר הגמרא דטעמא דעבדי' פטורים מראי' מג"ס דלה לה תיפוק לי' משום דאין לו קרקע דכל מה שקנה עבר קנה רבו ודוחק לומר בכגון שא' נתן לו קרקע ע"מ שאין לו לרבו רשות בי דא"כ עבר על לא תחנם אלא וודאי דסתמא דתלמודא פליג אהא דר"א כנ"ל, ועיי' מ"ש במס' פסחי' בירושלמי:

ומבואר מזה דצריך להיות לו קרקע בא"י דאי די בקרקע בח"ל גם בעבד משכחת דיש לו קרקע בח"ל ועיי' בשלום ירושלים דה' עבדים נשמענא בס"ה:

ודע דבבבלי איתא דף ד' אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחישה והבורסי פטורין מן הראי' משום שנא' כל זכורך מי שיכול לעלו' עם כל זכורך יצאו אלו שאין יכולים לעלות עם כל זכורך ופי' רש"י משום שריחן רע והרמב"ם ס' ב' מה' חגיגה ה' ב' פוסק דמקמץ וכו' אע"פ שהם מאוסים מפני מלאכתן הרי אלו מטהרין גופן ומלבושין ועונין בכלל ישראל לראות וכתב הכ"מ דדעת הרמב"ם כיון דבלשון אחרי' מתנייהו מכלל דרבנן פליגי עלייהו ודוחק ולפענ"ד נראה דדעת הרמב"ם היתה מדאמר הירושלמי דווקא מכה שחין וסלפסין פטורין משמע דס"ל דווקא הנהו פטורין משים דאית בהו תרתי א' דאין יכולין לנקות א"ע מריחן ועוד דבני אדם מרחיקן א"ע מהם מחמת הסכנה פן ירשו חלים, משא"כ בורסי ומקמץ דאפשר לטהר א"ע זוהמת איזה שביעות שפיר חייב ופסוק הרמב"ם כדעת הירושלמי ולא כאחרים כנ"ל, אלא דעכ"פ דתמי' דה"ל להרמב"ם להביא האי דינא דמכה שחין ופלפסין פטורין וצ"ע, והנה יש לעיי' הא דפשט הירושלמי דראית פנים הוא בעזרה מדתני הטמא פטור מן הראי' לפי שנא' ובאת שמת שאין טמא מת יכול לכנס לעזרה א"כ מבואר מזה דראיות הפנים הוא בעזרה דווקא, אלא דיש לעיי' אי צריך להיות דווקא בעזרת ישראל א' אפי' בעזרת נשים דאע"ג דטמא מת מותר לכנס מן התורה לעזרת נשים הלא עכ"פ מדרבנן אסור ועיי' פ"א דמס' כלי' משנה ח' וא"כ

הי' מקום לומר דראית פנים הוי אפי' בעזרת נשים וכ"ת מדוע טמא פטור י"ל דהואיל ועכ"פ מדרבנן אסיר לכנס לעזרת נשים כמו שדרשו ביבמות מקרא דלפני חצר החדשה, משו"ה פטור מן הראי' ודו"ק:

אמנם נראה מבואר דדעת הרמב"ם הוא דדווקא בעזרת ישראל הוי ראית פנים והוא מדפסק דערל פטור מן הראי' ובת' ג' כתב דערל חייב במצות הקהל הרי דס"ל דערל מותר לכנס לעזרת נשים וא"כ אמאי פטרו לעיל בפ' מראי' ע"כ דס"ל דראיית פנים הוא בעזרת ישראל ולפיכך דווקא בעזרת ישראל הוא דאסיר ערל לכנס משום מאיסותא כמ"ש הלח"מ בריש פ' ג' כנ"ל ועיי' מ"ש התוס' י"ט במשנה א':

הפריש חגיגתו וכו', ועיי' בש"ק והנה מה שדעתו בדעת הרמב"ם דס"ל דאם נכנס לעזרה ריקם דשוב אין לו תקנה צ"ע מנ"ל הא דלמא דווקא במי שנכנס רק ואין דעתו להביא כלל זה עובר אבל במי שנכנס ודעתו להביא אלא דלא הפריש מנ"ל דעובר, אלא דזה אינו דוודאי לשין הרמב"ם דקאמר דמי שנכנס ואינו מביא עמו עולה עובר בל"ת משמע דס"ל דצריך להביא דווקא אבל בדעתו להביא לא מהני ופשוט, אלא דעכ"פ הא קשי' תינח עולת ראי' אבל חגיגה דילפינן מוחגותם אותו חג לה' א"כ בוודאי תיכף כשהגיע י"ט חייב להביאה ירצה אפי' לא נכנס לעזרה וא"כ אכתי הו"ל להביא הרמב"ם אפי' בדלא אפריש ובירשו קרקע דחייבי' היורשים להביאה, ובאמת הירושלמי נקיט האיבעי שלו בהפריש חגיגתו וע"ז שפיר קאמר דמייתי אח"כ עלה פלוגתא דר"י ושמואל וקאמר בירשו קרקע אפי' בלא הפריש דשייך כן ג"כ בחגיגה עכ"פ, ועיי' בספר החינוך פ' משפטים דמונה הלאו דלא יראה פני ריקם גם אחגינה, אמנם עיי' בדרך מצותיך דתמה עליו בזה וכתב דלא קאי כ"א אעולת ראי' יע"ש:

ועוד דאפשר לומר לדעת הרמב"ם כמו דאמרינן באונס שגירש דהו"ל ניתק לעשה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי וכן במכלה פאת שדהו דניתק לעשה לעני ולגר תעזוב אותו וכן בשלוח הקן דניתק אח"כ לעשה ועיי ברמב"ם בשיטתו בענין קיימו ולא קיימו, וא"כ ה"ה די"ל דקרא קאמר לא יראה פני ריקם ואם נכנס ריק אפ"ה יש לתקן לזה איש במתנת ידו כברכת ה' אלקיך שיביא אח"כ וא"כ מנ"ל לומר בדעת הרמב"ם דבנכנס ריק בעזרה דאין לו תקנה ועבר על ל"ת ונ"ל דתלי' בקיימו ולא קיימו בב' ועיי' במס' מכות דף ט"ו:

והכא לא יראה פני ריקם אפי' לאחר מיתה משמע מלשון הירושלמי דאחגיגה נמי קאי הלאו דלא יראו וזה ראי' לספר החינוך שהבאתי לעיל:

האשה שהביאה חטאתה ומהם יביאו יורשי' עולתה עיי' בבלי קדושין דף י"ג ע"ב, ועיי' בח"מ סי' רנ"ב הגה סוף סעי ב' ח"ל מי שנשבע או נדר לתן לפלוני כך וכך ומת ולא

נתן יורשיו פטורין ואין בזה משום מצוה לקיים דברי המת, וצע"ג לכאורה דזה תמוי' ממשנה מפורשת דקינין הלז דאם הביאה חטאתה ומתה הרי מפורש דירושי' חייבי' להביא עולתה וקיימ"ל כר"י אפי' אינה מפורשת, וא"כ ה"ה בנשבע לתן לפלוני ומת נמי יהי' יורשי' חייבים להן, ואפשר לומר דהגה איירי בלא הניח להם קרקע ור"י לא אמר אלא בהניח קרקע כדברי ירושלמי פה, ודו"ק, וכמ"ש הלח"מ לדעת הרמב"ם בה' חגיגה דנקיט דווקא הפריש יע"ש:

דף ב' ע"א **ע"ד** דשמואל לתבוע תובעין ולמשכן אין ממשכנין כצ"ל ועיי' בק"ע פי' ומשו"ה מוקי לי' במופרשת דבכה"ג אפי' ממשכנין, אבל ר"י ס"ל דאפי למשכן ממשכנין אפי' באינו מופרשת משו"ה מוקי אפי' באינה מופרשת, וצ"ע אכתי מדוע מוקי שמואל עכ"פ המשנה דווקא במופרשת ולמשכן לוקי באינה מופרשת ולתבוע וי"ל, ועיי' בתוספתא דעירוכין פ' ב' ע"ש הטיב:

הלכה ב

ב"ה אומרים הראיי' מעה כסף ראיתי בספר שלום ירושלים דמביא בשם בעל לח"ש דתמה מה יכול להביא במעה כסף יע"ש ולפענ"ד נראה דאפשר דב' יכולים להביא עולת ראיי' ביחד כיון דקיימ"ל דב' יכולין להביא עולה ביחד כמבואר במתני' ס"פ י"ב דמנחות וע"ש בגמרא דיליף מדכתיב לעולותיכם וכן פסק הרמב"ם וא"כ אם העולות ביוקר יכולי' ב' או ג' להביא עולת ראיי' א' ועכ"פ אינם נראין ריקנים כנלפענ"ד כעת וצריך חפוש לזה:

ועיי' בספר החינוך לרא"ה פ' משפטים דדעתו אפי' החגיגה יכול להביא עוף ותמה עליו המ"ל בדרך מצוותיך דזה אינו דדווקא אעולת ראיי' כתב כן הרמב"ם, ויש לעיי' בזה ג"כ בדברי הלח"ש הנ"ל וקצרתי:

חגיגה נוהגת לפני הדבור עיי' בש"י בענין הקושי' דירושלמי דקדושין דמתרץ דעשה דקודם הדבור אינו דוחה ל"ת דלאחר הדיבור א"כ משמע דקודם הדבור חשיב למעליותא ואפשר לומר דלק"מ דלעין דחגיגה הוא ב' כסף יותר מעולה הוא משום דכמו דאמרינן תדיר ושאינו הדיר תדיר קודם משום תדירתו א"כ ה"ה י"ל דהואיל וחגיגה הוי קודם הדבור והוי קידם למצות ראיי' משו"ה הוי איהו ב' כסף והבן, משא"כ לענין עשה דוחה ל"ת הסברה כך דדווקא היכא דתרווייתו נאמרו לאחר הדבור א"כ כשנתן האי עשה נתן ג"כ הל"ת אזי אמרינן דנתן תיכף לדחות הל"ת ג"כ משא"כ אם הוי עשה דקודם הדבור ואז כשנתן לא שייך לומר דנתן ג"כ לדחות הל"ת דהרי עדיי' לא נאמרה הל"ת משו"ה אמרינן דאינו דוחה כנ"ל ודו"ק הטיב, ועיי' מ"ש בחדושי למס' פסחים דף ל':

ולמה ליבן אמרין כל שהוא חייב בראי' וכו' והנה הירושלמי חשב חומרא דתרווייהו וא"כ צ"ל דס"ל דגם לשמחה יש שיעור ועיי' בבבלי תוס' ד"ה יש בשמחה דאל"כ תקשה דלחשיב ג"כ דבתרווייהו בעי שיעור ולשמחה א"צ שיעור ודו"ק:

אבל פשוט כל ז' פי' כל ז' אבל בפשוט דס"ל דא"צ שיעור לשמחה, ופי' דש"ק דוחק עיי' בש"י שכתב כן בשם ספר שיח יצחק, אלא דעכ"פ גם זה צ"ע הלא ר"ה היה עשיר גדול ולא היה צריך לצמצם כולא האי, ועוד הלא ר"ה היה זמן רב אחר החורבן דליכא קרבן כלל וי"ל:

ועיי' בש"ק דתמה אתוספתא דמי איכא למ"ד דראיי' וחגיגה אין לה תשלומין ולפענ"ד אפשר לומר דלפי מ"ש הש"ק לעיל בד"ה הפריש חגיגתו דבנכנס למקדש ריקם שוב אין לו תקנה ונראה מדבריו שם דה"ה לענין עיי"ש ומה שכתבתי עליו א"כ י"ל דזה כונת התוספתא דבשמחה יש לה תשלומין בכל ענין משא"כ בתרווייהו אם נכנס למקדש ריקם מתחילה כנ"ל ליישב אלא דגם זה אינה נראה לפענ"ד כמ"ש לעיל דבחגיגה עכ"פ חייב כנ"ל:

ר"ה כדעתי' ר"ה דו אמר האוכל איסור בזמן הזה וכו' הנה נראה לפי דעת ר"ה דקב"ה מסר שיעור האיסורן לחכמים וכל ב"ד יכול לשער לפי דעתם ותמהני א' דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין וא"כ איך יכול ב"ד אחר להרבות וצע"ג, ועיי' בתוס' קדושין בבלי דף ל"ח ע"א דמביא קושית הירושלמי דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ומדוע לא אכלו מצה דליתא עשה דמצה ולדחי הלאו דחדש וראיתי בספר שו"ת בית אפרים דמביא קושית ר' יונתן זצ"ל דמאי קושי' הא שיעורין נשתכחו בימי אבלו של משה וא"כ לא היו יכולים לאכל דאי יאכלו זית קטן י"ל דשמא השיעור הוא זית בינוני או גדול וא"כ לא קיימו העשה, ואי יאכלו זית גדול יש לחוש להיפך ואכלו איסור מה שהוא יותר מן השיעור והאי לא דחה, ולפמ"ש הירושלמי פה לר"ה שיעורין דרבנן א"כ נפלה לכאורה האי קושי' דהלא השיעורין הוא ביד מל ב"ד כנ"ל, ומ"כ קושית התוס' לר' יוחנן ור"י באמת פליג על אחרים שם דאמרו ב"ד של יעבץ תקנו ושכחו' וחזרו ויסדם כדאמר ביומא דף פ' ע"א רק ס"ל דהמה הלכה למשה מסיני ולא נשכחו כלל כנ"ל ודו"ק:

אמנם באמת שוב נפלה בדעתי דקושי' בלא"ה לק"מ דהא דחצי שיעור אסור מן התורה הוא מטעם דחזי' לאצטרופי וא"כ אפי' משהו אסור מן התורה דהכל חזי לאצטרופ' וא"כ קשה בלא"ה על הירושלמי איך מקשה דיבוא עשה דמצה וידחה הלאו דחדש הלא אי אפשר לצמצם וא"כ דלמא יאכל מעט כ"ש יותר מכזית וא"כ עשה איסר ולא עשה מצוה

או להיפך דיאכל מעט פחות מכשיעור, אלא ע"כ צ"ל כיון דא"א שייך לומר דיבוא עשה וידחה הל"ת א"כ ה"ה דקשי' אף אי נשכחו השעורי' מ"מ כיון דא"א בענין אחר יאכל השעור הגדול ויבוא עשה וידחה הל"ת ודו"ק:

אלא דמשום הא לא ארי' די"ל דקושית הירושלמי הוא להנהו מ"ד במס בכורות דף י"ד ע"ב דס"ל דבידי אדם אפשר לצמצם ושפיר מקשה:

והשתא לפ"ז י"ל דנפל ג"כ מה שדקדקתי לעיל לומר דקושיה הוא להאי מ"ד דס"ל דשעורין לא נשתכחו דלפ"ז י"ל דלהנה' מ"ד דס"ל בידי אדם אפשר לצמצם אינהו יכולי' לסבור כאחרי' דשעורין נשתכחו, ולהנהו מ"ד דס"ל דא"א לצמצם בלא"ה לק"מ ודו"ק הטיב:

והנה ראיתי בספר המקנה בקדושין דף הנ"ל דמביא קושי' המפרשי' אהא דקאמר הגמרא כתיב ששת ימים תאכל מצות וכתיב שבעת ימים ומתרץ כאן מן החדש כאן מן הישן וקשה ג"כ קושית הירושלמי דאפי' מן החדש יהי' מותר ביום ראשון דיבוא עשה דמצה וידחה הל"ת דחדש ובזה לא שייך תי' דגזרינן זית ראשון אטו זית שני כיון דקאי אדאורייתא, ותירץ משום דא"ל דאסור ביום ראשון משום דאיכא נמי איסור דקצירה דעומר דווקא ראשית קצירכם ולא שייך לומר דאתא עשה ודוחה ל"ת זה אינו כיון דלא הו"ל בעידנא, משא"כ אקרא דויאכלו מעבור הארץ מקשים שפיר כיון שהיו אז בבקעת יריחו וקיימ"ל דמבקעת יריחו אין מביאין עומר וממקום שאי אתה מביא אתה קוצר וא"כ שפיר הקשו עכ"ל:

והנה לפענ"ד דבריו אלו תמוהים דהרי קיימ"ל במס' מנחות דף ע"א דקוצרין מפני האבל ומפני ביטול בית המדרש וקאמר הגמרא שם הטעם משום דכתיב קצרכם יצא קציר מצוה, וא"כ לפ"ז הדרה קושי' לדוכתה דהי"ל להקשות אקרא דאפי' ביום ראשון יהיה ג"כ מותר להביא מטעם דעשה דמצה דוחה ל"ת ואי דקצירה אסורה זה אינו כיון דהו"ל קציר מצוה ודו"ק הטיב:

אמנם לפי הנ"ל י"ל דאקרא גופא לק"מ דס"ל דאסור משום שמא יקצור יתר מהשיעור דבקצירה אינו יודע כמה יקצור אכזית משא"כ אפסוק דויאכלו דהיו בבקעת יריחו דמותר קצירה שפיר הקשו, ואי דקשי' דשעורין נשתכחו כנ"ל כבר כתבתי דקושית הירושלומי הוא לרבנן דאחרי' דס"ל דלא נשתכחו ודו"ק:

אמנם שוב נפלה בדעתי דלכאורה יש להקשות דהלא מבואר בסוגית דמנחות דלר"י דאנשי דקצרו לפני עומר לא היו ברצון חכמים רק שלא מיחו אלא דברצונם לא היה דיש לגזור דלמא אתא למיכל מני' א"כ הי"ל לירושלמי ג"כ לתרץ דמשו"ה לא אכלו משום

דקצירה אסור דחיישינן דלמא יאכלו וי"ל בדוחק, אמנם י"ל דקושית הירושלמי לר"מ דס"ל דברצון חכמים עשו א"כ מותר הקצירה לכתחילה א"כ שפיר מקשה א"כ לפ"ז כיון דקושית הירושלמי הוא לר"מ דהוא אחרים א"כ שפיר הקשה ר' יונתן דהא אחרי' אמרו דשעורין בית דינו של יעב"ץ תקנו ודו"ק:

וראיתי בספר בית אפרים הנ"ל בחלק או"ח שאלה ה' דרצה לתרץ קושיא הנ"ל די"ל דיאכלו זית גדול ואי דשמא השיעור הוא זית קטן י"ל דמה שנוסף בטל ברוב כדין מב"מ דבטל ברוב ואין לומר כיון דאכל השיעור שוב מה שאכל אח"כ איסורא קא אכל דהא קיימ"ל בלע מצה יצא ויכול לבלוע הכל וגם אליבא דב"ה דס"ל דצריך לכרוך המצה עם המרור מ"מ יכול ללעוס אותן ולבלוע עכ"ל ולפענ"ד צ"ע דא"כ אמאי הוצרך הירושלמי לתרץ דגזרינן זית ראשון אטו זית שני דלפ"ז יש להקשות כיון דאי אתה מתיר לו כ"א ע"י בליע זכור הוא ולא אתא למפשע, יותר הי"ל לתרץ דגזרינן שמא לא יבלע ויעשה איסור ואפשר לומר דניחא לי' לתרץ דחיישינן דיעבור אפי' על לאו ויאכל זית שני ודו"ק:

אמר הקטן בהיות כי בהאי שתא תריח אמר הקב"ה לשלג הוי ארץ וסמוך לחג המצות, השלג הי' על פני ארץ וחוצות, קור וגליד פני האדמה וקפאו, ולא הי' באפשר לבקר וכליו לצאת לחרוש ולזרוע השדה ונמנעו, ורוב השעורים והשבולת שועל אחר הפסח נזרעו, אמרתי לעיי' בדין החדש ביו"ד סי' רל"ג, והנה בס' בית חדש, אין כל חדש פי' דין איסור חדש הוא כעל נקלה ולהתיר דעתו הקדושה גילה, וכל דבריו לעמת ברוך יאמרו, לסמוך על רבינו ברוך שהקיל מאד שכ' ואפי' גדלה ברשות ישראל עתה בח"ל שאין אנו סמוכין לא"י נראה להתיר דלא גזרו אפי' מדרבנן, דומי דמעשר דלא גזרו אלא בח"נ הסמוכה לא"י, אמנם באמת כבר דחה הרא"ש בתשובה בכללי' בסי' ב' דבריו, ועתה נראה הלא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם וה"ג כתבו בהדי' דחדש נוהג בח"ל מדאורייתא ומדוע נקל לנגדם, שהמה רוב בנין ורוב מנין, והבית חדש רצה לדחוק א"ע וללמוד מרמב"ם דס"ל דאינו נוהג בשל עכו"ם והאריך מדכ' גבי ערלה דנוהג בשל עכו"ם, לא כ' כן גבי חדש בס' יו"ד מה' מאכלות אסורות ה' ב' ש"מ דס"ל דאינו נוהג בשל עכו"ם, ולפענ"ד מלבד שראי' מערלה כבר דחה התוס' י"ט בתשובה וכ' דגבי ערלה הוצרך לכתב כן יעיי"ש אף גם זאת דאדרבה משמעות לשונו דר' בהלכה ב' שם דנוהג בכל מקום ובכל זמן בין בארץ בין בח"ל בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית וא"כ אחרי שפרט הכל מה רבה בתחילת דבריו שכ' שנוהג בכל מקום אלא וודאי להורות דאפי' בשל עכו"ם נמי נוהג, וכן כפל ג"כ אח"כ בה דכ' ג"כ בכל מקום, (והא דאמר בכל זמן י"ל להורות דאפי' לאכל ממנה כזית ולה בליל א' דפסח אסור דאע"ג דר' יונה ס"ל בירושלמי שהביאו התוס'

בר"ה דאכלו בבואם לארץ כזית מצה מחדש משום דעשה דחה ל"ת היינו משום דלא הי' בענין אחר משא"כ זולת, וזה דייק במה שאמר בכל זמן ודו"ק,) ובמשנה דערלה דתנן סתמא החדש אסור מן התורה בכל מקום, והערלה הלכה והכלאים מד"ס, הרי קתני דומי' דערלה וכלאים דאסורים אפי' בשל גוי א"כ ה"ה בחדש, דלא מפליג התנא אלא שאלו מהלכה וד"ס וזה מן התורה אבל לא זולת ואמר בכל מקים סתמא משמע אפי' בשל גוי:

וכן מדאמר רבינא במנחות אמרה לי אם אביך אכל באורתא דשיבסר נגהי תמניסר דחייש לספיקא וסבר לה כר"י יעיי"ש משמע דבכל ענין לא הוי אכל אפי' משל גוי, וכסתמא דמתני' הנ"ל דערלה, אלא בפ"י בקונטרס ראיתי דמתעורר דיש סתמא אחרינא במנחות דמשמע דחדש בח"ל דרבנן והוא מדתנן בפ' כל קרבנות ציבור דעומר אינו בא אלא מן הארץ וקאמר שם בגמרא מתני' דלא כהאי תנא דתני' ר' יוסי בן ר' יהודה אומר עומר בא מח"ל וקסבר חדש בח"ל דאורייתא וכיון דמדאורייתא הוא אקרובי נמי מקרבינן ע"כ א"כ משמע הא לתנא דמתני' דס"ל דאינו בא אלא מא"י חדש בח"ל דרבנן ולפענ"ד דלכאורה לפי המבואר ברמב"ם שפוסק דחדש בח"ל דאורייתא ואפ"ה פסוק דעומר אינו בא אלא מא"י ע"כ לא ס"ל דהא בהא תלי' דאל"כ הרי דברי הרמב"ם סותרים מני' בי' ובאמת כבר תמה ע"ז בלח"מ במקומו בס' ז' מה' תמידים ומוספים פ' ז' ועיי"ש מה שתירץ בדוחק, אמנם לפענ"ד נראה דר' יוסי ב"ר יהודה בשיטות אביו ר' יהודה אמר דס"ל בזמן שאין בהמק"ד קיים כל היום אסור דעד עצם היום הזה עד ועד בכלל, וא"כ הקרא אמר ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלקיכם חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם, והנה האי בכל מושבותיכם קאי אלפניו ואלפני פניו, דלא תאכלו לחם וקלי בכל מקום שאתם יושבים וגם על עד הביאכם את קרבן ה' כלומר וגם יהי' מכל מושבות שאתם יושבים קרבן ה', א"כ לפ"ז מבואר דגם העומר בא מכל מושבות, אלא דכל זה אי עד ועד בכלל וא"כ עד עצם היום היו עד נשלם היום וכן עד הביאכם הוי ג"כ ועד גמר הבאת הקרבן משא"כ אי נימא דהאיר המזרח מתיר א"כ עד עצם היום היינו עד תחילת האיר ולא עד בכלל, א"כ ה"ה עד הביאכם היינו עד התחלת זמן הבאת קרבן ה', והנה קרבן ה' דחג העצרת הוא כבש וב' עשרונים ומנחת העומר לבסוף כי כן משמעות לשון הרמב"ם בפ' ז' מה' תו"מ סוף ה' י"ב שכ' וז"ל ואימתא קומצין אותו לאחר שמקריבין מוסף היום וכבש העולה קודם לתמיד של בין הערבים עכ"ל והנה לפי מה דאמר ר' יהודה בר"ה דף ט' מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו א"כ איך נימא כאן דכל מושבותיכם קאי ג"כ אקרבן שהזכיר קודם בפסו' י"ג דיכול

להיות מכל מושבות הלא אין מקרא נדרש אלא לפניו וקאי דווקא אלחם קלי וכרמל ובוודאי ר' יוסי לא יפלוג על אביו וע"כ צ"ל הואיל והזכיר גם בפסוק זה עד הביאכם את קרבן ה' א"כ שפיר קאי בכל מושבותיכם גם אקרבן, אלא דכל זה אי נימא עד ועד בכלל א"כ הכוונה עד גמר הקרבן כנ"ל משא"כ אי נימא דלא עד בכלל א"כ קאי רק אתחלת הקרבן ולא נזכר כאן העומר א"כ י"ל הואיל ומקרא לא נדרש לפניו א"כ העומר אינו בא מח"ל, ועיי' בנזיר פלוגתא דבר קפרא ובר פדא בסתם נזירות ל' יום ובגמרא שם דף ו' ע"ב קאמר דפליגי בפלוגתא דר"י ור"י בקרא עד מלאת ימי נזרו אי עד ועד בכלל, ועיי"ש בתוס' ועיין שם ברמב"ם דכ' דסתם ל' יום מדברי קבלה ועיי"ש וע"כ דיליף לי' מקדוש יהי' ומשים דעד ולא עד בכלל וא"כ ממילא שפיר פסק דאינו בא אלא מא"י ודו"ק:

עוד י"ל ע"פ מה דאיתא בר"ה דאר"ע מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שבפסח זמן תבואה אמר הקב"ה הביאו עומר כדי שאברך לכם תבואה שבשדות, והנה לפ"ז מה"ט י"ל דצריך להביאו דווקא מא"י כדי שיברך פירות ארצינו, ואין מן הראוי להביאו מח"ל שיברך פירות הארץ, אלא דכל זה אי דרשינן טעמא דקרא משא"כ אי לא דרשי' טעמ' דקרא א"כ שפיר י"ל דמח"ל גם בן יש להביאו, והכה במשנה דר"ה אמרו בד' פרקים העולם נדון בפסח על התבואה ומנא ידעינן וע"כ משום דאמר הקב"ה הביאו עומר בפסח וע"כ משום כדי שיברך תבואת השדה וא"כ מבואר שאז נדון וא"כ לפ"ז שפיר אתי' האי סתמא דמנחות דאין העומר בא אלא מא"י כסתמא דר"ה ודו"ק, אלא דר' יוסי בר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא ס"ל דבא גם מח"ל, משא"כ תנא דמתני' ודו"ק:

ועיי' בב"מ דף קט"ו דמסיק הגמרא דר' יהודא לא דריש טעמא דקרא ומשו"ה אמר אפי' אלמנה עשירה אין ממשכנין אותה וא"כ רבי יוסי בר' יהודא בשיטת אביו אמרה:

הנה דברתי דרך פלפול ליישב שלא יהי' ב' סתמא סותרים זה את זה כאשר באמת נראה מדברי הרמב"ם דמסיק ב' הסתמות וע"כ דלא תלי' זה בזה לומר מדחדש אסור בח"ל אקרובי כמי מקרבינן אלא דס"ל לתנא דמתני' דאפי' דאסור בח"ל מדאורייתא אפ"ה אינו בא אלא מן הארץ, דתרי במתני' דערלה מפורש בהדי' דחדש אסור בכל מקים מן התורה ובהאי מתני' דמנחות אינו מפורש בהדי' רק אנו נידוק כן מדאינו בא אלא מא"י ש"מ דחדש אינו אסור מן התורה וכיון דאינו מפורש בהדי' צריכין אנו לומר דמה דמפורש בהדי' הוא עיקר ולתרוצי הסתמא אחרינא, ואם אדם ימצא תירוץ פשוט יותר מרווח יקבל שכר על הדרישה, אבל לא כמ"ש הפ"י ז"ל דס"ל דמתני' דמנחות הואיל ואיתמרא בדוכתה טפי מהאי דערלה דלא איתמר חדש אלא אגב גררא, וזה תמוי' אדרבה הרי שם דוכתה ולא אגב גררא איתמרה אדרבה התנא התחיל בה קודם לערלה וכלאים והלכה

פסוקה כאמרה שם, ובמנחות לא תני רק דבא העומר מא"י ועדין חדש אי אסור או מותר לא דבר כלום כי אין שם מקומה:

ורואה אני נמי רמז מה במשנה אחרינא דס"ל ג"כ דחדש אסיר מן התורה בכל מקום אפי' בשל עכו"ם והוא במשנה ז' פ' ד' דדמאי החמרים שנכנסו לעיר ואמר אחד שלי חדש ושל חבירי ישן, שלי אינו מתוקן ושל חבירי מתוקן אינם נאמנים, כ"י אומר נאמנים ועיי' רש"י פ' אע"פ דף כ"ו ע"ב דיש מפרשים משום עומר ושלי חדש היינו קודם העומר שלא הותר ובתוס' דף כ"ד ד"ה שלי ישן תקשו דא"כ הו"ל למתני שלי חדש ושל חבירי אינו חדש כמו שאמר אח"כ ושל חבירי מתוקן, ולפענ"ד י"ל דתנא רצה לרמוז דחדש אסור בכ"מ דאי נקוט ושל חבירי אינו חדש הוי יכול לפרשו דאין בו איסור חדש דהוא מח"ל או משל עכו"ם לזה אמר ישן, אבל בחדש אין שום ענין דשייך בו שיהי' מותר דאפי' בשל עכו"ם אסור כנ"ל:

אלא דיש לעיי' הא דמשני שם אביי וודאי דבריהם עשו חיזוק ספק דבריהם לא עשו חזוק וקשה חדש דאורייתא ואיך קאמר ספק דבריתה, וע"כ צ"ל דאיירי בח"ל וס"ל לכ"י דחדש בח"ל דרבנן, וא"כ יהי' ר' יוסי בר"י דאמר במנחות חדש בח"ל דאורייתא דלא כאבוה:

ואולי י"ל דחריפי דפומבדיתא דאמרי בדף ל"ט דאין חדש בח"ל אע"ג דסתם מתני' דערלה דהוי הל"מ ע"מ י"ל דאינהו סברו דהוי סתם ואח"כ מחלוקת בקדושין וס"ל דאין הלכה כסתם אלא דס"ל דאין סדר למשנה ואפי' בב' סדרים וא"כ ר' יוחנן דאמר כל האומר אין ערלה בח"ל לא יהי' לא משליך חבל ס"ל דבב' סדרים נמי אין סדר וא"כ דלמא הו"ל מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם וקיימ"ל כר' יוחנן וא"כ גם חדש אסור מן התורה:

הכ"ח הביא ראי' דאין חדש בשל עכו"ם מדפריך הגמרא בר"ה דף י"ג עימר שהקריבו ישראל כשנכנסו לארץ מהיכן הקריבו א"ת משל עכו"ם קצרכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי, ממאי דהקריבו דלמא לא הקריבו לא ס"ד דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקריבו עומר והדר אכלו מהיכן הקריבו, ואי אמרת דנוהג בשל עכו"ם לא הי' צריך להוכיח מעיקרא לא אכול בלא"ה הוי לי' להוניח אי לא אקריבו היכא הוו אכלו ממחרת הפסח והא אסור משום חדש אע"כ דחדש אינו נוהג בשל עכו"ם ולכך מדמעיקרא לא אכיל דאי דעייל ביד עכו"ם ולא הקריבו עומר מעיקרא אמאי לא אכול הלא בשל עכו"ם ליכא איסור חדש אלא וודאי דהקריבו עומר משל ישראל ולהכי לא אכול בשל ישראל מהיכן הקריבו עכ"ל, ועיי' בטו"ז דדחה דבריו די"ל דעל שאכלו ממחרת ליכא להקשות די"ל דאכלו מישן ונתברר להם שהי' ישן יעיי"ש ובאמת זה התירץ הוא לכאורה תמוי' הא קלי כתיב וקלי חדש הוא, אלא דאולי

י"ל דהכי פרושו דקלי אכלו חצי שיעור וחצי שיעור מותר מן התורה ואע"ג דויאכלו כתיב ואכילה בכ"מ הוא כזית י"ל דזה קאי אישן אבל מקלי אכלו חצי שיעור וכר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה, לפיכך דייק הא מעיקרא לא אכלו ואי דחצי שיעור אכלו אפי' מעיקרא הי' מותר ודו"ק:

גם י"ל ע"פ מה דתמה בטור אבן מדוע לא אכלו והלא דבר טמא הותר להם בשבע שכבשו כדאיתא בחולין דף י"ז בעי ר' ירמי' אברי בשר נהירא יעי"ש ותי' לפי מה דמשני התם דדהו לא שרו רחמנא א"כ כיון דא"י מוחזקת ואע"ג דיש לגוי במה שזרע כמ"ש התוס' מ"מ י"ל דאין ברירה וא"כ דדהו לא שרי רחמנא, ולפענ"ד צ"ל לפ"ז דס"ל כר"י דחצי שיעור אסור מן התורה דאל"כ תקשה מדוע מעיקרא לא אכלו מצה מן החדש כזית ואי משום דדהו הלא החצי זית דדהו הוי רק חצי שיעור ומותר מן התורה וחצי זית דגוי הלא הותר בלא"ה אע"כ ס"ל כר"י דאסור מן התורה, והשתא לפ"ז יובן היטב ממה דאכלו מעבור הארץ לא הי' יכול להקשות הא לא תקריבו עומר די"ל דאכלו חצי שיעור מקלי כנ"ל ומותר מן התורה, לזה דייק הגמרא דמדמעיקרא לא אכלו אפי' כזית מצה ע"כ דס"ל חצי שיעור אסור מן התורה כנ"ל ודו"ק היטב, דאע"ג די"ל דלא היה להם ישן מעיקרא מ"מ היו יכולים לאכול כזית מצה מחדש כנ"ל ודו"ק:

וראיתי בטור אבן דהעלה שם דדבר שיש לו היתר לא הותר ליוצאי הצבא, ובהיות דחדש יש לו היתר אח"כ משו"ה לא הותר ליוצאי הצבא, ויש לעיי' א"כ לרוב שיטת הפוסקים דס"ל אין מבטלין איסור לכתחילה הוא רק דרבנן ומדאורייתא יכול לבטל כל איסור חד בתרי כל איסור יש לו היתר לבטל וא"כ איך הותר ובשלמא לשיטת הראב"ד דס"ל דאסור מדאורייתא לבטל איסור ניחא משא"כ לדידן וצ"ע:

ועיי' בירושלמי ס"פ קמא דעירובין ד' דברים פטורים במחנה וכ' בש"ק שם ראי' לשיטת הרמב"ם דס"ל דלא הותר ליוצאי הצבא כתלי דחזירי אלא בשעת הדחק דלא מצו להם התירה ממתני' דקתני דמאי ואס"ד דאפי' כתלי דחזירי מותר מ"ש דתני דמאי אלא וודאי דלא היתר אלא בשעת הדחק, משא"כ דמאי ולפענ"ד מזה אין ראי' דס"ל דנקיט דמאי משום דדמאי יש היתר לאיסורו דאפשר לתקנו ולא הותר ליוצאי צבא כיוצא בו במה שיש היתר אלא דמאי כדברי הט"א הנ"ל ודו"ק:

ועפ"ז מיושב קושית הב"ח דלא היה יכול למיפרך האיך היה אוכלים מעבור הארץ דהיינו יכולים לומר דהלא אפי' כתלי דחזירי הותר להם לזה דייק מדמעיקרא לא אכלו וע"כ משום דדבר שיש לו היתר לא הותר כנ"ל ודו"ק באופן דעכ"פ הוכחת הב"ח מסוגי' הנ"ל נדחה כמ"ש הטו"ז וכמ"ש וא"כ מנ"ל להקל בשל עכו"ם:

באמת מה שכ' הטו"ז וז"ל ועל פרושו של מו"ח ז"ל דמסיק שמוכיח אלא וודאי שהקריבו עומר משל ישראל ולהכי לא אכיל מעיקרא משל ישראל ועל זה פריך מהיכן הקריבו יש לתמוי' א"כ למה הקשו מהיכן לקחו ישראל תבואה לעומר הי' לו להקשות טפי מהיכן לקחו ישראל תבואה לאכול כיון דעכשיו קאי דקרא ויאכלו מעבור קאי על של ישראל עכ"ל ע"ז תירץ כבוד אחי הרב החריף הגאון מו"ה אברהם סג"ל נ"י ע"פ מה שכ' בחות דעת י"ד סי' ק"י על מה שתמה הרשב"א בת"ה והר"נ בקדושין ארמב"ם דסובר דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא מהא דילפינן בחולין דף י"ח מפסח וקרבנות דאזלינן בתר רובא הא בלא"ה כל ס' מן התורה לקולא אפי' ליכא רובה ועוד הקשו ל"ל קרא בממזר להתיר ס' והא בכל התורה ס' לקולא, גם בפלתי תמה מסוגי' דפריך מהיכן הקריבו עומר ודלמא הביא שליש ביד גוי הא ספיקא לקולא, ועוד מניין לו לרמב"ם דין זה, ותירץ ע"פ מה דאיתא במס' סוטה דף כ"ט ר' גידל רמי כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל טמא וודאי הוא דלא יאכל הא ס' יאכל, וכתיב כל טהור יאכל בשר טהור וודאי הוא דיאכל הא ס' לא יאכל וכו' ושם ליכא יתורא אלמא דכל לישנא דקרא משמעותי' על הוודאי ולא על הס', ומזה מוכח דשאני בין היכא דכתב רחמנא קום ועשה, לשב ואל תעשה כגון בכל הלאוין דכ' רחמנא את זה לא תאכל כגון חזיר וחלב אמרינן חזיר וודאי וחלב וודאי לא תאכל אבל ס' מותר דומי' דדרש דכל טמא יאכל ה"ס יאכל, ובמקום דמזהיר קרא בקום ועשה כגון בתולה יקח אשה וכן לקיחת אתרוג ואכילת מצה דמחויב שיהיה בוודאי ולא בס' וא"כ לא קשו שוב כל הקושית הנ"ל דבחולין מהא דיליף מפסח וקרבנות דבקרבנות כמו דדריש זכר וודאי ולא ס' ה"ה דדרשי' כן תמים וודאי ולא ס' ולא קשה מהאי דר"ה כיון דכתב רחמנא קצרכם דרשינן קצרכם וודאי ולא ס' עכ"ל, וא"כ לפ"ז קושית הטו"ז לק"מ דלא היה יכול ליפרך מהיכן לקחו תבואה לאכל דלמא לא עייל ביד נכרי י"ל דעכ"פ מטעם ספיקא מותרין לאכל דלאו דחדש קאי על הוודאי ולא על הס' דוודאי אמרה רחמנא לא תאכל אבל לא ס' אבל על העומר דהוי קום ועשה שפיר הקשה דלמא עייל ביד נכרי וקצרכם וודאי אמר רחמנא ולא ס ודו"ק:

אלא דאפ"ה נראה לפענ"ד דליתניהו לדברי אחי הרב נ"י דעכ"פ קשה דהו"ל לגמרא להקשות אמאי מעיקרא הא וודאי לא תאכל אמר רחמנא ולא ס' ולא היה צריך להקשות מהיכן הקריבו ודו"ק:

וראיתי עוד בפנ"י שכ' דממשנה דשקלים שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה נמי מוכח דאין חדש נוהג בח"ל דאל"כ אמאי אין מביאין מח"ל אלא ע"כ דס"ל לתנא דאין העומר בא מח"ל והוי הרי סתמא, סתמא דמנחות ר"פ כל הקרבנות

ציבור, והאי סתמא, ואין זה הכרחי דהרי בירושלמי דשקלים פ' ד' ה' ג' אמר אהא מתני' מאן תנא שימרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ר' שמואל היא ר' יוסי אמר דברי השל היא לא מצאו בסורי' מביאין אותן מספיחין שבארץ, יעי"ש, א"כ לר' יוסי אין הכרח מזה די"ל דחדש נוהג בח"ל ובאמת העומר בא מח"ל והא דשומרי ספיחין נוטלין היינו דאם לא ימצא ולא יהי' יכולת בידם להביא מח"ל ודו"ק, ועיי' בתוס' מנחות פ"ד ד"ה בעינן כרמל:

אלא דהי' לו להפנ"י להביא ראי' ממתני' דכלאים דתנן בפ' א' משנה ו' דא"י מקודשת מכל הארצות שמביאין ממנה עומר וכו' משא"כ משאר ארצות, אמנם נראה ע"פ מה דתמה התוס' בקדושין דף ל"ח ע"ב בד"ה הערלה הלכה והכלאים מד"ס אמאי לא ילפינן כלאים מק"ו דחדש, ותרצו דסבר האי תנא דכתיב גבי כלאים שדך למעוטי זרעים שבח"ל, יעיי"ש והנה הר"ם בפ' המשניות משנה הנ"ל כתב דמשו"ה אין מביאים עומר מח"ל דכתיב קצרתם את קצירה ולא קציר ח"ל, ונ"ל דזה תלי' אי דרשינן שדך ולא כלאי וח"ל א"כ ה"ה דרשינן קצירה ולא קציר ח"ל משא"כ לר"ש ב"י דדריש דגם ערלה וכלאים נוהג בין בא"י בין בח"ל דלא דריש שדך א"כ דלא דרשינן קצירה למעט קציר ח"ל, והשתא לפ"ז י"ל דתנא דר"י בן ר' יהודה דס"ל דעומר בא מח"ל איהו יכול לסבור כרשב"י דכלאים וערלה נוהג ג"כ בח"ל דלא דריש שדך ה"ה דלא דריש קצירה למעוטי ח"ל, משא"כ תנא דמתני' דס"ל דערלה הלכה וכלאים מד"ס משום דדריש שדך א"ב דרשינן נמי קצירה ואין מביאין עומר מח"ל ושפיר תנן בב' משניות דאין העומר בא מח"ל דכתיב קצירה אבל החדש באמת ס"ל גם לתנא דמתני' דמנחות דאסור בכל מקום ודו"ק:

ומדי איירי אמינא דבר א' מה דאמר רשב"י דג' מצות נצטוו ישראל בהליכתן לארץ ונוהגת בין בארץ בין בח"ל והוא הדין שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו כלאים שאיסורו איסור עולם ואיסור הנא' ואין היתר לאיסורו אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל, וכתבו התוס' בד"ה שאין דס"ל כמ"ד דכל יום הנף אסור, יעיי"ש ולפענ"ד נראה דאתי' אפי' כמ"ד האיר המזרח מתיר, והוא ע"פ מ"ש התוס' בר"ה דף י"ג הירושלמי דכשנכסו לארץ דאסורה אפי' יבשה ואפי' חיטין שבעלי' ולא אכלו מצה בלילה א' של פסח ואמר ר' יונה דאכלו דאתי' עשה ודחה ל"ת יעיי"ש, והשתא לפ"ז דזה הוא דאמר רשב"י דחדש יש היתר לאיסורו דאם אין לו מצה בליל פסח אתי' עשה ודוחה ל"ת, משא"כ בכלאי' דכתיב פן תקדש ודרשינן תוקד אש, וא"כ כתותי מיכתת שעורי וא"כ אפי' בליכא כזית מצה אינה יוצא בה משום דבעי שיעור

כזית וזה כתותי מכתת שעורי' כדאמר הגמרא בסוכה בפ' לולב הגזול גבי אסירה דמשה יעי"ש ודו"ק:

וא"כ לפ"ז יכול ר"ש ג"כ לסבור דהאיר המזרח מתיר ופי' דיש היתר לאיסורו הוא כנ"ל, אלא דאמינא דאפ"ה ליתניהו לדברים אלו דהרי אמרינן במס' פסחי' דף ל"ה ע"ב ת"ר יכול יהיה אדם יוצא במצה של טבל תלמוד לומר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצית מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ אתה יוצא בו ידי מצה יצא זה שאין איסורו משום ב"ת חמץ אלא משום ב"ה טבל ומקשה הגמרא ואיסורה דחמץ להיכן אזלא ומשני הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור, והנה לפ"ז תקשה א"כ איך אמר ר' יונה דאכלו כזית חדש דעשה דוחה ל"ת הא אית בי' משום בל תאכל חדש וא"כ אין יוצאין וצ"ל דגמרא קאמר שפיר דאתי' הברייתא דס"ל אין איסור חל על איסור אפי' בכולל דאע"ג די"ל דשפיר חל איסור הואיל וחל על חולין חל ג"כ על טבל אלא ר"ש לית לי' כולל אבל לדידן דאית לן איסור כולל א"כ שפיר יוצאין במצה של טבל ושפיר אמר ר' יונה דאכלו לילה ראשונה כזית חדש ודו"ק:

א"כ כאן דבעל הדרש הוא ר"ש א"כ ליכא לפרש כמ"ש דיש היתר לאיסורו היכא דליכא כזית דעשה דוחה ל"ת הא ר"ש לית לי' כולל וא"כ אין יוצאין בחדש כנ"ל:

אלא דאפ"ה אומר דהרי באיסור מוסיף מודה ר"ש אלא דאיסור הנאה לא ס"ל דהוי מוסיף משא"כ כאן גבי איסור חדש דעד שלא נתחמץ היה ראוי' לעומר ועכשיו שנתחמץ אסור לעומר דעומר צריך להיות מצה וא"כ שפיר הוי מוסיף ועודה נ"ש ודו"ק היטב:

וראיתי בפ"י דרצה להביא ראי' דהלכה כת"ק ולקולא והוא מדאמר אביי מאן תנא דפליג עלי' דר"א ר"י ומאי דוחקא דאביי לומר כן לימא דר"א לקולא פליג ולפי מה דמשני לקמן תני' חדש, א"כ י"ל דת"ק ס"ל לחומרה וכמשנה דערלה דחדש אסור מן התורה בכל מקום, ור"א לקולא פליג, ולפיכך ע"כ צ"ל דס"ל לעיקר בחדש לקולא ואינו נוהג בח"ל משו"ה מוקי לת"ק כהילכתא ודו"ק, ולפענ"ד זה אין הכרח דבלא"ה צריך עיון מאי דוחקא דגמרא להגיה תני חדש לימא ר"א לקולא פליג ואין צריך להגיה אלא וודאי דגמרא לא רצה לומר דא"כ דר"א לקולא וס"ל ג"כ דאין חדש בח"ל א"כ למה אמר רק אין ערלה או"ל לומר תרווייהו אין חדש וערלה בח"ל אלא וודאי דהואיל ואמר רק אין ערלה משמע דוקא ערלה, ודווקא כלאים לפי תי' א' דתוס' בד"ה תני שפיר י"ל דס"ל דאינו נוהג בח"ל ולא צריך דהוי ק"ו מערלה משא"כ חדש אי ס"ל דאינו נוהג הו"ל לומר ג"כ ומשו"ה הוצרך הגמרא להגיה תני, וזה גופא ג"כ טעמא דאביי דמוקי ר"א כר"ע ות"ק כר' ישמעאל ודווקא בעל האיבעי דלא ידע מהא מדאמר ר"א אין ערלה בח"ל שפיר בעי

ומשו"ה באמת אמר ומאי אף אקמייתא וקשה הא ע"כ צ"ל תני חדש אלא דבעל איבעי לא ידע מהא ודו"ק:

ומה מאד תמוהים בעיני דברי רש"י ז"ל דכ' בד"ה ר' ישמעאל היא וז"ל ואתא ר"א למימר אף החדש נוהג כערלה וכלאים ונוהג בכל מושבות ע"כ וקשה מאי כערלה וכלאים הא לר"א ליכא ערלה בח"ל וצ"ע, ואולי דעת רש"י כערלה וכלאים בא"י דנוהג בה אפי' בשל עכו"ם כן נוהג חדש בכל מושבות לר"א כנ"ל:

נחזור להנ"ל דכתבתי דאין סתירה ממשנה דעומר אינו בא אלא מן הארץ לומר דחדש אינו נוהג בח"ל אלא דהטעם הוא משום דכתיב וקצרתם את קצירה ולא קציר ח"ל וכמו שדרשינן שדך למעוטי כלאי זרעים בח"ל, וא"כ לפ"ז רבינא דבעי במס' חולין דף ס' הרכיב ב' מיני דשאים זע"ג זה דכתבו התוס' דבעי שלא היתה בח"ל משום דדרשינן שדך למעוטי כלאי זרעים בח"ל יעיי"ש, וכיון דס"ל שדך למעוטי ח"ל ה"ה דדרשינן קצירה למעוטי ח"ל ואפ"ה י"ל דחדש נוהג בח"ל ושפיר נקיט לעיקר מה שאמרה לו אם אביך לא הוי אכיל ודו"ק משום דלדידי ליכא סתירה מב' משניות הללו הסותרים כמ"ש ודו"ק:

ז"ל הירושלמי הביאו התוס' ר"ה דף י"ג ד"ה דאמרינן ר' יונה בעי קמי' דר' ירמי' בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמה לחה מהו שתי' אסירה משום חדש א"ל למה לא, עד כדון לחה ואפי' יבשה א"ל ואפי' יבשה ואפי' קצורה מעתה ואפי' חיטין בעלי' כך אנו אומרים לא אכלו ישראל מצה בלילי פסח, אמר ר' יונה מאן דנפקית תהית דלא אמרית לי' שני' שמצות עשה דוחה ל"ת, על דעת ר' יונה דאמר מצות עשה דוחה ל"ת אע"פ שאינה כתיב בצדה ניחא על דעת ר' יוסי דאמר אין מצות עשה דוחה ל"ת אלא א"כ כתיב בצדה ממה שהיו תגרי נכרים מוכרין להם, וכר' ישמעאל דאמר ר' ישמעאל כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד נאמרו שבע שכבשו ושבע שחלקי, התיב ר' בון בר כהנא הא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח לאי בי"ו, התיב ר' אלעזר בר' יוסי קמי' דר' דוסא והא כתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל לאו בחמשה עשר יצאו עכ"ל:

נראה ביאור הירושלמי דמתחילה בעי בקמה לחה ומשום דיש לחוש שמא הביאה שליש ביד גוי והשיב למה לא דוודאי איסור חדש יש בו והקשה אפי' יבשה פי' אם כשנכנסו לארץ מצאו דנגמרה ביד גוי והשיב לו דאפי' יבשה דכל העומד לגזור ולקצור לאו כגזיז דמי' ועיי' שבועות דף מ"ג גבי פלוגתא דר"מ ור"י בענבים עומדים לבצור, ועי"ש בתוס', ואפי' קצורה מעתה פי' דכשנכנסו מצה שקצרוה עתה כשנכנסו, אמרינן דבשעה שהתחילו עדיין לא היתה קצורה והוי קצירכם ואסורה משום חדש לזה מקשה

ואפי' חטין בעלי' פי' דאפי' אם מצאו חטין בעלי' נמי נאסור דדלמא נתערב בו מן החדש, ואע"ג דמב"מ מן התורה בטל ברוב מ"מ הואיל והו"ל דבר שיש לו מתירין אינו בטל, והשיב לו דזה אינו אם אתה אומר כן לא אכלו מצות בליל פסח, אע"כ דחיטין בעלי' לא כאמר משום דלא חיישינן שמא עירב בו הנכרי מן החדש לזה אמר ר' יונה בתר דנפקית תהית דלא אמרית לי' דאפי' חיטין בעלי' אסור אלא דאפ"ה מותרין לאכל כזית מצה מן החדש דאתי' עשה ודחה ל"ת, (ואדוני אחי הרב המאוה"ג מו"ה אברהם סג"ל אמר דלפי מה דאמר הגמרא במנחות דאתי' בזמן שבה"מקד קיים נמי האיר המזרח מתיר ועד הביאכם הוי למצוה וא"כ יש כאן עשה ול"ת ולחם וקלי וכרמל ל"ת, ועד הביאכם דהוא למצוה, וא"כ לפ"ז י"ל דאין עשה דוחה ל"ת א"כ צ"ל דירושלמי לא ס"ל כר"י ור"ל שם, אמנם לפענ"ד ע"פ מה שפרשתי ע"כ יתבאר כן, והוא מדשאל לי' אפי' חטין בעלי' אסור ומשום שמא עירב בו חדש, והקשתי הא בטל ברוב ותרצתי דהו"ל דבר שיש לו מתירן, אלא דזה אינו דהא לא הוי רק מדרבנן כמ"ש המ"ל וראי' מתוס' מעילה, וע"כ צ"ל דשאל לי' לר' יהודה דמין במינו לא בטל, ולזה שפיר אמר אחר שנפקית תהית כיון דכל השאלה הי' לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטל, וא"ב לא אכלו מצה בפסח הא לר' יהודה לשיטתו דס"ל כל היום אסור א"כ ליכא כ"א ל"ת גרידה ושפיר דחה העשה הל"ת ודו"ק):

ואמר הירושלמי ניחא על דעת ר' יונה דס"ל דעשה דוחה ל"ת אע"פ שאינה כתיב בצדה אבל לר' יוסי דאמר אינו דוחה אא"כ כתיב בצדה צ"ל מה שתגרי עכו"ם מוכרים להם מארץ רחוקה ולא חיישינן בהם שערבו בה מן החדש כיון שהביאו מארץ רחוקה, ומיושב בזה מה שתמה בתשו' הב"ח דהו"ל לומר כפשוטו משל גוי יעיי"ש:

וגם מיושב מה שתמה הר"ש בפ' ב' דחלה שהקשה שם במשנה א' למה לא התירן עומר של אשתקד, ולפמ"ש לק"מ דוודאי תבואה ישנה לא הוי קציר מביאה ואילך ולא שייך בי' איסור והירושלמי דמקשה הי' דעתו לאסור מטעם שמא נתערב בה חדש וכמ"ש ודו"ק, ודלא כר"ש שכ' דאחר שבאו לארץ נאסר כל התבואה אפי' של אשתקד אלא דשל אשתקד לא נאסר רק מטעם תערובת נאסר, ולזה ממה שתגרי העכו"ם מרחוק דלא שייך לחוש תערובת לא נאסר והירושלמי אזיל אליבא דר"י דס"ל מין במינו לא בטל ודו"ק:

ומה שאמרה ירושלמי וכר' ישמעאל דאמר כל ביאת שנאמרו בתורה לאחר שבע שכבשו ושבע שחלקו, הוא תי' ב"ע והכוונה או כר"י דקודם שבע שחלקו לא נאסר חדש, ומה מאד תמוהים דברי הב"ח בתשו' גאונים בתראי סי' א' שכ' דפי' וכר"י הוא דמביא ראי' דע"כ ממה שתגרי או"ה אבלו דר' ישמעאל ס"ל כי תבואו דאמרה התורה הכוונה דלא

נצטוו להביא העומר כ"א לאחר י"ד שנים שכבשו וחלקו וכיון שכל י"ד שנים לא הביאו העומר וכיון שבשעה שנכנסו לארץ זכו בה ובכל תבואות הי' כל התבואה אסורה וא"כ ע"כ דלא מתבואת הארץ כל י"ד שנה כי אם ממה שתגרי או"ה מביאים עכ"ל, ותמי' נשגבה הרי ר' ישמעאל אמר בהדי' ללמדך שכל מקום שנא' בו מושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה הרי קאי אמושבותיכם דכתיב גבי לחם וקלי וכרמל וכי נאמר דס"ל דקאי רק אירישא דפרשה ולא אסיפא דבה כתיב, ועוד הרי כתיב עד עצם היום הזה וא"כ אף שלא קרב העומר כ"פ הי' לו לומר דעצם היום מתיר כמו לאחר החורבן דעצם היום עכ"פ מתיר, וא"כ אף אם נדחק ליישב קושי' דירושלמי כיון לאידך תנא דר' ישמעאל דאמר נאמרו ביאות הרבה בתורה ופרט לך באחת מהם לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ולדידי' שפיר י"ל דלא דריש מושבות רק כי תבואו וקאי רק אעומר אבל חדש נאסר מיד, אבל עכ"פ הא קשי' מעצם היום הזה דעכ"פ לא נאמר דהאיר המזרח הי' מתיר:

גם תמי' לי מ"ש שם דלפי דבריו צ"ל דתלמוד שלנו חולק דפריך התם דלמ"ד בכל מושבותיכם לאחר ירושה וישיבה ניכל לאלתר ומשני לא היו צריכין, ומאי קושי' הא קושית הש"ס להאי תנא דבי ר"י דס"ל דמושבות הוא לאחר י"ד, ובאמת לאידך תנא דבי ר"י אה"נ די"ל כמ"ש הב"ח:

והנה הר"ש שם במשנה הנ"ל פי' הא דהתיב ר' בון קאי אהא דאמר ר' יונה דאכלו מצה בליל פסח משום דעשה דחה ל"ת והא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח דהיינו י"ו משמע הא מעיקרא לא אכלו וע"ז השיב ר' אליעזר בר יוסי הא כתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ממצרים והיינו בט"ו, וצל"ע אמאי הוצרך לדחוק דקושי' קאי אר' יונה ולא אמה דקאי אמה דמשני כר' ישמעאל דלא נאסר חדש כ"א לאחר י"ד ועל זה התיב ר' בון והא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח משמע הא מעיקרא לא אכלו משום דלא אקריבו עומר אבל אחר שהקריבו בי"ו העומר אכלו והא לר' ישמעאל לח נאסר כלל עבור הארץ לזה השיב לי' ר"א בר' יוסי הא כתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וע"כ היינו בט"ו א"כ גם כאן כן וע"כ הא דלא אכלו קודם הוא משום דלא היו צריכין וכדאמר בבבלי קדושין הנ"ל, וצ"ל דבאמת ס"ל דאב' תרוצים הוי הקושי', יהי' איך שיהיה עכ"פ לפי פרוקי אין ראי' דהירושלמי ס"ל דחדש מותר בשל עכו"ם רק דווקא מה שגדל קודם שבאו לארץ והביאום תגרי עכו"ם, אבל מה שגדל אח"כ י"ל דבכ"מ אסור אפי' בח"ל אפי' בשל עכו"ם וכסתמא דמתני' דערלה:

והנה הב"ח רצה לדחות ראיות התוס' דכתבו בירושלמי מבואר דחדש נוהג בשל עכו"ם דפריך עלי' דמתני' דקתני אף החדש אמאי לא תני חלה ומשני לפי שאינה בשל עכו"ם משמע דחדש דקתני נוהג בשל עכו"ם, וכ' הב"ח דזה אינו דוודאי קושית הירושלמי קאי את"ק דלחשיב חלה ג"כ וע"ז משני משום דאינו נוהג בשל עכו"ם וא"כ לפ"ז י"ל דא"כ בוודאי משו"ה גם ר"א לא חשיב חלה משום דבהאי לא פליג עם הת"ק, רק בחדש פליג דס"ל לת"ק דאינו נוהג כלל בח"ל אפי' בשל ישראל משום דמושבות לאחר ירושה וישיבה משמע ולזה פליג ואמר אף החדש משום דמושבות כל מקום שאתם יושבים משמע אמנם דווקא בשל ישראל ע"כ תוכן דבריו, והנה כבר דחה הגאון בעל תוס' י"ט דבריו, והאריך בדברי אמת בפשט התוס' דוק בו, ואני מוסיף עוד דוודאי אין לשון הירושלמי סובל כדבריו דצ"ל ר' יונה בעי ולמה לא תנינן אף החלה, א"ל ר' יוסי לא תנינן אלא דברים שנוהגין בישראל ונוהגין בעכו"ם, משמע דאכולי מתני' בעי דין חת"ק בין אר"א דלא תנינן אלא דברים הנוהגין בשל עכו"ם, ולפי דברי הב"ח לא קאי כ"א את"ק דלר"א תני חדש דנוהג רק בשל ישראל, ולא עוד אלא דנראה ממשמעות דמקשה וז"ל ולמה לא תני אף החלה ולא נקיט הלשון מדוע לא תני חלה ומדדייק בלשון אף החלה משמע דקאי אר"א דאמר אף החדש, ונראה משום דלכאורה יש לעיי' בלשון התוס' דכתבו בתחילת הדבור וז"ל וקשה אמאי לא פריך כמי התם אמאי לא תני תרומת ומעשר כדפריך מחלה וא"ל לפי שאינם אלא מדרבנן הא חלה בח"ל נמי לא הוי אלא דרבנן עכ"ל וקשה אמאי לא אמרו הא כלאים נמי לא הוי אלא מדרבנן ואפ"ה קתני, ועוד קשה אמאי כתבו אח"כ הא חלה נמי לא הוי בח"ל אלא מדרבנן ואפ"ה לא משני הואיל ולא הוי אלא מדרבנן, וקשה איך הי' אפשר לתרץ כן הא קתני מתנ' כלאים והוי רק מד"ס, אלא וודאי דהתוס' ס"ל דלשון הירושלמי משמע דהקושי' דווקא אר"א ובוודאי את"ק ל"ק דא"ל דלא חשיב אלא חד דאורייתא דהוא ערלה וחד דרבנן דהוא כלאים, ומשו"ת אמר רק חוץ מערלה וכלאים, אלא דהקושי' הוא לר"א דפליג את"ק וס"ל דערלה וכלאים אינם נוהגין כלל בח"ל כדאמר הגמרא לקמן דף ל"ט תני' חדש ועיי"ש בתוס' ד"ה תני וא"כ קשה אמאי קתני רק חדש דהוי דאורייתא ליתני נמי חלה ולימא אף החלה והחדש והוי חד דאורייתא וחד דרבנן דומי' דנקיט הת"ק לזה משנה משום שאינו נוהג בשל עכו"ם ודו"ק, ועל זה הקשו לפ"ז דהו"ל לירושלמי נמי להקשות אר"א דלחשיב תרומה ומעשר, וא"כ לפ"ז מבואר עכ"פ דס"ל דקושי' הירושלמי הוא דווקא לר"א וכשמשמע הלשון דירושלמי ודו"ק:

והי' נראה לפענ"ד דירושלמי לא ס"ל כש"ס דידן דמשני תני חדש אלא דהירושלמי ס"ל דאף דאמר ר"א קאי אכלאים וכקושית התוס' ד"ה תני ואע"ג דרבנן וחדש דאורייתא אפ"ה צריכין לדחוק כן שלא למחוק אף לזה הקשה דעכ"פ יותר טוב הי' לר"א לנקוט אף החלה והו"ל למתני ר"א אומר אף החלה והחדש וא"כ שייך שפיר אף כיון דחלה הוי ג"כ דרבנן לזה מתרץ הואיל וחלה אינו בשל עכו"ם כנ"ל וא"כ מבואר מכל הנ"ל דלא כב"ח:

ועוד נ"ל לדייק מדברי הר"י לקמן שכתבו ועוד אומר ר"י כיון דכלאים דרבנן וחדש דאורייתא לא שייך למתנה אף אכלאים, וקשה אף דחדש דאורייתא מ"מ אינו נוהג בשל עכו"ם אבל כלאים דרבנן נוהג בשל עכו"ם וא"כ חמיר בזה כלאים מחדש וא"כ שייך אף אלא וודאי דגם חדש נוהג בשל עכו"ם ודו"ק:

ז"ל פסקי התוס' במנחות פ' ר' ישמעאל סי' ר"א חדש הוי דאורייתא ואף בשל עכו"ם, קצת שיפון וכל שעורים זורעין אחר הפסח ואוכלין ועושין מהם שכר, ולא המושרש קודם לעומר, והר"א מביהם אומר דבשל עכו"ם הוי דרבנן וספיקה הוי אך הירושלמי לא משמע הכי ע"כ, ונ"ל דיש טעות מבואר וצ"ל ואין אוכלין ועושין מהם שכר, לזה אומר הר"א מביהם דבשל עכו"ם הוי דרבנן וכיון דרק קצת שיפון זורעין אחר הפסח אבל לא כל שיפון א"כ הו"ל השיפון ספיקה דרבנן ולקולא, ואמר אך הירושלמי לא משמע הכי הוא הירושלמי שהביא התוס' בקדושין הנ"ל ודלא כמו שהבין הב"ח בתשובה דקאי על הירושלמי שתביא התוס' בר"ה וכבר דחה התוס' י"ט בתשובה הנ"ל:

והנה דעת הר"א מביהם הוא כמ"ש המ"א בסי' תפ"ט בדעת ר"ב דס"ל הלכה כת"ק ואף ת"ק ס"ל מושבותיכם בכל מקים שאתם יושבים ומוקי לה בתבואה הבאה מא"י לח"ל כדמפורש בירושלמי הנ"ל בקדושין ודווקא במקומות הסמוכים לא"י דומי' דתרומה עכ"ל וכתבתי בגליון שו"ע שלי וכן נראה בעיני דעת התוס' במנחות דף ס"ח ע"ב ד"ה קסבר דפליגי תנאי בפ"ק דקידושין דס"ל חדש בח"ל דרבנן וקשה מאן ניהו רבנן דס"ל כן אלא וודאי דס"ל גם לתוס' כן אליבא דת"ק, אלא דצ"ע אי ס"ל לת"ק דחדש אסור מדוע לא חשיב לי' בשלמא אי ס"ל דאורייתא שפיר י"ל דלא חשיב לי' משום דהוי כ"ש משא"כ אי ס"ל דהוי דרבנן ואולי די"ל דהוי כ"ש משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין דיכול להמתין עד עומר הבא עכ"ל שם בגליון, והנה אמרתי לבאר התמשך בירושלמי דאחר דאמר דרבנן מקיימין מושבותיכ' בחדש שיצא לח"ל אח"כ אמר ר' יונה בעי למה לא תנינן אף החלה, והוא משום דבלא"ה היינו יכולים לומר דר"א לקולא פליג ות"ק ס"ל כרשב"י דחדש אסור מן התורה בין בארץ בין בח"ל וק"ו לערלה וכלאים וא"כ לא קשת לת"ק

דבחשיב חלה דאיכא לתרץ דמידי דאורייתא קתני וכלאים וערלה הוי דאורייתא משא"כ חלה הוי דרבנן בח"ל, ולזה בא ר"א להקל ואמר דחדש הוי רק בא"י ולא בח"ל ואיירי ג"כ בדאורייתא וא"כ לא קשה כלל דלחשיב אלה, משא"כ השתא דמשני הירושלמי דת"ק לקולא ואינו נוהג בח"ל וא"כ ע"כ ערלה וכלאים דקאמר היינו מדרבנן ור"א לחומרה פליג דס"ל מושבות בכל מקים שאתם יושבים א"כ תקשה דלחשיב חלה ודו"ק:

וז"ל מהרי"ל בלקוטים אמר מהר"י סג"ל בשנת ה' ושנת י"ו למחזור הקטן שלנו חל פסח של גוים סמוך לל"ג בעומר או לשבועות כי אותן השנים מתאחר פסחם ולא חל בניסן כשאר השנים והסי' והיו כלא היו ובשנים ההם נזהרים אנשי מעשה החסידים הפרושים והחרדים על מצות ה' ביותר, שכל אותם שנה אין אוכלים את הקמח העשוי משבולת שועל שקורין האברין מעל משום איסור חדש שבו, משום דבכל שאר השנים עובדי האדמה זורעים את השוערים ושבולת שועל אחר פורים כנגד חצי עינוי האומות ונשרשת אותה תבואה קודם פסח וחל עלייהו זמן הבאת עומר ולדידן הזמן ההוא פוטר מאיסור חדש, אבל ב' שנים הנ"ל מאחרין לזרוע עד אחר הפסח וכבר עבר זמן העומר ונשארה באיסור חדש ואע"ג דיש פוסקין שא"צ ליזהר בזה הואיל דבלא"ה איסור חדש בח"ל דרבנן מ"מ אנשי מעשה מחמירין על עצמן, ואמר לנו דגם הוא נזהר בכך וכשחלו השנים הנ"ל אז הוא נזהר על כל הקמח שדעתו לאכל בחורף הי' קונה טרם שנכנסים ימי אלול דאז אין שום קמח ההוא מצוי' אלא מן הישן דתבואה חדשה שבמדינת ריינוס עדיין לא נתמרח בכרי אמנם כשיעבור הפסח אמר דהכל מותר עכ"ל, ראה דייק דכ' יש פוסקים והיינו מיעוט משום דרוב פוסקי' ס"ל דחדש בח"ל דאורייתא ואסור אפי' בשל עכו"ם, ולשון הואיל ובלא"ה איסור חדש בח"ל הוי דרבנן משמע דיש עוד זולת טעם זה עוד טעם להתיר וע"כ כוותם משום די"ל דבשל עכו"ם מותר, וכ' דגם הוא הי' נזהר בקמח שקנה אותו קודם ימי אלול בענין שיהי' בוודאי מן הישן, וקשה לי דוודאי לא הי' מאכלו לחם שעורים דהוי מאכל בהמה והלא כ' דחשש הוא דווקא בשעורין ושבולת שועל, וצ"ל דהחשש הי' ג"כ בקצת שיפון וכמ"ש בפסקי התוס' הנ"ל, ועוד דחשש שמא המוכרים ערבו בו קמח שעורים והו"ל דבר שיש לו מתירין דאינו בטל וס"ל דקמח בקמח אע"ג דהאי קמח שעורין והאי קמח חטין מ"מ נקרא מין במינו דאל"כ הלא בדבר שיש לו מתירין קמ"ל דמב"מ בטל בס', אלא בדבר שיש לו מתירין אזלינן בתר שמא כ"ל ודו"ק, ועיי' בש"כ סי' ק"ב ביו"ד ס"ק ג':

ובפלתי תמה אהא דמקשה הגמרא בר"ה דף י"ג ודלמא עייל ולא קים להו לשיטת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא לקולא א"כ שפיר הוי מקריבים משום דספיקא לקולא,

ועיי' מ"ש לעיל בשם הגאון חות דעת דגבי מ"ע לא אמר הרמב"ם ספיקא לקולא, ובאמת לפענ"ד אין נראה דא"כ יהי' עשה חמורה מל"ת ספיקא לקולא ובעשה לחומרה, אמנם לפענ"ד דגמרא מקשה דעכ"פ אף דשפיר הוי יכולים להקריב העומר משום דס' לקולא אבל אח"כ האיך הוי יכולים לאכל החדש ודלמא הוי דבר שיש לו מתירין ולא אמרינן ספיקא לקולא ודו"ק, וזה לדעת הכ"מ בה' מעילה דס"ל דלרמב"ם דבר שיל"מ הוא מדאורייתא דאינו בטל:

והב"ח ופ"ח העתיקו קושית המרדכי אהא דאמר במנחות פ' ר"י דר"פ ור"ה בדר"י אכלו חדש באורתא דשיתסר דסברו חדש בח"ל דרבנן וספיקא לקולא והא חדש הוי דבר שיל"מ דומי' דביצה, והרי"ט תי' משום דחדש לא מקרי דבר שיל"מ דחוזר לאיסורו בשנה הבאה, וכבר תמה עליו הפ"ח דמבואר בירושלמי בהדי' דחדש הוי דבר שיל"מ, משום דהאי תבואה אינה חוזרת לאיסורה דאל"כ גם ביצה לא יהי' דבר שיל"מ דבי"ט הבאה כשיהי' ביצה אחרת נולדת תהי' ג"כ אסורה, ובפלתי תי' ע"פ מה שכ' התוס' בכ"ה דמשעה שנכנסו ישראל לא"י כל התבואה אפי' הי' בעליו' מכמה שנים חל איסור א"כ למ"ד חדש בזמן הזה דרבנן ובטל מצות חדש א"כ כשיבנה בהמק"ד וישוב איסור חדש לחול יהי' כל התבואה אסורה ולא יועיל מה שעברה עליו יום הנף בגלות כמו שהי' בזמן ביאה לא"י וא"כ הא כל הטעם דאסור משום מהרה יבנה בהמק"ד הרי חוזר לאיסורו ולא הוי וודאי דבר שיל"מ ע"כ, ולפענ"ד צ"ע במ"ש דחדש בזמן הזה דרבנן הא עכ"פ בא"י דאורייתא ולפענ"ד צ"ל דכוונתם הואיל ועכ"פ גם בא"י הקרקע של עכו"ם ועכ"פ יש להם במה שזרע כמ"ש התוס' שם, גם ממשמעות לשון התוס' בקדושין משמע דיש ה"א דאינו נוהג בזמן הזה אפי' בא"י שכתבו בזה הלשון ונראה דחדש נוהג בזמן הזה, משמע דהי' ה"א דלא ינהוג כלל בזמן הזה, אלא דבתוס' י"ט בתשו' כ' דכוונת התוס' דחדש נוהג בזמן הזה היינו בעכו"ם, והי' כראה לפענ"ד ע"פ מ"ש הפלתי דכשיבנה בית המקדש יהי' כל התבואה אסורה עד זמן הקרבת העומר א"כ לר"א דאמר בר"ה בתשרי עתידין להגאל א"כ לא יהי' לחם לאכל עד זמן הקרבת העומר, ומשו"ה אמרו ז"ל במס' כתובות עתידה א"י שתוציא גלוסקאות שנא' יהי' פסת בר בארץ ויהי' כשאר מינים דאין חדש נוהג אלא בה' מינים ודו"ק:

והנה גם בספר אגודה ראיתי דפ' בקדושין ובמנחות דחדש נוהג בכ"מ, רק את זה מצאתי לראב"ן דפוסק כת"ק בקדושין דלא הביא כלל דברי ר"א משמע דס"ל כת"ק דחדש אינו נוהג בח"ל וכן נראה ג"כ דעתו בספר מאמר השכל שהביא הל"ת דלחם וקלי וכרמל לא תאכל בסוף ספרו וכ' תיכף עליו דיש מצות שאינם נוהגות בארץ יעיי"ש אמנם בספר

אבי העזרי כ' בהדי' דנוהג בח"ל הביאו התוס' יו"ט בתשובה עיי' בתשו' גאונם בתראי, וכן מבואר ג"כ בים של שלמה בקדושין יעיי"ש ועיי' בספר יראים סי' קי"ט ע"כ הנראה לפענ"ד הגם דאין לדרשו ברבים דמוטב שיהי' שוגגים ואל יהי' מזידים וכמ"ש הרמ"א מ"מ כל בעל נפש יחוש לעצמו ולא יחשבהו על נקלה, אלא דמ"ש המ"א להשיג על הרמ"א בתשו' דכ' דאין לחוש לפליטת כלים וכ' דאם בישל בהם בשר הו"ל מין בשאינו מינו וצריך ס', ולפענ"ד י"ל דעכ"פ בכה"ג יש לסמוך על הראב"ד הביאו הש"כ בסי' צ"ח ס"ק י"ב דמה דאפשר בהגעלה אן משערין בכולו אלא באומד יפה ובכה"ג בוודאי יש ס' במה שבתוך הכלי כנ"ל, אלא דאפ"ה המחמיר יחמיר גם בזה כנ"ל:

עיי' בתוס' ד"ה דכתבו ח"ל ועוד אומר ר"י כיון דכלאים דרבנן וחדש דאורייתא לא שייך למיתנה אף אכלאים ולא פריך אלא אליבא דמ"ד ערלה הל"מ ועיי' במהרש"א דעמד במ"ש התוס' בזה ורצה למחקו, ולפענ"ד נראה לפרש דלכאורה קשה לימא דאף קאי אכלאים ואי דכלאי' רק דרבכנן דלמא איירי בהרכבת אילן דהוי דאורייתא לפי מה דמסיק הגמרא וצ"ל דס"ל לתוס' דא"כ הו"ל להקדים המשנה כלאים קודם ערלה ולומר חוץ מכלאים וערלה, כיון דכלאים דאורייתא וערלה הל"מ אלא וודאי דאיירי בכלאים דרבנן ודו"ק:

אלא דאכתי קשה הא למ"ד דערלה הילכתא מדינה וכלאים דרבנן הו"ל להקדים כלאים קודם ערלה דערלה הוי רק מה שהנהיגו מעצמם וע"כ צ"ל דלא קפיד התנא אסדר א"כ הדרה הקושי' לדוכתה דלמא כלאים איירי בהרכבת אילן, לזה כתבו דהקושי' אזיל למ"ד ערלה הל"מ ודו"ק, ועיי' מה שהארכתי עוד בענין חדש בח"ל בתשובה ס' וביאור כל הסוגי' דמס' ר"ה דף י"ג:

חזקי' אמר אדם טופל בהמות לבהמה עיי' בק"ע דטעמא משום דס"ל דחולק אדם חובתו וכו' ועיי' ברמב"ם פרק ב' מה' חגיגה ה' ח' עולת ראי' וכו' וס"ל כר"י דאדם טופל מעות למעה ותמה הכ"מ דתו"ב לפסוק כחזקי' רבי' דר"י יע"ש מה שתירץ ולפי דברי הירושלמי פה י"ל כיון דתלי' אי שעורין הלכה למשה מסיני או דרבנן ור"י לשיטתו דס"ל דשעורין הלכה למשה מסיני לפיכך אין אדם חולק חובתו ואין טופלין בהמה משא"כ חזקי' דס"ל כר' הושעי' דשעורין דרבנן ולפיכך ס"ל דחולק חובתו וטופלין בהמה לבהמה וא"כ לדינא דקיימ"ל שיעורין הלכה למשה מסיני שפיר קיימ"ל כר"י דאין אדם חולק חובתו ואין טופלין בהמה לבהמה ודו"ק, ועיי' בתוס' בבלי דף ח' ד"ה טופלין:

ודע דהראב"ד האריך לתמוה על הרמב"ם וכתב דזה הכל שבוש וכתב ולמ"ד טופלין אפשר שטופלין בהמת מעשר עם חולין אבל לא בי"ט שמא יעשר אבל למ"ד אין טופלין

לא משכחת לה, והכ"מ האריך לתמוה על הרמב"ם והביא דעת הר"י קורקס דס"ל דקושית הראב"ד במ"ש הרמב"ם בה' ט' ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה וזה ע"כ למ"ד טופלין בהמות לבהמה משא"כ לע"ד אין טופלין א"כ תקשה כיון דדבר שבחובה אינה באה כ"א מן החולין א"כ אינו יוצא במעשר בהמה ואי במוכר מעשר בהמה וטופל המעות הרי קיימ"ל דאין מוכרין מעשר בהמה כמבואר לקמן בה' בכורות בפ' ו' ה' ה' וא"כ ליתא לזה הדין כ"א למ"ד טופלין בהמה לבהמה וא"כ שפיר דקשה על הרמב"ם דב' הלכות הסמוכות סותרות זה את זה כן הסביר הלח"מ דברי הר"י קורקס, והנה לפ"ז עכ"פ לא תירץ מ"ש הראב"ד אבל לא בי"ט שמא יעשר מה שייך זה להשגתו, והמה מילין יתירין בדברי הראב"ד עוד תמה הלח"מ במה שרצה הר"י קורקס ליישב קושית הראב"ד דהרמב"ם בה' ט' איירי בטופל מעות מעשר בהמה בחולין ותמה הרי מעשר בהמה אסור למכור ולגאל כמ"ש, ומה שתירץ הלח"מ דשאני מעשר בהמה הואיל ובהומם נאכל במומו דמי קצת לחולין וכיון דהתירה תורה טפילה ה"ה במעשר בהמה צ"ע וכי עדיף מעשה בהמה ממעשר שני דיש לו אפי' פדיון ואפ"ה אינו נאכל ויוצא בו כ"א בטופל וצ"ע, והי' נראה לומר דדעת הר"י קורקס הוא דהרמב"ם איירי בטופל היינו בטופל מעות מעשר בהמה שהומם דווקא גבי מעשר בהמה תמים כתיב לא יגאל אבל בהומם מותר למכרו מדאורייתא וא"כ איירי במעשר בהמה שהומם ומכרה וא"כ בכה"ג שפיר אמר דיוצא ידי חובתי ובטופל ודו"ק:

אלא דזה ע"כ אינו דא"כ תקשה א"כ בי"ט אמאי לא ואי משום שמא יעשר בי"ט זה אינו דמדוע יעשר דבמעשר אינו יוצא רק בהומם ובשביל זה לא יעשר א' דשמא לא יומם ועוד דאין רואין מומין בי"ט ודו"ק, והשתא לפ"ז זה הוא תמיות הראב"ד כיון דרמב"ם אמר דבי"ט לא משום שמא יעשר א"כ תקשה שפיר איך כתב הרמב"ם לשיטתו דיוצאין במעשר בהמה כנ"ל ודו"ק:

ועפ"ז יש מקום לישב הבל"ז בבבלי דמתחילה מקשה הגמרא ובי"ט מ"ט לא ואח"כ מקשה מאי משמע דהאי מסת לשני דחולין, אמנם לפי הנ"ל ניחא דגמרא מייתי סיעתא לחזקי' דטופלין בהמה לבהמה מדקתני אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה, אמנם כדי דלא תקשה דלמא איירי במעשר בהמה שהומם ואז מותר למכור וא"כ א"ל דס"ל להאי ברייתא טופלין מעות למעות לפיכך קאמר הגמרא בי"ט מ"ט וע"כ צ"ל דלמא אתא לעשר וקשה ומדוע יעשר הלא המעשר לא יועיל כיון דצ"ל דווקא בהומם וע"כ דס"ל להאי ברייתא כחזקי' דטופלין בהמה לבהמה ודו"ק הטיב:

הלכה ג

מה משאות שבא' להלן אחת עיקר והשאר טפילה עיי' בק"ע ב' פרושי' ונראה דבהאי פליגי לפ"ז חזקי' ור' יוחנן דחזקי' ס"ל דיליף מה התם הוי חלק בנימין עיקר וחלק דשאר שבטים טפל אבל לא חלקייהו מעורב רק חלק בנימין ב"ע וחלק של שאר שבטים ב"ע כך טופלין רק בהמה לבהמה אבל לא מעות למטה ולעכב ור"י ס"ל כאינך פי' מה התם הוי חלק א' מבנימין עיקר ושאר חלקי' שלו טפילה א"כ לפ"ז ה"ה כאן מותר לערב מעות לטעה דחלקי בנימין היו מעורבים כנ"ל:

אף מסת שנא' כאן וקשה לי לפ"ז א"כ נימא ג"כ דבעי דווקא החגיגה להיות מחולין ומעשר ודלמא אי הוי מחולין גופייהו אינו יוצא בו וי"ל

ובט"א תמה לב"ס דס"ל דבא דווקא מן החולין א"כ למה לי מסת כמו שהקשה התוס' בדף ח' בד"ה דבפרק התודה יליף מקרא אחרינא ותי' התוס' ופלם אליבא דב"ש כיון דאיהו לא דריש כאשר יברכך ולפענ"ד נראה דלק"מ דממסת גופא יליף לי' דמפסח מצרים ס"ל דלא ילפינן דאין דנין אפשר משאי אפשר ומחטאת דכתיב סר החטאת אשר לו משמע לי' כדדריש בקדושין למעט דלא בא משל ציבור ועיי' הטיב בפ' התודה שם בהאי ענין בסוגי' וע"כ דיליף לי' ממסת:

גם י"ל דאיצטרך לב"ש להורות דשלמי' ששחטן מערב הרגל אע"ג דהוי דבר שבחולין אפ"ה אינו יוצא בו משום חגיגה ויליף לי' דכתיב כאן מסת וכתיב התם ותרב משאות בנימין עה להלן הי' בשעת שמחה דהיינו בשעת אכילתן אף כאן צריך שתהי' התחלת הזביחה בשעת הראוי לחגיגה ועיי' לקמן הלכה ד' ודו"ק:

הלכה ד

ר"ז עולא בר ישמעאל עיי' מ"ש במס' סוכה:

בכהנים ובשעיר י"ל דלירושלמי לא הי' קשה שעירי הרגלי' חי נאכלים ושמחה בחי ליכא כקושית הבבלי פסחי' דף ע"ז משום דס"ל דא"ל דב' כהנים ביחד צולין אותו ושנים שעשו מלאכה פטורין ולא הו"ל כ"א שבות בעלמא ואין שבות במקדש ומיושב בזה לשון הירושלמי בכהנים ובשעיר דייק ב' כהנים יכולי' לצלות בשעיר א', ודו"ק, וס"ל לירושלמי ג"כ דישראל שמחים ביין ישן אלא דכהנים דאסורים לשתות יין מטעם עבודה מ"מ אינהו משמחין לי' בשעירים ובצלי ע"י שנים ודו"ק, ועיי' בסוגיא דב"ת פסחי' הנ"ל כי שם הארכתי מאד:

הלכה ה

עני וידו רחבה עיי' בשלו' ירושלי' ויש לפרש ע"פ פשוטו דהוא ותרן בממונו א"כ אמרה תורה דגם בענין קרבן ראי' יהי' ותרן, וכן עשיר וידו מעוטה דהיינו שהוא קמצן אפ"ה

לענין הקרבן ראי' צריך להביא כסי ברכת ה', וזה כוונת הק"ע, א"נ ה"ק עני וידו רחבה שכבר הפריש ממון הרבה לקרבנות צריך להביא אותן וכן עשיר שלא הפריש כ"א מיעט צריך להפריש יותר, ומשו"ה בעי היכא דלא הפריש אלא שאמר רק הרי עלי חגיגה בחמש סלעי' אי סגי בב' כיון דעכ"פ לא הפריש ודו"ק:

שמא לא נקבע וכה נקבע עיי' בק"ע בפי' אחרון דלא יצא ויש לעיי' מבבלי ב"ק דף ע"ח דפשיט דגנב יכול לפטור א"ע בכבש וא"כ בנדון דידן כשהביא בב' מדוע אפי' בדיעבד לא יהיה יוצא וצ"ע, ועיי' בירושלמי שקלים פ' ב' הלכה ג' בהפריש ב' וסבר שחייב ב':

הלכה ו

יהודא ב"ס בשום ר' הושעי' וכו' והלא שמונה הם פי' אלא וודאי די"ט אחרון לא הוי תשלומין דראשון משו"ה לא כתיב כ"א שבעת ימים דתשלומין לא הוי רק שבעה, וקשי' לר' ישמעאל וחגותם אותו חג לה' דקאמר היינו תשלומין דחגיגה הלא רק שבעת ימים, ומתרץ הירושלמי אלא צח מהם שבת דמשו"ה לא כתי' כ"א שבעת ימים משום דבשבת אין חגיגה, ומקש ר"י וכי מכן למדנו שאין חגיגה דוחה שבת לא ממקו' אחר פי' כיון שאינו נלמד כ"א מכאן דאין חגיגה דוחה שבת ולא ממקום אחר א"כ מנ"ל הא לומר דקרא אתי' לארויי דאין חגיגה דוחה שבת אע"ג דהוי קרבן ציבור ואתי' בכנופי' דלמא להיפך דחגיגה באמת דוחה שבת כשאר קרבנות ציבור והא דכתיב שבעת ימים הוא משום די"ט אחרון לא הוי תשלומין לראשון, ומנ"ל לומר דחגיגה אינו דוחה שבת בשלמא אי מצינו כן במקום אחר דחגיגה אינו דוחה שבת שפיר היינו יכולי' למימר כן דמשו"ה כתיב רק שבעה הואיל ואינו דוחה אבל השתא דלא נלמד כ"א מכאן קשה מנ"ל הא דלמא משו"ה כתיב שבעת הואיל ולא הוי השמיני תשלומין דראשון ודו"ק, ועיי' בבלי דפסחי' דף ע' ע"ב דפריך הא ודאי קרבן ציבור הוא, ועיי"ש ברש"י ז"ל, ועוד התיב ר"י אחוי דרב ספרא והא תני אף בפסח כן מעתה צא שבת מהם הרי כאן ששה אלא ע"כ מבואר דברייתא הלז ס"ל דחגיגה דוחה שבת וא"כ ע"כ לומר דקרא דשבעת ימים דכתיב היא משום די"ט אחרון לא הו"ל תשלומין דראשון ודו"ק ומתורץ הטיב לפ"ז קושית הש"ק בד"ה והא תני' ודו"ק, ועוד מקשה הגע עצמך וכו' והיא קושית רבין בסוגיא דבבלי הנ"ל ודו"ק:

דף ג' **אתא** ר"ח יהודא ב"ס וכו' שכבר למדנו פי' איהו לא אמר סתמא אלא לא מהם שבת משום דקשי' קושי' הירושלעי לעיל וכי וכן למדנו וכמו שפרשתי לעיל לפיכך אמר שכבר למדנו פי' מדאיצטרך למילף לתמיד ופסח ושעירי נ"ח ושאר קרבנות ציבור, משמע דכיון דלהא ליכא לימוד א"כ אינו דוחה וכמו שהקשה התוס' בבבלי הנ"ל ד"ה הא וודאי יע"ש ודו"ק:

ועיי' בתוס' בסוגיא הנ"ל בבבלי דף ע' ע"ב בתוס' ד"ה מ"ט דבן דורתאי והעלו בשם הר"י דפרישת בן דורתאי היתה משום חגיגת ט"ו אלא דהוצרכו לדחוק דס"ל לבן דורתאי דחגיגת ט"ו לית לי' תשלומין וס"ל דחגיגת י"ד לאו דאורייתא ע"ש הטיב בסוגי' אמנם לפענ"ד נראה דרך אחר והוא מדקאמר הגמרא שם דאמרו אם יבוא אלי' ויאמר למה לא חגגתם חגיגה בשבת ומדוע לא אמרו חגיגת ט"ו בפירוש כיון דאהא דווקא הקפידו, כיון דחגיגת ס"ל גם לחכמי' דדוחה, אלא וודאי דאכל החגיגות אמרו ובוודאי משום חגיגת י"ד לבד לא היו פורש' משום דזה לא שכיח כ"כ שיפול י"ד בשבת ומשום פעם אחת דיחול לא היו פורשים רק בשביל שסברו ג"כ דחגיגת ט"ו דוחה שבת והוא שכיח משו"ה פרשו, ובשביל חגיגת ט"ו לחוד נמי לא היו פורשים כיון דיש לה תשלומין אע"ג דעיקר מצות הוא ביום ראשון מ"מ עכ"פ יש תקנה בתשלומין אלא דתרווייהו גרמו שפרשו חגיגת י"ד וט"ו ודו"ק, והשתא לפ"ז שפיר אמר רב ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרש אע"ג דב"ת סובר ג"כ דחגיגת י"ד דותה שבת מ"מ הא לא ס"ל דחגיגת ט"ו דוחה שבת ודו"ק הטיב:

ומה שהקשה התוס' דלוקי האי קרא בי"ד נראה דבין דורתאי הי' סובר מדכתיב בקרא צאן קודם בקר בודאי היינו חגיגת ט"ו דאי חגיגת י"ד א"כ קדמה לפסח הו"ל להקדי' בקר דהוא חגיגה לצאן, כיון דחגיגת י"ד בוודאי זביחתה קודם תמיד שב"ע:

והנה י"ל הא דאמר אביי רבנן תכלא לימא כי הא מילתא, מה זו הקצף אסר קצף עליו, בשביל קושי' זו, ונראה לפענ"ד דלכאורה י"ל לפמ"ש התוס' דאיירי בחגיגת ט"ו דסברו אינהו דדוחה שבת וקשה מה יענו לקרא דוחגותם אותו דקשי' שבעה שמונה הוי (באמת לפי שנות הירושלמי יש עקום לישב דאינהו ס"ל דאין י"ט אחרון לתשלומין, אלא דאפ"ה לא קאי לשיטת התוס' דהרי התוס' העלו דאינהו היו סוברי' דליכא תשלומין כלל לחגיגת ט"ו ודו"ק) אלא וודאי נראה דאינהו היו סוברים דדווקא יום ראשון שחל בשבת הוא דחגיגת ט"ו דוחה אותו כיון דאז הוי עיקר המצוה אבל אם לא הביא ביום ראשון דאינך לא הוי כ"א לתשלומין אין דוחה את השבת, והשתא שפיר קאמר הפסיק דוחגותם אותו חג לה' שבעת ימים דממ"נ אי חל יום ראשון בשבת א"כ חל יום ח' ג"כ בשבת והאי אינו דוחה כיון דאז אינו אלא לתשלומין וא"כ לא הוי כ"א ז' ימים ואי יום א' בחול נמי אינו דוחה שבת שבנתיים והוי שפיר מכוין הא דקאמר הקרא ז' ימים, אבל אי נימא כרבנן דאפי' יום ראשון אינו דוחה תקשה קושי' רבין דלפעמי' לא משכחת

אלא ששה, אמנם לדרשת בין דורתאי ניחא טפי והשתא לפ"ז כדשאל רבין הך קושי' הבין אביי דרוצה לילך בשיטת יהודא בן דורתאי דהי' מן הפרושי' ושפיר קצף עליו ודו"ק הטיב:

אלא דעכ"פ יש לעיי' לפ"ז דאכתי קשה קושית התוס' דאמאי פרשו יהודא ב"ד ודורתאי בנו הא יש לו תשלומין וכ"ת דאינהו סברו דאין לה תשלומין זה ליתא לפמ"ש כיון דאינהו אדרבה דייקו מהאי קרא דחגיגת ט"ו דוחה שבת ודו"ק וי"ל:

אמר ר' יוחנן עיי' מ"ש בסיף מס' סוכה בזה, וצ"ע מדוע לא חשיב ר"י שיר ועיי' חגיגה בבלי דף י"ז:

הלכה ז

על שלא החזיקו בשבר משנים וסופרי' עיי' מה שתמה בש"ק ולק"מ דסמך אסיפא דקרא דכתיב וילכו אחרי הבעלים אשר למדום אבותם משמע דמתחילה תיכוף לא החזיקום לתורה רק לעבודת הבעלי' וא"כ הא דקאמר על עזבם את תורתי מתחילה קאי על שלא החזיקום לתורה, ואבדת הארץ הוא על שלא החזיקום לתורה ונצתה כמדבר דהוא חרבן טפי הוא עבור שלמדום אפי' לילך אחרי הבעלי' ודו"ק:

אלא חרובי קרתא יש לדקדק עכ"פ מדוע נקראו חרובי' עכ"פ ניהו דהקוני לא מתקני עכ"פ חרובי לא מחריבי' ונראה בהיות דהמה שומרי העיר ולא מניחין לתלמידי חכמים אלא כשיתנו להם המכס והמס א"כ משו"ה המה מחריבי' העיר ופשוטו

על אשר עשו עכו"ם וכו' לא כתב כאן וי"ל הלא כתיב אח"כ וילכו אחרי הבעלי' אשר למדום אבותם וי"ל מ"מ הפסוק לא התחיל בהא רק על עזבם את תורתי משמע דהוא עיקר ועל עכו"ם לחוד ויותר:

השאור שבה הי' מקרבן, ירצה התוכחה שבתוכה הי' מקרבן אצלי מתוך שהיו רואין בתוכה כי הקב"ה מעניש העוברים ובכמה מקומות כתובים בריתות ומיתות היו נזכרים וחוזרי בתשובה משא"כ שעזבו למוד התורה אינם משיעי' על לב, ותוכחות ועונשים קרי' לי' שאור, א"נ הלמוד שלא לשמה מכונה בשם שאור וקאמר דאפ"ה הי' מקרבן אצלי כדאמר אח"כ מתוך שלא לשמה בא לשמה:

בשיש שם מי שיעשה עיי' בבלי מ"ק דף ט' ע"ב ובתוס' שם ועיי' ירושלמי שבת דף ד' וי"ל דאינהו דאמרו במ"ק הנ"ל סתמא כאן במצוה שא"א לעשותו ע"י אחר חפצי שמים ישוו בה וקשה הא עכ"פ ק"ש ותפילה דא"א לעשותו ע"י אחר ואפ"ה אין מפסיקין כמ"ש התוס' הנ"ל אלא דהתוס' כתב כן דווקא לרשב"י דס"ל דהעוסק בתורה מדה ואינה מודה משא"כ לרבנן דעבדו מקרא כמשנה כדמתרץ ר"א לעיל שבת דף ד' ע"ב וא"כ י"ל

דאינהו ס"ל כרבנן ודו"ק הטיב, ועיי' בבלי ב"מ דף ל"ג ע"א ועיי' ב"ק דף י"ז ובספ"ק דקדושין ובמ"ש שם, (ובעיקר קושית התוס' שם נראה לתרץ דבב"ק הגרסא גדול למוד תורה משמע הלמוד לבד אפי' ב"ע וא"כ שפיר מקשה דקאמרת למוד לא אמרינן משמע הא למד ב"ע אמרינן, וקשה הא למד נמי גדול ותירץ הא למגמר הא לאגמורי ודו"ק:

הלכה ח

תלה הפרשה בראשי המטות שיהיו מתירין להם את נדריהן אבל לא הדיוטות משום דהדיוטות אינם יודעין לפתוח לו בחרטה, ור"ז בשם שמואל פליג וס"ל דה"ה הדיוטות שיודעין לפתוח והפסוק אורחי' דמילתא נקיט:

דף ג' ע"ב **דחוי** בכי בעיני עיי' בק"ע דהיינו סומא, וזה פשט הגמרא בבלי פסחי' פ' ע"פ פסל מיכה עומד בבכי וצריך פירוש, אמנם הכונה הוא שעומד סומא כדכתיב עינים לסם ולא יראו והוא גנאי לפסל הלז כמו עין קוץ:

הדא אמרת הראוי לכל הדברים ראוי לדבר א', ועיי' ברמב"ם פ ד' מה' סנהדרין ה' ח' ובכ"מ תמה מניין לו זה הדין והלח"מ כ' דמקומו באן, אמנם נראה דתמי' דכ"מ הוא משום דא"ל דהירושלמי אינו ממעט אלא היכא דלעולם לא יהי' ראוי כי האי דה"ל בכי בעיני אבל היכא דיהי' ראוי אלא דכעת לא למד כ"כ דלמא אפ"ה מנין אותו להאי דבר דידע ולמד, והרי הירושלמי קאמר דריב"ל הוי ממנה לכל תלמידוי וכי כולם היו ראוים להורות כל דבר אלא ע"כ כמ"ש וצ"ע, אמנם נראה דיצא להרמב"ם זה הדין מת"כ הובא בילקוט פ' מצורע על קרא זאת התורה לכל נגע צרעת ולנתק מניין כהן שהוא בנגעים ולא בנתקים בנתקים ולא בקרחת באדם ולא בבגדים בבגדים ולא בבתים שלא יראה עד שיהי' בקי בהם ובשמותיהם ת"ל זאת התורה לכל נגע הצרעת הרי מפורש דכהן שרואה את הנגעים אין ממנין להורות עד שיהי' בקי בכל הנגעים ה"ה ג"כ ישראל דאין ממנין אותו לדין או לאיסור והיתר עד שיהי' בקי בכל וי"ל דתלי' אי דרשינן דכל משמע כלו או כל דהו ועיי' בסנהדרין בבלי דף ע"ח ושם פסיק הרמב"ם כת"ק דר' יהודה בן בתירה גבי איש כי יכה כל נפש אדם דמשמע כלו וה"ה כאן ודו"ק:

שאינו בוש לומר לא שמעתי עיי' בק"ע וש"ק שהאריך ולפענ"ד נראה לתרץ ע"פ מה דאיתא בירושלמי במס' מכות ס' פ"ב הלכה ו' אמר אביי ת"ח צריך לפרסם א"ע היך בר נש דחכים חדא מיכלה ואזיל לאתר ואינון מיקרין לי' כאלו ידע תרי מיכלין צריך לומר להו חדא מיכלה אנא חכי' ועיי' בפני משה שם דמפרש דאיהו ידע רק מסכת אחת ואינהו מכבדין לי' כאלו גמר וסבר ב' מסכתות צ"ל דאינו מכיר כ"א מסכת אחת יע"ש והנה אומר אני ע"פ מה דאיתא בגמרא הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונס

(עיי' פ"ק דירושלמי דמ"ק ומה שכתבתי שם) וא"כ בוודאי אם למד ב' מסכתות ושכח תרווייהו צריכין לעשות לו כבוד כאלו ידע הב' מסכתות אבל כשאינו מכיר כ"א אחת ותו לא למד אע"ג דידע האי מסכת הטיב אפ"ה אין עושין לו כבוד כ"א כראוי למסכת אחת אבל בלמד ב' ושכחן אע"ג דלא ידע עתה מאומה אפ"ה נתכבד כאלו ידע ב' וזה הוא דאמר שאינו בוש לומר לא שמעתי האי מסכת וא"כ אין עושין לו כבוד כ"א עבור מסכת א' משא"כ אם אומר שמעתי ושכחתי נתכבד יותר כנ"ל, ושפיר קאמר הירושלמי שאינו בוש לומר לא שמעתי דעי"ז נתמעט כבוד משא"כ בשמעתי ושכחתי ודו"ק:

וכל זה דווקא גבי האי דבעי להתיקר בי' משא"כ במשה הי' טפי בושה לומר שמעתי ושכחתי דמשה לא בעי אז לאתיקורי ופשוט, ועיי' במס' שבת דף ק"כ ע"א דאמר דאפי' בשעת כשלובה של ירושלים לא פסקה ממנה אנשי אמנה ומסיק משום דסו"ל לומר דגמר ושכח ולכאורה מאי נפקא מני' אי אמר דלא גמר או דאומר דגמר ושכח אמכם לפי הנ"ל ניחא טפי דאי אומר דגמר ושכח עכ"פ צריכין לכבדו כזקן ששכח תלמודו ומשום דהוא מאנשי אמנה אומר ומודה דלא גמר:

אכתוב לו כובי תורתי עיי' בבלי גיטין דף ס' ע"ב פלוגתא דר"א ור"י וקאמר שם לר"י אכתוב לו דקאמר הפסוק היינו אתמוהי קא מתמה ויש לפרש כדברי הירושלמי פה אכתוב לו כובי היינו התוכחות ואפ"ה כזר נחשבו, ועיי' בתוס' שם דמביא בשם המדרש והוא מפורש בירושלמי כאן בדברי ר' אבין ובחדושי כתבתי שם דפלוגתא דר"א ור"י הוא אי מה שנדרש בי"ג מדות הוי ככתב או בעל פה ולר"י הוי בעל פה ומשו"ה אמר דרובה ע"פ ור"א ס"ל דהוי ככתב ונפקא מני' בנודר ללמוד תורה שבכתב אי יוצא אם לומד בדרשה די"ג מדות, אמנם לפי דברי הירושלמי פה א"צ לומר כן אלא דר"א ס"ל מרובין דברים הסמוכי' לכתב ור"י פליג ודו"ק:

אם שמרת מה שבפה ומה שבכתב אני כורת עמך ברית ועיי' בק"ע דדריש כי על פי היינו על פה הדברי' האלה היינו בכתב, ויש לומר לפ"ז הא דקאמר בגיטין דבבלי דף ס' ע"ב דבי ר' ישמעאל תני אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות וכתב בספר זהב שיבה שם מדקאמר הגמרא הלשון דבי ר' ישמעל תני משמע דפליג אדרשה דר"ש ב"ל וס"ל דלא דרשינן כ"א אלה דכתוב גבי כתיב לך את הדברים האלה והוא למעט הלכות אבל אלה דכתיב גבי על פי הדברים האלה לא דריש וס"ל דדברים שבכתב מותר לומר ע"פ אפי' להוציא אחרים ידי חובתם ועיי' בבלי תמורה דף י"ד ע"ב תוס' דים הדברים, יע"ש הטיב, וצ"ל דר' ישמעאל ס"ל כהאי תנא דירושלמי פה דאתרווייהו כרת הקב"ה ברית ומשו"ה כתיב הדברים דקאי אתורה שבכתב ג"כ, ודברי הזהב שיבה המה נכונים משום

דע"כ יש פלוגתא דתנאי בהא אי דברים שבכתב יכול לאמר ע"פ עיי' בבלי תענית דף כ"ח דאמר ת"ק יחיד קורא אותה ע"פ, ור' יוסי השיב וכי יחיד יכול לקרות דברי תורה ע"פ בציבור, וא"כ ת"ק דר"י הוא תנא דבי' ר' ישמעאל כאן ודו"ק:

ועפ"ז יש לישב הא דהוצרך הגמרא בתמורה להביא דרשה דר"י ב"כ וגם דברי תנא דבי ר"י הלא מדרשה דר"י ב"נ לבד נמי קשה, אמנם לפמ"ש ניחא דמדרשה דר"י ב"נ לא היה יכול להקשות דהיינו יכולים לומר דרב דימי ס"ל כת"ק דר' יוסי במס' תענית הנ"ל דס"ל יחיד קורא אותן ע"פ וע"כ דס"ל דדברים שבכתב מותר לומר ע"פ א"כ ע"כ לית דרשה דר"י ב"נ וא"כ שפיר אמר רב דימי דהי' כותב באגרת לר"י לפיכך הביא התנא דבי' ר"י הרי דתנא דבי' ר' ישמעאל סובר דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב אע"ג דבהא פליג וס"ל דדברים שבכתב מותר לאמרן בע"פ א"כ מנ"ל דת"ק דר' יוסי פליג נמי בהא וס"ל אפי' שבעל פה מותר בכתב ואיהו לא קאמר כ"א דברים שבכתב מותר בע"פ אבל לא שבעל פה בכתב ודו"ק, דלמא הת"ק דר' יוסי ס"ל ג"כ כתנא דבי' ר"י וק"ל, ועיי' תוס' ב"ק דף ג' ע"ב דה' בדמתרגם ר"י דליכא למימר הטעם משום דברים שכתב אי אתה רשאי לאומרן ע"פ משום עת לעשות לה שרי ולפי דברי התוס' דתמורה תיפוק לי' בלא"ה כיון דאינו להוציא אחרי' ודו"ק:

דברים הדברים עיי' בק"ע ולפענ"ד נראה דהיא ע"ד שדרשו גבי אלה הדברים דרמז על ל"ט מלאכות דברי' תרי הדברים חד הרי ג' עיי' במס' שבת, ה"ה כאן ג"כ ועליהם חד ככל ג"כ חד הדברים בג' וא"כ היינו ההא מקרא משנה תלמוד הלכות והגדות כנ"ל:

אלא מן התלמוד עיי' בק"ע ועיי' ב"ב בבלי דף ק"ל ע"ב וברשב"ם שם ועיי' בר"י מג"ש שם:

דף ד' ע"א **ר"א** בשם ר"י כל איסורין שריבה עליהן שוגג מותרין עיי' ביו"ד סי' צ"ט במה שתמה הטור על הס"ה דכתב דצריך המורה לחקור הלא קיימ"ל כל איסורין שריבה עליהן בשוגג מותרין ועיי' בטו"ז שם שכתב שיצא לו מירושלמי פה ועיי' בפלתי שתמה אטו"ז ובחדושי הארכתי:

שלא לאמר דבר שאינו נעשה עיי' או"ח סי' תר"ח ברמ"א ובמ"א שם ועיי' מ"ש בחדושי על התורה בפ' כי תשא:

כך אסור לטמא את הטהור עיי' בתשובת בית יעקב סי' ל"א דדייק מלשון שו"ע סי' א' ס"ג ב' דא"צ שידע כל חלוקי דינים אלא אפי אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק וכו' עד שיאמר על אסור מותר עכ"ל משמע הא אם אמר על מותר אסור אין בכך כלום כיון דמחמיר, ותמה דמירושלמי משמע דאפי' במחמיר מעבירין לי' דאיתא התם שמואל

אמר קומי ר"נ חכים אנא בין עוברי דגים טהורי' לעוברי דגים טמאים א"ל כזה מאי א"ל טמא א"ל לא ביש דאמרת על טהור טמא אלא שסופק לומר על תטמא טהור אלמא אע"ג דמחמיר ראוי להעביר את השוחט משום דסופו לומר על אסור מותר יע"ש, ולפענ"ד לק"מ דהשו"ע לא אירי אלא באומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל הרי אנו רואין דאינו מחזיק א"ע לבקי גמור כיון דאומר דהי' שואל א"כ בוודאי דווקא צריך שיאמר על אסור מותר דווקא, משא"כ הירושלמי קאי עלי' דשמואל שהי' משתבח א"ע דחכים ובקי טובא בין עוברי דגים טהורים לטמאי' לזה שפיר קאמר דלבסוף יאמר על טמא טהור כיון שמחזיק א"ע לבקי שאמר חכם אנא ודו"ק:

סליק פרק הכל חייבין

אין דורשין פרק ב

הלכה א

ברם כרי עיי' בק"ע ועיי' בבלי סנהדרין דף כ"ד ויש לעיי' לשיטת רש"י בכריתו' דף ג' בד"ה דאמר ר"א דכתב דבשאר עריות לא צריך הזהרה לאשה לר"י משום דהיא ג"כ מתסכיי' משכיבה וקרינן בה הנפשות העושות א"כ קשה אפי' כר"י אתי' מתני' ולא צריך איש איש לרבות נשכב בשאר עריות דהרי היא ג"כ מיתהנייי' וי"ל, ועיי' בירושלמי מס' שבת דף כ"ו דיליף עלא תקריבו וצ"ע:

הי' העולם מים במים, דע דשכינה עליונה סוד בינה ה"א ראשונה של שם נקראת מים עליונים, וה"א אחרונה שכינה תתאי מלכות נקראת מים תחתונים וחבור דבוק הכשרים צדיקים איש ואשתו היא סיבה שוי"ו של שם קושרה ומחברת זכר ונוקבא ה' ראשונה עם ה' אחרונה וחלילה ע"י חטא הז"ל ה' יצילנו הוי"ו מסתלק ואשתאר מים במים, והנה קודם שנברא האדם עדיי' לא היה זיוג והיה העולם מים במים:

אילין צפרייאי תהו חשך ואפילה פי' דאלו קדמו למים ופליג אר"ש ב"פ דמתחילה היה העולם מים במים וקאמר דאלו קדמו דכתיבו תחילה בפסיק, ופי' צפראי היינו קדום כמו צפרא דהוא קדמת היום, א"נ הכונה כמו צפרא נהיר והוא דמתחילה הי' העולם תהו וא"כ כשהי' רצון הבורא לברא העולם היתה החשך צפרא נגד התהו, ואח"כ התחיל להאיר קצת עד שנעשה אפלה ואח"כ נעשה אור ע"י מאמרו והוא רמוז בקרא, וחשך ע"פ תהום ואח"כ ויאמר אלקים יהי אור:

ע"ב **ולקה** בשחין ונראה מזה הטעם נלקה מכים בצרעת כסדברה במשה באמרה גם בנו דבר ה' להודיע כי עדיין אינה שלימה, ועיי' בחדושי תורה לפ' מצורע ונתתי טעם הא

דכתיב מתחילה אל הכהן ואח"כ ויצא הכהן, והוא היכא דצרעת בא לקדוש ע"י עסקו במעשה מרכבה אזי ויצא הכהן אליו משא"כ באיש אחר כתב והובא:

אין בין מים עליונים וכו' בארתי ע"ד מוסר דעבירות וטומאת בני אדם גורמים טמטום הלב מדברי תורה ומים עליונים נקראי' מעשה מרכבה, ומים תחתונים היא התורה ואין בניהם כ"א פותח טפח דהוא מביא את הטומאה כלומר דטמאת בני ישראל גורם לטומטום לבם שאינם זוכי' להבין מים תחתונים וכ"ש מעשה מרכבה ואם היינו צדיקים היינו זוכי' אפי' להבין מים עליונים, והביא ראי' מדכתיב ורוח אלקי' מרחפת על פני המים משמע דמים עליונים ותחתונים סמוכי' רמז דמעשה מרכבה ותורה סמוכי' ויכולים לזכות בזה כי יצדקו ישראל מעשיהם לה', אמנם ר"י אמר עדיי' בן זומא בחוץ י"ל דהודיע דעדיי' אסור לב"ד לעסוק במעשה מרכבה דעדיי' הוא צעיר לימים ולא הגיע לעסוק בה אע"ג דהי' צדיק גמור:

שחבל מעשה ידיו של אותו איש פי' שקודם שחטא היה איהו גופא מתקן אותן בתי מדרשות וענשו היה מקלקל ומבטל התנוקת, והתורה נקראת בשרא כמו בשרא שמנא בי' רבא, וזה את בשרך, אמר אאטעוניכון צלוחיי' וקשה לי דעכ"פ היו יכולים לעמוד בכרמלית לפוש ועיי' בפ"ק דשבת, וצ"ל דגם על זה היה משגיח ולא הניחן לפוש, אלא דעכ"פ הא קשי' הא הי' אפשר להם לעקור ע"ד להניחו פחות מד' אמות ואח"כ יוליכם לרשות יחיד וכמ"ש הרשב"א יבמות דף קי"ד ד"ה והא י"ל:

א"ל וה' ברך את אחרית איוב, הכונה כדאיתא בבבלי ברכות דר"מ כי הוי מסיים ספרי דאיוב אמר סוף אדם למות סוף בהמה לשחיטה ובארתי בחדושי שם דהודיע דזה לא הי' טובה לאיוב במה שהקב"ה בירך אותו אח"כ בעוה"ז ויותר היה טוב לו אם היה הקב"ה מנטרו שכרו לעוה"ב וזה הוא בסיום ספר איוב דכתיב ויוסף ה' לאיוב כל אשר לו למשנה ואמר סוף אדם למות כלומר תכלית האדם הוא רק למיתתו כי שם ביתו נצחיי' וא"כ היה יותר טוב לאיוב אם הקב"ה היה נותן לו שכרו לעוה"ב, וזה הוא דאמר פה דדריש וה' בירך את אחרית איוב בעוה"ז הוא מראשיתו מחמת שהתרעם על הקב"ה בראשיתו משו"ה בירך לו אחריתו בהאי עלמא עוה"ז:

וזה הוא דמסיים ויוסף ה' את אשר לאיוב למשנה היינו על ממונו, ע"פ מ"ש בספר בינה לעתי' דמדקדק הרי בבנים ובנות לא הוסיף לו למשנה, ותירץ דפסוק אומר לאיוב למשנה משמע מה שהוא לאיוב אבל לא בבנים ובנות דזה אינה שייך לאיוב והוא מאוצר שבגוף כדאיתא בפ' חלק, וא"כ זה הוא כוונת הירושלמי למשנה היינו ממנו כנ"ל:

טוב אחרית דבר מראשיתו נ"ל הא דאמר חבל על דמוברין משום דלדרשת ר"מ הו"ל לכתוב מראשית דבר משא"כ לר"ע מראשיתו דהיינו אם ראשית הכונה שלו היתה לשם: דף ה' ע"א **קשין** לקנות ככלי זהב עיי' פרשת דרכי' דרוש כ"ה, ובדרושי בארתי דדימה לזהב ופז וזכוכי' ע"ד שאמרו דלמגמר טוב מחד רבי משא"כ למסבר טוב יותר מהרבה ועיי' בבלי בתמורה דאתניאל בן קנז היה מהדר שכחת הלכות מתוך פלפולו, וזה לא יערכנה זהב וזכוכי' דקשה לקנותה כזהב וקשה לאבדה כזכוכי', ותמורתה כלי פז דע"י פלפול התורה יכול להחזירה והוא כפז ודו"ק כי קצרתי, ובבבלי איתא א"ל דברי תורה שקשים לקנותן ככלי זהב וכלי פז ונוחין לאבדן ככלי זכוכית א"ל ר"ע רבך לא אמר כך אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית אע"פ שנשתברו יש להם תקנה אף ת"ח אע"פ שסרח יש לו תקנה, והנה יש לדקדק א' איך קאמר הקרא לא יערכנה זהב וזכוכית והרי נערכין בהם קאמר דקשים לקנותן כזהב ונוחין לאבדם כזכוכית, שנית מדוע ר"מ נקיט בדרשה שלו קשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז ור"ע הניח כלי פז רק אמר מה זהב וזכוכי' יש להם תקנה אם נשתברו, ע"כ נראה דר"מ דריש הכי לא יערכנה התורה זהב וזכוכית שיהי' קשין לקנותן כזהב ונוחן לאבדם כזכוכי' רק התורה יותר קשה לקנותה מכלי זהב ומכלי שז, ונוחה יותר לאבד מכלי זכוכי' א"כ אינה נערכת בהם, א"כ תמורתה כלי פז קאי ג"כ אלא יערכנה ודו"ק אבל ר"ע דריש לא יערכנה זהב וזכוכית שיש להם תקנה אם נשתברו והכונה אין התלמיד חכם שסרח ושב דומה רק לזהב וזכוכית שיש להם רק תקנה אם נשתברו רק תמורתה כלי פז דאם שב לה' נעשה לו מעברות שלו זכיות ונדמה לכלי סז ומשו"ה לא הזכיר כ"א זהב וזכוכית כי על אלו אמר דלא יערכנה והבן:

ולדעת הירושלמי דקאמר מה זהב זכוכית אם נשתברו יכול הוא לחזור ולעשותן כלים כמו שהי' אף ת"ח וכו' לזה לא יערכנה כי קשת עתיקא מחדתא והבן:

שובו בנים חוץ מאלישע ב"א שידע כחי ומרד בי, אפשר דהב"ק אמרה שישובו חוץ ממנו שאחר לא ידע שהמה עושי' תשובה דאלו ידע הי' מסית אותם לחזור ולמרוד, ואחר לא הבין וסבר שהכרזה הוא שהוא אינו בשובו, א"נ דהכרזה היתה שובו בנים שובבים דהיינו דלכ"ע די בסתם תשובה משא"כ אלישע צריך ג"כ סנופים ולא די לו בהחזרה לחוד:

נסב גולתי' פרס עלי' נראה דהוא רמז דפרס זכותו עליו וכינה לגוף דר"מ בשם גולתי' דהי' ר"מ נקי מצד גופו בלי חטא ואהני לי' זכות דר"מ תלמידו דאטפיית נורא ועיי' במ"ק מקלו של ר"מ הי' בידו ומלמדתו דעת והיינו נמי כינוי לזכות דר"מ:

ואטפיית עיי' בבלי דף י"ו ע"ב ויש בזה שינוי בענין הלז בן התלמודיים, ואפשר לומר דמתחילה אייקד וסירס ר"מ גולתי' עלי' ואסופיית משום דאמרו לא מדין לדייני, ושוב חזר ר"מ ואמר מוטב דלדייני לי' וכשמת העלה עשן מקברו, וא"כ לא פליגי ב' התלמודויי' בענין האי מעשה:

תיק הספר עם הספר תיק התפילין, דע כי תיק הספר הוא במ"ק אלישע אחר עם הכולל, וכן תיק תפלין צא וחשוב:

מה אם זה שיגע שלא לשם שמי' ראו מה העמיד עיי' בק"ע דקאי אר"מ ועפ"ז אמרתי לפרש בדרך צחות דברי המשנה בסוטה משמת ר"מ בטלו משלי משלי' כלומר דכל זמן שהי' חי הי' המשל בפי העולם מה זה שלא לשמה ראו מה העמיד מי שיגע לשם שמים על אחת כמה וכמה משא"כ כשמת בטל המשל, א"נ יתפרש המתני' בסוטה משמת ר"מ בטלו מושלי משלי' דכל דמן שהי' ר"מ קיים היו עושים משל וראי' מר"מ שהי' תלמיד של רשע ואפ"ה היה ר"מ צדיק גדול כ"כ אנו שרבותינו צדיקים עאכו"כ שנהי' צדיקים אבל כשמת ר"מ בטל המשל הזה, עיי' מ"ש בזה בחדושי תורה שלי בפ' תרומה, ועיי' ברמב"ם בהת"ת דאסור ללמוד מרב שאינו הגון מדכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה ועיי' בלח"מ שם דתמה הרי הגמרא מסיק שם הא בגדול הא בקטן וא"כ בגדול מותר דומי' דר"מ, ונראה לפענ"ד דדעת הרמב"ם הוא דהא דאמר הגמרא שם כי אתא ר"ד אמר ר"מ אכל תחלא ושדא שחלא בא לתרץ הקושי' דאיך למד ר"מ מאחר דבאמת שלא כדין עביד אלא שזכותו גרם לו שלא למד ממעשיו וזה אמר אכל תחלא אבל באמת האכילה שלא כדין היתה, ושפיר פסק הרמב"ם:

כבוד אלקים עד שלא נברא העולם דלא לקרא בשם מלך קודם הבריאה דאין מלך בלא עם, וכבוד מלכי' דהיינו אחר הבריאה דנקרא הקב"ה מלך אזי חקור דבר דמה שלאחר הבריאה מותר לחקור כנ"ל:

ומה דתני ר"ח, אפשר דהיינו ר"ח בשם ר"י לעיל דף ד' ע"ב דאמר תלמיד וותיק היה לו לרבי ודרש פרק א' במעשה מרכבה ולקה בשחין הוא כרבי בא ולק"מ קושית היפ"מ ועיי' ש"ק:

בבית נברא העולם עיי' בק"ע י"ל דב' המה הב' חומריות היולי ומהם נשתלשל אח"כ הכל ועיי' ברמב"ן ועיי' בחדושי תורה שני דמשו"ה מתחיל בראשית ב' בשבא רמז ב' נקודת השבא לב' חימרים:

ע"ב **בנקודה** שלאחריו ה' שמו רמז זה דווקא, דווקא בנקודה של אחריו ע"ד שדרשו את דכה אני את הדכה למטה, אמנם עיי' בב"י סי' ל"ו באו"ח דכ' דקאי על התג הימין של הב'

ותמהני על הק"ע שלא פי' כמ"ש הב"י וענין דאמר אד' שמו אדון שמו י"ל דאלף במספר הוי' כ"ו דהיא ב' יודין והקו הוא וי"ו ורומז על הוי' ואדון וזה ה' שמו אדון שמו ודו"ק וי"ל לעתיד שאמרו ז"ל שאמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא ולא כעוה"ז עוה"ב ויהי' לעוה"ב נקרא ג"כ ביו"ד ה' כדאית' בפסחי' א"כ אמאי ירמוז התג ונ"ל דלעתיד יהי' יו"ד אות ראשונה ורמז נאה הקטן יהי' לאלף יו"ד תמורת אלף:

שהוא לשון ברכה, בחדושי לתורה בארתי בזה סמיכות התורה נעוץ סופה בתחילתה לכל יד החזקה זו שבירת הלוחות והודה לו הקב"ה ואמר יישר כחך דמשה טרם קרב אל המחנה כתיב ואשברם לעיניכם ויוכל להיות בהיות דלוחות מתחילין באלף אלו בא בהם אל המחנה בעודם עובדים העגל היה חלילה אריכה משו"ה לא נברא העולם באלף וזה לכל היד החזקה זו שבירת הלוחות משום בראשית ברא דנברא העולם בב' כמ"ש:

אד' שמו אדון שמו ירצה אע"פ שה' שמו אפ"ה אדון שמו דאע"פ שהוא רם על כל רמי' וראוי שלא להשגיח בעולם השפל אפ"ה אדון שמו ומשגיח עלינו לא כאומות העולם שאומרים עזב ה' את הארץ ועיי' בדרוש ובמ"ש קצת במס' סוכה מזה בארוכות:

רמז לכל באי עולם שיורדין לשאול י"ל הלא אלי' וריב"ל לא ירדו כלל לקבר, ונ"ל דהנהו לא הוי כ"א דרך נס ופלא, גם י"ל דהכונה דתחילת ביאת הנשמה להאי עלמא הוא ירידת השאול דהאי עלמא שאול נקרא אלא דירדה לקנות כאן שלימות ע"י מצות ומ"ט וזה בשעה שהם יורדי' הם עולים כי ירידתן היא עלי' כנ"ל:

מה ה' פתוח מכל צד עיי' בש"ק ולק"מ דבכל צד אינו סתום שיכול לכנס בו בכל מקום ופשוט, משא"כ הב' סתום מצד ימין לגמרי שאינו יכול לכנוס בה לא מלמעלה ולא מלמטה משא"כ בה' והבן:

על ביה שלו פי' שאין מקום שאין ממונה המכריז על עבודת הבורא היינו על ביה שלו ביה שלו אלהותו שלו:

אלא מלמד ששניהם שקולי' עיי' יפי תואר בראשית פ' א' סי' כ' ועיי' בספר נחלת שבעה בהקדמה:

יהיו כל באי עולם כפופין ולא ישאלו מה למעלה מה למטה ונהפכו כל פנים לירקון מחרדת הקב"ה וב"ש:

הלכה ב

בראשונה לא היתה מחלוקת אלא בסמיכה עיי' בבלי דף י"ו תוס' ד"ה יוסי דתמו דהרי היה פלוגתא דשאול ודוד במלוה ופרוטה דשאול סבר דדעתו אמלוה ודוד סבר דעתו אפרוטה עיי' בבלי סנהדרין דף י"ט ע"ב ולפענ"ד י"ל דס"ל כאידך תו' בסנהדרין דתרווייהו ס"ל דעתו אפרוטה רק פליגי דשאול ס"ל דמאה ערלות פלשתים לא חזו ודוד

ס"ל דחזי' לשונרא וכלבא יע"ש ולא הוי פלוגתייהו כ"א בשוי' דהנהו מאה ערלות וא"כ לק"מ ופשוט:
גם י"ל דבלא"ה קשה דהרי היה פלוגתא בעמונית ומואבית כדאיתא בבבלי יבמות ע"ו ע"ב ול"ל דאע"ג דפליגי מ"מ לבסוף קבעו הלכה כדאמר התם דקרא לי' יתרא הישמעלי דחגר חרבו כישמעאל ואמר קובלני מב"ד של שמואל דמואב ולא מואבית, א"כ י"ל דה"ה בהאי נמי קבעו אח"כ הלכה דדעתו אפרוטה, ואע"ג דשאול אפ"ה לא נתנה י"ל אגב שנאתו ואין למדין מן התקוע:
כתבו על קרן השור פי' שור החורש דזולת זה לא הניחו לחרוש לישראל והי' כן כדי להכריח ישראל לעבור על דת:
חד מן תלמידוי עיי' בבלי סנהדרין דף ק"ז ע"ב ממש עובדא זו בתלמיד רע דר"ש ב"פ:
הקדים תפלין של ראש לשל יד בדרושי בארתי שעשה פעם אחת מצוה הנראית לעולם קודם המצוה שבסתר והתכוין שיראו בני אדם שעושה מצוה וזה הוי קצת שלא לשמה וצריך האדם להרגיל א"ע שיהי' כל עשיותיו רק לכבוד שמו הגדול ולא חלילה להתיפות בהם אצל בני אדם ועיי' בחובת הלבבות דקרא לאנשי' האלו עובדים שתוף הנסתר, וזה הוא דאמר הקדי' של ראש דהיא נראית לשל יד דנכסת דכתי' לך לאות ולא לאחרי' לאות, ומשו"ה הואיל והתכוין פעם אחת עבור כבוד נתבזה לאחר מותו, ועיי' רש"י בבלי סנהד' דף מ"ד ע"ב הביא זה המעשה בשינוי ממה שאיתא פה בירושלמי ואמר דחסיד אמר שהי' משום ששמע בגנות ת"ח ולא מחה יעיי"ש ואפשר דהכל חד שהקדים תפילין של ראש להתגדל כבודו ולכך לא מחה בזלותא דת"ח והיו מתכבד בקלון חבירו ודו"ק:
ומקזה לה תרי עיי' ק"ע פי' פרסום ועיי' במה שפרשתי בזה בר"ה דף וי"ו בהדין מקזנא יע"ש:
דהיית ציימה ומפרסמת עיי' מ"א ססי' תקס"ה, וזה הוי נמי מחטא חסידא הנ"ל כמ"ש לעיל:
עד כדי זמזום עיי' בבלי קדושין דף פ"א מלקין על לא טובה השמועה ועיי' רמב"ם פ' כ"ד מסנהדרין ה' ה':
אלא שהיתה השעה צריכה לכך עיי' בבלי סנהדרין דף נ"ח ע"ב ב"נ שהכה את ישראל חייב מיתה שנאמר ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי, וי"ל מדוע הוצרך כ"ח להביא כל הפסוק והי' לי להביא רק סיפא דקרא ויך את המצרי כמו שהביא לעיל ג"כ רק סיפא דקרא ודבק באשתו יע"ש, אמנם לפי הירושלמי פה ניחא בהיות דב"ד מכין ועונשין היכא שהשעה צריכה לכך א"כ י"ל לעולם דאין עכו"ם המכה ישראל חייב

מיתה ושאני משה דעשה רק למגדר מילתא כיון דראה דמצרים לחצים אותם לפיכך מייתי הגמרא הרישא דקרא דכתיב ויפן כה וכה וירא כי אין איש א"כ אדרבה עשה הדבר בסתר כדי שלא יודע הדבר א"כ ליכא למימר דעשה כן למגדר וע"כ דמצד הדין חייב מיתה:

הלכה ג

אמרו ב"ש הרי נדרים ונדבות יוכיחו עיי' בתוס' דף י"ז בד"ה יום טבוח מה שהביאו ראי' מזה הירושלמי לרש"י, אלא דלפענ"ד צ"ע דמבואר מירושלמי לקמן להיפך בהלכה ד' דאמר ואין כה"ג מתלבש בכליו מק"ו מם אם בשעה שיש שם שלמים ועולות וכו' בשעה שאין שם שלמים ועולות כדברי ב"ש וכו' הרי מבואר דבחל בע"ש מקריב החגיגות בי"ט וצ"ע:

ע"ב **לכם** אינו נעשה אבל נעשה הוא לגבוה עיי' בבלי ביצה דף כ' ע"ב א"ל ב"ה והלא כבר נאמר לה' כל דלה' א"כ מה ת"ל לכם ולא לכלבי' וזה לכאורה להיפך מירושלמי דכאן, דכאן דריש מלכם דנעשה לגבוה, ונראה לומר דהכל כונה א' לכם אינו נעשה ירצה מה שהוא לכם לצרכיכם אינו נעשה כ"א אשר יאכל לכל נפש אבל לא לכלבים כדאמר בבבלי אבל נעשה הוא לגבוה הוא מדכתיב לה' ופשוט, א"נ דדברי הגמרא והירושלמי המה ב' קושית וב' תרוצים דמתחילה הקשה ב"ש מדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש משמע דווקא מה שהוא אוכל נפש אבל לא עולת ראי' דאינו אוכל נפש והשיב לו ב"ה משם ראי' מדכתיב לכם משמע לכם אינו נעשה אבל נעשה הוא לגבוה, אח"כ הקשה לו ב"ש דאדרבה נדרש לכם להיפך לכם ולא לגבוה דומי' דהוא לבדו דכתיב מקדם ודרשינון הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה והיינו למעט כך נדרש ג"כ לכם דהוא ג"כ למעט ולא לגבוה לזה השיב לו ב"ה דזה ג"כ א"א דהרי כתיב לה' כל דלה' וע"כ אם נדרוש לכם למעט נדרוש לכם ולא לכלבים ולא לנכרי' ודו"ק:

ודע דבק"ע במשנה מביא קרא דעצרת יהי' לכם וא"כ יש כאן ב' לכם ויש ליישב בזה קושי' התוס' בביצה דהרי יש לדרוש לכם ולא לגבוה לב"ה אנדרי' ונדבות ולפי דברי הק"ע יש לומר דחד לכם באמת ממעט נדרים ונדבות לכם ולא לגבוה דהיינו נונ"ד ואידך לכם ולא לכלבי':

אר"י דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר עיי' בביצה פ' שני ה' ד' דכ' הש"ק דירושלמי לא רצה לומר דשבת הי' דהא כתיב והנמצא אתו אבנים נתנו לאוצר בית ה' ואי שבת הים האיך הוציאו מבתיהן לבית ה' ולא ידעתי דלמא ע"י עירוב הא עדיין לא נפרצו פרצות והי' ירושלים כשות היחיד, ועוד דלמא רק התנדבו ולא הוציאו,

ובזה לק"מ מה שתמה הש"ק שם איך הקדישו בי"ט הא אין מקדישין לפי מ"ש תמ"א בסי' ש"ו ס"ק י"א דהא דאין מקדשין היינו כלי ידוע דמחזי כמקח וממכר אבל לא אסרו לחייב בדבורו לגבוה וא"כ לק"מ:

ובמ"ל בה' אבל קרא תמה דאי היו אוננין משום דמצוה לטמאות לנשיא א"כ היו טמאי' ואיך הקריבו למחר דאפי' נימא למחר היינו כל ימי ההשלמה מ"מ היו טמאי' טומאת ז' וצריכין הזאה שלישי ושביעי וא"כ אף ביום הז' משום דבעי סמיכה וא"א יעיי"ש ולפענ"ד הי נראה לבאר סתירת הגמרא וירושלמי דגמרא דידן ס"ל דמת בשבת ובירושלמי פה אמרו שמה בעצרת ולפענ"ד נראה דתרווייהו אמת שמת בשבת שלמחרתו עצרת ובשבת לא נתן לקבורה עד למחר עצרת, וא"כ י"ל דהיו מטמאי' א"ע לו ביום השבת אבל בעצרת אח"כ היו נזהרי' מלטמאות דאינו מצוה רק ביום המיתה, וא"כ שפיר היו יכולים להביא קרבנם ביום ז' של השלמה ודו"ק:

אמנם מ"ש המ"ל דהיו אסורים באכילת קדשים מחמת הטירדא דטריד אסור בקדשים קשה תינח שלמים אבל עכ"פ עולות לב"ה אמאי לא הקריבו ודוחק לומר הואיל ולא הקריבו שלמים לא הקריבו נמי עולת, עוד כ' שם המ"ל שלא היו יכולים להקריב שלמים בי"ט משום שממעט מזמן אכילתו כיון דביומו לא יכול לאכול יען שטרוד באבלו, ויש לעיי' מהא דאיתא במשנה דתענית בחוני מעגל שאיתא בירושלמי שגזרו תענית ביו"ד אדר שלא ירדו גשמים ואז התפלל חוני ועג עוגה ואמר הביאו לי פר הודאה ועיי' רש"י שהי' קרבן שלמים והרי אסור לאכלו בו ביום וממעט זמן אכילתו, וצ"ל דירדו להם גשמים קודם חצות דלא ישלימו ושפיר אמר הביאו לי פר הודאה, אלא דיש לעיי' על ר"א שם במשנה דאמר דאם ירדו אחר הנץ החמה ישלימו איך הבין הא דאמר חוני הביאו פר הודאה, ואולי ס"ל כר"ש דס"ל במשנה דפסחים אם חבורת כהנים המה יאכלו עיי"ש דף צ"ח ע"ב, ועכ"פ יש ליישב שם סדר המשנה אחר מעשה דחוני מביא הא דירדו להם קודם חצות לא ישלימו לאחר חצות ישלימו משום דשייך אדלעיל דממעשה דחוני מבואר ג"כ דס"ל כר"ט:

הדא כסא בשירותא עיי' בפי' ק"ע ולא נכון, ולפענ"ד הכל משל א' דכסא שמחממין על גחלי צריך הרבה קסמים כדי שיבערו על ידיהם הגחלי' ואח"כ מני' ובי' כווים הגחלי' כלומר נעשו לוחשות אבל בשעתה בבת אחת מתחילה לא כווי' כלומר נעשו תיכף לוחשות רק זה אחר זה עד שנעשו לוחשות כולם כך ג"כ מתחילה לא היה יכול הלל לעשות עד שתלמידי דב"ש ג"כ יודו לדבריו עד אח"כ ע"י בבא בן בוטא תלמיד דב"ש

שאיהו הכריע אח"כ כל התלמידים כנ"ל, וא"כ הגרסא נכון כל גומרא דלה כווי' ולא כק"ע דגריס דלא כוויא:

אסור בהספד ותענית עיי' בש"ק ולפענ"ד דלענין מלאכה לא רצו להתיר משום דלפי שיטת הר"נ דס"ל דאיסור מלאכה ג"כ הוי דרבנן עיי' בר"נ בר"פ מקום שנהגו הטעם דאסרו במלאכה דחיישינן דלמא יהי' טרוד במלאכתו ולא יביא קרבנו א"כ מה"ט ביום טבוח אחר השבת לא רצו להתירו שמא ישכח להביא עולתו ושלמיו עבור טרדת מלאכתו, ושלא לחקות האדוקי' די בג' סימנים אלו שאין כה"ג מתלבש בבגדיו והיתר הספד ותענית כנ"ל:

ואת אמרת יום טוב שחלה לאחר שבת עיי' בק"ע דגריס ואית דאמרי ודוחק ועוד צ"ע הלשון י"ט שחלה אחר השבת דנקיט הלא איום טבוח קאי והו"ל לנקוט יום טבוח אחר השבת, ע"כ נראה בעיני דקושי' הוא והוא דבמשנה דסוכה תנן יו"ט הסמוך לשבת בין מלפני' ובין מלאחרי' ועיי' בגמרא דבין מלאחרי' היינו דיו"ט חל לאחר השבת וא"כ השתא בחילוק לחם דשבת שלפני' שוין מכ"ש דשוין בקרבנות העולות הבאים ביום טבוח ואיך אמרת פלוגתא דר"י ור"ל בהא כנ"ל ברור בפשט הירושלמי וא"כ לפ"ז מתורצת קושית המ"ל על הרמב"ם דהו"ל להביא הדין עונות שלמי דכיון דהביא המשנה דכל המשמורות היו שוין בסילוק לחם הפנים ידעינן במכ"ש דהיו שוין בעורות יום הטבוח ודו"ק, ועיי' ש"ק:

אמר ריב"ל בכל יום וכו' ר' עוקבא בשם ריב"ל לא הי' עושה כן אלא בשבתות וי"ט ולא סתרו דברי ריב"ל אהדדא דהא דאמר ר' יוסי בר בון בריב"ל בכל יום הי' כה"ג מתלבש בכליו היינו אם רצה כדאיתא במשנה דיומא פ' א' ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב, אלא דלא היה עושה כן רק בשבת וי"ט דאל"כ אלא דלריב"ב בשם ריב"ל הי' באמת מקריב בכל יום א"כ איך פליג אמשנה דיומא, ופשוט וכן מבואר בלשון התוס' בחגיגה דף י"ז במה שסיימו אבל אי בעי מקריב בכל אות נפשו יעיי"ש סיימו כן לבאר דלא פליגי דברי ריב"ל אהדרא ודו"ק ומיושב בזה הא דתמה בטור אבן לר' יוסי בר בון בריב"ל א"כ דכל יום היה מתלבש בכליו א"כ ביום טבוח אמאי לא הא לא ניכר בזה שהוא יו"ט כיון דכל יום הוא מתלבש, ולפי הנ"ל ניחא כיון דבאמת לא היה מתלבש אלא בשבת וי"ט ופשוט, ומה שהקשה שם בט"א א"כ מאי קמ"ל ריב"ל דאם רצה להקריב יכול הא מתני' היא אם רצה להקריב מקריב אני אומר איפכא אדרבה להיפך קשה דאי תימא דריב"ב ס"ל דצריך לקרב בכל יום, הוא נגד המשנה דקתני דווקא אם רצה, אלא וודאי דריב"ל אם רצה קאמר וקמ"ל דאפי' בכל יום אם רצה דממשנה לאשמועינן כן

אלא דבשאר כל הימים יכול להקריב בכל יום שיבחר לו אבל אכתי לא הוי ידעינן דבכל יום קמ"ל דיכול לעשות כן בכל יום ודו"ק, אלא דסט"א תמה מהא דאמר הירושלמי לקמן מ"ד הציץ מרצה על מצחו מסייעי לי' לר' יוסי ב"ב הרי ע"כ מבואר דס"ל לירושלמי דבכל יום הי' מתלבש, (אלא דאפ"ה ל"ק מהא דאמרינן ביומא ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב די"ל דדווקא מתלבש בכליו הי' אבל הא דאמר ובא ומקריב היינו אם רצה, וכ"ת אם אינו מקריב א"כ הרי נהנה בחנם מבגדי כהונה י"ל דס"ל דוודאי הציץ נתנה להנות כמ"ש בתוס' ישנים ביומא דף ח' וס"ל דגם שאר בגדי כהונה נתנה להנות, א"נ הא דאמר ומקריב תמיד של שחר היינו דמהפך בצינורא דהוי ג"כ עבודה וכן בתמיד של בין ערבים, ודו"ק):

ואולי י"ל דהא דאמר בכל יום מתלבש בכליו היינו רק בציץ דציץ הי' יכול בלבוש לבד כמבואר בתוס' ישני' ועיי' תוס' קדושין דף ס"ו ע"א, וא"כ לפ"ז מיושב קושית הט"א דשפיר אמר אין הכה"ג מתלבש בכליו כיון דכל יום לא לובש כ"א הציץ, ורק בי"ט הי' לובש כל הבגדים א"כ שפיר ביום טבוח לא הי' לובש כל הכלים שלא לחקות הצדוקים כנ"ל:

והנה הי' נראה לפענ"ד ליישב הא ספי' רש"י במתני' אין כה"ג מתלבש בכליו היינו בגדי' נאים ולא בבגדי כהונה משום דהי' קשה לרש"י קושית הט"א דלר"י ב"ב בירושלמי דבכל יום כה"ג מתלבש בכליו א"כ אמאי ביום טבוח לא הרי אפי' בחול מתלבש בכליו אע"כ הכונה במתני' בכלים נאים שלו לא בגדי כהונה ואין להקשות מדוע פי' רש"י אליבא דריב"ב ודחק בכליו היינו בגדי חול ולא כר"ע י"ל משום דלדינא קיימ"ל כר' יהודה דאמר עודיהו על מצחו מרצה ולא בסיכתא וכן פסק הרמב"ם ג"כ ודו"ק:

הלכה ה

אלא כר"ש ב"א פי' וכי אתי' כר"ש דיחידאי היא ומתרץ דברי הכל כדי שיהי' בדיל ודלא כק"ע דכ' דב' תירוצם המה, ועיי' בש"י שהאריך בישוב הקושי' של הרב המאוה"ג מו"ה פייבל זצ"ל וכל החזיון כתיב בטור אבן בר"ה דף ט"ו ע"ב יעיי"ש ועיי"ש במ"ש הראי' לשיטת הרמב"ן דס"ל כדעת הלבוש, והנה בתורה ברמב"ן אין מוכרח דס"ל כן דכ' בפ' משפטים על קרח מלאתך ודמעך אמרו במכילתא מלאתך אלו בכורים הנטלים מן המלא, ודמעך זו תרומה, ואולי כאשר יקראו הבכורים מלאה בעבור שנטלים מן המלא יקראו תרומה דמעה בעבור שיביאו תירוש ויצהר לא פרי (פי' ודמע הוי משקה כמו דכתיב והשקימו בדמעות שלש ועיי' בתוס' על התורה) והזכיר שני מינין ממנה לרמוז כי דינה להפריש תירוש ויצהר אין חיוב להקדימה בענבים וזתים עכ"ל, הנה מלשון

הזה אין מבואר דאם רוצה לאכל הענבים וזתים דאין חייב להפריש מן התורה רק קאמר דנקיט דמע דדרך הענבים לסחוט למשקה ואזי א"צ להקדים אבל אה"נ י"ל דברוצה לאכל הענבים חייב מן התורה להפריש, אמנם נראה לפענ"ד דמה שאמרה המכילתא מלאתך אלו הבכורים הנטלים מן המלא הוא ע"פ מה דאיתא בספרי מראשית כל פרי האדמה שיביא מפרי שלמה ולא מפרי חסרה, ודייק מלשון כל פרי שיהי' הפרי כולה שלימה, וא"כ כמו דאמר שיהי' כל הפרי יצריך שתהי' כן דאל"כ פסולה, ושפיר אמר מלאתך אלו הבכורים הנטליה מן המלא פי' מפרי שלימה ומלאה, א"כ כמו דמלאתך הוא דווקא לעיכובא, א"כ כך ודמעך הוא לעיכובא דווקא, וצריך דווקא להביא מן המשקה אלא דלא משמע כן בכל המשניות, דמבואר דיכול ג"כ להביא בעוד זתים וענבי':

והנה בראב"ד ס' א' מ"ה מעשרות ה' ט' מבואר ג"כ דס"ל כדעת הלבוש דאפי' זתים וענבים אינם חייבים רק מדרבנן מד"ב שם אמר אברהם אף לא שאר אילנות חוץ מתירוש ויצהר ומדוע לא נקיט הלשון זתים וענבים משמע דווקא תירוש ויצהר:

והנה לכאורה הראי' שהביא בטור אבן שם מירושלמי מפ"ב דחלה דפליגי אמוראי אי טבל בטל ברוב או לא אר"ב מה פליגי בטבל שנטבל ד"ת אבל טבל שנטבל מדבריהם כ"ע מודה שהטבל בטל ברוב, התיב ר"ב ב"כ קומי ר' ירמי' והא תנינן כיוצא בזה זיתי מסיק שנתערבו בזיתי ניקף עינבי בציר שנתערבו עם עוללות ולא טבל שנטבל מדבריהם הוא אר"מ אנא קיימי בשמן של זיתי מסיק שנתערבו עם שמן זיתי ניקף, וה"פ ר"י מקשה למ"ד טבל של דבריהם בטל ברוב הא טבל דזתים וענבים אינם אלא מדרבנן ואפ"ה אין זה מסיק ועינבי בציר בטלים ברוב ענבי עוללות וזיתי ניקף שהם של עניים ופטורים מן המעשר דקתני' אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא בפי חשבון ומשמע לי' דאפי' נתערב ברוב של פטור אפ"ה לא בטל ומשני דאיירי בשמן של מסיק ויין של בצר שנתערב בשמן של ניקף ויין של עוללות, א"כ ש"מ דתרומות זתים וענבים אינם מן התורה עכ"ל, והנה לכאורה מירושלמי זה ראי' ברורה דהוי דרבנן ותמי' גדולה על התוס' ב"מ דף פ"ח ע"ב ד"ה כי קאמר ר"י יעי"ש דס"ל דזתים וענבים חייבים מדאורייתא בעומדן לאכילה, ונ"ל דדעת התוס' היתה בפשט הירושלמי דהא דאמר ולא טבל שנטבל מדבריהם הוא משום דהתוס' כתבו שם בדף פ"ח לר"י דאמר אין הטבל חייב במעשר אלא ברואה פני הבית דהא דתנן במתני' הי' אוכל באשכול ונכנס לחצר ר"א אומר יגמור ור"י לא יגמור אע"ג דאכתי לא ראה פני הבית הוא משום דעכ"פ מדרבנן חייב יעיי"ש וא"כ לפ"ז ס"ל דע"כ הא דנתערבו זיתי ניקף דעני בזיתי מסיק איירי בתוך החצר שלפני הגינה דאל"כ איך משכחת שיערבו וע"כ איירי בכה"ג דעני הכנס זיתיו בחצר שלפני

הגינה ושם נתערבו וע"ז מקשה שפיר דהלא רק מדבריהם דכל שלא ראו זיתי מסיק פני הבית לא נתחייבו מדאורייתא, לזה משני דאיירי שנתערב השמן של עני בסל מסיק, ומשכחת ששניהם הכניסו זתיהם בבית הבד לסחוט ושם נתערב השמן, והי' יכול לתרץ ג"כ דאיירי שנתערבו הזתים גופא בהביאם לבית הבד אלא דהי' ניחא לי' טפי לתרץ דאיירי שנתערב משום דבלא"ה קשה איך שייך תערובת בענבים עם עוללות הלא עוללות אין להם לא כטף ולא כוף וא"כ הרי יש היכר וע"כ ניחא אם נאמר דאיירי בנתערב היין שלהם א"כ ה"ה כן איירי בזתים דהשמן נתערב ודו"ק, ועוד כיון דהכניסם לבית הבד א"כ הרי לעשות שמן הכניסן ולא לאכול וא"כ אי בנתערבו קודם שנעשו שמן א"כ אכתי תקשה הלא טבלן אינה אלא דרבנן ודו"ק היטב:

ולא שמיע דאר"ש בר"ז מאי אומרין במעשר נפסל גופו מלוכל, ויש לפרש בזה הא דאמר בבבלי שם ע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר"מ אלא באכילה והוא מכח הא דאר"ש בר"ז, אלא דבבלי לא הביאו ועיי"ש דמסיק הא בנהמא הא בפרי ויש מזה ראי' עכ"פ בכיסנין וקובע סעודה דבעי נטילה ויש לברך על נ"י דאל"כ הו"ל לתרץ הא בנהמא הא בכיסנין ועיי' במ"א ריש ה' נטילת ידים ס"ק ב' דוק שם:

ע"ב **ואסף** איש מת"ל טהור ויש לעיי' מבבלי יומא דף מ"ג דדרשו שם איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה א"כ איך יליף כאן מטהור דרש אחר וכן לקמן מאיש לתן טהרה מעולה וצ"ל דרק דרך אסמכתא דרשו כן:

הלכה ו

עיי' ש"ק ד"ה מכיון ולכאורה קושיתו הא אמרינן לחולין א"צ כוונה וא"כ אמאי רשב"ל האוכל אוכלין טמאין גופו טהור בלא כוונה אפי' בנטמא בטומאה דאורייתא כמי כיון דלחולין לא בעי כוונה ודו"ק וע"ז תירץ דס"ל כר"ח דס"ל דאף לחולין בעי כוונה עיי' שם פרק במה מדליקין דנקיט ר"ח שם נדה שנאנסה ודווקא כדה דהוי טומאה דאורייתא הוא דבעי לחולין אבל בטומאה דרבנן לא בעי כוונה, ויש ליישב בזה קושית הש"ק שם בשבת דמקשה מאי פריך הירושלמי לעיל וחולין צריכין כוונה הא לר"ח בעי כוונה ולפמ"ש ניחא דווקא היכא דנטמא בטומאה דאורייתא הוא דבעי כוונה אבל לא בטומאה דרבנן ומתני' קתני דמשמע אפי' בטומאה דרבנן בעי כוונה:

ונדה לא טומאה חמורה היא וקשה לי לשני דאיירי בבעלת כתם דכתמים דרבנן וי"ל דאמר בתחילה אשה נדה מדיחתה והוא טהור וזה בוודאי אפי' בטומאה נדה דאורייתא ועלה קאי ר"י ודו"ק:

הלכה ז

דף ח' **היא** טהור לתרומת וכו' פי' בתמי' וכי טהור לתרומת דומה לטהור בקודש וא"כ דווקא טהור לתרומה לא הוי גופו טהור לחטאת אבל טהור לקודש י"ל דטהור לחטאת כן פי' הכ"מ לדעתי הירושלמי דפה ושפיר כתב בפי"ג מהאה"ט אדברי הרמב"ם הלכה א' דכן מבואר מירושלמי כאן ומיושב תמיהת הש"ק עליו ודו"ק, ומה שתמה הש"ק דפסקי הרמב"ם סותרים זא"ז ממ"ש בה' פרה פ' י"ד ה' וי"ו כלי שיש בו מי חטאת וכלי שיש בו קודש שנגעו זה בזה נטמא הכלי חטאת י"ל דס"ל לרבינו כמתני' דפליגי דתנן עשה את הטהור לחטאת שהסיט כלים סדוקי של טהור לתרומה והלשון שהסיט סתמא משמע אפי כלים של קודש ומדוע לא אמרה המתני' כרוקו של טהור לקודש ומדוע נקטה לתרומה ע"כ ס"ל לרמב"ם דטהור לקודש הוא גופא וודאי הוי טהור לחטאת וע"ז קאמר הירושלמי פה בתמי' וכי טהור לתרומה הוי כטהור לקודש, אבל כלי קודש גופא לא הוי טהור לחטאת ושפיר פסיק הרמב"ם ולא סתרי אהדדא כנ"ל ודו"ק:

סליק פרק שני

חומר בקודש פרק ג

הלכה א

מתני' שמטבילין כלים בתוך כלים בתרומה אבל לא בקודש, עיי' בטור אבן דכתב דהגירסא הוא כמו בבבלי לתרומה ולא לקודש בלמ"ד כמו שהוא בבבלי יעיי"ש ולפענ"ד לפי מה דמוקי בירושלמי דאיירי במזוקק לקודש ופי' בק"ע דטובל גם לקודש א"כ י"ל דמשו"ה תני אבל לא בקודש בבית דהיכא דהוי הטבילה לתרומה וקודש ושייך שפיר בקודש עם קודש ואיידי דתני אבל לא בקודש תני רישא ג"כ בתרומה בבית ודו"ק:

אלא סל וגרגותני וכו' ועיי' בבלי דף כ"א וכ"ב, אלו דברי הרב המאוה"ג מו"ה הרש טעליש רב"ד דק"ק נ"ש יע"א ז"ל, אמר שכ' הרמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פ' י"ב ה"א י"א מעלות וכו' גזירה שמא יהיה פי הכלי וכו' וזה הוא כרבא ר"פ חומר בקודש וקשה לי דבה' מקואות פ' ג' בסופו כתב כלי טמא וכו' בד"א לתרומה אבל לקודש וכו' ואפי' בסל ובקופה כמו שבארתי למעלה במקומו עכ"ל ובגמרא שם מסקינן מאי איכא בין דרבא לר"א א"ב סל וגרגותני למ"ד משום חציצה איכא ולמ"ד משום גזירה סל וגרגותני שאין בפיהם כשפפ"ה ליכא וא"כ לרבא דקיימ"ל כוותי' שרי בסל אף לקודש, ומן התימא על נושאי כליו שלא הרגישו בזה:

ובעברי דרך עיוני על דברי הר"ש פ' ו' דמקוואות משנה ה' ד"ה שק וקופה ראיתי כי גם דבריו קשים להולמם דמתחילה כתב לאו משום דלבעי שיתערבו המים דרך פיו אלא

אפי' אין מתערבין וכו' לכאורה כראה דרצה לומר דזה באמת כונת הגמרא סל וגרגותני שאין בפיו כשפפ"ה ליכא ר"ל דלא בעי שיהי' בפיו כשפופרת הנוד דהא מתערבין המים דרך נקבים ובטלים מים שבתוכו אגב מי המקוה וא"כ כוונתו מה זה דסיים שם ולחולין דלא גזרינן הוי שרי וכו' דהא אפי' בקודש שרי בשק וקופה, ואם כוונת הנ"ש במאי דכתב תחלה לאו משום דבעי יתעכבו וכו' כ"ל לחולין אלא דבקודש גזרינן אטו שאר כלי שאין בפיו כשפפ"ה, א"כ בסל וגרגותני נמי אף דליכא סל וגרגותני שאין בפיו כשפפ"ה למה לא נגזור אטו שאר כלים כדגזרינן בשק וקופה וצ"ע ובלא"ה דבריו שם נדפסו בטעות ובחסר ויתיר וחילוף:

שוב התבוננתי בח"צ סי' מ' דף ל"ז ע"ב במאי דהשיג שם אש"ע יו"ד סי' כ"א דפסק בסעי' נ"ב כראב"י יע"ש והביא שם דברי הר"ש ולא הרגיש בזה ואף כי דברי ח"צ ז"ל צריכין לי עיון עכ"ל:

תשובה הנה מקדם צריכין אנו לשום עיון בגמרא לפי תי' רבא דטעמא דמתני' הוא מטעם גזירה שלא יטבול בכלי שאין בפיו כשפ"ה א"כ כיון דבסל וגרגותני שרי א"כ איך קתני במתני' שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקודש הרי משכחת דאפי' בקודש מטבילין כלים בתוך כלים כגון בסל וגרגותני בשלמא לר"א ניחא דבכל הכלים אין מטבילין מטעם חציצה משא"כ לרבא קשי':

תו קשה על אריכת לשון הגמרא דקאמר איכא בנייהו סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן, ולא קאמר סתם א"ב לטבול בסל וגרגותני:

תו קשה על רבא דנקיט הלשון סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן טהורין ואמאי נקיט לשון דיעבד הו"ל למימר אפי' לכתחילה מותר למלאותן כלים ולהטבילן, וכן בלשון התנאים לקמן דנקטו ג"כ הלשון דיעבד יש לדייק כן:

ע"כ נלפענ"ד דאפי' לרבא דאמר טעמא שמא יטבול בכלי שאין בפיו כשפפ"ה גם בסל וגרגותני אסור לטבול לכתחילה דשפיר יש למגזר אטו שאר כלים דעם הארץ יאמר מדהא שרו שאר כלים נמי שרי כיון דכל הגזירה הוא מטעם ע"ה כדאיתא לקמן:

אלא דבהא קיל סל וגרגותני דבדיעבד אם טבל כלים בתוכו עלתה להם הטבילה כיון דבסל וגרגותני שאין בפיהם כשפפ"ה ליכא א"כ צריכין אנו למגזר שמא יטביל בשאר כלים שאינם דומים לזה בפחות בשפפ"ה וזה הוא חששה רחוקה, דבשלמא בשאר כלים דאף דהוי פיהם בשספ"ה מ"מ שפיר איכא למיחש דעם הארץ יטביל בכלי כזה גופא בפחות משפופרת הנוד דאיהו לא יסיק אדעתי' דהטעם הוא משום דהוי כשפופרת הנוד משא"כ בסל וגרגותני דשאין בפיהם כשפפ"ה ליכא א"כ צריך למיחש שמא יטבול בכלי

אחר שאין דומה לו וזה הוא חששה רחוקה משו"ת בדיעבד עלתה טבילה לכלים בסל וגרגותני ודו"ק:

והשתא לפ"ז מתורצים כל הקושית דמשנה שפיר לתרומה אבל לא לקודש כיון דלעולם לקודם אין מטבילין בשום כלי דאפי' בסל וגרגותני לכתחילה לא שפיר נקיט הגמרא ג"כ בא"ב הלשון דיעבד, והשתא לפ"ז מיושב הטיב דברי הרמב"ם שהביא השואל הנ"ל דשפיר סיים בסוף פ' ב' דה' מקוואות בד"א לתרומה אבל לקודש אין מטבילין כלים בתוך כלים טהורין כלל ואפי' הי' בסל או ובקופה פי' דבסל ובקופה אע"ג דבדיעבד עלתה להן מ"מ לכתחילה לא והרמב"ם קאי בזה אלכתחילה כדקאמר הלשון אבל לקודש אין מטבילין וכו' ודו"ק:

והשתא לפ"ז מיושב הטיב קושית התוס' בדף כ"ב בד"ה אבא שאול דדווקא נקטו התנאים דיעבד ואבא שאול אוסר לקודש אפי' בדיעבד:

וזאת שנית תעשו כזאת לפנים לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל והוא משום דלכאורה צריכין אנו לעיי' כיון דע"כ הטעם דאין מטבילין כלים בתוך כלים הוא מטעם עם הארץ שיטבול בכלי שאין בפיו כשפפ"ה א"כ צ"ע כיון דבסל וגרגותני שרי משום דשאין בפיהם כשפפ"ה ליכא וליכא למיחש גבי משום עם הארץ אי רשאי הכלים שנתנין לתוכו לטבול לתנם כלי בתוך כלי מי אמרינן דדווקא בלא סל וגרגותני אסור לתת כלי בתוך כלי משום עם הארץ דאי יראה דמטבילין כלים בכלים יטבול איהו ג"כ בכה"ג אפי' באין בפיו כשפפ"ה ומשו"ה אסור משא"כ היכא שנתונים בתוך הסל והגרגותני דאין העם הארץ רואה כ"א הסל והכלים שבתוכו אבל מה שבתוך הנהו כלים גופא אינו רואה, גם אין דרך לטבול כן דאי נותן כלים בתוך הסל אינו נותן אחת לתוך אחת וא"כ בכה"ג ליכא למגזר ושרי, או דלמא כל כלים בתוך כלים אסורים אפי' המה מונחים בתוך סל וגרגותני:

אמנם תפשת זאת האיבעי מלשון המשנה דקאמר שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקודש ואי בסל וגרגותני שרי להטביל כל הכלים בתוך כלי איך קתני סתם אבל לא לקודש הלא משכחת דמניח הכלי בתוך כלי ומניחו בסל וגרגותני אלא וודאי דלעולם אין מטבילין ודו"ק:

וזה י"ל דייקו ג"כ בלשונם סל וגרגותני שמילאן כלים טהורין א"ב דדווקא בכה"ג טהור משא"כ היכא דנתן כלי בתוך כלי ונותנו בסל ותבן:

והשתא לפ"ז מה מתקו דברי הרמב"ם בזה דלכאורה יש לדקדק בלשון הרמב"ם דכתב אבל לקודש אין מטבילין כלים לתוך כלים טהורין כלל ואפי' היה בסל או בקופה, וי"ל מאי לשון הוא זה דקאמר אפי' היה דמשמע דקאי אחד כלי הרי מתחילה אמר

לשון רבים כלים, אלא וודאי דה"ק דלעולם אין מטבילין כלים בתוך כלים אפי' הי' בסל או בקופה פי' דהכלי הראשון שהאחרי' מונחים בתוכו הי' בסל או בקופה אפ"ה אין מטבילין ודו"ק:

אלא דמ"מ עדיי' יש מקום לבעלי דין לפקפק ולומר דמ"מ הו"ל לרמב"ם להביא האי דין עכ"פ דבסל וגרגותני שמלאן כלים ותטבילן טהורים:

ע"כ נלפענ"ד דס"ל לרמב"ם משום דלכאורה קשה כיון דזה סוגין הש"ס דאין אמוראי רשאין לחלק בפלוגתא דתנאי ומשום כן מקשה הגמרא הרבה פעמים לימא כתנאי וא"כ איך סיים הגמרא כאן בניחותא והא דר"א ורבא תנאי היא, [באמת במקום אחר כתבתי בזה ענין נכון]:

ע"כ הי' הרמב"ם מפרש דבאמת זה כוונת הגמרא והא דר"א ורבא תנאי היא וא"כ יהי' כתנאי אלא וודאי דליכא בנייהו סל וגרגותני דאפילו לרבא אין מטבילין בסל וגרגותני דגם בי' שייך גזירה שלא יטבול בכלי שאין בפיו כשפ"ה וא"כ לפ"ז יכול רבא לסבור אפי' כאבא שאול ולא הוי כתנאי ושפיר פוסק הרמב"ם דאין מטבילין אפי' בסל וגרגותני ודו"ק:

אלא דלפ"ז צריכין אנו לומר דהא דאמר רבא סל וגרגותני שמלאן כלים והטבילם טהורין איירי לתרומה ונקיט סל וגרגותני דווקא אטו סיפא דנקיט מקוה שחלקו בסל וגרגותני ודו"ק:

ועיי' בפי' המשניות שכתב הטעם דמתני משום חציצה והדר בי' בחבורו כדרכו בהרבה מקומות:

ועוד יש מקום לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל משום דלכאורה קשה מאי פריך הגמרא מאי איכא בין רבא לר"א לשני דאיכא בנייהו כגון שהדיח הכלי החיצון במים בפנים ובכה"ג לא הוי חציצה כדאיתא במשנה סוף פ' ח' דמקוואות גבי האוחז באדם ובכלים דאם הדיח ידו במים טהורים, וא"כ איכא בנייהו דמשום חציצה ליכא ומשום שמא יטבול איכא וצ"ע, וצריך לומר דגמרא רצה לתרץ גם אליבא דר"ש שם במשנה דאמר ירפה ומשמע דס"ל דהדחת ידו לא מהני, ומשו"ה משני סל וגרגותני איכא בנייהו, וא"כ לפ"ז לדינא דקיימ"ל כת"ק דמתני' שם דמהני הדחה במים א"כ לא צריך לא"ב דסל וגרגותני ואיכא למימר דאפי' בסל וגרגותני נמי אין מטבילין ושפיר פסק הרמב"ם ולפ"ז צריכין לומר ג"כ דרבא דאמר סל וגרגותני שמלאן כלים איירי לתרומה כהנ"ל:

והנה הרמב"ם שם בפ' ג' ה' כ"ו בתחילת הלכה כתב עוד ואם הטהו על צדו והטביל לא עלתה להן טבילה עד שיהי' פיו רוחב כשפופרת הנוד, ובאמת גם זה צריך פי' מ"ש הטהו

על צדו דצריך כשפופרת תנוד, באמת דיצא להרמב"ם זאת מתוספתא פ' ה' דמקוואות דז"ל התוספתא עריבה שהיא מלאה כלים והשיקן למקוה צריכין כשפפ"ה וכו' קומקמס שהיא מלא כלים והשיקן למקוה אע"פי שפיו צר כל שהו כלים שבתוכו טהורין הטהו על צדו עד שהו בפיו כשפפ"ה ונ"ל דהרמב"ם ביאר זאת התוספתא כך דקומקמוס שאע"פ שפיו צר אפ"ה הכלים שבתוכו טהורין איירי שהקומקמוס ג"כ טמא וא"כ מגו דסלקא טבילה לקומקמוס מהני ג"כ לכלים שבתוכו, אבל בהטהו על צדו איירי שאינו רוצה לטבול הקומקמוס ומשו"ה מנוהו על צדו כדי שיכנסו המים לתוכו ויטהרו הכלים שבתוכו אבל הוא לא יטהר דצד השני ממנו חוץ למים וא"כ כיון דלא סלקא טבילה לקומקמוס צריך להיות הפיו כשפופרת הנוד כדי שיטהרו הכלים שבתוכו וזה ברור וזה ג"כ כוונת הרמב"ם ודו"ק:

וא"כ לפ"ז צ"ל דהא דקאמר התוספתא גבי עריבה דצריך כשפפ"ה בהשיקן למקוה איירי בעריבה טהורה ודו"ק, (ועיי' בר"ש במשנה ה' פ' ששי דמקוואות דהביא התוספתא הנ"ל ולא פירש כן וצ"ע,) אלא דקשה לי לפי מה שפרשתי התוספתא דאם הוהו על צדו פרושו דאין רוצה לטבול הקומקמוס ומשו"ה צריך כשפפ"ה א"כ מאי פריך הגמרא בפ' חומר בקודש מאי קאמר אם לא טבל לימא דה"ק ואם לא טבל דהיינו שהטהו על צדו וא"כ לא טיהר את החיצין מים המעורבין אינם מטהרין עד שיהיה כשפופרת הנוד ויש לדחוק ולישב דזה בכלל תי' הגמרא ודו"ק:

ומה מאוד תמוה' לי מדוע שב"ק הגמרא שם להביא לראי' ממתני' דמס' מקואות פ' ששי משנה ב' דלי שהוא מלא כלים ומייתי ברייתא דכלים שמלאן כלים דכמו שיתפרש הברייתא כך יתפרש המתני':

באמת ראיתי דהר"ש שם היה לו גרסא אחרת במתני' דלי שהוא מלא כלים והטבילן הרי אלו טהורין, ואין מטבילין במים המעורבין עד שיהיה מעורבין כשפופרת הנוד, ועל זה כתב שם בד"ה במים המעורבין כי האי דתנן חריצין ונעיצין ופרסות החמור וכו' ע"ש:

וא"כ לפ"ז מתורץ הטיב הא דלא הביא הגמרא שם ראי' מהא מתני' דא"ל דרישא איירי בדלי טהור וביש בפיו כשפפ"ה כמ"ש הר"ש שם, ובאמת סתם דלי יש בפיו כשפופרת הנוד:

אמנם לפי' הר"מ שם דמפרש המשנה כמו דמפרש הגמרא הברייתא בפ' חומר בקודש א"כ קשי' דהו"ל לגמרא להביא המתני' לראי':

ונ"ל משום דלכאורה זה הסברה דקאמר הגמרא דבכלי טמא מיגו דסלקא טבילה לגופא דמכי' סלקא טבילה לכלים שבתוכו הוא קצה דוחק די"ל דדווקא גב' כלי גופא כטומאתו

כך טהרתו משא"כ בשאר כלים מנ"ל, וע"כ הייתי אומר דדווקא בכה"ג שהכלים כבר נתונים בתוכו ואגב נטבלו עמו אבל הוא לא היה מתכוין להטבילן בכה"ג שפיר סליק להו טבילה מכח מיגו משא"כ היכא דנתנם בידים לתוכן כדי להטבילן עמו ה"א דלא סליק להו טבילה דאיכא למגזר שיעשה ג"כ בכלי טהור:

לפיכך מייתי הגמרא לראי' הברייתא דתנן כלים שמלאן כלים והטבילן דמשמע שמלאן בידים והטבילן בידים ואפ"ה סליק להו טבילה מכח מיגו ודלא כסברא הנ"ל והשתא לפ"ז לא הי' יכול להביא ראי' ממתני' דהתם תנן דלי שהי' מלא כלים א"כ אכתי הייתי אומר דווקא בכה"ג שהיה מלא אבל הוא לא מלאן בידים לכך, וכן דלי דווקא שדרכו למלאות בו תמיד וא"ב לא מלאן להטבילן וגם לא כיון להטבילן בכה"ג סליק להי טבילה מכח מיגו משא"כ היכא דכיון ומלאן להטבילן ה"א דלא סליק להו טבילה לפיכך מייתי הברייתא דכתוב בהדי' כלים שמלאן כלים והטבילן ודו"ק:

ועתה נשים פנינו אל יתר הדברים שקיהה השואל הנ"ל בדברי הר"ש במשנה ה':

הנה זה פשוט ומבואר דוודאי לפי תי' הגמרא דסל וגרגותני א"ב ואזדא רבא לטעמא דמתיר כלים שהטבילן בסל וגרגותני לקודש הוא דווקא בסל וגרגותני אבל שק וקופה לא מהני להתיר לכלים שהטבילן בתוכו לקודש משום דדווקא סל וגרגותני שהוא מלא נקבים אנא ואנא שייך לומר סל וגרגותני שאין בפיהם כשפופרת ליכא משא"כ גבי קופות דישנו קופות מזופפות כדאיתא במס' שבת גבי גזרת שמונה עשר דבר דמשני הגמרא שם גזירה שמא יבצור בקופות מוזפפות וכן גבי שקים יש שקים ותרמילי הרועים והרבה שקים הנעשים מעור א"כ גבי וודאי שייך גזירה ולא שייך גביהו לומר שק וקופה שאין בפיהם כשפופרת הנוד ליכא, ומשו"ה קאמר הגמרא שם דווקא סל וגרגותני א"ב וכן התנאים לא נקטו רק סל וגרגותני ולא הזכירו קופה ושק, ויש בזה מקום לישב ג"כ הרמב"ם הנ"ל דנקיט הלשון סל וקופה ואיירי בהנהו דמתני' וקתני סל דומי' דקופה ודו"ק, והשתא לפ"ז יובנו הטיב דברי הר"ש וה"פ דשק וקופה לא בעי כשפופרת הנוד משום דכאן איירי המתני' בשק וקופה שמלואים נקבי' ועל זה הקשה דמלשון גמרא דפ' חב"ק משמע דמלאה נקבים לא מהני מדקאמר הלשון סל וגרגותני שאין בפיהם כשפופרת הנוד ליכא משמע טעמא משם דכל הסלים והנורגותנית יש בפיהם כשפפ"ה הא לא"ה לא ותיפוק לי' דכולם מלאים נקבים אלא וודאי דאין הנקבים מועילים כיון דכל נקב בפ"ע אינו כשפפ"ה ועל זה כתב דבאמת זה כונת הגמרא כמו שהבין באמת השואל בתחילה וכו' ומסיים ולחולין דלא גזרינן הוי שרי להטביל בשק וקופה כשפפ"ה וכו'

כיון דהמה מנוקבים אלא דלקודש לא דגזרינן שמא יטבול בשק וקופות שאינם מנוקבים כגון קופות מזופפות ותרמילי הרועים וכדומה וזה פשוט ומבואר כנ"ל:

שוב נתתי עין עיוני שנית בדברי התוספתא דקומקמוס הנ"ל וראיתי בשו"ע סי' ר"א סעי' ג' ט' הביא המחבר לשון הרמב"ם הנ"ל דסוף פ' ג' דמקואות והש"כ פי' כונתו כמ"ש הר"ש, ולפע"ד הקלושה כמ"ש לעיל לפרש דברי הרמב"ם כן יש לפרש ג"כ דברי הר"ש, דאל"כ תקשה מאי סברה יש לזו לומר דהואיל והטהו על צדו לא יסלק הטבילה הלא מ"מ המים עוברים על כל הכלי, גם סתמא קאמר הגמרא במס' חגיגה וה"מ בכלי טהור אבל בכלי טמא מיגו וכו' משמע דלעולם אמרינן בכל' טמא מיגו אסי' בהטהו על צדו, ועוד דא"כ הו"ל לברייתא דתנא כלים שמלאן כלים והטבילן לפלוג מני' ובי' בד"א שפיהן למעלה אבל בהטהן על צדם צריך כשפפ"ה ומדוע לא הזכיר כלום מזה, אבל דגם הר"ש יתפרש כמו שפרשתי לעיל בדברי הרמב"ם דהא דהטהו על צדו דתוספתא פרושו שלא הטביל הכלי החיצון רק דצד א' היה בחוץ מן המים ומשו"ה הואיל ולא שייך לומר בי' מיגו צריך כשפפ"ה:

הלכה ב

דף ט' **מתני'** כלים הנגמרים בטהרה וכו' וי"ל לדקדק דהו"ל לכתוב כלים הנגמרים ונשמרים בטהרה, ונ"ל ע"פ מה דמייתו הירושלמי אח"כ מעשה דנשים דבאים לפני ר' ישמעאל ובדקן ר"י ומתוך דבריהם נודע לו שאשה כדה מתחה עמם בחבל יעיי"ש א"כ נראה שאלי אמרה לו ששמרתה בטוב בענין שלא הי' שוה חשש טומאה היתה נאמנת ולא הצריך טבילה וא"כ שפיר נקיט התנא רק נגמרי' בטהרה ולא נקיט נשמרים וזה דאמר ר"י כמה גדולים דברי חכמינו דאמרו כלים הנגמרי' בטהרה והוא מדלא נקיט ונשמרים בטהרה:

ניחא חותכה, וקשה אחותכת נמי קשה יכריך ידו בבגד ויחתוך וצ"ל דזה א"א לחתוך בידו כרוך בבגד, ועיי' בספרי תואר משה פ' א' דף ה' מה שהבאתי שם קושיא כעין זה בשם מורי מהר"ם א"ש:

ע"ב **אין** הכלי מצרף אלא דבר שהוא ראוי לו ויש מזה דחי' למ"ש בנ"ב מה"ק חיו"ד סי' ע"ו בטעה וכ' בס"ת תחת אלהיהם אלהיכם דיש לכ' הלז קדושה מטעם צירף כמו דאמרינן הכלי מצרף ויליף מדכתיב כף אחת עיי"ש ולפי דמבואר פה דמה דאינו ראוי לו אינו מצרף וא"כ הכף הזה אינו ראוי' לו ואינו מצורף, וא"כ לפ"ז בה על המם האחרונה יש לדין אף דהמם ראוי' לו מ"מ אינו מצורף דאע"ג דהיא ראוי' לו מ"מ כיון דהכף אינו

ראוי' לו א"כ המם היא מרוחק דאע"ג דהא דאמרינן דאית בי' צירף הוא השם דנחשב ככף אחת והרי היא רחוקה ודו"ק היטב:

הלכה ד

מתני' הביא לו חביות של יין לא יקבל ממנו וכו' עיי' בבבלי דבעי עבר וקבלה מאי שיניחו לגת הבאה, ויש לעיי' מאי בעי הא יש לחוש לתקלה דהוי משך זמן מרובה עד גת הבאה, וצ"ל משום דלא הוי רק מדי דרבנן לא חיישינן לתקלה, ונדחה בזה טעמא דט"ז ביו"ד סי' פ"ו ס"ק י"ד דכ' טעמא דנוהגין לאסור אפרוח שנולד מביצת טריפה משום דחיישינן לתקלה כמו דקיי"ל בגדולי תרומה תרומה משום תקלה, דיבוא לאכל הביצה, ולפמ"ש שאני כאן דהוי רק איסור דרבנן ודו"ק (גם בלא"ה לא דמי דתרומה טמאה אסור לכל, משא"כ כאן הרי יכול למכור לנכרי, ולא חיישינן דישתנה, אלא דאולי י"ל דהרי אסור למכור ביצה טריפה לנכרי, אא"כ טרופה, אלא דאפ"ה טרופה יכול למכור לגוי, ואולי י"ל עוד דבדבר מועט לא חיישינן לתקלה:

ועיי' בטור אבן דכ' די"ל דאיבעי נפשט מלקמן דבעי לומר אליבא דחכמים בפותח את חביתו על גב הרגל לא יגמור, רשאי להניחו על רגל הבא עי' בירושלמי לקמן וה"ה לכאן ולפענ"ד יש לחלק דהתם הטעם משום סברה התירו סופן משום תחילתן וס"ל דלא יגמור משום דלא חיישינן דלא יפתח דהרי מתירין להניחו לרגל הבא, משא"כ כאן ודו"ק:

ומיושב בזה מה דתמה בטור אבן מדוע לא התירו חכמים סופן משום תחילתן ולפמ"ש משום דיוכל להניחו לרגל האחר ודו"ק:

עוד ראיתי בטור אבן דתמה אהא דרחבה דאמר דטעמא דר"י דאמר יגמור משום דהתירו סופן מש"ת והקשה הגמרא פשיטא ומשני מ"ד טומאה ע"ה ברגל כטהרה שוי' רבנן וקשה איך ס"ד כטהרה שוי' רבנן הא תני לקמן משעבר הרגל מעבירין על טהרת העזרה ואי כטהרה שוי' מדוע מעבירין ולפענ"ד י"ל דה"א משום דא"א לצמצם ושמא נגע ע"ה רגע אחר שיצא הרגל או רגע קודם שנכנס הרגל משא"כ בפותח את חביתו איירי בתוך הרגל:

ובטור אבן ראיתי דכ' דיש סברא דאסור לגת הבא הואיל ועבר ע"ד חכמים דאמרו לא יקבלנו ממנו ויקנס וצ"ע מה עבירה עבר בזה במה שקבל ממנו דמשנה לא אמרה דלא יקבלנו אלא משום דאינו ראוי' לו, אבל מ"מ לא עשה עבירה בקבלה זו, ואולי י"ל דעכ"פ יש חשש תקלה, וגם משום הפסד דע"ה דכיון דקבלה אסור להחזיר לו משום לפני עיור משא"כ אלו לא קבלה היה הע"ה נאמן לעצמו ודו"ק, א"נ דיש חלול השם דע"ה יאמר דישתה אותו:

הלכה ז

דף י"א **מתני'** הפותח את חביתו עיי' רש"י בבלי דנקיט חביות של יין וי"ל מדוע נקיט רש"י דווקא יין ונ"ל משום דבירושלמי פה קאמר ר"כ במאי פליגי בחביות יין דווקא וכו' א"כ שפיר נקיט דווקא ביין ודו"ק:

ועיי' בבבלי דמסיים דלרבנן דאמרו לא יגמור אבל מניחה לרגל הבא והרמב"ם השמיט זה בפ' י"א מה' משכב ומושב ועיי' בכ"מ דדחק א"ע מאד בשיטת הרמב"ם, אמנם לפענ"ד משים דלכאורה קשה לפי שיטת הירושלמי דס"ל דבחביות של שמן מודה ר"י דלא יגמור א"כ הו"ל לגמרא לתרץ דהא דקתני יניחה לאחר הרגל אתי' כר"י וכ"ת הא ר"י יגמור ס"ל לשני דמתני' איירי בחביות של יין ומשו"ה קאמר יגמור ובריייתא דקתני יניחה לרגל הבא איירי בחביות של שמן, אבל לרבנן בכל ענין לא יניחה אפי' לרגל הבא ודו"ק וצ"ל דלא ס"ל לבבלי לחלק ולומר דמתני' איירי דווקא בחביות של יין וע"כ הוצרך הגמרא דידן לדחוק ולומר דהא דקאמר לא יניחה לרגל הבא היינו דא"צ להניחה, אבל לשיטת הירושלמי ניחא כפשוטו וסמך הרמב"ם על שיטת הירושלמי וא"כ א"צ לדחוקי כלל ושפיר פסק כרבנן דבכל ענין אסור ואפי' להניחה לרגל אחר אסור ודו"ק:

ואין להקשות דא"כ מנ"ל לרמב"ם לרבנן דאפי' ביין ס"ל דלא יניחה לרגל הבא ודלמא דווקא בשמן הוא דתני לא יניחה לרגל הבא י"ל דמדמקשה בירושלמי אהא דתני ר"ח שופכה וב"ק שוברה והא תני ר"ת מניחה לרגל הבא לשני לי' דר"ת איירי בחביות של יין והמה איירי בחביות של שמן אלא ע"כ ס"ל לירושלמי דלרבנן ליכא חלוק בשום ענין דאפי' ביין לא יניחה לרגל אחר ודוק, ועוד ראי' מדאמר רחבא אר"י בביצה דף י"א ע"ב אף הפותח את חביתו ואליבא דר"י ולא אמר אפי' לרבנן כיון דלרבנן עכ"פ התירו להניחו לרגל הבא סיפה משום תפילתו ודו"ק:

עוד י"ל בשיטת הרמב"ם משום דלכאורה קשה דס"ל לרבנן דיניחה לרגל הבא וליחוש לתקלה דבתוך זה הזמן יבוא החבר לשתות ממנו וצ"ל בהיות במס' ב"ק דף קי"ו בכמה מקומות קאמר הגמרא דתקלה תנאי היא יעיי"ש, וא"כ נוכל לומר דרבנן ס"ל דלא חיישינן לתקלה. אמנם הרמב"ם לשיטתו דפוסק כהאי תבא דחייש לתקלה עיי' פ' י"ב מה' תרומת ה' י"ב א"כ שפיר חיישינן לתקלה ושפיר השמיט הא דמניחה לרגל הבא כן נראה לפענ"ד:

עבר הרגל ביום הששי לא היו מעבירין עיי' בט"א דתמה א"כ האיך היו משתמשין הלא הכלים טמאי' יע"ש ולפענ"ד נעלם ממנו הירישלמי מה דאמר ר"ח אף אנן נמי תנינא דרבא ר"י אומר אף ביום החמישי, הרי מבואר דעד אחר השבת לא הי' טומאת עם הארץ,

ותמהני על הש"י שהביא קושי' הט"א הלז ותמה עליו הרי הי' להם כלים אחרי' ותמי' על תמיותו מדוע לא הזכיר הירושלמי דפה, ועפ"ז נראה לפענ"ד לפרש מה שיטת הירושלמי דלכאורה קשה אזעירא דהבי' ממתני' דיום טבוח כעצרת ומדוע לא הביא המשנה דקתני' דעבר הרגל ליום השישי לא היו מעבירין, ע"כ כראה דלא הי' יכול להביא ראי' מזה די"ל דהי' להם כלים אחרים וא"כ אף שלא היו מעבירין השתמשו בכלים שנים שהיו טהורים לפיכך הוצרך להביא ראי' מהא דיום טבוח כעצרת אבל ר"ח הביא ראי' מר"י דאמר דאף בעבר ליום החמישי לא היו מעבירין וקשה דאי עבר הרגל ברביעי א"כ תינח דהי' להם כלים ליום השישי משום דהי' להם שניים ושלישי' כדאיתא במשנה לקמן אבל עכ"פ ליום השבת דהוא רביעי מי"ט ח"כ תו לא הי' כלי טהור וע"כ צריך לומר דטהורי' היו נחשבים עד אחר השבת ודוק:

והשתא מבואר ע"כ מר"ח דע"כ ביום השבת לא היו טובלים דאי היו טובלים ביום השבת א"כ הדרה קושי' לדוכתה מאי ראי' מייתי דלמא עד יום שבת שלא היו פנויים היו משתמשין בכלי' אחרים וביום השבת היו פנויים היו מטבילין כיון דטבילה לא הוי כ"א שבות אע"כ מבואר דגם בשבת לא היו טובלין ושפיר כ' רש"י במשנה עד אחר השבת ומתורץ מה שתמה בט"א מנ"ל לרש"י הא דלמא בשבת היו מעבירין ולפענ"ד יש ראיה מירושלמי פה ודו"ק:

אמנם אליבא דזעירא דלא הביא ראי' ממתני' י"ל דהי' סובר דבאמת בשבת היו מטבילין וא"כ י"ל דאין ראי' דא"ל משום דהיו להם כלים שנים ושלישים כדאיתא במשנה דאח"כ, או דהי' מפרש עבר הרגל ביום הששי היינו בשישי ממש וכן בחמישי היינו בחמישי ממש וטעמא משום דהיה להם כלים שניים ושלשים ודו"ק:

עיי' בט"א דתמה איך קאמר הגמרא במס' ביצה דף י"א ע"ב מ"ד טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוי' רבנן איך ס"ד כן הא קתני בסיפא משעבר הרגל מעבירין על טהרת העזרה ור"י אמר שם אף לא ביום החמישי עכ"פ קאמר דנטמאו יעיי"ש דהיינו טועי' לומר דר"י לדבריהם דרבנן קאמר אבל באמת לדידי' כטהרה שוי' רבנן ודוחק, אמנם לפענ"ד הי' כראה דהכוונה דהיינו טועי' דלעולם כטהורה שוי' רבנן והא דבעי הכלים טבילה הוא משום מעלה דקדשים ודו"ק, א"כ משום דא"א לצמצם ודלמא נגעו רגע קודם כניסת הרגל או רגע אחר יציאתו:

הלכה ה

מתני' ואומרי' להם הזהרו שלא תבעו בשלחן עיי' בק"ע דכתב לעמי הארץ, ורש"י פי' לכהנים עמי הארץ, וכפי' התוס' דס"ל שלא היו מוציאין השלחן לחוץ ורק מגביהין היו

אותו להראותו לעולי רגלי' חבתם לפני המקו' כדאמר בגמרא וא"כ כיון שלא הוציא אותו מאהל מועד מהיכן יטמא לזה מפרש רש"י מכהני ע"ה ומשו"ה הוצרך להזהירם ועיי' ברמב"ם פ' י"א מה' מו"מ ה' י"א ובמ"ל שם, שהאריך והביא לשון הירושלמי פה דס"ל דבאמת היו מוציאין אותו לחוץ, ולפענ"ד נראה דזה תלי' בפלוגתא אי נוכח הוא לעכב דתנא דידן דלא תני הזהרי שלא תגעו בשלחן ובמנורה משום דס"ל דנוכח אינו מעכב והיו יכולין להוציא המנורה ולטבלה, א"כ ה"ה דהיו יכולי' להוציא השולחן לחוץ ולהראות לעולי רגלי' ואי דצריך שיהי' השלחן נוכח מנורה הא נוכח אינו מעכב, אבל למאן דתני השלחן והמנורה משום דנוכח מעכב א"כ לא היו מוציאין אותו לחוץ ודוחק לומר דהוציאו ג"כ מכורה אצלו דזה במשמעו' דברי ר"ל, וע"כ נראה דר"ל תרתי אמר למ"ד נוכח מעכב היו רק מגביהין אותו אבל למ"ד נוכח אינו מעכב א"כ י"ל דהיו מוציאין אותו ג"כ לחוץ, וא"כ הרמב"ם לשיטתו דכ' דאומרי' להם רק שלא תגעו בשלחן אבל המנורה היו מטבילין אותו א"כ שפיר י"ל דהיו מוציאין אותי לחוץ אבל רש"י ותוס' כתבו אליבא האי דתני השלחן והמנורה דמכח מעכב ולא היו מוציאין אותו לחוץ וע"כ משום כהני ע"ה אמר כנ"ל ודו"ק:

והשתא לפ"ז י"ל דמתני' דחשב התם רק עשרה נסים שנעשו במקדש ס"ל כתנא דידן דלא אמר רק הזהרו שלא תגעו בשלחן אבל המנורה הי' טובלין אותה דנוכח אינו מעכב ושפיר יכול להיות שהוציאו השלחן לחוץ להראותו לעולי רגלי' ושפיר קאמר דהוי נסי דגואי כנ"ל:

פעם אחת הטבילו את המנורה אמרו צדוקי' ראו פרושי' מטבילין גלגל חמה, י"ל כיון דלתנא דידן, בכל רגל היו מטבילין המנורה א"כ אמאי תמהו הצדוקי' על טבילתה:

ודע דתמהני על הגאון בספר ט"א דכ' בדבור המתחיל עבר הרגל דטומאה זו א"צ הע"ש ותמי' דברמב"ם כ' בהדיא בפ' י"א מה' מו"מ ה' י"א דטעונה הע"ש וצע"ג כעת:

סליק מסכת דחגיגה.

מסכת מגילה

מגילה נקראת פרק א דמגילה

הלכה א

דף א' **ר"א** בשם ר"א ולא יעבור לא יעבור ר"י ב"נ בשם ר"ש לא יעבור ולא יעביר עיי' בק"ע במה שמגי' ודבריו דחוקים ולפענ"ד נרא' ע"פ מת שראיתי בספר א' נקרא בית לוי חדושי הלכות הביא קושי' בשם הגאון מו"ה מרדכי מבריסק דהקשה אהא דמשוי

הגמרא ולא יעבור כתיב הלא ב"פ א' דפסחי' אמרינן דיעבור לשני דאקדומי משמע כדכתיב ויעבור את הכושי ותי' בספר הנ"ל דא"כ הו"ל לכתוב לא יעבור ומדכתיב ולא יעבור משמע למעוטי שיתסר ושיבסר, יע"ש והשתא לפ"ז יש לכיון דברי הירושלמי דר' ליזר מתרץ ולא יעבור לזה מקשה הירושלמי לא יעבר דפרושי דלמא הכונה שלא יקדים לזה מתרץ ריב"נ בשם שמואל לא יעבר דא"כ הנ"ל לכתוב לא בלא וי"ו אבל לא ולא יעבור בוי"ו כנ"ל:

זאת אומרת שמגלת אסתר נתנה להדרש י"ל ע"פ מה דתמה בש"ק אלא לתרץ קושית הר"נ דאית בי' משום לא תתגודדו, ותירץ דשאני כאן כיון דמצאו סמך מקרא בזמניהם זמנים הרבה עיי' בו וזה הוא דאמר מדמתירין לקראתה בי"ג וי"ב וי"א משום דרשה בזמניהם ש"מ שנתנה להדרש כמו שדרשינן בתורה וקאי אדלעיל ודו"ק:

ונעשים בסעודה נ"ל משום דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה והוי ג"ש נעשים ולעשות כנ"ל:

מיד ה' ברוח הקודש כמו דכתיב ביחזקאל ותהי עליו שם יד ה' רוח הקודש:

ע"ב **תני**' ריב"ק אומר מימות אחשורוש א"ל ריב"י וכי מה ענין וכו' בראה לבאר דריב"י פליג עלי' ואמר אי משושן יליף לי' כמו דשושן הוי מוקף חומה מימות אחשורוש כך כל המוקפין מימות אחשורוש יקראו בט"ו מעתה בשושן היינו אל יקראו רק בט"ו וכל שאר מקומות יקראו בי"ד כי מי יודע איזה עירות המקפי' בימי אחשורוש דבשלמא אי אמרינן מימות יב"נ מבוארין בקרא דיהישוע איזה מוקפין משא"כ אי תלינן בימי אחשורוש וזה פשוט, ופירוש הק"ע צ"ע כי אינו מובן כלל:

וע"ז קאמר הירושלמי דלפ"ז ב' מחלוקת יש דלתנא דמתני' תלי' במוקפין מימות יהושוע ב"כ ולריב"ק בימות אחשורוש וכריב"י כל עיר המוקף יהי' איך שיהי' קוראת בט"ו והא דקאמר נמצאת אומר דריב"ק ויב"י אמר דבר א' הכונה כיון דלכל א' אייתר עיר ועיר לדרשה לכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עינו ולא חש הירושלמי לקושית גמרא דידן ולתנא דידן אי ניחא יע"ש ושניהם אמרו היינו דרשה דכרך וכל הסמוך לו כן נראה לפענ"ד ולא צריכין לפ"ז לפירוש דק"ע, ומה דקאמר ותני כן היינו זה הדרשה דשניהם דרשו תני ג"כ כנ"ל:

שהם מגדלות כינרים מחוסר פירוש ולפענ"ד הכונה הירדן המפסיק בניהם הוא מגדל פירות דמתיקון כקלא דכינרא כדאיתא במס' מגילה בבבלי דף ו' יע"ש:

וחרב הכרך ונעשה של עכו"ם וכו' מזה הירושלמי מבואר כפי' התוס' דכרך המוקף מימות יהושוע אפי' אין בו י' בטלנין נמי קורין בט"ז מדקאמר דווקא בו אין קורין משמע הא כל שקורין בו אפי' אין בו יו"ד קורין בט"ו וכן הסמוכין, ואפשר לחלק:

קפצה לה א"י עיי' בבלי גיטין נזקין דף נ"ז ארץ צבי למה משלה א"י לצבי מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו אף א"י בזמן שיושבים עליה רווחא ובזמן שאין יושבי' עליה גמדא עיי' בנ"ב מה"ק סוף תשובה ל"ה בחאו"ח הביא קושי' בשם ספר כפתור ופרח מד"ע אין אנו מקריבי' עתה קרבנות הלא קיימ"ל קרבן ציבור בא בטומאה ונוכל להקריב תמידין ומוספין ופסחים, ולפענ"ד לק"מ כין דארץ צבי כתיב וא"י גמדא לה וקפצה לה ופי' בק"ע שנעשה גי או הר וא"כ מכ"ש הר הבית ומקום המקדש וגם מקום המזבח וא"כ חינם נודעים אי' מקום המזבח דהרי גם מקום המזבח גמדו וקפצו, ואמרתי ליישב עפ"ז הא דאנו אומרים בתפילה ומפני חטאינו גלינו מארצינו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנו יכולי' לעשות חובותינו בבית בחירתך וצ"ע מדוע כפל הדברים גלינו מארצינו ונתרחקנו מעל אדמתנו ונראה לי לתרץ ע"ד משל לב' אוהבים העומדים ביחד זה אצל זה וכשנרחק א' מחבירו וראשון נשאר במקומו הוי רק הרחקה אחת וכששני גם הוא הולך לצד האחר הוי הרחקה כפולה והנה כשישראל גלו מארצם ונשאר הארץ במקומו הוי רק הרחקה אחת אך עתה אשר גם הארץ גמדה וקפצה הרי הרחקה כפולה וז"ש גלינו מארצנו ונתרחקנו גם מעל אדמתנו שבמדה ועי"ז אין אנו יכולי' לעשות חוביתינו בבית בחירתנו והנה רבותנו ז"ל דרשו במס' חגיגה משחרב בהמ"ק נתמעטו כנפי החיות ואמרו שם בגמ' דף י"ג דאותן ב' כנפים שאמרו בהם שירה שנא' ובשתים יעופף אותן נתמעטו וכתב בס' שנות אליה בשם הגאון מו"ה אליה ווילנא דמה שאנו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אחר ק"ש המה כנגד שש כנפים של מלאכי השרת וב' תיבות כבוד מלכותו המה כנגד אותן שתים שאמרו שירה והמה נתמעטו וע"ז אנו מתפללין אבינו מלכינו גלה כבוד מלכותך עלינו דייק כבוד מלכותך שהמה נתמעטו בחורבן הבית ופח"ח והנה כמו שהארץ בעדו לה וקפצו לה כך נתמעטו כנפי החיות וע"ז סמוך לתפילתנו דהתפללנו ומפני חטאינו גלינו מארצינו ונתרחקנו מעל אדמתינו כנ"ל ועי"ז אין אנו יכולים להקריב וגם מעין זה נתמעטו ג"כ כנפי החיות שאומרים בו שירה אנו מתפללי' תיכף אבינו מלכינו גלה כבוד מלכותך עלינו שיחזיר כנפי החיות כנ"ל יותר ויתרחב ויתפשט ג"כ אדמתינו כנ"ל, ועיי' בחידושי למס' שקלים פ' ד' ה' ד' שם כתבתי עוד תי' נכון לקושית כפתור ופרח הנ"ל:

לוד ווינו וג' חרשים וכו' עיי' מ"ש בזה בחבורי חמדת ארי' על ה' ה' מגילה פ' ג' דף י"א ע"ב:

ר"ח בשם ר"פ לוד ואנו הן הן גי החרשים עיי' בש"ק שהקשה הא כתיב לוד ואונו גי החרשים, ולפענ"ד דר"פ בא לתרץ דבחשיב ג"כ אינו לזה מתרץ דכוונת הפסוק דקאמר לוד ואונו גי החרשים ומדלא קאמר וגי החרשים או דלימא לוד אונו גי החרשים דהיינו בלא וי"ו החיבור אלא וודאי דכוונת הקרא הוא דלוד ואונו הן גי החרשים אבל לא ידעינן אי לוד הוי גי החרשים או אונו לזה בא ריב"ל ואמר לוד וגי החרשים והודיע לן דגי החרשים היינו אונו ומשו"ה סמך אונו אצל גי החרשים וא"כ ר"פ לא פליג אריב"ל רק מתרץ קושית הירושלמי:

ודע דהתוס' בסוגיא דבבלי דף ד' הקשה מאי קמ"ל ריב"ל מתני' היא בעירובין ותמהני עליהם מאי קושי' דלמא ריב"ל אונו אחרת קאמר והי' נרא' בעיני לומר דהתוס' מקשה לתירץ רבא במס' עירוכין שם דברייתא דקאמר גמלא בגליל היינו לאפוקי גמלא בשאר עירות א"כ לפ"ז ה"ה אונו דחשיב שם הייינו לאפוקי אונו בשאר עירות וא"כ ליכא אונו אחרת דמוקיף מימות יהב"נ וא"כ שפיר הקשה התוס' ודו"ק, דליכא למימר דאיירי בשאר אונו דשאר אונו ע"כ ליכא אינו מוקיף עיב"ב, והשתא לפ"ז יש לישב לשיטת רש"י שם דמתרץ שם דקמ"ל דאפי' לענין מגילה חשובי' מוקף אע"ג דאבנה מחדש וקשה עכ"פ מתחילה קודם דמתרץ דנפל בימי פלגש בגבעה הו"ל לאקשוי מאי קמ"ל הא מתני' היא ולפמ"ש ניחא דאיכא לתרץ דאונו אחרת ובאמת כתי' אביי בעירוכין:

דף ב' **וכאן** כתיב י"ט וכתיב וקבל ועיי' בק"ע דפרושו דחוק ולפענ"ד דהכוונה הוא דהרי כתיב מיגון לשמחה ומאבל ליו"ט וא"כ כמו דהזכיר מאבל ליו"ט הו"ל לומר ג"כ לעשות אותם י"ט דומי' דכתי' לעשות אותם משתה ושמחה מדכתיב מיגון לשמחה אלא וודאי מדכתי' י"ט ואפ"ה כתיב וקבל דהיינו בלא י"ט וודאי נראה בעליל די"ט לא קבלו כנ"ל לפרש:

א"ל מי שסדר המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה וכו' וצריך פירוש ונרא' דס"ל לירושלמי דמשפחה הוא יתור וכדאיתא בגמרא ולא רצה לאוקמי לרבות משפחה כהונה ולוי' דמבטלין עבודת קשי' עכ"פ כיון דבזמן מרדכי ואסתר אכתי לא נבנה הבית ולענין מאי כתבו משפחה ומשפחה אע"כ חכמים אסמכו דבריהם וסמכו אמקרא א"כ ה"ה ימי הפרים אקרא דבזמניהם או מכימים ותקנוהו אח"כ כדי להקל על הכפרים ודו"ק:

א"נ דדייק מדכתיב משפחה ומשפחה קודם מדינה ומדינה וכיון דלא אתי' רק לרבות משפחת כהונה דעדיי' לא הוי עבודה בימי אסתר מדוע הקדמה אלא וודאי דדבר אחר

אתי' להקדים הכפרים ומשו"ה כתב קודם, ואולי י"ל במה שאמר הירושלמי סמכה למקרא היינו לקרא וילכו ג' ימים ולא מצאו מים מזה דרשי רשומות אמרו בלא תורה ועמדו נביאים ותקנו ב' ו"ה כדאיתא בפ' מרובה דף ע"ב וא"כ מיושב קושית הש"ק על המ"א, והכתיב משפחה ומשפחה מביא הירושלמי על ענין אחר ודו"ק:

הלכה ד

דף ג' **אמר** ר"מ על שם לא תטע לך אשירה כל עץ, ועיי' ברמב"ם ה' חגיגה דכתב הטעם מפני התקיעות ועיי בראב"ד שם דהשיג דלמה לא אמר הטעם מפני הבימה כיון דע"כ צריכין לזה הטעם דאל"כ תקשה בי"ט אמאי לא וע"כ צריכין אנו לומר מפני הבימה, ואפשר דהרמב"ם היה סובר כיון דע"כ צריכין אנו לומר אי אמרינן הטעם מפני הבימה הוא משום לא תטע דאל"כ תקשה לעבדו מאתמול ודחיקה העזרה הוא דוחק וכי משום זה יעקרו מצות הקהל, וע"כ צ"ל משום לא תטע וס"ל לרמב"ם דאינך לא סברו כן משום דתקשה דליתא עשה דהקהל ולדחה תלאו דלא תטע ואי דלא הוי באידנה כיון דהוי עשה דרבים לא בעי באידנה כמ"ש המ"א בסי' תמ"ו יע"ש ע"כ דחקו א"ע מפני התקיעה, אמנם המ"ד בירושלמי דאמר משום לא תטע הוא משום דס"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ועיי' זבחי' צ"ז ע"ב וא"כ בהא פליגי הנהו אמוראי דמ"ד מפני התקיעה ס"ל דעשה דוחה ב"ת בכה"ג אע"ג דהוי ב"ת שבמקדש ס"ל עכ"פ הו"ל עשה דרבים וכמו דעשה דרבים דוחה אע"ג דלא הוי באידנה ה"ה דעשה דרבים דוחה אפי' ל"ת שבמקדש לפיכך הוצרך לומר משום תקיעה אבל האינך מ"ד ס"ל דאין דוחה ל"ת שבמקדש אפי' עשה דרבים שפיר אמר משום לא תטע וא"כ הרמב"ם נקיט הטעם דהוא אליבא דכ"ע אפי' אי נימא דעשה דרבים דוחה אפי' ל"ת שבמקדש ודו"ק היטב:

א"נ הא דאסור לעשות בנין עץ נלמד מדרשה דכל עץ ואתי' לרבות אפי' בנין של עץ ועיי' ברמב"ם ה' עכו"ם ובראב"ד, וא"כ פליגי הנהו אמוראי אי דרשינן כל ועיי' פסחים מ"ש מזה ובמגילה:

ועיי' בתוס' י"ט דהעמיס בדברי הרב אברטנורה ורש"י ענין מה שלפענ"ד לא עלתה על דעתם דרצא לומר דמ"ש רש"י ז"ל ובשבת א"א הוא משום דא"א להביא טף משום דמביאין אפי' קטנים ועוללים בענין שאין יכולים לעקור רגל א' ולהניח א' וזה א"א בשבת וקשה לי אמאי הא ירושלים מעורבת וא"כ אשי קטנים יכולין להביא ובאמת רש"י והרב הוא מפני הבימה כמ"ש רש"י בהדי' שם, ועיי' תוס' פסחים דף ס"ח ד"ה תוחב:

דף ג ע"ב **ש"ל** קיימת בנו ומתנות לאביוני' חזר ושלח לי' ראיתי בחיי אדם בה' מגילה דדייק מכאן דמשלוח מנות צריך להיות דבר מרובה, מדשלח לי' מתחילה כששלח לי'

רק לגין יין דקיים רק ומתנות לאביוני' ואח"כ כששלח לי' שנית גרב יין ועיגל דהוי מנה גדולה קיימת ומשלוח מנות יעיי"ש אבל בטור אבן ראיתי שלא הבין כן בפשט הירושלמי, רק חזר ושלח לי' קאי על ר' הישי' דשלח לר"י נשיאה ולא דר"י נשיאה שדר לי' שנית עיי' בט"א בדף וי"ו ע"ב ולפענ"ד כראה דפשט החיי אדם מכיוין טפי דהרי ר"ה הי' עני ואיך שדר לרי"נ שהי' עשיר כ"כ גרבי יין אלא וודאי דהכונה הוא דר"י נשיאה שדר כי' שנית אלא דאפ"ה אין הכרה לידק מכאן דצריך לשלוח מנות גדולות דא"ל דהא דשלח לי' מתחילה דקיים מתנות לאביוני' היינו משום דר"ה הי' עני ודלמא בתורת מתנת לאביונים שלח לי' לפיכך שבח דקיים עכ"פ מתנת לאביונים, א"נ י"ל דס"ל דמתחילה דשלח לי' אטמא הי' חי ולא מבושל ובכה"ג אינו יוצא ידי מצות לפיכך שלח לי' דקיים רק מתנות לאביונים אבל אח"כ דשלח לי' עיגל ויין דהו"ל ב' דברי דראוי' תיכף שלח לי' דשפיר הו"ל משלוח מנות:

דף ד' ע"א **היו** מצטערין על הדבר עיי' בק"ע ועיי' רמב"ן ואתחנן כ' תוסיפון והק"ע רא עיי' שם:

הלכות שנא' הליכות עולם לו היינו הס' מסכתות דאיתא ששים המה מלכות המה ס' מסכתות דא יבוטלו, הלכה בגמטרי' ס' ואע"ג דיהי' לנו הלכה פסוקה כשיבוא אלי' מ"מ הקב"ה חדא בפלפולא ואלו ואלו דברי אלקים חיים, ומיושבים במ"ש קצת דקדוקים שדקדק ביפה מראה, ועיי' מ"ש בהקדמה שני שהארכתי, והנה תרווייהו ר"י ור"ל ס"ל דנביאים וכתובים עתידין לבטל משמע כל נביאי' וכתובים ובמס' נדרים בבלי דף כ"ב ע"ב אמר ר"א ב"ח אלמלא לא חטאו ישראל לא נתן להם אלא ה' חומשי וספר יהושוע לבד מפני שערכה של ארץ ישראל היא דזה אפי' לא חטאו היו צריכין, וקשי' א"ב מדוע לעתיד גם ספר יהושוע יהי' בטל, וצריך לומר דעתיד דיהי' שלום ואהבה ואחוה לא יהי' החילוק הנחלות של שבטים, ועכ"פ יש מקום לתרץ ע"פ הירושלמי הזה קושית חכם א' הובא בספר תשובה מאהבה ח"א תשובה י"א דתמה אהא דקאמר הגמרא בשבת דדריש האי גלילאי עלי' דרב חסדא בריך רחמנא דיהיב לן אוריין תליתאי ופי' רס"י תליתאי תורה נביאים וקשה מאי טיבותא הא אלו לא חטאו לא הי' אוריין תליתאי ורק על ידי חטאינו באו נביאים וכתובים, ולפי דברי הירושלמי י"ל דה"ט דאמר הירושלמי פה דלעתיד לבוא יתבטלו נביאים וכתובים כיון דרק עבור חטאינו, אבל עכ"פ מגילת אסתר לא תתבטל ועכ"פ ישאר מכתובים מגילת אסתר וספר יהושוע דס"ל דגם כן לא יבטל וא"כ יהי' אוריין תליתאי גם לעתיד לבוא ושפיר אמר בריך רחמנא דיהב לן אוריין תליתאי:

ר"ח ב"ח אותו שנה היתה מעוברת דכתי' מחודש לחודש י"ב הוא חודש אדר ומתורץ עפ"ז קושי' מהרש"א בבלי מס' ר"ה דף ז' דקאמר שם וכולהו לא אמרו מהאי דלמא מאי ראשון ראשון למילתא, ותמה מהרש"א אתירץ דכ"א מהפיל פור ג"כ קשה אמנם לפי דברי הירושלמי לק"מ אר"א, ועיי' בחדושי שם:

הלכה ו

דף ד ע"ב **תני** ר"י בן פזי דברזילה הוא הדבר מהו הוא הדבר פי' דהמקשן קודם שמשלים את דברי הברייתא מקשה מהו הוא הדבר ומתרץ דריב"פ מקשה דשניהם המה תמותים דהיינו ב' אמוראם בן ר' חסדי ובן ר"ח ברי' דר"א דשניהם אין ר' יודא מתיר וליכא בנייהו כ"א להשיא הסכין על גבי חברתה דלחכמים אסור ולר"י מותר ולפ"ז המשנה דקתני אבל משיאה אתי' כר' יהודא לזה השיב לו ר' חסדי דר"י היא בתמי' דהרי אמר רב יהודא בשם שמואל דדברי הכל היא להעבור השמנונית וזה אפי' לרבנן שרי דהוי רק הדחה בעלמא כנ"ל לפרש והק"ע לא פירוש כן:

עיי' מ"ש השלום ירושלים ד"ה עד שהאיר עיניהם ורצה לומר דס"ל לירושלמי דגם י"ט קבלו עליהם ואין הפשט בירושלמי כן ועיי' במפרש שם ועיי' מ"ש לעיל פירוש יותר מרוח ועיי' לקמן בירושלמי פ' ב' דף יו"ד ע"ב ובש"ק ד"ה הי':

כל אלו בי"ט אמרו כו"ח בשבת יש להבין מדוע ציין הירושלמי זה המשנה הלא המשנה דכאן היא ג"כ כמו התם אין בין י"ט לשבת וכו' וע"ז קאי הקושי' ונראה דהמשך לשון הירושלמי הוא כך דהתם איתא ברישא אלו הן משום שבות משום רשות וכו' כל אלו בי"ט ק"ו לשבת אין בין י"ט וכו' א"כ מזה משמע דאין שום חלוק אחר וע"ז קשי' שפיר דהרי יש חלוק דשבת בסקילה וי"ט בלאו וכו' אין תימר וכו' ירצה דאף שתוכל לתרץ אמשנה דפה דרק בדברים שיש אוכל נפש איירי מתני' וא"כ אכאן לק"מ מ"מ אלשון דמשנה התם קשי' וזה ברור פשט בירושלמי ודו"ק:

ואח"כ מקשה ועוד מן הדא ירצה דזה קשי' גם אמשנה דפה, והנה ירושלמי לא מתרץ הקושית וצ"ע דא"כ צריכין לומר דתני ושייר א"כ קשי' והא אין בין קתני ועיי' מ"ש התוס' במס' מגילה ועיי' לקמן בירושלמי דף ה':

עיי' בש"ק דמקשה מאי קושי' שאני התם דחזי לקדירה וכ"מ בבבלי קל"ד ובמח"כ לק"מ מאי ענין כמון לעצי בשמים דשם איירי בכמון דחזי לקדירה אבל עצי בשמים לא חזי וזה פשוט ועפ"ז מיושב היטב הא דמביא הירושלמי גם דברי ר' יוסי דאמר והוא שמל ולכאורה לא צריך אמנם לפמ"ש ניחא דמזה גופא דייק הירושלמי דע"כ עצי בשמים לא

חזי' לקדירה דאל"כ תקשה אמאי ר"י דווקא והוא שמל אלא וודאי דעצי בשמים לא חזי' ושפיר מקשה וזה נכון ומתורצין ב' קושיות הש"ק:

הלכה ח

דף ה' **מתני'** אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט וכו', עיי' בבלי א"ל ימי כל ימי לרבות מצורע מוסגר והנה צ"ע לרבנן דלא דרשו כל במס' פסחים מצורע מוסגר לשלוח מנ"ל ודוחק לומר דהתם לא דרשו וכאן דרשו דמ"ש, ונראה לפענ"ד משום דלכאורה מאי פריך הגמרא אלא מעתה גבי זב מאי וטהר מעיקרא איכא לפי מאי דדרוש לעיל מזובו וספר למד על זב בעל ב' ראיות שטעון ספירת ד' וא"כ דלמא קאי האי וטהר אמזובו ספר וטהר מעיקרא מקרבן דאין חל עליו חיוב קרבן וצ"ל אה"נ דהוי מצי הגמרא לתרץ כן אלא הואיל וקרא איירי ג"כ מזב בעל ג' ראיות דכתי' בתרי' והביא קרבנו לפיכך יליף הגמרא מכל ימי והשתא לפ"ז באמת לרבנן דלא דרשו כל אה"נ דילפו לי' מדרשה דוטהר מעיקרא ומזב לא תקשה דיש לומר כמ"ש:

אמנם שוב נפלה בדעתי דלא שייך לומר משום קרבן דמזה הוא טהור עתה ולא מעיקרא וע"כ צריך לומר מחיוב המוטל עליו טהור מעיקרא:

באמת יש לעיי' לפי מה דמתרץ הגמרא דמרבינן מכל ימי לרבות מצורע מוסגר לשלוח לא לכתוב רחמנא לא בו ולא כל ואפשר לומר משום דדרשינן בגמרא בדד ישב שלא ישבו ב' מצורעים יחדיו ועיי' רש"י בחומש ואפשר דכל זה במצורע מוחלט אבל לא במצורע מוסגר משה"כ כנגעו בו מי שצרעתו תלוי בגופו זה בכלל בדד ישב, אלא דזה ליתא דא"כ איך קתני במתני' אלא פריעה ופרימה הלא יש עוד א"ב בדד ישב ועוד דתרווייהו בהדדי כתיבי בדד ישב מחוץ למחנה מושבו משמע מאן דבהא איכא ג"כ בהא ועיי' עוד ברמב"ם בפ' יו"ד מה' טומאת צרעת דכתב בה' ד' דיהי' לו מושב לבדו מחוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו ותמי' אמאי לא הביא בדד ישב דמזה נלמד דיהי' לבדו ולא ישבו ב' טמאים יחד, באמת אקרא גופא יש לדקדק אמאי כתב ב' פעמים ישב בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הו"ל לכתוב רק בדד מחוץ למחנה ישב וצ"ע אם ירחיב הזמן:

הדא אמרת דברי הכל היא ועיי' בק"ע וע"כ צריכין לומר דתני ושייר וע"כ דבאין בין נמי שייך תני ושייר אבל מ"מ קשי' מאי שייר דהאי שייר:

הלכה ט

ע"ב **התיב** ר"י ברי' דר"ח כתובה עיי' במפרש דכתב דאפשר שהי' סופר ועיי' במס' כתובות גבי גדולי' מעשה חי' דמגדל כשבא וכותב ס"ת לתנוקת יע"ש, ועיי' ירושלמי לקמן דף י"ד ע"ב:

שהספרים נכתבים בב' עורות משא"כ תפילין ומזוזות אינם נכתבים אלא בעור א' עיי' בק"ע בפירוש א' דהכונה הוא שהספרים נכתב פרשה א' בב' עורות משא"כ תפילין ומזוזות ויש להבין דהיא היא דמשו"ה אין נכתבים בתפילין ומזוזה פרשה א' בב' עורות משום דאין נכתבים פרשה א' אלא בדף א' משא"כ ספרים דנכתבים פרשה א' בב' דפים, ע"כ נראה בעיני פירש ב' לעיקר דהכא קאמר שהספרים נכתבים בב' עורות משא"כ תפילין ומזוזות היינו תפילין של יד דאינה נכתבת רק על עור א' ודו"ק, ועפ"ז היה נראה לפענ"ד לפסול תפילין שמצאתי שתפילה של יד היה הפרשה ד' דבוקה בה בדבק ולפי דברי הירושלמי יש לפסלה כמ"ש, ודו"ק:

ואפשר לקיים גם הפירש הא' דק"ע ואה"נ דזה מקשה באמת חברי' קומי ר"מ נאמר דף א' בשני עורות לית היא דרבה דקושייתו שהוא שואל ליתא דרבא וכוונתם כקושיתי אע"כ דקושיתו הוא דף א' בב' עורות והוא התיב להוא שכן אפי' ספרים אינם נכתבים ודו"ק וא"כ ע"כ צ"ל תני ושייר ג"כ תולין בספרים ואין תולין במזוזה ודו"ק:

ועיי' בש"ק ד"ה שכן והרבה בקושי' ולפענ"ד נראה דהא דאמר הירושלמי אפי' ספרים אינם נכתבים כן היינו לכתחילה וא"כ לא היה מצי למתנה כן באין בין דכיון דגם בספרים אינו רשאי לכתחילה לעשות דף א' בב' עורות, ואנן דשרינן מולתים הוא דווקא בדיעבד לתקן ס"ת כנ"ל וכך משמע הלשון דקאמר אפי' ספרים אינם נכתבים כן דייק לכתחילה כנ"ל:

דף ו' **עיי'** בש"ק ד"ה או מפני שיש בו חול מה שהקשה על המזרחי יש לתרץ דהכוונה שיש בו חול היינו אלקיכם דכם הוא חול ועיי' לשון התוס' מנחת דף ל' ע"ב דכתבו הלשון תיבות של חול משמע דמכם כמי דייק עיי"ש, ולזה מכוין הטיב ג"כ הא דמייתי תיכף הירושלמי לה' בה' צריכה, אמנם יש לחלק דשאני בה' לה' דהוי הב' ונ' טפל לשם מלפניו משא"כ אלקיכם דכם הוא טפל מאחריו ועיי' לקמן בירושלמי דמהם שטפל לשם מאחריו אינו נמחק דאל"כ אמאי אמר הירושלמי בה' צריכה ולא אמר אלקיכם צריכה אלא וודאי כמ"ש ודו"ק:

ועיי' תוס' מנחות דף למד ע"ב ד"ה ר"י ושאלני ידידי הרהמאוה"ג מו"ה מיכל זצ"ל אמה שהקשה התוס' ממס' סופרים דגם ר' יהודא ס"ל תולה שם איירי בטעה כל השם אבל כאן בטעה במקצת השם ולפיכך אומר גורר ולק"מ דא"כ ר' יהודא היינו ר"ש שזורי ודו"ק:

הלכה יא

דף ז' **תני** ר"י אומר של בית חגירא וכו' היו מוחקין צבאות שכן הוא שם חול במקום אחר וכו' עיי' בש"ק שהקשה א"כ אלקים נמי וכו' ולפענ"ד נראה דשאני שם דאל שיש

בו הוא קדוש בי"ע וזה אינו חול במקום אחר וא"כ לא גרע שוב החי יו"ד מם שבו ממה שנטפל לשם מאחריו כנ"ל, וגם מה שהקשה משם אדני נראה דיש חילוק בקריאתם דזה נקרא אדני בקמץ וזה בחירוק:

דף ח' **אמר** רב יהודא אסור לישראל לסייען ואסור לעשות שליחתן פי' אסו' לסייען בבנין המזבח ומיושב בזה קושית התוס' בזבחים דף קט"ו ע"ב בד"ה אסור לסייען ועיי' בכ"מ ס"ה מעשה הקרבנות דציין זה הדין מירושלמי דפה ותמהני מדוע לא ציין הבבלי דשם: **א"ל** חמי גזורתי א"ל בדידי לא אסתכלית איומי וכו', ויש לעיי' הלא מצוה הוא זאת לראות אם הוא מהול יפה, ונרא' דאמר לי' כן משום דאפשר באחר, ועכ"פ יש מזה סמך לאותן שנוהגין לכסות המילה בשעת ברכת המילה משום לא יראה בך ע"ד ואולי אפשר לחלק, אנטונינוס בא בראשם, וצל"ע מדוע לא יתרו דקדם לי' ואולי משום שהיה מלך וכמה טובות עשה לישראל:

הלכה יב

ומחוסר זמן עיי' בק"ע דכתב מדכתיב טלה חלב שהי' יונק, ותמי' איך מבואר מזה שהי' יונק שהי' מחוסר זמן דלמא הי' אסר שמונה ימים ועדיין יונק י"ל דלמד כן מדכתיב טלה חלב אחד והאי אחד מיותר אלא מלמד שהי' רק יום אחד לאמו כנ"ל ויש לעיי' מגמרא דע"ז דף כ"ד ע"ב דאמר ר"א ב"א מניין דעולת נקיבה שכשירה בבמת יחיד שנא' ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה כליל ופי' רש"י רחל ומניקה את בנה משמע דהקריב את האם, וא"כ לא הי' מחוסר זמן, ונ"ל דאיהו נמי ס"ל דהי' מחוסר זמן והוא ע"פ מה דקיי"ל דחולה פסול להקרבה ועיי' ברמב"ם פ' ב' מה' אסורי מזבח ה' וי"ו דכתב חוץ מזקן חולה ומזוהם וא"כ גם לראב"א י"ל דהיה יולדת ולדה באותו יום וא"כ הרי וודאי יש לה דין חולה, כי היה צריך להמתין עכ"פ יום או יומים ללידתה וא"כ היתה מחוסר זמן ודו"ק היטב:

דף ט' **כגון** הדא בית מעון עיי' בש"ק מה שהקשה ארש"י בזבחים ולפענ"ד לק"מ דשם קאי הגמרא רק אשילה דהיינו דגמרא סבר דא"צ לראות רק שילה אבל לא משכן וזה אינו מפסיק אבל המשכן שילה אינו יכול לראות בו ומכוין אפי' לפי זה לשון הירושלמי אלא שזה מפסיק וזה אינו מפסיק דהיינו לענין המשכן מפסיק אבל לשילה גופא אינו מפסיק:

הקורא למפרע פרק ב

הלכה א

דף יו"ד **דכתיב** ככתבם ובגמרא דחה תירץ זה ועיי' בש"י ודבריו פשוטי' ואפשר עוד לומר ע"פ מה דאמר הירושלמי אמתני' באלו אומרי מקדימין ולא מאחרין אבל סעודת פורים מאחרין יע"ש וא"כ לפ"ז צ"ע איך קאמר הקרא להיות עושים שני ימים האלה ככתבם הרי כתבם איתא למפרע משא"כ עשי' אלא וודאי דכתבם למפרע נמי לא כנ"ל, ומ"ש בשם ספר א' דזה תלי' אי דנין אפשר מא"א נראה בעיני דלא דמי כלל:

וביותר נראה בעיני לומר דירושלמי מפרש ככתבם קאי על כתב שכתב להם מרדכי ואסתר בכל מדינות המלך וזה לא היה בוודאי למפרע, וכן לא היה על פה והירושלמי דייק מלת את דכתיב להיות עושים את שני ימים האלה ואתי' את לרבות כל הטפל לב' ימים אלו קריאת המגלה וא"כ לפ"ז מבואר במאי דפליגי ירושלמי וגמרא דידן דפליגי אי דרשינן אתין וזה פלוגתא במס' נזיר בין ר"א ורבנן:

הלכה ב

חד פרה חד י"ל להגי' חד פרע חד ירצה דחד קרא וחד פרעו כלומר אחר שדלגו חזר וקראו והוי בפרעון:

ע"ב **ר'** יוסי בעי היה זה צריך לפשוטה ראשונה וכו' ובש"ק עמד בזה על השו"ע סי' תקפ"ח דפוסק להקל ואמאי הא הוי בעי דלא איפשטא ואזלינן לחומרא ולפענ"ד לפי המבואר בסוף מס' ר"ה נלמד פשוטה לפני' ואחרי' מי"ג מדות וכבר כתב הרמב"ם דכל הנלמד מי"ג מדות מקרא ד"ס רש לומר בזה ספיקא לקולא, אמנם בפ"מ ס"ס ק"י ראיתי דכתב להיפך דכל הנלמד מי"ג מדות ספיקו לחומרה יע"ש מה שהביא ראי' מסי' רצ"ד:

הלכה ג

מעתה גר שמל לאחר שהאיר המזרח וכו' עיי' במ"א סי תרפ"ז וצ"ע על הגסות מנהגים שלא הביא ירושלמי הלז, עיי' בספרי חמדת אריה הארכתי בסוגיא זו:

הלכה ד

דף י"א **רגיל** צריך לקראתה בלילה ולשנותה ביום ועיי' בק"ע דמי שאינו רגיל א"צ לקראתה בלילה ולפ"ז נפשט עכ"פ מה שהביא בשו"ע בגר שנתגייר קודם הנץ החמה דוודאי הוי אינו רגיל ובלא"ה פטור לפי דעת הירושלמי, ויותר נראה לפענ"ד לפרש מה דאמר רגיל הוא לרבותא דאע"ג דהוא רגיל ה"א דדי בהעברה בעלמא בלילה ואע"ג דמדלג דלוגי לית בכך כלום כיון דבלא"ה בעיון מעט נמי זוכר כל הענין קמ"ל דגם הוא צריך לקרותה הטיב בלילה וכן ביום:

א"נ א"ל דבא לומר דלא תימא כיון דעיקר קריאתם היא ביום א"כ אין קפידה איזה קורא אסר יקרא אותה בלילה אפי' אינו יכול לכוין קריאתה הטיב אפ"ה יכול להוציא אחרים ידי חובתם קמ"ל דגם בלילה צריכין ליקח קורא רגיל שיודע לקרות הטיב:

תרגום עקילס אתא כסייא עיי' בק"ע ועיי' מדרש רבה פ' שמיני פרשה י"א ובמת"כ:

הלכה ה

ע"ב **מכן** והילך נהגו הרובים לקרותה בבהכ"נ עיי' בק"ע דמפרש רבים לשון רבי' והוא נער, ונראה לפרש לפ"ז דלכאורה אדרבה לפי מה דסליק בירושלמי נראה אין לקטן לקרותה דהרי מסיק דאמר לו אין זו ראי' דר"י לשיטתו אזיל דמתיר לקטן, אמנם נראה דלכאורה קשה אמאי לא אמרו לי' ג"כ אין עדות לקטן וע"כ צ"ל דכיון דמגילה הוא רק ד"ס נאמן הקטן כדאיתא בס"פ אשה שנתארמלה גבי אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקטנן ואע"ג דר"ה אמר שם והוא דאיכא גדול עמו מ"מ עיי' שם בר"נ דכתב דגבי בית הפרס קטן לבד נמי נאמן יע"ש וה"ה כאן והשתא לפ"ז יובן הטיב הירושלמי כיון דאמרו לו לית ראי' מנ"י דאזיל לשיטתו ולא אמרו לי' הטעם דאין קטן נאמן ע"כ צ"ל דבדרבנן קטן נאמן א"כ הוי למפרע עדות שאמר שקרא לפני ר"ט עדות טוב ומשו"ה נהגו הרובים לקנות בבהכ"נ, וראיתי בשלום ירושלים שרצה לתרץ קושית המ"ל שהקשה אהא דאיתא במפורש דהרובים ששמרו בבהמ"ק היינו קטנים פחותים מי"ג שנה והא הוי השמירת המקדש מ"ע ולא סגי ע"י קטנים ורצה לתרץ דאיירי בהגיעו לי"ג ולא הביאו עדין סמנים ותמי' דאי לעבודה פסולין דהוי דאורייתא ה"ה לשמירה המקדש דהוי דאורייתא ג"כ פסולין דמ"ש, אבל דברי המ"ל דתירץ דאיירי בנא הגיעו לשנים דמן התורה אפי' לעבודה כשרי' אלא דכהנים נהגו סלסול בעצמן שלא הניחו לעבוד עבודה פחות מבן כ' אבל לשמירת המקדש לא נהגו וזה התירץ נכון, ול"נ לתרץ הקושי' דאע"ג דשמירת המקדש הוי מ"ע אפ"ה יש לקטן לשמור דומי' דחליצה דאי לאו דכתי' איש בפרשה ה"א קטן חולץ וה"ה כאן דעכ"פ יכולין לשמור וכ"ש כיון דהוי ב"כ לשיטת הסמ"ג שומרים נוים למטה, ועפ"ז ה' נראה לפענ"ד לתרץ מה שכתב המ"א דיש אומרים דמ"ע דוקדשתו ליכא בכהן קטן דלא שייך בי' כי את לחם אלקיך הוא ומקריב ולפענ"ד נראה דהפסוק אומר עיקר העבודה דהוא ההקרבה אבל באמת הכל בכלל וא"כ קטן דעכ"פ ראוי לשמור במקדש שייך ג"כ וקדשתו דשייך ג"כ בי' כי את לחם אלהיך הוא מקריב ובחדושי לשו"ע הארכתי בענין אחר וכאן קצרתי:

הלכה ז

דף י"ב **דבר** שהוא דוחה את השבת ביום מכשיריו מאי שידחו מכשיריו את השבת בלילה וכו' עיי' בשבת ר"פ ר' אליעזר דמילה דקתני אם לא הביא כלי מע"ש מביאו

בשבת מגלה ובעי הגמרא אי משום חביבי מצוה או משום חשדא למאי נ"מ להביאו מכוסה ע"פ עדים ויש לדקדק אמאי לא אמר נ"מ להביאו בלילה אי אמרת משום חביבי מצוה ביום אין בלילה לא ואי אמרת משום חשדא יכול להביאו בלילה וצ"ל דגמרא ס"ל דאין להביאו בלילה דמה שיכול לעשות ביום אין לעשותו בלילה, וזה לכאורה דלא כירושלמי כאן דפושט מהא דתני ר"ה בסוף סדר תמיד דסדר זה בין בחול בין בשבת, ואפשר לומר דגמרא רצה לומר נ"מ אליבא דכ"ע משא"כ זה הנפקותא לא הוי רק אליבא דר"ח דתני זה סדר תמיד בין לחול בין לשבת, גם אפשר לומר דאפי' משום חשדא אסור ג"כ בלילה דכל מה שאסרו משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור ודו"ק:

התיב ר"י וכו' והוא תנינן שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש, ויש לתמוי' הא תחומין הוי רק דרבנן. ויש לומר דירושלמי מקשה מהא דמביאין עמהם מזונות שעל מהלך לילה הרי דאפי' משא יכולין להוליך עמהם, ומ"ע קשה מאי פריך דלמא עושים כדין עי שהחשיך לו בדרך כדאיתא ר"ם כ"ד דמס' שבת וקצרתי:

אמר ר"י ב"ב ולא למפרע הוא קדוש מכיון שהוא קדוש למפרע וכו' ועי' בק"ע דמפרש דהוא קושי' ותירץ ועיי' לעיל בפ' א' דר"ה דף ה' בש"ק מה שרצה למביא בזה ראי' להרמב"ם בה' קידוש החודש דפוסק דאפי' באו עדים בי"ו בחודש מקבלים אותן ועושין היום הלמד למפרע ר"ח יע"ש דהביא ראי' מפה, ואני אומר דפי' אחר הוא בסוגין פה דגם ר' יוסי ב' ר"ב בא לתרץ הקושי' מהא דמחללין השבת לעדות החודש אפי' בלילה והוא משום דכיון דמקדשין הב"ד החדש הוי למפרע גם הלילה בקדושת החדש א"כ הרי מחללין לצורך הלילה וזה הוא דקאמר ר"ב ולא למפרע הוא קודש מכיון שהוא קודש למפרע הוא יום הוא לילה כנ"ל ותכל תי' א' ודו"ק א"כ נפל ראית הש"ק מ"ש במס' ר"ה:

בני העיר פרק ג

הלכה א

דר"מ ב"י היא ראיתי בספר ש"י דהביא קושי' בשם יד דוד א"כ אמאי לא קיימ"ל כמתני' בסי' קנ"ד דהא הלכה כסתם משנה, והביא כלל בכון בשם ר' בצלאל ר"ב בספרו הורה גבר דהיכא דקאמר האי תנא הוא אינו סתם רק כך הי' לשון התנא וזה נכון, אמנם פה רצה לומר השלום ירושלים דגמרא דקאמר זו דברי ר"מ ב"י נמי הכונה כן דזה לשונו וא"כ לא הוי סתם וזה אינו נכון דמצינו הרבה כמה דקתני בגמרא עלה זו דברי פלוני ואפ"ה קיימ"ל כן הואיל וסתמא הוי ובוודאי יש חלוק בין היכא דקאמר האי תנא הוא או זו דברי פלוני:

מהו למכור בית הכנסת ולקח בית המדרש וכו', עיי' במס' ברכות דף ח' א"ל רבא לרפרם ב"ש לימא לן מר מהנהו מילי מעליית' דאמרת משמי דר"ח במילי דבי כנישתא א"ל הכי אר"ח מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות והיינו דאר"ח ב"א מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד עכ"ל, ובמהרש"א תמה דהוא בקש ממנו לאמר לו מילי מעלייתא דבי כנישתא והוא חשיב לו דאוהב הי' שערים המצויינים בהלכה, ונ"ל ע"פ מה דאיתא במס' מגילה דף כ"ז פלוגתא דרב פפי ורב פפא דלרב פפי דבי כנישתא עושין אותה בי רבנן אבל לא בי רבנן בי כנישתא ורב פפא ס"ל להיפך, ומביא דפליגי בפלוגתא דרישב"ל ור"י דכתיב וישרוף את בית ה' וכו' וכל בית הגדול דר"י ס"ל מקום שמגדלין בו תפילה וכו' וריב"ל ס"ל מקום שמגדלין בו תורה וכו' וס"ל לרב פפי כריב"ל דבית גדול הוא עקום שמגדלין בו תורה לפיכך בית הכנסת מותר לעשות בו בית המדרש אבל בית המדרש לא יעשה בהכ"נ, אמנם אי נימא דיש חשיבות יותר מבית המדרש וכמו שאמר ר"ח פה דשערים המצויינים בהלכה המה אהובים יותר מבהמ"ד לפ"ז י"ל דבית הגדול הוא מקום שמגדלין בו הלכה למעשה א"כ י"ל דשוה בהכ"נ ובהמ"ד ואולי אפי' עדיף בהכ"נ ועכ"פ מותר לעשות מבהמ"ד בהכ"נ וזה הוא דאמר לי' דלימא מילי מעלייתא דבי כנישתא לפיכך אמר לי' הא דר"ח אוהב ה' שערי' המצויינים בהלכה יותר מבהמ"ד וא"כ מותר לעשות מבהמ"ד בהכ"נ ודוק:

ועיי' שם דאמר כוותי' דר"מ מסתבר' דאמר ריב"ל בהכ"נ מותר לעשותו בהמ"ד ויש לעיי' הא מילתא דריב"ל הוא ממש דברי ר' פפי והו"ל לגמרא לומר וכן אמר ריב"ל, ונ"ל משום דלכאורה יש לדקדק מדוע הוצרך ר"פ לומר בי רבנן אסור לעשותו בי כנישתא הא מריש דבריו שמעינן זאת דדווקא בי כנישת מותר לעשותו בי רבנן משמע הא להיפך אסור, ונ"ל דבסוף דבריו אתא דווק' בי רבנן אסור לעשותו בי כנישתא הא בי רבנן דהיינו דמדרש מותר לעשותו בי רבנן שמצויין בהלכה ולזה כפל דבריו ודו"ק, והנה לריב"ל דלא אמר כ"א בהכ"נ מותר לעשותו בהמ"ד עדיין לא שמענו האיך הדין עבי רבנן דהלכה אי מותר לבי רבנן דמדרשה, ולזה מייתי הגמרא כוותי' דרב פפי מסתברא מדאמר ריב"ל בהכ"נ מותר לעשותו בהמ"ד ואזיל לשיטתו דס"ל בית הגדול מקום שמגדלין בו תורה וקשה מנ"ל דלמא מקום שלומדין הלכות פסוקות באמת בהמ"ד אינו גדול מב"הכנ ואסור לעשות מבית הכנסת בהמ"ד ש"מ דאיהו ס"ל דבי מדרשא ומקום הלכות שוות וגדולים יותר מבהכ"נ ודו"ק ושפיר קאמר הלשון כוותי' דרב פפי מסתברא ודו"ק:

ועיי' סוף מס' מ"ק דאמר ר' לוי כל היוצא מבהכ"נ לבהמ"ד ומבהמ"ד לבית הכנסת זוכה ומקבל פני השכינה שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון, אר"ח ב"א אמר רב תלמידי חכמים אין להם מנוחה אפילו לעו"הב שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון, ועיי' רש"י שם ילכו מחיל אל חיל שילכו מבית המדרש לבהכ"נ אחר יראה אל אלקים בציון עכ"ל, והנה מלשון של רש"י נראה דר' לוי לתרתי כיוון דיעשה תרווייהו דילך מבית הכנסת לבהמ"ד ומבהמ"ד לבהכ"נ ויש לעיי' מנ"ל הא דלמא או הא או הא אמר שילך מבהכ"נ לבהמ"ד או מבהמ"ד לבהכ"נ וכ"ת אמאי הזכיר תרווייהו י"ל דלא מבעי אמר לא מבעי מהולך מבהכ"נ לבהמ"ד דמעלה בקודש דוודאי זוכה אלא אפי' מבהמ"ד לבהכ"נ נמי זוכה, אלא דקשי' דא"כ קשי' מנ"ל הואיל ומחיל אל חיל סתמא כתיב דלמא דווקא בכה"ג מבהכ"נ לבהמ"ד אבל לא להיפך מבהמ"ד לבהכ"נ דמוריד, אלא וודאי ר"ל דווקא תרווייהו אמר וקשה הא קרא סתמא כתיב, ונ"ל משום דלעיל מני' כתיב אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה, עוברי בעמק הבכה מעין ישיתוהו, גם ברכות יעטה מורה, ילכו מחיל אל חיל, לזה היה מפרש ר' לוי אשרי יושבי ביתך היינו שיושבים בבית ה' ועוד יהללוך סלה שמתפללים בו ואחר כן אמר עוברי בעמק הבכה מעיין ישיתוהו דהיינו אחר התפילה עוברים בעומקה של הלכה וזה קרא לי עמק הבכה ויעשוהו מעין אזי גם ברכות יעטה מורה דהיינו שיתברכו מאת ה', ואמר ילכו מחיל אל חיל שאם גם זאת יעשו שישובו שנית מבהמ"ד לבהכ"נ אזי יראה אל אלקים בציון ודו"ק, וא"כ דווק' אמר ר' לוי תרווייהו, אמנם ר"ח ב"א אמר רב אמר דמחיל אל חיל קאי על העתיד דבזכו' שהלכו בחיים מבהכ"נ לבהמ"ד ילכו ג"כ לעתיד ודוק:

דף י"ב ע"ב **ר"ח** בר בא אזיל לחמץ יהבין לי' פריטין למיפלגא ליתמא וארמלתא ופלגין לרבנן עיי' בש"י שהאריך בדברי מהריטץ והנה עינתי בענין צ"מ א' שישב בדחק ולחץ וש"ב עשה קרן קיימת להחזיק בני עניים לת"ת ובהיות כי הצ"מ לא דר אז במקום ההוא לא זכר אותו אז ועתה ששב צ"מ הלז לעירו בקש מקהילה שיתנו לו מקרן קיימת ועלתה בדעתו כי מן הראוי להחזיק את הצ"מ מקרן קיימת הלז, וזה החלי ע"פ מ"ש המרדכי בפ' השותפין דא' שנתן מעות צדקה לענים ואח"כ ירדו קרוביו מנכסיהם והעלה דקיימ"ל כרשב"ם בפ' יש נוחלין דף קל"ב דאזלינן בתר אומדנא וה"ה כאן יש אומדנא ואפי' החולקים במרדכי שם לא פליגו אלא משום דאז היו קרוביו עשירים ולא משהה כפרתו משא"כ כאן דנודע שאז בשעת הצואה הי' הש"ב הבן תורה ג"כ בלחץ ודחק במקום שישב א"כ בוודאי מודי' דאזלינן בתר האומדנא:

ועוד הרי הר"ש בפ' השותפין שם הכריע כדעת ר"ת דגבאים יכולין לשנות לדבר מצוה ובני העיר אפי' לדבר הרשות ואפי' לדעת ר"י הלוי באשרי שם מ"מ נראה דמודה דעכ"פ הגבאים יכולין לשנות דבר מצוה מעין הצואה אפי' אינו דומה ממש אלא דהוצריך לדחוק ולישב הא דערוכין דף ויו ע"ב גבי ישראל שנדב ומנורה דאמרינן לדבר מצוה מותר לשנותה ומשמע אפי' למצוה שאינו מענין בהכ"נ מדמפליג דווק' בין רשות למצוה ולא מפליג במצוה גופא וכן ה"ת בכשתקע שם בעלים דמותר לשנותם אפי' לדבר הרשות לזה הוצרך ליתן הטעם משום דשאני ביהכ"נ דיכולין למכרה אפי' למשתה בי' שיכרא אבל מ"מ מודה עכ"פ דגבאי צדקה יכול לשנות לדבר מצוה עכ"פ מהא דחזנא שהי' משנה שרגא דשעזרק טייעא ודו"ק:

אלא דמ"מ ממהרי"ק שורש ה' לא נראה כן ועכ"פ לדינא העלה מהרי"ק שם כדעת ר"ת ורשב"א דוק שם וכתבו דנוחי נפש שעושים קרן קיימת יכולין הגבאים לשנות לדבר מצוה מה שירצו וה"ה הנותנים צדקה להוליכם לעיר אחרת וא"כ לפ"ז לק"מ קושית מהריט"ץ ונעלם ממנו דברי מהרי"ק הנ"ל דאנשי חמץ לא נתנו לר"ח ב"ב לחלק בעירו רק נתנו לו להוליכם לעירו לעניי' ומ"ה הותר לו לשנותם והא דאיתא לקמן משבא ליד גבאי אסור לשנותם היינו הגבאי עירם ודו"ק, ועיי' בתשובת לחם רב סי' ר"ג כן הי' נראה לפענ"ד ועיי' בחדושי בעירוכין:

הלכה ב

דף י"ג **רשב"י** בעי מה אמר ברוך אלקים ברוך אלקינו וכו' ויש להבין ואף אם לא נתגייר וכי לא שייך לומר אלקינו ואטו צריך לכוין דווקא לאנטנינוס ג"כ, ונראה דשמועה זו הגיע לרבי ע"י שריו של אנטונינוס ולפניהם אמר ברכה זו וא"כ אי גייר אנטנינוס שפיר אמר ברוך אלקינו ולא היה מתירא שמא ילשין זה השר עליו עבור שאמר אלקינו אבל אי לא נתגייר היה אומר אלקים סתם שלא ירגיש השר כנ"ל:

הלכה ג

ע"ב **ר'** יוחנן מיקל לנשייא דשטחנן בגדיהן על אוירא דבי' מדרשא עיי' בק"ע דפי' שהי' מקלל וצ"ע מדוע קלל אותן היה לו לצות שלא יעשו כן, ונראה לפענ"ד להיפך דהכונה הוא שהיקל להן והתיר לשטוח בגדיהן על הגג והוא בהיות דאסור להסתכל בבגדי אשה לפיכך התיר להן שישטחו אותן על הגג היינו לנשייא התלמידים שלו, ואע"ג דלשון מיקל בירושלמי משמע תמיד קללה מ"מ עי' ברן ר"פ תענית דכתב דלשון מיקל משמע ג"כ קולא יע"ש, ועיי' ירושלמי שבת דף י"ג ועיי' בש"ק שם:

הלכה ז

דף י"ד ע"ב **שירת** הלוים לא יפחתו לו עששה קריאות וסמנם הזיו לך מלשון זה משמע דווקא לא יפחות אבל אם רצה מוסיף בהם אבל בגמרא דסוף מס' ר"ה לא משמע כן: **אר"י** בי רבי בון צריך שיהי' איש בראש דפא ואת בסופה, שכן הוא שחיץ ונחית כהדין קינטרא, עיי' בטור ובב"י סי' תרצ"א באו"ח, וגריס הטור וז"ל צריך שיהי' איש בראש דפא ואת בסופה שניץ ונחוץ כהדין קינטרא, ופי' בב"י מלת שניץ ככיס שיש לו שנצין וא' מהשנצים בולט לצד זה וזה כנגדו בולט מהצד השני, כך איש בריש דפא ואת כנגדו ואותו שיטה בסופה, ואמר ונחוץ כהדין קינטרא פי' שוה מב' צדדין כמו בנין השוה שמשליכין משקולת הבנאים מראשה לסופה יעיי"ש, ועיי' בספר ששה זרעוני ערוגה להגאון מו"ה זלמן עמריך זלה"ה דהאריך לתמות על מה שנהגו העולם לכתוב עשרת בני המן דוקא בחד עמוד ובאותיות גדולות דהרי הגהות מיימונית וב"י בשם הר"י מוכיח דאת בסופה דאמר בירושלמי היינו בסוף שינוא, וא"כ איש בראש דפא ג"כ הכוונה בראש השורה, וא"כ אין צריך למלאות עהם כל הדף רק יכול לכתוב שאר שיטות למעלה ולמטה מהן רק איש צריך להיות בראש השורה ואת בסוף השורה ועשרת בסוף שורה י"א, ובזה יהיו כל העמודים שוים בשיטותים, כמו בס"ת ולא לעשות אותיו' גדילות מה שלא נמנו במסורה, ורק אדרבה בגמרא משמע בוי"ו דויזתא צריך למימתחו' כמורדי' מה שא"כ באינך האותיות של שמות בני המן, ועיי' שם שהאריך והגאון מו"ה הירץ אב"ד דק"ק טעפליטץ דחה דבריו דלא משמע כן מלבוש, ובאמת כן הוא ג"כ בס' אורח' חיים דמבואר שם דצ"ל בראש דפא ממש, ושוב מצאתי כן ג"כ בחיי אדם בסוף נשמת אדם יעי"ש, ונראה לפענ"ד דזה הוא פשט הירושלמי הנ"ל שניץ ונחוץ משום דהי' ה"א דיכתבם אריח ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה ע"ד זה לזה אמר הירושלמי שניץ ונחוץ כמו שמחברין תיק ע"י שנצים שלו שכל השנצים מדובקים יחד, כך יהיו כל עשרת בני המן מדובקים יחד זה אחר זה ולא יהי' הפסק ביניהם, וזה נחוץ בנחיצה לשון מהירות ויהי' א' סמוך למטה תחת א' ולא יהיה הפסק ביניהם, וא"כ צריך שלא יהי' הפסק בין איש לאיש במלת את, וגם משמע מזה שלא יהי' הפסק שיטה בן שיטה לשיטה כמו בשאר שיטות התורה שצריך להיות רווח בן שיטה לשיטה כמו שיטה, אלא יהי' נחוץ א' בא' יגשו, וא"כ לפ"ז כיון שאין צריכין להיות שיטות בני המן כשאר שיטות התורה וצריכין להיות סמוך א' תחת חבירו בלי הפסק ה"ה דיכולין לעשות אותיות גדולות ואפשר דצריך לעשותן גדולות שלא יתבלבל עין הקורא מכח סמיכותן א' תחת חברו ממש כנ"ל:

ויברך את ה' אלקים הגדול במאי גדולו ר"ג אמר בשם המפורש ר"ט אמר בברכה גדלו ענין המובן בדברים הללו עיי' מ"ש במס' סוכה אמתני' דקתני' ס"ס אומר היו שונין ועיי' שם בירושלמי ושם הארכתי בדרושי וגם ענין זה יובן על זה הדרך:

וכיון שבאו אנשי כה"ג החזירו את הגדולה ליישנה ועיי' במפרש שהביא דברי הגמרא דמס' יומא דאמרו הן הן גבורותיו הן הן נראותיו ששה א' בין כמה זאבים ואפ"ה אין יכולים לטרפה ועפ"ז שמעתי לפרש מה שאנו מתפללים עד מתי עזך בשבי ותפארתך ביד צר עוררה גבורתך וקנאתך על אויבך דהכונה מדוע הקב"ה מראה עזו וגבורותיו ביד צר דהיינו כנ"ל שם א' בכמה זאבים יתעורר גבורתו ויראים לעין כל נגד אויביו, ועפ"ז אמרתי דזה הי' ג"כ מה שאמר הקרא ויתן לשבי עזו ותפארתו ביד צר דהיינו ע"י שנתן הקב"ה אותנו בשבי עי"ז עזו ותפארתו ביד צר כנ"ל:

ועפ"ז יובנו ג"כ הטיב דברי הפסוקים ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון שמה שבר רשפי קשת מגן וחרב ומלחמה סלה נאור אתה אדיר מהררי טורף דדוד אמר ברוח הקודש דהקב"ה עשה בשלם סכו ומעונתו בציון ואפי' אח"כ שמה שבר רשפי קשת ואבדו כלי מלחמה וגבר אויב לזה אמר אפ"ה נאור אתה אדיר ירצה אפ"ה יש להחזיר לך העטרה והגדולה שאתה נורא וגבור משום הררי טרף ירצה האומות שעומדים בכל יום עלינו לכלותינו והקב"ה בהשגחתו מציל אותנו:

וזה הוא דאמר הירושלמי הלשון שהחזירו הגדולה ליושנה דכבר כתבתי הרבה פעמים בפרושי על התורה דמלת גדול מורה על השגחתו מלמעלה למטה וזה הוא ג"כ השגחתו כנ"ל:

ועד"ז שמעתי מאדמ"ו הגאון הח"ס ז"ל שאמר דזה הוא מה שאמר יעקב אבינו מה נורא המקום הזה והוא משום דראה החרבן כמו דאתא בקינות שר שמומו ויקונן אין זה כדאיתא במדרש וזה אמר מה נורא המקום הזה ירצה אי' נוראותיו כנ"ל:

הקורא את המגילה עומד פרק ד

הלכה א

דף ט"ו **מה** נתנו לאחר ומברך פי' דמקשה מאי פירש יש דנתנה לאחר ומברך ומתרץ לפניה דנתן המגילה מקדם לפני אדם שיברך הוא ופירך הירושלמי וכי זה קורא וזה מברך ומתרץ דשומע כעונה ועיי' בב"י או"ח סי' תקפ"ה מה שמביא ראי' מזה רבינו שב"ט לענין שופר:

מפני בנה הוא עומד, עיי' בש"י ועיי' בזהב שובה מס' מכות דף ל"ג ובספר ידי משה פי' קהלת דף קנ"ו ועיי' בספר אהבת עולם מ"ס על לשון הרא"ש במס' מ"ק על ספר תורה

שנשרף, ובחבורי על התורה הארכתי וכעת נראה לפענ"ד לומר דהא דקאמר הגמרא כמה טפשאי שאר אינשי דייק שאר אינשי דהיינו עמי הארצות דלולי הת"ח תורה שבע"פ מניין וכדאמרינן בקדושין גבי ינאי המלך נזרקה בו מינות דהו"ל תינח שבכתב שבע"פ מנין עיי' שם דף ס"ו ע"א אבל בקדושין דף ל"ג ע"ב קאי את"ח אי צריכין לעמוד מפני ס"ת לזה שפיר יליף ק"ו מלומדי' דהשתא לומדי' דא"צ להם עכ"פ דהרי הת"ח מופלג יכול ללמוד ב"ע צריך לעמוד מפני' לכ"ש ודו"ק, ומה שתירץ הבעל ש"י לא ראה שכבר כתב כן מהרי"ט ועיי' בפרשת דרכי' דרוש כ"ד, ועיי' מ"ש במדרש תנחומה פ' ויקרא אי גדול השובה או הנשבה הוי אומר הנשבה:

מקרא משנה תלמוד ואגדה וכו' ועיי' בק"ע דהקשה הא ליכא רק ג' רבוים ודחק א"ע דמקרא נפקא מפשטא דקרא, ולפענ"ד נ' דריב"ל דריש כל וגם ככל וא"כ הוי ד' רבוים כנ"ל:

ע"ב **כיצד** הוא מברך עלה זכאי טבחא בשם ר' יוחנן הרב את ריבך והנוקם את נקמתך והגואלך והמושעך מכף ערציך ועיי' בק"ע דכתב דס"ל לירושלמי דכנגד התורה הוא מברך ודוחק דהרי כבר הכנסו הספר להיכל ואיך נראה מזה דמברך כנגד התורה, אמנם נראה בעיני דס"ל לירושלמי דתקנו הברכה כנגד א"י לפיכך בא"י מברכין הרב את ריבך וקאי אארץ ישראל כך מברכין בתוכה וזה הוא דברי ר' יוחנן פה דהי' מרי' דארץ ישראל לפיכך אמר מנהגו, ובאמת היתה מפלת המן ענין לבנין בית שני שנבנה ע"י דריוש בן אסתר ושפיר אמר הרב את ריבך, אמנם אנו בני בבל דאין אנו יכולין לברך כן מברכין סתמא הרב את ריבנו והנוקם את נקמתינו כנ"ל ולפיכך יובן ג"כ הא דלשון הירושלמי הוא ג"כ והגואלך והמושיעך מכף עריציך הוא משום דשמשי שהי' בן המן הוא הי' כותב שטנא כדאיתא בתרגום שני על מגילת אסתר, וא"כ לפ"ז היה מן הדין שבני א"י יברכו ברכה בדרך שכתב פה ובאמת בענין מגילה נהגו כבוד לא"י דמשו"ה כרכים המוקפן חומה תלוי בימות יהשוע ב"ן לחלוק כבוד לא"י כדאיתא בירושלמי לעיל:

והנה בירושלמי לא כתב דמסיים בברכה שנית ונראה דתלי' בפלוגתא דאמוראי אליבא דר"י במס' כתובות בסוגיא דברכת חתנים דף ד' ע"ב דרבין בר רב אדא לא היה מסיים בברכת ארוסין שנית ברוך וכ' מקדש עמו ישראל ורב אחא ברי' דרבא מסיים בה וקאמר הגמרא מאן דלא חתים מדי דהוי אברכת פירות ומאן דחתם דהוי כקדושה וה"ה דירושלמי ס"ל מדי דהוי אברכת פירות ולפיכך אינו מסיים וגמרא דידן ס"ל דמסיים מדי דהוי כקדושה ודו"ק ועפ"ז נ"ל לתרץ קושית הגאון מו"ה ישעי' פיק הובא בנ"ב מה"ת חלק א"ע סי' פ"א שהקשה אהא דפסקו הפוסקי' לסיים בברכת אירוסין בברכה שנית

המקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין כיון דהוי ספק בגמרא הו"ל לאפסוקי לקולא יע"ש ולפמ"ש לק"מ דכיון דפלוגתא דגמרא, בכתובו' הנ"ל תלי' בגמרא דמגילה דף כ"א ע"ב דמסיק אליבא דכ"ע דמסיים בה ברוך אתה ה' הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע א"כ גם כאן פוסקין כן ודו"ק ונפלה קושיתו:

ודע דדברי רש"י שם צ"ע דכתב דמאן דחתם מדי דהוי אקדושה דהוי ענין כמו קדוש וצ"ע דהרי בברכה דאחר המגילה נמי מסיימין וזה אינו כקדושה ויש לכוין דזה הוא כוונת תוס' שם:

ונ"ב מה"ת סי' פ"א הנ"ל רצא לחדש ולדחוק א"ע בדברי הרשב"א דכל המשנה ממטבע דלא יצא הוא דוקא במשנה ממש אבל בברכה דפותחת בברכה ואינה סותמת אם חתם ג"כ עכ"פ יצא ידי ברכה דמשום שהוסיף לא הפסיד ולפענ"ד אינו נראה כלל דתיקון הברכה שיהי' גולייריין מתגרין במלחמה וגבורים נצחין כדאמר בסוף מס' נזיר וכאן כיון דחתם ג"כ אין האמן קאי על הברכה ורבותינו תקנו הברכה כדי לענות ג"כ עלי' ופשוט:

ויותר הי' מקום לומר במה דתקנו שלא לפתוח רק לחתום ופתח ג"כ כיון דעכ"פ יכולין לענות אמן ג"כ ואיהו רק הוסיף יצא, אלא דגם זה אינו והוי ממש כמצוה הבאה בעבירה דמתחילה עבר על לא תשא קודם הברכה אלא דאולי אפשר לחלק, אלא דדברי הרשב"א מראין בהדי' כדברי המ"א ופשוט:

ש"ק ד"ה הרב מ"ש מי שאינו קורא המגילה צריך לברך ברכה זו הלשון אינו מדוקדק דאין קורין ברכה זו אלא בציבור עיי' בב"י סי' תרצ"ב:

הלכה ד

דף ט"ז ע"ב **רבוי** אחר ריבוי למעט נראה לפרש כל הכהנים יתירים המה רבוים למעוט כהן קמי' והכוונה כמו דאמר בגמרא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והוי כל אינך מועטים רבוים ע"י מיעוט קמא והכל א':

אבל אם אמר הרי עלי מאה מנה וכו' עיי' בש"ק מה שהקשה על הרמב"ם ולפענ"ד לק"מ והוא דאדרבה יש פי' אחר בסוגיא והוא דמתחילה קאמר עד כדין במקדיש גופא של שדה אבל אם אמר דמי שדי עלי מאי אי בעינן ג"כ עשרה ורצה לפשוט מהא דתנינן עירוכין מטלטלין בג' ומקשה ויש עירוכין מטלטלין וע"כ צריכין לתרץ דאיירי באומר ערכי עלי ומסדרין לו מן הקרקע אזי צריך עשרה אבל במטלטלין לא צריך רק ג' הרי מצינו דבאומר ערכי עלי בקרקע צריך יו"ד ה"ה באומר דמי שדי עלי נמי כיון דהוי קרקע צריך יו"ד, לזה מקשה הירושלמי האומר ערכי עלי אינו כאומר דמי שדי עלי דבאומר ערכי עלי כיון דנדון בהשיג יד דאם אין ידו משגת א"צ ליתן רק סלע א' וא"כ כיון דהקיל

הכתוב עליו ה"ה יש לומר דהקיל ג"כ שצריך יו"ד כדי שאל יבואו הבעלים להפסידה ע"י השמאים אבל באומר דמי שדי כיון דאינו נדון בהשג יד דאם אין לו כעת כדי הדמים נשאר היתר עליו חוב א"כ א"ל דדי בג' שמאים ומביא ראי' לזה, דבאמת האומר הרי עלי מאה מנה להקדש דשמין לו בג' משום דבאמת כשיעשיר כדון בהשיג יד כלומר דצריך לשלם כל המאה מנה ודו"ק וא"כ לפ"ז הרי מבואר מסוגין פה כשיטת הרמב"ם דבאומר דמי עלי אינו נדון בהשיג יד ובחדושי למס' עירוכין הרחבתי בזה ואין כאן מקומו:

ומה מאד תמוי' בזה בק"ע דכתב באומר דמי שדה עלי אם היה עני ואין לו אלא סלע נדון בהשיג יד דאין צריך לתן יותר כשיעשיר וזה אינו אלא כמ"ש ופשוט:

הלכה ה

וכתי' תורת ה' תמימה עיי' בש"ק שהאריך להקשות על המ"א בסי' תרצ"ב ולפענ"ד נראה דהרי בשו"ע סי' ק"מ הביא המחבר שיטת הרמב"ם דס"ל דגם בתורה א"צ לחזור ולברך דס"ל דהירושלמי דוקא קאמר יתחיל ממקום שהתחיל הראשון אבל ברכה לא הזכיר ועיי' בכ"מ בה' תפילה פ' י"ב דכיון דמתחיל ממקום שהתחיל שפיר עולה הברכה ולא שייך בי' הראשוני' נתברכו לפניהם ולא לאחריהם דאנו רואין כאלו הראשון לא קרא כלל א"כ ס"ל כיון דאנו רואין דלרמב"ם דצריך להתחיל ממקום שהתחיל הראשון א"כ יהי' נראה כאלו כל א' קריאה בפני עצמה א"כ ה"ה כאן במגילה דמגילה נקראת ג"כ ספר א"כ אם ב' יקראו יהי' נראה קריאה ב"ע ולא נתברכת ודו"ק, א"כ עכ"פ יש להחמיר כשיטת הרמב"ם דיחזור למקום שהתחיל הראשון אלא דעכ"פ לא יברך במגילה דעכ"פ יש לסמוך על הרמב"ם ודו"ק, ועיי' מ"ש בברכות ספר אין עומדין:

ודע דראיתי בלבוש דכתב בשו"ע סי' ק"מ דה"ה בהתחיל לברך ותיכף אחר הברכה נשתתק דצריך השני לחזור ולברך דהראשון לא כיון כלל להוציא וזה אינו נראה לפענ"ד כלל גם מ"ש דהראשון לא כיון כלל להוציא זה אינו ופשוט:

אמרו לי' קטע בדברייאי דיקרינין בכינין, עיי' בק"ע דפירושו דחוק ונראה לפרש דאמרו לו אצל פסוק וידבר כי היכא דיקראו בניהן זה הפסוק בהיות שהוא קטן ויוכלו לקראו ולפי שאין קורין בתורה פסוק א' לפיכך אמר לי' אם קטעין ראשך וכו' א"נ אפשר דאמרו לו שיקטע בעשרת הדברו' ויחלקה לחצאין:

הלכה יב

דף ח"י ע"ב **חולדת** הגולים חייבת במזוזה, פי' מעכה בקרקע שמלו שם בסתר בגזרת השמד מזה נראה לפענ"ד לחייב במזוזה מרתף שפתחי' נופלת על הארץ וכן מזוזותיה שוכבים על הארץ ועיי' בנ"ב מה"ת דהיקל לפטרה מן המזוזה ובמקום אחר הארכתי, ועיי' ספרי בית ארי' פ' וי"ו סי' ה':

מסכת מועד קטן

הבוחר בירושלים יגער בשמן, בעת כתבי במס' מועד קטן:

הלכה א

דף א' **פסקו** הגשמים וההרים בוצצין כצ"ל ובתוספתא צריך להגיה יעיי"ש עיי' רמב"ם ה' מקואות פ' ט' מ"ב כדי שתפרח אברית עיי' ירושלמי פ' ח' דתרומות דף כ"ה ועיי' במפרש שם:

הלכה ב

ע"ב מפני מראית עין עיי' מ"ש ר"פ דפסחים פלפול ארוך בענין מראית עין, ודע דש"כ דכתב ביו"ד סי' פ"ז דאפי' בדרבנן שייך מראית עין יש לו ראי' מכאן ג"כ דהרי זיבול בשבועות הוא רק דרבנן כדמסיק בסוגי' דבבלי ועיי' ברמ"בם ס' א' מה' שמיטה ה' ב' ואפ"ה קאמר הירושלמי מפני מראית עין:

מכשיר צדדי' לזריעה ועיי' בתוס' בבבלי דכתבו בתירץ ב' דהוי מלאכה ממש אע"ג דאינו מתכוין מ"מ משום פסיק רישא נגע בה, ולפענ"ד ב' תרוצי תוס' הללו תלי' אי אמרינן פסיק רישא דלא ניחא לי' מחשב ג"כ פסיק רישא וכאן לא ניחא לי' ועיי' באו"ח סי' ש"כ ויש לומר דכאן רק מדרבנן ופסיק רישא דלא ניחא ג"כ וכ"ע מודו וצ"ע ועיי' בשלום ירושלים:

בהאי דתנינן החוטט בצינור ויש לעיי' מדוע אינו מביא משנה באותו סדר החוטט בגדיש כדי לעשות לו סוכה, ואפשר דרוצה להביא חטיטה מענין מים דומי' דחטיטה כאן:

ועושין כל צרכי רבים, עיי' מ"ש בזה הענין במס' שקלים פ' קמא דף ג':

דף ב' ע"א **מוטב** שיתקלקלו בו לשעה, ודייק כן מלשון הקרא דקאמר וראה עצם משמע אבל לא בשר והטעם דבשר תעכל:

הלכה ד

דף ב' **התירו** סיפן משום תחילתן עיי' ע"ש באו"ח סי' ש"א בטו"ז ס"ק ג' וביו"ד סי' רס"ו בטו"ז שם, ומה שתמה בש"ק כאן נראה לפענ"ד דמילתא דהוי טעמא משום סכנתא דקיימ"ל חמירה סכנתא מאסורה לא צריך לאשמעינן דהוי מק"ו מהנהו דאסורא דחמור טפי:

(**עוד** נראה לפענ"ד ע"פ מה דמסיק התם במס' ביצה דבאמת כולהו תנינא אלא דבעור ה"א דה"ה דערב י"ט נמי ובחניות ה"א דאפי' תריסי דבתים נמי וכדומה באינך משו"ה הוצרך לומר דדווקא משום סופן התירו תחילתן, משא"כ האי דלא תני' בשום משנה לא חשיב לי' דלא איירי אלא בהנהו דחשיב במשנה, אלא דהי' בכל א' ה"א להקל בדבר

אחר משא"כ בהאי, אלא דלפענ"ד נראה דזה תלי' בגרסת המשנה לקמן ב"פ ב' אין לוקחין בתים ועבדים ואבנים וכו' וכן הוא ג"כ הגרסא בריף ורא"ש, ועיי' בתוס' יו"ט שם אבל בסוגיא הש"ס לא גריס במשנה אבנים ועיי' בעץ החיים על המשניות והשתא אי גרסינן במשנה אבנים א"כ גם זה הדין תנינא א"כ שפיר קשה דהו"ל לעולא ור"י לחשיב משא"כ אי לא גרסינן י"ל דלא חשיב אלא דברים דתנינן במשנה משא"כ האי דלא תני במתני' ודו"ק):

ונרא' לפענ"ד להמתיק יותר ולומר דלכאו' צ"ע מה מקשה הא התם לא חשיב ק הנהו דבאמת כבר תני במתני' אלא דבכל א' הי' ה"א כדאמר בגמרא התם משו"ה הוצרך לומר דהתירו סופן משום תחילתן משא"כ כאן מה הי' ה"א להקל עוד בענין מה יותר עד שיצטרך לחשבו ג"כ אלא דזה לק"מ דקושיתו היא דהאי דהכא דלא חשיב בשום משנה מכ"ש דהו"ל לאשמועינן אע"ג דליכא ה"א לאקולי יותר מ"מ הדין גופא הו"ל לאשמועינן כיון דלא חשיב בשום משנה, והשתא לפ"ז י"ל דזה תלי' אי גרסינן במשנה דלקמן פ' ב' לוקחין בהמה בתים ועבדים ואבנים כדאיתא באמת בגרסת הירושלמי וכן גרס הריף ורא"ש ג"כ א"כ לק"מ דבאמת תנינהו וא"ש יש ראי' לגרסת הריף והרא"ש ומתורץ קושית הש"ק:

הלכה ה

מתני' ולא יספידנו, עיי' רש"י כלומר שלא ישכור ספדן וכו' וצ"ע זה כרב אבל לשמואל אפי' בחנם אסור וכן פסיק הרמב"ם לחומרה כשמואל ומדוע נקיט כרב, ועיי' בברטנורא דכ' וז"ל קודם לרגל ל' יום תמיד, וצריך פי' ובתוס' י"ט כ' דהוא טעות וצ"ל אית, ושייך אלקמן אית דאמרי, ואולי י"ל דהרי הטעם שאמרו הוא משום מעשה שנתן לספדן כל מעותיו שכנס לרגל ונמנע ולא עלה לרגל וא"כ ה"א עתה דליכא עליות הרגל מותר לערער ולהספד תוך ל' לזה כתב הרב תמיד אפי' עתה אסור דדרך בני אדם לכנס לצורך שמחת יו"ט ויש לחוש שית לספדן וימנע מעונג הרגל, דגם עונג הרגל הוא מצוה והרי רבינו קדוש לאחר חרבן היה וכ' דין לא מעורר דאל"כ הו"ל לגמרא לומר א"ב ג"כ בזמן הזה אלא וודאי דלרב גם בזמן הזה אסור ועיי' בריטב"א:

א"נ מלת תמיד הוא אפי' בעובד בחנם דהרי אית בגמרא דאין המת משתכח וכו' וא"כ אפי' בחנם אסיר וכדעת הרמב"ם שפסיק כשמואל, ויש לעיין במ"ש רש"י חודש או חדשים קודם המועד ואיך שייך חדשים דקודם ל' מותר, וצ"ל דמיתתו הי' קודם חדשים ולא יספידנו בתוך ל' דמועד דה"א הואיל וכבר איחר זמן הספדו מותר קמ"ל דאסיר, אלא דמ"ש אח"כ דאם מת לו מת בתוך ל' צ"ע אמאי נקיט כאן בתוך ל' וצ"ל דהספד

דרכו להיות קרוב לזמן המיתה, אבל הערער דרכו להיות אפי' אחר ל', אמנם צל"ע במ"ש רש"י בד"ה יבכון עמי' אפ"ה אסיר למימר במועד הא אפי' קודם מועד אסור, ולפי מה דנראה מלשון דכ' אפ"ה אסור א"כ הוי המשנה זו וא"צ לומר זו דאפ"ה אסור וכ"ש שלא יספידנו אמנם מלשון הריטב"א נראה דהוי לא זו אף זו דפי' כל מרי נפש אפי' מי שאינם קרובים יביאו אל הספדו לבכות ולהספיד את מתיהם יעיי"ש:

ועיין בבלי דקאמר שמואל לפי שאין המת משתכח וכו' ונ"ל דרב לשיטתו דאמר במס' ברכות דף נ"ח דרואה חבירו לאחר י"ב חודש מברך מחי' המתים דאמר רב אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב חודש א"כ ס"ל דאפי' לאחר למ"ד ג"ש אינו משתכח וא"כ אמאי אסרו דווקא ל' יום קידם לרגל וע"כ פי' משום מעשה שהיה ודו"ק:

והנה בירושלמי אמרו ולא יספדנו איזהו הספד שהוא עושה לו הספד בפני עצמו עכ"ל ביאור דברי הירושלמי הזה כראה דווקא כמו שעושה הספדנא דמערבא דמהדר על הקרובים בביתם והוא עושה הספד לקרובו ב"ע זה אסור דיש בו מרירות יותר מדאי כשעושה ההספד אל הקרוב לבדו, ומיושב בזה קו' שראיתי בהגהות הש"ס בשם שו"ת בית אפרים איך ספדו כל ישראל על שמואל שכתוב ויספדו לו כל ישראל הלא שמואל מת כ"ח אייר והוא בתוך ל' של עצרת, ולפי הנ"ל ניחא דשם לא הי' הספד כנ"ל בפני עצמו כנ"ל:

ועוד הרי בירושלמי אמרו עוד כי הדא בישן אבל בחדש מותר שבלא"ה לא נשכח וא"כ בשמואל הוי מחדש ולק"מ:

והנה דעת רש"י נראה דס"ל דהלכה כרב מדפי' במתני' הכל בשכר משמע הא בחנם שרי וזה כרב דפי' משום מעשה שהיה וכן כתב התוס' דהלכתא כרב באיסורא ונ"ל דבבלי לא ס"ל כירושלמי מדאמר מ"ב דעביד בחנם ומדוע לא אמר א"ב בחדש דלרב אסור ולשמואל שרי ש"מ דה"ל דלשמואל גם בחדש אסור ונ"ל דס"ל מדאמר במתני' מלקט אדם עצמות אביו ואמו מפני ששמחה היא ר"י אמר אבל הוא לא וקשה הו"ל לר' יוסי לחלק דבאמת בתוך ל' מותר ללקוט דהרי בלא"ה עוד המרירות בלבו ש"מ דר"י לא ס"ל לחלק וא"כ לפ"ז י"ל דכל זה לר' יוסי אבל לר"מ דס"ל בלוקט עצמות שמחה לו א"כ י"ל אבל דבהספד יש חילוק בין ישן לחדש דבחדש שרי וא"כ י"ל הברייתא דירושלמי דתני דבחדש שרי הוא אליבא דר"מ אבל אנן קיימ"ל כר' יוסי ודו"ק וא"כ אפי' בחדש אסור ודו"ק:

דף ב' ע"ב **הי'** שמח לומר שנינוחו אבותיו מן הדין עיי' בק"ע שלאחר עיכול פטור מחיבוט, ויש מזה ראי' לדברי הגאון בעל נ"ב מה"ק ח' יו"ד סי' פ"ט דבעצמות לא שייך חרדת הדין ועיי' מ"ש מזה לקמן באריכות בפ' ב':

ושלא לטמאות כר' יוסי עיי' מ"ש פסחי' דף ל"ח בענין זה:

אלו הן ברכת אבלים מה שאומרין עליהם בבהכ"נ אלו הן תנחומי אבלי' מה שאומרי' עליהן בשורה כצ"ל:

דף ג' ע"א **בחדש** מותר עיי' בשו"ת בית אפרים סוף חלק יו"ד בענין הספד תוך למד:

ר"מ אמר לוייתה נראה דר"מ בא להוסיף דברייתא אמרה לא תעורר אשה לוייתה משמע דווקא אשה על בעלה הא בעל על אשה מותר ק"מל איהו סתמא לא תעורר לויתה לא היא עליו ולא הוא עלי' ומביא ראי' דתרווייהו נקראין כן דכתיב העתידין לעורר לויתן ופשוט:

תני לא ישא אדם אשה שיש לה בנים אפי' בקבר אר"י מפני מעשה שאירה אפשר דזה הוא המעשה שהובא בבבלי דספדן בא ונטלה אשתו המעות שהכין לרגל וזה הי' ספדן עבור בני' שהי' לה מבעלה הראשון ומזה למד ק"ו השתא דנוטלת מעות בעלה ונותנת לספדן מכ"ש שתתן המעות לבני' החיים ותגנוב הכל:

ומפי חבירי ידידי הרב המופלג מו"ה אברהם ברודא זצ"ל דיין דק"ק העלישוי שמעתי דפרושו הוא ע"ד דאיתא בבבלי כתובות דף ס' ע"ב מר בר רב אשי אמר אפי' מת נמי אסור דלמא קטלא וכו' הוי עובדא וחנקתי' יע"ש וזה שאמר הירושלמי פה לא ישא אשה שיש לה בנים אפי' בקבר ואיירי במנקת מפני מעשה שהי' ונכון אלא דלשון בנים דנקיט צ"ע לפ"ז ועוד דאיך שייך דין זה לכאן אמנם לפמ"ש ניחא:

הלכה ז

מתני' מפני ששמחה היא לו י"ל דהו"ל לכתוב בקיצור מפני השמחה, ונ"ל דלשון המשנה דייק כדאמר רבה בר רב הונא שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו, וזה דיוק ששמחה היא לו שהיא לו ולא הרגל, ולזה י"ל דס"ל דגם בגרושה יש ג"כ שמחה אלא שאין השמחה כ"כ עד שיניח שמחת הרגל בשבילה רק באשה חדשה אזי השמחה גדלה עד שמניח כל שמחת יו"ט ועוסק רק בה, ולזה י"ל דפליגי דלשמואל אפי' עירוב שמחה בשמחה אסור אע"ג דאינו מניח כל שמחת יו"ט מ"מ ס"ל דאפי' עירוב אסור, דעכ"פ אינו משמח בשלימות בשמחת יו"ט, וא"כ צ"ל דבגרושה אפי' עירוב שמחה אין כאן ומשו"ה שרי, ונ"ל דזה תלי' בפלוגתא דר"א ור' יהישוע דלר' אליעזר דס"ל ביו"ט או כולו לה' או כולו לכם, א"כ אי בעי עושה כולו לה' וא"כ לדידי' י"ל דמותר לישא

במועד דהרי לדידי' לא בעי שמחת אכילה דהרי אי בעי עושה כולו לה', משא"כ לר"י דס"ל דבעינן חציו לכם יש לאסור לערב שמחה אחרת בה אפי' ליבם דהוי"ל מצוה אסיר והשתא לפ"ז יש ליישב קושית הש"א ושע"ה דתמו אהא דתנן במס' ביצה אלו משום שבות לא מיבמין ומפרש הגמרא שם משום שמא יכתוב ותמו הא בלא"ה אסיר משים אין מערבין שמחה בשמחה ולפי מ"ש י"ל משום דשם בסיפא דמתני' תנן אין בין יו"ט אלא אוכל נפש ותמה בגמרא הא איכא משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת ומשני הא ר"א הא ר"י יעיי"ש וא"כ דמתני' אתי' כר"א ור' אליעזר ס"ל או כולו לה' ולדידי' מותר לערב שמחה בשמחה שפיר קאמר דאפ"ה אסור משום שמא יכתוב ודו"ק:

גם י"ל ע"פ מה דאמר הגמרא לקמן דף ח' ע"ב אמר שמואל מותר לארס אשה בחו"מ שמא יקדמנו אחר, והנה מדאמר שמא יקדמנו אחר ש"מ הא זולת האי טעמא שמא יקדמנו אחר היה אסור לארס משום אין מערבין שמחה בשמחה, אלא דמטעם שמא יקדמנו אחר ברחמים אף דלא שכיח אפ"ה התירו, א"כ לפ"ז י"ל דה"ה בכל מקום שיש טעם לחוש שיתבטל הדבר י"ל ג"כ דמותר לעשות במועד, והנה שם פירך הגמרא משום רשות והא מצוה קא עבוד ומשני כגון דאיכא גדול ממנו, וא"כ ע"כ איירי בענין דלא רצה הגדול ליבם, וא"כ שפיר פריך מ"ט לא ואי משים דאין מערבין שמחה בשמחה הא יש לחוש דלמא גם הקטן יחזור בו ולא ירצה ליבם כמו הגדול וכיון דיש חשש שיתבטל לא נחוש לאין מערבין שב"ש ולפיכך הוצרך לומר שמא יכתוב ודו"ק:

שוב מצאתי קושי' הנ"ל בספר טור אבן דתמה בזה הלשון במשנה דאמר ואלו הם רשות לא מיבמין וקשה למה חשיב לי' משום רשות תיפוק לי' דמן התורה אפי' בחה"מ וכ"ש בי"ט משום ושמחת בחגך ולא באשתך, ותי' דנפקא מני' לכ"ה דליכא בהו מצות שמחה ואפ"ה אין מיבמים משום שמא יכתוב, ולפענ"ד זה אינו דמבואר בספר יראים סי' קכ"ז דגם בר"ה הוא שמחה דהוקשו המועדות דכתיב אלה תעשו לה' במועדכם, גם מ"ש דבלילה ראשון ליכא שמחה והי' מותר ליבם וקשה לי ניהו דבלילה ליכא שמחה מ"מ ביום איכא שמחה וכתיב ושמחת בחגך ולא באשתיך, ובשעה"מ ה' שבת פ' כ"ג ראיתי דמתרץ די"ל דהא דקתני ולא מיבמין היינו אפי' מאמר דכיון דליכא נשואין גמורים שרי בחה"מ וקשה לי הא לארס לא שרי שמואל אלא משום שמא וקדמנו אחר, וזה לא שייך ביבמה דהרי זקוקה לו וא"כ גם מאמר אסור דומי' דלארס ודו"ק, וי"ל דלזה בברייתא דתני שמואל במ"ק דף ח' ע"ב תני מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ולא מיבמין וקשה דהוי"ל לכתוב האי ולא מיבמין קודם אבל לא כונסין ולא מיבמין ואין עושין סעודות אירוסין אלא די"ל דהאי ולא מיבמין היינו אפי' במאמר ודו"ק:

עוד תמה השע"ה שם אהא דאמר הגמרא שם לימא מסייעי לי' אין נושאין נשים במועד וכו' הא לארס שרי ומדוע לא מסייעי לי ממתני' דביצה אלו משום רשות לא מקדשין בי"ט משמע הא בחה"מ שרי ולפענ"ד נראה דהי' יכול לומר דלארס אסור אף בחה"מ, אלא דע"י שליח י"ל דליכא שמחה כ"כ כיון שהוא עצמו אינו בא אצלה ולזה אמר דבי"ט אף ע"י שליח אסור לקדש, משום שמא יכתוב ודו"ק, לפיכך דייק מדקתני אין נושאין נשים משמע דלארס דומי' דנושאים ע"י שליח שני ודו"ק, ומיושב בזה גם קושי' שניה שהקשה אפי' לר"ת עיי"ש:

ועיי' בתוס' כתובות דף מ"ז ד"ה דמסר לה דתמו הא אין נושאים נשים במועד, ומבואר מתוס' הזה ג"כ דלא כטור אבן הנ"ל דתי' דבר"ה לא שייך שמחה דאל"כ לא מקשו הא משכחת לה דמסר לה בר"ה או בלילה א' של יו"ט לפי דבריו אלא וודאי דליתא וכמ"ש:

ומ"ש התוס' שם דנשואין בלא סעודה ליכא שמחה כ"כ שיהי' אסור לישא בי"ט, נ"ל דאע"ג דתני שמואל מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין, א"כ משמע דעכ"פ נשואין אסורים אפי' בלא סעודה, י"ל ע"פ מ"ש התוס' במס' חגיגה דף ח' ע"ב ד"ה בחגך דת"ק לא ס"ל בחגך ולא באשתך וס"ל כשאר טעמים הנ"ל א"כ י"ל דמ"ד בחגך ולא באשתיך דווקא אשתו ממש נשואין בביאה וסעודה הוא דאסור דאז מניח שמחת הרגל לגמרי ומשמח רק באשתו אבל בביאה בלא סעודה שרי אבל למ"ד דאין מערבין שמאה בשמחה אפי' ערבוב לחוד נמי ולזה שמואל לשיטתו דאמר אין מעכבין שמחה בשמחה דווקא רק לארס שרי וגמרא דאמר דמסר לה בשבת וי"ט היינו להאי מ"ד דס"ל מצד ושמחת בחגך וא"כ נשואין בלא סעודה שרי כנ"ל:

מן הדא מלא שבוע זאת עיי' בבלי דף ח' דלא מביא האי דרשה ונ"ל לתרץ ומקדם נתרץ הבל"ז בבבלי דמתחילה מקשה מיתיבי ואח"כ מקשה מנ"ל דאין מערבין שמחה בשמחה ונ"ל משום דכיון דמסקינון דמ"ד משום שמחה עיקר שמחה חד יומא א"כ קשה אמאי אמר רבן ליעקב מלא שבוע זאת הלא תיכף ביום מחר הי' יכול ליתן כיון דתו ליכא משום דאין מערבין שב"ש דעיקר שמחה חד יומא הוי ונ"ל לומר דלפ"ז אה"נ דקודם המיתיבי לא הי' יכול להקשות דאין משב"ש דידע דא"ל מקרא דמלא שבוע זאת אבל השתא דמסיק עיקר שמחה חד יומא לא שייך תו אין משב"ש א"כ שפיר מקשה מנ"ל דליכא למימר מקרא דמלא שבוע זאת תקשה אמאי אמר כל השבוע ודו"ק:

אמנם א"כ הדרה הקושי' אירושלמי איך יליף ממלא שבוע זאת ונ"ל משום דהנה הטו"ז ביו"ד סי' קצ"ב סעי' א' הקשה מיהודא ובועז אדינא דתבעו לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים ותירץ דלא שייך חימוד התם דמיד שנתפייסו הי' עמה במטה והו"ל כמו

שיש לו פה בסלו והשתא לפ"ז מתורץ היטב הירושלמי דשפיר יליף מדאמר לבן מלא שבוע זאת מבואר דאין משב"ש וכ"ת הו"ל לתן תיכף ביום מחר כיון דעיקר שמחה אינו כ"א חד יומא זה אינו כיון דלא שרי תיכף באותו יום א"כ לא שרי תו אח"כ מטעם תבעו לינשא ונתפייסה דצריכה ז' שמא ראתה דם חימוד ושפיר מתורץ הירושלמי ודו"ק:

אמנם הבבלי הי' סובר כתירץ הא' דטו"ז שם וא"כ הדרה קושיתינו לדוכתה לפיכך הוצרך לילף מקרא דשלמה:

פעם אחת כתבתי בתשובה על מה שכתב התוס' בכתובו' מ"ז בד"ה דמסר לה דבנשואין בלא סעודה לא שייך אין מערבין שמחה בשמחה ותמה המ"א מהא דתני שמואל מ"ק דף חי ע"ב מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין מבואר דכונסין אסור אפי' בלא סעודה הרי דמארסין איירי בלא סעודה ולזה אמר לא כונסין אפי' בלא סעודה, ועוד קשה אמאי הוצרך שמואל לומר דמותר לארס שמא יקדמנו אחר ברחמים תיפק לי' בלא"ה כיון דליכא סעודה הרי אפי' נשואין מותר ע"כ נ"ל דודאי קצת שמחה יש ג"כ באירוסין דלאשה חדשה זוכה אלא דבנשואן אח"כ שכבר איירי הואיל ולא הוי סעודה שרי משא"כ כשאיירי שבאותו יום ג"כ נושא זה אסור אפי' בלא סעודה, דעכ"פ הואיל והוי באותו היום שאירס הוי שמחה גדולה לי' אפי' בלא סעודה וזה הוא דתני שמואל מארסין אבל לא כונסין אז ג"כ אחר האירוסין אפי' בלא סעודה אבל נשואין אחר יום האירס שרי בלא סעודה, והתוס' דנשואין בלא סעודה שרי איירי באי זה יום אחר האירוסין ודו"ק ואין להקשות אמאי תני ולא מיבמין הא בלא סעודה שרי י"ל כיון דביבום ליכא אירוסין א"כ הנשואין לחוד הוי שמחה ואסור ודו"ק:

א"נ י"ל דהא דכתבו התוס' נשואין בלא סעודה היינו חופה בלא ביאה והא דתני שמואל אבל לא כונסין היינו כניסה בביאה וזה אפי' בלא סעודה אסור כנ"ל:

ועיין בתוס' מ"ק בד"ה מפני ביטל פריה ורביה דגבי מחזיר גרושתו לא שייך ביטל פו"ר דמשום דמסתמא דמילתא יש לו בנים, ויש לעיי' לפ"ז מי שיש לו אשה ובנים רשאי לישא במועד כיון דיש לו בנים ונ"ל דכונת התוס' דבשאר נשים אע"ג דיש לו בנים אפ"ה משום לא פלוג גזרו שלא לישא במועד, משום דברוב נשואין אין לאדם בנים לכן גזרו בכל ענין משא"כ בגרושה מן הנשואין לרוב יש לו בנים ומשו"ה ג"כ התירו בכל ענין להחזירה אפי' אין לו בנים ודו"ק:

ומ"ש התוס' להתיר סעודת מילה הואיל וזמנה קבוע נ"ל להביא ראי' מירושלמי דמגילה פ"ק דאמר דפורים שחל בשבת עושין הסעודה לאחר השבת ויליף לי' מדכתיב לעשות אותה ימי משתה ושמחה מי ששמחתו תלוי' בב"ד יצא זה ששמחתו בידי שמים, וקשה

הול"ל משום דאין מערבין שמחה בשמחה א"ו הואיל וזמנה קבוע לא שייך אין מערבין ודו"ק:

ויש לעיין אי מותר לישא במועד בעולתו בגין שבא על הפנויה אי נימא דדומה לגרושה דתנן אבל מחזיר הוא את גרושתו א"כ ה"ה פנויה שבעלה או לא, ונ"ל עפ"מ דראיתי בה"ג ס' מועד דגרס בדתני שמואל דף י"ח אבל יחזיר הוא את גרושתו מפני שאינה שמחה לו ואינה תחלה לו ומאי בעי בהני מילין יתירין שאינה תחלה לו אלא לאשמעינן הא בעולה שעכ"פ תחלה בנשואין היא לו אסיר ודו"ק:

מי שהפך פרק ב

הלכה א

דף ד' **בשהגיע** זמנו לשתות פי' אם הגיע יומו להשקות כל השדות בימי אבלו וא"כ ע"כ צריך איהו לשכור פועל א' שישקה עבורו מותר הפועל להשקות אפי' שדה האבל ג"כ ומיושב לפ"ז הא דמדקדק בש"ק דהו"ל לכתוב ומרביצין הבקעה, והלשון כמי משמע כן דאי כפי' הש"ק הו"ל לכתוב זמנה לשתות כיון דקאי אשדה וכן בלשון הבבלי הו"ל לכתוב עונה המים שלה:

שני' היא המן שדרכו להערים פי' הש"ק מכוין יותר ועיי' במס' גיטין דף כ"ר ע"ב דמשני ג"כ דר' יהודא חייש להערמה יע"ש ועיי' מ"ש בפ' כל שעה ה' ב' ר' יוחנן חשש להערמה:

הלכה ב

הא בתחילה אסיר עיי' בש"ק ולפענ"ד נראה מדאמר אח"כ כהדא ר"ש משמע הירושלמי בא לומר דבאמת גם בכה"ג מותר לכתחילה רק הא דאמר ר"ז הא בתחילה אסור קאי אאדם חשוב כהדא ר"ש ודו"ק ומיישבי' דברי הרא"ש דאל"כ תקשה מאי כהדא דקאמר:

ילפיין מקלקלתא עיי' מ"ש בחבורי על התורה פ' בלק לא הביט אין ביעקב בענין הבטה וראי':

מסיקין לפסין וקדירות עיי' בש"י ויפה כיון ומ"מ צ"ע אמאי לא נקיט ג"כ קערות אלא וודאי משום חסים הוא וכדפי' הק"ע:

דזיפתא דקדקירא פי' דק, דקירא הדק של שעיה:

הלכה ג

בשיש שם עדי' עיי' בש"ק דתמה על הב"י ולפענ"ד נראה דדעת ב"י מבואר כאן דאל"כ מה באו רבנן דקסרין להוסיף, וגם הלשון דקאמר הירושלמי הוין בעיי' למימר משמע דבאמת אינו כן אלא וודאי דאינהו הוי בעיי למימר דאפי' בשיש עדי' לאחר מיתה סגי, אמנם רבנן דקסרון פליגי וס"ל דצריכין להיות העדים העידו בחיי אביהם וכדעת הב"י ודו"ק:

ע"ב **כלום** אסרו בשר בכור להשקל בליטרא לא כדי שיהיו מוכרין אותי בזול, ויש לעיי' דבר"שי ר"ש כל הפסולין לא משמע כן רק הטעם הוא שלא לנהוג בהי בזיון מנהג חול הואיל ולא הוי הנאה רק לבעלי' אבל משום כדי שימכרו מאי נפקא לן אם מוכרן אותה ביוקר, ונראה לומר דס"ל לירושלמי דהטעם הוא כדי למכור בזול משום דאם ימכר במשקל יש לחוש דבעלים לא ימהרו במכירתו ויבא לידי בזיון ולידי סרחון וכדומה לפיכך כדי שימהר במכירתו אסרו לשקלו בליטרא כדי שימכר בזול ויהיה קופצים עליו, ועיי' בש"ק דתמה אדברי תוס' בר"פ כל פסולי ולפענ"ד נראה אדרבה מזה הירושלמי ראי' והוא לא קאמר כ"א כלום אסרו בשר בכור להשקל בליטרא אבל אינו מזכיר למכור ולשחוט באיטלז וי"ל דס"ל דלמכור ולשחוט באיטלז דהוא במקום רבים והוי בזיון טפי מדאורייתא אסור רק לשקול בליטרא בביתו זה הוי רק מדרבנן כדי שימהר להמכר ודו"ק:

ודע דראיתי בשו"ת פנים מאירות חלק ג' שאלה מ"ג דמפלפל מי רשאי לפייס שקורין אויספלעטין על ס"ת של יתומה לישא אשה והביא ראי' מהא דאיתא פסולי מקדשין נמכרים באיטלז ונשחטין באיטלז שהנאתן להקדש וה"נ הוי הנאה להקדש דאל"כ צריכין לסייעה מן הצדקה ולפענ"ד נראה לפקפק דשאני גבי פסילי מקדשין דיש באיטלז קופצין הרבה ובוודאי ימכר משא"כ בס"ת שמא לא יזדמנו כ"כ פלעטון וא"כ ביזו את הס"ת בחנם וראי' מבבלי מס' שבת דף כ"ב סל של מעשר שני אין שוקלין כנגדו דינר זהב גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וה"ה כאן:

אמנם בלא הכי נראה דלא דמי דבשלמא גבי בשר בכור הרי מבזין הבשר עצמו משא"כ בס"ת הרי אינו מטלטלין הס"ת רק פלעטין הוא שגובין עליו ומה בכך הרי בהדי' אמרינן במס' שקלי' אחת לשלשים יום משערין את הלשנה וה"ה כאן:

אלו היה לי עיי' בק"ע ואע"ג דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו שאני הכא שהן עושין היפך התקנה עיי' במס' שבת פ' במה אשה הלכה ב' בש"ק ד"ה לא עמד ועיי' מ"ש בחדושי שם:

אסרו לעשות מלאכה בחש"מ משמע דהוי דרבנן, ועיי' בש"י ועיי' בתוס' בע"ז:

אם הזכירוך לבולי עיי' בק"ע ועיי' בש"י ופרושם דחוק אמנם עיי' במס' סנהדרין פ' ח' ה' ב' בפני משה ופרושו נבין, ועיי' במדרש רבה פ' מסעי במעשה שבאו לגדולי צפורי כתבים, ולפענ"ד נראה לפרש דמלת בולי הוא דהמלכות ממנה בני אדם ההולכים מעורב בתוך שאר בני אדם כדי לחפש אחר אנשים רעים לגלותם והוי מילת בולי כמו יש בילה דאמרינן בגמרא והואיל והמה הולכים מעורבים בתוך בני אדם קורא אותן בולי ולזה

אמר שיהי' ירדן בעל גבולך שירחיק מזה בתכלית הריחוק, ועיי' במס' ב"מ פ' הפועלי' דאמר אבא ערק לאסי' עד ערוק ללודקי יע"ש:

ועז"ה אמר עד שיראה כל אדם שיקבל איזה התמניות כדי שע"ז יפטר מבולי, והיינו קבלין רשות להפטר מבולי, שוב מצאתי בירושלמי ריש מס' פיאה דמה בן נתינה ריש פטר בולי הי' פי' שר של חיילות א"כ מלת בולי הוא חיילות:

הוי מלקט פרורין מזה ראי' ללקט פרורי המצות ומוציא:

הלכה ד

ותני בשבת מותר עיי' בשו"ע או"ח סי' ש"ו מ"א ס"ק כ' דתמה ארמב"ם דס"ל כבוש יחיד לא שמי' כבוש למה נדחה דרבנן מפני דרבנן וכתבתי על הגליון עיי' ברמב"ם דקאי היכא דחתימה היא רק בשבת וא"כ י"ל דס"ל ג"כ כרמ"א דכתב שלהם הוא רק דרבנן וא"כ הו"ל שבות דשבות ובכה"ג דחינן דרבנן מקמי' דרבנן עיי' במ"א סי' תקצה בס' ק' ב' ועיי' בב"ש דכתב לדעת הרמב"ם היפך ממ"ש:

וכתיב וביום השביעי פי' מדלא כתיב ובשביעי ומדכתיב וביום רמז ליום השבת:

עד רדתה אפי' בשבת עיי' במדרש רבא על קרא וללבן ב' בנות דמפרש מלחמות בנה של זו דוחה שבת ומלחמת בנה של זו דוחה שבת וביפ"ת תמה שם איזה מלחמה דוחה שבת חוץ יריחו ושם מלחמת כל ישראל היתה יע"ש דדחק:

ולפענ"ד הכונה כפשוטו דאמרינן בגמרא דע"ז כשם שעמדה חמה ליהושוע כך עמדה למשה וא"כ נדחה שבת לכל א' י"ב שעות עכ"פ כיון דיום הי' כ"ד שעות והוי יום השביעי מאוחר ומשה היה מלאה ויהושוע מרחל וא"כ שפיר בנה של זו דוחה שבת ושל זו דוחה שבת וזה ברור, עיי' מ"ש שבת פ"ק דף ז':

אין מפנין את המת וכו' עיי' במס' אבל רבתי פ' י"ג ומבואר דאפי מבזוי למכובד אסור, ואפי' בתוך הקבר גופא אסיר עיי' ביו"ד סי שס"ג ועיי' מ"ש אבי זקני בחות יאיר דף רמ"ז ע"ב דהורה בב' מתים ששכחו הקברנים בכל א' תכריך א' והא' הי' נער קטן והורה דמותר לפתוח הקבר של הנער יען כי לא הגיע עדיי' לכ' וסליק החרדה חרדת יום הדין משא"כ בגדול דשייך חרדת הדין אסור לפתוח קברו, והגאון מו"ה דוד אפ"ה ז"ל שדה בי' נרגא דא"כ עדיפא הו"ל לגמרא להקשות במס' ב"ב דף קנ"ה ע"א בשלמא למ"ד בן י"ח היינו דאמר ר"ע אי אתם רשאי' לכולו ולא אמר הטעם משום חרדת הדין אלא למ"ד מבן כ' הו"ל לר"ע לומר הטעם משום חרדת הדין וסיים שם הגאון הנ"ל אלא וודאי דכולהו בחדא מחתא מחתינתו, והנה דבריו צריכין ביאור אי דכוונתו דאפי' בפחות מכ' נמי שייך חרדת הדין א"כ אדרבה הקושי' יותר חזקה דתקשה לכ"ע לימא הטעם משום

חרדת הדין ואי דכוונתו דאפי' בבין עשרים נמי לא שייך חרדת הדין זה וודאי ליתא דהרי מבואר בגמרא גבי דאמר למה הרגזתני וא"כ דבריו נפלאים לכאורה, אמנם נראה לפענ"ד דשפיר הורה הגאון מו"ה גרשון וקושית הגאון מו"ה דוד אפ"ה לק"מ דהנה במס' אבל רבתי פ' י"ג תני' המוציא עצמות בקבר הרי זה נתנו במכמורת דברי ר"ע וחכמים אומרים לא יזיזן ממקומן ויש לדקדק במאי פליגי ונראה לפענ"ד לומר דלא שייך חרדת הדין אלא במעלה המת מן הקבר כמו בעלת אוב שהעלתה את שמואל מן הקבר משא"כ בתוך הקבר גופא אם מזיזו מצד לצד לא שייך ח"ה וראי' לזה כר' לפענ"ד מדברי רבינו האי בטור יו"ד סי' שס"ג דשאלוהו בבית הקברות שנתמלא והשיב דשלא כדין עושין מטעם דחיישו רבנן למקום תפיסה, גם משום ניול ומדוע שביק הטעם משום חרדת הדין אלא וודאי דס"ל דלא שייך חרדת הדין במזיזו קבר גופא וא"כ התם דשאלוהו בבית הקברות שנתמלא ואי צריכין קבר קוברין בבית הקברות הישנים ומניחין העצמות לצד הקבר ובכה"ג לא שייך חרדה כיון דאינו מעלם מן הקבר:

ועוד ראי' נלפענ"ד מדברי הטור שכתב ואפי' בתוך הקבר תני' אין מלקטין עצמות לא מתוך הקבר ולא מתוך הארון לצד הקבר לקבור שם מת אחר משמע דווקא לקבור שם מת אחר הוא דאסור הא מבזוי למכובד שרי משא"כ ברישא והיינו משום דברישא שייך ח"ה כיון דמוציא מן הקבר זה לקבר אחר לפיכך אסור אפי' מבזוי למכובד משא"כ כאן דאין מוציאין אלא דמניחין לצד הקבר לא שייך ח"ה, אלא דעל זה יש לפקפק דא"ל לא מבעי קאמר לא מבעי מבזוי למכובד דוודאי אסור אלא דלקבור שם מת אחר ה"א דשרי כדי לקבור המת האחר קמ"ל דאפ"ה אסור, מ"מ הלשון סובל יותר כהנ"ל:

והשתא לפ"ז בהא פליגי ר"ע ורבנן דר"ע ס"ל דבתוך הקבר לא שייך ח"ה לפיכך אמר דמותר ליתן במכמורות דהיינו בגומות שבתוך הקבר אבל רבנן סברו דאפי' בתוך הקבר שייך ח"ה לפיכך אמרו לא יזיזן ממקומן:

והשתא לפ"ז מתורץ קושית הגאון מו"ה דוד אפ"ה הנ"ל דהתם שאלו לבדקו בתוך הקבר וא"כ לא היה ר"ע יכול לומר מטעם ח"ה דאיהו לשיטתו סובר דבתוך הקבר לא שייך חרדת הדין:

אלא דלפ"ז אכתי תקשה דהוו"ל לרבינו האי לומר הטעם משום ח"ה וכ"ת הא הו"ל בתוך הקבר הא קיימ"ל הלכה כרבנן וא"כ בהיות דרבנן פליגי עלי' דר"ע א"כ הלכה כוותייהו, ועוד קשה דאי טעמא דר"ע כנ"ל דבתוך קבר לא שייך ח"ה א"כ מ"ט לא פליג ברישא דהמוציא מת בקבר לא יזיזנו ממקומו אא"כ יודע שהי' מקומו שאול לו והא בתוך הקבר לא שייך ח"ה, וראיתי בנ"ב מה"ק תשובה פ"ט דהקשה ג"כ קושי' זו על

רבינו האי ובעבור כן העלה דבעצמות לא שייך חרדת הדין דאך בשרו עליו יכאב כתיב וא"כ לפ"ז יש לישב הטיב דמוציא מת בקבר ס"ל לר"ע שפיר לא יזיזנו ממקומו משום בלבול משא"כ בעצמות לא שייך ח"ה ספיר קאמר דמותר לתנו במכמורת, אלא דלפי הנ"ל כיון דרבנן פליגי אר"ע וס"ל דבעצמות נמי שייך בלבול א"כ הדרה קושי' לדוכתה:

באמת דברי הנ"ב תמוהי' בעיני א' דהרי הכל בו נתן זה הטעם אירושלמי דקאמר אין מפנין המת ועצמות הרי בעצמות נתן ג"כ זה הטעם ואפי' אם נאמר דהכלבו נקיט הלשון אין מפנין את המת משמע מת דווקא, מ"מ ארבינו גופא לא הועיל דאכתי הו"ל לומר הטעם דח"ה דדלמא יפגעו בקבר שאכתי לא נתעכל הבשר והרי אמרינן דצדיקים אין רימה שולט בהם, ועוד אחר עיכול אף דכבר פסק הדין מאן יימר דחרדה מסתלקת והלא מבואר בפ' ג' מה' תשובה דיש רשאי' דנדונים לעולמים א"כ י"ל אף דפסיק הדין יש חרדה והרי שמואל הנביא אף דהי' צדיק גמור וקיים כל התורה כולה אפ"ה חרד, ואם יאמר האומר שאני שמואל דתוך י"ב חודש כדאיתא בבבלי שבת פ' השואל ולפיכך שפיר חרד דכל י"ב חודש הדין מתוח משא"כ אחר עיכול הבשר שכבר פסק הדין ואחר שכבר יצא שוב אינו חוזר וניער, ועבור א' שבאמת כדון תמיד אין אנו צריכין לחוש דהאי בלא"ה מוטל במצודת הדין, א"כ תקשה אכלבו גופא איך מביא ראי' משמואל דשאני שמואל דתוך יב"ח הוי משא"כ אחר יב"ח מנ"ל, אלא וודאי דהכא מביא ראי' אם שמואל שהי' צדיק גמור חרד בתוך י"ב חודש א"כ בוודאי גבי אחר שייך חרדה אפי' אחר י"ב חודש וא"כ ה"ה אפי' אחר עיכול הבשר:

ואפשר לומר דאפי' ברקב שייך ג"כ ח"ה ולא כהגאון מהנ"ל בנ"ב עיי' במס' גיטין דף נ"ז דמכנסי לי' לקטמי' ומאן בא בסוד אלקי, וינוחו על משכבותם כתיב:

ובהספד לגדול א' אמרתי לפרש דברי המדרש חכם לב יקח מצות זה משה שכל ישראל עסקו בביזת מצרי' ומשה לקח א"ע יוסף, והנה יש להבין מדוע לא השתדל שום א' מישראל ליקח את ארונו דיוסף, גם הפסוק אומר ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל והתעורר על זה בגמרא וכי משה העלה ולפענ"ד נראה הואיל וכתיב ורקב עצמות קנאה ועיי' בפרק השואל דדריש כל שיש קנאה בלבו עצמותיו מרקיבון וכתיב ויקנאו בו אחיו וא"כ משו"ה לקחו דווקא ארונות דשאר שבטי' דנעשו רקב לדעתם וברקב לא שייך בלבול משא"כ יוסף דלא היה קנאה בלבו א"כ בוודאי לא נעשה רקב חששו דאסור להזיזו מטעם חרדת הדין ובלבול, לפיכך המתינו עד שבא משה, אבל משה ידע וזכר השבועה שהשביע את בני ישראל ובוודאי שבועה וצווי של מת דוחה טעם דא"ה כיון שכך צוה, וזה אמור ויקח משה את עצמות יוסף כי השבע השביע, והנה אמרינן בגמרא חישב אדם

לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ומשו"ה אמר הכתוב אשר העלו בני ישראל והבין:

וזה הוא דאמרינן בבבלי מ"ק דף כ"ה דר"ח לא נפסיק משום דלא סיימוה קמי' דשלדו קיימת הוי וקשה הא מספיקא הו"ל לצאת אמנם לפי הנ"ל ניחא דדייק דע"כ אין שלדו קיימת דאל"כ איך הביאוהו כיון דשייך בלבול:

מ"מ נראה בעיני האי סברה דבתוך הקבר לא שייך ח"ה לסברה נכונה וגם רבנן עודו לזה והא דקאמרו לא יזיזן ממקומן היינו משום דס"ל דהיו ניול במזיז עצמות ממקומן אבל ר"ע סבר דבעצמות שכבר כלה ונפסד הבשר לא שייך ניול דדווקא היכא שהבשר עליו דנראה צורת אבר אדם שייך ניול משא"כ היכא דהבשר כלה, ואזיל ר"ע לטעמא דאמר לעיל לקוט עצמות אינו אלא משיכלה הבשר כלה הבשר אין הצורה נכרת בעצמות והיינו טעמא דליקט אינו אלא משיכלה הבשר משום ניול והיינו דכתב הב"י בשם הרמב"ן מסתברא מקים שנהגו כגון שנהגו לפנותם אחר עכול הבשר היינו דברי ר"ע ומשום ניול (ודלא כנ"ב שנראה שהבין שהרמב"ן כתב כן מצד עצמו ומשום בלבול אלא דברי ר"ע הן ומשום ניול ובזיון):

אבל ברישא במוצא מת בקבר נמי מודה דאסור משום ניול ובזיון לפ"ז הכל נכון דבתוך הקבר הכל מודים דלא שייך חרדת הדין ור"ע ורבנן פליגי בעצמות שבקבר אי שייך ניול, והשתא לפ"ז אי המעשה היה במעשה דר"ג ממיץ שהיו הקוברים צריכין להוציאין מן הקבר בוודאי יפה הי' הוראתו דבגדול שייך ח"ה משא"כ בקטן אבל אי לא היו צריכין להוציאן אפשר דאפי' בגדול כמי מותר לפתוח כנ"ל ועוד הארכתי בענין הלז וקצרתי:

אלו מגלחין פרק ג

הלכה א

מאי לצאת לצור לעשות דבר מצוה, ועיי' בש"ק דכתב מיהו בסוגין לא משמע הכי וצ"ע ובש"י תמה עליו ולפענ"ד כראה דכוונתו דלשון הירושלמי משמע לי' דקאמר מאי לצאת לצור לעשות דבר מצוה משמע דלא שאל כ"א לצאת לעשות מצות יבום ותיכף לחזור, אמנם נ"ל דבהא פליגי הב' לשונות דהלשון ראשון ס"ל דאפי' לצאת ולשוב נמי אסר ליה, אמנם האית דאמרי ס"ל דשאלתו היתה לצאת לגמרי ולזה השיב לי' אחיו שלזה הניח ח"ק אמו כלומר חיק אמו עזב לגמרי' וחיבק חיק נכרי כלומר שיצא שלא לשוב ועבור כן ברוך המקום שהרגו ועתה תרצה לעשות כמוהו אבל לצאת ולחזור לא אסר לי', והיינו דקאמר הש"ק דמסיגי' דפה לא משמע כן משום דללישנא קמא משמע דאפי' לשוב ולחזור אסר לי' ודו"ק:

שמעון בר בא אתא לגבי ר"ח, עיי' מ"ש במס' חגיגה דף ג' ע"ב במעשה כה"ג בר"ח בר בא ועיי' במס' כתובות בבלי דף קי"ב ע"א ר' חנינא מתקן מתקלי' ועיי' שם ברש"י ובתוס' ולפענ"ד הכוונה שהי' מתקן אנשי א"י מתקלה כמו שלא התיר לזה לצאת לחוצה לארץ ליבם פן יארע לו תקלה שימות גם הוא כאחיו וכמו שלא התיר לר' שמעון ב"ב מתקלי' דידי' שירגיזו עליו אבותיו ויאמרו לו נטיעה אחת וכו':

הענין סברין מימר כשהי' חבוש אצל עכו"ם, עיי' פסחים פ' האשה ריש הלכה וי"ו ועיי' מ"ש בחדושי שם:

שאול משמים נשקפה, עיי' בק"ע ובש"ק ופרושו דחוק ולפענ"ד נראה דעל שהתחתן רבי עם בר אלעשא חד חידא זו ואולי הבין שלא היתה בתו של אלעשא בת ענותן ואולי היתה כעסנית כדרך הנשים וזה הוא דאמר שאול משמים נשקפה כלומר הגיהנם שנשקף לאדם משמים היא הומי' בירכתי ביתה דהיינו אשה רעה הומי' וסוחרת דהיא גיהנם הנשקף לאדם משמים דמכריזין בת פלוני לפלוני, וקאמר מפחדת כל בעלי כנפים דהיינו אשה רעה כזו מפחדת תלמידי חכמים דרוב נשותיהן מושלים עליהם וסיים הקרא ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו כלומר נערים שפגעו בהן מדת הדין כזו אזי נחבאו ממנה וגרשו אותה, אבל וישישים קמו עמדו כלומר אנשים שלא גרשו אותה תיכף רק המתינו זמן מה עד שילדו בנים ובנות שוב לא היו יכולים לגרשה וזה הוא דסיים הנס יאמר הו הו כלומר הנס והנמלט מאשה רעה כזו ישמח וישורר הוי הוי דהוא לשון שמחה והנלכד נלכד בעונו דעונת אדם לכדוהו אם לא יכול להפטר ממנה, ובהיות דרבי תבין כי זה הדבר נוגע לו חרה לו ואמר לי' איני מכירך זקן כנ"ל פרושו:

ולא עוד אלא אפי' חיטה אחת חצי' כשדף וחצי' לא כשדף והיו עמודי בית הועד מתרופפי' אמר להם ר"י אם חברים מתלחמים אתם מה אכפה לכם, אמרתי לפרש ע"ד הגדה, ע"פ מה ששמעתי מאחי החריף הגאון מז"ה אברהם בעל המחבר שו"ת בן יהודה ני"ל לפרש הקרא איכה יועם זהב ישנה הכתם הטוב תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות משום דאיתא בגמרא כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו ויש לדקדק בלשון דקאמר הגמרא אין לו הו"ל למימר אין רפואה למכתו ופי' משום דבאמת עיקר בזיון שמבזה העם הארץ לת"ח משום שמתגאה על העושר שיש לו ומשום כן מתחלף נגד הת"ח ומה עושה הקב"ה מורידו מנכסיו כאשר התפלל דוד הניעמו בחילך והורידמו דע"י זה לארץ ירד, וזה הוא דקאמר הגמרא כל המבזה ת"ח, אין לו דהיינו בזה שאין לו כלומר שיהי' בחוסר כל זה הוא רפואה למכתו והבן וזה הוא דקאמר ירמיה איכה יועם זהב דהיינו על איזה דרך יועם זהב ישנה הכתם הטוב דהיינו שיצא העושר מבעליו ויהלך

ממנו ומפרש תששפכנה אבני קודש בראש כל חוצות דהיינו אם המה מבזים ושופכים כבוד אבני קידש דהיינו הצדיקים לבזיון בראש כל חוצות דהיינו לעיני כל ודפח"ח:
והשתא לפ"ז כיון שכידוי אז ר"א ולא חשו לכבודו נענשו כמבזה ת"ח בעניות וכבר נודע דת"ח משולים לחיטים כדאיתא בקרא בטנך ערמת חטים, וזה אמר אפי' חטה א' דהיינו ת"ח חציו כשדף וחציו לא כשדף דהיינו לא נדון במיתה גמורה רק בעניות דהוי חשוב כמת, והוי עמוד בית הועד מתרופפי' כלומר כיון שראו המוני עם דת"ח יורדים מנכסיהם לא רצו לתן בתם לת"ח באמרם כי לבסוף יענו לפיכך אמר ר"מ אם ת"ח מתלאמין אתם מה לכם, כן אמרתי לפרש ע"פ אגדת מוסר:
מאשפות ירים חביון נ"ל דהוא ר"ת אליעזר יתירו מנידויו:
ע"ב **את** מי נידוי את ר"א ב"ח שפקפק בנטילת ידים בחדושי למס' ברכו' כתבתי וז"ל ענין שפקפק היינו שרצה לעקור כל ענין נטילת ידים וראיתי בש"כ ביו"ד סי' של"ג ס"ק ע' דהקשה אמ"ש הר"נ דהא נטילת ידים אין עיקרה מן התורה, דהא אדרבה כיון דאין עקרה מן התורה מנדין אותו יע"ש ולפענ"ד דקושית הר"נ היתה דמשמע משום שפקפק על כל ענין נטילת ידים הוא דנדוי הא משום שעבר לא וזה פשוט:
דבמה השקוהו כתבתי ג"כ בחדושי לברכות ענין הא דקאמר דוגמא השקוהו נראה לפענ"ד לתרץ ע"פ מה שהקשה הראב"ד שם בעדיו' פ' ה' משנה וי"ו וז"ל ותמי' לי טובא לרבנן מ"ש מעכו"ם שנשא בת ישראל וא"ל משום דרבוי גופא משמע שיהיו שניהם שוין מיהו גר שנשא בת ישראל ממעטינן לי' מבני ישראל, והשתא לפ"ז ר"ל דעקבי' ב"מ דפליג ארבנן ס"ל איפכ' דהיכא דב' המה גרים אזי אין משקין וממעטין כן מבני ישראל אבל היכא דהיא בת ישראל אזי משקין וה"ה איפכא בן ישראל שנשא גיורת נמי משקין וזה הוא דקאמר עקבי' ב"מ דוגמא דדהו אשקוהו כמו שהם היו גרים שנשאו בת ישראל ה"ה ג"כ המה השקוהו גיורת שנשאת לישראל:
חמית חד ספר מחי לחד מיינוק יתיר מן צרכי' אמרה לי' יהוי האי גברא מוחרם וכו', עיי' ברמב"ם פ' ששי מה' יס"ת בכ"ד דברים שב"ד מנדין חשב במספר י"ז המכשיל את העיור וכתב עליו הראב"ד כגון מכה את בנו הגדול ועיי' בכ"מ דתמה מדוע מפרש כאן יותר מאינך ואין דרכו של הראב"ד אלא להשיג, ונראה לפענ"ד דגם זה השגה משום דהרמב"ם נקיט הלשון המכשיל את העור משמע שכבר הכשיל אותו מדלא נקיט הלשון הנותן מכשול לפני העיור ובאמת בגמרא אע"ג דהבן לא המריד כנגד האב אפ"ה שמתי' האי אמתא כיון דאפשר דהבן ימרוד כנגדו וזה הוא מה דהשיב הראב"ד ודו"ק, אמנם הרמב"ם אפשר דס"ל מדאיתא בגמרא הלשון דאמרה להוי האי גברא בשמתא משמע

דלא שמתי אותו רק אמרה דאם ימרוד הבן אזי יהי' בשמתא וכן הי' דהבן המריד כנגדו דאל"כ הו"ל לומר שמתי' להאי גברא, ויותר נראה דהראב"ד בא למעוט מעובדא דכאן דבכה"ג אין מנדין דאע"ג דהוא עכיהו יותר מן צרכי' כיון דלטובתי' עביד כן:

תוד"ה איש רומי וכו', יש לעיי' מדוע קרא לי' איש רומי, ועוד הנהיג הכ' רומי דווק' לאכל גדיים מקולסי' ובבבלי פסחים דף נ"ג ע"ב בעי אי גברא רבא הו' אי בעל אגרופין הוי ופשט מדתני את זאת דריש תודוס מה ראו חנני' מישאל ועזריה שמסרו נפשם על קדוש שמו למדו ק"ו מצפרדעים ויש לעי' בלשון הברייתי' דאמרה ועוד זאת תודוס משמע דקאי על דבר אחר הקדום דרש זאת, ונ"ל דעיר רומי היה תמיד יתד תקועה לישראל לצרוס וגזרו עליהם גזירות לבטל תורה ומצות ולזה הצדיק הזה הנהיג אותם לאכל בפסח גדיים מקולסים רמז להם בזה שצריכין לחיות כגבור בכלי זיינו למסור נפש וללחום נגד הגזירה, וגדי הוא מלשון גד גדוד יגודנו וכו' לרמוז אספו יחד ויהיו מקולסין ע"ד תורה ומצות לקיימם, זאת היתה כוונתו, ולזה מביא הברייתא זאת ועוד זאת דריש תודוס מה ראו חנני' מישאל ועזרי' שמסרו נפשם מדרשו ק"ו מצפרדעים כן צריך כל אדם למסור נפשו על קדושת שעו הגדול ומצותיו כנ"ל ברור ולזה קראו לו איש רומי על רומי:

רשב"ל הוי מעייני תינין בברברייתא וכו', עיי' ב"י יו"ד ה' נדוי וחרם סי' של"ד שהביא דברי הרב מנחם שכ' וז"ל מי שנדה שלא כדין נידויו נידוי וצריך הראשון היתר, או שינהג ל' יום, ואם אמר לאחר אדרבה עלי' יחול אף ע"ה לחכם נדוי של שני נידוי ושל ראשון אינו נידוי וצריך הראשון היתר, אבל מי שנדה מהדין וא"ל האחר עליך יחול אדרבה אין נדוי של שני חל כלל עכ"ל, וכ' הב"י ולא נתבררו לי תחילה דבריו דמשמע שאם לא אמר לי' אדרבה הראשון הוא מנודה ודברים מתמיהים כיון דאינו בר נדוי הראשון אין חל עליו הנדוי עכ"ל, וכ' הב"י ואפשר לקיים דברי הרב מנחם כשמנדה הראשון הי' ת"ח ע"כ, והנה מ"ש הר"ר מנחם דאפי' עם הארץ יכול לומר אדרבה ונדויו נדוי נ"ל דנפקא מירושלמי פה דהרי ליסטיי' היו וש למה שאמרו לי' אדרבה, ולא כמהרי"ק שהביא ב"י שם דווקא צורבא מרבנן יכול לומר אדרבה, וס"ל דהא דאמרו ליה לר"ל שרי לן ואנן נשרי לך הוא דאע"ג דשלו אינו נדוי רק שלהן הוא משום דאמר לחוץ אילן עמא בחרמין דייק עמא אפילו תברייהו שלא היה אז אצלם והמה לא אמרו לו אדרבה ולכך אותן שאמרו לו תיכף אדרבה לא חל נדויו אצלם אבל השאר שלא אמרו לו אדרבה חל הנדוי וזה כדברי הר"ר מנחם ודו"ק:

ועיי' במהרי"ק שורש א' דחכם שנדה בשביל דבר א' ולא פי' שנדהו בשביל דבר זה אפ"ה חל הנדוי בשביל מה שהעיז אע"ג דאיהו לא פירש הנדוי בשביל דבר אחר, והביא ראיה

מהא דר"ל בבבלי מ"ק דשמתא להאי גברא דאכל מפירי וכו' ואמרו רבנן דשלו נידוי ושלך אינו נדוי וכתבו המפרשים ואע"ג דאולי הי' מנדהו בשביל דלא אשגח בי' ע"מ כיון דהוי דבר שאין דרך על זה לנדות ודייקו מזה הפוסקים שאם נדה על שאין דרך בני אדם להקפיד דלא הוי נדוי והקשה מהרי"ק דלמא אה"נ אלו אמר ר"ל דהי' מנדה בשביל ד"א דלמא באמת היה נידוי רק דר"ל לא רצה לשקר וידע בעצמו שלא נדה בשביל דבר זה, אלא ש"מ דאפי' לא נדה בשביל ד"ז אפ"ה הוי נידוי הואיל וראוי לחול בשביל זה, אלא דאפ"ה נראה לפענ"ד לדחות די"ל דהמה דייקו מדאמרו לי' רבנן תיכף שלך אינו נידוי ודלמא נדה בשביל כבודו ואיך החליטו תיכף דשלך אינו נידוי ש"מ בשביל דדבר שאין דרך להקפיד לא חל הנדוי ודו"ק:

בשלא חזר בו ועיי' בש"ק ומכ"מ יש לתמוי' דאפי' בחזר הא דווקא נשיא מפיר ולא אחר:

זקן ששכח תלמודו מחמת אנסו, עיי' בבלי מנחות דף צ"ט ועיי' בנ"ב מה"ק חרק או"ח סי' ט' במה שפלפל בספרים פסולים שאינם ראוים לתיקן אי מותר להניחם בארון הקודש והשואל הביא ראי' משברי לוחות שהיו מונחים בארון ואיהו דחה דשאני שם דארון נעשה מתחילה לכך משא"כ כאן דאינו נעשה מתחילה לכך לפענ"ד אינו דחי' דכך ראייתו דכמו דאנו רואין דהקב"ה צוה לעשות הארון מתחילה לכך ה"ה ג"כ עשוי הארון הקודש ג"כ מתחילה לכך וכ"ת מדוע יעשו מתחילה הארון לכך כיון דהס"ת אינו ראוי לתיקן זה אינו דלמא יבא סופר א' ויתקנה בזול או כדומה, ומ"ש הכ"ב שאסור שמא יבא לקרות בו נראה דאפשר ע"י סימן שיכתוב עליו שזה הספר אינו כשר ועיי' ביו"ד סי' רפ"א בנקודת הכסף ועיי' בספר בני יונה דמפלפל אי יש לסמוך ועיי' ביומא ועיי' בחבורי אני' דיונה פ' ע"ז סי' ב':

ונדון אלו עם אלו, עיי' בש"ק מה שתירץ ולפענ"ד צ"ע א"כ מאי א"ל דכמה השקוהו שאני התם דעדיין לא היתה תקנת אושם, וי"ל:

ויש אומרים מקלו של ר"מ היתה והיא היתה מלמדתם דעה, בדרושי שלי בארתי הקרא דהראה לו הקב"ה לירמי' מקל שקד דהי' ג"כ רמז לבל יומר נער אנוכי והראה לו בחזיון מקלו של אהרן הכהן דגמל שקדי' כלומר זכות אהרן הכהן יעמוד לו דאף אם ילחמו לו לא יוכלו לו, דע"כ הא דאמר הירושלמי כאן מקלו של ר"מ היתה בידו הכוונה תורת ר"מ וזכותו היתה בידו והיא היתה בעזרתו:

הלכה ב

ובלחוד תרי דיהא שלח חד פי' דבא דמתני' משמע דדווקא אלו מכבסין אבל מי שאין לו אלא חלוק א' לא לזה מתרץ דמתני' איירי באית לי' תרין ומטנפי וכדמתרץ בבבלי מ"ק יע"ש א"כ ובלחוד הכוונה הוא חוץ באית לי' תרין דאז אסור לכבס ודו"ק:

אין מכבסין אותן במי רגלים עיי' ע"ש בחדושי לשו"ע בענין אין מכניסין מי רגלים במקדש ועיי' במס' ר"ה בבלי דף כ"ג ויש לעיי' ממדרש ילקוט פ' בא רוגז קפ"ז ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מצואתן לכתוב בהן ס"ה תפילין ומזוזות ולא אמרינן דמאיס מפני הכבוד ויש לעיי' בכלי הקודש שע"פים הצורפים ע"י מי רגלים ויש לזהר, ועיי' מ"ש בחדושי אגדה שלי בענין כומז שנעשה ממנו כלי מקדש ובענין מראות הצובאות ועיי' רמב"ן על התורה שם:

הלכה ג

ורקת רוקא דמתחזי על ארעא עיי' תוס' בבלי יבמות דף ל"ט ותוס' ס"פ מ"ח דייקו על ארעא הוא רק למצוה יע"ש ועיי' שם הלשון דמטרא חליצא ועיי' בנ"ב מה"ק ח' א"ע סי' צ"ד:

הלכה ד

וטוה לעצמו תכלת לציצתו עיי' בש"ק ולק"ע מהא דמתיר בסלך לא הי' יכול להקשות דידע דאיכא לתרץ דרב באינו יכול לטות על ירכו כ"א בפלך ומותר אפי' בפלך כוח בתפילין דא"א ומה שהקשה דגם בתפילין אפשר דתהי' הכתיבה בשינוי גם זה אינו א' דעזתה צריכה שרטוט וגם תפילין עכ"פ שיטה ראשונה וכתיב זה אלי ואנוהו וא"כ לק"מ ודו"ק:

הלכה ה

דף וי"ו ע"ב **סנדל** וספן, עיי' בק"ע דגרס סוכת וסכות, ולפענ"ד א"צ להגיה וכ"ת ס'נד'ל' סיכה נעילה דומי' (דכתיב האנק דום) לימוד סחורה פיו (שצריך לכסות את פיו עיי' לקמן דף ז' סוף ע"ב), ניעור (דהוא כפיות המטה כדי שיהי' נעור ויזכור אבלותו כדאמר לקמן דף ח' ע"ב):

איתּ דבעי מימר עיי' בש"ק בד"ה שבאה במה שתמהאר' יחיאל ולק"מ מדאמר רק איתּ דבעי מימר אבל אכתו לא רצו בהאי תירץ וכדעת ר' יחיאל:

אמר ר"ח די הוי שמעתא כן ושמעתא כן ועיי' בק"ע ופרושו דחוק אמנם יש לפרש דהוי שמעתא דמקצת יום לעד ככלו ושמעתא כן דאם חל יום ל' שלו בשבת מגלח ע"ש, ועל זה תני זו דברי אבא שאול והלכה כדבריו ומיושב בזה תמיהת דגול מרבבה ביו"ד סי'

ת' על מהרי"ל יע"ש ועיי' בש"י דהוסיף לתמות מירושלמי פה ולפמ"ש ניחא הכל ועיי' בתירץ דש"י ודחוק:

דף ז' **אם** ביום השני אינו נותן צרכה מימר מי שמתו מוטל לפניו, בחדושי ליו"ד סי' שפ"ח כתבתי עיי' בדגול מרבבה מ"ש דדעת מהרי"ט צאהלין דכתב דמת ביום וקברו בלילה דחייב בתפילין והד"מ דאת דבריו והדין עמו וכן הסכים ג"כ הטו"ז וא"ר בסי' ל"ח באו"ח ועיי' פ"מ וגם בס' ברכי יוסף כדעת דגול מרבבה, וכן מבואר לדעתי בהדי' במהרי"ל וז"ל במס' שמחות הגה מספר הפרנס אבל מיום ראשון ואילך חייב בתפילין, אבל בשני לא יניחם כן אמר מהר"י סגל דאמרינן שם מקצת היום ככלו שאם ישב שעה אחת ביום ראשון מותר בשני להניח תפילין לאלתר, הרי מבואר בהדי' דווקא היכא דישב שעה אחת הא כל שלא ישב שעה אחת אסור להניח, וזה הוא הפשט בדברי' במ"ש אבל בשני לא יניחם כן אמר מהר"י סג"ל וכו' ולכאורה אין פירוש לדבריו דאדרבה בשני צריך להניח וגם מאי כן דכתב אלא הכוונה הוא כנ"ל וה"ק אבל בשני דרצה שאם נעשה אבל ביום שני כגון שהקבורה הי' ביום שאח"כ ג"כ לא יניחום ומביא ראי' דכן אמר מהר"י סג"ל וכמ"ש, אבל תמי' לי מדברי הירושלמי פה דמקשה ואם ביום ב' אינו מניח אצטרך לומר מי שמתו מוטל לפניו פטור מן התפילין אבל אי ביום שני מניח אתא שפיר כגון דהי' מלין את המת עד למחר דהי' חייב בתפילין רק דפטור משום דמתו מוטל לפניו, הא אם קברוהו חייב בתפילין ואע"ג דהוי יום קבורה אלא וודאי דיום ראשון דאסור בתפלין הוא יום המיתה וצ"ע טובא כעת, ועוד נראה לפענ"ד להסתייע מקרא דיחזקאל בסי' כ"ד גופא דאמר לי' הקב"ה הנה אני לוקח ממך את מחמד עיניך ואמר לי' פארך חבוש עליך ומנה יליף הגמרא דאבל ביום ראשון אסור בתפילין וכתוב אח"כ ותמת אשתו בערב ואעש בבוקר כאשר צוותי משמע הא בלילה לא עבד וע"כ משום דהקבורה לא היתה כ"א למחר ומנה ילפינן דאבל אסור בתפילין א"כ משמע דאפי' ביום הקבורה אסור בתפלין ודו"ק א"כ הדין הלז צ"ע דיש פנים לכאן ולכאן:

בשלישי הוא עושה בצנעה בתוך ביתו דייק הוא דווקא העני אבל לא עשיר, אלא דבר קפרא ס"ל דאפי' עני ג"כ ביום ג' אסור בכל ענין וא"כ מבואר בהדי' דלא כשיטת רבינו שמעיה שהביא הב"י בסי' ש"פ דס"ל דלאחר ג' אפי' עשיר שרי בצנעא, אלא דאולי י"ל דדווקא ביום ג' הוא דאמר ת"ק דדווק' עני עושה בצנעה, אבל לאחר ג' י"ל דאפי' לעשיר שרי בצנעא, אמנם נראה לפענ"ד דהרי במס' שמחות פ' ה' הלכה א' תני אבל כל ז' אסור במלאכה, ואח"כ בפ' וי"ו תני ביום א' וביום ב' אינו עושה מלאכה אפי' נוטל מן התמחוי, ובג' עושה בצנעה וכו' וזה כת"ק פה בירושלמי ועכ"פ אמר מתחילה בהלכה ה'

דאסור במלאכה כל ז' וע"כ צ"ל דזה איירי בעשיר ודלא כשיטת ר' שמעי' שהביא הב"י ודו"ק, והנה מדאמרה הבריתא אסור במלאכה אפי' עני המתפרנס מן הצדקה ומדוע לא אמרה אפי' בדבר האבוד והפסד מרובה ש"מ דס"ל דבדבר האבוד מותר אפילו ביום א' וכרשב"ג לעיל ר"פ מ' שהפך, ומזה התרתי לאיש א' שנעשה אבל ביום א' נסע ליריד בהיות שאמר לי שצריך לגבות שם החובות הבלתי בטוחי' וגם טעה בחשבון בחשבו עם בעלי חובותיו באתם מאות זהו' וא"א לו זה על ידי אחר ואם לא יסע לשם יפסידם ומבואר בשו"ע ש"פ דאפילו במלאכה התיר הרמ"א בתוך ג' במקום הפ"מ וכ"ש במז"ע דקיל טפי:

לאחר ג' ימים הכרס נבקעת ואומרת לו הא לך מה שגדלת חמסת ונתת בי, דע כי הרשעים המה הטמאי' הנקראים הולך על גחון ור"ת ג'מ'ו'ן' הוא גזלת חמסת ונתת בי והמה מסטרא דנפש, וזה וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם דר"ת ח'ג' הוא חמסת גזלת, ובקדושין דף למ"ד בעי הגמרא ויו לנחון דהוא אות האמצעי דאותיות התורה אי מהאי גיסא או מהאי גיסא, ואמרתי הכוונה ע"ד מוסר דיש אדם שהוא חומס וגוזל ואחר שגזל וחמס אינו מהני ג"כ שום עני בשום דבר והוא רשע גמור ואכזר אמנם יש שגוזל וחומס ואח"כ עושה צדקה עם המעות הנגזל, והנה גחון דהוא רמז לרע דגוזל וחומס דהוא טמא ממש ובעי אי וי"ו דמרמז על הנתינה קאי אשלפניו דכמו דגזל וחומס היינו לרע ה"ה ונותן הוא ג"כ לרע כמו שאמר הירושלמי כאן ונתת בי שהוא אכל ושבע ולא נתן ג"כ לאחרים או קאי לאידך גיסא דנתן ג"כ לאחרים עמנו צדקת וגם כן טמא עכ"פ דהואיל וגזל וחמס כן אמרתי ע"ד מוסר:

ב' שותפים וכו' ויש לבטל השותף שותפתו כשהוא גוסס, ועיי' תשו' אדמ"ו הגאון חתם סופר חיו"ד סי' שנ"ד והוא לא התיר כ"א כשמבטל כשהוא גוסס אמנם בספר שערי תשובה באו"ח סי' תל"א מביא בשם ת"ם שבפראג אפי' אונן מקנה חלק שותפתו לחבירו:

היתה לו פרה מגעלת סי' משכרת לאחרים הרי זה עושה וע"ז אמר ר"י והוא דחייב לי' ירצה שכבר קיבל דמי השכירות וא"כ בוודאי אינה יכולה למנעה מן השוכרי' ונפל לפ"ז מה דמדקדק בש"ק:

חייביהו בשאר מצות של תורה עיי' בשו"ע יו"ד סי' שמ"א ש"כ ס"ק ז' ומשמע דברכות ותפילה חייב בשבת וי"ט, ותמהני איך נעלם ממנו ירושלמי בהדי' כאן דהלכה כרשב"ג וצ"ע:

הלכה כדברי מי שהוא מוסיף ימים עיי' בש"ק בד"ה אי אפשר ויש לישב לפ"ז הא דכתוב הרמ"א בשו"ע סי' שצ"ג סעי' ב' ועכשיו נוהגון שאין אבלי' יושבי' במקומ' כל למד ואין למנהג זה עיקר, ולפי דברי הירושלמי י"ל דקיימ"ל להחמיר כמאן דהוא מוסיף ימי' וא"כ גם בשבוע ד' אל ידבר וא"כ יותר שיושב' חוץ למקום ויכולים לדבר כמ"ש התוס' ודו"ק:

הרי שבא ומצא וכו' נשאלתי בא' שמתה אחותו ובא ביום וי"ו של שבעה בערב מעיר פעסט על האיתן באהן ושאל אי רשאי למנות עמהם כמבואר ביו"ד סי' שע"ה והשבתי כיון דבא ממקום רחוק יותר מיו"ד פרסאות אינו יכול למנות עמהם וכמו שסיים הש"ך שם ס"ק י"ג וכמו שכ' התוס' במ"ק דף כ"א ד"ה מקום, אלא דהי' דעת השואל כיון דעל האייזן באתן היה יכול לבא בתחילת האבלות תיכף ביום א' מחשב מקום קרוב, והשבתי דזה אינו כיון דעכ"פ בדרך הלוך לח היה יכול לבוא ביום א' מחשב מקום מרחוק ועיי' במס' פסחים דף צ"ד היה עומד חוץ למודיעי' ויכול לכנוס בסוסים ופרדים יכול יהיה חייב ת"ל ובדרך לא היה יעיי"ש הרי דחשיב דרך רחוקה וה"ה כאן:

אלא דיש לומר דשם איירי דרק יכול לבא בסוסים ופרדים אבל עכ"פ אין מוכן הסוס בידו אלא דמלשון הירושלמי שם דקאמר אע"פ שהסוס מוכן בידו, הרי אפי' ביש לו סוסים אפ"ה חשיב רחוקה, אלא אולי י"ל דשאני התם דגלי קרא דכתיב ובדרך לא היה משא"כ כאן י"ל דמקילין באבל, אמנם נ"ל ע"פ מ"ש הריטב"א סה דאפילו היה הקבורה סמוך לחשיכת ולא היה יכול לבוא אפ"ה מונה עמהם דאל"כ נתת דבריך לשיעורין יעיי"ש א"כ כאן ג"כ נתת לשיעורין דבריך דא' יכול לבוא וא' אינו יכול לבוא מחמת חסרון מעות, לכן נ"ל פשוט דצריך למנות ז' ולא חשיב בכה"ג מקום קרוב:

ע"ב **ולמדין** דבר קודם מתן תורה עיי' ביפה תואר בבראשית רבא פ' ק' סי' ז', ועיי' דתמה שם הא יליף הא דאסור לשמש בשני רעבון מיוסף אע"ג דהוי קודם מתן תורה ולפענ"ד דאע"ג דהוי קודם מ"ת אפ"ה למדין ממנה מדכתבה התורה מילי יתירה וליוסף יולד שני בנים בטרם יבא שנת הרעב אלא וודאי דהורה לן התורה זאת לדורת דאין לשמש בשני רעבון ללמוד ממנו דאל"כ מדוע כתבה לן התורה דנולדו לו קודם שני הרעבון משא"כ כאן דהוי ספור מעשה איך נהגו עם יעקב א"כ שפיר מקשה דאין למדין ממנו, ועיי' בחדושי על התורה:

כך אתם שמרו על אחיכם שבעה בחדושי על התורה בארתי בזה מדרש רבה פ' שמיני ויהי ביום השמיני זש"ה שומר מצוה לא ידע דבר רע והוא דהנה מבואר פה דשבעה ימי הפרשה היו ז' ימי אבל וקשה לפי מה דקיימ"ל לענין שבעה מקצת היום ככלו כדאיתא לעיל א"כ אעמאי קרא דווקא ביום ח', אמנם אלו קרא לו ביום הז' היה אולי אהרן ובניו

מרגישין דמשום אבל והקב"ה רצה להעלים ממנו ודי לצרה בשעתו, לפיכך קראו ביום ח' וזה פשט המדרש ויהי ביום השמיני והי' קשה לו קושי' הנ"ל מדוע ביום ח' לזה אמר שומר מצוה לא ידע רע כנ"ל:

כשם שנתרויתם בשמן המשחה וכו' נראה דרמז חייב אדם לברך על הרעה כמו על הטובה והבין:

ואית דמחלפין ימי שנים בכי ז' ולכאורה צ"ע לענין מאי אמר ימי שנים, ונראה דהנהו ס"ל כר"א דס"ל דב' ימים ראשונים אסור להניח תפילין ויליף לי' בבבלי דף כ"א מדכתיב ויתמו יב' בכ' אבל יע"ש וא"כ שפיר דריש ימי ב' והיינו לתפילין בכי ז' והיינו לבכי' ומאן דס"ל ימי שבעה הוא סבר כר' דרק יום א' אסור בתפילין ומשו"ה דריש ימי לשבעה:

אי מה העצרת יום א' אף האבל יום א' פי' עוד יום א' יהי' נוסף זולת השבעה כמו שעיני עצרת דהוא אחר החג והיינו מדכתיב חגיכם משמע ב' ומתורץ קושית הש"ק:

ואין לי אלא יום א' בלבד עיי' בש"כ סי' ת"ב ס"ק ד' ודע דבבבלי דף כ' ע"ב איתא מתחילה א"ר רב"ח שמע שמועה קרובה ברגל ולבסוף נעשה רחוקה אינו נוהג אלא יום א' אחר הרגל ואח"כ איתא תני ר"א ד"ק קדר"י שמע שמועה קרובה בשבת ולמצ"ש נעשה רפחקה אינו נוהג אלא יום א' ויש לדקדק הא תו למה לי דהיינו רישא ונ"ל דה"א דווקא ברגלי' הואיל וקיימ"ל דרגלי' מפסיקין ואינם עולי' משו"ה אע"ג דדבר שבצנעה נוהג אפ"ה הואיל ואין הרגל עולה משו"ה צריך לנהוג מוצאי י"ט שעה אחת אבל בשבת ה"א הואיל ושבת עולה א"כ הואיל ונהג דבר שבצנעה א"כ עולה ותו א"צ לנהוג אפי' שעה אחת קמ"ל דאפ"ה צריך לנהוג מש"ק שעה אחת ודו"ק:

והנה לכאורה מזה נראה דיצא דעת ר' יחיאל בשמועה קרובה שבאה בשבת דאין יום השבת עולה למנין ז' וטעמו דאמרינן כאן דאע"ג דנוהג אבילות שבצנעה ע"ע הואיל ותיכף אחר השבת נעשה רחוקה לא מהני אבלות דצנעה וצריך לישב אח"כ שעה אחת ה"ה ג"כ דאינו עולה ולפענ"ד לא דמי דבשלמא כאן במ"נ דאיך נימא דיצא ע"י אבילות שבצנעה דנהג דבמ"נ דא"כ הרי הוי קרובה וצריך לנהוג שבעה ודו"ק:

אמנם כל זה הוא לפי דעת הש"כ שצינתי לעיל אך לפי דברי הירושלמי פה בבאת לו שמועה קרובה בשבת דאתער ר"י קורע למחר ומתאבל הוא משום דבאמת זה הוא טעמא דידי' דהואיל ושבת עולה א"כ ממילא הו"ל שמועה קרובה ומשו"ה נקיט ר"י דווקא שבת ודו"ק:

ואפי' טפילה לטפילה חייב לקרוע דאמר ר"א וכו' וי"ל איך מבואר זה מדבריו וצ"ע, עיי' בשו"ע סי' ש"מ ס"ג חי דעל או"א חייב לקרוע לעולם וכ' הב"י דכן הכריע הרמב"ן

מירושלמי פה דאמר שכן על אביו ואמו אפי' לאחר כמה חייב לקרוע ולפענ"ד דעת הרמב"ם דלא ס"ל כן הי' מפרש פי' אחר, אפי' לאחר פי' שבעה כמה חייב לקרוע היינו כמה בגדים דכל בגדיו חייב לקרוע אבל עכ"פ דווקא בתוך למד ודו"ק:

דף ח' ע"א **ואין** דובר אליו דבר אפי' דבור של תורה בחדושי על התורה כתבתי הא דשלחו ישראל למלך אדום רק אין דבר ברגלי אעבורה, הוא משום דחששו בהיות דברכה יצחק הי' והי' כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך א"כ אולי חשש אדום דכשיעברו ישראל דרך ארצו יעסקו בתורה ואולי ע"ז יצא לו הפסד ואולי ע"י הקול קול יעקב יגרום שבני מדינתו ימרידו בו אף אם ישראל לא יעשו ומשו"ה אינו רוצה שיעברו דרך ארצו לפיכך שלחו רק אין דבר דהיינו דבור של תורה שלא יעסקו בתורה בעברם דרך ארצו, וא"כ זה היה חטא גדול ששלחו לו כן ומשו"ה גרם שעת אהרן ומיושב בזה מה שתמו המפרשי' מה היה חטא גדול שם עד שמת אהרן ולפי הב"ל ניחא:

איתעביד קומיהן כעין כוכבא וכו' ירצה שלמדו שלא לשם שמים רק על מנת שיהיו רבנים והיינו ככוכב המאיר ולא הגינה התורה תכז:

אחותו הנשואה יתאבלו וכו', עיי' מה שהביא הב"י בסי' שע"ד שכ' המרדכי שר' יואל כשנפטרה אחותו מאמו הנשואה הלך בו ביום לרחוץ כי היה רוצה לפרש הא דתני בברייתא הוסיפו עליהן אחותו הנשואה בין מאביו בין מאמו שהיא אחותו מב' צדדין מן האב ומן האם, וכל הפוסקי' חולקין וסוברין דמן האב או מן האם קאמר וכן העלו הג' והמרדכי וכ' שכן משמע מירושלמי עכ"ל והכוונה שכן משמע בירושלמי הוא משום דבירושלמי מ"ק פ' א"מ דף ח' איתא סתם ואחותו הנשואה, משמע בכל ענין, ונ"ל דלא לשוי' לר' יואל טועה משום דהי' לו ראי' א' מאריכות לשון הברייתא דתני' הוסיפו עליהם אחיו ואחותו מאמו ואחותו הנשואה וכו' והו"ל לברייתא לכתוב סתמא הוסיפו עליהם אחיו ואחותו מאמו אפי' נשואה, אלא ש"מ דבאחותו הנשואה יש חלוק דצריכה להיות דווקא מאב ואם ג"כ, וא"כ יש לדייק מלשון ירושלמי דחלקן, ועוד נראה מדאמר הגמרא לעיל רב בר אחוי' דר"ח ובר אחתי' וכו' אמר לשמעי' חלוץ לי מבעלי וכו' וקאמר הגמרא ש"מ תלת ש"מ אבל אסור בנעילת הסנדל וכו' הקשה הריטב"א דהו"ל לגמרא לומר עוד ש"מ דעי שבאו לו ב' שמועות רחוקות כא' שאינו מתאבל כ"א אבל א' על שניהם, ותי' בדוחק אמנם לפי שיטת הר' יואל ניחא כיון דהיתה רק אחותו מאמו לבד ונשואה א"צ להתאבל עלי' ודו"ק, וא"כ הרי יש לשיטת רבינו יואל ראי' ואין להקשות הלא קיימ"ל כל המתאבל עליהם מתאבל עמו וא"כ כיון דרב צריך להתאבל על אייבי

אביו ל"ך ג"כ להתאבל עלי' זה אינו דדווקא לפניו צריך להתאבל וכאן הרי מת אייבו אביו ודו"ק:

אלא דלהפוסקים דפליגי ארבינו יואל יש לומר משום דבלא"ה הקשה עוד הריטב"א שם דהו"ל לגמרא לומר ש"מ עוד שמתאבלין ע"פ קרוב דהרי רב הי' בנס, אלא דלזה י"ל דשאני כאן דהי' רב מהימן לר"ח כבי תרי, אמנם על הא דלא קאמר דעל ב' שמועות רחוקות סגי באבל א' די"ל דשאני כאן דאבלות הא' היא רק דרבנן דהוי אחותו מאמו ולזה הקילו בו, והא דלא קאמר ש"מ דבב' שמועות ואבל א' דרבנן סגי באבל דדלמא אפי' בב' מדאורייתא סגי בא' ולפיכך לא קאמר הגמרא זה הש"מ גם דלהחולקים על ר' יואל ס"ל כגירסת ר"ח ושאל ר"ח על אבותיו שלו וכמ"ש התוס' ודוק:

ועיי' מ"ש התוס' בד"ה על שניים שלהם דפי' הנולדים מהם וכו' וקשה לי א"כ מאי פריך הגמרא חכמים היינו ת"ק לשני דהת"ק דווקא הנולדים מהם קאמר ואתא המה ואמרו דכל שמתאבל עליו מתאבל עמו, ונ"ל דכוונת לא הי' דדווקא הנולדי' אלא דכוונתם אהא דקאמרו דכשם שמתאבל עליהם כך מתאבל על שניים דמשמע אפי' הם מתו אפ"ה מתאבל על שניים ולזה כתבו שפיר דדווקא על הנולדים מהם כגון בן הבן שפיר י"ל דאפי' מת הבן כבר אפ"ה מתאבל אח"כ על בן בנו, משא"כ באחיהם ונשותיהם לא מסתבר לומר כן דבמתו כבר שיתאבל אח"כ על אח ונשותיהן ולזה כתבו התוס' דאפ"ה לא נראה דמ"ש דכיון דאמרו סתם שניים שלשם משמע דשוים ודו"ק, ולפ"ז אה"נ דהו"ל לגמרא לתרץ אהא דקאמר היינו ת"ק לומר זה החילוק אלא רצה לדייק הלשון עמו דאמרו חכמים דמשמע עמו בבית ודו"ק, והנה אני אומר הא דאמר הת"ק וכשם שמתאבל עליהם מתאבל על שניים שלהם דקאמר הוסיפו עליהם, ועל זה אמר וכשם פי' דגם זה הוסיפו על ז' שהכהן מטמא שמתאבל גם על שניים שלהם, אבל על מה שהמה הוסיפו על אחות ואח מאם לא הוסיפו שניים:

והשתא הא דאמרו חכמים כל שמתאבל עליו מתאבל עמו ומסיק דא"ב עמו בבית לא קאי רק את"ק דדווקא עמו מתאבל עליהם, ולהקל באו והי' יכול הגמ' לומר דלחכמי' אמה שהוסיפו נמי מתאבל עמהם אלא דלא רצה הגמרא לומר כן כיון דאפשר לפרש דברי חכמים לקולא ודו"ק, ומיושב בזה קושיית הראב"ד בפ' ב' מה' אבל ה' ד' והמגדל עוז והלח"מ כתבו שנזדמנה נוסחא משובשת להראב"ד יעיי"ש ולפמ"ש לא היה לפניו נוסחא משובשת אלא דתמה אמ"ש הרמב"ם או שמת אחי בכו וזה ע"כ אחיו מאמו, וזה לא הוי כ"א מדרבנן שיתאבל הבן עליו, ועל זה תמה הראב"ד דבזה אין האב צריך להתאבל עמו, וכמ"ש ודו"ק:

והנה יש לעיי' מר עוקבא דרצה לישב על בר חמוהי שבעה ושלשים, איך הבין הוא הב' ברייתות דסתרי אהדדא, ונראה דאיהו ס"ל דהיכא דהיא מתאבלת על אבל דמחויבת מדאורייתא אזי י"ל דמחוייב להתאבל עליה, אבל היכא דהיא מתאבלת על אחותה מאמה, דהוי רק אבלת דרבנן אזי א"צ להתאבל עמה, וא"כ י"ל דהברייתא דאמרה דמרחצת לו פניו ידיו ורגליו איירי במתאבלת על אחותה מאמה ובזה א"צ להתאבל עמה, אבל בקרובי דאורייתא חייב להתאבל אפי' על שאר קרובים ודו"ק, אלא דרב תונא דייק לי' מדתני' בברייתא מפורש חמיו או חמותו ש"מ דאינך ברייתא איירי בשאר קרובים כיון דכן דייק ברייתא ראשונה דנקיט חמיו וחמותו, אמנם הרמב"ם הי' סובר מדדייק לי' ר' הונא לחלק בין קרובים לחמי' וחמותו וקשה דלמא הברייתא השני' בקרובי דרבנן אע"כ דס"ל דכל שמתאבל עליו מתאבל עמו הוי אפי' במה שהוסיפו חכמים ושפיר פסיק ודו"ק:

אמנם נראה לפענ"ד עוד דלכאורה יש לדקדק בהא דאמר מר עוקבא שכיב לי' בר חמוה מאי דייקי הגמרא במלת לי' הו"ל לומר רק שכיב בר חמוהי ונ"ל משום דבירושלמי איתא בזה הלשון הרי שמת חמיו או חמותו או א' מקרובי אשתו אינו כופה לא לכחול ולא לפקוס אלא נוהג עמה כדרך שהיא נוהגת וכן היא שמת חמיה וכו' שמואל אומר ל"ש אלא חמיה או חמותו הא א' מכל הקרובים לא, רבי בא וכו' בשם כ' יוחנן בדר עמו, ופי' בק"ע הא דנוהג עמה אבלות במת חמיו או חמותו הוא דווקא בשדר חמיו או חמותו עמו אבל אם לא דרו עמו לא, והשתא לפ"ז י"ל דמר עוקבא היה סובר דל"ש חמיו או חמותו או שאר קרובים צריך להתאבל עמה והא דתני באמת אמרו מוזגת לו את הכוס איירי בלא דרו עמו בכה"ג א"צ להתאבל עמה, וזה דייק הגמרא שכיב לי' בר חמוהי דהיינו דבר חמוהי שכב לי' אצלו ובכה"ג ס"ל דצריך לנהוג אבלות כמוה ודו"ק, אלא דרב הונא השיב מברייתא דתני' דווקא חמיו או חמותו מזה נרא' דאידך ברייתא איירי בשאר קרובים ובכל ענין א"צ לנהוג עמה אבלות, וי"ל עוד בפשט ירושלמי דאמר בדר עמו, והוא ע"ס מה דאיתא בירושלמי לעיל ר"א בשם ר' יוחנן אפילו טפילה אסור בתגלחת פי' אפי' מת בן בנו אסור בתגלחת שצריך להתאבל, כהדא ר"מ הוי בקיסרין שמע דדמך בר ברי' ואזיל וספר אמרו לי' לא כן אלפין רבי אפי' טפילה בתפילה אסור אמר לון באינון דהוין גבי אכן לא הוין גבי' וכ' בק"ע דהוי גבי' בשעת מיתה עכ"ל, וא"כ י"ל דאזיל גם פה ר"י לשיטתו דאמר דהא דאמר אפי' בשאר קרובין מתאבל עמה בדר עמו שהי' עמו בשעת מיתה ודו"ק, ועל מ"ש המזרחי על הרמב"ם דכ' דאבלות האיש לאשתו הוא מד"ס דא"כ אמאי לא קאמר הגמרא הוסיפו עליהם אשתו נ"ל דלשיטת הרמב"ם אשתו הוא

מדברי קבלה דיחזקאל ומבואר ביחזקאל סי' כ"ד דהקב"ה אמר ליחזקאל דלא יתאבל על אשתו מכלל דלשאר נשים צריך האיש להתאבל כמו שנלמדו כל דיני אבלות משם וא"כ לאשתו א"צ ראיה לאבלות דמפורש ביחזקאל אלא דלששה קרובים דאינו מפורש בהם אבלות מביא ראיה מדכהן מטמא להם, ואולי דהרמב"ם גרס לאשתו בסוף וזה לא נלמד מפ' כהנים אלא מיחזקאל:

ומ"ש הלח"מ דסוגי' דהתם דיבמות דף ס"ט סברה כמר עוקבא דאשתו היא מן התורה יעיי"ש צל"ע דהרי שלחו ביד ר"א בר רב הונא וקשה לומר דרב אחי פליג על רב הונא אביו דס"ל פה דאשתו דרבנן, אלא די"ל דרק הקושי' ראשונה שלחו מיורשה יעי"ש וקושי' הב' הוא מסתמא דגמרא ודו"ק:

ראיתי בתשו' אדמ"ו חתם סופר סי' שנ"ה שאלה באשה שמת בעלה ונשאת ואח"כ לקטו עצמות בעלה הראשון אי מחוייבת להתאבל דקיימ"ל בשו"ע דמתאבלים ביום לקוט עצמו וכ' דאפי' באבל הראשון כגון שנתיאשו לקברו עד אחר נשואין שלה, נמי אפשר דאינו מתאבלת משום דנשואים שניים בטלו נשואים ראשונים, וראי' דהרי לאחותו הנשואה אינו מטמא לה ולפענ"ד הרי הנשואין אינם מפקיעין אבלות דאע"ג דכהן אינו מטמא לה אפ"ה צריך להתאבל דהוסיפו עליהן, א"כ י"ל דאע"ג דנשאת אפ"ה יש לה להתאבל, אלא דיש להביא מדפריך פה בסוגי' דקשי' ב' ברייתות אהדדא דכאן כתיב דמרחצת לו פניו ידיו ורגליו לשני דאיירי בכה"ג בנשאת ואח"כ נתיאשו מלקבור בעלה הראשון דעכ"פ אין צריך לנהוג עמה אבלות ומרחצת לו, אלא וודאי דאפי' מתאבלת נמי לא ומכ"ש דאבלות אשה לבעלה הוא רק מד"ס ודו"ק:

ע"ב **על** הארץ אין כתיב כאן עיי' בש"ק ולפענ"ד הכוונה כפשוטו עיי' לעיל בפ' כיצד צולין ה' א' גבי על קרבו ועל כרעיו דרבנן ס"ל על ממש וכן כאן ודו"ק:

אמר איני כופה את המיטה וכו' מבואר מירושלמי פה דכפיות המטה הוא מב' טעמים א' שיצער א"ע בשכיבה וא' מטעם כפו הסרסור ומשו"ה אע"ג דאומר לשכב על הספסל ולהצטער אפ"ה צריך לכפות המטה, אלא דהירושלמי דאפי' ספסל אסור כדאמר אכן לא עבדון כן, ועכ"פ מע"ג דאנן לא נהגון בכפיות המטה ע"ע צריך לישן ע"ג הקרקע ועיי ש"י מ"ש בשם לחם שמים ונכון:

הלכה ז

דף ט' ע"א **ומאלישע** אנו למדין א"צ מתין מתין מה המת עיי' בתשו' מהר"א בענין אשת ריב"ל הביאו הב"ש בא"ע ויש ראי' מכאן ועיי' מ"ש בתפארת הגרשוני בענין מה דאמרו בכות צלפחד אבינו מת במדבר ולא היה בעדת קרח ועיי' מ"ש בחדושי אגדה על זה:

כל ששנה הלכות ועוד תורה ירצה שיודע לברר זה הדין מתורתו תורת ה':
ועל יונתן בנו זה אב"ד עיי' באור לישרים דרוש ב':
מהו לקרוע בזמן הזה וכו' עיי' בבלי סנהדרין דף ס' ועיי' ברמב"ם פ' ב' מה' עכו"ם ה' יו"ד ופוסק בשמואל דעל ברכת עכו"ם אינו קורע ועל הכנוים פוסק כר"ח דקורע, ועיי' בכ"מ שם מ"ס בשם מהרי"ק דהרמב"ם סמך אהא דריש לקיש כאן בירושלמי דתי' קורע על הכנוים, וראיתי בפ"מ בסנהדרין דתמה דאי סמך הרמב"ם אירושלמי א"כ הו"ל לפסוק דאפי' בשומע מפי עכו"ם קורע ולפענ"ד לק"מ דס"ל לרמב"ם דכותים כעת היים כישראלי' מותרי' דמתחילה גרי אמת היו ולבסוף חזרו ופקרו לעבוד ע"ז שמצאו להם דמות יונה וא"כ הוי האי כותי' כישראל מומר ושפיר קרע ובזה נדחה עוד מה שמדקדק בפני משה שם:
ודע דהרמב"ם פסק שם בהלכה הנ"ל דדווקא הדיינ' והעדי' המה סומכי' את ידיהם על ראש המגדף ותמה הכ"מ מספרא דמבואר שם מדכתיב וסמכו כל השומעי' את ידיהם על ראשו דכל העומדי' צריכין לשום ידיהם על ראשו, ונ"ל לתרץ דהרמב"ם ס"ל דספרא יליף זאת מדכתיב את ידיהם ואתי' את לרבות והנה זה תלי' אי דרשינן אתין ועיי' בבלי מס' נזיר דף ס"ה ע"ב בשבעה דרכים בודקין את הזב וכו' ומשנזקק לטומאה שוב אין בודקין ואיתא שם בגמרא דתנא דמתני' לא דריש אתין וכן פסק הרמב"ם ב' ב' מה' מחוסרי כפורי' ע"ש וא"כ כיון דלא דריש אתין גם כאן לא דריש ושפיר פסק, ועיי' בחדושי במקום אחר שהבאתי דיש סתירות בדברי הרמב"ם דפעם פסק כמאן דדריש אתין ופעם לא דריש וכאן קצרתי.
ע"ב **את** המגילה זה הגויל ואת הדברים זה הכתב וזה ע"כ כדאמר במגילה בבבלי דף ב' אתי' את ופסיק וזה ג"כ נגד הגמרא בבבלי זבחים דף כ"ב גבי ורחצו את ידיהם ואת רגליהם ועיי' מ"ש במס' יומא דף ח' על קושית שער אפרי' ומתורץ ג"כ מכאן בזה:
אין חזקה פחות מטפח ועיי' בבבלי דף כ"ב ולפענ"ד לפ"ז צ"ע מ"ש רש"י ז"ל בערובין בבלי סוף פ' ד' שאין המשוחות ממצעין את המדות מפני הטועין די"א שהחשבון מכוין משום דלכל אחיזה יש טפח וחצי אצבע ועולה לסך צ' טפחים דהוא ט"ו אמות, וזה צע"ג דהרי מבואר כאן דשיעור אחיזה הוא רק טפח ולא יותר, וע"כ צ"ל דר"ש ס"ל דשיעור אחיזה הוא טפח וחצי אצבע וא"כ יהי' לפ"ז ג' מחלוקת משום דבדף כ"ז בבבלי הנ"ל איתא בזה פלוגתא דר"מ סובר דשיעור קריעה הוא טפח ור"י סובר דשיעור קריעה הוא ג' אצבעות ולר"ש יהי' השיעור טפח וחצי אצבע יע"ש דכתב הריטבא ושאר ראשונים דפליגי בשיעור אחיזה, והנה לולי דברי רש"י הנ"ל במס' עירובין הנ"ל הי' נראה בעיני

לומר דהרי איתא במשנה הקודמת שם דס"ל לר"א מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס משום הבלעת תחומין דלכל אדם יש לחוץ עוד ב' אמות א"כ י"ל החשבון מכוין דאפיק יו"ד טפחי' ומעייל תחתיהן ב' אמות ושפיר קאמר אפי' ט"ו אמות יכנס ודו"ק, ויש לישב בזה הא דאמר עולא התם במ"ק הלכה כר"מ בשיעור טפח ולכאורה זה הוא נגד דקיימ"ל ר"ע ור"י הלכה כר"י ולפי הנ"ל ניחא כיון דר"ש קאי ג"כ בשיטת ר"מ דס"ל טפח א"כ הא אמרינן במס' ביצה בבלי דר"מ ור"ש נגד ר"י קיימ"ל כוותייהו ועיי' בקונטרס הכללים שלי:

שוב ראיתי בברטנורא שם דכתב די"א ט"ו דווקא ולא ידעתי לישבו יפה, והתוס' י"ט כתב עליו דלא ידע דנעלם ממנו דברי רש"י שכתב י"א הנ"ל וגם בר"י הביאם, אמנם הדבר הוא דהברטנורא הי' קשה לי' קושיתי הנ"ל דסוגית הבבלי דמ"ק הנ"ל וירושלמי פה לא משמע כן דשיעור אחיזה לא תיי כ"א טפח, אמנם אחרי העיון נפלה בדעתי לתרץ דברי הי"א הנ"ל באופן הלז דהרי אמרינן במס' ערובין פ"ק פעמים שמשערין באמות שוחקות ופעמים בעוצבת ועיי' ברמב"ם פ' י"ז מה' שבת ובכ"מ ה' ל"ו דכתב בשם הרשב"א דשיעור אורך היתרון של אמה שוחקת על אמת עוצבת הוא חצי אצבע יע"ש וא"כ אורך השוחק על העוצב אינו כ"א חצי אצבע, וכדומה ג"כ בטפח יש בו וי"ו אצבעות בזרת אי מודדין בשוחק יש ג"כ בטפח חצי אצבע יתר מעל עוצב וס"ל לי"א בוודאי אין אחיזה פחות מטפח אמנם הוא טפח שוחק והוא טפח וח"א בעוצב ועולה טפחיי' עוצבות לצ' טפחי' והוא ט"ו אמות ודברי רש"י נכונים ודו"ק:

והנה בקנין חליפין קיימ"ל בחו"מ סי' קצ"ה דשיעור שצריך הלקח לתפוס הוא ג' אצבעות, אלא דס"ל דשם שאני משום דזה הוי שיעור כלי לענין טומאה כמ"ש רש"י ז"ל שם, ואפשר דבאמת זה הוא טעמא דר"י דאמר דשיעור קריעה ג' אצבעות משום דכתיב ויחזק בבגדיו ויקרעם משמע שהחזיק בשיעור בגד דהוא ג' על ג'. (כדי שאילת שלום עיי' ירושלמי שבועות ב' ב' סוף ה' ה' ועיי' יומא פ' ג' ה' ג' בש"ק ד"ה ר' סימן ועיי' מ"ש שם), ועיי' במס' שקלים פ' ח' משנה ה' גבי פרוכת שנטמא ארכה מ' אמה ורחבה כ' וב' מאות כהנים מטבילין אותה ושמעתי בשם הגאון ר' אלי' וירכא זצ"ל אע"ג דאמרינן בגמרא ע"ז גוזמא, אפ"ה יש בחשבון זה כיון והוא בהיות דאמות הכלים היו בת ה' טפחי' וא"כ בהיות דהיו האמות הסיבבות הפרכת ק"כ אמות מ' מצפון ומ' מדרום וכ' למעלה ברוחב וכן למטה הרי ק"כ אמות והוי טפחים שש מאות וכל כהן טפס בב' ידיו דהוא ב' טפחי' א"כ שפיר הוי ג' מאות כהנים טובלי' אלא דגמרא דקאמר גוזמא היינו דלא הי' צריך כ"כ אבל החשבון מצומצם אם היה הרבה כהנים רוצי' לזכות בטבילתה,

ודפח"ח וש"י, אמנם לפי דברי רש"י הנ"ל שהבאתי בעירובין א"כ לכל אחיזה יש חצי אצבע יותר יש לפקפק קצת:

דף י' **ומאי** מיעבר קמי' אדורה צלמא א"ל מאי את פליג לי' יקר עבור קמי' וסמי עינו, נראה דבזו הדרך הי' שם צלם א' ששמו אדורה ושאל מאי לעבור קמוהי משום דיש לחוש דאם יעבור קמוהי ולא ישתחוה לפניו יבוא לידי סכנה מן הנכרי' העומדי' ור' יוחנן השיב מאי את פליג לי' יקר וכו' פי' דהודיע דאסור לו לעבור לפניו כיון דצריך לעבור בענין שיכול לבזותו וזה ווודאי אי אפשר, לזה השיב א"כ שפיר עביד ר"א דלא עבר קמך כיון דהי' ע"ז הלז מפסיק בזו הדרך, ויש ספרי' דגריס בהוא סתמא מאי מעבר קמי' ארורה ולא גרסו צלמא ונראה לפ"ז לפרש ע"ד בהיות דר"י כעס כעת על ר"א והוי ר"א כמנודה וזה אמר מאי מיעבר קמא דהאי ארורא פי' קמא האי מנודה דארור בו והשיב בכעס עבור קמי' וסמי עינו ולזה השיב א"כ דאתה כועס עליו כ"כ א"כ שפיר עביד דלא עבר קמך, גם י"ל לשון דאדורא צלמא ע"ד מה דאיתא בבבלי חצובא מקטע רגלי דרשיעא והוא נטיעה דאדר דאינו נוטה לשום צד ובו פיחם יהושוע ארץ ישראל, לפיכך קרא לר"א אדורא צלמא דהוא כצלם אדר דאינו כנטה לצדדין כך ר"א הולך תמיד בפני עצמו ואינו נוטה לצד רבו, ועיי' מ"ש בזה במס' שקלים בענין הלז:

ומה אניס לי' פי' מה דחקי' לי' כולי האי דיאמר הלכה בשמי':

אגורה באהלך עולמים התפלל שיאמרו דבר הלכה מפיו, משום דכתיב וה' עמו שהלכה כמותו והיינו אחסה בסתר כנפיך סלה דהיינו וה' עמו, גם יש להמתיק הא דאמר בסתר דבזמן החורבן נתמעטו כנפי החיות דאלו בזמן המקדש עולה זכרון דוד לפני הקב"ה ע"י הקרבנות דאיהו הכין הבית המקדש משא"כ בזמן החורבן לפיכך התפלל שיאמרו דבר הלכה מפיו והיינו אחסה בסתר כנפיך אפי' שנסתרו כנפי החיות ונתמעטו:

בהדין דשתה קונדיטין עיי' בק"ע דמפרש די"ל דצריך להיות ג"כ מ"ט, ולפענ"ד י"ל דקונדיטין הוא יין סתמא הממותק ע"י בשמים ודברי' מתוקי' משא"כ ישן הוא טוב ב"ע כך פליגי דחד ס"ל אפי' אומרים דברי מוסר ואגדה שאמר בחייו הוא ג"כ רוחש דהוי כהדין דשתא קונדיטין, ואינך ס"ל דווקא דבר הלכה שהוא החמר עתיק, ועיי' בקדמת ספר זבחי השלמים להגאון מו"ה משה חאגיז:

הלכה ח

ר"י פליג עם ר' יהודא בתרתי נראה לפרש דלר' יהודא קרע שאינו מבדיל קנה שפה הוי תפלות ולדידי' אפי' למטה ממש לא הוי תפלות וכשאינו מבדיל קנה שפה הוי קרע ממש והיינו פליג בתרתי דלא מבעי דלא הוי תפלות אלא אפי' קרע מקרא והביא ראי'

מהא דבזע מלבושי שבתא שלו והיינו ע"כ מלמטה וכדאמר התם גבי כה"ג למטה חמש משום דבאינו מבדיל קנה שפה מקרי' קרע ועובר על בגדיו לא יפרום אלא למטה ממש ועכ"פ מבואר דלא הוי תפלות ודו"ק:

ומקשה אם כר"י לא יפרוס הי' כיון דהוי אפי' תפלות מכ"ש דהו"ל בל תשחית ומשני דכיון דגבי כה"ג אסור להבדיל קנה שפה א"כ לא מיחזה כקרע של תפלות:

אין אפקרסין מעכבת עיי' בבלי דף כ"ב ע"ב ובק"ע פה הביא הב' פרושים פרוש רש"י דהיינו סודר דראשו ופי' הרמב"ם ועריך דהוא בגד העשוי לקבל הזיע סמוך לבשר ועיי' בשו"ע סי' ש"ט שהאריך הטו"ז לפלפל בענין ראק שלנו וחולק על המ"ב דס"ל דצריך לקרוע ואינו בכלל אפקרסין ובנקה"כ החזיק בהוראת המ"ב והעולם נהגו כטו"ז בשאר מתים ובאו"א כש"כ ותמוי' ונרא' בעיני משום דס"ל כיון דספיקי מספקי לי' אי ראק הוי בכלל אפקרסין חזר הדין לדברי הב"י שכ' על שיטת הר"מ דטעמא הואיל וספוקי מספקי לי' אזיל לחומרה וכן אנו כיון דספוקי מספקי ולן בראק כנ"ל וקצרתי:

באמת דברי האגודה כטו"ז ולא כנקודת הכסף מדנקט שאין אדם הולך בהם בביתו משמע דבביתו תלי' ובראק אין אדם הולך בביתו ויש עוד מלין לדבר וקצרתי:

ודע דיש פלוגתא בזה בראשונים אי הא דקאמר דאין אפקרסין מעכב אם הוא דווקא דיעבד אבל לכתחילה צריך לקרעה וכן הוא דעת הראב"ד והרמב"ן פלי"ג וס"ל דאפי' לכתחילה א"צ לקרעה עיי' בטור סי' הנ"ל וקיימ"ל כרמב"ן ולפענ"ד יש ראי' כרמב"ן דאע"ג דקתני אינו מעכבת הוי אפי' לכתחילה דדומי' דקתני לעיל הסולם והקפש אינו מעכב והיינו אפי' לכתחילה כמבואר בבבלי ודו"ק:

הלכה ט

מוליכין חלילין לבית השמחה ולבית המשתה, עיי' בק"ע שהי' להם נשואין קידם המועד, משים דקיימ"ל אין נושאין נשים במועד משום טעמים הרבה וא' דאין מערבין שמחה בשמחה, ונ"ל דדייק השמח' בה' והוא ע"פ מה דאמרו ז"ל במס' שבת דף ל' ע"ב כתיב משבח אני את השמחה, וכתי' ולשמחה מה זה עושה ומשני כאן בשמחה של מצוה כאן בשמחה של הוללות, ונ"ל הפי' כי כתי' ביו"ט הי' בטוב וביום רעה ראה ולדעתי הכוונה כי השמח' מביאה האדם לידי חטא כדכתיב ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך וע"י השמחה והטוב ירום לב האדם לכן יזכור האדם בעת השמחה אחרית האדם וסופו כי יבואו ימי הרעים וישיב לאדמתו, ביום מותו, ועי"ז ישבר רוממותו וזה ביום טוב הי' בטוב וביום רעה ראה שיזכור ג"כ היום רעה, ולזה יהיה בתשובה בשעת השמחה, וזה הוא כוונת הגמ' הנ"ל כי רז"ל דרשו בפ' הקומץ דף כ"ט ע"ב דה' פתוחה מלמעל' לרמוז

דאם אדם חוזר בתשובה מכניסין אותו, והנה ראיתי בספר התגין דלמד של וישליכם אל ארץ אחרת היא גדולה, ונ"ל דרמז יש בה דלמד מורה על הרוממות והגדולה כי היא אות מגדול וגובה לו מכל האותיות, וחטא ישראל שגלו הוא על שהתרוממו והתגדלו כדכתיב יען כי גבהו מוליכין בנות ציון וכדומה הרבה פסוקים אשר יאמרו כי הוא זה על גאון ישראל ובאותם לכן גלו, וזה רמז וישליכם אל ארץ אחרת בלמד הגדולה עבור שהגדילו א"ע וזה הוא דמשני כאן בשמחה של מצוה דכתיב משבח אני את השמחה בה' דרמז על התשובה, ויש בה מצות, כאן בשמחת של הוללות דכתיב ולשמחה דאית בי' למד גאוה וגדולה ורוממות, ולזה ולשמחה מה זה עושה דהוא של הוללות דאית בי' רוממות וגיאות כנ"ל (ועיי' מ"ש בספר בכור שור ג"כ דה' של השמחה מורה על ה' אחרונה שבשם, ולמד של ולשמחה מה זה עושה מורה על למד של סמאל יעיי"ש) ולזה כתיב גבי שמואל ותשובתו הרמתה כי שם ביתו והוא דהשיב אל הרמים והמנשאים המגדלים ח"ע כי שם ביתו כי ביתו האמתי בקבר ולמה יתגאה אדם אשר מועדו בעו"הז קצר וקטן ובקברו יומי אריכי יתלונן, ולזה נקרא המסכת מועד קטן א' שמתחילתו מדברת מדיני חה"מ, ואח"כ מדברת ממועד קטן של האדם בעו"הז כי ישוב אל עפרו, ומזה מדבר בפ' אלו מגלחין, ולזה כתיב בפ' הבאת בכורי' ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך דייק במ"ש ולביתך שתהי' שמחתו של מצות מה שיתלונן טובתו עמו בביתו האמתי בקברו, וזה אמרו במדרש בכל הטוב אין טוב אלא תוכה, ולפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר, והנה המדרש הנ"ל צ"ב, ונ"ל דהכתוב כופל דבריו עשר תעשר ורז"ל אמרו ואם לאו תחסר, ונ"ל כי מכל מה שנתן לו הקב"ה ראוי לאדם לעשר והקב"ה ב"ה וב"ש נתן ימי חיינו שבעים שנה וגם מזה ראוי לאדם לעשר וכשיזכה האדם והגיע לס"ג שנים אזי ישכיל בדעתו כי הז' שנים הנותרים לו עוד על שבעים המה מעשר וינהוג בהם קודש כל השנים בתורה ועבודה ותפילה ויזכור אחריתו, ובזה יהי' בשמחה של מצוה, והנה כ'ל' ט'ו'ב' הוא בגימטרי' חיים ויגיל וישמח אדם במה שנתן לו חיים ובריאות ולזה יתן שבותים האחרונים דהיינו הז' שנים משבעים שלו ולזה כתיב ב'כל ה'טוב בביי"ת והי' בבטטרי' ז' רמז על ז' שנות מעשר שנותיו וזה אמר המדרש לפיכך משה מזהר עשר תעשר, והנה בהיות דמנהג להביא חלילים בבית האבל א"כ כשמביאים ג"כ חלילים המה מזכירים לנו עת הפרדו, ולזה אמרה הברייתא מביאין חלילים בבית השמחה, בה' דע"י זה יהי' שמחה של מצוה, ה' ישמח לבנו ויאריך ימינו בגבורות שמונים שנה, ורהבם עוד רבות מהם מאוצר הטוב מתנה, ונזכה לעלות לציון ברננה אכי"ר:

סליק מסכת דמועד קטן.

מסכת עירובין

מבוי פרק א דעירובין

הלכה א

ימעט עיי' רש"י ישפיל ובספר נחלה ליהושוע תמה דגמרא מוקי לה ע"י שמגביה יעיי"ש, ולפענ"ד נראה דרש"י נקיט כלשון הברייתא דף ג' ע"ב כיצד עושה מניח קורא משפת עשרים וכו' יעיי"ש, ועיי' בש"י:

דוקרנין כשרים בסוכה ותני כן הביא ד' דוקרנין וסיכך על גביהן סוכה כשירה עיי' בס"ק דהביא מזה ראי' לשיטת הרמב"ם דעל שפת הגג כשירה ונכון, ולפענ"ד היה נראה ראיה גם מסוגי' דבבלי דף ד' ע"ב דפריך מיתיבי נעץ ד' קונדסין בארץ וכו' והא ארץ כאמצע הגג דמי ומכשיר ר' יעקב דלמא שאני אמצע הגג דגילה דעהו שאין חפץ במחיצות שלמטה למימר גוד אסיק כיון דהעמיד באמצע ומשו"ה לכ"ע פסולה משא"כ בארץ דליכא גילוי דעת וכ"ת הא עכ"פ ליכא מחיצות י"ל כיון דמבואר אח"כ דלר' יעקב עכ"פ בעי רוחב טפח לכאן ורוחב טפח לכאן, ולזה בארץ כיון דעכ"פ איכא רוחב טפח סני משא"כ באמצע הגג דגילוי דעה דלא חפץ במחיצות שלמטה ולזה גרע וצ"ל דגמרא מקשת מדאמר רב הונא מחלוקת על שפת הגג ומדוע לא אמר מחלוקת בארץ אלא ש"מ דווקא על שפת פליגי משא"כ על הארץ חשיב לי' כאמצע הגג ושפיר פריך ודוק, אלא דלזה יש לעיי' הא דאמר הגמרא אמר לך ר"ה פליגי באמצע הגג וה"ה על שפה והאי דקא מיפלגי באמצע להודיעך כח דר' יעקב והו"ל למינקט רבותא טפי פלוגתא באמצע הגג ממש, אלא צ"ל דעכ"פ שפיר קאמר הגמרא דאין להקשות לר"ה מזה די"ל דנקיט רבותא וס"ל דאין חילוק בין אמצע הגג לעל הארץ, אלא דכל זה שלא לדחות דברי ר"ה, אבל עכ"פ לר"נ בוודאי יותר טוב לומר דדווקא בארץ מחלוקת אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה, דאל"כ הו"ל למינקט פלוגתא באמצע הגג ממש ודו"ק:

רחב מעשר אמות בסיכה כשירה, עיי' בש"ק דכ' דבדופן שלשית איירי וקשה עכ"פ מדוע לא אפי' מב' דפנות דבסוכה בפרוץ ערובה על העומד לא מהני אפי' צורת הפתח כמ"ש הרמב"ם בפ' ד' ה' י"ב פסולה ובמבוי כשירה בצורת הפתח כדתנן במתני' וצ"ע:

ע"ב **לא** עירובין אמרתי לך אלא מחיצות פי' בתמי' אני לא אמרתי אלא עירובין וכי ג"כ מחיצות וכן לשון הירושלמי כמה פעמים:

דרב הוא דאמר שחיטה מחצה על מחצה כשירה ולא אמרו וכו' ויש לעיין דבחולין בבלי דף כ"ט מסיק דלא אמר רק לענין פסח יעיי"ש:

נעשית כאכסדרה וצ"ע מאי דמיון זה לאכסדרה דשאני התם דיש קורות על ד' יתידות, משא"כ הרי אין כאן כ"א אמלתרא א' בגובה הממעט הרחב מעשר וצ"ע:

הלכה ב

דף ג' **הדא** אמרה ב' כר' יוסי א"ת כ"ש כרבנן כ"ש סותם וקשה דלמא לחיים וקורה אמר ושפיר אמר מה את אמר לי לסתמו וכדאמר בבבלי ונ"ל משום דפה בירושלמי איתא דאמר לו וכי מה ראי' רשות לשבת לבוא לכאן ואי דהי' ג"כ קורה מה אמר לו וכי עה ראיה הרי יש כאן ראי' טובא לחי וקורה, אע"כ דלא היה קורה רק בחי לבד ושפיר אמר וכי מה ראי' אמנם בבבלי דלא אמר דאמר לו וכי מה ראי' שפיר רצה לומר דלחיים וקורה אמר ודו"ק:

אמנם הירושלמי הי' פשיטא לי' דכך אמר לו וכי מה ראי' וע"כ דלא היה קורה וא"כ שפיר פשיט דר"ג כר' יוסי ס"ל, אלא דיש לי לעיי' לפי מה דאמר בירושלמי לקמן הלכה וי"ו מתני' במשוכין מן הכותל אבל אם היו סמוכין לכותל אף ר' יוסי מודה, א"כ אכתי קשה מאי אמר איך אתה אומר לי לסתמו הלא יכול להעמיד הלחי בסמוך ודי בכ"ש, וצ"ל דאיירי בלא היה במבוי זה אפשר להעמידו בסמוך ודו"ק:

אלא בגין דתני רשב"ג וכו' פי' וה"א דהלכה כרשב"ג, לזה קמ"ל דהלכה כתלמיד וכל פחות מד' אמות אפי' פחות מד טפחי' נמי בעי לחי או קורה:

ר"ה בשם רב פי' כמ"ש בק"ע וכן הוא בבבלי דף י"ב רשב"ג אומר:

הלכה ג

ע"ב **וכמה** יהי' ביניהן, עיי' בש"ק מה דתמה וכ' ויותר מזה אני אומר שזה דעת הרמב"ם כי לא מצאתי בדבריו הכרע דס"ל דאפי' עד ג' אין צריך להביא קורה אחרת שהרי כ' לשון הגמרא וכו' ובמח"כ לא עיי' דהרי הרמב"ם כ' שם בסוף הלכה כ"ה בהיתה אחת למעלה וא' למטה וכו' ולא יהי' ביניהם ג' טפחים בשרואין אותה שעלתה זו וירדה זו בכוונה עד שיעשו זו בצד זו עכ"ל, הרי מבואר דשרי בפחות מג' ודו"ק, וזה דעת הגהות מיימונית במ"ש ודעת רבינו אינו כן ודו"ק, ומ"ש הראב"ד שצריך שיהיו סמוכות בתוך טפח ומחצה פי' דהיינו שיהי' רוחב הקורות עם החליל שביניהם טפח ומחצה, והוא כדאמר הירושלמי פה חצי טפח ועם הקורות הוא טפח ומחצה, ופסיק כסתמא דירושלמי ולא כר' הושעי':

ודעת הרמב"ם נ"ל דס"ל מדאיתא בתוספתא וז"ל היו ב' קטנות יוצאות מן הכותל מובדלות זו מזו ומקבלות אריח לרחבו טפח רשב"ג אומר יושב לארכו ג' טפחים קורה אחת למעלה וכו' ומדוע לא קתני בדין הראשון תיכף א"צ להביא קורא אחרת כדאיתא בגמרא ולזה ס"ל לרמב"ם דהא דסיימת התוספתא בסיף אם יש שם שלשה טפחים גם

אריש קאי אב' קטנות היוצאות מן הכותל מובדלים ואזה קאמר אם יש ג' טפחים ימעט ושפיר פסיק הרמב"ם כסתמא דתוספתא אלא דעכ"פ תמי' מדוע נקיט כתוספתא ולא כסתמא דירושלמי וצ"ע:

מ"ד ג' כדי עבירת אדם, עיי' בש"ק דתמה דהו"ל משום דס"ל כרבנן דבג' לא אמרי' לבוד ולק"מ דאה"נ זה פשט הירושלמי אלא דקא' טעמא של דבר דג' לא אמרינן לבוד משום דהוא כדי עבירת אדם כנ"ל:

בשם רב והוא שתהיה עליונה בתוך ג', עיי' בש"ק דמזה ראי' לרמב"ם כריב"י ולפענ"ד הרי רב גופא פסק לקמן בהלכה ד' הלכה כר"מ דאמר צריך להיות רחבה ובריאה כדי לקבל אריח ולא ס"ל רואין ודו"ק:

הלכה ד

דר"ח לא אמר כן אלא רב אזל להאי אתר וכו' ולשבת הבאת אני מתיר לחם משום לחי עיי' בבלי דף ט"ו פלוגתא דאביי ורבא בלחי העומד מאליו וקאמר בסיף ת"ש דרב הוי יתיב בהאי מבואה וכו' ואמר רב עי סמכינן עלי' מאתמול ואפ"ה מסיק דבסמכינן עלי' דאתמול פליגי מהאי ברקא דהוי בי' בר חבו דאפלגי בי' אביי ורבא יעיי"ש, ויש לעיי' לפ"ז כיון דבסמכינן עלייהו פליגי א"כ קשי' לרבא דאמר דלא הוי לחי דהרי רב דבסמכינן מהני, וע"כ צ"ל דהא דאמר רב מי סמכינן מאתמול היינו לומר בפירוש דסמכינן עלי' ובזה גם רבא מודה דמהני ומדויק כן מדברי רב פה בירושלמי דאמר ולשבת הבאה אני מתיר היינו אני אומר בפירוש שיהיה משום לפי אבל במחשבה לא מהני, אבל באומר בהדי' גם רבא מודה, ופליגי אביי ורבא בדברי רב דאביי ס"ל דהא דאמר מי סמכינן היינו אפי' במחשבה ורבא ס"ל דמי סמכינן היינו בדבור ממש ודו"ק, וכמבואר פה בירושלמי ויש ליישב בזה דברי הגהות אשרי בסוגיא דכ' דאביי דאמר הוי לחי אע"פ שלא סמכו בפירוש יעיי"ש דבפירוש גם רבא מודה דזה הוא דאמר ודו"ק היטב:

דף ד' **כל** שיש בהיקפו' וכו' עיי' בגמרא דף י"ד דאמר כל שיש בהקיפו ג' טפחים יש ברחבו טפח קמ"ל ותמה בספר זרע יצחק מאי קמ"ל בזה, הלא נוכל למחול ונ"ל דנ"מ בשבת דמדידה אסור רק מדידה דמצוה שרי וא"כ ביודעין שיש בהקפו ג' טפחים אזי הוי ברחבו טפח ואסור שוב מדידה ופשוט:

עקמומית מן הצד, פי' דאלו הי עקמומית למעלה מעשרים פשיטא דביש בי' ג' פסול ובפחות מג' כשר דלא שייך דלמא אתא לאמשוכי אבל בעקמומית מן הצד מ"ד דלמא אתא לאמשוכי' בתרי' ודו"ק:

ואין בין זו לזו ג' טפחי', צ"ל ואית בין זו:

עגולה וכו' עוד הוא דר"י עיי' בבבלי דמקשה הא תו למה ונ"ל דירושלמי ס"ל די"ל דקמ"ל היכא דהוי עקומה וגם עגולה אמרינן תרי רואין כאלו פשוטה ומרובעת ודו"ק:

מן הים למדו, עיי' בק"ע ועיי' בבלי דף י"ד ובתוס' שם דתמו דמשמע דחשבון מכוין ותמו דאין החשבון מכוין לפי חכמי מדות, ולפענ"ד נראה בשום לב בהא דמשני שם כי קא חשיב מגואי קא חשיב וא"כ נפל הגמרא מתירץ קמא א"כ הו"ל לגמרא לומר אלא כי קא חשיב מגואי קאי ע"כ נרא' לומר דוודאי הא דחשיב משפתו עד שפתו היינו מחוץ דשפה אמנם הא דחשיב וקו שלשים יסוב אותו מחללו קא חשיב, אבל מבחוץ הוי יותר מקו שלשים בהיקף של עשר אמות ודו"ק, ועיי' ש"ך יו"ד סי' ל' ס"ק ה' ובחידושי שם, וזה שדייק רש"י שם בד"ה מגואי קא חשיב קרא להאי קו למד וכו' סי' דווקא להא קו למד אבל הא דעשר אמות משפתו בוודאי הוי מבחוץ ודו"ק ומיושב קושית התוס' ולזה לא משני אלא:

הלכה ו

מתני' במשוכין מן הכותל וכו', ועיי' בש"ק מה דתמה ולפענ"ד כך פרושי במשוכין מן הכותל כלומר משוכין פחות מג' טפחים אבל בסמוכין ממש לכותל גם ר' יוסי מידה, ומביא ראי' מהא דאמר ג' שצריך להיות אפי' לרבנן כל דרחוק ג' צריך להיות עומד מרובה א"כ י"ל ה"ה לר' יוסי דווקא ברחוק פחות מג' הוא דבעי ג' טפחי' אבל בסמוך ממש בכותל די בכ"ש כנ"ל ולא נשוה פלוגתא רחוקה בין ת"ק לר"י דלת"ק אפי' ברחוק מעט מג' טפחים ד' בלחי כ"ש ולר"י אפי' בסמוך ממש בעי ג' טפחים ודו"ק:

קרן זויות יוצא מכן נ"ל דהוא ג"כ אבני הבנין דרישא כן יוצא קרן זה למטה מזה ודו"ק ומתורץ קושית הס"ק:

ע"ב **ומדר'** יוסי קיימי רב אבדימי דמן נחיתה כן גרס בק"ע, ויש לעיין ומדר' יוסי ונ"ל משום דלכאורה קשה במונח לוכסין, ויותר מעשר נימא רואין כאלו מונח למטה שוה ויהי' מותר לשמש עד כנגד קצרה, ונ"ל דכמו דאמר ר' יוסי במתני' ג' טפחים ואמר בירושלמי לעיל דווקא במשוכין אבל בסמוך סגי בכ"ש, וע"כ דס"ל דלא אמרינן רואין במשוך כאלו הוא סמוך וה"ה בזה וזה דאמר ומדר' יוסי קיימה ר' אבדומי דמן נחיתה, ואולי י"ל לפ"ז דאין צריך להגיה כמ"ש הק"ע אלא דהפי' הוא דרב אבדימי הי' קיים נחיתת מקום שהקורא מונח ולא אמרינן רואין כאלו היא מונחת למטה בשוה ודו"ק, א"נ קיימה ר"א נחיתה דמותר להניח הקורא כמקדם ולא צריך להניחה למטה דהואיל שאין הקורה משוכה יותר מעשר:

הלכה ז

אמר ר' אחי חד תנא הוא פי' דבין דופן ובין לחי חד דינא דמ"ד עושין הוא בין בדופן בין בלחי ומ"ד אין עושין הוא ג"כ בין בדופן בלחי כך הבין ר' יוסי בדברי ר' אחי לזה אמר ר' יוסי דאינו אלא דתרי תניין אלו דדופן סוכה עושין דאם תשמט הוא מרגיש משא"כ בלחי דאינו מרגיש לפיכך אין עושין אותה לחי, ולזה אמר קם ר' יהושוע דרומיא דהוא תלמיד דר' יוסי עם תלמידוהי דר' אחי אמרו לו אמרין דבתריה פי' אתם תלמידי דר' יוסי פירשו דברי חכמים דאמרו אין עושין אותה דופן אבל עושין אותה לחי השתא דופן אין עושין אותה אע"ג דמרגיש מכ"ש לחי דאין עושין וע"כ גם לרבכם לחכמים חד תנא לי' וחכמים אמרו אין עושין אותה דופן וכן גם לא ללחי, הוי תרי תניין אלו לר' אחי פי' ת"ק דחכמים כמו דתימר לר' יוסי דע"כ לת"ק תרי תניין אלו כך לר' אחי והא דאמר חד תנא לתוא הוא לחכמים דבדדהו חד הוא דופן ולחי אין עושין ודו"ק היטב וא"צ לכל הגהות וחלופי' של ק"ע:

ר' יוסי אומר הבית שבספינה וכו', עיי' בתוס' יו"ט פ' ח' דאהלות משנה ה' ד"ה הבית דכ' בשם הר"ש דפי' הב' שהביא הרב הוא דוחק ולפי המבואר בירושלמי פה שהוא עיקר דהרי חשיב ר' יוסי ור"א ב"ע בשיטה א' משמע דכמו דבסוכה פסולה משום דאינה יכולה לעמוד ברוח ה"ה בבית שבספינה, ודו"ק:

אבל אם כתב על נרתיקו כפרוש הוא וכשר וקשה כי הא מחובר הוא ודומי' למאי דתנן במס' זבחים דף פ"ה ע"ב העצמות והגידין והקרני' שהם מחוברין יעלו הרי דקרנים לא חשיב' כתלושים ומנ"ל לחלק ולומר דלענין זה חשיב כתלוש, ומיושב בזה מה דתמה בש"ק מדוע השמיטו הפוסקי' האי דין ולפמ"ש משום דסתמא דמתני' הנ"ל כירושלמי ודו"ק:

הלכה ח

מתני' והקיפוה כלי בהמה וכו', משמע הא בבהמה גופא לא, ויהיה זה כר' מאיר דפוסל בבעלי חיים וא"כ מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם, ותמי' דהרי אנו קיימ"ל דעושין מחיצת אפי' בבעלי חיים עיי' סי' שס"ב, אלא דאולי י"ל דנקיט כלי בהמה דבבהמה אין דרך לעשות מחיצה וצ"ע:

רבי אדא לא נצרכה אלא לר' יוסי בי ר' יהודא וכו' מודה הוא הכא וצ"ל דדוקה במחיצה של קנים וחבלים דגריע טובא ס"ל דבעי שתי וערב אבל לא בכלי בהמה:

ותני כן בכל עושין מחיצה, עיי' בק"ע דפי' תני' נמי הכי וצ"ע מאי ראיה מייתי מזה דנצרכה דווקא לרב"י, ונ"ל דהיא קושי' וכי תני כן דהרי בברייתא קתני ובלבד שלא יהי' עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ משום דבעי מחיצה מעלי' והרי במתני' לא תני כן

רק סתמא שלא יהי' פרוץ מרובה על העומד אלא ש"מ דברייתא ר' יוסי בר יהודה דבעי מחיצה מעלי' לפיכך פריך להיות עומד כנגד פרוץ ומתני' אינה ריב"י וא"כ היא קושי' וכי תני כן ועיי' לעיל דף ד' בש"ק ד"ה במשוכין דפי' ג"כ לשון ותני כן דהיא קושי, א"נ י"ל דהיא סייעתא משום דבברייתא לא תני שיירה ומשו"ה בעי עומד כנגד פרוץ משא"כ בשיירה הקילו גם בזה אפי' בפרוץ כנגד פרוץ ודו"ק:

הלכה ט

דף ה' **תמן** את אמר וכו', עיי' בק"ע דמשביש בכאן הרבה מאוד ולפענ"ד דאין לשבש כ"כ רק דירושלמי קאמר דוודאי בהא שוה הבריית' מה המתני' דס"ל דפחות מג' כסתום דמי אבל הא קשי' הא דקתני בבריית' הביא דופן של שבעה טפחים וכ"ש וכו' כך הו"ל למתנה דכל דליכא כ"ש לית עשרה טפחים ומלת שני טפחים הוא טעות וצ"ל שלשה טפחים לזה מתרץ דיבא כדאמר ר"י החלל והעומד מצטרפין ואיירי דאיכא עומד כ"ש מל הארץ דמשלים שיעור יו"ד טפחים, דכמו דמצרפין המחיצות לד' כן מעט העפר המונח על הארץ מצטרפין לחלל מחות אב' והוי בין הכל עשרה ודו"ק:

משעשויין כעין דקרן נ"ל פרושו דהקולנסות דהיינו הד' קונדסין יוצאין למעלה מן החבל כעין דקרין ובפאה לא מהני אלא כשהחבל מלמעלה שעל הקונדסים או מן הצד של סוף הקונדסין אבל לא כשהקונדסין יוצאין למעלה ממנה כדקרן ודו"ק א"נ כעין דקרן היינו שהקונדסין זה אצל זה למעלה כעין קרן ופאה לא הוי כ"א כשהגמי נמתח עליהם והקונדסים רחוקים זה מזה ונראה כפתח אבל לא כשהקונדסים נוגעים זה אל זה מלמעלה כקרן ומגדול ודו"ק:

הלכה יוד

ע"ב **א**' או שנים, עיי' בש"ק דמכאן ראי' דא' ושנים שוין אין לתרווייהו כ"א בית סאתים ויש עוד להביא ראי' מדאמר אח"כ אין עכו"ם משלים ולא אמר דאינו משוה אפי' ב' ונותנים להם רק בית סאתים א' ש"מ דלכל ב' אין נותנים רק בית סאתים:

עיי' בש"ק ד"ה קטן ולפענ"ד דפא דאמר הגמרא בדף פ"א ע"ב בעירובין אבל לא במחיצות היינו היכא דר' יוסי פליג עליו או חכמים דקיימ"ל ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי וכ"ש היכא דחכמים פליגי עלי' לזה דווקא בעירובין הלכתא כוותי' אבל לא במחיצות משא"כ בספיקא דמספקא לן ולית כאן רבים המחמירים כלל י"ל דאפי' במחיצות נלך להקל ככל ס' דרבנן דאזלינן לקולא ומכ"ש בהא בעירובין בכל ענין ודו"ק:

א"נ י"ל דהרמב"ם הי' מפרש בירושלמי הכא קטן מהו שיש בעירוב האיך עבידא כלומר האיך הוא האיבעי דקטן שיהי' משלים הוא בכה"ג בהיו ב' גדולים וקטן היה עמהם ואח"כ בא עכו"ם והוסיף עוד גברא ועשה ג"כ מחיצה אם נימא דעכ"פ הואיל והי'

מתחילת השבת קטן עמהם תהני אבל קטן לבד ס"ל לירושלמי דבאמת אינו מצטרף אבל בעי הוא בענין שאח"כ הוסיף העכו"ם גברא ומקדם הי' קטן ג"כ שם ודו"ק:
דף וי"ו **אם** היו עשוין חבילה, עיי' בש"ק ועיי' מ"ש לקמן פ' ג' ה' ד' דבר תורה הן, עיי' מ"ש בזה לקמן הנ"ל:
ויש חצרות במחנה, עיי' בק"ע דמגיה ועיי' לקמן הנ"ל דישבתי הכא:

עושין פסין פרק ב

הלכה א

לפי שהפרוץ וכו', נ"ל דקשי' לי הא דעושה דיומדין משמע שיהיה זה בצד זה ממש מזרח ודרום ומאי נ"מ אם מרוחקין קצת הלא בלא"ה פרוץ מרובה על העומד, ומשני דהוא עושה כן לעצמו שהוא רק משום הלכת הבאר להוליך הבהמה שם לשתות אבל לא לשאר דבר:
הגיעוך סוף תחומי שבת, עיי' בבלי דף כ' הלשון הודיעך כוחן של מחיצות ועכ"פ א"צ להגהות הק"ע רק הכוונה שאם עשה כן במקום א' אסי' באין באר וחזר וזרק ארבע אמות בר"ה הוא דחייב אבל לא בתוכו כי הפסין עושין אותו רה"י וה"ה דהוי מצי למינקט בזורק מתוכו לר"ה או מר"ה לתוכו דחייב, ויש ליישב לשון הגיעוך סוף תחומי ע"פ מה דאיתא פ' ה' כיצד מעברין דאם היו סמוך גשרים שיש בהם בית דירה מודדין התחום ממנה וא"כ ה"ה ביש סמוך לעיר פתי ביראות דמודדין ומוציאין את המדה כנגדה וזה הגיעוך סוף תחומי שבת ודו"ק:
ויש לומר הא דאמר הירושלמי אף הוא מוכיח על עצמו משום הלכת הבאר פי' על עצמו הוא ר' יהודא לשיטתו דס"ל אם דרך רבים מפסיקתן יסלקנה לצדדין דרבים מבטלי' מחיצה ומהני דווקא לבאר, אבל במקום אחר אם מעמיד רבים מבטלים מחיצה וסתם ירושלמי הוא ר' יוחנן דאית ליה בבבלי כ"א ע"א כר' יהודא דרבים מבטלין מחיצה כדאמר הגמרא שם כאן ולא ס"ל משא"כ ר"א דפליג בזה אר' יוחנן כדא' בדף כ' כאן וס"ל ה"ה דמהני פסין בלא באר ושפיר אמר ר' זעירא בשם ר"א הגיעוך סוף תחומי שבת כנ"ל:
ומיושב בזה דקדוק התורת חיים דהו"ל לתנא לנקוט הלשון עושין ד' דיומדין לביראות, אלא דאתא לאשמעינן לביראות עושין אבל אי ליכא ביראות אין לעשות דיש לחוש לרבים דמבטלים מחיצה דר' יהודא לשיטתו ס"ל דרבים מבטלים מחיצה ודו"ק:
והא תנינן ממלין מים וכו', עי' דקשי' לי' לר' מנא דדייק מתני' דקתני סתם עושין פסים היינו אפי' בזמן הזה, והרי לא התירו אלא הבר הקר שחנו עלי' אבל לא שאר בור הקר,

א"כ כאן ג"כ נא היה לנו להתיר בזמן הזה כזה משני דהרי עכ"פ מה שהתירו אז הותר לעולם, ה"ה כיון דעכ"פ הבארות כולם לעולי רגלים נשארו ג"כ כולם בהיתר כקדם:

בחיפה אע"ג דהוי חוצה לארץ, וכן בחליף דהוא ג"כ והתירו אפי' שם פסי ביראות:

ע"ב **מתוך** שאת עושה דיומדין אבל לא פשוטין, עיי' ק"ע ודבריו דחוקים ולפענ"ד הכוונה דת"ק ר"מ יודה לר' יודא יסבור דמחיצות ממש המה ויעשה כן במקום אחר היכא דליכא באר ובכה"ג הא קים לי' דאתא רבים ומבטלי מחיצה וחייב כנ"ל ודו"ק וס"ל סתם ירושלמי דהוא ר' יוחנן דרבים מבטלי' מחיצה ודו"ק:

פחות משלש פי' פחות משלש שלש בקר דהיינו ב' רבקות של שלש שלש בקר הוי כסתום יותר משששה היינו ששה בקר הנ"ל הנפלג ופלוגתא דר"מ ור"י הוא משלש שלש בקר עד ארבע ארבע בקר ודו"ק ועי' סק"ע אינו מובן לי:

ואמר א"ת דר"מ יודה לר"י דסגי פעמים בדיומדין לבד יאמר ר"מ דיעשה דיומדין רחבים בענין שלא ישאל כ"א כשיעור שלש בקר אלא וודאי דלר"ע לא מהני דיומדין רחבין יותר משששה ודו"ק:

אר"ב לא נצרך ר"מ לפשוטין אלא לשיטת ר"י דס"ל אתא רבים ומבטלים מחיצה וחיישינן דלמא יעשה כן במקום אחר ואמר ר' יוסי אפירי משיטתי' כיון דעכ"פ פרוץ מרובה על העומד כיון דהיא פתוחה מד' רוחותי' וכמו שמגיה בק"ע אבל פרושו לא זכיתי להבין והנ"ל כתבתי:

מ"ד שאם תחלק מודד מבחוץ ואין פרושו נראה בעיני ולפענ"ד דס"ל שאם תחלק את האבן לב' טבלאות ומודד מבחוץ אם יש בו כדי לחלקן ולזה אמר ר"י דא"כ א"צ האבן להיות עבה אלא באם יחלק אפי' יהיה כקליפת השום את עתיד להעמידה דהרי א"צ לעובו דיומד ולא צריך להיות עבה כ"א מעט שיהי' ראויה לחלק, ולא יהיה צריך דיומדין אלא באין עבין כ"א קליפת השום:

ובש"ך תמה על הרמב"ם דפסיק בתל המתלקט דנדון משום דיומד וע"כ ס"ל דאמרינן ב' רואין והי' לו לפסוק לחמרה כרשב"א בבבלי י"ט ע"ב וכ"ל ומשום דסתמא דברייתא הוא כר' בנו של ריב"ב דתני' דאילן נדון משום דיומד והרי אילן בעי חקיקה וחליקה וש"מ דאמרינן תרי רואין ודו"ק, ועוד דבעי בירושלמי פה לקמן פיאה מה שיצלת משום דיומד כגון דקשר כהן עגלין וקשה הא דפיאה מצלת הטעם משום דרואין כאלו הוא מחיצה, וכשתחשב משום דיומד ע"כ צ"ל דרואין כאילו היא מחוקקת והו"ל תרי רואין ומאי בעי וע"כ משום דס"ל דב' רואין ג"כ אמרינן אלא דירושלמי משיב אם את אומר כן בטלת הלכות פאה וכמ"ש בק"ע ודו"ק, אמנם מ"ש הש"ק דבירושלמי סה משמע

דלא פליגי ואינו מוכרח די"ל דמ"ד כדי שתחלק ס"ל דרק חד רואין אמרינן, והא דאמר הירושלמי דמתיב אין בין דברי לדבריך שאתה אומר בעגולה משום דס"ל דאמרינן תרי רואין ואני אומר במרובעת דווקא דתרי רואין לא אמרינן ומנ"ל לעשות פלוגתא בזה בין הבבלי וירושלמי ודו"ק, אלא דעכ"פ להלכתא נראה דס"ל לירושלמי דאמרינן תרי רואין וכמ"ש, גם מה שתמה מדוע נקיט הרמב"ם הדין בתל המתלקט ולא נקיט באבן עגולה י"ל דאע"ג דאי אמרינן רואין א"כ התל נופל ואינו גבוה ג' דדמי' לפיאה דאמר בטלה הלכות פיאה ודו"ק:

עלו מאליהן מטלטלין עד בית סאתים עשאן ביד מטלטלין בהן אפילו כוריים, ותמהני על הרמב"ם דכ' דאילן נדון משום דיומד ומטלטלין בו אפי' כוריים עיי' בפ' י"ז ה' כ"ז ולא חילק בין עלה מאליו או נטעו מתחילה לכך וצ"ע:

אכל לא מן הפסין לחצר, עיי' בש"ק מה דתמה ומגיה, ול"נ דהיא קושי' דירושלמי מקשה מדאמרת מן הפסין לחצר אם תידוק מינה הא מן הפסין לחצר אסיר ומשני דלא נקיט כן אלא לידוק מני' דווקא מחצר א' מותר להוציא הא אם היו ב' אסורים ודו"ק ומתורץ קושייתו ופשוט:

דף ז' ע"א **אם** ערבו דרך פתחים העכו"ם אוסר עליהם, יעיי' בש"ק ד"ה אם דתמה אשיטת דס"ל ביש פתחי' מותר לערב מירושלמי דמה דאמר דאוסר עליהם, ולפענ"ד אדרבה מזה ראיה לר"י דתרי במתני' ר"פ הדר קאמר הת"ק הדר עם הנכרי בחצר אוסר עליו ראב"י אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה, ומפרש בגמ' דטעמא דראב"י משום דלא שכיח דידור ישראל א' עם נכרי משום דחשיד נכרי אשפיכת דמים, והואיל ולא שכיח דדייר לא עשו חכמים שיצטרך לשכור מן הנכרי כדי שלא ילמוד ממעשיו כיון דלא שכיח דדייר, וא"כ לפ"ז עיקר הדין דישראל הדר עם נכרי בבית א' אינו אוסר כיון דזה לא שכיח לא עשו חכמים זה התקנה שיאסור עליו אלא דעכ"פ עשו התקנה שאם חצרות בתים פתוחים דרך חלונות לזה ישראל הדר יחידי עם הנכרי במבוי דעכ"פ לא יערבו עמו משום דבזה שכיח טפי שידור עם עכו"ם במבוי דיסמוך הואיל ויכולין לבוא אליו דרך חלונות ואינו מתייירא כ"כ משפיכת דמים לזה ניהו דעכ"פ אינו שכיח כ"כ שידור עד שנאמר שצריך להשכיר ממנו רשותו, אבל מ"מ עשו תקנה שלא יערבו עמו, אבל אם יש פתחים ביניהם שבקל יוכלו לבוא אליו בוודאי אינו מתירא וא"כ גם לראב"י צריך לשכור ממנו משום דאוסר עליו וזה הוא שיטת התוס' וזה היא דאמר הירושלמי אם ערבו דרך פתחים העכו"ם אוסר עליו וצריך לשכור מן הנכרי רשות אסי' לראב"י דהוי כב' ישראלים הדרים בחצר א' וא"כ מותרים לערב עמו

ודו"ק היטב וזה ברור, וא"כ אדרבה הרי מבואר בירושלמי והא דאמר אבא בר בר חנה אמר ר"י אפי' ערבו דרך חלונות לא קאי אר"ה אמר רב, רק דהוא אמר כן בפני עצמו דאפי' ערבו דרך חלונות אינו אוסר עליו, וגם ר"ה ס"ל כן דאם יש חלונות בניהם ולא פתחי' עכ"פ לא שכיח דדייר ובזה ס"ל לראב"י דאינו אסור עליו כיון דלא שכיח דדייר משום שסיכת דמים דישראל עכ"פ אפי' בכה"ג אלא דעכ"פ לכתחילה לא יערבו משום דעי"ז יש לחוש דיבטח ישראל וידור אצלו, אבל עכ"פ בדיעבד אם ערבו אינו אוסר עד שיהיה צריך לשכור כשות מגוי ודו"ק היטב וגם על הרמב"ם לק"מ לפ"ז והכל נכון ועיי' היטב במתני' ר"פ הדר ובברטנורא שם, ומיושב בזה ג"כ מה שתמה המרש"א בסוגי' על הר"י, דהרי עכ"פ אסור אפי' דרך פתחים שמא ילמוד ממעשיו, ולפמ"ש דבזה הרי גם לראב"י דהלכתא כוותי' צריך לשכור מן הגוי הרשות ודו"ק:

אלא דלשיטת רש"י צ"ל דס"ל לרש"י דאפי' בפתחים בבתים לבית ישראל אפ"ה לראב"י אינו אוסר דאפ"ה לא שכיח דדייר ואין הנכרי אוסר עד שיצטרך לשכור ממנו ודו"ק היטב, ויש לומר לדעת רש"י אפי' בדיעבד אם ערבו דרך פתחים נמי לא מהני העירוב וס"ל לזה פשט הירושלמי העכו"ם אוסר עליהם דאין עירובם עירוב ודו"ק היטב:

שמא למחר תחרב הבאר, פי' ויעשה ממנו רק בור הרבים וזה דסיים ואין עירוב מועיל בפסי ביירות פי' דבבור אין פסים כמו שאמר ר' יהודה בן בבא לקמן אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד, ועיי' רש"י בסוגין דף כ' דלא פי' כן עיי"ש ועיי' בק"ע ובמח"כ לא הרגיש בשינוי לשון ביריות דנקיט:

לא הותרו פסי בראות אלא למלאות מים בלבד וי"ל דהוא פליג וס"ל דאסור לטלטל מבין הפסים לחצר, ועיי' בתוס' דף כ"א ד"ה מידי דחזי שתנו שם באמת מהא דמותר לטלטל מבין הפסין לחצר יעיי"ש:

חרבה הבאר כבר נכנסה שבת בהיתר ובבלי דף כ' מסיק להיפך מים אין כאן מחיצה אין כאן ולא אמרינן כבר נכנסה שבת בהיתר, ונ"ל משום דהתוס' מקשה בד"ה מחיצה אין כאן הלא כבר נכנסה שבת בהיתר וס"ל לאביי שבת הואיל והותרה הותרה, ותרצו דשאני כאן דליכא מחיצות ע"כ וכוונתם כמו דמתרץ הגמרא לעיל דף י"ד דמקשה לימא ר"ה ור"י בפלוגתא דר"י ור' יוסי קמפלגי ומתרץ אמר כך ר"ה אנא דאמרי אפי' לר' יוסי ע"כ לא אמר ר' יוסי אלא התם דליכא מחיצות משא"כ כאן דאיכא מחיצות אלא דלפ"ז דהרי גם לעיל ליכא כ"א מחיצות של קנים ומדוע חשיב טפי מחיצה מפסין, ונימא ג"כ כיון דשיירי אין כאן מחיצה אין כאן, וצ"ל דס"ל דמחיצות פסין דעשוין רק בשביל בהמה גריעין טפי, דשאני גבי ג' בני אדם ומת א' דעכ"פ נשארו ב' ועכ"פ גם להם ראוי' משא"כ

ביבשו המים דאין כאן כלל לבהמה ושפיר קאמר מים אין כאן ואולי י"ל דבזה דייק הגמרא שלשה ומת א' לעיל בדף י"ז הא במתו ב' ורק א' נשאר י"ל באמת לא ס"ל לר"ה הואיל ואשתרו ודו"ק:

וא"כ י"ל דירושלמי באמת לא ס"ל החילוק הנ"ל וס"ל באמת דזה תליא בפלוגתא דר' יהודה ור"י במבוי שנטלה לחיו או קורתיו, וס"ל הלכה כר' יהודא בעירובין וה"ה במחיצות וכן דייק לשון הירושלמי לעיל דף א' ע"ב דדווקא ר' כהנא סבר כן בעירובין ולא במחיצות וי"ל דירושלמי לא סבר הלכה כר' יהודא אף במחיצות וא"כ שפיר אמר הואיל והותרה הותרה ודו"ק, א"נ י"ל דס"ל לירושלמי דפסי ביראות דהואיל ומדאורייתא הוי החיצות דפסי ביראות מחיצה דהרי הזורק לבין הפסין חייב והרי לקמן בעירובין דף צ"ג מקשה הגמרא אהא דאמר שמואל הלכה כר' יהודא הא אמר שמואל הלכה כר"י בעירובין ולא במחיצות ומשני כאן בנפרצה לכרמלית הואיל והוי רק דרבנן אמרינן הואיל והותרה הותרה א"כ ה"ה כאן הו"ל רק דרבנן ודו"ק:

א"נ י"ל דהירושלמי נקיט הלשון חרבה הבאר ולא נקיט יבשו המים י"ל דרך הבאר חרוב דמה שהי' מתחילה מים הראוים לשתית האדם ג"כ כחרב אח"כ ואינו ראיי' רק לבהמה לבד ואע"ג דאמרי' בדף כ"א לא הותרו פסי ביראות אלא בחזו לאדם מ"מ בזה שפיר אמרינן הואיל והותרה הותרה ודו"ק וזה פשוט, אבל ביבשו המים דס"ל ג"כ כבבלי ודו"ק א"נ חרבה הבאר היינו שאין ממנו פסין כדי ראשה ורובה של פרה ועיי' בהלכה ב':

באו מים בשבת כבר נכנס שבת באיסור עיי' בק"ע שבין השמשות לא היו בו מים והי' אסור לטלטל בין הפסין וצ"ע הלא מדאורייתא רה"י כדאמרו הזורק בתוכו מר"ה חייב והוי רק שבות ולא גזרו על השבות בין השמשות ולצורך מצוה או לכל דבר שחרד עליו הי' מותר לטלטל ועיי' בסי' שמ"ב בשו"ע ומדוע חשיב נכנס שבת באיסור אם באו תיכף אחר בין השמשות, וצ"ל כיון דעכ"פ בלי צורך וצורך גדול אסור חשיב נכנס שבת באיסור:

ויש לעיי' הא בבבלי אמרו דהו"ל מחיצה הנעשה בשבת ושרי יעיי"ש ונ"ל משום דשם מקשה הגמרא והא אמר ר"נ לא אמרו אלא לזרוק אבל לטלטל לא ומשני כי אתמר דר"נ אמזיד איתמר ופי' רש"י דהוי משום קנסא יעיי"ש וס"ל לירושלמי דזה תלי' אי קנסו שוגג אטו מזיד במידי דרבנן ועיי' במס' גיטין דף כ"ד באכל תרועה טהורה ושילם חולין טמאין דאמרו חכמים א' זה וא' זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין משום דקנסו שוגג אטו מזיד יעיי"ש וכן פסוק הרמב"ם בפ' יו"ד מה' תרומות ה' כ' וא"כ ס"ל

דה"ה כאן אסור לטלטל דקנסו שוגג אף דס"ל דכאן עדיף משוגג כמ"ש רש"י שם ע"ע ס"ל לירושלמי דאין לחלק כנ"ל:

פדא אמה מחצה ואמה ביכיין עיי' בק"ע ולפענ"ד נראה דצ"ל דפא אמה, דלר"מ דשיעור כעשר אמות ולר"י דכשלש עשרה וכארבע עשרה ע"פ מה דאמרו בבבלי דלר"י הוי השיעור כשמונה פרות ולכל פרה רוחב אמה וב' שלשים והו"ל י"ג אמות ושליש וזה אמר הירושלמי כי"ב וכי"ד דהיינו עם שליש מי"ד ולזה אמר דלר"מ בזה ביש בין דיומדין י"ג ושליש צריך דפא דהיינו פשוט בינייהו דהוא אמה ומחצה ואמה דהיינו מחצה משליש ועוד הוא בין דיומד ובין דפא כנ"ל:

הלכה ב

בהו דמספיק להון כצ"ל פי' דהוא מספיק להון לתת להו המים:

ע"ד דר"מ דיומדין ופשוטין דכן אמר ר"מ במתני' דיומדין ופשוטין, אבל לר"י י"ל דביש יותר מי"ג אמות ושליש צריך להאריך הדיומדין ומשו"ה כתוב ובלבד שירבה בפסין ולא כתיב עד שירבה בפסין ועיי' בבבלי ודו"ק:

הלכה ג

באר עה שתעלה ממידת סאתים פי' מי קאמר ר"י דאפי' הבאר לבד יכול להיות סאתים ובלא פסין משום דאדם נותן עיניו בבורו, או באר עם פסים משום דאדם נותן עיניו במחיצה כדבעי בבבלי ולזה פשיט הירושלמי מדאמר רשב"א במקום אחר באר שיש בה בית סאתים אין צריך להרחיק מענה אלא כדי ראשה של פרה, והרי הדא אמרה שרשב"א ס"ל בור בלא פסין מכלל דר"י ס"ל בור ופסין, וליכא למימר דאריך וקטן א"ב כדדחה בבבלי דהרי רשב"א בזה הברייתא לא הזכיר סאתים על סאתים, וע"כ צ"ל דבבור ופסין פליגי ור"י ס"ל בור ופסין ודו"ק היטב בזה, ועיי' בבבלי דף כ"ב, אמנם מה שהש"ק רוצה לקיים פי' של תוס' וגמרא פשיט מדאמר מותר והא ר"י מתיר טפי דוחק מאוד דלמא דווקא בור בית סאתים דווקא מותר ולא משמע דמותר טפי מר"י דהרי גם לפי מה דמסיק א"ב אריך וקטן הרי ג"כ ר' יודא מקיל טפי ודו"ק:

הלכה ד

דף ז' ע"ב **א"ר** אלעזר אינו מוחלפת משום דתמן יש תקרה משא"כ כאן דאין תקרה, ועיי' לקמן ס"פ כל גגות:

בור הרבים מימיו מצויים לכלות, ועיי' בק"ע ורבים מדכרו אהדדא ויש לעיי' לרב אדא בר מתנה בבבלי עירובין דף ב' דמתנה דרבה אמר במבוי פסול ובסוכה כשר משום דמבוי דלרבים הוי קידרא דבי שותפי' ולא ס"ל סברה דרבים מדכרי אהדדא ואדרבה איהו ס"ל דיחיד עדיף דרמי' אנפשיה דמזכיר א"כ קשי' מ"ש בור רבים מבור יחיד, ואולי

יש לפרש בור הרבים מימיו מצויין לכלות לכל המשתוקקים למים והוא מלשון כלתה נפשי משו"ה הקילו בי' חכמים להתיר אפי' ע"י פסין מה שאין כן בור היחיד דאין מצויין לכל נפשות הכלות ומשתוקקים למים, כיון דשייך ליחיד לחוד, א"נ דיש כאן טעות וצ"ל לכללות פי' דהמים מצויין לכללו היינו לרבים, משא"כ בור היחיד דאין מצויין לכללות כ"א ליחיד לא התירו בפסין כנ"ל:

אר"י וכו' מהני' אמרה כן וכו' י"ל דקשיא לי' דא"כ הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת וא"כ אין הלכה כסתם וא"כ אין הלכה כר"י ב"ב, לזה השיב לי' דאין זה סתמא כריב"ב די"ל דאתי' כת"ק והא דנקיט לביראות משום דלבור היחיד ס"ל דעושין מחיצה דווקא משו"ה נקיט ביראות, אלא כאן אנן קיימין לבור רבים פי' דדיוקך הוא דהו"ל למתנה ג"כ לבור הרבים אי אתי' כ"תק, ודכוותיה יש לידוק ג"כ אתי' כריב"ב הו"ל למתנה לבאר הרבים ואמאי תני לביראות וא"כ אין מרישא דמתני' לא דיוק לת"ק ולא לריב"ב וא"כ לא הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת ודו"ק היטב:

הלכה ה

קרפף שיש בו מידה סאתים אין מותר לטלטל וכו', עיי' בש"ק דתמה על הרמב"ם בס' ט"ז ה' א' דס"ל דדווקא ביתר מבית סאתים אסור לטלטל, ולפענ"ד דהרמב"ם היה מפרש שיש בו מידה דייק בו מידה מלבד שיעור רוחב הגדר רק החלל שבו הוא סאתים, וא"כ עם שיעור הגדר היא יותר מבית סאתים ואז אסור לטלטל אבל אם הוא בית סאתים עם שיעור הגדר מותר לטלטל והוא כמ"ש הרמב"ם כנ"ל:

לכשתיירצו שיירה, עיי' בק"ע ופרושו דחוק מאד ולפענ"ד דקושי' הוא דאיך תאמר שאם ירצה שיירה לנוח הא לאסור אסור פי' הואיל ואסור למקצת שבת אסור כולו ואפילו שיירה אסור לטלטל בו כיון דלא נחה שם מע"ש כדאמר לעיל, ומשני הא חיוב חטאת עכ"פ אין כאן בשיירה ודו"ק:

הלכה ז

דף ח' **והא** תני כלאים ברובה כן כראה לפענ"ד להגיה פי' דרובע שצריך להיות הבית רובע מרובע ודו"ק:

הלכה ח

במחלוקת סאתים מבית כור, עיי' בק"ע ואולי יש לפרש מדאמר אפילו היא כבית כור ולא אמר כלשון אמרו לו אפילו בית חמשה כורין ש"מ דווקא בית כור ולא יותר וזה פי' במחלוקת סאתים מבית כור דת"ק סבר סאתים ור"א אמר בית כור אמר אבל לא יותר ומתורץ לפ"ז קושית הש"ק דגם ר"א ס"ל דאמר דמותר לטלטל בכל בית כור אלא דלמעט יותר מבית כור אמר ודו"ק:

קנס קנסו ויש לעיי' הלא כשפירש ואמר דאין מבטל להו רשות ביתו רק חצירו הלא מותר להשתמש בביתו אלא להוציא אסור, וא"כ הרי לא נקנס על שלא יעורב אלא דלהוציא מביתו אסור, וא"כ איך גזרו לו עתה קנס זה כשביטל סתם דיהיה שימוש ביתו גם כן אסור. ונראה דלא שימוש ביתו אסרו אלא רק להוציא לו ולהכניס קנסו אבל לשמש מותר בתוכו, אלא דיש לעיי' במתני' דתנן לקמן בפ' הדר נתנו לו רשותן הוא מותר והם אסורין עכ"פ היה לנו לקנסו דעכ"פ אסור להוציא מביתו וצ"ל דדווקא בביטל להם רשות ביתו הוא דקנסו דאל"כ לא יערב כלל ויסמוך על שיבטל רשותו אח"כ משא"כ בנתנו לו רשותן וכי יסמוך שיתנו רשותן דלמא לא יתנו לו דהרי סם יהיו אסורים אח"כ להוציא כדתנן לקמן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין, א"נ י"ל דהירושלמי דייק קנסי קנס ר' אליעזר דווקא ר"א קניס אבל רבנן לא גזרו, ואולי באמת לרבנן בביטל גם רשות ביתו להם ג"כ ס"ל דהו"ל כאכסני' ומותר לו ולהם דרבנן לא קנסו ודו"ק:

שיוצאין בעקרבנין בפסח, עיי' בבבלי מאי עקרבלין אמר ר"ל אצוותא חרוזיאתא, וכן בפסחים ל"ט ע"א אמר ר"ל חרחבונא אצוואתא דדיקלא ותמה התוס' הא לקמן אמר הגמרא מרור דומי' דמצה מה מצה מין זרעים עיי"ש מה שדחקו, ולפענ"ד נראה דבאמת יש לתמוי' הרי בברכות דף מ' ובסנהדרין דף ע' ס"ל לר' יהודא דעץ הדעת חטה היה וא"כ תרי חטה מין עץ לר"י וא"כ הדרה קושי' לדוכתה שם ואימא הרדופני וליכא לתרץ מה מצה מין זרעים הרי חטה מן עץ, וצ"ל משום דשם בפסחים ע"ב מוקי למתני' דיוצאין מהם בין לחין בין יבשים כר"מ יעיי"ש וא"כ ר"מ לשיטתו ס"ל בסנהדרין הנ"ל דעץ הדעת גפן היה ושפיר משני דומי' דמצה מה מצה מין זרעים אבל ר"ל דס"ל דמתני' אתי' כחכמים שם והא דתנן בברייתא דאמרו לחין יוצאין בהם יבשים אין יוצאין קאי אעלין אבל בקלחין יוצאין אפילו יבשים ואתי' מתני' כחכמים ודו"ק וא"כ י"ל דחיטה מין עץ כר' יסודא ושפיר אמר ר"ל חרחבינא אצוואתא דדיקלא וכן ערקבלין אצוואתא חרוזאתא אע"ג דלא הוי זרעים ודו"ק, ומיושב קושיית היטב, שוב מצאתי בצל"ח פסחים דתמה באמת שם בסוגיא אמאי לא מוקי מתני' כחכמים וכמ"ש:

בכל מערבין פרק ג

הלכה א

בכל מערבין, עיי' בש"ק דרצה ליישב שיטת דפי' עירובי חצרות משום דרש"י סמך אגרסת ר"א בתוס' פ' חלון דף פ"א, ותמהני הלא גם לפי גרסת ר"ח שם מ"מ מסיק הש"ס שם דגם לר' אליעזר עירובי חצרות דווקא בפת אלא דלא בעי כיכר שלם יעיי"ש היטב, ועוד הרי רש"י גופא לא היה לו גרסת ר"א שם בסוגיא:

ע"ב **מין** קללה נשאלתי פעם ע"ד המנהג כשעוקרין מדירתן וקובעין דירתן במקום אחר, נותנין מתחילה בדירה ההוא צלוחית של מלח מאין יצא המנהג ההוא ולכאורה נראה כדרכי אמורי:

וזה אשר השבתי לכאורה היה נראה למנוע המנהג הזה ומנא אמינא לה מירושלמי דר"פ בכל מערבין דאמרו דאין מערבין במים ומלח ואמר ר' לוי שם מפני שהוא מין קללה יעיי"ש בק"ע ובש"ק שם דמפרש מים ממי המבול ומלח מסדום (בשם הערוך) ודוחק, ולפענ"ד נראה משום דלכאורה קשה לר"י דאמר בברכו' דעל הגובאי אין מברכין מפני שהוא מין קללה, והרי הרמב"ם פסיק במ' ב' מה' תענית דעל הגובאי מתריעין בכ"ש חוץ על החגב אין מתריעין ולא מתענין וכ' הראב"ד שם משום דחגב היה ידוע להם דאינו מזיק יעיי"ש וא"כ קשה דהרי קיימ"ל דמין ארבה שהוא טהור צריך להיות שמו חגב דכל שאין שמו חגב הוא טמא, וא"כ איך אמר ר"י על הגובאי שהוא לאכילה אין מברכין שהוא מין קללה והרי החגב אינו מין קללה כנ"ל וצ"ל דר"י ס"ל דגם חגב מזיק ושפיר אמר דהוי מין קללה, והשתא י"ל דווקא ארבה שהוא גופא מזיק חשיב מין קללה ולזה אין מברכין עליו, משא"כ מים ומלח דאינהו גופא המה צורך לעולם ואדרבה א"א לעולם בלעדם, בוודאי צריך לברך עליהם, והא דאמר ר' לוי דאין מערבין בהם מפני שהם מין קללה, כלפענ"ד דר' לוי ס"ל כיון דטעם העירוב הוא משום דירתו כאלו פה שוכן ודר, ומים ומלח אינם מורים על קביעת דירה אדרבה מורה על חורבן דירה כדכתיב ושמתיה למורש קיפוד ואגמי מים, וכן מלח דכתיב גפרית ומלח שריפה כל ארצה וא"כ אדרבה הם מורים על חורבן דירה ולא על קביעת דירה וזה הוא דאמר שהם מן קללה דמורי' על חורבן דירה ודוק היטב, ומיושב קושית הש"ק מה דתמה דא"כ אין לברך עליהם ודו"ק, והשתא לפ"ז זה שרוצה לקבוע דירתו ולעשות סימן טוב איך יבא בראשונה שם מלח לעשות סי' לחורבן כנ"ל:

ואולי נהגו כן ע"פ מה דאיתא במדרש רבה פ' בראשית דלא פרשו מים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה ועיי' ביפה תואר שהביא מדרשות רש"ט דמים התחתונים נקראו מים הבוכים עבור הבכיה שבכו על הפרישה שמתחילה רוח אלהים היה מרחפת על פני המים ועכשיו שנחלקו המים ופרשה השכינה מהם ונחה על העליונים לכך בכו והקב"ה היה מפייסן בברית מלח עולם על הקרבנות ובנסוך המים מהם בחג יעי"ש, ולזה י"ל דלכן כל הפורש ממקומו עושה זכר לשים מלח כדרך שהקב"ה היה מפייס בפרישתו במלח, וזאת אות ברית מלח כנ"ל:

שוב מצאתי טעם למנהג הנ"ל ויצא מאבות דר"כ פ' כ' דאיתא ד"א בחוסר כל בלא חומץ ובלא מלח זו היא קללה מקללין בני אדם לא יהיה לך חומץ ומלח בתוך ביתך עכ"ל, הרי דקללה הוא בית מבלי מלח לכן מביאין תיכף בביאתן לבית להביא ברכה לתוך בתיהן וא"כ מנהג ישראל יפה מאד:

ר' יאשיה אמר הלכו בנדרים אחר לשון תורה ויש לעיי' וכי יכול ר' יאשיה לפלוג אמתני' ונ"ל משום דס"ל דסתמא דמשנה דהנודר מן המזון מותר במים ומלח ס"ל דאזלינן בתר תורה כדמשני אח"כ וא"כ האי סתמא פליג אסתמא דנדרים, משום דס"ל דאזלינן אחר לשון תורה לחומרא ודו"ק, ואע"ג דסתמא דנדרים הוי סתמא בתרא מ"מ הואיל והו"ל בתרי מסכתא אין הלכ' כבתרא ואפי' בתרי סדרים כנ"ל ודו"ק:

דף ט' **עכו"ם** שעשאה לחי למבוי, עיי' בש"ק במה שתי' על הרמב"ם הא דנקיט עכו"ם משום דה"א דווקא אשירה משום דלסיגין ועלין שלה מותרין בהנאה וא"א דלא נתוסף עליהם כ"ש שהוא ראויה ללחי, ותמי' הרי הכ"מ הביא דתוספות ג"כ אסור אלא צל שלה אבל לא זולת דשאני צל דהוו דבר שאין בו ממש, והוי כמו שלהבת דמותר כמ"ש בהלכה יו"ד, ועוד הרי התוספות הזה נתבטל, והרי עכו"ם וכל הקרובתיה אסירים בכ"ש ומכ"ש בזה:

ואולי י"ל דהרי קיימ"ל כל הנשרפין עפרן מותר אלא דבאשירה אע"ג דהוא מנשרפין אפ"ה עפרן אסור מ"מ בהנתוסף בזה י"ל דהנוסף האפר מותר וא"כ משו"ה באשירה מותר לעשות לחי דאפר זה הנוסף ראוי' לגבל וזה כוונת התוס' בעירובין דף פ' ע"ב ד"ה אבל דהקשו דהא לחי נמי בעי שיעור גובה עשרה ועובי משהו ותרצו כיון דלא הוי כ"א שיעור זוטא לא החמירו, וקשה מה לי שיעור זוטא או רבה עכ"פ שיעור בעי, ולפמ"ש ס"ל דשיעור זוטא זה יכול לעשות ע"י האפר הנשרף מתוספו' דאשירה ודו"ק:

וזה הוא כונת הב"י בסי' שס"ג הביאו הטו"ז בס"ק ה' ולק"מ מה דתמה עליו בטו"ז הלא באשירה אף עפרן אסור בהנאה, וזה אינו די"ל דעכ"פ דהתוספות של אשירה עפרה מותר וראוי' לגבל כיון דלא כ"א שיעור זוטא ודו"ק היטב, וא"כ כל זה שייך באשירה דנתוסף משא"כ בע"ז לא שייך זה, והשתא לפ"ז י"ל דהירושלמי דאמר עכו"ם שעשאה לחי מותר ס"ל כרשב"ל דס"ל אפי' קורה משו"ה אמר ה"ה עכו"ם משא"כ אנן דקיימ"ל כר' חי' בר אשי דווקא לחי משום דהו"ל שיעור זיטא א"כ ה"ה עכו"ם דלא משו"ה נקטו דווקא אשירה ולא עכו"ם, אלא דלפ"ז תמי' על הרמב"ם דנקיט עכו"ם או אשירה כיון דאיהו פסיק אבל לא קורה:

גם בעיקר קושית הטו"ז נ"ל לומר דהב"י לא קאמר כ"א דאע"ג דכתותי מכתת שיעור' ולית בי' שיעור מ"מ הלא האפר עכ"פ ראוי' ללחי ולא קשי' כ"א דאפר עכ"פ אסור בהנאה לזה י"ל דס"ל מצוה לאו להנות נתנו וגם זה חשיב מצוה דרכי שלם שדרי המבוי מותרים לטלטל מזה לזה ועיי' פ"ב ולקמן פ"ז ה' ט' דרכי שלום, וגדול השלום וכן הככר מברכין עליו ועיי' בפ' וי"ו סוף ה' ז' והוי כמו שאמרו באפר עיר הנדחת משום דמצוה לאו להנות נתנו ומשום כתותי מכתת שיעורי' ליכא דמה דכתת טפי מעלי לכסוי וה"ה כאן כמ"ש ודוק:

תמן מ"מ נסתם המבוי ויש לעיי' מה בכך נימא כל היכא דאמר רחמנא לא תעבוד אי עביד לא מהני, ונ"ל ע"פ מ"ש בתוס' בתמורה דף ד' ע"ב בצורם אוזן בכור דלא אמרינן בי' אי עבוד לא מהני דלא גרע מנפל בו מום מעצמו, הנה כי כן נ"ל כיון דקיימ"ל לחי העמוד מאליו כשר וא"כ אלו בא גוי והעמידו הי' מותר לטלטל דהוי כעומד מאליו, ואולי י"ל באמת הא דאמר עכו"ם שעשאה לחי למבוי לא שהוא העמידה אלא שגוי העמידה שם מעצמו, והישראל סמך עלי' ולזה אמר דהוי נסתם המבוי מ"מ ודו"ק, ואפשר לומר דלא שייך בזה כל העומד לשרוף כשרוף דמי שהרי ע"ז דנכרי ואינו יכול לשרפו וא"כ לא שייך לומר דהוי כשרוף ודווקא בדבר שעלי' לשרפו שייך לומר כן משא"כ כאן לא שייך לומר כשרוף דמי ואפשר לומר אפי' לר"ח דאמר בעירובין אבל קורה לא דכתותי מכתת שיעורי' הוא דווקא אם הוא של ישראל העושיהו משא"כ כאן איירי בעכו"ם שהגוי העמידה שם ודו"ק וצ"ע בזה:

ואין אדם נשאל על הקדשו וקשה לשני דאיירי בבא ליד גזבר ואז אין יכול לשאול וי"ל דא"כ הו"ל לאפלוגי בהקדש גופא בין קודם שבא ליד גזבר ומדוע נקיט נדר מן הכיכר וק"ל:

ולכהן בבית הפרס מתני' דב"ש וכו' עיי' בק"ע ולא יכולתי להבין דבריו ופירושי ע"כ אכתוב מה שנראה לפענ"ד, והוא דגירסת הירושלמי הוא סומכות אומר אף בחולין לכהן בבית הפרס, משמע מזה דלת"ק כהן בבית הפרס לא, וזה קאמר הירושלמי ולכהן בבית הפרס דמשמע לת"ק לא משום דמתני' ב"ש דס"ל דאין מערבין לאדם א' א"כ כלי תשמישו שם וכהן בבית הפרס אינו יכול להיות שם דאע"ג דמנפח אדם בית הפרס מ"מ אינו יכול להיות תמיד שם ולזה אמר הירושלמי וסומכוס ג"כ כב"ש ולזה אמר לת"ק כיין דאתם אומרים דמערבין לישראל בתרומה אע"ג דאינו ראוי' לישראל מ"מ כיון דראוי לכהן מערבין בה א"כ גם לכהן בבית הפרס יהי' מערבין כגון דראוי' לישראל להיות דר שם, וזה מעתה אפי' כהן בבית פרס יהי' שרי אפי בית הקברות וכו' דברי ר' יהודא

במתני' היא משום דיכול ע"י שידה תיבה ומגדול וכו' והוא דיבור ב"ע וקאי אר"י דמתני' דאמר מערבין בבה"ק:

הלכה ב

ובמעשר שני והקדש שנפדו עיי' בש"ק דתמה אתוס' בפ' הזהב דהו"ל דנקיט אגב הקדש, ולק"מ דהרי הקדש הני אחר מ"ש מצד ואי הו"ל למתנה מ"ש אחר הקדש, וע"כ צ"ל דאגב דתני מעשר ראשון הני מ"ש ג"כ וע"כ צ"ל אגב מעשר ראשון תני לכך מפרש הכל מטעם אגב מעשר ראשון ודו"ק, אמנם לפענ"ד הי' נראה לתרץ קושיות דלפשוט מכאן דאין החומש מעכב די"ל דאיירי כאן שנפדו כגון שנתן המעות לבנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים דהמה פודין ואין מוסיפין חומש וזה קמ"ל ודו"ק היטב ועיי' ברמב"ם הי' מ"ש:

ולא בטבל מה שתמה בש"ק הא אפשר לעשר בטבל טבול דרבנן י"ל כשיעשר ויקרא שם לא יהי' מזון ב' סעודות ופשוט, ואע"ג דחזי אח"כ לכהן מ"מ לסומכוס חזי לי' בעינן, אלא דקושית הש"ק מאי פסקא הא סתמא קתני ולא בטבל ומשמע אפי' ביותר מכשיעור וכדפריך בבבלי דף י' ע"ב, אלא דלזה י"ל דוודאי מתני' סתמא קתני משמע בכל טובל ובטבל דאורייתא וזה בכל ענין אסור אלא דלזה קשה פשיטא ולזה משני לא נצרכה אלא בעציץ שאינו נקוב ואשמעינן בכה"ג בלית בי' כ"א מזון ב' סעודות ג"כ אין מערבין בו דאי יקרא שם לית בי' שיעורי' ואתי' כסומכוס:

רב ששת ר"ח וכו' נותן עינו במקצתו וכו' ונ"ל דהוא תי' על הקושי' דאמר דלא כב"ש משום דראוי לו דיכול להן עינו וכקושיות התוס' בבבלי ד"ה דמאי ודו"ק:

שמואל אמר כבן תשע, קאי אמתני' ביד חרש ש"ו:

ע"ב **אמר** ר"ל וצריך לעמוד עמו פי' לראות כשאחר מקבלו ממנו, ומקשה והני ר"י אמר באומר הרני מעשר על ידך שא"צ לעמוד עמו ומשני התם באומר לגדול מתחילה, משא"כ כאן שאמר מתחילה לקטן להניח יש לחוש שמא הקטן לא יביאו אצלו והוא לא יהדר אחר הקטן שיתנו לו, וא"כ לפ"ז כאן אפי' אם הי' האחר אמר מעצמו שהוא יקבל ממנו אפ"ה צריך לעמוד ולראות שקבלו ממנו כיון דאמר מתחילה לקטן, ורב אחי אמר אפי' תימא דכאן וכאן בגדול וכאן בקטן פי' דהאי דינא דמתני' איכא אפי' בגדול אם אמר מתחילה לגדול להוליך את העירוב ואמר אח"כ לגדול אחר לקבלו ממנו אפ"ה צריך לעמוד ולראות שהוא מקבלו ממנו משום דהתם הוא מעצמו אמר כן לפיכך כיון דמעצמו אמר כן בוודאי עביד משא"כ כאן דמעצמו לא אמר רק הוא ציה לו יש לחוש דלמא לא קיים, ואמר עוד וכאן בקטן דבקטן אפי' דווקא באומר וצוה לו לקבל ממנו

אבל באומר מעצמו אני אקבל ממני א"צ לעמוד ולראות שיקבל ממנו ודו"ק היטב וא"צ למחוק ולהגיה כמ"ש הק"ע:

הלכה ג

הדא אמרה ספסל וכו' ומותר לטלטלי' אע"ג דבכלכלה אמר דאסור לטלטלו הוא דאע"ג דיכול לנטותה מ"מ הו"ל כרמלית ודוקא בין השמשות לא גזרו על השבות אבל בשבת אסור לטלו, משא"כ בספסל העומד על הקרקע אפי' בשבת יכול לנטותה ולהשליך המאכל שבו ולא נקרא הוצא' מכרמלית ר"ה דאין זה דרך הוצאה ודו"ק:

והכי את אמר ערובו עירוב ומותר לטלטלו וצ"ע הלא אמר לעיל דאסור, ורק למטה מג' אמר דמותר ונ"ל דס"ל דעל ב' שבותין גזרו אפילו בין השמשות לזה מקשה והרי ב' שבותין דצריך להוציא מכרמלית לר"ה וגם משתמש באילן והוי ב' שבותין ואפי' בבין השמשות ואיך קאמר דעירובו דמותר לטלו ולטלטלו אצלו ולזה משני דשאני כאן דהוי צדדין וא"כ הו"ל רק חד שבות מכרמלית לר"ה ודו"ק, ולפ"ז צריך להגיה והדה ילפא מ"ה שאם היה באבו של אילן אין ערובו עירוב ואסור לטלטלו ודו"ק:

הלכה ד

דף יו"ד **אבל** אם היה ספק טהורה ס' טמאה מערבין בה, עיי' בק"ע דמגיה אין מערבין בה ופרושו דחוק, ולפענ"ד דקאי אר"מ ור"י דאמרו ס' הרי זה חמר גמל היינו בספק אם נטמא מבעוד יום או משחשיכה בכה"ג ס"ל אבל אי איכא עוד ס' א' דלמא לא נטמאה כלל ואת"ל נטמאה דלמא כיון דאיכא ס"ס אפי' לר"מ עירובו עירוב ודו"ק:

א"ל והא כתיב אל תאכלו ממנו כא, עיי' בבבלי ס"פ קמא דמקשה והא כתי' אל תפנו אל האובות, אמנם נראה דהירושלמי לא רצה להקשות מהא דא"ל דבאמת אין לוקין על לאו אל תפנו דהו"ל לאו שאין בו מעשה כקושית התוס' שם לכך מקשה מאל תאכלו ממנו כא אע"ג דגם זה הו"ל לאו שבכללות ס"ל כמו דאמר בבבלי פסחים דף מ"א ע"ב א"ד חדא מיהו לקי ועיי"ש בתוס' ד"ה איכא דאמרי ואע"ג דהו"ל לאו שבאל ודו"ק:

ע"ב **ר'** יונתן אמר לוקין על ערובי תחומין ד"ת ותמי' דסוגי' זו הפוכה בסוף פ' קמא דעירובין דר"ח אמר לוקין ור' יונתן פליג עלי' וכאן הוא דר"י אמר דלוקין ור"ח הקשה לו **א"ל** ר"ח והלא אין בשבת אלא סקילה וכרת ולא זכיתי להבין לשון זה דמשמע שהיה בדעתו שיהיה בתחומין אפי' סקילה וכר"ת וזה ליכא מ"ד והי' לי להקשות והא ליכא לאו ונ"ל ע"פ מ"ש התוס' בד"ה לאו דס"ל לר"י דהואיל ומהאי קרא נפקא ג"כ הוצאה הו"ל לאו שנתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין אפי' על תחומין דנפקא מאל יצא ורב אשי חשיב לי' כיון דעיקר אלא יצא כתיב יעיי"ש היטב, וי"ל דזה ג"כ כוונת הירושלמי אלא סקילה וכרת ונתן לאזהרת מיתת ב"ד דבה וא"כ אין לוקין לזה השיב והא כתיב אל יצא

ועיקר הקרא לתחומין כמ"ש התוס' וא"כ שפיר לוקין ולזה הקשה לי' דהו"ל רק לאו שבאל, והשיב דאפי' שבאל לוקין כמו אל תאכלו ממנה נא והכל כגירסת הק"ע ודו"ק:
אע"פ כן זה עומד בשמיעתו וצ"ע השיב ליה והא כתיב אל תאכלו עמנו נא, ולא תשובה לדבריו, ונ"ל משום דקשי' בבבלי הנ"ל דקאמר סכי קשי' והא נתן לאזהרת מיתת ב"ד דמשמע דזה קושיתו הראשונה וכי לוקין על לאו שבאל וה"א האי קושי' אחרינא היא, ע"כ נראה דגם איהו ידע מתורץ דרב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב וכפי' התוס' אלא דאיהו קשי' דאל כתיב ואע"ג דאל נמי חשיב לאו מ"מ הואיל והאי לאו נתן ג"כ לאזהרת מיתת ב"ד לתוצאה ובזה אין לוקין א"כ בכה"ג אף דלאו דתחומין ג"כ מ"ע בזה י"ל דגרע לאו שבאל ואינו דומה ללאו דלא תאכלו נא וללא תפנו וזה דאמר הבבלי הכי קשי' ליה ולזה שפיר אמר הירושלמי דכל א' עמד בשמועתו ודו"ק:
עשו אותו כס' חרש, עיי' בס"ק דתמה ע"ש ממקוה שנמדד ולפענ"ד לק"מ ע"פ מ"ש התוס' בחולין דף יו"ד ד"ה סכין דשאני מקוה דחסר ואתאי, וזה לא שייך גבי חרש דאדם אינו עומד להתחרש דמקוה דרכה לחסר אבל לא אדם דרכו להתחרש ודו"ק.
ואפי' נשרף, עיי' בק"ע משום דיש לדמות לנגע בא' בלילה ולמחר מצאו מת שהוא טמא ולפ"ז הוי קושי דאמאי תני במתני' דאפי' בנשרף ס' עירוב כשר ולפענ"ד זה לא דמי לנגע בא' בלילה ולמחר מצאו מת ע"פ ע"ש הטו"ז ביו"ד סי' שצ"ז ס"ק ב' דהיכא דמצאו מת שאני כיון דכל סי עומד למות יעיי"ש וא"כ בנשרף לא שייך זה וכ' העירוב עומד לשרף ואולי די"ל דבמתני' כ' סתם או שנשרף משמע בכל ענין אפי' השריפה התחילה קרוב למקום העירוב קודם בין השמשות וס' אם הגיע האש אערב קודם בין השמשות או אח"כ ודו"ק היטב:
ולזה אמר אא"כ קיימתיה כדאמר ר' משום דמתחומין אין דבר מקילין ביה אפי' בכה"ג וא"כ י"ל הואיל ואבילות ג"כ רק דרבנן מקילין ויהיה זה דלא דפסק להחמיר שם ודו"ק:
אלא י"ב מיל כמחנה ישראל וכן פסיק הרמב"ם בריש פ' כ"ז מה' שבת, ותמו על הרמב"ם מהא דאמר הגמרא במס' ביצה ל"ו ע"ב אין רוכבין ע"ג בהמה שמא יצא חוץ ומקשה ש"מ תחומין דאוריי' ומשני שמא יחתוך זמורה ומדוע לא משני שמא יצא חוץ לי"ב מיל, ומכ"ש שיש לתמויה לירושלמי דס"ל י"ב דאורייתא ואמר בפ' משילין הטעם משום שביתת בהמתו, ואמאי לא אמר שמא יצא חוץ לי"ב מיל, והיה נראה מזה דווקא רב אחא קאמר כן די"ב מיל דאורייתא אבל הירושלמי גופא לא ס"ל כן וא"כ אף מירושלמי קשה על הרמב"ם והיה נראה לפענ"ד דזה לק"מ דהלא שיעור י"ב מיל הוא לשיטת הרמב"ם שיעור קרוב לחמש שעות וא"כ אף דעל ידי רכיבה אולי בב' שעות או אפי' בשעה א'

יכול לרכוב י"ב מילין מ"מ עכ"פ שעה או פחות קידם הלילה שאינו יכול לרכוב שיעור י"ב מילין וכשמגיע לשיעור י"ב מילין כבר יהיה לילה ואיך אמרה המשנה סתם אין רוכבין בכל השבת דעכ"פ קרוב שעה או חצי שעה ללילה מותר לרכוב ולפיכך קאמר הגמרא והירושלמי טעם דבכל השבת כולו אסיר לרכוב ודו"ק היטג:

אמנם עוד יש לומר ע"פ מה שתמה המ"א לפי הטעם שמא יחתוך זמורה יהיה ב' רשאים לרכוב ביחד דאם ירצה לכרות זמורה חבירו לא יניחו כמו שב' מותרים לקראת לאור הנר ותי' שהחשש הוא שמא יכרות זמורה קידם שיתחיל לרכוב והשתא יש לומר דלא רצה הגמרא לומר משום שמא יצא חוץ לי"ב מיל די"ל דא"כ יהי' ב' מותרין לרכוב ואמאי קתני אין רוכבין משמע אפי' ב' ביחד ולזה קאמר שמא יחתוך זמורה קודם הרכיבה כמ"ש המ"א, ויש לעיי' אם היו ב' כוכבים קודם השבת ובעודם כוכבים נכנס שבת יהיו מותרין לרכוב דמחשש שמא עתה יחתוך דחבירו יזכירו וקודם רכיבה היה חול אמנם לפי הירושלמי משום שביתת בהמה גם זה אסור לכך קאמר הירושלמי זה הטעם:

והנה ע"ש המ"א דמשו"ה אסור לרכוב אפי' שנים ביחד משום שמא יחתוך זמורה קודם רכיבה הוא מוכרח דהרי אמרו שם בביצה דטעמא דאין שטין על פני המים שמא יעשה חביות של שייטין וקשה א"כ יהיו ב' מותרין לשוט דאם א' ירצה לעשות יזכירוהו חבירו ובוודאי לא שייך דבשעת שיטה יעשה חביות של שייטין וע"כ צ"ל דהטעם הוא שמא יעשה מקודם חביות של שייטין:

והנה זה הוא חד טעם דחביות של שייטין ויחתוך זמורה הכל ענין אחד ברכיבה שייך חשש זמורה ובשיטה חשש חביות ולזה תני התנא הנהו תרי ביחד אין רוכבין ע"ג בהמה ולא שטין ע"פ המים ומיושב בזה קושי' דמקשין על הרמב"ם אי י"ב מיל דאורייתא הו"ל למימר הטעם דאין כוכבים שמא יצא חוץ לי"ב לתחום דא"כ קשה מ"ט דאין שטין דבשיטה לא שייך שמא ישוט חוץ לי"ב דמים המה כרמלית ודו"ק היטב לפיכך קאמר שמא יחתוך זמורה וממילא ידעינן ג"כ בשיטת כנ"ל:

והנה לא עולין באילן הוא שמא יתלוש ולא שייך ג"כ להקשות דיהיה ב' מותרים לעלות ביחד דאם א' ירצה לתלוש יזכירו חבירו, י"ל דאילן עגול הוא ואולי א' לא יראה שחבירו ירצה לתלוש ודו"ק:

והנה עיי' בש"י דכתב בשם רבו דחתיכת זמורה לא הוי איסור דאורייתא דהו"ל מלאכה שא"צ לגופא ומשו"ה לא רצה הירושלמי בהם, ובגמרא דידן צ"ל דמוקי למתני' כר' יהודא דס"ל מלאכה שא"צ לגופא חייב עלי' אלא דקשי' לי דמקשה ש"מ תחומין דאורייתא ומאי קשי' דלמא אתי' מתני' כר"ע דאמר תחומין דאוריית', וע"כ צ"ל דלא רצה לאוקי

למתני' כיחידאי מאי מתרץ שמא יחתוך זעורה א"כ אתא ג"כ כיחידאי דס"ל משאצ"ש חייבים עליה והיה נ"ל לומר משום דעל טעמא דס"ל משום שביתת בהמתו מקשים הא חד נושא את עצמו וליכא בזה משום שביתת בהמתו, ר"ל דאיכא למיחש שמא יחתוך זמורה ויהיה תזמורה משא וא"כ גם גמרא דידן ס"ל טעמא דירושלמי והירושלמי ס"ל כגמרא דידן והכל א' ודו"ק היטב, ולפ"ז גם ברוכבי' בע"ש ונמשכה רכיבתן עד הלילה אסור משום נשיאת תזמורה דהוי משאה, ועפ"ז מיושב מה דקשה על הירושלמי דאמר הטעם משום שביתת בהמתו א"כ אין דומה לטעם דאין מילין באילן דהוי הטעם שמא יתלוש משא"כ אין שטין דהוי הטעם שמא יעשה חביות של שייטין דהוי דומה לחשש עליות אילן א"כ הו"ל לתנא למתני הנהו ב' אין עולין באילן ואין שטין ע"פ סמים בהדדי ואח"כ הו"ל למתני אין רוכבין, אמנם לפי הנ"ל דגם לירושלמי הטעם שמא יחתוך זמורה והוי הזמורה משא ודו"ק, והנה ראיתי בטור אבן במס' ר"ה דף ל"ב דתנן שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום ואין מפקחין עליו את הגל ואין עולין באילן ומקשה השתא דרבנן אמרת לא דאורי' מכ"ש ותמה דלמא תנא דמתני' ס"ל תחומין דאורייתא ואתי' כר"ע, וכ"ל משום דס"ל לגמרא דידן דהא דתנן בספר קמא דעירובין ארבעה דברים פטורין במחנה פטורים מרחיצות ידים מדמאי ומלערב משמע בכל עירובין אפילו ערובי תחומין, וע"כ משום דערובי תחומין ס"ל דהוי רק דרבנן וא"כ מקשה שפיר השתא דרבנן אמרת דאין לומר דסתמא דמתני' סותרים זה את זה, ומיושב ג"כ הא דפריך בביצה ש"מ תחומין דאורייתא משום דס"ל דסתמא דעירובין הנ"ל מורה דתחומין דרבנן אלא דעכ"פ קשיא לשיטת הרמב"ם י"ב מיל אורייתא א"כ בתחום איכא חשש איסור דאורייתא שמא יצא חוץ לי"ב מיל ומאי הקשה הא בהעברת תחום איכא ג"כ חשש איסור ונ"ל דס"ל לרמב"ם דבמתני' סתמא קתני אין מעבירין דמשמע אפי' שעה קודם ללילה ואז ליכא חשש איסור דאוריית' שכשיכלה שיעור י"ב מיל כבר הוא חול ואפ"ה קתני סתם אין מעבירין ושפיר מקשה ועוד דקתני אין רוכבין אסי' ב' אע"ג דא"א לבוא לידי איסור דאורייתא דא' יזכיר חבירו ודו"ק היטב:

וראיתי דמקשין עוד לשיטת הרמב"ם הנ"ל אמאי קאמר הגמרא בשבת דף ס"ט דידע לה לשבת בתחומין ואליבא דר"ע ומדוע לא אמר אפי' אליבא דרבנן וידע בשיעור י"ב מיל, ונ"ל משום דלכאורה קשה לפמ"ש התוס' בעירובין הנ"ל דף י"ז ע"ב ד"ה אל יצא דצריך ב' לאוין על הוצאה דעני ועל הוצאה דעשיר משום דהוצאה מלאכה גרועה היא א"כ יש בהוצאה ב' לאוין לשני דידע לה לשבת בהוצא' דעני ולא ידע בהוצאה דעשיר ואם עשה כולם בהעלם א' חייב על כל או"א וידע בלא דהוצאה דעני ולא ידע בהוצא' דעשיר וצ"ע,

ונ"ל משום דשם בריש הזורק אמר ר"ע מקוששש זה צלפחד ויליף ג"ש במדבר במדבר וריב"ב פליג עליו ומקשה הא כ"ע יליף ג"ש ועיי"ש בתוס' דכ' דריב"ב הי' לו מנין ג"ש וזו היתה יתירה לו ולר"ע לא היתה יתירה וצ"ע האיך לר"ע לה היתה יתירה וליב"ב היתה יתירה ונ"ל דמקודם פריך הגמרא שם הוצאה גופא היכא כתיבה ומשני דכתיב דאיש ואיש אל יעשו עוד מלאכה ומקשה דלמא משום דשלימה ליה עבידתא ומשני יליף העברה העברה, והשתא דר"ע היה מפרש אל יעשו מלאכה משום דשלם עבידתא, ומשני יליף העברה העברה יעי"ש והשתא י"ל דר"ע הי' סבר דאל יעשו עוד מלאכה היינו שלא ינדבו עוד משום דשלימא לי' עבידתא ולא הי' לו בקבלה הג"ש העברה העברה, והי' לו תחת זה הג"ש במדבר במדבר אכן ריב"ב הי' לו בקבלה הג"ש העברה העברה ועי"ז הי' יתירה כי הג"ש במדבר במדבר ולא למדה ממנו ודו"ק והשתא לפ"ז לר"ע דלא דריש העברה העברה ליכא על ההוצאה כ"א חד לאו אל יצא איש ממקומו א"כ ליכא לתרץ דידע לי' בהוצאה דעני כיון דליכא כ"א לאו לתרווייהו והוצרכו לתרץ דידע לה בתחמין אבל לרבנן איכא למימר בפשיטו דידע לה בהוצאה דעני ודו"ק היטב:

ועיי' בשער המלך סוף ה' שבת דהקשה על הרמב"ם דהא דבמחנה פטורין מלערב היינו דווקא ערובי חצרות אבל ערובי תחומין חייבים והא איהו ס"ל דרבנן וגמרא לא קאמר אלא אליבא דמ"ד תחומין דאורייתא ותי' דס"ל דה"ק הגמרא הואיל ותני לוקין על ערובי תחומין והיינו י"ב מיל דהוי דאורייתא וא"כ הואיל ויש עיקור מדאורייתא חייבים לעכב אפי' ערובי תחומין אע"ג דהוי דרבנן וקש' לי לפ"ז אמאי אמר מביאין עצים בכל מקום ומוקמין בלחים ותלושין אמאי נימא וגזל יש לה עיקר מן התורה ונ"ל דשאני תחומין הואיל והם מסייעין לאסור דאם ילך י"ב מיל א"כ איכא איסור דאורייתא א"כ ע"י האלפים האמת המותרין נצטרף משא"כ בעצים היבשים התלושים ודו"ק וי"ל דזה גופא ג"כ דברי הירושלמי ס"פ עושין פסים ל"ש אלא ערובי חצרות אבל ערובי תחומין דבר תורה הם סי' דבי"ב מיל הוא לוקה וב' האלפים שייכין להו ודו"ק וא"כ גם הירושלמי ס"ל תחומין דרבנן אלא די"ב הם דאורייתא ושייכין בהו כמ"ש ודו"ק:

ועיי' בשער המלך דתמה לשיטת הרמב"ם אהא דאמר הגמרא ביומא דף ס"ו ע"ב עתי אסי' בשבת למאי הלכתא עיי' רש"י אי לתחומין הא תחומין דרבנן וקשי' לשיטת הרמב"ם הא י"ב מיל דאורייתא, וכ"ל לתרץ משום דלכאורה קשה לפי עה דמשני ר"ש דאיצטרך שאם סי' חולה מרכיבו על כתפו הא גם זה פשיט דהא עשה דוחה ל"ת וא"כ פשיט' דעשה דשליחת השעיר דוחה הל"ת דשבת, וצ"ל דהוצאת הוא מלאכה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה, ועוד דשבת הוי ל"ת שיש בה כרת אלא דכל זה הוא דווקא בהוצאה

אבל ביוצא מחוץ לתחום י"ב מיל דליכא כ"א ל"ת ואין בה כ"א מלקות א"כ פשיטא ודו"ק:

ועוד נראה לפענ"ד דלענין הוצאה לא שייך דעשה דוחה ל"ת דהא אפשר לקיים שניהם דיכול לשא אותו פחות פחות מד' אמות ודו"ק:

והנה לפי מ"ש לעיל דדעת הרמב"ם דתחומין דרבנן וי"ב מיל דאוריית' ואע"ג דתחומין דרבנן הואיל ועכ"פ יש לה עיקר מן התורה די"ב מיל, משו"ה חייבים אפי' במחנה בערובי תחומין, ואע"ג דמביאין עצים מכל מקום אע"ג דגזל יש לו עיקר מן התורה ובארתי דשאני עירובי תחומין דהוא שייך לי"ב מיל גופא, משא"כ במביאין עצים ויש לעיי' א"כ י"ל הואיל והירושלמי אמר שם ואם הי' חבילה אסורין בעצים אלו א"כ הדרה קושי' לדוכתה הא עצים הוא ג"כ מהם שאם היו חבילה אסור, ע"כ נראה דהירושלמי דמוקי מתני' כר"ע דס"ל תחומין דאורייתא (ודלא כמ"ש לעיל בביאור דבריו דבר תורה הן,) אבל הרמב"ם דס"ל רק י"ב מיל דאורייתא אבל תחומין וכרב אחי בירושלמי פה א"כ תקשה הא מביאין עצים יש לו ג"כ עיקר מדאוריי' וצ"ל דאינו ממנו וכמ"ש וקשה הוי ג"כ ממנו דאם הי' חבילה וצ"ל דבאמת גם חבילה מותר ושפיר השמיט הרמב"ם האי דינא דחבילה אסור ומיושב קושית הש"ק שם בס"ש מבוי הא דהשמיט הרמב"ם הא דחבילה ודו"ק:

ועיי' בשער המלך דכ' וז"ל ומהתימא על מרן הב"י דכ' בסי' שצ"ז וז"ל ומה שכ' הטור ואפי' הולכי מדברות שאין צריכין לערב עירובי חצרות חייבים בע"ת, זה פשוט בסוף פ"ק דעירובין דפטורים מלערב אמרו דבי ר' ינאי ל"ש אלא ערובי חצרות אבל ע"ת חייבים עכ"ל והוא תימא דהרי לדעת האחרונים ז"ל ע"כ דלא קיימ"ל ואפי' בע"ת פטורין וא"כ איך כתב זה פשוט כאלו היא הלכה פסיקה גם על הטור ז"ל יש לתמוי' שפסק היפך דעת הרא"ש אביו דהרי דעת הרא"ש אסי' י"ב מיל הוי דרבנן וכמ"ש מרן שם וא"כ לדידי ע"כ דס"ל דלא קיימ"ל כר' ינאי וכמ"ש הרשב"א והריטב"א שם עכ"ל ותמהני על תמיהתי ונעלם ממנו הירושלמי ס"פ מבוי הנ"ל וז"ל ומלערב ר"ח בר אשי אמר בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן, ויש חצרות במחנה לסתור אוהלים שבמחנה כהדא דתני אוהלים במחנה צריכין עירוב אוהלים שבשירה אין צריכין עירוב ועיי' בק"ע שמגיה ויש עירובי חצרות במחנה פי' בתמי' ומשני לסתור אוהלים שבמחנה שהוא מותר לטלטל מאהל לאהל צריכין עירב וזה נקרא ערובי חצרות עכ"ל ואין פי' לדברי' מאי מלת לסתור גם מאי קושי' ומאי תי' פשיטא כיון דיש חצרות פשיטא עירובי חצרות

להתיר כל א' לטלטל מאהל שלו לחצר כמו מבתים לחצרות, עוד ויותר כראה לגרוס להתיר ועכ"פ קשי' מאי קושי' ומאי תי':

עוד כ' אח"כ ת"ג כהדא דתני אהלים שבמחנה א"צ עירוב ואהלים שבשיירה צריכין עירוב עכ"ל הנה הופך ומגיה כפי רצינו ואינו נראה כלל, ע"כ כראה דהפשט פשוט דמקשה ויש חצרות במחנה הלא המחנה אינה אלא אוהלים אהל קרוב לחבירו אבל אין דרך אח"כ להרבה אהלים חצר סביב לה כמו בבתים דמצר סביב הרבה וא"כ דווקא בבתים שהמה בתוך חצר הוה צריכין לערב ומהני עירובים אבל באהלים בר"ה לא שייך עירוב חצרות ולא מהני עירוב בר"ה, ומשני לסתור אהלים שבמחנה דדרך היא לעשות במחנה סביב חצרות כדי לסתור ולטמון אהלי הבתים שלא יראה השונא שיש כמה וכמה אוהלים ומשום כן אי מטעם עושין סביב כמה וכמה אוהלים חצר גדר וא"כ שייך עירובי חצרות במחנה ומביא ראי' כהדא דתני אהלים שבמחנה צריכין עירוב משום דחצר סביבם אבל אהלים שבשיירה אין צריכין עירוב כיון דרק שיירה הם אינם עושין חצר סביב אוהלים שלהם וזה הפשט ברור ונכון ודו"ק והנה הטור איירי מהולכי מדברות שפיר כתב דאין צריכין לערב ע"ח כדברי הירושלמי פה, אבל בעירובי תחומין דכל א' מביתו צריך למדוד אלפים, וסר תמיהות השער המלך על הטור דהוא דלא כנגד אביו דווקא במחנה דיש להם חצרות כמו דאמר הירושלמי שם משא"כ בשיירה דאין להם חצר ודו"ק, ומ"ש הב"י דהוא דברי ר' ינאי היינו דאמר דבערובי תחומין ולזה דגם שיירה חייבים בערובי תחומין כל אהל ב"ע וזה פשוט ואין כאן תמי' כל עיקר וכן אמרינן בעירובין יושבי צריפין מודדין לכל א' מאהלו ודו"ק:

וראיתי עוד להביא ראי' לשיטת הרמב"ם די"ב מיל דאורייי' מגמרא הנ"ל עירובין נ"ה ע"ב יושבי צריפין אין מודדין להם אלא מפתח ביתם מתיב ר"ח ויחנו על הירדן מבית הישימון ואמר רבב"ח בשם ר' יוחנן לדידי חזי לי האי אתרא והוי ג' פרסי על ג' פרסי ותני' כשהם נפנין לא נפנין לא לפניהם ולא לצידהן אלא לאחריה' ופי' רש"י אלמא המהלך בראש המחנה והוצרך לנקביו חוזר לאחריו שלש פרסאות וקשי' טובא מאי פריך ואמאי הוצרך רבא לתרץ דגלי מדבר קאמרת הא תחימין דרבנן ואז לא נגזרה הגזירה ושפיר היו רשאים להלך כל המחנה ורבא גופא ס"ל בדף מ"ו תחומין דרבנן אלא ש"מ די"ב מיל הוי דאוריית' ולכאורה זה ראי' ברורה, ע"כ נ"ל דכך הי' הקושי' דהרי תני' כשהיו נפנין אלא לאחוריהן והרי לר"ע דס"ל תחומין דאורייי' קשי' זה וליכא למימר דפליג אהא דהרי לא מצינו דפליג וע"כ מדלא פליג דיושבי צריפין ג"כ מודדין להם מסוף קביעות שלהם וא"כ נימא להיפך ג"כ מנ"ל דרבנן פליגי עלי' וס"ל דמודדין כל א' מביתו דלמא

בזה לא פליגי, ע"כ מוכרח דקושית הגמרא הוא דאל"כ אכתי קשי' מאי פריך הא מחנה ישראל לא הוי אלא י"ב מיל והא א"צ למדוד הי"ב מיל כ"א מן הפתח האהל והכי נחסר כל משך אורך אוהלים שבתחילת המחנה, ועוד דלמא אהלים שבתחילה היו נמשכים וקדמו להם מקום שמניחים שם שאר דברים ועכ"פ פתח האהלים הי' רחוק מהתחלת המחנה כמה אמות וא"כ היו יכולים חוצה דעדיין לא נשלמו הי"ב מיל ועוד רק חזי לי אמר והוי בחזיון בעלמא ג' פרסי על ג' פרסין ואימר לא דק, ועוד מאי קושי' דלמא הא דלא היו נפנין אלא לאחוריהן היינו בחול ובשבת למאן דהי' אפשר לו אבל בשבת דגדול כבוד הבריות באמת היו מפנין בצידהן והלא בשבת לא הי' הארון נוסע ותיכף למוצאי שבת היו מפנין הצואה כיון דא"א ומאי פריך אע"כ כמ"ש ודו"ק ולית מזה ראי' ברורה לשיטת הרמב"ם:

גם מ"ש השע"ה מדהביא הגמרא האי ברייתא כשהם כפנים ואי למ"ד תחומין דאורייתא מאי פריך מהאי ברייתא דווקא, לק"מ די"ל דגמרא פריך להביא ראי' דהוי כיושבי צריפין דאין להם דהרי אפי' לצדדין לא כפנים משום דלמא יסע, וא"כ מזה נראה דלא חשיבו קבועין דדעתן תמיד לסע ודו"ק היטב:

הלכה ה

ברם כרבנן בין ירדו בין לא ירדו מקודשת עיי' בק"ע דמחק דהרי רבנן אמרו ירדו מקודשת לא ירדו אינו מקודשת, ולפענ"ד נראה די"ל דירושלמי ס"ל דרבנן דאמרו לא ירדו אינה מקודשת היינו מספק משום דמספקא הואיל ולא כפל לתנאי אי כוונתו דאף אם לא ירדו כמי יהי' קדושין או לא, ור"מ ס"ל דכל דלא כפל לתנאי הוי בוודאי דליתא לתנאי ובכל ענין מקודשת ואם בא אחר וקדשה אינו לקדושין כלל ולא בעית מני' גט וחכמים ס"ל דס' הוי ואי אחר קדשה ג"כ צריכה ממנו גט, וזה דאמר ברם לרבנן בין ירדו ובין לא ירדו מקודשת לשני מס' ובעית ממנו גט, וא"כ ה"ה במשנותינו אם לא הי' אומר אם לא באו לא היה לה כ"א אלפים אמה במקום א' דדלמא מדלא כפל הי' דעתי דאף אם לא יבואו תלך במקום שתרצה ויהי' ב' אלפים במקום שתברור או שתהיה כבני עירו ומכח ס' אין לו כ"א אלפים אמה במקום אחד ודו"ק:

ואע"ג דלפי המבואר בסוגי' דקדושין דף ס"א דלרחב"ג דס"ל דלא בע' תנאי כפול אמרינן מכלל הן אתה שומע לאו ולית ספק כלל וא"כ אם לא ירדו גשמים ליכא אפי' ספק קידושין מ"מ הרי רחב"ג ס"ל דעכ"פ בענין תנאה קידם למעשה וכמ"ש רש"י בקדושין והרי כאן הוי המעשה קידם דהרי אמר הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים וע"כ צ"ל דת"ק דר"מ פה אינו רחב"ג, וא"כ לפ"ז י"ל דהאי ת"ק דר"מ ס"ל דכל דלא כפל תתכא.

הוי ספק אי כוונתו היה דאם לא ירדו גשמים לא יהיו קדושין כלל או לא דדעתו היה דאף אם לא ירדו גשמים נמי תהיה מקודשת מדלא כפל לתנאי ולזה אם בא אחר וקדשה צריכה גם מאחר גט, והא דאמרו אם לא ירדו אינו מקודשת היינו דאינו מקודשת בוודאי כמו בירדו גשמים אבל עכ"פ הוי ספק קדושין ומאחר נמי צריכה גט וכמ"ש, והשתא לפ"ז י"ל דמתניתין אתי' כרבנן וכ"ת למה בעי תנאי כפיל י"ל משום דאי לא כפל לתנאי היה ספק עכ"פ דלמה היתה כוונתי דאף אם לא נכרים נמי ילך למקום שירצה וא"כ לא יהיה לו כ"א אלפים בחד מקים ודו"ק, וזה הוא דאמר ברם כרבנן דאתי' מתניתין אפי' כרבנן משום דלרבנן בין ירדו בין לא ירדו מקודשת דהיינו בלא ירדו עכ"פ מקודשת מספק כנ"ל לישב הירושלמי שלא למחוק הגירסא הכתובה לפנינו ודו"ק:

והנה יש לעיי' לענין מאי כפל התנא ונקיט אלו ב' עניינים אם באו נכרים ואם בא חכם הא היה די בהאי אם בא חכם וממילא ידעינן בענין אם בא נכרים, ונ"ל ע"פ מה שהקשה התוס' בקדושין באם לא שכב הא לר"מ בעינן הן קודם ללאו, ותרצו דמה שאנו רוצים חשוב הן, וא"כ לפ"ז תקשה אי משנתינו היא ר"מ הרי אנו רוצים שלא יבואו נכרים הו"ל למתנה תחילת אם לא באו הרני כבני עירי משא"כ עתה דתני ברישא אם באו נכרים הוי לאו קידם להן, (וי"ל אולי באמת לא רצה הירושלמי דאתי' כר"מ ואמר ברם כרבנן וכמ"ש מכח קושיתי), וי"ל דהתוס' שכתב דמה שאנו רוצים חשוב הן היינו דחשיב ג"כ הן, אבל לא דההיפך לא חשוב הן:

והשתא לפ"ז י"ל דזה קמ"ל בבאי נכרים דה"א דזה חשיב לאו קודם להן קמ"ל ודו"ק, ובחי' לקדושין הארכתי הרבה בסוגיא דת"כ, וכתבתי עוד פי' בירושלמי הזה:

ר' יוסי אומר ר"ע דעירובין דאמר הרי זה חמור גמל, עיי' בק"ע כיון שיש ג"כ העירוב של בני העיר, ולא זכיתי להבין דבריו, אמנם לפענ"ד נראה דגם ר' יוסי ס"ל כירושלמי דמסיק ברם כרבנן דאתי' מתני' כרבנן דאמרו ירדו גשמים מקודשת לא ירדו אינו מקודשת היינו דאינו מקודשת בוודאי אלא מס' וכמ"ש אלא דמפרש הא דאמר ר' ליזר ר"מ היינו ר' מאיר דעירובין דאמר הרי חמור געל וה"ה כאן הוי ס' ויהיה כחמור גמל לכך גם לרבנן הוי צריך לכפול תנאי וכמ"ש ובזה כל דברי ירושלמי נכוני' ואולי לא ניחא לי' לומר ר"מ דקדושין משום דר"מ בעי הן קידם ללאו וכמ"ש לעיל ודו"ק:

אמר ר' יוסי לא אמר ר"מ אלא לחומרין אבל כאן הוא מצד הדין חמר גמל:

ר' חגיי בעי ההן אם לא כי לא חד הוא כ"ל לפרש דמקשה על רבנן דלא בעי תנאי כפל וכי זה אם לא דהוא הכפול סד הוא אם לא היה כופל לומר דמכלל הן אתה שומע הלאו כיון דמצינו דמשה אמר כן נימא דוודאי צריך לכפול, ומדוע נחשוב סברות לחלק, לזה

השיב דשני' גבי בני גד וב"ר דהיתה הארץ וכבר ישבו בה הם ומקניהם לכך הוצרך לכפול משא"כ במקום אחר, וע"ד חדוד י"ל דהקשה קושיות התוס' בקדושין ההן אם לא היינו אם לא שכב איש אותך כי לא חד היא היינו דהוא לאו וגם חד הוא שלא כפל הכהן וא"כ הרי הקדים לאו להן והכי בעינן הן קודם ללאו ומתרץ שאני שהוא בא להוציאה מידו עד שיעברו בני גד וב"ר לכך חשיב זה הן משא"כ כאן חשוב זה הן שהרי אנו רוצים שלא שכב איש אותה כתי' התוס' ודו"ק, וגם לא צריך בזה ת"כ דהתם בא להוציא מידם משא"כ כאן דמשביעה רק שלא וס"ל לירושלמי דלא הי' בזה כפל דלא כגמרא דידן דמשני תכקי:

א"נ י"ל דמקשה ההן אם לא היינו אם לא באו לכאן ולכאן דתנן במתני' כי לא חד הוא הכי הוא דומה לשאר לאו דהרי זה אנו רוצים וא"כ דומה להן כמ"ש התוס' והו"ל לתנא לכתוב מתחילה ההן אם לא באו לכאן כקושיתי לעיל דדומה לא שכב לזה משני לא דמי דשני' גבי דארץ היתה לפניהם ובוודאי יקיימו תנאם משו"ה ההן קודם ללאו וכן אם לא שכב בוודאי הוא כן דמדי רוצה לשתות בוודאי נקי' וגם זה אנו רוצים וחשב הן משא"כ כאן אף שאנו חפצים שלא יבואו הגוים מ"מ ליכא וודאי שלא יבואו כנ"ל ודו"ק:

א"**נ** יש לפרש דמצינו בתנאי דבני גד ובני ראובן שפי' בכפל ג"כ ואם יעברו חלוצים אתכם ולא אמר סתם ואם לא ונאחזו בתוככם רק פי' ואם לא יעברו אתכם, מזה בעי ההן אם לא דהוא הלאו הכפל כי לא שלא אמר רק לא כנ"ל ואם לא לא, וחד הוא לזה דשאני גבי בני גד ו"ר דהארץ לפניהן דהוא בא להוציאן היה הכל צריך לפרש משא"כ בשאר תנאים סגי רק באם לא לא, ומה שפי' בש"ק הוא דוחק:

אמנם הפשוט בפי' הירושלמי הזה דמקשה ההן אם לא כי לא חד הוא דאם לא אמר אם לא וזה ההן אם לא כי לא פי' אם לא אמר זה הכפל ג"כ חד הוא דבאמת מכלל הן אתה שומע לא ובאמת קשה על משה מדוע הוצרך לכפול, לזה תי' דעכ"פ הואיל והארץ היתה לפניהן והוא בא להוציאן צריך בירור דברים בפירוש וכן בקדושין כדאמר לקמן משום חומרא דעריות או דג"כ הואיל ונתן לה מעות הוי דומה להא דהארץ היתה לפניהם דכן כאן קבלה מעות קידושין ודו"ק:

דף י"א **ושמואל** אמר אין אברים יונקים זה מזה, ויש לעיי' וכי פליגי במציאות ועוד בוודאי מצד הסברה אברים יונקים אלא י"ל טעמא אחרינא ע"פ מה דתמה הצל"ח לבטול האי יניקא דיינק האבר בריבה ואי דהו"ל דבר שיצ"מ הא קיימ"ל דכל שאין ניכר אפי' בדבר שיש לו מתירין בטל עיי' בשו"ע או"ח סי' ש"ק סעי' ב' ובמ"א ס"ק ה' בשם הסמ"ג ותי' דשאני כאן דעכ"פ חלק חבירו דהוא איסור ניכר, ולפ"ז י"ל דעולא בר ישמעאל ס"ל

דגם בזה שייך ביטול וא"כ בטל ולא חשיב בזה יניקא, ועיי' בסוף מס' סנהדרין בבהמות עיר הנדחת ויש לעיר שותפות דאמר דבהמה אסור משום לאחד דא"א לשחטה יעיי"ש ויש לעיי' אם היתה פקוע בת פקיע דלא בעי שחיטה אי חלקו מותר דזה י"ל דדמי' לעיסה, אמנם לפי מה דקיימ"ל דאמר דינקי מהדדא א"כ אסורה דעכ"פ ינקה מחלק דעיר הנדחת ודו"ק, אלא דלזה י"ל שפיר דבטל כיון דזה לא הוי דבר שיש לו מתירין וא"כ בטל:

עוד י"ל טעמא דעולא בר ישמעאל ס"ל בדרבנן גם דבר של"א נמי בטל והרי תחומין דרבנן וא"כ בטל האי יניקה אע"ג דהו"ל דשיל"מ כיון דהוי דרבנן א"נ י"ל דס"ל דהוי ס' אי ינקי אי לא וא"כ הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא:

ביני מתני' א' באו, עיי' בש"ק ולפענ"ד נראה ע"פ מה שכ' התוס' בקידושין דמה שאנו רוצין הוא הן א"כ הרי אנו רוצים שלא יבואו והו"ל להקדים אם לא באו לכאן ולכאן לזה אמר דאינו דכיני מתני' משום דגם זה חשיב תן, וע"ד הפשוט דהירושלמי אמר דה"ה אם אומר מתחילה אם באו לכאן ולכאן ואם לא לא באו ואח"כ אם באו מן המזרח דהכל חד, גם י"ל דהא דציין אם בא בכרי' למזרח קאי אמאי דאמר אח"כ אית תנאי תני ערובי במזרח כנ"ל:

הלכה ו

באילין חכימי' תי' דהמערב הוא ג"כ חכם ויבין בדרושיו ותורתו ולזה מערב לבוא אצלו למזרח ולמ"ד במערב ברגיל דהמערב הוא רק רגיל במקרא ולא ביושבה וגמרא ולא יבין דרוש החכם ולזה מערב למערב אצל רבי דג"כ רגיל כמוהו:

הלכה ז

שלא יתנינו בסל פי' כשמוליכו לביתו ביום א' לא יתנו בסל שמונח פת שלו בתוכו ומפרש שמא ישכח ויאכלנו ולא יהי' ערובו לשני:

נתן בסל מוליך את הסל לשם פי' ונתערב בין שאר הפת דבו מוליך את כל הסל לשם דדלמא הוא מפת אחר ולא יביא את שעירב בי, ואם כל את אחד מהם מבע"י הרי זה חמור גמל, היינו פת א' מן הסל ולא ידע אם זה הוא העירוב או שאר הפת שבסל הרי חמור גמל לרבנן ולק"מ כל מה שמתמה בש"ק ודו"ק:

מערב אפי' בחמישי בשבת עיי' בק"ע דירושלמי ס"ל דגם כרבנן יכול לערב אפי' בחמישי ויש לעיי' עכ"פ אמאי אמרו מוליכו בשני אמאי צריך הא יכול לומר כשאוליכו בע"ט דיהי' ג"כ עירוב לשני ומדוע יגרע מעירב אפי' בחמישי, וי"ל כיון דהוא עירב דראשון גרע ודו"ק:

ועיי' בבבלי דף ל"ח ע"ב דאמר רבה משים הכנה ומקשה אביי אלא הא דתנן מוליכו ראשון ומחשיך עליו וכו' וראיתי בת"ח דמקשה מדוע לא מקשה מר"א דאמר מניח שני עירובין והא קא מכין יעיי"ש דתירץ דידע דאיכא לתרץ דהיינו שיקנה לו היום בעי"ט ליום שני ושניהם מעי"ט לכך מקשה מסיפא דקתני מוליכו בשני, יעיי"ש ולפענ"ד לק"מ דאביי ידע דאיכא לתרץ תחילת היום קונה ואי דקשי' מהאי דלגין י"ל דבאמפ אתי' דלא ולפיכך מקשה מרבנן וליכא לתרץ דגם המה סוברים תחילתו היום קונה א"כ קשי האי דלגין כמאן אתי' לא כר"א ולא כרבנן כנ"ל פשוט ודו"ק:

הלכה ח

ע"ב **שירי** פתילה וכו' עיי' בש"ק דתמה על בעה"ת דכ' דלדידן דאית לן הכנה טעמא משום הכנה ותמה מאי הכנה שייך גבי שירי שמן ונ"ל דסמנים כגון קריבי דגים שכחוחו שנתן לתוכן שמן כ"ש דמותר להדליק וא"כ היכנו משבת עי"ז ליו"ט ואע"ג דכבר נתן השמן מע"ש י"ל הלא גם בפתילי ומדורה ג"כ כבר נאחז בהם מע"ש ואפ"ה נחשבה הכנה דהואיל ובשבת נאחז בהן האור יותר ה"ה בזה ע"י שכבר דלק בשבת נמשך טפי אחר הפתילה ודו"ק:

הלכה ט

כחול אצל שבת עיי' בש"ק ויש בו חסרון וטעות וצ"ל דקדושת יו"ט קל מקדושת שבת, ברם הכא שניהן שוין לכן אסרו ושוינהו בקדושה אחת כצ"ל:

מודים חכמים לר"י בשני י"ט של ר"ה וצריך ביאור ואולי כפי מה שמתרץ בבבלי בביצה דף ה' הא לן והא להו דמודים חכמים לי' בא"י וכאן דפליגי היינו בח"ל דאז לא הוי ב' קדושות ועיי' רש"י בביצה היטב ודו"ק ויש לישב בזה מ"ש רש"י במתני' בגולה ותמה בש"ק בד"ה שמא תתעבר ולפמ"ש ניחא בזה לא הודו לו חכמים אבל בא"י הודו לו וכדברי ירושלמי פה ודו"ק:

דף י"ב **חוקים** לא טובים כראה דכ"ה נקרא חוק דכתיב כי חוק לישראל, לא טובים דתרווייהו יחד אינו יום טוב רק א' וכל א' הוא בספק ור"י דהי' מרי' דארעי דישראל וכבר אמר הירושלמי לעיל דהא דפליגי רבנן עלי' דר' יהוד' ולא הודו הוא בח"ל אבל בא"י נולדה בזה מותרת בזה כמ"ש בגמרא דביצה דף ה' והא לן והא להו, וזה אמר בא"י חוקים לא טובים כנ"ל:

מי שהוציאו פרק ד

הלכה א

ד' אמות שאמרו מלא קימתו, עיי' בש"ק דתמה על הרמב"ם דפסק כר"מ והעלה דדעתו דפסק הלכה כדברי המקיל בעירוב ולפענ"ד דס"ל לרמב"ם דלשון הירושלמי דקאמר

ר' יהודא אומר הוא וג' אמות כדי שיהיה נוטל חביות וכו' משמע דה"ק הוא דהיינו כדי פשיט ידים וב' אמות ור"י ור"מ לפ"ז לא פליגי ותרווייהו ס"ל ג' אמות מצומצמות ופסיק כירושלמי כיון דאמר דלא פליגי ולחומרה ודו"ק, גם נ"ל גמרא דאמר א"ב ד' אמות מצומצמות היינו דר"מ ס"ל דאפשר לצמצם וא"כ מתירין אפי' כדי פשוט ידיו ורגליו ולא חיישינן דיטלטל טפי דאפשר לצמצם ור"י ס"ל א"א לצמצם לפיכך אינו מתיר כ"א כדי שיקח חפץ מתחת מרגלותיו והרמב"ם לשיטתו דס"ל בפ' י"ו מה' שבת גבי פריץ כעומד הח"י דבידי אדם אפשר לצמצם ומש"ה פסוק כאן שפיר כר"מ כנ"ל ודו"ק, ועיי' בפ"מ ליו"ד סי' כ"ג ס"ק י"א:

ר"י הוא וג' אמות כדי שיהי' נוטל מראשותיו עיי' בק"ע דמגיה גופו ג' אמות ואמה כדי וכו' וכן הוא בבבלי דף מ"ח ע"א ולפענ"ד א"צ להגיה ע"פ מ"ש התוס' שם ד"ה גופו דג' אמות מלא קומתו היינו בלא ראש א"כ י"ל הוא וג' אמות דהיינו הראש וג' אמות ועל הראש קאמר הוא דהיינו צורת פנים שלו וב' אמות גופו כנ"ל וא"צ להגיה, א"נ י"ל דר"י אמר הוא השיעור שאמר ר"מ וכן גופא ג' אמות וכדי שיהי' נוטל וכו' ובכל חד שיעור ולא פליגי ר"מ ור"י כלל ומיושב בזה הרמב"ם דפסיק כר"מ ותמה למה פסיק כר"מ לגבי ר"י די"ל דס"ל כיון דירושלמי ס"ל דלא פליגי ואדרבה ר"י אומר הוא השיעור דר"מ אלא דאמר עוד שיעור פסיק כירושלמי דלא פליגי ודו"ק:

וכ"מ תי' דרמב"ם ס"ל כפי' הריף דר"י מקיל יותר מר"מ דר"מ ס"ל ד' אמות מצומצמות עכ"ל וכן כראה יותר דר"מ דייק תחתיו ממש גופו ופשוט ידיו היינו מה שתחתיו ממ"ש ור"י כדי שיקח חביות מראשותיו ולזה הוי יותר מתחתיו ולזה י"ל דהא דאמר כשהוא נפנה מן הצד וכשהוא מתפלל מתפלל לוכסן היינו לוכסן חוץ לד' אמות משום דס"ל לר"י דגם זה בכלל שבו איש תחתיו שהרי צריך לזה כשמפנה וא"כ ר' יודא מיקל יותר אבל לר"מ דאין נותנים לו כ"א תחתיו ממש באמת אינו יכול להתפלל כשנפנה קודם ולזה השמיטו דין תפילה כיון דהרמב"ם פסק רק כר"מ ולא קומתו ופשיטת ידיו ורגליו ומתורץ קושיות הש"ק ד"ה ד"א:

ע"ב **פירות** שיצאו וכו' עיי' בש"ק מה דתמה על המ"א סי' ת"ה, א"כ תפשוט הא דבעי בביצה דף י"ז בעבר ואפה כיון דכאן איירי בלית פרי אחרינא ואמרינן מותר, ולפענ"ד לק"מ די"ל דאיבעי היתה די"ל דלמא מתני' במעשר ומטביל דאמרינן במזיד לא יאכל אתי' כר"א ב"י דס"ל במזיד לא יאכל והלכה כראב"י דמשנתו קב ונקי, אלא דרב בסוגי' ס"ל כיון דתחומין דרבנן יש לומר דהלכה כת"ק דס"ל אפי' במזיד יאכל וע"כ מתני' דמעשר ומטביל איירי באית לי' פרי אחרינא אמנם ר"פ דאיבעי י"ל דס"ל דמשו"ה בעי

דלמא אתי' מתני' כר' אב"י ואפי' בלית לי' פרי אחרינא או דאיירי באית לי' פרי אחרינא ושפיר בעי וא"כ הו"ל בעי דלא איפשט, וא"כ י"ל כיון דרב פפא פשיטא דהובא כת"ק ומתני' איירי באית לי' פסקינן שפיר בעבר ואפה דמותר וכרב פפא ודו"ק ולק"מ קושית הש"ק:

וראיתי בספר נתיב חיים דתמה אמ"א דלפי דבריו הא דאמרינן במזיד מותר הוא דווקא בלית ל' פרי אחרינא והא סתמא פסיק בהחזרו אפי' במזיד מותר משמע אפי' באית לי פרי אחרינא, וכתב אבל העיקר הוא כמ"ש הריטב"א בשם רבינו יונה דדווקא דהיכא דאית בי' תיקון הוא דאסור במזיד כמו במעשר ומטביל משא"כ כאן עכ"ל והנה זה תי' אחר על קושיית התוס' ממבשל בשבת אבל התוס' לא ס"ל רק דתרצו שאני מבשל דהוי איסור ותי' דריטב"א לא ס"ל ודו"ק:

והנה לפי זה לשיטת הריטב"א בשם ר' יונה הא דבעי רב פפא בעבר ואפה הוא משום יש מעשה, והא דתנן במעשר ומטביל דבמזיד לא יאכל ע"כ משום דאית פרי אחרינא א"כ הדרת קושי' לדוכתה אמאי פסיק בשו"ע סי' תקכ"ז ס"ק כ"ג בעבר ואפה בכל ענין מותר הו"ל לפסוק בדלית לי' פת אחר ליכל ממקום אחר, ועוד הרי כ' אפי' בישל כמה קדירות שלא לצורך יו"ט כלל לאכלן בי"ט:

אתי' דר"נ כר"ע וקשה לי הא במעשר רק איסורא דרבנן איכא ואמרינן בי' בשוגג יאכל וא"כ אמאי בלא הוחזרה אפי' שוגג אסור והתוס' כתבו דחיישינן הואיל והוי רק דרבנן חיישינן שמא יוציאם חוץ לד' אמות אלא דצ"ע מאי ראי' ממבשל דלמא שאני התם דהוי דאורייתא וצ"ל דמייתי ראי' ממעשר דהוי רק דרבנן ואפ"ה אמרינן לא יאכל אלא דקשי' דלמא שם איירי באית לי' פרי אחרינא כדאמר בבבלי בביצה דף י"ז, ונראה דירושלמי הי' לו המשנה כמו שהביא המעשר והמבשל משמע מעשר דומי' דמבשל אפי' באית לי' פרי אחרינא דהרי במבשל איכא איסור דאורייתא ודו"ק היטב:

אם הי' הים גלוי פי' שהי' המחיצות של זכוכית שנראה הים מתוכם ואינו דומה לדיר וסהר שאין יכול לראות הרחוב מתוכם, א"נ על הספינה על גגה ששם ליכא מחיצות וכל הים גלוי אזי על דעתין דחברי' אסור וצ"ע:

הלכה ג

דף י"ג **ואפי'** יצא מזיד פי' שנודע לו שכבר נעשה מעשה ואפ"ה יצא להציל שחש שמא אינו אמת מה שאמרו לו, אפ"ה חוזר דכמו שהתירו להם לחזור בכלי זיינן מפני סכנה שירדפוהו ה"ה בזה איכא סכנה ומותר ג"כ כמו שיצא ברשות כנ"ל הפי' ודו"ק:

א"נ י"ל דרב פנחס אמר מתני' אמרה כן שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן דייק בכל היוצאין אפי' מזיד וירושלמי דחה זה דהפי' הוא חוזרין אסי' בכלי זיינן, ונדחו הא דאמר אפי' מזיד ומיושב בזה מם דתמה בש"י מדוע השמיטו הפוסקי' האי דינא אפי' מזיד ודו"ק:

הלכה ה

גר שטבל לאחר שהאיר המזרח וכו' מבעי זו נראה דאסור לטבול הגר בלילה אבל מותר בשבת להטבילו, וכן כתב ה"ג בה' גרים וז"ל והלכתא מטבילין את הגר בשבת ואין מטבילין את הגר בלילה, ונראה דדייק בן מירושלמי פה דבעי גר שטבל משהאיר המזרח ומדוע נקיט משהאיר המזרח והלא איכא למבעי סתם משנכנס השבת ש"מ דבלילה אסור לטבול אבל ביום השבת מותר, ויש לעיי' דכ' אחר ואין מטבילין את הגר אלא בג' ת"ח, ש"מ דס"ל דבשבת מותר להטביל אפי' בפני ג' וקשה הא איהו גופא כתב הטעם משום דמשפט כתיב ביה, וא"כ קשי' איך כתב ומטבילין גר בשבת הא הוי כמשפט בפני ג' וצ"ל דבשבת כיון דלא אסור דין כ"א משום שמא יכתוב וזה לא שייך בטבילת גר בפני ג' לכך שרי ודו"ק, ומשום מתקן ליכא דאדם נראה כמיקר כמ"ש ב"י ודו"ק:

ומה שתמה בש"ק מזה על הרמב"ם דס"ל דאין מטבילין גר בשבת י"ל דאיירי בעבר וטבל ואע"ג דבעי ב"ד דאיירי דב"ד כבר הודיעו לו המצות ואח"כ עבר וטבל בינו לבין עצמו דעכ"פ כבר הוא ישראל ואע"ג דבעי טבילה שנית בפני ג', מ"מ היינו לנסוב לי' בבת ישראל אבל עכ"פ הרי ישראל גמור מקודם כיון שכבר הודיעו ב"ד המצות ועיי' ב"י בשם הרמב"ן:

בירר לו מבעוד יום חוזר בו מבעוד יום פי' דזה פשיטא, דהכי היה לו אז אפי' אלפים אמה לכל צד אם ירצה לשבות ופשיט' דחוזר דהכי עדיין הוא חול, וכן משחשיכה כלומר כשישן לו, וס"ל לחכמים דיש לו ד' אמות פשיטא חוזר דהכי יש לו ד' אמות לכל רוח, אבל בעי שלו היה לר"י דאמר שאם בירר לו אינו יכול לחזור בו ולזה בעי אם בירר לו מבעוד יום שלא ילך כ"א אלו ד' אמות בשבת ואח"כ ישן יקדש עליו היום אם יכיל לחזור בו, ולזה רצה לפשוט מהא דאמר ר"י לעיל מי שישב לו בדרך ועמד וראה הרי הוא סמוך לעיר דאמר ר"י יכנוס אע"ג דלא ידע שהוא סמוך מ"ע הואיל ובאמת היה יבטל מחשבתו ויכול לכנס, ה"ה כאן דהיה מחשבתו מתחילה רק לאלו ד' אמות מ"מ כיון דישן היה כשקידש היום אמרי' דלמא אלו הי' ער היה חוזר כמו דאמר מי שהיה סמוך לעיר דאמרינן אלו היה ידע בוודאי היה דעתו להיות כאנשי העיר וה"ה כאן וע"ז אמר הירושלמי דלא על הדא אמרה הבעל האיבעי דבעי בורר לו ד' אמות וקדש עליו

היום אלא דבעי שלו אמתני' דלעיל מי שהוציאו נכרים או רוח רעה דאמר אין לו אלא ד' אמות וע"ז בעי היה דעתו מבעוד יום לילך אלו ד' אמות כשהי' מבעוד יום חוץ לתחום ואח"כ נכנס מבעוד יום לעירו וקדש עליו היום ולא היה ישן והי' אז ג"כ דעתו אלו היה נשאר במקום הזה היה הולך אלו ד' אמות ואח"כ הוציאו נכרים בשבת והוליכוהו במקום ההוא ע"ז בעי לר"י מאי ולזה השיב לי' באמת דלר"י כיון שבירר לו אינו יכול לחזור בו כנ"ל זה הפשט בירושלמי ודברי הק"ע אינם מובנים לי ודו"ק היטב:

הלכה ז

היה א' מכיר וא' אינו מכיר פי' דא' היה מכיר אילן או גדר אבל הי' חלוש שאינו יכול לבוא שם ברגליו קודם שחשיכה, ואידך אינו מכיר אבל יכול להגיע שם קודם שחשיכה זה שהוא מכיר מהלך עם זה שאינו מכיר דהרי עכ"פ זה יכול להגיע שם וזה שאינו מכיר מהלך עם זה שמכיר שהוא ידע מהאילן או גדר ודו"ק:

הי' א' מכיר וכו' זה שהוא מכיר י"ל דהו"ל לירושלמי לומר בקיצור כדאיתא בבבלי זה שאינו מכיר מהלך עם המכיר והמכיר אומר שביתתי בעקרו, ונראה דהכי קאמר דאיירי דהבית דהוא בסוף ד' אלפים הוי לשאינו מכיר אבל המכיר הוא אינש דעלמא ולא התירו לומר שביתתי בעיקרו אלא כדי שיגיע לביתו לזה הוצרך הירושלמי לומר דזה שהוא מכיר הולך עם שאינו מכיר כיון דביתו הוא דאינו מכיר והאינו מכיר הולך ע"י המכיר ופשוט:

הלכה ט

ש"ק ד"ה והן ואין דבריו נראין דא"כ הו"ל לרבנן לומר והן חמור גמל וכ"מ היה לומר גם הוא חמור גמל:

פתר לה תנין פתרין וכו' הוא אסור לילך באותו רוח והן מותרין באותו רוח, עיי' בש"ק דסי' דמותרין היינו אלפים שבצד ביתם וצל"ע טובא עליו דהרי קאמר דהוא אסור לילך באותו רוח והם מותרין ואי אלפי' שבצד ביתו גם הוא מותר, ועוד דהו"ל לומר ג"כ דהן המה חמור גמל, גם פרושו בלא"ה אינו מוטעם מדוע לא נימא דסמכו על שליח שלוחן ועיי' ירושלמי יומא פ' שני שעירי גבי והמשלח:

הלכה יוד

דהוי ר"א וכו' דירושלמי גרס ר"ש אומר ר"א אומר וא"כ אליבא דס"ל לקמן דאין המשוחות ממצין את המדות, וא"כ י"ל דה"ה שתים נמי יכנוס ודי שמחמירין שלש לא יכנוס, ולזה אמר דר"א היא דר"ש אמר כן בשם ר"א וי"ל דר"א לא ס"ל דאין המשוחין ממצות את המידות:

דף י"ד **הוין** סבר מימר מה דאמר ר' ליזר ביוצא ופי' בק"ע משום דיוצא עדיף משום דהיה מקדם בתוך התחום וצ"ע דא"כ מאי סברין אח"כ אליבא דר"ש דביוצא לו הרי יוצא עדיף דהיה בתחילה בתוך התחום ומ"ש הק"ע סברה להיפך דיוצא גרע דיצא במזיד, ומדוע סברו ואליבא דר"ש להיפך, ע"כ נ"ל דה"פ משום דהש"ק תמה ג"כ אתוס' דמקשה דלא רצה לאוקמא במחשיך דזה פשיטא הרי בירושלמי מבואר פה דאמר היא אדא דגם במחשיך ס"ל שתים יכנס, ונ"ל דהתוס' לא פרשו כן הירושלמי דהמה פרשו סברין מה אמר ר"א ביוצא אבל במחשיך כא פי' הא דסתרין דברי ר"א דאמר שתים יכנוס ומשמע הא שתים וכ"ש לא יכנס ואח"כ אמר שלש לא יכנוס משמע הא פחות משלש יכנס סברין מימר דכוונתו שתים בכל ענין יכנוס אפי' ביצא דהיה מזיד, ושלש בכל ענין לא יכנוס אפי' במחשיך שהיה אנוס וא"כ מיושב הסתירה דהא דדיוק מרישא הא שתים וכ"ש לא יכנוס איירי ביוצא והא דדיוק מסיפא הא פחות משלש יכנוס היינו במחשיך שהיה אנוס כנ"ל וזה השיב ליה היא הדא היא הדא, דר"א לא איירי כלל במחשיך ודבריו איוצא, אבל במחשיך סובר בפשיטות אפי' אמה אחת ולר"א לא איירי במתני' במחשיך, ואח"כ אמר הירושלמי סברין מימר דר"ש לא מתיר אלא במחשיך דהי' אנוס אבל ביוצא לו אשכח תנא היא אדא היא אדא בנ"ב:

ועיי' בתוס' דתמו אהא דפריך והתני' ר"א אומר אפילו אמה לא יכנוס לשני זה איירי במחשיך ותרצו דא"כ פשיטא ובמהרש"א תמה מאי פשיטא הא ר"ש פליג ואמר אפי' ט"ו יכנוס ונ"ל דתוס' ס"ל דנ"ש לא פליג דאיך יהיה פלוגתא רחוקה דת"ק ס"ל אפי' אמה אסור ור"ש ס"ל דאפי' ט"ו שרי ע"כ היו סוברים דת"ק איירי היכא דידעינן דמומחא מדד היטב, ובזה אפי' אמה אחת לא יכנוס אבל כ"ש איירי בסתם תחום ובזה אמרינן דלא היה ממצה המדות וא"כ שפיר כתבו דזה פשיטא דס"ל דאיירי הת"ק היכא דידעינן דהתחום נמדד היטב ודו"ק, וכן דברי ר"ש דאמר דעתה אפי' ט"ו אמה יכנוס משום דעתה אין המשוחות, וכן כראה משום דירושלמי גרס לעיל ר"ש אומר בשם ר"א שתים יכנוס שלש אל יכנוס והרי ר"ש ס"ל דאפי' ט"ו אמות יכנוס, אלא כמ"ש ודו"ק:

כיצד מעברין פרק ה

הלכה א

רב אמר יאותו שמואל אמר יעותו כדכתיב לדעת לעות עיי' בת"ח מ"ש נ"מ לדינא בין מעברין בע' או בא' וכ' דנ"מ ביש צריף בתוך ע' אמה ושריים דאינו קבוע וקאמר דלמ"ד מעברין נמי מהני דכמו אשה עוברת דג"כ אינו קבוע ולמ"ד אבר צריך להיות קבוע כאבר באדם, ונ"ל דכן יש נ"מ בין יאותו באלוף צריך רק ראויה להנות ממנה בכ"ש אבל למ"ד

בעין מלשון לעות צריך להיות ראויה לדבר אצלה לקרות מתוך ספר או אגרת, גם י"ל דנ"מ בין מעברין אי יצא מקל ארוך מגג דלמ"ד לשון אבר הרי עכ"פ כמו אבר אבל מ"ד מעברין מלשון עובר צריך להיות גדודיות או בית וכדומה אבל לא מקל ארוך היוצא:

ונ"מ בין אידהן או עידהן דלמ"ד אידהן צריך לכנות ע"ז מפורש גנאי מלשון אד ושבר אבל עדיהן אינו מפורש לגנאי:

ר"י ב"ש בשם ר' הושיה עושין לה אבר נ"ל דר"י היה רגיל לבוא אל ר' הושעי' רב ואע"ג שהי' עירו מחוץ לתחום עיר של ר"ה הי' עושה לעירו אבר עד שהיה בתחומו, ולזה כיון דר"י היה מפרש כן הסתכל בו ר' הושעי' רבו כי ידע דהוא עושה כן כדי לילך אצלו בכל שבת, לזה אמר לי' ר' יוחנן למה אתה מסתכל מאן דצריך פי' דמי צריך לשאול ממך צחק בוודאי שמח בבואו אצלו דעתה מורה לי שאלתיו ואפי' מאן דלא צריך לך מ"מ היפלוג עליך הפי' היהי' רחוק מ"מ ראוי' שיבא אצלך ולזה מביא הירושלמי דכן שלש עשרה שנה בא תמיד ר' יוחנן בכל שבת אליו אע"ג דלא הי' צריך לי':

טירוגין של נביאים נ"ל ע"פ מש"כ הרמב"ם דאחי' השלוני קבל ממשה ואליהו קבל ממנו א"כ היה אלי' פה שלישי ממשה, וטרוגין הוא בית שיש לה ג' כתלים וכן אליהו היה השלישי כנ"ל לזה פירך והלא אליהו היה הג' של נביאים, ואיך אמר אשר עמדתי לפניו, דלא מצינו כן אצלו אלא אצל משה (עיי' בספר ארוך הקצר דפי' מלת טריגין כנ"ל, וקאמר הירושלמי כן די"ל דלמא דווקא גבי משה שהיה נבואתו פה אל פה, שייך ביה כל מבקש ה' משא"כ לפני רב אחר לזה מביא ראיה מאליהו שהיה שלישי למשה ולא היה מדבר עם, ואפ"ה כתיב בי' ה' אשר עמדתי לפניו ש"מ דכל עמידות לפני אחי' הי' כאלו עמד לפני ה' ודו"ק, גם י"ל טירוגין משלש משום דפנחס זה אלי':

ע"ב **וכי** לפני אלהים אלא מכאן שמקבל פני חבירו וכו' וקשה הו"ל למקבל פני רבו, מזה נראה שיתרו היה בעל הסעודה כדכתיב ויקח יתרו עולה וזבחים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה דהוא בעל הסעודה וזה כל המקבל פני חבירו דיתרו לא הי' רבם:

ועיי' בבלי סוף מס' ברכות דף ס"ג ע"ב פתח ר"נ בכבוד אכסני' ודרש מאי דכתיב ויאמר שאול אל הקני לכו סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל והלא דברים ק"ו ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך המארח ת"ח בתוך ביתו ומאכילהו ומשקהו ומהנהו מנכסיו ע"א כו"כ וכ' רש"י עשית חסד שהאכילם שנא' ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם, ובמהרש"א עמד על דברי רש"י אלו דזה לא קאמר הגמרא דאמר שלא קרב את משה, ומשמע דבהאי סעודה היה משה בעל הסעודה

ויתנו הארח וכו' ולפענ"ד נעלם ממנו ירושלמי זה דאמר כל המקבל פני חבירו ולא אמר פני רבו כנ"ל אלא ש"מ דיתרו הי' בעל הסעודה, ואפי' אי נימא דמשה היה בעל הסעודה מ"מ מדכתי' עם חתן משה לפני אלהים משמע דהא דלפני אלהים היה עבור חותן משה שקבלו פניו, אמנם רש"י היה סובר עם חותן משה דהוא היה בעל הסעודה, וגם מרישא דקרא דכתי' ויקח יתרו עולה וזבחים ודו"ק עכ"פ מצינו בהדי' דיתרו עשה חסד, אלא דשאול א"ל דעשה חסד עם כל בני ישראל וזה לא מצינו דכאן לא כתיב כ"א אהרן וכל זקני ישראל לאכל אבל כל בני ישראל לא כתיב אלא ע"כ כיון עוד אל חסד שעשה וע"כ הוא מה שקרב את משה וקראו לאכל לחם ונתן לו בתו ואז עשה חסד עם כל כי מעשה היה מושיען של ישראל ודו"ק, וזה דאמר ואתה עשית חסד עם אהרן זקני ישראל וגם עם כל בני ישראל כנ"ל:

ויותר נראה לומר שהי' לפני רש"י הגירסא דאיתא כמו במדרש שמואל וכי עם כל ישראל עשה חסד ולזה מביא רש"י דלא כתיב כ"א זקני ישראל אלא מלמד כל המאכיל פרוסה לת"ח כאלו עשה חסד עם כל ישראל כנ"ל ודו"ק:

שוב ראיתי לדודי זקני הגאון המקובל מו"ה נפתלי כץ בספרו ס"ח שהאריך בזה ולפענ"ד כמ"ש:

א"ל ומה חמית מימר פי' דשאל לו מה חמית בדעתך אי דווקא פגום או אפי' נופגים פי' ב' או ג' פגומין א' יוצא בצפון וא' יוצא בדרום, ובזה מספק הירושלמי אבל בבבלי פשיטא לי' דה"ה ב' דקאמר מ"ד מרוח א' אמרינן מב' רוחות לא אמרינן קמ"ל עיי' דף נ"ה, א"נ דמקשה לו אי גם מב' פגומין זה כנגד זה נמי אמרינן דווקא עד נ' אמה או כיון דאיכא ב' פגומים זה כנגד עדיף והוי כבתים:

מהו ליתן מפגום לפגום נ"ל דהפי' הוא דיש פגום א' במזרחי' צפוני' ופגום א' כנגדו במזרחית דרומית אלא דהפגום השני אינו גדול כ"כ כמו הפגום שבמזרחית צפונית אם מותר להגדיל הפגום הראשון, או דלמא דווקא כי ליכא כ"א חד פגום הוא דמתירין למתוח המדה כנגדו ממש משא"כ היכא דאיכ' פגום אחר אין למתוח כ"א כנגד הפגום, ואולי גם זה כוונת הק"ע בל"א ודו"ק:

מכאן אתא ברא ומן כאן אתא ברא פי' דבעו היכא דיש פרצה אצל היתר למעלה וא"כ יכול לבא ברא מצד היתר ומצד הפרצה ואם משחינן ביתר יש יותר מב' אלפים אבל אי משחינן מהפרצה הוי רק אלפים בשיעור היתר, לזה אמר אם הפרצה רק מכוח אחד בקשת קרוב ליתר אסיר דמשחינן היתר מסוף הקשת ממש אבל אם גם בצד השני של

קשת פרצה אזי משחינן היתר מפרצה לפרצה וא"כ הוי רק אלפים ומותר ודו"ק וא"צ להגיה כמ"ש הק"ע ודו"ק:

עיר שהיא בנוי' על שפת הנחל אם יש בינה לנחל ד' טפחי' וכו' מה אנן קיימין עיי' בש"ק מה דתמה על אמ"א בסי' שצ"ח ס"ק י"ג ולפענ"ד אין זה דומה דכאן איירי דשפת הנחל הולך בשיפוע ומתלקט ביותר ג' אמות בתוך יו"ד טפחים ובכה"ג חשיב כרשות יחיד וסמוך לעיר וראוי לתשמיש גדול לעמוד שם על השפה ועל ג' טפחי' הסמוכים לה ומשו"ה מודדין משפת הנחל החיצונה, משא"כ בשאר מקומות שרק משתמשין בהם אבל לא הוי רשות ב"ע ופשוט:

ובגמרא דף ס"א דמשם כובעים דברי הרמב"ם איירי בעיר הסמוכה לשפת נחל שאין השפה רחב כלל רק העיר סמך לנחל ממש כי אין השפה רחב ממש ולזה בעביד לה דקה דפי' הרמב"ם מצבה רחב ד' דעשה מעשה להשתמש ודו"ק:

דף ט"ו **אמר** ר' יוסי מכיון שהיו חונין ונוסעין ע"פ הדבור כאלו היו חונין לעולם כן הגיה בק"ע ועיי' בש"ק בד"ה מכיון שהבטיחן דמיישב הא דלא הביאו הפוסקים האי דינא דירושלמי לעיל ב"פ כלל גדול דבנין לשעה הוי בנין משום דסמכו על הבבלי דעירובין דף נ"ה פה דדגלי מדבר כמאן דקביעי חשיבי כיון דכתיב על פי ה' יחנו, ולפענ"ד כיון דמירושלמי פה נראה דהוצרך לתרץ משה עשה להם שלשה צריפין ושלשה אהלים, וכן מדמסיק לעיל הדא אמרה בנין לשעה הוי בנין משמע דכן הלכה ובבבלי לא מצינו דעל זה פלוגתא ונ"ל דוודאי קודם שחטאו במרגלים דעדיין לא נגזר עליהם שישארו במדבר מ' שנים, א"כ י"ל דלא חשיב קביעי כיון דהיו מצפין בכל יום לכנס לא"י ואף אחר העגל עדיין לא נגזר עליהם שישארו ולכן אע"ג דעל פי ה' יחנו אפ"ה לא חשיב קביעי כיון דעכ"פ מצפין תמיד לכנוס בכל יום לא"י אבל אח"כ כשנגזר עליהם שישארו במדבר מ' שנה א"כ שפיר חשיב הא דע"פ ה' יחנו קביעות והשתא לפ"ז ב"פ כלל גדול דיליף דבנין הוי במשכן מעמודים על גבי אדנים, וזה הי' קידם שחטאו במרגלים ואז שפיר אמר כיון שהבטיחן הקב"ה לא"י והי' מצפין עליה בכל יום א"כ ש"מ בנין לשעה הוי בנין ולא ס"ל כיון דכתיב ע"פ ה' יחנו דחשיב קביעות דהרי עכ"פ בכל יום היו מצפין לכנוס לא"י וש"מ בנין לשעה הוי בנין ודו"ק וכן הירושלמי דפה דפריך ממשה יקח את האהל והי' זה קודם חטא מרגלים שפיר פירך אח"כ מכיון שהבטיחן הקב"ה להכניסן לארץ כמי שהוא לשעה אע"פ שע"פ ה' יחנו כיון שעכ"פ בכל יום היו מצפין לכנוס, משא"כ בבבלי בעירובין דיליף ממחנה ישראל דכתיב ויחנו בירדן מבית הישימון עד אבל השיטים וזה הי' גודל המחנה ג' פרסאות י"ב מיל וזה אחר מרגלי' ועל זה שפיר

תי' כיון דכתיב ע"פ ה' יחנו הוי קביעות דאז כבר נגזר גזירה שלא יכנסו לארץ עד תום מ' שנה, ושפיר חשיב קביעות ודו"ק, אבל עכ"פ קודם החטא מרגלים י"ל דלא חשיב קביעות וע"כ דבנין לשעות הוי בנין וצ"ע:

וכ"ת קודם חטא מרגלים איך היו כפנים י"ל דס"ל לגמרא דלא הי' המחנה גדול כ"כ ודו"ק:

שער סור ששם היו טמאים פורשים ועיי' בק"ע והא דתנן בכלים החיל מקודש שאין עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם היינו מדרבנן, ותמי' לי מה שראיתי בסדור יעב"צ בסוף מוסף שבת שכ' דבשבת היו מבעירין האש בבית המוקד ע"י נכרי ותמי' דשכח משנה דאין עכו"ם נכנסים אפי' בחיל, וצ"ל כיון דלא אסור אלא מדרבנן אין שבות במקדש והיו רשאים לכנוס, אלא דמלשון המשנה משמע דלעולם לא נכנסו נכרים ואולי י"ל דבקור הבעירו בבית המוקד שנים ושנים שעשו מלאכה ביחד פטורין אלא דאסור משום שבות ואין שבות במקדש אלא דיש לעי' במ"ש הרמב"ם בסוף ה' בית הבחירה חוץ מלילי שבת שלא הי' בידם אור והי' דולקין מע"ש שם נרות ואמאי והי' אפשר להם לשא שנים ביחד נר והו"ל דשבות במקום מצוה ושרי לכ"ע אפי' לכתחילה ועיי' בריש מס' שבת, וצ"ל אע"ג דהוי שבות דשבות אפ"ה לא שרו לכתחילה כיון דאפשר ע"י נרות דולקות מע"ש:

שער העליון שהוא למעלה מעזרת ישראל החיל ועזרת נשים ומעלה וכו' עיי' בש"ק דכ' דבי"מ מגיה למעלה מהר הבית וחיל, וי"ל ע"פ מה שבארתי בכמה מקומות דויו נון הנוסף בסוף מורה על כפל ועיי' מ"ש בחבורי תואר משה, ה"ה כאן עליון מורה ויו נון על ב' גבוה מהר הבית וחיל, גם יש לפרש ה' עליון דגובה מעזרת ישראל כי מהשער מתחיל **עזרת** ישראל והשער עליו א"כ יש כאן ה' עליון מעזרת נשים וחיל ועזרת ישראל ומעלה יתירה שהי' והשער עולה על כולן ודו"ק וזה לראב"י דהלכתא כוותי ולת"ק יש לומר ה' עליון ממחנה ישראל כמ"ש הק"ע:

ונסעו הקהתים וכו' עיי' מ"ש בזה בריש שבת:

ע"ב **מה** בחנייתן ע"פ הדבור עיי' בש"ק דתמה ביפ"מ מאי איש איש על ידו לדגליהן, ונ"ל אע"ג דהלכו כקורה אפ"ה היה כל איש על ידו לדגלו מי שהי' מקומו למזרח נשאר למזרח ומי שמקימו למערב נשאר למערב ופשוט:

לפי שהי' מרובה באוכלסין נוסע באחרונה, ולזה ברכו אביו נחש עלי דרך, שהוא מאסף לכל המחנות שאם יבוא מלחמה מאחריהן, עמוד הוא כנגדו וזה נ'חש נ'שה ח'רב ש'בטים ע'לי ד'רך וזה שם ד"ל ד"גלו כ"חש:

הלכה ב

מה ת"ל מקיר העיר נ"ל דה"פ דהו"ל מעיר וחוצה כיון דכתיב מקדם ומגרשי בערים, אלא וודאי דקאי ערים דכתב מתחילה דהיינו ב' ערים מקיר, וכן העיר וחוצה והיינו בין עיירות ודו"ק:

סלקית מתני' דבמתני' קתני לא אמרו אלא בין שתי עיירות משמע דרבנן אמרו כן מעצמן יאתה דורשת לה מקרא כנ"ל היו שנים האמצע מאי שידון לכאן נלפענ"ד דבעי כשהיו שנים כזה דשלש מלמעלה וכן מלמטה ובעי אם ילך כזה או כזה ואמר דבעי אם המה ב' וא' כבר הלך אם השני יכול להלך כזה ודו"ד אבל וודאי יכול להלך ולזכות כמו שירצה או כזה או כנ"ל:

הלכה ג

חבל של ב' אמה אמרתי דרמז יש בדבר דעונש שבת הוא כרת מת בן נ' שנה, ושיעור החבלים הוא מ' כנגד אבות מלאכות מ' חסר אחת, ועיי' מ"ש בפי' לשבת דנקיט התנא מ' חסר א' משום דעתיד לבוא יהיו מ' מלאכות ע"פ מה דאמרו הטוה מן העזים חיים פטור דאין דרך טוי' בכך ומקשה הגמרא והא כתיב וכל אשה חכמת לב טוו את העזים ומשני חכמה יתירה שאני דנתן הקב"ה בהם חכמה, וא"כ י"ל דלעתיד לבוא כי תמלא הארץ חכמה ידעה רא יהי' חכמה יתירה ויהי' מ' מלאכות:

דף ט"ז **אין** מקדרין לא בערי הלוים ולא במקום עגלא ערופה, הנה ר"ח הקדים ערי לוים קודם עגלא ערופה, משום דערי לוים כתיב קודם בתורה בפ' מסעי וע"ע בפ' שופטים, אמנם בבבלי כאן אמר ר"נ אין מקדרין לא בעגלא ערופה ולא בערי מקלט הקדי' עגלא ערופה, ונ"ל דקמ"ל דאפי' בערי מקלט דיש בה הצלות נפשות וה"א למען הצלות נפשות יהי' מקדרין להרבות התחום קמ"ל ולזה נקיט ערי מקלט ודו"ק, אלא דיש לעיי' כיון דעכ"פ איכא מצוה בהצלות נפש ההרוג מדוע אין מקדרין, נ"ל דס"ל כר' יוסי הגלילי ורצח אותו הגואל הדם הוא מצוה א"כ ה"ה בהיפך מצוה ביד להרגו באפשר לכן עכ"פ אין מקדרין, אלא דזה הוא פלוגת' במס' מכות דר"י הגלילי ס"ל דמצוה ביד גואל הדם ור"ע פליג עלי' וס"ל דלא הוי כ"א רשות וא"כ לדינא דקיימ"ל כר"ע דהלכ' כר"ע מחבירו וכמ"ש הרמב"ם בפ' ה' מה' רוצח וא"כ שפיר השמיט הרמב"ם הא דאין מקדרים כיון דאיכא מצוה בהצלות י"ל דמקדרין ודו"ק ועיי' בש"ק:

הלכה ד

אין מודדין אלא מן המומחא וכו' עיי' רש"י דגריס אלא מומחא, ולפענ"ד דלשון מן המומחה ג"כ יש ליישב דהיינו שמומחא יעמוד אצל המדידה ויראה, ויגיד לו מתחילה איך יתנהג, והנה לפי גרסתינו המומחא משמע צריכין לדע שהוא מומחא, אבל לפי

גרסת רש"י משמע דאפי' לא ידעינן בוודאי שהוא מומחה, אמרינן כיון שמדד כל המצויין אצל מדידה מומחים הם כמו בשחיטה וצ"ע:

ההדיוט שכיבה וכו' וי"ל הא דנקיט ההדיוט בה' לזה ראי' למ"ש לעיל דא"צ המומחא למדוד אלא שיעמוד ויראה, ולזה אמר ההדיוט שכיבה שאם הי' המודדים א' הדיוט וא' מומחא והמומחא הי' משגיח על תרווייהו והי' ההדיוט ריבה אמרינן כיון דאידך הי' בוודאי הי' המומחא זריז יותר כנ"ל ועיי' בתוס' י"ט ותוס' חדשי':

הלכה ה

עיר של יחיד עיי' בש"ק מה דכ' דרש"י מפרש עיר של יחיד איירי דאין בה אלא יחיד וא"כ לא שייך לומר עיר של יחיד, וזה אינו דהרי רש"י כ' מערבין את כולה כבתחילה משמע דהיו אחרי' דרים בה דאל"כ לא צריכה עירוב כלל:

ע"ב **דשקתא** דגזוראי עיי' בש"ק ופרושו דחוק ולפענ"ד דצ"ל דשקעתא דגזוראי שראה ענפים הנקצצים עומדים אצל הפתח למחיצה ולזה אמר חלקתם ערובכם כנ"ל:

ובלבד ישראל עיי' בש"ק ולפענ"ד דהא דאמר אסי בלבד ישראל אליבא דר"י דאמר כ' משא"כ לר"ש דאמר דדי שלש חצרות וא"כ י"ל דלא אריך ג"כ דווקא ישראל וא"כ מכ"ש לדידן דקיימ"ל דלא בעי כ"א חצר א' ובית א' כיון דלא כ"א משום היכרא א"כ ה"ה בית נכרי חשיב שיור ודו"ק:

הלכה ז

לית כאן כיצד פי' רק אח"כ דכך צ"ל בד"א במודד אבל בנותן עירובו בתוכן גדולה וקטנה שוין כיצד וכו' ולק"מ מה דתמה בש"ק:

עיר מהו שתעלה וכו' עיי' בש"ק מה דתמה על הרמב"ם והטור דפוסקי' דלא כר"י ולפענ"ד דס"ל לרמב"ם דהא דאמר הירושלמי פה אח"כ בראשונה אנשי טברי' הולכין כל עיר חמתה וכו' המה דברי ר"א דמביא ראי' לדבריו מדלא הלכו מתחילה עיר חנתה בטברי' כ"א עד הכיפה ואס"ד דאין העיר עולה ממידה א"כ עוד ד' אמות לתחום והי' כלה התחום חוץ לעיר טברי' א"כ הי' להם טברי' כד' אמות, אלא ש"מ דעיר מן המדה ודו"ק וא"כ כיון דר"א הביא ראי' לדבריו ור"י לא השיב עליו ש"מ דהלכתא כוותי' כן נ"ל דעת הרמב"ם:

ברועה א', עיי' בק"ע דתמה הא רועה פסול לעדות ותי' מדי דהוי אעבד ושפחה דנאמני' אלא דיש לעיין לפי מה שתי' התוס' בתי' קמא דמתני' איירי ביש גדול עמהם דכאן לא הוזכר דרק ע"פ הרועה לבד, ואולי י"ל דרועה אינו אלא ברועה בהמות עצמו, וכאן הי' רועה בהמות אחרי דכשר עיי' בח"מ ה' עדות:

אמר ר"מ מפני הרשויות י"ל כמ"ש דחמתן עיר עשוי' כקשת הוי ובין ראשיה יותר מד' אלפים ומודדין לכל א' מפתח וא"ל אותן העומדים למעלה בקשת אין יכולין לכנוס אפי' לראש גדר, וגזרו שאם אותן שדרים בתחילת חמתן יהיו מותרין לעלות, יעלו גם אותן שדרים בגובה הקשת ודו"ק כנ"ל ואסרו הסמוך אטו רשות הרחוק ודו"ק, ואע"ג דתחומין דרבנן אפ"ה גזר רבי הואיל והיו רגילין יום יום לעלות:

ודיר וסהר לא כמו שחרבו בתין ודיורין עיי' בק"ע דמפרש בלשון בתמי' ומשו"ה הביא מזה ראי' בש"ק לשיטת הריף והרמב"ם, ולפענ"ד דלב מהר"ם הי' מהסס דגם מזה הירושלמי די"ל דפי' הירושלמי הוא בניחותא הרב אמר דדיר וסהר אינו דומה לעיר שחרבו בתיה משום דקומה ראוי' נעה שהיו וא"כ גם רב י"ל דס"ל כשמואל כנ"ל:

הלכה ח

הקונה שביתה עיי' בש"ק דכ' דפי' הקונה היינו ששבת שם בקרפף יותר מבית סאתים ומשו"ה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וזה ראי' לשיטת הרמב"ם כפמ"ש הרה"מ בפ' ז' מה' עירובין ה' ד' וקשי' על שיטת הרשב"א ולפענ"ד דהרשב"א מפרש הירושלמי פה איירי בשבת בקרפף ואינו יודע אם הוא בית סאתים או יותר ומשו"ה הואיל והוי ס' דרבנן דתחומין דרבנן מהלך את כולה ומונה אלפים חוצה לה אבל בוודאי יותר מבית סאתים אין לו אלא ד' אמות וחוצה אלפים:

ומיושב ג"כ מה שתמה על הרה"מ דכ' לשיטת הרמב"ם באומר שביתתי במקום פלוני אין לו אלפי' ממקום ערובו מסוגי' דכאן איירי בס' אי יותר מבית סאתים והרה"מ איירי בוודאי יותר ודו"ק:

ע"ב **אם** הי' גגה של מערה ד' אלפי' עיי' בש"ק דמגיה פחות אמה, ונ"ל דזה אמרה משנה נמצא קיל תוכה מעל גבה, וקשה על גבה לית קול כלל אלא דאם הגג גובה הרי מותר להלך את כולה אפי' בארבעת אלפי' פחות ובמערה גופא בראוי' לדיורין אפי' גדולה כאנטוכי' ואמר אח"כ דאפי' ברוחב ששת אלפי' נמי מהלך את כולה אם איכא ג"כ לבריות דהיינו תרווייהו גובה וניבריות וא"צ למחוק זה כמ"ש הש"ק ודו"ק:

הדר פרק ו

הלכה א

חצר של נכרי וכו' נ"ל דטעמא דראב"י מפרש דמה"ט אין אוסר עד שיהיו ב' ישראלי' משום דדירת עכו"ם אינו אוסר דהוי כדיר של בהמה אלא דב"ב גזרו שלא ילמדו ממעשיו ושכיחי דדיירו משא"כ ב"א וכפי' במתני', ולזה אמר הירושלמי דרבנן מסובין מישראל ובהמה של ישראל אחר שהיא בדיר ובחצר שמא אינו אוסרת, לזה התיב להם ראב"י

דשאני התם דדיר של ישראל, משא"כ כאן דדירת נכרי גופא הוי כדירת בהמה של הפקר דאינה אוסרות וכן הנכרי ודו"ק:

הלכה ב

הלכה כדברי שהוא מקיל באבל, וקשה הא ר"י מחמיר דאמר צריך לשכור ממנו רשות ונ"ל בשביל דאמר צריך הוא כנכרי א"כ א' אינו אוסר עליו אלא דווקא היכא דיש ב' ישראלים אוסרי' זה את זה ודו"ק:

דף ח"י **איתי** תניי תני הקוסטר אוסר מיד ואכסני' לאחר וכו', עיי' בשו"ע סי' שפ"ד במ"א ס"ק ב' מה דתמה ממה שמשמע בתשו' הרשב"א שהביא בב"י דמשמע דחיל מלך שוה לשאר עכו"ם ולא חשוב ברשות ולק"מ דשם מיירי דנכנסו בחזקה לבית ישראל שלא ברשות השר ובכה"ג דב"ע עשו דהשר לא צוה להם בבית ישראל זה חשיב בוודאי שלא ברשות משא"כ בשו"ע פה איירי בחזקה ע"י השר דהשר כפה ליהודים וזה חשוב שפיר דינא דמלכותא כנ"ל:

ועיי' בש"ק מה שהקשה דמשמע דפליגי ודרך הש"ס כשהוא מסיק מ"ד כוונתו דלא פליגי ולפענ"ד לק"מ דגם כאן לא פליגי דהא דתני אוסר מיד הוא ברגיל וברשות והא דאמר לאחר למד הוא באינו רגיל, אבל עכ"פ ברשות ואכסני' דאמר לאחר ל' הוא עכ"פ בנכנסין ברשות והא דאינה אוסרת לעולם הוא בשלא ברשות וא"כ לית כאן פלוגתא כלל:

ותני כן מפני שהוא מבטל רשותו כישראל פי' דמשו"ה אמר להם מהרו והוציאו את כל הכלים מפני שהוא מבטל רשותו כישראל, ותרי דברי ר"מ דבחזר והוציא בין שוגג ובין מזיד אוסר משו"ה אמר להם הוציאו את הכלי' דהיינו שיזכו בו ואז לא יוכל לחזור וזה כיני מתני' ובזה נכון משנתינו דבכה"ג אינו אוסר ור"י ס"ל דאין לו ביטול רשות משו"ה אמר בלשון אחר אמר להם וכמ"ש רש"י במתני':

ור"א אמר כ"ע מודו דיש לו ביטול רשות כלומר דגם ר"י ס"ל כן אלא דר"י ס"ל דאינו יכול לחזור בו שאחר שביטל וא"כ א"צ לזכות לכך אמר בלשון אחר אמר להם ודו"ק היטב, ופי' הק"ע דחוק:

הלכה ג

כל א' וא' צריך להשכיר רשות, עיי' בש"ק מה דתמה ולפענ"ד י"ל דאינו מועיל אם גוי א' משכיר רשותו לחבירו ואח"כ ישכור ישראל מזה דזה אינו מועיל דיש לחוש שמא יחזור בו העכו"ם כדמקשה הירושלמי פה וליכא לתרץ מכאן ואילך גזל הוא דהא לא מישראל גזל או דלמא יחזור בו השוכר ודו"ק, וא"כ מירושלמי דפה היה אפשר לפרש דצריך כל א' וא' להשכיר רשותו היינו גוי א' לחבירו והוא שוכר מן השוכר לזה בא הב"י לומר דכל דצריך הישראל לשכור מכל גוי וגוי ודו"ק:

אלא דעל זה יש לפקפק די"ל דכמו דמהני אפי' משכירו ולקיטו ומאשתו אפי' שלא ברשות מדוע לא יהני אם גוי א' משכיר לחבירו והישראל שוכר ממנו ולא אמרו להחמיר בעירוב אלא להקל ע"כ נראה דהטעם הוא דכשגוי שוכר לחבירו הרי עכ"פ שייר לו להשתמש בחצירו וא"כ עכ"פ בכל ענין אוסר עליו ודו"ק, משא"כ כששוכר הוא גופא לישראל השכיר לו הכל ודו"ק היטב:

ע"ב **אפי'** באגוז אפי' בתמרה, עיי' בק"ע משום דבן נח נהרג בפחות משוה פרוטה, ועיי' בטו"ז סי' שפ"ב ס"ק וי"ו דכ' וא"כ בישראל לא מתני אם שוכר ממנו בפחות משוה פרוטה דבישראל לאו ממנו הוא, ואין לומר דלא גרעי מבטיל, דכיון דבא עמו בתורת שכירות ואין כאן שכירות ברע ודמי' לנותן מעות לנחתום סוף פ' חלון יעייש"ש, ותמהני שהרי תנן שם ומודים בשאר כל אדם שזכה לו מעותיו, א"כ ה"ה כאן הלא אין דרך להשכיר רשותו בפרוטה או אפי' בפחות, וגם הוא אין דרכו לשכור א"ם בוודאי בתורת בטול רשותו עביד, ועוד הרי בעירובי חצרות מערבין שלא לדעתו והכי כאן זכות הוא לו ואפי' שהוא בקש מתורת שכירות מ"מ איהו בתורת ביטול עביד, ועוד אף דבשכירות לא קנה מ"מ איהו סלק נפשיה מרשות זה ונתנה לו ועכ"פ מסולק הוא מרשותו וא"כ תו אינו אוסר ודברי הטו"ז צ"ע לפענ"ד, ועוד נ"ל הרי הטו"ז תמה אהא דנותן מעה לנחתום גופא דלהני ממ"ש הרא"ש בקדושין דהמשאיל טבעת לחבירו אנן סהדי דדעתו לתן לו בכל יפוי לשון המועיל ואם לא יועיל לשון שאלה יתפוש בו לשון אחר לשם קדושין ועיי' בברכי יוסף סי' שפ"ט הנ"ל דשאני בנותן מעות לחנוני דהוי מחוסר מעשה משיכה לא מהני לאשוי' מעשה יעייש"ש וא"כ לפ"ז בנדון דידן בשוכר בפחות משוה פרוטה, שפיר אמרינן דדעתו שיהיה בכל ענין המועיל כמו בטבעת קידושין, כיון דלא שייך לומר כאן דהוי מחוסר מעשה ודו"ק:

הלכה ד

אמר ר"א דב"ש עיי' בק"ע דאי ב"ה אמאי מבעוד יום אוסר לבטל, וקשה הא לב"ש עכ"פ מבע"י יכול לבטל לבטל מבע"י, וצ"ל דלא ידע מבע"י עדיין ובלילה אינו יכול לבטל ודו"ק, ומיושב בזה קושיית מהרש"א דתמה אהא דפריך הגמר' בדף ע' ע"ב מחשיכה אמאי אוסר לבטל, גם מרישא קשה בירש א' מן השוק מבע"י אמאי אוסר לבטל ולפמ"ש לק"מ דמרישא לא היה למיפרך דא"ל דאיירי בלא ידע כלל שמת ודו"ק היטב, ומ"ש בש"ק די"ל דבאמת הגמ' מקשה ג"כ מרישא נ"ל דמרש"א מקשה כן ארש"י:

גם י"ל הא דאמר דב"ש היא הוא מדאמר משחשיכה אוסר מטעם הואיל והותר למקצת השבת משמע הא רגע קודם חשיכה הרי זה אוסר כיון דעדיין לא הנח העירוב לזה אמר

ב"ש אבל לב"ה הרי יכול לבטל משחשיכה ולזה בא ר' יוסי בר בון לומר דאפי' לב"ש ברגע קודם חשיכה אינו אוסר דכיון שמת אין ביטול גדול מזה כיון דרצה לערב אלא דמת קודם קניית העירוב מ"מ בכה"ג בוודאי הי' מבטל רשותו למען שלא יכשלו בו חבריו כיון דידע שאז הקרוב לא יכול לבטל, בוודאי דעתו הי' שיבוטל רשותו להם ודו"ק:

ותמהני על מ"ש הש"ק די"ל דבאמת קושיות הבבלי הי' גם מרישא אמאי אוסר לבטל דבשלמא אי אמרינן דיורש אינו מבטל י"ל דלא ידע מבע"י שמת אביו וזה צ"ע דהא דרצה הגמרא לומר דיורש אינו מבטל הוא דווקא מת בשבת הואיל ולא הי' אפשר לערב משא"כ בכה"ג דמת מבע"י דאלו ידע הי' אפשר לערב אלא משום דלא ידע בכה"ג וודאי לית ספיקא לגמרא דיורש יכול לבטל, ואטו מי שאינו בביתו בע"ש ולא הי' יכול לערב או שלא הי' לו כיכר לערב אינו יכול לבטל, וא"כ קושית מהרש"א הוא כך וברישא דא' מבני חצר שמת מבע"י וכו' אע"ג דבוודאי יכול לערב וא"כ קשי' אפי' אי יורש אינו יכול לבטל מ"מ בכה"ג בוודאי יכול לבטל כיון דירש מבע"י ויכול לערב וא"כ יכול לבטל וא"כ קשי' בכל ענין אפי' אי יורש אינו יכול לבטל וזה שדייק רש"י דקושי' דווקא מסיפא ודו"ק היטב:

הלכה ה

בדרך הארץ שנו פי' לא שהיו שותפים במו"מ של יין שהיו להם בחברותה יין למכור דזה וודאי לא חשיב עירוב, אלא שהיו שותפין בדרך לשתות בחברותם יין ובזה חשיב עירוב אע"פ שלא כוונו לשם כך כנ"ל:

א"נ הכוונה במ"ש רש"י ז"ל בדרך ארץ לשם שותפות בעלמא ולא לשם שיתוף ע"כ משום דלשם שיתוף אפי לזה ביין ולזה בשמן נמי אינו צריך לערב כמ"ש ש"י דהרי בעירוב הנתון בב' כלים כשר משום דלשם עירוב נתן ופשוט:

והנה לפ"ז הא דתנן צריכין לערב היינו שצריכין לומר שיהי' לשם שיתוף ויש לחשוב בזה הא דקתני לזה ביין ולזה בשמן הו"ל לנקוט לזה ביין ולזה ביין בשני כלים צריכין לערב כקושיות התוס' די"ל דאשמעינן רבותא דאפי' בזה ביין ובזה בשמן נמי מהני באומר שיהי' לשם שיתוף, א"כ אולי להיפך בלזה ביין ולזה ביין בב' כלים מהני באומר שיהי' לשם שיתוף משא"כ לזה ביין ולזה בשמן צריך דווקא לערב מחדש משא"כ באומר לשם שיתוף ודו"ק:

טעמא דר"ש מה שתמה בש"ק לק"מ דהואיל וראוי לשתותו ע"י אניגרון ראוי לערב ות"ק ס"ל דהואיל וראוי לערב לא אמרינן, גם י"ל דאיירי בכלי א' וכ"ת מ"ט י"ל דס"ל

כיון דאינו כ"א בחושש בגרונו וא"כ הואיל וצריך להיות ראוי לכולם ודאי דיהי' כולם חוששים בגרונם לא שכיח לא חשיב לי' ראוי'

דאמר ע"י עירוב ע"י שיתוף דמחמיר דאין סומכין על שיתוף לחד וא"כ כמי דמחמיר בהא ה"ה דמחמיר דצריך להיות מעורבין ולא בב' כלים אפי' ביין דיין:

ור"מ אמר ר"מ דאמר אין מערבין לאדם אלא לדעתו, ובהיות דשלא לשם עירוב נעשה הוי כלא ידע ודו"ק, ואמר על דעתי' דר' מנא כר' זעירא הוא דאמר אתי' דר"א ב"ת כר"מ איכא למימר דהוא ר"מ דאמר ע"י עירוב וע"י שיתוף משום דא"ל דמתני' איירי בב' כלים וטעמא משום דאין מקפיד על תערובתו משא"כ בלזה ביין ולזה בשמן דאדם מקפיד, אבל בכלי א' לכ"ע אין צריכין לערב וראב"ת דווקא בב' כלים ס"ל דבכל ענין צריך לערב אבל בכלי א' גם לראב"ת א"צ לערב, אע"ג דהוי שלא לדעתו וקאמר הירושלמי אבל על דעתי' דרב דאמר לעיל בכלי היא מתני' וא"כ אפי' בכלי א' נמי אמר ר"א בן תדאי צריכין לערב ולזה ע"כ צריך לומר דטעמא משום דאין מערבין לאדם אלא לדעתו וא"צ כלל להגהות הק"ע ודו"ק היטב:

הלכה ו

אף במצרים חליפין נתן על הפנימי, עיי' בק"ע ופרושו דחוק מה לשון אף במצרים ומאי לשון נתן החזיק הו"ל, גם בש"ק תמה דהוא היפך מבבלי ב"ב נ"ג אמנם לפענ"ד נראה דפי' הוא אף במצרים הוא חליפין דכתיב ונתנו על המשקוף ועל שני מזוזות ואמר נתן הדם על הפנימי של מזוזות והמשקוף צריך ליתן על החיצון וכו', הוא כר' יצחק במכילתא פ' בא הובא בילקוט רמז קל"ז יעיי"ש ודו"ק:

מילתא אמרה, עיי' בש"ק דתמה הא עכ"פ נאסר החיצון מפני הפנימי בדריסת רגלו עליו י"ל דאה"נ דאסור אבל עכ"פ הוי ארח לגבייהו דבני חצר היכא דביטל הפנימי שלא עירב רשותו אע"ג דהוא לא בטל מ"מ כיון דא"צ לערב א"צ ביטול רשות לבני חצר ודו"ק:

הלכה ז

בני מבוי שנתנו עירובן בב' מקומות וכו', נסתפקתי פה קהילתנו שיש בה ב' בתי כנסיות של קהל ובכל הבתי כנסיות המקומות נמכרים ויש הרבה בעלי בתים שאינם דרים בקהילה רק יש מהם בעיר אין ויש בעיר פעסט ויש להם מקומות בבתי כנסיות איך יש להתנהג בעירוב השיתוף ע"פ מה שהעלה באבן העוזר סי' שס"ו באו"ח דמשו"ה מניחין העירוב דווק' בבהכ"נ הוי כחורבה משום דיש בה הרבת מקומות שבעליהם אינם דרים בעיר וא"כ הנהו לא עכבו וא"כ אלו היו מניחים העירוב בשאר בתים היה אסור להוציא ולהכניס בבהכ"נ יעי"ש ומשו"ה מניחין העירוב בבהכ"נ משום דקיימ"ל דבית שמניחין העירוב אין צריך ליתן לעיכוב יעיי"ש היטב וא"כ לפ"ז היכא דיש ב' בתי כנסיות לקהל

ובכל א' יש מקומות המכורים לבעלי בתים והרבה מהם שאינם דרים בעיר א"כ הבהכ"נ השני שאין העירוב מונח בה הרי אסור להוציא ולהכניס בה, והיה נראה בעיני לומר דגם בבהכ"נ הזאת יניחו עירובי חצרות, אלא דראיתי בתשו' חכם צבי חולק על זה, וס"ל דאין להניח בעיר המוקפת ב' עירובי חצרות דהוי כחולק את עירובו דקיימ"ל כשמואל במס' עירובין דף מ"ט ע"א דאין עירובו עירוב, ועיי"ש סי' קי"ב, אמנם נראה בעיני דכל זה דווקא אלא היכא דגבה מכל א' וא' א"כ היכא דחולק אותו הרי אינו מעורב וחלק אלו ב"ע ואלו ב"ע וא"כ הוא היפך שם עירוב ואפ"ה היכא דמלי' למנא ואייתר שפיר הוי עירוב כיון דא"א בענין אחר ואע"ג דהוי אפשר להביא כלי בענין שיחזיק הכל אפ"ה עכ"פ בהאי כלי שהי' מוכן לעירוב א"א להחזיק א"כ שוב אין קפידא משא"כ היכא דמזכה לכל בני העיר ומערב להו בבית זה וכן מזכה לכולם ג"כ ומניח עוד עירוב בבית אחר ליכא קפידא דכנראה כאלו כלם כאן וכאן וכל העיר מצורף לכל הני ב' דירות אלא דזה הוי ענין בכדי דמה צריך לב' עירובין הלא די במזכה לתם בבית א' משא"כ בבהכ"ג דע"כ צריכין לב' עירובין דאל"כ הרי אסורים אח"כ לטלטל בבהכ"נ מחמת מקומו' המכורים לאנשים שאינם דרים בה א"כ שפיר יש לעשות ב' עירובין כן נ"ל, וכן משמע לפענ"ד מירושלמי פרק הדר סוף ס"ז ר' יעקב בר אחי בשם ר' יוחנן בני המבוי שנתנן עירובן בב' מקומו' אם מבלי מקום ה"ז מותר אם בשביל לחלוק עירובן אסור, הרי עכ"פ אמר בנתנוה בב' מקומות אם לא היתה כוונתם כדי לחלוק עירובין מותר והרי גם בבהכ"ג לא היתה כוונתו כדי לחלק עירובן רק כדי שלא יהיו נאסרו בטלטול בבהכ"נ השני כנ"ל, ושוב מצאתי בספר שער תשובה סי' שס"ו דכ' דבספר מקור ברוך קטן מהרב וויזל זצלה"ה חולק על החכם צבי ואין ספר זה בידי לעיי' בו:

אלא דאפ"ה הואיל ולא נהגו מעולם לערב ג"כ עירובי חצירות בבהכ"נ השני' ע"כ דכל הגאונים הקדמונים שהלכו פה בבהכ"נ הלז ס"ל לעיקר דחכם צבי הנ"ל ולא ס"ל כדברי האבן עוזר הנ"ל משום דס"ל דבהכ"נ לא הוי כ"א כמו חצר של שותפים וכמו דקיימ"ל במניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת דאינו אוסר, ה"ה הנהו הבעלי בתים שהלכו ונסעו לעיר אחרת אין חלקם אוסר, וכן ראיתי ג"כ בפרי מגדים ח"ב באו"ה סי' שס"ו ס"ק יו"ד דכ' בשם כה"ג בבהכ"נ הוי רק כמו חצר וכלים ששבתו בחצר כשלא ערבו מותר לטלטל אח"כ בבהכ"נ יעיי"ש, ועוד כ"ל דהרי אם ביטל להם רשות מותר בוודאי וא"כ י"ל דאף אם כדברי הא"ע בוודאי מתחילה כשמכרו הקהל המקומות של בהכ"נ לבעלים בוודאי לא מכרו כ"א על תנאי שלא יאסרו אם יסעו מפה וא"כ הו"ל כאלו התנו מתחילה כשיסע א' מחבורה אזי בשבת יבטל רשותו כנ"ל:

מן מה דתנא שמואל למעלה מעשרה שבת פי' דאמר שמואל על מתני' דחמש חבירות ששבתו בטרקלין א' דאיירי שהמחיצות היו למעלה מיו"ד וא"כ אע"ג דהוי מחיצות גמורות אפ"ה אמר ב"ה עירוב א' לכולן ואי מקום לינה עיקר גורם א"כ אמאי לא הוי כדירה ב"ע אלא וודאי דס"ל במקום פתן והואיל וכשאוכלין אלו שומעין דבריהם של אלו לכן לא חשיב כדירה ב"ע משא"כ בלינה בשינה ליכא דבור ואמאי לא חשיב כדירה ב"ע כנ"ל:

בב' מקומות אם מבלי מקום הרי זה מותר, אם בשביל לחלוק עירובן אסור, עיי' בשו"ע סי' שס"ו ס"ג ד' דבב' כלים אינו עירוב אא"כ נתמלא ואז מותר, ודווקא שיהיו בבית א' דצ"ע דפה אמר הירושלמי בב' מקומות וצ"ל בב' מקומות בבית א' דווק' וצ"ע, וקשה לי דבבבלי דף מ"ט מאי פריך הגמר' עלי' דשמואל והא אמר שמואל בית שמניחין בו את העירוב א"צ לתן את הפת לאו משום דכיון דמנח בסלא וכו' דלמא שאני כאן דלא כראה כחולק עירובו משא"כ בחולק ממש, וצ"ל דקושית הגמרא היתה דעכ"פ לכתחילה היה לו לתן ג"כ ודו"ק וא"כ לפ"ז צ"ע איך משני לעיל אלא דמליין למנא ואייתר הא עכ"פ לכתחילה יתנם לכלי אחר דמחזיק וצ"ל דאיירי בליכא כלי אחר ודו"ק, א"נ דאיירי דכבר נכנס שבת ובדיעבד וודאי הוא עירוב, ולפ"ז צ"ל הא דכ' בשו"ע ס"ג הנ"ל אא"כ נתמלא ואז מותר היינו בדיעבד אבל לכתחילה צריך ליקח כלי המחזיק הכל כנ"ל:

וראיתי בספר גאון יעקב דכ' דמלשון ירושלמי דאמר בב' מקומות אם מבלי מקום מותר אפי' בב' בתים מותר:

מברך עלי' בלילי שובתא עיי' בש"ק מה דתמה מכאן ולפענ"ד דכאן לא אמר דאכל לי' רק מברך עלי' דהיינו דלקחו ללח"ע אבל לא בצע לי' רק השני ורק למצוה דלח"מ לקחו:

והנה לא עיין הש"ק במהרי"ל בה' עירובי חצירות דכתב דגם בליל שבת יכול לאכלו אלא דרצה להרבות בו מצות ולבצוע בו גם בשחרית:

שוב עינתי בלשון רש"י ז"ל במס' ברכו' דף ל"ט ע"ב בד"ה רפתא דערובא שערבו בו אתמול ערובי חצירות יעיי"ש וצ"ע אמאי כתב רש"י ז"ל דוקא אתמול דלמא בלילה תוקף מברכין עלי' והי' נראה לכאורה דדעת רש"י דאין לאכלו תיכף בליל שבת ע"כ נראה משום דלכאורה אין המשך לדברי הירושלמי הנ"ל איך מייתי האי דתמן תנינו שמערבין בבית ישן אהא דר"י בר בין ונראה דהירושלמי היה סבור מתחילה דטעמא דמערבין בבית ישן מפני דרכי שלום הוא כפי' רש"י בעס' גיטין דף ס' ע"ב משום חשדא דיחשדו את בני החצר שלא ערבו כשלא יראו שם העירוב, וא"כ לפ"ז הק' ממתני' אר' יוסי בר בון האיך אכל את העירוב בליל שבת שמא למחר כשלא יראו העירוב יאמרו

שלא ערבו, ולזה מתרץ ר"א דאין הטעם דרכי שלום הוא חשד שלא ערבו אלא בדייר ישן הוא מתני' ירצה דר"י בר בון הוא מפרס טעמא דמתני' בדייר ישן וכמ"ש בק"ע שם דיחשדו אותו דמשו"ה אין העירוב אצלו משום שגנבו מהעירוב ואין הטעם משום חשד בני החצר ודו"ק וא"כ שפיר אכל ריב"ב העירוב בלילה דליכא למיחש משום חשד דבני חצר רבים הם וברבים ליכא חשדא, אמנם סתמא דגמרא דגיטין דקאמר הטעם משום חשדא משמע כפרש"י ז"ל דהכונה החשד הוא שיאמרו שלא ערבו דאי כפירוש התוס' שהחשד שיאמרו שגנב א"כ אין הדבר תלוי' בבית שהרי אם זה הבע"הב יוצא מדירה זו אפ"ה צריכין להניח אצלו העירוב ואין מניחין אותו בבית ראשון וע"כ לפ"ז בבית ישן דקתני מתני' הוא לאו דוקא וא"כ הו"ל לגמרא לפרש בהדיא כפי' הירושלמי בדייר ישן שנו מתני' א"ו פשטא דסוגיא הוא כשיטת רש"י וא"כ כיון דמשום חשד שלא ערבו אתינן ה"ה ג"כ דאסור לאכלו בלילה ושפיר קיימ"ל כבבלי נגד הירושלמי ומשו"ה פסק הרמ"א שפיר דאין לאכלו כ"א עד שחרית דעכ"פ משך זמן הלז דהוא עד חצות בוודאי יראו אותו בני החצר ולא יהי' חשד אח"כ ודו"ק:

וא"כ לפ"ז רש"י לשיטתו דס"ל דמשום חשדא היינו חשד שלא עכבו משו"ה שפיר פי' בברכות דף הנ"ל שערבו בו אתמול ודו"ק:

ועפ"ז מיושב היטב מה דתמה הש"י אשיטת רש"י משום חשדה וירושלמי פה ולפמ"ש ניחא דירושלמי הוצרך לדחוק כן אליבא דר' יוסי בר בון ודו"ק אבל פשטא דמתני' לא משמע כן ודו"ק:

וראיתי עוד בש"י הנ"ל דמביא קו' בשם ח"ד אשיטת רש"י מהא דאיתא בתוספת' דאם רצה למחול העירוב אצל אחר רשאי א"כ קשה הא עכ"פ יהיה חשדא ולפענ"ד דכשמרצונו מוחל אם יבא איש לביתו יודענו כי מחל העירוב אצל האחר ודו"ק משא"כ כשנטלו ממנו שלא מרצונו ופשוט:

ונראה לפרש לשיטת הרמב"ם דמפרש מפני ד"ש היינו משום דהבית שמניחין בו העירוב פטור מליתן פת חיישינן הואיל ורגילין שלא ליתן פת ישכחו שוב כמה פעמים ולא יתנו פת והיינו דמשום חשדא קאמר הגמרא ומתורץ קו' הח"ד שהביא בש"י שם:

עוד יש לפרש שיטת הרמב"ם דהיה מפרש דהא דקאמר בגיטין מפני הכבוד היינו דזה להם לכבוד במה שמניחין העיכוב אצלם ופוטרין אותו מליתן פת לעירוב ופריך הגמרא והא האי שפורא וכו' ופי' שם ג"כ כל בית שהיה שופר הישיבה בתוכו האי בית לא הי' צריך ליתן והיה להם זה לכבוד, ואפ"ה כשמת הוליכוהו ומתרץ דהתם היה הטעם משום חשדא דאיירי שמת ר"י וכדומה ובא אצל הבית הלז איש שהוא עני וקיימ"ל קבץ לא

יתרום ועיי' במס' שקלים דגרס הרמב"ם תמורת קוץ קבץ דהיינו מי שהוא עני לא יתרום משום חשדא ודו"ק וא"כ שפיר כ' הרמב"ם הטעם דמערבין בבית ישן משום שהוא פטור מליתן חלק לערב וכתירץ הגמר' מפני הכבוד ודוק:

הלכה ח

מפני שהן פתוחות זו לזו וכו' עיי' בק"ע, ויש לי לעיי' לפי מה דנראה מירושלמי דגריס במתני' פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ועיי' בר"ב במשניות דכ' דלא גרסינן פתוחות זו לזו משום דאין מבוי ניתר בבתים וכאן דאיירי שפתוחות כחד חשיב וכ' דלא גרסינן פתוחות זו לזו, ולכן פי' ערבו בחצרות כל אחת ב"ע אבל לפי הירושלמי דגרס פתוחות יש לפרש ערבו הכל ביחד כל ולא שייך לומר דריסת רגל שהרי ערבו יחד כל החצרות וכ"ל דהתוס' י"ט הביא בשם רבינו יונתן דדווקא בשכח כל בני חצר א' ולא שיתפו אבל בשכח רק א' מבני חצר ולא שיתוף מותר כמו דאמרינן יעיי"ש, ונ"ל לדייק כן מלשון המשנה דנקיט הלשון שהמבוי לחצר כחצר לבתים ולא קתני שהמבוי לבתים כחצר לבתים אלא דדייק לחצרות דדווקא בשכחו כל בני חצר לשתף ודו"ק:

והשתא לפ"ז י"ל דאם שכח א' מבני חצר ולא שיתף הוא דמותר דווקא בפתוחות כולם למבוי אבל אם פתוחות זה לזה ולא למבוי ע"כ צריך זה שלא שיתף לעבור דרך כל החצרות ויהי' ניכר לכל אפי' א' אוסר כמו דאמר ר"ע דריסת הרגל אוסר ודו"ק:

הלכה ט

אמר ר' יוסי דר"ע היא עיי' בק"ע דפי' דהוא קשי' א"כ מציעתא מאן, ותמי' מאי הוא ת"ק דפליג, ע"כ כ"ל דהוא קושי' דר"ע היא וא"כ הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת וא"כ אין הלכ' כסתם לזה השיב ר' לא בשם ר"י דחכמים דאמרו אין דריסת הרגל אוסרתה היינו דריסת הרגל המותרת אבל דריסת הרגל אסורה אוסרת וא"כ רישא כך"ע ודו"ק ופליג ר' לא ארבין דאמר בבבלי בשם ר' ינאי דלרבנן אפי' רגל האסורה אינה אוסרת דאיהו אמר להיפך בשם ר' ינאי ודו"ק:

חלון פרק ז

הלכה א

עלו בה עשבין אין ממעטין בה, וקשה לי מהא דאמר בבבלי ב"ב דף ר' ע"א עשבים שעלו מאליהן ממעטין בחלון לענין טומאה ואמאי לא ימעטו לענין שבת ולומר דמערבין ב' ונ"ל ע"פ מה דמשני התם דאיירי בכותל חורבא י"ל כאן איירי בבית וא"כ שקיל לה לכך אינו ממעט, א"נ לפי מה דמשני עוד סתם בכאן חוץ משלשה יש דכאן אמר עלו בה עשבים ממש ולפיכך וודאי שקל להו ואין ממעטין:

הלכה ה

ביני מתני' פי' לא מבעי להאכיל לבהמה דשרי אלא אפי' למלאות קופתו ולהאכיל הבהמה נמי שרי ולא חיישינן ד"מעט מעשרה דאדם מזהר זהיר, ואמר ר' חגי דהוין אמרין אינו כסותר אהלים דאם ימלאו ממנו קופתו הרי עכ"פ הוא סותר מן המחיצה, משום דאינו אלא כסומך אבל סתירה ליכא כיון דאינו מבטל המחיצה עי"ז והוי רק בסומך אהל ותנן וכן קורה שנשברה סומכין או בספסל או בארוכות המטה לא בשביל שיעלה אלא שלא יוסיף עיי' שבת במשנה פ' השואל וכן כאן אם הוא מרודד סמכו אצלו ומחזיקו להמתבן ודו"ק, ותמי' על פי' ק"ע דכ' דירושלמי מסיק דאסור משום דהוי כסומך אהלי' ואסור ותמי' הא זה דומה לקורה שנשברה שסומכין אותו בספסל או בארוכת המטה עיין בבלי שבת קנ"א ע"ב:

והנה י"ל הא דאמר אלו ממלאין קופתן דייק ממלאין ב' או ג' ביחד ולא חיישינן דלמא שקלו לטובא וממעטין מעשרה משום דרבים מדכרי אהדדא, ועיי' בשבת קמ"ז יו"ד בני אדם מסתפקין באלונטית אחת וכו' משום דמדכרי אהדדא, גם י"ל ע"פ מה דתמה בריטב"א אהא דר"ה בבבלי דאמר ובלבד שלא יתן לתוכו קופתו דלמא יתמעט מעשרה, הא קיימ"ל שבת הואיל ופותרה הותרה, ותי' דגזרינן אטו שבתות אחרות, ולא היה צריך לומר אטו שבתות אחרות דיש לגזור שמא ימלא קופתו בין השמשות ויתמעט ועדיין לא הותרה:

וי"ל דר"א פה בירושלמי זה חשיב גזירה לגזירה דלגזור שמא ימעט מעשרה ושמא יעשה כן תיכף בהכנסת שבת זה לא גזרינן ודו"ק, אמנם בעיקר קושית הריטב"א נ"ל דיש לומר דדווקא בדיעבד הוא דאמרינן אם אירע כן כמו בנטלו' קרויו או לחותבו בשבת וכדומה לעיל דף ז' ועיי' בבלי דף ב' ודף י"ז משא"כ כאן בוודאי לכתחילה אין ליטול בקופה ולסמוך על שבת הואיל והותרה הותרה ודו"ק ועיי' מ"ש לעיל דף ז':

הלכה ו

תני אין מזכה להם בחביות שבמרתף, נ"ל דדיוק מלשון הוא דקתני מניח את החביות דצריך דווקא להניח את החביות ממקומה למקום אחר ולהוציאה ולא לזכות בה במקומה במרתף משום שמא ישכח וישתנה אותה לדבר אחר:

כיצד משתתפין פרק ח

הלכה א

הרי זה לכל בני עירי לכל מי שירצה לילך לבית אבל, עיי' בש"י בשם שושנים לדוד שאם הניח למקצת בני אדם לדבר מצוה גם אותו שאינם הולכים לדבר מצוה מותרים, ויש לישב בזה מה שלכאורה דיוקי המשנה סותרים וא"ז דקתני וכל מי שקבל עליו

מבעוד יום הרי זה עירוב הא בין השמשות אינו עירב ואח"כ קתני משתחשך אינו עירוב משמע הא בקבל עליו בהש"מ הרי זה עירוב אמנם לפי הנ"ל ניחא דמי שרוצה לילך לדבר מצוה אפי' בקבל עלי' בין השמשות הרי זה עירוב ואע"ג דתנן במתני' דס"פ במה מדליקין ומערבין וטומנין את החמין ואמרו שם דווקא עירובי חצרות אבל לא ערובי תחומין דיש לה עיקר מדאורייתא היינו דווקא להניח העירוב אבל אם כבר הונח וקבל עליו אח"כ א' מבין השמשות מותר, וכל זה הוא דווקא מי שרוצה לילך לדבר מצוה אבל מי שרוצה לילך לדבר הרשות אע"ג דמהני ג"כ לו מ"מ דווקא בקבל עליו מבע"י אבל לא בבין השמשות ודו"ק:

אין צריך לזכות, עיי' בש"י דהואיל ואין מערבין אלא לדבר מצוה הקילו בו, וי"ל דלדידי' דא"צ לזכות באמת מי שאינו הולך לדבר מצוה אינו יכול לסמוך כיון דזכיה לא היה כאן, משא"כ לר"י דאמר ק"ו דצריך זכי':

אתי דרב כר"י, נ"ל אבל לא ממש כר"י דהכי רב ס"ל בבבלי דף פ' דבעירוב חצרות א"צ לזכות ואיהו אמר ק"ו מעירובי חצרות ודו"ק:

אר"י כדי לעשות כל הרשויות כאחת, עיי' בק"ע ופרושו דחוק ולפענ"ד די"ל דהכוונה דלכך אין מערבין אלא לדבר מצוה שלא לחלוק ברשיות שיהיו לאלו רשות לילך לצד השני ג"ב אלפים ולא לאלו, לכך לא התירו לערב רק לדבר מצוה, א"נ ע"פ מ"ש לעיל דע"י אותן שערבו לדבר מצוה מותרין לערב גם שאר אפי' לדבר הרשות משום שלא לחלוק כנ"ל:

הלכה ב

צא מהם שליש ליציאה, עיי' בש"ק דתמה א"כ שוין הם לגמרי, ולפענ"ד זה בא ר' יוסי בר בון אח"כ לתרץ נפיק לי' לאילן פי' היציאה הוא מה שהנחתום מוציא אח"כ הוצאות האפי' דהיינו העצים וההרקדה והבאה והלכת הקמח מן השיק, ועולה לשליש וגם אח"כ הרוחת הנחתום, וזה נפיק לי' לאילן נחתומי' וגם כחדא דרב חונה, וזה דמסיים הירושלמי ולחוד כהן שיעורא מלבד השיעור שליש ליציאה הוא מה שנפיק לאילן נחתומי' מה שהם מרויחים וא"כ הו"ל יותר משליש ופי' הק"ע שפי' שנפיק ודריש להו לא נראה בעיני:

כל גגות פרק ט

הלכה ג

ר' זריקא בשם ר' חנינא לא אמר ר' ליזר אלא ממקום מחיצות וכו' ומיושב בזה הא דאמר בבבלי דף צ"ד והא אמר ר' חנינא עד מקום מחיצות מיותרת ומשני אימא על

מקום מחיצות, ואיך משבש הגמרא דברי ר"ח אמנם לפי דברי הירושלמי ניחא דר"ח ממקום מחיצות אמר וסבר הגמרא מתחילה ממקום מחיצות, לפנים ולזה משני על מקים מחיצות והכוונה ממקום מחיצות ולחוץ ודו"ק היטב:

המוציא תפילין פרק י

הלכה ז

אין אתה רואה עמוק כגבוה, עיי' בק"ע ואין פרושו מיחור ולפענ"ד כראה דפריך אמאי הוצרך התנא למתנה בור וחליתו הלא נשמע זה מסיפא אשפה שבר"ה ועמוק הרי הוא כגבוה ואמאי צריך למתנה הרישא ומתרץ דאיירי שאין פיו דהיינו תבור לבד רוחב ד' וקמ"ל דבור וחוליתו מצטרף, ואסיפא לא קשי' ל"ל דא"ל דאיצטרך לאשמעינן דבאשפה של רבי' לא חיישינן דלמא ימנוהו ועיי' בבלי:

א"ל רה"ר מבטלת, עיי' בק"ע ולא ידעתי לכוין פרושו בלשון הירושלמי הו"ל לתרץ כפשוטו דלמעלה מי"ד אפי' ב' רשויות משמשות, ע"כ נראה לפענ"ד ע"פ מה דלכאורה יש להקשות מאי פריך לא נמצא לתרץ דאיירי שבטלו רשותן זה לזה, ונראה לתרץ ע"פ מה שמקשה בריטב"א מדוע לא אסרו הבני ר"ה עליהם ותירץ כיון דבני ר"ה אינם יכולים להשתמש בהאי בור כיון דליכא מחיצות וא"כ סלוקו סלקו נפשייהו מהאי בור ועיי' במשנה לעיל פ' וי"ו הלכה ב' ואם היו ב' אוסרים זה על זה דב' נותנים רשות ואינם נוטלים, ועיי' שם דאע"ג דהנהו שנים הדרו ומבטלו א' לחבירו לא מהני משום דבשעה שבטלו בני החצר רשותם היו אוסרים זה עם זה א"כ אשכח דביטול קמא לא מהני עיי"ש וא"כ י"ל דזה קושיית הירושלמי לא נמצא ב' רשויות משתמשות ואי דא' מבטל לחבירו זה לא מהני כיון דכבר אסרו בני ר"ה עלייהו ואע"ג דהוי כסלוקו נפשייהו מ"מ עכ"פ המה לא זכו לזה מתרץ דר"ה מבטלת דזה שאני דר"ה ממילא בטלה להו ודו"ק ולא דמי' להאי דלעיל ודו"ק כי קצרתי:

(דף י"ד **והלא** אליהו טירונין לנביאים פי' שומר לנביאים מלשון טר יש לי כל שבת ס' הבונה דף ק"ד עיי"ש רש"י ופי' דאמר אשר עמדתי לפניו משמע דהיה מתבודד והלא היה שומר ומשמש לנביאים כנ"ל:

מקבל פני חבירו כשמקבל פני שכינה, פני חבירו היינו חותן משה דהוא יתרו ועיי' בבלי ברכות דף ס"ג ע"ב רש"י ד"ה עשית חסד ובמרש"א שם ועיי' בספר סמיכות חכמים ובחי' הארכתי ובברכו' דף ס"ד קאמר מלמד שכל הנהנה מסעודה שת"ח מסובי' כאלו נהנה מזיו השכינה וכאן קאמר כל המקבל פני חבירו ונ"ל דפליגי מדכתיב עם חתן משה וס"ל לר' ישמעאל דעם משמע עיקר דהוא היה העיקר דע"י הוי כמקבל פני שכינה אבל

ר' אבין ס"ל דעם משמע טפל והוי חתן משה רק טפל וטעמא דהוי לפני אלקים הוא הואיל ות"ח מסובין בה ודו"ק ובמקום אחר הארכתי בזה אי עם משמע עיקר ועיי' בתוס' י"ט גבי ראה חיים עם האשה וטוב תורה עם דרך ארץ והרי דרך ארץ רק טפל לתורה:)

הלכה יב

דף כ"ט **חותכין** יבלת במקדש, עיי' בפי' המשניות דמפרש דאיירי בכהן שעלתה בו יבלת וכן מבואר מלשונו בחבורו פ' ט' מה' שבת ה' ח' ולכאורה מלשון הסיפא דקתני כהן שלקה באצבעו משמע דרישא לא איירי בכהן רק בבהמה של קרבן שיש בה יבלת דאל"כ הו"ל להתחיל תיכף ברישא כהן שעלתה בו יבלת ואח"כ הו"ל למתנה לקה באצבעו משמע דרישא לא איירי בכהן רק בבהמה או בתרווייהו או בכפל או בקרבן ולפיכך נקיט סתמא חותכין יבלת, ודע דצ"ע לכאורה לשיטת הרמב"ם דס"ל דאיירי בכהן שעלתה בו יבלת א"כ תקשה קושי' התוס' בד"ה מה לי דאיך מוקי בבבלי כר"א הא כר"א נמי לא אתי' דר"א לא מתיר בשיניו ובמתני' שרי ביד וליכא לתרץ כתירץ התוס' דהרי המתני' לא איירי בבהמה אלא בכהן שעלתה בו כנ"ל וצ"ע טובא לשיטת הרמב"ם, ונ"ל ליישב קושי' התוס' לשיטת הרמב"ם דוודאי ר"א ס"ל כל מה דאפשר לשנוי' משנינן כי היכא דלהוי אפי' ב' שבותין חבירו ובשיניו וא"כ לפ"ז י"ל בהיות דקיימ"ל ב' שעשו מלאכה פטורין א"כ י"ל דבאמת ה"ק מתני' חותכין יבלת דהיינו שניים ביחד דהו"ל ב' שעשו מלאכה וא"כ אפי בכלי הוי שבות וביד הוי שבות דשבות וא"כ כמו דס"ל לר"א לקמן בברייתא דחבירו נטלה בשיניו כי היכא דתהוי שבות דשבות ה"ה כאן ב' חותכין ביד והוי ג"כ שבות דשבות ולק"מ קושיית התוס' ודו"ק:

מפני קלקול פייסות, עיי' בק"ע ובש"ק ועיי' יומא דף וי"ו ובטל הפייס שכתב בק"ע מפני שאירע בו קלקלה כדאמרינן בעירובין סוף לסוגיא דפה דמשני מפני קלקול, ועיי' בשלום ירושלים מ"ש בשם יד דוד דלשיטת הרמב"ם קאי אכהן העובד דאם נפל עליו הפייס אינו יכול לעבוד דיבלת הוי מום דפוסל באדם, ואזה קאמר והן שהפיסו אבל לא הפיסו לא פי' אין חותכין דדלמא לא יעלה עליו הפייס כלל משמע דעכ"פ נכנס להפיס, ותמהני דאם יש בו היבלת קודם הפיוס פשיטא דאינו נכנס להפיס לכתחיל' דהוי כבעל מום בסבת וצ"ע:

בין בנפרכת, עיי' בק"ע דמגיה כאן בנפרכת ובאמת כן הוא הגרס' בפסחי' באלו דברים, ונרא' דב' תרוצים הללו תליו בפלוגתא דת"ק ור"י בה"מ במס' בכורות עיי' בבלי דף ל"ז ר"פ על אלו מומין דס"ל לת"ק דיבשה אזנו היינו כל שאינו מוציאה דם ור"י בה"מ ס"ל יבשה עד שתהי' נפרכת והשתא י"ל דריב"ל דמתרץ כאן בנפרכת ס"ל כר"י בה"מ

בבכורות דכל שאינה נפרכת לא מקרא יבשה וה"ה כאן לפיכך מתרץ כאן בנפרכת כאן באינו נפרכת, אבל ריב"ח דמתרץ כאן בלחה כאן ביבשה ס"ל כת"ק בבכורת הנ"ל וא"כ כיון שהוי יבשה רק שאינה מוציאה דם וא"כ שפיר מתרץ כאן בלחה כאן ביבשה, והשתא לפ"ז י"ל דהיינו דהשמיט הבבלי זה התירץ כאן בנפרכת משום כיון דלא קיימ"ל כר"י בה"מ שם בבכורו' לפיכך השמיט הבבלי התירץ הלז ועיי' בחולין בבלי דף מ"ו ע"ב:

ודע דירושלמי אינו מביא תירץ רבא דמתני' אתי' כר"א ומודה ר"א דכמה דאפשר לשנוי משנינון, ונראה דירושלמי ס"ל דליכא לתרץ כן דס"ל דחותכין יבלת איירי בכהן שעלתה בו וכמ"ש הרמב"ם וא"כ תקשה אי כר"א הא ר"א לא שרי אלא בשינו ובמתני' שרי אפי' ביד כקושית התוס' ד"ה מה לי וליכא לתרץ במתני' גבי בהמה איכא מיאוס כיון דס"ל דאיירי בכהן גופא ודו"ק:

ודריב"ח כר' יוחנן דתני כל המקלקלין פטורין חוץ ממבעיר והעושה חבורה עיי' שבת בבלי דף ק"ו דמתרץ מתני' כר"י ופי' בפ' א' דס"ל מקלקל בחבורה פטור ולא איתפרש היכא ולפענ"ד י"ל דגמרא ס"ל שם דרישא דקושיין נימא במקדש אתי' כר' יהודא כדמתרץ הגמרא בסוגיא דקושרין פה, ובאמת ס"ל כר"א בחדא ופליג עלי' בחדא אע"ג דלא מצינו כן בהדי' ועיי' רש"י בד"ה אלא הא ר"ש וא"כ סיפא דחותכין יבלת נמי כר' יהודא וא"כ ע"כ דס"ל לר"י מקלקל בחבורה פטור דאל"כ תקשה איך חותכין נהי דאיירי ביד מ"מ הא עביד חבורה כירושלמי פה וע"כ דמקלקל בחבורה פטור ודו"ק היטב:

והוא שיהי' צריך לדם וא"כ לפ"ז הא דתני' חתיכת יבלתו אינו דוחה איירי בצריך לדם ותמהני למאי צריך לי' הלא דם קדשים אסור בהנאת ועיי' בבלי ריש פרק אין עומדין דף ל"א המקיז דם בבהמת קדשים אסור בהנאה עיי"ש בתוס' ד"ה המקיז וצ"ע טובא ועיי' מ"ש בחדושי לירושלמי מס' יומא פ' הוציאו לו ה' ה':

ואפשר לומר דר' יוחנן מוקי להאי דחתיכות יבלתו אינו דוחה איירי בעדיי' לא הקדישו לפסח ורוצה להתיך מתחילה היבלת ולהקדישו אח"כ לפסח וא"כ בכה"ג יכול להנות מדמה כיון דעדיי' לא הקדישה לפסח, ואע"ג דקיימ"ל אין מקדישין בשבת, אזיל ר' יוחנן לשיטתו במס' שבת דף קמ"ח דמקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו בי"ט ודו"ק, ואין להקשות דאי איירי בעדיי' לא הקדישה הו"ל לתרץ כפשוטו משום הכי אינו דוחה דהו"ל שבות דמדינה, זה אינו די"ל כיון דרוצה להקדישה אח"כ שבות דמקדש חשיב לי' ודו"ק וצ"ע:

וראיתי בש"י דהביא קושי' בשם היד דוד דאי איירי בצריך לדם א"כ מ"ט דר"א דאמר דוחה ולפענ"ד בראה דלק"מ דהרי ר"א ס"ל מכשירין דוחין אפי' באפשר מערב שבת

וס"ל לר' יוחנן דלר"א דוחה אפי' באפשר לשנויי דלא כתירץ רבא בסוגיא וא"כ ה"ה דמותר אפי' בצריך לדם ודו"ק, והא דלא מוקי כריב"ח דאיירי בכלי דא"ל דס"ל זה כבר שמעינון ממתני' דתנן ואם בכלי כאן וכאן אסור כדמתרץ הגמרא בבבלי ודו"ק:

עוד תמה בש"י לר' יוחנן למה אסרו רבנן נימא דיחתך היבלת אחר שאינו צריך לדם כדאמר הגמרא בפ' ר"א דמילה דף קל"ג ואי איכא אחר ליעבד אחר ומה שתירץ דס"ל לרבנן דאפי' ע"י אחר אסור אע"ג דאינו צריך לדם צ"ע דהכי טעמא דמתני' דחתכין הוא משום דא"צ לדם כדמתרץ ר"י, אבל הנראה לפענ"ד לומר ע"פ מה דתמה מהרש"א ארש"י בסוגי' בד"ה אילמא רבנן דאמרי מכשירי מצוה וכו' וכגון שעלתה לו יבלת בשבת, ותמה דלמא איירי שעלתה לו בע"ש דכיון דאינו אלא משום שבות סברי רבנן מכשירי מצוה דוחה איסור שבות, ונראה לפענ"ד לתרץ דהנה התוס' במס' שבת דף ד' ד"ה וכי אומרי' לאדם חטא הקשו מהא דתני' כהן שנמצא בו יבלת חבירו חתכו בשיניו וכי אומרי' לאדם חטא ותרצו משום דלא פשע דהא דאמרינן אין אומרים לאדם כדי שיזכה חבירך הוא דווקא היכא דפשע, והשתא לפ"ז צ"ע לפי מה שהקשה התוס' בד"ה שעלתה בו נשיכה לאשמעינן רבותא טפי בעלתה במקום שיכול לטול בעצמו, ותרצו דאי לא אשמעינן ה"א דלא שרינן לחבורי ליטול כדי שיעבוד חבירו וקשה (הכל קשה) אמאי שרינן וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו ועוד דתיכוף כשמקשה אי רבנן מה לי הוא מה לי חבירו הו"ל להקשות איך רשאי חבירו וכי אומרים לאדם חטא וע"כ צ"ל משום דלא פשע וא"כ כל זה דווקא היכא דעלתה היבלת בשבת אבל בעלתה מערב שבת א"כ פשע דהי' לו לטלה מערב שבת א"כ הדרה קושי' לדוכתא וכי אומרי' לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו לפיכך פירש"י דאיירי בשעלתה בי"ט ודו"ק, והשתא לפ"ז מתורץ קושית הש"י דליכא למימר דלרבנן יחתוך אחר היבלת זה אינו וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך כיון דחבירו פושע שרוצה דווקא בדם ודו"ק הטיב:

ודע דראיתי במהרש"א שם דתמה אדברי תוס' דאמאי הוצרך הגמרא לתרץ דאיירי בעלתה לו נשיכה בגבו הו"ל לתרץ דקמ"ל דאפי' חבירו רשאי ליטלו בשניו דה"א דלא שרינן לי' שיעבור כדי שיעבוד חבירו ותירץ דאי באמת יכול לטלה בעצמו באמת אין חבירו רשאי לנטלו אפי' בשיניו משום דאין אומרי' לאדם חטא, והנה זה אינו נראה לפענ"ד דלשון הגמרא אי דעלתה לו בכריסו ה"נ משמע דבין הוא בין חבירו יכול לטול והו"ל לומר אי דעלת' בכריסו בוודאי חבירו אפי' לטול אסור ודווקא הוא בעצמו צריך לטול דהרי בוודאי המקשן ע"כ לא ס"ל האי סברה מדאמר מה לי הוא מה לי חבירו הו"ל להקשות דווקא הוא צריך לטול וע"כ דמקשן לא ס"ל האי סברה א"כ הו"ל לתרץ לתרצו

כנ"ל ודו"ק אלא וודאי דליתא לדברי מהרש"א והא דלא קאמר כי קושית מהרש"א דקמ"ל דאפי' חבירו רשאי לטלו י"ל דגמרא דייק דא"כ הו"ל לברייתא למתנה אסי' חבירו חתכו לו בשיניו מדלא קתני אפי' משמע חבירו דווקא ודו"ק היטב:

ובעיקר קושית התוס' היה נראה לפענ"ד לתרץ דהנה בוודאי אי עלתה בכריסו יכול לטלה בעצמו אבל אם עלתה לו ג"כ יבלת אחרת בגפו וזה א"א לטול בעצמו א"כ ע"כ צריך לאחר ליטול היבלת וכיון דע"כ צריך אחר לעבור אשבות עבורו א"כ נוטל חבירו ג"כ הך יבלת דבכריסי דמדוע יעבור גם הוא אשבות כיון דע"כ צריך חבירו לעבור עבורו וזה הוא דמתרץ הגמרא דבעלתה לו נשיכה בכריסו לחוד בוודאי ה"כ דנטלו בעצמו אך הכי ב"ע דעלתה לו נשיכה אחרת בגבו אזי קמ"ל דחבירו נוטל לכולהו וזה הוי רבותא טפי ודו"ק:

מ"ש בשם ספר נחפה בכסף דלמד מסוגיא בי"ט שני למול ע"י בן א"י אם ימצא ודחה דמילה הותרה עיי' מ"ש בשער המלך ה' עכו"ם פ' י"ז ולפענ"ד נראה ג"כ ראי' דהותרה דאל"כ אמאי דחה שבת הא אפשר למול ע"י ב' ושנים שעשו מלאכה פטורין ובזה כפל תירץ השער המלך שם דמתרץ אקטן משום דעכ"פ הוזהרו גדולים על הקטנים ודו"ק שם, ועיי' בבינה לעתים ה' י"ט ס' ה' ד' דמתיר למול בי"ט שני אסי' ע"י מי שלא מל מעולם יעיי"ש מילתא בטעמא:

קושרין נימא תני רשב"א אומר שכהנים והלוים וכלי שיר מעכבין את הקרבן, עיי' בפסחי' דף י"ב ע"ב דגם שם הביא הירושלמי דברי רשב"א דפה אמנם שם איתא רק סתמא ושיר ולא כלי ולכאורה לפי הנראה מירושלמי דפה צ"ל וכלי שיר דהרי הירושלמי הביא ע"כ לומר דס"ל לתנא דמתני' כרשב"א דעיקר שירה בכלי ומשו"ה דוחה ומיושב עפ"ז קושית התוס' בעירוכין דף י"א ד"ה לא וסוכה דף כ' ד"ה ורבנן דתמו לפי מה דמסיק דכ"ע עיקר שירה בפה א"כ קשי' הנהו מתניתא דתנן י"ב ימים החליל המכה וע"כ דאיכא יום א' שבת וכן מהאי מתני' דקושרין נימא אמנם לא עיינו בירושלמי סה דרשב"א ס"ל בהדי' דכלי שיר מעכב קרבן ומוקי דאתי' מתני' כרשב"א ושמעתי מהרב הגאון מו"ה דניאל פרוסטיץ זצ"ל דתמה מאי פריך הגמרא אמתני' מהא דתני' לא היה קושרה אלא ענבה דלמא האי ברייתא ס"ל עיקר שירה בפה ומשו"ה לא היה קושרה אבל המתניתין ס"ל עיקר שירה בכלי ומשו"ה קושרין ותירץ דסוגיא דפה אזלא לפי מה דמסיק שם בעירובין דכ"ע עיקר שירה בפה, ובמח"כ זה אינו א' דהרי אפי' למאי דמסיק שם דכ"ע עיקר שירה בפה הלא רשב"א דפה ע"כ ס"ל עיקר שירה בכלי וכן ר' יוסי בר יהודא דאמר החליל דוחה את השבת ע"כ ס"ל עיקר שירה בכלי וכמ"ש התוספות

בסוכה ועירוכין, ועוד הרי ע"כ מבואר דמאן דס"ל עיקר שירה בפה א"כ אינו דוחה שבת וי"ט הכלי וא"כ ע"כ הברייתא דקתני ענבה ע"כ ס"ל עיקר שירה בכלי דאל"כ כל עיקר שירה בכלי אסור וזה פשוט ודו"ק:

הלכה יג

ואם להוציא דם כאן וכאן אסור, עיי' בק"ע משום דחובל הוי אב מלאכה, ורש"י כ' עוד שאין זה צורך עבודה ונ"ל דרש"י הוצרך ג"כ לזה הטעם הלא קיימ"ל שנים שעשאו מלאכה זה יכול וזה יכול פטור והוי רק דרבנן וא"כ לכרכו ב' ביחד ויציאו דם וא"כ ליכא איסור דאורייתא לזה כ' רש"י דאין זה צורך עבודה ודו"ק:

ויש לעיי' איך קאמר כורך עליו גמי ליחוש כשיכרוך עליו יצא דם והוי חובל וכ"ת דהוי דבר שאינו מתכוין מ"מ הו"ל פסיק רישא וניחא לי' שלא יצא דם בשעת עבודה, י"ל דאיירי באינו מוציאה בוודאי דם ולא הוי פסיק רישא ודו"ק, עיי' בבבלי דמקשה ותיפוק לי' דהו"ל חציצה וי"ל בלשון ותיפוק לי' דמשמע דהקושי' הוא ארב יהודה ור"י והלא אמשנה גופא איך הותר נמי הא חוצץ, וכ"ל דאמתני' גופא ל"ק דא"ל דהא דאמר מורך עליו גמי היינו קודם עבודה ומשום דמסי ומשום חשש שמא בשעת עבודה תתקלקל יותר לכך כורך עליו גמי ובאמת בשעת עבודה יטול הגמי אבל השתא דאמר אבל צלצל לא משום יתור בגדי' וע"כ דמונח עליו בשעת עבודה א"כ שפיר מקשה ותיפוק דהוי חציצה ודו"ק:

שלא יחוץ בינו לבין הבגד או בין בגד לבגד, נראה דהיינו כר' יוחנן בבבלי ללישנא קמא לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אלא דמלשון הירושלמי דאמר בינו לבין הבגד או בין בגד לבגד א"כ משמע דאם היתר הוא למעלה לא בינו לבגד לשרי וזה לא משמע דהא עכ"פ הוי יתור במקום בגדים, אלא דאם הם ב' אבנטי' זה על ז' או ב' מגבעות מי מפיס דהתחתון הוא העיקר דלמא העליון והתחתון חוצץ, אמנם נראה שלשון שלא יחוץ לאו דווקא ולא מטעם חליצה רק משום יתור בגדים וכמ"ש רש"י בסוגיא, ואולי יש לכוין הלשון סברין מימר יתור בגדים כחיסור בגדים, כלומר דכל יתר כנטול כיון דיש יתר בגד רואין אותו כחיסור כאלו נטל אחת ממנו ולזה מפרש ר"י דר"ח היא בלבד שלא יחוץ שיהיה דווקא במקום בגדים, ועיי' יו"ד סי' מ"א בענין כל יתר כנטול דמי או די"ל דס"ל דיתור בגדים הוא מטעם חציצה:

הלכה יד

שרץ שנמצא וכו', עיי' רמב"ם פ' ב' מה' ביאת מקדש ה' כ' ובמ"ל שם האריך לפלפל כשנמצא בעזרה להיכן מוציאין אותה עיי"ש שסיים דמוציאין אותו לחוץ ממש אף ממקום שאין חייבים עליו כרת מדבעי הירושלמי אח"כ הוציא ממקום שחייבים כרת

ונפל למקום שאין חייבים עליו כרת ומסיק כבר נראה לצאת, אלא דתמה הרי מוציא מרה"י לר"ה, ולפענ"ד כיון דמוציאו בהמיינו לא הוי כדרך הוצא' כדאית' בפ' המצניע במשנה באפונדתו ופיה למטה וכן בהמיינו, ואפי' אי בצבת של עץ י"ל דהוציאו שניים הואיל וזה יכול וזה יכול הו"ל ב' שעשו מלאכה פטורין והוי רק שבות ואין שבות במקדש, א"נ דהניחו במקום שאין חייבים ואח"כ קטנים הוציאוה וקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוין להפרישו, וא"כ גם המשנה איירי אפי' אחר שנפרצה בה פרצות ואפ"ה ליכא איסור הוצאה דאוריית', ומיושב דנקיט התנא בהמיינו:

ומה שהקשה אמ"ל מדוע לא תביא הרמב"ם הך דינא דירושלמי דנמצא בעזרה דמותר לטלטל אפי' חוץ לעזרה, לפענ"ד י"ל דסמך אמה שהביא הך דינא בפ' מי שהוציאו דאי פקח הוא עייל לתחומי וכיון דעל על עיי"ש וה"ה כאן הואיל ואשתרי אשתרי, ויש לי לעיי' במ"ש שם דאין לו לטלטל השרץ כ"א עד חוץ לעזרה, ואמאי לא נימא הואיל ואשתרי אשתרי כמו בגמרא הנ"ל, ומ"ש באפשר בונוציאו חוץ לעזרה א"צ לכפות עליו פסכתר, י"ל דעכ"פ יש לחוש שעוד יבא שרץ ויגררו לפנים:

עוד ראיתי במ"ל שם דדווקא באדם בנכנס בטומאה חייב כרת אבל לא בהכניס כלי טמא וצ"ע הרי בסוגיא מבואר דאפי' בהכניס כל טמא חייב כרת:

סליק מסכת דעירובין.

מסכת ביצה

ביצה שנולדה פרק א דביצה

הלכה א

נעשית כמוקצה שיבש עי' בש"ק ולפענ"ד ה"פ כמוקצה שיבש ולא ידע שלא ידע שום אדם בעולם בו שהיתה יבש בו השמשות וא"כ יש לחוש שנתיבש בשבת והוי ס' מוקצה ואסור משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין ועיי' בסוגיא לקמן ועיי' עירובין דף מ"ה בתוס' ד"ה איבעית, משא"כ רב כהנא בבבלי דף כ"ו אמר מוקצה שיבש ואין בעלים מכירין בו משמע דווקא לבעלים לא הי' ניכר אבל לאחרים הי' ניכר שבן השמשות יבש הי' משו"ה מותר לכ"ע וזה פשוט וברור:

ויש לישב מדוע לא מתרץ הבבלי כתירץ הירושלמי משום די"ל דס"ל לבבלי כאינך אמוראי דאמר שאינה נגמרת לאפרוח עד שתצא לחוץ אבל אהא דטעם נשתנה פליג ועיי' בבלי דף ז' ע"א דספנא מארעא כמי אינו מגדל אפרוח ובהיות דמתני' סתמא קתני דבכל ביצה שנולד בי"ט לב"ה לא תאכל קשה בספנא מארעא מ"ט ואי משום דהוי מוקצה הא

עומדת לאכילה ואוכל דאפרת הוא ואי דהו"ל מוקצה משום דכעת מגדל אפרוח זה אינו דספנא מארעא כמי אינו מגדל אפרוח ודו"ק:

א"נ י"ל כפשוטו דהירושלמי דהביא מחלוקת האמוראי' הללו הוא דמתרץ דלמ"ד אינו דומה טעם ביצת שנולדה מאינה נולדה ניחא התירץ הלז אבל לאינך מ"ד באמת ליכא למימר זה התירץ ודו"ק:

ובש"י ראיתי דכ' דה"ט דלא מתרץ הבבלי כן משום דתלמודא דידן ס"ל מוקצה שיבש מותר, וצ"ע הרי לפי מה דמסיק הירושלמי עתה משום דאינו דומה טעם ביצה שנולד מוקצה גמור הוא דהרי נגמר בי"ט ממש ודו"ק:

והירושלמי לא רצה בתירץ הבבלי דב"ש לית לי' מוקצה ונולד משום דהתוס' מקשה דהרי ב"ש אית לי' מוקצה דאמר לקמן דצריך לנענע ותרצו דמוקצה דבעלי חיי' חמור, ויש לעורר דהרי מצינו ר"א תלמידי דב"ש אית לי' מוקצה לקמן דאמר ועוד אמר ר"א עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית וצ"ל דבבלי ס"ל דאין זה קושי' מתלמיד דב"ש אב"ש דדלמא התלמיד פליג בהא ארבו שמאי וא"כ שפיר מתרץ ר"כ בסוגי' אבל הירושלמי לשיטתו דמקשה לקמן מר"א אב"ש דקאמר דכאן ב"ש ס"ל דצריך לנענע ור"א אומר דעומד על מוקצה ואומר סגי ועיי' לקמן דף ג' הלכה ז' וא"כ הירושלמי לשיטרו דמקשה מר"א אב"ש לפיכך לא רצה לתרץ כתירץ ר"נ בבבלי כנ"ל ודו"ק, שוב מצאתי בצל"ח שהרגיש בקושי' הנ"ל וע"ש מה שתירץ:

ורבה מוקי לה בבבלי דטעמא משום הכנה וע"ש בתוס' דכתבו דכ"ש דאין שבת מכין לי"ט ותמה במהר"ם שיף דאי הוי כ"ש הו"ל לנקוט במתני' ביצה שנולד בשבת והוי רבותא טפי דאפ"ה ס"ל לב"ה לא יאכל דאפי' י"ט אין מכין לשבת ולפענ"ד לק"מ דהרי קאמר לעיל דכח דהתירא עדיף וא"כ משו"ה נקיט בי"ט לאשמעינן דאפי' בהכין שבת לי"ט לב"ש תאכל ודו"ק ומתורץ עפ"ז כמי הא דמדקדקי' הא דקאמר רבה בי"ט שחל אחר שבת עסקינן והרי אפי' בי"ט דעלמא נמי אסור ולפענ"ד ניחא דאתי' להורות כח דהתירא א"כ בי"ט אחר שבת הוי כח דהתירא טפי ודו"ק:

ובצל"ח תירץ דמשו"ה נקיט בי"ט לאשמעינן דדווק' נולדה הוא דס"ל לב"ה לא תאכל הא במצא במעי אמן בצים גמורות גם לב"ה תאכלו משו"ה נקיט בי"ט דבשבת לא שייך כן כיון דאסור לשחוט ולפענ"ד כ"ע מי משכחת גם בשבת כגון בשוחט לחולי בשבת דשרי ועיי' בבעל המאור ודו"ק:

ועיי' בצל"ח דיצא בדבר חדש ולומר דרבה דאמר בי"ט שחל אחר שבת עסקינן כוונתו י"ט שיכול לחול אחר שבת כמו פסח ועצרת אזי גזרינן משום י"ט אחר שבת משא"כ

ר"ה וסוכת ועצרת דא"א לחול אחר השבת דלא אד"ו ראש ועיי' בצל"ח פסחי' דף נ"ח דאפי' בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי' אפ"ה לא אדו רא"ש וא"כ כיון דלא אפשר להו לחול אחר שבת לא גזרינן בהו וס"ל אפי' לב"ה תאכל ע"כ ולפענ"ד זה אינו דהרי בזמן הלל ושמאי שהי' בזמן הבית הי' הערבה דוחה שבת בשביעי ועיי' בסוכה לולב וערבה ששה ושבעה וא"כ יוכל להיות ר"ה ביום א' עכ"פ דהרי הא' דאנו דוחין מיום א' הוא רק שלא יבוא יום ערבה בשבת וא"כ שפיר משכחת בזמן שהי' ב"ש והלל ר"ה וסוכת ועצרת ביום א' אחר השבת ודו"ק היטב, ואפילו בימי ריב"ז נראה דעדיי' לא הי' התיקון שאין ערבה בז' דוחה שבת ומדלא חשיב לי' בתקנת ריב"ז במס' ר"ה וריב"ז הי' קטן מתלמידי' של הלל ודו"ק, גם עיי' בלבוש החור סי' תכ"ז ותכ"ח שכתב דדחיות אד"ו לא היה בזמן שהי' מקדשי' ע"פ הראי' ואע"ג שנתנו טעם משום ירקא ומתי' אין זה עיקר הטעם יע"ש שהאריך:

ועיי' בלח"מ פ' א' מה' תמידין ה' ז' דתמה על ה"ה ס"פ ה' מה' שבת דכ' דבזמן שהיו מקדשין ע"פ ראיה היה חל יהכ"פ אחר השבת ותמה עליו יעי"ש ולפענ"ד יש ראי' לדברי ה"ה מירושלמי דסוכה פ' לולב וערבה הלכה א' דר"י אמר תרין מילין סלקון בידייכון מפשטיתא דתענית' ועירובת' דיומי שביעי' ועיי' בש"י שם דפי' בגליון דהוא דחיות שאין קובעין ר"ה באד"ו יע"ש וא"כ משמע דסלקון בידייהו בבבל ובזמן שהיו מקודם לא נהגו כן וזה הוא ראי' לדברי ה"ה ודו"ק:

ודע דהראשונים תמו ארבינו אחרי' דאמר במצא ביצה גמורה בי"ט אחר שבת דאסור ועיי' בבעל המאור רא"ש ור"נ דתמו מסוגין ולפענ"ד נרא' לומר דר"א היה מדקדק בלשון גמרא דקאמר בצים גמורות לא שכיח ומדוע הוי זה לא שכיח ואדרבה תרי אנו רואין זה בכל יום ע"כ היה מפרש דה"ק הגמרא דבברייתא קאמר השוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות משמע דבחד תרנגולת מצא בצים גמורות וזה וודאי לא שכיח שימצא בחד תרנגולת ב' בצים גמורות ומשו"ה לא גזרו בי' רבנן אבל אה"נ במוצא חד ביצה בתרנגולת דאסור דהוי מוכן מאתמול כנ"ל בדעת ר"א ודו"ק, ולשון הגמרא דייק כן דהשיב בצים גמורות במעי אמן לא שכיח משמע דווקא בצים רבים כנ"ל:

מה הן בחלב נאמר אם היו מעורות לגידין אסורות והוא כר' יעקב, עיי' בבלי דף ז' ועיי' בשו"ע יו"ד סי' ס"ז סעיף ג' ה' ובש"כ שם דתמה את"ח, ולפענ"ד נראה דדעת המחבר הוא דברי הר"נ וצ"ע מהיכן למד הר"נ זה והנה האלפסי הביא האי מתני' וכתב בד"א באינם מעורות בגידי' אבל במעורות אסורות וכוונתו כר' יעקב, והר"נ כ' בגמרא מוכח בנגמר חלבון וחלמון אע"פ שמעורות בגידין מותר לאכלו בחלב וזה נראה לכאורה נגד האלפסי

הנ"ל, ונראה לומר דכל דבריו הוא להאלפסי והוא פסק ג"כ כר' יעקב ודבריו מוכרחי' מסוגי' מדמקשה הגמרא כמאן כר' יעקב וק' היכא מצי אתי' כר"י הא הני מן השלל של בצים טהור ולר"י האיך טהור הא מעורי' ע"כ היה הר"נ סובר דר"י דקאמר דאם מעורות אסורות אין כוונתו בין במעורות בין שאנו רואים שנגמרו לגמרי ובין שאין רואין כן אלא הכוונ' שצריכין להיות מעורות משא"כ אם אין צריכין להיות מעורות אע"פ שהן מעורות אפ"ה מותרין בחלב וא"כ שפיר אתי' כר"י ומן השלל ה"ט דטהור בנגמר חלבון וחלמון ושפיר כ' הר"נ בנגמר חלבון וחלמון שרי לאכלן בחלב דבגמרא מוכח כן לר"י, אמנם כ"ז הוא דווקא אם רואין שאין צריכין להיות מעורות משא"כ בצריכין להיות מעורות אסורות ולפ"ז מתורץ קושיות הש"ג בריש פ' כל הבשר דתמה דהר"נ סותר א"ע ולפמ"ש לק"מ דמ"ש בפ' כה"ב שאינו מעורות בגידין הכוונה שאין צריכות להיות מעורות וזה הוא ג"כ כוונתה מחבר כאן דאם נגמר חלבון אע"פ שמעורות מותר לאכלן בחלב כיון שא"צ להיות מעורות ולק"מ מה דתמה הש"כ דהו"ל להגיה כאן ול"ק ודו"ק:

מה פליגין בשיצא מעוטה, עיי' בבלי דף ז' ויש לעיי' לפ"ז מאי פריך בבבלי דף ד' אי בתרנגולת העומדת לגדל בצים היא ואמה אסירה דלמא לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה ואי קשי' פשיטא דלמא איירי ביצא מקצתה מעי"ט וס"ל כב"ה משום הכנה ואיירי שבי"ט מצא אח"כ ביצה ואינו יודע אם נולד בעי"ט או בי"ט לפיכך צריך לשחוט האם וכשמוצא אח"כ הביצה הגמורה במעיה א"כ ע"כ האי ביצה אחרת היא ומעי"ט היא וצ"ע, ואירושלמי לקמן דמקשה ג"כ קושי' זו מאי תאכל היא ואמה לא קשה קושי' זו דירושלמי לא ס"ל כתירץ דרבה משום הכנה אבל אבבלי קשי':

הלכה ד

דף ב' ע"ב **רש"י** ד"ה סולם בא לידינו הולכת סולם של עלי' לשובך ובמהרש"א תמה מנ"ל לרש"י ז"ל דדווקא של הלכת סולם דהרי אפילו להחזיר מתירין ב"ה ותירץ דאי בהחזרה א"כ הו"ל לפסוק עכ"פ כסתמא דמתני' דס"ל דדווקא בהלכה מתיר ב"ה אבל לא בהחזרה, ולפענ"ד צ"ע דהרי בהתחלה דקאמר הגמרא מתני' דלא כי האי תנא פי' רש"י דקתני בהלכה פליגי וצ"ע מדוע נקיט רש"י דבענין הלכת הסולם הוי דווקא דלא כהאי תני והרי אפי' בהחזרת הסלם פליגי ג"כ דלתנא דברייתא מתיר ב"ה בהחזרה ובמתני' אינו מתיר כ"א בהולכת הסולם וצ"ל דעכ"פ אינו מבואר במתני' בדברי ב"ה דאוסרין בהחזרה וי"ל דב"ה מתירין דקתני הייני אפילו בהחזרה משא"כ בהא דפליגי במתני' בהלכה בזה הוי וודאי דלא כהאי תנא וזה הוא דפי' רש"י ודו"ק:

והשתא לפ"ז הדרה קושית מהרש"א לדוכתה דלמא הא דהתירו בני ר"ח היה אפי' בהחזרת סולם והמה ס"ל באמת דהא דקתני במתני' ב"ה מתירין היינו אפי' בהחזרה, דמדוע נעשה עוד פלוגתא בין מתני' לברייתא, ע"כ נראה לפענ"ד דקושיית מהרש"א בלא"ה לק"מ דהרי ר"ח השיב בזה הלשין צאו ואסרו מה שהתרתם והשתא בשלמא אי נאמר דהלכת סולם בא לפניהם א"כ שפיר אמר להם כן משא"כ אי באה לפניהם חזרת סולם א"כ איך אמר להם שיאסרו מה שהתירו משמע דדי אם יאסרו החזרת סלם דזה הוא שהתירו הי"ל לפרש דיאסרו אפי' הלכת סולם דאכתי יטעו העולם דדווקא החזרה היא דאסור אבל הלכה דהוא לצורך י"ט היינו טועים דשרי וא"כ הו"ל להו לפרש דיאסרו אפי' הלכה של סולם, אלא וודאי דרק שאלה של הלכת סלם בא לפניהם ודו"ק:

ועוד יש לומר דהוא דלכאורה יש לדקדק בלשון דאמרו סולם בא לידינו ומדוע לא פרשו סולם של עלי' בא לידינו, ונראה דבזה הלשון פרשו טעמייהו דהתירו משום דהרי הגמרא דטעמייהו הוי מדקתני שמליכין את הסולם ולא קתני סולם של שובך אלא משמע דאפי' של עלי' קאמר ור"י פליג וא"כ לפ"ז זה הוא דרמזו לו סולם בא לידינו האי דמבואר בלשון דקתני סתם שמוליכין את הסולם וזה משמע אפי' סולם של עלי' זה בא לידינו ודו"ק והשתא שפיר רש"י דסולם של עלי' לשובך ודו"ק:

ובצל"ח ראיתי דכתב בכוונת רש"י דע"כ הוי המעשה בהלכת סולם מדאמרו סתמא סולם בא לידינו ואי הוי בשל החזרה הו"ל לפרש סולם של עלי' אבל אי איירי בהלכת סולם לא הוצרכו לפרש, ותמי' דהרי עכ"פ הו"ל לפי דאכתי יטעה אבוהון דהחזרת סולם של שובך בא לפניהן, גם י"ל דדעת רש"י היתה דאי הוי המעשה בהחזרת הסולם לא הוי מקילין לבני הכפרים אע"ג דאינהו ס"ל דמותר מ"מ יש לחוש דיקילו שוב בשאר אסירי י"ט אבל אי היה בהולכת סולם לשובך דהוי צורך י"ט שפיר הוצרכו להקל כן נראה לפענ"ד ע"ד הפשוט:

מחלפה שיטתה דב"ש וכו', עיי' בבבלא דלא הקשה קושי' דא ונ"ל דס"ל לגמרא דידן דלק"מ די"ל דגבי שבת דחמירה ולא אתו לזלזולי בי' די בעומד ואומר זה וזה א"נ משא"כ יו"ט דקיל ואתא לזלזולי בי' לפיכך צריך לנענע ועפ"ז יש ליישב בבבלי דף ד' דמקשה היא ואמה אסורה ופי' רש"י דר"א אית לי' מוקצה גבי עומד על המוקצה ע"ש והקשה בספר קרבן אשם ע"פ מה דתמה במהר"ם לובלין אהא דמשני הגמרא לעיל דשבת חמיר' ולא אתו לזלזולי בי' מקיל אבל יו"ט דקיל וכו' א"כ תקשה ב"ש אב"ש ותירץ לב"ש אמרינן להיפך גבי שבת דחמירה מחמיר אבל יו"ט דקיל מקילין יעיי"ש א"כ לפ"ז מאי פריך הגמרא היא ואמה אסורין דלמא כי אית לי' לר"א מוקצה בשבת דחמיר אבל לא

ביו"ט דקיל וצ"ע, אמנה לפימ"ש ניחא דגמרא מקשה דע"כ לר"א ליכא למימר הכי דא"כ תקשה מחלסתא שיטתא דב"ש ודו"ק, אבל אי קשי' הא קשי' מאי פריך הגמרא ע"פ מה דמבואר בסוגיא לקמן ובירושלמי דפליגי ב"ש וב"ה אפי' ביצאה מקצתה של ביצה בעי"ט וחזרה אח"כ א"כ מאי פריך הגמרא דלמא גם ר"א ס"ל כב"ה דאוסר משום הכנה וכאן איירי כגון שיצאה מקצתה מעי"ט וחזרה ואח"כ מוצאין אותה ביו"ט ויוכל להיות דנולדה אתמול ושרי או לא נולדה כ"א עתה ביו"ט לפיכך שוחטין את התרנגולת וכשמוצאין בתוכה ביצה גמורה א"כ ע"כ האי ביצה נולדת אתמול ומותרת והיינו תאכל היא ואמה, אלא דלזה י"ל דא"כ תקשה לר' יוסף ולר' יצחק דאפי' באינו שוחט כמי לשתרי דהו"ל ספיקא דרבנן אבל לר' אשי הנ"ל דאמר אפי' תימא ס' יו"ט ס' חול א"כ שפיר קשה וצ"ע:

דף ג' **מחלפתא** שיטתא דרבנן וכו', הנה הירושלמי לא מקשה כקושיית הבבלי והא ב"ה אית ליה ברירה, וסגי אפי' באומר מכאן אני נוטל למחר משום דס"ל דעכ"פ לכתחילה אין לסמוך אברירה, ומתני' לכתחילה קאמר צריך לומר מזה ומזה, לזה מקשה דלכתחילה צריך אפי' לרשום כדאמרו עד שירשום, ועפ"ז יש ליישב בבבלי הבלא זה דמקשה ולב"ה ל"ל זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל וכו' ומדוע מקשה כן אר"ח ב"א הו"ל להקשות תיכף כן אמתני' אמנם לפמ"ש י"ל דאמתניתין לא היה יכול להקשות דא"ל דמתני' לכתחילה קאמר דוודאי בדיעבד יש לסמוך אברירה אבל לא לכתחילה וכ"ת אי לכתחילה הרי צריך אפי' לרשום י"ל דמתניתין איירי בבריכה ראשונה דוודאי האי בריכה ניכרת ומשו"ה א"צ לרשום, אבל אה"נ בשאר בריכות צריך לרשום אבל השתא דאמר ר"ח אבל בבריכה שני' דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל, א"כ שפיר אי בדיעבד אפילו באומר כאן אני נוטל סני ואי לכתחילה אמר צריך לרשום אפי' ודו"ק היטב, גם י"ל כיון דבבריכה דרכן של בני אדם שלא ליטול א"כ אע"ג דס"ל לב"ה ברירה מכ"מ בבריכה ראשונה לא שייך לומר הוברר הדבר למפרע כיון דאין דרך ליטלן, והשתא לפ"ז דאמתני' לא הי' יכול להקשות דנימא ברירא די"ל דמתני' בבריכה ראשונה דלא שייך ברירה כנ"ל, אבל השתא דאמר אבל בריכה שני' דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי א"כ שפיר בבריכה שני' וודאי באומר מכאן אני נוטל למחר סגי משים ברירה ודו"ק:

ותמוהים דברי הק"ע דפי' דקושיית הירושלמי מחלפתא שיטתא דכאן ס"ל דיש ברירה מדאמר דאומר זה וזה אני נוטל ותמי' אדרבה מזה מבואר דס"ל אין ברירה ולזה צריך לומר וזה:

במקיש על שבכה, עיי' בק"ע דפי' דמזמן כל השובך א"כ איך מפרשת הלשון זה וזה אני נוטל, ונ"ל דאיהו מפרש זה וזה זה השובך וזה השובך אני נוטל והיינו דהזמן כל השובך דו"ק, ויש בזה ג"כ מקום ליישב הבל"ז הנ"ל דלולי דברי ר' חנן לא היה יכול להקשו' הא ב"ה אית לי' ברירה די"ל דפי' זה וזה אני נוטל זה השובך כנ"ל ומהם יטול ואה"נ משום ברירה אבל השתא דאר"ח בבריכה שניה לכ"ע באומר זה וזה נוטל די א"כ ליכא למימר זה וזה הפי' זה השובך ומשום ברירה הא לב"ש לית לי' ברירה וע"כ הפי' זה וזה קאי על התורים ויונים וא"כ שפיר קשה ודו"ק:

הלכה ז

דף ג' ע"ב **ב"ש** אין מוצאין לא את הקטן וכו', ויש לעיי' אמאי לא תני רבותא טפי ב"ש אומרי' המוציא קטן או לולב או ס"ת לוקה כמו דאמרינן דהשוחט עולת נדבה לוקה וב"ש היא דס"ל לא אמרינן מתיך והו"ל למתנה הכי במתני' ואפשר לומר דנקיט כן לרבותא דב"ה דהלכתא כוותי' לאשמעי' דב"ה אפי' לכתחילה שרי מטעם מתוך, אבל קשה לפי מה דאמר הירושלמי לקמן ר' שמואל ברי דר"י אפי' גדול מותר והא דנקיט קטן לרבותא דב"ש וא"כ כיון דמתני' אתי' לרבותא דב"ש א"כ תקשה שפיר הו"ל למתנה רבותא טפי דאפי' לוקה ודוחק לומר דנקיט כן איידי דמתני' הקודמים דקתני אין נותנין את העלי אין מסלקין את התרסין, ואולי י"ל דר"ש ברי' דר"י ס"ל כדמתרץ רב פפא בבבלי שבת דף כ"ד דב"ש וב"ה דמתני' פליגי אי גזרינן י"ט אטו שבת וי"ל דכ"ע ס"ל דאמרינן מתוך רק טעמא דב"ש דגזרינן י"ט אטו שבת וב"ה ס"ל דלא גזרינן ושפיר נקיט דווק' מוציאין לב"ש אבל לוקה בוודאי לא, אלא דעכ"פ תקשה א"כ לפ"ז האי ברייתא דהשוחט עולת נדבה בי"ט לוקה לפי זה אמאן תרמיי' ואולי דמוקי לה כר"ע כמ"ש שם דהוי מצ"ל דר"ע היא ודו"ק:

הא גדול אסור ר' שמואל ברדר"י אפי' גדול י"ל ע"פ מ"ש במתני' דר"ש ס"ל דפליגי בגזרינן י"ט אטו שבת א"כ י"ל דסתמא דירושלמי דהוא ר' יוחנן דמסיק בבבלי בסוגי דפליגי במתוך ועיי' תוס' דצ"ל עכ"פ צורך קצת כמו קטן למול, ושפיר אמר הא גדול אסור אבל ר"ש ס"ל כרב פפא בשבת דפליגי בגזרינן י"ט אטו שבת שפיר אמר אפי' גדול ודו"ק:

תני ר' ישמעאל ב"ר אומר אבנים שישבנו עלינו בנערותינו י"ל דקאי אדלעיל דהשיב לי' דשמואל ברי הוי טפי מינן ואפ"ה הניח להוציאו בכסא משום דחשיב לי' צורך קצת דחשש בימות הגשמים על צינון הרגלים דהואיל והארץ קר ומלאה שלג ולפיכך יצא בכסא:

הורי פיתא לארסקניס עיי' בק"ע שפי' אדם ששמו פותא ודוחק, ועיי' ב"י סי' תקכ"ב דהביא דברי הרמב"ם איש שהיו רבים צריכין לו יוצאין בכסא אחריו וכ' הב"י דהרמב"ם היה מפרש דיציאה בכסא שאמרו היינו שהיו נוהגין להוציא אחר החשובי' כסא ביד איש אחר לישב בו במקום שירצה וצ"ע איך משמע כן ועיי' ס"ק ד' בטו"ז ולכן נראה דהרמב"ם היה גורס בירושלמי כאן הורו כסא לארסקניס דהיינו שהורו לשא כסא אחריו משום דשמא יצטרכו לו רבים ויהי' מוכן לו הכסא להוליכו בו ודו"ק:

גם י"ל לפי מה שתמה הרש"ל על הרמב"ם דמה איסור יהי' בהולכת הכסא כדי שישב בו במקום שירצה עי"ש בטו"ז הנ"ל א"כ י"ל דזה הוא הפשט בירושלמי פה דקאמר אפי' תלמיד חכם אינו טועה בדבר זה ור"ח טעי אלא די"ל דאיהו הורה רק לשאת הכסא אחריו אבל להוציאו בתוך הכסא לא התיר והא דתנן אין יוצאין בכסא היינו להנשא בכסא עצמו כנ"ל:

הלכה ח

דף ד' **בתרומה** שאינה זכאי בהרמתה, עיי' בצל"ח דדעתו דטעמא דאין מפרישין תרומה הוא משום דאין מקדישין בי"ט ומה"ט ג"כ אין מוליכין את התרומה משום דכל זמן שלא בא ליד אפשר למיתשל עלי' וא"כ ההולכה ג"כ כגומר התקדש והוי כמקדיש יעיי"ש במ"ש דלפ"ז אזלו ב"ש וב"ה לשיטתם, ולפענ"ד צ"ע דלפ"ז היכא שכבר נאכל קצת או כולה ולא נשאר כיון דתו א"א לאתשולי עלי' דא"כ אכל טבל למפרע א"כ בכה"ג צ"ע אמאי אין מוליכין התרומה בכה"ג וי"ל דלפי מה דמסיק הירושלמי לקמן גזרו זו מפני זו ה"ה י"ל דגם בכה"ג גזרו ודו"ק:

ועיי' בראש נדרים דף נ"ט הביא שיטת ר"א ממיץ דס"ל דאפי' בא ליד כהן נמי מצי הבעלים לאתשולי עלי' וצ"ל דאפ"ה עכ"פ כיון דאין דרך לאתשולי עלי' כמ"ש הרא"ש שם משו"ה אין מוליכין דהוי כמקדש משום דכיון דבא ליד כהן שוב אין נשאלין:

יום טוב פרק ב

הלכה א

ר"א אומר אופין על האפוי ומבשלין על המבושל וכו', עיי' לקמן דמסיק ר"א ואמר בדין היה שיהיו מבשלין מי"ט לשבת, ועיי' בק"ע משום דקרא הוא רק סמך בעלמא, וא"כ י"ל דטעמא דר"א כיון דעושין סמך מהאי קרא א"כ אמרינן אתא את ופסיק כמו שאמרו ז"ל בריש מס' מגילה את יום י"ד ואת יום ט"ו אתי' את ופסיק וכן כאן ואת אשר תבשלו דרשינן ואת ופסיק, ור"י ס"ל כיון דמצינו ג"כ פעמים בתורה את לחבר כמו ורחצו את ידיהם ואת רגליהם ודרשינן בזבחים כ"ב לחבר דרשינן גם כאן ע"ד זה וסגי אפי' לבשל

על האפוי כיון דרק לאסמכתא עשוי ועיי' מ"ש בחיבורי בית ארי' על ה' מזוזה פ' ט"ז סי' ב' דף כ"ט:

ברם כמ"ד באלוש, עיי' בס"ק, ולפענ"ד נראה דכתי' בפ' בשלח ויסעו מאלים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אלים ובין סיני, ומדוע כתיב האי סימנא אשר בין אלים ובין סיני, ונ"ל כי בפ' מסעי דכתיב ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה ויסעו מדפקה ויחנו באלוש ויסעו מאלוש ויחנו ברפידים כי אנו ג' מקומות המה במדבר סין, ולזה רמז שראו בכל הג' מקומות בזה מדבר סין, וא"כ גם אלוש הוא ממדבר סין:

מתני' דרשב"א עיי' בק"ע דכתב ל"ל דלא כרשב"א, ויש לקיים הגירסא ע"פ מ"ש הרא"ש מדנקיט רשב"א ממלא אשה משמע דווקא אשה דתנורה קטן אבל נחתום דתנורו גדול אסור וי"ל דמשו"ה נקיט התנא בבישול לכ"ע שרי אפי' לנחתום משא"כ באפי' דווקא לאשה אבל לא לנחתום ודו"ק, ועיי' בכנ"ח דתמה עכ"פ הרדי' האיך שרו, ותירץ דהתירו סופו משום תחילתו והקשה א"כ אמאי לא חשיב לי' עולא לעיל דף י"א גבי ג' דברים שהתירו סופן משום תחילתן ולק"מ דבפלוגתא כא קא מיירי כדאמר לעיל דב"ש במקום ב"ה משא"כ כאן ולא תקשה כ"א ארחבא משמי' דרב יהודה דאמר אף את חביתו י"ל דאיהו ס"ל דאין הלכה כרשב"א, א"נ אף אי הלכה כרשב"א הוא רק באשה אבל לא בנחתום ולכך לא חשיב א"נ ס"ל להלכה אבל לא למעשה כדאמר בירושלמי פה:

אית דאמרו לעובדא דריש להון חזרו ושאלו ליה ודריש להו להלכה וצ"ע כיון דדריש ליה לעובדא מאי חזרו ושאלו ליה ומדוע חזר ואמר להלכה ואולי דמתחילה דריש להו לעובדא דבאשה שרי אפי' לכתחילה וחזרו ושאלו ליה בנחתום ודריש להו להלכה דבנחתום הואיל והתנור גדול דווק' בדיעבד מותר, וחזרו ושאלו לי' על הרדיה באשה ובזה לא ידעי':

הלכה ב

חד אמר שנטמא באב הטומאה וכו', עיי' בבלי דף ח"י מה שהביא רש"י ז"ל שיטת הי"מ ד"ה בולד דיש מפרשים כלי שנטמא באב הטומא' אפי' נטמא בי"ט אין מטבילין אותו ביו"ט וטעמא משום דבעי הערב שמש דטומאה דאורייתא צריכה הערב שמש, ותמה במהרש"א א"כ מאי פריך הגמרא נגזור הא אטו הא אמרינן לעיל דטומאה ביו"ט מילתא דלא שכיח ולא גזרו בה, ותירץ דוודאי לעיל בולד הטומא נטמא ביו"ט אטו ערב יו"ט לית לן למיגזר משום דלא שכיח משום דאפי' בעיו"ט אית בי' צורך יו"ט ואינו אסור אלא משום גזירה דשמא יעבירנו אבל הכא כיון דאב הטומא' אסור משום דאין בו כורך יו"ט כלל אית לו למגזר ולד הטומאה אטו אב הטומאה אע"ג דלא שכיח עכ"ל, ולפ"ז

צ"ל דהא דמשני ולד הטומאה היכא משכחת ליה גבי כהנים זריזים הוא כפי' ראשון שכ' רש"י דלא אתא למשרי אב הטומאה דלפי' שני דכוונת דזריזין והו"ל מלתא דלא שכיח, מה בכך הא בכה"ג גזרינן אע"ג דלא שכיח אטו אב הטומאה דאין בו צורך כלל, וע"כ צ"ל לפי הי"מ כפי' הראשון שכ' רש"י אלא דאכתי קשה לי הרי לעיל מקשה הגמרא לגזור השקה אטו הטבלה ומשני הואיל ולית ליה מזהר זהיר בתו והו"ל טומאתן מילתא דלא שכיח ולא גזרו בי' רבנן ע"כ וקשה הא עכ"פ איכא למיגזר השקה אטו הטבלה בכלי שנטמא באב הטומאה דאינו ראוי כלל וצ"ע, ומלבד זה ראיתי בשעה"מ דתמה ג"כ דהוא נגד הגמרא לעיל דף ב' ע"ב דמשני אליבא דרבה דקשה ליגזר בשוחט התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות דמותרין לאכלן ביו"ט אפי' ביו"ט שחל אחר השבת אטו הנך דמתילדן, משום דבצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שכיח ולא גזרו ביה רבנן יעיי"ש ואע"ג דאיכא למיגזר אטו איסור דאורייתא וצע"ג:

גם יש לעיי' לפענ"ד דאולי יש סברה לומר להיפך מדברי מהרש"א די"ל דהא דאמר לעיל טומאה ביו"ט מילתא דלא שכיח הוא דווקא היכא דנטמא באב הטומאה ובכה"ג אינו ראוי אפי' לחולין זולת הטבילה וא"כ בוודאי מזהר זהיר אבל בנטמא בולד דעכ"פ ראוי לחולין אפי' בנטמא א"כ י"ל כיון דיכול לשמש בי' חולין בלא טבילה אינו זהיר ביה וא"כ בשלמא לפי' רש"י דאירי הברייתא בנטמא באב דולד הטומאה מטבילין אותו אפי' בנטמא בעי"ט וא"כ הברייתא אירי בנטמא באב הטומאה שפיר יש לתרץ דטומאה בי"ט מילתא דלא שכיח לא גזרו משא"כ לפי שיטת הי"מ דע"כ אירי הברייתא בכלי שנטמא בולד הטומאה א"כ איך משני דלא שכיח הא בולד הטומאה שכיח שנטמא כיין דיכול לשמש בהו בחולין ודו"ק, ע"כ נראה לפענ"ד דלכאורה לפי שיטת הי"מ דאירי הברייתא דכלי שנטמא באב הטומאה בנטמא בי"ט א"כ איך דייק הלשון דברייתא אין מטבילין אותו ביו"ט האי ביו"ט אינו מכווין דהלא ביו"ט גופא נטמא וכך היה לו לכתוב כלי שנטמא באב הטומאה ביו"ט אין מטבילין אותו, ובאמת בתוס' ראיתי כלי שנשמט מלת בי"ט בגרסתם ודו"ק, וליכא למימר דלשיטתם דברייתא אירי בנטמא בעיו"ט ובנטמא בי"ט ולזה אמר הכלי שנטמא באב הטומאה בין בעי"ט בין ביו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט, בוולד הטומאה בין בעיו"ט בין ביו"ט מטבילין אותו ביו"ט וא"כ לפ"ז שפיר הקשה לגזור בנטמא בולד הטומא' בנטמא בעיו"ט אטו נטמא באב הטומאה בעיו"ט זה אינו דהרי בברייתא דלעיל אמר ביו"ט מטבילין אותו ולשיטתם ע"כ אירי בולד הטומאה וא"כ הרי אמר שם בתחילת בנטמא בעי"ט אין מטבילין אותו ביו"ט אפי' בנטמא בולד הטומאה וא"כ ע"כ צ"ל לשיטתם דברייתא כלי שנטמא באב הטומאה אירי בנטמא

בי"ט לחוד וא"כ קשה קושי' מהרש"א וגם הלשון בי"ט דאמרה אינו מדוקדק, ע"כ נראה לפענ"ד דוודאי שיטת המקשן דמקשה נגזור הא אטו הא גם הי"מ ס"ל דע"כ הפי' דברייתא הוא דאיירי בנטמא בערב יו"ט וכפי' רש"י ז"ל וא"כ ע"כ הברייתא דלעיל כלי שנטמא מעיו"ט היינו ברב הטומאה, ושפיר פירך נגזור בנטמא בעיו"ט בולד אטו נטמא בעיו"ט באב הטומאה אבל למה דמתרץ בולד הטומאה היכי משכחת ליה בכהנים ותמה שם התוס' הלא בישראל נמי משכחת ליה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ותירצו דאיירי באינו ראוי לשמש במשקין משום דהיה מנוקב יעיי"ש וא"כ לפ"ז ראוי' למשקין דהיינו באינו נקוב אה"נ דולד הטומא' אין טובלין אותה בי"ט דגזרינן אטו דנטמא באב הטומאה מעי"ט, והשתא לפ"ז נוכל לומר דברייתא לעיל נטמא בערב י"ט אין מטבילין אותו ביו"ט איירי בנטמא בולד הטומאה ואפ"ה אין מטבילין אותו ביו"ט משום דאיירי באינו נקוב וגזרינן כנ"ל אבל ביו"ט מטבילין אותו ואיירי ג"כ בוולד הטומאה ודו"ק:

והשתא לפ"ז שפיר י"ל דברייתא שני' איירי בנטמא בין בערב יו"ט ובין ביו"ט והפירוש הוא כמ"ש נטמא באב הטומאה בין בעיו"ט בין בין ביו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט וכשיטת הי"מ משום דאינו ראוי' נטמא בוולד הטומאה בין בעיו"ט בין ביו"ט מטבילין אותו ולא גזרינן עיו"ט דוולד הטומאה אטו עיו"ט דאב הטומאה משום דאיירי בנקוב ולא משכחת אלא בכהנים וכהנים זריזים משא"כ ברייתא דלעיל כלי שנטמא מעיו"ט אין מטבילין איירי ג"כ בוולד הטומאה ואפ"ה אין מטבילין אותו ביו"ט משום דאיירי באינו נקוב וא"כ שיטת הי"מ הוא למסקנה דאיירי הברייתא בנקוב כמ"ש התוס' ודו"ק, אבל לשיטת המקשן גם הי"מ ס"ל דהיה סובר דאיירי רק מעיו"ט לבד ודו"ק, והשתא לפ"ז כיון דלפי המסקנה ע"כ איירי הברית' בנקוב דבאינו נקוב אסי' בולד הטומאה אין מטבילין אותו בנטמא מעי"ט, א"כ לפ"ז מתורץ ג"כ קושי' רש"י דמקשה עליהם בנטמא באב אמאי אין מטבילין הא חזי כפוליו ולפמ"ש י"ל כיון דע"כ לדדהו נ"ל דאיירי הברייתא בגוונא דהכלי נקוב י"ל דאיירי ג"כ בגוונא זו דאין לו חולין וא"כ לא חזי ודו"ק:

באמת היה נראה לפענ"ד דבלא"ה אין קושית רש"י חזק כ"כ דהקשה הא ראוי לחולין, משום דס"ל דכיון דאין ראוי לתרומה א"כ שפיר חשיב כמכין מיו"ט לחול הואיל ואהני ההטבלה לענין שאם יהיה לו ערב שמש אח"כ להתירו לתרומה בלילה דומי דאסור קצירה וטחינה אע"ג דיכול ליהנות מהם ביו"ט מ"מ הואיל וקוצר הרבה ביחד מחזה כמכין מיו"ט לחול ה"ה דאסור לכהן האוכל תרומה לטבול ככלי שנטמא באב הטומאה

אע"ג דראוי לחולין מ"מ והמה דרכם לאכל תדיר תרומה וא"כ שפיר מחשב כמכין מיו"ט לחול כנ"ל:

ועיי' בתוס' ד"ה מערמת וטובלת דהקשו דהרי אסור משום מכבס, ולפענ"ד דהו"ל דבר שאינו מתכוין אלא דהו"ל פסיק רישא. אלא די"ל דהו"ל פסיק רישא דלא ניחא לי' וכמו דמשני הגמרא בשבת דף ק"ג לא צריכה דעביד בארעא דחברי' ה"נ י"ל דאיירי דגם בגדיה שנלבשת בהם אינם שלה והו"ל פסיק רישא דלא ניחא לה, וכפי' הערוך שהביא התוס' שם, ואפי' לפי מ"ש התוס' לדחות דברי הערוך מ"מ מגמרא דסוכה הלא יש ראיה נכונה, אלא דהרא"ש כ' די"ל מצוה שאני, וא"כ י"ל דכיון דמערמת וטובלת היא ג"כ טבילת מצוה ושרי היכא דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה ודו"ק:

ר' יוסף אמר גזירה משום סחיטה, והקשה אדמ"ו בתשובה בחתם סופר חיו"ד סי' קצ"ו דתמה אר' יוסי דאמר משום סחיטה א"כ אדם נמי ניחוש משום סחיטת שער, ובמח"כ לק"מ דהני ר"י גופא במס' שבת דף קמ"ז ע"ב דא"ל אביי לר' יוסף הלכתא מאי א"ל הא ר"ש הא רבי וכו' הרי דר"י גופא ס"ל דבאדם לא גזרינן שמא יסחוט יעיי"ש ברשב"א דתירץ דלא אסרו ברוחץ משום סחיטה דא"כ צריך אתה לאסור עליו רחיצה בלא מסתפג ואין הדבר עומד יעיי"ש וא"כ לק"מ מה דתמה שם אהרי"ף וקצרתי:

ותמהני על מ"ש אדמ"ו שם בתשוב' דמשו"ה לא מצי הב"י להקשות על הכלבו והראב"ד דתמהו איך תטביל אשה בשבת ומדוע לא תחוש לסחיטת שער והא מבואר דנדה מערמת וטובלת וע"כ דאין לחוש לסחיטת שער וע"ז תי' אדמ"ו ז"ל דשאני התם לתירץ ר"י מתוך שלא התרת אלא ע"י מלבוש זכורה היא, והדבר תמויה דכל זה דווקא לנדה שאין לה בגדים הא ביש לה בגדים עכ"פ טובלת ב"ע וקשה מדוע לא תחוש לסחיטת שער:

גזירה שמא ישהה, וכ' אדמ"ו בתשובה דבשבת לא שייך שמא ישהו דהו"ל תקלה דזמן מועט דלא חיישינן, ולפענ"ד ה"פ שמא ישהו אותם עד שבת א' שהוא פנוי מעשיות מצות וא"כ השבת הזה יהיה במשך הזמן וזה פשיט:

אין צדין פרק ג

הלכה ב

יש להקשות מאי פריך מי מודיע הרי במתני' לא קאמר אלא א"כ ידוע שנצודו מעי"ט, וא"כ מאי קושי' מי מודיע דלמא כגון הוא גופא הלך שם מעי"ט וראה שנצודו מעי"ט, ונראה דהיה סובר הירושלמי דאי הכוונה כמ"ש א"כ זה פשיטא וא"כ הו"ל לתנא לתנות בקיצור מצודה חי' וכו' לא יטול מהם ביו"ט דספק מוכן אסור ור"ג מתיר וכו' כיון דע"כ

צריכין לאוקמי' בחסורי מחסרה אע"כ דאשמעינן בהא דאמר אא"כ יודע שנצודו מעי"ט ג"כ איזה חידוש דאע"ג דלא ראינו שנצודו מעי"ט אפ"ה שרי לזה פריך מי מודיע, לזה מתרץ דאיירי דבא ומצאם מקולקלים ואע"ג דלא ראה שנצודו מעי"ט מ"מ כיון דמצאן מקולקלים בידוע שנצודו מעי"ט:

ואין הכוונה דמצאן מקולקלים מעי"ט כדאיתא בבבלי בדברי רשב"א רק ה"פ אם נתקלקלה המצודה היינו תיכף משחשיכה תלך ומצא המצודה מקולקלת א"כ בידוע שמעי"ט נצודו דאי נצוד ביו"ט כיון שלא היה כ"א זמן מועט בתוך המצודה כיון שתיכף משחשכה הלך לראות א"כ בשעה מועטת כזה לא היו כל המצודות מקולקלים אלא שמעי"ט נצודות ודו"ק:

לזה מקשה הירושלמי דחש לומר שמא לא נצודו מעיו"ט כיון דעכ"פ לא ראה אותן מקולקלין מבעוד יום דלמא מכחה הגדול נדנדה וקלקלה המוצודת בשעה מועטת לזה מתרץ בפורש בחורשין וכמ"ש בק"ע, כנ"ל בפשוט הסוגי' וכן נראה דעת הק"ע ודו"ק ודלא כמו שהבין הגאון מו"ה יוחנן זצ"ל בספרו בינה לעתים דאם נתקלקלה המצודה דקאמר הירושלמי היינו דבא ומצאן מקולקלין מעי"ט כדאמר רשב"א וע"ז פריך דאפי' במצאן מקולקלין מעי"ט נמי חש לומר שמא לא נצודו מבעוד יום ותמה בזה הרב המגיד בפ' ב' מס' י"ט ה' ח' דכ' דלא בזכר בהלכות וברמב"ם דינא דרשב"א דמצאן מקולקלין בעי"ט בידוע שמעי"ט נצודו לפי שדבר הכרחי ופשוט הוא עכ"ל, והרי בירושלמי פה מבואר דלאו סי' מובהק הוא דהרי אפי' במצאן מקולקלין מעי"ט נמי פריך וחש לומר שמא ניצודו בי"ט עכ"ל, אבל לפמ"ש לק"מ דאין הירושלמי אומר דאיירי במצאן מקולקלין מעי"ט כמו שאמר רשב"א רק סתם קאמר אם נתקלקלה המצודה וכו' והוא כמ"ש ודו"ק:

וא"כ אדרבה לא די שאין קושי' מזה הירושלמי אלא דאפי' ראי' להרב המגיד דא"כ הכל קשה מדוע לא מוקי באמת הירושלמי דאיירי במצאן מקולקלין מעי"ט, אלא וודאי דבהא פשיט' וא"כ הדרה קושי' לדוכתה דהו"ל למתני' לקצר ולנקוט לא יטול מהם בי"ט דס' מוכן אסור כמ"ש משו"ה הוצרך לאוקמה דאיירי שנתקלקלה המצודה בי"ט וכמ"ש וא"כ יש ראיה מזה הירושלמי להרב המגיד ודו"ק היטב בזה:

אלא דמ"מ מסוגית הבבלי יש לתמו' ארב המגיד הנ"ל דהרי המהרש"א כ' דלפי מה דאמר הגמרא דשמואל אמר הלכה כרשב"א ע"כ פליגי ת"ק ורשב"א דת"ק ס"ל דאין שוחטין מן הרשתות ומכמורת אפי' במצאן מקולקלין מעי"ט ורשב"א פליג עלי' בהא וא"כ לפ"ז עכ"פ אין הדבר הכרחי דתרי הת"ק אוסר אפי' במצאן מקולקל מעי"ט וכן

תמה הגאון מו"ה יונתן זצ"ל שם, והיה כראה דעיני לתרץ בב' אופנים א' דלכאורה בלא"ה יש להקשות על המקשן דמקשה הא גופא קשי' וכו' וכ' רש"י ז"ל דסבר דבא ומצאן מקולקלין בי"ט היינו שבא שם משחשכה וראה שלא היו מקולקלין ואח"כ ראה שהם מקולקלין דוודאי בי"ט ניצודו, א"כ הו"ל להקשות כפשוטו מאי קמ"ל רשב"א רישא פשיטא וסיפא פשיטא וע"כ צ"ל דס"ל די"ל דרישא קתני לאפוקי מת"ק דס"ל דאפי' במצאן מקולקל מעיו"ט נמי אין שוחטין ודו"ק, והא דאמר רשב"א מצאן מקולקלין בי"ט אע"ג דזה פשיטא י"ל דנקיט כו איידי דרישא, אבל כדמתרץ לי' הגמרא דסימה הכוונה נעשה כמי שנצודה בי"ט א"כ י"ל דמצאן מקולקלין מעי"ט לא פליגי ת"ק ורשב"א דאדרבה בהא פשיטא דבוודאי מעי"ט נצודה והא דנקיט לי' רשב"א איידי דסיפא ודו"ק, והשתא לפ"ז י"ל דפליגי ת"ק ורשב"א בס' מוכן דת"ק אמר אבל לא מן הרשתות ומכמורת משמע דווקא לכתחילה אין לשחוט אבל אם שחט בדיעבד מן הרשתות מותר דבדיעבד י"ל ס' מוכן מותר ורשב"א אוסר אפילו בדיעבד והשתא לפ"ז בהא דאם מצאן מקולקלין מעי"ט יש לומר דלא פליגי כלל ושפיר לא הביאו הרמב"ם ודו"ק:

א"נ י"ל דס"ל דפליגי רשב"א ות"ק בהא דוודאי כ"ע ס"ל במצאן מקולקלין מעי"ט בידוע שנצודו מעי"ט אלא דאפ"ה אוסר ת"ק ליקח מרשתות אפי' במצאן מקולקל מעי"ט דגזרינן דאי נתיר במצאן מקולקל מעי"ט יקח ג"כ אפי' במצאן מקולקל רק בי"ט ורשב"א ס"ל דלא גזרינן והשתא לפ"ז כיון דהרמב"ם נקיט לשון המשנה לא יטול מהם בי"ט אא"כ יודע שמעי"ט נצודו א"כ מבואר להדי' דמותר ליטול ממצודה וכרשב"א ודו"ק היטב:

ועיי' בענין זה בבבלי, ויש לתמוה מאי פריך בבבלי אמילתא דרשב"א היא גופא קשי' ע"פ מ"ש הר"נ בסוגיא לפי גרסת האלפסי דגרס הכתו בכי גינא דגדו להו גוים אסא ביומי טבא דלא ס"ל לרבינא בכדי שיעשו יע"ש א"כ לט"ז שפיר מצינו למימר דרשב"א בס' מוכן עכ"פ לא מצרך כדי שיעשו וא"כ דלמא ה"ק בא ומצאן מקולקלין מעי"ט בידוע שמעי"ט נצודו הא ספיקא אסורין באכילה אבל לא בכדי שיעשו מצאן מקולקלין בי"ט אסורין אפי' בכדי שיעשו הא ספיקא מותר בכדי שיעשו וצ"ע:

והי' נראה לומר דזה הוא דווקא קושי' לשיטת התוס' וה"ג דהטעם בכדי שיעשו שלא יצוה לנכרי וא"כ כיון דע"כ כאן דלא שייך האי סברה רק שמא יכך ויצוד וא"כ שפיר א"ל דווק' בוודאי יו"ט אבל בס' י"ט הואיל ואיכא ג"כ טרחא לא חיישינן, אבל לשיטת רש"י ז"ל לק"מ:

ועפ"ז יש לתרץ מאי קא מיפלגי הנהו א"ד לה אשוחטין מן הנגרון, משום דלכאורה קשה מאי פריך מעשה לסתור דלמא הא דקתני מותרין הן היינו בי"ט שני וצ"ע לשיטת רש"י ז"ל, אמנם לשיטת ה"ג לק"מ ויש מזה ראיה לשיטת ה"ג ודו"ק:

וא"כ י"ל דלמקשן היה קשה ג"כ האי קושי' הא גופא קשי' וע"כ הי' מתרץ כקושיתינו וא"כ מוכח כשיטת ה"ג וא"כ שפיר פריך מעשה לסתור, אמנם האיד היה סובר כשיטת רש"י וא"כ מעשה לסתור לק"מ וע"כ דמני לה אשוחטין מן הנגרון ודו"ק, ויש לישב לפ"ז מאי דפליגי רב ולוי ע"ש מה שהקשה מהרש"א לרב דאמר מותרין לקבל מאי פריך הא גופא קשי' ובאמת י"ל משו"ה אמר רב מותרין לקבל וסובר כשיטת רש"י משא"כ לוי סובר כשיטא ה"ג וא"כ בלא"ה לק"מ:

והשתא לפ"ז מתורץ מאי דמקשה מדגי' מפולמין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר וצ"ע מאי סברה היה לו מקושי' דולטעמך אמנם לפמ"ש ניחא משום דקשה מאי פריך פירות בני יומן מי שרי באכילה דלמא הך מותרין היינו בי"ט שני אבל לשיטת ה"ג לק"מ, וא"כ לפ"ז הכי פריך בשלמא למ"ד מותרין וא"כ לק"מ קושיית היא גופא קשי' וא"ל כשיטת רש"י וא"כ לק"מ דא"ל מותרין היינו ביו"ט שני ודו"ק אבל ללוי דאמר מותרין באכילה ולדידי' ע"כ צריכין לתרץ כשיטת ה"ג שפיר קשה פירות בני יומן מי שרי באכילה ודו"ק:

אמנם אפ"ה מקשה הגמרא ולטעמך משום דפ"י מקשה מאי קא סבר רב אי סבר טעמא דרב משום מוקצה א"כ אפי' לטלטל הו"ל לאסור ואי קסבר דר"ג לית לי' מוקצה א"כ אפי' באכילה שרי, וקאמר וכ"ת דסבר באכילה כר"י ובטלטול כר"ש א"כ אפי' וודאי נמי שרי אע"כ הטעם שלא יתנה ממלאכת י"ט יע"ש וא"כ לפ"ז י"ל דשפיר קאמר דרב לסברתך מ"ט אי מצד מוקצה אפי' וודאי נמי וא"כ פירות בכי יומן מי שרי באכילה וע"כ הטעם שלא יהנה וא"כ אפי' י"ט שני כמי משום דנהנה ממלאכת יו"ט, כל זה אמרתי בילדותי ועוד הארכתי וקצרתי, וצ"ע לשיטת רש"י ז"ל דהטעם הוא שלא יהנה ואפ"ה מותר בשני מכח במ"נ ותמהני הא נהנה וי"ל:

ר"ח בשם רבי אתקין להלכה פי' דהלכה כר"ג דאמר מותרין, ועיי' ביצה דגרס בשם רב:

מותרין למחר, עיי' בק"ע דמפרש דהיינו מותרין לקבל ואין זה במשמעות הלשון דמשמע למחר ממש ע"כ נראה דרב אמר מותרין היינו למחר לי"ט ב' וכשיטת רש"י ז"ל וא"כ לק"מ קושית הבבלי מעשה לסתור דהא דאמר ר"ג מותרין היינו לי"ט שני ועיי' מ"ש לעיל בסוגית הבבלי כנ"ל ודו"ק:

ר' חזקיה ור' עוזיאל אמרו דמותרין ממש וסברו מימר ספיקו התירו דמותרין ממש היינו אפי' באכילה לזה אמר ר"ח ור"י אמרו תרווייהו ס' הכן אסור וע"כ רק לקבל אמר דמותרין

אלא דר"י פליג וס"ל דס' הכן לגמרי מותר כנ"ל פי' הענין, ועיי' בבבלי דרב ולוי שמעו מרבי, ועיי' רש"י בבבלי דכתב דרב ולוי לא דס"ל כר"ג אלא מילתא הוא דמסרסי ולפי מ"ס בירושלמי דרבי אתקין להלכה כר"ג א"כ דשמעו ממנו פליגי אליבא דידיה וצ"ע:

ריב"ל דעדמניות שבכרם וכו', עיי' מ"ש בפ"ק דשבת סוף הלכה וי"ו בפי' דמדמניות וקראתי שם תמה על הצל"ח במה שתי' בקושית התוס' בפסחים דף נ"ו ע"ב יעיי"ש ובני הרב המאוה"ג מו"ה גרשון רב דק"ק טאללי יע"א כ' לי ג"כ תי' נכון על קושי' התוס' איך יכירו אם נשר מן הכיפין או ממכבדות ותי' ע"פ מה דאיתא במשנה א' פ' זה דשקלים זה הכלל הולכים אחר הקרוב להקל, וכיון דכיפין המה למטה ומכבדו' למעלה א"כ הולכין אחר הקרוב ומבין הכיפין נפלו עכ"ד, אלא דלפ"ז צ"ל דליכא אילנות סמוכות יותר להם מן הכיפין ודו"ק, ואין להקשות עכ"פ העניים שיבואו שם ביום השבת איך יכירו י"ל דגם בחול היו באים באלו הפרצות וראו שם אותם שבין הכיפים שנתלשו מע"ש ואף שבהם אסירי' בשבת משום דאסור להו להשתמש באילן מ"מ בהנמצאין שם מותרים כנ"ל ודו"ק, והתוס' פרשו שם דהא דפירך הגמרא והא מוקצה הוא היינו מבין השמשות דהי' איסור להם ליטלם משום דמשתמש באילן, וקשה הא בשנת רעבון היו עושין כן לעניים וא"כ הרי צריכין זה לעניים לצורך שבת והוי שבות במקום מצוה ושרי בין השמשות וצ"ל דקושית הגמרא על לשון ואוכלים מתחת הנסרים משמע שגם הבעלים אכלו והמה לא היו צריכין וא"כ שפיר מקשה, אלא דעכ"פ על זה קשי' אמאי הוצרך לתרץ דחזו לעורבים הו"ל לתרץ דחזו לעניים וכנ"ל:

ומדי עייני ראיתי בצל"ח דמקשה אמאי פריך הגמ' והא מוקצה נינהו דלמא ס"ל כר"ש דלית לי' מוקצה, ונ"ל דקו' הגמ' דאי דאנשי יריחו ס"ל כר"ש א"כ אמאי צריכת למימר דרבנן דאסרו ס"ל דג"כ בכה"ג אמרינן שמא יעלה ויתלוש דלמא ס"ל כר"י דאוסר מוקצה ומשו"ה אסרו וא"כ לדדהו אפילו בין הכיפין אסור הואיל והוקצה לבהש"מ ומנ"ל דבין הכיפין לכ"ע שרי דלמא לחכמים אסור וגם חכמים לית להו משום יעלה ויתלוש כמו אנשי יריחו רק משום מוקצה אסור וזה הוא גופא קושית הגמרא אמור הטעם דרבנן הוא מוקצה, ומיושב לפ"ז ג"כ קושיתי דהו"ל שבות במקום מצוה ולא הוקצה לבהש"מ דא"כ הו"ל למימר דחכמים אסרו משום דס"ל שבות במקום מצוה ג"כ אסור ודו"ק היטב:

הלכה ה

אתי' רב מתני כשמואל ולוי כרבי, עיי' בק"ע דמגיה כרב דס"ל מודה ר"ש בבעלי חיים שמתו וי"ל דאמאי אמר בכל טריפה להוציאו לחוץ אי היתה מסכנת מעי"ט עכ"פ היה דעתו עלי' ומשמע דבכל טריפה לא חזי, והרב הגאון מו"ה דניאל פרוסטיץ זצ"ל תמה

אטו"ר דפוסק מודה ר"ש בבעלי חיים שמתו וקשה דא"כ איך קאמר הגמרא בבבלי שבת דף קנ"ו ע"ב דלוי כר"י דלמא ס"ל כר"ש והא דלא חזי משום דמודה ר"ש בבעלי חיים שמתו וע"כ צ"ל דס"ל סתמא דגמרא דחלק היה ר"ש אף בבעלי חיים שמתו וכמר ברי' דרב יוסף א"כ איך פסק פטור דמודה ר"ש בבעלי חיים שמתו ע"כ נראה לפענ"ד לומר דגמרא דייק מדלא ראה שום טריפה אע"ג דהיתה מסוכנת מעי"ט דבהא בוודאי מותר לר"ש וע"כ דס"ל כר' יהודא וירושלמי דאמר דלוי כרב לאו היינו רב דאמר מודה ר"ש רק כרב דאמר הלכה כר' יהודא בשבת דף הנ"ל וזה פשוט ודו"ק, ועיי' בב"י:

אמר ר"מ בבכור הוי עובדא, ועיי' בבלי דמוקי לה בבהמת קדשים וי"ל מדוע לא מוקי הגמרא ג"כ בבכור ויהיה דומי' דרישא דאיירי בבכור שנפל לבור, ונראה משום דהתוס' מקשה דאי איירי בקדשים א"כ במאי נסתפקו כ"כ עד ששאלו לר"ט ואיהו שאל בבה"מ ונראה לפענ"ד ולומר דהמה נסתפקו דלמא פודין קדשים לאכילת כלבים ולפיכך שאלו והמה השיבו דאין פודין, אלא דכל זה אי לא איירי בבכור אבל בבכור לכ"ע אין פודין דקדושתו מרחם, ומשו"ה מוקי ליה בבהמת קדשים דעלמא, אבל הירושלמי ס"ל דנסתפקו דלמא משום בזיון קדשים מותר להזיזה כנ"ל ודו"ק:

ועיי' בצל"ח דתמה בבבלי אהא דפריך לימא תנן סתמא דלא כר"ש הא בי"ט סתם לן תנא כר"י כדאמר לעיל ותירץ דקושית הגמרא היא אר"י דאמר במס' שבת דף קנ"ו ע"ב הלכה כר"ש הא האי סתמא הו"ל דלא כר"ש ואע"ג דקאמר דר"י סתמא אחרינא אשכח דתנן אין מגביהין מ"מ כיון דמשנה דאין משקין המדבריות הוי ג"כ כר"י לסמי חדא מקמי תרי אלא דלבסוף תמה דמה לי חדא ומה לי תרי יע"ש, ולפענ"ד לק"מ דקיימ"ל מעשה רב עיי' בבלי שבת דף כ"א ע"א ושפיר פירך כאן דהו"ל מעשה דכ"ט דהעלה הלכה למעשה מבה"מ ודו"ק, ועיי' מ"ש בבבלי שהארכתי:

הלכה ח

רב חונה אמר או חסר או יתיר, עיי' בק"ע דאומר לחנוני שימלא לו קצת חסר או יתר, ומזה כתב בשו"ע סי' שכ"ג ס"ג א' שמקילין שהחנוני ממעט או מוסיף קצת אע"ג דהוא אינו אומר לו שימעט לו או יוסיף כיון דע"ד זה שרי נעשה כן המנהג פשוט:

ר' ליזר אמר לזעירא בר חמא מלא לי ההן מנא ולמחר אנן מכולין לי', עיי' בק"ע דר' ליזר פליג אר"ח וס"ל דאף זה אסור, וכתב לי בני הרב המאוה"ג מו"ה גרשון נ"י אב"ד דק"ק טאללי' יע"א דדבריו תמוהים ובהדיא כתב הרמ"א בשו"ע הנ"ל ס"ג ב' דמותר לומר כן, והשבתי לו אהובי בני הנה לכאורה בלא"ה דברי הק"ע תמוהי' דהרי ר' ליזר אמתני' דקתני אומר אדם מלא לי כלי זה כלומר דזה מותר ואיך מפרש דר' ליזר אמר זה אסור,

והלא קאי אמתני' ור"ח דקדום, לכן כראה דטעות סופר יש בדבריו וצ"ל אף זה מותר, וזה כתירץ רב יהודה בגמרא, אמנם לפענ"ד דפי' הירושלמי דרבי ליזר לא בא לפרש המשנה אלא דירושלמי מספר דר' ליזר אמר לזעירא בר חמא שהיה מוכר יין שימלא לו ההן מנא, וס"ל כר' יהודא דאמר אם היתה של מדה היינו אפי' עומד למדה נמי לא ולזה אמר ולמכר אנן מכילין דלא היתה אפי' עומד למדה וזה שרי, וי"ל דמה"ט פסיק הרמב"ן כתי' רב יהודא משום דס"ל דמעשה רב הואיל ור' לוי עביד עובדא כן להחמיר ודו"ק:

אלא הואיל והחמרתם על עצמכם וכו', עיי' בק"ע אסור לכם להנות ממנו, והקשה בני הרב המאוה"ג הנ"ל דאסור להם הא קנו ביאוש וגם מחלו כמ"ש רש"י בבבלי ולק"מ דעכ"פ אפי' במנהג שנהג אדם א"ע פעמים חשיב נדר והמה קבצו וכנסו כ"כ הרבה חדשים עד שעלו הברורים לסך גדול כזה הוי כמו כדר שנדרו שלא להנות ממנו ושפיר כתב דאסור לכם להנות ממנו ופשוט, והנה רש"י כ' דא"ל אין לכם לעשות מהם של הקדש ויש לעיי' תלא אם קונים ועושים בהם עולת לנדבה ג"כ הוי צרכי רבים דיש מעולות העונות דהוי לכהנים ונהנים הכהנים מהם, אלא די"ל דזה לא חשיב כ"כ צרכי רבים אבל א"כ תקשה מדוע לא חשבו תיכף לעשות בהם צרכי רבי' ונ"ל דהמה היו מוכרים יין ושמן לנסכי' ומהם אספו רוב גרבי יין זה, ולפיכך חשבו להחזירם שיהיה שוב ג"כ להקדש, וחכמים השיבו להם דעכ"פ הוי גנאי להקדש דכתיב אני ה' שונא גזל בעולה, אע"ג דאית בי' ג"כ צרכי רבים כנ"ל מ"מ כיון דעכ"פ דומה לגזל לא יאה לעשות בו דבר לגבוה, ויש לישב בזה מה שפי' רש"י בפ' ויקרא אדם כי יקריב מכם, מה אדם לא הקריב מן הגזל וכו', וקשה הא זה נלמד מדכתיב מכם כמו דאמר הגמרא בריש לולב הגזול אמנם לפי הנ"ל ניחא דאתי' אדם להורות אפי' בכה"ג גבי ברורי מידות בענין דמחלו הבעלים אפ"ה לא יעלה לגבוה דעכ"פ אית דומה לגזל לא יעלה לגבוה, ויש לומר זה פשט הכתוב בישעי' סי' ס"א דאמר ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלקינו וכו' ואמר אח"כ כי אני אוהב משפט שונא גזל בעולה אפי' המותר מדין כנ"ל אפ"ה אני ה' שונא אותו וא"כ איך יקריבו הקרבנות מה שכבשו מן הגוים הלא זה דומה לגזל, לזה אמר דאין שום דמיון כי אני ה' נתתי פעולתם באמת דכל מה שכבשו הכל מדין נתן להם:

הלכה ט

אומר אדם לחבירו וכו' נראה מזה דווקא לחבירו ישראל וכמ"ש הר"ן בשם בעל הלכות על הא דתנן בברייתא הולך אדם אצל חנוני דווקא חנוני ישראל אבל נכרי לא דחיישינן שמא היום נולדו הבצים, אמנם בגמרא דידן הגירסא במשנה הולך אדם אצל חנוני הרגיל ולא גריס אצל חבירו ולזה רצה הר"ן די"ל אפי' נכרי ג"כ משום דאזלינן בתר רוב בצים

ואמר אחי הרב המאוה"ג מו"ה אברהם דמשו"ה נקטה המשנה לשון הולך לאשמעינן דאפי' הולך אצל החנוני דאע"ג דרוב בצים לא נולדו היום מ"מ אם יש שם ביצה א' שנולדה היום א"כ י"ל דהו"ל קבוע אפ"ה שרי כיון עכ"פ אינו ניכר הקבוע ודפח"ח, אמנם בריף הגירסא אומר אדם אצל החנוני ויש לעיי' עוד בזה:

תני אומר אומר אדם לחבירו תן לי כלה של תבלין וכו' כ' לי בני הרב המאוה"ג מו"ה גרשון הנ"ל זה הירושלמי הי' בהעלם מהצל"ח דכ' במשנה הקודמת אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה דמשו"ה נקיט האי דין ביו"ט אע"ג דגם בשבת איתא להאי דינא משום די"ט איצטרך דאמרינן בגמרא דנחתום מודד תבלין לקדירתו שלא יקדיח תבשילו וקמ"ל דכל זה נחתום עצמו אבל הוא לא יאמר לחנוני המוכר תן לי מזה תבלין יעיי"ש וזה נגד ירושלמי פה דתני אומר אדם לחבירו תן לי כלה של תבלין, עכ"ל ולפענ"ד אין מזה קושי' דירושלמי דייק דווקא כלה שכן הוא הדרך לתן כלה בתבשילו, אבל לא מידה כגון בצריך לחצי כלה או לב' כלות וכדומה זה אסור ופשוט:

המביא פרק ד

הלכה ב

נוטלין עצים וכו', עיי' היטב בסוגיא דבבלי דף למ"ד ע"ב וקשי' לי טובא לר"ע דדריש דמה חג לה' אף סוכה לה' א"כ למה לי לך גבי סוכה למעט גזול כמבואר במס' סוכה דף ט' ע"א הלא זה נלמד מהיקשא דסוכה לחג דמה חג גזול פסול מדכתיב קרבנו כמבואר בסוגיא דיאוש בב"ק דף ס"ו ע"ב דמקשה לי' אביי לרבה מקרבנו וכו' א"כ ה"ה בסוכה גזולה פסולה ולך למה לי, ולתרץ זאת היה נראה לי להקדים מקודם קושי' עצומה מה שהקשתי על הפרישה בסוגיא דפרה וטלית בב"ב דף מ"ד דרצה לתרץ קושית התוס' שם בד"ה דווקא מכר מהא דמקשים דבירושלמי משמע דיאוש מועיל בקרקע, דיש חלוק בין יאוש טוב ויאוש גרוע דיאוש טוב מהני אפי' בקרקע והירושלמי איירי ביאוש טוב כן היכן דבריו ואני הקשתי עליו דא"כ מאי מקשה הגמרא בב"ק מקרבנו ולא הגזול דש"מ דיאוש ל"ק דלמא הברייתי' איירי ביאוש גרוע ורבה איירי ביאוש טוב אלא וודאי דאין חילוק בין יאוש ליאוש דמה לי יאוש טוב או גרוע אי יאוש קונה קונה אפי' ביאוש גרוע ואי לא קונה אפי' יאוש טוב לא מהני וא"כ נפל תירוץ הפרישה ז"ל ודו"ק, אמנם נ"ל לומר משום דאדרבה לפי דבריו נראה לי דמתורץ קושיתי הראשונה דאי מן ההיקש דקרבנו ה"א דביאוש ברוע דווקא גזולה פסולה ואה"נ בקרבן דווקא ביאוש גרוע גזול אבל ביאוש טוב ה"א דמהני בין בסוכה בין בקרבן לפיכך כתבה התורה לך גבי סוכה להורות דאפי' ביאוש טוב כמי פסולה וא"כ מתורץ קושייתינו דהיינו דהוצריך למכתב

לך גבי סוכה להורות על יאוש טוב דלא קנה דמחג לא הוי ידעינן רק יאוש גרוע, והשתא לפ"ז איכא למימר דהשתא דכתיב לך גבי סוכה דאפי' יאוש טוב נמי לא מהני א"כ מקשינן להיפך ג"כ חג לסוכה דמה בסוכה אפי' יאוש טוב לא מהני ה"ה בקרבן, וא"כ לפ"ז מקשה הגמרא שפיר מקרבנו ולא הגזול וכ"ת דאיירי ביאוש גרוע זה אינו כיון דכתיב ג"כ לך ודו"ק היטב:

והשתא לפ"ז אמרתי דהיינו דאזיל רב ששת לשיטתו בסוגיא דפרה וטלית דף מ"ג ע"ב דמשני דאיירי בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי וכו' משום דס"ל כר"ע פה בסוגיא דדריש דמה חב לה' א"כ תקשה לך ל"ל וע"כ צריכין אנו דאצטריך לך ליאוש טוב וא"כ לפ"ז לק"מ דברישא אמאי אינו מעיד משום דיאוש ל"ק וכ"ת הא בירושלמי משמע דיאוש קונה התם איירי ביאוש טוב ודו"ק היטב:

אלא דכבר אמרתי בחילוקי ליאוש תירוץ אחר על הפרישה הנ"ל והוא דבסוכה ר"פ לולב הגזול מקשה התוס' דכאן נפקא לי' הגמרא מקרא דמכם ובב"ק נפקי' לי' מקרבנו ואמרתי שם דתרווייהו צריכי חד ליאוש גרוע וחד ליאוש טוב דאי לא הוי רק קרא א' ה"א דווקא ליאוש גרוע אתי' אבל יאוש טוב ה"א דמהני לכך איצטריך קרא אחר והיינו דאיצטריך קרבנו ומכם והשתא לפ"ז מתורץ שפיר ג"כ קושייתינו על הפרישה דגמרא מקשה שפיר מקרבנו וכ"ת דלמא הקרא איירי ביאוש גרוע זה ליתא כיון דאיכא עוד קרא אחר דמכם ודו"ק:

אמנם אם זה התירוץ אמת הדרה קושייתינו לדוכתה דל"ל קרא דלך וכ"ת ליאוש טוב זה אינו דזה נלמד מן קרבנו ומכם וכמ"ש, אמנם לעשות סנגרין לדברי אומר אני דהתוס' מקשה עוד במס' סוכה ר"פ לולב הגזול דכאן איצטריך מכם ללפני יאוש והתם בב"ק קאמר הגמרא דללפני יאוש לא צריך קרא ע"ש, ע"כ אומר אני דבאמת כך כוונת הגמרא בב"ק אלימא לפני יאוש ל"ל קרא והכוונה דלמה לי קרא דקרבנו הלא כבר אית לן קרא דמכם אלא דאביי לא פירש דבריו כ"כ כלפי רבה רבו אלא לאו לאחר יאוש ואפי' ביאוש טוב מכח קרא דקרבנו ולך דגבי סוכה ודו"ק היטב בזה:

הנה הריף בסוגיא פה אינו מביא כלל תי' הגמרא סיפא אתאן לסוכה דעלמא ולכאור' צריכין אנו לומר דלא הי' לו הגרסא כלל בסוגיא דלפניו ואני אומר דהי' להאלפסי ג"כ טובים השנים גרסות לפניו אלא דהוא הכריע דגרסתו היא העיקר משום דלשיטת רש"י ותוס' ובעל המאור צריכין אנו לומר דסיפא ואם התנה עלי' הכל לפי תנאי לא הוי דומי' דרישא דרישא איירי בסוכה דמצוה וסיפא איירי בסוכה דעלמא וא"כ לא הוי דועה רישא לסיפא דמתחיל ושוין בסוכת חג בחג ועלה קאי ואם התנה דהיינו נמי בסוכה דמצוה

ולא בסוכה דעלמא אמנם לפי שיטת הריף הרוחנו זה הדוחק ואייירי האי דאם התנה נמי בסוכה דמצוה לפיכך נקיט הריף האי גרסא לעיקר כנ"ל ברור:

אמנם אם אמר דבעבור כן נקיט הריף האי גרסא לעיקר אף אנו יכולין להקשות דמדוחק א' יבא ולדוחק אחר בא דתקשה א"כ אמאי קאמר הגמרא אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלה איתקצאי לשבעה מ"ש עצי סוכה הואיל ובני סוכה נמי הדין כן והר"ן תירץ דנקיט כן איידי דנקיט ר"ע ור"י ב"ב האי לשון אומר אני דלא זכיתי להבין דברי קדשו דהלא גם עלייהו קשה אמאי נקיט עצי סוכה בשלמא לשיטת רש"י ניחא דלא נקיט כוי סוכה משום דלנוי סוכה מהני תנאי דאינו בודל ולעצי סוכה לא מהני תנאי כלל אבל לשיטת האלפסי קשה, ע"כ נראה לענ"ד הקלושה לומר דר"ע לא דרש מהאי קרא רק דווקא עצי סוכה דהאי דווקא איתקש לחג דסתם סוכה לא הוי רק דפנות וסכך ולא יותר אבל נוי סוכה לא איתקש לחג אלא דמדרבנן אסור מטעם דהוקצה למצותו והיינו דנקיט ר"ע דווקא עצי סוכה בלשונו, אבל הגמרא דקאמר אבל עצי סיכה לשנא דר"ט נקיט ולא הוי בנוי רק מטעם מוקצא למצוה, והשתא לפ"ז מתורץ קושיתינו על הר"נ, ומתורץ ג"כ קושית התוס' בסוגי' בד"ה אבל עצי סוכה דמקשה דעתה משמע דטעם הוא משום מוקצה ולעיל קאמר הגמרא דטעם הוא משום דמה חג לס' אמנם לפמ"ש ניחא ודו"ק:

הנה הרמב"ם לא הביא הדין דבאסורייתא ותמי' מדוע אינו מביא דין המפורש בגמרא ונראה לענ"ד דהיה לו להרמב"ם שיטה נכונה בסוגיא והוא דלכאור' י"ל במאי פליגי רב מנשה ושמואל ועוד דהא תרווייהו דינים בסמוך לדפנות ובאסורייתא דמותר המה מילתא דפשיטה ומאי אתא לאשמעינן בהא, גם דברי רש"י לכאור' צריכין לי עיון גדול דבסמוך לדפנות פי' רש"י כיון שלא נארגו עם הדופן לא בטלי וכו' משמע אף אי בטלינהו אפ"ה אינם בטלים ובאסורייתא מפרש רש"י וז"ל מדלא התיר אגדן לא בטלינהו משמע דאי בטלינהו באמת אע"ג דלא התיר אגדן הוי בי' סתירה אוהל והדבר תמויה מאוד איך שייך לומר דקנים המחוברים באגודה יהיו שייכין לסכך אי בטלינה ע"כ נלענ"ד לומר דוודאי הא דמשני שמואל מאי סמוך סמוך לדפנות הוי הרבותא משום דבמס' ב"ב איתא מבואר בגמרא שם דדרך בני אדם לזקוף קנים ולתחבם סביבות הכתלים כדי שלא ילקו מן העוברים ושבים והשתא לפ"ז היינו דאתא לאשמעינן דאע"ג דבטלי להנהו הקנים לדפנות וגם שייכין להם כדי שלא ילקו אפ"ה מותר ללקחם ביו"ט ודו"ק:

והנה לכאורה נראה דוודאי הא הוי מילתא דפשיטא דבאסורייתא מותר ולא איצטריך התנא לאשמעינן הא אלא הא דקאמר הגמ' באסוריית' הכוונה הוא כגון שמתחילה הניתן על הסכך קשורין ואח"כ נתנתק הקשר וא"כ ה"א כיון דהסכך אינו ארוג והקשר

נתנתק אסור קמ"ל כיון דמתחילה לא בטלינהו מותר והיינו דכתב רש"י דלא בטלינהו דאי בטלינהו והקשר נפסק בוודאי לית דין ולית דיין דחייב ומתורץ קושייתי על רש"י היטב ודו"ק:

והשתא לפ"ז נראה דהיינו דלא רצה שמואל לתרץ דמתני' איירי באסורייתא משום דא"כ פשיטא, וכ"ת דאיירי בנפסק הקשר ופטור משום דלא בטלינהו איכא למימר דבהא אפשר דשמואל נמי אוסר כיון דהסכך אינו ארוג:

אלא דלפ"ז קשה לי דא"ב מאי הקשה הגמרא לקמן ור"ש מתיר והא קא סתר אהלה לשני דהכא פרושו אין בטלים מן הסוכה אפי' באסורייתא לשמואל אלא מן הסמוך לה דהיינו סמוך לדפנות ור"ש מתיר דהיינו באסורייתא וצריך לומר דאין ה"נ דהוי מצי למימר כן לשמואל אלא דגמרא רצה לתרץ אף אליבא דר' מנשה וא"כ הרמב"ם דלא הביא רק תירוץ דשמואל שפיר ניחא דלא הביא דאיירי בסוכה כפולה ורעועה ודו"ק, והא דנקיט תירץ דשמואל לעיקר טפי מר' מנשה משום דשמואל בר סמכי' הוי טפי מר' מנשה ודו"ק:

ר"נ ב"י בעי ויש אדם מתנה לסתור אהלים פי' כיון דנתכוין לעבותה איך מהני תנאי, ואמר הירושלמי ואומר לפני שמואל פי' דהי' א' אומר לפני שמואל, בטפול לה והוה פי' דהיו סמוך לה והוה פי' שהי' מקדם סמך לסיכה אבל הוא לא הסמיך ולא ידעינן אם הראשון הי' מתכוין לעבותה או לא, ולזה עכ"פ מהני תנאי:

רנב"י הוי בה פי' דר"נ אמר דאיירי דהוי מתחילה אדוק בה אך עתה אינו אדוק בה ולזה מהני תנאי כנ"ל אבל פי' הק"ע דחוק:

הלכה ה

ואין חותכין את הנייר לצלות עליו מליח וכו', נשאלתי אי מותר להניח נייר על האסכלה שצולין עליו הכבד כדי שלא תשרף הכבד, והשבתי עיי' בטו"ז יו"ד סי' ס"ה ס"ק ב' שמתיר לצלות כבד כשהיא מכורכת בנייר על האש ולא אמרינן דנייר מפסיק בין הכבד ובין האש והוי כבישול מדשרי בצולה המוח בקרומו על האש עכ"ל, אמנם בתשובה מאהבה ח"ר סי' פ"ד הביא בשם הגאון נודע ביהודה לאסור וכ' דאינו דומה לקרום דהתם הדם בתולדתו, והביא ראיה דהרי מועיל מליחת עצם למוח שבתוכו כדאיתא בסי' ע"א בהגה ס"ג ג' ובוודאי אם עושה מעצם כלי וימלח בי בשר דהוי כמולח בכלי שאינו מנוקב וע"כ משום דכך הוא הטבע בתולדתו שזב המוח בעצם עצמו אבל לא בכלי אחר ה"ה נורא שייב דמא בקרום עצמו, אבל אם כלי אחר מפסיק כי האי נייר אסור עכ"ל, וכן נרא' לפענ"ד ראי' ממתני' כאן דתנן אין חותכין את הנייר לצלות עליו מליח עיי' רש"י דג

מליח ויש לדקדק אמאי לא נקטה המשנה סתמא לצלות עלי' אלא וודאי דלצלות בשר על נייר אסור, ואין לומר דנקיט מליח משום אין שוברין את החרס דקתני קודם ועל החרס וודאי בוודאי דווקא מליח שרי אבל בשר שלא נמלח בוודאי אסור דא"כ הו"ל לתנא למתנה איפכא אין חותכין את הנייר ואין שוברין את החרס לצלות עליו מליח אלא וודאי דנקיט מליח משום נייר דאי לא מליח אסור לצלות על הנייר דהו"ל כנתבשל:

משילין פרק ה

הלכה א

משילין פירות וכו', עיי' רש"י מי שיש לו חיטין ושעורין, ראיתי בכ"י של הגאון מו"ה מאיר פישלס מפראג זצ"ל דמדקדק מדוע נקיט רש"י דווקא חיטין ושעורין דלמא גם שאר מיני פירות, ותירץ מדפריך הגמרא עד כמה אר"י כאותה ששנינו מפנין ד' ומ' קושות של תבן ושל תבואה ואי המשנה איירי בשאר פירות תקשה דלמא דווקא בשל תבואה הוא דשיעור בה' קופות אבל בשאר פירות אפי' יותר אלא וודאי דאיירי בשל תבואה, עכ"ל, ולפענ"ד נ"ל דר"י דייק בדבריו כאותה ששנינו מפנין וכו' פי' כאותה ששנינו דייק בתבן ותבואה בזה משילין ה' קופות, אבל בשאר המינים באמת לא פירש, ולפ"ז י"ל דאפי' לדעת הרא"ש דפסיק כר"י דדווקא ד' וה' קופות מ"מ זה דווקא בשל תבן ותבואה אבל בשאר פירות גם לדידי' אפילו יותר ודו"ק:

מתני' ומכסים פינות, אבל בירושלמי גרס הפירות וכן ברא"ש ואי גרסינן הפירות משמע דקאי אריש דקאי איו"ט דלעיל, אבל אי גרסינן פירות משמע דהוא דבור ב"ע וי"ל לפ"ז דשבת דכתיב אח"כ קאי גם אמכסין פירות ודו"ק אלא דרא"ש גרס הפירות ואפ"ה כתב דקאי שבת דאח"כ גם אמכסין דרישא ודו"ק:

וברטנורא גרס ג"כ את הפירות וא"כ משמע דקאי איו"ט ולזה כתב ולא אמרינן טרחא שלא לצורך יו"ט היא, ועיי' בתוס' י"ט, ואי קאי גם אשבת יש לעיי' דהו"ל לכתוב אבל מכסין אותן:

אבל אם הי' שוה מותר עיי' בבבלי דאפי' בשוה אסור, וכן פסיק בשו"ע סי' תקכ"א, וצ"ע ואולי י"ל דגם הירושלמי דאפי' בשוה אסור כיון דעכ"פ הו"ל דרך רחוקה שצריך להושיטן לגג תאחר אבל אם הדרך הושטה לארובה שבגג האחר כמו ארובה שבאותו הגג כגון שבגג שהיו מונחין הי' רחוקין מארובה כמו מארובה שבגג וא"כ כיון שהדרך שוה אזי מותר, ור"נ דאמר אבל שוה אסור איירי שגג האחר ארובה שבה יותר רחוקה או גבוה דאע"ג שהמה שוין, וכן פי' רש"י בסוגי' שגג א' אינו גבוה יותר ויוכל להיות שעכ"פ החושטה לשם היא ארוכה אבל בשוה ממש שרי ולית סתירה בין בבלי וירושלמי וכן

דייק לשון הברייתא אפי' בששנותיהן שוין ולא כתיב שגגותיהן ודרך הליכתן שוה ודו"ק וכן בירושלמי פה נקיט שום משמע דשוה בכל:

הי' שם חלון משחילין דרך חלון דתמי' דבבבלי קאמר דדרך חלון אסור ונ"ל דירושלמי אמר דהי' אצל ארובה ג"כ חלון והואיל ואשתרו דרך ארובה אשתרו ג"כ דרך החלון וזה שדייק הי' שם חלון במקום הארובה כנ"ל להשות הסוגיות ואולי לזה דייק הלשון דרך ארובה ולא כתיב בארובה אלא דרך דע"י הארובה משתרו ג"כ החלון הסמוך:

פורצון מחצלם ע"ג שיפה של לבנים פי' לבנים המכוסים בשיפה שהוא מחצלת דק וחשב הואיל והיא דקה לא תועיל כנגד הדלף מותר לפרוס מחצלת עבה עלי' כמו דתנן דמכסין כדי יין ושמן ודו"ק וא"צ להגהות ק"ע:

ובלבד שלא יהי' הכלי בגופא של ביצה עיי' בק"ע בפי' א' ותמי' הלא הוי רק נגיעה ע"י דבר אחר ולמה לא דבשלמא לפי' הב' הוי טלטול ע"י דבר אחר דשמא ינענעו דאסור אבל לפי' א' קשי':

כאן מלמעלה כאן מלמטן, דברי הק"ע תמוהי' דשי' בביצה אינו אוסר כ"א לתן הכלי תחת הביצה הלא אין כופין עלי' אמר, ועוד מה פי' הוא דהוא ניתן מלמטה והלא א"כ מטלטל הביצה, לכן נראה דה"פ דהא דאמר ר' שמעון בי' ר"י אין כופין עלי' כלי היינו מלמעלה משום דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל אבל בנחיל של דבורים איירי דכבר הסדין פרוס תחת הכוורת אלא דלפרוס עלי' בעי ולזה אמר דמותר וזה ברור:

הפוך סיטות, כ"ל דהוא טעות וצ"ל חפוי לסטות כמו סטיו ע"ג סטיו פסחי' בבלי י"ג ע"ב והי' חפוים פרוס עליהם מפני הגשמי' ואסור לטלטלין, וקאי אדלעיל דאמר דסדין של כוורת מותר לפרוס עליהן, אבל זה אסור משום דעביד אהל כנ"ל ודו"ק:

חביות של טבל וכו' עיי' בש"ק מ"ש לחלק בין נשברה ונתרוקנת וראי' לדברי ר"ת ולפענ"ד י"ל דאמר הגמרא הטעם משום דאדם בהול על מעונו וא"כ י"ל דווקא בממון שלו אדם בהול עליו, משא"כ אם הממון היא של אחרים אינו בהול כ"כ לחלל שבת וא"כ שם דתני נשברה לו חביות בראש גגו דייק לו שהחביות הוא ממון שלו שייך שפיר לגזור משא"כ כאן דתני חביות של טבל שנתרוקנה יכול להיות בשל אחרים לא תני בלבד שלא יקלוט ויצרף ודו"ק אבל באמת זה כתבתי לפי דבריו אבל דברי הש"ק תמוהים דאיך יהי' מותר לקלוט ולצרף א"כ הי' מטלטל המוקצה בידים ודווקא להניח חביות תחתי' מותר דהוי טלטול מן הצד ואפי' אם נשברה אסור לקלוט ולצרף בחביות של טבל:

להצילו שלא כדרכו עיי' בק"ע דכ' שלא ע"י קליטה וצירף, וזה סותר דברי הש"ק בד"ה תני וכמ"ש:

והא הני על העביט עיי' בש"ק דתמה על הד"מ הביאו המ"א בסי' של"ה ס"ק ד' דעביט שזב יש תקנה למ"ד מין בשאינו מינו בטל אפי' בדבר שיל"מ לתן תחתיו כלי מים א"כ איך משני שזה אין לו תקנה, ולק"מ דאין זה חשוב תקנה דא"כ מבטל היין במים ואינו יין וזה לא חשיב משא"כ כאן יש תקנה באם עבר:

נתמלאה שופך ושונה וקשה אמאי יטלטל המוקצה יביא כלי אחר ויתן לשם, וי"ל דלזה אמר ר"ח דעשו אותה כנהרות ומעיינות דאין בו מוקצה כלל ודו"ק וא"צ להביא כלי אחר ודו"ק:

ועיי' במ"א של"ה ס"ק ד' דתמה שם בגיגות דכ' א"צ להביא כלי אחר ותמה דאם יש לו כלי אחר יקח אחר ואל יטלטל ולפענ"ד י"ל דעכ"פ אם גם הכלי אחר יתמלא ע"כ יהי' צריך לשפכו ולטלטלו לכן ישפכו תיכף לגיגית ודו"ק:

הלכה ב

אסרו אילן יבש אטו אילן וקשה לי הא הו"ל גזירה לגזירה אסרו לעלות באילן שמא יתלוש ואילן יבש אטו לח, וצ"ל דכולי חדא גזירה וכדמתרץ בבבלי ברישׁ ביצה:

דר"מ היא עיי' בש"ק מה דתמה מדסיפא ר"מ ש"מ רישא לאו ר"מ ולפענ"ד נראה דירושלמי קאמר שם הלכה דר"מ כלומר דע"כ רישא ג"כ והפי' דר"מ חייש למעוטי ואסור לזרוע אפי' ביבש דשמא יש בה לחות ולזה שם בירושלמי ניחא דבסיתווא אסור לזרוע, אבל בקייטא דחזינן בי' בהדי' דאין בו עלין וכי אית אתר דכתרן עלים בקייטא ואין בה שום עלה וא"כ בוודאי יבש ואמאי יהי' אסור בימות הקיץ שם הרי נראה דבוודאי יבש אע"כ דאתי' כר"מ דחייש למעוטי ודו"ק ולזה תנן סתם דבכל ענין גפן שיבש אסור לזרוע תחתיו, וכל זה לר"מ וא"כ מקשה הירושלמי וכי מתני' דידן נמי ר"מ והרי לא קיימ"ל כר' מאיר דחייש למעוטי ולזה משני דאתי' כדברי הכל משום דגזרינן ישב אטו לח ודו"ק:

אמנם הראב"ד שהשיג על הרמב"ם בה' כלאים פרק ה' הלכה ט"ז לא פי' כן בירושלמי אלא דירושלמי משני דמתני' אתי' ככ"ע משום דיש אתרין דכתרין עלין אפי' בקייטא, וס"ל לראב"ד דמשום כן בכל אילן שאנו רואין בקייטא שאין בו עלין כלל אמרינן דלמא נשרו, ולזה מסיים מזה שמעינן שאם יבשה לגמרי אין איסור כלל, אבל בלא ידעינן רק חזינן שאין בו עלין אע"ג דלא ידעינן שהי' לו אפ"ה אסור לזרוע, וא"כ משיג בזה על הרמב"ם דאיהו כתב גפן שיבשו העלין ונפלו וכו' משמע בידעינן שהי' לו עלין מקודם אלא שנשרו הוא דאסור לזרוע משום דאית אתרין כן דנתרן עלין שלהם ולזה משיג עלי' דעכ"פ אסי' לא ידעינן שהי' בו עלין ג"כ אסור דלמא הי' עלין ונשרו אלא א"כ ידעינן

בוודאי שלא הי' עלין ודו"ק היטב ותמי' לי מ"ש הש"ק פה דרמב"ם פסיק בה' כלאים דאפי' וזה אינו דאדרבה אינו אוסר כ"א בנתרו עליו יעיי"ש:

והי' נראה לי עוד לומר דהא דאמר הירושלמי בכלאים הלכה דר"מ היינו ר"מ דמשנה א' פ' ה' דכלאים דכרם שהוא נטוע בערבובי' הואיל וכראם ככרם הרי זה כרם וס"ל דהיינו מדרבנן משום מראית עין וא"כ איהו לשיטתו אומר ג"כ גפן יבשה אסור לזרוע תחתי' משום מראית עין, אבל לרבנן דלית להו מראית עין א"כ כאן שרי אלא דירושלמי מקשה הא בקייט ליכא מראית עין דהרי נראה דיבש ומשני משום דאית אתרין וכו' ולזה רצה לומר הירושלמי כאן דאתין כר"מ משום דגזר אילן יבש אטו לח:

ויש מזה ראי' למ"ש הש"ך ביו"ד סי' פ"ז דאפי' במידי דרבנן שייך איסור משום מראית עין הרי גזרינן יבש אטו לח ובלח אינו אלא מדרבנן מחשש שיתלוש ובגליון הש"ך הבאתי עוד ראיות:

או שמא ישכח וירעיד וקשה לי מאי נ"מ אי זה הטעם או זה, ונ"ל דנ"מ אי משום שמא ישכח ויאכל יהי' שנים רשאים רשאים לעלות דא' יזכיר את חבירו כמו שב' רשאים לקרות לאור הנר, אבל אי הטעם הרעדה וזה ברגע יכול להרעיד, א"נ כ"מ בשכבר אכל כדי שבעו מאלו הפירות אי בשקו מאלו מחשש שמא יתלוש לאכל ליכא למיחש אבל משום הרעדה איכא למיחש ודו"ק:

נשמענא מן הדא הי' רוכב ע"ג בהמה אומרים לו רד, וי"ל מדוע לא מביא המשנה דתנן אין רוכבין ע"ג בהמה, ונ"ל ע"פ מה דמקשה המ"א דלטעם שמא יחתוך זמורה יהי' ב' מותרים לרכוב, שא' יזכיר את חבירו כמו שמותרין ב' לקרות לאור הנר ותי' דחיישינן שמא יחתוך זמורה קודם רכיבה, ובחידושי למס' עירובין כתבתי דלפ"ז י"ל דהיכא דהי' רוכב ובא מע"ש ונכנס שבת דאם יש עמו א' יהי' לפ"ז א"צ לירד דהרי מקודם רכיבה הי' חול ועתה שרוכב עוד הרי יש א' להזכירו ודו"ק והשתא לפ"ז דממתני' דאין רוכבין לא הי' לפשוט משום שמא ישכח וירעיד דא"ל דטעמא משום יחתוך זמורה וא"כ גם כאן הוא הטעם משום שמא ישכח ויאכל א"כ בב' יהי' מותר לעלות לאילן כנ"ל בזה פשיט לי' מהא דתני הי' רוכב משמע דרוכב בא אפי' מע"ש וקשה אמאי אומרים לי רד הא יש להתיר בא' הולך עמו ש"מ דהטעם הוא שמא תרביץ הבהמה ויגביהנה בקול ובזה אין חבירו ידע למנעו ודו"ק היטב, וצ"ל תינח הבהמה, א"נ שמא תניח הבהמה שהוא יעשה מעשה תנוח וחבירו לא ידע מזה, אבל מ"ש הק"ע שהוא יגביהנה אח"כ קשה איך פשוט מזה דלא הוי הטעם שמא ישכח ויאכל דלמא כמו שהתם הוי מעשה שיגביהנה כן כאן הוי הטעם משום מעשה שיתלוש:

הגע עצמך שהי' הוגן אחר גדול פי' שאינו מכרת קולו ולא שייך שיעמידה בקול, והא דאמר גדול פי' דלא שייך לא זה ולא זה בי' לא שמא יעמידה בקול, ולא שיגביהנה ודו"ק, לזה השיב לי' שניי' הוא משום שביתת בהמתו וא"כ ה"ה הובן ויותר נ"ל דמבעי לי' אי הטעם דאין עולין הוא משום שמא יאכל ויתלש, או הטעם מפני שמרעיד האילן וזה גופא אסור א' דע"י הרעדה עולין ליחות האילן מענף לענף יגורם הצמחה וגם ע"י הרעדה נושרין התולעים מאילן ואסור זה בשבת, ונ"מ ג"כ לפמ"ש לעיל דאי משום הרעדה לפ"ז אפי' ב' אסורין, ולזה השיב לי' דכמו דברוכב אומרים לי' רד והוא ג"כ כמ"ש דאפי' ברוכב ובא מע"ש וע"כ הטעם שמא תניק הבהמה דע"י הרכיבה יונקים כח האברים שלה זה מזה ועושה בריאות יתר וא"כ הו"ל משום הבהמה עצמה אף באילן משום האילן, ומשו"ה בהוגן א' שגדול שכבר הוא בגדלו, ולזה השיב משום שביתת בהמתו וא"כ הוא משום הבהמה ה"ה כאן משום מרעיד האילן כנ"ל:

עיי' בש"ק ומה דתמה על הגליון וכ' זה קשה מן הראשונה איך שייך בבהמה שמא שכח ויאכל לק"מ דעכ"פ שייך שמא יחתוך זמורה, וה"ה כאן שמא יתלוש ועכ"פ אין פרושו נכון רק כמ"ש נראה יותר ודו"ק:

מאן דאמר נשענים בהא דמיסהך צבחר נ"ל דירושלמי מפרש כן דלית פלוגתא בנייהו דאי יש פלוגתא בנייהו א"כ הרי אמר דפליגו ר' בא בר ממל וחבריו וא"כ לפ"ז הלא יהי' הדין יחיד ורבים הלכה כרבים וכחברייהו וא"כ הו"ל לפרש מאן אמר דא ומאן אמר דא, ומדלא פירש ר' יוסי ש"מ לית פלוגתא בנייהו והאי דאמר נשענים והאי דאמר אין נשענים בתש והא דאמר איתפלגון היינו בלשונם בלבד:

אסור להושיט דבר ולהוליכו מאצלו דס"ל דכמו דבעפר הזיז עפר ממקומו, כך אסור במים, רק דלזה דהוי פצל מיא לכאן לשתות השיב דהוי כשובר את החביות לאכל גרוגרות, ונראה מירושלמי פה דס"ל דאין הטעם הוא שמא יעשה חייבות של שייטין אלא כמ"ש דחשיב כמזיז עפר:

ולא מספקין ולא מטפחין, סיפוק שהוא מחמתו כד"א ויחר אף בלק ויספוק את כפיו, ולא מטפחין טפיח שהוא לרצונו, עיי' בש"ק ד"ה ולא מספקין, ויפה כ' הש"ק דסיפוק תרווייהו משמע דהרי במס' ברכות דף נ"ט איתא רב קטינא דידי' אמר כפים סיפק שנא' וגם אני אכה כסי אל כפי והנחותי חמתי יעיי"ש הרי מבואר דסיפק הוא כף על כף, ועוד הרי כתיב ספקו עליך כפים, א"כ מבואר דמספקין היינו תרווייהו כף על ירך וכף על כף, אמנם הכל מחמת וחרון וצער, וכן כתיב יספיק עליו כפמו, אמנם מטפחין הוא גם לשמחה כדכתי' ויכו כף ויאמרו יחי המלך, ול"ק מה שתמה התוס' י"ט אמאי תנן

כלל ולא מטפחין השתא מחמתו מכ"ש לרצו, די"ל הואיל ומטפחין אינו כ"א כף לכף, אבל כף על ירך לשמחה שרי, כיון דאין מכין כן לשמחה, ואולי טפוח הוא מלשון טפח דמכה רק בקיבוץ האצבעות ולפי הגירסא דאיתא בבבלי לא מטפחין ברישא ואח"כ לא מספקין לק"מ דהו"ל לא זו אף זו ודו"ק, והתוס' במס' ביצה דף למ"ד נראה דהיה להם הגירסא כירושלמי ביצה תנן אין מטפחין ואין מרקדין וכו' ש"מ דהיה להם הגירסא לא מספקין דאל"כ מדוע הניחו התנו באמצע, וכן הגירסא בשבת דף קמ"ח ע"ב וברש"י שם, והנה י"ל למ"ד לקמן הכין והכין אסור דאפי' לאחורי ידים כמי אסור טפוח א"כ לא קשה מידי השתא מחמתו אסור מ"כש לרצונו דנ"ל דקמ"ל דלרצונו אפי' לאחורי ידים אסיר אבל לר' יונה דמתיר לקמן לאחורי א"כ קשי' השתא מחמתו אסור מכ"ש טפיח לרצונו וע"כ צ"ל דאיהו מפרש אין מספקין בפירוש אחר ונ"ל דזה דעת הרמב"ם בפי' המשניות דפי' אין מספקין דהוא הנגון והכאה בצלצל, כי היכא דלא תקשה דהוי זו ואצ"ל זו כנ"ל וס"ל להלכה כר"י דס"ל לאחורי ידי' שרי' ודו"ק:

ואמר לי מופלא א' דהתוס' בביצה דף למ"ד שכתבו בד"ה לא מטפחין ולא מרקדין דבזמן הזה דאין אנו בקיאין בכלי שיר לעשות לא שייך למגזר בהו שמא יתקן ורמ"א הביאו זה להלכה דמה"ט יש מקילין בכל עיי' ברמ"א באו"ח סי' של"ט, ואמר די"ל מדהניח התוס' ברישא דאין מספקין וציינו רק על אין מטפחין משום דס"ל כרמב"ם בפי' המשניות דאין מספקין היינו ההכאת בצלצל דהוא כלי שיר גופא וס"ל לתוס' דזה אפי' בזמן הזה אסור ולא כתבו כן כ"א אלא מטפחין דהוי רק הכאה ביד אבל בכלי שיר גופא ס"ל לנוי' דגם זה בזמן הזה אסור ולא הקילו כ"א בטפוח וריקוד דאינו דומה לכלי שיר משא"כ צלצל, ולפמ"ש דהי' להתוס' הגירסא אין מספקין בתחילה אין ראיה כ"כ:

ופעם כתבתי הנה מ"ש התוס' יו"ט דאין מספקין היינו ג"כ כף על כף מה"ת לחלק בין מחמתו לרצונו לק"מ דה"א מחמתו מכה בכח יותר מגודל רוגזו משו"ה אסור אבל אם עושה לרצונו דאינו מכה בכח כ"כ ה"א דשרי קמ"ל ובאמת הירושלמי מקדים מספקים, ומה שהביא ראי' מקרא ספיק על ירך נ"ל אדרבה מזה ראי' להיפך דסיפוק משמע כף על כף דאמאי הוצרך לומר על ירך הו"ל לומר ספקתי אלא דסתם סיפוק הוי כף על כף וכן כתיב ספקו עליך כפים ואי סתם סיפוק הוי על ירך הו"ל לכתוב ספקו בכפים ומדכתיב כפים בלא בית משמע דספקו כפים זה על זה, וכן בבלק כתיב ויחר אף בלק ויספוק את כפיו הו"ל לכתוב ויספוק בכפיו דהיינו על ירך כף על ירך אלא מדכתיב ויספוק את כפיו משמע זה על זה, ולזה אמרה המשנה אין מספקין כל עניני ספוק כנ"ל והיינו מחמתו ואין מטפחין דהוא לרצונו ולא מכעס:

ובתוס' יו"ט. מתמה דלמא לא מטפחות היינו לאחורי היד ונ"ל מטפחות היינו לאחורי היד, א"כ הא דתנן בסוף מ"ק נשים במועד מענות אבל לא מטפחו' היינו אפי' לאחורי היד ואם היו סמוכו' למטה מטפחות היינו דווקא באחורי היד א"כ אמאי כתיב אח"כ אבל לא מקוננות הו"ל לכתוב אבל לא מספקות ודו"ק:

לצנעינו עיי' בק"ע דפי' לשון נדוי ונ"ל דוודאי ר"מ דעושין כן באחורי יד אלא דס"ל דהעומדים בחוץ לא ידעו שהוא באחורי יד ויתירו ג"כ בכף על כף וזה דאמר הותרה השבת שיתירו כנ"ל, וזה הוא דאמר מי הוא דאמר מי הוא זה דבא לצנעינו בתוך שנהי' מצנעין בתוך הבית שלא ישמע הקול מבחוץ:

ונ"ל ע"פ מה שתמה הש"ק לעיל בד"ה אלא כר"מ מדסיפא ר"מ מכלל דרישא לא ר"מ, והי' נראה לי לומר דלכאורה איך אמר דר"מ היא דאמר גפן שיבשה דלמא שאני התם דחיישינן דלמא אינו יבש לגמרי, משא"כ כאן דחשש שמא יתלוש וביבש הרי ליכא פירות, והי' נ"ל לומר דהא דתנן התם ר"מ אומר אף צמר גפן היינו אפי' ביבש הצמר גפן אפ"ה אסור ואע"ג דאפי' בלח בצמר גפן ג"כ ליכא איסורא דאורייתא רק אטו גפן דדומה לו ואפ"ה אסור בה, וזה דאמר הירושלמי הלכה דר"מ ירצה זה הלכה דגפן שיבשה היא ג"כ דר"מ בצמר גפן ודו"ק:

והשתא לפ"ז הכי יתפרש דר"מ היא דר"מ אומר גפן שיבשה, וזה הלכה הוא ג"כ דר"מ בצמר גפן דאסור אסי' ביבשה, וא"כ גזרינן יבש אטו לח, ולח גופא הוא אטו גפן, ה"ה כאן יש לאסור יבש אטו לח, ומתורץ קושיתי והשתא ר"מ לשיטתו דגזר כל כך אפי' בצמר גפן ה"ה גזר ג"כ אחורי יד אטו יד על יד אע"ג דיד על יד אסור רק משום שמא יתקן כלי שיר הרי איהו גזר כ"כ לזה אמר רבי מי זה בא לרדותינו ודו"ק:

מאי מקשה על כרסה בשובתא נ"ל דעושין כן משום רפואה נהגין העם בחולה, עיי' בק"ע באדם שהוא מן הטבור ולמעלה וקשה לי ומן הטבור אפי' באדם בריא וודאי מותר, ונ"ל דבחולה היינו בחול, כדלעיל בחולה מי היתר לך, אבל בשבת אסור, ויש לעיי' הא דחשיב לי' בחול מי היתר לך הא בנשוי אמר בנדה דמותר וא"כ שפיר בעי בשבתא:

אמר כן להלכה פי' הא דאמר אסור לדון היינו להלכה אבל הא דתני ר"ה דדנין דיני ממונות היינו מצד דין תורה משום דאין צריך דיני ממונות להלין עד למחר, ובק"ע פי' להיפך ואינו נראה:

ודע דרמב"ם בפ' י"א מה' סנהדרין ה' ב' כ' וז"ל אע"ג שדנין דיני ממונות בכל יום מן התורה שנא' ושפטו את העם מדבריהם למדו שאין דנים בע"ש ובכ"מ שם מחק מלת למדו דלא מצינו דלמדו כן רק בירושלמי פה אמר ר"א אסור לדון דיני ממונות בע"ש

אמנם נ"ל דס"ל לרמב"ם דר"א למד מלשון המשנה בסנהד' ריש פ' א' דיני ממונות דחשיב ההפרש בין דיני נפשות לדיני ממונו' ולא חשיב ג"כ דיני נפשות אין דנין בע"ש ודיני ממונות דנין ועוד דסיימה לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בעי"ט הו"ל לסיים בדיני נפשות אלא וודאי מדסתמה המשנה משמע דאפי' דיני ממונות אסור דהואיל ומצד הדין אסור בדיני נפשות גזרו חכמים ג"כ בדיני ממונות הואיל ויש בו ג"כ שמתוך טרחת שבת וי"ט לא יהיו מתון בדין וזה שכ' הרמב"ם ומדבריהם למדו ירצה מלשון המשנה כנ"ל ר"א דאסור ודו"ק, וא"כ לפ"ז אע"ג דר"א נקיט רק שבת ה"ה ג"כ בעי"ט אסור וכן פסק בח"מ סי' ה' אלא דעכ"פ יש לעיי' מדוע נקיט ר"א דווקא ע"ש והיה נראה לומר מדנקיט המשנה אין דנין משמע דווקא ביו"ט הא בעי"ט שרי, אלא דלפמ"ש מבואר ממשנה דסנהדרין הנ"ל דגם בעיו"ט אסור וא"כ הרי המשניות סותרין אהדדא ולזה י"ל דסתמא בתרא עדיף והרי סנהדרין הוא סתמא בתרא דס"ל דאין דנין בע"ש ויו"ט, ואע"ג דבתרי מסכת אין סדר מ"מ בתרי סדרים וודאי יש סדר, ואפשר לומר דנקיט ע"ש לרבותא לא מבעי בעי"ט דאסור דהואיל ואיכא טירדא דב' יומי כי בגולה עבדינן תרי יומי י"ט ויש לחוש שלא יהיה מתון אלא אפי' בשבת דלא הוי כ"א טירדא דחד יומא אפ"ה אסור ודוק, וראיתי בתומים דהא דאסור לדון בע"ש היינו דווקא להתחיל בע"ש אבל בהתחיל ביום ה' מותר לגמור בע"ש דהרי אפי' בד"נ מותר ביום ה' אע"ג דגומרין לחיבה בע"ש אפ"ה מותר ולא חיישינן שמא יכשלו מחמת טירדא דבשבת, ולפענ"ד לא דמי דשאני ד"נ דהוא בכ"ג דלא שייך לומר דכ"ג יטעו משא"כ בדיני ממונות דהוא אפי' ביחיד מומחא שייך לחוש שמא יטעה, והנה נ"ל לומר דהא דאין דגם בע"ש ויו"ט הוא דווקא לגמור הדין משום דיש לחוש שלא יהיה מתון אבל באינו רוצה לגמור הדין רק לשמוע הטענות מותר, כיון דלא שייך שיטעה, אבל בשבת ויו"ט אף משום ממצוא חפצך ודבר דבר, והשתא לפ"ז ל"ק הא דקתני ולא דנין משמע דבעי"ט מותר י"ל הא דמותר בעי"ט היינו באינו גוער רק לשמוע הטענות ודו"ק:

רשב"ל אמר אין מקדישין, עיי' בש"ק מה דתמה מבבא בן בוטי ולפענ"ד מבבא בן בוטי אין ראיה ע"ד שאמרו פעמים שביטולה של תורה זה קיומה וא"כ הואיל וזה קיומה של תורה להורות דהלכה כב"ה לכך הותר אבל אדם יחידי וודאי י"ל דאסור להקדיש מטעם שבות לפיכך לא מביא הגמרא ראיה לר"י מבבא בן בוטי וכן ל"ק ארשב"ל ודו"ק:

גם י"ל הלא לקמן קאמר ר' שמי אפי' למ"ד אין מקדישין באמת מותר להקדיש בעזרה משום דאין שבות במקדש וא"כ ל"ק כ"א אדאית תני הולך אצל מוכרי פסחי' גם זה לק"מ

דס"ל דכיון דיש מוכרי פסחים מדוע יעבור אשבות דלא צריך, אבל היכא דליכא מוכרי י"ל דג"כ ס"ל אין שבות במקדש:

ועוד י"ל דהכי קיימ"ל דב' מביאין עולה ביחד וכן בפסח יכול למנות עם חבירו וא"כ שפיר ס"ל דאין מקדישין דלמה לים לעבור הרי אפשר לו לצרף וא"כ לק"מ גם מבבא בן בוטי ודו"ק:

שלא לעשות סעודת אירוסין, ובמ"א סי' תמ"ד תמה מהא דתנן במשנה פ' אלו עוברין ההולך לשחוט את פסחו ולאכל סעודת אירוסין בבית חמיו ואולי יש לפרש דדייק אסור לארס אשה, דייק במארס אלמנה שכבר היתה אשה ובזה קיל דאסור לעשות סעודה ועיי' בכתובות דף ז' דיש חילוק בין בחור שנשא בתולה או אלמנה, ובזה יש חילוק בענין הסעודת דבע"ש אין עושין אבל בבחור שמארס בתולה יש לומר דמותר לעשות אפילו סעודה ולק"מ ממשנה דאירי בבחור עם בתולה, אלא דאין זה במשמעות המשנה דמשמע דבכל ענין מותר, ואולי י"ל דירושלמי דאמר אסור בסעודה שקודם האירוסין וזה אסור אבל אחר שאירס מותר וכן דייק במתני' בבית חמיו דכבר קדש והוי חמיו ודו"ק:

הלכה ה

ומברכין על השלהבת, עיי' בש"ק הנה על בבלי דידן כ' דלק"מ הא דלא חשיב הא דאין מברכין על הגחלת די"ל דחומרה דגחלת וקולא לא קתני, ותמי' מאי קולא וחומרא הוא זה במה דאין מברכין הגחלת, אמנם נרא' דהכוונה הוא דברייתא לא חשיב אלא הנהו דברים דטעמא דגחלת יותר משלהבת משום דיש בה ממש אבל הא דאין מברכין עליה לא בהא תלי' ופשוט:

אמנם על הירושלמי שפיר קשה דאיהו חשיב הא דאין מברכין אגחלת מדוע לא חשיב הא דגחלת כרגל בעלים ונראה בעיני לומר ע"פ מה דאיתא במס' מכות דף כ"ב דמקשה הגמרא ולחשיב נמי זורע בנחל איתן, וכן חורש בעצי אשירה, וכל אינך דמקשה שם וכתבו התוס' שם בד"ה מתקיף דע"כ צריכין לתרץ אאלו קושיות דתני ושייר ואע"ג דתנא תני מנינא יעיי"ש וא"כ י"ל ג"כ כן אירושלמי דתני ושייר אע"ג דקתני חמשה, ואע"ג דהתוס' כתבו שם לחלק יש לומר דדרך הירושלמי דאפי' היכא דתני מניינא נמי שייר, אלא דעכ"פ הא צ"ע מאי שייר דהאי שייר, ונ"ל דוודאי היכא דתני מניינא לא שייך לומר תני ושייר, אבל היכא דתני האי מנין פעם א' וגבי לא שייר אע"ג דבשאר מנין זה דתני שוב אצלו היה לו לחשיב עוד א' י"ל דשייר ולא שייך לומר מאי שייר די"ל הואיל ותני זה המנין במקום א' ושם הוא דווקא משו"ה הני ג"כ אצלו זה המנין ושייר א' כי היכא דיהיה המנין שוין, וא"כ לפ"ז הירושלמי דתני ה' דברים נאמרו בגחלת וה' דברים בשלהבת,

והנה הה' דשלהבת נלפענ"ד דדווקא קתני משום דליכא להקשות ליתני שלהבת בכל מקום דא"ל דנפקא לי' מק"ו דמוציא שלהבת פטור אע"ג דהוצאה דאורייתא אפ"ה פטור בשלהבת ק"ו בתחומין דרבנן דשרי וא"כ לא איצטרך ליה למתנה ואין להקשות איך קתני במתני' שלהבת בכל מקום הלא נלמד מסיפא דקתני שלהבת פטור י"ל דמתני' איידי דגחלת תני לה, דקתני הגחלת כרגלי הבעלים וזה ע"כ צריך למתנה דלא נלמד מסיפא דמוציא גחלת חייב דא"ל דווקא בהוצאה דאורייתא חייב אבל בתחומין ה"א דהוי כרגלי כל אדם קמ"ל ואי קתני ברישא הגחלת כרגלי בעלים הא' עכ"פ לענין חטאת אינו חייב קמ"ל, והשתא לפ"ז הירושלמי אמר ה' דברים נאמרו בגחלת וה' בשלהבת ובשלהבת ע"כ ה' דווקא כנ"ל קתני ג"כ בגחלת ה' אע"ג דיש לו לחשוב עוד א':

א"נ י"ל ע"פ מה דאיתא במס' יומא דף מ"א הא בקולחת הא בנכפפת דהיכא דמשליך האי זוג ושני תולעת בקולחת פסול וצריך להביא אחרת אבל בנכפפת כשירה, וא"כ לפ"ז קשה על הירושלמי דלחשוב הא דשני תולעת שהשליך בשלהבת ובגחלת כשר וע"כ נראה לומר דאה"נ דתני ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר י"ל דשייר ג"כ הגחלת כרגלי בעלי' ושלהבת בכל מקום ומתורצים כל הקושיות ודו"ק:

סליק מסכת דביצה.

מסכת שקלים

באחד באדר פרק א דשקלים

הלכה א

מתני' בא' באדר משמיעין, עיי' מ"ש בש"י בשם ספר לחם שמי' ועיי' ספ"ק דמס' תענית במתני' ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת ועיי' מ"ש בר"ה דף ח' ד"ה והן שהגיעו:

נאמר כאן חדשי, עיי' בש"ק ד"ה יכול ועי' מ"ש במס' ר"ה דף ב' ע"ב ועיי' מ"ש רש"י בחומש דעולת חודש בחדשו אתי' שאם עבר יומו בטל קרבנו ועי' בש"י:

אף שמוע שקלים וכלאים בנייהו ר"ח וכו' הכל יוצאין וכו', עיי' בש"ק דמחק זה הגרסא ודוחק דגם במס' מגילה דף ד' ע"א איתא להאי גרסא יע"ש ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר דהשמעת שקלים וכלאים בנייהו וצ"ע מדוע לא תני ליה ודוחק לומר דתני ושייר כיון דאין בין קתני וע"כ צ"ל דתנא לא חשיב מה שהוא רק תקנה דהשמעת שקלים הוי רק תקנה ולא חשיב כ"א המצות דאיכא בינייהו והיינו קריאת מגילה ומתנות לאביוני', ולזה קאמר דלפ"ז מתורץ ג"כ הא דלא חשיב במתני' כאן בי"ד קורין את המגילה בעירות

גדולות משום דלא חשיב כאן כ"א מה שהוא מתקנה ולא מצות שנוהגות ואע"ג דקתני בט"ו קורין את המגילה בכרכים זה חשיב איידי דאינך וזה הוא דאמר ר"ח הכל יוצאין בי"ד והוא מצד מצוה ומשו"ה לא חשיב כנ"ל לקיים הגרסא ומ"ש בתוס' מהרי"ק צ"ע: ע"ב **עד** כדון אית בשתא שיתין יומין, ויש לומר עוד דיפשעו דיאמרו אית זמן ארוך עיי' רש"י שבת דף ל"ד בד"ה עם חשיכה:

ר' יחזקיה שאל מעתה בני בבל וכו', פי' בני בבל שרחוקים מא"י א"כ משמיעין מראש החורף תשרי וע"ז התיב ר' עולה דהא בג' פרקים תורמין הלשכה וע"כ הטעם משום דרחוקים שלא הביאו אז הביאו אח"כ אבל באמת לה היה שום הכרזה אחרת רק בא' באדר לזה השיב ר' מני זה אינו דכולהו כאחת היתה באה והרמה דג' פרקים הוא לעשות פומבי לדבר פי' פרסום כמו דאיתא במס' יומא שהיו מפיסין וחוזרין ומפסין כדי להרגיש את העזרה וס"ל דאה"נ דמדינות הרחוקות היו משמיעין מראש החורף:

ונ"ל דלר' חזקי' ור' מני דס"ל דבבני בבל משמיעין מראש חורף א"כ לא מצי התנא דאין בין אדר ראשון לאדר שני למנות השמעות שקלים כיון דאינו שוה בכל המדינות א"כ תקשה דהו"ל למנות כלאים וכ"ת תני ושייר מאי שייר דהאי שייר וצ"ל דאינהו מתרצי כאיבעית אימא בבבלי ושייר ג"כ סדר פרשיות, אבל לר"ע דס"ל דהשמעת שקלים היה שוה בכל המדינות א"כ צריך לתרץ כתי' ראשון בבבלי דמגילה דוק שם ויש להמשיך בזה כל דברי הירושלמי כנ"ל וקצרתי:

כל השחתה שהיו עושין בהשכמה היו עושין, נ"ל דזה הוא מ"ש בכוונות דכל יום בהשכמה מתעוררת כנימה אחת בשם תולע מלמד קטגוריא על ישראל לכלותם ועולת התמיד הוא כנגדה המגין, וזה הטעם בהשכמה דווקא מתעוררת משום דכל השחתה שעשו בהשכמה עשו, ולזה סוד העולה דמזמר זכות שבחברון עקדת יצחק דכתיב וישכם אברהם בבוקר מגין והבן:

יבוא זהבו של כפורת וכו' וקשה לי הא אין קטיגור נעשה סניגור ומה"ט אין כה"ג נכניס לפנים ביה"כ בבגדי זהב, ולק"מ חוטא בל יקריבו דווקא כדמתרץ בר"ה דף כ"ו יעיי"ש ולא דמי להא דמשני הגמרא בבבל' בברכות דף נ"ט גבי כוכבי עיי"ש דאין קטיגור נעשה סניגר דשם הוי הככבי גופייהו הנטלים כנ"ל:

רשב"פ הנקרא ולא נבעת, נראה דנמשך אדלעיל דמשו"ה צריכין להכריז למ"ד יום קודם משום דדרך היצר הרע להתעצל את האדם מדברים הטובים ומייתי ראיה דלטובה משום רק נדיבי לב לרעה כתיב ויתפרקו כל העם הכל ביחד:

אי אתה יכול לעמוד על אופי' של אומה זו נתבעים לעגל ונותנים נתבעי למשכן ונותנים כלומר דהוי ע"ד כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו הואיל והמה נדיבי לב דנתבעים למשכן ונותנים לפיכך נתבעים לעגל ונותנים ג"כ:

ויקחו לי תרועה זו תרומת אדנים נראה דהענין הוא דתרומת אדנים הוא רמז דצריך האדם להיות אסקופה הנדרסת לכל מי שגדול ממנו בתורה וביראה ולזה הי' האדני' כסף דמי שהוא אסקופה הנדרסת כנ"ל זוכה להיות כסף טהור, ואיתא בקרא ואת דכה ושפל רוח דהיינו הקב"ה הוא עמו ע"ד מה דאיתא במס' סוטה יע"ש וזה הוא דקאמר ויקחו לי תרומה זה תרומת אדנים כנ"ל וזה הוא תרומת ה' דהקב"ה הוא עם הענוים דכאי רוח:

תרומת שקלים מה שירצו יעשו עיי' בש"ק וב"ש מה שתמו על מהר"א ולפענ"ד לק"מ דיד כולם יכול להיות שוין אבל עכ"פ יכולים לתנ' בשוה יותר ממחצית השקל והא ראי' דהיו שוקלים דרכונות כדאיתא במשנה שם:

דף ג' ע"א **לא** כן אמר ר"מ הכל יוצאין בי"ד עיי' במרא"פ ופרושו דחוק ורחוק מדרך האמת גם פירוש של הגאון בעל ק"ע מה שמפרש בפשט לא בא אלא ללמדך דקאי אקרא בזמניהם הוא רחיק דהירושלמי אינו מזכיר מזה דבר, ע"כ אני אמרתי אציין פשטא דהאי סוגיא כפי אשר הורוני מן השמי' קודם שראיתי פרושיהם והוא דהמקשן הי' סובר דמתני' דווקא קאמר בט"ו קורין בכרכים ואי קראו בי"ד לא יצאו ולזה הקשה מנ"ח דאמר הכל יוצאין בי"ד משמע דמוקפין יוצאין בי"ד כמו הפרזים (וע"כ ד"דרשי' להיות עושין את יום י"ד ואת יום ט"ו דקראי דמוקפין אי בעי בי"ד ואי בעי בט"ו וכדעת המקשן בבבלי דף א' ע"ב במגילה), ומשני לא בא אלא ללמדך שכל מצות הנוהגות אדר שני נוהגות באדר ראשון פי' הא דאמר ר"מ הכל יוצאין אין כוונתו דמוקפין יוצאין בי"ד אלא הכוונה דבי"ד יוצאין יהי' איזה י"ד שיהי' בין אדר ראשון בין אדר שני ואין הקפידה רק על י"ד וה"ה המוקפין בזמן דדהו דהיינו ט"ו, (א"נ דהתרצו לומר דר"ל ס"ל כר"א בבלי מגילה דף וי"ו ע"ב ולא תקשה ממתני' דמס' מגילה דר"ח ורב תנאי המה ופליגי כך ס"ל לירושלמי ודו"ק:)

ר' יוסי ור"א הוי יסבון וכו' פי' דאינהו באו לתרץ דהקושי' מעיקרא ליתא דהכל יוצאין אמרו דהיינו בדיעבד שעבר ט"ו ג"כ אזי אם קראו בי"ד עכ"פ יצאו כיון דתו לא הוי זמן קריאה ולא יעבור כתיב אבל להבא דהיינו לכתחילה אם עדיי' לא עבר כל יום ט"ו אזי צריכין לקרות שנית כזמנם, וע"ז מביא ראי' דתני מקום שנהגו לקרות ב' ימים קורין ב' ימים ואי אמרינן דאפי' מוקפין שקראו בי"ד א"צ לקרות בט"ו א"כ אמאי קורין שנית

אלא וודאי דלהבה לא (וכ"ת אכתי קשה אמאי נהגו ב' ימים י"ל דאיירי כגין דמספקא להו כמו חזקי' בטברי' כדאיתא במס' מגילה בבלי:)

אמר ר"מ ויאות פי' שנכונים דברי ר"י ור"א אלו מי שקראה וכו' כלומר א' ממוקפין שקראה עם פרזים בי"ד וחזר וקראה בט"ו שמא אין שומעין לו לומר כדת עשית דאם את אומר נמצאת עוקר זמן כרכים דהרבה כרכי' אנו מסופקי' בהן אי מוקפין המה ואם תאמר שאם קרא בי"ד אצ תו לקרות בט"ו אתה עוקר זמן כרכי' דהרבה כרכי' בגלותינו לא נודע שהמה מוקפין מימות יהושוע ב"נ אלא וודאי דספקוה קורין בתרווייהו, כנ"ל לפרש סוגיא הלז בס"ד:

העשיר לא ירבה נ"ל דכאן הוי התחלת מימרא והוא כמו כתיב בקרא העשיר אמר ר' אבין וכו':

לא אמר אלא הנהיג אבל להלכה לא פי' דבאדר ראשון שרי הספד ותענית אלא דצ"ע דבבבלי אמר דלענין הסו"ת זה וזה שוין ע"כ נ"ל דקאי על פרשיות דלרשב"ג גם סדר פרשיות צ"ל בשני ועל זה אמר להלכה לא:

ע"ב **מכאן** שמצינין על השדרה קשיא לי השתא על עצם לחוד מציינין כ"ש על שדרה וגלגולת י"ל דאי לאו קרא ה"א דעצם דקרא דווק' שדרה וגלגולת ולכך צריך תרווייהו:

שמא נתעכל הבשר נ"ל דצ"ל שמא יתעכל פי' אע"פ שעתה בוודאי יש טומאה מ"מ הואיל והבשר ממהר להתעכל ולא יהיה טומאה אח"כ לכן אין מציינין שלא להרבות מקומות טמאות וכו' ועיי' בבלי דף ה' ע"ב דמשמע דווקא אכזית מצומצם ויש ליישב לפ"ז הלשון שמא נתעכל דביום א' או פחות נתעכל דבר מועט ממנו ועיי' רמב"ם פ' ט"ז ה' ח':

ואין מחזירין אותו עיי' במהרא"פ דאין מחזירין לכל גוב וגוב ועיי' בש"ק דתמה דאי כפרושו למה יחזירהו ונראה לפרש דאיירי כגון שנעשה הזמן רע וירדו גשמי' מרובי' א"כ ה"א שיחזירו המנעל על הגבים כדי שלא יתקלקלו כמו שעשו בזמן החורף קמ"ל דכיון שפרקו שוב לא יחזירוהו כיון שעכ"פ עת הזמיר הגיע ופשוט:

ציון מכאן לציון עיי' במס' מ"ק דף ה' ובתוס' שם משמע שציון קברות דאורייתא יע"ש דהוי הל"מ ועיי' בשלום ירושלים במ"ק שם דהביא דהתוס' בב"ב דף קמ"ו מוכח מגמרא דנדה דציון קברות הוי דרבנן וע"כ צ"ל דהתוס' דפה ס"ל דהא דקאמר בנדה ציון קברות דרבנן היינו לאו דאורייתא והכי אפי' כל הנלמד מי"ג מדות קורא הרמב"ם ד"ס (ועיי' בספר פרי מגדים בהתחלת הפתיחה דהביא דברי הבאר שבע במ"ש רש"י בגיטין דף ס' ע"ב בפלוגתא דר"י וכ"א אי התורה רובה בכתב או בעל פה וכתב דכונת רש"י שם

דפליגי אי הנדרש בי"ג מידות חשיב בכתב או בע"פ והאריך בנפקותות ולפענ"ד נראה נ"מ באומר אשנה תורה שבכתב דקיימ"ל באומר אלמוד פרק זה כדר גדול כדר וא"כ באומר אשנה בכתב הדבר ספק אי יוצא בלמוד הי"ג מדות וקיימ"ל כר"י דהו' בע"פ כנ"ל) ובספר הנ"ל רצה לומר דגמ' סובר כאינך תרוצים בגמרא פה והוי רק דרבנן לדדהו וזה ליתא דהתוס' כתבו פה דלא פליגי רק מר אמר חדא יע"ש גם מה שהקשה בש"י הנ"ל דלמא הא דקאמר דרבנן היינו אע"ג דציון קברות דאורייתא מ"מ אצל ההולכי' הוי רק דרבנן דהוי ספק טומאה בר"ה והניח בצ"ע אין קושי' דעכ"פ גם בציון ברה"י נאמנים הכותים וגם בקעה בימות הגשמים הוי רה"י ואז הוי ספק טומאה ברה"י דאזלינן בספקא לחומרה ואי דגמרא מקשים עכ"פ ברה"ר אמאי נאמנים הא הוי דרבנן א"כ איך משני זה הגמרא דכתיב ובנה אצלו ציון עכ"פ בההולכים הוי רק דרבנן, גם מה שהקשה אתוס' שם דכתבו תרווד רקב אינו מטמא באהל דמסוגיא דקולית בחולין מבואר דתרווד רקב מטמא באהל רק במגע יש פלוגתא דר"י ורבנן ורצה לומר דה"ט משום דהוי רק כמו כזית דאין מציינין על כזית מצומצם וה"ה תרווד רקב נראה לפענ"ד דתרווד רקב שאני מזית בשר דזית בשר מחסר חסר משא"כ תרווד רקב דהקבר מצרפו ועיי' בבבלי במס' חגיגה דקאמר הגמרא צירוף דאורייתא ואפי' אם נפרד התרווד רקב בקבר אח"כ כמי מטמא והוי כב' חצאי זתים בשר המת דהקבר מצרפו, אמנם לפענ"ד נראה דיש חילוק בין מלא תרווד רקב ובין תרווד רקב דמשמע דאינו מלא ותרווד רקב דאינו במלואו הוי רק כחצי שיעור והתוס' כתבו רק תרווד רקב ועי' במ"ק בירושלמי שהארכתי שם בעזה"י, ובחדושי לחולין בסוגיא דקולית הארכתי עוד:

הלכה ב

עד נדון שביעית עיי' בק"ע דמפרש משום עומר וב' לחם וצ"ע הרי הוי' שומרי' הפסיחי' בשביעית לעומר כדאיתא בפ' ד' משנה א', אמנם נראה דהכונה כפשוטו דשביעית הטעם שלא להאריך באיסור חרישת הקרקע ועבודתה, והא דקאמר ר"מ משהתיר רבי להביא ירק היא שביעית וכו' פי' דאין פסידה כ"כ באריכת חודש א' בשביעית דעכ"פ אין דוחק דיש להם תבואה מח"ל:

אמר ר' מנא הדא דאת אמר בראשונה שהיו השנים כתקנן' אבל עכשיו וכו' י"ל דהכי בלא"ה הותר עכשיו דכבר התיר רבי להביא ירק, וצ"ל דהוא אמר עוד מטעם אחר, גם י"ל הפי' שאין השנים כתקנם דאין שלוחי ב"ד יוצאין ויטעו הרחוקי' בחמץ בפסח, ורא"ו בהגהות גרס היא מוצאי שביעית ולפי טעם הק"ע מפרש לעיל טעמא דשביעית הוא

משום ספיחין שלא יאכלום וכשהתיר רבי נפל חשש זה משו"ה הוצרך ר"מ לומר טעם למוצאי שביעית עתה ודו"ק.

משום קנסא עיי' בק"ע ועיי' גיטין בבלי דף ל"ו ע"ב דאיכא דיליף הפקר ב"ד מאלו הנחלות, ועיי' מ"א סי' תר"צ ס"ק כ"ב וס"ל לרבא בגיטין הנ"ל דפליג אאביי ומתרץ תי' אחר מטעם הפקר ב"ד משמע דס"ל דאפי' בקום ועשה נמי אמרינן הפקר ב"ד הפקר וא"כ מיושב קושית התוס' בגיטין דף נ"ה ע"ב בד"ה שלא יאמר מזבח וכו', ולפענ"ד נראה דהטעם הפקר ב"ד נגעו בה והפקירו ומשו"ה צריך להביא חטאת אחרת ודו"ק, ועיי' רש"י בדף הנ"ל בד"ה אוקמוה רבנן וכו' וקנס הוא דקנסו רבנן והפקר ב"ד הפקר וקדשה ותמהני איך אוקמה רבנן כדי שיעשה עוד עבירה אדרבה הי' שם לומר דלא קנאה ולפטרו שלא יעבור עבירה בשחטו וע"י שאם מוקמינן לי' ברשותו מחייב בשחטו בחוץ וצ"ע ודע דהתוס' שם תמה ארש"י ועיי' בים של שלמה דמתרץ דדעת רש"י ז"ל באמת דווקא איהו חייב כרת קנסוהו משא"כ אחר ודייק מלשון הברייתא דקתני בחוץ כה"ג ענוש כרת ומילת כה"ג יתפרש כהנ"ל דווקא איהו ויש לפרש בזה טעמא דאחיכו עלי' דרב שיזבי דהמה ידעו ג"כ דאיכא לתרץ דאוקמי' רבנן ברשות' אלא דקשו להו כקושית התוס' ולזה השיב לי' איהו דגברא אמר מילתא ודייק לישנא כה"ג דברייתא כמ"ש הישו"ש הנ"ל ודו"ק:

הלכה ג

בט"ו שולחנות היו יושבים במדינה, עיי' בק"ע ועיי' בתוס' י"ט מה שהאריך בענין זה יעיי' בתוס' חדשים דהאריך לתמות על הרמב"ם מכל פ' בתרא דעירובין, ובאמת דברי הר"ם תמוהי' מאוד דשם מדינה הוא שם הכולל לירושלים וסביבותי' ופסוק מפורש בנחמי' פסוק ג' והנשערי' שם במדינה, והיינו ג"כ ירושלים ובדניאל סי' ח' פסוק ב' ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה הרי דכל המדינה נקראת עילם ושושן הבירה מטרפולין שלה, וכן ירושלים ובאמת הוי בכלל מדינה ועיי' במדרש מגילת אסתר אמר ר' לוי כל מקום שנא' שדה הוא עיר עיר מדינה מדינה איפרכיה שדה הוא עיר דכתיב ענתות לך על שדך עיר מדינה מניין דכתיב עבור בתוך העיר בתוך ירושלים ע"כ ולכאורה תמוי איך מבואר מזה דעיר מדינה אלא וודאי דירושלים קרוי' מדינה ושפיר הביא המדרש ראי' וכדכתיב שרתי במדינות ועיי' בספר יוסף לקח להגאון בעל מעשה ה' במ"ש בריש המגילה, ועיי' בספר מהר"ם ברבי במס' סוכה במשנה מי שבא בדרך ולא הי' בידו לולב מ"ש בדברי הרמב"ם הנ"ל ועיי' מ"ש בחדושי למס' חגיגה דף א' בד"ה השלוח באמצע המדינה:

דף ד' **אין** ממשכנין הא לתבוע תובעין הא כן, נרא' דירושלמי מקשה סתירת המשנה אהדדי דקתני אין ממשכנן משמע דווקא ממשכנן הוא דלא משום דקטנים אבל לתבוע תובעין ואח"כ קתני בסיפא דמתני' אע"פ שאמרו אין ממשכנן אם שקלו מקבלין מידם משמע דווקא אם שקלו מעצמן הוא דמקבלן אבל לתבוע לא וסותר סיפא לרישא וע"כ צריכין אנו לחלק בין הביא ב' שערות ללא הביא דהביא תובעין עכ"פ אבל לא הביא לתבוע נמי לא, וזה לא כהדא דתנן אין ממשכנן עד שיביא ב' שערות משמע בהביא ב' שערות ממשכנן אפי', ובלא הביא עכ"פ תובעין לזה בא לתרץ ואמר כיני מתני' אין ממשכנן את הכהנים מפני דרך הכבוד פי' דלעולם קודם שהביא ב' שערות לתבוע נמי לא ובריית' דנקיט אין ממשככן נקיט איידי דתני עוד שם אין ממשככן את הכהנים וזה הוא רק מפני דכך הכבוד אבל לתבוע בוודאי תובעין נקיט ג"כ באידך נמי אין ממשכנן אבל באמת לתבוע נמי לא כנ"ל לפרש, ועפ"ז תפורש ג"כ היטב דברי הירושלמי הלכה ז', ובזה מבואר היטב דברי הרב ברטנורא ומיושב מה שתמה עליו התוס' י"ט מירושלמי דלפמ"ש גם הירושלמי ס"ל דאין ממשכנן אפי' בהביא ב' שערות עד שיהי' בן כ' ודו"ק:

ע"ב **ר"ט** בשם ר"ה כך משיבים חכמים לר"י וכו' נראה לפ' ומקדם צריך אנכי לבאר בפשט המשנה דר"י אמר דבן בוכרי העיד ביבנה כ"כ ששוקל אינו חוטא והשיב לי' ריב"ז לבן בוכרי ל"כ אלא כ"כ שאינו שוקל חוטא אלא שהכהני' דורשי' וכל זה ספר לנו ר' יהוד' וע"ז קאמר דירושלמי דכך היו משיבי חכמי' לר' יהודא דאין מקרא זה ראי' לדרש הכהני' משום דקיימ"ל חטאת יחיד מתה ואין חטאת צבור מתה וכן מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת ציבור קריבה כליל וכאן מהשקלי' קונן קרבן צבור, ועתה מקשה הירושלמי קושי' ב"ע משיבין לאדם דבר שאין מודה בו והכי ביומא ר"פ ב' שעירין איתא בהדי' שאין חטאת הצבור מתה ר' יודא אמר תמות הרי ס"ל בהדי' דחטאת הציבור מתה, אע"פ שאין משיבין לו מהא דאין חטאת הצבור מתה רק מהא דאין חטאת הצבור מתה מ"מ לא הו"ל למימר לו דבר שאינו מודה בו (א"נ א"ל דמקשה הירושלמי דא"ל דכיון דס"ל לר"י דחטאת צבור מתה ג"כ א"כ אין חילוק בין אם הוא של יחיד או צבור) והירושלמי הקשה קושי' זאת ולא תרצה, והוא מותיב להון וזו לא נדבת יחיד הוא וא"כ שפיר דרשו וכל מנחת כהן כליל יהי' ואינהו מותיבון כיון שנמסרה לציבור כמה שהוא נדבת ציבור:

הלכה ד

דף ח' **אמר** ר"א מתני' בנכרים אבל בכותים לא נראה בעיני דקאי אסיפא דמתני' דקתני אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן לזה קאמר דדווק' מנכרים אבל לא מכותי' משום דאיהו

ס"ל דמתני' אתי' אפי' כרשב"ג והא דאמר כותי כישראל לכל דבר היינו קודם שמצאו להם דמות יונה על הר גריזין, אבל אח"כ הם מומרים וגריע אפי' מנכרי' דאפי' נדרים ונדבות אין מקבלין מהם ולזה מביא הברייתא דתני' מכם להוציא את המומרי' ולזה קאמר הירושלמי דמתני פליגי אדברי ר"א דתני' אין מקבלין קיני זבות וכו' וזה ליתא בנכרי' וע"כ דקאי רק אכותי' וע"כ רישא איירי בנכרי וסיפא בכותי כן נאמר ג"כ דהא דקתני אבל נדרים ונדבות מקבלין מהן איירי ג"כ בכותי כנ"ל ודו"ק, (אלא דקשה לפ"ז כיון דמנכרי' מקבלין נדרים ונדבות א"כ אמרה הברייתא אדם לרבות גרים ולא אמר לרבות נכרים, ופי' ק"ע צל"ע:

ומותר נסכי' אזלו לכלי שרת נמצא מביא אפי' דבר מסוים, וקשה לי מאי פריך דלמא ר"ל ס"ל כר"ח לקמן פ' ד' מותר נסכי' לקייץ המזבח וצ"ל דר"י ור"מ דהתם במשנה המה תלמידי ר"ע וכ"ע ס"ל מותר נסכים לכלי שרת, אמנם אכתי קשה מאי פירך הירושלמי ולא הביא עמה נסכים דלמא אה"נ דאינו מביא עמה נסכים ונסכים של קרבן נכרי באים מצבור וצ"ל משום דאיתא במשנה לקמן ונכרי ששלח עולתו ממדינת הים ושלח עמה נכסים הרי דמקבלין נסכים מנכרי, אלא מזה אין קושי' דלמא ר"ש לקמן ס"ל כר"ח ס"ה דמותר נסכים לקייץ המזבח, וצ"ל משום דר"ש הוא ג"כ מתלמידי ר"ע:

אלו חייבי' בקלבון תני אלו חייבים בקלבן קלבון א' ר"מ אומר ב' קלבונות, פי' מתני' מתחלת אלו חייבין בקלבון, ואח"כ תני בסיפא השוקל ע"י וע"י חבירו חייב בקלבון א' ר"מ אומר ב' קלבונות, לזה אמר מתני' דקתני הכא ברישא חייבין בקלבון הוא ר"מ דס"ל כל השוקל מחצית השקל צריך ג"כ ליתן קלבון משום שאמר ר"מ אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה פי' אם אין השקל הוא כשיעור תורה מ"מ זאת הוא בבירור דע"י קלבונו נשלם השיעור של מחצית השקל וא"כ אין הקלבון הזה בא רק שמא אין המחצית השקל שאנו נותני' הוא כשיעור שהיה אז בימי משה ולפיכך צריך ליתן הקלבון, ולפיכך הביא סבר ר"מ במי ששקלו שלם שהוא פטור מקלבון דהיינו בוודאי אם היינו יודעין שהשקל הוא שלם היינו פוטרין מקלבון וזה הוא דמביא דאמר ר"מ כמין מטבע של אש הראה הקב"ה וא"ל כזה יתנו לפיכך צריך דווקא שיעור שלם לא פחות, כן הוא הפי' לפענ"ד ע"פ הגרסא דירושלמי דמס' זו בש"ס דבבבלי:

הנותן סלע ונוטל שקל אר"א דר"מ היא דאמר ר"מ א' שקל שהוא נותן וא' שקל שהוא נוטל פי' דס"ל לר"א דת"ק דר"מ דאמר השוקל ע"י ועל יד חבירו חייב בקלבון א' היינו רק הקלבון עבור המחצית שהוא נוטל אלא שהוא נתנו עבור חבירו, אבל עבור המחצית השקל שהוא נותן ס"ל לת"ק דר"מ דא"צ ליתן וא"כ לפ"ז ע"כ הא דקתני הנותן סלע

ונוטל שקל חייב ב' קלבונות ע"כ ר"מ היא דס"ל דצריך ליתן ג"כ עבור המחצית שהוא נותן לפיכך חייב כאן ב' קלבונות, ולזה בא רב ואמר דברי הכל היא דגם הת"ק דר"מ ס"ל ג"כ דצריך קלבון עבור החצי שהוא נותן והא דאמר חייב בקלבון א' היינו מלבד הקלבון שהוא נותן עבור החצי שלו ולא מיעט אלא דא"צ ליתן גם עבור החצי שנותן בעד חבירו דכיון שנותן פעם א' עבור החצי שנוטל א"כ שוב א"צ ליתן עוד קלבון א' עבור שהוא נותנו עבור חבירו, וא"כ סיפא דנותן סלע ונוטל שקל דברי הכל היא, וזה הוא מה שאמר א' שקל שהוא נותן וא' שהוא נוטל וא' לדברי תורה, וזה הוא אליבא דר"מ דלדידי' אה"נ דצריך ליתן ג' קלבונות והא דאמר ב' קלבונות הוא משום דזה הקלבון שנותן עבור החצי שלו הוא פשיטא ואפי' ת"ק מודה בי' ולא פליגי אלא בקלבון שנותן עבור חבירו דלת"ק די במה שנתן עבור הנטילה, ולר"מ צריך, והא דאמר א' לדברי תורה ל"ד כיון דהקלבון הראשון הוא ג"כ לדברי תורה, אלא הואיל ובקלבון הא' לא פליגי נקטו סתם, והכל הוא ע"פ הגירסא הכתובה בש"ס דבבלי:

מצרפין שקלים פרק ב

הלכה א

ע"ב **דרכונות** דינרין נ"ל דצ"ל דינרי עיי' בבלי ב"ב דף קס"ו ע"א:

דף ח' **מכאן** שחייב לשלש שקלו ג' פעמים בשנה, נראה לי דקשי' לי' הלא בשלישית השקל אינו די דמחצית השקל אמרה תורה, ולכך דריש ביה דרש לשלש שקלו, ר"א אמר מכאן לשלש סאין וכו' נראה דמפרשין שלישית השקל על המטבע, אלא דקאי על ענין המשולש שהיו נותנין בו המטבעות, ויש מזה ראי' נגד הרמב"ם דס"ל דהיו ב' מיני קופות דקופות הגדולות כל אחת מחזקת ט' סאין דהירושלמי לא חשיב להו, וחשיב מנין הסאות קודם דהוא המעות העיקר ופשוט:

לפי שחטאו במחצית היום, הקשה בש"ק א"כ שבט לוי יהיו פטורין דלא חטאו ונ"ל דעכ"פ הי' להם למחות דהמה היו רבים והיו להם לעלות בקשרי מלחמה לנגדם, ונ"ל דבאמת מזה הטעם אמר ר' לוי לפי שמכרו בכונה של רחל ובזה היה העיקר לוי וכ"ת לפי האי טעמא יפטור יוסף ובנימין י"ל דהמה מחטא העגל ותרווייהו טעמים צריכין:

הלכה ה

תני אין פודין שבוי בשבוי, עיי' בק"ע ויש לפרש עוד בזמן שגובין עבור שבוי א' לא יגבו עוד תיכף מפני שבוי אחר משום דהוי הכבדה על הציבור, אבל אין ביד הפרנסים למחות הממונים אם עושין כן דכיון שהם ממונים פעמים יכולים לעשות כן לעת צורך גדול:

מאי למיעבר קמי דארורא י"ל דשאל לי' מאי למיעבר קמי' כיון דאתה כועס עליו א"כ הו"ל כמו ארור דנדוי בו דהוי כמנודה לרב ומנודה לתלמיד, וצריך להרחי' ממנו ד' אמות והשיב לי' מאי את פליג ליה יקר עבור קמי' וסמוי עיני' ירצה בכעסו א"ל כן עבור לפניו וסמוי עיני לזה השיב א"כ שכ"כ אתה כועס עליו א"כ שפיר עביד שאינו עובר לפניך, א"נ י"ל ע"פ מה שיש גרסא קמא דארורא צלמא י"ל שהי' עומד צלם בדרך והי' לו מקום או לעבור אצל הצלם או לעבור קמא ר"א לפיכך שאל אם שרי לו לעבור קמא הצלם, ולהרחיק מר"א שהוא מנודה לרב ור"י לא רצה שיעבור קמא הצלם וא"ל עבור קמא כ"א וא"צ לחלוק כבוד כלל וזה עבור קמא וסמוי עיני' עיי' מ"ש בזה בסוף מ"ק הלכה ז' וישנו שם בקצת שנויים:

נ"ל הא דקרא לי' בבלאי משום דר' יוחנן אמר בקדושין דף פ"ט דגסות רוח ירד לבבל ובשביל שחשבו לגס רוח קרא ליה בבלאי, וי"ל דקפיד ר"י על דלא אמר הלכה בשמי' משום דר"י אמר דין גרמא דעשיראי ביר עיי' במס' ברכות דף ה' ע"ב דר' יוחנן היה מנחם לר"א דבכי א"ל מ"ט בכית אי משום בני דין גרמא דעשיראי ביר א"ל על האי שופרא דבלע בעפרא, ובארתי דבאמת על האי שופרי' דבלע בעפרא בניו הנחמדים שהיו לר' יוחנן בכו שאין לו בן למלאות מקומו ובכו תרווייהו על דלא הוי להו בנים, ולזה היה ר"י מתחילה מקפיד על ר"א שלא אמר הלכה בשמו בשביל שלא היה לו בנים:

תמהני אם לא הוי בהכ"נ זה ע"ז, נ"ל דדן אותן שהיו מפלפלין לקנטר ולהתגאות וכל המתגאה כאלו עע"ז, והיה זה ג"כ התנצלות מעל ר"א דאולי חושש בהיות דיודע שאין ר"י אוהבו יפלפל עמו לקנטר וש בזה עבירה ולזה אמר ר"י הכזה מחבריי שרשאי לפלפל כנגדו הלא הוא חייב במורא ואימה נגד רבו:

ור"י מאי כולי האי דקפיד דימר תורתו משמי' לזה משני דאף דוד ביקש כן שיהיו דבריו נאמרים משמי' לזה הביא הקרא דהתפלל אגורה באהלך עולמים וקאי שיאמרו הלכה משמי' משום דהלכה כמותו דכתי' וה' עמו לזה מסיים אחסה בסתר כנפיך סלה דזה טעם במה שהתפלל אגורה באהלך עולמי' משום שהוא בסתר כנפיו דאד' עמו והבן עיי' מ"ש בזה בהקדמה:

גם יש לפרש דבשעת החורבן שאין לנו מקדש נתמעטו כנפי החיות כדאית' במס' חגיגה ובזמן שקיים המקדש יעלה זכרונו ע"י הקרבנות שמקריבי' והוא היה המכין הכל למקדש, אמנם לאחר החרבן ביקש שיעלה זכרונו ע"י דבר הלכה שיאמרו בשמו לזה אמר אגורה באהלך עולמי' וזה שיאמרו דבר הלכה מפיו ובזה אחתה בסתר כנפיך אפי' בזמן שנתמעטו כנפי החיות סלה:

רב גידל האומר שמוע בשם אמרו יראה בעל שמוע כאלו עומד לנגדו, סי' שיראה כאלו זה שחדשו עומד לנגדו ובוודאי יראה לכוין הדבר שיהיה על צד היושר משום דהרי המחדשו יודע איך אמר הדבר אם הוא כן או לא:

רב אדם יקרא איש חסדו זה שאר כל אדם דאדם סובר שחבירו הוא איש חסדו אבל באמת אינו כן רק החסד שהוא עושה מצפה לאיזה תשלום גמול אבל איש אמונים מי ימצא דהיינו שיעשה דבר לאמיתו בלי שום תוחלת תשלום גמול זה אינו בנמצא רק א' מאלף, ומייתי הירושלמי זה ר' זעירא דהוא איש אמונים משום דאמר לית אנן צריכין חששין לשמעתי' דרב ששת פי' וכי אין אנן צריכין לחוש לתורתו של רב ששת שבל תשכח, דהוא גברא מפתחא פי' פתוח עניים פי' משום שהוא סגי נהור ובלשון ירושלמי נקרא פתוח עניים משום שאינו יכול לכתוב תורתו צריכין אנו לחוש עלי' לבלתי תשכח ומשו"ה חשב לי איש אמונים:

א"ל ר' זעירא לר"א חכים רבי לבר פתי' דאת אומרת שמעתי' משמי' א"ל ר"י אמרה משמי' פי' ירושלמי מביא עוד ראיה לאמונתו של ר"ז דשאל לר"א אם ראה לבר פתי' משום דאמר שמעתי' ממנו וע"כ משום דרצה לידע שם אמרו ולפיכך חקר אחר הדבר עד דאמר ר"י אמרי משמי' וזה הוא סימן על גודל אמונתו ואמתתו דרצה לידע שם אמרו, וכן מביא עוד ראיה ממה דאמר ר"ז לר"א חכים רבי לרב, פי' חכים הוא ראה, ומדאירי הירושלמי מאיש אמונים שאינם נמצאים כ"א מעט, לזה מביא אבל לצנים איכא טובא ואין דור שאין בו לצנים כדורו של דוד:

והיה כי ימלאו ימיך א"ל הקב"ה ימים שלמים אני מונה לך י"ל משום דדוד מת בשבת והוא התפלל שימות בע"ש וטעמא בהיות דבשבת מזל מאדים ולא היה ניחא לי' שיקבל שלמה מלכותו ביום שבת שמזל מאדים, אבל בהיפך קמא קב"ה הי' ניחא טפי להודיע כי אע"פ שהתחילת מלכותו במזל מאדים אפ"ה הוא למעלה ממזל ושלמה מלך אפי' על עליונים, וזה הוא דאמר כי ימלאו ימיך ואין לחוש על שיקבל שלמה בנך מלכותו בשבת משום ושכבת עם אבותיך דכתיב בך שכיבה משום שתניח בן צדיק והוא יהיה למעלה ממזל כנ"ל:

בשלשה פרקים פרק ג

הלכה א

אמר ר"א כל הן דתנינן פרס פלגי, ויש מזה הירושלמי ומסתמא דמתני קוש' על הב"י באו"ח סי' תק"ט ריש ה' פסח דכ' דשואלין למ"ד יום קודם הוא דווקא בפסח דנפישי הלכתא והרי כאן תנן פרוס עצרת פרוס החג ג"כ משמע דבכולן דורשין ל' יום קודם

ואולי דס"ל לב"י דאיידי דנקיט פרוס הפסח נקיט ג"כ הלשון פרוס עצרת ופרוס החג, ויש ראיה מלשון הירושלמי ריש פסחים דף ב' וז"ל שם שואלין בהלכות פסח הלכות עצרת בעצרת הלכו' חג בחג בבית וועד, שואלין קודם לל' יום רשב"ג אומר ב' שבתות וכ' בק"ע שם ה"ג שואלין הלכות פסח בפסח וקשה להגיה אמנם לפי דברי הב"י הנ"ל א"צ להגיה והכי פרושו שואלין בהלכות פסח וה"ה אפי' קודם פסח במה שאמר הירושלמי אח"כ לת"ק שלשים יום ולרשב"ג ב' שבתות אבל הלכות עצרת בעצרת הלכו' חג בחג רק ועיי' בחק יעקב סי' הנ"ל דכ' דהאי בית וועד נמשך אדלקמן ודווקא בבית וועד שאלין ודורשין קודם, ואין דבריו נראין כן בפשט, ועוד דפשטא הוא דהכל הוא בוועד דווקא דלפני רבים שואלין ודורשין:

וצל"ע כיון דהו"ל פלוגתא דת"ק ורשב"ג דס"ל רק ב' שבתות איך כתב התנא סתם פרוס הפסח עדיין לא ידענו איזה פרוס דלמא פרס דרשב"ג וצ"ל כיון דע"כ צריכין להביא בר"ח ניסן הקרבן מתרומה חדשה כמו שדרשו בס"ק מזאת עולת חודש בחדשו יעיי"ש א"כ ע"כ פרוס הוא פרוס דת"ק:

הלכה ב

דתני בשלש קופות וכו', עיי' במהר"א דתמה אמאי הביא הברייתא ולא המתני' ועיי' בש"ק דמוחק דתני' וגריס תני ולפענ"ד נראה דמשו"ה הביא הברייתא משום דאמתני' י"ל דהא דקתני של שלש שלש היינו לא פחות משלש אבל אי בעי היו יכולים להיות יותר גדולים לפיכך מביא דתני' דשם מפורש יותר דקאמר שהם תשעה סאין שהם עשרים ושבע משמע דהוי דווקא ודו"ק:

וכתוב עליהן אל"ף בי"ת גימ"ל, ובברייתא לא תני דר"י פליג ואמר יוונית כתוב עליהן ואפשר לשיטת הרמב"ם ניחא דבג' קופות הראשונות שהחזיקה כל אחת ט' היה כתוב לשון הקודש אליבא דכ"ע אבל בקופות שניות ס"ל לר"י דחלקו כבוד ללשון יוונית מדכתי' יפת אלקים ליפת:

הדא אמרה מזוג כדי מזיגת הכוס, עיי' בק"ע במ"ש המגיה, ולפענ"ד דה"פ מדלא חשיב התנא שיעור מזוג אלא וודאי דהוא בכלל יין ובכל ענין בין ביין חי בין במזוג השיעור רובע רביעית, ובזה מיושב ג"כ הגירסא בשבת דף ל"א הדא אמרת מזוג אפי' בכמה כוסות ירצה בכל ענין מזוג הוי שיעור רובע רביעית כמו יין חי כנ"ל:

מהו לשתותן בכרך א' עיי' בש"ק ובמס' שבת דף ל"א מה דתמה על השו"ע או"ח סי' תע"ב סעי' ח' דבד' כוסות שתאן זה אחר זה לא יצא ובירושלמי פה מסיק דיצא, ולפענ"ד דהירושלמי אמר פה בכרך א' משמע דומי' דכרך כרוכי' אהדדא, והכוונה שלקח ד'

כוסות מופרדים וע"י קנים שבתוכם שתה בפעם אחת מכל ד' כוסות ועכ"פ היו נכרים בשעת שתיית הד' כוסות ועדיף טפי משתה בזה אחר זה בלי הפסק דאז אינו ניכר דעושה לשם מצוה דדרכו של אדם לשתות ד' רביעית כשהוא צמא זה אחר זה משא"כ בשותה בבת אחת בכרך א' כנ"ל אין זה דרך וניכר בשעת שתי' הפירוד של הד' כוסות שהוא כנגד ד' לשנות של גאולה כנ"ל ודו"ק:

א"נ י"ל בכרך א' היינו סמוך ותיכף דבזו הרגע שגמר לשתות הכוס ראשון שתה תיכף הכוס השני וא"כ י"ל דדווקא בשותה בזה אחר זה ליכא היברה דרגילי' בני אדם לשתות הרבה כוסות זה אחר זה אבל היכא דשתה כל כך בתיכף א"כ איכא היכר דבעבור מצוה עושה, ופשיט לי' מדתני' הלל אומר אם שמעון דייק ב' הלל מב' בני אדם כא' יצא, דאיידי דחביבי יהיב דעתו ויצא אפי' ידי הלל דיום ועיי' בפי' מהר"א:

תני מבושל כמתובל, ועיי' בש"ק דגריס כדי תיבול וכן איתא בשבת דף ל"א ע"ב ועיי' בש"י מ"ש בשם ספר המכריע דיין מבושל לא בטל מתורת יין, וצ"ע אי כגרסת הק"ע א"כ י"ל דאין אנו בקיאין ואולי מבושל יותר וס' ברכות להקל:

קרא עלי' חכמת אדם תאיר פניו, אמרתי דידוע דאדם ראשון היו פניו מאיר יותר משמש דאפי' על עקבו אמרו שהיה מכתה גלגל חמה, וכן משה זכה לקרני הוד וכן בדוד כתיב והוא אדמוני עם יפה עינים ולדעתי זה רמז בשם א'ד'ם א'דם ד'וד מ'שה, וזה חכמת אדם תאיר פניו ועתה כשראו שגם ר' אבהו היו אפוהי נהירין בשביל אורייתא אמרו דגם שמו איבהו מרומז באל"ף של א'דם וזה קרא עליה חכמת אדם תאיר פניו כנ"ל:

יבש בכזית אתי' דר"נ ככ"ש עיי' בש"ק פ' המוציא דף ל"א ע"ב מה דתמה על הרמב"ם דפסיק יבש בכזית ופסיק דלא כר"ש וסגי ביין כדי מזיגת הכוס, ועיי' בש"י ר"פ המוציא מה שתירץ, ועיי' בהגהות רא"ו דמוחק האי דאיתא קמן אתי' דר"נ כר"ש וגרס דאתי' דר"נ כרב"י ועיי' מ"ש בסוגי' דקטן אוכל נבילות ואין כאן מקומו להאריך:

והיו חייך תלואי' מנגד זה שלוקח חטים לשנה, וזה הוא מקללת התוכחה דאפי' בלוקח לשנה ג"כ יהי' דואג וחדרי לבו נוקפים, משא"כ בברכה שאפי' באומר מה נאכל למחר הרי זה מקטני אמנה, גם י"ל דבברכה כתיב ואכלתם ישן נושן ופי' רש"י מג' שנים וא"כ בקללה הוא אם יצטרך לקח אפי' לשנה, אמנם הנראה לפענ"ד דיש בזה פי' אחר, והוא דוודאי זה שלוקח חטים לשנה יהי' די לו אך יהיו חייו תלואים לו מנגד, ירצה מחבירו שלוקח מן הסדקי וזה ופחדת לילה ויומם זה הלוקח מן הסדקי פי' מזה יפחד כי יהי' חושש פן יגזלנו ויהרגנו וזה והיו חייך תלואי' לך מנגד ירצה מזה שכנגדו כנ"ל, ואמר ולא תאמין בחייך זה הלוקח מן הפלטור פי' וזה יהי' פחדו יתר עד שלא יאמין בחייו

וזה הוא מה דהראה שאירע לו ע"י שלקח מן הפלטור בעט בי' אע"פ שהי' ת"ח וצדיק גדול אפ"ה גרמה הדאגה עד שבעט בי' יצחק בר כהנה, א"כ מכ"ש שיש לדאוג על אדם אחר וזה אמר ולא תאמין בחייך פי' זה הלוקח חטים מפני זה הלוקח מן הפלטור כנ"ל: **והנה** בגמרא אמר' דרב אדא הלך ללמוד ואמרה לו אשתו מאין יאכלו בניך והשיב לה איכא קורמי באגמא, הרי דאצל התורה צריך האדם להשליך כל דאגתו מנגד רק יבטח בשם ה', והנה כתיב בתורה כי היא חייך ואורך ימיך, לזה אמר בתוכחה דיהי' הכל להיפך דאפי' בלוקח חטים לשנה א"כ בוודאי הי' לו לבטוח בה' אפ"ה והיו חייך תלוים לך דהיינו התורה דהיא חייך יהיו תלוי' לך מנגד שלא תוכל להעמיק בתורה ומכ"ש ולא תאמין בחייך זה הלוקח מן הפלטור, והנה אמרינן בגמרא דשמעון העמסוני דריש כל אתין שבתורה וכשהגיע לאת ה' אלהיך תירא פי' וצ"ע אמאי לא פי' בואהבת את ה' אלהיך ונ"ל דהאי דאיירי לענין אהבה דריש שפיר לרבות ת"ח לאוהבם בלב ונפש ומאוד ולהושיעם בממון בלחצם ודחקם אבל לענין מורא הי' שפיר קשה לו מה ליכא עם הקב"ה, ועיי' בחובת הלבבות דחכם א' שאלו דין בהלכות גיטין ודינו ממונת והאריך לבייאו על שדרש דברים הרחוקי' וכי לא השלים עדיין נפשו מידיעת אמיתת הבורא, והנה מפרשה של שמע ישראל אנו למדין כנ"ל כמה יש לחבב ת"ח ולהושיעם וא"כ נ"ל דרב ביבי שהי' עני ובלחץ הדחק וזה שאלו דין של דם נבילה אי מטמא ברביעית, והי' לו להשלים נפשו מתחילה בפי' שמע ישראל שאומר בכל יום ולאהוב ת"ח ולהושיעם מדחקם ורב ביבי ידע בר' יצחק בר כהנה שהי' עשיר לפיכך בעט בי' בשאלו דבר רחוק בטמאות וטהרות ועדיין לא השלים את נפשו בפי' שמע ישראל וזה דאמר לי' דאנא סמיכנא אפלטור ומדוע לא הי' מושיע בלחצו כנ"ל ע"ד דרוש:

תני ר"י קוץ לא יתרום הרמב"ם גרס קבץ דהיינו עני ודל שקיבץ פרוטות לא יתרום מפני החשד שיש לחשדו פן יגנוב, ויש מזה ראי' שלא למנות גבאי צדקה עני ודל:

אר' תנחומא מפני הברכה, עיי' בר"א וק"ע מפני שצריך לברך על הרמת הלשכה, וראיתי בפליתי סי' י"ט הקשה לברך קודם שיכנס ללשכת השקלים על דעת לתרום ואח"כ ימלא פומי' מוי ויכנוס עיי"ש מה שדחק דהלשכה היה ארוך יותר מכ"ב אמה ודוחק, אמנם לפענ"ד נראה דיש פשט אחר בירושלמי והוא ע"פ מה דאיתא במס' תענית דף ח' וב"מ דף מ"ב הנכנס למוד את גרנו אומר י"ר מלפניך אד' אלקינו שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי זה, ועיי' סי' ר"ל באו"ח וא"כ לפ"ז י"ל דבוודאי גם בהתחיל לתרום מן הלשכה אומר ג"כ ברוך השולח ברכה בכרי זה וזה צריך להיות דווקא בהתחיל לתרום כמו שאמרו גם שם התחיל למוד וא"כ מתורץ קושיית

הפלתי דבחוץ לא היה יכול לברך זה הברכה, ומיושב לפ"ז הא דלא הזכיר הרמב"ם זה הברכה, ולפמ"ש זה הוא הברכה הנוהגת בכל מדידת דבר ולא שני בין הקדש לדבר אחר ולא הוצרכה הרמב"ם להזכירה:

אלא דאכתי יש לעיי' דאפי' אי נימא דמפני הברכה היא כמ"ש שצריך לברך ברוך השולח ברכה בכרי זה, מ"מ הלא אפשר לאחר לברך ברכה וא"כ הדרה קושי' לדוכתה דימלא פומי' מוי ואחר יברך, וצ"ל דהואיל ומברך השולח ברכה בכרי זה, צריך להיות עומד אצל הכרי דהרי אומר כרי זה, אבל לפי' הרב הגאון מו"ה דוד אפ"ה שפי' מפני הברכה שצריך לברך על הרמת הלשכה, שפיר קשה דהרי זה הברכה אפשר לאחר לברך דומי' דשומע ואינו מדבר דקיימ"ל דשוחו ואחר מברך אפי' לכתחילה, אמנם עיי"ש בשו"ע יו"ד סי' א' בטו"ז ס"ק י"ז במה שהאריך לחלק בן שחיטה להרמה, א"כ ה"ה בהרמת הלשכה צריך דווקא התורם לברך דו"ק שם היטב:

והנה ראיתי דיש מפרשים מפני שצריך לברך על המים ואי דימלא מוי ולא יברך יש לחוש שמא ישתה מעט ויהנה בלי ברכה, והנה יש לעיי' לפי פי' זה מה בכך יברך וישתה וימלא פומי' מוי וצ"ל משום דגורם ברכה שא"צ, דהרי אינו צמא לשתיה ואינו שותה רק כדי למלאות פומי' מוי אח"כ והוי ברכה שאינה צריכה, ויש לעיי' דהני קתני במתני' ולא בתפילין א"כ צריך התורם מקדם לחלוץ תפילי', וא"כ הרי גרם ג"כ ברכה שאינה צריכה, דהרי צריך אח"כ לברך שנית וצ"ל דדווקא התם דא"א בענין אחר משא"כ כאן כיון דיש תקנה אחרת שידברו עמו כמ"ש הירושלמי אין מתירן ברכה שאינה צריכה, אמנם היותר נראה לפענ"ד דב' פרושים אמתים בפשט והכי פרושי מפני הברכה שצריך לברך על הרמת הלשכה ואי כקושית הפלתי דיברך חוצה על הרמת הלשכה ואח"כ ימלא פומי' מוי ויכנוס לזה י"ל דהרי צריך לברך על המים וא"כ הוי זאת הפסק בין ברכה ראשונה ודו"ק:

גמליאל זוגא וכו' א"ל והייתם נקיים עיי' בש"י ולפענ"ד ע"פ מה דמקשה התוס' י"ט במתני' דתנן ואומר ומצא חן ושכל טוב מה ואומר ועוד דהוי כיהודא ועוד לקרא, עיי"ש מה שדחק ולפענ"ד נראה דאי מוהיתם נקיים ה"א דווקא רבים צריכין לצאת ידי הבריות אבל יחיד לא, לזה הביא המשנה דאפי' יחיד דכתיב ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקי' ואדם, א"כ מבואר דאפי' יחיד נמי צריך לצאת ודו"ק, והשתא לפ"ז הוי זה הפסוק במשלי המחוור דממנו נלמד דאפי' יחיד צריך לצאת ידי הבריות, אלא דלכאורה זה אינו דהרי אמרינן בגמרא דברבים ליכא חשדה וטפי הוי חשדה ביחיד מרבים, וא"כ לפ"ז הדבר ק"ו כיון דמצינו בתורה דאפי' רבים צריכין לחוש לחשדה ומשו"ה אמר והייתם נקיים א"כ

כ"ש יחיד, ע"כ נראה לפענ"ד דאי מקרא והייתם נקיים ה"א דווקא נגד ישראל חבריו הוא דצריך לצאת ולנקות א"ע אבל נגד נכרי לא לפיכך הביא הקרא דמשלי דכתיב בעיני אלקים ואדם משמע נגד כל אדם אפי' נגד נכרי צריך האדם לנקות שלא יהי' בחשד וזה שדייק המשנה ידי הבריות משמע כל ברי' (וי"ל דזה תלי' אי עכו"ם קרוי אדם וס"ל לסתם משנה דעכו"ם קרוי אדם, א"כ מטמא באהל ועיי' יו"ד סי' שע"ב פלוגתא ואין כאן מקומו):

והשתא כיון דעכ"פ מקרא דמשלי אינו מבואר כ"א דיחיד צריך לנקות א"ע ולצאת ידי הבריות וה"א דאבל ברבים ליכא חשדה וע"כ צ"ל דקרא והייתם נקיים הוי המחוור שבכולם ושפיר השיב ר' יוסי בר בון ודו"ק:

גם יש לתרץ קושית התוס' י"ט הנ"ל דאי מוהייתם נקיים ה"א דווקא בכאן בני גד ובני ראובן שהם הכניסו א"ע לדבר שבקשו העבר הירדן לכך צריכין אח"כ להיות נקיים אבל בכה"ג שאדם לא הכניסו א"ע לדבר רק אחרים העמידוהו מעצמם כמו התורם שנכנס ע"י אחרים שצוהו ה"א א"צ לחוש לזה הביא ראי' מקרא ומצא חן ושכל טוב בעיני וכו':

הלכה ג

מתני' והתורם מכווין ודחפו לקופה נ"ל הלשון ודחפו לקופה ולא נקיטו וזרקו לקופה הוא משום דגם גבי קופה יש לחוש שיבוא לשירי הקופה כי הלא גם בקופות הי' נשאר כמבואר בירושלמי לקמן לזה אמר ודחפו לאחר שנתמלא כל הקופה דחפו לתוכה בענין שהי' שקלם למעלה ונלקח בהם בהמה תיכף ודו"ק:

ולמה הי' מחפה שמא ישכח וכו' וי"ל דהא אי לא הי' מחפה אם הי' באית אח"כ המביאי' השקלים ממדימ' הרחוקות ונותנין עליהם נעשו הכל שיריים, והרי בברייתא תני לקמן שמט את הקטבלאות נעשו הכל שיריים, ונ"ל דהקושי' הוא ולמה הי' מחפה הלא יש לחוש שמא ישמוט אח"כ הקטבלאות א"כ יותר הו"ל לפנות הנשאר למקום אחר ולא לחפות הנשאר ועוד דהחיפוי גורם קלקול המטבעות להעלות חלודה, לזה אמרה המשנה דחיישינן שאם יפנה הנשאר למקום אחר ולא יחפא שמא אח"כ יתרום מן הדבר התרום דיהי' כאן כרי חדש וישן ויטעה ויתרום מן התרום ודו"ק:

ויש לומר דלזה הוא שייך מה שאמר בירושלמי אח"כ וכן הי' רפב"י אומר זריזות מביאה לידי נקיות ופי' מהר"א נקיות מן החטא, וקאי אמתני' דאמרה שהי' מחפה בקטבלאות אע"פ שהי' אפשר לפנות לצד אחר, לזה אמר זריזות מה שהי' זריז ומחפה מביא' לידי נקיות מן החטא שלא יבוא לידי מכשול לשמט את הקטבלאות:

נחת רוח הוא להם שיהי' קרבן מתקרב משלהן תחילה, ואפשר לומר דעל זה קאי הא דאמר הירושלמי אח"כ וכן הי' רפב"י אומר זריזות מביאה לידי נקיות וקאי על זריזותן של בית ר"ג אלא דהירושלמי הפסיק בנתיים בדברי הלכות כנ"ל:

ענין תרום תרום תרום ג' פעמים, הוא משום דהאתחיל במצוה אומרים לו גמור משו"ה אמרו לו שיזכה לתרום כל הג' פעמים ויגמור את כל המצוה:

תני שמט את הקטבלאות נעשו כולן שיריים זה משמע לכאורה כפי' הרב, אבל הש"ק כ' להיפך דזה הלשון משמע כפי' הרמב"ם ולא זכיתי להבינו ואדרבה זה הברייתא קשי' טובא לפי' הרמב"ם ודו"ק:

עוד תמהני על פ' הרמב"ם דקאמר ומחפה בקטבלאות קאי על הקופות הגדולות ושלישית לא הי' מחפה כדי שידע דממנה יתחיל בעצרת וכי צריך סי' שלא יתערבו והלא סי' הי' כתיב עליהן אלף ב' גימל כדאיתא בברייתא, ומכ"ש לפמ"ש בש"ק בד"ה תרם שלא תרם הג' קופות גדולות בבת אחת מכ"ש דקשה לענין מאי הי' מחפה, סוף דבר לא זכיתי להבין דברי הרמב"ם גם הלשון בקטבלאות לשון רבים לא שייך אי קאי אקופה בת ט' סאין ובשלמא על הלשכה שפיר שייך קטבלאות דהי' המעות מפוזר בכל רוחב הלשכה והי' צריך קטבלאות הרבה:

שלמה שלישית חוזר לשני' וק"ל ואמאי איני חוזר לראשונות דמצוה בראשון, וי"ל:

שלמו שלשתן חוזר ושוקל משום דס"ל דהואיל ומשירי לשכה מתקנין חומות העיר ועושין בו מזבחות ועזרות כדאיתא לקמן בפרקין א"כ כבר שלמו השירי הלשכה וליתניהו ולפיכך צריכין לחזור ולשקול אמנם י"ל דמועלין בשיריים ואסור לתקן דבר מהם כל זמן שיש לחוש שיצטרכו עוד לאותו שנה כנ"ל ודו"ק:

קדושה מביאה לידי ענוה עיי' תוס' כתובות דף ק"ג ע"ב ד"ה שתרצו וי"ל קדושה בכלל וצריך ביאור ולפי דברי הירושלמי פה ניחא דקדושה מביאה לידי ענוה ויראם ודו"ק ויש לי עיון בדברי ר"ח כהן שם בתוס' ואין כאן מקומו:

קדושה מביאה לידי ענוה דכתיב מרום וקדוש אשכון ואת דכא וכו' דע כבר הארכתי דמלת רום מורה על דבר המונח ברום אבל ב"ע הוא קטן ורבי קדוש שהי' עניו גדול אמר לשמעון בנו נהוג נשיאתך ברמים לא אמר בגדולים רק ברמים בני אדם שהם בקרבם שפלים ודכאים רק כדי שהיו דבריהם נשמעים זורקים מרה וכזה ראוי האדם המנהיג הצבור להתנהג וזה סדרי נשיאות דמסר לו, וזה הוא דאמר הקב"ה מרום וקדוש קדושה אשכון ירצה זה שהוא רק מרום אבל לא גדול רק קטן ב"ע וכמונח ברום ובאמת היא קדוש בזה אשכון ומפרש ואת דכא ושפל רוח והמה ב' ענוים א' המראה ענותו והשני

הזורק מרה בתלמדיו אבל ב"ע שפל רוח ותרווייהו טובים, אמנם הגם שהדבר צריך אמנם כבר אמר רנב"י במס' סוטה לא מני' ולא מקצתה מי שנא מה דכתיב תועבת ה' כל גבה לב א"כ ע"י קדושת האדם זוכה לעיקר ענוה וזה ואת דכא ושפל רוח ובמקום אחר הארכתי:

תחית המתים מביאה לידי אליהו זכור לטוב שנא' הנה אנכי שולח לכם את אלי' ועיי' במהר"א ובש"ק ועיי"ש בגמר' כמתמה דאדרבה אלי' סיבה לתחי' והו"ל למימר אלי' מביאה לידי תחיית המתי', ונ"ל ע"פ מ"ש רש"י בפ' בחוקתי בה' מקומות יעקב מלא ויו ואלי' חסר משום דיעקב כטל הויו למשכון שיבוא ויבשר הגאולה לבניו, והנה קודם שיבשר אזי נקרא רק אלי' ואחר שבישר אזי נקרא אליהו בוי"ו, והנה י"ל בלשון הירושלמי דאמר תחיית המתי' מביא' לידי אליהו זכור לטוב דייק בוי"ו וגם אמר זכור לטוב ואח"כ מביא הנה שלח לכם את אלי' ולפי הנ"ל יובן וה"ק תחיית המתים דאחר התחי' אזי מביאה לידי אליהו זכור לטוב שיהי' נזכר בשמו הטוב כיון שהוא אחר התחי' וכבר בישר הגאולה, שנא' הנה אנכי שולח לכם את אלי' לפני בא יום ה' הגדול דאזי נקרא רק אלי' דירושלמי הגירסא אליה בלא וי"ו אבל אחר התחי' שכבר בישר אזי שמו אליהו בוי"ו וזכור לטוב בשמו הטוב:

התרומה פרק ד

הלכה א

מתני' פליגי על ר' יוסי עיי' בק"ע ופרושו דחוק, ולפענ"ד משום דמלשון המשנה דזמן עצי כהנים והעם משמע דנוהג אף בזמן הזה מדאמרה בא' בניסן בני ארח בן יהודא ולא נקטה היו בני ארח בן יהודה, אלא וודאי דהלשון מורה שגם עתה בזמן הזה נוהג י"ט שלהם וא"כ ע"כ מתני' דלא כר' יוסי בהא (ועיי' מ"ש במס' תענית דגם ממתני' דמגילה משמע דנוהג בזמן הזה עיי"ש) וא"כ קשה דלהוי מתני' בחדא כר' יוסי דס"ל הרוצה מתנדב שומר חנם ובזה דלא כר' יוסי אלא וודאי דאתי' כרבנן ושני' בין קרבן למכשירי קרבן ודו"ק:

העומר ולחם הפנים, מתני' דר"י וכו' משום דקשה לירושלמי מדוע מקדים התנא העומר דהוי רק פעם אחת בשנה ללחם הפנים דהוי תמיד לזה אמר מתני' דר"י דאמר דאינו בא אסורי' והואיל והתנא רצה להודיענו זה החידוש אקדמה ודו"ק:

ההן עומר מהו שיזרע, יש לעיי' הא לא הוי בעידנה דמיעקר לאו וא"כ אין עשה דוחה וצ"ל משום דעומר הו"ל עשה דרבים ועיי' באו"ח תמ"ו א"נ י"ל דהוי כמי מילה בצרעת

דמקרא בעידנה אע"ג דמל ולא פרע כאלו לא מל, וע"כ משום דלא אפשר לבוא לפרוע כ"א בחיתוך א"כ ה"ה בכה"ג מקרי בעידנה:

לא נמצא כקומץ על שיריים שאינם נאכלי' ויש לעיי' לדעת הרשב"א ור"נ וכן העלה בתשובת מנחם עזרי' לדינא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוי רק דרבנן אפשר לאכל השיריים ע"י ביטול ועיי' יו"ד סי' צ"ט ש"כ ס"ק ד', ועיי' בש"ק דתמה הלא אינו ממשקה ישראל ולפענ"ד ע"פ מה שהארכתי בחידושי על הלכות ס"ת דהך דרשה ממשקה ישראל לאסור האסור הוא דווקא האסור מדאורייתא משא"כ באסור מדרבנן א"כ יש לומר אחר שנדייק בלשון הירושלמי מהו לזרוע בתחילה והאי בתחילה הוא למותר ע"כ דקאי אדלעיל אליבא דר' ישמעאל דדריש בחריש ובקציר מה חריש רשות ולדידיה תוס' שביעית הילכתא גמירי וא"כ י"ל דה"ה ג"כ מה דנאמר רק מהלכה ואינו מפורש באורייתא לא נמעוט ממשקה ישראל ושפיר דייק מהו לזרוע בתפילה ירצה בהתחלת שביעית דהיינו בתוס' שביעית כנ"ל ודו"ק:

כל מה שיתן הן הן דמיו, עיי' במהר"א ועיי' בש"ק מה דתמה דא"כ זה שנתן אלו השקלים אין לו חלק בקרבנות ולק"מ דהרי על הכל תורמים ואפי' מי ששלח שקלו ונאבד א"צ לשקול שנית אם נאבד אחר שנתרמה התרומה כדאיתא בה' ג' לעיל ואם נתרמה נשבעים לגזברים:

הלכה ב

מגיהי ספר העזרה, עיי' בהגהת רא"ו דאין לגרוס עזרא דשל עזרא וודאי א"צ להגיה יעיי"ש ולפענ"ד משכחת בקפצה הדיו וצריך להעביר עליו הקולמוס:

ועיי' בש"ק מה דתמה על רש"י ז"ל בכתובות דכתב מגיהי ספרי' של כל אדם, ולפענ"ד הכוונה בהיות שהוצרכו לתת פרס למגיהי ספרים עבור ספר העזרה לא הקפידו ונתנו להם פרס יותר כדי ש"צהו ג"כ שאר ספרים בירושלי' דאמר לשהות ספר שאינו מוגה ויען שביהכ"פ כשהיה כה. קורא בעזרה הי' מביא כל א' וא' ספרו להראות חזותו לרבים עשו דינם כספר העזרה כנ"ל:

אמר ר"ח כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו, עיי' בש"ק מה דתמה על הרמב"ם ולפענ"ד נראה דדעת הרמב"ם היתה בפשט הירושלמי דר"ח דע"כ ברייתא דמועלין בהם משבשתה היא אבל ליכא למימר דברייתא דבאין משירי הלשכה משבשתא היא כיון דידעינן מאן תני לה אמרינן טפי דאידך משבשתא היא דהוית ברייתא סתמא ולא ידעינן מאן תני לה:

והמזבחות והפרוכת מעכבים את הקרבנות, ויש ליישב לפ"ז קושית הכפתור ופרח הובא בנ"ב מה"ק חלק או"ח סי' ל"ה שהקשה למה לא מקריב כל קרבנות ציבור בזה"ז שהרי מקריבין אע"פ שאין בית ואי משום טומאה הלא קיימ"ל טומאה הותרה בציבור, ולפענ"ד כיון דמזבחות מעכבים זא"ז ואם אין מזבח הזהב אסור להקריב ג"כ על מזבח העולם והרי קיימ"ל דאין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת, עיי' רמב"ם פ' ג' מה' תמידין ומוספים ה' א' וא"כ כיון דליכא מזבח הזהב ליכא ג"כ מזבח העולם דתרי אנן לא יכולין לעשות קטורת כיון דמעלה עשן חד וסמכי' ואנן לא ידעינן כדאיתא ביומא וא"כ א"א לחנך מזבח הזהב וא"כ כיון דא"א לחנך פסול ומעכב ג"כ במזבח העולה, ואע"ג דרבנן פליגי וס"ל דאינו מעכב אלא כיור וכן מ"מ דכולהו אמוראי אמרו דנוכח וצלע ושימה מעכב משמע כר"מ דבכל ענין ודלא כתי' ר"ח דמשני כאן בעבודת פנים כנ"ל ודו"ק:

דף ט"ו **כולה** ר' ישמעאל, עיי' בק"ע דמוחק ולפענ"ד דירושלמי סותר בזה דבריו דלעיל דאמר דמודה ר"ע דאם רצה שיהיה ההפסד שלו והשכר לתרויהו שרי א"כ אמאי לא אמר ג"כ ר"ע מותר פירות לקייץ המזבח ובכה"ג שקבל עליו שההפסד שלו אלא וודאי דבכל ענין ס"ל לר"ע דאין משתכרין בשל הקדש אסי' במקבל וכל הנ"ל דאם רצה דר"י היא דגם לר"י אין משתכרין בשל הקדש אלא בכה"ג היכא דמקבל עליו ההפסד ולר"ע אפי' זה אסור וא"כ בבלי וירושלמי אינו סותר כנ"ל:

ע"ב **הנסכים** שקדשו בכלי וכו', פי' דדייק יתור דנקיט שקדשו בכלי פשיטא שבכלי קדשו ואלא היכן יקדשו אלא וודאי דאתא לאשמעינן דווקא בתוך הכלי אבל לא אם נגדשו כנ"ל:

הלכה ג

ומחללן על הבניין, עי' בש"ק מה דתמה על הנ"ב וכ' לבסוף אלא דתמוי' דלקמן אר"מ תפתר באומן של בית אבטינוס ולפענ"ד לק"מ דדוק' דקאמר באומן של בית אבטינוס כלומר דהאי של בית אבטינוס הי' אומן ג"כ בבנין ונטל שכרו קטורת כנ"ל ופשוט, אלא דצ"ע דא"כ לא הוי צריך לומר משל בית אבטיניס רק באומן שהיה נוטל בשכרו, אלא די"ל דבשאר אומנין היו קונין אותן תיכף ולא היו מניחין אותן בידם פן יערבו דברים אחרים וכדומה אלא דבשל בית אבטינוס היו נאמנים כנ"ל, ונ"ל דמה"ט מחללן על הבנין ולא למעות שמגיע לבית אבטינוס דחיישינן שמא ישהו אח"כ לקנותן מתרומה חדשה כנ"ל:

אותן מעות מה יעשה בהן ראיתי בהגהות רא"ו דכ' דלא גרסינן לי' ועיי' בהגהות דכ' לעיי' הטעם בתקלין חדתין ואין ספר זה בידי ונ"ל דהוא היה מפרש הא דרבי אומר אומר

אני ינתנו לבית גרמו או לבית אבטינוס קאי אדלעיל דא"צ לחלל על הבנין רק לחלל על מעות המגיע לבית אבטינוס, ע"ז אמר הן שהיו חייבים להם אבל אם לא היו חייבים להם אזי מחללין על מעות האומנים היינו שאר האומנים דהיינו על הבנין ואח"כ מקשה אותן מעות מה יעשה בהם כנ"ל הפירוש לפי הגרסא שלו ודו"ק היטב, ומיושב בזה קושית הש"ק דתמה מהא דלקמן דמשני תפתר באומן של בית אבטינוס שהיה נוטל בשכרו קטורת ודו"ק:

הלכה ד

דף י"ז **מאי** כדין ההין אמר הקדיש דמים הקדיש, עיי' במהר"א וק"ע ופרושם דחוק ולפענ"ד דהוא קושי' מהו כדין דההין אמר קדושת דמים הקדיש דהיינו ר' אליעזר אמר במתני' דהקדיש הכל לבדק הבית לדמי זכרים ונקבות ואף דר' יוחנן אמר לעיל טעמא דר"א מאיש כי יקדיש מ"מ הקשה מדוע ההין אמר דהיינו ר' יהושוע הקדש גופו הקדש מדוע פליג אר"א, לזה אמר ר"ז טעמא דר' יהושוע מדכתיב דבר אל אהרן כנ"ל ודו"ק:

ע"ב **שבטא** דנדנדא ביניהן עיי' בש"ק והיינו כרכר בגמ' דידן כדאית' במשנה לגרור בו את הכרכר, וכ"ל עוד ע"ד דאיתא במס' ב"ב דף מ"ה על ושמתי כדכד שמשותיך פליגי ב' תרי מלאכי ברקיע חד אמר שהם וחד אמר ישפה אמר הקב"ה להוי כדין וכדין, ודרשו כדכד כדין וכדין ע"ש במהרש"א ח"א א"כ ה"ה הכא ר' פייס אמר שמעתי כדברי שניהם א"ב הוי כדין וכדין א"כ שפיר אמר שבטי דכדכדא ביניהן דרבי פייס אמר כדין וכדין וזה נכון:

הלכה ה

דף י"ח **מתני'** לספק סלתות, לאו דווקא סלתות ה"ה יינות ושמנים עיי' מ"ש התוס' י"ט ולפענ"ד מלת סלתות כמו מן המסולתות והמשובחות, והיינו המסולתות בקמח ויין ושמן, וא"כ לק"מ דיוק התוי"ט כנ"ל:

ואם החמיץ היין החמיץ לו, עיי' בתוס' י"ט ריש דמאי דתמה מהא דאמר ר"נ בפסחים ר"פ אלו עוברין מתחילה כשהיו מביאין נסכי' לא היה יין שביהודה מחמיץ וכו' יעיי"ש, ולפענ"ד לק"מ דמתחילה היינו כשהיו חביבין לפני הקב"ה הנסכי' אבל אח"כ כשחטאו והקב"ה אמר לא תוסיפו הביא מנחה שוא וכו' אזי לא נתקים האי נס והיה אסי' היין שביהודה מחמיץ ורק מתחילה קאמר כשהיו אהובים לפניו מנחתן ונסכי' של ישראל, אלא דעכ"פ גם של אדום החמיץ רק עכשיו דנחרב המקדש אסי', מכח חטאתינו של אדום אינו מחמיץ תה דייק ר"נ ועכשיו של אדום אינו מחמיץ ודו"ק, אבל קודם שנחרב ועכ"פ לא היו אהוב לפני הקב"ה זבחינו ונסכינו אזי שלנו ושלהם החמיץ, ושפיר אמרה המשנה ואם החמיץ היין ופשוט:

ולא היה מקבל מעותיו עד שיהיה מזבח מרוצה, נ"ל לפרש מזבח מרוצה, דהמקבל לספק כיון שמסר אח"כ היין לגזבר והכהנים התחילו אח"כ להקריב ממנו פעם א' אזי שוב אין אחריותו על המספק וזה דאמר ר"ש בבריית מיד הי' מקבל מעותיו יען הכהנים זריזין והקריבו תיכף ממנו ודו"ק:

אלו הם ממונים פרק ה

הלכה א

פתחי' זה מרדכי' יש לעיי' למ"ד בגמרא מי שהי' באותו דור מבה מה שבדורו וכ' סי' מרדכי וגבי כרוז בחד דור גבינו הי' בימי אגריפס המלך, עיי' בבלי יומא דף כ' ע"ב ואולי י"ל דב' גביני כרת היו ומיושב בזה קושית תוס' ישינים ביומא הנ"ל:

ע"ב **לכן** אחלק לו ברבים זה ר"ע שהתקין מדבש הלכות ואגדות יש לעיי' איך שייך זה אדלעיל ונרא' משום דלמ"ד כשירי דור ודור בא למנות וא"כ הא דאמר ביומא על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה קאי ג"כ אבית גרמו ובית אבטינוס כשאמר הירושלמי קודם, אלא דאכתי יש לומר דהנהו ב' מתני' פליגי ומשנה ס"ל דהיו רשעים וגם עליהם נאמר שם רשעי' ירקב, והך מתני' דשקלים פליגי וס"ל דכשרים היו, אלא דזה קשה דהרי קיימ"ל כולי' סתימתאי אליבא דר"ע כדאיתא בבבלי ר"פ דמגילה, וא"כ איך סתם רבי ביומא דהיו רשעים וכאן דהיו כשרים, וזה הוא דסמך הירושלמי לכאן לכן אחלק לו ברבים זה ר"ע שתיקן הלכות וא"כ כולי סתימתא אליבא דר"ע ודו"ק

אי הוי קדמאי מלאכין אבן בני אנשי וכו' נ"ל דר' אבא בר זמינא בא ליתן טעם אחר שהראשונים חרשו ובררו לנו התורה מדוע אנו איך לנו לאכל דאין מבינין אותה לזה אמר הטעם משום דחסרה לנו היראה והקדושה כי ראשית חכמה יראת ה' ואפי' כחמרא דר"פ בן יאיר אין אנו דומים:

ג' נשים הביאו קיניהם אחת אמרת לעינתי וכו' עיי' בש"ק דהביא קושית היפי מראה מדוע התחכם פתחי' לפרש דבריהם ולא כמשמען, ע"ש מה שתירץ ולפענ"ד איירי דג' נשים הללו באו בבת אחת וכיון שבחרה כל אחת לשון ב"ע ולא אמרו לשון א' ליעתי או לעינתי מזה שפט שכל אחת דבר אחר אמרה, אלא דאכתי קשה דלמא אחת אמרה ששפעה כמעין והשני' אמרה שנפלה לים, ואולי י"ל דבמראה של הנשים ראה שלא שמעו דם כמעין וים דהי במראה אודם שבפניהם, א"כ י"ל דדייק מדאמרו לעינתי ולימתי מדוע הוצרכו לומר כן הו"ל לומר לטהרתם אלא ודאי דכוונת דע"י ששפעה דם כים וכמעין אסתכנית וא"כ מבלעדי הקן נדרה עוד וכן בזו שאמרה לזיבתי שפט דע"י שהיתה

זבה וטמאה לא היתה יכולה ליגע בבנה מחמת טומאתה ונסתכן ע"י זאב, ומשו"ה מתורץ שלא אמר זאב בא לטרוף אותה ומדוע אמר את בנה ולפי הנ"ל ניחא:

דף י"ט **יתוותרון** בני מעוהי פי' ינפחו ויהיו יתירים בעובי, ונ"ל הלשון רחמנא ווותרן, הכוונה ע"פ מה דמצינו לדניאל שאמר לנ"כ חטאך בצדקה פרוק, וזה הוא רחמנא ווותרן מי שהוא מרחם עניים על זה הקב"ה מוותר, אבל באמת אינו מוותר למחול לגמרי אלא מאריך אפו וכמו שאמר דניאל בסיף הן תהי' ארכא לשלותך דייק רק אריכת שמאריך אפי' אבל לבסוף וגבי דלי':

ר' יוסי אעל לכופרם וכו' יש לפרש ע"ד מה שאמרתי דבתוכסה כתי' בברכות ישמך ה' לראש ולא לזנב, ויש לעיי' מדוע הוצרך לפרש ולא לזנב ואמרתי ע"ד שאמרו הוי זנב לאריות ולא ראש לשועלים, ויכול להיות שיהי' האדם ראש לשועלים אלא דאין זה ראש ויותר טוב להיות זנב לאריות מהיות ראש לשועלי' וזה הוא הברכה ישעך ס' לראש ולא לזנב ירצה שלא תהי' ראש לזנב כי זנב לאריות טוב ממנו, והנה ר' יוסי בעי למענייא בהאי כפר פרנסים ולא קבלו משום דלא רצו להיות ראש לשועלים, לפיכך אמר להם הרי בן בבי הי' על הפקיע הווה הפתילות שבמקדש והיו נעשים מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם ורז"ל אמרו מסמרטוטי בלמי הרי שהי' ממוני' על הסמרטוטים ואפ"ה חשב התנא מינוי שלו בהדי אינך:

ע"ב **בית** גרמו היו מסיקין ורודין מבחוץ עיי' בהגהות רא"ו שהביא גרסת הגמ' וכ' שכאן הגרסא משובשת, ולפענ"ד הכל לבונה א' הולך של ב"ת גרמו מסיקין מבפנים ואופים מבפנים בתנור אבל ספת הי' בדפוס חוצה בתנור וע"י לא היתה מתעמשת אבל האומנים אם היו אופין מבפנים היו רודין ג"כ מבפנים והי' מתעפש ע"י שלא שלטו החום, ואם רצו שיהי' רודין מבחוץ הוצרכו לאפות מבחוץ ובכל ענין הי' מתעפש כנ"ל ודו"ק וא"כ הבבלי והירושלמי הכל א':

בדברים הללו מזכירין אותם לשבח שלא יצא מיד בניהם פת נקי' י"ל דמתחילה שהי' שכרם מועט לא הי' מזכירין אותם לשבח מה שלא יצא ביד בניהם פת נקי' דמפני דחקם לא הי' אפשר להם בפת אחר אבל עת שכפלו להם שכרם א"כ הי' אפשר להם לאכל פת נקי' ואפ"ה לא יצא תינוק בפת נקי' מטעם והייתם נקיים מה' ומישראל וזה בדברים הללו מזכירין אותן לשבח היינו בדבר הנ"ל שהוסיפו להם:

אמרו להם מפני אין אתם רוצים ללמד י"ל דמתחילה שלא רצו ללמד חשבו שהיו רוצים בכפל פרנסה אבל עכשיו שכבר כפלו לחם שפיר שאלו מדוע עתה אין אתם רוצים ללמד לזה השיבו משום להא דע"ז:

וי"ל מדוע הוצרכו לומר שהבית יחרב אפי' לא יחרב נמי יש לחוש שעא ילמוד אדם אחר לעשות כמוהו לע"ז, וי"ל דמצד טעם זה שמא ילמוד אדם לע"ז לא הי' די שאין אנו חוששין לזה יען שהדבר צריך שמא יארע חולה בבית אבטינוס ולא הי' אדם לאפות כי מי יודע אם המשפחה יתקיים, בזה אמרו אחרי שמסורת בידינו בלא"ה שהבית יחרב ולא יתקיים, ורק לזמן אנו משמשין די בשלנו:

לפיכך כבודם נתמעט וכבוד שמים נתרבה, עיי' בק"ע ולפענ"ד על הא דהוסיפו על שכרם וכפלו להם, נתמעט כבודם כי אין לכבדם יען שלקחו שכר מרובה, אבל כבוד שמים נתרבה בזה שנתיקרה המצוה וזה כבוד ה':

מעשה בכהן א' שהלביש לאיסטרנויוס וכו' וי"ל איך הי' הכהן רשאי להלביש הנכרי הא מועל בהקדש ועיי' בשו"ע או"ח סי' קכ"ח טו"ז ס"ק ל"ט דהעלה דכל שיש הנאה לכהן יכול למחול יעיי"ש שכתבתי על הגליון ראי' מאלי' שרץ לפני אחאב ואלי' הוא כהן, ומלשון הגמרא פשוט נבילה בשוק ואל תאמר כתנא אנא משמע אפי' נבילה דאחרים וכן מירושלמי דפה יש ראי':

הלכה ב

תני מב' בתליקין הדא הוא דכתיב ויחיאל וכו' ועיי' בק"ע דתמה אמאי חשיב כה"ג לבסוף הא מלך גדול ממנו ולק"מ דאע"ג דקרא חשיב ממטה למעלה מ"מ בכל מינוי ומינוי חשיב הגדול קודם דיחיאל הי' גדול מעוזיהו ועוזיהו גדול מנחת וא"כ כיון דאמר במפקד המלך ועזריהו הוצרך לחשיב המלך קודם וזה נכון ודו"ק:

דף כ' **מחמי** צדיקי' ומזכי פי' ע"י הראי' זוכין כמו שאמר אליהו לאלישע אם תראה אותי לקח מאתך יהי' לך כן, ובדרושי הארכתי, ואותן שדרשו לגנאי דרשו כן מדכתיב והביטו אחרי משה הו"ל לכתוב והביטו אחריו, אלא דרמז הביטו מי שיהיה אחרי משה שלא יזכו בניו לגדולתו ואמרו שיהיה כן בשביל שזרק אימה יתירה על הציבור לפיכך לא יראה כל חכם לב כמו שדרשו במס' ב"ב כל פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור אינו רואה בן ח"ח, גם דייקו מדכתיב ונצבו איש פתח אהלו דהו"ל לכתוב יעמדו אלא אתי' לרמז כמו יצאו נצבים דכתיב גבי דתן ואבירם, ואולי ונצבו איש פתח אהלו קאי על דתן ואבירם שהביטו עליו כנ"ל:

הלכה ג

אם מצאו לו כדי חתמו היו נותנים לו וכו', נ"ל דהדיוק הוא דווקא מצאו ממש כדי חתמו אבל אם מצאו יותר מכדי חותמו לא היו נותנים לו דדלמא ממקום אחר הוא, שהרי הוא יותר משיעור חותמו ודווקא בנמצא בצמצום ממש שיעור חותמו, דיד הקדש על העליונה, ונ"ל דהוא דווקא כפי הגרסא שלפנינו במשנה דגריס ואם לאו לא היו נותנים

לו פי' דאם אין השיעור מצומצם אמרינן דזה לא ממנו אלא מאחר נתנו יותר כמ"ש, והנה י"ל דזה אולי תלי' בפלוגתא דרבי ורבנן בהניח מנה ומצא מאתים דלרבי דאמר חולין ומעשר מעורבין זה בזה י"ל דהיותר הוא מאחר וכדי חותמו הוא שלו, אמנם אולי י"ל דשאני התם דהניח משא"כ כאן מי יימר דנתן ואין יכול להוציא מן ההקדש וצ"ע:

הלכה ד

ע"ב **פגע** בי' רבן דרוחיי, נ"ל דהוי בחזירתו ממצוה דודאי בהלכתו למצוה הי' מטמר מיני' אבל בחזירתו פגע בי' וא"ל דמתן בסתר יכפה אף ואפי' בחזירתו אין לו לירא, ועיי' בבלי פסחי' דף ח' דאמר רב למידן לא ידענא, אלא דלבסוף מסיק שלוחי מצוה אינם נזוקין אפי' בחזירתן יעיי"ש, ויש ליישב בזה הקרא דכתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר ואמרו בבוקר מה שהביאו להם העננים עם המן בבוקר, ויש לעיי' מה הי' קשה למדרש ונ"ל דקושיתו הית מדוע לא הביאו בלילה דצדקה בלילה כיון דאמר בבוקר בבוקר וע"כ ע"פ פשוטו שהקדימו א"ע בלילה הו"ל להביא לזה דריש דרש אחר ודו"ק: **אמרו** דשתן גבן, עיי' במהר"א ובק"ע ולפענ"ד נרא' דהוא מלשון דשא דהוא פתח, וזה אמרו פתח שלהם הוא ג"כ לנו כלומר בפתח שהם נזוני' מהקב"ה, כך אנו נזונים כדכתיב פותח את ידיך ומשביע לכל חי, רק בין ר"ה ליהכ"פ שרצו לעסוק בתפילות ובתחנונים והיו נוטלים אבל לא אח"כ, ועיי' בהגהות רא"ו דיש גורסים כשותא גבן והוא ג"כ כנ"ל הקב"ה דהוא כשות של עולם הוא גבן ואל תבטחו בנדיבים:

שלשה עשר שופרות פרק ו

הלכה א

תני בשם ר"א הארון גלה לבבל, ויש לעיי' לפי מה דאיתא בירושלמי לעיל פ' ד' הלכה ד' אמר ר"י השלחן והמנורה והמזבחות מעכבים ורבנן מסיק שם דס"ל ג"כ דעכ"פ בעבודת פנים מעכב, וא"כ איך בנו בבית שני מקדש ועשו עבודת פנים בלא ארון הא אפי' שימה מעכב בפנים, והי' נראה לפענ"ד דר' יהודה ורבנן שם ס"ל דארון במקומו נגנז וא"כ כיון דהוי שם במקומו א"כ שפיר עשו בבית שני עבודה, ואזיל ר' יהודה בר אילעי לשיטתו דס"ל כאן במקומו נגנז ואע"ג דהוי למטה בקרקע מ"מ מקרי במקומו ושפיר אמרינן לעיל תני ר' יהודא אומר השלחן והמזבחות והמנורה והפרכת מעכבים אבל לר"א דס"ל דארון גלה לבבל ע"כ דס"ל דנוכח וצלע ושימה אינו מעכב לגמרי אפי' בעבודת פנים:

והשתא לפ"ז מיושב היטב קושי' שהבאתי לעיל (בפ' ד' ה' ד' מכ"ב מת"ק מדוע אין אנו מקריבים עתה כיון דטומאה הותרה בציבור, משום דכיון דסתם משנה דכאן סתם כמ"ד ארון במקומו נגנז דהרי הביא מעשה דידעו ביחוד ששם הארון נגנז א"כ לפ"ז השלחנות

והמזבחות מעכבים זה את זה וא"כ כיון דמזבח הזהב צריכה להתחנך בקטורת ואנן מעלה עשן לא ידעינן דהוא א' מסימני הקטורת א"כ א"א לחנך מזבח הזהב וכיון דליכא מזבח הזהב א"כ ליכא כמי מזבח הנחושת דמעכבים זה את זה וא"כ א"א עתה להקריב קרבן, ועיי' מ"ש לעיל פ' ד' קצת מזה, ועיי' מ"ש אדמ"ו זצ"ל בחתם סופר סי' רל"ו ועיי"ש מה דכ' על השנויי' שהי' במקדש ובבית שני עיי' מ"ש המזרחי על הרמב"ן קאי רק על אורך ורוחב אפי' בא כשיעור האמות רק כתבנית, ועיי' במ"ר על קרא בנח וזה אשר תעשה אותה עתיד א' למוד כמדתך הד"ד אורך הבנין במדה הראשונה אמות עשרים ולכאורה צ"ע איך הוי זה כזה הלא לא הוי שוה אמות המקדש לאמות התיבה אע"כ דהפי' שיהיה האמות שלימות ולא שבורות בהשלמות חצי אמה, דומי' דתיבת שהיו בה רק שלימות ולא שבורות, ועיי' בפי' על התורה שלי שהארכתי:

וצל"ע מה שפי' אדמ"ו דהאי קרא וכן תעשו דכתי' בתרומה דקאי אדורות קאי אריש דקרא ככל אשר אני מראה אותך כך יעשו לדורת ע"פ מה שהקב"ה יראה בכל בנין ובנין לנביאיו אז, דא"כ אמאי הוצרך הקב"ה לאמר כן עתה למשה כי דאז יראה כל בנין ובנין לנביאיו, וכי ס"ד שיעשו שלא כדברי הנביאים חלילה:

דף כ"ב **הגישה** אלי הציץ, עיי' במהר"א שעשו ארון לציץ לכבוד השם שכ' עליו וזה מוסר לעשות ארון למזוזה:

אין אתם מחזירין אותו עוד, עיי' בק"ע שאין מצות בכתף ישאו נוהג אז, ולא ידעתי אמאי לא ינהוג בח"ל ומ"ש שבטלה קדושתו צ"ע ג"כ, ולפענ"ד הכוונה שאם יביא לבבל בהיות דתוכו של ארון היה עץ אלא דכל זמן שהיה עומד במקומו במקדש לא היה רקבון שולט בו, משא"כ כשיגלה במקומו ויהיה בארץ טמאה א"כ באריכות הזמן יהיה רקבון שולט בו ואינו חוזר עוד למקומו, גם י"ל דהרי מצינו בימי פלשתים דגלה הארון וחזר ע"י שהכה הקב"ה בהם מכות רבית וא"כ דלמא כשיגלה ג"כ יחזור ע"י נסים אלא דשאני התם דלא גלה כ"א הארון לבד משא"כ עתה שגם ישראל יגלו חשש שאינו חוזר, וזה הוא דאמר אם גולה הוא עמכם דייק שגם אתם תגלו עמו אזי אין אתם מחזירין אותו עוד למקומו:

שהם אלף וחמש מאות מנים, עיי' במהר"א דכ' וקינמון בשם מחצית היינו מחצית של שקל מור דרור וקשה אמאי הוצרך לומר מחציתו, ונכון פי' הק"ע ולפענ"ד הכוונה מחציתו ע"פ מ"ש רש"י שהוא קליפה וים שהוא טוב ויש רע ולפיכך אמר בשם מן הטוב, וא"כ י"ל דקא' דגם מן הטוב יקח מחצית הקליפה שהוא טוב יותר ושייך שפיר מחציתו וקאי שפיר מחצית אקמנין בשם גופא ודו"ק:

שבו שולקין את העקרין דברי ר"מ וכן הוא גרסת רש"י ג"כ בתורה אמנם בכריתות הגרסא דברי ר"י ולפענ"ד כל הגרסות אמתיות דר"מ סבר דרק בי"ב לוג שמן שלקום ור' יהודא סבר דשלקום במים ובשמן כדי למעני בנס ועכ"פ הוי בי' נס דהרי אפ"ה האור בולע והיורה בולע והעיקרין בולעין ור' יוסי ס"ל דלא שלקים בשמן כל עיקר אלא במים לבד ואח"כ נתנו השמן על המים המבושלים וקלטו את הריח כנ"ל ודו"ק:

ע"ב **אין** מושחין כהנים מלכים בקרב ישראל וכתיב בתרי' לא יהי' לכהנים הלוים, עיי' רמב"ן פ' ויחי בפסוק לא יסור שבט מיהודה דכ' דזה הי' חטא מתתיהו וכל בית חשמונאי שהיו צדיקים גמורים ותמו וכרתו משום שחטאו שהיו כהנים ולא היו להם לקבל המלוכה, ולפענ"ד דטעמא דהנהו צדיקים היו ע"פ מה שאמרו דאין מושחין מלכי בית ישראל אלא מפני המחלוקת וכ' בק"ע דכתיב בקרב ישראל בזמן שישראל בשלום אזי הוא ובניו משא"כ כשיש מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה, הנה כי כן י"ל בקרב ישראל בזמן שישראל אזי לא יהיו לכהנים הלוים משא"כ כשיש צרות וגלות מאומות אזי רשאי ואפשר דמזה הטעם באמת מת מתתיהו בשלום משא"כ בני' שכבר היו בשלום הי' להם להניח כתר מלכות כנ"ל:

הלוחות היו כל א' וא' ארכו וי"ו ורחבו שלשה היינו לוח א' ואי גרסינן ורחבו ששה היינו ב' לוחות וקאי הלשון כל א' וא' היינו הלוחות השלימות והלוחות השבורים, ואמר תן ארכם של לוחות היינו אורך משך כל ד' לוחות, ועיי' בהגהות רא"ו דגרס תן רחבן של לוחות הרוחב היינו רוחב דכל חד דהוא ג' וד' לוחות הוי י"ב טפחי' והגירסא דמס' תענית הלוחות ארכן ששה ורחבן ג' היינו לוח א' ודו"ק:

והלוחות היו כל אחת ואחת ארכן ששה ורחבן ששה טפחים תן רחבן של לוחות כרחבן של ארון פי' ארכן ששה טפחים כפי מה שעומדות בארון ממזרח למערב ארכן ממטה למעלה ששה ורחבן ממזרח למערב וי"ו ודו"ק היטב, ושגה כאן מהרי"ק בקושייתו דהא דאמר כאן רחבן וי"ו היינו בהצד שממזרח למערב דארכו ורחבו שזה שמה ודו"ק היטב:

וזה הוא דאמר ר"י במס' נדרים בבלי דף ל"ח ע"א הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועבין ג' ועל עבין היה תכתב והיו כתובי' מב' עברים בב' עבין כנ"ל, ואזיל ר"י בירושלמי לשיטתו דסתם ירושלמי הוא ר"י ודו"ק, (וכבר נודע דהי"ג עקרים הכניסו לב' עיקרים ולפיכך היתה כתובה על עוביין דהיו ב' טפחים לרמוז על ג' עקרים הנ"ל, וכתובה על ב' עברים רמז דהוא הקב"ה ראשון והוא אחרון, וחוט המקיף הלוחות הוא חי טפחים רמז דהתור' הוא חיים לעולם):

וטפחיים לשילוט מקום שהספר תורה מונח, י"ל בהיות דהס"ת היה מונח על הזהב מגילה א"כ היה מזיע ע"י העור וגם העור כמעט תשחת מס"ת ובכל פעם שהיו מקנחין המקום ההוא היו מניחין הס"ת באורך מסך הטפחיים ולא היו מוציאין אותו מן הארון זולת אם הוצרכו לתקן האותיות וזה הוא טפחיים לשילוט מקום שהס"ת מונח, ומיושב בזה מה שמקשים דמה פריך הגמרא בבלי בב"ב ולר"מ עמודים היכא מונחין ומשני מבחוץ ומדוע לא משני בטפחיים דתחת הלוחות ולפי הנ"ל ניחא דצריך ג"כ כל משך הטפחיים להנחת הספר תורה כשמתקנין איתה או המקום ודו"ק:

דף כ"ג **נתן** של זהב בתוך של עץ, עיי' ברש"י בתורה דכתב להיפך נתן של עץ בתוך של זהב וכן נכון טפי כי ראוי להקדים היפוי ובחבורי על התורה הארכתי:

ר' סימאי אומר מ' על לוח זה ומ' על לוח זה, לפענ"ד יליף לי' מדכתיב כתובי' משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים דהיינו שכתובים מב' עבריהם, וגם מזה ומזה והיינו ד' רוחות, והנה נראה לפענ"ד דהיה רמז בזה דאפי' ישראל יתפזרו בד' רוחות העולם יקיימו התורה ואינם נפטרים לא כמו שאמרו ישראל ליחזקאל בגולה עבד שמכרו רבו כלום יש זה על זה, והנה בגמרא אמרו דשלחה אסתר למרדכי דלמא עברו ישראל על התורה דכתיב מזה ומזה הם כתובים, וצריך ביאור מדוע שלחה מה דכתי' בי' מזה ומזה הם כתובים, ולפי הנ"ל יובן דחששו שעברו על התורה משום שטענו כמו בימי יחזקאל לפיכך שלחה שמא עברו על התורה דכתי' בי' מזה ומזה הם כתובים להורות שבכל ד' כנפות שפזרו חייבים לקיימה:

אתי' כר' יהודה פי' הא דאמר ר' יהושוע בין כל דבור ודבור אותיותיה ודקדוקי' אתי' כר"י דלא הי' ס"ת בארון ולא כר"מ דלר"מ אמאי צריך ס"ת בארון הא הי' כתובה כל התורה כולה בלוחות ותרווייהו למה אלא וודאי דס"ל כר' יהודא דלא הי' ס"ת בארון כנ"ל:

מ"ט דר"מ דכתיב פי' אמאי הוצרך לכתוב שנית ואל הארון תתן את העדות הלא כבר כתיב לעיל אלא וודאי דאתי' כר"מ דס"ת מונח בארון ואתי' קרא תנינא לס"ת ואין מוקדם ומאוחר בתורה ואין להקשות הא עדיין לא הוי ספר התורה י"ל דקאי על ספר עד מתן תורה כדכתיב במ"ת ויכתוב משה את כל דברי ה' ויקח את ספר הברית בפ' משפטי' ופי' רש"י שם מבראשית עד מתן תורה, ואפ"ה הי' צריך ב' טפחים רוחב כיון דאח"כ יתנו לתוכו ספר שלם כנ"ל:

ע"ב **אש** לבנה חרותה באש שחורה פי' כמו הכותב בדיו שחור ע"ג נייר לבן כך היתה התורה שנתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה, ויש לומר דידוע דיוסיף דעת יוסיף מכאוב וכל מה שאדם לומד יודע טפי שחסר וזוכה לעומקה של תורה והנה כבר נודע

דעיקר האש הוא השחור ולפיכך האש שקרוב לפתילה הוא שחור דעיקר האש הוא חושך שחור, וזה הוא אש לבנת מתחילה התור' אש לבנה וחרותה באש שחורה דאח"כ נעשה עיקר אש, א"נ ע"ד שאמרו ז"ל שחורת כעורב כל המשחיר א"ע על דברי תורה הקב"ה מבהיק זיוו וזה אש לבנה דמבהיק זיוו כאש חרותה באם שחורה הואיל ותשחיר א"ע עלי', היא אש מבוללת באש דיש אשות הרבה פשט דרוש סוד רמז והיינו מבוללת:

הלכה ב

מתני' ד' בצפון וכו' לכאורה נראה דאותן י"ג השתחויות לא הי' לכל א' דמי שבא דרך צפון לא הי' משתחוה נגד שער מערבית אלא מי שבא סמוך לשער מן השערים הי' משתחוה נגדו ולמ"ד כנגד הפרצות שפרצו וגדרו הוא ג"כ דכל מי שהגיע נגד גדר שגדרו הי' משתחוה וכן כ' הרמב"ם בפי' וצ"ל דהי' להם סי' בכל פרצה שגדרו מקום שהיו הפרצות כנ"ל:

ראב"י אומר בו המים מפכי' י"ל דראב"י בא לתרץ מדוע נקרא שער המים כמו דהשער הקודם לו נקרא שפר הדלק ופי' ראבי' שבו הי' מכניסים אש של הדיוט א"כ הי' לן לקראו שער האש וצריך לומר דקראותו ע"ש הדלקת המצוה א"כ בכה"ג הי' לן לקראו זה השער ג"כ שער הניסוך לזה אמר שיש בו טעם על שם המים מפכים כנ"ל:

בקרני סילי וכיליי הא דהתחיל רק בזה השיעור הוא משום דכן ברכת ה' כדרך שאמרו במדרש דבארה של מרים הי' כפי נקב נברא, וממנו הי' משקה כל העדה, כך הראה במעין היוצא מבק"ק שהוא רק כקרני סילי וכלי', והי' לנחל שוטף, מיין דמללין בעלמא:

מהו מי שחו מלשונו פי' שגאו המים כ"כ שא"א שוב לשוט בהם אפי' בצי אדיר:

מהוא לשחות אר"י מיין דמתמללין בעלמא פי' בק"ע שמדברין בעולם מגבורתן ודריש לשחות לשון שיחה ודבור וא"כ כוונת הפסוק דכאשר יפרש השוחה לשחות היינו בנהר גדול ששחין בעולם מגבורתו ומחזקו וא"כ השוחה בו צריך לפרוש ידיו כדי לעבור בו ודוק:

ובהגהות רא"ו גרס מאי מי שחו יובן ג"כ כנ"ל כי גאו המים מי שחו שגאו כ"כ על שהעולם מדבר מגבורתן, אלא דיש לעיי' דהרי כבר הקשה הירושלמי לעיל מאי מי שחו ותירץ לשחות, ע"כ כראה בעיני ע"פ מ"ש הא"ע פ' וארא בפסוק על כל מקוה מימיהם דיש חילוק בי מי ובין מימי דמימי מורה על מים טובים ומתוקי' אבל מי מורה על רעים והנה המעין היוצא מבית ק"ק מי' בוודאי מעין טוב לזה מקשה מאי מי שחו דמי משמע מים רעים לזה מתרץ מיין דמחמללין בעלמא ירצה מים שנתערבו במים אמרי' וא"כ כיון

דנתערבו נתבטל טובן, ולשון דמתמלליו הוא מוללין את הקדירה בפסח דהיינו מעורב, ובדרושי בפסוק לא נשחה מי באר הארכתי בביאור דברי ר' סעדי' גאון הנ"ל:

דף כ"ד **לרבות** דגתם במדרש למה שמו חזיר שעתיד הקב"ה להחזירו לכי ואמרתי לפרש ע"פ מה דאיתא בגמרא דכל מה אסר רחמנא שרי' לן כנגד אסר לן חזיר והתיר לנו כנגדו רישא דשביטא הרי דרישא דשביטא הוא כטעם חזיר ואמרו ז"ל במס' ע"ז דכשגלו ישראל גלו גם הדגים עמהם וכולם חזרו כשעלה עזרא חוץ משביטא משום דלא שריר שדרי' ודרדישא מי' ואינו יכול לשוט כנגדן וא"כ לפ"ז כשגלו מן הגולה בימי עזרא לא הי' להם הדג שביטא, אמנם יש לומר לעתיד דכתיב ונרפאו המים א"כ אולי אז דכתיב למינה תהי' דגתם גם זה הדג ישיב כי ירפאו המים ויהי' יכול לשוט כנגדן ויהי' לבו נועם נגד טעם חזיר וזה אמרו שעתיד הקב"ה להחזירו לנו כנ"ל:

במדרש כי גדול כים שברך מי שירתא שבר של ים הוא ירפא לך והוא כמו שאיתא בירושלמי דבשעת החורבן גלו הדגים ולעתיד כתיב ונרפאו המים למינה תהי' דגתם אזי גם ירפא ציון:

מציץ עלי' ותרדף מזונה פי' יהי' מוצין העלין ויהי' לו למרפה רעבונו מזונה של עלין הללו

להתיר פה של מעלן אפי' לאנשי מעלה ועשירים וחד שיהיו העלין לפה של מנון דהיינו לעניים אבל לא לעשירי עם, גם י"ל פה של מעלן היינו עוף השמים ושל מטן היינו תלעים שרצי ארץ, ולא יזיקו הפירות:

הלכה ג

תני של כסף וכו' לית כאן של כסף יש לפרש דירושלמי מקשה דר"י אמר לית כאן של כסף פי' דבבית המטבחיים לא היו הח' של כסף מפני שהוא מרתיח וא"כ בלחם הפנים נמי לא הוי להו לעשות של כסף בכנסיתו ומתרץ הירושלמי דשאני לחם שא' מן הנסים שהיו מוציאין אותם חם וא"כ שפיר עשו אותו של כסף לזה מייתי הירושלמי דר"י ב"ל אמר אין מזכירין מעשה נסים וא"כ לפ"ז שפיר קשה איך עשו אותם של כסף וע"כ צריכין דשל שיש דומה לכסף ושפיר כ' רש"י במנחות דף כ"ט ומיושב קושית הש"ק ודו"ק, ומיושב לשון ירושלמי ריב"ל אומר והו"ל לכתוב אמר ריב"ל כיון דלפי הק"ע הוי תירץ ולפמ"ש ניחא ודו"ק:

ע"ב **והכניסה** לכור וכו' ולא חסרה כלום משמע שנשארה בדינר זהב יתירה תה נגד הבבלי דאמר והעמידו על כיכר, ולפענ"ד דגם כוונת הירושלמי כן שהכניסות באור פ' פעם ואפ"ה לא חסרה כלום משיעורה אבל הדינר בוודאי נחסר דמה"ט הכניסוה כ"כ

פעמים הרבה אלא דהי' ה"א דע"י שהכניסוה כ"כ הרבה פעמים הי' נחסר ג"כ משיעור כיכר לזה אמר דלא חסרה כלום משיעורה על זה אמר הירושלמי ויאות וכו':

הלכה ד

דף כ"ה **ונברור** ד' זוזי זתיונשדה בנהרא יעיי"ש בתוס' יומא דכתבו די"א צרורות הי משליכין אותן ומלשון ונברור ד' זוזי לא משמע כן דהיו משליכין צרורות, וצ"ל דקושית הגמר' ונברור מצרור א' ד' זוזי אלא דיש לעיי' לפי' מה דמסיק הגמרא שם דגם ר"י ס"ל דסמכינן אכתיבה א"כ ישליכו צרורות ויכתבו עליה שמותן, וצ"ל אכתיבה דב"ד סמכינן אבל אכתיבה דעלמא לא סמכינן ויהי' בזה מקום ליישב שיטת דס"ל דקינים א' חטאת וא' עולה אע"ג דהרמב"ם לשיטתו ס"ל אין ברירה, די"ל דס"ל כרבנן וס"ל לרבנן דסמכינן אכתיבה אפי' דעלמא ושפיר הי' א' חטאת וא' עולה ודו"ק:

כמין טורטני לפענ"ד היא קושי' וכ' משער הדבר כטורטני השוקל כמלא נימא לזה משני דטעמא משום מקום המערכה שלא היתה אלא אמה על אמה וצריך שלא יצאו חוץ למערכה לפיכך משערין בצמצום גדול באמה גדומה כנ"ל:

דף כ"ו **תני** דבי' ר' ישמעאל נדבה א' וארון שבחוץ מפני הטמאים אבל הכל נדבה א', רק עשו ג"כ עוד ארון בחוץ מפני הטמאים, דאי ב' נדבות תרווייהו בהיכל ה' הו"ל לתן דומי' דשופרות במקדש שהיו מונחים זה אצל זה כמין כולייר כדלעיל כנ"ל:

מעות שנמצאו פרק ז

הלכה א

איתּ דבעי מימר שמא יפלו לשירי לשכה, ויש לעיי' הו"ל לזרוק לפני התורם כמו של בית ר"ג שהיו זורקם לפני תורם שלא יפלו לשירי לשכה כנ"ל:

ע"ב **דלא** בין קטורת לעצים תמהני איך שייך קטורת לכאן וראיתי בהגהות רא"ו צ"ל בין קינים לעצי' וגם זה צל"ע איך שייך בין קינים לעצים הא אחר קינים הי' שופר אחר לבוזלי עולה ואפי' היו עומדים כמין כולייר אפ"ה לא סמוכי' וצ"ל בין גחלי עולה לעצים גרסינן, ולפענ"ד נ"ל דכך יש להגיה לא צורכה דלא בין אחרת דנקיט בין חולין למעשר שני דלא איירי לעיל מני' בשופרות, והו"ל לנקוט לעצים שנמצא בין עצים ללבונה ובין לבונה לזהב וע"כ צ"ל דאתי' בזה הכלל א"כ גם בין חולין למעשר שני כמי לא הו"ל למתנת ואת' בזה הכלל והירושלמי אינו מתרץ קושי' זו כדרכו בג"ל:

הלכה ב

ויאות פי' דכך נכון דשמעינן מני' דהסח הדעת פוסל דהרי בשלמים נפסל לב' ימים ולילה וא"כ אמאי אמרינן במתני' זבחי שלמי' זה וזה תעובר צורתו וקשה הא שוקיו עשוים להתכבד וא"כ בנמצא בשר בירושלים בוודאי עדיין לא נפסל דאלו הי' מאתמול

כבר מצאוהו וע"כ צ"ל מחשש טומאה העובר צורתו דשמא נגע בי' שרץ א"כ בעזרה נמי חיישינן בהסח דג"כ שכיח שרץ כמו דתנן שרץ שנמצא במקדש כנ"ל, ודלא כבעל ק"ע דכ' דהוא קושי' ואין לשון ויאות משמע כן:

הלכה ג

דף כ"ח **ר"מ** בעי מימר בו ביום שנתקרב תחילה לעבודה וכו' מביא שתים עיי' בש"ק מה דתמה על הרמב"ם דכ' דמביא שלשה, ולפענ"ד לק"מ דהירושלמי אמר מקודם כשהכהן מתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית האיפה, ועל זה אמר ר' מנא אם בו שנתקרב דייק כבר והביא עשירית האיפה לחינוכו אם אח"כ בו ביום נתמנה לבה"ג מביא ב' א' לחינוכו וא' לחובת היום וא"כ ממילא סי' ג', וס"ל לרמב"ם דה"ה אם לא הביא עדיין המנחה שלו של חינוך כהן הדיוט מביאה אח"כ דכבר נתחייב בה כנ"ל ודו"ק היטב:

שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה כשירה וכן פסק הרמב"ם ועיי' בהגהות רא"ו דהגיה פסולה מירושלמי רפ"ק דיומא דאמר ריב"ח עשירית האיפה ומכנסיים מעכבים ולפענ"ד נראה ליישב דהאי דאמר בירושלמי סה שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה היינו שלא הקריבו כל העשירית האיפה שלהם רק מחציתה בבוקר ועדי' לא הקריבו המחצית בערב אם הביאו באמצע היום קרבן לא נפסלה וכשירה והא דאמר ביומא דמעכב היינו קודם שהתחילו להקריב כנ"ל ודו"ק:

ע"ב **חק** עולם מי שהברית כרותה לו נ"ל דיליף דכאן כתיב חק עולם וכתיב אשר שמתי סול גבול לים חק עולם ולא יעבירנו מי שהברית כרותה שלא יעבורו המים דהיינו הציבור העולים:

כל הרוקין פרק ח

הלכה א

סכין וכו', עיי' מ"ש בסוגיא דבן תימא בפסחים דף ע':

ע"ב **מריצה** שמריצה אבן, עיי' בש"ק דתמה על הרמב"ם ורב המגיד ולפענ"ד שהמה היו גורסים שמריצה את האבר בבית הקברות כנ"ל:

חוץ מסל ומגריפה ומעריצה וכו', עיי' בברטנורא כלי שרוצצין בה עצמות ותמי' זה הוי בזיון לעצמות המת והוא כנגד הירושלמי פה דאמר מ"ד ועריבה שמריצה האבן לבית הקברות, ונ"ל דהרמב"ם ס"ל דרוצצין בו עצמות נפלים הנשלכי' לבור עיי' פסחי' דף ט' וס"ל כיון דלא טעון קבורה ה"ה דמותר לרצות עצמות הנפלים ועיי' במ"א סי' תרכ"ו וי"ל ס"ל דגם בעצמות נפלים אסור לנהוג בזיון ושאני בור דשם הוא קבורתן, א"כ י"ל דמ"ש הרמב"ם שרוצצין בו עצמות היינו עצמות עכו"ם שמתו בירושלים דהרי באו לירושלים

ג"כ עכו"ם כמו שדרשו רז"ל על קרא עמים הר יקראו עיי' מס' מגילה וכשמת עכו"ם בירושלים היו קוברים אותו חוץ לירושלים במקום מיוחד וכשנתעכל הבשר היו לוקטין העצמות ומשברין אותן ונותנין לגומא וס"ל דגוי מטמא במגע ודלא כספר יראים, אבל וודאי עצמות ישראל אין לשברן ולנהוג בהם בזיון:

תני הסכין קשורה לה, עיי' מ"ש בסוגיא דב"ת, ועיי' בירושלמי לעיל פ' ז' ה' ב' אם היו מחרוזות ויש לפרש שהי' חזור אבריה בחתיכות ודו"ק:

הלכה ב

מתני' רשב"ג אומר וכו', ארכה ע' ורחבה כ' ושלש מאות כהנים טובלין אותה, ומסיק בירושלמי פה דגוזמא, ושמעתי בשם הגאון מו"ה אלי' ווילנא בהיות דאמות הכלים בת ה' טפחים אליבא דר"י לעיל פ' וי"ו ה' א' ופרוכת כלי הוי וא"כ כשנמדד ארכו ורחבו הוא ק"כ אמה והם לפ"ז שש מאות טפחים ושיעור אחיזה של אדם הוא טפח א"כ כל כהן האוחז בב' ידיו הוי ב' טפחים לכל כהן וא"כ מעילא הוי ג' מאות כהנים ודפח"ח, אמנם בסוף פ' ד' דעירובין גבי הא דאמר ר"ש אפי' ט"ו אמות יכנס שאין המשוחות ממצין את העידות מבואר דשיעור אחיזה הוי טפח וחצי אצבע, אמנם בחידושי במקום אחר הארכתי בשיעור זה ואין כאן מקומו:

ארי מכאן ונשר מכאן והיה המשכן מעין המרכבת שלמעלה דיש בה שור נשר אריה אדם וע"י שחטאו בעגל נתהפך שור לכרוב, ומשו"ה היו על הכפורת ב' כרובים ומבחוץ על הפרוכת ארי' נשר:

הלכה ד

דף ל' **מתני'** אבני תמיד וכו' במזרח עיי' תוס' יו"ט דכן גריס רש"י בסוכה דף נ"ד ע"ב וכ' הטעם שיהיה היכר שלא יקדימו מוספין להם, ונלפענ"ד דמה"ט תצד המזרחי כי המזרח הוא קדים שהעה קודמים וזמן התמיד הוא תיכף בהאיר המזרח, אמנם המפורש ביומא גריס אברי תמיד נתנו מחצי כבש ולמטה במערב ומפרש הטעם יען שהמערכם למזרח והכבש הוא באמצע המזבח א"כ המזבח משוך ממנו למזרח ח' אמות והי' צריך להניחם לצד מערבי לפנות מקום הליכתו, וצ"ל לדבריו דבאברי מוספים כיון דלא הוי בכל יום אין חוששין כשידחוק בהליכתו ומעליהו משא"כ בתמיד שבכל יום ב' פעמים, וצ"ע ביום שיש בו מוסף ואברי מוסף לצד מזרח נראה כמעביר על המצות, וי"ל:

מוספי שבת מוספי ר"ח, עיי' בש"ק הא משנה שלימה היא בר"פ כל התדיר דמוספי שבת קודמים ולפענ"ד נראה דבעי דירושלמי היא לדחות היכא דלית לקנות כ"א או מוספי שבת או ר"ח דלמא בכה"ג ר"ח קודם משום דאית ביה ג"כ חטאת דדמם קודם לעולה כדאיתא במשנה דכל המקודש שם, ורצה ליליף משיר דשיר של ר"ח קודם וע"כ

משום דלפעמים של ר"ח בכה"ג משו"ה אקדמה לשיר של ר"ח דאי לא בשום פעם ר"ח קודם לא אקדמי' לשירו כנ"ל ודו"ק:

ראיתי בספר שלום ירושלים דמביא אסתפקתא בשם ספר חקרי לב אם הפריש אדם שקלים להרבה שנים אי יצא ידי חובתו לכל השנים, או דלמא שאין עולים לו אלא לשנה אחת עכ"ל ולכאורה צ"ע כוונתו במאי איירי אי בנותנן כולם בפעם אחת ללשכה, פשיטא דלא יצא כ"א באותו שנה כי הלא לוקחים רק קרבנות דהאי שתא ואידך נופל לשירים ורק לחומות העיר ושאר צרכי עיר באם, ואי דאיירי בהפרישן בביתו כדי ליתן מהם בכל שנה מחצית השקל א"כ אמאי לא יצא בכל שנה ושנה דומי' דאין פוחתין משתה טלאים בלשכה ולוקחים בכל יום שניים, ונ"ל דאסתפקתא שלו היתה כיון דקיי"ל תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות א"כ אולי בכה"ג ג"כ תורמין עליו על מה שנתן כבר ולא דמי להא דתנן נמצאו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים ואינם עולים להם לשנה הבאה דשאני התם דרק להאי שתא אקדשי' ולא אהנה משא"כ היכא דהפריש והתנה שיהיה יוצא בו לשנה הבאה י"ל דבכה"ג הו"ל בכלל תורמין על הגבוי ועתיד לגבות, גם אין להביא ראי' מהא דמכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי דקיימ"ל דמותרן חולין ואמאי נימא דכנסן לב' שנים לתנם בפעם אחת י"ל דשאני התם דכנסן סתם ולא פי' משא"כ בכה"ג דפי' ודו"ק:

ואולי יש לפשוט מהא דאמר הירושלמי ט' ב' ה"ג רב ביבי במאי פליגי במכנס פרוטות אבל באומר אלו לשקלי כ"ע מודה שהמותר חולין, ועיי' במהר"א הואיל ואין כאן טעות לב"ש יעי"ש, וקשה אף דלא הוי טעות נימא דלב' שנים נדר בבת אחת, אלא וודאי דאסור לעשות כן כנ"ל:

הלכה ח

המקדיש שקלי' ובכורי', עיי' בברטנורא דתמה על פי' הרמב"ם ובתוס' יו"ט ובתוס' חדשים דעתו לומר דר"ש ס"ל דבכורים אינו חייב באחריות ופליג על משנה ט' דבכורים דחייב באחריותם, ולפענ"ד זה אינו דא"כ איך פסק הרמב"ם בפ' וי"ו בעירוכין כר"ש הא הרמב"ם פסק דבבכורים חייב באחריות, ועוד הרי מתני' דבכורים הנ"ל מוקי בירושלמי כר"ש דאמר שניים אינו מוסיף עליו חומש הרי דלר"ש חייב באחריותן וצ"ע:

ע"ב **בעי** קומי ר' יוסי הכא את אמר קדשו והכא את אמר לו קדשו, עיי' פי' מהר"א וק"ע, ותמה נכדי הבחו' החרוץ המופלג מ' יהודה גראסמאן נ"י לשיטת הרמב"ם בפ"ו מפ' עו" דפי' המקדיש לבדק הבית קשה מאי מקשה הירושלמי דא"א לפרש לא כמהר"א ולא כק"ע דבמתני' איירי בהקדיש לב"ה ובברייתא מיירי במקדיש רביעית הכסף בזה"ז

ותירץ וז"ל דבאמת מי הכריח לרמב"ם לפרש פירש אחר ונ"ל דלשנא דר"ש קשיא לי' דאמר האומר בכורי' קדש אינו קודש ואי אדרבנן דלעיל קאי דאמרו המקדיש בכורים ושקלים ה"ז קודש הול"ל ג"כ כהאי לשנא ר"ש אומר המקדיש בכורים אינו קדוש ולמה שנה אלא ע"כ דר"ש דבר אחר קאמר ובא להשמיע דאם אמר בכורים קודש ר"ל בזמנן אם הקדיש בכורים לבדק הבית אינן קדושין ולא קאי ר"ש את"ק ולא ת"ק אר"ש אלא מר אמר מלתא ומר אמר מלתא ולפ"ז י"ל שפיר שפירש הרמב"ם כפי' המהר"א דהירושלמי הקשה דרבנן אדרבנן והמה באמת אמרו מלתיהו במקדיש שלא בזמנו כפי' הר"ע מברטנור' ודו"ק, ע"כ דבכי נכדי הנ"ל:

סליק מסכת שקלים. **(רחמנא, זכוון אבהתנא, אדכר לנא אבי הרב הגדול הצדיק מו"ה יאודה ז"ל בן הרב הגדול מו"ה פייטל סג"ל מליטש, חתן הרב הגאון מו"ה ליב ווירמייזא אב"ד דק"ק אוטיץ וברוינער קרייז ושם אשתי שרל בני אדם הבאים משתי רמות הצופות זו לזו ה"ה הגאון מו"ה שמשון ווט"ה מווין ז"ל והגאון המפורסם מו"ה יאיר חיים בכרך אב"ד דק"ק ווירמיזא בעל שו"ת חות יאיר בן הגאון מו"ה שמשון בכרך אב"ד דק"ק הנ"ל בעל המחבר שו"ת חוט השני בן הגאון מו"ה שמואל בכרך אב"ד דק"ק הנ"ל ושם אשתו חוה בת הגאון מו"ה יצחק הכהן מפראג חתן הגאון מהר"ל מפראג, שלא ימוש התורה מפינו ומפי זרעינו וזרע זרעינו עד עולם אכי"ר:)**